37
1 C
24

Digitized by Google

R. P. TOBIÆ LOHNER

BIBLIOTHECA

MANUALIS CONCIONATORIA

ORDINE ALPHABETICO DIGESTA.

EDITIO NOVISSIMA

Ad commodiorem uſum in ſeptem Tomos diſtributa, cui nunc primum accedit

OPUSCULUM

INSTRUCTIO PRACTICA

DE MUNERE CONCIONANDI, EXHORTANDI, CATECHIZANDI.

TOMUS SECUNDUS.

D=E=F=G

BASSANI MDCCLXXXVII.

PROSTANT

VENETIIS APUD REMONDINI.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegio.

Digitized by Google

TOØE022061
2: TOØE022061

Digitized by Google

JESU CHRISTO,
VERBO DEI FILIO,
INCREATÆ PATRIS CÆLESTIS SAPIENTIÆ,
ÆTERNO DEI VERBO,
OMNIUM SCIENTIARUM FONTI UBERRIMO,
LIBRO VITÆ OMNIA PRÆDESTINATORUM NOMINA EXPRIMENTI,
BIBLIOTHECÆ OMNI SCIENTIARUM GENERE INSTRUCTISSIMÆ,
Ex qua S. Bonaventura omnem ſuam doctrinam ſe hauſiſſe confeſſus eſt,
cujus verba ſingula, apiceſque ſpiritus & vita ſunt,
In qua Originales S. SCRIPTURÆ & SS. PATRUM atque DOCTORUM Sententiæ,
Omnium Virtutum EXEMPLA perfectiſſima,
PARABOLÆ ET SIMILITUDINES,
Sine quibus non loquebatur ad Intellectum convincendum aptiſſimæ;
MOTIVA AC MEDIA AD OMNES VIRTUTES ASSEQUENDAS EFFICACISSIMA,
Breviſſimum & ſolidiſſimum totius Sacræ ASCESEOS ſeu doctrinarum ad
perfectionem pertinentium Compendium:
CONCEPTUS PRÆDICABILES,
Quales nullus hominum unquam locutus eſt,
MISCELLANEÆ AC FONTALES
Omnium ſapientum doctrinæ,
ET AXIOMATA denique non tam mellifluo ore eructata, quam efficaciſſimis exemplis confirmata
Uberrime velut in Fonte continentur.
Hanc ſpem Bibliothecam Manualem plurimum adauctam, & Septimo Typo
feliciter expreſſam,
VELUT AUTHORI PRIMARIO
In æternam Beneficiorum acceptorum memoriam,
In perpetuam Debitoris obligatiſſimi Syngrapham,
In Amoris ardentiſſimi tenue argumentum,
In Deſiderii obſequioſiſſimi conſtantiſſimum pignus,
In æternum, ſemperque memorem ſummi ſui Benefactoris titulum,
Quamvis non ſine verecundia
OB MUNERIS ET OFFERENTIS VILITATEM,
Nec ſine timore
OB TANTAM ACCIPIENTIS CELSITUDINEM AC MAJESTATEM;
Magnam tamen fiduciam
OB NOTAM IPSIUS CLEMENTIAM ET BENIGNITATEM,
Nec minus prompta voluntate
OB DEBITORUM EX IMMERITA MUNIFICENTIA CONTRACTORUM MULTITUDINEM,
EJUSDEM
Humillimus Servus, Indigniſſimus Diſcipulus, Obſtrictiſſimus Debitor,
Offert ex animo, dicat ex Debito, Dedicat ex amore,
Atque ut optatam Operi huic Benedictionem,
Ad illuſtrandum legentium Intellectum,
Ad promovendam luſtrantium voluntatem,
Ad ſolidam utentium Delectationem
Largiſſime, clementiſſimeque impertiri dignetur,
Humillime rogat, impenſe obſecrat, & ſuppliciter obteſtatur. N. N.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM GENERALIUM

Quæ in Secundo Tomo continentur.

D

XXXVI. *Dæmon.* Pag. 7
XXXVII. *Deſperatio.* 23
XXXVIII. *Detractio.* 39
XXXIX. *Deus.* 56
XL. *Dei miſericordia.* 68
XLI. *Dei præſentia.* 84
XLII. *Dei providentia.* 95
XLIII. *Dilectio Inimici.* 112
XLIV. *Dilectio Proximi.* 132
XLV. *Diſcordia.* 160
XLVI. *Divitiæ.* 165
XLVII. *Dubia Aſcetica.* 169

E

XLVIII. *Ebrietas.* Pag. 211
XLIX. *Educatio.* 223
L. *Elementa.* 238
LI. *Evagatio mentis* 264
LII. *Euchariſtia.* 268
LIII. *Examen conſcientiæ.* 295
LIV. *Exemplum.* 301

F

LV. *Fama.* Pag. 317
LVI. *Felicitas.* 320
LVII. *Fervor.* 322
LVIII. *Fides.* 325
LIX. *Forma.* 349
LX. *Fortitudo.* 353

G

LXI. *Gaudium* Pag. 364
LXII. *Gratia.* 365
LXIII. *Gratitudo.* 373
LXIV. *Gula.* 391

Digitized by Google

BIBLIOTHECÆ
MANUALIS
CONCIONATORIÆ.

TITULUS XXXVI.

DÆMON.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Bonav. in comp. Theol. l. 2. c. 26.

I. DÆMONES ſunt ſpiritus impuri, humani generis inimici, mente rationales, in nequitia ſubtiles, cupidi nocendi, per ſuperbiam tumidi, ſemper in fraude novi, immutant ſenſus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per ſomnia inquietant, morbos inferunt, tempeſtates concitant, in lucis Angelum ſe transformant, ſemper infernum ſecum portant, in idolis ſibi cultum divinum uſurpant, ſuper malos dominari appetunt, bonis ad exercitium dantur, ſemper fini hominis inſidiantur. Veruntamen juxta Ethymon nominis Græci dæmon idem eſt, quod ſapiens, expertus, quia licet rebellis hic ſpiritus gratiam amiſerit, nullam tamen paſſus eſt jacturam in donis naturalibus, ſcientiæ videlicet, quia ingenium ejus eſt acutiſſimum: ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ. Satanas, id eſt, adverſarius idcirco dicitur, quia ſic quoque de cælo lapſus, Deo Creatori adverſari non deſinit: adhuc enim tamquam parum ſit, aut fuerit, quod dixit, *ſimilis ero Altiſſimo*, altius per tumorem extollitur, teſtante Apoſtolo, cum de illo perditionis filio, in quo iſte diabolus erit, ita loquitur: *Homo peccati, filius perditionis, qui adverſatur & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur.*

Rupertus Abb. c. 25. Med.

Diviſio.

II. Dividunt aliqui, teſte Beyrlinck, in novem choros, eo quod ex ſingulis choris alii qui cecidiſſe credantur, alii dividunt in igneos, aereos, terreos, aquatiles, ſubterraneos, tenebroſos, eo quod in his locis commorari, & nocere putentur. Caſſianus juxta peccata, ad quæ alliciunt, dividit, ſic enim ait: Hoc noſſe debemus, non omnes dæmones univerſas hominibus inurere paſſiones, ſed unicuique vitio certos ſpiritus incubare, & alios quidem immunditiis, ac libidinum ſordibus oblectari, alios blaſphemiis, alios iræ, furorique peculiarius imminere, alios paſci triſtitia, alios cœnodoxia ſuperbiaque mulceri, & unumquemque illud vitium humanis cordibus, quo ipſe gaudet, inſerere.

Caſſ. Collat. 1. c. 17.

Gradus.

III. S. Bernardinus hoc aſſignat, dum ait: ſeptem gradibus animæ a diabolo expugnantur. Primo inſultat in ſuggeſtione; Secundo luctatur in delectatione; Tertio percutit in conſenſu; Quarto ſpoliat in actu; Quinto præcipitat in conſuetudine; Sexto hilareſcit ſibi in gloriatione; Septimo prævalet in morte. Paulo alios actus aſſignat Beatus Albertus Magnus, dum ait: Dentes diaboli ſunt gradus tentationum, ſcilicet primus motus, cogitatio, delectatio moroſa, conſenſus, voluntas plena, impetus, operatio, iterata conſuetudo, defenſio peccati, gloriatio in peccato, inverecundia, impœnitentia, deſperatio.

S. Bern. Sen. t. 3. ſer. 4. in Domin. 4. poſt Pent.

B. Alb. M. in c. 14. Marci.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

I. ET apprehendit draconem, ſerpentem antiquum; qui eſt diabolus, & ſatanas. *Apoc. 20. v. 2.*

II. Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab eo uſque ad tempus. *Luc. c. 4. v. 13.*

III. Ipſe ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis. *2. Cor. c. 11. v. 14.*

IV. Nolite locum dare diabolo. *Eph. c. 4. v. 27.*

V. Venit Princeps Mundi hujus, & in me non habet quidquam. *Jo. c. 14. v. 30.*

1. Petr. c. 5. v. 8. VI. Adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide.

Jac. c. 2. v. 19. VII. Tu credis, quoniam unus eſt Deus; bene facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

Eph. c. 6. v. 11. VIII. Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli: quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes & poteſtates, adverſus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.

Apoc. c. 12. v. 12. IX. Væ terræ & mari! quia deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam; ſciens, quia modicum tempus habet.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Bern. l. 12. Ms. I. TOrtuoſus ille ſerpens, cui nullum aliud eſt deſiderium, nullum negotium, nullum ſtudium, niſi perdere animas noſtras. Hic eſt, qui jugiter malum machinatur, argute loquitur, artificioſe ſuggerit, callide decipit, illicitos motus inſufflat, & venenatas cogitationes inflammat, movet bella, nutrit odia, incitat gulam, movet libidinem, deſideria carnis inſtigat, & peccati occaſiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum pulſare non ceſſat.

S. Chryſ. hom. 23. II. Diabolus non quærit hominem, ſed hominis interitum quærit, ille malis noſtris gaudet; ſurgit e ruinis noſtris, noſtris vulneribus convaleſcit, noſtrum ſanguinem ſitit, noſtra ſaturatur ex carne. Diabolus hominem vult habere, ſed perdere, quare? quia ad cælum, unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur, quantum in ſe eſt, hominem pervenire.

S. Aug. in Pſ. 90. III. Eſt inſita malevolentia quædam, & pernicies nocendi iſtis malis ſpiritibus, gaudent de malo hominum, & de fallacia noſtra, ſi nos fefellerint, paſcuntur.

S. Petrus Dam. l. 6. ep. 5. IV. Adſunt inviſibiles inimici, qui adverſum te numquam deſinunt ferociter dimicare; illi ſane poterant tecum ſopitis querelis facili reconciliatione componi; iſti neſciunt quandoque homini pace compoſita confœderari.

S. Greg. in Pſ. 142. V. Incautos decipit, & in via hujus vitæ gradientibus laqueos tendit; ideo Propheta ait: *In via hac, qua ambulabam, abſconderunt ſuperbi laqueum mihi.* Rurſus de eo ſcriptum eſt: *Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula ejus ſuper ſemitas*: dum enim humanæ ſaluti invidens, perdere innocentem appetit, prius ei aliquid, quod libeat, oſtendit, quod dum appetere incautus nititur, occulto peccati mucrone tranſverberatur.

S. Laur. Juſtinian. de contin. mund. c. 18. VI. Ubique ad decipiendas animas reticula tendunt, in divitiis & paupertate, in ſublimitate honoris, & in Mundi contemptu, in voluptatibus carnis, & auſteritate pœnitentiæ, in crapula & ſobrietate; in rerum affluentia & parcitate victus, in loquacitate & ſilentio, in nitore & ſordibus, in lætitia & fletu, in adminiſtratione temporalium, & remotione quieta; in libertate & ſubjectione, in labore & otio, in occulto & publico; in ſolitudinibus & civitate, in debilitate & corporis ſoſpitate; in vigiliis & torpore, in gloria & ignobilitate, in infamia, & favoribus humanis, &, ut paucis univerſa comprehendam, nullus eſt locus, nulla actio, nullaque perſona, quæ ab ipſorum deceptionibus libera exiſtat, quoniam nequeunt excludi parietibus, nec placari precibus, neque terroribus coerceri.

S. Iſidor. ep. Monaſt. diſſ. 2. n. 7. VII. Amplius tentat diabolus hominem ex parte illa, qua eum videt per excreſcentem humorem facile inclinare ad vitia, ut ſecundum humoris conſperſionem adhibeat & tentationem, ſicut ille, qui aquam deducit, non eam per aliam partem mittit, niſi ubi eam melius currere cognoſcit.

S. Greg. hom. 20. mor. VIII. Intuetur inimicus generis humani uniuſcujuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit facilius inclinari mentem, ut blandis, ac lætis humoribus ſæpe luxuriam, nonnumquam vanam gloriam, aſperis vero mentibus iram, ſuperbiam, vel crudelitatem proponat, ibi ergo decipulam ponit, ubi eſſe ſemitam mentis conſpicit, quia illic periculum deceptionis inſerit, ubi viam eſſe invenit propinquæ cogitationis.

S. Bonav. tom. 2. in ſolil. IX. Mira calliditate omnium diſcurrit conſuetudines, ventilat curas, ſcrutatur affectus, & ibi ſemper quærit cauſas nocendi, ubi quemque viderit ſtudioſius occupari.

S. Laur. Juſt. c. 2. de lign. conflict. X. Nonnumquam ipſi callidi inſidiatores fugam ſe arripuiſſe ſimulant, & de cætero nullam bellatori Chriſti moleſtiam ſe illaturos fatentur. Diſcedunt quippe ad tempus, quatenus animus a ſui cuſtodia remiſſior factus, gravius ſua ſecuritate ſternatur. Prudens vero Chriſti ſervus, intelligens ſe in medio poſitum laqueorum, eo ſuſpectior erit, quo quietiores contra ſe ſentiet inimicos, ubi namque latenter pugnatur, ibi omnis vigilantia adhibenda eſt; nam manifeſtus adverſarius facile vincitur, occultus autem inſidiator vix a quoquam ſuperari poteſt.

S. Greg. l. 2. mor. c. 8. XI. Non ſolummodo intuetur hoſtis, quid faciat, ſed etiam quando faciat, nam quamvis poteſtatem acceperit, aptum tamen ad ſubverſionem tempus exquiſivit.

Hugo Car. in Pſ. 142. v. 4. XII. Sub ſpecie boni diabolus abſcondit nobis laqueos; *Abſcondita eſt in via pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam.* Job 18. 10. hypocriſis in via continentiæ, inanis gloriæ in via macerationis carnis, ſeveritatis in via juſtitiæ, falſæ pietatis in via miſericordiæ, prodigalitatis in via largitatis, carnalis affectionis in via charitatis, præſumptionis in via ſpei, & deſperationis in via timoris, furoris in via zeli, præcipitationis in via audaciæ, aſtutiæ in via prudentiæ, pigritiæ in via conſilii, obſtinationis in via conſtantiæ, curioſæ perſcrutationis in via ſapientiæ.

S. Aug. ſerm. de temp. XIII. hoc tamen ſcitote, fratres, quia diabolus non perſequitur niſi bonos; malos enim luxurioſos, ſuperbos, & avaros diabolus pa-

ſe-

Digitized by Google

ſequi non conſuevit; amici enim ſunt ſui, & voluntatem ejus ſemper faciunt.

Idem ſer. 197. de temp. XIV. Alligatus eſt, tam quam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortiſera ſecuritate conjunxerit: latrare poteſt, ſolicitare poteſt, mordere omnino non poteſt, niſi volentem; non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet; nec extorqueat a nobis conſenſum, ſed petit.

S. Laur. Juſt. c. 3. de cont. mundi. XV. Juſte diſpoſuit Deus, ut non niſi conſentientibus nobis laqueos pedibus noſtris injicere queant: nam ſpirituales pedes noſtræ animæ affectus ſunt: hos compedibus ſuis irretire contendunt; quam ob rem rerum viſibilium amorem noſtris affectibus conantur innectere, quatenus abdicato a nobis noſtro affectu, nullum gratum habitaculum, receptaculumque habitandi in nobis Deus noſter inveniat, qui per dilectionem & fidem in cordibus noſtris commorari dignatur.

Hugo de S. Vict. ap. Manſ d. 12. n. 7. XVI. Quoties tentationibus inimici reſiſtimus, eumque confutamus, tam e ſcripturis edocti, quam a Deo adjuti, toties eum percutimus & vulneramus, & retorquetur in eum pœna, quæ nobis infligeretur, ſi ab eo vinceremur.

S. Greg. ho. in Reg. XVII. Dæmonia in cordibus reprnborum tot requieſcunt, quot deſideria immunda.

Idem ho. 31. mor. XVIII. Diabolus ſub virtutum ſpecie iniqua nobis opponit.

Idem ho. 4. mor. XIX. Diabolus non ſolum per ſeipſum, ſed & per eos qui nobiſcum ſunt, nos tentat.

Idem ib. XX. Diabolus, quo valentius vincitur eo adhuc ad inſidias ardentius inſtigatur.

Idem in Reg. l. 5. XXI. Diabolus otioſæ menti caute inſidiatur.

S. Bern. ſup. Ev. ſer. ſept. XXII. Dæmones indefeſſi nos aſſidue oppugnant, modo aperte, modo fraudulenter, quos ne videre quidem poſſumus, quanto minus cavere.

S. Aug. l. 2. de Tr. cap. 7. XXIII. Dæmones voluntatem nocendi habent, ſed non poteſtatem.

Fuga.

S. Aug. e. 16. ſol. XXIV. Peſſima inſania noſtra, qui, cum continue videamus contra nos draconem ore aperto paratum ad devorandum, nihilominus dormimus, & laſcivimus in pigritiis noſtris, tamquam ſecuri ante eum, qui nihil aliud deſiderat, quam ut nos perdat. Inimicus ut occidat, ſemper vigilat ſine ſomno, & nos, ut cuſtodiamus nos, nolumus evigilare a ſomno.

S. Petrus Dam. l. 6. ep. 5. XXV. In ipſis mentis tuæ mœnibus impie ſæviunt, in ipſa tui pectoris urbe confligunt, & ut iſta congreſſio periculoſior videatur, in ipſa carne tua quædam quaſi perfidos ſibi commilitones inveniunt, quos in augmentum partis adſciſcunt.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Qualitas.

Origen. hom. 26. in Luc. I. Quadraginta diebus tentatur Jeſus, & quæ fuerint tentamenta, neſcimus, quæ ideo forſan prætermiſſa ſunt, quia majora erant, quam ut literis crederentur; & ſi ſic oportet dicere, ſicut Mundus capere non poterat omnes libros, ſi ſcripta fuiſſent, quæ fecit & docuit Jeſus; ſic quadraginta dierum tentationes, quibus tentatus fuerat Dominus Jeſus a diabolo, Mundus ferre non poterat, ſi Scriptura docuiſſet; ſufficit nobis hoc tantum ſcire quod quadraginta diebus in deſerto fuerit, & tentabatur a diabolo.

II. Celebris eſt S. Macarii viſio, qui, cum dæmonem multis vaſis vitreis onuſtum ante cellam ſuam obvium, quidnam cum illa vaſorum multitudine facturus eſſet, interrogaſſet, is, in procinctu ſe eſſe reſpondit, ut vaſa illa Monachorum ſuorum congregationi adferret, ut pro cujuſque guſtu ſingulis offerret ſingulas peccati illecebras. *Vita PP. l. 3. n. 61.*

III. S. Thomas refert Monachi cujuſdam exemplum, qui firmum ſibi e cella non egrediendi propoſitum fecerat, cui paulatim aſtutus ille ſerpens ſuggeſſit, ut ſaltem ad Communionem ſacram recipiendam illinc egrederetur, cui ſuggeſtioni Monachus acquieſcens, propoſitum antea factum rumpere cœpit; cumque tandem dæmonis illud conſilium fuiſſe agnoviſſet, vanæ gloriæ motu in ſemetipſo agitari cœpit, eo quod per illum ad nihil mali patrandum inductus fuiſſet, quin potius ad bonum invitaſſet, ac proinde mire ſibi in eo complacuit; Quia vero fraudulentus inimicus videbat, quod per hoc Monachi lucratus fuiſſet conſenſum, progreſſus eſt ulterius ſuggerendo illi quod propter mortem patris & relictas ab eo multas facultates, inter pauperes diſpertiendas, neceſſum eſſet, ut hujus boni operis exequendi cauſa ad domum ſe paternam reciperet, cellæque ſuæ tantiſper valediceret; cui etiam conſilio protinus acquievit: ſubdit vero Angelicus Doctor: ad quam cum iret, numquam rediit ad cellam & mortuus eſt in peccato. *S. Thom. in c. 14. prov. nu. 15.*

IV. In vitis Patrum de magno quodam Dei ſervo ſcribitur, quod, licet per integrum triennium manu Angelica cibatus fuiſſet, attamen antiquus adverſarius nec cum illo certamen inire formidaverit, ſuas enim dæmonum phalangas, velut totidem Angelicos exercitus congregavit, interque illa in varias cohortes diſtributas, in curru igneo, velut alter quidam Elias ei apparens, ſe illum ad cælum transferre velle ſimulavit: at vero quia ſuperbus hic Spiritus dicebat: adores me, Sanctus vir Dei detectam fraudem a ſe generoſe depulit, & in fugam ſe recipere coegit, dicendo: quotidie Salvatorem, qui eſt Rex meus, adoro; ſic, ſi eſſet ille, quomodo hoc a me hodie expoſceret? *Manſ l. 9. n. 1.*

V. In Vita S. Vincentii Ferrerii ſcribitur, quod, dum librum de Virginitate Matris Dei legendo, magno accenſus doni illius deſiderio, illud a Deo inſtantiſſime ſibi concedi peteret, vocem quamdam audierit dicentem ſibi: Non omnes poſſumus eſſe Virgines, nec deinceps patiar, ut tam honorato nomine gaudeas. Ad quorum verborum auditum, ſanctus vir Dei ob inexpectatam petitionis ſuæ repulſam graviter conturbatus & afflictus fuit; mox vero velociſſime a B. Virgine ſumma fuit con- *In vita l. 3. c. 21.*

ſola-

Digitized by Google

ſolatione perfuſus, quæ hiſce eum affata eſt verbis: verba illa paulo ante ad te facta, diaboli fuerunt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, ut territus ab incepta virtute deſiſtas.

S. Petrus Dam. l. 6. ep. 18. VI. B. Petrus Damianus de quodam Monacho refert, qui in cella ſua aſſiduus exiſtens, quantum exterius apparebat, vir magnæ ſimplicitatis erat, nomine Martinus: Hunc vix dies aliquis præteribat, quin dæmon illi vel appareret viſibiliter; vel illum nocturno tempore in ſomno audiret loquentem, qui una cum ipſo Pſalterium aliaſque preces recitabat: aliquando vero, inquit S. Pater, tenebrarum author ſe transfiguravit in Angelum lucis, eique quaſi legem dictando mandavit: Cave, quia Angelum Dei & aſpicere, & alloqui meruiſti: indignum eſt, ut de cætero cum hominibus loquaris. Protinus ille, tamquam mandatum divinitus accepiſſet, a fratrum ſe funditus collocutione removit, ſeque ſub rigida ſilentii cenſura conſtrinxit. Cumque tam Abbas Monaſterii, quam alius quidam Monachus nomine Romanus, vehementer illum, ut loqueretur, urgeret, ipſe vero Abbati reſpondere pertinaciter abnueret; hic portas cellæ ejus a cardinibus dejici imperans obſtinatum hunc ſilentiarium virgis cædi juſſit; donec obſtinati & indiſcreti ſilentii ſui redderet rationem. Tandem vero, cum nec hac via quidquam ab illo obtinere potuiſſet, his eum verbis Abbas eſt allocutus: Idcirco antiquus adverſarius bonorum ſemper operum inimicus ſilentium tibi tentavit imponere, ut & fructum fraternæ ædificationis amitteres, & illi, qui a te ſublevandi erant, tuæ conſolationis auxilium non haberent. Sic itaque frater, concludit S. Petrus Damianus, quia non ex malitia, ſed ex ſimplicitate peccaverat, ad mentem quantocius rediit, & contempta ſuggeſtione diaboli, admonitionibus pii Patris acquievit.

Manſ. d. 10. n. 1. VII. In vitis Patrum de Monacho quodam qui quondam idolorum ſacrificuli filius fuerat, ſcribitur, quod, dum etiamnum juvenis eſſet, in quodam idolorum fano dormiens ſequentem habuerit viſionem: vidit enim Luciferum velut in throno ſedentem, & ante eum dæmonem quemdam ſtantem, qui, unde veniret, interrogatus, ſe ex tali certa Provincia veniret, reſpondit, in qua varias ſeditiones, bella, revolutiones, & horrendos rebellionum motus excitaſſet; qui, cum, quanto ad hæc mala procuranda tempore uſus fuiſſet, interrogaretur, ſe id intra triginta dierum ſpatium perfeciſſe, reſpondit; quem proinde, quod nimium hac in re tardaſſet, graviter vapulare præcepit. Mox vero alius dæmon coram eodem Lucifero comparuit, qui ſe intra viginti dies gravem in mari tempeſtatem, in qua multæ naves ſubmerſæ perierant, excitaſſe gloriabatur: qui pariter multis ab eo plagis mulctatus fuit. Huic ſucceſſit tertius, qui ſe intra decem dierum decurſum in diverſis nuptiis varias rixas, diſcordias, & inimicitias excitaſſe, multorumque homicidiorum authorem fuiſſe, glorianter affirmavit; quem pariter ſicut priores diris verberibus caſtigari juſſit. Tandem vero alius quidam comparuit, qui ſe quadraginta annis continuis Monachum quemdam ad impudicitiam ſolicitatum, tandem poſt tot annos evolutos viciſſe, & ut in fornicationis peccatum turpiter & ignominioſe laberetur, procuraſſe jactavit. Cui e throno ſuo conſurgens Satan, poſt multos amplexus, acceptum e capite ſuo diadema capiti ejus impoſuit, atque ad dexteram ſuam conſidere juſſit, generoſitatemque ejus variis encomiis deprædicavit.

VIII. In opuſculis S. Franciſci de Religioſo quodam ſui Ordinis, cui nomen Angelus erat, legitur, eum magnopere dæmonem formidaſſe, eo quod aſperrime illum a longo tempore moleſtaſſet: Qui proinde a S. Patriarcha ſocium ſibi dari expetiit, qui ad ejus defenſionem in ejus cella dormiret. At vero Sanctus vir Dei acriter eum objurgans, ſine ulla juſta cauſa eum timere dixit, eo quod vires dæmonis in manibus Dei ligatæ eſſent; Simulque, ut hujus rei ſequenti nocte experientiam caperet, in montis ibi vicini verticem conſcendendo, ſonoraque voce clamando: Superbi dæmones, omnes venite ad me modo, & quicquid poteritis, mihi facite, & in me veſtrum exercete furorem. Cumque bonus ille Religioſus prompte obediſſet, nullus malignorum Spirituum ſe quicquam movere auſus fuit; hacque ratione deinceps abſque ullo dæmonis timore vixit, & liber permanſit; & merito, quia ut S. Auguſtinus ait: Non poſſunt, quod non ſinuntur efficere; ſinuntur autem alto Dei ſummique juſtique judicio, pro merito eorum, quos ab eis vel affligi tantum, vel etiam ſubjici, ac decipi, juſtum eſt. *Opuſc. S. Franc. col. 1.*

IX. S. Hieronymus in vita S. Hilarionis refert, quod, cum dæmon ad metum & horrorem illi incutiendum in ſpecie horrendi cameli ei apparuiſſet, Sanctus vir Dei imperturbato animo eidem dixerit: Non me terres, diabole, tanta mole corporis; & in vulpecula, & in camelo, unus atque idem es. *S. Hier. in vita S. Hilar.*

X. In vita Sancti Norberti legitur, quod dæmon quemdam Religioſorum ſuorum ob fidei ſuæ debilitatem adeo contempſerit, & flocci fecerit, ut ad quemlibet fere greſſum in peregrinis admodum horrendiſque ſpeciebus ei apparere præſumpſerit. Cujus proinde Religioſi puſillanimitatem Sancto Patriarcha reprehendit; eumque generoſo deinceps animo eſſe, & nihil timere juſſit. Religioſus hic igitur optimis Fundatoris ſui monitis obediens, cum aliquando pro nonnullis negotiis domeſticis expediendis e Monaſterio egrederetur, dæmonemque in figura gigantea ſibi obvium, & expanſis brachiis quaſi conterere volentem conſpiceret, moniti Sanctis Patris ſui memor, imperterritoque animo perſeverans, dæmonem ſalutari Crucis ſigno coram ipſo formato in fugam abegit, qui & deinceps numquam ei amplius apparuit. *Vita S. Norbert.*

XI. In vitis Patrum legimus, quod, cum S. Pachomius dæmonem in ſpecie valde laſciva ei apparentem reprehendiſſet, quæſiviſſet- *Manſ. d. 16. n. 4.*

que,

que, cur tot fraudibus & artibus ad procurandum infelicem animarum lapſum uteretur, dæmon in ſui excuſationem reſponderit: Quam primum vos aliquem ſuggeſtioni noſtræ aditum dare incipitis, ſubito nos majoribus vos incentivis provocamus: at vero dum vos in principio ſuggeſtioni noſtræ reſiſtere, & primos motus nequaquam admittere, ſed primas imaginationes animoſe repellere videmus, erubeſcentes & confuſi a vobis recedimus.

Engelgr. Dom. 1. Pent. §. 2.

XII. Filia Deo devota cum a duodecimo ætatis anno in hortum in dies ſecederet oratura, dæmon quodam Sabbato illi apparuit ſpecie B. Virginis, cum duobus aliis Catharinam Senenſem, & S. Dominicum referentibus. Hortatur puellam ad auſteram vitam, pro lino lanam indueret, feria quarta, ſexta & Sabbato jejunaret, quotidie Roſarium diceret: quæ omnia faciebat: omnia tamen egit conſcio Confeſſario. Qui fraudem veritus, juſſit, ut in faciem Deiparæ exſpueret, ſi rediret. Fecit, nec indignationem B. Virgo oſtendit, ſed magnos ſavores rependit, prædicens parentum infortunia, monetque ut eos ſoletur. Unde cœpit pro vate haberi. Confeſſarius tamen adhuc ſollicitus, ſcribit epiſtolam contumeliis in eos tres divos plenam; eam ubi puella B. Virgini dedit, ad lectionem ejus nil mota, reſtituit, juſſitque cuſtodire eam epiſtolam, ſuo attactu ſacram, & mira patraturam, ut factum eſt. Unde ſecurior reddebatur Confeſſarius. Puella vero a B. V. petivit aliquod donum cæleſte, cui illa dixit, ut Roſarium ſuum ei daret, quod acceptum in cælum ſecum abſtulit, & poſt paucos dies reſtituit, monens, ut Confeſſario ſuo aliquot ex eo grana communicaret, fore contra morbos potentia; & re ipſa multi ſanati ſunt. Voluit tamen Confeſſarius ultimum documentum de rei veritate capere. Puellæ veras ſacras reliquias tradit, quas jubet e collo B. Virginis ſuſpendi. At dæmon renitens, acerrime filiam perſtrinxit: ac ubi omnes ejus pœnitentias & orationes, quas prius inculcarat, miſſas facere juſſiſſet, cum aliis duobus ſpectris evanuit, aculeo carnis non levi relicto in animo filiæ.

Ann. P. Franc. C. Virdun. fol. 307.

XIII. Virduni a duobus fratribus diffidentibus cum aſſiduo diabolus citaretur, ille morem gerens vocantibus, familiæ unius agnos univerſos, & mox boves, anſeres, gallinaſque mactavit; omniumque & crura confregit, domique miſcuit, & turbavit omnia: alterumque e fratribus formidoloſis imaginibus terruit, donec illi cum domeſticis confeſſione expiati, dæmonis vim infregerunt. In alia villa repente magnus armentorum numerus interiit, cauſam interitus auſpicati fuerunt, quod in ore omnium diabolus aſſiduo foret. Itaque a noſtro expiati & conſuetudinem dedocti, cladem averterunt.

Mansinus de paſſ. fol. 802.

XIV. Puella formoſa & caſta, ut procerum evitaret inſidias, domicilium vertit & urbem. Cui alio peregre abeunti dæmon aſſumpta honeſti viri ſpecie occurrit, monuitque, pagum animo deſtinatum non adiret, adeſſe ibi petulcos famulos, a quibus plus paſſura, quam a leonibus urbanus. Perrexit nihilominus puella, millies potius mori & orbe exulare tota parata, quam caſtitatis facere jacturam. Sed contrarium poſt tempus non longum accidit, cecidit miſera caſumque prodente uteri tumore juſſa eſt, ſibi res ſuas habere, & pago exeſſe. Quæ dum priorem viam relegit, urbemque repetit, obvium, quem prius, habet dæmonem, reditus cauſam non difficulter impetrantem. Faſſa delictum, quod utero prodente negare non poterat mulier, culpa cum prima mulierum dæmoni adſcripſit: Serpens decepit me, nequam diabolus hanc mihi perſuaſit profectionem, & ſcelus. Iratus ea voce dæmon, excuſſiſſima impudentem alapa ſignavit, & addidit: mentiris, ego enim ille ſum, qui iter hoc tibi nuper diſſuaſi, de periculo præmonui, a ſcelere præcavi. Sed nimirum genius iſte veſter, & perverſus mos eſt, ut lapſuum veſtrorum culpam nobis impingatis, cum ultro a vobis ad tentandum ſæpenumero irritemur.

Wading. T. 10. an. Or. Min. an. 1248.

XV. Cum Joannes Parmenſis Miniſter Generalis Ordinis viſitaret ultramontanas Provincias; contigit brumali tempore, ut itineris errore per totum diem deviaret, atque in deſerto, mediiſque in ſilvis ingruentem noctem ſuſtineret. Hic ſocii eum de periculo, & labore admonuerunt, ſeu potius amice interrogarunt, quid eſſet faciendum? Reſpondit ſecurus, ad Divinum auxilium eſſe recurrendum; confiderent, Deum numquam, in ſe confidentibus deeſſe, implorandam eſſe Deiparam Virginem, ac B. Patrem Franciſcum. Cœpit is preces, & ad illam, & ad hunc fundere. Quibus dictis, audierunt pulſari campanam, cujus excitati ſonitu perrexerunt via lutulenta, & difficili, donec ad vicinam Abbatiam pervenirent, oſtio pulſato procurrunt obviam quaſi condicto expectantes monachi complures, qui prompte receperunt hoſpites. Ducunt ad ignem, lavant pedes, exſiccant veſtimenta, apponunt cœnam, ſternunt lectos, omnia miniſtrant neceſſaria, ut videbatur, alacritate magna. Poſt primam vigiliam ſurrexit Generalis ad orationem, & audita campana, quia noctu ad laudes Divinas convocantur Monachi, ad chorum cum ipſis pergit, relictis ſociis, qui ſomno, & fatigatione opprimebantur. Officium inchoaturus Hebdomadarius, nec conſueta uſus eſt cæremonia, nec ordine, nec verſiculo: *Domine labia mea aperies &c.* ſed abruptim, & cum turbatione incepit ab illo verſu Pſalmi 35. *Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem:* reſpondit Chorus: *expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.* Tertio id ipſum repetitum fuit, quod movit Generalis ſuſpicionem. Præcepit igitur in virtute Paſſionis Chriſti, & SS. Nominis ejus, ut ocyus edicerent, quinam eſſent? Reſpondit, qui Abbatis loco videbatur præeſſe, omnes eſſe Angelos tenebrarum, cælo pulſos, qui ex divino præcepto inviti miſſi ſint ad miniſtrandum ea nocte ipſi, & ſociis, *precibus*, inquit, *Matris Dei, & illius vexilliferi Patris veſtri.* His dictis totum evanuit, quod ibi videbatur eſſe extructum monaſterium.

Ipſe

Digitized by Google

Ipſe vero nemoroſo in antro conſtitit. Generalis ſocios excitavit, & per reliquam noctem, uſque ad auroram in Divinis laudibus perſeveravit.

Bartolus l. 1. n. 23. XVI. S. Ignatius litteris operam daturus Complutum ad Calend. Aug. venit anno 1526. atque in hoſpitium pauperum divertit, cui ab Antezana vocabulum: ubi promptiva cubiculum nactus fuit, quod illic unum pridem vacabat, nimirum ſpectris umbrarum, & horribili ſtrepitu infeſtum. Neſcivit id Ignatius, unde viſis prima nocte formidandis ſimulacris, & audito immani fragore totus inhorruit: Verum ſtatim ſe recolligens reſumptis animis in genua aſſurrexit, ac locutus eſt: *Si vobis aliquid in me datum eſt, en adſum paratus; agite in me, quodcumque Deus probaverit, cujuſcumque id manu fieri juſſerit; neque in vobis eſt, nocendi metam vel puncto tranſgredi, quam ipſe vobis præfixerit. Sin autem vobis nocendi facultas non eſt; quo tot veſtrum ſimul ignavi, tot ſtrepitus ad interpellandam unius homuli quietem?* Hic ſe Deo integre committens quidquid eſſent auſuri, fortiter experiebatur. Sed nihil in eum tentatum, & ex eo quies cubiculo reddita eſt.

Degnum. pr. 4. c. 2. §. 18. XVII. Dæmon aliquando in ſpecie viri triſtis ad impiam vetulam venit, queſtus jam diu ſe fruſtra laborare, ut duos conjuges ad divortium impellat; quod ſi ipſa ut harum artium perita id efficeret, junctaque opera id poſſent, magna præmia pollicetur. Ipſa annuit, & ſtatim ad maritum, qui mercator erat, & ejus tabernam feſtinat, ibi præſenti argento pannum emit, & interim eum admonet, uxori cum ſacerdote commercium ſuſpectum eſſe. Poſtridie tempore Sacri poſſe eum id in templo deprehendere. Tum abit, & data opera materiam in taberna relinquit, curaturam ſe, ut auferretur in tempore. Interea & uxorem adit, & ait, marito furtivos cum puella quadam amores eſſe, promiſſam ei, & cras dandam a marito pro veſte materiam. Ita excitatis utrinque ſuſpicionibus, ipſa puellam, quam ignaram doli ei facinori parabat, mittit, ut a mercatore pannum auferat, quæ res uxorem confirmavit in ſuſpicione, quod materiam abſque numerata pecunia auferret. Vetula ſubinde ſacerdotem adit, monet uxorem ob ſuſpicionem triſtem eſſe, velut illam mane poſt rem divinam conſolari. Sacerdos mane uxori locutus, auget ignarus Zelotypiam mariti, qui tamen, etſi ægre diſſimulat, donec venefica illa pondus addit rebus. Nam uxorem adiens ſuadet, ut ab aliarum amoribus maritum abducat, aliquos e barba pilos ei dormienti radat, & minutim ſectos cibo incoquat, & ſimul in eam rem novaculam offert. Mox recta ad maritum reverſa monet, a conjuge præcidendam ei gulam ſequenti nocte. Maritus noctu ſomnum ſimulat, & uxore cum novacula capiti ſuo imminente exclamat, domeſticos vocat, oſtendit novaculam, & mane innocentem conjugem male habitam expellit, quæ ad parentes reverſa eſt. At dæmon pactam daturus vetulæ mercedem, laudatam de opera præſtita, cum corpore & anima eam abripit. Eo cognito evoluta tandem rei totius ſerie, conjuges data acceptaque erroris venia ad veterem concordiam rediere.

XVIII. Sub Bernardo Abbate quidam nobili familia ortus, cum ſe Monachum feciſſet, in tantum mentis tædium lapſus eſt, ut palam diceret, nunquam ſe hilari ſedatoque animo futurum; fruſtra illum fratres, ut in Domino conſolaretur, & ſpe premii cæleſtis mæſtitiam deponeret, hortabantur, fruſtra hoc ipſum Abbas admonendo exaggerabat. At vero ubi idem Abbas pro eo orationem fecit, ita immutatus eſt, ut e contrario exultaret, ac ſe jam deinceps perpetuo contentum victurum affirmaret. Quippe diabolus orantis Abbatis virtutem ſuſtinere non valens, ab impugnatione fratris illico deſiit, & ipſe ſpiritualis gratiæ luce perfuſus cauſam agnovit, ob quam gaudere jucunditateque affici deberet. *Marull. lib. 4.*

XIX. Macarius Alexandrinus Abbas multum a dæmonibus infeſtatus, parem autem eorum terrori extitiſſe inde conſtat, quod in gentilium ſepulchro nocte quadam amoto cippo decubare auſus ſit, cumque oſſa ſuper quæ jacebat, in vocem prorupiſſent, manſit immotus, vox autem erat alteri reſpondentis, venire ſe nunc poſſe, quia ejus quem ſuper ſe habebat pondere gravatus eſſet, ad quem Macarius, exi, atque abi, ſi potes, inquit, ego hic pernoctabo. Dæmones igitur tantam hominis audaciam perſtupentes, obmutuere, ne ſi plura in eum conati pergerent, victi magis erubeſcerent. *Idem Marull. ibidem.*

XX. Ad Evagrium presbyterum, amborum quondam Macariorum diſcipulum dum ſolitarius eremum incoleret, tres dæmones clericali habitu veniſſe conſtat, qui ſe diverſarum hæreſum eſſe ſimulantes ſuum quiſque dogma probare nitebatur, ut illum aliquo eorum perverterent: cæterum Evagrius cum fidem Catholicam adverſus quemlibet eorum acerrime tueretur ac defenderet, Deo adjuvante, omnes facile ſuperavit, ita ut confuſi repente evaneſcerent, nihil aliud moliri in eum auſi, quem in fide tam firmum cognoverant. *Marull. ibid.*

XXI. Dæmon ſanctitati atque virtutibus Martini Turonenſis Epiſcopi livens ipſum ludificare auſus eſt. Aureo enim diademate & purpureo ſuperbus indumento ei occurrens, Regem ſe Chriſtum eſſe & ad judicandum mundum deſcendiſſe aſſeverabat. At vero Martinus & diabolicæ artis gnarus, & manſuetudinis Domini memor, haud talem inquit, venturum ſe pollicitus eſt Chriſtus, ſed cum omnibus paſſionis: (quam pro nobis ſuſtinuit:) ſignis, cum corona ſpinea vulneratumque cicatricibus, & ipſo victoriæ ſuæ tropheo cruce, cum talis apparuerit, eum adveniſſe credam, alioquin hoc ab eo præceptum obſervabo: ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere; immundus ergo Spiritus verbis veritatis victus diſparuit, nihil ibi ſuum relinquens, præter ſui indicem fœtorem. *Marull. ibidem. Sulpit. Sever. in vita Martini.*

XXII. Idem omnis mortiferæ fraudis artifex, *Marull. ibidem.*

fex, Pacomio, Agyptio Abbati apparuit, pulcherrimæ fœminæ formam præſeferens, ſed qui libidinis ardorem jejuniorum frigore jam extinxerat, nulla carnis concupiſcentia intellectum occupante, facile perſpexit inimici inſidias & frontem cruce ſignato ipſum ſigno crucis fugavit.

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Manſ. d. 2. n. 1. I. SIcut taurus in ſui agitatione graviter ſe vulneratum eſſe animadvertens, videnſque, quod furorem ſuum adverſus eum, a quo percuſſus eſt, exercere non poſſit, confictum ex vetuſtis pannis lineis, vel ſtramine hominem, ad aves abigendas in agro poſitum, aggreditur, illumque cornibus, dentibus, pedibuſque in millenas partes ferociter diſcerpit, ſuas ſe vindictas hoc modo aliqualiter exercere poſſe, ſibi imaginans: Ita quoque Princeps tenebrarum videns quod de Deo, qui ipſum e cælo in profundum abyſſi præcipitavit, vindicare ſe nequeat, hominem ad imaginem & ſimilitudinem Dei creatum, Deoque unice charum, plurimiſque favoribus adauctum aggreditur, ſuamque rabiem in eum, in Dei ignominiam, quantum poteſt, eique permittitur furibundus exſerit.

S. Laur. Juſtin. c. 12. de diſ. Mon. II. Sicut, ſi quis ſtellas cæli, aut pluviæ guttas, ſeu arenam maris dinumerare voluerit, caſſo conſumitur labore; ita & quicumque varias dæmonum fraudes ad plenum reſerare conatus fuerit, ſupervacue deſudabit.

S. Bern. Ser. 1. 3. 6. 2. 8. 1. III. Sicut in cribro multa foramina ſunt, ita diabolus cum multiformis ſit, ſe homini applicando, mille modos tentandi habet, quia quos ſunt vitia, tot utitur variis modis ad tentandum. Unde ſecundum Sanctus Auguſtinus diabolus plenus eſt incentivis vitiorum, ideo toto conamine ſe applicando, nititur animas ſuis incendiis inflammare.

Niet: in or. 40. Nazianz. IV. Sicut Novacula apprime exacute, ita comam abſcindit, ut, qui raditur, nihil ſentiat: ſic etiam diabolus, qua eſt calliditate, atque verſutia, dolos ita machinatur, ut animæ gratiam, hoc eſt, virtutem, & ſcientiam detondeat, ut ea ſibi hæc ornamenta detrahi non ſentiat.

Manſ. d. 4. n. 4. V. Sicut homo ſylvam exſcindere volens, ſi ſolum ſecuris ferrum ſine manubrio habeat, nihil efficere prævalet, quantumvis ſit ſagaciſſimus; at vero ſi vel modicum ſylvæ illius lignum ad faciendum ſecuri ſuæ manubrium obtineat, hoc unicum ei ſufficit, & deſiderabatur, ut totam ſylvam paulatim exſcindere poſſit; eodem prorſus modo dæmon, quantumvis ſit Spiritus ſagaciſſimus, ſola tamen perverſæ, nobiſque continuo inſidiantis voluntatis ſuæ malitia, quæ eſt veluti quoddam ſecuris ferrum ſine manubrio, virtutum noſtrarum ſylvam exſcindendo nobis nequicquam nocere poterit: at vero ſi aſtutus hic ſerpens ab anima vel corde noſtro vel minimum affectum inordinatum obtinuerit, ex hoc ſecuris ſuæ ferro manubrium fabricabit, quo utendo affectum hunc paulatim ſic adaugebit, ut animam noſtram ſui juris faciens, quicquid in illa virtutum, gratiarum, donorumque cæleſtium repererit, facile negotio extirpare, & totaliter ſuccidere poſſit.

VI. Sicut in corpore noſtro ſemper humor aliquis præſto eſt, qui in illo quatuor elementorum mixto prædominans, aliquam in eo cauſat indiſpoſitionem; ſic quoque in inferiori animæ portione ſemper eſt aliqua inclinatio vel appetitus incompoſitus, quo Angelus ille inſidioſus familiariter uti novit. Unde S. Joannes Climacus de gradibus Paradiſi tractans ita loquitur; Quales nos dæmones deprehendunt, tales & ipſi erga nos ſe gerunt; & quales in nobis cogitationes reperiunt, tales ipſi nobis imagines & formas ſubjiciunt. *S. Clim. gr. 15.*

S. Greg. ho. 11. in Ezech. VII. Sicut Dux belli ad eum præcipue locum caſtra ſua figit, quem debiliorem, & minus munitis mœnibus, aut fortificationibus cinctum eſſe cernit: ita quoque ſtygius noſter inimicus in illa parte vel maxime in civitatem irrumpere ſolet, ubi minorem reſiſtentiam invenit, quamque minus munitam, & conſequenter debiliorem eſſe deprehendit.

Manſ. d. 2. n. 2. VIII. Sicut cancer marinus, ubi concham apertam conſpicit, lapillum quemdam in eam conjicit, vel modicum lignum, ut inde impedita claudi non poſſit; hæc enim modicum apertura ſufficit ei, ut eam ingredi paulatim, & devorare poſſit, pari quoque ſagacitate dæmon utitur, quia ſerpens erat callidior cunctis; mox enim ut cor hominis bonis hiſce temporalibus capiendis patere conſpicit, lapillum quemdam, id eſt, inordinatum erga certam quamdam perſonam ingerit amorem, idque ſub ſpecie boni ut ſcilicet ejus procurer ſalutem; ubi vero per hunc affectum minimum aliquem in eos illud aditum ſibi patefecerit; ſenſim & paulatim Spiritus Immundus cum omni malitia ſua in illud ſe inſinuat.

Idem n. 4. l. 5. IX. Sicut Fures, ubi violenter domum ingredi nequeunt, ne ſores domus dejiciendo, vel muros & parietes perſringendo ſtrepitum aliquem excitent, ex quo domeſtici a ſomno excitentur, ſi parvam quamdam feneſtram apertam inveniant, puerum aliquem ſagacem, ab eis in furtis committendis eruditum, per illam immittunt, qui caute fores domus, vel feneſtras majores aperiat, per quas ipſi ingredientes pro libito ſuo quævis obvia rapiunt, & furantur: ita hæc eadem eſt latronia infernalis in deprædandis animabus vulgaris ſagacitas, ne enim in animas cum ſtrepitu, id eſt per inſtigationem ad peccata enormia committenda irrepat, prius ſuggeſtionem vel imaginationem Immundam ejus animo immittit, vel ad aſpectus oculorum incautos, ad complacentiam ſenſualem, vel periculoſam aliquam familiaritatem exſtimulat, &c. Cum diabolus jam miſiſſet in cor, &c. veniam ad te tamquam fur in nocte.

S. Ephrem ſer. 1. de morbo linguæ. X. Sicut avis in laqueum incidens, minima capitur unguicula, & alarum vires franguntur,

guntur, & debilitantur ob unguem vilem, &, cum totum corpus ſit extra laqueum, totum tamen retinetur; ita multi ſunt viri exemplares, qui in novem præceptis ſunt irreprehenſibiles, & in unius præcepti unguicula capiuntur.

r. Chryſ. ho. 1. ad pop. XI. Sicut latrones non ubi fœnum & paleæ, & calamus ſed ubi aurum & argentum eſt, fodiunt, & continuo vigilant, ſic & diabolus his maxime inſtat: qui Spiritualia attingunt.

S. Chryſ. ſer. 96. XII. Sicut Hoſtis plus Ducem, quam milites petit, nec obſidet mortuos, ſed impugnat viventes; ſic diabolus non peccatores quærit capere, quos poſſidet ſubjugatus, ſed ut juſtos capiat, ſic laborat.

Manſi d. 9. n. 2. XIII. Sicut Filii Jacob Joſephum Fratrem ſuum fatali ſemper odio proſequebatur, ut quia illum a Patre ſuo tenerrime amari videbant, utpote qui illum in peculiaris dilectionis ſignum, pulcherrima illa veſte, quæ Polymita vocabatur, induerat; eodem prorſus modo invidus ille ſerpens tolerare nequit, quod communis Creator majori nos dilectione, quam ipſum, proſequatur; ſiquidem, ut nos Sanguine ſuo pretioſiſſimo redimeret, Corpus ſibi mortale pro nobis aſſumpſit, quod in Angelorum obſequium numquam fecit. Præ nimia invidia in rabiem agi videntur, dum nos cæleſtibus virtutum, gratiarum, & donorum infuſorum theſauris locupletari videot, ac proinde omni conatu nos hiſce theſauris ſpoliare contendunt; nam ut Caſſiodorus ait: Graviores inſidias adverſarii tunc ſubimus, quando Dei dona ſuſcipimus.

Idem n. 10. XIV. Sicut leonem Naturaliſtæ animalia mortua nequaquam manducare, ſed vivis tantum inſidiari aſſerunt, ſic quoque diabolus, qui tamquam Leo rugiens circuit, quærens, quem devoret, non animas in peccato jam mortuas, utpote quæ jam de facto ejus ſunt, ſed in gratia Dei viventes, devorare conatur, quia, ut vetuſtiſſimus Tertullianus ait, diabolus ad hoc ſe regnare putat, ut Sanctos de religione Dei perturbet.

S. Thom. Vill. ſer. de SS. Coſma & Dam. XV. Sicut Piſcator avidus & peritus, grandiores piſces, minoribus contemptis, attentius ineſcat; ita diabolus perfectis quibuſque avidius inſidiatur, ut pereant.

Manſi d. 10. n. 21. XVI. Sicut inter alias fulminis conditiones, una hæc eſt, quod majorem ſemper in iis corporibus vim exſerat, in quibus majorem invenit reſiſtentiam: Idem quoque eſt dæmonis genius, nam adverſus eximios Dei ſervos, qui ſanctitate præfulgentes eidem omni virium ſuarum conatu reſiſtunt, magis & crudelius ſævire, majoreſque ac periculoſiores inſidiarum machinas iiſdem ſtruere conſuevit. Præterea fulmina loca eminentiora ut plurimum feriunt: Feriunt altos, inquit Poeta, fulmina montes. Eundem quoque ſtylum dæmon obſervat, dum illos quam maxime impugnat, qui dignitate, exemplaritate, & virtute ſublimiores exiſtunt.

S. Cyrill. Alex. de Feſt. Paſ. 6. 1. p. 2. XVII. Sicut qui Barbarorum incurſionibus ſe opponunt, iiſque obſiſtere, quantum licet egregie volunt, incitant quidem ſeſe viciſſim ad audiendum, ſeque ſedulo hortantur, promant jam vires, & artem, tempus belli advenisse affirmantes, itaque vehementes & invicti in adverſarios incurrunt, ac ſuperata quodammodo ſegnitie ac pavore, ſtrenuos ſe in gravioribus periculis, cum caſus tulerit, præbent: eodem modo oportere aſſero, quicumque ſunt ſanctitatis amatores, diaboli fraudibus perquam impigre obviam ire, tantaque ſe illi contentione virium opponere, ut illud ipſum haud immerito uſurpare poſſint: Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia?

XVIII. Sicut, ſi furem aliquem domo tua videns, eumdem clamoribus & vociferationibus in fugam agere poſſes, & tamen id ipſum facere negligeres, nonne tunc facultatum tuarum jactura tibi ipſi imputanda foret? Eodem modo, cum ad tentationem ſuperandam per orationem ardentem Deo te recommendare poſſis, ſi id non facias, culpa tua eſt. *Manſi d. 13. n. 2.*

Damnum.

XIX. Sicut, dum leo famelicus animal quoddam obvium habet, illud protinus invadit, illudque tanta cum aviditate diſcerpit, dilaniat, & devorat, ut etiam oſſa, pellem, & omnia animalis iſtius interiora per fauces in ſtomachum ſuum trajiciat; eodem quoque modo rabida illa fames, quæ dæmonem adverſum nos exſtimulat, adeo eſt ingens, ut non ſolum in animam noſtram ferociat, verum etiam in corpus & bona fortunæ debacchetur: dummodo id illi Deus permittat: Corpus & animam perdit. *Idem d. 2. n. 13.*

XX. Sicut in antiquis hiſtoriis de Carthaginenſi quodam belli duce legitur, quod de quibuſdam militibus Africanis, qui ei rebelles facti, obedientiæ jugum, quo ei obſtringebantur, excuſſerant, ſequenti ſtratagemate glorioſam reportarit victoriam; Etenim, quia illos vini avidos eſſe probe noverat, multa vaſa vino adimpleri, eique herbæ cujuſdam, quæ ſomni eſt conciliativa, ſuccum admiſceri, ac demum caſtris ſuis in magna quantitate inferri juſſit; cunctiſque rite diſpoſitis in apertum campum egreſſus, ſe cum illis pugnam adoriri velle, callide ſimulavit; cumque in primo congreſſu ſtudioſe fugientem per longum terræ ſpatium inſectati fuiſſent, tandem retrogreſſi hoſtilia caſtra occuparunt, & inventa ingenti vini annona, tamquam de obtenta victoria lætantes, vino liberaliſſime indulſerunt, ac demum profundiſſimo ſomno ſepulti, poſito omni metu feſſa membra reſocillarunt; cum ecce dictus belli Dux, qui una cum exercitu ſuo fugam ſimularat, cum eodem reverſus, omneſque profunde dormientes reperiens, membratim ac minutim illos conſcidit; ſimili quoque ſtratagemate juratus inimicus noſter utitur, ſciens namque, quod vinum lætificat cor hominis, quodque bonorum temporalium, honorum, voluptatum, divitiarum, aliarumque rerum ſimilium avidiſſimi ſimus, in præſenti delectationis occaſione huic vino herbam venenoſam, id eſt, ſuggeſtionem ad peccatum, vehementer ſollicitantem *Idem d. 2. n. 8.*

Digitized by Google

tem immiſcet, hacque ratione victoriam adverſum nos faciliime obtinet.

§. VI. MOTIVA

Ad dæmonem odio habendum.

S. Bern. de quad. debito. I. QUia *aſtutiſſimus eſt*, uti S. Bernardus teſtatur, dicens: a verſutiis & aſtutiis vobis timeo, in quibus partim ſubtiiitate naturæ, partim experientia temporum, ſub tot annorum miiiibus eruditus, fragiiitates humanæ naturæ, quaquaverſum ſe verterit, non ignorat.

S. Greg. in Pſ. 142. II. *Quia occultiſſimus eſt*, teſte S. Gregorio, dicente: Quis hujus hoſtis verſutias non metuat, qui tanto eſt pernicioſior, quanto occultior? Non enim quæ extra nos ſunt, auferre nititur, ſed diripere theſauros interiores conatur. Nnila ſibi temporaiium bonorom cupiditas, nulia divitiarum ambitio, nullum dignitatis deſiderium, ſola ioteriora appetit, ſolas virtutes diripit, ſolam animam occidit; quod ſi aliquando exteriora tetigit, non ea auſert, ut habeat, ſed ut ea auſerendo animam evertat.

Rupertus Abb. l. 2. c. 24. III. *Quia terribiliſſimus eſt*, ſaltem reſpectu malorum hominum, uti Rupertus Abbas illa verba, 1. Reg. c. 5. *Et ebullierunt villæ, & agri, in medio regionis illius, & nati ſunt mures*; explicans indieavit, dum per mures hoc intelligit inſernales ſpiritus, aitque: Qui ſunt iſti, qui ebullierunt, & terram demoliti ſunt mures, niſi maligni ſpiritus, juſtis quidem contemptibiles, ut mures, peccatoribus autem terribiles, ut leones. Id ipſum confirmat S. Iſidorus, dum ait: In oculis carnalium diabolus terribilis eſt, in electorum oculis terror ejus vilis eſt; ab incredulis ut ieo timetur; a fortibus in fide ut vermis contemnitur.

S. Baſil. Magn. or. 2. erga Deum. IV. *Quia ſuperbiſſimus eſt*, ut S. Baſilius inſinuavit dicens: dæmon, capitalis noſter hoſtis, ſolet noſtram Domino exprobrare negligentiam, & ſuper inobedientia noſtra ſuperbe gloriari; qui, cum neque finxerit nos, nec mortem pro nobis oppetierit, habet nos tamen (proh dolor) & inobedientiæ ſuæ, & negligentiæ, qua in præceptis Dei tenendis ſumus, imitatores ſedolos, hoc equidem opprobrium eſt contra Majeſtatem Domini, & hæc jactantia pœnis gehennæ longe mihi gravior eſſe videtur, quod nimirum inimicis Chriſti materiam, & anſam præbemus jactantiæ contra eum ipſum, qui pro nobis morti ſe objecit, atque ab inferis ſeſe revocavit.

S. Chryſ. er. 26. V. *Quia furioſiſſimus eſt*, uti S. Chryſologus notavit, dicens: Putredine ſatiantur, deliciantor fœtore, quibus tota voluptas eſt, homines interire. Attendite, quæ ſævitia, quis furor, quæ rabies dæmonum erga humanum genus; contenti non ſunt, mori homines, ſed vivos homines geſtiunt ſepelire; ſe ſepulchris mandant, ut homines recidant in ſepulchrum.

Dionyſ. Carth. op. Menſ. d. 2. a. 4. VI. *Quia invidioſiſſimus eſt*, tanta enim illius eſt invidia impietaſque, ut Dionyſius Carthuſianus inquit, ut perdi ſe reputet, ſi ab hominibus expellatur. Hinc & S. Hieronymus verba illa Jobi: *Sternutatio ejus ſplendor ignis*; explicans: Alii, inquit, tranſtulerunt: In ſternutamento ejus illuceſcit ſol. Sternutatio ſordes cerebri egerit, diabolus ergo, qui totus ſordibus & fœtidus eſt, malitiæ ſuæ ſordes in perniciem hominum cum delectatione operatur, & effundit transfigurans ſe in Angelum lucis, & de invidia, id eſt, de malorum capite, venena ſua commovet, & producit.

§. VII. MEDIA

Ad dæmonis inſidias cavendas.

I. ORatio, uti S. Gregorius monuit dicens: ſit mens vigilans, ſit undique circumſpecta, ſit ubique ſolicita, ut inſidiantis poſſit ſemper laqueos præcavere: ſed quia, quanto hoſtis noſter cautum contra ſe unumquemque cognoſcit, tanto corda ſibi reſiſtentium ſubtiliori molitur arte ſubvertere. Omnipotentem Dominum aſſiduis lacrymis & deprecatione poſcamus, ut nos veneni ejus non ſinat infectione corrumpi. Hinc merito dicere poſſumus cum Rege Joſaphat: In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multitudini reſiſtere; ſed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus, reſidui ut oculos noſtros dirigamus ad te. *S. Greg. l. 6. Reg. in diſt. 11. ep. 11.* *2. Par. c. 20. v. 12.*

II. *Chriſti præſentia cogitata*; nam adjuvat certamen, teſte S. Auguſtino, qui certamen indixit: Non te ſic ſpectat Deus in agone certantem, ut populus aurigam, clamare enim novit, adjuvare non novit, coronæ veniam parare poteſt, vires ſubminiſtrare non poteſt, homo enim & non Deus, & forte dum ſpectat, plus laborat ſedendo, quam ille luctando: Deus quando ſpectat certatores ſuos, adjuvat eos invocantes, nam vos athletæ illius eſtis. Pſal. 93. 18. ſeq. *Dicebam, motus eſt pes meus, miſericordia tua, Domine adjuvabat me.* Et alibi: *Ad agonem perduceris, contra diabolum, vitiorum principem dimicabis in arena hujus Mundi*: Utraque partes, Chriſti ſcilicet, & diaboli, infinita populi multitudo te ſpectat luctantem, & quiſnam vincat, vide omnem turbam nimia intentione pendentem. Non de te triumphat pars diaboli; ſi vis vincere, noli de te præſumere, ſed illi aſſigna victoriæ gloriam, qui tibi donat, ut victoriæ feras palmam. Vis vincere? caput prius contere inimici, excludendo de corde tuo ſuggeſtiones diaboli. Vis vincere? manus tuæ fortes inveniantur in bono opere. Vis vincere? fige pedes, non nutent veſtigia tua. *S. Aug. ſer. 111. de Temp.* *Item de Catech. ll. 4.*

III. *Charitas fraterna*; uti S. Bernardus indicavit dicens: Dic mihi, ſi aliquid timet diabolus? Frater amabilis, nihil eſt, quod tantum timeat, quantum concordiam & charitatem; nam ſi totum, quod habemus, damus, propter Deum, hoc diabolus non timet, quia ipſe nihil habet; ſi jejunamus, hoc diabolus non timet, quia ipſe numquam *S. Bern. ſer. 61. de modo bene viv.*

no-

comedit; ſi vigilamus, hoc diabolus non timet, quia ipſe numquam dormit; ſed ſi charitatem & concordiam tenemus, hoc diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra, quod ipſe in cælo tenere noluit.

Caſſian. coll. 2. c. 17.

IV. *Subjectio*; nam, teſte Caſſiano, nullatenus decipi poterit, quiſquis non ſuo judicio: ſed majorum vivat exemplo; nec valebit ignorationem ejus callidus hoſtis illudere, qui univerſas cogitationes in corde naſcentes pernicioſa verecundia neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorum reprobat, vel admittit. Hinc & Siracides: ſapiens non odit mandata & juſtitias; ſed quemnam inde reportabit fructum? Et non illidetur quaſi in procella navis. Ubi Hugo Cardinalis ait: id eſt, illuſionibus dæmon non obſtruetur, quaſi dicat: Navis, quæ habet bonum rectorem, non obruitur in procella; ita juſtus non obruitur tentationum turbine.

Hugo Card. in c. 33. Ecc. v. 2.

1. Petr. 5. v. 8.

V. *Vigilantia*; ut S. Petrus monuit dicens: Fratres, ſobrii eſtote, & vigilate: Hinc S. Chryſoſtomus, ſi ſerpentem, inquit, ad lectum noſtrum latitare ſciremus, hinc magno admodum ſtudio ad illum perimendum ferremur: Diabolo autem in noſtris ipſorum animis latitanter, nihil adverſi nos pati arbitramur, ſed ſupini ac deſides, animiſque concidentes malis noſtris indormimus. Cujus rei cauſam hanc eſſe arbitror, quod illum corporeis oculis non contuemur, quamquam hoc potiſſimum nomine vigilantes nos, ac ſobrios eſſe oportebat; nam ſenſibilem quidem hoſtem facile declines; at inviſibilem, niſi undique armati fuerimus, difficile evitare poſſumus. Et confirmans idipſum S. Cyprianus, ſi imparatum, inquit, invenerit militem Chriſti, ſi rudem, ſi non ſolicitum, ac toto corde vigilantem, circumvenit neſcimus, fallit incautum, decipit imperitum.

S. Chryſ. hom. 10. ad Rom.

Idem ho. 10. ad pop.

S. Cypr. ad Poten.

S. Ant. Pad Dom. inf. Nat. Oct.

VI. *Compunctio*; nam ut S. Antonius Paduanus ait: ſicut fumus expellit apes, ſic amara & lacrymoſa compunctio expellit dæmones, qui circumdant animam, ſicut apes favum.

S. Laur. Juſt. c. 12. de diſc.

VII. *Confidentiæ propriæ abjectio*, uti S. Laurent. Juſtin. monuit dicens: In omnibus inſultibus ſpirituum immundorum, in cunctis tentationibus, quibus Chriſti ſervi impugnantur, abjicere conentur propriam confidentiam, & divinum non ceſſent efflagitare auxilium.

Caſſian. Coll. 20. c. 2.

VIII. *Verbum Dei*; hinc in Collationibus Caſſiani ad noſtram eruditionem ſcribitur, quod ſicut Chriſtus per adducta Scripturæ loca Luciferum fugavit: ita quoque nobis exemplum dederit, quo doceamur, ut in conflictu cum dæmone ſcutum quoque verbi Dei amplectamur: His teſtimoniis edocemur, ut fraudulentis ſuggeſtionibus inimici nos quoque ſimiliter debeamus obſiſtere, & ideo juxta monitum Apoſtoli ad Ephſ. 6. *Galeam ſalutis aſſumite, & gladium Spiritus*, quod eſt verbum Dei: nam ut S. Gregorius ait: Reſiſtere tentationibus omnino non ſufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladium male vivendo poſtponit.

S. Greg. l. 13. mor. c. ult.

IX. *Terrenarum rerum contemptus*, uti S. Ambroſius hortatus eſt dicens: Denique ſervatum eſt ſerpenti, ut calcaneum mulieris & ſeminis ejus obſervet, quo noceat, & venenum ſuum diffundat. Non ergo ambulemus in terrenis, & ſerpens nobis nocere non poterit. Sed & Venantius Fortunatus conſideret, quod Chriſtus Redemptor noſter nos in oratione Dominica Regnum Cælorum a Deo petere docuerit: *Adveniat Regnum tuum:* poſtea autem a nobis ſubjungi voluerit: *Et ne nos inducas in tentationem;* quaſi dicturi eſſemus: veniat in corde noſtro Regni tui innocens deſiderium, ut poſſimus diaboli vincere blandimentum, tunc enim in nobis hoſtis non prævalet, quando reſpexit nos conſtanter divini regni deſideria concepiſſe.

S. Ambr. l. de fuga ſæc.

Venant. apud Manſ diſc. 17. n. 2.

X. *In principio fortiter reſiſtere*: uti S. Iſidorus ſuaſit dicens: Qui ſuggeſtiones diaboli non recipit, in ejus inſidias minime tranſit. Moxque modum nobis tradit, quo efficere poſſimus, ne aſtutus hic ſerpens nos ſupplantare uſquequaque poſſit: Facile, inquit, in conſequenti opere repellitur, ſi prima oblectamentum reſpuantur: Diabolus enim eſt ſerpens lubricus, cujus ſi capiti, id eſt primæ ſuggeſtioni non reſiſtitur, totus in interna cordis, dum non ſentitur, illabitur. Hinc & S. Gregorius, ſi tentationi, inquit, in corde noſtro naſcenti feſtine non reſiſtitur, hac eadem qua nutritur, mora roboratur. Neque enim culpa ad opus prodire permittitur, ſi intus, ubi naſcitur, extinguatur. Id ipſum David indicavit, dum dixit: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ*, ſuper quæ verba S. Athanaſius ſic loquitur. Sicut matutinum tempus diei eſt initium, ſic omnis peccati initium eſt inimici fraudulenta ſuggeſtio; ideo inquit: mane interficiebam, hoc eſt, reſpiciebam ad principia cogitationum, & inveſtigabam eorum intentiones, atque adeo peccatores omnes, utpote dæmones, qui faciunt me peccatum ad perdendum omnes ex civitate Domini, hoc eſt, ex anima (anima namque Domini civitas eſt:) perſequebar enim, inquit, & abſcindebam illorum capita, tamquam principia, ne operarentur omnem iniquitatem, & peccatum.

S. Iſid. l. 2. ſententi. c. 2.

S. Greg. l. 13. mor. c. 9.

Pſ. 100. 8.

S. Ath. q. 10. ex parab.

§. VIII. ASCETICA.

I. **IN** primis noſſe debet Aſceta, *cur dæmon tantopere homines oderit, & perſequatur*, id quod ex Didaco Stella cognoſcere poterit, hoc motivum afferente, ob quod hic adverſarius in noſtram perniciem implacabilis eſſe perſeveret, ſcilicet propter odium Dei; nam peccans induratus manſit in odio Dei: ſcit, quod voluntas Dei eſt, nos beatos efficere, & quod nos ſummo amore & charitate proſequatur: ne autem voluntas Dei in nobis adimpleatur curat noſtram juſtificationem impedire, propter odium, quod in Deum habet, ratione juſtitiæ punitivæ ſecundaria.

Did. Stella in c. 10. Luc.

II. Noſſe debet *varios modos, quibus homines impugnare ſolet*, quos breviter indicavit S. Gregorius, dum dixit: aut enim opprimendo rapit, aut inſidiando circumvolat, aut ſuadendo blanditur, aut minando terret,

S. Greg. 32. mor. c. 8.

aut

aut deſperando frangit, aut promittendo decipit. *Rich. Vict. p. 2. in Cant.* Richardus de S. Victore brevius duos aſſignat, dicens, eum contra militem Chriſti nunc pugnare ex pharetra per inſidias, nunc ante faciem ejus arma vibrare: quia vitia ſub ſpecie virtutum contegit, & alia, ut ſunt aperta, ejus oculis objicit. *S. Anton. Pad. ſer. 2. in Do. 3. quadr.* S. Antonius de Padua ad id ſe reflectens, quod Salvator noſter de dæmone dicit, videlicet: Ambulat per loca inaquoſa; at diaboli ambulatio nihil aliud eſt, quam ipſius tentatio, juxta illud, quod ipſemet diabolus apud Jobum ait: *Circuivi terram, & perambulavi eam.* Qua vero ratione id ipſum in ſenſu ſpirituali intelligendum ſit, ſequentibus verbis declarat, dum ait: diabolus primo terram, id eſt, mentem hominis circuit, id eſt, ſubtiliter diſquirit, cui vitio magis ſit applicabilis, & poſtea eam perambulat, quia ſecundum quod viderit vincibilem, quemlibet tentat. *S. Bonav. l. 2. compend. c. 27.* S. Bonaventura fuſius de hac materia ſic diſcurrit: In primis poteſt ex divina promiſſione corporibus noſtris gravia mala infligere, prout eum Jobo intuliſſe conſtat: Organa quoque corporea turbare poteſt & impedire, prout facit in obſeſſis: Imagines denique, & phantaſmata nobis imprimere poteſt, vel etiam per ſanguinis commotionem ad peccatum ſtimulare. Quod vero deceptiones & ſtratagemata, attinet, decipit præcipue quatuor modis: primo ſuadendo bonum, & hoc propter malum; ſic v. g. hominem, quem inſtabilem eſſe cognoſcit, ad religionem ingrediendam æſtimulat ſperans, quod progreſſu temporis miſer futurus ſit apoſtata. Secundo ſuadendo malum, ſed hoc ſub ſpecie boni, v. g. dum urget ad committendum perjurium, ad retinendum bona aliorum. Tertio diſſuadendo bonum tamquam nocivum: ut cum diſſuadet bono viro ingreſſum Religionis, ne de hoc pœniteat, & egrediens confundatur, vel quando diſſuadet alicui eleemoſynam & orationem, ne per hoc incurrat vanam gloriam. Quarto diſſuadendo malum, ut ducat ad pejus: ut quando diſſuadet temperantiam in victu, & ſomno, ut per hoc inducat ad indiſcretam abſtinentiam, quod pejus eſt. Denique notanda quoque eſt doctrina, quam S. *S. Greg. l. 33. mor. c. 22.* Gregorius alio loco proponit dicens: Leviathan iſte aliter religioſas hominum mentes, aliter vero huic mundo deditas tentat: nam pravis mala, quæ deſiderant, aperte objicit, bonis autem latenter inſidians, ſub ſpecie ſanctitatis illudit, illis velut familiaribus ſuis, iniquum ſe manifeſtius inſinuat, iſtis vero velut extraneis, cujuſdam quaſi honeſtatis prætextu ſe palliat, ut mala, quæ eis publice non valet, tecta bonæ actionis velamine ſubintromittat.

S. Aug. c. 1. de agone Chriſt. III. Noſſe debet *modum vincendi Diabolum*, de quo S. Auguſtinus ſic diſcurrit: Multi dicunt, quomodo poſſumus vincere diabolum, quem non videmus? ſed habemus magiſtrum qui nobis dæmonſtrare dignatus eſt, quomodo a nobis inviſibiles hoſtes vincantur, qui a Sancto Paulo ad Coloſſenſes c. 2. v. 15. dicitur *expolians principatus & poteſtates*. Demum vero modum nos docet idem Sanctus, quo inſultus dæmonis vincere ejuſque inſidias & technas deridere valeamus, conſiſtitque hic modus in eo præcipue ut vincamus noſmetipſos: Ibi ergo vincuntur inimicæ nobis inviſibiles poteſtates, ubi vincuntur inviſibiles cupiditates, & ideo, qui in nobis ipſis vincimus temporalium rerum cupiditates, neceſſe eſt, ut in nobis ipſis vincamus & illum, qui per ipſas cupiditates regnat in homine. Idem alibi de *Idem ſ. 72. de temp.* tentatione dæmonis, differens in tantum illam contra nos prævalere poſſe dicit, in quantum effrænes concupiſcentiæ prævalent, & prædominantur in nobis: quibus tamen, inquit, niſi ille, qui tentatur dederit locum, inanis tentatio & irridenda repellitur: Unde Apoſtolus monet dicens: *Nolite locum dare diabolo.* Quonam vero modo ei locus detur, aut recipiatur, mox explicat, dum ait: Dant autem homines locum diabolo ex concupiſcentiis ſuis. Non enim vident homines diabolum, cum quo pugnant, ſed facile habent remedium: ſeipſos interius vincant, & de illo foris triumphant.

IV. Noſſe debet, quod S. Bruno ſapienter *S. Bruno c. 4. de orn. Eccl.* advertit, dicens. *Diabolus nullum jus habet in humana natura, Deus, & non diabolus, hominem fecit*: Dei itaque juris eſt homo, ipſe debet regnare in nobis, ipſe debet poſſidere membra noſtra: veruntamen quænam eſt cauſa, quod monſtrum illud infernale hoc non obſtante, toties adverſum nos prævaleat? Audite ad hoc reſpondentem eumdem Sanctum: Dicit enim: Apoſtolus ait; *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſentiis ejus.* Dum enim nos propriæ concupiſcentiæ noſtræ ſubjicimur, noſtriſque ſenſibus prompte obedimus, quid aliud facimus, quam quod dæmoni, ut adverſum nos prævalere poſſit, arma offenſiva validiſſima ſubminiſtremus? Et quidem notandum eſt, quod S. Paulus, poſtquam dixiſſet: *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore ut obediatis concupiſcentiis ejus:* ſtatim *S. Ambr. c. 5. ad Gal.* immediate ſubjungat: *Sed neque exibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato.* Circa quem textum S. Ambroſ. ait: Oſtendit, diabolum noſtris nos jaculis impugnare, occaſio datur illi per peccata noſtra, ut deferente nos Deo, accepta poteſtate illudat, & mortificet nos. Ideo membra noſtra ab omni opere iniquitatis continere debemus, ut inimicus noſter inermis inventus ſubjiciatur.

V. Noſſe debet, quod S. Auguſtinus do- *S. Aug. l. de Eccl. dogm.* cuit: nempe, *internas animi cogitationes diabolum non videre*, certi ſumus, ſed ex motibus eas corporis, ab illo, & affectionum indiciis colligi, experimento didicimus: ſecreta autem cordis ſolus noſti corda filiorum hominum. Non omnes malæ cogitationes noſtræ ſemper diaboli inſtinctu excitantur, ſed aliquoties ex noſtri arbitrii motibus emergunt. Quod etiam confirmat Didacus Stella *Did. Stella c. 8. Luc.* dicens: Obſerva, diabolum nihil penitus ab intellectu, aut voluntate noſtra eripere poſſe, quia operatio dæmonis non poteſt pertingere directe uſque ad ſubſtantiam animæ noſtræ; ſolus Deus, qui animæ noſtræ illabitur,

tur, & in illa vere eſt, poteſt in ea operari. Et ideo, etiamſi Deus permitteret diabolo facere, quod poſſet, tollere aliquid de intellectu noſtro, aut voluntate noſtra non poteſt, tamen operari circa phantaſmata, indirecte & mediate, immittens impias cogitationes.

V. Beda in c. 11. Luc.

VI. Noſſe debet doctrinam perneceſſariam a S. Beda traditam, dum ait: *ſæpe antiquus hoſtis, poſtquam menti noſtræ tentationum certamen inflixerit, ab ipſo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ finem præbeat, ſed ut corda, quæ per quietem ſecura reddidit, repente rediens inopinate irrumpat.* Nunquam enim, teſte S. Climaco, dæmones nobiſcum belli faciunt inducias; quando enim relaxatio fuerit, remittunt, ſeu dimittunt (in ſpeciem), pugnam, ut contempto periculo, tamquam in ſecuro jam tranquillitatis porto conſtituti, idem quovis tempore audeamus. Id quod Didacus Stella ſimilitudine navis confirmat, dicens; Majus periculum patitur navis eo tempore, quo mare eſt tranquillum, quam tempore tempeſtatis aſſignatque rationem, quæ idipſum evidenter convincit: Nam tempeſtatis, inquir multa ſunt remedia, nullum autem tempore tranquillitatis. Maxima omnium tentationum eſt, nullam pati tentationem. Concludit proinde ſalutari documento. Quando viceris, tunc timidior debes eſſe, & expergefactus, nam iterum redit dæmon præliaturus tecum: multoties contingit (utpote ſagaciſſimus eſt) ut ſe ſinat vinci, ut poſtea melius vincat: ut facere ſolent, qui alearum & taxillorum ludum exercent; qui fingunt ſe perdere, & parvam pecuniæ quantitatem amittunt, ut poſtea majori lucro adverſarium capiant. Hinc recte S. Eccleſia de S. Antonio ait: Nec vero frequens de Satana triumphus ſecurum reddebat Antonium, qui diaboli innumerabiles artes nocendi noverat. Et S. Athanaſius ait: Sed neque Antonio ſecuritatem dedit hic triumphus, nec diabolo ſemel fracto defecere vires; quia, ut S. Gregorius ait, antiquus hoſtis, quo valentius vincitur, eo ad inſidias ardentius inſtigatur. Et quidem notandum eſt, quod tam Eccleſia in Lectionibus de S. Antonio, quam S. Athanaſius in vita ejus de triumpho ejus loquantur, non de victoria, quia hæc eſt inter hanc & illum differentia, quod triumphus inimicum adeo proſtratum & dejectum eſſe ſupponat, ut jam deinceps reſurgere amplius nequeat: ac proinde, tametſi S. Antonius moraliter quaſi certus eſſet, quod per efficaciſſimum, quod ei ſemper præſto erat divinum auxilium diabolo ſuperior futurus eſſet, numquam exinde ſibi ſecuritatem omnimodam promiſit; ſed in continuo timore vixit.

S. Clim. grad. 11. — *Did. Stella in c. 4. Luc.* — *Eccl. in Lect. de S. Anton.* — *S. Ath. in vita.* — *S. Greg. l. 3. mor. c. 8.*

Richar. a S. Vict. in Pſ. 90.

VII. Noſſe debet *illuſiones dæmonis*, de quibus Richardus a S. Victore ſic loquitur: Illud omnes in communi cognovimus, quod unum ſit omnium dæmonum, aſſiduumque negotium, famulos Dei infeſtare, eorumque impugnationi inſiſtere, ſubverſionique continuo invigilare. Quis illud neſciat, quod in hora meridiana eſſe ſolet & claritas major, & calor ferventior: quaſi ergo cum ſumma luce & fervore dæmones ad nos veniunt, quando fraudis ſuæ nequitiam diſſimulantes, ſub ſanctitatis ſpecie ad perverſitatem nos pertrahere ſtudent, & ſatagunt. Lux ad diſcretionem, & calor pertinet ad devotionem. Cum luce ergo & claritate ad nos veniunt dæmones, quando in eo, quod fraudulenter ſuggerunt, non modo diſcrete, verum etiam devote acturus non eſſe promittunt, & perſuadere contendunt.

S. Thom. in 2. Cor. c. 11.

VIII. Noſſe debet, *quomodo malus ſpiritus a bono diſcerni queat*; quod S. Thomas ſequentibus verbis docet. In hoc cognoſci poteſt, quod diabolus ſit, quia bonus Angelus in principio hortatur ad bona, & perſeverat in eis, ſed malus in principio quidem prætendit bona, ſed poſtmodum volens explere deſiderium ſuum, & quod intendit, ſcilicet decipere, inducit, & inſtigat ad mala: Aliud etiam ſignum eſt, quod bonus Angelus etſi terreat in principio, tamen conſolatur, & confortat.

S. Aug. in Pſ. 103.

IX. Noſſe debet *non plus poſſe dæmonem quam Deus permittat*, uti recte S. Auguſtinus notavit dicens: Multi dicunt: Quare tantam poteſtatem diabolus accepit, ut dominaretur in hoc ſæculo, & tantum valeat, & tantum poſſit? ſed reſpondit S. Auguſtinus Quantum valeat? quantum poteſt: niſi permiſſus, nihil poteſt. Tu ſic age, ne permittatur in te, aut ſi permiſſus fuerit ad tentandum, victus abſcedat, & non poſſideat. Idem quoque alibi de ejus potentia diſſerens ait: Habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non, niſi quæ datur, vel ad ſubvertenda ac perdenda vaſa iræ, vel ad humilianda ſive probanda vaſa miſericordiæ. Et confirmans idipſum Sanctus Bonaventura, diabolus, ait, habet ſemper voluntatem nocendi, quia hanc habet a ſemetipſo, ſed poteſtatem nocendi non ſemper, niſi quantum, & quando permittitur a Deo juſto modo; unde non eſt poteſtas, niſi a Deo; Et ideo Sanctus Petrus ait: *Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?* Sed & Sanctus Iſidorus calculo ſuo hanc doctrinam firmans, non amplius, ait, tentat electos diabolus, quam Dei voluntas permittit: tentando autem, Sanctorum profectibus ſervit: Etſi nolens, utilitati tamen Sanctorum ſervit diabolus, quando eos tentationibus ſuis non dejicit, ſed potius erudit: eas tentationes, quas ille ad humanum interitum movet, interdum Spiritus Sanctus ad exercitium virtutum ſalubri utilitate convertit.

S. Bonav. in c. 4. Luc. — *1. Pet. 3. 13.* — *S. Iſid. l. 3. ſent. c. 5.*

S. Chryſ. hom. 3. de Verb. Iſaiæ.

X. Noſſe debet, *cur bonis potius, quam malis hominibus inſidietur dæmon*: cujus rationem apta ſimilitudine oſtendit S. Chryſoſtomus dicens: Quemadmodum piratæ, qui mare navigiis infeſtant, non tam, ubi conſpexerint naves e portu exeuntes, invadunt, quid enim hinc fructus caperent, ſi ſcapham inanem demergerent? ſed ubi redierit onuſta, tunc omnes expediunt artes; ita ſceleratus ille dæmon ſimul atque videt aliquos multa collegiſſe, videlicet jejunia, preces, Eleemoſynas, caſtitatem, reliquaſque virtutes

tes

Digitized by Google

tes omnes, ubi videt navigium noſtrum eſſe plenum pretioſis pietatis lapidibus, tum irrumpit, undique theſaurum perſodiens, ut in ipſis portus oſtiis ſcapham demergat. Manſi aliam ſimilitudinem ex ſtellis adducit, ſicut enim ſtella eclipſeos deliquium patiens, exiguum quidem damnum adfert: attamen dum ſol obſcuratur, omnes quoque alii planetæ obtenebrantur, & univerſa terra velut obſcura quadam nocte obducitur: ita quoque dum homo aliquis mediocris conditionis in peccata labitur, caſus illius tanti non eſtimatur; at vero ſi homo aliquis exemplaris, v. g. Religioſus in peccata corruat, (*vos eſtis lux mundi*) ſcandalum inde publicum protinus

S. Greg. l. 4. mor. c. 21.

conſurgit. Hinc S. Gregorius ait; Quiſquis accingi in divino ſervitio properat, quid aliud quam ſe contra antiqui adverſarii certamen parat, ut liber in certamine ictus ſuſcipiat, qui quietus ſub Tyranno in captivitate ſerviebat? Similiter Rupertus Abbas Tuitien-

Rupert. l. 3. in Matth. n. 4.

ſis nos monet, ut, dum in ſervitio Dei majori quiete fruimur, majus ab inimico prælium, certamen crudelius præſtolemur: Ubi ſerviendi Deo major quies, ibi major exibeatur neceſſe eſt virium colluctatio: quia & ibi nuſquam deerit fraudulenta oblectamentorum perſuaſio. Id ipſum ex exemplo Iſraelitarum colligere licet, quos Ægyptii tunc dure tractare cœperunt, quando ſuum ex Ægypto meditabantur diſceſſum: ut hic diſceremus (ſiquidem omnia in figura contingebant) quod quando de mundo deſerendo deliberamus, tunc dæmones in perniciem noſtram vel maxime conjurant, ne ex Ægypto ſæculi hujus recedamus, ne per amicam Deo quietem terram Ægyptiacam deſerentes, ad eremum virtutum ſalubriter tranſeamus.

S. Aug. l. 13. de Trin. c. 12.

XI. Noſſe debet, *diabolum per ſolum peccatum nocere hominibus poſſe*, uti recte S. Auguſtinus notavit dicens: quadam juſtitia Dei poteſtatem diaboli traditum eſt genus humanum peccato primi hominis, in omnes utriuſque ſexus commixtione naſcentes originaliter tranſeunte, & parentum primorum debito univerſo poſteros obligante. Hinc tam clarum habet diabolus theſaurum conſcientiæ malæ ut omnia quæcumque in mundo ſunt, præter illud pro nihil ſpernat.

S. Bern. ſ. 12. or. 3. n. 2.

XII. Noſſe debet, quod Joſephus Manſi prudenter monuit dicens: Porro, *ut nos in tentationibus Patrocinio & defenſione Dei dignos & capaces reddamus, neceſſum eſt, ut ex parte noſtra vitiis & malis inclinationibus noſtris reſiſtamus, refrænemus ſenſus noſtros, & peccata execremur*. In vitis Patrum de quo-

Manſi diſ. 18. n. 11.

dam legimus, qui, cum a carnali concupiſcentia vehementer tentaretur, cuidam ſancto Eremitæ ſe recommendavit, rogando eum, ut ſuas ad Deum efficaces pro ſalute animæ ejus preces effunderet; id quod præfatus Eremita cum omni animi ardore ſæpius præſtitit, ſed abſque ullo viri tentati profectu: cumque hic Dei ſervus caſſum precum ſuarum eventum vehementer admiraretur, revelatum ei fuit, illum, pro quo Deum rogaverat, divinam aſſiſtentiam minime mereri, eo quod tentationis occaſiones non ſubmoveret, ſed potius per continuas cogitationes malas foveret, magiſque ſolidaret. Quam revelationem tentato aperuit, qui ſublatis omnibus peccandi periculis, macerationi corporis & ſenſuum aſſiduæ cuſtodiæ totus deditus eſſe cœpit, & tentatio ceſſavit: *Non ergo regnet peccatum*, inquit Apoſtolus, *in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus, ſed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato*. *Rom. 6. 12.*

Circa quæ verba D. Chryſologus ait: Non dixit: non provocet, non titillet; ſed, non regnet, non dominetur, confligat ad vincentis gloriam; dimicet & decidat ad triumphum victoris, & tandem ſe doleat impio peccati dominatu a ſervis quondam ſitis tota ſecuritate calcari. *S. Chryſ. ſer. 113.*

§. IX. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. IN S. Matthæo leguntur a dæmone fuiſſe obſeſſi, ſævi nimis, ita, ut nemo poſſet tranſire per viam illam; ſed quænam aut qualis hæc via erat, quantum ad myſterium via hæc alia eſſe non poterat, quam illa, de qua Filius Dei Salvator noſter ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*. Dæmones enim viam hanc multifariam impediunt, & difficilem ac arduam eſſe vel apparere faciunt. Unde D. *S. Chryſ. ſer. 6.*

Chryſol. ait: Videtis, quia dæmones venientibus ad Chriſtum præcluſerant viam. Eſt dæmonum iſta cura, ne ad Deum poſſit homines reditum invenire, non enim aliter poſſunt homines poſſidere, niſi eos ab Auctoris ſui ſocietate ſubducant. Hic eſt, quod Chriſtus factus eſt via, ut ad viam per viam, ad Deum per Deum venientibus obſiſtere vis dæmonum non valeret.

II. Deus quidem ad Paradiſi terreſtris cuſtodiam Cherubinum ſtatuit, qui gladio igneo verſatili protoparentes noſtros ab illius ingreſſu arceret, ſed non ille ſolus eſt, qui nos a Paradiſi aditu impedit, quis enim non videt, & in ſe experitur, quod & alius quidem Angelus, pariter Cherubinus, ſed rebellis Deo, & refractarius, odio & invidia armatus ad fores Paradiſi cæleſtis conſiſtat, ut nobis omnibus, quoad poteſt, aditum regni cæleſtis impediat? Id quod Amos forſitan indicare voluit, dum ait: *Conteret vos, ab introitu Emath*; ubi Sanctus Hieronymus ait: Septua- *S. Hier. in c. 7. Amos*

ginta tranſtulerunt: *Conteret vos, ut non introeatis in Emath*, hoc eſt, muratam, quæ cæleſtis eſt Jeruſalem, in modum flammeæ illius rhomphææ, quæ ad cuſtodiam Paradiſi vertetur: A primis namque natalium noſtrorum diebus, uſque ad finem, nulli rei adeo ſtuduit, nec aliud deinceps molietur, quam ut cæli aditum nobis intercludat.

III. Apud S. Matthæum cap. 8. duo dæmo- *Manſi diſ. 2. n. 1.*

niaci e ſepulchris egreſſi Salvatori noſtro occurrunt, vociferantes: *Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Spiritus autem maligni ſuam e corporibus illis ejectionem prævidentes, pe-

Digitized by Google

tierunt a Chriſto, ut ſibi porcorum corpora ingredi permitteret, quod & confeſtim obtinuerunt, qui proinde porcos in mare præcipiti curſu agentes ſubmerſerunt. Quod ſi ex me quæſieritis, cur dæmones, cum ſint ſpiritus ſuperbiſſimi, utpote qui e cælis ſuam deducunt originem, in hæc ſpurciſſima, fœtida, & immunda animalia ingredi petierunt? Reſpondeo, quod ut Anatomiſtæ referunt, inter omnia animalia nullum eſt homini, maxime quoad interiora, ſimilius porco; ac proinde dæmones ex quo ipſis a duobus hiſce hominibus egrediendum eſſe noverant, hanc ſejunctionem æquanimius ferre poſſe videbantur, ſi illis permitteretur intrare in porcos, ut illos ſubmergerent; ſic enim ſe aliquale ſolatium habituros eſſe arbitrabantur, ſubmergendo, & ſuffocando illa animalia, quæ aliqua ſaltem ex parte ſimilia homini eſſe noſcuntur.

IV. Apud Jobum Spiritus Sanctus dæmonem terram pedeſtri itinere circuire, non vero in equo eam obequitare aſſerit; Ita enim
Ibid. n. 7. Satanam loquentem introducit: *Circuivi terram, & perambulavi eam*; at vero ſcitiſne cauſam, cur diabolus iter ſuum pedes, non vero eques perficere dicatur; nimirum quia, ſicut Chriſtus ideo ſemper pedes itinera ſua confecit, ut ad quemlibet greſſum beneficentiæ ſuæ veſtigia terris, quas circuibat, imprimere pertæſit benefaciendo & ſanando omnes; Ita quoque implacabilis hic Inimicus noſter, quacumque gradiebatur, in noſtram perniciem, odii, malignitatis, fraudis, veneni, omniumque malorum veſtigia poſt ſe impreſſa reliquit: ubique relinquamus ſigna lætitiæ, dicebant mundani & diſſoluti juvenes illi; quod idem de dæmone quoque dicere poſſumus, ubique relinquit ſigna malignitatis ſuæ.

V. Ex Evangelio S. Matthæi conſtat, quod, poſtquam ſeminato in agrum tritico zizania demum ſuperſeminata fuere, dominus agri
Ib. n. 18. non ſine cauſa dixerit: *Inimicus homo hoc fecit*: Quia vero per hunc perverſum agricolam, qui zizania ſic ſuperſeminavit tritico, dæmon intelligitur, merito quærendum venit, cui dæmon hominis nomine hoc loco exprimatur? Albertus Magnus ait: Dicitur inimicus homo hoc facere, quia diabolus non facit, niſi in homine, & cum homine. Hugo Card. dicit, quod, ſicut Scipio ob devictam & ſubjugatam ſibi & Romano Imperio Africam Africanus appellatus fuit; ita quoque dæmon hominis nomen uſurpare ſibi poſſit, eo quod hominem devicerit, ſibique ſubegerit: dicitur homo ab homine devicto, ſicut Scipio Africanus ab Africa devicta.

VI. Quodnam, obſecro, in eo latet myſterium, quod dæmon, verſipellis ille omnigenarum fraudum artifex, Adamum, qui prima totius humani generis radix erat, præcipitare volens, non ipſum directe & immediate aggreſſus fuerit, ſed prius tentaverit Evam; pro reſolutione ſciendum eſt, quod, dum Adamus Evam juxta ſe poſitam primitus cerne-
Idem l. c. n. 8. ret, hoc eam nomine appellaverit: *Caro de carne mea, erunt duo in carne una*: Ecce igitur tibi tunc pateſactum myſterium; Nimirum ut exinde diſceremus, quod dæmon, ut per pravas ſuggeſtiones aliquem in animam noſtram aditum habere poſſit, carnis noſtræ ſubſidio ſemper uti ſoleat: Nonne ex concupiſcentiis veſtris? Quamobrem Evam tentaturus, illam non eſt aggreſſus per ſuggeſtionem internam; ſed per tentationem exteriorem, ſerpentis ſibi figuram aſſumendo, & familiares cum illa miſcendo ſermones; cum tamen, ut unuſquiſque in ſeipſo quotidie experitur, nobis numquam exterius per ſpecies appareat, ſed interiori ſemper tentatione utatur.

VII. Salvator noſter pulchre Satanæ fulguris nomen attribuit, dicens: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem*. Etenim ipſemet experientia teſte, videmus, Idem diſ. 4. n. 4.
quanto terrore fulgura fulminea viros fortiſſimos percellere ſoleant, quantaque damna terræ inferant, dum etiam turres munitiſſimas ſæpe evertunt. Et quidem, tametſi etiam terra de maximis ruinis, quas a fulgure recipit, lamentari vellet, fulgur utique in ſui defenſionem ipſammet terram, unicam ſui cauſam eſſe, jure merito reſpondere poſſet, quia revera terra eſt, vapores & exhalationes ſuas in mediam aeris regionem tranſmiſit, quæ ibidem a frigore condenſatæ, & intra nubes conſtrictæ, ac demum ea continuo motu accenſæ, nubes diſrumpunt, iiſque ruptis natum inde fulgur cum ingenti fragore & ſtrepitu, in eamdem terram, unde natum eſt, violentiſſime recidit: Et profecto idem quoque dæmon jure merito dicere poſſet animæ, ſi contra ipſum lamentari vellet, quod ab ipſo concuſſa, & ad ipſum uſque perditionis barathrum protracta fuiſſet. Unde bella? nonne ex concupiſcentiis veſtris? Hæ enim ei in cor ejus liberum pateſecerunt aditum, hæ arma aliaque opportuna ſubſidia illi ſubminiſtrarunt, adhærendo voluptatibus, lucris, & gloriæ mundanæ, quam is ei liberali manu offerebat, utpote quam omnium illorum avidam eſſe præcognoſcebat. Dæmon quidem ante nos ligat, ſibique adſtringit, ſed ligaminibus & vinculis talibus, quæ mire nobis placent, quæque in nobiſmetipſis invenit, aut vero a nobis accipit: Nam funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur: Et, ut S. Ephrem ait, ut, cum vinculis propriis oblectetur, perpetuo maneat in ſervitute, quamobrem jucunda cuique iniicit vincula, ut in iis libentius conquieſcat. Et ideo Sanctus Auguſtinus ait; Quis effugiet? laqueos poſuit in divitiis, laqueos tetendit in cibo, in potu, in voluptate, in ſomno; Quæ omnia mire nobis placent, magnoque ſtudio a nobis procurantur.

VIII. Inclytus ille Hebræi exercitus dux Ibid. diſ. 6. n. 4.
Joſue, civitate Hai armis ſuis ſubjicere meditans, fugam ſimulavit, ſeque oſtilis exercitus metu perculſum eſſe finxit, ſed merum ſtra-

ſtratagema erat: Fugiemus, & terga vertemus, donec perſequentes ab urbe longius protrahantur; putabunt nos fugere, ſicut prius; Nobis fugientibus & illis perſequentibus, conſurgetis ex inſidiis, & vaſtabitis civitatem. Quam hiſtoriam Didacus ſtella ad propoſitum noſtrum his verbis adaptat: diabolus non recedit uſque in finem non reverſurus, ſed uſque ad certum tempus, fingit enim ſe fugere, ſicut Joſue, cum cœpit civitatem Hai, ſed revertitur ad tempus, ut fortius & aptius vincat. S. Fulgentius de hujus antiqui hoſtis militaribus machinis differens ait: Tamquam diverſis machinis, ſic innumeris utitur argumentis, & eum certamen manifeſto cedit, ad hoc ſe victum demonſtrat, ut vincat, ad hoc fugam ſimulat, ut perſequentem miſſis poſt tergum ſagittis occidat.

Did. Stella cap. 4. Luc.

Pſ. 90. 6. IX. Regius Propheta David, qui in detegendis verſipellis dæmonis fraudibus magna experientia præditus fuit, ſpecialiter a Deo ſe a dæmonis meridiani fraudibus liberari poſtulavit. *Ab incurſu & dæmonio meridiano*; veruntamen potius cum a dæmonio nocturno timere debuiſſe videbatur, quia qui male agit, odit lucem, & peccata, quæ dæmonis partus ſunt, opera tenebrarum appellantur: nec tamen veroſimile eſt, Davidem hanc poſtulationem ſine myſterio Deo propoſuiſſe: Quapropter S. Bernardus in ſermone quodam ſuper Canticа ad verba hæc Pſalmiſtæ congrue intelligenda ſufficiens nobis lumen miniſtrat, dum ait: Tunc meridies, id eſt, major claritas apparet, cum quaſi boni majoris imaginem præfert. Quoties, v. gr. ſuggeſſit anticipare vigilias, quo ad ſolemnia fratrum illuderet dormitanti? Quoties producit jejunia, ut divinis officiis inutilem redderet, quo imbecillem?

S. Bern. ſ. in Cant.

Manſi diſ. 8. n. 7. X. In cap. 11. libri primi Regum legitur, quod, cum Naas Ammonites adverſum Jabes Galaad bellum inſtituiſſet, hic vero populus ab eo in fœdus admitti ſuppliciter poſtularet, Naas ſuperbo elatoque animo ei reſpondérit. In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros. Ex qua hiſtoria S. Petrus Damianus aptiſſimum propoſito noſtro eruit myſterium: Etenim Naas, utpote filius dæmonis, qui Creatori ſuo factus eſt rebellis, Galaaditis nequaquam ambos oculos erui poſtulat, ſed ut eſt ſagaciſſimus, ſufficere ſibi dicit, ſi unus dumtaxat, iſque dexter eruatur ſingulis, at vero qua de cauſa id eum petiviſſe exiſtimatis? quia ſæpe malignus hoſtis, conſentienti ſibi cuilibet reprobo homini potiorem partem ſanctitatis ac lucidi operis adimit, minorem vero artificioſa quadam ſuæ calliditatis induſtria derelinquit; ut in eo, quod tollitur, ſit occaſio damnationis, ut pereat; in eo vero, quod remanet, de ſpe fiduciæ præſumatur, ut peccator ad pœnitentiam non recurrat. Oculum porro ſiniſtrum nobis relinquit, ſi dexter nobis oculus erutus fuerit, quia certas quaſdam devotiones exteriores, orationes vocales, jejunia, peregrinationes ſacras, eleemoſynas, ſanctorum Advocatorum invocationes, & alias ſimiles, quibus nos in conſpectu hujus mundi homines virtuoſos ſecundum exteriorem apparentiam probamus, & in quibus ſalutem noſtram in tuto poſitam eſſe confidimus, haud gravate nobis permittit, dummodo gratiam & amicitiam Dei veluti oculum dextrum nobis interimat & extinguat: ſic enim fama in nobis ſalva manet, & tamen in abſcondito & conſpectu Dei amor laſcivus, vel odium mortale, aut lucrum injuſtum in ſuo vigore perſeverant, quæ ad hominem æternaliter damnandum abunde ſufficiunt.

XI. Nota eſt illa de ericio fabula, qui ſerotino tempore ad vulpis foveam accedens, minimum quemdam antri ſui angulum ſibi in noctis illius hoſpitium indulgeri popoſcit. Quo obtento, ingreſſus antrum, paulatim membra ſua extendere & melioris quietis cauſa dilatare cœpit, adeo ut pungentes ſpinæ, quibus ericius armorum loco toto corpore obſitus eſt, vulpem magis magiſque ſtringentes, eamdem antrum ſuum deſerere, & ericio in habitationem relinquere coegit: Eadem quoque eſt antiqui ſerpentis aſtutia, qui modicum in cor & animam noſtram aditum poſtulat, & paulatim uſque ad totius poſſeſſionem ſeſe dilatat: ac proinde cauti eſtote; Nolite locum dare diabolo. Secus enim, comminatur nobis Deus per Iſaiam: *Ponam eam in poſſeſſionem ericii*. Porro diabolus primitus ſub ſpecie boni, vel ſub pallio devotionis, cor noſtrum ingreditur, idque ideo ſubtiliter, ut fraus & dolus in principio etiam a viris ſpiritualis vitæ peritis notari vix poſſit: at vero, poſtquam per cordis noſtri oſtium ingreſſus eſt, tandem per omnem malignitatem ſuam paulatim extenditur, adeo ut paulatim punctura & remorſus conſcientiam cruciantes, in animæ ſinu non ſine dolore percipiantur. *Idem diſ. 8. nr. 22.*

XII. S. Lucas ſpiritum nobis malignum velut per loca arida ambulantem repræſentat, dum ait: *ambulat per loca inaquoſa*. Quidnam hic ſubeſt myſterii in eo, quod, cum dæmon purus ſit ſpiritus, ſpecialiter tamen in locis aridis & inaquoſis eum morari, & obambulare delectet? ſed facilis eſt reſponſio: loca enim ſterilia, & arida, inaquoſa, & inculta ſolitudines & deſerta ſignificant, in quibus ſervi Dei latentes aſperrimam agunt pœnitentiam, qui proinde in hiſce locis magis quam in quovis alio a dæmone tentantur, ſic enim Chriſtum tentaturus non eſt aggreſſus eum in Nazareth, vel in Caphatnaum, nec in Jeruſalem, ſed expectavit, donec ſe recepiſſet in deſertum: Præterquam quod S. Gregorius dicat: Loca arentia & inaquoſa ſunt corda juſtorum, quæ per diſciplinæ fortitudinem ab omni carnalis concupiſcentiæ humore ſiccantur. *S. Greg. lib. 33. Mor. c. 3.*

XIII. Singulariter notandum eſt, quale nam vel quod tempus Lucifer ex decurſu 33. annorum vitæ Salvatoris elegerit, & exſpectarit, ad congrediendum cum illo: Eo præcipue tempore hoc prælium aggreſſus eſt quando jam a S. Joanne Baptiſta baptizatus fuerat, quando ſuper illo aperti fuerant cæ- *S. Amb. l. 4. in Luc. c. 7.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

cæli, quando vox Patris æterni audita fuerat, clamantis: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; quando Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ, ad conteſtandam mundo ejus divinitatem, in ipſum deſcenderat; quando ſe ad agendam aſperrimam pœnitentiam in horridum ſubduxerat deſertum; tunc acceſſit tentator. S. Ambroſius idipſum ax peculiari divinæ providentiæ diſpoſitione factum fuiſſe cenſet, ut oſtenderet nobis, diabolum ad meliora tendentibus invidere, & tunc magis eſſe cavendum, ne myſterii gratiam deferat mentis infirmitas.

S. Anton. Pad. De. 2. quod XIV. S. Antonius Paduanus ſuper illa verba Jobi: *Repente ventus vehemens irruit &c.* cap. 1. 19. ita ſcribit: ventus vehemens a regione deſerti eſt repentina ſuggeſtio diaboli, quæ aliquando ita fortiter ex improviſo irruit, quod quatuor angulos domus, id eſt, quatuor principales virtutes animi viri juſti a fundamentis excutit, & aliquando in mortale peccatum eum corruere facit; & ſic ſi il Job, id eſt opera, vel affectus viri juſti, moriuntur. Quot enim ſunt, qui antea velut ſtellæ fixæ in firmamento cæli reſplendentas, poſtea ſtellæ erraticæ facti, miſerum paſſi ſunt Eclipſeos deliquium! nec mirum, quia, ut Joannes de ruinis ab hoc dracone procuratis, inquit: *Cauda trahebat tertiam partem ſtellarum*. Salutaris proinde eſt conſideratio illa S. Auguſtini dicentis: Videte, fratres, poſtquam de petra biberit, id eſt, Chriſti Sacramenta ſuſceperit, neceſſe eſt illi, ad pugnam procedere. Tamdiu enim aliquis diabolum contra ſa pugnantem non ſentiet, quamdiu opara illius exarcere voluerit. Quiſquis Chriſto conjungitur, non ad delicias, non ad voluptates, ſed ad prælium præparatur. S. Aug. ſer. 91.

XV. In capite 7. l. 1. Reg. ſcribitur, quod, quando Hebræi ad Deum ſe toto corde convertere decreverant, eoque fine orationibus, jejuniis, multiſque aliis eis a Samuele impoſitis pœnitentiis completis, falſa Baalun & Aſtarot numina dejecerant, tunc, & non citius, aſcenderunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael, magnoque Iſraelitæ id intelligentes perculſi fuerunt timore: at vero quoduam in eo latere exiſtimatis myſterium, quod ſatrapæ Philiſthinorum eo præcipue tempore, quo Iſraelitæ non expoliendis armis, ſed axpurgandis æruginoſis conſcientiis occupati erant, non tympanis pulſandis, aut inſonandis tubis, ſed ferventibus ad Deum orationibus fundendis dediti erant, ſuper illos ex improviſo irruerunt? Omnia in figura contingebant illis. S. Greg. cit. loc. Ac proinde S. Greg. ait: Ablatis diis alienis, peracto jejunio, exhibite e prædicatore cenſuram examinis, ad Iſrael Philiſthinorum principes aſcendunt, quia cum altiori vita proficimus, maligni Spiritus, qui ſemper bene agentibus invident, nobis infeſtiores ſunt. Notat quoque idem ſanctiſſimus Pontifex, quod non Philiſtbææ turbæ fœx promiſcua, ſeu plebes; ſed ſatrapæ & optimates Philiſthinorum ſeſe contra illos armarint, quia etiam contra Chriſti milites non quorumlibet malorum ſpirituum, ſed fortiorum dæmonum prælia excitantur.

XVI. In quotidiana oratione Dominica poſt omnes ſequentes petitiones: ſanctificetur nomen tuum; Adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, tandem in fine hæc poſtulatio proponitur: Ne nos inducas in tantationem, ſed libera nos a malo. Videri quidem non nemini poſſet, divinum adverſus dæmonem ejuſque tentationes adjutorium in principio potius poſtulari debuiſſe, quam in fine, ſed valda arrat quiſquis ita arguit; ſiquidem incarnata ſapientia hanc petitionem in fine prædictæ orationis provida cum ſapientia ſtatuit, quia eo ipſo quo nos Deo corde & voluntate arcte aſtrinximus, ipſumque per laudes & benedictiones davote adoramus, atque inſuper pane ejus Euchariſtico paſci, peccatorum remiſſionem ab eo accipere deſideramus, totus infernus quam maxime adverſum nos armatur, atqua ideo iis omnibus ſuppoſitis patrocinio cæleſti quam maxima indigamus; quia, ut Origenes ait, illud eſt certaminis & pugnæ ſpiritualis initium: hinc tibi adverſus Zabulum naſcitur pugnæ principium. Origenes apud Manſ. diſ. 19. n. 10.

XVII. S. Auguſtinus perquam conſolatoriam doctrinam propoſuit dicens: diabolo poteſtas quædam eſt, plerumque tamen vult nocere, & non poteſt, quia poteſtas iſta ſub poteſtate aſt; nam ſi tantum poſſet nocere diabolus, quantum vult, non aliquis juſtorum remaneret, aut aliquis fidelium eſſet in terra. Et paulo poſt, facultatem hanc, quam Deus illi ad tantandum indulget, ad bonum & utilitatem noſtram ſpiritualem ordinatam eſſe oſtendit, dum ait: tantum permittitur illi tentare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, ut proberis, juxta illud Apoſtoli effatum: *Fidelis Deus eſt* &c. Ac tandem ad inſtructionem & conſolationem noſtram ſubjungit. Ergo poteſtas Dei eſt; non eſt enim poteſtas, niſi a Deo. Noli dicere: & quare dat tantam poteſtatem, & non de potaſtate habet æquitatem? qui dat poteſtatem, habet æquitatem. S. Aug. in Pſ. 61.

XVIII. Quando Perſæ & Medi ſub Cyro Babyloniam ſunt demoliti, tali in aam tyrannide ſunt debacchati, ut ne infantibus quidem perpercerint, ut hac ratione totam extirparent Babyloniorum progeniem. Porro idipſum nobis quoque idem Pſalmiſta conſulare voluiſſe videtur, dum ait: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos ſuos*; uam S. Auguſtinus ibidem in Gloſſa ait: Beati, qui naſcentes cupiditates, antequam robur accipiant, allidunt, ſic enim facilius vincuntur. Sic quoque ad perniciofum ſerpentis ſemen extinguendum Deus ait: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius*; ſemper enim primos motus, primaſque ad peccatum ſuggeſtiones necara & opprimera oportet, quia hæ ſemen & maledicta ſtirps hujus ſerpentis: Nam, ut chriſtiane ad propoſitum noſtrum Saneca inquit: Non obtinebis, ut deſinas, ſi incipere permiſeris; Imbecillis eſt primo omnis affectus, deinde ipſe concitat, & vires, dum procedit, parat. Manſ. diſ. 16. n. 4. Senec. ep. 116.

XIX. Reges Chanaan adverſus Gabaonitas, Orig. h. 1. in Exo.
eo

eo quod ſine ullo cum ipſis communicato conſilio cum Joſue fœdus iniiſſent, exaſperati, ac invicem copias ſuas conjunxerunt, ut de hac injuria vindictam ſumerent? Et quidem Adoniſedech omnibus aliis dixit: Ad me aſcendite, & ferte præſidium, ut expugnemus
Joſ. 10. 4. Gabaon, quare transfugerit ad Joſue & ad filios Iſrael. Quapropter Gabaonitæ ſine mora legatos ſuos ad Joſue expedientes; ab eodem neceſſarium popoſcerunt ſubſidium, qui ſubito tanto cum animi ardore in favore Gabaonitarum adverſus Reges Chanaan pugnavit, ut ad proſequendam imminentem victoriam ſolem curſum ſuum ſiſtere juſſerit: Sol contra Gabaon ne movearis. Quiſquis igitur in periculis conſtitutus ad verum Joſue Chriſtum Jeſum confugerit, multo majorem habendarum ſuppetiarum ſpem concipere poterit. Verum quidem eſt, quod, ut Gloſſa interlinearis ait, qui Jeſu expetit amicitias, multorum patietur inimicitias, propter hoc tamen nequaquam deſpondendum eſt animo, quia infallibiliter videbimus ſuper nos Jeſu Salvatoris & Redemptoris noſtri auxilium. Unde Origenes optime conſiderat, quod Joſue tunc præcipue a Moyſe hoc nomine inſignitus fuerit, quando illum contra Amalecitas animoſe pugnare conſpexit uſque ad hunc locum, inquit Origenes: Beati nominis Jeſu numquam facta eſt mentio. Hic primum vocabuli illius ſplendor effulſit.

Iſa. 14. 12. XX. In Iſaia de dæmone dicitur: *Quomodo cecidiſti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes; qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis.* Porro unde nam pulcherrimi hujus Angeli rebellio
S. Bonav. in Pſ. 91. proceſſerit, S. Bonaventura verbis exponit: Peccatum Luciferi fuit, quod ſe & privatum bonum dilexit, excæcatus, de altitudine habita præſumpſit, ac propriam excellentiam ambivit, quaſi habiturus fuerit a ſe, non ab alio, & ſine meritis habere voluit; Dei ſimilitudinem concupivit, non cauſa imitationis, ſed poteſtatis: ſubditos habere voluit, & nulli ſubjectus eſſe concupivit; ſicut enim ſtella, quæ ſolis eſt prodroma, & in latino Lucifer nominatur, omnes alias ſtellas ſplendore & pulchritudine antecellit, ita ſpiritus hic rebellis inter reliquos Angelos erat. Unde in
Job 40. 14. Job de illo dicitur: *Ipſe eſt principium via-*
Ezech. 28. 13. & 21. 8. *rum Dei.* Et in Ezechiele legitur: *In deliciis Paradiſi Dei fuiſti, omnis lapis operimentum tuum.* Et alibi in eodem Propheta dici-
Pſal. 138. 12. tur: *Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei*; at vero quia propter ſuam ſuperbiam prævaricatus eſt, hinc de ipſo dici poteſt: Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.

XXI. Alii hoſtes paulatim & cum tempore
Manſ diſ. 2. n. 2. inimici eſſe deſinunt, quia voluntas eorum tandem aliquando ad pacem diſponitur & inclinatur; at vero dæmon inflexibilis eſt, præ-
Job 40. 13. terquam quod Job de illo dicat: *Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago ejus quaſi laminæ ferreæ;* ideo, tametſi, nobis perſæpe vincatur, numquam tamen animo ſuo deſpondere videtur. Unde non ſine myſterio Beelzebub, id eſt, deus muſcarum appellatur, quia hæ quanto frequentius abigunt, tanto communiter importunius redeunt.

Damnum.

XXII. Quando in medio ſalutaris ſeminis deprehenſa ſunt Zizania, ſubito illa non ab alio ſeminatore ſparſa fuiſſe didicerunt agricolæ, quam ab inimico & adverſario: Inimicus homo hoc fecit. Circa quam parabolam idem D. Chryſologus in alio quodam ſermone ait: ſuperſeminavit Zizania, ut quid? ut periret Dominica meſſis; ſed hoc ad lucrum quid pertinebat inimici? quodnam ex hiſce ſuperſeminatis Zizaniis referebat emolumentum? num forte per ſuperſeminata hæc Zizania agrum ad ſuam utilitatem fœcundandum eſſe credebat, aut meſſem propterea ſuam fertiliorem eſſe confidebat? Reſpondet ſanctus, aliud nihil ad hoc illum permoviſſe, niſi quod invidiæ ſpiritus hominum damnum ſuum computat lucrum, & quod perierit hominibus, hoc ſe exiſtimat acquiſiviſſe. Verum enim vero, quod cunctis aliis deplorabilius eſt, inimicus homo Zizania iſta ex omni parte agri ſuperſeminavit. In Iſaia hæc verba ſatis difficilia leguntur: *Super Leviathan ſerpentem vectem.* Quæ Vatablus ita vertit: oblongum, inſtar vectis, additque: vocat Leviathan ſerpentem oblongum, quod dictus diabolus fere totum mundum occupet. *S. Chryſ. ſerm. 97. Matt. 13. v. 28.*

XXIII. D. Chryſoſtomus ultima Dominicæ Orationis verba, ſcilicet: Sed libera nos a malo, exponens, dixit: Hoc eſt a diabolo, qui totius mali author eſt & origo; diabolus natura cæleſtis fuit, nunc eſt nequitia ſpiritualis, ætate major ſæculo, nocendi uſu tritus, lædendi arte peritiſſimus; unde non jam malus, ſed malum dicitur a quo eſt omne, quod malum eſt. *S. Chryſ. apud Manſ diſ. 2. n. 6.*

TITULUS XXXVII.

DESPERATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST vitium, quo homo ex falſa exiſtimatione de Dei omnipotentia & miſericordia credit, eum non poſſe aut non velle peccata remittere, atque adeo conſecutionem æternæ beatitudinis ſibi impoſſibilem eſſe. *S. Thom. 2. 2. q. 20. art. 1.*

Diviſio.

II. Dividitur hæc deſperatio a Beyrlinck in tres ſpecies, videlicet in deſperationem beatitudinis conſequendæ, remiſſionis peccatorum obtinendæ, & damnationis æternæ vitandæ. *Beyrlin. v. de ſeparat.*

§. II. EX SCRIPTURA.

Qualitas.

2. Reg. c. 2. I. AN ignoras, quod periculoſa ſit deſperatio?

Job c. 17. II. Quaſi in profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea; putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

Jer. c. 15. III. Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari?

Ib. c. 30. IV. Inſanabilis eſt fractura tua, peſſima plaga tua.

Mich. c. 1. V. Super hoc plangam & ululabo, quia deſperata eſt plaga ejus.

Job c. 15. VI. Non credit, quod reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans undique gladium.

Damnum.

Prov. c. 18. VII. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium.

Jer. c. 18. VIII. Deſperavimus: poſt cogitationes noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus.

Eph. c. 4. IX. Deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis avaritiam.

Eccl. c. 14. X. Felix, qui non habuit cordis ſui triſtitiam, & non excidit ſpe ſua.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Fuga.

S. Aug. in lib. de ſymb. I. LAtro agnovit, Petrus negavit. In Petro demonſtratur, quemque juſtum non de ſe præſumere, in latrone nullum impium debere diffidere converſum. Timeat ergo bonus, ne per ſuperbiam, & malus non deſperet per multam malitiam.

Idem ſer. cap. II. Nemo diffidat, nemo veterum conſcius peccatorum præmia divina deſperet: novit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum.

S. Iſid. ſ. 2. de ſummo bono. III. Nullus deſperet veniam ſi circa finem vitæ ad pœnitentiam convertatur, unumquemque enim Deus de ſuo fine, non de vita præterita judicat.

S. Ambr. ſup. Mar. IV. Incumbit, id eſt, innititur virtuti ſæculi, qui deſperat adjutorio Dei.

S. Iſid. l. c. V. In vita hominis finis quærendus eſt, quoniam Deus non reſpicit, quales antea vixerimus: ſed quales circa finem vitæ fuerimus.

S. Aug. l. de util. pœnit. VI. Nemo deſperet: Judam traditorem non tam ſcelus, quod commiſit, quam indulgentiæ deſperatio, fecit penitus interire.

Ibidem. VII. Ne deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus: rurſus, ne ſperando augeamus datus eſt dies mortis incertus.

S. Chryſ. in pſ. 50. hom. 2. VIII. Nolo mihi dicas: Blaſphemus ſum: Nolo dicas: Perſecutor ſum, immundus ſum: Habes omnium oſtenſiones, vis in novo, vis in veteri? In veteri David, in novo Paulus. Nolo excuſationes mihi afferas? Nolo ignaviam prætendas. Peccaſti, pœnitere. Millies peccaſti? millies pœnitere. Hæc aſſidue infunde medicamenta, &c. Si lapſus es. Poteris ſurgere. In utramvis partem habes liberum arbitrium. Si vulneratus es, adhibe tibi curam, dum vivis, dum ſpiras, etiam in ipſo lecto poſitus, etiam, ſi dici poteſt, animam efflans, ut jam de hoc mundo exeas. Non impeditur temporis anguſtia miſericordia Dei. Quid eſt peccatum ad Dei miſericordiam? tela araneæ, quæ vento flante nuſquam comparet.

IX. Si peccata & magnitudine & numero poſſunt definiri: Miſerationes autem Dei neque magnitudine, neque numero poſſunt circumſcribi: ſine dubio non eſt, cur deſperatio adhibenda ſit, ſed agnoſcenda miſericordia Dei, & commiſſa peccata deteſtanda. *Idem in proœm. in Iſaia.*

X. Numquam ſera eſt converſio. Latro de cruce tranſiit ad Paradiſum. Nabuchodonoſor Rex Babylonis poſt efferationem corporis & cordis, mentem recepit humanam. *S. Hier. Epiſt. 7.*

XI. Forte cogitat aliquis, tam gravia ſe admiſiſſe peccata ut jam Dei miſericordiam promereri non poſſit, abſit hoc a ſenſibus omnium peccatorum. O homo, quicumque illam peccatorum multitudinem attendis, cur omnipotentiam cæleſtis medici non attendis! cum enim Deus velit miſereri, quia bonus eſt; & poſſit, quia omnipotens eſt; ipſe contra ſe divinæ bonitatis januam claudit, qui Deum ſibi miſereri, aut non velle, aut non poſſe credit, eumque aut bonum, aut omnipotentem eſſe diffidit. *S. Aug. ſ. 19. de temp.*

XII. Numquam Deus ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſimpliciter & ſincere offeratur, ſuſcipit, libenter accipit, amplectitur omnia, quatenus eum ad priorem ſtatum revocet. Et infra; Donec ſumus in hac vita, quantacumque nobis acciderint peccata, poſſibile eſt, omnia ablui per pœnitentiam. *Idem ſerm. 181. de temp. c. 16.*

XIII. In eodem articulo temporis, cum jam anima feſtinat ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emerſerit, pœnitentiam clementiſſimi Dei benignitas non aſpernatur: nec ſerum eſt, quod verum; nec irremiſſibile, quod voluntarium, & quæcumque neceſſitas cogat ad pœnitudinem, nec quantitas criminis, nec brevitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas, ſi vera contritio, ſi pura fuerit voluptatum mutatio, excludit a venia, ſed in amplitudine ſinus ſui mater charitas, prodigos ſuſcipit revertentes, & (velit, nolit, Novatus hæreticus) omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes. *S. Cypr. ſ. de cœna Dom.*

XIV. Miſericordiæ Domini Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio. *S. Leo apud Pædagog. Chriſt. t. 2 p. 2. c. 19.*

Damnum.

XV. Qui de venia peccatorum deſperat, negat, Deum eſſe miſericordem. Et magnam injuriam Deo fecit; qui de miſericordia ejus diffidit. *S. Chryſ. h. 3. de pœnit.*

XVI. Illius æternæ civitatis januas nobis deſperatio claudit, ſpes aperit, fiducia latum præbet ingreſſum. *S. Iſid. lib. 2. de ſummo bono.*

XVII.

XVII. Deſperatio certa mors eſt:
XVIII. Deſperatio homicida eſt animæ.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Deſperatio punita.

Gen. c. 4. I. Dixitque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear. Hinc a facie Dei ejectus, profugus ſuper terram, vitam in perpetuo timore tranſegit.

II. Judas poſtquam Chriſtum triginta argenteis vendidiſſet, pœnitentia ductus retulit pecuniam, & abiens laqueo ſe ſuſpendit; ſuſpenſuſque crepuit medius.

Spec. Exempl. v. deſperatio ex. 9. III. In Imperiali civitate Lubecenſi quædam venerabilis matrona atque conſulis uxor erat, quæ uno partu tres filios fudit, quorum unus elephantino morbo percuſſus fuit: alter ſubmerſus eſt: tertius vero de quo nobis eſt ſermo, propria manu peremptus eſt. Sed quo ordine, quoque modo, quo item merito hoc factum ſit, ego, qui ipſum, ſimiliter & germanos ſuos, & omnem parentelam optime novi, brevius atque ſuccinctius, quam potero, intimabo, ut hujus exemplo juvenes florentis juventæ ætate conſpicui, & facile in quacumque partem, flexibiles diſcant, & parentibus debitam venerationem impendere, & ſuæ laſciviæ indomitam concupiſcentiam refrænare. Diſcant iterum, & iterum diſcant, fœminarum devitare conſortia, cum nec rubeus in ſanguine bellicus enſis tot milites ſtraverit, quot pudibundos juvenes puellarum conſortia proſtitnere. Hæc ſanctiſſimum David polluit, hæc ſapientiæ vaſtum ſacrarium Salomonem infatuavit, hæc robuſtiſſimos Sampſonis lacertos vicit, ut evidens daretur argumentum poſteris, nullam ſanctitatem, nullam ſapientiam, nullum robur ſive potentiam inter fœminarum conſortia indemnes remanere. O utinam nunc mihi concederetur, in tam ſublimis altitudinis montem conſcendere, ubi omnem adoleſcentum virgineam multitudinem me audire contingeret, quam altis vocibus proclamarem: O vos omnes adoleſcentes, qui tranſitis per viam, attendite, & timete, ne hæc fœminei decoris profundiſſima vorago vos ſorbeat. Quis ſcit, ſi vel unum ex illis hoc valido clamore cautum, ne in tam vaſtam, quam iſte, de quo dicturus ſum, perditionis charybdim laberetur. Sed ne ante hiſtoriam diffluamus, nunc res eſt inchoanda. Erat iſte tertius juvenis (de quo ſuper narrationem incepimus) elegans forma, decorus facie, ingenio acer, veſte pretioſus, dives rebus; ſed amore fœminarum nimis effuſus. Unde poſt ſtupra virginum, poſt multos abuſus ſcortantium meretricum, tandem impegit in unam earum, quæ forma vincere dicebatur omnem pulchritudinem Lubecenſium puellarum. Et hæc tam forti amoris vinculo ligatum miſerum in ſua, duxit caſtra captivum, ut nec perditio familiarium rerum, nec refractæ libidine vires membrorum, nec timor Dei, nec gehennæ terror, nec honeſtas publica, nec amicorum correptio privata eum ab infauſto meretricis concubitu valuerint ſeparare. Qua ex re factum eſt, ut omnibus conſumptis, atque cum meretrice iſta diſtractis, rebus neceſſariis inciperet indigere. Quod ubi vidit mater, nam pater defunctus erat, quando iſta agebantur, filium videlicet ſuum indignam natalibus incurriſſe pauperiem, commotis ſuper eo viſceribus charitatis, quia pia erat, ſemel, bis, ter, iterum atque iterum non modicam pecuniarum indigenti donavit, monuitque cum lacrymis, ut Dei memor, generis item & honoris, atque etiam ſalutis ſuæ, meretricem deſereret, atque de cætero laſciviæ ſuæ impetus virili animo cohiberet. Sed heu! fulſere cœco lumina, ſurdo cecinit philomela. Non enim potuit chalybeas illas amoris habenas dirumpere, quibus tenebatur fœminæ alligatus, & dura damnatione captivus. Tandem cum videret mater, quicquid filio tribueret, in uſus cedere meretricis, & nihilominus dulcis pignoris ſui animum, nec ære, nec prece poſſe revocari, cor obduravit, clauſit manus, nihil tribuit paupertate gravato. Satius enim duxit, filium unum & ſolum egere, quam ipſam ſimul cum filio indigere. Videns igitur adoleſcens, cum facie ſimul & animum matris circa ſe eſſe mutatum, nec agi res ſicuti heri & nudius tertius, egeſtate & meretrice malis conſulibus uſus, non ſemel aut bis, ſed pluries aut multis vicibus nudato enſe in matrem irruit (horreo dicere) ſub pedibus ſtravit. Minabatur item, ſe colla ſciſſurum, niſi ocyus data pecunia duriſſimæ ſuæ neceſſitati ſuccurreret. Mater vero ſub filii, velut ſub acerbi hoſtis gladio intremuit, aſtricta tam inſperato periculo, invita licet, quicquid tamen exigebatur, donavit. Nulli tamen parricidæ ſobolis ſuæ audaciam, atque crudelitatem audebat indicare, verita, ne forte, ſi primotes civitatis, quorum in judicandis criminoſis rigida æquitas orbi noſtro patet, rem, ut facta erat, perciperent, etiam in filium ſuum graviſſimæ improbitatis rem ſeveram vellent ſententiam fulminare. Tacuit ergo, & ſilentio quam arctiſſimo potuit, quæ circa eam per filium agebantur, celavit, ſed repente (neſcio, quo proditore) tanti facinoris fama per omnium aures ferebatur, quo circa convenerunt amici, & communicato invicem conſilio, juveni ſub interminatione vitæ, ne matrem ſuam de cætero enſe terreret, præceperunt. At ipſe coercitus atque confuſus rigoroſo mandato, ſtatim exiit domum matris, & in confuſionem totius generis ſui, cum ipſa meretrice in publico lupanari, deinceps habitare delegit, ubi poſt conſumptas ſericas veſtes, poſt famem, poſt ſitim, poſt indigentias multas, mœſtus & deſolatus, graviſſimas primum febres, dehinc deſperationem acerbam incurrit, quibus per dierum vices creſcentibus, cum molem miſeriæ ſuæ diutius ferre non poſſet, morte exoſis rebus terminum imponendum æſtimavit. Verum ne quis hujus tragœdiæ exitialem effectum impediret, excogitata cauſa, fœminam, ſe amplius vivum non viſuram, quopiam deſtinavit, qua egreſſa, cum ſolus & abſ-

abſque arbitris miſer domi remanſiſſet, e coquina cultro proceſſit in hortum, & in omne latus vagum lumen circumferens; cum nullum videret ſe prohibere potentem, diſſutis veſtibus pallidum morbo pectus nudavit, & tanto ad ligneam horti maceriam ſine manubrii, ne ſcilicet vi ruinæ cederet, tanto impetu ſe in cultelli exaſperatam atque obviam aciem egit, ut firmiſſimo pectoris oſſe transfoſſo ferrum univerſis pertranſitis, etiam dorſi ſpinam, quæ e regione erat, violaret. Tali igitur vulnere ſaucius corruit in terram, & profluentem ſanguinem cernens, vehementiori cœpit furia agitari, quod in tanto cruoris profluvio atque inter tam acerbas anguſtias exoſum ſibi ſpiritum non valeret exturbare. Pavenda res? videres eum fixum adhuc in pectore cultrum, quantum ex certis ſignis in funere patuit, violenter in gyrum agitare, lacerare viſcera, & ſceleſtum animum in manum dæmonum non tam emittere, quam fugare. Rediit, his patratis, domum infelix fœmina, & cum in horto videret dulcem amaſium ſuum in mortem propriis manibus corruiſſe, intremuit, palluit, & in terram decidit. Tandem reſumpto ſpiritu, cum ad ſe eſſet reverſa, importunis clamoribus totam viciniam convocavit, omnibus per oſtia intrantibus, infuſa lacrymis, rem, ut erat geſta, enarravit. Et ſic per totam civitatem de morte juvenis flebilis fama ferebatur. O quam vehemens anguſtia cor illud maternum comprehendit, fodit, laceravit in ea hora, qua ſibi a narrantibus dicebatur: Veni mulier, vide filium tuum, jacet enim in horto proſtratus, & ſpiritus ejus non eſt in eo. Ipſe ſe ferro fodit, ipſe ſuum ſanguinem fudit, ipſe nunc in te exhibitæ crudelitatis ſupplicia pendit. Cerneres proculdubio ad tantæ tragœdiæ nuncium, matrem quaſi leænam raptis catulis, irrugire, palleſcere ora, totum corpus intremere, ad locum facinoris non tam modeſte ire, quam inſolenter, quo cum veniſſet, inter coruſcos roſarum flores, & albeſcentia lilia cruore rubicundum, ſed morte pallidum dulce pignus, tantæ miſeriæ onus non ferens, repente in terram corruit, & quaſi una cum filio moritura expalluit. Flebant omnes, qui iſtis intererant, ſed ipſa præ nimia mentis anguſtia flere non potuit. Tandem tamen paululum reſumpto ſpiritu lacrymari uberrime cœpit, & madidis oculis in meretricem reflexis: O mulier, inquit feciſti? Maledicta ſit pulchritudo tua, quæ ſi generoſæ prolis meæ antea animum non fodiſſet, hodie horribile ferrum illud ejus pectus non intraviſſet. Væ igitur tibi, quæ hujus miſeriæ cauſam tribuiſti! His igitur ſimilibuſque verbis aſtantem populum in fletus concitavit. Poſtera igitur die conveneru͏nt amici, & multa ſumma obtenta a judicibus licentia, ut miſerum funus ſepeliri potuiſſet (nam ſecundum leges flammis dari debuerat) in profanum cœmeterium, quod a parte Aquilonari Cathedralis Eccleſiæ ſitum eſt, ſub Tilia, quæ venientibus per forum equorum videtur, infelicem glebam illam terræ tribuerunt. Ubi cum per ſolam & unam noctem ſepultus jacuiſſet, tantum in craſtinum tumuli, terra videbatur concidiſſe, ut ex hoc nonnulli conjicerent, dæmones, qui animam tulerant, etiam corpus abſtuliſſe: Sed quia hoc probatum non habeo, temerarie hoc non affirmo, licet ipſe viderim ſepulchri congeſtam arenam, quæ tempore humationis reliquæ terræ eminentior relinquebatur, in craſtinum uſque adeo decidiſſe, ut vix ſi quis ibi ſepultus eſſet, poſſet agnoſci.

IV. Eo tempore quo magiſter Joannes Xantenſis ſcolaſticus & magiſter Oliverus Colonienſis ſcolaſticus, crucem contra Saracenos prædicabant in diœceſi Trajectenſi, erat ibi quidam ruſticus, ſi bene memini, nomine Godeſchalcus, opere uſurarius; iſte cum cæteris non ex devotione, ut poſtea patuit, ſed ex circumſtantium importuna admonitione crucem ſuſcepit. Cumque diſpenſatores ex mandato Innocentii Papæ pecuniam redemptionis colligerent a ſenibus, pauperibus, & infirmis, idem uſurarius ſe pauperem mentiens, cuidam diſpenſatori circa ſummam quinque talentorum dedit, talique dolo Sacerdotem circumvenit. Triſtati ſunt poſtea vicini ejus, quod dediſſe potuiſſet quadraginta marcas, nec tamen exhæredaſſet liberos ſuos, quod ipſe prætendebat. Deus autem, qui falli non potuit, ejus fallaciam poſtea terribiliter concluſit. Sedebat miſer in tabernis Deum provocans, ejuſque peregrinis exprobrans in hunc modum: Vos ſtolidi mare tranſibitis, ſubſtantiam veſtram expendetis, vitamque veſtram multis periculis exponetis: ego vero cum uxore, liberis meis domi reſidens propter quinque marcas, quibus redemi crucem meam, ſimilem vobis habebo mercedem. Sed juſtus Dominus, ut palam oſtenderet, quantum placeret labor, & expenſæ peregrinantium, & quantum ejus oculis diſpliceret dolus, ac blaſphemia detrahentis, hominem miſerrimum tradidit ſatanæ, ut diſceret non blaſphemare. Nocte quadam dormiente eo cum uxore ſua in proprio molendino, domi ſuæ contiguo, motum quaſi rotæ molentis audivit, clamanſque ad puerum, dixit ei: Quis admiſit molendinum? vade, vide, quis ibi ſit. Ivit puer, & rediit. Nimio enim horrore percuſſus, procedere non potuit. Cui dominus: Dic, quis eſt ibi? Reſpondit: Tantus horror ad oſtium molendini me invaſit, ut compellerer redire. Et ille: etiamſi diabolus ibi ſit, ego vadam, & videbo. Injectaque toga ſcapulis, eo quod nudus eſſet, ad molendinum venit, oſtium aperuit, introſpexit, in quo horrendam viſionem vidit. Stabant ibi equi duo nigerrimi, & vir quidam deformis ejuſdem coloris juxta equos, qui dicebat ad ruſticum: Feſtina, aſcende equum iſtum, quia propter te adductus eſt. Expalluit iſte, & contremuit, quia jubentis vocem minus libenter audivit. Cumque ad talem obedientiam imparatus eſſet, iterato clamat diabolus. Quid tardas? projice veſtem, & veni. Erat autem crux, quam ſuſceperat, eidem veſti aſſuta. Quid plura? virtutem diabolicæ vocis per deſperationem in corde ſuo ſentiens, jam reſiſtere non valens, veſtem rejecit, in molendinum intravit, equum, imo diabolum aſcendit. Aſcendit diabolus *Cæſar. l. 2. cap. 7.*

equum

equum alterum, & ſub multa celeritate ſimul deducti ſunt ad diverſa loca pœnarum, in quibus homo miſer patrem & matrem miſerabiliter vidit, alioſque plurimos, quos defunctos ignoravit. Oſtenſa eſt ei in eiſdem locis ignea ſedes, in qua nulla potuit eſſe quies, ſed ſeſſio pœnalis, & pœna interminabilis, dictumque eſt ei: Modo reverteris in domum tuam, poſt tres autem dies exuto corpore reverteris in locum tuum, & mercedem tuam accipies in ſede iſta. Mox a dæmone reductus, & in molendino depoſitus, pene exanimis relictus eſt. Inventus ibi ab uxore & familia, atque in lectum deportatus, cum requireretur, ubi eſſet, unde veniret, reſpondit: Ad loca infernalia ductus ſui, hæc atque hæc, ibidem vidi: oſtendit mihi in eiſdem locis ductor meus ſedem unam, & dixit, quia mihi ſorte præparata, & quia poſt tres dies recepturus eſſem mercedem meam in ea. Vocatus eſt ſub celeritate Sacerdos, & rogatus ab uxore, ut puſillanimem confortaret, deſperatum erigeret, & ad ea, quæ ſunt ſalutis, hortaretur. Quem cum Sacerdos admoneret, ut contritionem haberet de peccatis ſuis, & ut puram faceret Confeſſionem, dicens, neminem debere de Dei miſericordia deſperare; Reſpondit: quid proſunt verba iſta? Non poſſum confiteri, ſuperfluum judico confiteri, quod de me diſpoſitum eſt, neceſſe eſt impleri. Sedes mea parata eſt, poſt tertium diem illuc veniam, & ſecundum quod geſſi, recipiam: Sicque ſine contritione, ſine confeſſione, ſine viatico, & ſacra unctione, tertio die defunctus, in inferno ſepultus eſt.

Bernar. de Buſtis ſ. 7. p. 1. V. Narrat Bernardinus de Buſto, de adoleſcente valde diſſolutis moribus, a fido ſæpe Sodali de ſeria pœnitentia admonitus, eam joco aliquo, aut futura, ſub mortis tempus, converſione ſemper eludebat. Non diu poſt, cum in gravem morbum incidiſſet, eſſetque mortis periculum, iterum iterumque de inſtituenda tandem confeſſione ab eodem ſuo contubernale, propoſita Dei miſericordia, quam toties ſanus & valens in futuram pœnitentiam prætexuiſſet, admonitus eſt, ſed ſurda aure, & obſtinato animo ad accepta bene monentis conſilia. Hic ergo triſtis ab ægroto ad nocturnam quietem recipit ſeſe, ſecundum quam viſus eſt ſibi videre Chriſtum, qui eo habitu, quo a Pilato olim de loco ſuperiori Judæis, lacero flagellis corpore, & capite ſpinea corona ſaucio, exhibitus eſt, ægrotanti Socio adſtaret, & ita alloqueretur: Ecce lacerum ſpinis caput, & totum vulneribus ſaucium corpus: ſed & ecce apertum latus, his tibi etſi indigno, parta, parataque eſt Dei miſericordia, ſi modo vitam tuam præteritam deteſtatus, ad me convertaris. Ad hæc æger: Scio, inquit, Domine, magnam eſſe miſericordiam tuam, ſed neque minorem eſſe juſtitiam, cui cum nullo merito meo ſatisfacere poſſim, non video, quomodo hac ſalva a miſericordia peccatorum veniam ſperare valeam, ac debeam. Imo, addit Chriſtus a miſericordia mea vales, & debes veniam ſperare, quia pollicitus ſum eam humiliter petenti, numquam negare. Sed pergit miſerandus adoleſcens juſtitiam miſericordiæ oppouere, atque cum nihil boni in ſe, quo miſericordiam mereatur, inveniat, ſe totum juſtitiæ illius rigori, deſperata ſalute; tradere. Hic tandem Chriſtus indignatione plenus, expreſſum dextera de lateris vulnere ſanguinem in moribundi faciem conjiciens, hic, inquit, ſanguis meus in die judicii teſtis erit oblatæ tibi a me miſericordiæ quam per inſanam obſtinationem tuam, ac ſummam ingratitudinem contempſiſti. Hoc tam triſti viſo territus, expergefactuſque iſtius ſocius ſtatim accurrit, ei, quæ vidiſſet, narraturus, ſed, quæ Dei juſta ſunt judicia, & meritæ in miſericordiæ ſuæ contemptores pœnitentiæque procraſtinatores, animadverſiones, hominem mortuum invenit, & quo non vana crederet fuiſſe, quæ in ſomno vidiſſet, faciem ejus recenti ſanguine reperit commaculatam.

VI. Hildebrandus habitans in villa quam diœceſis Trajactenſis, quæ dicitur Holchoyn, die quadam ſylvam cum alio quodam concive ſuo intravit, quem, ſuadente diabolo, cum ſoli eſſent, occidit. Fuerant enim aliquando inter eos inimicitiæ, ſed tunc temporis penitus erant ſopitæ. Reverſo Hildebrando in villam, interrogabant eum amici occiſi, ubi eſſet? Qui reſpondit: Neſcio. Exſpectantibus die illo & altero, cum non rediret, qui jam redire non potuit, ſuſpectum habentes jam dictum Hildebrandum propter antiquas inimicitias, coram judice in cauſam traxerunt, crimenque homicidii impoſuerunt, quo timide negante, cœpit ita facies eum prodere, & cum inſtantibus illis jam negare non poſſet, confeſſus eſt, quia hominem occidiſſet. Statim data ſuper eum ſententia pœnæ rotali adjudicatus eſt. Cumque duceretur ad mortem, Sacerdos ejuſdem villæ Bertholphus cum alio Sacerdote, qui vocabatur Joannes, traxerunt reum in partem, ſatis diligenter eum monentes de Confeſſione, atque contritione cordis. Et quia miſer homo per ſe ſurgere non potuit, nec manum ſe ſublevantem ſenſit, miſerabiliter reſpondit. Quid mihi poſſent illa prodeſſe? homo enim damnatus ſum. Revera reſpondit ſicut induratus homo, & deſperatus. Et ait illi Sacerdos: Adjuro te per Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, ut infra dies triginta mihi appareas, & ſine omni periculo vitæ meæ de ſtatu tuo me certifices. Reſpondit: ſi mihi licuerit, libenter hoc faciam. Sicque rotali pœna plexus de tormento corporis tranſivit ad tormentum æternæ damnationis. Nocte quadam infra ſtatutum tempus Bertolpho dormiente in ſtrato ſuo, tantus eſſe cœpit circa domum fragor arborum, tam vehemens flatus ventorum, ut ipſa animalia ſtuperent, & vix ſuis locis intra clauſtra ſtabuli retineri poſſent. Expergefactus Bertolphus reſpexit ad oſtium domus, & ecce januæ quaſi ventorum impulſu aperiebantur, viditque Hildebrandum in camino ardente reſidentem, ſibique celerius propinquantem. Territus autem ſupra modum, ſe ſignavit, & ut ſtaret, ſub invocatione divini nominis, præcepit. Ecce hic ſum, ſicut promiſi, inquit. Sciſcitante illo de ſtatu ſuo, reſpondit: Æternaliter damnatus ſum, æterniſque in-

incendiis propter deſperationes maxime deputatus. Si ſecundum tuum conſilium egiſſem pœnitentiam, per pœnam temporalem evaſiſſem æternam. Hoc autem ſcito, quia ſi non fuiſſem vivus a te adjuratus, ne tibi mortuus nocere, malo tuo huc adveniſſem. Conſulo tibi, ut vitam emendes, ne poſt hanc vitam ſimiles pœnas recipias. Erat autem idem Bertolphus Sacerdos nomine, non re. Nam uſque ad illud tempus ſine Ordine Presbyterii celebravit. Qui cum adhuc miſerum amplius interrogare vellet, reſpondit: non licet mihi hic diutius morari, quia multi dæmones foris ante oſtium præſtolantur reditum meum. Hoc dicto, ſtatim impulſus & expulſus cum ſtridore & ululatu maximo, ab eo diſceſſit, tranſienſque ſecus ſtabulum, animalia, ſicut prius, in ſtuporem & commotionem convertit, Bertolphus vero timore tam horrendæ viſionis ſæculum deſeruit, & in domo quadam Ordinis noſtri Religionis habitum ſuſcepit. Abbas loci illius, eo quod intellexiſſet, eum virum eſſe litteratum, & eloquentem, ut ei ad Ordines liceret accedere, ſatis apud Dominum Papam Innocentium laboravit, ſed obtinere non potuit. Ante hoc biennium, ſicut mihi retulit Prior de Campo, in manu, quam extenderat temere ad Arcam Dei, gravi morbo, qui anthrax dicitur, punitus, eſt. Quæ cum ei, quaſi pro remedio, eo quod morbus ſerpens ſit, abſcinderetur, nihil ei profuit, imo dolor additus mortem potius acceleravit. Voluit eum Dominus, ut ſpero, punire in præſenti, ne puniret in futuro.

Leon. Ma. Zin. in paſſ. nov. enig. l. 3. diſ. 2. p. 2. doctr. 2.

VII. Funeſtum ac horificum paradigma poſt Cainum dederat in Aquitania, ſæculo priore exeunte, Calvinianæ ſectæ Miniſter. Is e moriente pectore deſperatæ ſalutis execrandam illam vocem eructaverat: Non ita equidem inſanio, ut Deum eſſe neſciam. Sed quia ille me deſeruit, ego viciſſim eum deſero: vix vocem hanc orco dignam abſolverat, cum ecce inter ingentes totius ædis concuſſiones, irrupit in cubiculum monſtrum horridum, ac deforme, quod morientem naſo truncatum prius, & lingua, mox compreſſa in collo blaſphema fauce, exanimem dedit.

Jo. Cuſp.

VIII. Theophylus Imperator ex gravi dyſenteria ſalutis ſuæ nullam ſpem habens vocato ad ſe Senatu juramentum exigit, ut uxorem filiumque pro regibus ſuſcipiant, eoſque ſervent; quod promiſſum factumque eſt. Cœpit autem maxime ſuſpectum habere Theophobum, quem ipſe Perſis præfecerat, a quibus & ipſe Rex fuit, licet invitus appellatus. Dum igitur paulatim corpus inſumitur, Theophilus metuens ne ſe mortuo Theophobus regnum invaderet, intra Regiam contineri jubet. Et jam animam agens Thephobum jubet trucidari, & ejus caput afferri, quod manibus ſuis contrectaſſe fertur, his verbis: Nec tu poſthac Theophobus, nec ego Theophylus ero: hoc dicto animam efflavit.

Jo. Cuſp.

IX. Conſtantinus Copronymus Imperator elephantino morbo correptus, maximis conſumptis cruciatibus, cum imperaſſet annos triginta quinque, moriens dixiſſe fertur, addictus ſum ineſtinguibili flammæ. Ejus nurus Irene Theodori Antiſtitis hortatu cadaver refoſſum publice cremari juſſit, cineremque jactavit in mari.

Deſperatio correcta.

Specul. Exemp. V. Confeſſio Ep. 29.

X. Erant duo Fratres uterini honeſtis ſatis orti parentibus, qui cauſa diſcendarum litterarum miſſi ad ſtudium Pariſienſe, etſi parili voto civitatem intraverant, diſpari tamen & nimis contraria vita incedebant. Nam junior, utpote timens Deum, negotium, ob quod ad ſtudium venit, diligentius proſequens, literis operam dabat, inſtabat lectioni, devotioni animum inclinabat, & (ne ſeſe aliena malitia ab ingenita probitate ſubverteret) pravorum ſodalitia, ut pernicioſiſſimam ſalutis ſuæ peſtem, ſtuduit evitare, ornabat moribus pueriles annos, ætatem virtute vincebat. Senior vero per alios tramites, non tam incedens, quam devians, velut erratica ovis per vitiorum anfractus ferebatur, & dimiſſo ſtudio oblitaque cauſa, ob quam, & venerat, inſolentibus quibuſdam ſociis functus, tempus nobile luſibus deducebat, potibus, taxillis paternam ſubſtantiam diſtrahebat, & (quod his omnibus infelicius erat) uſque adeo femora ſua meretricibus inclinabat, ut velut ingentem quamdam jacturam paſſus ingemiſceret, ſi quavis occaſione vel unum diem abſque fornicationis crimine tranſegiſſet. Cumque ſic continuata malitia miſer plurimos dies perageret, creſceretque vehementius ſemel inchoata perverſitas, cœpit improba juvenis fama aerem ipſum inficere puriorem, & ad omnium nares tam horrendum quemdam ſcelerum fœtorem ingerere, ut non ſolum ſtudentes, ſed etiam plebeja multitudo reprobam ejus vitam inciperet adhorrere. Quod cum junior frater didiciſſet, ſemel, bis, ter, iterum iterumque fratrem poſtulabat, ut intuitu tremendi judicii a tantis ſceleribus animum revocaret. Sed cum ille ferreo quodam ſeu æneo pectore ſaluberrime monita in dies refutaret, nolletque finem dare tantæ miſeriæ, juvenis zelo fraternæ ſalutis accenſus lacrymatus: Spernis, germane dulciſſime, Spiritum Dei, te nunc per me admonentem, & quaſi ludum parvulorum, quicquid minatur, irrides: veniet, veniet dies illa, & cito veniet, qua te Spiritui Sancto obſtinata mente reſtitiſſe pœnitebit. Et his dictis triſtis abſceſſit. Interim tamen anxie ſatis petens Dominum, ut ipſe duriſſimum fratris animum ad pœnitentiam emolliret. Dominus autem, qui non ſpernit vota piorum, nolens piiſſimum juvenis animum tam acerbis triſtitiarum procellis diutius agitari; repentina & graviſſima infirmitate fratrem percuſſum, ad lectum proſtravit, in quo cum jaceret, & pavida mente, quæ feciſſet, recoleret, incepit miſer multitudine ſcelerum preſſus, ad barathrum deſperationis proruere. Quadam igitur nocte vidit virum quemdam veneranda tectum canitie, vultu decorum, & fulgida ſtola veſtitum ſibi aſſiſtere, ſeſeque ſeverius intueri. Unde quia ſemper præſumit ſæva perturbata conſcientia, animo & mente conſternatus, cœpit toto corpore tremere, & territis luminibus in ſeniorem verſis, quiſnam eſſet,

qui

qui intempeſtæ noctis caligine ad ſe terrendum veniſſet, inquirere. Et ſenior: Ego ſum, inquit, Pater cæleſtis, qui te, cum non eſſes, creavi, qui tabidis tuis membris vitam infudi, qui animam potentiis, & corpus ſenſibus illuſtravi, qui ſolem, & lunam, & ſidera ad tuum obſequium cælis infixi, qui te nimia charitate diligens, ut deſerta malitia virtutibus animum dares, ut ageres pœnitentiam, ut corrigeres vitam, frequenter admonui. Sed nunc, eo quod obſtinata mente monita ſalutis hactenus ſemper abjeceris, veni ad te, ut dicerem tibi, quod ſis filius mortis perpetuæ. Hac igitur reſponſione confuſum, & gravi ſudore madentem reliquit. Cumque jam miſer per totum reliquum noctis, & poſteram diem timens, ac tremens, illam horrendam horam expectaret, qua ſecundum cæleſtis Patris oraculum ad æterna fuerat ſupplicia meaturus, proxima nocte venit ad eum juvenis quidam, viro priori vultu haud multum diſſimilis, nudus corpore, coronatus ſentibus, crucis graviſſimam trabem ferens in humeris, qui per lacerum vulneribus pectus abunde ſatis videbatur ſanguinem fundere. Hic cum propius acceſſiſſet, & juvenem, utrumne ſe agnoſceret, interrogaſſet, reſpondit ille; Non agnoſco, ſed meo judicio illi, qui heſterno veſpere mala denunciatione me deterruit, videris eſſe ſimillimus. Et ille: Non mireris, inquit, me ſimillimum illi, cum quo mihi eſt una Divinitas, æqualis gloria, coæterna majeſtas. Sum enim Jeſus Chriſtus Filius Dei, qui humani generis miſeratus errores de cæli ſedibus in intemeratum Virginis uterum deſcendi, unde tamquam ſponſus egreſſus de thalamo, te ut redimerem, miſero apparui mundo, ubi poſt famem, ſitim, languorem, tandem captus ſum, judicatus ſum, morte turpiſſima condemnatus ſum. Verum quia tu infelix tantis beneficiis te præbuiſti immemorem, nunc veni ad te, ut filium mortis æternæ pronunciarem: Et his dictis profluentem a latere cruorem manu comprehenſum in juvenis vultum projecit. Sume, inquit, in confuſionem pretioſum ſanguinem, qui cæteris in redemptionem effuſus eſt, & hæc agens diſparuit. Tunc juvenis omni vigore corporis amiſſo, perdita ſpe obriguit, tremuit, expalluit, & quo ſe de cætero verteret, ignoravit. Miſit tamen nuncium ad fratrem ſuum, qui, cum veniſſet, vidiſſetque flebilem ſatis fratris effigiem, concuſſis vehementer viſceribus cum ejulatu ploravit. Quomodo, inquiens, tam velociter expalluit quondam illa facies decora, & ſolitum robur fortiſſimi amiſere lacerti. Quid tibi fact m eſt, frater mi, quod me jam hunc illa miſerabili fronte deterres, quam paulo ante deſideraverunt oculi inviſere puellarum? Quo abiit purpureus ille rubor genarum tuarum, quem, me reclamante: velut acerbum laqueum fœminei pudoris ante oculos ferebas concinentium in choro fœminarum? ubi ſunt nunc illi inſolentiſſimi ſodales tui magiſtri, qui toties a meo latere rapuerunt, & nunc in barathro tam vaſtæ deſperationis reliquerunt? Oportuerat certe, frater mi, ſaluberrima illa monita mea, quibus te paulo ante a nefandis operibus nitebar cohibere, non refelli, ne in hanc miſeram jacturam florentis juventutis devenires. Vide ergo nunc, an me falſum vatem acceperis, cum te Spiritui Sancto reſtitiſſe, doliturum non tam dixi, quam prophetavi. Dic tamen mihi, quid eſt, quod conſternata facie, & tremulus tanto ſudore madeſcis? Si adverſa valetudo in cauſa eſt, forti animo eſto, plures e gravioribus infirmitatibus convaluerunt. Si te peccata terrent, propone emendationem, veniam pete, dole, non deſpera: quippe eſt clementiſſimus Dominus omnipotens Deus, qui puncto temporis pœnitenti latroni non modo veniam tribuit, quin etiam paradiſum ſpopondit. Ad quæ verba paululum erigens moribundum caput, & omnem rei geſtæ narrans hiſtoriam? Damnavit, inquit, me ſceleſtum filium cæleſtis Pater, Chriſtus Jeſus Filius Dei, cruore in meum vultum projecto, ſanguinem pro me effuſum omnino ac penitus perditum deſignavit. Quocirca, dulcis germane, non valeo ſub tantis teſtibus damnationis meæ, etiamſi ſanguinem fievero, de ſalute præſumere; ſtat namque firma ſuper me æterni Judicis cenſura, remedia pœnitentiæ vacillabunt. Tunc frater cum ingenti fiducia: Et ſi te, inquit, Pater, cui aſcribitur veritas, impœnitentem adhuc damnare viſus ſit, & Filius Dei, cui aſſignata judicii æquitas, te in perverſa voluntate jacentem ſanguinis ſui participatione indignum ratus ſit, nec vel ſic deſperandum eſt illi, cui tempus datum eſt pœnitendi. Acquieſce igitur vel ſero monitis meis, & proponens emendationem, ſcelerum maculas pro lacrymarum imbre deterge, lugubri ore, profundis ſuſpiriis presbytero vulnera detege, quis ſcit, ſi Spiritus Sanctus, qui teſte Bernardo, eſt benignitas Dei, & idem ipſe Deus ita pœnitentem abſolvat? His verbis fratris paululum conſolatus, juſſit adeſſe presbyterum. Qui dum veniſſet, totus in lacrymas reſolutus cum tanto dolore animi peccata ſua, quibus Deum offenderat confeſſus eſt, ut interrumpentibus ſermonem gemitibus, vix mentis conceptum valeret exprimere, vix lacerata, & ſemirupta verba proferre. Qua confeſſione rite celebrata, & ſacra unctione, & participatione Dominici Corporis munitus, tempus, quo ex hac vita eſſet migraturus, expectabat. Sequenti igitur nocte venit ad eum alius quidam vir, prioribus non diſparem habens vultum, fulgenti alba veſtitus, habens in dexteræ ſcapula niveam quamdam columbam. Is cum propius acceſſiſſet, dulci quadam benevolentia vultum ſerenans, clementes oculos in infirmum contorſit. Quod cum juvenis advertiſſet, tum ob veram pœnitentiam, tum etiam benevolentiſſimos oculos vultus perſonæ apparentis, animo æquior factus eſt. Qui es tu Domine, inquiens, qui ad me venire dignatus es, quippe me tam piis conſpectibus conſolari videris prioribus perterritum? Et ille: Ego, inquit, Spiritus Sanctus, qui a Patre, Filioque procedens unius ſum cum ipſis potentiæ, & idcirco nunc veni ad te, ut nunciarem tibi dimiſſa eſſe peccata tua, & pervium iter facere ad regna cæleſtia tranſituro. Ad quæ verba, quaſi

ex barathro deſperationis reſurgens ait : O Pater pauperum ! O conſolator mœrentium animorum ! O omnium miſerorum dulce refrigerium ! quid eſt, quod audio ? Num patebunt cæleſtes valvæ mihi, quem Pater & Filius reum mortis eſſe conteſtati ſunt ? cui perennes flammas minati ſunt, a quo tam crebro, tam impudenter offenſi ſunt ? Num hac mea exili pœnitentia hoc terribile decretum incommutabilis veritatis poterit immutari ? Ad quæ Spiritus Sanctus reſpondit : Forti animo eſto, nec de ſalute vacilles : validos habet pœnitentia vera lacertos. Ipſa terrificæ majeſtati violentiam infert, vincit invincibilem, mutat incommutabilem, placat iraſcentem. Sed ne te diutius protraham, perſeverans in pœnitentia, quam cœpiſti, diſpone domui tuæ, & virtutibus, quibus potes, interim thalamum orna, poſt triduum veniemus ad te, ut animam tuam, ſuper aſtra ferentes, gaudiis cæleſtibus invehamus : & cum his Spiritus Sanctus diſparuit, juvenis poſt triduum obiit, & ad regna cæleſtia ob veram, quam habuit, pœnitentiam felix migravit.

Surius 12. April. XI. Anno Domini 1370. Senis erat civis quidam Andreas Naddini, dives opibus, ſed omnis virtutis inops, cunctis prope flagitiis coopertus, teſſerarum ludo totus deditus, in Deum & Sanctos ejus perpetim blaſphemus & deteſtabilis. Is anno ætatis ſuæ quadrageſimo gravi correptus morbo tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi homines pii, & utriuſque ſexus cœnobitæ, atque ante omnes ejus Parochus : hortabaturque eum, ut ſua peccata confiteretur. Sed ille miſer, qui nec ſacras ædes inviſere, nec ſacris initiatos unquam honorare conſueſſet, admonitiones omnes reſpuit, ſe ipſum plane deſperans. Audivit hoc F. Thomas S. Virginis Catharinæ Senenſis, confeſſarius, effecitque, ut ea Dominum pro homine pereunte deprecaretur, & quidem ferventiſſime & inſtantiſſime. Sed Dominus illi reſpondit : Illius blaſphemi hominis flagitia ad cælos uſque pertingunt, qui præter alia ſcelera, etiam tabulam, in qua erat picta Imago mea, & Matris meæ, atque aliorum Sanctorum, jactavit in ignem, indignus proinde, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verum Sancta Virgo ſalutis animarum ſitientiſſima, dolens vicem perditi hominis, non ceſſavit a lacrymis & precibus, donec flexus Dominus Jeſus decumbenti Andreæ appareret, hortareturque eum, ut ſua peccata confiteretur, liberaliter ei, ſi id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille ſaxo durior, repente molleſcit, magna voce poſtulat, acciri confeſſarium ; dicit : Chriſtum Jeſum ſe videre, qui ipſum de facienda confeſſione admonuerat. Lætantur omnes, curritur ad Sacerdotem : Ille venit, Andreas magno cum cordis dolore illi integre confitetur peccata ſua : Condit teſtamentum, & feliciter migrat e vita.

Spec. Exem. ver. Deſperatio ex. 1. XII. Quidam delectationi carnis vacavit in tantum, quod nulli peccato carnali, quantumcumque turpi, unquam ſe negavit, filiam non dimittebat propter matrem, nec e converſo, nec ſorori, ſive maſculis parcebat. Cum appropinquavit morti, fuit vocatus Sanctus Eremita, ut ejus confeſſionem audiret : Tunc iſte ait : Vade, quia major eſt iniquitas mea, quam Dei miſericordia. Tunc S. Eremita : Fili, ait chariſſime, noli ſic dicere, quia tanta eſt virtus confeſſionis & pœnitentiæ, ut ſi doleres de omnibus peccatis, tibi remittantur a Deo. Tunc ille peccator : Magnum eſt, quod dicis : tunc ait Eremita : Fac hoc, quod dicam tibi. Ego inquam, ſpoliabo me omnibus bonis, & meritis meis, & tu ſpoliabis te omnibus peccatis tuis, & ſic non oportet te dubitare, nec deſperare. Cui cum peccator conſenſiſſet, & ambo cambium feciſſent, dixit Eremita peccatori : Nunc narra mihi mala, quæ feciſti, ut ſciam, de quibus habeo facere pœnitentiam. Qui cum infinita peccata expreſſiſſet, & nullum peccatum ſecum retinuiſſet, ait Eremita : Tu doles de iſtis, & vis, quod Sacramentalis ſit Confeſſio tua ? Reſpondit peccator, ſic volo. Tunc Eremita : Et ego te abſolvo in nomine Patris &c. Cum ergo mortuus eſſet, poſt menſem Eremitæ apparuit, & dixit ei, quod in via ſalvationis erat. Cum autem Eremita requireret, quid eſſet de meritis ſuis, de quibus ſpoliaverat ſe, ait mortuus : Deus tibi reſervat ea duplicata, eo quod abſtuliſti deſperationem meam, & ſignum maximæ charitatis mihi demonſtraſti.

XIII. Refert Cæſarius, Ludovicum Landgravium, Patrem Hermanni Landgravii, ſic miſere lapſum, ut diceret, dum corriperetur a viris probis : Si prædeſtinatus ſum nulla peccata poterunt mihi regnum cælorum auferre. Atque ideo cuivis flagitio ſeſe immerſit. Cum autem in morbum gravem lapſus poſtea fuiſſet, vocatus eſt medicus ejus, vir bonus & diſcretus, & non ſolum in phyſica, ſed etiam in Theologia non mediocriter literatus, cui Princeps dixit, ut vides, infirmus ſum valde, adhibe curam, ut poſſim convaleſcere. Memor medicus illius erroris, reſpondit, Domine, ſi venit dies mortis veſtræ, non vos poterit cura mea morti ſubtrahere ; ſi vero moriturus non es, de infirmitate iſta, ſuperflua erit medicina mea. Et ille, quo modo ſic reſpondes ? ſi mihi non fuerit adhibita curæ diligentia, & diæta propoſita, potero tam a meipſo, quam ab aliis imperitis negligi, & ante tempus mori : Audito hoc vero Phyſicus multum hilaris effectus, data occaſione reſpondit : Domine, ſi creditis vitam veſtram poſſe protelari virtute medicinæ, quare hoc credere renuiſtis de pœnitentia, & operibus juſtitiæ, quæ ſunt antidota animæ ? ſine his anima moritur, ſine his ad ſanitatem, quæ eſt in futura vita, nemo pervenit. Conſiderans Landgravius pondus verborum, & quod rationabiliter peroraſſet, dixit ei ; de cætero Medicus eſto animæ meæ, quia per tuam linguam medicinalem Deus liberavit me a maximo errore. *Cæſarius Hiſt. l. 1. c. 27.*

Huic ſubjungam illud ex Ludolpho, de quodam Monacho, cui crebræ fiebant divinæ revelationes. Quod cum alter ejuſdem Monaſterii frater intellexiſſet, inſtitit apud eumdem, ut Deum oraret, rogaretque, ut ſibi dignaretur oſtendere, an de numero ſalvandorum eſſet ; & cum vix precibus victus, orationi inſtando, hoc a Deo poſtularet, ſibi oſtenſum eſt, quod *Ludolph. a Saxon. in vita Chriſti L. 2. c. 50.*

ille

ille frater de numero damnandorum eſſet; unde metuens fratrem turbare, per aliquot dies hoc celavit ei, ſed tandem eidem requirenti (licet invitus) aperuit: ille autem hoc audiens, & Scripturas intelligens, ſtatim reſpondit: Benedictus Deus; nec tamen ſic deſperabo; ſed pœnitentiam, quam per ingreſſum Religionis aſſumpſi, de cætero duplicabo, & triplicabo, donec gratiam & miſericordiam apud Deum altiſſimum, qui pius eſt, inveniam, & poſt multos dies iterum fratri prædicto divinitus revelatum eſt, quod ille frater de numero ſalvandorum eſſet, quod cum eidem fratri retuliſſet, ille lætus effectus, de revelatione fortior factus in opere, & viriliter agens de virtute in virtutem quotidie proficiens, perſeveravit in bono ſine ceſſatione. Utinam multi animati hoc exemplo manum ſuam ad fortia mitterent, & non deſperarent, vel deficerent, ſic agendo, & in hoc perſeverando.

Vinc. Bellovv. lib. 30. ſpec. c. 34.

XIV. Monachus quidam Ciſterclenſis inſtituti, immoderato quodam innocentiæ & puritatis zelo impulſus, præ ſpiritus fervore ad ſtatum primi parentis Adæ pertingere nitebatur. Suſcepit ea cauſa laboris plurimum, affligebat ſe inedia, vigiliis, & precibus: ſed cum hæc omnia fruſtra eſſent, nec poſſet ad illam innocentiam pervenire; primo incidit in tædium & acediam. Volebat ille cibum ita ſumere, ut nullam inter edendum ſentiret delectationem. Primos ſenſitivæ portionis, ſive ſenſualitatis motus conabatur non ſolum reprimere, ſed etiam extinguere penitus. Contendebat abſque ullo veniali peccato vitam in perfecta puritate tranſigere. Erat ea tentatio dæmonii meridiani, ad impoſſibilia eum inſtigantis. Unde fiebat immemor illius doctrinæ ſapientis; noli eſſe juſtus multum. Laborabat ſane permultum, ſed nullo labore potuit eo, quo intendebat, pertingere. Itaque præ mœrore tandem in deſperationis foveam prolapſus eſt, cum perſuaſum haberet, ſe in eo corruptionis ſtatu, in quo eſſet, ſalutem nulla poſſe ratione adipiſci. Veniales enim culpas, quas in hac vita omnes vitare non poſſumus, ille mortiferorum criminum loco habebat: nec volebat propterea ſumere Corpus Chriſti, etiam illis diebus, quibus id Monaſticus Canon vult percipiat. En ad quam calamitatem, quam horrendam & miſerabilem ruinam ſub ſpecie boni, hoſtis ille teterrimus ſimplicem hominem perduxit, ita ut infirmus reſpueret medicinam, & jugum obedientiæ a ſe repelleret; qui propriæ voluntati ſemel nuncium remiſerat. Et ut hic aliquid ex fabulis, non tamen fabuloſe, & vana non vane & fallaciter inferamus: Monachus hic, qui ad primi hominis innocentiam & puritatem pervenire nitebatur, cui ſimilis putandus eſt, niſi ranæ illi, quæ, cum videret bovem magno robore, & grandi corpore, volebat etiam ipſa illas vires & corporis molem adipiſci. Itaque intendit ſe totam, & quoad potuit, inflavit: ſed fruſtra. Nec enim ſi vel rumperet ſeſe, unquam poſſet ad bovis quantitatem pertingere. Sic frater ille dum voluit excedere limites virium ſuarum, & ſupra ſe efferre, infra ſe per deſperationem miſere collapſus eſt. Ejus autem animi morbum pius quidam, & bonorum omnium fautor Abbas, ubi cognovit, cum aliis multis Dominum pro illo deprecabatur: ſed prævaluit inimicus, & quem laqueo forti conſtrinxerat, eum ſine intermiſſione vexabat. Tandem Abbas ille, quod non ſolum ancillæ Chriſti eſſet amicus, ſed etiam virtutem ejus, quippe quam in ſe ipſo expertus erat, non ignoraret, Monachum illum ad ſe curavit adduci. Et ecce orante illa pro Monacho, cum lacrymis & ſuſpiriis, cum ille ante Miſſæ introitum Confiteor diceret, & illa inſtantius pro eo oraret, quaſi atri quidam lapilli ad lingula confeſſionis verba ex ore Monachi decidere videbantur. Tum ille animadvertens in hac viſione obſtinationem deſperationis, & triſtitiæ nigredinem a Monacho receſſiſſe, Domino gratias egit, qui non vult mortem peccatorum, ſed ut convertantur, & vivant. Monachus vero peracto Sacrificio, tamquam e longinqua regione ad ſe reverſus, Chriſti Corpus accepit, & ea ſalutari percepta medicina perfecte curatus eſt.

XV. Canonicus quidam, cum adhuc juvenis eſſet, Romam cum muſico e Gallia (ubi Eccleſiæ Binchenſis Canonicus, & poſtea Dominæ de Argentea eleemoſynarius fuit) profectus, curioſitate ductus cum ſocio, qui Remis oriundus erat, Genevam ibat in via, ut Calvinum viderent, illud orbis fœdum portentum. Calvinus eos humaniter ſuſcepit, rogavitque quid de ſe in Gallia & Belgio diceretur: illi, mirari omnes, ajunt, ac deplorare ejus ab Eccleſia diſceſſum. Tum Calvinus altum gemuit, ſuſpiravit, & horam illam execratus cum fremitu eſt, qua ſe ſtudiis addixit, faſſus, ſcientiam ſuam eſſe lapſus illius cauſam; cæterum ſcire ſe, errare ſe extra viam ſalutis. Potes igitur, dicunt juvenes, renunciare erroribus, & redire ad Eccleſiam. Sed is negabat, tempus eſſe; ſcire ſe a Deo reprobatum, nihil ſpei reliquum habere. Cumque hi urgerent, Dei brachia ſemper patere peccatoribus, ad pœnitentiam redeuntibus, poſtremo reſpondit: nihil ſibi cum pœnitentia eſſet, ut nihil profutura. *Joan. Ropr. de Glen. Auguſt.*

XVI. S. Abrahami Eremitæ neptis biennium in flagitioſa vita conſumpſerat: ut autem revocaret, ementito habitu militis, eques ad illam profectus eſt, inventam remotis arbitris allocutus eſt, dicens: Super me ſit peccatum tuum, quo hactenus amatoribus fœde proſtituiſti corpus tuum, ego pro eo ſatisfaciam, ego in die judicii pro te, filia mea rationem reddam: Cumque illa regeret: nimis magna eſt iniquitas mea, non poteſt mihi ſpes eſſe ſalutis, reſpondit: Super me ſit iniquitas tua, filia mea, ex meis manibus Deus tuum peccatum requiret. Tantum veni mecum. Ita venit, & pœnitentiam pro peccatis ſuis reliquo vitæ tempore tantam egit, ut etiam miraculis clara e vita exceſſerit. *S. Ephr. in vita S. Abrahami.*

§. V. EXEMPLA PROFANA.

I. CUm Commorinenſes Virgines leviſſima ex cauſa deſperabundæ, ſe veneno interficerent, magiſtratus minatus eſt, ſe curaturum, ut poſt mortem denudata cadavera earum *Hiſt. Soc. p. 2. l. 6. nu. 117.*

rum in mille partes ſecarentur, cujus probri timori abſterritæ a morte ſibi ipſis conſciſcenda abſtinuerunt.

Butoli Hiſt. Chin. l. 1. ſ. 124. II. Solent Chinenſes ante eorum fores ſe ſuſpendere, quos odere, & quibus aliter ægre facere non poſſunt: aut ſi debitores debita rigidius exigunt, aut remittere nolunt. Illud enim ſuſpendium, ejus in damnum cedit, in cujus foribus ſuſpenſus pendet, & is habetur homicidii reus, quod alteri ſe ſuſpendendi cauſam dediſſet. Ut hoc inveteratum malum Dominus Petrus, poſtea a P. Julio Aleno ad fidem converſus, & eximius in omni virtute, tunc in urbe Guancen in officio Jaoli decem civitatum prætor, tolleret, ita ſuſpenſum unum juſſit a carnifice eodem fune & nodo, quo ſeſe ſuſpendit, ad tribunalis publici locum rapi. Ubi nudatus a quatuor carnificibus tot ictus accipit Sinicos; quot ſuffeciſſent ad eum, ſi vixiſſet, occidendum. Inde eodem fune raptatus per frequentiores urbis plateas, demum extra urbem tractus, & velut belluæ cadaver, in lacunam abjectus eſt. Valuit ea pœna, ut nemini poſt hac veniret in mentem, mortem ſua injuriam viventium ulciſci.

Cæſar. l. 1. bell. Afric. III. Rex Juba a Cæſare victus, oppido Zama excluſus in fuga perpatua fuit, quod bello contra populum Romanum ſuſcepto, in oppido Zama lignis congeſtis maximam in medio foro pyram conſtruxerat, ut, ſi forte bello foret ſuperatus, omnibus rebus eo coacervatis, dehinc civibus cunctis interfectis, eodemque projectis, igne ſubjecto, tum demum ſe ipſe inſuper interficeret, atque una cum liberis, conjugibus, civibus, cunctaque gaza regia cremaretur.

Fulgoſus l. 3. c. 7. IV. Mneſteus Libertus, ob militare delictum jam mortis ab Aureliano Imperatore intentatæ certus, finxit, ſe literas caſu Aureliano excidenter reperiſſe, quibus reſcripſit eorum nomina, velut ad mortem damnatorum, quos Principi ingratos ſciebat, legendaſque ſecreto adactis dedit, vetans aliquid de ea re ſpargere in vulgus. Certi igitur in deſperationem adacti, non prius deſtiterunt, quam Aurelianum occiderent, vitæ ſuæ capturi.

Famian. Strada l. 1. c. 14. V. Ubi Attila victum ſe prælio, quo cum Ætio Patritio decertavit, vidit, ſe & ſuos inter currus in medio caſtrorum recepit (nox enim aderat) præcepitque ex ephippiis equorum inſtrucm congeſtis focum accendere: ut ſi ab hoſte impeteretur, in ignem ſe præcipitaret, & arderet potius, quam in manus hoſtium deveniret.

Æneas Silvius. VI. Ad pedes comitis Flandriæ ſupplices venerant ſubditi, ante rebelles, fune ad collum ligato, ac veniam poſtularunt: ſed repulſam paſſi, & acti in deſperationem, e tota civitate exercitum ſecere, in quo valentiores in fronte collocarunt, in medio fœminæ ac pueri, agmen claudebant adulti; ita in obſidentes facta eruptione, ita eos urſerunt, ut jam leges accipere, non dare comes cogeretur.

S. Bern. Sen. ſer. 42. ar. 2. VII. Mutinæ in Italia luſor quidam ſe ex deſperatione ter ſuſpendit: bis liberatus a ſupervenientibus, tertia demum vice ſolus gulam ſibi fregit.

VIII. Alius ex eadem cauſa deſperans, dormitum noctu miſit uxorem & liberos: ipſe vero collecto acervo lignorum, infra ignem accendit, ut ſe cum illis & domo exureret: ſed caſu quidam tranſiens vicinia evocata effecit, ut incendium ſopiretur. *Ibidem.*

IX. Alius luſor animam ex deſperatione diabolo tradidit, qui poſt paucos dies pro patriæ more, cum murum urbis ad cuſtodiam ejus conſcenderet, a dæmone in gryphis ſpecie ſecundum ſcapulas graviter fuit ungulis perforatus. Tum Dei opem invocavit, & memor ſceleris, ac dolens a dæmone liberatur, ac ſtatim Sacerdoti rem pateſecit, cruentas ac fœtentes ſcapularum vibices oſtendens, confeſſus, poſt biduum obiit. *Ibidem.*

X. Sardanapalus ex deſperatione ſe ipſum combuſſit in regia domo, pyramque 400. pedum in altum conſtruxit, ſupra quam 150. aureos thoros poſuit, totidemque menſas aureas. Fecerat in ipſa pyra domicilium hecatompedum ex lignis, ubi thoros ſubſtravit. Ibique ipſe cum ſua muliere decubuit, aliquæ pellices in altis thoris; tres etiam filios ac duas filias, quas habebat, cum vidiſſet res laborare, ad Ninum Regem miſit, cum illis tria millia auri talenta dediſſet, domicilii tectum ex craſſis magniſque trabibus compoſuit, ne pateret uſquam aditus. Intus auri mille myriades (id eſt, 430. milliones) poſuit, argenti vero decem millia myriadum talentorum (id eſt ſexies mille milliones) tum veſtes, purpuram, ac multiplices ſtolas: deinde pyram incendi juſſit, quæ dies quindecim arſit, illi vero fumum cernentes admirabantur, eumque ſacrificia peragere credebant, quæ ſoli norant Eunuchi. Cum igitur voluptatibus deditus eſſet vivus, Sardanapalus mortuus eſt. Cum Alexander in Perſas iret, caſtramentatus eſt, non procul a Sardanapali monumento, ſuper quo lapidea erat imago, quæ dextræ manus digitos contulerat, ceu ſonum emiſſuros. Inſcriptum eſt autem in ipſo Aſſyriis literis: Sardanapalus Anacyndaraxis filius Anchialam Jarſumque condidit una die. Ede, lude, bibe; cætera enim neque ſonitu iſto quidem digna ſunt. *Athen. l. 12. c. 12.*

XI. Fuit comes Anglus, Catholicus, qui pro ædificando collegio Leodicenſi (quod poſtea ſereniſſimus Elector Maximilianus utriuſque Bavariæ Dux fundavit 1636.) ducenta florenorum millia dedit, in eum tantum finem, ut credere poſſet, Deum eſſe. In eum finem multa egit, ſeque inedia, ciliciis, & aliis modis afflixit, ut a Deo prodigium extorqueret. Cum ſic nihil impetraret, factus eſt Sacerdos, ratus, facilius tunc ſe divina viſurum. Cum nec ſic aliquid proficeret, tandem ex deſperatione meretricem pro conjuge duxit. Morti demum proximus Patrem quendam e noſtris petiit: quo abſente cum alius mitteretur, ajebat, ſe non hunc, ſed alium velle. Dum vero interea alter domum reverſus eſt in via, infelix comes moritur. *Provinc. Anglic. hiſt. polit. l. 3. c. 2.*

§. VI. SIMILITUDINES.

I. SIcut infirmus, donec mediocriter habet aliquam paſſionem, & ſperat ſe poſſe cu- *S. Chryſ. hom. 4. in Matth.*

Digitized by Google

curari, ſervat ſe a nocivis cibis, ſi autem intellexerit, inſanabilem ſe jam eſſe, jam non parcit: ſic & homo, donec mediocriter peccat, ſperat ſalutem, quantumcumque poteſt, obſervat ſe a malo: ſi autem graviter peccando cœperit deſperare, jam nihil dubitat facere quaſi, qui jam peccatis ſuis vincit judicium Dei.

Idem ſ. 8. de Pæn. II. Sicut medici, ſi de ſalute ægri diffidant, jam curant; dicunt enim, quod mallent infirmitati dare, ſed non ulteriorem ſuſcipit morbus curam; artis enim induſtriam morbi malitia vincit. Hæc dicunt, qui de ægroti ſalute deſperant. Si vero ſanitas expectatur, omnia faciunt ægroto, ſalubres afferunt medicinas. Pari modo ſi quis peccatis deſperando ceſſerit, quaſi non ſuperſit pœnitenti ſalus, ſeſe majus in malum ſtimulat.

Id. ho. 43. in Matth. III. Sicut ſubducto oleo minuitur lumen lucernæ: ſic ſibi male conſcius, conſiderationem operum ſuorum malorum ſe confundit, & infidelitate ſua addit adhuc diffidentiam.

Id. ho. 6. de div. IV. Sicut ſi imperitus agricola, ubi plantavit vitem, primo illo anno diligenter curat, & fodit, ſecundo vero ac tertio fructum ſe percepturum ſperet: idque niſi obvenerit, deſperans, quarto jam anno, quo laborum ſuorum præmia percipere poterat, curam vitis omittit. Ita interdum is, cui perſiſtendo perſuadere poteramus, deſperatione noſtra prorſus eligitur.

§. VII. MOTIVA.

Ad fugiendam deſperationem.

S. Amb. l. 2. ſup. Luc. *S. Aug. in Pſ. 10.* I. QUia mortem æternam animæ affert; nam deſperatis certa mors eſt, teſte S. Ambroſio; & ut S. Auguſt. confirmat: Deſperatio homicida eſt animæ. Et juxta Iſidorum: perpetrare flagitium aliquod; mors eſt animæ; ſed deſperare, eſt in infernum deſcendere.

Iſid. l. 2. de ſummo bono. II. *Quia difficilis illius curatio;* uti recte Philoſophus advertit, qui dixit: Deſperatus omnis ſeipſum projicit, etiam quam conſilio & ratione tenere liceat ſalutem, & præter omnium exſpectationem fit, ſi forte incolumis ſervetur. Quis igitur ſana mente præditus ſe ipſum, aut patriæ commoda iſti commiſerit; quis non pro viribus fugerit, eum procul ſummoverit, ne quis in talem vel invitus incidat?

Ezech. c. 18. 31. III. *Quia Deus quocumque tempore paratus eſt ad ignoſcendum;* hinc toties invitat ad poſcendam veniam; Nimirum per Ezechielem: *Quare moriemini domus Iſrael? quia nolo mortem peccatoris*, dicit Dominus Deus, *revertimini & vivite*. *Id. c. 33. v. 12.* Et rurſus: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* *Jer. c. 3. 2.* *Jo. 1. 9.* Et *ſi confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra; & emundet nos ab iniquitate.* *S. Aug. ſ. 11. de v. Dom.* S. Aug. de nullo, inquit deſperandum eſt, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit: nec de hac vita rapit impium, qui non mortem vult impii, ſed tantum, ut revertatur, & vivat. *Med. c. 8.* Paganus eſt hodie, unde ſcis, utrum ſit futurus craſtino die Chriſtianus? Unde & alii Deum ſic colloquitur: Tu factor omnium Deus, licet in cunctis operibus tuis ſis mirabilis, mirabilior tamen crederis eſſe in operibus pietatis. Nullum enim ſpernis, neminem abjicis, neminem perhorreſcis, niſi forte qui amens te exhorruerit. Si pœniteo, parcis; ſi revertor, ſuſcipis. Deſperare utique potuiſſem, propter nimia peccata mea, ad infinitas negligentias meas, niſi verbum tuum Deus, caro fieret, & habitaret in nobis. Sed deſperare jam non audeo, quia cum inimici eſſemus, reconciliati, ſalvi facti ſumus per eum? Omnis namque ſpes, & certitudo totius fiduciæ, mihi eſt in pretioſo ſanguine ejus, qui effuſus eſt propter nos, & propter ſalutem noſtram.

IV. *Quia adhuc in ſtadio ſumus*, ut bene advertit S. Chryſoſt. dicens: Surge, repara te ipſum. Adhuc in ſtadio ſtas, adhuc theatrum ſolutum non eſt. *S. Chryſ. ho. 24. in Act. Ap.* Et mox: Conceſſum eſt nobis, ut reparemus nos ipſos. Magna pœnitentiæ remedia ſunt. Nullus ſeipſum condemnet. Ille revera deſperatione dignus, qui de ſe ipſo deſperat.. Tandem poſt pauca: Nullum animæ vulnus inſanabile. Imo ut S. Aug. advertit: *S. Aug. in Pſ. 10.* Etſi nolis curari vulnus tuum, admonet, ut cureris, & adverſum revocat, & refugientem quodammodo ad ſe redire compellit, & attrahit. In omnibus implet, quod dictum eſt: Miſericordia ejus præveniet me.

V. *Quia Deum*, eodem S. Aug. teſte, *nemo amittit, niſi qui ſponte dimittit*: & quid dimittit, quo, itaut quo fugit, niſi ab ipſo placato ad iratum.

§. VIII. MEDIA.

I. F*Iducia in Chriſtum*; quia ipſe, teſte S. Joanne, *eſt propitiatio pro peccatis noſtris:* nec pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi. *1. Jo. c. 2. 2.* Hinc S. Paulus, *in fide*, inquit, *vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*. *Gal. c. 2. 20.* Et S. Bernardus: Peccavi, inquiens, peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor; nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras; Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſalvetur? *S. Bern. ſer. 61. in Cant.* Si ergo in mentem venerit tam potens, tamque efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri. Imo ipſe Chriſtus S. Gertrudi, cum alicubi pro concione audiviſſet, ſalvari poſſe neminem, qui non actum aliquem amoris Dei ſuper omnia, aut alium, qui æquivaleret, (puta contritionem) edidiſſet; *Ri. 3. inſ. c. 20.* ſecum autem cogitaret, paucos eſſe, qui ita diſpoſiti e vita migrarent; adfuit hæc cogitanti, dixitque; Ego me fidelibus in agonia conſtitutis, qui mei aliquando cum amoris ſui aliqua teſtificatione, aut alio inſigni quopiam opere meminerunt, ex ſingulari bonitatis meæ prærogativa, tam exhibeo ſuavem, & amabilem, ut momento temporis, inde ad ſe converſi, ingentem concipiant de offenſa illa mea bonitate dolorem, quo peccata ſua delent, & ſalvantur. De qua mea gratia velim electos moneri, ut pro ea mihi, dum vivunt etiam, ut præ cæteris beneficiis omnibus, gratias agant.

II. *Fiducia erga B. Virginem;* uti S. Bernardus ſuaſit dicens: Si inſurgant venti tenta- *S. Bern. ho. 2. ſup. Miſſ. eſt.*

tionum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, voca Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conſcientiæ fœditate confuſus, judicii horrore perterritus, barathro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo, cogita Mariam. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non recedat a corde, & ut impetres ejus orationis ſuffragium, non deſeras converſationis exemplum. Ipſam ſequens non devias: ipſam rogans non deſperas: ipſam cogitans non erras.

B. Outreman Pædag. p. 1. to. 2. c. 4. ſec. 3. n. 15.

III. *Fiducia ad S. Angelum Cuſtodem*; cujus medii efficaciam Pædagogus Chriſtianus ſequenti exemplo demonſtrat: Circa annum reparatæ ſalutis 1635. Cordubæ apud Paraquarios Indiæ Occidentalis fuit provectæ ætatis homo, quem libidinibus diu ac multum aſſuetum ſuis, dæmon propoſita exaggerataque vitæ turpitudine, eo impulit, ut vitam pertæſus, ſalutemque deſperans: ipſe ſibi laqueo mortem afferre cogitarit: Et jam collum erat reſti inſerturus, quando voce Angeli abſterritus, ac de facienda peccatorum confeſſione monitus, ad mentem rediit, & continuo ſe domo proripuit, Sacerdotem, cui conſcientiam expiandam offerret, quæſiturus; ſed id ut fieret paſſus non eſt ſtygius latro, qui viri, cui ille, ob acceptum beneficium, multum debebat, indutus formam, factus obviam, variis moratum ſermonibus, ſenſim ſana hominis eliſit illuſitque conſilia; adeo ut non difficile fuerit (quæ eſt naturæ noſtræ ad malum potius, quam ad bonum, adnata proclivitas) ad lubricitatis inveteratam redire conſuetudinem; cui poſtquam ſex ipſos annos iterum immerſus cum vixiſſet, ſui ac Dei immemor, majoribus, quam ante, cœpit conſcientiæ agitari ſtimulis, ſalutiſque deſperatione vehementiſſime urgeri: & de vita actum erat, & æterna ſalute, niſi Angelus etiam ea vice hominem collum laqueo inferentem, clara voce abſterruiſſet, & de peccatorum venia per pœnitentiæ Sacramentum impetranda iterum commonuiſſet. Et tametſi tunc quidem vitæ emendatio, in confitendi voluntate ſteterit, dæmone amicum, ut ante ſex anno, ſimulante, & a Confeſſionis tribunali, quo properabat, alio divertente, non diu tamen poſt audito pro concione Sacerdote, vehementer in eos, qui de ſalute ſua deſperarent, invehente, tandem monitoris Angeli conſilia ſecutus, ad Sacerdotis pedes accedit: ubi præteritæ vitæ turpitudinem multis cum lacrymis eluit, factus acerrimus ſuimet accuſator: quam autem id ſerio fecerit, teſtata eſt vita, quam deinceps non vulgari exemplo laudabilem duxit.

S. Leo epiſt. 19.

IV. *Miſericordia Dei conſiderata*; de qua S. Leo ſic loquitur: Qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda, quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſum ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam. *Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris*. Et iterum. *Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio*.

S. Aug. l. 2. Retractat. c. 19.

V. *Oratio*; nam, ut S. Aug. recte dixit, de quocumque peſſimo in hac vita conſtituto utique non eſt deſperandum: nec pro illo impudenter oratur, de quo non deſperatur.

S. Bern. ſer. 2. in Feſt. SS. Petri & Pauli.

VI. *Exempla eorum, qui ex graviſſimis peccatis per pœnitentiam emerſerunt*, de quibus S. Bernardus ſic loquitur: S. Petrus poſt tam gravem lapſum ad tantam rediit eminentiam ſanctitatis, qui de cætero deſperet, ſi tamen egredi voluerit a peccato? Et infra: Audiſtis certe, quam miſericordiam conſecuti ſint Apoſtoli noſtri, ut jam nemo ex vobis ſuper peccatis præteritis, ultra, quam neceſſe eſt, confundatur, in cubili conſcientiæ ſuæ compunctus. Quid enim? fortaſſe peccaſti in ſæculo? numquid amplius Paulo? quod ſi & ipſa in Religione, nunquid plus Petro? attamen illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modo ſalutem, ſed & ſanctitatem conſecuti ſunt: etiam & ſalutis miniſterium, & magiſterium adepti ſunt ſanctitatis. Et S. Cyprianus Martyr: Ipſe Dominus noſter perſonam derelictorum gerens in cruce, ſe queritur derelictum; & ne deſperarent etiam in ultimis conſtituti, feſtinans in adjutorium illico adeſt, & re in arcto poſita non differt beneficium, ſed repente indulgentiæ celeris documentum ejuſdem ſtatuit & exemplum, latroni inquiens: Hodie mecum eris in Paradiſo, Latrocinium damnationem meruerat, & ſupplicium: Sed cor contritum pœnam mutavit in martyrium, & ſanguinem in baptiſmum.

S. Cypr. Mart. ſer. de cœna Dom.

S. Aug. ſer. 151. de temp. c. 16.

VII. *Pœnitentia*; nam, ut S. Auguſtinus ait; Numquam Deus ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur, ſuſcipit, libenter accipit, amplectitur omnia, quatenus eum ad priorem ſtatum revocet. Et infra: Donec ſumus in hac vita quantacumque nobis acciderint peccata, poſſibile eſt, omnia ablui per pœnitentiam.

S. Bern. ad FF. de monte Dei.

VIII. *Ad Patrem quemdam Spiritualem confugere*; nam ita S. Bernardus ſuaſit, qui dixit, Monachum (idem dici poteſt de quovis Chriſtiano) tres debere in cella habere Deum, conſcientiam, & Patrem Spiritualem. Hoc medium uſurpavit is, qui ad S. Edmundum Cantuar. confugit, qui, cum aliquando in hominem de ſalute ſua deſperantem incidiſſet, nec rationibus ullis ad exomologeſin de peccatis faciendam permovere poſſet, dixit, ſe animam ſuam pro ejus anima deponere, modo peccata ſua confiteatur, qui & confeſſus eſt. Et ante eum S. Abraham Eremita, qui ut neptem ſuam a flagitioſa vita, in qua biennium conſumpſerat, revocaret, ementito habitu militis, eques ad eam profectus eſt, inventam remotis arbitris allocutus eſt, dicens; Super me ſit peccatum tuum, quo hactenus amatoribus fœde proſtituiſti corpus tuum: ego pro eo ſatisfaciam; ego in die judicii pro te, filia mea, rationem reddam. Cumque illa regeret: Nimis magna eſt iniquitas mea, non poteſt mihi eſſe ſpes ſalutis; reſpondit: Super me ſit iniquitas tua, filia mea: ex meis manibus Deus hoc peccatum requirat, tantum veni mecum. Ita venit, & pœnitentiam pro peccatis

Sur. 16. Mart.

ſuis

ſuis reliquo vitæ tempore tantam egit, ut etiam miraculis clara, e vita exceſſerit.

§. IX. ASCETICA.

Onſelius in Offic. Bibl. Alph. 5. fol. 18. I. Ante omnia noſſe debet Aſceta *radices hujus vitii*, quas in Officina Biblica Guilielmus Onſelius his verbis indicat: Ex tribus ordinarie defectibus oritur hoc vitium. Primo quia non ponderat peccator, quod Deus ſit in ſeipſo; Eſt enim Deus ſummum bonum, & ita miſericors, quod paratus eſt peccatorem ſuſcipere, ſicut fidelis mater ſuum unicum filium, ſi vidiſſet eum in ignem cecidiſſe; multo amplius paratus eſt Deus peccatorem revertentem per pœnitentiam ſuſcipere idque ex eſſentiali ſua bonitate. Unde Chriſtus; *Nemo bonus*, (eſſentialiter) *niſi ſolus Deus*. Ex quo fit, ut, ubi abundat delictum, ſuperabundet gratia. Secundo, quia non conſiderat, quid ſit peccatum, quod non eſt, niſi cum voluntate noſtra. Ideo quantumcumque occurrant peccata animo, etiam quantumcumque turpia, ſi voluntas non conſentit, peccatum non eſt. Tertio, quia non ponderat, quanta virtus ſit contritionis & pœnitentiæ, nam eſt tantæ virtutis, ſi ſit vera, quod deleat omnia peccata, unde Pſ. 50. *Cor contritum & humiliatum, Deus non deſpicies*.

Ib. f. 19. II. Noſſe debet *inducentia ad peccatum hoc*, quorum ſex enumerat dictus Author. 1. eſt peccatorum magnitudo, & gravitas; patet in Cain, qui dixit: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear*. 2. Eorum multitudo, unde ſapiens; *Impius cum in profundum malorum venerit, contemnit*. 3. Peccatorum turpitudo, quæ etiam ſæpe talem ingerunt horrorem, ut timeat homo confiteri ea, de quibus Apoſt. *Qui deſperantes tradiderunt ſeipſos impudicitiæ, & in operationem omnis immunditiæ*. 4. Et temporis longitudo, quo homo diu jacuit in peccatis; ſic Pharao deſperavit: Sed recte Auguſt. nec temporis brevitas, nec criminis qualitas, vel quantitas excludit a venia, ſi fuerit contritio vera. 5. Peccatorum reiteratio. Multi enim, dum frequenter relabuntur in peccata, deſperant emendam. Sed Chriſtus ait Petro: *Non ſolum ſepties, ignoſce, ſed ſeptuagies ſepties*, id eſt, quadringenties nonageſies 6. Dæmonis tentatio, quæ tales vexat, & ad deſperationem impellit; ſed iſti dicendum: Vade Satana &c.

Ib. n. 3. III. Noſſe debet *cauſas, propter quas ejuſmodi homines difficulter emendantur*, quarum itidem ſex enumerat dictus Auctor, nimirum. 1. Quia non capiunt informationem a viris prudentibus quibus pro ſerenitate conſcientiarum firmiter credere tenentur. 2. Quia indiſcretum timorem non repellunt; Deus enim non tortor eſt aut exactor ad pœnam, ſed pius Pater invitans ad miſericordiam, nec in alicujus perditione lætatur. 3. Quia volunt ſcire ſtatus ſui certitudinem, quod ſoli Deo reſervatur. Sufficere enim debet illis examen conſcientiæ ſuæ, quam ſi invenerint mundam, parati eſſe debent, & quantum permittit humana fragilitas ſervire Deo in timore, & exultare cum tremore. 4. Quia ſæpe murmurant contra Deum, cur eos non juvet; cum tamen Deus in omnibus bonum ſuæ creaturæ intendat. 5. Quia præſumunt ſæpe de propriis viribus, putantes, tentationes propria virtute vincere, quod tamen ſine gratia non datur. 6. Quia fatigantur, eum non ſentiant illam corporalem teneritudinem in lacrymis, cum tamen voluntas & ratio dolere debent, & conteri de peccatis; & ſic deſerunt lamenta pœnitentiæ, & preces, unde immoderate triſtantur, ſed bene dictum eſt a Propheta: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: & præparationem cordis eorum audivit auris tua*.

IV. Noſſe debet *turpitudinem hujus vitii*: de qua breviter, ſed bene dixit Quintilianus: turpiter deſperatur, quod fieri poteſt. Pudendæ ignaviæ, & fœdæ animi puſillitati tribuendum, atque in maximo flagitioſæ deſperationis vitio ponendum, ſi quis illud tentare detrectet, quod ſuperari, obtinerique poteſt: aut non ambire velit, quod impetrari valet. Ergo ſi nullum abſque venia peccatum, neque ullus eſt peccator, qui conſequi eam non poſſit: hinc colligitur, quam turpe, non bene ſperare, poſtquam etiam Deus corda ærea, ferreaque in blandam ceram emollire, & liquare ſolet. *Quintilian. l. 1. c. 10.*

V. Noſſe debet, *cur cæleſtis Magiſter*, cum de peccatis diſſereret, quorum alia ſunt venialia, alia miſericordiæ perpetuo clauſam habent portam, *dicebat Diſcipulis ſuis*: *Omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi; ei autem, qui in Spiritum S. blaſphemaverit, non remittetur*; Luc. 12. v. 10. Videtur enim hæc dominica ſententia pugnare cum ea doctrina, quam in hoc titulo tradimus, & tractamus. Dicimus namque, nullum peccatum eſſe, qualecumque id ſit, quod non paratam habeat veniam, non facilem clementiam. Quomodo ergo Author miſericordiæ, & penes quem clavis eſt totius pietatis, ait; non remittetur? ſive eſſe quoddam ſcelus, cui non ignoſcatur? Ergone ſi quis peccator ſpem condonandarum ſibi noxarum abjiciat, extra culpam erit, diffidens clementiæ? Aut quomodo hanc natam ex verbis ſacri & ſupremi Magiſtri noſtri difficultatem recte diluemus? S. Athanaſius ad Antiochum q. 71. ait: oportet ſignificari, non dicere Deum, blaſphemanti & reſipiſcenti non remittetur, ſed blaſphemanti; quoniam nullum peccatum eſt irremiſſibile apud Deum in eis, qui digne & ſancte faciunt pœnitentiam. Divinus ergo Magiſter (quod diligenter animadvertendum) non ait, non condonandum blaſphemiæ ſcelus illi, quem blaſphemaſſe pœnituerit, ſed ei non ignoſcendum, qui blaſphemiam dixit, neque dolet dixiſſe: Nam qui vera & digna pœnitentia ſuperioris vitæ malefacta damnaverit, non habet, cur vel ruſtico de peccatis nato pudore impediatur, vel perturbetur ſceleribus, vel plus ſatis affligatur ex ante actis Sacrilegiis; nec moras ſibi injici ferat in curriculo vitæ novæ, a recordatione blaſphemiarum veterum; tametſi enim vaſti maris guttas numero ſuperent, quæ olim perpetravit flagitia, omnia donabuntur, & remittentur; nullum quippe eſt tam immane crimen, cui non ſit parata ve- *Nyſſenus p. 1. Polit. l. 2. c. 8.*

venja, dum peccator illud commiſiſſe ex animo doleat, ſeriaque & digna, ut præfati ſumus, pœnitudine damnet. O quam præclare hanc ſuffulcit doctrinam Propheta Regius, qui ex nomine omnium peccatorum loquens, hæc plena totius conſolationis verba dixit: *Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ, & in mari longe*. Pſalm. 64. v. 6. ac ſi apertius ita dixiſſet: Humilibus precibus noſtris aures faciles, clementiſſime, & dulciſſime Domine, quæſo præbe; tu nimirum firma fiducia es omnium, & qui abſitiſſimos orbis terminos incolunt, & quos naufragos per maria remotiſſima ventorum libido, & tempeſtatum ferocia miſerum jactitat. S. Dorotheus doctr. 12. tom. 2. Biblioth. vet. PP. ait: Qui, oro, ſunt in finibus terræ? qui autem in mari longe? ſi vultis ſcire, accipite verbis pauculis explicatum: ii, qui in perfecta iniquitate ſunt, & in tantam improbitatem devenerunt, ut progredi ulterius non poſſint, facti ſcilicet perdite flagitioſi, hi ſunt, qui velut in extremis terræ finibus degunt. At quinam ii, qui in altiſſimo mari, abyſſo profundiſſima hærent? Qui in extrema ignorantia ſunt, inquit S. Abbas. Iiſne vero qui per ignorantiæ pelagus profundiſſimum naufragi raptantur, perque omnia curſu inſano feruntur errata, & ſcelera, iiſne, inquam, reliqua ex miſericordia? Talibuſne ſpes indulgentiæ ſupereſt? Eſt omnino; nam horum omnium Chriſtus ſpes eſt. Non igitur opus nobis eſt multo labore, laboremus modicum, & miſericordiam multam conſequemur. Omnibus criminum generibus parata eſt venia, ſive in fines terræ extremus quis pervenerit, ſive in abyſſum maris imam peccando deſcenderit, ſpes illi certa, & portus tutiſſimus eſt Chriſtus, qui tam immenſo cum amore mortem pro omnibus oppetiit. Itaque abſque magno negotio (dum ſe modo, ut debet, huic comparet) miſericordiæ portum peccator inveniet. Unicum (eheu! ſed illud pœnitente ab animo profectum) ſatis eſt in tranquillitatem adducendis flagitiorum maris quantumvis procelloſi fluctibus, permovendoque ad ignoſcendum Deo. Nonnihil ergo ſtudii hac in re ponamus, indulgentiamque facilem, & copioſam referemus. Donec enim in hac mortali carne agimus, non eſt, cur diffidamus de ſalutis remedio, aut deſperemus ſanitatem, ſint licet plurimis, ac graviſſimis ægritudinibus obnoxiæ noſtræ animæ.

§. X. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Vid. Hiſt. ſer. 5. poſt Dom. 5. Quadr. §. 2. I. CErta res eſt, quod felix ille Latro, ut diximus, qui juxta Chriſtum crucifixus fuit, ſtatim ut agnovit, etiam confeſſus eſt Dominum, & creatorem mundi, quem antehac non noverat: Affundit illius animo Dominus lucis ſuæ radios, fugavitque tenebras, quæ occupatum habebant, ac fecit, ut tum Salvatoris ſui ſublimitatem, tum ſuam humilitatem, ac vilitatem intelligeret. Cum ergo cerneret hinc magnitudinem illius, quem provocarat, inde flagitiorum ſuorum, quibus eum offenderat, turpitudinem, exclamavit dicens: Domine memento mei, qui ſum peccatorum, quot quot mundus habet, ſceleratiſſimus. Nunc ego te novi, nunc Dominum meum confiteor, quem ante confeſſus eſſem, ſi ante noſſem. Euſebius Emiſſenus hom. de latrone ait: Latro nec ſalutis tempora ſciens diſtulit, nec remedia ſtatus ſui in momenta ultima infelici fraude poſuit, nec redemptionis ſuæ ſpem in deſperationis noviſſimum reſervavit, nec religionem ante, nec Chriſtum ſcivit. Non advertitis, quod deſperationem vocat Euſebius eorum infelicem fraudem, qui ſalvationis ſuæ curam in extremam horam ſuſpendunt? Tempeſtive tractandum eſt negotium, ſenſimque & cunctanter, matureque procurandum attenteque deſpiciendum, ex quo animæ ſalus æterna pendet.

II. Homini, qui exiit ſeminare, ſimilem ſe Chriſtus facit, aitque electum ſemen ſuum quaquaverſum diſperſiſſe. *Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, alia autem ceciderunt in petroſa, alia autem ceciderunt in ſpinas, alia autem ceciderunt in terram bonam*. Matth. 13. 4. 5. 7. 8. *Idem de converſ. boni latronis §. 2.* Hinc mihi illud mirum accidit, quod videam hinc tam ſapientem agricolam: inde tam inconſiderate (ut videtur) ſemen ſuum profundentem; nec enim alius eſſet, quantumvis ille iners, & officii ſui imperitus, qui non ſeminis ſui jacturam timeret, ſi illud inter ſaxa, tribulos, ſpinas, & juxta viam abjiceret, ubi & viatores homines, & prætereuntes beſtiæ incautis opprimere, ac proterere poſſunt. Quorſum ergo divinus his Dominus in ea loca ſemen ſuum ſpargit, quæ ſunt tam inepta ferendis fructibus, quos inde ſperat? S. Joannes Chriſoſt. reſpondet egregie, merito id mirum videri poſſe, ſi ruditer & materialiter, ut ajunt, atque ut verba ſonant, accipiatur. *S. Chryſ. ho. 45. in Matth.* At ſi ſubtilius rem deſpicias, & ſpiritualiter intelligas, nihil officium, quæ contra ſunt objecta; Poſſibile eſt enim, ut lapis in terram fertilem convertatur, & ut via non conculcetur, nec prætereuntibus cunctis propoſita jaceat, ſed in uberes agros traducta, nec vepres emittat, & ſemina foveat; inquit ille, ubi ſupra. Magno ego cum myſterio, ac de induſtria dixit divinus ſeminator, projeciſſe ſemen in dura ſaxa, in medios tribulos, in aculeatas ſpinas, in viam regiam, ac paſſim tritam, ut ſignificaret, neminem in vita deſperare, quantumcumque ſit peccator. Tametſi enim ſit rigidum ſaxum, lacrymis e contrito corde natis emolliri in letam ceram poteſt? Et quanquam tribulus, evadere tamen in caryophyllum valet: Et vel ſi quaſi iter publicum ſit, quibuſvis cogitationibus pervium, ita obſtrui illud, & concludi poteſt, ut ſoli Chriſto pateat, cæteris rebus omnibus ſit inacceſſum.

III. Joſepho, ut furioſam crudelis Herodis rabiem declinaret, præcipit Angelus accipere Salvatorem, & fugere in Ægyptum, quod nefarius Rex quæſiturus eſſet puerum, ad perdendum illud, *Accipe puerum, & fuge in Ægyptum*, ajebat ille. *Ibid.* *Matt. 2. 13.* Quid hoc præcepti, Angele divine, quo caſtum Joſephum adſtringis? In Ægyptum, vis, concedat? in eamne terram, terram dico, quæ tam atrociter inſectata fuit populum hujus pueri, qui fugit

He-

Herodem? in eamne terram (dicam enim iterum) emigerabit? Nonne melius fieret, ſi in loca alia magis tuta ſe recipere juberet? Non intelligis rem, qui talia obloqueris, inquit S. Chryſoſtomus. Myſterium hic, idque permagnum latet. Exclamare proinde libet: O mutatio dexteræ excelſi, ut populus, qui ante fuerat perſecutor populi, poſtea fieret cuſtos Unigeniti! Hæc ille ibi in opere imperſ. Vide, quod Deus viam ſpei noſtræ aperuit, puſillanimitatemque noſtram confortat, dum ad illius populi tutelam confugit, qui populum ſuum olim crudeliter exagitarat. Quis enim deinceps deſperaret, quis ſpem abjiciat, poſtquam factus eſt fidus cuſtos Unigeniti is populus, qui fuit tyrannicus perſecutor populi primogeniti?

Ibid. IV. Michæas cap. 5. v. 10. ait: *Venies uſque ad Babylonem, ibi liberaberis*. Tamquam explanatius dixiſſet: Bono animo eſto, mi popule, quia in Babylonem abriperis, neque ideo tamen libertate excidet, ibi liberaberis. Fuit haud dubium Babylon barbara, & plurimum inhumana erga captivos ſuos, & mancipia, difficillimeque revocare gradum poterant quos ſua infelicitas eo ſemel adduxerat. Dicit nihilominus Deus populo ſuo: Ne perdas fiduciam, popule meus, mea enim tam ingens poteſtas eſt, ut te facile eximere queam, tametſi in mediam Babylonem captivus abducaris, cave interim, ne affligaris animo. Quid ſuorum verborum ſenſu allegorico indicare nobis Propheta voluit? S. Gregorius Papa lib. 1. in Ezechielem homil. 10. id his verbis enucleavit: Quis iſte, qui uſque ad Babylonem venit, & ibi liberatus eſt? Qui poſtquam confuſus meote perverſa perpetravit, hæc ipſe erubeſcens mala, quæ fecit, ſe contra ſe erigit, & bene operando ad ſtatum rectitudinis redit. Hoc eſt, quod ait Propheta: tametſi in ipſam uſque ad Babylonem quis excurrerit, aut a prava concupiſcentia abduci ſe paſſus fuerit, & in maximam ium confuſionem, tum cæcitatem inciderit, & in extrema flagitia abjecerit, non propterea ſpem ſimul abjiciat, quia omnibus culpis noſtris major eſt miſericordia Dei. Ibi liberaberis. Nullum eſt in veniale peccatum, omne flagitium paratam habet indulgentiam.

Idem Dom. 11. poſt Pent. §. 2. V. Cum exploratam haberet Deus populi ſui imbecillitatem, & quam proclivius inde aſtrorum cultum impoſturis abductus deflectere; dicebat, non propterea prohibere ſe illum a terra promiſſionis velle, dum ex animo ſolum male egiſſe doleret, inquiens: ſi ad cardines cæli fueris diſſipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, & aſſumet, atque introducet in terram, quam poſſederunt Patres tui, &

Deuteron. 30. v. 4. obtinebis eam. Sanctus Pagninus transfert: Si fuerit expulſio tua in extremum cæli; velut dictum fuiſſet: Bono animo eſtote, mei Iſraelitæ, quamquam eoim ſcelera veſtra tot ſint, ac talia, ut eis promeriti fueritis, tam procul a terra promiſſionis abſtineri, quam longe a terra cælum abeſt, dum noxarum veſtrarum vos modo pœniteat, in toto corde veſtro, & in toto anima veſtra, ſicut inde offenſarum dolo oriatur, unde offenſæ ipſæ primum deſcenderunt, revocabimini ad eam terram, quam majores veſtri primum & acceperunt, & habitarunt. *Si fuerit expulſio tua in extremum cæli, inde te retrahet Dominus, atque introducet in terram*, ajebat Dominus. Volo in his aliquid variare, ac dicere: Si fuerit expulſio tua in extremum inferni, hoc eſt, tametſi tam immanibus flagitiis te contaminaveris, in tam fœda, & abominabilia ſcelera ingurgitaveris, ut ipſi Luciſero adferre horrorem poſſis, ne properea deſpera, nam ſi fiduciæ tantum portam cordis aperias, atque ex animo perperam egiſſe doleas, ab extremo inferni ad extremum cæli revocari poteris, inde retrahet te Dominus, & aſſumet, nec enim nullum eſt tam grande nefas, quod abſtergere ac delere miſericordia Dei non poſſit.

VI. Diſcedebat ab opulenta & lauta ſponſi ſui domo ſponſa, jamque aliquantum abierat, quando ille dulcem conjugem ſuam his verbis identidem revocabat, dicens: *Revertere, revertere Sunamitis: revertere, revertere, ut intueamur te*. Quæri hoc loco poteſt, cur tot voces dederit Sponſus, ut ſponſa rediret, & videndi ſui copiam faceret, cum vox una facile ſat fuerit illi revocandæ, cujus ſolius res hic agebatur, & ſponſus nihil utilitatis ex reditu illius exſpectare potuerit; cur ergo toties ac tantopere illam inclamavit? Reſpondet egregie S. Juſtus Orgelitanus: Idcirco tam crebro ei, revertere, dicitur, ut ſi jam converſa deliquerit, in deſperationem non decidat, ſed a peccandi conſuetudine ſpei indulgentia reſipiſcat. *Ibid.* *Cantic. 6. v. 12.*

VII. Duo annotavi, quæ plurimam, mihi adferunt difficultatem. Ex his illud primum, cur Spiritus S. in linguis igneis deſcenderit in diſcipulos: alterum iſtud: cur hora nona deſcenderit. De primo ſic habes in libro Actuum Apoſtolicorum: *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis*. Poſterius ex eo perſpicue convincitur; quod S. Petrus ebrietatis opinionem, quam de ipſo, collegiſque illius vulgus habebat, ſic diluit, ut diceret, nondum eſſe horam diei tertiam, quæ apud nos eſt nona, adeo neminem poſſe eo tempore eſſe ebrium. Hora nona ergo, qua diſcipuli, quod ex novo hoſpite Spiritu Sancto omnibus linguis loquerentur, exiſtimati ſunt ebrii, deſcendit Spiritus Sanctus, idque in figuris linguarum ignearum. Cur ergo Spiritus Sanctus in ea ſpecie, & tali hora deſcendit, qui alio tempore id facere, & lineamenta induere alia commodiora & opportuniora potuiſſe videtur? ut huic quæſito reſpondeamus, alia prius difficultas diſcutienda. Eſt autem iſta: Cum Evangeliſtæ cæteri affirment, Chriſtum hora nona, quæ apud nos duodecima eſt crucifixum; cur unus Marcus ait, hora tertia, quæ nobis nona, id factum, dicens: *Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum?* S. Auguſtinus ait, utrumque eſſe verum, & milites quidem hora duodecima clavis, Judæos vero nona linguis crucifixiſſe Dominum. Sed juvabit ipſum audire magnum Auguſtin.: Intelligitur ergo, inquit ille, fuiſſe hora tertia, cum clamaverunt Judæi, ut Dominus crucifigeretur, & veraciſſime demonſtratur, tunc eos crucifixiſſe, quando cla- *Ibid.* *Act. 2. v. 1.* *Marc. 15. v. 25. S. Aug. l. 3. de Con. evr. Ev. c. 13.*

clamaverunt. Quodnam atrocius peccatum vel excogitari poteſt illo Judæorum ſcelere, qui linguis ſuis probroſo ligno Chriſtum innocentem & immaculatum affixerunt, in cujus ſacroſancto ore nec mendacium aliquando inventum eſt, nec dolus unquam ullus repertus? Ad erigendos igitur animos, atque ut laxas ſpei fores aperiret, hora nona, qua horribiliſſimum, & deteſtabiliſſimum flagitium perpetratum eſt, deſcendit Spiritus S. in ignearum linguarum ſpecie, ut amorem, quo ardebat, tali figura indicaret, velut hoc iiſdem linguis, & magnis vocibus dicere voluerit, venire paratum, & igne illo conſumere Judæorum alioquin inexplicabile ſcelus, & illis linguis ab omni noxa, quam maledicentiſſimis linguis ſuis illa ipſa hora contraxerunt, liberos eos pronunciare; tantum ſi peccaſſe animitus dolerent, & peſſime factum vera cordis pœnitudine damnarent. Ut nullus, in quantamcumque peccatorum miſeriam prolapſus fuerit, deſperare veniam debeat, cum Dei miſericordia etiam omnem humanam miſeriam infinitis modis antecellat.

Ibid. VIII. Plinius ait, Rhodi & Syracuſis numquam tanta nubila obduci, ut non aliqua hora ſol cernatur. Atque hoc quidem admirabile duo iſta loca habent. Verum ſi ad ſpiritum dictum transferamur, invenie̅mus, numquam tantis ſcelerum tenebris contegi omnium totius mundi hominum corda, ut non hora aliqua, parum dixi, ut non quavis hora ſol juſtitiæ Chriſtus gratiæ ſuæ radiis ad ea penetrare poſſit.

Ibid. IX. Argutiſſimum aliquid habeo ex S. Gregorio Nyſſeno, vos celare nolim. Propheta Regius miſericordiam Dei ita ſupplex appellabat: *Ne avertas hominem in humilitatem*; tamquam dixiſſet: Age, clementiſſime Domine, ne prorſum confice hominem, indulge potius miſero, nec permitte, ut miſeriarum ſuarum abyſſo ſempiternum infixus hæreat. *Et dixiſti: convertimini filii hominum*, hoc eſt: Quod tam fidenter ad te peccator accedo, id mihi & ratio perſuaſit, & jure facere videor, poſtquam regia tua clementia, velut publicis præconis vocibus peccatori omnium delictorum perfectam indulgentiam denuntiavit, & dixiſti: Convertimini filii hominum. Subdit poſt hæc David: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna quæ præterit*, imo velut nihil ſunt, ſi cum æternitate tua componantur. Quæro hic quid ſibi velit, quod S. David ait, annos Deo nihil aliud eſſe, quam diem heſternum, qui cum abierit, nihil eſt; ut peccatores eo dicto in bonam ſpem erigeret, quo certam ab illo ſcelerum veniam exſpectarent, qui illam ultro offerebat, dicens: Convertimini filii hominum; S. Gregor. Nyſſenus ait, Davidem hoc dicere voluiſſe, neminem, quem vere alioquin peccaſſe pœniteat, debere abjicere animum, aut deſperare condonationem, tametſi totis mille annis, totidemque ſæculis nihil aliud egeris, quam ut Deum innumeris ſceleribus offenderes, eo quod indulgentiſſimo Deo totum hoc annorum aut ſæculorum tempus velut dies, quæ jam effluxit, & quaſi nihil ſit, aut certe ita reputetur, tanquam omnino non fuiſſet. Tantum valet pœnitentia; mille annorum offenſas, & plurima flagitiorum perpetratorum ſæcula abolere, & obliterare uno momento poteſt. Accipite Nyſſenum. Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna, quæ præteriit, & quæ pro nihilo habetur, eorum anni erunt. Licet vita infinitis ſcelerum maculis notata ſit, ut collectio illa peccatorum mille annorum eſſe videatur, pro nihilo totam illam congeriem reputatum iri, dummodo pedem referat; nam divinus oculus præſentia ſemper intuetur, præteritum vero non æſtimat, ſed inſtar unius diei vel noctis, quæ jam præterit, a Deo habetur. Hæc ille. Senſus ergo Davidis ex commentatione Nyſſeni eſt, de benignitate Dei, & ſcelerum ſuorum remiſſione diffidere neminem debere, ſi modo peccaſſe ſerio doleat, quamvis pauco tempore tam multis flagitiis ſe contaminaverit, quanta alius per millenos, & his plures annos vix perpetrare potuerit; idque eam ob cauſam, quod plurimum amet veræ pœnitentiæ ſtudioſos, & præſenti tempore quo pœnitentiæ ſtrenuam dant operam, ſic oblectetur, ut præteritos annos, quos peccando exegerunt, non æſtimet, ſed inſtar unius dieculæ, ejuſque jamdudum elapſæ, habeat.

[*Pſ. 89. v. 3.* — *Gregorius Niſſen. l. tr. 1. in Pſ. c. 9.*]

X. Adſtipulatur fratri ſuo germano S. Baſilius Magnus, qui a quotidiana experientia mutabilitatis rerum naturalium arripit argumentum, quo peccatori converſionem perſuadet, quantumvis ea illi ardua, & operoſa videatur dicens: Nemo in vitio conſtitutus homo de ſe ipſo deſperare velit, haud neſcius, agriculturam ſtirpium qualitatem mutare; curam autem ac ſtudium in conſequendis virtutibus animi omnes vincere morbos, ſuperareque poſſe. Granum tritici terræ illatum, ac mortuum, reviviſcit naturæ vi & operatione, atque e luto in lucem producitur, ut in culmum, ſpicamque ſeſe exerens fructum adferat: Sic peccator, quantumvis limo ſcelerum infixus, calore veræ pœnitentiæ redire in vitam, & felicem gratiæ ſtatum poteſt. Propterea nemo in vitio conſtitutus homo, inquit Baſilius, de ipſo deſperare velit, ob id etiam, quod infinite major ſit miſericordia Dei, quam miſeria humana. *Ibid.* — *S. Baſil. hom. 1. in Hexam.*

XI. Poſtquam mortuus eſt Saul, David reverſus a cæde Amalec, & manſit in Siceleg. Sic fere habet l. 2. Reg. c. 11. Quærit Abulenſis, quomodo David manſiſſe potuerit in Siceleg, cum illi loco ignem ſubjecerint Amalecitæ, ut conflagraret. Sic enim dicitur 1. Reg. 30. 1. Amalecitæ impetum fecerunt ex parte Auſtrali in Siceleg, & percuſſerunt Siceleg, & ſuccenderunt eam igni. Quomodo ergo figere domicilium in loco exuſto ſanctus Rex David potuit? Reſpondet idem: Quamquam Amalecitæ ſuccenderunt eam, ut tota periret incendio, tamen non expectaverunt ibi, quouſque tota exuſta foret, David autem veniens, nondum illi plane exuſtæ, flammas extinxit & vel ſervavit ab incendio domum habitationi commodam, vel ambuſtam aliquam inſtauravit, quod enim non totus deflagraſſet locus fecit, ut animum ad illius reædificationem adjiceret. Tale quid dico in cauſam præſentem. *Ibid.* — *Abulenſis in lib. 2. Reg. c. 1.*

Quam-

Quamdiu aliquis non omnino periit, quamdiu ſpiritum ducit, non eſt, quod deſperet, aut animo cadat; eſt enim remedium reliquum, eſt quo recuperare virtutes, redire in gratiam cum Deo poſſit, & donec ſpirat, ſperare bene de optimo Domino debet.

Idem p. 1. polit. l. 2. c. 18. XII. Cum mortem Iſmaelis narraſſet Moyſes, ait: *Appoſitus eſt ad populum ſuum*; qua loquendi formula quidam Expoſitores pie colligunt, Iſmaelem conſecutum beatitudinem. In hac ſententia ſunt Nicolaus Lyranus, Alphonſus Toſtatus, Pererius Guillelmus Eboracenſis, Hugo Cardinalis, Joannes Ferus, & nonnulli alii. Toſtati paraphraſis in ea verba ſic habet: Appoſitus eſt ad populum ſuum, id eſt, ductus eſt ad lymbum Abrahæ, in quo erat totus populus civitatis Dei, adventum promiſſi Meſſiæ exſpectans. Lyranus quoque his affinia ſcribit, inquiens: Deceſſit in gratia, & amicitia ſui conditoris Iſmael. Roboratur tali exemplo ignavia quorumdam peccatorum, & puſillanimitas, ut nemo deſperet, ſed omnes de immenſa Dei bonitate bene ſperent, quantumvis enim perdite flagitioſus quiſpiam ſit, ſi ſe, ut debet, diſponat, (quod cum divinæ gratiæ ope non eſt difficile) ſemper apertas divinæ clementiæ fores inveniet, atque in eis Dominum, qui paſſis brachiis illum præſtoletur, ut indulgentiſſimi pectoris pientiſſimo ſinu excipiat. De Iſmaele Angelus Agari matri hæc *Gen. c. 16. v. 12.* dixit, & prædixit: *Hic erit ferus homo barbariſque & agreſtibus moribus*. Vix dum duodennis quando idololatriæ magiſterium exercebat, ludus enim, quo cum fratre ſuo ludebat, non fuit alius, quam quod aſtrorum ſimulacra fingebat, & ad eorum cultum innocentem Iſaacum inſtituebat. Sic Abulenſis, Lyranus, Paulus Burgenſis, & alii. Quamquam res ita ſe haberet, & a puero tam immanibus deditus flagitiis Iſmael, invenit nihilominus portam veniæ, & locum veræ pœnitentiæ, deceſſitque in gratia, & nunc fruitur Deo, æternumque fruetur. Quam ergo deſperationis ſuæ excuſationem inveniet, aut quare culpam ſuam adumbrabit peccator, ſi tale habens propoſitum exemplum, ſpem tamen abjecerit, fiduciamque a ſe abdicarit.

Ibidem. XIII. Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierunt, ſemivivo relicto. Ita Dominus apud *Luc. 10. 30.* S. Lucam. Theophylactus plurimum admiratur, quod ii latrones, cum & tantam haberent tum ferociendi occaſionem, tum libidinem, miſerum viatorem ſemivivum reliquerunt. Nam qui punctim cæſimque illum invadebant, non potuerunt ſuam tam urbane moderari crudelitatem, neque ſic armorum gubernare ictus, ut non niſi ad vitæ medietatem adimendam pervenirent. Cur non prorſus tota vita exuerunt infelicem illum, qui tam immanium ſicariorum incurrit inſidias: Hic homo, qui Hieroſolymis (quæ viſio pacis dicitur) Jerichuntem (quæ idem eſt, quod mutatio lunæ) petiit, figura eſt peccatoris illius, qui e gratiæ felici, ac ſublimi gradu, in culpæ ſtatum miſerum deſcendens, in manus dæmoniorum incidit, a quibus animæ opibus omnibus nudatus, etiam multis efferare vulneribus oneratur. Ita exponunt venerabilis M. Simon de Caſſia, Dionyſius Carthuſianus, Gagnejus, Guido Carmelita, Stella, & alii plures, quos & longum, & otioſum eſſet recenſere. Ex his jam dubitatio, quomodo ſemivivus relictus fuit, qui in illorum tam crudelium graſſatorum ſævas manus incidit: Reſpondit Theophylactus, quod parte ſui altera confectus vulneribus, altera vivus relictus fertur hic homo, id factum, ut indicio eſſet, quod non omnino deſperata erat humana natura, atque ut intelligeremus, quantiſvis flagitiorum vulneribus ſaucietur anima, non deſperandam ejus vitam, ut cui vitæ pars aliqua ſemper maneat reliqua, & manere locum veniæ, donec vitæ quidpiam ſupereſt, & quamdiu anima in carne agit, ſpem de illius ſalute iſtauranda, non abjiciendam. Nam ſi homo ſe, ut debet, diſponat, & quibus poteſt viribus conetur, ſanabitur, vitaque illi tota debebit, & veniam inveniet, cui tam viva plurimorum perditiſſimorum hominum propoſita ſunt exempla, eorum, qui ſuperi Medicis pharmacis bene uſi, e ſtrato lethalium infirmitatum ſuarum exſurrexerunt, tantamque incolumitatem ſunt conſecuti, quantus non fuerit morbus a quo convaluerunt. Nam ut quidam peccando miſere convulneratus, atque ob id bonus artis bene ſperandi Magiſter ajebat: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*. Rom. 5. v. 20. hoc eſt, quamquam nonnullis hominibus peccatum plurima inflixerit vulnera, accedens tamen miſericordia, & poſt culpas ingreſſa, tantis eorum animas cumulavit gratiis, ut indulgentiarum multitudo numerum plagarum magnum in modum ſuperaret. Confortetur ergo animo peccator, ut qui Deum habeat, in cujus pientiſſimis viſceribus omne peccatum invenit remiſſionem, omnis noxa ſuam veniam.

TITULUS XXXVIII.

DETRACTIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST alienæ famæ injuſta denigratio. Un- *Drexe. in*
de S. Antonius interrogatus, quid ſit *Phaet. c.*
detractio reſpondit: Eſt omnis ſermo *15. Pallad. c. 19.*
malus, quem non audet quis præſente eo, de *n. 15.*
quo loquitur, proferre.

Diviſio.

II. Dividi poteſt in Detractionem *loquendo & audiendo* factam; his enim binis modis juxta communem Theologorum ſententiam fieri ſolet detractio; unde S. Bernardus ait detrahere *S. Bern.* aut audire detrahentem, quid horum damna- *l. 2. de* bilius non facile dixerim. *conſid.*

Actus.

III. *Falſum alicui crimen affingere.*

 IV.

IV. *Vero crimini falſam circumſtantiam, vel argumentum adjicere.*

V. *Vere commiſſum crimen, ſed occultum alteri neſcienti aperire.*

VI. *Factum alicujus male interpretari*, v. g. dicere, id ex ſuperbia, hypocriſi aut alia mala intentione patratum eſſe; quibus quatuor modis *directe*, detractio fieri dicitur, uti indicant ſequentes verſus:

Si falſa imponis cui crimina: Vera vel
auge:
Detegis occultum: cenſes benefacta ſiniſtre:
Directe Fratris diceris lædere famam.

VII. *Negare bonum alterius*, vel abſolute vel cum tali modo proferendi, ut prudenter in dubium revocari poſſit, & vituperari potius, quam laudari quis cenſeatur.

VIII. *Silere bonum proximi, quando manifeſtari oporteret*: Quod iterum vel nudo ſilentio, vel geſtibus etiam adjunctis, v. g. contractione humerorum capitis abnutu, aut oculorum concluſione fieri poteſt.

IX. *Minuere meritum alterius*: dicendo v.g. non eſſe tam magnam doctrinam, ſanctitatem aut aliud proximi bonum, quantum vulgo deprædicatur.

X. *Vitioſe laudare alium:* Scilicet per ironiam aut alium ſimilem modum: quibus quatuor modis *indirecte* fieri dicitur detractio, ut itidem ſequentes verſus indicant:

Si bona forte neges; ſileas ea, dicere
quando
Deberes: minuas mellitum: At laudes
vitioſe,
His indirecte ſociorum fama fugatur.

XI. *Audire alios detrahentes, & non corrigere*, cum poſſet & deberet.

XII. *Dum aliis detrabitur gaudere*, & cum complacentia talibus detractionibus aures præbere.

XIII. *Inducere alios ad detrabendum*: vel directe eos alliciendo variis quæſtionibus: vel facilem nimis auditum detrahentibus præbendo. Quibus modis audiendo detractio perficitur, uti ſequentes verſus oſtendunt.

Si faciles famam lædendi porrigis aures:
Aut places infamans: aut ipſemet allicis
illum.
Audito efficitur detractio peſſima ſolo.

§. II. EX S. SCRITURA.

Qualitas.

Exod. 22. v. 28. I. Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices.

Eccl. 19. v. 10. II. Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te fidens, quoniam non te dirumpet.

Pſ. 100. v. 5. III. Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar.

Eccl. 10. v. 20. IV. Remove a te os pravum, & labia detrahentia ſint procul a te.

Prov. 4. 24. V. Non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum.

Lev. 19. v. 14. VI. In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in cubiculo ſecreti tui ne maledixeris diviti, quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit ſententiam.

VII. Timeo, ne forte contentiones, &c. & detractiones ſint inter vos. *2. Cor. 12. v. 11.*

VIII. Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire: & ori tuo facito oſtia, & feras auribus tuis. *Eccl. 28. v. 28.*

Damnum.

IX. Suſurratori odium, & inimicitia, & contumelia. *Eccl. 5. v. 11.*

X. Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil minus habet, occulte detrahit. *Ibid. 10. v. 11.*

XI. Abominatio omnium detractor. *Prov. 24. v. 9.*

XII. Detractores Deo odibiles. *Rom. 1. v. 30.*

XIII. Cum detractoribus ne commiſcearis, quoniam repente conſurget perditio eorum. *Prov. 24. v. 21.*

XIV. Si invicem mordetis & comedetis, videte, ne ab invicem conſumamini. *Gal. 5. v. 15.*

XV. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum. *Pſ. 13. v. 3.*

XVI. A detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit. *Sap. 1. v. 11.*

XVII. Moliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula. *Pſ. 54. v. 22.*

XVIII. Filii hominum, dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. *Pſ. 56. v. 1.*

XIX. Acuerunt linguam ſuam ſicut ſerpentis: Venenum aſpidum ſub labiis eorum. *Pſ. 139. v. 4.*

XX. Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ. *Matth. 23. v. 33.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. Pauci admodum ſunt, qui huic vitio renuntient, raroque invenies, qui ita vitam ſuam irreprehenſibilem exhibere velint, ut non libenter reprehendant alienam; tantaque mali hujus libido mentes hominum invaſit, ut etiam, qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamen, quaſi in extremum laqueum incidant. *S. Paul. ad Celantium.*

II. Omnino proditorem ſe noverit, ſi quis forte quod abſit, vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei ſpeluncam facere dæmoniorum. *S. Bern. de dedic. Eccl.*

III. Hoc vero magis ridiculum eſt, quod, cum aliquid arcanum dixerint, rogant audientem, & adjurant, ne cuiquam alteri amplius dicat, hinc declarantes, quod rem reprehenſione dignam commiſerunt. Si enim illum, ut nemini dicat, rogas; multo magis te priorem huic dicere non oportebat. *S. Chryſ. hom. 3. ad popul.*

IV. Non ſolum ille reus eſt, qui falſum de alio profert, ſed & iis, qui cito aurem criminibus præbet. *S. Iſidor. de ſumm. bon.*

V. Os detractoris aquiminarium eſt diaboli, quod non luſtralem & ſacram, ſed fordidiſſimam detractionis aquam continet. *Guil. Peraldus apud Drex. in Phaet. c. 17. §. 1.*

VI. Si vultu hilari audis detrahentem, tu illi das fomitem detrahenti, ille ignem excutit, tu ſubſternis igniarium. Quod ſi facie ſubtriſti & averſa detractorem audias, diſcet ille *S. Hier. Ib. §. 4.*

non

non libenter dicere, quod didicerit, non libenter audiri. Sin aliter agis, oſtendis te illius, cui detrahitur, falſum fratrem, aut timidum amicum eſſe.

S. Aug. in append. de div. ſ. 13. VII. Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris. Per quæ verba Propheta oſtendere voluit, quod non tranſitorie detraxerit, nec ii ſurreptum ſit; ut male de proximo loqueretur; ſedens, id eſt, ex otio, quaſi ex hoc vacans, ut derogaret proximo ſuo.

Vinc. Bellovacenſis in mor. t. 3. l. 3. d. 3. VIII. Calcaneus eſt inferior pars corporis, & quæ ſæpius eſt in luto; & detractores non digniora, non meritorum & operum ſanctorum laudes conſiderant, ſed infirmiora, & quæ defectuoſa videntur in homine, ut mordeant ad modum ſerpentis, cui dictum eſt; Tu inſidiaberis calcaneo ejus.

S. Chryſ. de compunct. cord. l. 1. IX. Ad condemnandum cæteros omne vitæ noſtræ tempus abſumimus, a quo vitio neque Monachum ullum facile invenias liberum.

S. Th. 2. 2. q. 73. a. 2. X. Hoc ſpecialiter vitio periclitatur totum humanum genus.

S. Aug. ſer. 101. de tem. XI. Maxima pars generis humani, indiſcreto judicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur, cum tamen non ita ſe velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare: propter hoc Scriptura divina admonet, dicens: Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam.

Bellvac. l. c. XII. Odibilis eſt detractor, qui videlicet eſt fœculentus plenus ſpurcitia: fraudulentus, plenus verſutia: virulentus, plenus nequitia: truculentus, plenus ſævitia; detractor eſt fœculentus, id eſt, fœcibus plenus & immundus, quia ſcilicet in immunditiis converſatur, de immunditiis loquitur, immunditiis paſcitur aliorum.

S. Chryſ. hom. 3. de Prophet. obſcur. XIII. Alia quidem peccata, licet cauſas habeant, a ratione alienas, habent tamen excuſationem utpote ſcortator libidinem explet, fur paupertatem; homicida iracundiam ſedat, maledicus nullam poteſt excuſationem afferre. Quam enim, quæſo, pecuniarum copiam acquirit? quam libidinem explet? nihil aliud eſt, quam invidiæ materia, cui nulla ſuppetit juſta cauſa, nec injuſta, propterea nulla venia digna cenſetur.

Hugo. XIV. Detractio eſt locutio ex invidia bona aliorum denigrans.

Aug. de Amicit. c. 11. XV. Detractio eſt venenum amicitiæ.

Bern. de tripl. cuſtod. ſer. 2. XVI. Lingua detractoria vipera eſt.

Damnum.

S. Bern. ſerm. de tripl. cuſt. XVII. An non & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei male ſuada detractoris lingua propinat, ſiquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahitur, & dum neſcit, paulatim in eo fraterna charitas frigeſcit. Auditurus eſt forſitan etiam ipſe, cui detrahitur, undique enim verba volant, & multorum prius ora ſermo pertranſiens, difficile fieri poteſt, quin ſingulorum creverit linguis, & quaſi jam profectus referatur ad eum, ad cujus ſpectat offenſam.

S. Chryſ. in Pſ. 100. XVIII. Hæc cum Mariam Moyſis quoque ſororem attigiſſet veneno ſuo, leproſam eam confeſtim reddidit, ac viciſſim Domini iracundiam & furorem adverſus eam induxit, Hæc & univerſas domos ſubvertit, & pacatas ad bellum excitat, hæc & pulchræ pacis vincula diſſolvit, & magnæ charitatis nodum diffringit, hæc & a divinis mandatis abductum hominem, legem tranſgredi docet & a Dei amicitia avulſum procul a veritate detorquet.

S. Bern. ſerm. 24. in Cant. XIX. Omnis, qui detrahit, primum quidem ſeipſum prodit vacuum charitate, deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is, cui detrahit: veniat in odium vel contemptum ipſis, apud quos detrahit. Ferit ergo charitatem in omnibus; qui ſe audiunt, lingua maledica, & quantum in ſe eſt, necat funditus & extinguit, non ſolum autem, ſed & in abſentibus univerſis, ad quos volans verbum forte per eos, qui præſentes ſunt pervenire contigerit.

S. Chryſ. in Pſ. 49. XX. Omnes averſantur maledicum, ut eum, qui lutum redoleat, ut hirundinem, quæ ſanguine, & ſcarabæum, qui ſtercore, alienis malis aluntur.

S. Bernardin. to. 2. ſerm. 25. art. 1. c. 1. XXI. Inter omnia illa, quæ de corde exeunt, & de ore procedunt, hominem, immo totum mundum inquinantia, ſunt execrandæ detractiones.

Dion. Carthuſ. in ep. 8. XXII. Peccata in proximum tanto ſunt graviora, quanto majus nocumentum inferunt ei: cum ergo per detractionem unus auferat alteri bonum nomen, & lædat eum in fama, faciatque eum aliis contemptibilem atque deſpectum; ideo magis peccat, quam fur, qui exteriorem tollit ſubſtantiam, quia bona fama eſt præſtantior.

Jac. Ap. XXIII. Qui detrectioni ſtudet, diabolo ſervit. Grave malum, turbulentus dæmon eſt detractio. Ex ea odia pullulant, jurgia conflantur, diſſidia ortum trahunt, ſuſpiciones malæ procreantur: ſine ulla cauſa hoſtem reddit, qui paulo amicus erat: univerſas domos ſubvertit; & pacatas domos ad bellum excitat; pulchra pacis vincula diſſolvit: magnæ charitatis nodum infringit.

S. Greg. ho. in Ez. XXIV. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi quod in pulverem ſufflant, & in oculos ſuos terram excitant, ut, unde pulvis detractionis perflaverit, minus inde veritatis videatur.

S. Hier. ep. 2. XXV. Cave ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Parce a detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos, & ſcito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conſcientia judicaris, & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis arguebas.

S. Chryſ. hom. 3. XXVI. Fugiamus, dilecti, fugiamus detractiones, docti, quod eſt totum Satanicum barathrum inſidiarum ejus hæc infeſſio. Ut enim noſtra negligamus, & graviores nobis reatus conſtituamus, in hanc nos conſuetudinem diabolus duxit.

Aug. ſup. Pſ. 49. XXVII. Pejor eſt detractio in magni viri nominibus, quam in plebeis.

Greg. in Regiſtr. XXVIII. Detrahentes in terram inſufflant, & pulverem in oculos ſuos mittunt.

Fuga.

S. Hier. l. 2. ep. 19. XXIX. Si hæc in nobis eſſet diligentia, ac paſſim obtrectatoribus crederemus, jam omnes detrahere timerent, ne non tam alios, quam ſeipſos

ſeipſos viles retrahendo facerent: Sed hoc ideo malum celebre eſt, idcirco in multis fervet hoc vitium, quia pene ab omnibus libenter auditur.

S. Chryſ. in Pſ.100. XXX. Qui detractorem minime admittit, tum ſeipſum immani hujuſmodi peccato liberat: tum detractorem hac ratione ab iniqua proximi accuſatione dimovet, tum eum etiam, qui accuſatur, crimine liberat, ac denique pacis arbiter, & amicitiæ dux exiſtit, dum obtrectatoris animum & voluntatem odit, ac deteſtatur.

Idem to. 3. hom. 5. ad pop. XXXI. Eliminemus omnem ex ore noſtro detractionem, ſcientes, quod etſi cinerem comedamus, nulla nobis aſperæ vitæ hujus utilitas proderit, niſi a detractione abſtineamus, non enim quæ intrant per os, coinquinant hominem, ſed quæ exeunt ex ore: ſi quis te prætereunte ſtercus moveat, nonne (quæſo) hoc facientem convitio & contumelia afficeres. Hoc fac & erga detractores, non enim ſic commotum ſtercus illum fœtorem, ſuſcipientem cerebri membranam percellit, ſicut aliena peccata excuſſa, & vita impura audientium animos prodita contriſtare & conturbare ſolent.

Hier. in Epiſt. ad Heb. XXXII. Cave, ne ipſe detrahas aliis, aut alios audias detrahentes, non minus auribus, quam lingua fugias detractionem, nam detractor dum te videt, non libenter audire, non facile poteſt detrahere.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

Diſcipul. ſerm. 91. Dom. 4. poſt Pent. I. MAgnus detractor Religioſorum & aliorum mortuus cum eſſet poſt multos annos, aperto ſepulchro, totum corpus computruiſſe repertum eſt, præter linguam, quam tam peſtilentem vermes rodere horruerunt.

Enſelter. Dom. 8. poſt Pent. II. Alcanæ in Hiſpania vir nobilis Alphonſo de Caſtro Franciſcano dixit, ſe in honorato conſenſu jactaſſe, matronam Aulæ principem a ſe corruptam, & id falſo ſe commentum. Cui alter dixit: Domine, caſus tuus eſt inſanabilis; actum eſt de ſalute tua. Stetit attonitus nobilis, & diu noctuque ſecum hoc oraculum revolvebat, donec Salmanticæ in P. Franciſcum de victoria Dominicanum incidit, qui eum ultro allocutus, mœroris cauſam elicuit; cumque ei diceret, ſi coram iiſdem dicta retractaret, poſſe eum ſalvari, nec alia opus eſſe pœnitentia (obtulerat enim ſe ad omnem aliam pœnitentiam) negavit alter, ſe id facturum; tunc Sacerdos ei aſſeruerit, vera P. Alphonſum dixiſſe.

Fuga.

Pſal. 100. v. 5. III. S. Propheta David de ſe ipſo fatetur, quantopere hoc vitium fugerit, dum ait: Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar.

Poſſiden. in vita c. 22. IV. S. Auguſtinus ut convivas ſuos a ſuperfluis & noxiis fabulis, & detractionibus ſeſe abſtinere debere admoneret, hoc dyſtichum ſupra menſam habebat:

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

Hoſque verſus tam accurate obſervari curavit, ut aliquando familiariſſimis quibuſdam Epiſcopis perperam de aliis loquentibus commotus diceret, aut delendos eſſe hos verſus, aut ſe de menſa ſurrecturum.

V. S. Franc. Seraphicus, cum quidam e ſuis domeſticis multa in alium ore temerario diceret, Vicario ſuo dixit: Surge, Pater, & rem bene diſcute. Quod ſi accuſatus ſit inſons; ita puni accuſatorem, ut omnibus ſit exemplo, ſentiatque ſe puniri. Immo putabat, veſtem religioſam ei detrahendam, quiſquis alteri hoc famæ palliolum ſubtraxiſſet, ut, quod ille aliis, hoc alii facerent illi, eaque ratione detractor ad reſtituendam famam adigeretur. *S. Bonav. in vita c. 8. §. 2.*

VI. S. Joannes Eleemoſ. etiam publice peccatores taxari vetabat, quia fieri poteſt, ut peccatum pœnitendo deleverint, atque adeo iniquum ſit, ut id ab homine petulanter exprobretur, quod ab ipſo Deo jam fuit condonatum. *Faber in conc. 6. Dom. 1. poſt Pent. n. 3.*

Idem ſi quem obtrectantem audiiſſet, mox admonuit, & in alios ſermones deduxit. Si pergeret alter, tacebat quidem Joannes, ſed nomen ejus notabat, & colloquio finito ei, qui a cubiculis erat, præcipiebat, ut talem hominem amplius non intromitteret. *Drexel. in Phaet. c. 18. §. 2.*

VII. Thomas Morus, Angliæ Cancellarius, cum alios falcem in alienam famam mittere adverteret, mox ſermonem alio convertere conatus dixit: Quivis, quod volet, ſentiat & dicat, ego ajo hanc domum bene ſtructam eſſe. & bonum fuiſſe Magiſtrum, qui eam exſtruxit. *Ibid. §. 6.*

VIII. Macheres ſenex id gratiæ a Deo impetravit, ut quoties de rebus divinis loquentes audiebat, nunquam obdormiſceret: ſi vero detractorii aut alii inutiles aut noxii ſermones inſtituerentur, mox in ſomnum laberetur. *Ibidem.*

IX. Conſtantinus magnus dicere ſolebat, ſe ſi Præſulem publice peccantem videret: paludamento ſuo facti infamiam operturum. *Baron. to. 3. ad an. 325.*

X. Chriſtus Salvator noſter omnes operationes ad noſtram ordinans eruditionem, in hac ſingulariſſime materia nobis notabilium poſt ſe reliquit exemplorum veſtigia, ut diſcamus maxima cum cautela de proximis ſermocinari, & non niſi urgente neceſſitate, eorum peccata manifeſtare. Peccatricem converſurus Samaritanam, omnes ſimul Apoſtolos, licet unus eorum ſuffeciſſet, in urbem miſit ad victui neceſſaria comparanda, ne coram iis manifeſtare compelleretur mulierculæ flagitia. In horto Gethſemani quid convenientius videri poterat, quam ut eoſdem Apoſtolos in ſua conſervaſſet ſocietate, non ut ab auxiliatoribus haberet opem, ſed ut imitatoribus patientiæ, benignitatis, fortitudinis, inque tyrannorum perſecutionibus, quibus Magiſtri in cælos aſcenſionem exponendi erant, conſtantiæ præberent exemplum: Et nihilominus ubi vix armata ingruerat cohors, nihil adeo ſibi cordi induxit, quam ut ei præciperet: *Si me quæritis, ſinite hos abire*; ſciens namque eorum puſillanimitatem, qui omnes relicto eo fugerunt, anticipare ipſorum reputationi & honori conſulere intendebat. *Manſi diſc. 4. n. 2.*

Ibidem. XI. S. Joſeph Virginem Sponſam ſuam, gravidam conſpiciens, neque originem rei geſtæ dignoſcens, tam ab omni ſuſpicione ſiniſtra, quam quocumque diffidentiæ verbo in conjugem ſuam abſtinens, quantum creditis Deo præſtiterit obſequium. Adeo cælum in heroico iſto actu ſibi complacuit, ut Angelum Joſepho deſtinarit, qui ei prægnationis panderet myſterium. Unde S. Hieronymus inquit: Blandientis affectu ei per ſomnium Angelus loquitur, ut juſtitiam ſilentii comprobaret. Angelus amoroſis verbis hoc gratiſſimum Deo commendavit ſilentium blandientis affectu; incomprehenſibili namque amoris & benevolentiæ divinæ lucrum conciliat, alienæ occultatio imperfectionis. Non S. Annæ, non S. Joachino, Mariæ genitoribus quidquam conqueſtus eſt, ne per umbram quidem ſuas iis imaginationes, cogitatuſque revelavit, quia Dei amore flagrabat.

Ibid. n.8. XII. Deus ipſe, prout conſiderat S. Damianus, a nobis offenſus, culpas quidem noſtras in ſeveriſſima ponderat trutina, aſt ignominiam, ſeverumque, quale merito infligere poterat coram univerſo mundo, ſupplicium abſcondit, noſque tolerat, ut, quantum eſt ex parte ejus, omnia in occulto lateant, uſque ad extremum diem judicii, quando illuminabit abſcondita tenebrarum. Immo dum ad indulgentiam conſequendam, ſpontaneam noſtrorum ſcelerum exigit confeſſionem hanc, inviolabili potentiæ Sacramentalis ſigillo munivit.

Rh. var. hiſt. lib. 4. c. 3. §. 3. XIII. Joannes Rho de Joanne Avila, magno hujus ſæculi vitæ ſpiritualis Magiſtro hæc refert. Cum ab omni detractione quam plurimum abhorrebat; tum ſi (quod ſæpiuſcule domeſtica in fabulatione fieri videmus) aliena fama vellicaretur, ſtatim adducto ſupercilio, manu menſam, ſellamve pulſans: nos vero, ajebat, noſtra curemus, hominique huic triginta dies tribuamus, ut ſe ad defenſionem comparare poſſit, tum judicio licebit experiri.

Manſi diſc. 1. n. 3. XIV. Primi Chriſtiani mutuo ſe fratrum titulo inſignire conſueverant; ideoque S. Jacobus Apoſtolus Chriſtianos a detractionis vitio avocaturus, *nolite*, inquit, *detrahere alterutrum*, *fratres mei*: quam doctrinam prima illa ſæcula vivaciter adeo, ſolideque imbiberunt, ut (atteſtantibus Eccleſiaſticis Annalibus) nullus unquam primorum fidelium, medios inter tot perſecutionum & falſarum imputationum turbines, repertus fuerit murmuraſſe, aut detraxiſſe, Principibus maxime, & Imperatoribus, quorum tunc temporis tanta deſæviebat impietas.

Tho. 3. c. 5. 1. XV. S. Thomas Villánov. die quodam in antecamera audientiam præſtolans Caroli V. dum plurimis cinctus Aulicis, aliquorum audiret murmurationes, zelo zelatus modeſte ſurrexit: ita affatus circumſtantes: Vos Principes obſecro, ut alia confabulari velitis; aut per vos hinc mihi liceat abire. Moxque Magiſter equitum tam raro virtutis exemplo commotus, ſubjunxiſſe fertur: hic enim vero religioſus eſt, qui ſui ubique ſimilis, virtutem, nullo hominum timore, audeat profiteri.

Ibid. §. 1. XVI. Idem Author de quodam Ordinis Fratrum Minorum Religioſo, cui nomen, Paſchalis Babylonius, factum exponit verbis ſequentibus, ſumme notandum: ne peſtilens detractionis aura, vel abſentium famam vel audientium conſcientiam, afflaret, præſenti illico laude, veluti alexipharmaco, utebatur: neminem vituperari audivit, quem ipſe non laudaret, dictitans, hominem omnino nullum adeo perditis moribus inveniri, in quo nihil laudabile ſit.

Damnum.

Manſi diſc. 11. n. 6. XVII. Quidam frequenter detrahere ſolitus, morte præventus eſt ſine confeſſione: neque enim merebatur, ut ea lingua peccati venenum evomeret, quæ tam frequenter aliorum innocentiam lacerarat. Apparuit non longe poſt mortem cuidam, vitæ ſuæ præmia condigne oſtendens, habebat linguam quaſi igneam ab ore uſque ad terram dependentem, quam crebris morſibus mordebat, corrodebat, exſpuebat; cumque particulatim eam conſciſſet, rurſus ad priorem quantitatem reformabatur, denuo corrodenda. Quæſivit is, cui apparebat, quidnam hoc deſignaret, reſpondit, quia cum vixi, per maledictum hoc membrum omnes ſum perſecutus, ab hoc tormento in perpetuum non liberabor.

Ibid. n.4. XVIII. Teſte S. Vincentio Ferrerio ſumma divina pietas detractori cuidam delicta remiſerat, cujus proinde anima in malediſtionum pœnam ad purgatorium conducta fuit: ex quo poſt ſatisfactionem omnimodam exempta, dum cælum ingredi pararet, ſupernas ſibi portas in faciem occludi vidit, vocemque inaudiit dicentem ſibi: non intrabis, quia primo habes reſtitutionem facere famæ illius. In terram itaque deſcendere coactus fuit, ut ſuo ſatisfaceret debito. Nec cuiquam id difficile videatur creditu, inquit idem Sanctus, ego ſcio, id eſſe verum, quia ego ipſe per ipſum diffamatus ſum, & a me veniam petivit.

Num. 12. v. 10. XIX. Maria Moyſis ſoror, eo quod Moyſi detraxiſſet, fœdiſſimo lepræ morbo percuſſa eſt, a quo, ne ipſo quidem Moyſe ſupplicante, liberata eſt, ut S. Baſilius teſtatur. Unde merito S. Ephrem dicebat: ex teterrima Mariæ Prophetiſſæ lepra docemur, quam grave ac deteſtabile vitium ſit obtrectatio. Corpus, quod lepra infectum cernebatur, velut ſpeculum quoddam fuit animæ, quæ non perſpiciebatur, cujus indicabat maculam. Ex illa carnis corruptione patefactum eſt, quomodo hominis detractoris corrumpatur animus. Nam ſicut illa defecerat a fratre ſuo, ita & ab ipſa proprium corpus defecit, ut ex ſemetipſa charitatem addiſceret. *S. Eph. tom. 1.*

Cantip. l. 2. ap. c. 37. XX. Sacerdos quidam, quia adeo huic vitio deditus erat, ut ſi vera vitia, quæ aperiret non inveniret, falſa confingeret, ante mortem raptus in furias tanta in ſe cæde eſt debacchatus, ut propriis dentibus linguam concideret & laceraret.

Euſebius lib. 6. c. 8. XXI. Cum aliquando tres improbi peccatores S. Narciſſo Epiſcopo graviter detraherent, & prius quidem diceret: Si verum non dixero, igne diſperream. Alter, ſi mentitus fuero,

ro, corpus ſævo morbo abſumatur. Tertius autem: Si verum non dicam, utroque cupio oculo privari. Et ideo S. Narciſſus ob tantas calumnias ſe in eremum abdidiſſet, Deus illius patrocinium ſuſcipiens effecit, ut primus quidem ſcintilla in domum injecta cum ædibus conflagraret: alter morbo, quem ſibi imprecatus fuerat, a vertice uſque ad talum contabeſceret. Tertius hoc eventu territus tot lacrymis ſuom ſcelus defleret, ut oculos tandem amitteret.

Drexel. in phaet. c. 11. §. 2.

XXII. Anno *1606.* cum Zagabrii in Auſtria quidam primarius vir Religioſis quibuſdam in plurium conſeſſu graviter detraheret, & locum digito monſtrans diceret: Inde præcipitandi ſunt hi nebulones; poſt paucas horas ille ipſemet in illum locum abſcendens, e ſummis ſcalis capite pronus ruit, & ſemimortuus domum delatus eſt, ubi errorem agnovit, & veniam precatus eſt.

Spec. Ex. pag. 264.

XXIII. Clericus quidam peſſimus detractor, cum poſt mortem ex pacto ſuo ſocio apparuiſſet, dixit omnes eos quibus detraxerat, apparuiſſe, ipſumque graviter accuſaſſe; unde & damnationis ſententiam acceperit.

Vit. PP. apud March. tr. 4. in hort. Paſt. pro. 2.

XXIV. Mulier quædam Macarium, cum in eremo habitaret, accuſans falſo, quod ipſam imprægnaſſet, efficienſque, ut graviter a parentibus aliiſque loci incolis, convitiaretur, & cederetur; appropinquante tempore partus, plurimis diebus in ſummis cruciatibus hæſit, nec parere potuit, donec crimen faſſa honorem S. Macario iterum reſtituit.

Ibidem.

XXV. Religioſus quidam in Anglia detractionibus deditus, in agone fruſtra aliis reſipiſcentiam ſuadentibus, linguam extraxit, dixitque: iſta peſſima lingua me damnavit.

Hiſt. Soc. p. 2. anno 163. n. 39.

XXVI. Montepolitani, cum quidam civiom Patrum Societatis habitu aſſumpto meretricis domum ingreſſus eſſet, effeciſſetque hoc facto, ut iidem urbe ejicerentur, graviſſime in agone cruciatus, prius mori non poterat, quam crimen a ſe patratum publice retractaret.

Zeiler. centur. 2. epiſt. 31.

XXVII. Juvan Baſiliæwiz, Dux Moſcoviæ Tyrannus, ſi comperit fœminas de ſe male locutas, eas juſſit ſupra menſas ſuſpendi, ad quas accumbebatur: nec licebat accumbentibus eas removere aut alio loco cibum ſumere, niſi venia impetrata cadavera removendi ac ſepeliendi.

Paulin. apud Baron. tom. 5. 397. 24.

XXVIII. Donatus quidam natione Afer, presbyter tamen Eccleſiæ Mediolanenſis, cum in convivio poſitus, in quo erant nonnulli militares religioſi, detraheret memoriæ Sacerdotis Ambroſii, aſpernantibus illis, & deferentibus linguam nequam, ſubito vulnere percuſſus gravi, de eodem loco, in quo jacebat alienis manibus ſublevatus in lectulum poſitus eſt, atque inde ad ſepulchrum uſque perductus.

Jon. Abb. in vita S. Elir. Ep. apud Sur. tom. 2. Anno Do. 615.

XXIX. Clotarius Francorum Rex cum anno Domini *615.* peremptis hoſtibus, ſolus totius Galliæ regni monarchiam conſecutus eſſet, nihil antiquius habuit, quam ut coleret pietatem, Deique amicos, viros ſanctos uſu ſibi amicitiæ jungeret, atque conſiliarios haberet; fuit ex iis unus Arnulfus Metenſis Epiſcopus, cui ſuum filium Dagobertum tradidit inſtituendum, quem totius regni heredem fore ſperaret; tanti enim ſanctum hunc virum faciebat Rex, ut eo inconſulto quicquam facere non auderet; itemque Regina, qui non interdiu tantum ſed noctu etiam eundem adire ſolerent, unde curialibus canibus oblatrandi in eum & famam ejus dilacerandi & corrodendi occaſio data eſt; ſed quam ſevere Deus ultus ſit in hujuſmodi detractores, accipe. Quidam ſceleſtus homo, nomine Notto, auſus eſt irrogare cum complicibus ſuis Epiſcopo ſancto injuriam, aſſerens ſcilicet, eum non eſſe cultorem Dei, ſed potius hominem deditum voluptati, ad cujus lectum nocturnis horis non ſolum Rex, verum etiam Regina, tanquam conſilium flagitantes, interdum properarent. Cum ergo vir ille die quadam alvo referta vino, una cum detrahente ſocio ſuo ſtrata petiiſſet, jubente Domino omnia veſtimenta illorum vallantur undique flamma. Quibus illico cum ingenti clamore proſilientibus & aquam injicientibus circa genitalia loca, ubi induſci eorum acerrime cremabantur, nec omnino flammam divinitus miſſam extinguere valentibus, tandem ad inſtar porcorum luto volutabri ſeſe pariter involvunt, & ibi diu vociferantes, vix ad ultimam pœnam quam merito patiebantur, evaſerunt; in quibus profecto impletum eſt illud pſalmi, *detrahentem ſecreto proximo ſuo, perſequar*, in tantum ut & illud divina cenſura factum non ambigamus, quod detractores iſti vehementiſſime cremabantur, in partibus illis, ubi libido, de qua calumniabantur virum juſtum, regnare non dubitatur. Nec multo poſt auctor hujus detractionis, præfatus videlicet Notto in hujuſmodi criminibus diffamatur apud Regem, ut ſcelera ejus una cum vita legalis gladius amputaret, necnon & filius ejus eidem ſententiæ ſubjaceret. *Pſ. 100.*

Greg. lib. 4. Dialog. c. 51.

XXX. Felix Portuenſis Epiſcopus Sabionenſi provincia ortus Sanctimonialem quandam eodem in loco fuiſſe teſtatur, quæ carnis continentiam quidem habuit, ſed linguæ procacitatem non declinavit. Hæc igitur defuncta in Eccleſia ſepulta eſt. Eadem vero nocte cuſtos Eccleſiæ per revelationem vidit, quod deducta ante ſacrum Altare per medium ſecabatur, & pars una illius igne cremabatur, & altera intacta remanebat. Cumque hoc ſurgens mane fratribus narraſſet, & locum oſtenderet, in quo fuerat igne conſumpta, ipſa flammæ combuſtio ita ante altare marmoribus apparuit, ac ſi illic eadem fœmina igne corporeo fuiſſet concremata: qua ex re aperte datur intelligi, quia hi, quibus peccata dimiſſa non fuerint ad evitandum ſacris locis poſt mortem non valeant adjuvari & quam periculoſum ſit crimen detractionis.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Vit. l. 5. c. 6.

I. SAnctus Ignatius numquam aliis detraxit, ſed nec detrahentibus aures dedit, multo minus vero, ut ab aliis vitia aliena protraherentur, pati voluit. Errata domeſticorum miro ſilentio tegebat, & ſi forte aperire neceſſe foret, non pluribus, quam opus erat, manifeſtabat.

Vit. l. 2. c. 22.

II. P. Petrus Faber diligentiſſime cavebat, quid-

quidquid minuere opinionem de aliis, & conjunctionem dirimere poſſet, in quam rem aſſiduo preces, & ſacrificia offerebat.

Annal. Sardin. Coll. Caleritan. 1613.

III. Julianus Serra ſcholaſticus vel umbram detractionis horrebat; unde quando in circulo loquentium ſtabat, & aliquid contra ſociorum exiſtimationem proponebatur, illico rubore ſuffuſus ex circumſtantium corona ſe ſubduxit.

P. Rho. in Exp. 153.

IV. P. Franciſcus Suarez convivio ab Ulyſſiponenſi Archiepiſcopo acceptus cum quemdam alteri detrahentem audiſſet, ſurgens: Aut iſte ſermo, inquit, præſcindendus eſt, aut ego cum veſtra venia hinc abeo.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

March. tr. 4. prop. 2. in horto Paſt.

I. Titus Tacitus Metello ſibi obtrectanti reſpondit: Facile eſt, in me dicere, cum ego reſponſurus non ſim. Tu maledicere didiciſti, ego maledicta contemnere. Si tu tuæ linguæ dominus es, ut quidquid libet, effutias; ego quoque aurium mearum, ut quidquid obvenerit, audiant inoffenſe.

Ælian. l. 21.

II. Zoilus rogatus, cur ſic omnibus malediceret? reſpondit: Quia male facere nequeo.

Laert. l. 2.

III. Socrates nuntianti quemdam eſſe, qui maledictis eum perpetuo inceſſerat: reſpondit: Bene loqui neſcit.

Alex. ab Alex. lib. 3. Gen. c. 22.

IV. Veſpaſianus & Titus Imperatores tanto odio detractores proſecuti ſunt, ut flagellis cæſos, veluti publico exitio deſtinatos, per Amphitheatri arenam ſpectandos traducerent.

Tympius in Spec. Mag. p. 1. fig. 47.

V. Domitianus detractores urbe expulit, hanc vocem crebro uſurpans: Obtrectatores & calumniatores, qui non caſtigat, irritat.

Sylvius l. 2. de reb. Alph.

VI. Plato, cum ei diceretur, eſſe nonnullos, qui famæ illius detraherent, dixit: Aſt ego ſic vivam, ut illis fides non habeatur.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Stapl. th. 2. in Dom. 3. poſt Pen.

I. Sicut porci amæniſſimum hortum floribus conſitum ingreſſi flores non attingunt, ſed limum vel aliam luculentam materiam invenientes in ea ſe volutant, & ore ſuffodiunt; ita detractores in homine non virtutes & laudabilia facta, ſed ſola crimina & defectus coram aliis proferre gaudent, ut eorum famam imminuant.

Ibid.

II. Sicut ranæ de die & palam tacent in paludibus ſuis lutoſis quieſcentes, de nocte autem vociferantur, & coaxant; ſic detractores publice alios vituperare non audent, occulte autem id facere liberaliter gaudent.

Ibid.

III. Sicut ſcarabæus nullum bonum odorem ſuſtinet, ſed in ſtercore ſemper verſatur, eoque ſe oblectat, & paſcit; ita & detractor; hinc S. Chryſoſt. monet dicendum tali: Habes, quem laudes? aures aperio, ut unguenta ſuſcipiam. Si vero malum velis dicere, obturo aures. Non enim ſtercus & cœnum accipere ſuſtineo.

S. Chryſ. h. 3. ad pop.

S. Greg. l. 24. c. 14.

IV. Sicut canes aſſidue quærunt, quod rodant; ita detractores, quod occulte carpant; hinc S. Gregorius ait: Qui alienæ vitæ detractione paſcuntur, alienis procul dubio carnibus ſaturantur.

Plin. l. 8. c. 17.

V. Sicut camelus ante quam bibat aquam, calcando eam turbat, ne deformitatem ſuam aſpiciat, ſic detractores, ne ſuos defectus intueri cogantur, alienam famam detractionibus turbant, & obſcurant, ſanctiſſimum illis eſt Epheſinorum decretum: nullus inter nos excellens eſto.

Drex. in Phaet. c. 10. §. 5.

VI. Sicut non tantum male agit qui proximi ædes incendit, ſed etiam qui aquam, cum poſſet, ad ſopiendum ignem non affert, ita non detractor ſolum, ſed etiam favens auditor detractionum culpæ pœnæque reatum contrahit.

Ibid. c. 17. Caſſiod. apud

VII. Sicut ericius marinus, quia aculeis plenus eſt, piſcibus omnibus timori eſt, ita detractor hominibus propter detractionum aculeos.

March. tr. 1. lect. 27. prop. 2.

VIII. Sicut dentes cibo partem aliquam detrahunt, atque a demendo dicti ſunt: ita detractores dentibus in S. Scriptura comparantur, quia hominum vitam & famam corrodunt.

Drex. in Phaet. c. 17. §. 2.

IX. Sicut lupi humanæ carnis tam appetentes ſunt, ut etiam tumulos effodiant, & humanam carnem in cibum ſibi exhument; ita detractores tam avidi ſunt famæ alienæ lædendæ, ut ne mortuis quidem parcant.

S. Bern. Sen. tom. 2. ſer. 29. a. 2. c. 1. Idem 12. 1. ſ. 21. a. 2. c. 1.

X. Sicut exploratores terræ Sanctæ equidem fœcunditatem & abundantiam negare non poterant, nihilominus tamen alia ex parte eidem detrahere elaborarunt: eodem prorſus modo maledici virtutes, & publica cenſurandorum bono opera negare non præſumunt, hujuſmodi laudant atque extollunt: aſt fine perverſiſſimo, ſiquidem id totum agunt, ut majorem ſibi apud audientes concilient fidem. Unde S. Bernardinus inquit: Solent venena occulte prædulcia propinari: Sic detractor, ut fides ſibi adhibeatur, primo in aliquo commendat eum, cui detrahere cupit.

XI. Sicut ſpina mollitiem habere ſolet in ortu ſuo, tamen dum creſcit, induratur, & quandoque etiam venenoſe pungit: Sic etiam detractor quandoque in principio pungit, ſed demum pungendo, venenum detractionis in audientium mentes infundit.

Seneca de rem. fort.

XII. Sicut quibuſdam canibus innatum eſt, ut non pro feritate, ſed pro conſuetudine latrent. Idem de maxima murmuratorum parte aſtruere licet, habitum induerunt detractionum, ita ut quodammodo abſtinere nequeant, murmurantes quandoque potius ex conſuetudine, quam ex malitia.

Manſ. diſc. 1. n. 1.

XIII. Sicut mulier prægnans gravibus oppreſſa doloribus contorquetur, uſque dum pariat: canis ſagittam circumferens in latere, inquietus volvitur, donec eam excutiat; maledici pariter inquietudini ſubjacent, donec coram hominibus ejuſdem genii, ſua evomant detractionis virus, occaſionem & ſodalitium indagant, circumeunt, inquietantur, cruciantur, uſque dum in lucem ediderint peſſimum diffamationis partum.

Beluac. l. 3. tr. 9. diſt. 2.

XIV. Sicut onocrotalus neſcit cantare, niſi immerſo in luto roſtro: ita detractor ſimilis eſt huic avi, qui neſcit cantare, niſi cum roſtrum tenet in luto, & tunc dat ſtridorem

pro

pro cantu , ſic detractos cum tenet os in lutum vitii alieni ; teſte Eccleſiaſtico , cum ait : Suſurro coinquinabit animam ſuam , & in omnibus odietur, & qui cum eo manſerit , odioſus erit .

Manſ di- ſ. 6. n. 2. XV. Sicut quantumcumque ſerpens poſt veneni impreſſionem incantetur , nihil prodeſt percuſſo , niſi alterius remedii fiat applicatio efficax ; ita etiam poſt completam alienæ famæ diffamationem , clamate vociferamini , corrigite detractorem , quantumcumque libuerit ; actum agitis , niſi ipſe famam reſtituat .

S. Bern. to. 1. ſer. 33. d. 2. ſ. 2. XVI. Sicut canes in macello degentes , licet multæ ibi carnes aſſerventur , nihil tamen earum attingunt , ſed vel oſſibus , vel ſanguine , vel putrida carne paſcuntur , ita ſæculares plurimi cum Religioſis & Sacerdotibus , vel aliis ſervis Dei amplius , quam diſcretio poſtulet , intrinſece & domeſtice , converſantes , nihil exempli boni , licet multa videant , ex eis aſportant , ſed quid fragilitatis conſpexerint , aut otioſum verbum , vel riſum , aut conſimile factum .

Idem l. ſ. 6. 2. XVII. Sicut ſepulchrum patens , licet nihil recipiat , tamen aerem vicinum corrumpit , ſic fœtidi detractores , licet nullum malum exemplum verbo vel facto datum ſit eis , tamen eorum corda & ora corrupta , ſemper in detractoria verba prorumpunt .

Fuga .

S. Hier. l. 2. ep. 13. ad ruſt. XVIII. Sicut ſagitta , ſi mittatur contra duram materiam , nonnumquam in mittentem revertitur , & vulnerat mittentem ; ita detractor cum triſtem faciem viderit audientis , immo non audientis , ſed obturantis aures ſuas , ne audiat judicium ſanguinis , illico conticeſcit , pallet vultus , hærent labia , ſaliva ſiccatur , & per conſequens a detractione deſiſtit . Quam ſimilitudinem S. Pater alibi ſic effatur ; ſicut *S. Hier. ad Nep.* ſagitta in lapidem impacta deſilit , & ipſum in erdum jaculatorem percutit ; ita detractio ſi obfirmatum animum reperiat , plus detractori , quam illi , cui detraxit , nocet .

Petr. Bercver. in b. detractio . XIX. Sicut vas ex electro formatum hanc habet proprietatem , quod , dum venenum eidem immittitur , obſtrepat , varioſque colores induat , hacque ratione , quod in eo latet toxicum , detegat , & manifeſtat ; Unde qui aliis toxicum præparant , illud ejuſcemodi vaſi immittere cavent . Sic pro certo debent eſſe viri Sancti , quia ſi venenum detractionis infunditur in auribus alicujus electi , id eſt alicujus Sancti viri , ſtatim procul dubio debet ſtridere per detractionis reprehenſionem , & vultum ſuum debet in colore mutare , per diſplicentiæ oſtenſionem .

Manſ di- ſ. 13. n. 6. XX. Sicut ignis quando nullum ſtraminis , vel lignorum invenit eſcam , augeri aut creſcere nequit , ſed ſubito extinguitur : e contra vero mire augetur , dum magnum illi lignorum pabulum adjicitur : ita quoque in vitio hoc contingit , nemo enim meliorare , aut maledicere alicui poteſt , ſi non habeat aliquem , qui aures ei præbeat , & ideo detractor in tantum male de quopiam loqui præſumit , in quantum ſe ab aliis libenter auſcultari perſuadet : Si detractorem hilari vultu audis , ligna admoves , quo detractionis ignis exardeſcat : Si ſtatim inchoata detractione triſtem vultum avertis , ſcintillam extinguis , quaſi ſuper expueres , ut ſuffoces .

Damnum .

XXI. Sicut inter inſtrumenta vulnus infligentia , nullum habet adeo difficile remedium , ac ſagittæ vulnus ; nam ferrum ſagittæ profunde penetrat , & veneno infectum eſſe ſolet , unde cum vulnus facit , non poteſt curari , niſi ſcindendo partem offenſam : pericuſoſaſque inciſiones , & novas aperturas requirit ; ſic , qui famam lingua læſam cupit reparare , & vulnus ſanare , ſæpe novam inciſionem & læſuram facit , renovat & auget vulnus , nec poteſt ferrum latens extrahere , hoc eſt , impreſſionem nocivam , quam lingua ſua venenata aliorum animis infixit , non poteſt educere , & vulnus ſanare , manetque ipſa cauſa efficax damni . *Idem diſc. 13. n. 6.*

XXII. Sicut Hyena odit lucem , tenebras amat , cadavera eruit , vermibus nutritur , putredine gaudet ; ita & detractor in ſepulcro oblivionis tumulatos eruit aliorum defectus & peccata , immo & ipſis quandoque inſidiatur mortuis , in aliorum malitia & vitiis ſibi complacet , detrahit in abſcondito , proximorum unice oblectatur exceſſibus & flagitiis . Quod mirabilius eſt , inquit S. Bernardinus , nec quandoque parcunt detractores longo jam tempore ſepultis , quin etiam exhument , & devorent illos , dum detrahunt eis . *S. Bern. ſen. to. 2. ſ. 20. a. 2. c. 1.*

XXIII. Sicut ſepulchrum , quaſi dentibus armatum foret , omnia in ſe recluſa conſumit : devoratque corpora : quaſi ſtruthionis ſtomacho polleret , ea quaſi in nihilum reducit : ita & detractor vorax eſt , teſte S. Bernardino , devorat amplius , quam infernus , infernus devorat ſolum malos . *Ibidem .*

XXIV. Sicut proprium eſt vulpibus , vites devorare , dum florent ; ita & malarum proprium eſt linguarum , detrahere iis , qui in virtutum , bonarumque operationem flore , nec non in optima apud mundum opinione ſupereminent , eos flore , id eſt , fama , æſtimatione , & reputatione deſtituunt . Demoliuntur vineas , amicitiarum , conſortii humani , palatiorum , religionum , congregationum ſuut venenum , peſſima rixarum & diſcordiarum ſeminantes zizania . Peſſima vulpes , inquit S. Bernardus , occultus detractor . *S. Bern. ſerm. 64. in Cant.*

XXV. Sicut ſerpens occulte mordens venenum inferit ; ſic detractor clam detrahens virus pectoris ſui infundit in fratrem , & nihil habet a ſerpente minus . *Alcuinus ap. Manſ diſc. 1. n. 2.*

XXVI. Sicut aſpides virum ſuum in lingua continent , & ſpuendo ejaculantur ; ac licet vix ullum mortis ſuæ veſtigium relinquentes , mortem tamen inferunt , oſtiola ægre viſibili , ſic detractores ſæpe pauculis verbis famam & vitam auferunt alteri , licet vix advertatur morſus . *Drex. in Phaet. c. 19. §. 4.*

XXVII. Sicut Sirenes dum ſuaviter canentes audiuntur , navem , cum vectoribus evertunt , ita detractores ruinam afferunt iis , a quibus libenter & cupide audiuntur . *Ib. c. 18. §. 2.*

XXVIII. Sicut is , qui vaſa furto ſublata , co- *S. Chryſ. hom. 29. in eſſo .*

coram aliis oſteotat, non tam Dominus Vaſorum; quam ſuos defectus & imperfectiooes oſtendit,

Fab. De. 3. poſt Pent. conc. 4. XXIX. Sicut ſagitta pedi infixa oullam quietem concedit, donec extrahatur: ſic latens ſcientia alienorum delictorum tamdiu vexat detractores, dooec inquirant aliquem, cui ea revelent.

Ibid. n. 3. XXX. Sicut novacula barbam citiſſime radit, ſed ea tarde repullulat; ita detractio famam celerrime quidem aufert, ſed hæc difficulter reſtituitur.

Langius in Pol. XXXI. Sicut apes cum dolore infigunt aculeum, ſed tandem eo relicto ipſæ quoque pereunt, ita & detractores maligni contabeſcunt paulo poſt, quam proximo malum infixerunt.

§. VIII. MOTIVA.

Manſi di. ſc. 4. n. 8. I. DEI *exemplum*: de quo S. Petrus Damianus dicit: Ecce tacet, videt, nec manifeſtat; videt, nec judicat; videt, nec vindicat, videt, & videre diſſimulat. Oleaſter ad ooſtrum docte propoſitum applicat illam Iſaiæ prophetiam: *In die illa radet Dominus in novacula conducta in his, qui trans flumen ſunt.* Quibus verbis Deus populo ſuo ſupplicium minatur. Sed cur ſodes, novaculam ſe adhibiturum ſpondet, quæ crines leviter ſuccidit? cur non potius vindicem *Orig. hom. 7. in Num.* intendat juſtitiæ ſuæ enſem, aut cæleſtium ſagittarum, ſeu fulminum rabiem? Reſpondet Oleaſter: Vide quaota ſit ejus io puniendo miſeratio, qui pilos reſecat, & relinquit radices eorum, quibus renaſcantur: ſimiliter quam latenter puniat, non ſecuri, non lancea, ooo enſe, neque pugione, ſed acuta novacula, ut & nos puniat, & famam conſervet. Quod ipſum etiam confirmavit Origenes dicens: Numquam invenimus tantas landes Deum dixiſſe de Moyſe famulo ſuo, quantas nunc dici videmus, quando ab hominibus ei derogatum eſt.

Manſi l. c. n. 9. II. *Chriſti exemplum*, qui in divite Epulone omnes alios teoaces divites in timore conjecturus, omnia diſtiocte narrat præter divitis infamis nomen, quod uſque modo latet. Nomen pauperis exprimitur, in Paredifum translatus aſtruitur, & laudatur mendicus; Divitis quidem vitam accurate deſcribit incarnata ſapientia, aſt quid ei nomen, qualiſve perſona fuerit, noo edicit. Aſt quid ei damni poterat jactura famæ; qui æternum animæ detrimentum incurrerat: ut ſcilicet nos diſceremus, nullius quantumcumque ſcandaloſi, & impii hominis nomen cum publicatione, ſi hæc occulta fuerint, exprimere, ne quidem ex motivo timoris & metus aliis incutieodi. Si Chriſtus famæ pepercit inimici ſui, ſecundum animam & corpus in inferno ſepulti, quanto magis nos proximi noſtri, qui ſe emendare, Sanctuſque evadere poteſt, reputationem defendere, illæſamque ſervare oportet. Sed & cum Phariſæus contra Magdalenam murmurare cœpit, Chriſtus partes ejus tuendas ſuſcepit, eamque magnifice deprædi- *S. Bern. Ser. 10. 2. ſer. 29. 6. 2.* cando ab omni calumoia liberavit.

III. *Damna ab hoc vitio creari ſolita primo Eccleſiæ*; Nam uti S. Beroardinus ait: Nihil tantum nocuit Eccleſiæ ab initio ſeculi, ſicut peſtifera conditio detractorum. Secundo ipſi detrahenti, tum quia Deo odibilem facit, & hominibus teſte S. Ambroſio, & confirmat Vates Regius dicens: *Induantur, qui detrahunt mihi, pudore, & operiantur, ſicut diploide, confuſione ſua:* quo modo loquendi docetur, infamiam in ipſos quoque redundare detractores, diplois pallium indicat duplex: ſupplicabat igitur David, ut interius, exteriuſque confunderentur; quemadmodum in hæc *Pſ. 108.* verba explanat Hugo Cardinalis: Ex omni parte confundantur, non tenuiter, ſed intenſe: hoc eſt, quod ſequitur: & operiantur, ſicut diploide, confuſione ſua, aut dupliciter coofundantur, ſcilicet coram Deo, & hominibus. Tum quia nullum vitium, teſte Ruperto, divinæ pietatis fontem magis occludit, & exſiccat, ſicut detractio. Tertio, illi, cui detrahit: nam ut S. Laurentius Juſtinianus ait: Quandocumque quis detractionibus vitam abſentium dilaniat, procul dubio Diaboli miniſter eſt, & fraternæ cædis reus; gladio namque detractionis ſuæ famam proximi, cui detrahit, occidit in corde audientium. *S. Laur. Juſt. c. 23. de diſc. mon.* Quarto ipſis audientibus, ut idem ſanctus notavit dicens: Audientes quoque vulneret detractoris ſagitta, eoſque plurimum provocat ad illius odium, de quo murmuratio fit; propriam vero perimit animam, & a Dei gloria ſe alienum facit. Unde merito S. Bernardinus dixit: Maledica lingua tres vulnerat uno ictu. Primo *S. Bern. Tom. I. c. 6. 2.* ſeipſam, ſecundo audientes detractionem, tertio illos, quibus detrahit.

Bell. v. t. 3. l. 12. diſt. 3. IV. *Turpitudo hujus vitii*. Quia detractores ſimiles ſuot diabolo, qui crudelis eſt bonis, crudelior ſuis, crudeliſſimus ſibi ipſi. Crudelis eſt bonis, quia, quorum vitam non poteſt mordere interius, aut penetrare, fœdare nititur exterius diffamando, ſi poteſt, & falſum crimen imponendo. Imo ut idem ait: ſunt aquiminaria (*Weyhbrunen Keſſel*) diaboli, plena aqua benedicta diaboli, quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, lingua eorum eſt diaboli aſperſorium. Sed & S. *S. Bern. ſent. 10. 1. ſ. 23. a. 3. c. 3.* Bernardinus ait: Detractor, & detractorum libens auditor, uterque diabolum habet, ille in lingua, iſte in aure; ex quo quodammodo poteſt ſequi, ait S. Bernardinus, quod, quot detractores audis, tot in auribus dæmones recipis. Unde merito S. Chryſoſtomus: Fu- *S. Chryſ. to. 1. hom. 3. ad pop.* giamus, ait, dilecti, fugiamus detractiones docti, quod eſt totum ſatanicum barathrum inſidiarum ejus; ut enim noſtra negligamus, & graviores nobis reatus conſtituamus, in hanc nos conſuetudinem diabolus duxit. Præterea eadem turpitudo patet ex abuſu linguæ, cum enim lingua hominis ad benedicendum, & ædificationem proximi ſit creata, ille eam æqualem ſerpenti facit, dum virtutibus ejus perverſum abutitur.

S. Laur. Juſt. de vita ſol. cap. 4. V. *Pericula detractionis*. Nam primo facile contrahitur, quia teſte S. Laurentio Juſtiniano, conſuevit, hoc vitium etiam vigere in bonis, atque ſub zeli ſpecie jugiter captivare improvidos. Imo, teſte Salmerone adeo frequens eſt hoc vitium etiam apud religioſos,

ut

Digitized by Google

ut nomen quinti elementi, ſine quo vivi non poteſt, apud quoſdam obtinuerit. Secundo ob reſtitutionis difficultatem: nam juxta commune proverbium quicumque murmurans dicitur furtive ſuccidere chlamydem proximi; quemadmodum autem (experientia teſte) nemo veſtem refecturus, eam ita priſtinæ reſtituit integritati, quin ruptura præcedens ſemper appareat, ita nec unquam ablata ſemel fama adeo perfecte reſtituitur, quin non aliqua ex parte ſemper appareat denigrata. Unde quidam Alexandri paraſitus, qui omnes maledicos, ut cuicumque quantumvis etiam innocentiſſimo, & maxime innocenti detraherent, exſtimulare ſolebat, dicere conſueverat: ut maxime ſenetur vulnus ejus, qui delatus eſt, manet tamen cicatrix. In hujus igitur veſtis reparatione aut aliqua intercurret diverſitas in ſuendo, vel in panno, vel in colore, adeoque ſine ulla difficultate dignoſci poterit refectura. Ita pariter ad famam reſtituendam obligati, quantumvis in re exili, accuratam vix unquam attingunt conjuncturam; vel enim dictitant, ſe hoc illudve dixiſſe, conſcientiæ exonerandæ intuitu, aut aliud quodpiam fingent incredibile effugium. Unde Bernardinus recte dixit: Valde deteſtabile eſt hoc ſcelus, quia non tantum remedium ſibi contrarium proficit, quantum ſua malitia officit; amplius enim lingua detrahentis poteſt nocere, quam excuſatoria ſeu laudatoria poſſet proficere, maxime cum homines proniores ſint ad credendum, & ad memoriæ recommendandum mala, quam bona. Sit quidam, qui malum dicat, profecto in promptu eſt, quod illud credatur. Venenum ſemel habitum plus gravaret, quam theriaca pluries ſumpta remedium daret. Sagitta quoque humano corpori infixa vulnerat in momento, sed medicamenta illi non proſunt, niſi longo experimento.

Manſi di ſc. 12. n. 5. — *S. Bern. Sen. ib. a. 2. c. 7.*

§. IX. ALIA MOTIVA.

Eccl. 14. v. 15.

I. *Quia gravius furto eſt hoc vitium*; per furtum enim non niſi corporales divitiæ, per detractionem vero fama, quæ omnibus divitiis præſtantior eſt, aufertur. Hinc Salomon monet: Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi & magni.

S. Aug. q. c. nemo. — *S. Clem. in epiſt. 1. ad S. Jac.*

II. *Quia ipſi etiam homicidæ a SS. Patribus coæquatur*; Hinc S. Auguſtinus ait: Nemo peritorum, aut prudentium putet, quod minus ſit periculum in verbis lingua mentiendo, quam manibus ſanguinem fundendo. Sed & S. Clemens Papa: Homicidiorum tria eſſe genera, dicebat B. Petrus, cœnam eorum parilem eſſe: ſicut enim homicidas interfectores fratrum, ita detractores quoque eorum, eoſque audientes homicidas eſſe manifeſtabat.

S. Bern. Ser. 24. in Can.

III. *Quia charitatem directe impugnabat; atque adeo ſumme Deo & Chriſto exoſa eſt*, id quod S. Bernardus confirmat his verbis: Detrahentem, inquit David, ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar; nec mirum, cum id præcipue vitium charitatem, quæ Deus eſt, & quidem cæteris acrius impugnare & perſequi cognoſcatur. Omnis enim, qui detrahit, primum quidem ſeipſum prodit vacuum charitate; deinde quid aliud intendit detrahendo, niſi ut is cui detrahit, veniat in contemptum vel odium ipſis apud quos detrahit?

S. Bern. de trip. Cuſtod.

IV. *Quia graviſſima damna infert*, uti S. Bernardus iterum ſequentibus verbis clare oſtendit: Numquid non eſt vipera lingua detractoris? ferociſſima plane, nimirum quæ lethaliter inficiat tres flatu uno. Numquid non lancea eſt lingua? Profecto, & acutiſſima, quæ tres penetrat ictu uno. Lingua eorum, inquit, gladius acutus. Gladius equidem anceps, imo triplex eſt lingua detractoris. Addit deinde crudeliorem eſſe lancea, ſpinis, & clavis; quibus Chriſtus crucifixus eſt, eo quod detractor occidat ſeipſum, audientem, & cui detrahitur.

S. Chryſ. hom. 3. ad pop.

V. *Quia perpetuam animæ anxietatem & triſtitiam creat*: ut S. Chryſoſtomus indicavit dicens: Sed jucundum eſt, inquis detrahere, imo jucundum non detrahere: detrahens enim continenter anxius eſt, ſuſpicatur & timet, linguam ſuam mandit tremens, ne forte aliis enuntiatum verbum magnum ſibi periculum afferat.

Eccl. 23. v. 20. — *Prov. 13. v. 13.*

VI. *Quia difficillimæ eſt curationis*: tum quia parit conſuetudinem valde radicatam, ob quam Siracides dixit; Homo aſſuetus in verbis improperii in omnibus diebus ſuis non erudietur; tum quia etiam obligationem reſtituendæ famæ ſecum trahit, uti Salomon teſtatur dicens: Qui detrahit alicui rei, in futurum ſe obligat. Quam difficilis autem ſit reſtitutio famæ integra, patet tum experientia in ipſis detrahentibus; tum in iis, quibus detrahitur, in quibus licet vulnus obligatum videatur, manet tamen ſemper fœda quædam cicatrix; hinc Alexandri Macedonis adulator dicere ſolebat: Si quem hoſtem habes, conviciis illum audacter pete, nam etſi vulnera curet, manet tamen cicatrix. Nam mala opinio de aliquo eſt clavo in aſſerem impacto ſimilis, qui facile quidem intruditur, ſed difficulter iterum extrahitur.

Drex. in Phaeth. c. 13. §. 4.

S. Hier. in Epiſt. — *S. Greg. l. 3. Paſt. admon. 36.* — *Deut. 26. v. 24.*

VII. *Quia viliſſimum & ſtultiſſimum eſt hoc vitium*; nam teſte S. Hieronymo, vilium ſatis hominum eſt, & ſuam laudem quærentium alios viles facere, quia alterius vituperatione ſe laudari putant, & ſuo merito placere non poſſunt, placere volunt in comparatione malorum. Et quis non ſtultiſſimum judicet illum, qui ſurdo loqui velit? atqui ſurdo maledicere, ut ait S. Gregorius, eſt abſenti & non audienti derogare. Adde, quod, ſicut is, qui a tergo & clam invadit proximum, ignobile & turpe facinus commiſiſſe cenſetur: ita idem de detractore ſit ſentiendum; hinc Deus per Moyſen dixit: Maledictus, qui clam percuſſerit proximum ſuum, & dicet omnis populus, Amen.

§. X. MEDIA.

S. Laur. Juſt. l. c.

I. *Dilectio proximi*, quia teſte S. Laurentio Juſtiniano, aliena prorſus a charitate detractio eſt: qui proximum ſicut ſe ipſum diligit, detrahere neſcit, neque detractoribus libenter præſtat auditum.

Manſi di ſc. 8. n. 3.

II. *Correctio ſeria*, uti S. Franciſcus ſuaſit: qui

qui audiens quemdam famam fratris denigrantem, Vicario ſuo dixit: Surge, ſurge, diſcute diligenter, & ſi Fratrem accuſatum innocentem reperens, accuſantem dura correctione cunctis redde notabilem; inſtant enim Religioni diſcrimina; niſi detractoribus obvietur, cito multorum ſuaviſſimus odor fœtebit, niſi fœtidorum ora claudantur. Summa, volo, cures providentia, ne peſtifer ille morbus latius ſe diffundat.

S. Chryſ. ho. 2. in Matth. III. *Pœnitentia celerata*; quia ſicut vipera poſt morſum ad aquam currit, quam niſi repererit exſpirat, ita prorſus, ſi quis venenum detractionibus aliorum auribus inſtillarit, ſi vox exciderit incauta, famam alienam violatura, mox eadem hora ad aquam pœnitentiæ accurrat, detraxiſſe doleat, deinceps futurus cautior, atque, ſi ullo modo poſſit, reſtituturus, quæ lingua clanculum ademit. Difficile hoc quidem, ſed neceſſarium, & melius eſt, ablata reſtituere, quam cum ablatis perire.

S. Bern. Ser. l. 6. 8. 6. 1. IV. *Humiliatio profunda*, ita S. Bernardinus ſuaſit, dicens: Optimum non detrahendi remedium eſt humiliatio, per quam homo recurrat ad arcana conſcientiæ ſuæ, atque reminiſcatur cogitando, quod multa commiſit, ex quibus ex gratia Dei infamiam non incurrit, ut ex conſideratione propriorum peccatorum, quæ tangunt eum, & pungunt conſcientiam ſuam, peccata non ponderet ac conſideret aliena. Cui conſentiens S. Bernardus: *S. Bern. de inter. domo c. 42.* Si vis detrahere, inquit, tua in te retorqueto, non aliorum delicta, ſed propria carpe; numquam enim aliis detrahes, ſi te bene inſpexeris: De malo alieno os tuum non coinquines, non detrahas peccatis, ſed condole.

S. Th. 2. 2. q. 73. a. 4. V. *Reſpectus humani contemptus*, ſunt enim nonnulli, ut S. Thomas advertit, quibus tametſi murmuratio ſumme diſpliceat, attamen quia reſpectum ſive timorem aliquem humanum vincere non poſſunt, ſeſe directe & generoſe illi minime opponunt, & ideo arte hic opus eſt, magnaque ad reſiſtendum dexteritate. *S. Jo. Cl. de Paſc. S. 30. n. 3.* S. Joannes Climacus ait: Neque revereare quemquam alteri apud te detrahentem, ſed obtrectatori dicito: Tace frater, ego quotidie, gravius delinquo, & quo pacto illum damnabo?

Manſi diſc. 15. n. 6. VI. *Diverſio ſermonis*, uti innominatus quidam Author ſuaſit dicens: Reſpice poſt tergum; exſpue in terram, confrica caput, conquerere de cibis nimis ſalſis, aut de miniſtris non tibi, ut oportet, ſervientibus, lauda vinum, aut condimenta menſæ, conquerere de canibus ſub menſa tranſeuntibus, & fœtorem aliquem relinquentibus. Stapletonus in vita Thomæ Mori Regni Angliæ Magni Cancellarii, qui demum pro fide Chriſti Martyr occubuit, refert, quod vitium coram ſe proferri audiens, magna cum dexteritate diſcurſum divertere, alioſque curioſos non minus, quam jucundos ſermones in medium producere ſolitus fuerit. *Ib. n. 9.* Cum taurus aliquis furibundus adverſus hominem ferocire incipit, is, ut ejus ſævitiem evadat, pallium in cornua ejus protinus injicit, dumque bos, ut pallio, quo caput obvolutum eſt, ſeſe eximat, totus intentus eſt, homo aſtutus tempore, & occaſione bene utens, per velociſſimam fugam ſibi & vitæ ſuæ conſulere parat: Pari quoque artificio homines Deum timentes uti debent, quando enim linguam maledicam maligna ſua murmuratione proximum invadere audiunt, tunc induſtie & dexrere eamdem in alium diſparatum diſcurſum divertere & diſtorquere debent.

Salom. Prov. 25. n. 23. VII. *Triſtitia vultus*: Nam, teſte Salomone, *ventus Aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem*. Porro ventus ſeptentrionalis, qui idem eſt, quod ventus Aquilonaris, diſſipat & impedit pluvias, ut Dion. Carthuſianus ait, quia frigidus eſt & gelidus; ſicut enim ventus ille abundantem & copioſam craſſorum vaporum in aera elevationem impedire ſolet, ita quoque cauſa eſt, quod nubes in aquam minime reſolvi poſſint. Quam ſimilitudinem idem Carthuſianus ei, qui maledicum vultu aſpero, & ad iracundiam compoſito coercet, his verbis applicat: Auditor detrahentis, mœſtum vultum monſtrando detractori, tacite admonet eum, ut ſileat, dum enim detractor perpendit ſua verba invite audiri, repercutitur in ſemetipſo: Gloſſa ab eodem Carthuſiano ſuper prædictum Proverbiorum textum citata dicit: ſi hilari vultu audieris detrahentem, tu illi das fomitem detrahendi: ſi autem triſti eum vultu audieris, diſcit non libenter dicere, quod didicerit non libenter audiri.

S. Ant. Pad. ſ. 16. in Domin. Trinit. VIII. *Oblivio abſentium hominum*, ut Sanctus Antonius Paduanus hortatus eſt, inquiens, omnem hominem abſentem, quem non vere & pure diligis, obſecro te, frater mi, oblivi-ſcere; ut dicere poſſis illud, quod dixit Joſeph, quando Manaſſes natus eſt ei: oblivi-ſci fecit me Dominus omnium laborum meorum. Magnus eſt labor, vitam alterius lingua detractionis lædere, malum alienum ſuum tacere, pondus alterius ſibi ſuperponere: *Sub lingua ejus*, inquit Pſalmiſta, *labor, & dolor*.

S. Chryſ. in Pſ. 90. v. 19. IX. *Bona locutio de detrahente*, ſic Sanctus Chryſoſtomus ſuaſit: ſi vis, ait, & te ipſum beneficio afficere, & illum probe ulciſci, bene dicas de eo, qui tibi fecit injuriam: ita facies, ut multi ſint ejus pro te accuſatores, & ipſe magnam mercedem accipies, ſin autem maledicas, ne fides quidem tibi habebitur, ut qui inimicitiarum ſuſpicione labores, quare tuum ſtudium tibi vertitur in contrarium: tu enim volebas bonam ejus famam evertere; contra autem accidit, per laudem enim non per accuſationem, hoc eveniet, ſed contra omnino, & te ipſum quidem majori ignominia afficis, illum autem tua tela non tangunt.

S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 4. X. *Depoſitio curæ de aliis ad ſe non pertinentibus*, nam, ut recte Sanctus Laurentius Juſtinianus dixit: Quamobrem, O detractor, quid fratris tui obloquendo ſcelera detegis? Ad te nunc meus eſt ſermo. Quis te, quæſo, vitæ Judicem conſtituit alienæ? Quis te fratrum tuorum accuſatorem fecit? quid tua intereſt, proximorum propalare facinora? verum ſi delinquat frater, nunquid te offendit in aliquo? nunquid honori derogat tuo? quale,

Digitized by Google

le, oro, jus habes in proximum, ut tuis eum velis arguere vocibus, atque obtrectationibus lacerare?

Monſ. diſc. 1. n. 1.

XI. *Auditio negata*; nam ipſa quotidiana experientia docet, quod, quandiu terra aliqua ſolida manet, nec aratro ſcinditur, nec ligone, aut quovis alio culturæ genere elaboratur, ſemen eidem ſuperinjectum, nec radices mittat, nec germinet, multoque minus fructum producat: Eodem quoque modo maledicentiæ zizania non adhæreſcit, nec radices agit in illis, qui murmurationibus aures præbere firmiter & conſtanter renuunt, eaſdemque abominantur, & exhorreſcunt: Quoad hos enim eſt veluti ſemen quoddam, quod ſeminatum eecidit ſupra petram, de quo dicitur; Natum aruit, quia non habebat humorem.

Drex. in Phaet. c. 11. §. 1.

XII. *Radicem tollere*: Ea autem eſt vel *Superbia*, dum Detractor ſuam oſtentat ſcieotiam: aut *Levitas animi*, dum aliis ſtudet placere: aut *Invidia*, dum aliena lucra ſua damna reputat: aut *Simultas, & alienatio*, dum animum vindictæ appetentem ſatiare deſiderat: aut mala *Conſuetudo*; tunc enim etiam non cogitantibus elabitur oociturum telum.

S. Bern. ſ. 41. de tat. Dom. Pſ. 63. v. 7.

XIII. *Seipſum & ſuos defectus inſpicere*: Sic S. Bernardus ſuaſit diccos: Nunquam alienis detrahes, ſi te bene inſpexeris. Hinc S. David: Scrutati ſunt iniquitates (ſcilicet alienas) defecerunt ſcrutantes ſcrutinio (propriorum defectuum) Idem S. Pimenius Abbas ſapienter confirmavit, dum rogatus, quomodo poſſit vitare homo, ne loquatur malum de proximo ſuo, reſpondit: Ego & proximus meus duæ imagines ſumus: eum ergo meam perſpexero, & reprehendero, invenitur imago Fratris mei venerabilis apud me, quando autem meam laudavero, tunc Fratris mei imaginem parvam reſpicio: Tunc ergo alteri non detraho, ſi ſemper me ipſum reprehendo. Id quod pius Abbas facto ipſo declaravit, dum ſaccum humero impoſuit in poſteriori parte arena plenum, in anteriori vero pauca grana continentem, dixitque priori aliena, poſteriori noſtra peccata ſignificari, quorum dum obliviſcimur, paucorum alienorum recordamur, & carpimus, ſicut, qui multum foris vagantur, plerumque domeſtica non curant negotia: e contrario vero boni, teſte S. Gregorio, cum alienas culpas audiunt, mox ad cor proprias reducunt.

Ruff. l. 3. de vit. Patrum. 39. Ibid. n. 213.

S. Greg. l. 3. mor. c. 31.

S. Bern. ſ. 24. Cant.

XIV. *Fugere Societatem Detractorum*: de quibus S. Bernardus dixit: Non venit anima mea in eonſilio detrahentium, quoniam Deus odit eos, dicente Apoſtolo: Detractores Deo odibiles. Hinc S. Hieronymus quoque monuit: Si quem aliquid detrahentem audieritis procul ſugientes dimittite velut ſerpentem, ut vereeundia victus diſcat de aliorum factis ſilere.

S. Hier. 3. reg. mon. c. 22.

S. Paul. ad Cel.

XV. *Non cito credere narrantibus*; nam, ut ſapienter S. Paulinus advertit, ſi hæc in nobis eſſet diligentia, ne paſſim obtrectatoribus crederemus, jam omoes detrahere timerent, ne non tam alios, quam ſeipſos viles detrahendo facerent. Sed hoc ideo malum celebre eſt, idcirco in multis ſervet hoc vitium, quia pene ab omnibus libenter auditur.

Drex. in Phaet. c. 2. §. 4.

XVI. *Sermonem alio derivare*, ut enim ferocienti Tauro pallium objicitur, ut, dum ille cum pallio luctatur, homo illi ſe ſubducat, ſic ut eum, cui detrahitur, liberemus, ſermo diverſus obtrudendus eſt.

§. XI. ASCETICA.

Richard. de S. Vict. p. 1. l. 3. de erud. int. hom. c. 8.

I. IN primis noſſe bene debet, *Quid ſit detractio*: quod quidem Riehardus de S. Victore breviter oſtendit, dum ait: Detractio eſt bonæ opinionis attenuatio, moxque ſubdit: Detrahere eſt de apertis boois velle aliquid diminuere, cum non poſſis penitos evacuare; detrahit enim, qui aliquid oblatrando retrahit, unde hominis famam glorioſiſſimam credit. In ſpecie autem quomodo eommittatur, S. Bonaventura indicat, dum ait: Ex ramo invidiæ procedit detractionis ſolium, quo proximi proſperitas impeditur; hoc autem ſolium principaliter in duo dividitur, quia qui detrahit, aut hoc facit, ejus bonum diminuendo, aut eidem malum imponendo. Primum ſolium quatuor ſolia ſecum habet, ſcilicet bonum proximi tacere, diminuere, pervertere: & negare. Ex ſecundo ramo hæc folia procedunt: malum libenter audire, diſſimulare, confirmare, aggravare, addere, revelare, & imponere. Alios adhuc modos S. Bernardinus oſtendit, ſcilicet falſa crimina imponendo, & hoc quandoque verbis communibus, quandoque verbis apertis, quandoque deriſionibus, quandoque nocturnis ſibilis, quandoque ſimulatis atque mutatis vocibus, quandoque nutibus & ſignis, quandoque libellis famoſis, quandoque cantilenis, quandoque litteris & epiſtolis.

S. Bonav. ap. Monſ. diſc. 10. 1.

S. Bern. t. 2. ſer. 39. a. 2. c. 7.

S. Bonav. in Eccl. c. 10.

II. Noſſe debet, *quandoque defectus aliorum propalari liceat*: Nimirum cum dicit, aut neeeſſitate compulſus, aut inductus utilitate, tunc, inquit S. Bonaventura, tenemur ad hoc, quando præceptum urget divinum, vel humanum, humanum quidem, quando ſuperior imperat patefacere crimen proximi. Divinum vero, dum conſcientia ad ſimilem exſtimulat propalationem faciendam, ut vel corrigatur vel emendetur exceſſus: ſervatis nihilominus ſemper fraternæ correctionis eonditionibus. Propter utilitatem poſſet manifeſtari peccatum proximi, dum ipſum panditur ei, qui fructum, non damnum, ſit allaturus prævaricatori: ſicut quando narrat homini, qui diligit, & qui compatitur, & habet voluntatem corrigendi illum. Deinde Sanctus ad noſtrum concludens intentum ait: quando vero non conſideratur neceſſitas, vel utilitas, etiamſi ſit veritas, non excuſatur detrahendi libidine; immo peccato detractionis peccat, etiamſi verum dicat; qui loquendi modus ne quem audienti ſcrupulum inducere poſſit, Sanctus immediate ſubjungit: Ne quis mihi dicat: tunc detraho, quando falſa dico, ſi autem vera dico, minime: nam licet vera loquens maledixeris, & hoc eſt crimen.

Monſ. diſc. 2. n. 1.

III. Noſſe debet, *quando alterius famam defendere debeamus*: quem in finem oculos mentis noſtræ convertamus ad id, quod in Calvariæ monte duos inter latrones legimus acci-

Digitized by Google

accidiſſe. Teſte S. Luca, reprobus dumtaxat latro maledixit Chriſto, quod ut ſocius ejus inaudiit, publice reprehendit errorem, Chriſtique propugnavit innocentiam, dicens: Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit? neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? Idem omnino in præſenti dicere licet, nimirum in eadem damnatione fuat, ſcilicet qui detractionibus famam & honorem alterius diminuit, quique diminuentem audiens, & ipſe malitioſe famam reſarcire negligit. Notate S. Lucæ verba, ait enim: *Reſpondens autem alter increpabat eum dicens* & Ly reſpondens relationem habet ad interrogationem a malo latrone ad bonum factam, & nihilominus Evangelium non docet, latronem reprobum alteri, præterquam Chriſto, locutum fuiſſe: cur igitur S. Lucas ait? *Reſpondens?* voluit, ni fallor, hoc loquendi modo nos edocere Evangeliſta, quod, quando fratres noſtros diffamari audimus, noſtram hanc infamiam reputare, quod ad ſimilia irritati & provocati, proximorum defenſionem atque excuſationem in nos ſuſcipere debeamus; proximi cauſam reputantes propriam, præſertim quia ſumus invicem membra, ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, pro invicem ſolicita ſunt membra, experientia teſte, ſi quando una pars corporis offenditur, reliquæ confeſtim ſubveniunt, defendunt, adjuvant partes.

S. Thom. 2. 2. q. 73. a. 2. IV. Noſſe debet *diſcrimen*: *quod inter contumeliam & detractionem verſatur*; quod S. Thomas ſequentibus verbis aſſignat: Verbo dupliciter aliquem lædit; uno modo in manifeſto, & hoc fit per contumeliam; alio modo occulte, & hoc fit per detractionem. Ex hoc autem, quod aliquis manifeſte contra alium verba profert, videtur eum parvipendere, unde ea hoc ipſo dehonoratur, & ideo contumelia detrimentum affert honori ejus, in quem profertur: Sed qui verba contra aliquem profert in occulto; videtur eum vereri magis, quam parvipendere; Unde non directe infert detrimentum honori: ſed famæ, in quantum hujuſmodi verba occulte proferens, quantum in ipſa eſt, eos, qui audiunt, facit malam opinionem habere de eo, contra quem loquitur.

S. Anſ. ad Rom. 2. 30. V. Noſſe debet: *quæ inter ſuſurronem & detractorem ſit differentia*: nimirum ea, quam Belvacenſis indicat dicens: Suſurro mala de proximo ſeminat, ut inter audientes & diffamatum animia diſſenſionum, odiorum & inimicitiarum fœcundet: Detractor non intendit dicere de proximo niſi malum, unde ſcilicet poſſit proximus diffamari, ſuſurro vero non ſimpliciter intendit malum dicere, ſed quidquid ſit illud, quod poſſit animum unius contra alium perturbare. Et iterum S. Anſelmus de eodem duplici hoc diſceptans vitio, ſequentem ſtatuit reſolutionem: Suſurrones ſunt, qui in auribus alicujus loquuntur malum de alio, detractores autem, qui virtutes ab aliquo ſuis verbis detrahunt, vel minuunt: Suſurro quippe a ſono locutionis dicitur, quia non in facie alicujus, ſed in aure loquitur, ſecrete derogando, detractio autem eſt, aliorum bene geſta opera vel in malum vitioſe mutare, vel invidendo fallaci fraude diminuere: cum aut mala dicuntur, quæ ſunt, aut parva bona, quæ magna ſunt. Detrahere enim eſt bona alterius deorſum trahere, id eſt, inclinare & premere, vel de ipſis bonis aliqua trahere, ut pauciora ſeu minora, quam ſunt, oſtendatur eſſe: *Non appelleris ſuſurro*, admonet Eccleſiaſticus, *& lingua tua ne capiaris & confundaris*.

VI. Noſſe debet, *cur tam grave ſit vitium detractio*, id quod S. Thomas explicat, dicens: Ne putentur iſta peccata eſſe levia, quia ſolo ore committuntur, ſubdit: Deo odibiles, impugnat enim id maxime, quod Deus in hominibus amat, ſcilicet mutuum amorem. Joann. 15. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*. Cui etiam S. Bernardus conſentit dicens: Non veniat anima mea in conſilio detractorum, quoniam Deus odit eos, nec mirum, quoniam vitium illud charitatem, quæ Deus eſt, acrius perſequi & impugnare cognoſcitur. *S. Thom. 2. 2. q. 73. a. 3. ad 3.* *S. Bern. ep. Monaſt. diſc. 4. n. 2.*

VII. Noſſe debet, *Cur Religioſis præcipue hoc vitium fugiendum ſit*, nimirum quia nihil pernitioſius eſt detractore in collegiis juſtorum; diſſipat, namque charitatem, diſſolvit unitatem, humilitatem fugat, pacem turbat, rixas paſcit, nutrit diſcordias, lites movet, odia generat, & omnem dirimit ſanctitatem. Quod etiam S. Hieronymus confirmat dicens: Eſt ſane tale hoc vitium, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis, qui ſe Sancte inſtituere volunt, prorſus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil eſt, quod ita mobilem mentem & levem faciat, quam facile totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi; beatuſque eſt, qui ſe ita contra hoc vitium armavit, ut apud eum nemo detrahere audeat. Quod ipſum etiam diſcet ex S. Paulino Epiſcopo, qui S. Hieronymo pollicem premens, totus totidem verbis in eo eſt, ut fœditatem turpiſſimi hujus vitii graphice depingat, & fugam ejus omnibus, iis præcipue, qui religioſi audire volunt, perſuadeat. Et optimo quidem conſilio, cum commune hoc ſit vitium fere, & ceu peſtis quædam late per orbem ſerpat, adeo ut S. Chryſoſtomus intrepide dixerit: Hoc vitio neque ſæcularium, neque Monachorum ullum facile invenies liberum. *S. Laur. Juſt. c. 21. de diſcip. Monaſt.* *S. Hieron. ep. 14.* *S. Paul. ad Celantiam.* *S. Chryſ. apud Engelgr.*

VIII. Noſſe debet *modum extirpandi hoc vitium tum in ſe, tam in aliis*, qui quidem optimus eſt, ſi radix illius, de qua ſuperiori §. num. 12. dictum, extirpertur, & e contrario charitatis fraternæ ſtudium magna cum ſolicitudine ſuſcipiatur, ſi enim hæc firmas ſemel in animo radices fixerit, facile iis ad vitium detractionis utpote ſumme charitati illi contrarium totis viribus exterminandum impelletur. *Dom. 2. poſt Pent.*

IX. Noſſe debet *modum ferendi detractiones*, qui quidem optime a pio Aſecta docetur, ut qui in perſona Chriſti ſic loquitur: Si attendis, quid apud te ſis intus, non curabis, quid de te loquantur homines foris. Homo videt in facie, Deus autem in corde. Homo conſiderat actus, Deus vero penſat intentiones. *Lib. 2. c. 6.*

D 2 Eri-

Erige ergo cor tuum in cælum, & non contriſtabit te contemptus hominis in terris.

X. Noſſe debet, *quando de alterius peccato ſermo inſtitui poſſit, aut debeat*: nimirum in duobus caſibus, 1. Cum res jam percrebuit in vulgus promulgata, & paſſim in ſermone cœpit eſſe. 2. Cum ei dicitur qui peccantem caſtigare & juvare poſſet. Et ad hoc faciendum ſæpe etiam obſtringimur, ut S. Thomas docet, ne ulcus occultatum putreſcat.

S. Bern. ſ. a. 10. t. 1. 23. a. b. 1. XI. Noſſe debet, *quomodo audiendo detractiones peccari poſſit*, nimirum tripliciter, juxta S. Bernardinum. Primo ſi taceat; ſecundo ſi delectetur: tertio, ſi inducat. Immo ſuperaddit Sanctus: Arbitror ego, detractiones audientem longe quandoque culpabiliorem eſſe ipſomet detractore. Talis plerumque amplius, quam detractor, peccat, vel offendit, quoniam ex majori iniquitate vel malignitate procedit, & talis omnium malorum, quæ ex cauſa ab eo data procedunt, coram Deo habet reddere rationem.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Pſ. 56. v. 5. I. EX occaſione thematis: *Lingua eorum gladius acutus*: poteſt comparatio inter carnifices, qui S. Bartholomæum excoriarunt, & inter detractores inſtitui dicique, hos illis crudeliores exiſtere. 1. Quia illi veſtes ab initio detraxerunt, iſti famam omnibus rebus pretioſiorem auferunt. 2. Illi autem materialem dumtaxat, quæ corpus ornat; hi ſpiritualem autem, nempe opinionem bonam aliorum de aliquo, quæ totum hominem exornat, abſtrahunt: 3. Illi vitam corporalem, iſti ſpiritualem, qua quis in mente aliorum vivit, eripiunt, & ſæpe etiam omnino animæ, dum proximum in cupiditatem inſatiabilem vindictæ præcipitant, interitum afferunt. 4. Illi Sacerdotem occiderunt ignorantes veram fidem, aut non credentes; iſti ſcientes, agnoſcentes Sacerdotalem dignitatem audent tangere Christum Domini. 5. Illi Benefactorem ſuum peremerunt, iſti majorem Benefactorem, ſcilicet ipſos etiam Superiores, qui curam animæ ipſorum gerunt, ſpiritualiter occiderunt. Si ergo crudelitatem in S. Bartholomæum exercitam deteſtamur, quanto magis detractionis vitium fugere oportet?

Jer. 8. v. 17. II. Ex occaſione thematis: *Ecce ego mittam vobis ſerpentes, regulos quibus non eſt incantatio*: poſſunt detractores ſerpentibus comparari. 1. Quia ſicut Diabolus per ſerpentis formam aſſumptam ſeduxit primos parentes, & omnibus poſteris graviſſime nocuit; Ita & per detractores hodie etiamnum pluribus nocet; S. Chryſ. in Pſ. 100. hinc S. Chryſoſtomus ait: Qui detractioni ſtudet, Diabolo ſervit, utpote qui calumniæ opera exequatur. S. Aug. epiſt. 137. S. Auguſtinus, quem Diabolus non poteſt devorare ſeductum ad nequitiam famam ipſius inquinare conatur, ut, ſi fieri poteſt, opprobriis hominum & malarum linguarum detractione deficiat, & ſic in fauces ejus ruat. 2. Quia ſicut ſerpens occulte mordet, ita & detractor. 3. Quia ſicut ſerpentes aliqui in lingua, alii in cauda venenum gerunt, ita Detractores aliqui ſtatim initio ſermonis lædunt; alii prius laudant, ut per finem ſermonis velut caudam gravius vulnerent. 4. Quia ſicut ſerpens uno morſu totum corpus inficit, ita Detractor paucis verbis vitam & famam aufert. 5. Quia ſicut ſerpentes, ut ipſi vivant, Matrem enecant, ita Detractor antequam aliis noceat, ſibi ipſi plurimum obeſt. Hinc merito S. Bernardus dixit: Fuge detrahentes velut ſerpentes.

III. Ex occaſione thematis: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar*: poteſt Detractio homicidio comparari juxta illud S. Auguſtini. Nemo peritorum aut prudentium putet, quod minus ſit periculum in verbis lingua metiendo: quam manibus ſanguinem fundendo, idque probetur ex triplici capite majus eſſe. 1. *Ob vitam, quæ eripitur*: cum multi malint vitam temporalem, quam famam, perdere, per quam in mentibus aliorum vivunt; hinc multi mortem elegerunt, ut famam ſibi compararent, vel conſervarent, 2. *Ob modum, quo eripitur*: Occulte ſcilicet, & fraudulenter; ſicut Joab olim Abnerem & Amaſam occidit; 3. *Ob inſtrumentum, quo eripitur*: ſcilicet per linguam, quæ juxta S. Bernardum eſt gladius anceps, imo triplex, atque adeo graviſſimo cum dolore & damno vulnerat. Pſ. 100. v. 5. In S. Aug. q. 1. c. memo.

IV. Ex occaſione thematis: *Abominatio hominum detractor*: poteſt Detractio Lepræ comparari. 1. Quia ſicut lepra rumpit corpus leproſi, ita detractio animam detractoris. 2. Quia ſicut lepra etiam facile inficit, & Detractor audientes corrumpit, & perimit. 3. Quia ſicut Leproſi propter hæreditarium morbum ab omnibus fugiuntur, & in loco ſpeciali habitare coguntur; ita & Detractores omnibus hominibus exoſi ſunt, & declinantur. Vide Fabr. in Auctario them. 4. in Dom. 4. poſt Paſcha. Prov. 24. v. 9.

V. Ex occaſione thematis: *A detractione parcite linguæ*: poteſt comparari detractio ſagittæ, qua Dux Bullionis Lotharingius Urbem Jeroſolymam obſidens, in turrim Davidicam excuſſa tres ſimul alites confixit; ſimili ergo modo dicatur & ſagittam detractionis tres uno ictu configere, nimirum detrahentem; eum, cui detrahitur; & audientem. Unde merito quidam cecinit.

Detrahis? Auditor cadit, hoſtis, & Auctor;
Quod caput eſt: ſi vox tres ſimul una necat.

Vide Engelgr. in Dom. 8. poſt Pent. p. 3.

§. XIII. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. GIgantea Statua, quam in ſomnis conſpexit Nabuchodonoſor, caput habebat aureum, pectus aureum, corpus æneum, crura ferrea, pedes vero fictiles, quod ut exile contigit ſaxum, atrivit ſubito, excuſſamque molem iſtam cum univerſis pretioſis adeo, ſolidiſque metallis reduxit in pulverem. Ecce vobis vivum detractoris typum, qui proximo detracturus, eum auro coronat charitatis Mand diſc. 7. n. 1.

ar-

ardentis, argento ſpecialis decorat integritatis, invictæ munit ære conſtantiæ, varias agglomerans virtutes & præcellentias ejus, cujus famam immolare geſtit; aſt finem noſtis? ut tandem exilil lapide maledicæ linguæ ſuæ ex fragili fictilium pedum baſi aliquem eliciat defectum, aut fragilitatem quampiam occultam; quo ſtante & obtento, in totam impius deſævit molem, bonum calumniis atterit nomen, omnemque ſanum de proximo abolet conceptum.

S. Greg. in 1. Reg. 24. 6. II. David in ſpelunca Odolla inimico ſuo Sauli pepercit, limbum nihilominus veſtis ejus ſuccidit, de quo facto poſtmodum ingemiſcens, *percuſſit cor ſuum, eo quod abſcidiſſet oram chlamydis*. Cur indoluit obſecro? omnia in figura contingebant. Deſignabat David detractorem, proximo furtive amputat veſtimenta, id eſt, murmuratione ſecat leviter, exilem narrando proximi defectum, quod ſufficit, ut proximus boni nominis denudetur honeſtate. Quid per Saul, niſi Rectores inquit S. Gregorius, quid per David niſi ſubditi, ſignificantur? O quam in hoc ſimiles David l quid, ſi verentur mittere manum in Chriſtum Dominum nec volunt occidere; libenter tamen oram chlamydis præcidunt; hoc eſt, honoris veſtem, ſi non lacerant, diminuunt.

Mans. diſc. 3. n. 3. III. Pſalmiſta Pſ. 13. dicit: *Qui devorant plebem meam, ſicut eſcam panis*. Quæ, obſecro, ſimilitudo eſt inter eum, qui aliis maledicit, & eum qui panem comedit. Detractores & murmuratores hoc ſe impinguant veneno, inſtar ciconiarum, quæ viperis nutriuntur; namque ipſi tam commune & familiare eſt murmurare, quam cuique homini manducare panem; nullus eſt cibus quotidiano familiarior pane, ad omnes epulas adhiberi ſolito; ita nec quidquam communius detractione: quicumque alii cibi, etiam lapidiſſimi ſecundum ſe, tandem aliquando nauſeam creant, numquam panis, quia juxta communem medicinæ aphoriſmum, omnis nauſeatio mala, panis autem peſſima; ita quocumque alio pauliſper deficiente vitio, ſolus murmurationis pruritus pertinax perſiſtit uſque ad tumulum, multi in ætate maturiori jocis, conviviis ſenſualitatibus renunciant, ſed non murmurationibus: ſepulchrum patens eſt guttur eorum; murmuratio individua eſt uſque ad ſepulchrum comes: quam ob cauſam a S. Jacobo dictum eſſe arbitror: Lingua conſtituitur in membris noſtris, & quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ. Reliqua vitia unam enim duntaxat inflammant humanæ vitæ partem; v. gr. Caro florentiores juventutis annos, mundus virilitatem, quæ honores, dignitates aliaque temporalia bona, aucupatur; avaritiam ſenilis plerumque ſectatur ætas; aſt murmuratio & detractio originem ducit ab unguiculis, ſemperque accreſcit per totum vitæ noſtræ curſum: Inflammat rotam nativitatis noſtræ, qui enim huic deditus eſt vitio, omni tempore, loco, & ætate labitur. Detrahendi libido terminum non habet, nunquam ſaturatur, inquit Salvianus.

Apocal. 12. 3. IV. Joannes in Apocalypſi draconem a ſe viſum atteſtatur, inquiens: *Et ecce draco ma-*

gnus rufus, habens capita ſeptem: & cornua decem: & capitibus ejus diademata ſeptem: & cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram. Per hunc draconem juxta S. Bernardini ſenſum detractio intelligitur. Draco ſolo perimit flatu, pariter & detractor ſola maledici oris aperitione ſpiritualem quandoque & corporalem cauſat mortem. Rufus erat draco, ita & maledicus iraſcibili & vindicativo ſuo abripitur appetitu. Septem capita varias denotant detractionum ſpecies; ſeptem diademata univerſe in omnes populos regnum & dominium; cauda ſua ſtellas firmamenti in terram dejicit, dum perfectiſſimis etiam inſidiatur, eoſque infeſtat.

Fuga.

V. Regius Propheta David in Pſ. 14. de illis, qui in tabernaculo altiſſimi locum habituri ſunt, tractans, dicit: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Et reſpondet quod ibi habitaturi ſint, qui linguam ſuam refrænant, ne male loquantur de aliis, nec non ii, qui a maledicis aures ſuas avertunt: Qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos; at vero id, quod a nobis maxime conſiderandum eſt, ſunt verba; quæ ſequuntur: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus.* Circa quæ Hugo Cardinalis aptiſſime ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: Opprobrium non accepit adverſus proximum ſuum, id eſt, non acceptavit illatum, a ſe, vel ab alio, vel non accepit, neque in corde ad cogitandum, neque in ore ad loquendum, neque in aure ad audiendum; hac enim diligentia & averſione ſuppoſita, nullum detractor locum habere poteſt, & ideo ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus. Vel aliter poteſt exponi, ut jungatur ei, quod immediate præcedit ſic: Opprobrium non accepit, id eſt, detractor deductus eſt ad nihilum; quia non audet detrahere coram ipſo, qui non recipit opprobrium dictum de proximo ſuo; quia, ut S. Hieronymus ait, ſi deeſt auditor, deeſt & murmurator. *Hug. Card. in hic Pſ.*

VI. Probiſſime Deo noſtro perſpectum erat, quidquid in infamibus civitatibus Pentapolitanis ageretur, & tamen, licet criminum inibi commiſſorum accuſatores plurimos habuiſſet, perſonaliter deſcendere voluit ad faciendum legitimum de illis proceſſum. Ubi Rupertus Abbas notat, ideo Deum in propria perſona deſcendere voluiſſe quia peccata incolarum caſtiganda, & toti mundo manifeſtanda erant, quod facere noluit, niſi re prius legaliter & judicialiter cognita & perſpecta, ut per hoc ſalutare nobis relinqueret documentum, quod ſcilicet temerarium hominum prohibeatur judicium, ne facile audita credant, vel inexperta judicent. Quot ſunt, quos in cenſurandis aliorum actionibus charitatis zelo motos fuiſſe credimus, quos tamen poſtea paſſionibus & proprii intereſſe promuvendi ſtudio agitatos fuiſſe deprehendimus. *Rupert. Abbas l. 6. de Tr. c. 4.*

Manſi diſc. 16. n. 2.

VII. Communiter docent Sacræ Scripturæ Interpretes per Cham, qui a Patre ſuo Noe maledictus fuit, præfigurari detractorem, utpote cui proprium eſt turpiores proximorum defectus detegere; ſed obſervandum eſt, quot benedictionibus a Patre cumulati fuerint, quamque ſe virtuoſos, omnique laude dignos probaverint duo filii ejus Sem & Japhet, qui pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum operuerunt verenda patris ſui, facieſque eorum averſæ erant, & patris virilia non viderunt; qui proinde in hac actione repræſentarunt illos, qui aliorum defectus & peccata audientes, ſuam a linguis maledicis averſionem oſtendunt, defectuſque auditos meliori, quo poſſunt, modo contegere & palliare conantur, eadem cum charitate & compaſſione fraterna excuſando, & ſub rigidi ſilentii velamine ſtudioſiſſime abſcondendo.

Id. diſc. 4. n. 7.

VIII. Alias inter leges in Tabernaculi fabrica a Moyſe obſervandas, juſſit ei Dominus, ut faceret lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, & vaſa, ubi ea, quæ emuncta ſunt, extinguantur, de auro mundiſſimo, quod idem præceptum in duobus libri Exodi capitibus latum reperio. Cur, obſecro, divina illa Majeſtas, quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates, regulas & decreta ferre voluit in præſcribendis tantæ vilitatis rebus, quales lucernarum ſunt emunctoria? quoad ſenſum litteralem faciliter reſpondetur: id ordinatum fuiſſe, nec emuncta per tabernaculum diſperſa, ipſum forditie & fœtore inficerent. Aſt cur aurum præſcriptum fuit puriſſimum? Ad myſterium convolemus oportet. Apoſtolicus quidam ſæculi noſtri Prædicator aſſtruit, fideles Eccleſiæ, præſertim autem Sacerdotes & Prælatos Eccleſiaſticos lucernas eſſe debere, continuo ardentes & reſplendentes charitate, atque exemplaritate vitæ, juxta illud Chriſti effatum: *Lucernæ ardentes in manibus veſtris*. Aſt quia noſtra in nobis prædominante fragilitate, peccatorum multoties producimus myxtos, qui lucernas noſtras extinguunt, & offuſcant, non vult autem Deus, ut emuncta per terram diſſipentur, templumque conſpurcent; id eſt, prohibet peccata proximorum, publicari, ſcandaloſe diffundi, opprobroſe divulgari; quid igitur? purgari hujuſmodi præcepit, & puriſſimo charitatis auro occultari: quia charitas operit multitudinem peccatorum.

Damnum.

Abul q. 6. n. 11. 10.

IX. Murmurantis adverſum Moyſen Mariæ inſolentiam Deus lepra punivit: Et ecce Maria apparuit candens lepra, quaſi nix. Quare vindex Deus hanc ſpecialiter ei infirmitatem inflixit, præ quacumque alia? Doctiſſimus reſpondet Abulenſis: Erat lepra, immundiſſima omnium plagarum, cum propter eam repellerentur homines de conſortio aliorum. Voluit igitur Dominus hoc ſupplicii genere demonſtrare, murmuratores converſatione hominum aliorum indignos eſſe.

Manſi diſc. 6. n. 2.

X. Ingrati Hebræi fœtentia ora ſua multoties in murmurationes reſolverunt contra Deum & Moyſen, ſervum ejus in deſerto: Nihilominus juſtitia Dei vindex nunquam eos, aut fulminum horrore, aut ſylveſtrium ferarum tyrannide, aut cæleſtis alimenti quotidie depluentis penuria, ſed ignitorum duntaxat ſerpentium morſibus punivit. Myſterium quæritis, inquit Abulenſis? voluit Deus pœnam æqualiter proportioni culpæ? Hebræi contra Deum murmurationis evomuerant venenum, ideoque a ſerpentibus percuti debebant, qui virus portant ſub lingua, quam ita deſcribit S. Iſidorus: ſerpentina lingua tenuiſſima, & triſulca, vibrans, atri coloris, & ſi extrahas prælonga. Ecce vivum maledicæ linguæ prototypon.

Berchorius v. Detractio.

XI. Berchorius detractori invidiam ſemper aſſociatam aſtruit, ideoque eum viperæ aſſimulat, quæ ante ſe quam alios ferit; ſiquidem, priuſquam alium mordeat, viſcera rodit genitricis ſuæ: ita quoque detractio, inquit ille, prius ſe ſauciat, quam feriat alios; quoniam præter mortalem propriæ conſcientiæ plagam, inſuper ab interna conſumitur alienæ proſperitatis invidia. Ideo de detractore, inquit hic Author, poteſt intelligi commune hoc proverbium: Mus in pera, ſerpens in ſinu, ignis in ſtupa, male remunerant hoſpites ſuos.

S. Anſ. de ſimil. c. 14. 6.

VII. B. Clemens inter cætera, quæ ab ore S. Petri ſe didiciſſe fatetur, hoc modo ſcribit: Tria ſunt genera homicidii, quæ pari pœna plectuntur, interfectio fratrum, detractio, odium. De quo etiam Paulus dicit: *Si comeditis, & vos invicem mordetis, videte, ne ab invicem conſumemini*. Comedit namque alter alterum, & quaſi morſum in eo facit, quotieſcumque aliquis aliquem male loquendo viliorem efficit: Unde neceſſe eſt, ubi ab invicem conſumantur, pœnis videlicet gehennalibus detruti miſerrime puniantur. Sic igitur is, qui alterum detrahendo comedit, conſumitur ab eo, quem morſibus detractionis conſumere geſtit, nam cum ejus vitam per detractionem lacerat, ſemetipſum ante Judicem Deum condemnat.

XIII. Hedera Jonam obumbrans vix creverat, moxque a corrodentis vermis livore devorata, emarcuit; ita quo magis proximi creſcit virtus, eo ſtudioſius illam obſcurare conatur invidus, quaſi vermis medullam devorat arboris, aut carnes meliores rodit, id eſt, melioribus majorique laude dignis detrahit operibus. Per hederam, inquit Hugo Cardinalis, quæ viret in hyeme, ſignificantur boni, qui gaudent in adverſitate; per vermem ſignificantur detractores, qui corrodunt radicem, id eſt, pervertunt intentionem; & ſic arere faciunt hederam, qui bonos quandoque ceſſare faciunt a bono.

Hugo Card. in Jon. c. 4. v. 6.

Olaus Mil. 2. c. 11.

XIV. In montibus Doſtrinenſibus avis quædam arboris cujuſdam ſummitati inſidens, volubili motu ſuo tantillum e ramo excuſſit nivis, prolapſa de ramo in ramum, & tandem per rupes deorſum, ingentem paulatim effecit molem niveam, quæ in præcipitio ligna, ſaxa, terramque ſimul involvens, cum maximo impetu corruit deorſum, tandemque mobilis inſtar montis proruens caſtellum

lum ad montium radicem ſituatum offendit, & oppreſſit. An non eodem omnino modo vel unicum ſubinde murmurationis verbum, adverſus potentem, divitemque perſonam prolatum, privatas non modo inimicitias, ſed & bella publica, immo familarum (flens dico) immo civitatum & provinciarum ſuſcitat, promovet, perennat, exterminat? Unicus pro mille ſuffecerit teſtis S. Bernardinus inquiens: Qui bene conſiderat omnia mundi ſcelera, omnes iniquitates & quaſi omnes hæreſes, ſchiſmata, & impietates ex tertia lingua originem habent. O igitur lingua nequam, lingua tertia detractoris, o crudelitas infernalis! o impia odii & invidiæ proles! o peſtifera lepra! tu es, quæ diſcordias ſeminas, tu ſola conculcas bonos, diffamas juſtos, ſeparis ſcandala, teſtimonia falſa, perjuria occaſiones iniquas multiplicare non ceſſas. Tu lingua ſæva punis inſontes, inter conjuges ſcandala ponis, infamas viduas, defloras virgines, tu ſacras Religioſas confundis. Tu rancores, tu jurgia, livores & iras, contentiones & contumelias, & rixas, & ſciſſuras ſuſcitare non ceſſas. Tu ſola perditiones generas, incendia ſoves, homicidia patras: Tu fratricida, patricida, matricida, & cæteras crudelitates virulenta impietate committis. Tu ſola fœdera frangis, in conjurationibus occuparis, ſeparas amicos, multiplicas inimicos; Tu ſola diſſipas civitates, deſtruis regna, confoves tyrannias: Tu charitatem extinguis, deprimis juſtos, magnificas impios, fidem deſtruis, ſpem frangis, cæteraſque virtutes impia crudelitate perſequeris; Tn omnia ſcelera vivificas, & extollis. Quid plura? Tu Angelos in dæmones convertiſti, atque de cæleſti regno in æterna ſnpplicia dejeciſti & profundaſti; primoſque parenres noſtros, ac cnm eis totum genus humanum de Paradiſo deliciarum ad temporales, ad æternas miſerias deſtinaſti.

S. Bern. ser. l. 6. 1.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

Exod. 8. v. 16. I. DIxerat olim Deus Moyſi; Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ, & ſint ciniphes in univerſa terra Ægypti. Super quæ verba Stephanus Ethnenſis ait: Ciniphes animaſcula parva, ſed inquieta, & acriter pungentia: Ciniphes autem ſunt ſermones detractorii, eruntque in hominibus & jumentis, in omni ordine, ſexu, ætate, ſtatu, inter opulentos & egenos, dominos ac ſervos hoc detractionis malum graſſabitur; multi non blaſphemi, ſed pauci, immo vix ulli non detractores.

Horat. 1. Ser. Sat. 4. II. De detractore recte cecinit Horatius:

Abſentem qui rodit amicum:
Qui non defendit alio culpante: ſolutus
Qui captat riſus hominum, famamque dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt, hunc tu, Romane, caveto.

Exod. 18. III. In Exodo olim conſtituit Deus, ut eſſent in templo certi lebetes, in quos candelarum emunctiones projicerentur, ne tetro ſuo odore adſtantium nares offenderent, ſed in aqua merſæ protinus extinguerentur, quo præcepto voluit inſinuare, detractionum fœtores mox ab audientibus extinguendos, ne alios offendant, ſi ad eos quoque deferantur.

IV. Sigiſmundus Imp. cum apud illum purpurati accuſaſſent maledicentiam Germanicæ multitudinis, quæ de ſuo Principe paſſim male loqueretur; An nobis grave videtur, inquit, illos male loqui, cum nos male agamus? *Æneas Silvius l. 2. de rebus Alph.*

V. Cum Joannes Abbas quondam interrogaret ſenem: quomodo anima habens propria vulnera non erubeſcit detrahere proximo ſuo? Reſpondit ſenex: Erat quidam homo pauper, habens uxores duas male veſtitas & pene nudas. Qui cum ad nundinas vicinas navigare vellent, rogaverunt eum, ut ſimul irent. Eas ergo quia in publicum educere non audebat, utpote laceras, incluſit in dolium, & transfretavit. Circa meridiem una ex iis, populo recedente, advertens ſilentium exiliit, & reperit veſtem curtam, vilem, ruſticam, eaque ſe cooperuit, ſicque audenter in publico inceſſit. Altera proſpiciens e dolio, eamque videns ait: Ecce ſtulta iſta ruſticana in tunicula non erubeſcit. Cui maritus: O miraculum! hæc utcumque confuſionem ſuam cooperuit, tu vero undique lacera & nuda non erubeſcis culpare veſtitam vel ruſticare? Ita eſt, omnis detractor, qui propria mala non videns aliena ſemper accuſat. *Roſweid. in vitis PP. l. 6.*

VI. Detractorum nota vox & gladius eſt: vox *niſi*; cum dicunt: bonus eſſet, niſi hoc vel illud vitium haberet; unde natum diſtichon: *Engelgr. Dom. 8. poſt Pent. §. 1.*

Si *niſi* non eſſet, quam felix quilibet eſſet!
Sunt pauci viſi, qui caruere *niſi*.

VII. Detractionem vere comparat Marchantios caudæ Draconis Apocalyptici, quia ſicut ille ſua hac cauda tertiam partem ſtellarum e cælo traxit; ita detractio majorem partem hominum in abyſſum inferni ſecum præcipitat. *March. in horto Paſt. tr. 4. lect. 17. prop. 2.*

VIII. Elephas licet corpore & viribus emineus, uſque adeo tamen timet mures, ut, ſi vel ſolum illorum odorem ſenſerit, timeat; ita & ſummi quique viri coram detractoribus ſibi timere non immerito debent. *Ibidem.*

Damnum.

IX. Theocritus olim interrogatus, quæ eſſent immaniſſimæ feræ: reſpondit: in montibus & ſilvis leones & urſos eſſe omnium ferarum ferociſſimos, in oppidis vero & urbibus fœneratores & detractores. *Ariſt. l. 9. anim. 4.*

X. S. Auguſtinus detractorem corvo ex Arca a Noe emiſſo comparat, qui non eſt reverſus ad arcam, ſed cadaveribus in diluvio natantibus adhæſit; virum bonum vero columbæ viridem ramum honeſtæ laudis & commendationis reportanti. *S. Aug. l. 12. contra Fauſtum.*

XI. In Levitico Deus ſcabioſos a ſacrificio arceri voluit, quia nec tunc continere ſe potuiſſent, ne ſcaberent; ſimiles ergo ſcabioſis *Lev. 21. Engelgr. Dom. 8. poſt Pent. §. 2.*

D 4 cum

cum ſint detractores, quid mirum, ſi a Dei miniſterio removeantur?

XII. In obſidione Rhodi Andreas de Moraillo Eques Luſitanus ſimulans ſe excubias luſtrare: litteras, in urbem ejaculatus eſt telo alligatas, ſic detractores per ſuas ſagittas detractionum ad quantumcumque vallata loca penetrant.

XIII. Feſtivum eſt, quod Poeta luſit, uno jaculo piſcem in aquis, hirundinem in aere, & leporem in campis trajectum fuiſſe.

> Trans amnem viſus lepus eſt, contenditur arcus
> Ocyus, & celeri miſſa ſagitta manu.
> Forte ſalit piſcis, progne prætervolat, hærent
> Tres uno in telo, piſcis, hirundo, lepus.

Simile quid detractores faciunt tres uno ſermone offendentes.

§. XV. AXIOMATA.

Buchler. V. detractio. I. SI decus eſt morum, ne cures verba malorum.

II. Murium peſſimus, qui lingua rodit.

Ita commune proverbium, teſte Marchantio.

Marcan. 2. lect. 17. prop. 2. III. In aſtrum numquam digitum intende, id eſt, de magnatibus nihil temere loquere. Ita Pythagoras monebat.

Fab. conc. 6. in Dom. 3. poſt Pent. n. 3. IV. Quia, ſicut recte dixit Iſidorus Peluſiota, bona exiſtimatione nihil eſt præſtantius ac melius, ne Cræſi theſauros quiſquam cum ea comparaverit. Tales enim eſſe cenſemur, quales fama cujuſque eſt: huic aures, huic oculi intenduntur. Melius omnibus, quam ſingulis creditur; ſinguli enim decipere & decipi poſſunt, nemo omnes neminem univerſi fefellerunt. Hinc & Plautus.

> Ut fama eſt homini, ſic ſolet pecunia invenire.
> Ego ſi bonam famam mihi ſervaſſe, ſat ero dives,

Iſid. l. 1. epiſt. 14. V. Hinc, quod morti tribuitur Symbolum: *Nemini parco*: etiam detractorum proprium eſt. Quia fama difficulter ex integro reſtituitur.

§. XVI. AUCTORES.

I. Joannes Buſæus in Panario V. Detractio.

II. Hieremias Drexelius in Phaetonte c. 15. 16. 17. & 18.

III. Jacobus Marchantius in horto Paſtorum tract. 4. lect. 27.

IV. Henricus Engelgrave in Dom. 8. poſt Pent.

V. Matthias Faber in opere trip. in Dom. 3. poſt Pent. conc. 4. 5. & 6. Item. in Auctario them. 4. in Dom. 4. poſt Paſcha.

VI. Jacobus Alvarez to. 2. lib. 2. c. 11. §. 1.

VII. Joſephus Langius in Polyanth V. eod.

VIII. Antonius Dauroultius c. 3. tit. 124.

IX. Joſephus Manſi in Bibl. mor. tract. 21.

TITULUS XXXIX.

D E U S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST ſubſtantia ſpiritualis, omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices (id eſt, tales, quas melius eſt habere, quam non habere) continens, S. Auguſtinus ſic eum ſuſius deſcripſit: Deus vera & ſumma vita, in quo & a quo, & per quem bona ſunt omnia, quæ bona ſunt. Deus, a quo averti cadere & in quem redire, reviviſcere, & in quo habitare, vivere eſt. Deus, quem nemo amittit, niſi deceptus: quem nemo quærit, niſi admonitus; quem nemo invenit, niſi purgatus: Immo & Plato eum agnoviſſe videtur dum dixit: Deus eſt ſummum bonum, ſupra omnem ſubſtantiam omnemque naturam, quod cuncta expetunt, cum ſit ipſe plenæ perfectionis, & nullius indignus. *In Solil.*

Attributa.

II. Duplicis generis attributa ei conveniunt. 1. Negativa, qualia ſunt eſſe incorporeum, increatum, infinitum, immenſum, immutabilem, incomprehenſibilem, inviſibilem, ineffabilem, ſimplicem, individuum, æternum. 2. Poſitiva, qualia ſunt eſſe bonum, ſapientem, omnipotentem, juſtum, miſericordem.

Trinitas Perſonarum.

III. Tres reperiuntur in Deo perſonalitates, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, diſtinctæ quidem a ſe mutuo realiter, non autem a natura, æqualem gloriam & majeſtatem coæternam habentes, ita ut qualis eſt Pater, talis ſit & Filius, & Spiritus Sanctus. *Symbol. S. Athan.*

Proceſſiones.

IV. Duæ etiam proceſſiones inveniuntur in Deo, per quarum priorem Filius a Patre generatur, mediante cognitione eſſentiæ & rerum poſſibilium, ac proinde, quia vere eſt proceſſio viventis a vivente, velut principio conjunctivo in ſimilitudinem naturæ, generatio vocatur: per poſteriorem Spiritus Sanctus a Patre & Filio ſpiratur, & procedit mediante volitione ſeu amore mutuo Patris & Filii, unde ſpiratio paſſiva dicitur, cui ex parte Patris & Filii ſpiratio activa utrique communis, realiter diſtincta, ſicut & generationi paſſivæ Filii in Patre generatio activa ſeu Paternitas reſpondet. Et de his duabus proceſſionibus intelligendum eſt, quod S. Athanaſius in Symbolo dixit: Pater a nullo eſt factus, nec creatus, nec genitus: Filius a ſolo Patre non factus nec creatus, ſed genitus: Spiritus Sanctus a Patre & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.

Miſ-

Miſſiones.

V. Miſſio perſonarum divinarum eſſe apparitio temporalis perſonæ procedentis. Dividitur in viſibilem, quæ eſt ad terminum viſibilem, quomodo Filius miſſus eſt, ad naturam humanam aſſumendam. Et inviſibilem. quæ fit interno & ſpirituali modo; uti S. Spiritus miſſus eſt ad mentes noſtras, charitate Dei replendas.

Operationes.

VI. Duplices quoque generis operationes Deo conveniunt. 1. Internæ; & hæ ſunt intellectio & volitio. 2. Externæ; & hæ ſunt Angelus, Homo, Mundus, cæteræque creaturæ.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Dei Exiſtentia.

Exod. 3. v. 14. I. DIxit Dominus ad Moyſen: Ego ſum, qui ſum.

Act. 17. v. 24. II. Deus qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cum ſit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipſe det omnibus vitam & inſpirationem, & omnia.

Iſaiæ 44. v. 6. III. Hæc dicit Dominus Rex Iſrael, Redemptor ejus, Dominus exercituum: Ego primus & ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus.

Unitas.

Deut. 32. v. 39. IV. Videte quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me.

Iſaiæ 43. v. 10. V. Ego ipſe ſum: ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit.

Deut. 4. v. 39. VI. Scito ergo hodie: & cogita in corde tuo quod Dominus ipſe eſt Deus tuus in cælo ſurſum, & in terra deorſum, & non ſit alius.

Perfectio.

Exod. 31. v. 19. VII. Ego oſtendam omne bonum tibi.

Pſ. 19. v. 31. VIII. Magnus Dominus, & laudabilis nimis: & magnitudinis ejus non eſt finis.

Iſaiæ 40. v. 15. IX. Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus.

Eccl. 43. v. 29. X. Multa dicemus, & deficiemus in verbis; conſummatio autem ſermonum ipſe eſt in omnibus. Glorificantes Dominum, quantumcumque potueritis, ſuper valebit adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.

Potentia.

Job 9. v. 13. XI. Deus cujus iræ nemo poteſt reſiſtere: & ſub quo curvantur, qui portant orbem.

Sap. 16. v. 13. XII. Tu es Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem & deducis ad portas mortis, & reducis.

Sap. 11. v. 22. XIII. Multum valere tibi ſoli ſuberat ſemper, & virtuti brachii tui quis reſiſtet?

Eccl. 11. v. 14. XIV. Bona, & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas a Deo ſunt.

Pſ. 148. v. 5. XV. Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt.

XVI. Ipſe enim ſolus eſt, & nemo avertere poteſt cogitationem ejus: & anima ejus, quodcumque voluit fecit. *Job 23. v. 13.*

XVII. Adonai Domine, magnus es tu, & prævalens in virtute tua, & quem ſuperare nemo poteſt. *Judit. 16. v. 16.*

XVIII. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.

Omniſcentia.

XIX. Non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus: omnia autem nuda & aperta ſunt in oculis ejus. *Heb. 4. v. 13.*

XX. Parvum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes. *Jer. 17. v. 9.*

XXI. Abyſſum & cor hominum inveſtigavit. Non præterit illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab illo ullus ſermo. *Eccl. 42. v. 18. & 20.*

XXII. Ecce enim in cælo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. *Job 16. v. 20.*

Juſtitia.

XXIII. Non ſubtrahet perſonam cujuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujuſquam: quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter illi cura eſt de omnibus. *Sap. 6. v. 8.*

XXIV. Ne dixeris: Peccavi, & quid accidit mihi triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. *Eccl. 5. v. 4.*

XXV. Juſtus es Domine, & omnia judicia tua juſta ſunt. *Tob. 3. v. 2.*

XXVI. Juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus, quæ fecit. *Dan. 9. v. 14.*

Immenſitas.

XXVII. Putaſne Deus e vicino ego ſum, dicit Dominus & non Deus de longe? ſi occultabitur vir in abſconditis, & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus? *Jer. 23. v. 23.*

XXVIII. Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo a facie tua fugiam? ſi aſcendero in cælum tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris, etenim illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. *Pſ. 138. v. 7. 8. 9. 10.*

XXIX. Quamvis non longe ſit ab unoquoque noſtrum, in ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus. *Act. 17. ver. 27. & 28.*

Immutabilitas.

XXX. Ego Dominus, & non mutor. *Malach. 3. v. 6.*

XXXI. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. *Pſ. 101. n. 23. v. 28.*

XXXII. Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur: nec ut Filius hominis, ut mutetur.

XXXIII. Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. *Jac. 1. v. 17.*

Æternitas.

XXXIV. Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus. *Iſaiæ 40. v. 28.*

XXXV. Priuſquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, a ſæculo & uſque in ſæculum tu es Deus. *Pſ. 89. v. 2.*

XXXVI.

XXXVI. Hæc dicit excelſus & ſublimis, habitans æternitatem. *Iſa. 57. v. 15.*

Amor erga homines.

XXXVII. Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & ſimus. *1. Jo. 3. v. 1.*

XXXVIII. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit in mundum, ut vivamus per eum. *1. Jo. 4. v. 9.*

XXXIX. Audite me domus Jacob, & omne reſiduum domus Iſrael, qui portamini a meo utero, qui geſtamini a mea vulva. *Iſaiæ 46. v. 3.*

XL. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans. *Jerem. 31. v. 3.*

XLI. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram Salvarore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *1. Tim. 2. v. 4.*

XLII. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitem eum in noviſſimo die. *Jo. 6. v. 40.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Exiſtentia.

I. DEus eſt in ſemetipſo. In mundo, ſicut Rector & Author. In Angelis ſapor & decor. In Eccleſia ſicut Pater familias in domo. In anima ſicut Sponſus in thalamo. In juſtis ſicut adjutor & protector. In reprobis ſicut pavor & horror. *S. Aug. ſuper or. Dom.*

II. Ex perpetuitate creaturarum intelligitur Creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & diſpoſitione ſapiens, ex gubernatione bonus. *Auguſt. ſuper Jo.*

III. Deus non partibus conſtat ut corpus; non affectibus diſtat, ut anima; non formis ſubſtat, ut omne quidem factum eſt. *Bern. de Conſid. lib. 5.*

Unitas.

IV. Unus: omnium Deus: neque enim illa ſublimitas poteſt habere conſortem, cum ſola teneat omnem poteſtatem. Ad divinum imperium etiam de divinis mutuemur exemplum. Romanos geminos unum non capit imperium, quos unum cepit uteri hoſpitium. Pompejus & Cæſar affines fuerunt, nec tamen neceſſitudinis fœdus in æmula poteſtate tenuerunt. Nec tu hic de homine mireris, cum in hoc omnis natura conſentiat. Rex unus apibus eſt, dux unus in gregibus, & in armentis rector unus; multo magis mundi Rector eſt unus, qui univerſa, quæcumque ſunt, verbo jubet, ratione diſpenſat, virtute conſummat. Hic enim videri non poteſt, viſu clarior eſt: nec comprehendi, tactu purior eſt: nec æſtimari, ſenſu major eſt. Et ideo ſic Deum digne æſtimamus, dum inæſtimabilem dicimus. In noſtra dedicandus eſt mente; in noſtro conſecrandus eſt pectore. Nec nomen Dei quærant, Deus nomen eſt illi. Illic vocabulis opus eſt, ubi propriis appellationum inſignibus multitudo dirimenda eſt. Deo, qui ſolus eſt, Dei vocabulum totum eſt. *S. Cyp. in ſ. quod idola non ſunt Dii.*

Trinitas.

V. Eſt Trinitas, creatrix, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; ex qua cecidit creata Trinitas, memoria, ratio, & voluntas. Et eſt Trinitas, per quam cecidit, videlicet, per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum. Et eſt Trinitas, in quam cecidit, videlicet cæcitas, immunditia, impotentia. Et Trinitas, per quam reſurgit, fides, ſpes, charitas: quæ trimembres habent ſubdiviſiones. Eſt enim fides præceptorum, ſignorum, promiſſorum. Eſt ſpes veniæ, gratiæ & gloriæ. Et eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. *S. Bern. in ſerm. parv. ſ. 1.*

VI. In ſumma Trinitate tantum eſt una, quantum tres ſimul ſunt; & nec plus aliquid ſunt duæ, quam una res, & in ſe infinita ſunt: ita & ſingulæ ſunt in ſingulis, & etiam omnia in ſingulis, & ſingula in omnibus, & omnia in omnibus, & unum omnia. *S. Aug. l. 6. de Tr.*

VII. Inquirere de Trinitate, perverſa curioſitas eſt: & credere ac tenere, ſicut S. Eccleſia tenet, fides atque ſecuritas eſt. Videre autem eam, ſicuti eſt, perfecta & ſumma felicitas eſt. *S. Bern. ſ. 1. in parv.*

VIII. Ubi quæritur unitas Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, nec periculoſius alicubi erratur, nec laborioſius aliquid quæritur, nec fructuoſius aliquid invenitur. *Ibidem.*

Perfectio.

IX. Omne, quod de Deo dicitur, eo ipſo indignum eſt, quod dici potuit: ejus enim laudi non ſufficit obſtupeſcens conſcientia, quomodo ergo ſufficiat loquens lingua. *S. Greg. l. 10. mor. c. 22.*

X. Si quis conſpicatus Deum intellexerit quod vidit, non ipſum eſt conſpicatus, ſed ejus aliquid. Perfecta enim ipſius ignoratio, vera cognitio eſt, quia ipſe ſupra omnem mentem & ſubſtantiam noſcitur.

XI. Deus tibi totum eſt: ſi eſuris, panis; ſi ſitis, aqua tibi eſt; ſi in tenebris, lumen tibi eſt; ſi nudus es, immortalitate tibi veſtis eſt. *S. Aug. ſer. 3. ſuper Joan.*

XII. Quam dives in miſericordia, quam magnificus in juſtitia! quam munificus in gratia. Domine Deus noſter, non eſt qui ſimilis ſit tibi. *Bern. ſer. 37.*

XIII. Omnia in Deo reperimus, unus eſt qui quæritur, ſed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile, o compendium ſingulare! cur nos per diverſa fatigamus; ad ipſum ergo nnanimiter feſtinemus, poſt quem cuncta bona ultra non quæremus, ſed tenemus. *Caſſiodor. ſupra Pſalm.*

Bonitas.

XIV. Ipſe quippe Dominus noſter Jeſus Chriſtus dixit: Nemo bonus, niſi ſolus Deus. Nonne ſtimulavit nos ad inquirendum, & diſtinguendum, quid ſit bonum ab alio bono bonum, & bonum in ſeipſo bonum. Quam ergo bonum eſt, a quo ſunt omnia bona; omnino nullum invenies bonum, quod non ab illo ſit bonum. *S. Aug. ſup. Pſ.*

XV. Quid vagaris, o homuncio, permulta quærens bona corporis & animæ, quære unum bonum, in quo eſt omne bonum, & ſufficit. *S. Anſel.*

Ju-

Juſtitia.

S. Greg. l. 26. mor. c. 14. XVI. Juſti cum contra deſiderium quodlibet agi conſpiciunt, ad occulta Dei judicia recurrunt, ut in eis videant, quod inordinatum intus non diſponitur, quod inordinatum foris currere videtur.

Idem l. 27. mor. c. 2. XVII. Judicia Dei quanta obſcuritate nequeunt conſpici, tanta humilitate debent venerari.

Idem. l. 1. mor. XVIII. Deus nonnulla percutit, & nonnulla inulta relinquit. Quia ſi nulla reſecaret, quis Deum res humanas curare crederet? & rurſus, ſi hæc cuncta percuteret, extremum judicium unde reſtaret?

Immenſitas.

S. Greg. hom. 17. ſuper Ezech. XIX. Deus manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſupra omnia, ipſe infra omnia. Superior eſt per potentiam, inferior per ſuſtentationem, exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem. Surſum regens, deorſum continens, extra circumdans, interius penetrans.

Sapientia & omniſcientia.

S. Greg. l. 25. mor. c. 5. XX. Cum a Deo non credimus nos videri, in ſole clauſos oculos retinemus, illum a nobis abſcondimus, non nos illi.

S. Aug. in Medit. XXI. Sic greſſus meos ſemitaſque conſideras, & diu noctuque ſuper cuſtodiam meam vigilas, omnes ſemitas meas diligenter notans: ſpeculator perpetuus, veluti ſi totius creaturæ tuæ, cæli & terræ, oblitus, tantum me ſolum conſideres, & nihil tibi ſit curæ de aliis.

S. Aug. epiſt. 10. XXII. Deus totus oculus eſt, quia omnia videt: totus manus eſt, quia omnia operatur; totus pes eſt, quia ubique eſt.

§. IV. EX LIBELLO DEI IMITATIONE CHRISTI.

Lib. 3. c. 21. I. SUper omnia, & in omnibus requieſcens anima mea in Domino ſemper, quia ipſe Sanctorum æterna requies, in quo cuncta bona ſimul & perfecta ſunt, & ſemper fuerunt, & erunt: atque ideo minus eſt, & inſufficiens, quidquid præter te ipſum mihi donas, aut de te ipſo revelas, vel promittis, te non viſo, nec plane adempto.

L. c. II. Non eſt ſimilis tui in cunctis mirabilibus cæli & terræ. Sunt opera tua bona valde, judicia tua vera, & providentia tua reguntur univerſa.

L. 3. c. 34. III. Ecce Deus meus, & omnia. Quid volo amplius, & quid felicius deſiderare poſſum? O ſapidum & dulce verbum, ſed amanti verbum, non mundum, nec ea, quæ in mundo ſunt: Deus meus, & omnia. Intelligenti ſatis dictum eſt, & ſæpe repetere, jucunda ſunt omnia: Te vero abſente faſtidiunt cuncta.

L. 2. c. 17. IV. Diu parvus erit, & in terra jacebit, qui aliquid æſtimat magnum, niſi ſolum unum, immenſum, æternum, bonum. Nam quidquid Deus non eſt, nihil eſt, & pro nihilo computari debet.

L. 3. c. 40. V. Tu, Domine, ſemper idem ipſe es, & permanes in æternum, ſemper bonus, juſtus & ſanctus, bene, juſte, ac ſancte agens omnia, & diſponens in ſapientia.

L. 3. c. 9. VI. Omnia, quæ ad pacem videntur eſſe, & felicitatem habenda, te abſente nihil ſunt, nihilque felicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum & altitudo vitæ, & profunditas eloquiorum tu es: & in te ſuper omnia ſperare, fortiſſimum ſolatium ſervorum tuorum.

§. V. EXEMPLA CATOLICA EXTERNA.

Utilitas.

Euſeb. l. 8. Hiſt. c. 12. I. CUm S. Procopius judicio ſiſteretur, & ei imperatum eſſet, ut Diis immolaret, unum ſolum Deum ſe ſcire dixit, cui, ſicut ab eo præceptum eſſet, ſoli eſſe ſacrificandum. Cum vero ei ulterius imperaretur, ut quatuor imperatoribus hoſtias offerret, hoc Homeri carmen protulit: Non bona res multi Domini: Rex unicus eſto; & extemplo ſecuri percuſſus eſt.

Breviar. Rom. 11. Aug. II. S. Tiburtius, cum Judex pavimentum carbonibus ardentibus ſterni juſſiſſet, dixiſſetque illi: Tiburti, aut Diis noſtris ſacrifices oportet, aut per iſtos carbones nudis tibi pedibus eſt incedendum: mox ſigno crucis facto ſe muniens, fidenterque in prunis ambulans: Diſce, inquit, ex hoc, ſolum eſſe Deum, quem Chriſtiani colunt, prunæ enim mihi flores videntur.

Trinitas.

Thomas Cantipr. l. 2. apum c. 48. p. 3. III. Cum S. Auguſtinus in Civitate Hipponenſi librum de S. Trinitate componeret, & more ſuo poſt ſtudia ad relaxandum animum more obambularet, vidit puerum miri decoris argenteo cochleari aquam a mari hauſtam in foſſulam, quam in litore effoderat, infundentem. A quo, cum, quid moliretur quæſiſſet, reſpondit ille, ſe totum mare in foſſulam eam transfuſurum. Cumque Auguſtinus hoc impoſſibile fore diceret, ſubjecit puer, citius ego mare in hanc ſcrobem colligam, quam tu parvo tuo volumine immenſum atque inexplicabile SS. Trinitatis myſterium comprehendas.

S. Antoninus hiſt. p. 3. tit. 20. c. 9. §. 6. IV. Simoni cuidam de S. Trinitate dubitandi, & ob id in magna anxietate conſtituto, Chriſtus Dominus bis apparuit in ſomnis, excitans eum ac dicens: Ne dubites de SS. Trinitate, ſed crede firmiter, prout Eccleſia Catholica credit, & docet. His dictis Chriſtus diſparuit, Simonemque ab omni tentatione liberavit.

S. Gregor. Turon. l. 1. de glor. Martyr. c. 19. V. Cum anno 461. in civitate Nannecenſi Epiſcopus Miſſam celebraret, ante ipſum tres guttæ ſplendidiſſimæ ejuſdem magnitudinis ceciderunt, quæ in ſe mutuo coeuntes, in unum pretioſiſſimum lapidem concreverunt; quem Epiſcopus reverenter attollens, cum in crucem multis unionibus ornata includi juſſiſſet, repente omnes alii uniones per ſe deciderunt, quaſi huic miraculoſo lapidi, SS. Deitatem & Trinitatem repræſentanti, libenter cedentes, & honorem deferentes.

VI.

Digitized by Google

Lisbo-nienſis in Litan. dist. 77. n. 14. VI. In Claræ de monte Falcone, quæ in culina miniſtrarat, corde poſt mortem tres oblongæ glandes, ſeu pilulæ carneæ ſunt inventæ, magnitudinis olivarum, quæ & ſingulæ diviſim, & omnes ſimul ejuſdem erant ponderis; quas etiamnum in Monaſterio quodam Auguſtinianorum aſſervari, Coſterus in Cono hujus Feſti teſtatur.

VII. Cum in Nicæno Concilio contra Arianos diſputaretur, & S. Nicolaus Epiſcopus protervam Arii miniſterium SS. Trinitatis negantiam adverteret ſic eum allocutus eſt: Quare tibi videtur in Creatore difficile, quod in creatura reperitur? Ecce laterem unum, invenies in illo tria diſtincta, ignem, aquam, terram. Quibus dictis protinus a latere ignis ſurſum aſcendere, fluere deorſum aqua, & terra inter digitos communi viſa eſt, cunctis ad rei miraculum obſtupeſcentibus.

In Charta. in hom. de 3 magi. VIII. Gerardus Pleifenſis refert, mulierem obſeſſam Sygeberum veniſſe curatoris gratia, quæ cum in oratorio S. Michaelis de diverſis interrogaretur, & incideret mentio de Lucifero apud inferos ligato, reſpondit per os ejus diabolus: Stulti, quibus catenis putatis ligatum Magiſtrum meum in inferno? ferreis? nequaquam: Tria verba ſunt poſita in ſilentio Miſſæ, quibus ligatus eſt. Requirentibus quibuſdam Fratribus: quænam eſſent illa verba? dicere noluit, ſed ait: Afferte mihi librum, & ego oſtendam vobis illa. Allatus eſt ei liber miſſalis, & clauſus porrectus, quem ille aperiens, primo ictu Canonem invenit, & digitum ponens ſuper illum locum: Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo: in quibus memoria fit Trinitatis, ait: Ecce iſta ſunt verba, quibus ligatus eſt Magiſter meus.

Chriſt. l. 2. hoi m. 9. IX. Cum S. Elzearius Comes in oratione quondam poſitus fuiſſet, tota nocte Sabbati uſque ad orientem ſolis multa præclara & admiranda divinitus oſtenſa vidit. Præſertim vero quomodo Pater gignat Filium, & quomodo Spiritus S. ab utroque procedat, & tres Perſonæ ſint unus Deus. Nec tamen potuit hujus generationis & ſpirationis modum ullis verbis exprimere, ſed quoties aliquid pro viribus tentabat, o quam male, inquit, & imperfecte loquor, non poſſum explicare, quod vidi, nec efferre lingua, quæ experimento didici.

Surius in vita 24. Decemb. X. S. Annon Colonienſis Epiſcopus Clericum habebat, qui quoties Gloria Patri &c. dicebat cum Epiſcopo mediam ſemper Perſonam Filii omittebat. Quam negligentiam cum nemo adverteret, & corrigeret, S. Epiſcopus ſecreto noctis ſilentio ſonum aure percepit, negligenter & corrupte verſiculum illum Gloria Patri &c. proferentis. Poſt hæc in Extaſim raptus, vidit quemdam in Majeſtate, quæ Filium Dei decebat, contra ſe ſtantem, qui protenſis coram eo ſiniſtræ manus digitis, primum eorum dextro tetigit indice dicens: Ecce Pater: moxque ſecundum: ecce Filius: poſthæc & tertium: ecce Spiritus S. Ecce tres in una Deitate Perſonæ; quibus gloria par dicitur ab univerſali Eccleſia. Cur ergo Clerici tui blaſphemias ſine correctione præteris, qui eam, quam cum Patre & Spiritu Sancto communem poſſideo, Gloriam mihi ſubtrahit, cum ad omnem Gloriæ decantationem, mediam Trinitatis Perſonam tranſilit? S. Annon admiratus, ubi ad conſuetum hymnum venit, advertit Clericum in Trini Numinis glorificatione perſonam Filii omittere, quare quamprimum ſevere corripuit, erroremque corripere juſſit.

XI. Sigeberto petenti aliquid reliquiarum de S. Auguſtino, demum in pyxide Chriſtallina auro gemmiſque diſtincta cor S. Auguſtini a Deo eſt traditum. Quod cum ille cum ſumma veneratione ſacrario incluſum cum aliis reliquiis ſuo tempore in Altari expoſuiſſet, viſum eſt illud quoties in templo illa verba Sanctus, Sanctus, Sanctus canebantur, in vitro ſubſilire. *Surius in vita 29. Decemb.*

XII. Quærenti aliquando Tiburtio quomodo Trinitas demonſtrari poſſet. S. Cæcilia reſpondens dixit unus eſt Deus in ſua virtute, quem ſic in S. Trinitate partimur, quomodo in uno homine ineſſe dicimus, artem, memoriam, & intelligentiam, quoniam arte invenimus id, quod didicimus, memoria tenemus, quod docemur, intelligentia comprehendimus ſi quid nos unquam contemplari contigerit aut audire. Quidnam ergo facimus? num hæc tria in homine una poſſidet intelligentia? ſi ergo homo in una intelligentia poſſidet nomen trium ſignificatorum: quomodo non Deus omnipotens in una & eadem divinitate vim obtinet Trinitatis? Tunc Tiburtius Frater Valeriani, quem B. Cæcilia jam ad Chriſtum adduxerat, cum in terram cecidiſſet, cœpit clamare & dicere: Revera o chariſſima, non mihi videtur lingua humana dare reſponſum, ſed conjicio Dei Angelum per os tuum locutum; & magnas egit gratias, quod cito unum eſſe Deum in tribus perſonis, ei aperte probaverit. *In vita S. Cæciliæ cap. 8. & 9. apud Sur. tom. 6. 22. Nov.*

XIII. Childebertus Francorum Rex pervenit aliquando cum exercitu ad oppugnandam Cæſar-Auguſtanam civitatem, quod ibi Arianam hæreſim vigere putaſſet. Percontatus autem ex Ruſtico, quem in agro deprehendit, quam religionem urbis habitatores ſequerentur, eſſentne Chriſtiani Catholici, an Ariani: ille, ut erat agricola, pro ſuo captu, ut poterat, reſpondit: Sanctam inibi in Deitate Trinitatem, & Unitatem in Trinitate credi. Gaviſus Rex Pontificem Urbis ad ſe vocat, eumque alloquens ait: Quia Catholicam plebem audio urbem inhabitare, arma quæ contra Arianos ſumpſi inde converto. *Joh. Mag. lib. 10. cap. 4.*

XIV. Apud Joannem Tarpinum in hiſtoria Caroli Magni & Rolandi cap. 17. extat Ferracuti gigantis de genere Goliath, Agareni & Rolandini diſputatio quædam de fide in qua cum de Trinitate & Unitate differitur ſic habetur. Nos Saraceni credimus, ait Ferracutus, quia creator cæli & terræ unus eſt Deus, nec filium habuit, nec patrem, ſed ſicut a nullo generatus eſt, ita neminem genuit, ergo unus eſt Deus non Trinus. Verum quidem dicis, inquit Rolandus, quia unus eſt, ſed cum dicis, Trinus non eſt, in fide claudicas, ſi credis in patrem, crede in filium ejus & Spiritum Sanctum. Ipſe enim Deus pater, filius & Spiritus Sanctus eſt unus Deus permanens in tribus perſonis, ſi Patrem, infert Ferracutus, dicis eſſe Deum, filium Deum, *Jo. Tarpeius Rhem. Epiſcop. in Hiſt. Caroli M. c. 17.*

Spi-

Spiritum Sanctum Deum, ergo tres Dii ſunt, quod abſit & non unus Deus. Nequaquam inquit Rolandus, ſed unum Deum & Trinum prædico tibi, & unus eſt & Trinus eſt. Totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales in perſonis eſt proprietas in eſſentia unitas & in majeſtate adoratur æqualitas. Trinum Deum & unum Angeli adorant in cælis ter Sanctum collaudantes & Abraham tres vidit, & unum adoravit; Hoc oſtende, ait Gigas, qualiter tria unum ſint. Oſtendam tibi inquit Rolandus per creaturas; extat quippe in omni re creata Trinitatis quoddam veſtigium, ſicut in cythara cum ſonat, tria ſunt, ars ſcilicet, chordæ & manus, & hæc tria una eſt cythara, ſic in Deo Pater, filius & Spiritus Sanctus unus eſt Deus: & ſicut in amygdala tria ſunt, corium ſcilicet, nucleus & teſta, una tamen amygdala eſt, ſic tres perſonæ in Deo ſunt & unus Deus; In ſole tria ſunt, candor, ſplendor, & calor, & tamen unus ſol eſt, in rota paluſtri tria ſunt medium ſcilicet, brachia, circulus, & tamen una rota eſt: in temeteipſo tria ſunt corpus ſcilicet, membra, & anima, & tamen unus es homo, ſic in Deo & Trinitas & unitas eſſe perihibetur. Nunc Ferracutus inquit; Trinum Deum & unum eſſe intelligo.

Omnipotentia.

Daurolt. cath. hiſt. c. 1. tit. 27. ex. 1. XV. Rex Ptolomæus ſemel Indum aliquem, unum ex ſeptuaginta Interpretibus, interrogavit, quid ſibi optimum in vita eſſet? cui ille reſpondit: Si cognoſcas quoniam Deus mortalibus dominatur, atque ut ad optimas quaſque operationes non per nos ipſos conſilia dirigamus: Deus enim, qui cunctis dominatur, omnium opera perficit & deducit.

XVI. Cum Canutus Rex Angliæ quondam *Ibid. ex.* juxta littus maris in ſella ſediſſet, & dixiſſet: mare, regni mei pars es, itaque mihi obtemperes; illud mox impetu facto ſinum ejus undis perfudit. Quo facto territus Rex de ſolio ſurrexit, dicenſque, vana eſt omnium Regum poteſtas, & ſolus Deus omnipotens: Coronam cruci impoſuit, & deinceps pietatis & modeſtiæ cultor extitit.

Anton. Panorm. 1. de geſtis Alphonſ. c. 31. XVII. Alphonſus, Rex Aragonum, & Siciliæ, Filium adverſus Florentinos mittens cum valido exercitu, monuit illum, ne tantum ſuæ aut militum audaciæ tribueret, ut putaret ſe abſque Dei auxilio victoriam obtinere poſſe; ſcientiam enim militarem tunc tantum prodeſſe, ſi Deum nobis pietate ac innocentia pacatum propitiumque habuerimus. Deum igitur, inquiebat, cole, & homo confide, quem ſi quando iratum tibi ſuſpicaberis, caveto contendas, imo quidquid ab eo accidiſſe tibi videtur, boni conſule, & patientia & pœnitentia eum placa.

Raderus in Virid. Mar. XVIII. Cum ſub Decii imperio gravis in Chriſtianos perſecutio fuiſſet orta, plurimique martyrio affecti, alii vero carceri tenebroſo incluſi rogarent, ut, ſicut S. Petrum ex carcere liberavit, & ipſos liberare a ſua captivitate dignaretur, mox adfuit Chriſtus, dixitque, fidite, & ne formidate; ego enim vobiſcum ſum: & repente vincula non ſecus, ac cera, diffluxerunt, carcerque ſponte patuit, & Dominus adjecit: Abite & ubicumque gentium prædicate potentiam meam; & his dictis in cælum abiit, illi vero ex carcere egreſſi ſunt. Quod ubi mane adverterunt ethnici, ſalvaque ſigna portæ viderunt, magnopere admirati ſunt, & potentiam Dei Chriſtianorum paſſim deprædicarunt.

XIX. Clotarius Francorum Rex graviter vexatus a febre, ajebat; Vah quid putatis? qualis eſt ille Rex cæleſtis, qui ſic tam magnos Reges interfecit? & in hoc tædio poſitus ſpiritum exhalavit. *Baron. tom. 7. annal. an. 565.*

XX. Alphonſus decimus Rex Hiſpanorum, cum aliquando dicere auſus fuiſſet, ſe, ſi primo mundi creatori adfuiſſet, multa aliter ordinaturum fuiſſe: primo a milite, deinde Eremita juſſu Dei blaſphemia corrigenda admonitus, ſemper tamen eamdem repetens, tandem ab horribili tempeſtate ſubito exorta, ſagittaque fulminea in veſtes ejus incidente territus reſipuit, Eremitam vocari juſſit, & publice verba nefanda coram eo, & Aulicis retractavit. Quo facto tempeſtas remiſit, & quidem tanto magis, quanto magis ipſe ſe humiliabat, & ſuam quidem infirmitatem ex una, altera vero parte Dei potentiam prædicabat. *Daurolt. ex. 9.*

Juſtitia.

XXI. S. Birgitta Chriſto quondam dæmones dicentes audivit. Si creatura illa, quam maxime diligis, videlicet Virgo, quæ te genuit, & nunquam offendit, peccaſſet mortaliter, ac ſine divina contritione mortua eſſet, ipſa cælum numquam obtinuiſſet, ſed nobiſcum in inferno cruciaretur, adeo ut juſtitiam diligis. *Bloſius in monil. c. 1. circa fin.*

Exiſtentia.

XXII. Mandarinus miliaris præcipuus poſt multam luctam Chriſto manus dedit in Urbe Hanceu, Provinciæ Cechiari metropoli, poſtquam non tam horrore Religionis Chriſtianæ, quam metu, ne ſuos, quos colebat, Deos offenderet, diu anxius hæſit. Interea a Chriſtiano alio Mandarino rogatus, ut ſemel verum Deum ſerio rogaret, velit ſe veram ſalutis viam docere: ſi id faceret nihil ſe amplius ea illi dicturum. Annuit alter, & ad ſupremam ædium ſuarum partem aſcendens, aperto cælo altare inſtruit elegans; tum in una ſcheda nomen Tiencui, hoc eſt, Deum Chriſtianorum, & Dominum cæli ſcribit, in altera ſui majoris Idoli, quod ut militis, fuit Deus armorum. Utramque pari reverentia in medio aræ poſuit, pone accenſa luminaria, & incenſum poſuit. Tum proſtratus ad aræ pedem ac profunde utrumque nomen veneratus; ſæpius fronte terram ferit: tum in genua procumbit: & *Quiſquis veſtrum*, ait, *verus Deus eſt, mei curam habeat, & humiliter rogatus, mihi ſe ita manifeſtet, ut dubitare & errare deſinam: ego enim homo militaris & litterarum expers quid aliud poſſum, quam verum inquirere, & repertum profiteri? quis igitur mei miſeratione tangetur, ut dubitantem ac perplexum juvare velit?* Dumque *Bartholus in Chin. 3. fol. 370.*

ita

ita pergit loquí, vidit ex ara in ſinum ſuum chartam eam advolvi, cui inſcriptum erat nomen Dei, idoli nomine immoto, ad quod ille cohorruit, & adhuc nondum ſecurus, hunc motum chartæ, a divina manu eſſe, altari denuo eam impoſuit, quæ tamen iterum ac tertio in ejus ſinum reverſa eſt. Tunc lætus in mille fruſtra idolum comminuit: deinde a noſtris probe inſtructus, ſingulari ſolemnitate baptizatus eſt, ac felix dictus.

Dignitas.

Pinamonti in I. Jaceg. p. 2. c. 18. n. 7. XXIII. B. Angela Folignia in amore, cognitioneque Dei exercitatiſſima perſuaſerat ſibi, eos, qui divini amoris luce colluſtrati altius ſe in divinarum perfectionum cognitionem immerſerant, præ illarum admiratione malle ſe deguſtare in ſilentio, quam cum aliis de iis ſermonem habere, quod, quidquid de illarum excellentia in medium attulerint, nihil eſſe ſentiant, ſi cum eo, quod in ſe continet divina majeſtas, conferatur. Addebat præterea, ſi Concionatori, quem Deus ad tantarum perfectionum notitiam evexiſſet, incumberet de iiſdem ad populum verba facere, dicturum: Ite, quis, quantuſque ſit Deus, vobis ediſſerere non poſſum: quidquid enim de illo in ſacris paginis legitur, quidquid aliorum ſcriptis vulgatum eſt, quidquid hinc a mundo uſque finem dici: proferrique ab hominibus poteſt, nihil eſt, ſi cum illa, quam Deus in ſe continet, abyſſo comparetur, & minor eſt ſine termino comparatio, quam ſi arenula cum univerſo componatur: Animus qui non ex aliqua ſtudit contentione, ſed unctione ſpiritus experientiaque hanc hauſit de Dei præſtantia notitiam, ſi verbis illam explicare voluerit, male ſe potius de Dei loqui ejuſque detrahere gloriæ & majeſtati, & quodammodo blaſphemare, quam quid eſt Deus, oculis ſubjicere judicabit. Ita ſancta illa, quam Deus in cellam vinariam induxerat, ſapidaque & eminenti ſuarum perfectionum cognitione illuſtrarat, de earum ineffabili præſtantia ſentiebat.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Gier. S. Ign. c. 82. H. 2. p. 2. l. 5. n. 29. Ribad. l. 2. c. 9. H. 2. p. 2. l. 3. n. 38. Flor. S. Ign. c. 2. & 3. & 4. I. S. Ignatius, quoties ad SS. Trinitatem orationem ſuodebat, uti faciebat frequenter, & diu eximiam divinæ conſolationis ſuavitatem percipiebat. Eidem Manreſæ Myſterium SS. Trinitatis tam clare revelatum eſt, ut homo adhuc rudis librum de ea ſcripſerit. Sed & miram erga ſingulas perſonas devotionem, in Manreſano præſertim ſeceſſu ſenſit, hinc Pater æternus ei Romam tendenti in Sacello apparuit, Filioque commendavit. Filius vero ſæpius in ſpecie parvuli, interdum etiam in forma viri ſe illi exhibuit. Spiritus Sanctus vero in ſpecie flammæ igneæ, aut alio modo, dum conſtitutiones ſcripſit, eidem aſſiſtere viſus eſt.

Vita l. 2. c. 11. II. Petrus Faber, circa feſtum SS. Trinitatis renovabat animam ſuam dicens: omnia Myſteriorum Chriſti feſta in illo feſto concludi: & quia ſervus Dei ſumme niti debet, ut ſit tabernaculum SS. Trinitatis.

Alegam. bc in Bibl. Script. Soc. J. III. P. Franciſcus Tolianus plenus erat, imo totus in SS. hoc myſterio commendando per ſancta colloquia. Tria apud illum omnia, triangulum cubiculum; trium aſſerum lectus, in menſa, ubique alibi tria. In rebus etiam creatis libenter tria ſeligebat, quæ conſideraret, ut in ſole lumen, calorem, ſplendorem. Poſt mortem tres in ejus corde ſubalbeſcentes flammulæ inventæ, quæ parte adverſa in unam coaleſcebant, teſtatuſque eſt Marſilius cognatus medicus, peritiſſimus, qui aderat, id plane extra naturæ leges eveniſſe. Ejus loculo Romæ inſcriptum: P. Franciſcus Folianus Soc. Jeſu, eximius SS. Trinitatis cultor.

IV. P. Camillus Conſtantinus Tabiræ in Japonia palo alligatus, cum a fumo & igne ex aſpectantium oculis eriperetur, conſtanter laudabat Deum, & tandem ad gloria Patri &c. concidit. Sed iterum exurgens iterum SS. Trinitatem collaudabat. Tandem veſtibus combuſtis cum humi objectus jam mortuus crederetur, adhuc triſagion illud SS. Trinitatis Sanctus, Sanctus, Sanctus concinnit, & occubuit. *Nadaſi in anno Hebd. cal. heb. 21.*

V. In P. Pauli Achillis S. J. vita recenſetur, quod anima quæpiam crebris alias etiam viſionibus illuſtris viderit univerſam Societatem ſub ſymbolo vaſis pulcherrimi & profundi, oblati in Dei conſpectum a tribus juvenibus Angelis. In vaſe tria erant cochlearia, quaſi SS. Trinitas guſtaret id, quod erat in pretioſiſſimo illo vaſe. *Ibidem hebd. 12.*

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. THales olim; quid Deus eſſet: interrogatus, reſpondit, id, quod principio & fine caret. *Laert. in vita.*

II. Simonides interrogatus olim ab Hierone Tyranno quidnam eſſet Deus? unius diei ſpatium ad cogitandum petiit, altera die biduum, poſtea triduum, & ſic deinceps poſtulavit, cauſamque rogatus, reſpondit; quo diutius cogito, tanto obſcuriora ſibi omnia, quæ de Deo cogitarat, videri. *Cicero de nat. Deor.*

III. Zaleucus procemio legum, quas ſcripſit Locrenſibus, præfixit; omnibus, qui urbem eam incolerent, perſuaſum eſſe debere, Deos eſſe, quod manifeſtum ſit ex cæli & totius mundi inſpectione, rerumque in ipſo diſpoſitione pulcherrima & ordine. Haud enim fortuita aut humana ejuſmodi, opera credi debere. *Stob. ſer. 42.*

IV. Socrates dicebat, Deos omnium optimos, & feliciſſimos eſſe: ad horum ſimilitudinem quo quiſque propius accederet, tanto meliorem eſſe & beatiorem. Quid Chriſtianus dici poſſet, ſi pluralis numerus in ſingularem verteretur? *Lib. 1. Apoph.*

V. Plato dicebat, Deum nullo modo injuſtum, ſed juſtiſſimum eſſe, nec ei ſimilius quidquam inveniri poſſe, quam qui inter homines fuerit. *Polyant. v. Deus*

VI. Thales dicebat homines, æſtimare debere, Deos omnia cernere, Deorumque omnia plena eſſe, & tunc fore omnes caſtiores. *Cicero 2 de leg.*

VII. Idem interrogatus, an facta hominum Deus fallerent: Ne cogitata quidem, reſpondit; ut non ſolum manus, ſed etiam mentes puras *Valer. Max. l. 7. c. 2.*

ras

Digitized by Google

ras habere vellemus, cum ſecretis noſtris cogitationibus cæleſte Numen adeſſe credimus.

VIII. Alexander Magnus, cum in Jovis Ammonis templo a vate Jovis filius eſſet dictus, reſpondit, nihil mirum, nam omnium quidem natura Pater eſt, ſed ex his optimos quoſque peculiariter ſuos facit. *Plut. in apoph.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Dei Unitas.

I. SIcut in ſole tria ſunt, ſubſtantia, radius, & lumen & hæc tria ſunt unus Sol; ita in divinis ſunt tres Perſonæ, & hæ tres ſunt unus Deus.

II. Sicut in fonte, rivo, & fluvio eſt una aqua; ita in Patre, Filio, & Spiritu S. eſt una natura divina; in Patre velut in fonte; in Filio velut in rivo; in Spiritu S. velut in fluvio. Sicut enim rivus a fonte, & fluvius a fonte, & rivo procedit; ita Filius a Patre, Spiritus Sanctus a Patre & Filio emanat.

III. Sicut tres faces ſimul junctæ non tres flammas, ſed unam referunt; ita tres Perſonæ divinæ non tres Dii ſunt, ſed unus.

Trinitas.

IV. Sicut Abraham, dum ſtaret ad ilicem Mambre vidit tres viros, & adoravit; ita & Eccleſia in tribus Perſonis unam Deitatem adorat.

V. Sicut in anima rationali, licet unica ſit, tres tamen potentiæ reperiuntur, nempe memoria, intellectus, & voluntas; ita in Deitate, licet unica ſit, tres tamen potentiæ exiſtunt, per illas potentias ſignificatæ, nam ſicut memoria parit intellectionem, & hæc amorem; ita Pater generat filium, & hic cum Patre Spiritum Sanctum ſpirat.

VI. Sicut in eodem Sole tres qualitates conjunctæ reperiuntur, ſcilicet candor, ſplendor, & calor; ita in eadem Trinitate Paternitas, Filiatio, & ſpiratio paſſiva inveniuntur.

VII. Sicut in opere quovis manuali tria concurrunt, brachium manus, & digiti; ita ad quodvis opus hominis Pater per brachium, Filius per manum. Spiritus S. per digitos a manu & brachio procedentes ſignificatus, concurrunt.

Perfectio.

VIII. Sicut nemo eſt, qui ſolem hunc ſenſibilem ob pulchritudinem, ſplendorem, & magitudinem non miretur, ſi vero accuratius eum intueri volet, nihil, niſi hebetationem viſus reportabit: ita SS. Trinitatem mirari quidem, & venerari convenit; ſcrutari autem non decet, ne opprimamur a gloriæ ſplendore.

IX. Sicut Sol ex ortu ſuo ſtellas abſcondit; ita ubi intellectus Deitatem cognoſcere, & æſtimare incipit, omnis creaturarum dignitas bonitaſque evaneſcit, & vileſcit.

Cognitio.

X. Sicut certo ſcire non poſſumus, cujus eſſentiæ ſint ſtellæ, & aliæ hujuſmodi creaturæ, nec tamen propterea ab earum natura indaganda deſiſtimus, ſed potius cum ſummo deſiderio & voluptate illa ſpeculamur; ita licet Deum perfecte comprehendere non valeamus, non tamen omittere debemus, quin ſaltem, quantum per vires intellectus noſtri licet, eumdem cognoſcamus, & penetremus.

XI. Sicut qui citharæ bene compoſitæ ſuave concentum audit, nihil aliud, quam ejuſdem moderatorem ſeu Citharædum animo voluit, atque ad eum, licet non videat, tota mente convertitur; ita cum ſuaviſſimam harmoniam, quæ ex operibus a Deo factis exurgit, audimus, merito ad ipſum mens noſtra aſſiduo converti debet, licet ipſum minime videamus.

XII. Sicut ſol omnes quidem irradiat æqualiter non tamen ab omnibus æqualiter videtur, eo quod acutiorem altero alter viſum habeat: ita Deus quoque omnibus ſe æqualiter ex creaturis cognoſcendum offert, non tamen æqualiter cognoſcitur, eo quod non æquali mentis acie omnes ſint præditi, aut certe æqualiter eamdem ad Deum cognoſcendum non applicent.

XIII. Sicut Artiſex ſigillum operi a ſe facto imprimit, vel appingit, ut cognoſcatur, cujus ſit ea imago: ita Deus quoque homini imaginem ſui impreſſit, ut ſemper meminerit, a quo ſactus ſit, eique gratus eſſe, ac ſemper in memoria habere ſtudeat.

§. IX. M O T I V A.

Ad Deum colendum.

I. QUia eſt creator noſter; Si ergo Parentes honorandos eſſe, vel ipſa natura, & communis omnium Gentium conſenſus docet; quanto magis qui animum & corpus dedit, omni ſtudio colendus eſſe cenſebitur.

II. Quia conſervator noſter eſt; ſi ergo vel irrationalia bruta ſerviunt omni modo, quo poſſunt Domino, a quo aluntur, an non multo magis hoc homo præſtare debebit, qui tam liberaliter nutritur, & conſervatur? an non dicet cum S. Jacobo: ſi dederit mihi Dominus panem ad veſcendum, erit mihi Dominus in Deum, & toto vitæ meæ tempore ſerviam illi? *Gen. 28. v. 20.*

III. Quia glorificator eſt noſter: Si ergo Deus ipſe dixit: Quicumque me glorificavit, glorificabo eum, quidni potiori jure hoc idem homo reſpectu Dei, ſic eum per totam æternitatem glorificantis, dicat? *1. Reg. 2. v. 30.*

IV. Quia Præmiator noſter eſt; ſi ergo pro tam vili pretio ſerviunt ſervi mundani, quanto magis ſerviendum erit illi, qui dixit: Ego ero merces tua magna nimis. Et veni, ego oſtendam omne bonum tibi? *Gen. 15. v. 1.*

V. Quia Imperator noſter; ſi ergo Imperatori terreno tantus honor, & fidelitas præſtatur; quantum Imperatori ſummo, Regi Regum, & Domino Dominantium, cui curvabitur omne genu, ut ipſemet dixit apud Iſaiam. *Iſaiæ 45. v. 24.*

Ad Trinitatem colendam.

VI. Quia ad imaginem illius creati ſumus: quem autem imago, ſi vitam & rationem haberet, magis coleret, quam Artificem ſuum?

VII.

Digitized by Google

VII. Quia cum cor noſtrum triangulare ſit, ſola Trinitas illud implere poteſt; quidni ergo hanc ſolam colamus, appetamus & amemus?

VIII. Quia cum omnia opera ad extra toti Trinitati ſint communia, & ab omnibus perſonis ſimul ad ſummam noſtram utilitatem dirigantur; quidni etiam communis omnibus Perſonis cultus & veneratio noſtra ſit.

§. X. MEDIA.

Ad cognoſcendum Deum.

Joan. 14. v. 21. I. OBſervatio mandatorum; ita enim docuit Chriſtus, dum dixit: Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, & manifeſtabo ei meipſum.

Joan. 15. v. 15. II. Familiaritas & amicitia cum Deo per frequentem orationem; ita enim iterum Chriſtus indicavit, dicens: Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis.

Matth. 5. v. 10. III. Munditıes cordis juxta illud Chriſti: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

Lib. 3. c. 31. IV. Abdicatio amoris erga creaturas: quod medium Thom. Kempenſis indicavit ſequentibus verbis: Niſi quis omnibus creaturis fuerit expeditus, non poterit libere intendere divinis. Ideo enim pauci inveniuntur contemplativi, quia pauci ſciunt, ſe a perituris & creaturis ad plenum ſequeſtrare.

Ad ſerviendum Deo.

Matt. 6. v. 24. V. Frequenter ponderare illud Chriſti: Nemo poteſt duobus Dominis ſervire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet, an non; ergo æquius eſt, ut Deo, ſupremo, ſapientiſſimo, & liberaliſſimo Domino, cujus jugum ſuave, & onus leve eſt, quam diabolo viliſſimo, crudeliſſimo, & capitaliſſimo hoſti noſtro ſerviamus?

VI. Sæpius animo volvere diſcurſum illum ab Aulicis olim factum, dum ex lectione S. Antonii converſi ſic ſecum diſcurrerunt: Et quid tandem per ſervitia noſtra, quantumcunque fidelia obtinebimus, niſi ut amici Regis aut Imperatoris ſiamus? & in hoc quid non fragile, lubricumque? quam vanus hic honor & inanis? per quanta pericula pervenitur ad graviora pericula? Ecce, ſi volumus, hoc momento amici eſſe poſſumus ſummi Domini ac Dei, a cujus amicitia nemo nos invitos ſeparare poterit, cur ergo eam non præferimus?

VII. Crebro ſæcularium ſervorum favorem & diligentiam, in ſervitio terrenis ſuis Dominis præſtando ponderare, illudque olim S. Auguſtino a continentia dictum ſibi applicare: potuerunt iſti & iſtæ, & tu non poteris? iſti tam vili, tu tam ſublimi Domino? iſti pro tam exiguo, tu pro tam liberali præmio? iſti ſolis naturæ viribus, tu gratiæ divinæ auxilio.

§. XI. ASCETICA.

I. AD tria capita revocari poſſunt, quæ de Deo ſcire ſpecialiter, & docere debet Aſceta, nempe ad ea, quæ S. Auguſt. breviter indicavit, dum dixit: Meminerim tui, o Domine, intelligam te, & diligam te.

II. Primum itaque eſt, ut aſſiduam Dei memoriam habeat, eumque ſibi ſemper, quantum fragilitas humana patitur, præſentem imaginetur, nam ſicut nullum eſt momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate & miſericordia; ſic nullum debet eſſe momentum, quo eum præſentem non habeat in memoria: omne tempus, in quo de Deo non cogitas, hoc te perdidiſſe memento. Porro duo ſpeciatim de hac præſentia bene apprehendi debent: 1. Modus facilis eam obtinendi, qui quidem, ut bene explicat Alphonſus Rodriquez, conſiſtit in duobus præcipue actibus, *Part. 1. tr. 6.* uno intellectus, altero voluntatis; per priorem conſiderandum eſt, firmiterque credendum, Deum ita mundum implere, ut totus ſit in toto mundo, & totus in quavis parte illius, non enim longe eſt ab unoquoque noſtrum, inquit S. Paulus, in ipſo vivimus, & movemur, & ſumus: *Act. 17. v. 28.* per poſteriorem ardentia ad Deum ſuſpiria, & vivi ſpiritus ac motus, quibus anima perfectiſſimo amore deſiderat ſe cum Deo conjungere, eumque ad ſe trahere, eliciendi ſunt. Citatus Rodriquez putat modum facillimum, planiſſimum, utiliſſimum, & perfectiſſimum conſtituendi ſe in præſentia Dei, eſſe, ſi quis aſſuefaciat, ut omnia ſua opera per puriſſimam intentionem gloriæ divinæ ad Deum velut ſibi præſentem, & omnia ſua opera intuentem dirigat. 2. Utilitas & fructus *Tit. 2. de prof. Relig. c. 20.* hujus exercitii, quem quidem breviter & bene indicavit S. Bonaventura, dum dixit; eum, qui aſſuevit in præſentia Dei ambulare, in hac vita beatitudinem inchoare, quæ in Dei viſione conſiſtit. Hinc nempe Deus Abrahamo dixit: Ambula coram me, & eſto perfectus. *Gen. 17. v. 1.* Certe magna pars peccatorum (immo tota) tollitur, ſi peccaturis teſtis adſiſtat, præcipue talis.

Epiſt. 95. ad Lucil. III. Alterum eſt, ut recte de Deo ſentire diſcat Aſceta, nam, ut recte advertit Seneca, primus Deorum cultus eſt, Deos credere; deinde reddere illis Majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qua nulla eſt Majeſtas; ſcire illos eſſe, qui præſident mundo, qui univerſa ut ſua temperant, qui humani generis tutelam gerunt. Porro ut recte ſentiat, tria ſunt præſtanda: 1. Ut quæcumque ad eſſentiam, & attributa illius pertinent, bene diſcat, firmiterque, quantum in hac vita fieri poteſt, ea menti imprimere ſtudeat. 2. Ut certo perſuadeat ſibi omnem perfectionem & bonitatem, quam in creaturis cernimus & amamus, in Deo tamquam ſontem infinities perfectius, purius, & abundantius haberi, atque adeo aſſiduo cum S. Franciſco dicat: Deus meus & omnia! nam, ut bene quidem advertit, cum diligimus Deum, omnia in ipſo reperimus. Unus eſt qui quæritur, ſed in quo omnia continentur: O lucrum mirabile! o compendium ſingulare! cur nos per diverſa fatigamus? Ad ipſum ergo unanimiter feſtinemus, poſtquam cuncta bona ultra non quærimus, ſed tenemus: 3. Ut in his cognitionibus non exigat majorem certitudinem aut demonſtratio-

tio-

Digitized by Google

tionem, quam in hac vita haberi queat; nam, ut prudenter Pius II. Pontifex dixit, unius divinitatis tres eſſe Perſonas (par eſt ratio de aliis perfectionibus Dei) non qua ratione probetur, ſed a quo dicatur, animadvertendum.

IV. Tertium eſt, ut Deum recte amare diſcat; nam ad hoc tendit rectus ſenſus & cognitio de Deo; uti bene S. Auguſtinus indicavit, *In medit.* dum dixit: Quiſquis cognoſcit te, diligit te, amat te, plus quam ſe, relinquit ſe, & venit ad te, ut gaudeat de te. Et fuſius S. *Lib. 28. Moral.* Gregorius, dum ait: Deus idcirco laudes ſuas nobis indicat, ut valeamus eum audientes cognoſcere, cognoſcentes amare, amantes ſequi, ſequentes adipiſci, adipiſcentes vero ejus viſione perfrui. Unde Pſalmiſta: Virtutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo, ut det illis hæreditatem gentium, ac ſi aperte dicat: Idcirco fortitudinem ſuæ operationis inſinuat, ut eum, qui audierit, donis diteſcat. Porro ad amorem iſtum exercendum tria præcipue officia ſunt neceſſaria. 1. Ut pro viribus laudetur Deus; quæ enim amamus, ea ſemper & magni facimus, & multum ac aſſidue prædicamus; hinc S. Auguſtinus, Juſtum eſt, inquit, ut creatura laudet Deum creatorem, ipſe enim ad laudandum ſe nos creavit, qui noſtri non indiget laudibus; quis vero laudis hujus optimus ſit modus, pulchre docet S. Gregorius, dum ait: Divinæ virtutis opera tunc fa- *Lib. 9. mor.* cundius loquimur, cum obſtupeſcendo reticemus: laudatque homo idonee tacendo, quod idonee non valet comprehendere. Unde Pſalmiſta: Laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis ejus. Ille hoc facit, qui ſe ſuccumbere in laudibus ejus conſiderat. Ideo Job, quæ dicendo explere non potuit, facundius reticendo definivit. 2. Ut ſolus quæratur & ametur, ita enim ipſe præcepit dicens: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Cujus cauſam pulchre inſinuat S. Gregorius, dum *Lib. 16. moral.* dixit: Creator omnium Deus Pater Omnipotens ubique eſt: & ubique totus eſt: in parte non eſt, quoniam ubique eſt; & tunc minus invenitur, quando is, qui ubique totus eſt, in parte quæritur. 3. Ut non tantum tempore proſperitatis; ſed etiam tempore tribulationis laudetur, quæratur & ametur; hoc enim eſt & tota fortitudine & viribus diligere; hinc recte S. Auguſtinus ſic hortatur: ſive tribulemur *Super Pſal. 34.* & anguſtiemur, ſive lætemur & exultemus, ille laudandus eſt, qui tribulationibus erudit, & in lætitia conſolatur. Laus enim Dei a corde & ore Chriſtiani recedere non debet, non ut laudet in proſperis, & maledicat in adverſis, ſed, quemadmodum Pſalm. ille ſcribit: Semper laus ejus in ore meo. Gaudes, agnoſce Patrem blandientem; tribularis, agnoſce Patrem emendantem: ſive blandiatur, ſive emendet, eum erudit, cui parat hæreditatem. Ut vero etiam in ſecundis laudemus Deum, pulchre rationem inſinuavit Xenophon, dum dixit: Tunc maxime colendos eſſe Deos, cum homini res ſunt ſecundæ, ut, cum, inciderit neceſſitas, confidenter illos imploremus, utpote beneficos, jam & amicos. Et quo perfectius hæc tria officia præſtiterimus, tanto ipſi quoque perfectiores efficimus: nam ut bene advertit Sanctus Bernardus: Deus charitas eſt, *Serm. 6. ſup. Cant.* & quanto quis Deo conjunctior fuerit, tanto plenior erit charitate: modo tamen, etiam perſeveranter quæratur; nam ut idem Sanctus ait: Deus æternitas eſt, ideo non invenitur *Ad fratr.* niſi ab iis, qui perſeveranter eum quærunt.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

De Deo Uno.

I. OStendi poteſt, quare Deus ſolus ſit amandus ſuper omnia? quia ſcilicet Deus eſt fons omnis bonitatis, juxta illud Jeremiæ: *Jer. 2. v. 13.* *Me derelinquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, quæ continere non valent aquas.* Unde probari poteſt, quod omnis bonitas, quæ in creaturis reperitur, in Deo inveniatur, 1. *Purius*, quia ibi ſine peccato, & ſine admixtione mali guſtatur. 2. *Recentius*: quia Deus ſemper idem eſt, ac Sanctis tam novus, ac ſi primum frui eo inciperent. 3. *Plenius*: quia in Deo omnia bona ſunt conjuncta, juxta illud Exodi: Veni, ego oſten- *Exod. 33. v. 19.* dam omne bonum tibi. Hinc tres fructus eliciendi. 1. Dolor concipiendus ob fontem hunc derelictum, dicendumque cum Anna Tobiæ *Tob. 10. v. 5.* Matre: omnia ſimul in te uno habentes, non debebamus dimittere te. 2. Firmiter credendum, non poſſe ſitim deſideriorum noſtrum alibi, quam in hoc fonte, ſatiari, juxta illud S. Auguſtini: Feciſti nos, Domine, ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. 3. Ad hunc recurrendum, quoties ad creaturæ amorem illicimur, & dicendum cum Davide: Quid mihi eſt in cælo, & *Pſ. 72. v. 25.* a te, quid volui ſuper terram? Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delecta- *Pſ. 76. v. 4.* tus ſum.

II. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*: *Deut. 6. v. 13.* cur ſoli Deo ſit ſerviendum, idque per conditiones in Dominis requiri ſolitas, nempe 1. quia *potentia & dignitate* antecedit omnes alios Dominos: quæ quidem potentia colligitur tum ex *regnorum & ſubditorum multitudine*, (nam Domini eſt terra, & plenitudo ejus: *Pſ. 23. v. 1.* orbis terrarum, & univerſi, qui habitant in eo) tum ex *pleniſſima ſubjectione omnium*, juxta illud Mardochæi teſtimonium: Tu feciſti *Eſth. 13. v. 10.* cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur: Dominus univerſorum tu es, nec eſt qui reſiſtat Majeſtati tuæ: tum *divitiarum abundantia*; nam non eſt finis theſaurorum ejus Iſaia teſte; Et quis intravit in theſauros ejus? *Iſ. 2. v. 7.* ut Baruch teſtatur. 2. Quia *Sapientia* quoque *Baruch. 3. v. 15.* alios antecedit, quia in eo ſunt omnes theſauri Sapientiæ abſconditi, ut S. Paulus teſta- *Col. 2. v. 3.* tur: Et Sapientiæ ejus non eſt numerus, teſte David. *Pſ. 146. v. 5.* 3. Quia *libertate* alios etiam antecedit, uti colligitur tum *ex liberali communicatione neceſſariorum*, (juxta illud Lucæ: num- *Luca 22. v. 35.* quid aliquid defuit vobis, quando miſi vos)? *facilitate laborum* (juxta illud Chriſti: Jugum *Matth. 11. v. 30.* enim meum ſuave eſt, & onus leve) *indulgentia errorum*, (juxta illa Joelis: Convertimi- *Joell. 2. v. 13.* ni ad Dominum Deum veſtrum, quia beni-

Google

gnus & miſericors eſt, & multæ miſericordiæ,
& præſtabilis ſuper malitia) *præmiatione labo-*
rum, juxta illud Sancti Pauli: Oculus non vi-
dit, nec auris audivit, nec in cor hominis
aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui dili-
gunt eum), tum ex *defenſione ſuorum ſervo-*
Zachar. 2. *rum*, (juxta illud: Qui tangit vos, tangit
v. 8. Pſ. 26. pupillam oculi mei. Hinc David dicere auſus:
v. 3. Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit
cor meum, qooniam tu mecum es). Hortan-
di ergo auditores, ut, quoniam nemo poteſt
duobus Dominis ſervire hunc præ cæteris eli-
gant, & tanto fidelius omnes ſervorum partes
implere ſtudeant, quanto præſtantiorem Do-
minum ſunt nacti: Vide Fabrum con. 2. Dom.
4. Quadr.

III. Oſtendi poteſt occaſione thematis: *Quis*
Matth. 24. *putas, eſt fidelis ſervus?* quæ conditiones ad
45. verum ſervum requirantur, nempe illæ, quas
Eph. 6. S. Paulus in Epiſtola ad Epheſios indicavit,
v. 5. 1. *cum timore & tremore*; ita enim & Deus ipſe
exegit dicens: Filius honorat Patrem; & ſer-
Malach. vus Dominum; ſi ergo Pater ego ſum, ubi
1. v. 6. amor meus? ſi Dominus ego ſum, ubi timor
meus 2. *cum ſimplicitate cordis:* quod fiet
puriſſima intentione, ſolam ipſius gloriam
& beneplacitum quærendo, ita ut dicere poſ-
Iudi 13. ſit cum Judith: Quidquid illi placuerit, hoc
11. v. 7. mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.
3. *cum bona voluntate*, id eſt prompto & hi-
lari animo, juxta monitum S. Pauli: Unuſ-
quiſque, prout deſtinavit in corde ſuo, non
ex triſtitia aut neceſſitate, hilarem enim da-
torem diligit Deus: Excitandi proinde Audi-
tores ad prædictas tres conditiones implendas,
in memoriam illis revocando, quod idem A-
2. Cor. 9. poſtolus loco ſupra citato dixit: Scientes quo-
v. 7. niam unuſquiſque quodcumque fecerit bonum,
hæc recipiet a Deo.

IV. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis.
Joann. 14. *Creditis in Deum?* & probari exiſtentia & uni-
v. 1. tas Dei ex triplici capite. 1. Ex lumine na-
turali, quod dictat, unum debere eſſe omnium
rerum principium. 2. Ex ſtructura mundi &
gubernatione, quæ requirit unitatem imperii,
ſeu monarchicum regimen. 3. Ex eſſentia
Dei, quæ debet omnes perfectiones continere.
Hinc tres doctrinæ eruendæ: 1. Firmiter cre-
dendus Deus; ſi enim plurimum hominum te-
ſtimonium ſufficit ad fidem noſtram excitan-
dam, tot cur tantaque teſtimonia naturæ &
revelantis Dei, & omnium Chriſtianorum con-
ſenſus, ad exiſtentiam Dei credendam non ſuf-
ficiant? 2. Firmiter ſperandum in Deo; utpo-
I Reg. 12. te qui de ſeipſo dixit: Videte, quod ego ſim
v. 30. ſolus, & non ſit alius Deus præter me. Ego
occidam, & ego vivere faciam, & non eſt, qui
de manu mea poſſit eruere. 3. Firmiter adhæ-
rendum per amorem, cum in eo tamquam in
fonte reperiatur, quidquid alibi deſiderare poſ-
ſumus. Vide Fabrum Dom. Trin. Conc. 3.

V. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis:
Marc. 10. *Quid me dicis bonum? nemo bonus, niſi unus*
v. 17. *Deus*: quales perfectiones in ſe contineat Deus
Ephef. 3. ad intra, juxta illud S. Pauli: Hujus rei gra-
v. 14. tia flecto genua mea ad Patrem Domini mei
Jeſu Chriſti &c. ut poſſitis comprehendere cum
omnibus Sanctis, quæ ſit latitudo, & longitu-
do, & ſublimitas, & profundum. Itaque 1. Per
latitudinem intelligi poteſt *immenſitas* ejus jux-
ta illud Jeremiæ: Cælum & terram ego im- Jer. 23.
pleo. Uode Auditores ad ejus timorem exſti- v. 24.
mulandi, ut cum S. Davide dicere poſſint:
Providebam Dominum in conſpectu meo ſem- Pſ. 15.
per, quoniam a dextris eſt mihi, ne commo- v. 8.
vear. 2. Per longitudinem *æternitas*, juxta il-
lud Pſalmi: Tu autem idem ipſe es, & anni Pſ. 101.
tui non deficient. Unde ei ſoli per fiduciaoi v. 28.
& amorem adhærendum, ut recte monet Tho-
mas Kemp. Qui adhæret creaturæ, cadet cum l. 2. c. 7.
labili: qui amplectitur Jeſum, firmabitur in
ævum. Illum dilige, & amicum tibi retine,
qui omnibus recedentibus te non relinquet;
nec patietur in fine perire. 3. Per ſublimita-
tem *ſumma perfectio & dignitas* juxta illud
Pſalm. Tu ſolus altiſſimus in omni terra, un- Pſ. 82.
de ad honorandum Deum excitandi Audito- v. 19.
res. 4. Per profunditatem ejus *incomprehenſi-*
bilitas quoad eſſentiam, quoad ſapientiam,
quoad judicia, juxta illud S. Pauli: O altitu- Rom. 11.
do divitiarum Sapientiæ & ſcientiæ Dei! quam v. 33.
incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inve-
ſtigabiles viæ ejus! unde excitandi Auditores,
ut ſemper approbent judicia ejus; & illis ſe
cum debita reverentia & æquanimitate ſub-
mittant. Vide Fabrum Domin. Trin. con. 4.

VI. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis:
Dominum Deum tuum adorabis, & ipſi ſoli Matth. 4.
ſervies: qualia attributa Deus reſpectu homi- v. 10.
num habeat, nempe illa, quæ per animalia
currom Dei (quo providentiam gobernans
mundum ſignificatur) trahentia fuerunt indi-
cata. Nam 1. Leo ſignificat *potentiam*, ex
qua affectus ſubmiſſionis, timoris, & fiduciæ
excitari debet. 2. Per aqoilam *Sapientia Dei*,
quæ omnia penetrat, & videt; hinc non alte
ſentiendum de nobis, reverenter & ſimplici-
ter cum Deo agendum. 3. Per Bovem *Juſti-*
tia, quæ ferit offendentes de cornibus vindictæ
ſuæ? hinc tribulationes patienter ferendæ, ut
in hac vita eidem ſatisfaciamus: vindicta de
inimicis Deo committenda: offenſa Dei & pro-
ximi ſtudioſe cavenda. 4. Per hominem *miſe-*
ricordia Dei, de qua David: Miſericordia Do- Pſ. 32.
mini plena eſt terra. Unde gratiæ in primis v. 5.
agendæ, dicendumque cum Davide: Benedic Pſ. 102.
anima mea Domino &c. qui coronat te in mi- v. 4.
ſericordia & miſerationibus: Deinde magna in
ipſum fiducia concipienda: miſericordia repen-
denda juxta illud: nonne oportuit & miſereri Matth.
conſervi tui, ſicut ego miſertus ſum? Vide 18. v. 33.
Fabrum in Feſt. S. Trin. conc. 5.

VII. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis:
Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham Joann. 12.
ad meipſum: quibus funiculis trahat Deus ad v. 32.
ſe homines, nempe 1. per funiculum *amoris*,
conferendo varia beneficia. 2. *Pudoris* per tot
exempla Sanctorum, de quibus illud S. Augu-
ſtini olim dictum repetat: Potuerunt iſti &
iſtæ: & tu non poteris? 3. *Timoris*, minitan-
do pœnas verbis & exemplis. Vide fuſius hanc
conc. apud Fabrum Dom. 4. poſt Paſch. conc. 7.

VIII. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis:
Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio. Joann. 20.
1. Quales fructus afferat præſentia Dei, tales v. 19.
nimirum, quales ſol mundo exortus afferre ſo-
let.

Digitized by Google

let. Nam 1. pellit tenebras peccati, quia magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis, & talis præcipue, aſſiſtat. 2. Fugat nocturna ſpectra timoris vani, juxta illud Pſal- *Pſ. 104. v. 4.* mi: Quærite dominum, & confirmamini; quærite faciem ejus ſemper. 3. Facit fructiferam animam in operibus bonis & virtutibus, quia qui Deum inſpectorem habet, nihil omittet, quo oculis ejus placere poſſit; hinc Abraha- *Gen. 17. v. 1.* mo dictum: Ambula coram me & eſto perfectus. 4. Hominem lætum, & ad labores prom- *Pſ. 76. v. 4.* ptum facit, juxta illud Davidis: Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum. 5. Oſtendi poteſt, quomodo præſentia Dei ſit concipienda: ſcilicet cogitando illud S. Auguſtini; Deus totus oculus eſt, totus manus, totus pes: Totus oculus, quia omnia videt (etiam occulta & profunda cordis, ut piſces avis in aquis) totus manus, quia omnia operatur: totus pes, quia ubique eſt, & ubique operationis ſuæ veſtigia relinquit. Vide Fabrum Dom. 1. poſt Paſcha con. 6.

De Trinitate.

Matt. 28. v. 19. IX. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: primo, quam merito Myſterium SS. Trinitatis credatur, idque probari tum ex figuris Veteris Teſtamenti: tum ex textibus novi: & tum ex miraculis. 2. cur quivis Chriſtianus debeat profiteri & credere SS. Trinitatem, nempe quia hæc profeſſio eſt noſtra teſſera militaris contra infideles: eſt ſcopus & regula noſtrarum actionum, unde dicimus: Gloria Patri &c. eſt clypeus contra Dæmones: eſt cithara laudis divinæ, per quam cum Angelis illud Iſaiæ canimus: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum. Vide Fabrum Dom. Trin. con. 1. & 2.

X. Oſtendi poteſt ex occaſione ejuſdem thematis, 1. cur hoc Feſtum præcipua devotione colendum ſit, quia ſcilicet eſt Feſtum omnium Feſtorum celeberrimum. 2. Quomodo debeat celebrari, ſcilicet firmiter credendo SS. Trinitatem, firmiter in eam ſperando, (quia propter Patris potentiam, ſcit propter Filii ſapientiam, & vult juvare propter Spiritus S. bonitatem) & firmiter per charitatem ei adhærendo, atque adeo ſemper cogitando, quæ ei placent propter Patrem: loquendo propter Filium: operando propter Spiritum S.

XI. Oſtendi poteſt, quomodo perpetuum *Gloria Patri*: aut *Sanctus, Sanctus, Sanctus* cani poſſit SS. Trinitati, ſi ſcilicet omnes cogitationes, verba, & opera puriſſime ad majorem Dei gloriam referantur: aut ſi ſemper facere ſtudeamus, quæ Deo placent, quomodo placent: oſtendatur proinde, quam excelſus Deoque gratus, & conſequenter etiam nobis utilis ſit hic modus colendi SS. Trinitatem. 2. quomodo hic ipſe modus practice uſurpari poſſit, & debeat.

Matt. 27. v. 19. XII. Oſtendi poteſt ex occaſione thematis: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*

Sermon. de SS. Tr. id, quod S. Bernardus in hoc feſto dixit. Eſt Trinitas, a qua homo cecidit, Pater, Filius, & Spiritus S. & eſt Trinitas, quæ cecidit intellectus, memoria, & voluntas: & eſt Trinitas, in quam iſta cecidit, impotentia, ignorantia, concupiſcentia: & eſt Trinitas, per quam cadens Ttinitas reſurgit ad Trinitatem, de qua cecidit, ſcilicet fides, ſpes, & charitas, quæ proinde ſingula pro rei exigentia per partes explicari poſſunt. Vide Engelgrav, in cælo Empyr. Embl. 28. §. 3. circa finem.

§. XIII. MISCELLANEA.

De Deo.

I. MUta animalia & ferarum greges doctores ſequuntur ſuos. Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur. In navi unus gubernator, & in domo unus Dominus, & in quovis grandi exercitu unius ſignum ſpectatur. Eſt ergo unus in mundo Deus. *S. Hieron. in epiſt. ad Ruſt. Monach.*

II. Ea eſt Dei vita, qua nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentibus cogitari poteſt; nihil enim agit, nullis occupationibus eſt implicatus, nulla opera molitur ſua potentia & virtute gaudet, habet exploratum, fore ſe ſemper tum in maximis, tum æternis voluptatibus, quæ omnia intellige de Deo ſecundum ſe, & ad intra ſpectato. *Epicurus ap. Cicer. libr. de nat. Deor.*

III. Firmiſſimum hoc adſperti videtur, quod Deus eſſe credamus, quo nulla gens tam fera, nemo omnium tam ſit immanis, cujus mentem non imbuerit Deorum opinio. *Cicero l. 1. Tuſc.*

IV. Sit hoc a principio perſuaſum hominibus, Dominos eſſe ac Gubernatores Deos, eaque, quæ geruntur, eorum geri ditione ac numine, eoſque, optime de hominum genere mereri; & qualis quiſque ſit, quid in ſe admittat, qua mente, qua pietate colat religionem, intueri, piorumque & impiorum habere rationem. *Cicero 2. de l.g.*

V. Qua cura ac vigilantia pios omnes Dominus ſervet; ac tueatur, declarant illa verba Sponſæ: Hortus concluſus ſoror mea ſponſa. Hortum enim appellat animam juſti, quia ea velut paradiſus deliciarum veri Salomonis eſt, cujus deliciæ ſunt eſſe cum Filiis hominum. Concluſum autem dicit hunc hortum, propter jugem, & ſummam Angelorum cuſtodiam, quibus undique ſeptus eſt. Quod etiam Dæmon teſtatur, cum de B. Job ait: Nonne tu vallaſti eum, & omnem domum ejus? *Cant. 4. v. 12.* *Job. 1. v. 10.*

VI. Si is, qui fidem cujuſdam amici ſpectatiſſimam habet, delatoribus non credit, ſi aliquid feciſſe eum referant, de quo dubitari poſſit, an recte fecerit: cur Deum, cujus opera perfectiſſima quotidie cernimus, in quovis opere ſuo juſtiſſimum eſſe non dicamus, neque eorum cauſas in hac vita quæramus. *Orenst. in Alv. f. 14.*

VII. Fingamus Regem expugnata rebelli civitate centum captivos cepiſſe, e quibus nonaginta interfici, decem vero magnis muneribus donatos ſibi aſſidere juſſerit; quantum decem iſti ſuo Regi ſe debere fatebuntur? Nunc vero totam generis humani maſſam conſidera. Ex hac videbis maximam partem infidelitatis te- *Ib. f. 49.*

tenebris opertam, ad æternam mortem parari, ex fidelibus autem maximam quoque partem perire, cum ſit arcta via, quæ ducit ad vitam, & multi quidem vocati, pauci vero electi ſunt; quale ergo beneficium erit, inter tot perditorum millia, inter pauciſſimos illos numerari, quibus hæc ſors feliciſſima contingit?

Ariſt. l. de mundo c. 6. VIII. Quod in navi gubernator, quod in curru agitator, quod in choro præcentor, quod denique lex in civitate, & Dux in exercitu, hoc Deus eſt in mundo.

Seneca ad Lucil. IX. Prope Deus eſt, tecum eſt, intus eſt. Ita dico Lucili, ſacies intra nos Spiritus ſedet, bonorum malorumque noſtrorum obſervator. Hic prout a nobis tractatur, ita & nos tractat ipſe: bonus vero vir ſine Deo nemo eſt. An poteſt aliquis ſupra fortunam, niſi ab eo adjutus, exurgere? ille dat conſilia magnifica & erecta in unoque bono viro.

Lactant. Firmianus lib. 1. de div. inſt. c. 3. X. Deus autem, qui eſt æterna mens, ex omni utique parte perfectæ conſummatæque virtutis eſt. Quod ſi verum eſt, unus ſit neceſſe eſt.

Senec. l. de benef. XI. Quid enim eſt aliud, quam Deus, & divina ratio toti mundo, partibuſque ejus inſerta? ergo nihil agis, ingratiſſime mortalium, qui te negat Deo debere, ſed naturæ, quia nihil natura ſine Deo eſt, nec Deus ſine natura, ſed idem eſt uterque, nec diſtat officio.

Lactant. Firmian. l. 2. c. 4. XII. Non placuit Perſio, quod aurea vaſa templis inferrentur, eo quod ſupervacuum putaverit, Diis offerri, quod avaritiæ potius, quam ſanctitatis eſt inſtrumentum; atque adeo potius illi offerri volebat.

Compoſitum jus, faſque animi, ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

Lucius ad pul. de Deo. XIII. Nihil eſt Deo ſimilius, & gratius, quam vir animo perfecto bonus, qui hominibus cæteris antecellit, quod ipſe a Diis immortalibus diſtat.

Socrat. Anton. in Meliſſa p. 2. ſ. 77. XIV. Cum Thales ſeptem Sapientium unus cælum conſiderans in ſoveam cecidiſſet, Ancilla eum deridens dixit: Et tu, quæ ſupra te ſunt, indagabis, ſi, quæ ante te erant, videre non poteras. Applica hanc curioſam contemplationem Dei.

1. Reg. 6. XV. Apud Perſas, qui Regem curioſe intuiti eſſent, morte plexi ſunt. Sed & qui Arcam fœderis curioſius inſpexerant, ſubito interempti ſunt. Quanto magis, qui Deitatem & Trinitatem curioſe ſcrutari voluerint, opprimentur ab ejus gloria?

Faber in feſto SS. Trinit. c. 20. §. 1. XVI. Epictetus Philoſophus dixit: Si omnino eum declararem, vel ego Deus eſſem, vel ille Deus non foret.

§. XIV. AUTHORES.

I. Leonardus Leſſius de divinis perfectionibus.

II. Juſtinus Michovienſis in Litanias Lauretanas diſcurſu 70. & ſeq.

III. Robertus Bellarminus de Aſcenſione mentis ad Deum.

IV. Joannes Nadaſi in anno Hebdomadarum cæleſtium tota parte prima.

TITULUS XL.

DEI MISERICORDIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST actus voluntatis, quo Deus ex infinita ſua bonitate miſerias ſuarum creaturarum ſublevare conatur. *Communis Theol.*

Diviſio.

II. Dividitur in *prævenientem, proſequentem*, & *ſubſequentem*. Illum miſericordia Dei prævenit, cujus affectum ad bonum effectum incitat, & incendit. De ſecunda dicitur a Domino: *Miſericordia mea non recedet a te*; ab illo divina miſericordia non recedit, cum quo cooperando procedit. De tertia pſallit Propheta: *Miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ*, illum miſericordia ſubſequitur, cui finalis perſeverantiæ gratiam impertitur. *S. Bonav. in Pſ. 22.* Quam ipſam diviſionem etiam S. Bernardinus ſequentibus verbis proponit: Prima eſt miſericordia Dei *præveniens*, & hoc eſt, quando Deus prævenit in anima, abſque eo, quod anima mereatur illam. *S. Bernardinus t. 4. ſer. 48.* Secunda eſt miſericordia Dei *conſequens*, quando inſpiratur a Deo in tua anima, & tu illam non petis. Tertia eſt miſericordia Dei *ſubſequens*; Status autem miſericordiæ Dei ſubſequentis eſt, quando anima vult illam miſericordiam acceptare, & conſentit, & aſſociatur cum ipſa miſericordia, humiliter implorando illam, quia primo Deus oſtendit ſibi miſericordiam ſuam. Secundo ſuccedit tua voluntas, quia (ſecundum Auguſtinum) ſi quæris, & vis, jam habes ipſam, de quo dicit Propheta in perſona Dei; *Miſericordia mea cum ipſo.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. DOminator Domine Deus, miſericors & clemens, patiens, & multæ miſerationis, & verax; qui cuſtodis miſericordiam in millia. *Exod. c. 34.*

II. Miſerator, & miſericors Dominus, patiens & multum miſericors: ſuavis Dominus univerſis, & miſericordia ejus ſuper omnia opera ejus. *Pſ. 144.*

III. Magna eſt ſuper cælos miſericordia tua, & uſque ad nubes veritas tua. Domine in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes; juſtitia tua ſicut montes Dei. *Pſ. 107. & 35.*

IV. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans. *Jerem. c. 31.*

V. Miſericordia tua ante oculos meos eſt, & complacui in veritate tua. *Pſ. 25.*

VI. Quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus; non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. *Judith. 8. v. 14.*

VII. Expectat Dominus, ut miſereatur veſtri; & ideo exaltabitur parcens vobis. *Iſ. c. 30.*

VIII.

Jon. c. 3. VIII. Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.

Rom. c. 2. IX. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

Sap. 11. v. 24. X. Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Diligis enim omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.

Sap. 11. v. 27. XI. Parcis autem omnibus, quoniam tua ſunt Domine: quia amas animas.

Sap. 12. v. 1. & 2. XII. O quam bonus & ſuavis eſt, Domine, Spiritus tuus in omnibus! ideoque eos, qui exerrant, corrigis, & de quibus peccant, admones, & alloqueris, ut relicta malitia credant in te Domine.

Pſ. 102. v. 13. XIII. Quomodo miſeretur Pater Filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe; quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum.

Pſ. 118. v. 64. XIV. Miſericordia tua, Domine, plena eſt terra.

Eccl. 17. v. 28. XV. Quam magna miſericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad ſe.

Thren. 3. v. 22. XVI. Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus.

Pſ. 24. v. 10. XVII. Univerſæ viæ Domini, miſericordia, & veritas.

Utilitas.

Rom. c. 5. XVIII. Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.

Thren. c. 3. XIX. Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti, quia non defecerunt miſerationes ejus.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Cyrillus Jeroſ. Catech. 2. I. BEnignus eſt Deus, nec ullus poterit homo illius benignitatem ſatis prædicare: imo etiamſi omnes omnium hominum linguæ ſimul coacervarentur, ne ſic quidem partem aliquam benignitatis illius enarrare poſſent.

S. Laur. Juſtin. de humilit. c. 4. II. Audeo dicere, quod divina clementia pronior ſit ad ignoſcendum, quam ad puniendum, dicente Propheta: *Quoniam ira in indignatione ejus; & vita in voluntate ejus;* nempe naturale & *proprium Dei*, ſacro reſtante eloquio, *eſt miſereri ſemper & parcere*; nec non miſericordia ejus judicium ſuperexaltat, atque excedit.

S. Bern. ap. Manip. praſl. 49. diſc. 3. n. 1. III. Magna omnino miſericordia Domini in expectatione eſt; non enim peccantem Angelum expectavit, ſed præcipitavit e cælo, hominem peccantem non diſtulit, ſed protinus expulit eum de paradiſo; nunc autem jam expectat, diſſimulat, ſuſtinet decem annis aut viginti, & uſque ad ſenectutem & ſenium.

S. Bonav. in Pſ. 119. IV. Nullus miſericordiam invocaret, niſi miſeria provocaret; & nota, quod miſericordia legitur in Scriptura magna, ſpecioſa benigna. Quare magna? quia liberat a magna miſeria culpæ originalis. Quare ſpecioſa? quia præſervat a fœda miſeria culpæ actualis. Quare benigna? quia ſeparat a maligna miſeria moleſtiæ temporalis.

V. Si aliquis in præſentia Regis occidiſſet Reginam, & filios Regis, & peccaſſet cum filiabus Regis, deinde veniret ad petendam veniam a Rege, utrum eſſet Rex in mundo, qui parceret tali, & remitteret? credo, quod non, niſi Chriſtus; nam ſi aliquis interfeciſſet omnes Apoſtolos, & peccaſſet cum omnibus mulieribus, & crucifixiſſet Chriſtum, & peteret veniam, ſtatim parceret illi. *S. Vinc. Ferr. ſer. 1. in Dom. 4. poſt Tr.*

VI. Mira res, mirabiliſque miſericordia Dei & Redemptoris noſtri. Gemit peccator intra ſe, doletque perpetraſſe delictum, & confeſtim placatur altiſſimus: Non præfigitur tranſgreſſoribus certum tempus ad pœnitendum: Quoties ingemuerit, non recordabor, ſi ſemel, ſi bis, ſi decies, ſi centies, ſi millies illum peccaſſe pœnituerit, iniquitatum ipſius nequaquam memor ero. Hoc inſinuare voluit Salvator noſter, cum Petro interroganti, ſi uſque ſepties fratri adverſus ſe delinquenti indulgere deberet, reſpondit: *Non dico tibi uſque ſepties ſed uſque ſeptuagies ſepties*, tacite videlicet ſignificans, ut, quoties veniam petit, toties ignoſcat. Quod autem Petro Dominus indicavit eſſe faciendum, hoc ipſum agere erga miſericordiam flagitantes, dubitet nemo? *S. Laur. Juſt. l. de obed. c. 61.*

VII. Quatuor filiæ magnæ miſericordiæ ſunt, nimirum immiſſio amaritudinis, ſubtractio opportunitatis, virtus reſiſtendi, & ſanitas affectionis; quandoque enim ei, qui peccato quovis obligatus tenetur, pie immittit Dominus amaritudines quaſdam, quæ mentem occupant hominis, & expellunt pernicioſam delectationem peccati. Quandoque ſubtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque virtutem donat reſiſtendi, quo majus eſt, ut ſcilicet tentationem ſentiens viriliter agat, & non conſentiat. Quandoque affectionem ſanat, quod perfectiſſimum eſt & in quo prorſus tentatio tollitur, ut non ſolum non conſentiatur ei, ſed nec ſentiatur quidem; *S. Bern. de tripl. ci miſer.*

VIII. Quod a diabolo non omnes ſuffocantur, quod mundus non ſubvertitur, quod peccator vivus in infernum non detruditur, quod in corpore a terra cum Chore & Dathan non abſorbetur, Dei maxima eſt miſericordia: *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti.* Si cognoſceret homo, quam multiplicia ſunt ejus pericula, tunc cognoſceret, quam multiplex ſit ſuper eum miſericordia. *S. Bonav. ſer. 3. in Do. 6. poſt Pentec.*

IX. Quid merebaris peccator? Contemptor Dei, quid merebaris? vide, ſi occurrit tibi niſi pœna; ſi occurrit tibi niſi ſupplicium: vides ergo, quid tibi debebar, & quid dederit, qui gratis dedit, Data eſt venia peccatori, datus eſt Spiritus juſtificationis; data eſt charitas & dilectio, in qua omnia bona facias, & ſuper hæc dabit & vitam æternam, & Societatem Angelorum, & hoc totum de miſericordia. *S. Aug. in Pſalm. 144.*

X. Ecce miſericordia, quando vides juſtos & injuſtos eundem ſolem intueri, eandem lucem capere, eoſdem fontes bibere, eadem pluvia ſaginari, iiſdem fructibus terræ repleri, ſimiliter aerem illum ducere, habere æqualiter mundi bona, noli putare, injuſtum eſſe *Item in Pſ. 190.*

Digitized by Google

Deum, qui dat iſta æqualiter juſtis & injuſtis; miſericordiæ tempus eſt, nondum judicii; niſi enim primo Deus per miſericordiam parceret, non inveniret, quos per judicium coronaret. Eſt ergo miſericordiæ tempus, quando patientia Dei ad pœnitentiam adducit peccantes.

S. Petrus Dam. ſ. de S. Mart. Ep. XI. Attolle oculos etiam ad videndam Domini largitatem, ſive familiaritatem. Si cui maxime potenti fecimus, quod ei diſpliceret, numquid amplius nobiſcum loqui, nedum aliquid largiri, vel familiaris eſſe dignatur? graves ſumus ei, etiam ad videndum, & pro magno beneficio computat, ſi ſaltem a noſtra læſione deſiſtat, licet multiplicibus & devotis obſequiis defendamus offenſam, ſemper tamen injuriæ memoria prætervolat oculos illius, nec obliterari valet vel beneficio, vel obſequio, vel ipſa etiam vetuſtate. Numquid ita Deus meus, miſericordia mea? Abſit, conſuevit enim honorare pœnitentes magis, quam innocentes: revertentes plus, quam remanentes.

Idem. XII. Licet peccaveris, licet neglexeris, & provocaveris patientiam Dei, paratus eſt tamen miſereri, cum volueris, & reverti ad revertentem, oblivīſci & tegere peccata tua, & projicere in profundum maris; nec erit mora inter confitentem & remittentem, quia benignus & miſericors eſt; ſunt homines mundi faciles ad iram, difficiles ad miſericordiam; Deus autem & ad iracendum difficilis, & facilis ad miſerandum.

Idem epiſt. 7. c. 23. XIII. Vidit opera tua, recurſus & excurſus flagitiorum tuorum, & continuit iram ſuam. Cælum non fulminavit, aqua non ſubmerſit, non abſorbuit tellus; &, cum omnis terra ſit plena gloria Domini, in gloriam ejus tuam miſeriam evomuiſti, nec reveritus es præſentem Dominum. Ipſe autem quid? Ego, inquit, quaſi non videns. Ecce videt, & tacet, videt, nec manifeſtat; videt, nec judicat; videt, nec vindicat; videt, & theſaurizas tibi iram in die iræ.

S. Baſil. ad Mon. diſt. 12. n. 1. XIV. Miſericors eſt Deus? Aſt idem etiam eſt Judex. *Diligit enim*, inquit, *miſericordiam & judicium Dominus:* Idcirco *miſericordiam & judicium cantabo*, inquit, *tibi Domine*. Qui autem illi ſint, adverſum quos ille miſericordia utatur, ex verbis illis didicimus: *Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Animadvertis, quanta cum diſcretione miſericordia Dominus utatur; ſiquidem neque citra judicii diſcretionem clemens eſt, neque inclementer judicat; *miſericors enim & juſtus eſt Dominus.* Hæc igitur cum ita ſint, nolimus, quæſo, nos Deum ex dimidia tantum parte cognoſcere, neque ejus erga nos bonitatem ad ignaviæ occaſionem arripiamus; propterea tonitrua, propterea fulminum terrores, ut ne bonitas contemnatur. Qui ſolem oriri facit, is cæcitate etiam mulctat; qui imbrem dat, etiam ignem pluit. Illa clementiæ, hæc ſeveritatis, ut vel per illa ad amandum alliciamur, vel per hæc ad metum aſſueſcamus, ne nobis quoque dicatur: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?*

XV. Non ſic eſt Deus miſericors, ut injuſtus ſit; nec ſic juſtus eſt, ut miſericors non ſit. Parvane miſericordia tibi eſt? Non imputabit priora omnia; male vixiſti uſque in hodiernum diem, adhuc vivis; bene vive hodie. *S. Aug. in Pſ. 10.*

XVI. Ite, proferte ſtolam primam. Non dixit: Unde venis? ubi fuiſti, ubi ſunt, quæ tuliſti? quare tantam gloriam in turpitudinem commutaſti? ſed proferte ſtolam primam, & induite illum. Videtis, quia delicta non videt vis amoris, tardam miſericordiam Pater neſcit; delicta qui diſcutit, prodit. *Petr. Ravenn. in ſerm. de Fil. prod.*

XVII. Surgam & ibo ad Patrem meum. Jacebat, qui dixit: Surgam. Intellexit lapſum, ſenſit ruinam; jacere ſe turpis luxuriæ reſpexit in lubrico, & ideo exclamat: ſurgam, & ibo ad Patrem meum. Qua ſpe? qua fiducia? illa qua Pater eſt. Ego perdidi, quod erat Filii? ille, quod Patris eſt, non amiſit. Apud Patrem non intercedit extraneus: intus eſt in Patris pectore ipſe, qui intervenit, & exorat affectus. Urgentur Patris viſcera, iterum Filium genitura per veniam. Ibo ad Patrem reus: Sed Pater viſo Filio cooperit mox reatum, diſſimulat judicem, qui magis vult implere genitorem, & ſententiam cito mutat in veniam, qui redire cupit Filium, non perire. *S. Chriſol. ſer. 1. Fil. prod.*

XVIII. Percuſſit Dominus populum pro errore vituli. Cum omnis populus reus fuerit, cur non eſt miſſa in omnes damnatio? quia ſcilicet pius, & miſericors Dominus partem percuſſit ſententiæ ſuæ gladio, ut partem corrigeret exemplo, monſtraretque omnibus & in coercendo cenſuram; & in indulgendo pietatem. Cenſura fuit, quod caſtigavit: pietas, quod pepercit. *Salv. contra gentes.*

XIX. Quid miſericordius intelligi valet, quam quod peccatori æternis tormentis damnato, & non habenti, unde ſe redimat, Deus Pater dicit: Accipe unigenitum meum, & da pro te. Et ipſe Filius: Tolle me, & redime te. Quaſi enim hoc dicunt, cum ad Chriſtianam fidem nos trahunt. *S. Anſel. 2. cur Deus homo c. 9.*

XX. Licet Mater obliviſcatur interdum unici Filii ſui, Dominus tamen, prout ipſe teſtatur, haudquaquam noſtri poteſt obliviſci. Tanta ſiquidem ejus eſt miſericordia, ut ſtupa aliqua ſive linum in immenſo igne poſitum non tam cito incendi poſſit, quam ipſe peccatori veraciter converſo dolenti peccata omnia donare paratus eſt. Enim vero inter Dei bonitatem & pœnitentem peccatorem neque tempus, neque medium ullum intereſt. Deinceps autem inter Deum & hujuſmodi pœnitentem tam perfecta ſuboritur fidelitas, ac ſi peccata commiſſa non eſſent: tamque bonus & ſuper omnem æſtimationem pius eſt Dominus, ut, quæ ſemel condonavit, nunquam ei improperare, nec ullum propterea diſpendium, ſive pœnam eum ſuſtinere velit, ſi tamen in vitæ correctione ſubſiſtit. *Tauler. apud Bloſium in conſol. puſill. ſ. 23.*

XXI. Deus benigniſſimus tam inexhauſtus fons eſt, prorſus immenſæ miſericordiæ ac naturalis bonitatis, ut nunquam ulla quantumvis fideliſſima Mater proprio filio ſuo, quem ſub corde ſuo geſtaverit, tam deſideranter ac libenter in mediis flammis jacenti manum porrexerit adjutricem, ſicut Deus homini con- *Ib. Henricus Suſo.*

tri-

Digitized by Google

trito, etiamſi poſſibile foret, eum omnia totius mundi peccata vel millenis vicibus quotidie perpetraſſe.

Utilitas.

S. Petr. Dam. ep. 7. c. 21. XXII. Si tantum diabolus potuit, ut te in hujus vitii profunda ſubmergerit, quanto magis te virtus Chriſti poterit ad eum, de quo lapſus es, verticem revocare? Nunquid qui cecidit, non adjiciet ut reſurgat? Cecidit aſinus carnis tuæ in luto ſub pondere, eſt ſtimulus pœnitentiæ, qui pungat; & manus Spiritus, quæ viriliter extrahat.

S. Aug. ſer. 6. ad Frat. XXIII. O beata miſericordia, quæ ſola commercium noſtræ ſalutis agnovit: Sola enim miſericordia ad Deum dirigit hominem, ſola ad Deum deducit hominem, ſola Deum deducit ad hominem. Hæc eſt ſola mediatrix, averſos conſolans, hæc disjunctos copulat, hæc ſola Deum humilians, nos ſublimat.

Idem. XXIV. O grandis miſericordia! O infinita! tu ſola potuiſti trahere Deum de cælo ad terram, & nos de exilio ad regnum erigere.

Greg. 2. Moral. XXV. Miſericordia Dei eſt ſummum ſolatium.

Auguſt. ſer. 112. de Temp. XXVI. Miſericordia Dei deſperationi opponenda eſt.

Chryſoſt. ad pop. Antioch. Hom. 80. XXVII. Miſericordia Dei nequitiam hominis vincit.

Bernard. ſup. Cantic. ſerm. 66. XXVIII. Miſericordia Dei pallium breve non eſt.

Facilitas.

S. Petr. Dam. ſer. 57. XXIX. Ad limina potentium frequentius excubamus, non habentes liberos acceſſus ad colloquendum; & ſi quid deliquimus, ſupplicibus oculis, facie tribulata, verbis humilibus emendamus. Illi autem plerumque ſuperbo oculo, & humero dedignanti pedibus ſuis provolutos vel reſpicere nolunt. Non ſic Dominus Jeſus, qui libentius loquitur mecum, quam ego ſecum, quem invenio, quoties quæro; qui occurrit cum panibus fugienti, qui vultum lætum oſtendit mihi, qui meam pœnitentiam ſicut innocentiam amplexatur. Ubique lætus, ubique bonus, ubique pius, ubique dulcis, cum magna multitudine dulcedinis ſuæ. Non facit ſupercilium, oculos non obliquat, non detorquet faciem, nec verba reſonat ampulloſa, ſed occurrit revertenti, & accurrit in amplexus, flens ſuper collum ejus, & jubet proferri ſtolam primam.

Abuſus vitandus.

S. Leo ſer. 12. de Quadr. XXX. Abutuntur quidam patientia Dei, & qui non ſunt in conſcientia liberi, fiunt de longa impunitate ſecuri, cum ideo differatur ultio, ut tempus poſſit habere correctio. Miſericordiam igitur Dei noſtri, quæ *non vult mortem peccatoris, ſed tantum ut convertatur, & vivat*, non ideo quiſquam tardet amplecti, quia quod meruit, non recepit: neque enim, quidquid differtur aufertur, aut condemnationem evaſit, qui indulgentiam non quæſivit.

S. Aug. de vit. Chriſtiana c. 5. XXXI. Nemo ſibi ideo blanditur, nemo ſtulta & vana ſuſpicione decipiatur; nemo idcirco ſecurus delinquat & liber, quia ſuper peccatores confeſtim Dei ira, judiciumque non venit; ut ex hoc opinetur, ſe impune peccaſſe, quod non illico puniatur, ſed hoc magis differre Deum, quam diſſimulare cognoſcat, & iram Dei peccatoribus quamvis ſeram, ſubito & repente venturam, ſicut ſcriptum eſt: *Ne dixeris, peccavi, & quid mihi accidit triſte? Eſt enim Altiſſimus patiens redditor.*

XXXII. Pœnam differt, non aufert, juxta quod dici ſolet; *quod differtur, non aufertur*, nam ut dictum eſt Sapientiæ 11. *Ipſe diſſimulat peccata hominum propter pœnitentiam.* Sed quos diutius tolerat, hos induratos ſuo tempore acrius punit & terribilius damnat, de quo ait Pſal. *Deus Judex juſtus, fortis & patiens; niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit.* Nihil ergo ſtolidius nihil periculoſius, quam longanimitate Dei abuti. *Dion. Cart. in c. 5. Eccl.*

XXXIII. Hæc miſericordia Domini, qua tardat ferire, paratus ignoſcere, ſi ſola fuerit, nullatenus ſufficit ad ſalutem. Imo vero judicium damnationis accumulat, ut dicatur; Hæc feciſti, & tacui. Apoſtolum proinde audiamus terribiliter inſonantem: *An divitias bonitatis ejus*, inquit (haud dubium, quin Dei) *& longaminitatis contemnis? Ignoras, quoniam patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiem tuam & cor impœnitens theſaurizas iram in die iræ.* *S. Bern. ſerm. de triplici miſer.*

XXXIV. Etiamſi poſt peccatum non ſenſerit pœnam ejus, cavendum tamen ab eo eſt, quia Deus, licet ſit tardus ad iram, atqui tandem pœnam culpæ maritat. Equidem nullo magis exemplo Dei maximus oſtenditur animus, quam quod tam innumeris orbis criminibus provocatus non excandeſcat ſtatim ad iram, ſiquidem miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus; at vero ut eſt miſericors, ita etiam eſt juſtus. Juſtitia ergo neceſſario eum adiget, ut non patiatur culpam ſine ſocia vivere pœna. *Paulus de Palat. Eccl. 1.*

XXXV. Nemo ſibi multum de miſericordia Dei blandiatur, quia virga directionis eſt. Numquid dicimus, non eſſe miſericordem Deum? Quid miſericordius eo, qui parcit tantum peccatoribus, & qui in omnibus converſis ad ſe non curat præterita? Sic enim dilige miſericordem, ut velis eſſe veracem; non enim miſericordia poteſt illi auferre juſtitiam, neque juſtitia miſericordiam. Interim quamdiu ille differt, tu noli differre. *S. Aug. in Pſ. 41.*

XXXVI. Deum diſcis tam optimum, quam & juſtum? de ſuo optimum, de noſtro juſtum, niſi homo deliquiſſet, optimum ſolummodo Deum noſſe ex naturæ proprietate, & nunc etiam juſtum, eum patitur, ex naturæ neceſſitate. *Tertull. l. de Reſur. carn. c. 14.*

XXXVII. Quomodo non eſt miſericos, qui nos tanto tempore expectat, ut corrigamur? numquid tam prolixa miſericordia poteſt Deo auferre juſtitiam? Quanto enim diutius expectat, tanto gravius vindicat. Quando enim prolixis temporibus peccamus; & nihil mali a Domino ſuſtinemus, patientia eſt, non negligentia, non ille potentiam perdidit, ſed nos ad pœnitentiam reſervavit. *S. Aug. ſer. 102. de temp.*

XXXVIII. Quiſquis delinquit, & vivit, idcirco hunc divina deſpenſatio in æquitate tolerat, *S. Greg. l. 17. mor. c. 4.*

 lerat,

lerat, ut ab iniquitate compeſcat; ſed qui diutius toleratur, nec tamen ab iniquitate compeſcitur, munus quidem ſupernæ patientiæ percipit, ſed reatus ſui vinculis ex ipſo ſe munere arctius ſtringit, nam quia accepta pœnitentiæ tempora divertit ad culpam, diſtrictus in ultimis judex impenſa argumenta miſericordiæ convertit ad pœnam.

S. Anſel. XXXIX. De benignitate Dei ſibi improbus theſaurizat, quia dum ad pœnitentiam tempus accipit, & ad peccandum expendit, ipſum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Unde & omnipotens Deus, qui collata remedia conſpicit ad culpæ augmentum trahi, ipſam benignitatem, quam contulit, in diſtrictionem vertit, ut inde poſt plus feriat, unde modo amplius expectat, & quia homo deſerere malum non vult, ut vivat; auget unde moriatur.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA.

Vit. PP. de Fornicat. n. 16. I. FRater quidam impugnabatur a fornicatione. Contigit autem, ut veniret in vicum quemdam Ægypti, & videns filiam Sacerdotis Paganorum, adamavit eam: & dixit Patri ejus: Da mihi eam uxorem. Ille autem reſpondens dixit: Non poſſum eam dare tibi, niſi interrogavero Deum meum. Et abiens ad dæmonem, quem colebat, dixit ei: Ecce Monachus quidam venit, volens accipere Filiam meam, do eam illi. Reſpondens dæmon dixit: Si negat Deum ſuum & baptiſmum, & propoſitum Monachi, da eam illi. Et veniens dixit ei: Nega Deum tuum, & baptiſmum, & propoſitum Monachi, & dabo tibi filiam meam. Ille vero conſenſit, & ſtatim vidit velut columbam exire de ore ſuo, & volare in cælum. Pergens autem Sacerdos ad dæmonem dixit: Ecce promiſit, ſe tria illa facturum. Tunc reſpondens diabolus dixit ei: Non des illi filiam tuam in uxorem, quia Deus ejus non receſſit ab eo, ſed adhuc adjuvabit eum. Et veniens Sacerdos dixit fratri illi. Non poſſum tibi eam dare, quia adhuc Deus tuus adjuvat te, & non receſſit a te. Hæc audiens frater, dixit in ſemetipſo: ſi tantam bonitatem oſtendit Deus in me, cum ego infelix negaverim & ipſum, & baptiſmum, & propoſitum Monachi, bonus autem Deus etiam, cum tam grande ſcelus commiſi, nunc uſque adjuvat, cur ergo recedam ab eo? Et in ſemetipſum reverſus recepit ſobrietatem mentis, & venit in eremum ad quemdam magnum ſenem, & narravit ei rem, quæ fuerat facta. Et reſpondit ei ſenex: Sede mecum in ſpelunca, & jejuna tres hebdomadas continuas, ego deprecabor Deum pro te. Et laboravit ſenex pro fratre, & deprecatus eſt Dominum, dicens: Obſecro te Domine, da mihi animam hanc, & ſuſcipe pœnitentiam ejus. Et exaudivit orationem ejus Deus. Et cum impleta fuiſſet prima hebdomada, venit ſenex ad illum fratrem, & interrogavit eum dicens: Aliquid vidiſti. Et reſpondit frater dixit: Etiam vidi columbam ſurſum in altitudine cæli contra caput meum volantem. Et reſpondens ſenex dixit ei? Attende tibimetipſi, & deprecare Deum intente. Secundo vero venit iterum ſenex ad fratrem, & interrogavit eum, dicens: Vidiſti aliquid? Et reſpondit: Vidi columbam venientem, juxta caput meum. Et præcepit ei ſenex, dicens: ſobrius eſto mente, & ora. Et completa tertia hebdomada venit iterum ſenex, & interrogavit eum, dicens: aliquidne plus vidiſti? & reſpondens ille dixit: Vidi columbam, quæ venit & ſtetit ſupra caput meum, & extendi manum meam, ut tenerem eam, illa autem ſurgens intravit in os meum, & gratias agens Deo ſenex, dixit fratri: Ecce ſuſcepit Deus pœnitentiam tuam, de cætero attende tibimetipſi, & eſto ſolicitus. Et reſpondens frater dixit? Ecce amodo tecum ero donec moriar.

II. Apud Patres Carthuſianos Converſus (ut vocant) fuit capitis plane rudis & judicii, qui aliam precem, non potuit addiſcere, niſi hæc tria verba: *Miſerere tui Deus*, quam centies ac ſæpius iterabat, cumque ejus Prior ejus cubile præteriret, ſenſit inde ſuaviſſimnm odorem exhalare; unde Prior fratrem examinat de vivendi & orandi modo, qui tamen ſe peccatorem faſſus ajebat, ſe nihil dignum ea gratia facere, neque ſe aliam precem ſcire, niſi: *Miſerere tui Deus*, Prior ait, illum male orare, diceret deinceps, *Miſerere mei Deus*, & cauſam erroris ei oſtendit: ſed cum primum alterum peccandi errorem Deo tam gratum correxit, odor non amplius ſentiebatur, igitur Prior hominem ad ſe vocatum jubet antiquam orationem precari, quo facto, prior ſuavitas rediit. *Ex Chron. Theodori. Petrui prax. 13. c. 7. p. 8.*

III. Toloſæ Juvenis quidam hominibus impiis & atheis familiaris, factus eſt illis prope per omnia ſimilis, ut tamen prius experiretur, num Deus aliquis eſſet, æſtate ſub veſperum extra urbem loco ſolitario inambulat, & pileo, pallioque in campum abjecto, ceu pugil Deum provocat, ut, ſi Deus aliquis ſit, ſecum congrediatur: ſed Deus hominis miſertus, aliud nil egit, quam ut pateretur e cælo magnum chartæ folium decidere: quod impius provocator a terra tollens, videt inibi aureis litteris exaratum: *Miſerere mei Deus*. Hoc viſo reſipuit, & in genua provolutus confeſtim veniam impietatis petiit. Summo mane ad Collegium noſtrum venit, & e noſtris uni rem totam expoſuit, animumque Confeſſione expiavit. *Barby p. 4. Ann. Sancti c. 3. praxi 1. 15. O-Hob. n. 6.*

IV. Juvenis inceſtum cum ſorore commiſit, monentem idcirco fratrem occidit; tandem & patrem, qui eum exhæredatum & urbe pulſum, in vita ſervavit, clam in urbem regreſſus, peremit. Sed ubi pro concione audivit illud Ezech. 18. *In quacumque hora &c.* confeſſus eſt magno cum dolore. Sacerdos eum juſſit accedere ad Altare, in quo fuit imago B. Virginis, habens Chriſtum mortuum in ſinu ſuo. Ubi Virginem enixe rogavit, ut ſibi veniam a Chriſto impetraret. Inter has tam calentes preces cor ei ruptum eſt, & mortuus jacuit ante Altare. Sacerdos ſuperveniens, ratus eum vivere & quieſcere, dum ſurgere jubet, mortuum repetit. Sequenti die juſſit populum pro eo orare. Tum columba candida circumvolans in conſpectu populi ſchedulam, quam roſtro tenuit, ante Sacerdotem pro- *Diſcipul. in Prompt. tit. M. exempl. 21.*

projecit, in qua ſcriptum fuit, animam hujus fuiſſe in cælum deductam, antequam calor naturalis a corpore ejus receſſiſſet. Eadem ſchedula Sacerdos juſſus eſt infinitam Dei miſericordiam peccatoribus commendare, ſi quidem ſincere confiteantur.

Ex Annuis noſtris, 1670. V. Quidam, cæterum probatiſſimæ vitæ, dum librum & imagines in eo contentas parum pudicas incautius verſat, primo cogitationes inde ortas rejecit, abjecto libro; ſed reſumens curioſitati ſatisfacit. Unde in eam libidinis inſaniam eſt lapſus ut pudore omni prorſus abjecto, modos omnes exquireret, quibus eam expleret. Sed quia a ſolicitatis repulſam tulit, a dæmone aliquoties flagitat, ut vel aliam, vel ſemet perſonarum flagitio commodet. Cum autem dæmon nihil præſtaret, ille primo mirari dæmonis inertiam, tum circumſpicere, num forſan quid lateret, quod ſtygi moram injiceret, deprehenſoſque in ſacculo libellos, & Roſarium, quod ad id tempus ſtudioſiſſime volvebat, reponit in angulum, preces & ſacra, aliaque conſueta pietatis exercitia negligit? ad omne ſcelus præceps. Tum in ſilvas egreſſus, veſtitu omni poſito, abjectaque, quam inſcius ſecum tulerat, ſacra cera e collo pendula, clara voce dæmonem evocat. Nemo reſpondet. Ille vero omnis ultra moræ pertæſus, ut ſtygem ad ſe pelliceret, Deum execratur, & horrendis blaſphemiis Dei hoſtem data opera ſe profitetur: Spondet, ſe hæc omnia flagitia in Confeſſione celaturum, & ſacrilege Confeſſione, & ſacra Communione uſurum. Sed & ad hæc ſurdus dæmon, Deo ita miſerante, nec ſe ad conſpiciendum dedit, aut reſpondit. Tandem miſer execratus moram, & dæmonem, ubi ſe deſtitui ab orco, & flagitiis obſitum vidit, ac Deo exoſum, & fati pœnitens, ſequenti die animum magno cum dolore apud noſtrum expiavit.

Engel. Dom. 2. poſt Paſch. VI. Salmanticæ fuit mercator prædives, qui alea omnia perdidit, ſimul & Dei timorem & amorem. Hinc Deum ſummo odio proſecutus, omnia ſcelera excogitavit, & fecit, & ne quid præteriret, Navarii Caſuum Summam legit, in eo ubi venit ad Tractatum de Confeſſione & pœnitentia, gaviſus nova peccandi occaſione, ſacrilege confitendi, ſtatuit id agere, & re ipſa egit. Sed Confeſſarius ſuſpicatus eſt e confitendi modo, hominem angi, & pudorem ſubeſſe, multa de Dei miſericordia dixit, hortatus ad ingenuam Confeſſionem. Hinc miſer intus commotus, inter lacrymas & ſuſpiria Sacerdotem rogat, an tantis peccatis adhuc ſit veniæ locus, quod ubi abunde intellexit, omnem vitam illi expoſuit, & animum ad Religionem adjecit, totus jam alius in ea triennio vixit, ac viribus deficiens, Crucifixum amplexus peroravit: O quam pudet me vitæ præteritæ; ſed talis debeat eſſe Dominus, qui tantum peccatorem in gratiam reciperet, ita pie obiit.

Ibidem. VII. Pater quidam filiam propriam adamavit, & corrupit; mater ſuſpicata ſcelus (Agalma dicta, lectæ pietatis matrona) filiam increpitam deſpexit. Filia indignata matrem veneno tollit. Pater domum reverſus id in filia quidem minus acriter caſtigavit, verbis tamen gravibus eam, quam putabat, perſtrinxit. Ipſa enim vero ſe patri jam odioſam rata, nocte patrem ſtertentem ſecuri obtruncat. Fugit inde ablata præcipua ſupellectili, ac ſe dæmoni devovet, in omne ſcelus projecta. Forte in templo concionatorem audit miſericordiam Dei laudantem, inde commota poſt concionem Eccleſiaſtem adit, dicti veritatem exquirit, confitetur, pœnitentiæ loco tunc jubetur denuo die proximo concioni adeſſe, ubi tanto cœpit dolore de peccatis ſuis obrui, ut illico ſit mortua.

VIII. Cuidam glorianti in bonis operibus, & in malis merenti, reſpondit B. Ægidius: Moderate dolendum eſſe de peccatis, quia major eſt divina miſericordia, quam peccatorum noſtrorum copia. Si enim agricultores vererentur malos influxus, vel volucres cæli, nunquam ſulcis terræ mandarent ſemina, cum tamen ſemper major pars fructuum remaneat penes cultorem, ita non eſt dimittendum bonum propter inanem gloriam, quia ſemper manet major pars penes operantem. *Vit. B. Ægidii.*

IX. Bellovacenſis in ſpeculo ſuo morali de Rege quodam refert, quod, cum inter ſubditos virum aliquem haberet ſupra modum divitem, ſapientem, & verſipellem, nec ullam contra eum invenire poſſet accuſandi occaſionem, ut ejus ſe opulentis facultatibus locupletare poſſet, tres ei propoſuerit quæſtiones, per ordinem ſub pœna confiſcationis magnæ partis bonorum ſuorum ab ipſo reſolvendas, & quidem quæſtiones hæ adeo videbantur difficiles, ut non immerito earum reſolutio prima facie impoſſibilis videri potuiſſet. Prima fuit, ubi erat medium terræ quaſi centrum. Alia, quot modii erant aquæ in mari. Tertia, quam magna erat miſericordia Dei. Cum autem die aſſignata coram Regis curia a carcere deduceretur, in quo detinebatur, ut ſe redimeret, & dictas quæſtiones ſolveret, de conſilio cujuſdam Philoſophi, qui auxilium miſerorum dicebatur, aſſumpto baculo illum in terram infixit, dicens: Hic eſt centrum terræ & medium, improba, ſi potes. Si vis, ut menſurem modios maris; retine flumina, & aquas; & alveos alias, ne ſubintrent, quouſque menſuraverim, & tibi dicam numerum modiorum. Tertiam ſolvere potero, ſi tradideris mihi veſtes tuas, & ſolium, ad hoc judicium faciendum: Quo facto, cum eſſet in ſublimi ſolio in apparatu Regio ait: Audite, & videte ſublimitatem miſericordiæ Dei, & quia paulo ante eram ſervus, modo factus ſum quaſi Rex: ante pauper, modo dives: ante in imo, modo in alto: ante in catenis & carcere, modo in libertate. Sic centrum miſericordiæ Dei eſt ubique in præſenti vita: Miſericordiæ ejus non eſt numerus, ſublimitas & immenſitas ejus eſt, quod de carcere & vinculis peccatorum per pœnitentiam modicam venitur ad regnum cælorum. *Bellov. Spec. mor. l. p. 4. diſt. 10.*

X. Legitur, quod quidam miles habuit filiam pulcherrimam, & peccavit cum ea; quod quidem ſcelus mater ejus per ſigna evidentia, ſcivit, & perpendit: ſed parcens confuſioni propriæ filiæ noluit propalare. Puella autem ſciens peccatum ſuum cognitum *Diſcipulus in Prompt. lit. M. exempl. 10.*

tum matri ſuæ, de conſilio cujuſdam antiquæ vetulæ veneno matrem ſuam interfecit. Pater autem advertens & tantum ſcelus horrens, filiam omnino dimiſit; tunc ipſe eodem modo veneno ab ea interemptus eſt. Parentibus ejus ſic occiſis illa in deſperationem cadens, donec a quodam audivit prædicare, quod omnia peccata, quantumcumque enormia, in conſpectu divinæ miſericordiæ nihil eſſent, quando ea homo cum contritione confiteretur, & doleret. Ipſa autem ad eum accedens cauſa confeſſionis, præ deſperatione non valebat peccata ſua confiteri. Et facta ſibi ab eo conſolatione cum maxima lacrymarum effuſione peccata ſua veraciter eſt confeſſa; judicans, ſe omni pœna & confuſione eſſe dignam. Facta autem confeſſione, & injuncta ei pœnitentia ſalutari, ipſa cum ancilla ſua intravit Eccleſiam, & proſternens ſe in oratione flevit in tantum amare cum lacrymis & dolore, quod ſtatim mortua eſt inventa. Cum autem confeſſor ejus in prædicatione, ut pro ea Dominum rogarent, populum admoneret, audivit vocem dicentem ſibi, quod ipſe & populus modicis ejus orationibus indigerent, itaque intellexit, eam per lacrymarum inundationem iterum eſſe baptizatam, & ad patriam evolaſſe ſine purgatorii pœna.

Ibid. exemp. 22. XI. In vita S. Baſilii legitur, quod quidam ſerviens cuidam nobili viro, ejus filiam adamavit inhoneſte, quam donis & blanditiis non prævalens decipere, quadam nocte in cœmeterio Judæorum diabolum invocavit, & ei ſecreta ſua revelavit. Cui diabolus: Si vis, ut voluntatem tuam compleam, tu manu tua mihi ſcribe chirographum, quo te ipſum mihi vovendo Chriſtum abneges, & omnem ſuam perfectionem. Quo facto, diabolus cor puellæ amore illius totaliter concuſſit, ita ut pavimento proſtrata clamaret dicens: Pater miſere mei, quia nimis crucior amore tui ſcutiferi. Sed pater evigilans, clamavit dicens: Heu, heu! quid contigit filiæ meæ, quam Chriſto vero ſponſo copulare conabar, & ſic ſalvare? ſed multo plus illa inſaniebat dicens: Pater, niſi, quod peto compleveris, citius moriar. Super quo habito conſilio cum amicis, copulavit filiam ſcutifero. Et quia iſte ſe & ſua dedicaverat diabolo, ideo nec Miſſam, nec cætera Dei beneficia advertit, nec curavit, neque ſigno ſanctæ crucis muniri poterat, nec videre. Quod illa advertens, fuit perterrita? licet ille negaret, ſed utrum ita eſſet, illa ſemel traxit illum ad Eccleſiam, ut omnia probaret. Unde ille videns ſe deprehenſum; eo quod latere non poſſet, cauſam totam narravit uxori ſuæ. Tunc illa ingemiſcens reſpondit. Confide, nec de miſericordia Dei deſperes, quia ipſe poteſt te adhuc facere de injuſto juſtum. Et ſic traxit illum ad B. Baſilium: Cui devote omnia confeſſus eſt, & ab eo abſolutus. Unde diabolus agitatus, nitebatur etiam viſibiliter illum de manu Baſilii retrahere, dicens: Tu mihi præjudicas; nam ego non ivi ad eum, ſed ipſe venit ad me, Chriſtum negando, & ſeipſum mihi devovit. Tunc Baſilius ipſum domi incluſit, & ſigno Crucis munivit: ubi per quadraginta dies horribiles inſidias dæmonum paſſus eſt, pœnitentiam ſuam complens, invocando virtutem ſanguinis Chriſti. Tandem die quadrageſima ſubito in manu Baſilii apparuit ſchedula obligationis diaboli: per quod illum reconciliatum Deo intelligens, ad Eccleſiam reduxit, & ejus pœnitentiam ſuſcepit.

XII. Dives quidam devenit ad paupertatem, *Ibid. exempl. 23.* & poſtmodum ſubdidit ſe ſponte diabolo, ut ipſum e converſo ditaret, quam accipiens diabolus baptizavit eum dicens: Ego baptizo te in nomine Luciferi, & omnium dæmonum, quod ſis cum corpore & anima noſter. Tandem dedit ei multas divitias, & dixit: Ex quo noſter es, debes portare ſignum noſtrum, ſcilicet ſuperbiam in veſtibus, & inceſſu, ſic & in membris. Qui cum in illo ſtatu fuiſſet annos aliquot, contigit, eum intrare Eccleſiam, audire prædicationem de miſericordia Dei, & contritus remanſit in Eccleſia, & procidens ſuper terram, & jacens orabat, ut ſibi Dominus redderet gratiam, & vellet totum corrigere, quod fecerat. Dominus videns ejus humilitatem lacrymoſam, & quod vellet corrigere totum, & vitam emendare, dixit ei de Altari: *Surge remittuntur tibi peccata tua; vade, & amplius noli peccare*. Qui ſurgens præ nimia contritione factus fuit totus canus, quod eum vix familia ſua cognovit, qui etiam poſtmodum ſe afflixit pœnitentia, qua vitam æternam mercatus eſt. Iſtam miſericordiam Dominus oſtendet uſque in diem Judicii, ſed judicio oſtendet juſtitiam bonis & malis.

XIII. Mulier quædam habuit virum valde *Ibid. exempl. 26.* contrarium ſibi, ſi veniebat de Miſſa, de foro, de taberna, ſemper percutiebat eam. Illa videns, ſe in arcto poſitam, conſuluit unam vetulam, ut faceret, quod vir ſuus diligeret eam. Illa promiſit, & duxit eam ad horreum, & vocavit diabolum, qui ſtatim affuit. Cui vetula: Iſta fœmina vult vobis ſervire, ita ut faciatis, quod vir ejus diligat eam. Ille dixit, ſe libenter facturum, ſed oportere, quod puerum unicum, quem haberet, occideret prius; quod cum feciſſet, rediit ad eum. At ille: unum adhuc facietis, ſcilicet abnegabitis fidem, & omnium Sanctorum auxilium. Quæ dixit: & ego abnego, & committo me vobis cum anima & corpore, Cui: Modo ſecura ito domum. Quod dum illa rediens læta fecit, vir veniens de taberna cœpit eam percutere; & ſi aliquando fuit malus, poſtea peſſimus. Quare videns ſe confuſam, fugam iniit: dum autem ad unum milliare de domo ſua abeſſet: occurrit ei diabolus in ſpecie viri ſui, & ſimili habitu, & equo, & dixit: Et quo tu vadis miſera? illa reſpondit: Ante vos fugio. Cui diabolus: Redeas cito domum, promitto tibi, quod te nolo amplius moleſtare, & ſic aſcendit ad eum ſuper equum, & putabat eum virum ſuum eſſe. Qui cum veniſſet ante domum, evanuit. Statim vir veniens, cœpit percutere illam. Cui illa. Hodie eum aufugiſſem a vobis, & vos me de campo reduxiſtis; hoc non promiſiſtis mihi. Ille audiens, quod fugiſſet ab eo; dixit, hoc non erit tibi gratis, & cœpit eam percutere,

quod

quod fere exhalaverat ſpiritum. Quæ cum jaceret ſemivava in vulneribus, dixit: Adducite mihi Confeſſorem. Cui vir: Nunc vult me confundere, quod dicatur, ego occidi eam, & prohibui, quod nullus iret ad Sacerdotem pro confeſſione. Illa non ceſſabat clamare: Adducite mihi Confeſſorem. Tandem unus de familia caute ivit, & vocavit ſacerdotem cum corpore Chriſti, & erat in nocte: qui cum veniſſet ante domum, vir obſervavit omnia, & non permiſit, Sacerdotem ingredi: Qui dum ſtaret ante domum, clamavit ad eum illa dicens: Domine, ſaltem per parietem audite me: & cæpit clamare dicens: Domine, fateor quia puerum meum occidi, & diabolo me commiſi cum anima & corpore, & fidem Chriſti abnegavi, & cum magna contritione emiſit ſpiritum. Et ſtatim iſte pius Pater pepercit omnibus peccatis ſuis, & gratiam ſuam ei reddidit: & animam ejus per ſanctos Angelos cælum deportari fecit. Hoc vidit vir, & Sacerdos, & omnes, qui aderant.

Ibidem exempl. 28. XIV. Fuit quædam meretrix in civitate quadam, propter quam multi erant depauperati. Audiens autem Abbas Paphnutius mala, quæ per eam fiebant, aſſumpto ſibi habitu ſæculari ad eam eſt profectus, & dato ei ſolido pro ſcorti pretio, petiit locum ſecretum, & obſcurum, ne videri ab aliquo poſſet, & peccatum ſuum ſine verecundia perpetraret. Et cum duxiſſet eum ad plura loca, & ipſe ſemper diceret, quod videri timeret, duxit eum in obſcuriſſimum locum dicens, quod nullus poſſet eum videre, niſi Deus, & diabolus. De quibus verbis ei facto ſermone, qualiter deberet aſpectum Dei formidare, convertit eam, & ad pœnitentiam mox induxit. Quæ convocans mox omnes ſocios ſuos amatores, fecit, omnia, quæ lucrata fuerat, comburi coram eis in medio urbis, quæ valebant binas quadraginta Marchas auri: dixitque quod magis volebat hæc comburi, quam quod in futuro judicio ipſamet combureretur ab eiſdem. Quo facto, ſecuta eſt Abbatem in deſertum, qui eam in parvam cellulam incluſit, in quam per feneſtram parvam dabat ei ſingulis diebus parum panis & aquæ. In eadem autem cella juxta ſe omnia neceſſaria faciebat: quæ præ peccatorum ejus pudore non audebat nomen Dei nominare, nec manus vel oculos ad cælum levare: ſed verſa ad Orientem dicebat: *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*, ſicut eam Abbas juſſerat. Poſt annos autem tres compaſſus ei dictus Abbas, quæſivit a B. Antonio, ſi eſſet tempus emittendi eam, & idem peccatum dimiſſum, qui fecit pro ea fratres orare. Tunc Paulus major diſcipulus Beati Antonii poſitus in extaſi vidit lectum pretioſiſſimum in cælo a tribus ſpecioſiſſimis puellis præparatum. Et cum quæreret, ſi eſſet Beati Antonii, reſponſum eſt ei, quod non: ſed Thaydis ſponſæ Chriſti. Et cum eſſet excluſa, ait, quod in toto triennio habuit ſemper peccata ſua ante oculos, quaſi quamdam ſarcinam, flens continue largiter ſuper ea. Et tunc didicerunt ſancti Patres, quod non propter pœnitentiam, quam ſuſtinuerat, ſed propter peccatorum memoriam, & verecundiam ei peccata fuerunt dimiſſa, Et tranſactis quindecim diebus requievit in pace.

S. Dionyſ. Areopag. in epiſt. ad Demophilum. XV. Cum quidam infidelis hominem Chriſtianum ab Eccleſiæ gremio abduxiſſet, & propterea S. Carpus Epiſcopus graviter indignatus petiiſſet a Deo, ut amborum vitam repente extingueret, ſubito ei aperto cælo Chriſtus innumeris Angelis ſtipatus apparuit, infra vero profundiſſimam voraginem vidit ſerpentibus plenam, ad cujus os duo illi viri trementes, jam jamque dejiciendi ſtabant, ſimulque Chriſtum dicentem audiebat. Carpe, paratus ſum iterum pro ſalvandis hominibus pati, & iſtud mihi gratum eſt, modo non alii homines peccent. Tu autem inſpice, an utile ſit, illam cum ſerpentibus manſionem præferre Dei ac bonorum clementiumque Angelorum conſortio.

Bloſius in Monil. c. 1. XVI. S. Gertrudis aliquando divinitus edocta fuit, quod homo aſpiciens imaginem Crucifixi imaginari ſibi debeat Chriſtum ſequentia blanda voce dicentem. En vides, quomodo tui amoris cauſa perpenderim in cruce nudus, deſpectus totoque corpore vulneratus ac per ſingula membra diſtentus. Et adhuc tanto charitatis dulcore cor meum erga te afficitur, ut ſi ſaluti tuæ expediret, aliterque felicitatem tuam conſequi non poſſes, vellem pro te ſolo tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo.

XVII. S. Mechtildi de quadam pia Perſona Dominus dixit: Quando ex humana infirmitate culpam aliquam admiſit, ſi mox per pœnitentiam redierit ad me, confidens in mea miſericordia, paratus ſum ad unicum ejus gemitum omnem culpam ei remittere. *Ibid.*

XVIII. Eidem Dominus dixit: Nullus eſt adeo magnus peccator, quin, ſi vere pœnituerit, mox illi omnia ſua peccata plene dimittam; & cor meum tanta clementia atque dulcedine ſupra ipſum reclinem, ac ſi numquam peccaſſet. *Ibid.*

XIX. Rurſum eidem dixit: Quamvis ſtellæ, id eſt Electorum meorum animæ nube peccatorum, & caligine ignorantiæ nonnumquam valde obtenebrentur; in firmamento tamen ſuo, hoc eſt, in divina luce mea, obſcurari non poſſunt. Licet, inquam, Electi mei magnis plerumque peccatis involvantur, ſemper tamen illos ea charitate reſpicio, qua eos elegi, & ipſos in ea claritate attendo, ad quam perventuri ſunt. Bonum igitur eſt homini, ut ſæpe recogitet, quam gratuita pietate ipſum elegerim, & quam bene de ipſo cogitaverim, quamque amanter eum reſpexerim, etiam cum in peccatis jaceret, item quam benigne mala ejus in bonum ei commutaverim. *Ibid.*

XX. Cum S. Gertrudis quondam audiviſſet in concione, neminem poſſe ſalutem conſequi, niſi ſaltem tantillum charitatis habeat, ut ex amore Dei pœniteat, abſtineatque a peccato, ipſaque apud ſe cogitaret, hac ratione multos damnatum iri, utpote qui magis timore gehennæ, quam amore Dei pœniteat in fine vitæ, Dominus ſic ei locutus eſt: Quando video peccatores agonizantes, qui mei umquam dulciter recordati fuerunt, vel aliquid *Ibid.*

quid

quid meritorii operis peregerunt, in ipſo mortis confinio exhibeo eis me tam pium, amabilem & benignum, ut ipſi ex intimis cordis medullis doleant, quod umquam me offenderint: ac per tantam pœnitentiam apti redduntur ad ſalutem conſequendam, & perire non poſſunt.

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

M. m. diſ. 10. n. 2. I. Sicut cælum quandoque nigra conſpicitur coopertum caligine, horrendis reſonans, ſtrepitanſque tonitribus, fulgurans, fulminans, grandines jaciens, impetuoſis exundans pluviis, gelidiſque debacchans, aquilonibus: Aſt ſubito variis pulcherrimiſque adornata coloribus apparet iris, ſerenitatem nobis promittens & tranquillitatem: Ita & nos ſæpe ſupplicia & flagella timemus, & expaveſcimus iræ divinæ, quaſi jam jam a terra abſorbendi, ultimamque mundi experturi ruinam: Deus repuliſti & deſtruxiſti nos, & iratus es. Ecce tempeſtates, turbines & fulmina; aſt indilate poſtea ſerenitas ſuccedit: Et miſertus es nobis.

Did. Stel. in c. 21. Luc. II. Sicut ſunt aliqui Judices adeo pii, qui, etiamſi contra aliquem crucis ſententiam proferant, prius lacrymantur. Sic Deus, quando deſtruxit mundum tempore Noe, prius ploravit. Tactus dolore cordis intrinſecus: *delebo*, inquit, *hominem, quem formavi*: Super Jeruſalem etiam prius flevit, antequam eam deſtrueret.

S. Chryſ. hom. 1. in Pſ. 3. III. Sicut in ægrotis, & periculoſiſſimo morbo correptis, ingentiſque pretii pharmacis opus habentibus, ſi ingrediatur medicus, atque ægrum admoneat, permultis ipſi medicamentorum generibus ad conficiendum pharmacum opus eſſe, iſque præbere ſe poſſe neget, quod inopia laboret, dicatque medicus: Hoc & illud mihi da, & ego reliqua omnia de meo ſubminiſtrabo. Eodem modo Deus quoque facit, Confeſſionem, inquit, & lacrymas & pœnitentiam mihi præbe, & ego alia pro mea benignitate tibi largiar.

Utilitas.

Man. diſ. 3. n. 2. IV. Sicut pecunia omnibus rebus comparandis deſervit, omniaque ſupplet; ita divina pietas omnibus neceſſitatibus noſtris ſubvenit, ad quævis ſe impendit, & ubique reſplendet.

Ib. n. 2. V. Sicut theſaurus temporalis in beneficium innumerabilium hominum diffunditur, eodem modo divinæ bonitates in omnes res diffunduntur.

Ib. n. 7. VI. Sicut quilibet lucis radius innumeras diſſipat tenebras; eodem modo quilibet minimus ſanctificantis gratiæ gradus, qui eſt quidam divinæ infinitus miſericordiæ partus, diſſipat tenebras iniquitatis.

Abuſus cavendus.

Salmer. to. 13. tr. 16. VII. Sicut ſolet theſaurus recondi, aurum auro, & argento cumulando, & magna ac ſollicita diligentia ſervando, ne quiſquam illum deprædetur, ut tandem aliquando ſua die detegatur, & illum poſſidens dives & beatus habeatur: Ita per contrarium theſaurizamus iram, id eſt, divinæ vindictæ meritum, peccata peccatis coacervando, & diligenter illud per impœnitentiam aſſervando, ita ut Deus omnium delictorum noſtrorum memoriam exactam cuſtodiat, quod tandem aliquando die noviſſima detegatur theſaurus malefactorum, ut cum ipſo graviſſimo puniaris ſupplicio.

VIII. Sicut miſericordia Dei cito adeſt, & ſubvenit pœnitentibus; ita & ira Dei cito ingruet peccatoribus impœnitentibus ex improviſo. Corn. a Lapide in c. 5. Eccl.

IX. Sicut qui paulatim arcum intendit, tempus dat alteri, ut fugiat, qui, ſi fugere nolit, tanto fortius ſagitta emiſſa configitur, quanto majori tempore arcus intenſio fuit facta; ſic Deus, qui laneos habet pedes, ſed ferreas manus, tarditatem ſupplicii gravitate compenſat. S. Hier. in c. 2. Rom.

§. VI. MOTIVA.

De miſericordia Dei ſperanda.

I. Quia *miſericordia eſt gloria Dei*, uti Manſi his verbis indicavit: In libro numerorum Deus inquit: *Vivo ego, & implebitur gloria Domini univerſa terra.* Man. diſ. 1. n. 9.

II. *Quia mors Chriſti eam exigit, & commendat*; uti S. Thomas Villan. indicavit dicens: Quomodo te damnabit pœnitentem, qui propter hoc moritur, ne damneris? Quomodo te abjiciet redeuntem, qui de cælo venit quærere te. Unde Apoſtolus: *Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus, qui juſtificat; quis eſt qui condemnet?* Dices forſan; agnoſco Dei viſcera, inæſtimabilem dignationem intelligo; ſed magna ſunt peccata mea nimis, & inveterata flagitia mea, pœnitentia vero modica, aut nulla, quomodo poſſum ſalvus fieri. O ſtulte, non attendis, qualem pro tuis peccatis ſatisfactionem in cruce Patri reddiderit? exaggera crimina, accumula peccata, aggrava quantum potes; potior eſt illa hoſtia. Et confirmans S. Bernardinus, quid magis, inquit, ad ſpem veniæ mentes erigere potuit, & veriſimilius oſtendere valuit, Deum velle miſereri hominibus, quam quod Pater miſericordiarum proprio filio ſuo, ut eis parceret, non pepercit? Et ipſe filius, ut immunes & illæſi ipſi abirent, latrociniorum ipſorum dignatus eſt perferre ſuſpendium. S. Thom. Vill. tr. de Adv. S. Bern. Senenſ. ſerm. 1. Quinq. ſ. 1. ar. 2.

III. *Quia ſemper & ubique parata eſt*; uti S. Baſilius indicavit dicens: Clama, dic, miſerere mei: non labia movendo, ſed mente vocem emittens; nam & ſilentes audit Deus. Jeremias in luto erat, & Deum attraxit: Daniel in leonum lacu Deum placavit. Verum, inquies, hi Deo grati & accepti erant, ego autem innumeris ſum ſceleribus contaminatus; verum & latro in cruce talis erat, & tamen licet in profunditate putei hujus conſtitutus eſſet, inquit Magnus Baſilius, non tamen in cruce prohibitus eſt, quin Paradiſum aſſecutus fuerit. Id ipſum etiam S. Laurentius Juſtinianus confirmans, an ignoras, ait, quamdiu corporaliter vivis, etſi omnium criminum te feceris reum, S. Baſil. in ho. ex. ad bapt. S. Laur. Juſt. l. 1. de ſpir. anim. interitu.

reum, reſurgendi tamen in ſpiritu tibi a Deo eſt indicta fiducia. Hinc idem S. exclamat: O Divinæ miſerationis ineffabiles divitiæ! Non præfixit compunctionis tempus, non indixit menſuram, neque conſequendæ gratiæ terminavit locum, ſed ſimpliciter dixit: Quotieſcumque ingemuerit peccator, inſinuans, nullum ab eadem miſerendi finem eſſe impoſitum.

S. Vinc. Ferr. ap. Blan. diſ. 3. n. 6.

IV. *Quia patienter expectat*, uti S. Vincentius Ferrerius his verbis declaravit: Quot annis creditis, quod Deus expectavit Angelos peccantes? Revera non per annum, nec per menſem: nec per hebdomadam, nec per diem; nec per horam, nec per momentum, ſed ſtatim, & ſubito ejecit eos de cælo, & damnavit æternaliter in tantum, quod ejecit Incarnatio Filii Dei, nec Paſſio ejus aliquid eis profuit, quia irrevocabiliter ſunt damnati in æternum. Modo cogita hic, quanta eſt miſericordia Dei? quia tam nobiles creaturas, & ſpirituales non expectavit ad pœnitentiam, & modo expectat te ſuperbum, vanum, pompoſum per multos annos. Cui conſentiens S.

S. Bern. Sen. to. 2. ſ. 19. a. 1. c. 1.

Bernardinus, Deus, inquit non ad executionem ſententiæ currit, non feſtinat iraſci, ſuſtinet, diſſimulat, expectat. Non quidem pius Deus iraſcitur per ſingulos dies. Unde Sapient. 11. 24. *Miſereris omnium Domine, quoniam omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Ei revera illud dicere poſſumus Thren. 3. *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti.*

Idem. to. 2. de Ori. veri. ſ. 1. a. 3. c. 2.

V. *Quia ultro invitat*, ut idem Sanctus indicavit, dum de Redemptore in cruce crucifixo, ita ſcribit: Clamat dicens: O anima mea dilecta, brachiis in cruce expanſis benigniſſime te expecto, ulciſci diſſimulo, a multis periculis libero; revertere, cum gaudenter te ſuſcipio, omnem offenſam remitto, gratiam liberaliter tibi dono, & datam multiplico, multiplicatam conſervabo, conſervatamque in æternum remunerabo: Ideo ut dicitur Jeremiæ 31. *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans tui*: Ergo, ut dicitur Iſaiæ 5. *Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, quia multus eſt ad ignoſcendum.* Hinc & S. Laurentius Juſt.

S. Laur. Juſtin. de Obed. c. 3.

ait. O quam frequenter ad cordis pulſat oſtium, ut ingrediatur ad te, tecum maneat, in te conquieſcat, ſuarumque te participem faciat eſſe deliciarum. Inſequitur quippe te, quaſi tuo ipſe Dominus indigeat famulatu, & tamquam ſine te nequeat eſſe beatus.

Ibid.

VI. *Quia beneficiis provocat*, uti iterum S. Laurentius Juſtin. inſinuavit dicens: Quamvis delinquas graviter, quamvis in multis offendas frequenter, tametſi te voluntarie avertat ab illo, nunquid ſuarum ſtillicidia gratiarum cohibet, ne pluant ſuper te? Numquid ſolis, lunæ, ſtellarumque ſplendorem abſcondit, ut non ſuper te luceant, atque radios diffundant? Porro terra germinat fructum ſuum, arbores diverſarum ſpecierum poma producunt, virgulta quæque ad tuum fœcunda ſunt uſum, & (proh dolor) intelligere diſſimulas, a quo iſta percipias. Tibi cuncta famulantur elementa, nubes de cælo imbrem opportunum ſpargunt, dies diei; nox ſuccedit nocti, ut tibi, cunctiſque viventibus præbeant exemplum; & ſine ſenſu, & abſque geſtu torpeſcis, & jaces. Poſtremo illo ordinante, jubente atque dominante, tibi ſerviunt Angeli, miniſtrant Archangeli, univerſæque cælorum obſequuntur virtutes, tuam quærentes ſalutem, tuum cupientes profectum, tuam beatitudinem anhelantes, & neque ex his te converiis ad illum, qui ſua bonitate antequam eſſes, convertit ſe ad te. Nempe cum non eſſes, non erat, qui reſiſteret, obaudiret, renueret, & tamen ipſo ſine te dignatus eſt facere te; te quoque exiſtente, prævaricante, fugiente, expectavit patienter, ut pœnitentiam ageres. Et Petrus

Petr. Cel. cenſ. de Sabat. 34.

Cellenſis, unum, inquit, præ aliis ſuæ bonitatis ſtrictius religavit beneficiorum vinculum, quo ſpretus non ſperneret, ejectus non abjiceret, offenſus non læderet, ſed ſatisfaceret, ſibi pro nobis de noſtra injuria non requireret, ſed reduceret. Quis hoc cacumine pietatis elevatus eſt, niſi Jeſus? Quis hunc verticem gratiarum ſubiit, niſi Filius Dei? plane ſi in aliquid eſt melior ipſo Jeſu, id mihi eſt propitiatorium, id eſt reconciliatorium.

S. Ber. in feſto S. Magdal.

VIII. *Quia celeriter exaudit*; teſte S. Bernardo dicente: Magnam prorſus miſeriam magna miſericordia diluit, & abſtergit, & hoc quidem feſtinanter, quia ſine ullo intervallo conjunguntur, & lacrymæ peccatricis, & miſericordia Salvatoris.

S. Chryſol. in pſ. 135.

VIII. *Quia jugiter ſubvenit*; nam uti recte D. Chryſologus indicavit, dum verba illa Pſ. 135. (*Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus*) explicans ita ſcribit: Quid eſt ſæculum? Non aliquando quidem, inquit, beneficio afficit, aliquando vero recedit. Neque aliquando quidem miſeretur, aliquando vero deſinit, quod evenit in hominibus, quos & prohibet animi perturbatio, & diſtrahit fractus & abjectus animus, impedivit favor, & obſequium, at Deus non eſt ejuſmodi, ſed perpetuo miſeretur.

S. Bern. Sen. to. 3. ſ. de jec. a. 2. c. 1.

IX. *Quia etiam indignus non reſpuit*; uti Sanctus Bernardus teſtatur, dicens: Admiranda eſt benignitas Salvatoris, quod talibus vitam & largitur, & conſervat, aliaque multiplicia dona perfectiſſima largitate præſtare non ceſſat, qui non ſolum vita ipſa indigniſſimi ſunt, ſed etiam omni alio bono præſertim cum ipſis bonis, quæ a Creatore accepiſſe illos manifeſtum eſt, non ſolum execrabiliter abutuntur, ſed etiam Creatorem benigniſſimum nequiſſime impugnant.

S. Baſil. in reg. brev. interr. 13.

X. *Quia terminum non habet*; hinc S. Baſilius, ſi fieri poteſt, inquit, ut multitudo miſerationum Dei numeretur & magnitudo miſericordiæ menſura ulla comprehendatur, collata cum magnitudine peccatorum, adhibeatur ſane, ſi libet, deſperatio. Si autem hæc & magnitudine non poſſunt & numero definiri (miſericordia autem Dei & miſerationes, neque magnitudine ulla poſſunt, neque numero circumſcribi) ſine dubio non eſt, cur deſperatio adhibenda ſit, ſed agnoſcenda miſericordia Dei, & commiſſa peccata deteſtanda,

quo-

quorum condonatio poſita eſt in ſanguine Chriſti.

§. VII. MEDIA.

Ad fiduciam erga miſericordiam Dei concipiendam.

S. Ber. ſ. 1. de Converſione S. Pauli.

I. EXempla miſericordiæ ab oculos ponere, uti S. Bernardus ſuaſit, dicens de S. Paulo: Propterea converſionis ejus memoria frequentatur, quod & ipſa quoque memorantibus utilis inveniatur: in hac enim memoria, & peccator ſpem veniæ concipit, & provocatur ad pœnitentiam, & qui jam pœnitet, perfectæ converſionis accipit formam. Quis deſperet ultra pro magnitudine cujuslibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc ſpirantem minarum & cædis in diſcipulos Domini, ſubito factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere preſſus, aſſurgere jam ad ſtudia meliora non valeo, quando in ipſo itinere, quo ſanguinem ſitiens Chriſtianum, dirum toto pectore virus efflabat, perſecutor crudeliſſimus in prædicatorem fideliſſimum repente mutatus eſt? Sed & S. Gregorius, inquit, perpendo Petrum, conſidero latronem, aſpicio Zachæum: Intueor Mariam, & nihil aliud video, niſi ante oculos noſtros poſita ſpei & pœnitentiæ exempla; ubique exempla ſuæ miſericordiæ apponit. Mala ergo diſpliceant vel experta. Libenter obliviſcitur Deus, quod nocentes fuimus, paratus eſt pœnitentiam noſtram nobis ad innocentiam deputare.

S. Greg. hom. 25. in Ev.

Oleaſter in c. 14. Num.

II. *Pronitatem Dei ad miſerandum conſiderare*, de qua ſic loquitur Oleaſter: Solet apud homines multiplicata injuriæ illatæ conditio eſſe cauſa, de cætero continendi veniam; non ſic autem Dominus Deus, ſed veniam multiplicaſſe, cauſa eſt novæ condonationis. Unde ait Moyſes: *ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto*. Et clarius S. Petrus Damianus: Vides, inquit, quam longa patientia ſit in Deo, quam velox miſericordia? Longanimis, ait Sanctus, & multum miſericors, Libenter igitur ad te confugio, Domine Jeſu, qui diutius pateris, & velociter miſereris, quia tu es Deus & non homo, ſicut Propheta dicit: Qui ſervat iram, abſcondat malitiam, vindictam inquirat. Ad hæc & illud conſiderandum in miſericordia miſerantis, quia ſæculi homines ſemel, air multum ſepties vel decies dimittent; hic autem millies in die, ſi fieri poſſet, quæ committimus, dimittit; & hoc quamdiu vivimus, quamdiu peregrinamur ab ipſo.

S. Petr. Dam ſ. de S. Mart. Ep.

§. VIII. ASCETICA.

I. IN primis noſſe debet Aſceta: *Cur Deus vocari voluerit miſericordiarum Pater*; id quod S. Bernardus declaravit dicens. Recte, non Pater Judiciorum & ultionis Deus dicitur, ſed Pater miſericordiarum, non modo quod Pater videatur miſereri potius, quam indignari, ſed eo magis, quod miſerandi cauſam & originem ſumat ex proprio; judicandi, vel ulciſcendi, ex noſtro.

S. Ber. ſ. 5. in Vig. Nativ.

Hug. Card. in c. 2. Rom.

II. Noſſe debet: *In quo miſericordia Dei præcipue eluceat*, quod Hugo Cardinalis oſtendit, dum ſuper verba S. Pauli: *An divitias bonitatis ejus &c.* ita ſcribit: Notatur copioſitas, & abundantia bonitatis in largitione beneficiorum, quæ fit peccatoribus licet indignis. Hæc bonitas attenditur in octo. Primo in hoc, quot dat eis, licet ſint ejus capitales inimici. Secundo, quod interius incitat ad bonum. Tertio, quod a malis refrænat peccatores per flagella vel ægritudines. Quarto in hoc, quod a caſu conſervat. Quinto, in quantum peccatoribus offerr gratiam. Sexto, in hoc, quod exterius vocat per prædicationem. Septimo in hoc, quod exempla benefaciendi, & ſe convertendi ad ipſum, oſtendit in ſanctis viris, quia in omni Religione ſunt aliqui boni. Octavo apparet bonitas Dei in hoc, quod delectationes temporales amaritudinibus, reſpergit.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 4. diſt. 10.

III. Noſſe debet: *Varios modos, quibus miſericordia divina ad pœnitentiam vocat peccatoris*, quos breviter indicavit Bellovacenſis dicens: Effectus divinæ miſericordiæ eſt, quia peccatorem multipliciter revocare conatur: videlicet corripiendo, flagellando, blandiendo, promittendo, vocando prædicationis vel locutionis verbo, incitando, reclamando, & inſpirando interno conſilio, increpando aliquo terribili ſigno. Fuſius vero enumeravit S. Bernardus, inquiens: Septem in me video miſericordias Domini, quas & vos ſibi facillime invenire poteſtis in vobiſmetipſis. Prima eſt, quia non poteſt explicari ſermone, quam benigna ſit, quam gratuita. Ego peccabam, & tu diſſimulabas: non continebam a ſceleribus, & abſtinebas a verberibus; prolongabam ego multiplicando iniquitatem, & tu Domine pietatem tuam. Secunda eſt, quod a multis peccatis adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit me: Quis enim non videat, quod ſicut in multa cecidi, ſic & in alia poteram cecidiſſe peccata, niſi me omnipotens pietas conſervaſſet? Fateor, & fateor, & fateor, quia niſi Dominus adjuviſſet me, paulo minus cecidiſſet in omne peccatum anima mea: hanc miſericordiam tangit, quando dicit, quod iſte prodigus filius: *Cupiebat ſaturari de ſiliquis porcorum, & nemo illi dabat*, id eſt, Deus non dabat, cujus centrum ubique, & circumferentia nuſquam, quia non vult dare homini opportunitatem peccandi, quam optat; libenter tamen dæmon daret, qui te poſuit ad porcos cuſtodiendos. Tertia eſt, quod viſitavit cor meum, & immutavit, ut fierent mihi amara, quæ mala dulcia prius erant. Hanc tangit Salvator, quando dicit, quod hic adoleſcens eſt ad ſe reverſus, & quod cœpit intra ſe dicere: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum*. Quarta eſt, quod pœnitentem miſericorditer ſuſcipit, ut in eorum numero inveniretur, de quibus Pſ. 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates*: Hanc miſericordiam tangit in hoc, quod dicit patrem occurriſſe filio, cum adhuc eſſet procul, & eum amplexatum ad pacis oſculum ſuſcepiſſe. Quinta, per quam mihi continendi deinceps emendatius præſtitit virtutem, ut non recidivum paterer, & eſſet noviſſimus error pejor priore. Hanc miſericordiam tan-

S. Ber. ſ. 48. in Cant.

Digitized by Google

tangit in hoc, quod dicit, eum fuiſſe calceatum, id eſt, mortificatum deſideriis, ne pes jam lapſus fœcibus immergatur. Sexta eſt, gratia promerendi, & hæc ſignificatur in annulo fidei, qui ponitur in manibus, id eſt, in operibus applicatur, quod fit non propria noſtra virtute, ſed Dei gratia. Septima eſt manus bonæ converſationis. Quibus conſentiens venerabilis Beda, quid, inquit, tam longanimem, quid tam inultum in miſericordia? Peccatur, & vivitur, accedunt peccata, augetur vita, blaſphematur quotidie, & *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos.* Vocat undique ad correctionem; vocat impertiendo tempus vivendi; vocat per lectorem; vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, vocat per miſericordiam conſolationis, longanimis & multæ miſericordiæ Deus.

Beda in 2. Rom.

IV. Noſſe debet: *Scopulos, in quo impingere ſolent homines miſericordia Dei abutentes,* quod S. Auguſtinus indicavit, dicens: *Et ſpes, & deſperatio timenda eſt in peccatis*: Videt vocem deſperantis ad augenda peccata, videt vocem ſperantis ad augenda peccata, & quomodo utrique voci occurrit providentia & miſericordia Dei. Audi vocem deſperantis. Jam, inquit, damnandus ſum, quare non facio, quidquid volo? Audi & vocem ſperantis; miſericordia Domini magna eſt. Quando me convertero, dimittet mihi omnia? ſperat. Quare non facio, quidquid volo? deſperat, ut peccet. Utrumque metuendum eſt, utrumque periculoſum. Væ a deſperatione! væ a perverſa ſpe! utrique huic periculo, & utrique malo, quomodo occurrit miſericordia Dei? Quid dicis tu, qui deſperando volebas peccare? Jam damnandus ſum, quare non facio, quidquid volo? Audi Scripturam: *Nolo mortem impii, tantum, ut convertatur, & vivat.* Hac voce Dei reducitur in ſpem. Sed timendus eſt alius laqueus, ne ipſa ſpe amplius peccet. Quid ergo & tu dicebas, qui ſpe magis peccas? quando me convertero, omnia mihi Deus dimittet; faciam, quidquid volo, Audi & tu Scripturam: *Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem; ſubito enim veniet ira ejus, & in in tempore vindictæ diſperdet te;* noli ergo dicere: Cras me convertam, cras Deo placebo. Verum quidem dicis, quia Deus converſioni indulgentiam promiſit; ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit. Et iterum: Semper expectas, & de miſericordia Dei tibi plurimum polliceris, quaſi illi, qui tibi per pœnitentiam promiſit indulgentiam, promiſerit tibi etiam prolixiorem vitam. Unde ſcis, quid pariat craſtinus dies? Recte dicis in corde tuo: quando me correxero, Deus mihi omnia peccata dimittet; negare non poſſumus, quod correctis atque converſis indulgentiam Deus promiſit: At in quo Prophetas mihi legis, quia promiſit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promiſit tibi Deus longam vitam. Ex utroque igitur homines periclitantur, & ſperando & deſperando, contrariis rebus; contrariis affectionibus: Sperando quis decipitur? Qui dicit bonus eſt Deus, miſericors eſt Deus. Deſperando quis decipitur? Qui dicit: immiſericors eſt Deus.

S. Aug. in Pſ. 144.

Idem tr. 33. in Jo.

V. Noſſe debet: *Sicut miſericordia ſemper cum juſtitia conjuncta eſt, ita metum quoque Divini Judicii cum ſpe miſericordiæ obtinendæ junctum eſſe debere;* uti ſapienter monuit Hildebertus Epiſcopus, dum in epiſtola quadam (cui hic præfigitur titulus: Gratulatur Reginæ cuidam de bono; quod aliud fuiſſe non puto, quam nuptias cum Rege) præter alia illam hortatur, ut Deum non ita ſperet miſericordem, ut non etiam expectet Judicem; ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: Sed dicis mihi; Idem offenſus clementiam promittit, punire prætermittit, pœnitentem admittit, minas remittit, debita dimittit, ampliora committit. Ita eſt, inquam, confiteor, *miſericordia Domini plena eſt terra.* Cæterum plures eam ſibi infructuoſe aucupantur, qui (licet abjurato bene agendi ſtudio) Deum tamen, quem merentur, judicem, ſperant miſericordem, quaſi eum invenire propitium, merces ſit iniquitatis, quod credimus eſſe Religionis. Verum non eſt ita: neque enim miſericordiam Dei lucrantur mali, quam ſibi etiam timide pollicentur boni. In ea ſperare, ſaluberrimum eſt conſilium; ſed de ea totum pendere, periculoſum eſt refugium; oportet enim judicem mitigent aliqua bona, ſi volumus miſericorditer judicari mala. Proxima eſt veniæ cauſa, non tota rea; virtus, quæ cum delicto ad judicium venit, intervenit. Hi vero Judicem ſentiunt miſericordiæ expertem, qui ſe peccando faciunt expertes juſtitiæ. Et in eumdem ſenſum S. Auguſtinus, quamvis, ait, multum præſumere debeamus de miſericordia Dei, non tamen negligenter debemus timere juſtitiam ejus; cum juſtitia enim te judicabit, qui cum miſericordia te redemit. Nam quod nos tam longo tempore peccamus, & ille parcit, non eſt negligentia, ſed patientia; non ille potentiam perdidit, ſed nos ad pœnitentiam reſervavit. Teneamus ergo juſtitiam, cujus miſericordiam deſideramus. Hinc, teſte S. Baſilio, ubique Script. miſerationibus Dei juſtitiam conjungit, nos plane erudiens, quemadmodum nec miſericordia Dei ſine judicio nec judicium ſine miſericordia ſit, ſed commenſuretur, etiam cum judicio miſerationes ſuas iis, qui digni ſunt, admenſuret, & cum judicat, commenſuratum quoque noſtræ infirmitati judicium inferat benignitatis erga nos affectu potius, quam æqua compenſatione nos prectens. Cujus ulteriorem rationem alibi reddens: ſi per ſe, ait, judicium Dei ſatis eſſet, ac ſevere & præciſe pro meritis eorum, quæ geſſimus, nobis rependeret, quæ nobis ſpes reliqua eſſet? quis ex omnibus ſalvus fieret? Nunc autem diligit miſericordiam & judicium, velut aſſiſtrice conſtituta ſibi miſericordia, & regio judicii prælata throno. Sic quemlibet in judicium adducit: *Si iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis ſuſtinebit?* Neque enim miſericordia ſine judicio, neque judicium ſine miſericordia. Ante judicium miſericordiam diligit, & poſt eam prærogatam ad judicium venit. Hæc enim inter ſe conjuncta ſunt, miſericordia cum judicio:

Hildeb. Ep. apud Man. diſ. 12. n. 4.

S. Aug. ho. 10. in Ex. c. 20.

S. Baſil. in Pſal. 144.

Idem in Pſ. 32.

dicio. Vult enim miſereri Judex, teque miſerationibus ſuis complecti; modo poſt admiſſa humilem te factum & contritum, & malefacta plurimum deplorantem inveniat.

S. Chryſ. ho. 2. in 10. VI. Noſſe debet, *etiam cooperationem hominis neceſſariam eſſe, ut miſericordiam a Deo conſequatur*, uti ſapienter indicavit S. Chryſoſtomus dicens: Dei miſericordia tanta eſt, ut nulla oratione explicari, nulla cogitatione comprehendi poſſit, mentemque omnem excedat, ac rationem ſuperet. Verum etiamſi ea talis ſit, partes tamen etiam noſtras deſiderat. Attende, quid dicam. Deus miſericordiam impendit, at non id ſimpliciter, verum ait: Da tu quoque aliquid v. gr. infinitis peccatorum ſarcinis premeris, delicta multa habes, ea levare volo; manum tu quoque porrige, non quod ego te opus habeam, ſed quia te etiam ad tuam ſalutem aliquid erogare volo. Et quonam pacto dicam? Latro ille ſalutem eſt conſecutus, ac tot peccata diſſolvit, nimirum non per miſericordiam ſolam, ſed etiam per ſuam fidem. Quid enim ait? *Memento mei*, inquit, *dum veneris in regnum tuum*. Quidnam Deus ad ipſius ſalutem contulit? Peccatorum ſolutionem. Quid dabo? fidem. Qualem? magnam, ſublimem, ad cælum uſque pertingentem. Quæ veritas ſequenti Patrum Capuccinorum Chronico contenta ſtabilitur hiſtoria, qua narratur, Fratrem Matthæum de Balcio, unum e primis Religionis illius Fundatoribus miraculis clarum, novumque ſæculi ſui Apoſtolum, in diſſeminando Dei verbo Zeloſum æque ac frequentem extitiſſe; qui cum proinde die quadam Judæis prædicaret in urbe Veneta, unus eorum ſe compunctum eſſe (ſecundum externam tamen apparentiam dumtaxat) oſtentans, concionatorem, ut ſuis apud Deum precibus veram ſibi notitiam, lumenque impetraret, obteſtatus eſt. Annuit Fr. Matthæus, ſeque divinam pro eo oraturum miſericordiam ſpopondit. Quo vix abſente, perfidus ille cum Sodalibus ſuis Hebræis fidem noſtram, virumque Dei illudere cœpit. Neque multis exinde elapſis diebus Sancto viro obvius, inquit ad illum: Neſcio, quid dicam, ſiquidem ex quo me tuis commendavi orationibus, tuus ille Chriſtus nullo lucis radio uſque in præſens tempus meum illuſtravit, ingreſſuſve eſt animum. Ad quem Fr. Matthæus: Ita quidem: aſt poſt breve tempus ejus tibi defectus rationem inſinuabo. Interim me comitare, quia tua indigeo opera. Abiit Judæus, & ad palatium, uno inde diſtans milliari, conductus, in limine domus, bajulum reperit, ſaccumque frumento plenum, nec proinde vacuam in mari cymbam. Quando vir Dei ad Hebræum converſus ait: Granum hoc ad navigium iſtud deportari vellem, adjuva itaque me, obſecro, ut ipſum bajuli hujus humeris imponamus. Mox obſequioſus Hebræus hinc uni ſacci parti, illinc vero alteri ſervus Dei ſuam applicavit manum, dumque Hebræus ſaccum elevaret, Frater Matthæus ſuas ex induſtria ſubduxit manus, ut ſaccus caderet; quo facto indignatus Hebræus, quid, inquit, facitis? Et vos veſtras ſuſtinete partes, ſiquidem nimium eſt pondus, ut illi ego ſolus ſufficiam, non ego tantas habeo vires, ut ego ſine ope tua pondus hoc erigere valeam. Tunc S. Capuccinus, ſacco dimiſſo, ſequentibus Hebræum aggreditur verbis: Ecce nunc ipſiſſimam tuæ duritiæ cauſam; rogaſti me, ut pro ſalute tua, & plena tui ad veram fidem illuminatione intercederem apud divinam miſericordiam: Ego, quod mei erat muneris, feci omni cum diligentia, aſt tu defeciſti in munere tuo, nec mihi, nec tibi ſatisfaciens. Meam itaque orationem cum cordis ſinceritate adjuva & tua, divinamque in te experieris miſericordiam. Hiſque dictis, navigium, bajulus, & frumentum diſparuere. Quo miraculo miſer ille compunctus, ſuiſque ipſum enarrans, non modo ipſe converſus fuit, ſed etiam tota familia illius.

Ann. Cap. P. 2. an. 1532. n. 76.

VII. Noſſe debet, *numquam deſperandum eſſe de miſericordia Dei*, ut recte S. Antonius Paduanus indicavit dicens: Nulli diffideodum eſt, ne deficiant miſerationes Dei; fons miſericordiæ non ſiccatur, niſi tu prius fueris exſiccatus. Imo, ut Author ait de Spiritu & anima, tardius videtur ei veniam peccatori dare, quam ipſum recipere, quaſi plus cruciet ipſum ipſius miſeri compaſſio, quam ipſum miſerum paſſio. Quod ipſum etiam S. Laurentius Juſtinianus hortatur, dum ait: Noli ergo ex diffidentia tua immenſæ miſericordiæ Dei abbreviare manum, quæ tibi ad indulgendum, quam tu ad poſcendum veniam, paratior invenitur. Idem quoque Sanctus ſuper illa ſe reflectens Pſalmi verba: *Miſericordiam & Judicium cantabo tibi Domine*; quam invitus Deus caſtiget, his verbis inſinuat: Hoc ideo dictum eſt, ut ſcias, ipſum libentius ignoſcere, quam punire, nam paratiſſimus ſemper eſt ad parcendum, ad feriendum vero (ſi fas eſt dicere) tardus & piger, & peccata diſſimulans; hinc eſt, quod, antequam juſtitiæ ſuæ rigorem effundat, præmonet, & æquanimiter delinquentium emendationem expectat. Hoc quippe in veteri, hoc in novo legitur Teſtamento; hoc in nobis quotidiano claret experimento.

S. Anton. Paduan. in Dom. 4. Quad.

S. Laur. Juſt. l. 1. de inter. anim.

VIII. Noſſe debet etiam, *quando Deus corripit, duriuſque tractat homines, hunc eſſe effectum miſericordiæ*; ut recte S. Chryſoſtomus advertit, dicens: Nunc mihi ſermonem meum memoria tenete, nec unquam elabi ex ea ſinite; Deum nimirum non modo, cum afficit beneficiis, ſed etiam, cum punit, bonum eſſe ac benignum; nam & ipſius pœnæ ac ſupplicia beneficiorum ejus ſunt pars maxima, & providentiæ genus maximum. Cum ergo famem, peſtes aeris, ſiccitates, imbres continuos, & aeris inæqualitates, vel aliud quidpiam videris, quo genus humanum puniatur; ne ægre feras, neque indigneris, ſed adora rerum illarum Authorem, atque illum curæ ac ſolicitudinis nomine commenda. Ille quippe eſt, qui hæc omnia peragit, & corpus caſtigat, ut anima emendetur; juxta illud Pſalmiſtæ: *Cum occideret eos, tunc quærebant eum, & diluculo veniebant ad eum.* Medicus non, num ægrum in hortos & prata deducit, laudandus eſt tantum, ne, cum in balnea & piſcinas aquarum, nec cum opiparam menſam

S. Chryſ. ho. 2. ſer. 60.

appo-

Digitized by Google

apponit, ſed cum jejunium jubet manere, dum fame torquet, & ſibi cruciat, dum lecto affigit, & domum convertit in carcerem, cum ſecat, & urit, cum acerba porrigit medicamenta, ex æquo Medicus eſt. An non igitur abſurdum eſt, illum tot malis illatis Medicum vocari, Deum vero, ſi quid tale præſtiterit, ex. gr. ſi famem, aut mortem invexerit, blaſphemare, atque illi curam univerſi detrahere? Hinc & Tertullianus: O ſervum beatum, ait, cujus emendationi Dominus inſtat, cui dignatur iraſci, quem admonendi diſſimulatione non decipit. Sed & Salvianus quid querimur, ait, quod dure agat nobiſcum Deus? multo nos durius cum Deo agimus; exacerbamus quippe Deum impuritatibus noſtris, & ad puniendum nos trahimus invitum: Cumque ejus naturæ ſit mens Dei, atque Majeſtas, ut nulla iracundiæ paſſione moveatur, tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatio eſt, ut per nos cogatur iraſci. Vim, ut ita dixerim, facimus pietati ſuæ, ac manus quodammodo afferimus miſericordiæ, cumque ejus benignitatis ſit, ut velit nobis jugiter parcere, cogitur malis noſtris ſcelera, quæ admittimus, vindicare.

Tertull. l. de pat. c. 11.

Salvian. ep. Maſ. diſ. 11. n. 10.

B. Anſel. de ſimil. c. 115.

IX. Noſſe debet, *quando miſericordia Dei ob oculos verſari debeat:* quod bene S. Anſelmus declarat, dicens: Notandum eſt, quod ante perpetrationem culpæ nunquam miſericordia Dei debet cogitari, ſed juſtitia & judicium ejus, furor & indignatio illius, hæc penſari, hæc ante oculos merito reduci, hæc ſæpe numero cum magno horrore retractari debent. Quando quis tentatur, non debet dicere: *Miſericordia Domini magna eſt:* Sed potius: *horrendum eſt, incidere in manus Dei viventis*. Quando appetitus luxuriæ quemcumque pulſat, non cogitet tunc, *quacumque die peccator ingemuerit, omnia peccata oblivioni tradentur*: ſed potius ſæpe recogitando tractet, quod *maledictus omnis qui peccat in ſpe*. Cui conſentiens Dionyſius Carthuſ. ſuper illa verba: *Nec dicas, miſeratio Domini magna eſt*; ita ſcribit: Dando tibi ipſi audaciam perſeverandi in peccatis, & peccandi, in ſpe; hoc modo, ut Climacus plenius docet, ſeducit diabolus miſeros homines: quia dum ſani ſunt, ſuggerit eis infinitam eſſe miſericordiam Dei, & poſſe faciliter veniam impetrari: Dum vero in extremis ſunt, proponit eis divinæ rigorem juſtitiæ, & multitudinem, magnitudinemque culparum ſuarum, ut deſperent.

Dionyſ. Carth. in c. 5. Eccl.

§. IX. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

Man. diſ. 2. n. 3.

I. OBſervanda eſt notabilis quædam differentia, quæ miſericordiam inter & juſtitiam verſatur, ſecundum quod Spiritus Sanctus de utraque loquitur, Etenim de miſericordia dicitur: *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens ex alto*. Non vero eodem modo fit ſermo de juſtitia. Etenim de hac apud Iſaiam dicitur: *Indutus eſt juſtitia ut lorica, indutus eſt veſtimentis ultionis, & opertus eſt quaſi pallio Zeli*. Et apud eumdem Prophetam c. 11. dicitur: *Erit juſtitia cingulum lumborum ejus*. Porro inter veſtes & viſcera hæc eſt differentia, quod veſtes ab homine nunc portentur, mox vero deponantur, quod de pallio ſpecialiter verum eſt: At vero viſcera a nobis, quoad uſque vivimus, ſunt inſeparabilia: Eodem modo Deus non ſemper manum flagello armatam habet, ut nos caſtiget, ſed nonnumquam apprehendit illud, mox vero idem deponit: At vero ſicut viſcera, quoad uſque vivimus, numquam a nobis deponi poſſunt, ita miſericordia a Deo eſt indiviſibilis, adeo ut, tametſi nonnumquam velut juſtus Judex rigoris ſui in nos fulmina vibret, nihilominus in ipſiſmet, quæ nobis immittit, ſuppliciis, atque in ipſamet rigoris ſeveritate miſericors eſſe non deſinat, quippe qui ſemper citra condignum punit.

Iſa. 59. 17.

II. Deus electo populo, ſi quando apoſtata ad falſorum Numinum cultum tranſiturus eſſet, divinæ juſtitiæ ſupplicia his legitur intentaſſe verbis: *Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, viſitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me, & faciens miſericordiam in millia his, qui diligunt me*. Ubi Cajetanus eam, quæ inter Dei juſtitiam, & miſericordiam verſatur, notat differentiam, inquiens: Cerne differentiam, quoniam vindicta non extenditur ultra quatuor filios, beneficia autem extenduntur in millia; ad ſignificandum, quod ad conferenda bona Deus eſt promptiſſimus, ad inferenda autem mala parcus: Ratio eſt, quia bona ſua confert ſponte, mala autem infert exigentibus delictis noſtris. *Ib. n. 4.*

III. Quin oleum miſericordiæ ſit ſymbolum, nemo facile revocabit in dubium, quia ſicut hoc aliis omnibus eſt ſuperius liquoribus, ita quoque miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus: Et ideo de Salvatore noſtro merito dicitur: *Oleum effuſum nomen tuum*. Quando ſummus Sacerdos veteris Legis conſecrabatur, qui typus erat Chriſti (*Sacerdos in æternum* Chriſtus Dominus *ſecundum ordinem Melchiſedech*); bona olei quantitas effundebatur ſuper caput ejus, dicente Scriptura: *Oleum unctionis effundes ſuper caput ejus*, ſanguine autem ſolum digitus manus aut pedis, & extremitas auriculæ tingebatur. Quodnam vero in hac tanta olei copia, & in tanta ſanguinis parcitate latet myſterium? omnia in figura contingebant. Sanguis enim divinæ juſtitiæ eſt repræſentativus. Unde Scriptura prima omnium vice ſanguinis mentionem faciens Divinam implorat juſtitiam, dicendo: *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*. Deus autem a nobis caſtigandis abhorret; & quia nihilominus tamquam juſtus ea, quæ a nobis inique aguntur, caſtigare debet, id ipſum facit, in quanta fieri poteſt minori vindicta. E contra vero cum oleum ſymbolum ſit pietatis, & miſericordiæ, eo vult in figura ſummi Sacerdotis abundanter inungi, quia miſericors Dominus & juſtus, & Deus noſter miſeretur. *Ib. n. 7.*

Ib. n. 10. IV. Cum Divina juſtitia mundum per diluvium univerſale ſtatuiſſet diſperdere, obſervandum eſt, quod præter id, quod ſupra diximus, *rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt, & facta eſt pluvia ſuper terram, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* At vero ex quo cataractæ cæli apertæ erant, merito quærendum venit, cur non ſubito in unico momento univerſa terra inundata fuerit? cur aqua tam tarde ſtillatim & guttatim per quadraginta dies lapſa fuit? Pro reſolutione autem obſervandum eſt, Deum cum celeritate magna ſuam oſtendere beneficentiam, ſiquidem in ſex diebus totum fabricavit univerſum, cum ſumma vero lenitudine procedit ad pœnarum rigorem, quia quadraginta dierum ſpatium adhibet ad totius mundi exterminium, quod ne tunc quidem moliretur, niſi ab obſtinata impiorum malitia ad hoc violenter quaſi cogeretur.

Oleaſter in c. 8. Gen. V. Oleaſter ſuper verba illa: *Reverſæ ſunt aquæ de terra, euntes & redeuntes, & cœperunt minui poſt centum quinquaginta dies*, ſequentem inſtituit conſiderationem: Centumquinquaginta dies diluvium duravit, paucioribus autem diebus annuæ defecerunt; ut oſtenderet Dominus, quod pronior ſit ad miſerendum, quam ad flagellandum, & quod vix ferre poſſit continuare punitionem; hoc enim illi peculiare eſt, ut ad momentum affligat, & ad multos centenarios annorum conſoletur: id quod de eo pulchre S. Iſaias aſſerit c. 41. dicens: *Prædicate annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro*; ubi vides, diem ultionis die claudi, placationem vero ad annum uſque durare, quod etiam c. 54. confirmavit, dicens: *In momento indignationis abſcondi faciem meam a te, & in miſericordiis ſempiternis congregabo te.*

Man. diſ. v. n. 2. VI. Si quis a Principe, in cujus vitam conjuraverat, condemnatus eſſet ad fornacem ignis, & ſuper eadem ex ſubtili quodam funiculo hæreret ſuſpenſus, & tamen ex ejuſdem Principis benignitate, & condemnatione executione diu procraſtinata, talis in illo deplorabili ſtatu eumdem Principem calumniari, & vituperare non deſiſteret, crederesne, quod ſufficientem habiturus eſſet Princeps ille patientiam, ſine vindicta impertinentiſſimam hanc tolerandi temeritatem, nec funiculum vitæ temerarii illius hominis recidendi? utique id impoſſibile eſſe diceres. Ex hoc itaque exemplo infinita conſiderare poſſumus Dei erga nos pietatem, & dicere: *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti.* Enim vero innumeri ſunt homines, qui ex ſubtili filo, ex unica reſpiratione ſuper infernum hærent ſuſpenſi, Divina autem miſericordia ſe interponit, ne filum illud præcidatur, & tamen nos hac dilatione utimur ad continuandas benefactoris noſtri offenſas, imo ad eaſdem quotidie adaugendas; & tamen Deus ſuſtinet, Deus nos expectat, Deus has a nobis ſibi illatas injurias diſſimulat; an non igitur ingens hic tibi videtur Divinæ benignitatis exceſſus? miratur ſuper modum S. Bernardinus, nemi- S. Bern. Sen. ſ. 19. a. 1. c. 1. nem eſſe, qui ad conſiderandam hanc infinitam Dei patientiam animum applicet, licet videat, quod impii eadem patientia tam enormiter abutantur, eamdem novis exceſſibus irritando quotidie & exaſperando.

VII. Quædam Jeremiæ Prophetæ viſio, quanta cum repugnantia Deus ſe vindicem exerat, Man. diſ. 12. n. 5. vibretque virgam, clare nobis in hæc verba demonſtrat: *Et factum eſt verbum Domini ad me dicens: Quid tu vides, Jeremia? & dixi,* Jer. 1. 11. *virgam vigilantem ego video: & dixit Dominus ad me: Bene vidiſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo, ut faciam illud. Et factum eſt verbum Domini ſecundo ad me dicens: Quid tu vides? Et dixi ollam ſuccenſam ego video.* Lebes diu ardens, ut ex contextu ſequenti patet, infortunia & mala denotabat nobis per homines illata; virga autem ſupplicia immediate a Deo procedentia ſignificabat. Quæ autem virgam inter, bullientemque ollam aſſignari poteſt differentia? Virga naturalem ſuum ſitum in arbore habet, frondes, flores, fructuſque proferens, ut autem ad percutiendum deſerviat, violenter ex arbore detrahatur atque eradicetur oportet, atque ita contra naturam ſuam ad pœnam applicatur: Si quis rationis uſu polleret, potius arbore uniri inque virore flores, fructuſque proferre eligeret, quam ad vindictam deſervire. Ignis e contra ex natura ſua ad calefaciendum ſuccendendamque ollam deſtinatus, unde ſi animatus & rationalis foret, ſibi potius in eo complaceret. Ita quoque in præſenti de Deo noſtro diſcurramus oportet, quando enim nos caſtigat, involuntarie, repugnanter, & contra genium ſuum id facit, de illo namque dicit: *Deus cui proprium eſt miſereri ſemper.* Secus vero homo tunc ſolummodo acquieſcit, quando vindictam de inimico ſumpſit, ſuamque explevit indignationem. Virga, utpote recta, juſtitiæ & rectitudinis eſt ſymbolum, dicente Pſalmiſta: *Virga directionis, virga regni tui.* Non enim Deus nos punit, niſi inviolabilis ejus ita exigat providentia & juſtitia: ignis autem paſſionis & iracundiæ ſymbolum eſt, eodem dicente Pſalmiſta: *Aſcendit fumus in ira ejus, & ignis a facie ejus exarſit.* Iterum, virga dum percutit, vires amittit, & rumpitur: ita & Deus ſuam a flagello retrahit manum; ignis vero tanto magis creſcit, quanto amplius ejuſdem accreſcit alimentum. Virga ad hoc ut percutiat, ictumque infligat, alienis manibus agitari debet; ignis autem ex ſe ipſo ardet; ita & Divina juſtitia, niſi noſtris irritata fuerit culpis, noſtriſque provocata contumaciis, & rebellionibus, nos minime caſtigat, ita vero & indignatio hominis non aliud motivum habet, quam paſſionem propriam, ſicut Deus in pœnis non niſi ſuam reſpicit juſtitiam, nobis ſæpe minitans flagella, ſed & hæc ipſa ſuſpendens, & quaſi e ſua abolens memoria.

VIII. Numquam hominis animus ſine metu Rota l. 2. in Eccl. c. 19. Dei eſſe debet, *quia juſtus Dominus in omnibus viis, ſanctus in omnibus operibus ſuis. Cuſtodit diligentes ſe, & omnes peccatores diſperdit*: unde beatus homo ſemper pavidus eſt, & numquam de miſericordia deſperat, quia *ſuavis eſt Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus.* Hinc in lege ita præceptum eſt: *Ne auferas in loco pigno-*

gneris inferiorem & ſuperiorem molam: ſuperior autem & inferior mola eſt ſpes, & timor; ſpes vero ad alta ſublevat, timor autem cor inferius premit. Sed mola ſuperior & inferior ita ſibi neceſſario junguntur, ut una ſine altera inutiliter habeatur. In peccatoris utique pectore inceſſanter debet ſpes & formido conjungi, quia fruſtra miſericordiam ſperat, ſi non etiam juſtitiam timeat; fruſtra juſtitiam metuit, ſi non etiam de miſericordia confidit.

Utilitas.

S. Ambr. lib. 2. de Pœn. c. 7. IX. Ad propoſitum aptiſſime ſervit obſervatio quædam quam S. Ambroſius circa reſuſcitationem Lazari inſtituit, circa quem a mortuis reſuſcitatum Salvator noſter ordinavit, ut ſudarium, quod faciem ejus tegebat, ſolutum tolleretur: *Facie illius Sudario erat ligata; dixit Jeſus ſolvite.* Cujus hoc fuit myſterium, quia Lazarum peccatorem, opera miſericordiæ Dei juſtificatum, ſignificans, tametſi ante faciem, quæ videri poſſet, non habuerit, ſubito tamen, poſtquam ad vitam gratiæ rediit, faciem ſuam exporrecta fronte videndam exhibere potuit, neque enim quicquam habebat, quod erubeſceret: Unde S. Ambroſius ait: Sed quia venia donatus eſt, revelare faciem, aperire vultum jubetur; non habet enim, quod erubeſcat, cui peccatum remiſſum eſt.

Damnum abuſus.

X. In lib. 1. Regum c. 11. legitur, quod, dum Naas Ammonites cum viris Jabes Galaad præliaretur, hi ſe viribus inferiores videntes, cum Naas fœdus inire petierint, dicentes: *Habeto nos fœderatos, & ſerviamus tibi.* At vero arrogans hoc ab eo retulerunt reſponſum: *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dexteros, ponamque vos opprobrium univerſo Iſrael.* Nimirum ſecure cum populo illo dimicaturum eſſe ſibi perſuaſit, ſi illos ad cæco quodammodo cum illo pugnandum impuliſſet, ſiquidem eruto oculo dextero ſiniſtrum oculum ſcuto contegere debebant, omnia autem hæc in figura contingebant illis. Naas enim typum refert inimici infernalis, qui in hac vita, quæ eſt quidam continui prælii campus (*militia eſt vita hominis*) nos vero lumine, & agnitione bonorum, & ſalutis æternæ, deſtitutos eſſe cupit, ut tanto liberius animas noſtras deprædetur. Unde
B. Petr. Dam. l. 6. ep. 2. B. Petrus Damianus hanc hiſtoriam ad moralitatem applicans, inquit: Quam ſæpe malignus hoſtis, conſentienti ſibi cuilibet reprobo homini, potiorem partem ſanctitatis ac lucidi operis adimit, minorem vero quadam artificioſa ſuæ calliditatis induſtria derelinquit, ut in eo, quod tollitur, ſit occaſio damnationis; in eo, quod remanet, de ſpe fiduciæ præſumatur, ut peccator ad pœnitentiam non reſurgat. Et quidem quot ſunt homines, quos dæmon per viam præſumptionis de Divina mi-
S. Greg. l. 6. mor. c. 4. ſericordia ſibi acquirit? S. Gregorius ſuper illa verba Jobi c. 24. *Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ipſe abutitur eo in ſuperbia;* inſignem hanc nobis tradit doctrinam, dicens: Quiſquis delinquit, & vivit, idcirco hunc divina diſpenſatio in æquitate tolerat, ut ab iniquitate compeſcat; ſed qui diutius toleratur, nec tamen ab iniquitate compeſcitur, munus quid ſupernæ patientiæ percipit, ſed reatus ſui vinculis ex ipſo ſe munere arctius ſtringit? nam quia accepta pœnitentiæ tempora divertit ad culpam, diſtrictus in ultimis Judex impenſa argumenta miſericordiæ convertit ad pœnam.

XI. Vulgaris eſt ille medicinæ Aphoriſmus: Man. diſ. 20. n. 4.
Corruptio optimi peſſima, & ideo, ſicut Manna adeo turpiter putrefiebat, ut exinde nauſeabundi ſcaturirent vermes, eodem modo, quanto benignior ſuique liberalior eſt Divina bonitas, ita, ſi illa abutamur & contemnamus, in ſeveriora ſupplicia convertetur. Conſideratione digna eſt illa S. Ambroſii ſuper illa verba: *An divitias bonitatis ejus &c.* adhibita gloſſa. Hæc dixit, ut non jam ſe putet evaſiſſe, ſi illum bonitas Dei patitur dici peccantem, nec patientiam ejus putet contemnendam; neceſſe enim eſt, ut pœnis parentibus torqueatur, quem pœnitentiæ longanimitas non emendavit. Divus Chryſoſtomus ad idem propoſitum ſequens format urgens argumentum: Si vitium maxime regnat, nec mali tamen pœnas dedere, neceſſe eſt, ut aliquando dent. Si enim hæc haud negligunt homines, quomodo Deus neglectus eſt, qui non ſolum eſt patiens, ſed etiam juſtus, juxta illud: *Deus Judex juſtus, fortis, & patiens.* Primaſius Epiſcopus Africanus, qui fuit ejuſdem Chryſoſtomi diſcipulus, ſuper prædicta verba commentando ita ſcribit: Numquid propterea tibi de impunitate blandiris, quia Deus in præſenti non reddit; & patientiam ejus contemnis? Non tardat, inquit Dominus, promiſſa, ſed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, ſed omnes ad pœnitentiam converti; bonus eſt enim expectando, juſtus eſt puniendo. S. Aug. in libro de catechizandis S. Aug. l. de cat. rud.
rudibus, illos, qui in miſericordia Dei nimium confidentes in peccato continuant, his verbis perſtringit: Si hoc animo veniſti, quaſi ſecurus talia facias, multum erras, nec tibi proderit nomen Chriſti, cum cœperit ille ſeveriſſime judicare, qui dignatus eſt miſericordiſſime ſubvenire. Idem quoque punctum S. Bernardinus Senenſis in quodam ſermone tanges, hanc de divina bonitate conceptam præſumptionem, qua innumeri damnantur, his verbis deteſtatur: Revera illud dicere poſſum Thren. 3. *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti*, & miror certe, ſi quilibet in ſe hoc non miratur, & cum ipſo ſuſtinente mala multiplicantur, ipſo diſſimulante peccata aggravantur, ipſo inſuper expectante animi indurantur. Unde Eccleſiaſtis 8. *Quia non cito profertur ſententia contra malos, abſque ullo timore filii hominum perpetrant mala*, juxta illud Rom. 2. *Secundum autem duritiam tuam &c.*

TITULUS XLI.

DEI PRÆSENTIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Cant. c. 2. v. 9. I. EN ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.

Eccl. 23. v. 25. II. Quis me videt? Tenebræ circumdant me & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me; Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur altiſſimus. Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius.

Ib. v. 28. III. Oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes; Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia ſunt agnita, ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.

Jer. c. 17. 9. IV. Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes.

Job. c. 34. v. 21. V. Oculi ejus ſuper vias hominum, & omnes greſſus eorum conſiderat. Non ſunt tenebræ, & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem.

Jer. c. 23. v. 23. VI. Putaſne, Deus e vicino ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longe? Numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus? Audivi, quæ dixerunt Prophetæ.

Job. c. 13. v. 27. VII. Obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti.

Pſ. 24. v. 15. VIII. Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.

Pſ. 15. v. 8. IX. Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear.

Prov. c. 16. v. 2. X. Omnes viæ hominis patent oculis ejus? ſpirituum ponderator eſt Dominus.

Pſ. 31. v. 8. XI. Inſtruam te in via hac, qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos.

Utilitas conſideratæ Dei præſentiæ.

Eccl. c. 2. v. 20. XII. Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas.

Pſ. 104. v. 4. XIII. Quærite Dominum, & confirmamini; quærite faciem ejus ſemper. Quæ autem eſt facies ejus, niſi præſentia Dei? inquit S. Auguſtinus?

Eccl. 14. v. 22. XIV. Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.

Damnum non conſideratæ.

Pſ. 13. v. 1. XV. Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus, Corrupti ſunt, & abominales facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

Deut. 31. v. 17. XVI. Vere, quia non eſt Deus mecum, (in memoria mea) invenerunt me mala hæc.

Ezech. c. 8. v. 12. XVII. Vides, Fili hominis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris, unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui? Dicunt enim, non videt Dominus nos.

Gen. c. 4. v. 14. XVIII. A facie tua abſcondar, & ego vagus, & profugus in terra.

Job. c. 22. v. 12. XIX. An non cogitas, quod Deus excelſior cælo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? & quaſi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cæli perambulat.

§. II. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Veritas.

S. Aug. c. 14. ſoliloq. I. QUidquid ſemper operor; inquit S. Aug. tu pariter ſemper præſens ades, utpote perpetuus inſpector omnium cogitationum, intentionum, delectationum, & operationum mearum.

Idem ſer. 46. de v. Dom. II. Ipſe timendus eſt in publico, ipſe in ſecreto; procedis, videris? Lucerna ardet? videt te. In cubile intras, videt te. In corde verſaris? Videt te. Si peccaveris, quære, ubi te non videat, & fac, quod vis.

S. Greg. ap. Manſi tr. 14. diſc. 1. n. 1. III. Lux æterna, quæ Deus eſt, quanto immutabiliter fulget, tanto penetrabiliter videt, & neque occulta neſcit, qui occulta penetrat; neque penetrata obliviſcitur, quia incommutabiliter durat, proinde quoties indignum aliquid mente concipimus; toties in hunc peccamus, quia ipſe nobis, & non ſibi præſentibus præſto eſt.

S. Leo S. 1. de quad. IV. Oculos Dei ſimul univerſa cernentis, non abdita locorum, non parietum ſepta ſecludunt, nec ſolum ei acta & cogitata, verum & agenda, & cogitanda ſunt cognita. Iſta ergo ſcientia ſummi Judicis eſt, omne ſolidum ei liquidum, & apertum omne ſecretum, cui obſcura clarent, muta reſpondent, ſilentium confitetur, & ſine voce mens loquitur.

S. Greg. l. 2. Mor. c. 8. V. Cælum palmo metiens, & terram pugillo concludens, oſtendit, quod ipſe ſit circumquaque in cunctis rebus, quas creavit. Ipſe manet intra omnia: ipſe extra omnia, ipſe ſupra omnia, ipſe infra omnia. Et ſuperior eſt per potentiam, & inferior per ſuſtentationem, exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem; ſurſum regens, deorſum continens extra circumdans, interius penetrans.

Æquitas.

S. Ambr. in Pſ. 118. VI. Hominem vereris præſentem, Dei Patris, & Filii non vereris præſentiam; ſed non vis credere, ne poſſis cavere: Non vis audire, cum legitur, quia Deus novit occulta hominum, ne incipias ſcire, quod timeas, & timere, ne pecces.

Utilitas.

S. Chryſ. ho. 26. ad Hebr. VII. Si videmus mente ſemper Deum, & ad eum convertimus mentem noſtram, omnia nobis facilia apparebunt, omnia portabilia, omnia ſuſtinebimus, omnibus ſuperiores efficiemur.

S. Aug. ſer. 15. de temp. VIII. Non te ſic ſpectat Deus in agone certan-

tantem, ut populus aurigam: clamare enim novit, adjuvare non novit, vires ſubminiſtrare non poteſt, homo enim eſt, non Deus; hic enim forte, dum ſpectat, plus laborat ſedendo, quam ille luctando; Deus quando ſpectat certatores ſuos, adjuvat eos invocantes, nam vox athletæ illius eſt Pſ. 93. *Si dicebam, motus eſt pes meus, miſericordia tua Domine, adjuvabat me.*

S. Chryſ. ho. 68. in Gen. IX. Sive quis corporum concupiſcentia capiatur, ſive pecuniarum amore, ſive alia quadam abſurda voluptate, ſtatim hoc verbum cogitet, quod ille eſt, qui nos condemnet, a quo non eſt poſſibile nos occultare, etiam quæ in mente noſtra verſentur; & omnino effugiemus etiam diabolicas machinationes, magnoque adjutorio ſuperno juvabimur: quo nobis frui contingat gratia, & benignitate Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Dignitas.

S. Cypr. Ep. ad Tibarit. X. Præliantes nos, & fidei congreſſione pugnantes ſpectat Deus, ſpectant Angeli, ſpectat & Chriſtus. Quanta eſt gloriæ dignitas, quanta felicitas, præſente Deo congredi, & Chriſto Judice coronari!

Damnum neglectæ præſentiæ.

S. Baſil. orat. 2. de prec. XI. Tunc demum homines ad ſcelera edenda deſcenderunt, cum aut Deum non inſpicere, aut illi curæ non eſſe ea, quæ hic geruntur, autumant. S. Auguſtinus in ſoliloquiis ſuis his Deum verbis affatur: Ubicumque fuero, non recedis, quoniam ubique es, ut, quocumque iero, inveniam te.

§. III. EXEMPLA SACRA.

Veritas.

S. Petrus Dam. ep. 8. c. 8. I. QUidam ſuem furtive ſurripuit, & caveæ clandeſtinus incluſit, vir tamen ille pietatis operibus intentus eſſe conſueverat. Interea adeſt dives Jeſus in effigie pauperis, & tam prolixo jam crine deformis egebat arte tonſoris. Ille protinus reverenter aſſurgens, inter cætera humanitatis impendia cœpit ipſum forcipibus attondere: ſed dum tondet ac ſatagit, ecce reperit duos oculos in occipitio ſub crinibus latitantes. Expavit homo, ſtupenſque contremuit, & quid vellet eſſe quod cerneret, pavidus inquiſivit. Cui mox ille: Ego, inquit, Jeſus vocor, undique cuncta contemplor, & iſti ſunt oculi, quibus etiam ſuem vidi, quem nuper in cavea concluſiſti, moxque diſparuit: ille protinus ad cor rediens, divinam circa ſe clementiam recognovit, & quod inique præſumpſerat, ſatisfactione purgavit.

Memoria præſentiæ.

S. Chryſ. hom. 6. in Gen. II. Joſeph a Putipharis uxore ad ſcelus ſollicitatus dixit: *Quomodo potero facere malum hoc & peccare coram Deo? quid enim putas, etiamſi fecerimus, ut res clam ſit omnibus, oculum tamen illum, qui dormitare nequit, latere non poterimus.* Illum ſolum oportet timere, & tremere, ac pavere, ut ne in conſpectu ejus male quidpiam faciamus.

III. De Noe dicit S. Scriptura. *Noe vir juſtus atque perfectus fuit in gen-rationibus ſuis, cum Deo ambulavit: Te vidi juſtum coram me in generatione hac.* *Gen. c. 6. v. 9.* Ubi notandum, quod Deus non ſine myſterio frequenter repetat verba illa: *coram me*, quaſi dicere vellet, quod in præſentia Dei ſemper ambularit: Unde Pererius verba illa: *cum Deo ambulavit*, hoc ſenſu interpretatur: Deum ſemper intuebatur quaſi præſentem ſibi, quam ob rem cautiſſimus, modeſtiſſimus, & devotiſſimus ſemper incedebat.

Dan. c. 13. IV. Suſanna ad adulterium invitata dicebat: *Melius eſt mihi incidere abſque opere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.*

S. Baſil. orat. de Joſeph. V. De Joſue S. Baſilius ſcribit: Virum, qui tot undique jaculis petebatur, unum contra omnia telum, memoria tenuit Creatoris.

Man. diſ. 8. n. 1. VI. S. Franciſcus Xaverius dicere ſolebat: Ubicumque fuero, meminero, me in orbis terræ theatro, in cæleſtis Regis & ſuperum oculis verſari.

Id. diſ. 1. n. 6. VII. S. Antonius, cum in fine certaminis, cum dæmone habiti, dixiſſet: ubi eras, o bone Jeſu? Dominum ſibi reſpondentem audivit: Hic eram, ſed expectabam videre certamen tuum.

Arias de praeſ. c. 2. VIII. Surius deſcribens vitam cujuſdam religioſiſſimi viri Rusbrochii, commemorat, eum in omnibus actionibus exercitiiſque ſemper mentem in Deum ſublatam habuiſſe: & vere peculiarem hanc a Deo obtinuiſſe gratiam, ut, quoties vellet, nulla difficultate poſſet mentem immergere in ſuaviſſimam Divinitatis contemplationem, Deoque ſe arctiſſime conjungere, ſive ſolus foret cubiculo incluſus, ſive in media ſociorum turba, quibuſcum converſabatur, & loquebatur.

IX. B. Rugerius ex Ordine S. Franciſci, ut eſt in eorum Chronicis, idem beneficium divinitus erat conſecutus, ut nempe præſentem ſibi fingeret divinam majeſtatem, & cum eadem in cordis penetralibus familiariter tractaret, ſive in choro cantaret, ſive in triclinio cibum ſumeret, ſive cum aliis colloqueretur. Unde & obſervabatur ab aliis nunc oculos pie conjicere in cælum, nunc ſuſpiria amoris plena ad Deum emittere.

Engelgr. in Dom. Pent. 5. 2. X. Alexander Pontifex ſolitus erat collo in globo aureo circumgeſtare ſacram hoſtiam, ut Deum operum ſuorum inſpectorem attentius contemplaretur.

P. Jo. Rho. l. 1. c. 1. n. 25. XI. Joſephus Corleonenſis Capuccinus crebro cantu Dei amorem, quo ardebat, ſolatus, ſæpe obvios arborum truncos in ſilva hortoque amplexari ſolebat, ac inibi hærere, quod Deum ubique præſentem, in illis tum ſibi maxime videretur intueri.

Bemeq. in Iſag. p. 2. c. 11. XII. Maria Victoria, Annuntiatarum, quas cæleſtes vocant, fundatrix, ita animum habebat in Dei præſentia defixum, ut vix ab illo per occupationes, & colloquia abſtraheretur, & ſi abſtrahi contingeret tantillum, his duabus vocibus: *Amor Dei;* tamquam igne ſulphuri admoto continuo recalaſcebat.

XIII. Philoromus Sacerdos, S. Baſilio perfamiliaris, a Juliano Apoſtata pro fide tormentis exagitatus, ſed a dæmone atrocius per impuras imagines & varia terriculamenta viginti & plu-

a vitæ veræ religioſæ perfectione: Hoc reſponſo audito, Pater digreſſus eſt, intelligens non indigere ſuo ſolatio, qui ad perfectionis culmen jam perveniſſet & alios ſolari poſſet.

In vita Doſithei. XXI. Refert S. Dorotheus Abbas, ſic chariſſimo diſcipulo ſuo Doſitheo cum vitam Monaſticam arripuiſſet, hoc præceptum dediſſe, aureis literis deſcribendum: Nunquam cordi tuo Deus excidat, cogita ſemper Deum tibi præſentem, & te coram illo ſtare: fecit hoc. Doſitheus ſedulo, adeo ut nec in ægritudine quidem, licet graviſſima & extrema, cogitationem tam ſalutarem dimiſerit, atque hac exercitatione conſecutus eſt, ut quinquenni ſpatio, ex milite nobili, adoleſcentulo diſſoluto, vitiis ante coperto & luxu ſæculi perdito, ſanctiſſimus juvenis & monachus evaſerit & poſt obitum quibuſdam ſanctitate claris per viſum inter beatos anachoretas tum in cælo regnantes conſpectus fuerit.

In vita D. Antonii. XXII. Divo Antonio Magno, Athanaſio teſte, in quodam ſpirituali conflictu, quo & ipſe vapulando & dæmones eum diriſſime pene ad necem uſque verberando pariter defatigati fuerunt, hoc unum dolori erat, quod Deum ſibi in certamine præſentem non fuiſſe exiſtimaret. Nam mox ut Dominus viſendum ſe præbuit, & duelli ſe ſpectatorem fuiſſe profeſſus eſt, omnis mœror receſſit, vireſque animi cumulatiores redierunt, idemque fratribus ſuis inculcare ſolebat, in avertendis omnibus ſatanæ telis firmiſſimum eſſe in Deo præ oculis habendo præſidium.

Jucunditas.

Ibid. c. 7. XXIII. Simeon Metaphraſtes memorat, S. Greg. Epiſcopum Agrigentinum in Sicilia, dum eſſet adoleſcens, profectum Hieroſolymam, ut veneraretur loca ſancta, ac tempore quadrageſimæ receſſiſſe in quoddam Palæſtinæ Monaſterium, ibique vidiſſe Monachos rara in Deum religione præditos, quorum alii in divinarum rerum commentatione a terra in altum attollerentur, alii fontes lacrymarum inter precandum affunderent, atque in vitæ puritate, morumque honeſtate viderentur Angeli, quibus exemplis juvenis permotus, cœpit pudore ingenti ſuffundi, abjicere ſe, & amare ſuperioris vitæ ſuæ errata deplorare. Præfectus Monaſterii Pater animadvertens ex vultu ejuſdem mœrorem, exiſtimanſque id eveniſſe, quod longius a Patria amiciſque abeſſet, adjuncto ſibi alio Monacho, remotis arbitris, ſic affari cœpit dictum Greg: Fili, ne animum nimio mœrore obruas, confide in Deo, brevi patebit reditus in ſolum natale. Sed reſpondit adoleſcens: Non ea cauſa mei mœroris eſt, quod longe abſim a conſpectu meorum. Sola enim præſentis ubique Dei contemplatio ad illum removendum mihi ſatis eſt: dum enim cogito, me continuo in ejus verſari conſpectu, ſatis ſolatii accipio: id vero unum me contriſtat, quod hactenus non inſtituerim vitam homine Chriſtiano & vere pio dignam. Hoc reſponſo accepto, Patres ab eo digreſſi ſunt, arbitrati, non indigere eum ſua conſolatione, quando quidem tali exercitationi deditus tam perfectus ſit, ut poſſit ſolari alios.

XXIV. Judas Machabæus rei bellicæ Gloria clarus, cum milite ſuo prælium initurus, quoniam Deum præſentem contemplabatur, tanto cum gaudio & alacritate in hoſtem ruebat, ut quamvis pauci quam plurimos opprimerent. Unde S. Scriptura ſic loquitur: *Judas, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes, congreſſi ſunt, manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes, proſtraverunt non minus triginta quinque millia præſentia Dei magnifice delectati.* *2. Mach. c. 15.*

§. IV. EXEMPLA PROFANA.

I. SEneca Lucilium ſuum his verbis inſtruebat: Prope Deus eſt, tecum eſt, intus eſt: Ita dico, Lucili, ſacer intra nos Spiritus ſedet, bonorum, malorumque noſtrorum obſervator. Hic prout a nobis tractatur, tractat ipſe; bonus vero vir ſine Deo nemo eſt. An poteſt aliquis ſupra fortunam, niſi ab eo adjutus, exurgere? Ille dat conſilia magnifica, & erecta, in unoquoque bono viro. *Seneca ad Lucil. ep. 41.*

II. Marcus Tullius Cicero ita ſcripſit: Quis enim non timeat omnia providentem & cogitantem, & animadvertentem, & omnia ad ſe pertinere putantem, curioſum & plenum negotii Deum? *Cicero l. 1. de Natur. Deor.*

III. Thales Mileſius, unus ex ſeptem Sapientibus Græciæ; dicere ſolebat: Homines exiſtimare oportere, Deos omnia cernere, & Deorum eſſe plena omnia; & ita fore omnes meliores, ſi, Deo teſte & ſpectatore, ſe agere omnia cenſerent. Omnem virtutis Philoſophiam hoc uno verbo Sapientiſſimus vir complexus eſt. *Manſi diſ. 6. n. 1.*

IV. Philo de Eſſæis ita ſcribit; Perpetuam habent Dei memoriam, ut ne in ſomnis quidem aliud eis obverſetur, quam imagines divinarum pulchritudinum, & ſunt in his, qui ſomniando produnt præclaras ſacræ Philoſophiæ ſententias. *Philo de vit. contempl.*

V. Rex quidam in India orientali tam inſano Dei ſui amore rapiebatur, ut ſpecialem famulum conſtituerit, qui ad latus ei continuo aſſiſtens his eum identidem verbis compellaret. Majeſtas ſua non obliviſcatur Aranganaſſæ, ſic enim vocabatur ille Deus. *Sant. Jure & cog. & amore Chriſti l. 3. p. 1. c. 7. §. 4.*

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut ad feneſtras collocantur tranſennæ, per quas qui proſdiciunt, vident, nec tamen videntur; ita Deus a Sponſa in Canticis dicitur proſpicere per cancellos, quia ipſe videt omnia, nec tamen ipſe videtur. *Cant. c. 2. 9.*

II. Sicut Spiritus Angelici, tametſi hic in terris in noſtri cuſtodia plane ſint occupati, tametſi illis provinciarum & regnorum commiſſa ſit tutela, licet etiam primum mobile continuo volvant, & revolvant, non tamen ob id Deum facie ad faciem intueri deſinunt, ubicunque locorum exiſtant. Et hoc idem eſt, quod ſervi Dei practicant, dum in quovis loco, tempore, & occaſione divinam recolere præſentiam non deſinunt. *Manſi diſ. 8. n. 1.*

Neceſſitas.

Arias de præſ. Dei cap. 6.

III. Sicut aſtra cæleſtia a ſole præſente, in quem obverſa ſunt, omnem ſplendorem mutuantur, quo in ſe fulgeant, & aliis fulgorem ſubminiſtrent, atque adeo in terris ſuum effectum habeant; ſic homines juſti & pii, qui inſtar ſtellarum in Eccleſia Dei collucent, ex continuo Dei, quem præſentem oculis mentis cernunt, conſpectu, lumine divino illuſtrantur, omniumque virtutum verarum, ſolidarumque ſplendorem etiam communicant aliis.

Thom. Juve l.c. c.7.

IV. Sicut nullum ædificium altum ſine ſolido fundamento erigi poteſt; ita nec perfectionis fabrica exſtrui poteſt ſine fundamento præſentiæ divinæ aſſiduo menti obverſantis.

Utilitas.

Hugo Card. apud Manſi diſ. 3. n. 3.

V. Sicut ad aſpectum ſerpentis ænei in palo levati ſanabantur olim percuſſi a ſerpentibus; ita ne vincamur a tentationibus, debemus Dominum providere tanquam inſpectorem omnium, quæ facimus, & cogitamus, ut erubeſcamus.

Arias de præſ. D. cap. 6.

VI. Sicut quando navis in mari vi ventorum, fluctuumque, hinc inde tam vehementer jactatur, ut periculum ſit, ne vel in ſcopulum impingat, vel ſubmergatur, præſentiſſimum remedium eſt, ut fortiſſime alicui anchoræ alligetur, ne loco moveri amplius poſſit; ſic, quando mens noſtra in hujus mundi oceano variis & periculoſis cogitationum cupiditatumque procellis cum diſcrimine damnationis æternæ exagitatur, ſaluberrimum antidotum eſt, eam applicare, & alligare ad anchoram divinæ præſentiæ, atque ita paulatim ad ſtabilitatem & conſtantiam cordis, tanti a ſanctis & juſtis æſtimatam, Deoque gratiſſimam aſpirabit. Quamobrem in verum ſervum Dei optime quadrat illud Eccleſiaſtici; *Homo ſanctus manet in ſapientia ſua ſicut ſol: Stultus autem ut luna mutantur.*

Idem.

VII. Sicut honoratior aliquis Principis famulus nulla alia re commodius in officio continetur, ut honeſte, compoſite & modeſte ſe gerat, quam ſi intelligat, ſe a Domino ſuo videri, ac ſedulo etiam obſervari: ſic nullo alio monito ſervus Dei efficacius in conſuetis pietatis functionibus retineri poterit, quam ſi meminerit, ſe in conſpectu Dei verſari.

Jucunditas.

Idem c. 7.

VIII. Sicut, qui magnum aliquod diſcrimen fortunarum, vitæve adiit, vehementer recreatur, ſi ſpectandum ſe offerat illi quiſpiam, a quo tanto diſcrimine eximi poſſit; ſimiliter, ſicut qui audit & cognoſcit vocem magni amici, quem annis multis non viderit, magna lætitia perfunditur, ſi eum coram videre queat: ſic anima ſervi Dei, dum cogitat, quantis in hoc exilio circumſepta ſit periculis atque ærumnis, ubi oculos mentis converterit in Deum immenſa bonitate præditum, animadverteritque eum ſibi præſentem aſſiſtere, paratiſſimum ad porrigendum auxilium, ut ex ſuis ærumnis emergat, mirifice lætatur & exultat, & magna conſolatione per ſanctas divinæ inſpirationis voces cor ſuum affici ſentit.

§. VI. MOTIVA.

I. ÆQuitas; nam ut recte Franciſcus Arias diſcurrit, æquum plane eſt, meminiſſe amici multis modis de te optime meriti. *Non obliviſcaris amici tui in animo tuo*, inquit Eccleſiaſticus c. 37. v. 6. *& non immemor ſis illius in opibus tuis.* Quod ſi frequens recordatio amici recte præcipitur, a quo beneficii aliquid quandoque acceperis, æquum profecto multo magis fuerit, nunquam Dei obliviſci, cujus quovis momento beneficentia gaudemus, dum ipſum eſſe, vitam, & innumera corporis animæque bona quovis diei, noctiſque articulo ab eo percipimus. Quam juſtum eſt, quam decens, conſentaneumque eſt omni legi, naturali, divinæ, & humanæ, vel ſemper, vel quam ſæpiſſime Dei meminiſſe, qui ſemper nos amat, ſemper bonis ſuis cumulat? Audi Ambroſium: Nec ſolus ſufficit de Deo intellectus, inquit, niſi fiat in amore ejus voluntas: Immo neque hæc duo ſufficiunt, niſi memoria addatur, qua ſemper in mente intelligentis, & diligentis maneat Deus, ut, ſicut non poteſt eſſe momentum, quo homo non utatur, vel fruatur Dei bonitate, & miſericordia; ita nullum debeat eſſe momentum, quo præſentem eum non habeat in memoria. Eandem æquitatem Philo Judæus ſic oſtendit: Res, ut mihi videtur (memoria præſentiæ Dei) pluris æſtimanda, quam ullæ opes, vel privatæ, vel publicæ; nam ſi ſeniorum, aut præceptorum, aut magiſtratuum, vel parentum aſpectus movet ad reverentiam, & modeſtiam, & ſua præſentia vitam moreſque corrigit, quantum putamus ad honeſtatem, virtutemque præſidium contingere animæ, ſi emergens ſuper omnes creaturas, Deum increatum ſpectare didicerit?

Utilitas.

II. *Ad peccata vitanda*; nam teſte Seneca, magna peccatorum pars tollitur, ſi peccatoris teſtis aſſiſtat. Hinc Caſſianus vocabat præſentiam Dei jugulum omnis peccati, & fontem univerſæ virtutis? Quis enim unquam, ait S. Baſilius, eorum, qui credunt Deum omni in loco eſſe, & rebus, quæ fiunt, intereſſe ac adeſſe unicuique actioni, voluntates cordium perſpicere, aut cogitationem pravam ſuſcipiet, aut ſcelera patrabit? Quod ipſum Joſephus Manſi ſic confirmat: S. Gregorius de adoleſcente quodam refert, quod, cum in domum ſuam fœminam quamdam admiſiſſet laſcivam, hæc in cubilis ingreſſu oculos elevans, ſuper oſtio quodam collocatam obſervavit Polemonis viri ſerii, modeſti, & gravis effigiem, unde ſuſpicata, adoleſcentem illum dicti Polemonis profiteri academiam, ſtatim ex reſpectu, & veneratione Philoſophi illius, pedem retulit, nullamque corporis ſui fruendi poteſtatem diſſoluto illi adoleſcenti indulgens, in domum ſuam ſe contulit. Eheu quot Chriſtianos hujus meretricis actio in die judicii condemnabit. Hominem vereris præſentem, Dei Patris & Filii non vereris præſentiam? ſi porro meretrix, quæ omnem amiſit, & depoſuit erubeſcentiam, ſolum in mente vel me-

Seneca Ep. 11.
Caſſian. Coll. 9. c. 3.
S. Baſil. Orat. 3. de præſ.
Manſi diſ. 6. n. 6.

Digitized by Google

memoria hominem recolendo mortalem, & gentilem, nec tamen actualiter præſentem, a peccato deſtitit; quam a peccato hominem fidelem frænandi efficaciam habitura erit vera divinæ, & ſupremæ majeſtatis mentis noſtræ obſervans præſentia?

Cajetan. in c. 17. Gen. III. *Ad mores corrigendos*; nam, teſte Cajetano, nulla efficacior eſt ratio componendi geſtus, motus, verba, actiones ſque hominis, quam ambulare ante faciem Principis, (& Dei) ſi enim ad S. Bernardi adhuc Juvenis adventum ſocii illius mox ad moleſtiam ſeſe componebant; quanto magis præſentia Dei id efficiet?

Geneſ. 17. Arias de Præſ. Dei in Prœm. IV. *Ad perfectionem acquirendam*; uti ipſe Deus Abrahamo inſinuavit dicens: *Ambula coram me, & eſto perfectus*, id quod apertius Franciſcus Arias in hunc ſenſum declarat: Quemadmodum Dominus aliquis, qui omnium facultatum ſuarum rationes examinat, & perquirit, ut eaſdem bene & fructuoſe pervidere queat, poſt diſtincte recenſita varia magni valoris, & pretii puncta, quodlibet latus ſeorſim ſummatim complectitur, in fine autem ſummam quamdam generalem, quam ſummam ſummarum vocant, conficit, in quam ſolam laterales ſummæ omnes compendioſe reſtringuntur, ita quoque nos, poſtquam in hoc libro multa & varia ad progreſſum ſpiritualem ordinata media deſcripſimus, diſtincteque & coploſe expoſuimus, tandem in fine libri exercitium quoddam reponimus, quod veluti ſumma eſt omnium aliorum, in quo, velut in brevi quodam epilogo omnia alia comprehenduntur, hocque exercitium in eo conſiſtit, quod per illud Deum nobis ſemper præſentem firmiter apprehendamus, oculis animæ ipſum reſpiciendo, & advertendo, qualiter ipſimet nos quoque ſibi præſentes habeat, noſque per hoc, quod omnia cordis noſtri deſideria & affectus ad ipſum defigamus, cuſtodiat. Hinc S. Bernardus dicere ſolebat: Reſpectus ejus profectus tuus.

Jac. Alv. l. 1. p. 1. c. 19. n. 12. V. *Ad amorem Dei accendendum*; uti Jacobus Alvarez his verbis indicat: Hæc tandem ſit omnibus, quæ egeris tua ſolicita cura, tua jugis occupatio, Deum aut extra te ipſum, aut intra te ipſum præſentem intueri, & puriſſimis deſideriis ſanctiſſimis colloquiis, & ignitis amoris affectibus, ad divinam, & incomprehenſibilem ejus bonitatem adſpirare; nihil enim efficacius eſt ad peccata delenda imperfectiones extirpandas, propter viam humanæ naturæ molliendam, virtutes acquirendas, & noſtram mentem in Deum transformandam, quam hoc amoris exercitium, ſive cum voluntate, ſive cum mentis ariditate præſtitum, quo potentiſſime terrena fugimus, & in carne mortali quodammodo impaſſibiles, & cæleſtes efficimur.

S. Bern. ſ. 2. in Pl. 90. VI. *Ad fervorem augendum*; nam, ut recte S. Bernardus dixit: quomodo negligens poterit inveniri, qui intuentem ſe Deum nunquam deſinit intueri? qui ſic eum ſuper ſe videt intentum, ut omnia interiora ejus, & exteriora, omni hora conſiderare non ceſſet, omneſque non ſolum actus, ſed etiam ipſos ſubtiliſſimos animæ motus perſcrutetur, atque dijudicet? Hioc merito Boetius magna nobis, inquit, indicta neceſſitas eſt recte vivendi, ut qui omnia facimus ante oculos Judicis cuncta cernentis. *S. Aub. c. 20. v. ſ.*

VII. *Ad diabolum vincendum*; ut S. Antonius indicavit dicens: Una eſt ratio vincendi inimicum, animæ Dominum ſemper cogitantis jugis recordatio: quod, & Gloſſa confirmans ait: Laqueos diaboli facile evadit in terris, qui ſemper oculos habet in cælis. Unde David ait: *Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe vellet de laqueo pedes meos.* *Gloſſ. ap. Menſ. ll. ſe. 3. n. 4.*

VIII. *Ad orationem recte inſtituendam*, fit enim, ut Arias bene advertit, hac exercitatione, ut anima intra ſeſe collecta acquieſcat, ac ubi orationi ſe dare vult, cor ad eam aptum, compoſitumque oſtendat, nullis exteriorum rerum imaginibus circumactum; quo quietius & majore ſuo fructu divina contempletur; poteſt hæc veriſſima aſſertio S. Baſilii teſtimonio confirmari, qui rogatus: Quemadmodum anima ſemper collecta, nunquam inutilibus cogitationibus diſtraheretur, reſpondit: Si Davidem imitetur, qui ait: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*, Itemque: *Oculi mei ſemper ad Dominum.* Eſt hæc ipſa divina ſententia Abbatis Iſaac, ubi de hoc argumento tractat, id eſt, qua ratione quis quam optime ad orationem ſe comparet, dum ait: Quales orantes volumus inveniri, tales nos ante orationis tempus præparare debemus. Quo dicto hoc innuit, ſi quam quietem in oratione optamus, operam dandam, ut eamdem omni tempore habeamus. Vult enim ſeponi omnes ſuperfluas ſolicitudines de rebus terrenis, inutiles item fabulas, jocos, riſus, vanas vagaſque cogitationes. Cauſam addit: Quidquid ante orationis horam anima noſtra conceperit, neceſſe eſt, ut orantibus nobis, per ingeſtionem recordationis occurrat, verborum, vel ſenſuum ante oculos imago præludens, aut iraſci nos ſecundum præcedentem qualitatem faciet, aut triſtari, aut concupiſcentias cauſaſve præteritas retractare, aut riſu fatuo, quod etiam pudet dicere, cujuſquam ſcurrilis dicti, vel facti titillatione pullari; aut ad priores faciet volitare diſcurſus. Et idcirco quicquid orantibus nobis nolumus, ut irrepat, ante orationem de abditis noſtri pectoris extrudere feſtinemus. Hæc omnia S. Abbas, digniſſima ſane, quæ, & memoria, & re ipſa obſerventur. *Arias t. 1. de præſ. ſol. 23.*

IX. *Facilitas*, quam egregie Arias ſequentibus verbis inſinuat: Magno animo & alacri quiſque debet ſe huic ſancto exercitio dedere, ac deprehendet facile, quam Deus promptus ſit ad ſiſtendum ſe nobis præſentem, quoties collibuerit, ut eum ſpectemus, alloquamur, & familiariter cum eo tractemus. Unde & tanta offert præſidia, auxiliaque, ut, quod naturæ viribus videtur arduum, immo impoſſibile, reddatur cuique faciliimum & ſuaviſſimum. Ut aliquis aditum habeat ad regem terrenum, cumque eo colloquatur, & tractet, admodum difficile eſt, nec poteſt obtineri, niſi favore & gratia multorum, imo multis opus eſt multorum annorum labore & ſervitute, antequam ad familiarem cum Rege conſuetudinem per- *Arias c. 3. de præſ.*

perveniant; at Deus infinita licet præditus majeſtate & gloria, ſemper paratus eſt, quacumque hora & momento nos in conſpectum ſuum admittere, ut oculos mentis in ipſum conjicere poſſimus, contemplari pulchritudinem, & magnitudinem, deſiderare gloriam, amare bonitatem, deguſtare ſuavitatem, familiariter cum eodem converſando, & gratiam aliquam poſtulando. Neque ſolum paratus eſt Deus ad hoc, verum etiam optat, & invitat maximis gratiæ, gloriæque præmiis propoſitis, ut ita faciamus: nec ſolum invitat paucos, eoſque ſanctitate præſtantes, ut fuerunt multi veteres ſancti, qui totos ſe noctu, diuque divino cultui dediderunt, ſed omnes fideles, quotquot ſincero corde Dei honorem, ſuamque ſalutem quærunt. O quam pie, & ſancte ſuo officio funguntur, qui tantum bonum expetunt, & ſtudioſe quærunt, qui tam honorificum exercitium non negligunt, ut Deum ſemper præſentem quaſi gerant, & ejus conſuetudine jugiter fruantur! Quod ipſum etiam Manſi confirmat dicens: Apud S. Jo. Scribæ videntes, quod Phariſæi & S. Joann. Baptiſtæ diſcipuli longa, & rigoroſa inſtituerent jejunia, Chriſtum interrogarunt: *Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant? &c.* Et ait illis Jeſus: *Numquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.* Quem textum interpres quidam ad propoſitum noſtrum ſic exponit: Plus nimirum ſponſi præſentia proficiunt, quam jejuniis, ſupplet ſponſus abunde, cum præſens eſt, quicquid conſequi abſtinentia aliquis poſſet. Contingit etenim perſæpe, quod anima Deo devota per macerationes corporis, cilicia videlicet, diſciplinas, & jejunia non tantum in ſpiritu, devotione, & unione cum Deo proficiat, quantum per exercitium continuum divinæ præſentiæ viva fide recogitatæ; Hæc enim utiliſſima & faciliſſima praxis hanc habet prærogativam & excellentiam præ cunctis aliis piis exercitiis, quod in omni loco, tempore, & occaſione illam exercere, magnumque inde meritum acquirere valeamus: Quod nonnumquam non æque faciliter fieri poteſt per eleemoſynas, ob defectum nimirum pecuniæ, vel pauperum: Nec per orationem, eo quod per occupationes diſtracti mentem noſtram ad eamdem faciendam applicare nequeamus: Nec per jejunium, ob complexionis debilitatem: Nec per auſcultationem Verbi Dei, vel ob temporis penuriam, vel ob prædicatoris defectum; & ſic de omnibus aliis ſimilibus devotionis exercitiis diſcurrere licet. At vero quoad exercitium præſentiæ attinet, non eſt, qui ſe abſcondat a calore ejus: ſiquidem unuſquiſque hominum illius capax exiſtit; ſanus & infirmus, dives & pauper, Dominus & ſervus, princeps & ſubditus, doctus & ignorans, vir, & mulier, nec eſt, qui ſe valeat excuſare.

Manſi diſ. 8. n. 5.

X. *Jucunditas*; quam iterum Arias indicat, his verbis: Hinc etiam illud oritur, ut hoc exercitio Dei ſervus ſolatio, lætitia, & gaudio aſſidue perfruatur, dum enim Deum ſibi adeſſe videt, ſimul intelligit opem & conſilium in quavis neceſſitate aut incommodo, ſibi deeſſe non poſſe. Immo quidquid boni optare poſſit, id totum abunde in eodem invenit. Recte itaque S. Dorotheus: Nihil, inquit, eſt, quod animam noſtram adeo roboret & reficiat, atque aſſidua Dei memoria. Idem fatetur Pſalmographus, ubi ait: Memor fui Dei, & delectatus ſum. Et iterum: Rex Joſias, quoniam populum Dei multis beneficiis affecerat, & cultum divinum impenſe promoverat, jucundiſſimam nominis ſui apud poſteros reliquit memoriam. *Memoria Joſiæ*, inquit Eccleſiaſticus, *in compoſitionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini.* S. Bernardus de ſe confitetur, cum primum in Religionem eſſet ingreſſus, ſe vel ſolo conſpectu magnorum virorum ſpiritualium, vel etiam recordatione eorumdem, ſi forte longius abſuiſſent, vel vita defuncti eſſent, tantopere exultaſſe, ut mens quidem omni devotionis ſuavitate compleretur, oculi vero a lacrymis ſe continere non poſſent. Si igitur aſpectus vel memoria hominis juſti tanto gaudio aliquem perfundit, eo quod videatur ſibi videre virtutes, & dona cæleſtia, quibus ille fuit a Deo ornatus, quid non faciet ſpiritualis intuitus, & recordatio Dei, qua anima contemplatur in eo infinitam bonitatem & pulchritudinem, aliaſque perfectiones. Quod non gaudium, quam non conſolationem, & intimam devotionis ſuavitatem ſervi Dei anima plenis buccis hauriet?

Arias l. c. — *Idem c. 6.* — *Eccl. 49.*

§. VII. MEDIA.

I. ORatio; quia, ut Arias bene diſcurrit, donum divinum eſt deſcendens a Patre luminum, a quo omne bonum proficiſcitur; ſicut enim a Chriſto Deo Salvatore noſtro omnia alia ſubſidia ad ſalutem opportuna, & neceſſaria expetimus, ſic & hoc donum humiliter nobis concedi per ſuam infinitam miſericordiam, paſſioniſque ſuæ merita flagitemus, quo ſemper ejus recordemur, ſemper cor noſtrum in ipſum erectum habeamus, ſemper denique divinitatem præſentem contemplemur, invocemus, deſideremus, & diligamus. Hoc donum ſi obtinuerimus, cum eo facile omnia reliqua, pro adjumento & profectu noſtro ſpirituali, conſequemur. Nec dubium, illud conceſſum iri, ſi magna cum fiducia, vivoque deſiderio ad illud aſpiremus. Neque ullus, cujuſcumque ſtatus vel conditionis ſit, poteſt jure ſe excuſare quod hoc beneficium a Deo poſtulare non poſſit, quia, ut propter occupationes & negotia aliquis eo non perveniat, ut ſemper Deum ſibi præſentem ſiſtat, tamen poterit aliquoties in die amorem ſuum in Deum attollere.

Arias t. 11. de præſ.

II. *Signorum uſus, quorum conſpectu aut tactu Dei recurrat memoria*; ut ſi dictum aliquod muris ejus loci, in quo ordinarie verſamur, inſcriptum ſit, cujuſmodi eſſe poſſunt: Noli peccare, quia Deus videt. Vel illud ſapientis: *In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos*; vel illud Davidis Regis: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Vel: *In omnibus viis cogita Deum.* Vel illud

Ibidem.

To-

Tobiæ ad filium: *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum.* Poſſumus & ſigni loco filum alligare brachio, vel digito. Nam & annulos in iis gerimus, ne temporalium quorundam negotiorum memoria excidat. Sonum quoque campanæ, ſigni vice accipere ipſi poſſumus, ſtatuereque illum nobis fore loco cæ-
Ibid. c. 12. leſtis vocis, ut recordemur Dei. In Veteri Lege præcepit Deus Filiis Iſrael, ut in veſtium fimbriis vittas geſtarent Hyacinthinas, quibus conſpectis recordarentur mandatorum Domini, ac ſancti eſſent coram Deo. Placebit ergo maxime Deo, ſi quis ſimili ſigno memoriam excitet præſentiæ divinæ, ſic enim facilius Deum invocabimus & amore ejus inflammabimur ad perfectam præceptorum ſuorum obſervationem.

III. *Examen particulare*, ut ſcilicet, cum circa Meridiem, aut veſperi rationem expoſcimus a nobis conſcientiæ, id quoque excutiamus, an præſentem toto die Deum in actionibus noſtris habuerimus, &, ſi factum ſit, ſedulo gratias agamus Deo, quia ſingulare Dei donum eſt; ac proponamus nos idem accuratius obſervaturos diebus inſequentibus. Si vero ſecus acciderit, doleamus, & emendatione propoſita, pœna aliqua culpam expiemus. Hæc enim pœnam, & memoriam illi impoſterum renovabit dicti exercitii, & valebit ad impetrandam Dei benevolentiam, ut negligentia corrigatur & major progreſſus in hac virtute fiat.

Ibid. IV. *Verus Dei amor*, hic enim, ubi in ſervi Dei corde radices egerit, continenter illum urgebit, & excitabit, ut cogitationes ſuas, piaque deſideria in Deum præſentem conjiciat, & cum illo aſſidue converſetur. Hæc ſiquidem amoris naturæ eſt, ſi ardens ſit, ut magno pondere animam traſportet in rem amatam, quo uniatur cum illa, ac unum quidam cum ea efficiatur, & quoniam anima ſuis eſt inſtructa facultatibus, hinc fit, ut ſemper quoque rei amatæ recordetur, ſemper de ea cogitet, ſemper eam expetat, & complectatur. Qua de cauſa dixit Chriſtus: *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.*

Ibid. V. *Conſtantia in praxi hujus exercitii*, nam ut Arias prudenter advertit, hoc tempore admodum conveniens eſt ſervum Dei non terreri, aut ab hoc exercitio deſiſtere, ſed magno animo ſuſcipere in ſe labores, quos Deus ab ipſo poſtulat; nec dubium eſt, ſi perſiſtat, eum beneficium hoc poſſeſſurum cum majori perfectione, & conſtantia, quod in principio nullo labore conſecutus fuerat. Nam dum cum ſudore perſeverat, & difficultate, radices agit humilitatis & acceſſionem facit in amore Dei. Unde fit, ut excellentiori quodam modo divinæ præſentiæ donum mereatur, majorique ſecuritate, & firmitudine poſſideat, quoniam didicit ſubmittere, ſe ſibique diffidere, idem majori facilitate, & voluptate exercet propter gratiæ copiam, & amoris in Deum magnitudinem, quo cor ſuum obfirmavit, & perfecte Deo conjunxit.

Lancic. VI. *Omnes præcipuas actiones diei, ſaltem*
p. 1. opuſc. *initio ſingularum breviter, ſed ardenter, offer-*
2. c. 8. n. *re ad gloriam, & guſtum divinæ Majeſtatis;*
34. nam experientia certa docuit, his viis cito poſſe acquiri talem præſentiam Dei, ut immediate poſt ſomnum, poſt occupationem, quamvis etiam diſtractivam prima cogitatio non alia de re ſe menti ingerat, quam de Deo, & rebus pure Divinis. Item ut etiam in occupationibus diſtractivis, uti ſunt ſervire ad menſam, lavare lances, verrere domum, ambulare, &c. vel perpetuo, vel frequentiſſime memoria Dei recurrat, & quidem non accerſita actu reflexo, ſed quaſi connaturaliter, & ultro ſe ingerat, quodammodo invito, & non cogitanti, divinæ gratiæ beneficio, quæ numquam deſerit quærentes ſe & cooperantes ordinariis mediis, divinitus nobis datis, ad perfectionem conſequendam. Item, talis ſe Dei memoria tibi ingeret, ut non minus devotum cor tuum, etiam ſenſibili devotione & plane ardenti ac valde accenſa bulliens, inde habiturus ſis in officiis diſtractivis, quam in ipſa ardenti, & devota oratione privata & ſolitaria; Qui devotionis ardor non tantum in memoriam Dei conſervabit, ſed fructuoſam redderet; nam excitabit te ad illas externas actiones; etiam diſtractivas natura ſua, bene, & accurate faciendas, quippe tamquam ſi Deo vidente fierent, inchoatas, & continuatas. Hoc eſt, quod S. P. noſter exigit a noſtris, ut in omnibus rebus quærant Deum, & inveniant. Et de ſe quondam dixit P. Ludovico Gonſalvo, ſe Dei beneficio magnam habere facilitatem, in omnibus rebus inveniendi Deum, quotieſcunque vellet. Non eſt exaggeratio id, quod ſcripſi, ſed res pluſquam certa, & non pro uno die vel anno, ſed pro tota vita probata, ab iis, qui ſunt Domino ſuo fideles. Hinc quoque orietur, ut tales etiam per ſomnium, vel dormientes, vel ſemivigilantes, crebro prorumpant in verba pia, & colloquia brevia cum Deo, & Sanctis, id non per actum reflexum procurando, ſed plane connaturaliter, & quaſi acti ab alio, vere in actu exercito, non cogitando, nec excitando ſe ad tales orationes jaculatorias, quæ illis etiam vigilantibus, & alia agentibus, & colloquentibus, ultro ſe ingerunt. Sæpe etiam prorumpunt exterius uſque adeo, ut etſi velint, non poſſint ſemper impedire, ne erumpant, niſi facta magna vi animo, bullorem quemdam tenerrimæ erga Deum, & res divinas devotionis, cum actuali Dei memoria conjunctæ, reprimendo. Non erit autem hoc creditu difficile, quandoquidem fere omnes, etiam imperfectiſſimi, & obtuſo ingenio præditi experiuntur, ſe in ſchola aliud ſcribere, ſine erroribus & cogitare ſimul continuo de rebus aliis diverſis prorſus a materia ſcriptionis. Sicut ergo in imperfectis poſſunt ſimul duo actus tam diſparati, viribus ſolius naturæ conjungi, uno non impediente alterum, ita multo magis mens divinæ gratiæ beneficio poteſt ſimul attendere actionibus externis, bene & non ſtolide expediendis, & ſimul ferri in Deum ardentibus affectibus variis modo humiliationis, modo compunctionis, & doloris de peccatis, modo petitionis, modo gratiarum actionis, modo divinæ laudis, modo oblationis ſui ad Dei obſequium, modo lætitiæ ortæ ex divinæ gloriæ incremento, modo triſtitiæ ex pec-

peccatis ſæculi auditis vel cogitatis excitatæ, modo renovationis internæ votorum, modo cujuſdam Spiritualis Divinæ majeſtatis amplexus per actum amoris ardentiſſimum, modo ſpei, & certæ expectationis donorum gratiæ, & ſuo tempore gloriæ, modo fidei, & ſimilibus, quas Spiritus Sanctus excitat ; & fovet, & auget, in mentibus ejus ductui, & directioni obſecundantibus, & per plene voluntaria peccata eum non impedientibus.

§. VIII. ASCETICA.

Alph. Rod. p. 1. tr. 6. c. 2. I. IN primis noſſe debet Aſceta, *in quo conſiſtat hoc exercitium præſentiæ*, nimirum in duobus *actibus*, ut Alphonſus Rodriq. advertit, uno *intellectus*, *voluntatis* altero. Primus neceſſarius eſt; utpote ad omnem voluntatis actum, juxta ſcitum Philoſophorum prærequiſitum. Primum igitur intellectus munus ac functio eſt; conſiderare Deum, & ibi, & ubique eſſe, & totum mundum implere, & totum in toto eſſe, & totum in quavis minima ejus parte; & in omni creatura minima quamvis viliſſima, neglectiſſimaque. Hic articulus ad fidem Catholicam pertinet: Non enim longe eſt ab unoquoque noſtrum, *in ipſo vivimus & movemur, & ſumus*. Extra me quærebam, dicebat Auguſtinus, quod erat intra me: magis tibi præſens, intimiorque Deus eſt, quam tu ipſe tibi. Ipſe vita eſt, qui dat vitam rebus omnibus & quicquid aliquid poteſt, & operatur, ab ipſo, ut operetur, habet; & ſi ipſe non adeſſet præſens omnibus, deficerent ſtatim omnia, inque merum nihilum redigerentur ; cogita igitur, te Dei plenum eſſe, & ab eo undequaque circumdatum, ipſique te totum innatare. Sed quid? *pleni ſunt cæli & terra* *Act. 17.* *gloria ejus*. Alter actus voluntatis eſt; (non enim ſolus intellectus conſideratione Dei occupandus eſt, ſed & voluntas, immo hæc præcipue) deſiderando, amandoque Deum, eique ſe, quantum anguſtiæ vitæ hujus permittunt *10. Conſeſſ. 27.* arctiſſime conjungendo. Quod ipſum etiam clarius confirmat Arias aſſerens non ſatis eſſe, Deum ut præſentem intelligentia complecti & inſpicere, niſi item accedant ignita voluntatis deſideria, & affectiones, ſic, ut eum toto cordis deſiderio identidem alloquamur, quicquid nos vel torquet, vel deficit, demiſſe ei aperiamus; fidenter proponamus, opem ab eo, & conſilium petamus, & ſilente licet lingua, corde, hac, ſimilive ratione alloquamur: O Domine, quam friget mihi animus in amore tui, imperti mihi tui amorem, eo me prorſus ſuccende, eo animam meam reple, ut te ſolum diligam, & reliqua omnia tui gratia. O Domine, o Deus meus, quantus animi mei ſtupor eſt, ubi de unico, & ſummo meo bono agnoſcendo agitur! quam deficiunt vires cum in id opere tendendum! doce me, Domine, divinam tuam voluntatem omnibus in rebus agnoſcere; robora me, ut eam ſequar, benefica tua manu ſemper me tuere, ne labar. O mi Deus & Domine, quando te forti, & ſuavi vinculo perfectæ charitatis circumplectar? His aliiſve id genus verbis pia anima Dominum ſuum alloqui poteſt, cum eum ignitis deſideriis plena, & eximio corde petitis ſuſpiriis anhelans aſpexerit; huic exercitationi ſi diligenter, ſerio, conſtanter inhæſerit, tantum inde operæ pretium referet (ſi piiſſimo Dionyſio Carthuſiano credimus) ut corde in aliud mutato, a mundo vehementer abhorreat; *Arias c. 1. de præſ.* ad Deum autem & divina toto feratur deſiderio.

II. Noſſe debet *ſolidum modum imaginandi præſentiam divinam;* qui quidem varius aſſignatur ab aſcetis; nam aliqui imaginantur ſibi totum univerſum plenum Deo uti eſt, ſeipſos vero in medio immenſi hujus pelagi a Deo circumdatos, ad eum fere modum, quo ſpongiam poneremus in maris medio, ex omni parte aquis innatantem. Alii imaginantur ſibi præſentem Chriſtum Dominum quaſi cum ipſis euntibus euntem, cum ſtantibus ſtantem, itaque ſe ipſi & Deo ſemper præſentes conſtituunt. Alii eumdem tamquam e crucis ſtipite pendentem ; columnæ alligatum alii ; alii in horto ſanguine madentem, aliter alii, prout ſua quemque voluptas trahit aut voluntas. Alii eumdem cum creaturis operantem conſiderant, quem modum ſic practicandum docet Arias: ſapit cibus, ardentem ſitim aqua frigida extinguit, ſol illuſtrat, calefacit ignis, veſtis tegit; ſic exiſtimes, Deum impertiri ſaporem, illum ſatiare, ſitim tollere, illuſtrare, calefacere, tegere. Minime enim dubium eſt, etſi id genus affecta ab ipſis creaturis ſunt; multo tamen magis cenſeri debere, eſſe a Deo, quando hic prima cauſa eſt, illæ ſecundæ, & tamquam Dei inſtrumenta. Si quis primarii viri hoſpitio uteretur, & ejus cauſa ſervi domeſtici certatim per ſe quiſque operam illi darent, & heri ſui res diſpertirent: alius veſte, cibo alius, alius equis, viatico liberali alius donaret ; ſi deinde quæreres, cujus beneficio hæc haberet, non utique hunc, illumve ſervum nominaret; quin etiam, ne mentionem quidem cujuſquam illorum faceret, ſed a domino illo ſe veſtitum, ciboque ac reliquis donatum diceret ; Jam vero cum ſatis conſtet, creaturas omnes longe alia ratione a Deo pendere, quam a domino ſuo ſervi; neque enim Dominus (ſervorum ſuorum vitam tuetur, neque manibus eos fert, quod Deus creaturis ſuis præſtat, ſine cujus ope nec movere ſe tantillum poſſent) meritiſſime a nobis exigitur, ut omnes creatarum rerum actiones bonas, & quidquid per eas beneficii percipimus, Deo attribuamus, profiteamurque & mente, & lingua, quicquid habemus id totum ab illo habere. Si te proximus ſuaviter ſolatus eſt, ſi cognatus munuſculum dedit, ad primam mox cauſam cogitatione provola, quæ & voluntatem, & linguam illorum movit, & manum; & dicito: Deus me ſolatus eſt, Dei donatione hoc munus teneo. Atque eumdem in modum facito, quicquid a qualibet creatura acceperis. Hac ratione excitabimus ab iis, & ad perpetuam Dei memoriam deducemur: Neque hoc præceptum gratitudinem tollit, quam iis debemus, qui nos beneficiis proſequuntur, quam quidem eamdem etiam Deus exigit. Ultimus demum modus, eſt, quem Rodriquez indicat, & etiam a S. Paulo præſcriptum eſſe ait: dum dixit:

dixit: *ſive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*, q. d. in omnibus cor, animumque ad Deum in cælum ſuſtollite, hoc ſimilive modo ipſum alloquendo: Hanc rem, Domine Deus, in tuam gloriam facio. Hoc opere & actu tibi uni placere cupio. Quia ſic vis & præcipis, deſidero velle & nolle meum tuum eſſe & velle & nolle, in hoc omnis guſtus, omnis delectatio & vita eſt; tibi uni in omnibus placere, tibi uni mori, & vivere. Hæc profecto praxis omnium facillima, utiliſſimaque eſt, hoc eſt enim in perpetuo Dei amore ſtare, & conquieſcere. Nec placet, hunc modum pluribus encomiis afficere. Illud ſolum dico, quod vere ſentio, illum eſſe hunc ipſum, quo practice & reapſe, plene, perfectiſſimeque illud Salvatoris præceptum (*oportet ſemper orare & non deficere*) exequimur. Sententia eſt graviſſimi cujuſdam Doctoris, eum, qui hunc orandi exercendique modum ſibi reddiderit familiarem atque domeſticum, ſenſurum ex eo breviſſimo tempore miram cordis ſui tranſmutationem? horrorem mundi maximum, ſingulariſſimamque erga Deum divinaque propenſionem. Tali, inquit ille, tamquam cælo jam proximo illud Apoſtolicum debetur, & dicitur: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed cives Sanctorum & domeſtici Dei*. Hi ſunt Nobiles iſti aulæ cæleſtis a S. Jo. deſcripti: *Et videbunt faciem ejus, & nomen ejus in frontibus eorum, quia ſcilicet horum converſatio in cæleſtibus eſt. Et non contemplantur ea, quæ videntur, ſed quæ non videntur, quæ enim videntur, temporalia ſunt quæ autem non videntur, æterna.*

§. IX. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Veritas.

Did. Nyſſ. in Abrah. 4. 7. c. 6.

I. EXodi c. 25. præcipiebat Dominus Moyſi iſtud: *Facies candelabrum ductile de auro mundiſſimo* v. 31. tum v. 37. etiam hoc: *Facies, & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum*. Philo Judæus & Rodulphus ſentiunt, Tabernaculum illud vetus fuiſſe figuram, ſive typum Mundi, qui Dei domus quoquo modo eſt: ut & ſemptem lucernæ innumeras cæli luces ſignificant; habet enim hoc ſeptenarius numerus in ſacris literis, ut pro infinito ponatur, ut affirmat Paulinus in libro de numero ſeptenario. Dicit nunc Oleaſter: Ad quid, Domine, in domo tua vis candelabrum cum lucernis ſeptem habere? cauſam ſubjicit, dicens: Ne putares homo, te poſſe male converſari, & occultari; ſive enim in die, ſive noctu impie egeris, ab eo videris. Quidquid perperam agis, cogitas, loqueris, quocumque tempore, & loco id fiat, Deo omnia perſpectiſſima ſunt, ſapientiæ enim illius oculi ſoles ſunt, qui pervident univerſa.

Oleaſter in annot. in c. 25. Gen.

II. Hanc cogitationem animo verſabat Propheta Regius David, quando hæc pro debita erga infinitam omnipotentis Dei ſapientiam reverentia dicebat: *Tenebræ non obſcurabuntur a te & nox ſicut dies illuminabitur; Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*: Marcus Antonius Flaminius ea ſic transfert. Neque tenebræ habent tenebras apud te, & nox ſicut dies illuminat. Similes ſunt tenebræ, & lux. Quam eleganter dictum; Neque tenebræ habent tenebras apud te? Quando vires alicujus extenuare volumus, dicere ſolemus: Petrus ver. grat. eſt quidem robuſtus, & ſtrenuus, ſed quod ad me attinet, abſque manibus. Tale quid affirmat Sanctus David, cum pro veneratione & commendatione perſpicaciſſimorum oculorum Dei dicit: *Neque tenebræ habent tenebras apud te*. Nam ſi quidem tenebræ ſunt velut nubes, aut vela, quæ humanorum prohibent, & ludunt, falluntque obtutus oculorum, Dei oculis nihil obſiſtere, nihil officere atror rerum, & obſcuritas poteſt, ut, qui tam clare videant in denſa caligine, quam in medio ſole, & in nubi, nitentiſſimoque die. Quapropter in eodem pſalmo ſic Domino idem Rex pœnitens ajebat: *Tu cognoviſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam*; ibid. v. 2. quæ tali paraphraſi illuſtrat Flaminius: Omnia tibi nota ſunt, quæ ſedens, ſtans, ambulans, cubans, cogito, atque ago. Nihil eſt, quod tuam effugere ſapientiam poſſit, nihil eſt, quod ad tuam notitiam non perveniat. Quidquid animo meditor, quidquid ore proloquor, quidquid operor, ſive cum ſeſſum, cubitumque vado, ſive cum evigilio, & e ſtrato exurgo, ſive cum hinc alio commigro, pervides, nec ullus eſt tam reconditus animæ ſinus, nullus tam abſtruſus cordis receſſus, in quem tuorum acies oculorum non penetret.

Ibid.

Pſ. 138. v. 12.

III. Expendamus in hujus rei confirmationem quodam Sancti Ephrem dictum, qui in Parænesi 17. ſic habet: Nihil latet Dominum, Abelis vindicem. Sed quænam iſta omniſcientiæ Dei commendatio ex cognitione mortis Abeli illatæ? Quid ſecreti mors illa habuit, ut ad exaggerationem perſpicacitatis ſapientiæ Dei facere poſſit, quod eam detexit, & intellexit? Certone argumento eſt, quod Deum nihil latet, quia Abelis vindex, & necis illius index fuit. Expoſitione illuſtrabo Sancti Ephrem pronunciatum. Occidit perfidioſe Abelem Cain: vix illi necem conſciverat, quando adfuit Dominus facti rationem ab infami fratricida exigens, & dicens: *Vox ſanguinis Fratris tui clamat ad me de terra*; Gen. 4. 10. Negavit ille recens perpetratum flagitium. At Judex: Quid eſt, quod inficiaris factum, quando ipſe per te effuſus Fratris tui ſanguis contra te teſtimonium dicit, & immanis ſceleris vindictam magnis vocibus clamat? Notandum, quod in Hebræo pro illo vocabulo *Terra*, eſt *Adama*, ut affirmat Sanctus Hieronymus, Adama vero idem eſt, quod terra rubra. Itaque tota ſententia ſuperior ſic reddi poteſt: *Vox ſanguinis Fratris tui clamat ad me terra rubra*. Res eſt, quod Cain Fratrem ſuum in campum eduxit, cujus erat rubra humus, ibique eum interfecit, ſperans non poſſe cognoſci ſanguinem fuſum, quem concolor terra bibiſſet. Ita fere ajunt Hebræi, & inter illos Rabbi Salomon. Itaque audacter etiam negavit facinus, præfiſus ſuæ induſtriæ, & impoſturæ, arbitratuſque fieri non poſſe, ut internecionis convinceretur; eo quod cruor cum

Ibidem.

ru-

Digitized by Google

rubore terræ confuſus diſcerni, ut putabat, nequiret. Verum ut intelligeret, quam vane talem ſuſcepiſſet cogitatum, quam inanis eſſet omnis ſua machinatio, quam nihil aſtus, ſic fere ajebat ei Dominus: Itane vero putabas, miſer, rubra terra rurſum celari poſſe ſanguinem? Falleris, hominum peſſime, & turpiter erras, ſanguis enim ipſe clamat ad me de terra illa rubra, ultionemque atrocis ſceleris tui magnis vocibus expoſcit, oculiſque meis nihil eſt occultum; ſcio enim, quæ ſit terra: ſcio, quis ſanguis, neque ego circumveniri queo, nec aliqua ita confundi & permiſceri poſſunt, quin ego internoſcam, & ſecernam alia ab aliis. Hinc ergo intelligemus illud Sancti Ephrem: Nihil latet Dominum Abelis vindicem; quia nihil illi tectum, nihil ejus oculis inacceſſum, qui inter ſanguinis & terræ colores diſcernere, & quis terræ, quis ſanguinis proprius eſſet, cernere potuit, quamvis utraque rubra eſſent, & communem haberent colorem. Diſcat hinc omnis peccator, nihil ſibi profuturos ad tegenda, inumbrandaque ſcelera ſua, dolos; res namque illi eſt cum judice, cujus tam ſunt lyncei oculi, ut reconditiſſima cordis latibula penitiſſime perſpiciant, peræque videant.

Conſtans l. 1. aub. Sanct.mo tivo 2. IV. Boleslao IV. Regi Poloniæ ſanctum & ſolemne erat, patris effigiem ante expreſſam, atque e collo pendentem circumferre: & impreſſo oſculo, quoties dicendum aliquid, faciendumve occurrere, tanquam viventem in imagine, præſentemque Patrem ſic affari: Abſit, mi Pater, o abſit, ut a me unquam aliquid regio tuo nomine indignum ſtatuatur: quin & tu, Chriſtiane, tu æterni Regis adoptare hæres, in ſinu ſemper atque oculis geſtas Chriſti in ceræ ſacræ bulla deſcriptum nomen & imaginem, quam in occurſantibus ſubinde periculis intuitus, ac tanti nominis memoria confirmatus, illo nihil indignum decernas unquam.

Utilitas.

Manſi diſc. 2. n. 9. V. Baſilius Imperator in exhortatione ad Leonem filium ſuum hoc ei ſuggeſſit conſilium: Nullius nunquam peccati reprehenſionem ſuſtinebis, ſi Deum in omni actione inſpectorem, & cognitorem, ſicuti eſt, eſſe tibi perſuaſeris, nunquam neque palam, neque clam peccabis; nam etſi alios latere videberis, quæ ſecreto facies, conſcientiam certe tuam & Deum ipſum, qui uſque in abditos animi ſinus, ac receſſus intuetur, revereberis.

Act. 3. 3. VI. Quando ille ad portam ſpecioſam templi Hieroſolymitani continuo cubans claudus a Sanctis Petro & Joanne eleemoſynam poſtulabat, ſibi dici audiebat: Reſpice in nos: At ille intendebat in eos, ſperans, ſe aliquid accepturum ab eis, quod & revera accidit, dum miraculoſe reſtitutam ſibi ſanitatem recepit; at vero Eliſeo contrarium accidit, ſiquidem Elias ſpiritum ſuum duplicem diſcipulo ſuo infundi voluit, ſi ipſum primo præſentem & poſtea abſentem videret, ut per hoc omnes doceret fideles (ſiquidem omnia in figura contingebant illis) quod, qui abundantiam ſpiritus concipere volunt, oculum fidei in Deum quoad corpus abſentem quoad animam vero & intellectum præſentem, defixum habere debeant.

VII. Cicero in Epiſtola quadam ad Q. Ciceronem fratrem ſuum tranſmiſſa, eidem modum tradit, quo in virtutibus egregie proficere poſſit, hunc nimirum, ut ſe ſemper in oculis Tullii ſtare, & operari crederet: Id facillime facies, inquit, ſi me, cui ſemper unice placere voluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus rebus, quas dices, & facies, intereſſe. Quod ſi igitur præſentia magiſtri alicujus, qui timetur, vel ſuperioris cujuſdam vigilantis, aut alicujus ſervi Dei magna exemplaritate conſpicui, ſæpe ſtimulum in virtutibus proficiendi hominibus addit, quanto majus ad perfectionem acquirendam ſubſidium conferet præſentia Dei ſerio recogitata? *Manſi diſ. 6. n. 6.*

VIII. Deus populo ſuo Hebræorum per multos annos velut dux præivit, dum ad terram promiſſionis contenderent, præivit autem in figura columnæ, quæ ſtabilitatem denotat, ut exinde intelligerent, quod, ſi in cultu, fide, obſequio, ſuaque in Deum religione continuare vellent, Deum ab oculis nunquam deponere, ſed eum ſemper præſentem eſſe, recolere deberent. *Idem diſ. 8. n. 2.*

IX. Palladius in hiſtoria ſua Lauſiaca commemorat, ſe, cum aliquando adjuncto comite Monachum quemdam religioſiſſimum, rerumque divinarum peritiſſimum, nomine Dioclem, inviſeret, inter alia hoc documentum ab eo accepiſſe, hominem pium, quam primum a contemplatione divinæ præſentiæ ceſſarit, continuo fieri vel dæmonem, vel beſtiam; beſtiam quidem, ſi ſuccumbat tentationibus carnis, & illecebrarum carnalium; dæmonem vero, ſi iracundiæ arrogantiæ, & ſimilium; cumque Palladius eum percunctaretur, qua ratione poſſet anima, nulla quiete vel ceſſatione interpoſita, defixam mentem habere in Deo? reſpondit, quotieſcumque mens noſtra occupata ſit in conſideratione pia & ſalutari, quæ ad Deum deducat, tum defixam eſſe in conſideratione Dei. Cum autem ſanctus ille, tantopere in rebus piis exercitatus, dixit, hominem, ſimul atque Dei oblitus fuerit, fieri dæmonem vel beſtiam, non intellexit, id fieri ſolo lapſu in noxam lethalem, cum non facile id contingat ſervis Dei, ſed etiam lapſu leviori immoderatæ cupiditatis, qua aliquo modo ſimilis vel dæmoni, vel beſtiæ reddatur. Quo circa nullo modo convenit ſervo Dei ut aliquando negligat præſentem contueri Deum, impendente tentatione, &, dum ſe occaſiones offerunt iræ, impatientiæ, ſuperbiæ, vel triſtitiæ mundanæ, aliæque indomitæ perturbationes, divinæ obliviſci præſentiæ: tunc enim celerrime, magnaque cum vigilantia cor elevandum eſt ad Deum; ejuſque auxilium implorandum. *Avias de præſ.*

Jucunditas.

X. S. Ambroſius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur*, ita ſcribit: Pleriſque enim juſti aſpectus admonitio correctionis eſt, perfectioribus vero lætitia eſt. *S. Ambr. in Pſ. 12.*

Da-

Damnum neglectæ Præſentiæ.

S. Chryſ. 26. XI. Omnia nobis videntur difficilia, quod Dei nullam habemus memoriam, uti habere oportet; quod non eum in cogitatione perpetuo circumferimus: Merito enim nobis dixerit, oblitus es mei, ego quoque obliviſcar tui.

§. X. AXIOMATA.

Anonym. I. OCulus domini ſaginat æquum.
S. Bern. II. Dei reſpectus, hominis profectus.
Anonym. III. Qui Deum videt, ſemper ridet.
Amon. Ab. IV. Non in peccatum corruit,
Qui Deum ſemper meminit.

§. XI. AUCTORES.

I. FRanciſcus Arias de præſentia Dei.
II. Alphonſus Rodriquez p. 1. tr. *6.*
III. Philippus D' Outreman in Pædagog. p. 1. c. 8. §. 2.
IV. Henricus Engel. in Dom. Pent. §. 2.
V. Didacus Nyſſenus in vita Abraham l. 7. c. *6.*
VI. Petrus Pennequin in Iſagog. p. 2. c. 22. & diſſ. *6.* §. 15.

TITULUS XLII.

DEI PROVIDENTIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Boet. l. 4. proſa 6. Leſſius de Perf. div. l. 11. c. 1. I. PRovidentia, juxta Boetium, *eſt divina ratio in ſummo omnium Principe conſtituta, quæ cuncta ſapienter diſponit, nimirum in ſuos fines;* ut S. Th. explicat 1. p. q. 22. a. 1. quo loco eam ſimili modo deſcribit. *Providentia*, inquit, *eſt ratio ordinis & rerum in finem, in Deo exiſtens.* In rebus duo ſpectari poſſunt. Primum, res ipſæ in ſe ſecundum ſuam eſſentiam. Alterum, ordo & habitudo, quam habent ſingulæ ad finem tum proprium, tum communem totius univerſi, qui eſt manifeſtatio perfectionum divinarum. Utriuſque ratio, id eſt, notio ſeu conceptio, ut (Græci dicunt) λογος, eſt in Deo. Notio rerum in ſe ſpectatarum, nempe quatenus ſunt talis formæ & ſpeciei, vocatur Idea; notio vero illarum, quatenus ordinantur in finem, vocatur Providentia. Verum cum providentia divina ſit perfectiſſima, & univerſaliſſima; nec ſolum extrinſeco modo, ſed etiam intrinſeca ordinatione res omnes in ſuos fines deſtinet, creando & formando rerum naturas, conferendo proprietates nativas, & vires, & figuras congruentiſſimas, & partes mirifica proportione conformatas, & omnia, quæ ad rerum pulchritudinem, uſum, functiones, & conſervationes ſunt opportuna, neceſſe eſt, ut contineat etiam ideas, ſeu notiones eſſentiarum, quarum creatio & formatio intrinſece ordinem ad finem includit: præſertim cum Deus nihil, niſi ob aliquem finem, velle aut facere poſſit.

Diviſio.

II. Dividitur providentia in *naturalem* & *moralem*. *Naturalis* eſt directio, ſeu ordinatio, & gubernatio rerum mere naturalium, omniſque moralitatis, adeoque & meriti incapacium, ut ſunt cæli, ſtellæ, elementa, brutaque animantia. *Moralis* ea eſt, quæ in homines & Angelos, actuum moralium, hoc eſt, meriti & demeriti, virtutis & vitii, præmii, pœnæque capaces, exercetur. Naturalem Deo ineſſe, ex eo conſtat, quod, cum res mere naturales & ratione carentes, non niſi ex naturæ ſuæ principio, abſque rationis cognitioniſve ductu agant, & tamen a præſtituto ſibi fine aberrent numquam, neceſſe ſit, dirigi eas, impellique ad fines ſuos vi quadam & potentia altiori, quæ utique aliud nihil eſt, quam Dei providentia. Si enim, ut docet S. Thomas, res quæcumque, quæ ad finem tendit, illius maxime voluntati, directionique ſubordinata eſſe debet, ad quem finis ille potiſſimum pertinet; creata autem omnia Dei in primis bonitatem & gloriam, tanquam finem ſuum ultimum ſpectent; quis dubitabit inde ſequi, Deum ad quem ſuamet gloria & bonitas omnium maxime pertinet, communi providentia invigilare creatis omnibus, quibus non aliter, quam ad divinam ſuam gloriam utatur? Siquidem, omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, ut teſtatur Scriptura: & alibi eadem dicat, creaſſe Deum homines in laudem & nomen, & gloriam ſuam. Jam vero providentiam quoque moralem Deo ineſſe, quis neget? nemo ſane, niſi forte credat; haud aliter Deum cum Angelis, hominibuſque, atque cum brutis agere, itaque regere, ut nihil ſe ad arbitrii eorum libertatem accommodet, quod quam abſurdum ſit, quis non videt?

Philippus D' Outre. Pædagog. p. 2. p. 1. c. 1.

Actus.

III. Duo ſunt præcipue actus, ſeu functiones providentiæ divinæ, circa res creatas, *Creatio* & *Gubernatio*. Quod Creatio ſit opus divinæ providentiæ, patet primo, quia Mundus non eſt caſu factus, ſed certiſſimo conſilio, & ſpecialiſſimo decreto: atqui nihil eſt, quod potius ſit dicendum opus providentiæ, quam quod abſoluto, & peculiari decreto ad omnes rei circumſtantias pertingente præfinitum eſt. Deinde, quia res omnes ſecundum ſuam eſſentiam conditæ ſunt propter finem, tum proprium cuique; qui eſt cujuſque operatio; tum communem omnium, qui eſt gloria Dei; itaque in ſua eſſentia habent ordinem & habitudinem ad finem, qui ordo eſt impreſſio divinæ providentiæ. Tertio, quia per creationem acceperunt vires, qualitates, temperamentum, locum, ordinem, & figuram, prout cuique congruebat ad ſuum ſtatum, functionem, finemque proprium; atqui hoc nihil eſt aliud, quam convenienter ordinari & inſtrui ad ſuum finem; ergo eſt opus providentiæ. Denique, omnis operatio tendens ad aliquem finem, eſt opus providentiæ; atqui creatio eſt operatio primi & ſupremi operantis, qui omnia propter ultimum finem, qui *Leſſ. l. 6. c. 1.*

eſt

eſt ipſe operans, ejuſque gloria, operatur. Itaque quod iſte mundus iſtis corporibus conſtans, ea magnitudine, multitudine ſitu, qualitate, viribus, figuris, tempore, loco, ordine, ſympathia, antipathia, præditis, non alius, nec ex aliis aut aliter factus ſit, eſt opus divinæ providentiæ, omnia certo conſilio facientis, & ad certos fines ordinantis. Quod etiam Gubernatio ſit opus Providentiæ, per ſe notum eſt: ſed multi actus hoc nomine continentur: nimirum conſervatio, cooperatio, prædefinitio, permiſſio, impeditio multorum malorum, motio cælorum, illuminatio naturæ rationalis, redemptio hominum, juſtificatio, remuneratio, punitio, de quibus ſingulis aliquid dicendum eſt.

Id. cap. 1. num. 6. IV. *Conſervatio* primum locum obtinet in Gubernatione; nam primum munus Gubernatoris eſt, conſervare ea, quæ gubernanda ſuſcepit, ne pereant; ſic enim plane ab ordine & directione, qua in finem diriguntur, exciderent.

Idem. V. Secundum locum tenet *cooperatio*, nam ſine divina cooperatione nulla res creata poteſt operari, ac proinde nec aſſequi finem aut in illum tendere, ſed inſtar inanis idoli, ſenſu, motu, & omnibus viribus defecti, ſtabit. Si Deus concurſum ſuum ſubduceret rebus, ceſſaret motus cælorum, & illuminatio orbis, ceſſaret elementorum & omnium contrariorum pugna, ceſſarent ortus & interitus rerum, viciſſitudines temporum, incrementa & decrementa viventium, omnis alternatio, & motus localis omnis. Ceſſarent in beatis viſio beatifica, amor & gaudium omne; in damnatis omnis dolor & triſtitia, in omnibus viventibus omnis intelligentia, omnis memoria, omnis volitio, omnis affectio, omnis imaginatio, omnis ſenſus, & motus vitalis omnis, neque ullum eſſet inter animata & inanimata, inter ſentientia & ſenſus expertia, inter rationalia & irrationalia, inter beatos & damnatos diſcrimen, quod ad ſenſum boni vel mali, commodi vel incommodi attinet; ſed omnia eodem modo ſe haberent, tanquam ratione, ſenſu, motu, vita, & vigore omni deſtituta. Hinc patet, quanti momenti ſit hic concurſus, cum inde pendeat tota beatitudo, & omne bonum naturale & ſupernaturale, & ſine ipſo ſimus perinde ac ſi non ſimus.

Idem c. 5. VI. Tertius actus pertinens ad gubernationem, *eſt prædefinitio*, ſeu *decretum*. Eſt autem *prædefinitio Dei*, (Græci προορισμὸν vocant) *æternum Dei decretum, quo ſtatuit, ut aliquid fiat in tempore, ſive a ſe, ſive a creatura*. Itaque eſt actus internus, & liber divinæ voluntatis, reſpiciens objecta, quæ extra Deum ſunt. Verum ut reſpicit primam rerum originem, & conditionem, non pertinet ad gubernationem, neque inter actus gubernationis cenſeri debet, ſed ad primam inſtitutionem, qua ea, quæ gubernanda ſunt, inſtituuntur: ejuſque opus externum eſt creatio, ſed ad gubernationem pertinet, quatenus extendit ſe ad ea, quæ poſtea circa creaturam, vel a creatura agenda ſunt. Notandum autem eſt, longe aliter eſſe prædefinita, quæ initio mundi a Deo ſunt creata & inſtituta, aliter, quæ ſucceſſu temporis in mundo erant futura. Quæ enim initio ſunt inſtituta, prædefinita fuere abſoluta & efficaci voluntate, ante omnem prævìſionem determinationis cauſarum ſecundarum cum omnibus ſuis circumſtantiis & conditionibus; nimirum, ut fierent iſta, non alia, tali momento, in tali ſpatio, tali menſura & forma, tali ſitu & ordine, talibus viribus & qualitatibus. Hæc omnia diſtinctiſſime ab æterna mente concepta, & ſic abſolute decreta, & ex vi æterni decreti initio mundi ſic condita & formata ſunt. Hoc tamen intellige de conditionibus rerum, quæ perfectionem inſinuant, non quæ defectum; ut eſſe corruptibile, poſſe peccare, poſſe annihilari. Hæc enim non ſunt per ſe intenta a Deo in rebus, ſed permiſſa tantum, & quaſi neceſſitate materiæ obvenientia. Ideo enim res poteſt diſſolvi, quia ex elementis compoſita eſt, ideo annihilari, quia ex nihilo; ideo peccare, quia non eſt ſua regula, nec ſuæ regulæ neceſſario conjuncta: vel, ſi ulteriorem cauſam requiris, quia ex nihilo. Itaque ex vi intentionis divinæ res non ſunt hujuſmodi. Quæ vero poſtea fiunt in rebus, ſere aliter præfinita ſunt. Primo, quia fere præfinita ſunt, ſuppoſita prævìſione alicujus conditionis in cauſa ſecunda a libertate ejus dependentis. Hoc enim bona gubernatio poſtulabat, ut nihil in curſu primæ inſtitutionis mutaretur, nihilque novi adderetur, niſi ex aliqua cauſa de novo exorta: quæ cauſa non poterat eſſe, niſi ex libero arbitrio; reliqua enim omnia ſequerentur neceſſario, ex prima inſtitutione. Deinde, non ita abſolute, ſed multa ſub conditione, & cum aſſidua dependentia a determinatione voluntatis creatæ. Tertio, in plurimis adiaphorum eſt Deo, ſic an ſic res fiant. Præcipue autem difficultas eſt de operibus bonis, quomodo a Deo ſint prædefinita: ex modo enim prædefinitionis illorum, facile intelligi poterit, quomodo indifferentia, & plerique effectus rerum naturalium prædefiniti ſint. Duobus autem modis poſſunt opera bona dici prædeſtinata, & prædefinita. Primo, prædefinitione non abſoluta, ſed conditionata, idque ante proviſionem determinationis noſtræ voluntatis. Deſiderat enim vehementer, ut opera bona faciamus, & in hunc finem nos excitat variis modis internis & externis. Secundo, prædefinitione abſoluta ſuppoſita prævìſione noſtræ determinationis, vel ea comitanter ſe habente. Cum enim ante prævìſam noſtram determinationem prædefiniat noſtra bona opera ex hypotheſi, ſi noſtra voluntas ſe ad illa velit determinare; poſita illa hypotheſi, illa prædifinitio conditionata tranſit in abſolutam, & fit efficax; ita ut ſimul cum noſtra voluntate influat in opus. Mala tamen non ſic vult, ne ſub conditione quidem: quia non deſiderat ea fieri; neque ut illa fiant, vires & concurſum præbet, nec ullo modo approbare poteſt; ſed tantum permittit, juxta illud Habacuc 1. *Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris*. Ne videas, id eſt, ne approbes, ne velis aliquid, quod ſit iniquum, & legi divinæ contrarium. Hoc autem poſteriori

riori modo prædefiniri opera bona, communis eſt Theologorum ſententia.

Idem c. 6. VII. Quartus actus ad gubernationem pertinens eſt *Permiſſo*. Eſt autem permiſſio proprie non actus internus in Deo, ſicut decretum, ſed externus, accepto nomine actus late, ut comprehendit etiam liberum non agere. Aliud enim eſt, permittere; aliud, velle non impedire. Alioquin, ſi permittere eſſet formaliter velle, cum dicimus: Volo permittere, eſſet reflexio voluntatis ſuper ſuum actum, & ſignificaremus nos habere volitionem volitionis non impediendi, quod non eſt verum: tantum enim ſignificamus, nos habere volitionem non impediendi. Eſt igitur permittere idem, quod non impedire, cum tamen facultas impediendi ſuppetat. Pertinet proprie ad ea, quæ vel diſplicent (in quibus ſubeſt aliqua impediendi ratio) vel ſunt adiaphora, ita ut non curemus, fiant, nec ne; ſic fiant, an aliter, &c. Nemo enim dicitur proprie permittere fieri, quæ fieri cupit. Itaque, ut proprie & in actu ſecundo aliquid dicatur permitti, requiruntur quinque. Primo ut diſpliceat permittenti, vel illi ſit adiaphorum, ut dictum eſt. Secundo, ut ſit eventurum, niſi cauſa impediatur; quod enim non eſt eventurum, proprie non eſt permiſſum, niſi in actu primo, quatenus cauſa non fuit impedita, quo minus poſſet illud, ſicut alia, facere, vel producere; quo modo Deus dicitur ſinere res agi ſuis motibus, dum illas non impedit, quin ſecundum naturæ ſuæ conditionem quidlibet operentur: quo etiam modo ex conſequenti, & ſecundario ſunt permiſſa multa mala, quæ homo poteſt facere, & non facit. Tertio, ut ſciat eventurum niſi ipſe impediat; ſi enim neſciat eventurum, non poteſt dici voluntarie, & in particulari permiſſum. Quarto, ut adſit facultas impediendi; improprie enim dicimur permittere ſolem moveri, cælum pluere, &c. Quinto, ut nolis, vel voluntarie omittas impedire; ſive ut te non opponas, ſed ſinas rem fluere ſuis motibus; qui enim ſe opponit, & conatur impedire, non dicitur permittere, etiamſi res eveniat. Quia vero hæc permiſſio in peccatis præcipue locum S. Aug. c. 11. Ench. habet, ideo, ut melius percipiatur, conſiderandum eſt, dupliciter poſſe aliquod malum permitti. Primo, ex deſiderio, ut eveniat, nimirum ut inde habeas occaſionem alicujus boni eliciendi; ut ſi Medicus permittat morbum ingraveſcere, ut ex curatione plus lucretur, vel artem ſuam magis oſtentet, & tum ipſum malum directe eſt volitum, ut ſit occaſio illius boni. Secundo, non ex deſiderio, ut eveniat (imo diſplicet, ſi evenerit) ſed ob aliam cauſam, v. gr., ne videaris importunus (quo modo, qui aliorum curam gerunt, nonnulla interdum permittunt); vel ut cognoſcas conditionem hominis; ut cum pater permittit filium furari, ut ejus indolem exploret, &, ſi furetur, corrigat. Hoc modo Deus permittit peccatum, etſi ſummopere illud diſpliceat; habet enim juſtiſſimam cauſam permittendi, ut ante dictum eſt; nimirum, ut res ſinantur agi ſuis motibus; & vires, quas ab ipſo acceperunt, ſponte in opus exerant. Ob hanc tamen cauſam (quæ eſt ejus bonitas) tantum malum non permitteret, niſi ſciret ex illo aliud bonum elicere: & ita hoc bonum eſt cauſa non finalis, ſed ſine qua non, iſtius permiſſionis, quod aperte indicat S. Auguſtinus.

VIII. Quintus actus gubernationis eſt: *multorum malorum impeditio*. Leſſius c. 7. Tot enim & tanta mala, poſito ſemel peccato, a cauſis creatis irruerent, ut niſi per divinam providentiam impedirentur, brevi mundum perderent. Ac primum infinita mala impedit, quæ quiſque in ſe ipſo eſſet facturus, & quibus ſuam animam graviſſime damnaturus eſſet. Nam ut inquit S. Auguſtinus, Nullum malum facit homo, quod non faceret alius homo, niſi eum cuſtodiret gratia illius, qui pro nobis factus eſt homo. Quiſque id in ſe ipſo facile advertit, cum variorum peccatorum occaſiones propinquas vel remotas, in quibus aliquando fuit, conſiderat. Itaque gratiæ divinæ imputare debet non ſolum bona, quæ fecit, ſed etiam mala, quæ vitavit; ut, quod in hæreſes non inciderit; quod libidinis barathrum vitaverit; quod homicidia, furta, ſacrilegia, &c. non commiſerit. Niſi enim Deus hominem a pueritia protegat, occaſiones malorum avertat, ſalutaria inſpiret, & curſum vitæ dirigat, facile in quævis peccata incidit. Secundo impedit infinita mala, quæ diabolus eſſet illaturus. Unde Dominus Luc. 22. ait: *Simon, Simon, expetivit vos Satanas, ut cribraret tanquam triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Tanta enim eſt Diaboli potentia, ut facile omnes mortales poſſet pervertere, omnem religionem extinguere, omnia ſacra & cultui divino dicata vaſtare, & omnia hæc inferiora turbare, miſcere, perdere; nec deeſt ei ad hoc intenſa voluntas: ſed per divinam providentiam furor illius tanquam vinculis quibuſdam cohibetur, & potentia comprimitur, ut ne hilum quidem amplius valeat, quam Deo manum ſuam laxare placuerit, ut perſpicuum eſt ex hiſtoria S. Job, cui abſque peculiari Dei conceſſu ne minimum quidem nocere poterat, non ſolum in corpore, ſed neque in rebus externis & poſſeſſionibus; & ex hiſtoria legionis Dæmonum, quæ expulſa ab homine rogavit Dominum, ut permitteret invadere porcos: Matthæi 8. & Lucæ 8. Ita enim a Deo continentur, ſicut furioſi canes, vel Leones, quos moderator ſic conſtrictos tenet, ut nihil poſſint, niſi quantum ipſe permittit, vinculum laxando, vel contrahendo. Simili modo continet vim impiorum, ne Eccleſiam evertant, & omnia ſua impietate inficiant.

IX. Sextus actus gubernationis eſt *Cælorum motio*; Ibid. c. 8. per hanc enim totam naturam corporalem maxima ex parte gubernat; in qua motione quatuor potiſſimum ſunt conſideranda: velocitas, varietas, æquabilitas, effectus. *Velocitas* eſt pene incomprehenſibilis: nam Sol, juxta Aſtronomos, ſingulis horis plus quam undecies centena millia milliarum peragit. Una vero ſtella Sphæræ octavæ circa Æquinoctialem, eorumdem Aſtronomorum judicio, una hora percurrit ſupra 42. milliones milliarum, quantum videlicet eques, quotidie 40. milliaria percurrens, annis bis mille nongentis

vix conficeret; quanta igitur ſupremæ Spheræ mobilis erit pernicitas? Nam hæc incomparabiliter eſt altior, cum Aſtronomi demonſtrent, duos cælos inter illam & octavam intercedere. *Varietas* quoque eſt mira: ſinguli enim planetarum orbes ſuos habent peculiares motus, tardiores vel celeriores, ſuiſque temporibus & momentis conſtitutis ambitus ſuos peragunt! & cum ſinguli ſuo motu ab Occideote tendant in Orientem, nihilominus a primo Mobili rapiuntur omnes quaſi in contrarium, nimirum ab Oriente in Occidentem. Hic tamen raptus proprios illorum motus non impedit, nec perturbat; ſed optime cum illis ita contemperatur, ut uno tantum motu cieri videantur. *Æquabilitas* eſt prorſus admiranda; nulla enim tot ſæculis anomalia eſt notata, ſed ſemper eodem tenore, & pari celeritatis menſura, procedunt. Et quamvis planetæ videantur habere interdum motus inæquabiles ratione epicyclorum, & majoris vel minoris elationis ſupra terram, tamen hæc non eſt vera inæquabilitas, ſed ſolum reſpectu centri terræ: Nam & ipſi epicycli ſemper eadem velocitate circa centrum ſuum, & orbes deferentes circa ſuum æquabiliter gyrantur, nullo umquam tempore vel ad momeotum quieſcunt, nullo velocius aut tardius procedunt; ſed eodem tenore, eadem ſemper pernicitate circumvolant. *Effectus* cæleſtium motuum ſunt omnes peoe corporales motus, & mutationes rerum, quæ in hoc mundo elementari fiunt. Excipio illos motus, qui a libero arbitrio, & aliquos, qui ab imaginatione animantium pendent, quamvis & horum multi etiam illos motus veluti in cauſas, etſi non cogentes, tamen inclinantes, referri poſſint. Ab illis igitur, proveniunt venti & turbines, tonitrua, & fulmina, nives & grandines, nubes & pluviæ, æſtus & frigora, ſiccitates & inundationes, ſalubres auræ & peſtilentes, tot incendia & phaſmata in ſublimi, tot colores & picturæ in nubibus. In mari agitatio illa, qua inſtar viventis aſſidue ſe totum nuoc in hanc, nunc in illam partem, in immenſo alveo ſuo ſe commovet; præter infinitas tempeſtates, quibus uſque ad imum barathri dehiſcere, & mox ad nubium celſitudinem aſſurgere videtur. In terra tot exuſtiones & ſubterranei ignes, tot tremores, tot concluſi ſpiritus, mugitus, & erumpentes horrendi fragores; tot foutes & flumina (hæc enim duo, niſi aqua pluvia vel nivali per altiora loca colata, non perpetuantur); tot ſilvæ & loca deſerta. Item omnia quæ in terræ viſceribus gignuntur; tot nimirum abſtruſæ opes, tanta vis auri & argenti, tanta ſtanni, æris, ferri ac plumbi, & gemmarum omne genus. Et quamvis omnino credibile ſit, hæc ab initio fuiſſe a Deo ſuis locis coodita, tamen non videtur dubitandum, qoin vi cæleſtium corporum ibidem poſſint ſuccreſcere, & augeri, materia vicina & intermixta ſenſim in illam naturam excocta; Experientia enim conſtat, latomias longi temporis progreſſu a natura reſtitui, & vicina lapideſcere.

§. II. EX S. SCRIPTURA,

Qualitas.

I. EXtendes cælum ſicut pellem, qui tegis *Pſ. 103.*
aquis ſuperiora ejus. Qui facis Angelos
tuos Spiritus. Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem
ſuam, noo inclinabitur in ſæculum
ſæculi. Qui emittis fooles in convallibus, inter
medium montium pertranſibunt aquæ. Rigans
montes de ſuperioribus ſuis. Producens
fænum jumentis, & herbam ſervituti hominum,
ut educas panem de terra. Quam magnificata
ſunt opera tua, Domine? omnia in
ſapientia feciſti, omnia a te expectant, ut des
illis eſcam.

II. Attingit a fine uſque ad finem fortiter, *Sapient.*
& diſponit omnia ſuaviter. *c. 8. v. 4.*

III. Conſtituiſti eum ſuper opera manuum *Pſ. 8.*
tuarum, omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.

IV. Conſiderate corvos, quia non ſeminant, *Luc. c. 12.*
neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque
horreum, & Deus paſcit illos.

V. Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ; quid man- *Matt. 6. 6.*
ducetis, neque corpori veſtro, quid induamini;
nonoe anima plus eſt, quam eſca; Et corpus
plus, quam veſtimentum?

VI. Junior fui, eteoim ſenui, & non vidi *Pſ. 36.*
juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens
panem.

VII. Omnem ſolicitudinem veſtram proji- *1. Petri*
cientes in eum, quia ipſi eſt cura de vobis. *cap. 5.*

VIII. Jacta ſuper Dominum curam tuam, *Pſ. 54.*
& ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem
juſto.

IX. Super vias paſcentur, & in omnibus pla- *Iſ. c. 49.*
nis paſcua eorum. Non eſurieot, neque ſitient,
quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes
aquarum potabit eos.

X. Omoes viæ tuæ paratæ ſunt, & tua ju- *Judit. c. 9.*
dicia in tua providentia poſuiſti.

XI. Prævenit me in die afflictionis meæ, fa- *2. Reg.*
ctus eſt Dominus firmamentum meum: Libe- *c. 22.*
ravit me, quia complacuit ei.

XII. Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, *Pſ. 90.*
ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.

XIII. Interroga jumenta, & docebunt te, *Job. c. 12.*
& volatilia cæli, & indicabunt tibi, & enarrabunt
piſces maris; Quis ignorat quod omnia
hæc maous Domini fecerit?

XIV. Quis præparat corvo eſcam, quando *Job. c. 39.*
pulli ejus clamant ad Deum, eo quod non
habeant cibos?

XV. Conſiderate lilia agri, quomodo cre- *Matt. 6. 6.*
ſcunt, neque nent, neque laboraot. Dico autem
vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria
ſua coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis.

XVI. Non eſt alius Deus, quam tu, cui *Sap. 12.*
cura eſt de omnibus. Tu autem Dominator *v. 13. &*
virtutis cum tranquillitate judicas, & cum *18.*
magna reverentia diſponis nos: ſubeſt enim
tibi, cum volueris, poſſe.

XVII. Nonne duo paſſeres aſſe veneunt, & *Matt. 10.*
unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Pa- *v. 29.*
tre veſtro.

XVIII. Tua autem, Pater, providentia ab *Sap. 14.*
initio cuncta opera gubernat. *v. 3.*

§. III.

Digitized by Google

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTRORIBUS.

Exiſtentia Providentiæ.

S. Chryſolog. ſ. 69. I. QUidquid cæli micat, radiat, & reſplendet ornatus; quicquid terra fragrat in floribus, ſapit in fructibus, in animantibus gaudet, noſtri amore factum, noſtræ addictum eſt ſervituti.

S. Greg. Naz. ora. 9. apo. II. Omnia facit Deus, atque immutat; & veluti per circulum univerſum hunc mundum gubernat, ita ut ex aere aqua, ex aqua terra, ex terra ignis producatur.

S. Aug. in Pſ. 62. III. Paſcet te, qui fecit te: qui paſcit latronem, non paſcet innocentem? Paſcet te, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos: Si paſcit damnandos, non paſcet liberandos?

Author. operis imperf. IV. Deus eſt, qui per ſingulos dies incrementa corporis tui facit, te non intelligente; ſi ergo in te ipſo quotidie Dei Providentia operatur, quomodo in neceſſariis tuis ceſſabit? ſi autem vos cogitando, modicam partem corpori veſtro addere non poteſtis, quomodo cogitando ſalvandi eſtis in toto?

Lucas Burgens. in c. 6. Matt. V. Si rem tantillam veſtra ſolicitudo non poteſt, ſcilicet augere nonnihil ſtaturam corporis, quomodo poterit corpus in vita ſervare, quantavis annonæ, opumque congeſta copia, niſi adſpiret providentia Dei?

S. Auguſt. ſer. 6. de Verb. Do. VI. Omnem curam veſtram ſuper Dominum mittite; prorſus vos ipſos totos projicite in illum. De ipſis capillis noſtris ſecuritatem nobis dedit. *Amen dico vobis*, inquit, *& capilli capitis veſtri numerati ſunt*: capilli noſtri numerati ſunt Deo, quanto magis mores noſtri, cui ſic noti ſunt capilli noſtri? videte, quia nec minima noſtra contemnit Deus; nam ſi contemneret, non crearet. Nam & capillos noſtros ipſe utique creavit, & numeratos habet, ſed modo cum ſunt, inquis, forte peribunt, & hinc audi vocem ejus: *dico vobis, capillus capitis veſtri non peribit.*

Id. c. 15. Solil. VII. Conſtanter Deo crede, eique te totum committe, quantum potes; ipſe enim te ad te ſublevare non deſinet, nihilque tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias.

S. Cypr. 8. quod Idola non ſunt Dii. VIII. Mundi unus eſt Rector, inquit D. Cyprianus, qui univerſa, quæ ſunt, verbo jubet, ratione diſpenſat, virtute conſummat.

S. Aug. in ſentent. IX. Voluntas Dei eſt prima, & ſumma cauſa omnium corporalium motionum; nihil enim fit viſibiliter, & ſenſibiliter, quod non de inviſibili, & intelligibili ſummi Imperatoris Aula, aut præcipiatur, aut permittatur, ſecundum ineffabilem juſtitiam præmiorum, atque pœnarum, gratiarum, & retributionum, in iſta totius creaturæ ampliſſima quadam, immenſaque Republica.

S. Greg. l. 2. mor. c. 10. X. Sic Deus intendit ſingulis, ac ſi vacet a cunctis, & ſic omnibus ſimul intendit ac ſi vacet a ſingulis.

Salvianus contra gentes. XI. Quam ob cauſam mala in hoc mundo Deus fieri permittat, nolo a me requiras; homo ſum, & non intelligo; ſecreta Dei inveſtigare non valeo, & ideo etiam tentare formido: quia, & hoc ipſum genus ſacrilegiæ temeritatis eſt, ſi plus ſcire cupias, quam ſinaris. Sufficit tibi, quod Deus cuncta a ſe agi atque diſpenſari teſtetur. Et ſicut plus eſt Deus, quam omnis humana ratio, ſic mihi plus videri debet, quod a Deo cuncta agi cognoſco.

XII. Non ſolum homines, ſed etiam apes atque formicæ quaſcumque res faciunt, & ante, quam faciant, meditantur, & poſtquam fecerint, non negligunt, ſed diligentiſſime curant, tractantque. Quis ergo tam furioſus, ut cum Dominum creatorem omnium non neget, gubernatorem neget? & cum Authorem eſſe fateatur, dicat negligere, quæ fecit. *Ibid.*

Utilitas.

XIII. Quod Deus odit, exiſtere non vult. Ea ergo, quæ ſunt, diligit. Diligit igitur hominem. Quod autem amat aliquis, ei vult prodeſſe, Deus igitur prodeſt: immo quia bonus eſt, ideo prodeſt. Bonum enim nihil aliud facit, niſi id, quod prodeſt: non eſt autem aliud ſua ſponte prodeſſe, quam eſſe de homine ſolicitum. Deus autem hominis curam gerit, & de eo ſolicitus eſt. *Clemens Alex. Pædag. l. 1. c. 8.*

XIV. Juſti viri ſecuritas recte leoni comparatur, quia contra ſe cum quoslibet inſurgere conſpicit, ad mentis ſuæ confidentiam redit, & ſcit, quia cunctos adverſantes ſuperat. *S. Greg. l. 31. mor. c. 63.*

§. IV. EXEMPLA SACRA.

I. CÆleſtis ſponſus S. Catharinæ Senenſi dixiſſe legitur. Cogita tu de me, quia ego cogitabo, & ſolicitus ero pro te. *Manſi diſc. 6. n. 8.*

II. In vita Sancti Felicis Nolani ſcribitur, quod, dum perſecutores ipſum ad pœnas, & tormenta quærerent, hi ipſum in foro obvium habentes, nec tamen cognoſcentes, interrogarunt, an Felicem Presbyterum cognoſceret? qui ſeipſum ex facie non cognoſcere, veraciter reſpondit, quia nullus hominum ſemetipſum in facie aſpicere poteſt: Ab illis itaque recedens in locum quemdam abditum vetuſtorum, & ruinoſorum murorum ſeſe abſcondit. Quia vero miniſtri Satanæ tandem intellexerant, illum ipſum Felicem eſſe, quem in foro allocuti fuerant, eumdem quaque verſum ſtudioſe requirentes, tandem maceriam illam, in qua S. Felix abſconditus latebat, ingreſſi ſunt; Deus autem, ut, quam in defendendo ſervo ſuo providus eſſet, perſpicue oſtenderet, ſubito fecit ab araneis telam quamdam contexi adeo denſam, ut ipſum locum illum ingreſſum fuiſſe, minime ſuſpicari potuerint; Ac proinde ipſis retrogredientibus Sanctus Felix ſalvus evaſit. *Id. diſc. 11. n. 1.*

III. In vita Sancti Gregorii Epiſcopi Agrigentini ſcribit Surius, quod ejus æmuli, qui in Clero ipſius primariam obtinebant dignitatem, ut prædicto Epiſcopo calumniam ſtruerent, impudicam quamdam fœminam ſubornarint, ut Epiſcopo nocturno tempore ad Eccleſiam pro Matutino cum aliis cantando deſcendente, ipſa in Epiſcopi lectum ſe reciperet; *Julius 23.*

ret; demum vero officio divino abſoluto, cum æmuli ipſius una cum aliis Epiſcopum ad cubile ſuum redeuntem aſſociarent, mulier hæc conformiter pacto ſtatim e lecto exiliens, Epiſcopum tamquam virum carnalem, ſacrilegum, & ſcandaloſum accuſavit; qua fama non ſolum impleta eſt tota civitas Agrigentina, verum etiam accuſatio ipſius huc Romam ad Papam pro tempore ſedentem delata fuit, a quo proinde velut reus in vincula, & catenas conjiciebatur; ſed ecce Dei providentia ejus manifeſtavit innocentiam; ſiquidem Sancti Apoſtoli Petrus, & Paulus eidem S. Gregorio nocturno tempore in carcere apparentes, ejus ruperunt vincula, & catenas, ibidemque frequentibus viſionibus cæleſtibus conſolatus plurima patravit miracula. Dæmon vero impudicam illam fœminam ingreſſus eſt, eamque tenaciter poſſedit, donec in Concilio centum, & quinquaginta Epiſcoporum calumniam ſancto Epiſcopo factam, falſam eſſe confeſſa, tandem per orationem Sancti Gregorii liberata fuit; Impoſtores autem, juxta vaticinium Jeremiæ, dicentis: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*; acerbis pœnis fuere plexi, & S. Gregorius cum ſumma gloria ſua a Summo Pontifice fuit abſolutus, ejuſque ſumma virtus, & ſanctitas toti mundo fuit manifeſtata.

Menol. Ix. no. 7. IV. In vita S. Euſtachii potius, quam in quacumque alterius Sancti vita admiranda cernuntur divinæ Providentiæ ſpecimina; ſiquidem cum conjux ipſius per illatam a nautis violentiam ei erepta, & peregre abducta fuiſſet, filii quoque ejus a duarum ferarum dentibus apprehenſi, ſeparatim abducti fuerunt; cumque ipſe prorſus ignotus apud ruſticum quemdam latitaret, ut ejus agros excoleret, Deus ipſum demum Imperatori Romanorum manifeſtavit, a quo anxie quæſitus, ac tandem inventus in priſtinam Ducis generalis militiæ ſuæ ſublimem dignitatem reſtitutus fuit; cumque Euſtachius Imperatorem per glorioſas victorias, & triumphos condecoraret, contingit, quod uxor ejus, nec non filii ipſius eodem tempore redierint; hi quidem ſani, ſalvi, & incolumes, illa vero ab omni pudicitiæ ſuæ periculo illæſa & immunis conſervata, qui omnes tandem cum S. Euſtachio martyrio coronati fuerunt.

Ibid. num. V. P. Cæſar Franciotti Relihionis Matris Dei Lucenſis Sacerdos in libro, quem de corporibus Sanctis, quæ in civitate Lucenſi requieſcunt, in Annotationibus de B. Sita vidua ſequens narrat factum, quod ſuo tempore anno 1605. Neapoli accidiſſe ſcribit. Erat enim mater quædam, quæ filiam habebat nubilem, ſed ad extremam uſque paupertatem redactam; cumque nihil ad laborandum habentes, per proprios ſudores vitam ſuſtentare non poſſent, præ fame fere mori cogebantur; jam enim omnia uſque ad telam, quæ culcitra ſtraminea, in qua per noctem decumbere ſolebant, obtegebatur, dividenda erant. Unde tam mater, quam filia ad dividendam quoque honeſtatem, & pudicitiam ſuam vehementer inſtigabantur; ſed obſtitit timor Dei; ita ut mori potius, quam propriam conſcientiam quovis etiam impudicitiæ, vel cujuſvis alterius culpæ nævo maculari finire decreverint. Porro filia aliqua a matre diffidentiæ verba pronunciari audiens, graviter affligebatur, adeo ut animam ipſius penetrare viderentur; ſeque per orationem ferventem Deo unice commendans, ſæpius vocem quamdam cordi ſuo acclamantem, & hæc verba ſuggerentem audivit. Præſcinde capillos tuos, eoſque venum expone, hi enim ad minus per aliquos dies victum tibi ſubminiſtrabunt: Erant enim capilli ejus coloris aurei, & raræ pulchritudinis. (At vero, Incarnata Sapientia per capillos Providentiam ſuam denotavit, inquiens: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt; multis paſſeribus paſcendis curam habet; multo magis pro illis ſolicitus erit, qui in ipſum confidunt*; *Capillus de capite veſtro non peribit*. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*). Huic autem voci & impulſibus internis paupercula virgo prompte obtemperans, omnes ſibi capillos præſcidit, tametſi a matre ſua ob id acerbe reprehenderetur, quæ eos præciſos ad forum tulit vendendos: Cumque in foro capillaturam filiæ in manibus tenens ſtaret, non cauſaliter, ſed ex divinæ Providentiæ diſpoſitione ſervus cujuſdam magni viri nobilis pertranſiit, qui ejuſmodi capillos quærebat, hoſque in hujus mulieris manu videns, pariterque admirans, eamdem ad domum prædicti nobilis ſecum conduxit, qui ex curioſitate, cujuſnam hi capilli eſſent, requiſiti, quæ reſpondit: Filiæ meæ capillatura eſt; Cui ſubintulit Nobilis: ergone facta eſt Monialis? Nequaquam, reſpondit mater, ſed ex eo ut ego, & ipſa panem habebamus, quo veſceremur. Dedit igitur Nobilis pactum pro capillis matri pretium, ſimulque cum illa ſervum ſuum miſit, ut is videret, ſi revera tali mendicitate gravarentur, cumque ſervus ad dominum reverſus, miſerum domus illius ſtatum retuliſſet, ſimulque dixiſſet, filiam illam ipſiſſimam eſſe modeſtiæ, honeſtatis, & pudicitiæ effigiem. Nobilis quoque ad eamdem pauperem domum ſe contulit, divinæque providentiæ periodos ſtupefactus intuens, filiæ congruam conſignavit dotem, ut honeſtum inire matrimonium poſſet: Cumque ſæpe dictus Nobilis reverſus, caſum hunc multis nobilibus aliis retuliſſet, hi ſimul congregati, fraternitatem quamdam, quæ a pietate nomen habet, inſtituerunt, cujus præcipuum inſtitutum hoc eſt, quod ſcilicet puellis in ſimili neceſſitate de pudicitia ſua periclitantibus, honeſtæ dotis ſubminiſtratione ſubveniat, & ſpatio duorum dierum hunc in finem duo millia ſcrutorum congregarunt.

VI. In libro primo Eſdræ obſervandum; quod Eſdras in Patrocinium, & tutelam Dei confiſa dixerit: *Erubui enim petere a Rege auxilium, & Equites, qui defenderent nos ab inimico in via, qui dixeramus Regi: Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærunt eum in bonitate, & imperium ejus, & fortitudo ejus, & furor ſuper omnes, qui derelinquunt eum.* *Eſdras 1. l. c. 8. v. 22.*

VII. Beatus Petrus Damianus narrat, virum quemdam e Lombardia oriundum, una *S. Petrus Dam. l. c. c. 33.*

cum

cum conjuge ſua ex devotionis inſtinctu Romam ad loca Sancta veneranda proficiſcentem, cum ad lacum perveniſſet, ingreſſum fuiſſe in navim, pro comparando ſibi piſce, ſerotino tempore manducando, piſce autem comparato e navi egreſſus, marſupium ſibi cecidiſſe deprehendit, unde conjux ejus graviter afflicta fuit, ipſe vero divinæ ſe voluntati conformans non dolebat. Porro remanſerant ei in ſacculo ſex libræ monetæ Lucenſis: Unde omnem ſuam confidentiam in Deum reponens, largiflue ab eodem fuit remuneratus, juxta illud Apoſtoli: *Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.* Etenim cum circa veſperam hoſpitium ſuum non procul a lacu illo accepiſſet, itineris ſui comites affatus dixit: quia hic lacus tam notabile damnum nobis intulit, convenit omnino, ut pro noſtro ſolatio cœna ſolito lautiori potiamur & converſus ad accolas, quis, ait, mihi diſtracturus eſt duodecim numiſmatum piſcem; cui piſcator aſſiſtens præſto, reſpondit: venalem profecto piſcem optimum habeo, ſed quindecim proculdubio mihi denarios numerabis ſi eum tibi vendicare volueris. Quam ille ſummam non cunctatus exſolvit, emptumque piſcem uxori, ut eſculentius pararet, injunxit, quem mulier, ut exenteravit, in inteſtino ejus folliculum cum viginti quatuor Papienſis monetæ ſolidis reperit. Tunc omnes, qui aderant, in commune gratias conferunt, & ſuccedentibus ſibi jacturis ſemper in Deo ſpem eſſe ponendam, indubitanter agnoſcunt.

Menſ. diſc. 9. n. 2. VIII. In vitis Patrum eremi de Abbate Frontone legitur, quod, cum ſe una cum ſeptuaginta aliis Monachis in ſteriliſſimam quandam recepiſſet ſolitudinem, ibidemque omnes contemplationi dediti, ingentes in Spiritu facerent progreſſus, Deus fiduciam illorum experiri volens, diſpoſuit, ut panis, & quævis alia ſuſtentatio iiſdem deficeret. Monachi igitur ad imitationem populi Hebræi, Abbati detrahere cœperunt, & contra illum murmurare, eo quod illos e civitatibus eductos, in vaſtam illam ſecum conduxiſſet ſolitudinem, quia, ut Pſalmiſta ait: *Si non fuerint ſaturati, murmurabunt:* Unde jam omnino ad redeundum in civitatem ſeſe reſolverant: Sanctus quidem Prælatus ſæpius eos ad ſperandum in divinam providentiam animare contendit, ſed quia jejenus venter non audit verba libenter, in propoſito deſerendi locum perſiſtebant. Deus igitur, ut illis, quam ſit liberalis, & provida manus ejus erga illos, qui fideliter ipſi ſerviunt, oſtenderet, Angelum quemdam ad virum divitem expedivit, qui ei in ſomno conſtituto diceret: Tu epularis in divitiis ſplendide, & ſervi mei in eremo indigent pane: Hic igitur divitem hunc a ſomno excitatum monuit, ut divitiarum ſuarum partem ſervis Dei impertiretur; qui expergefactus viſionem habitam cum nonnullis amicorum ſuorum communicavit, ab iiſque, de eo quod factu ſibi opus eſſet, conſilium expetiit, quale tamen nullus illorum ſuggerere ei potuit. Nocte autem conſequente Angelus reverſus, propter moram exequendi illud, quod ei impoſitum fuerat, illum reprehendit, pariterque percuſſit; Unde amicis ſuis de novo conſultis, ſuaſum ei fuit, ut, ſi hæc ab Angelo ei inſinuata commiſſio a Deo procederet, hunc in modum eandem exequeretur; Nimirum ſeptuaginta camelos ſuos, quos ad manum habebat, annona ſufficienti onuſtos, ſine ullo hominum duce in deſertum ageret, futurum enim fore, ut ipſemet Deus dux eorum eſſet. Dictum, factum, nam ſexaginta quinque camelos variis rebus comeſtibilibus onuſtos, & quinque alios ſœno, & ſtramentis pro eorundem jumentorum pabulo bene proviſos deſtinavit, & in deſertum agi curavit, qui intra ſpatium quatridui ſub horam nonam ad Monaſterium Sancti illius Abbatis feliciter pervenerunt. Ubi, ut quilibet ſibi facile imaginari poteſt, maximus fuit Religioſorum illorum jubilus, adeo liberalem in ſe divinam Providentiam videntium, quæ puſillanimitatem illorum condemnavit.

IX. Sanctulus, cum non haberet, unde multos operarios, Eccleſiam quandam Sancto Laurentio ſacram reſtaurantes, ſuſtentaret, ad furnos quoſdam acceſſit, in quorum uno panem invenit, cumque omnem adhibuiſſet diligentiam ſciendi, cujus panis ille eſſet, nec illius inveniſſet Dominum, eumdem inter laborantes diviſit; ſed in ejus manibus adeo crevit, ut, teſte magno Gregorio, per decem dierum ſpatium omnibus ſatiandis ſuffecerit. *S. Greg. l. 1. Dial. c. 11.*

X. In vita ſervi Dei Camilli de Cellis, qui, eodem ſæculo vivens Religionem Clericorum miniſtrantium infirmis fundavit, legitur, quod, cum die quadam fratres ejus ingenti premerentur penuria, jamque ex laboribus fatigati, & famelici, non haberent, quod manducarent, ipſe ad Crucifixum quendam ſe convertens eidem dixerit: Adjuva me, quia potens es hoc facere: ſuccurre pauperi huic familiæ. Vix hæc dixerat, cum ſubito audierunt ſonantem campanellam portæ, ubi vir quidam omnibus ignotus comparuit, qui trahens ad partem P. Camillum, ab eo petiit, an pecunia indigeret? Qui, cum ei, quam paterentur, expoſuiſſet neceſſitatem, vir ille rurſum interrogavit, quantum pecuniæ vellet? cui cum Camillus dixiſſet, trecenta ſcuta abiit vir ille, moxque rediens petitam ei pecuniam numeravit, neque deinceps unquam ſciri potuit, quiſnam vir ille fuiſſet, vel unde veniſſet, aut a quo miſſus fuiſſet. *Vita l. 2. c. 11.*

XI. P. Marcellinus, qui ſonora Evangeliorum tuba exiſtens, Romæ in Eccleſia Aracœlitana cum Spiritu Apoſtolico prædicabat, tempore extremæ annonæ caritatis, quæ an. 1590. Italiam affligebat, publice in pulpito confeſſus fuerat, quod Conventus ille, in quo aliquot centeni Religioſi Deo ſerviebant, illo tempore plus, quam aliis fertilioribus annis pane candidiſſimo abundarit cujus tunc penuriam patiebantur familiæ illius civitatis præcipuæ. Nimirum verificabatur tunc Propheticum illud oraculum: *Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.* *Menſ. diſc. 9. n. 3.*

XII. Petrus Conſalvus Dominicanus, cum Io- *Ibid. n. 18*

loca inculta, & ſterilia inhabitaret, quotieſcunque ei libebat, ad ripas fluminis Mignuli in Gallicia accedens advocabat piſces, qui prompte comparentes in prædam ſe ei obtulerunt, ex quibus quantum ſatis erat, capiebat, cæteris in eodem loco remanentibus, nec recedere volentibus, donec ab ipſo benedictionem & abeundi licentiam obtinuiſſent: Idem ſervus Dei cum die quadam per præruptos & arduos montes ad viſitandum infirmum quendam presbyterum abiiſſet, duobus aliis ſociis ſtipatus, hoſce defatigatos, & famelicos eſſe animadvertens, immo, & de ſe conquerentes audiens, quod de victu illis providendo non cogitaret, ſanctus vir Dei eiſdem dixit: Reſpicite poſt lapidem illum: qui ſecus viam jacet. Quod cum feciſſent, duos invenerunt candidiſſimos panes mundæ cuidam mappulæ ex ſubtili lino contextæ, involutos, nec non vaſculum vino delicatiſſimo refertum.

Drexel. l. 5. Heliotr. c. 6. XIII. Maximilianus II. quando res adverſæ animum ſolicitabant; conceptum a ſe ſymbolum proferebat: *Dominus providebit*.

S. Gregor. Turon. de glor. conf. 24. XIV. S. Monegundis ad illam vitæ ſanctimoniam numquam perveniſſet, niſi eam divina providentia per varias ambages illuc duxiſſet. Duas habuit filias Monegundis excellentis formæ virgines, quibus omnem curam, & amorem impendit Mater, tunc temporis parum pia. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit divinæ Providentiæ. Ita ambæ filiæ præmatura morte ſublatæ ſunt. Mater ſuo ipſa funeri velut ſuperſtes, omnem odiiſſe vitam, capillos vellere, lacerare genas, omne doloris ſolatium ſpernere, nec aliud velle, quam filias celerrime ſequi moriendo. Poſtquam lacrymis nonnihil egeſtus dolor eſt, luctu jam remittente, compos ſui facta Monegundis: An non, inquit, inſigniter fatua ſum, quæ divinæ providentiæ tam contumaciter reclamo? quid ego? an neſciebam me genuiſſe filias mortales; an ad hoc natæ ſunt, ut mori non poſſent? Dei Mater, Dei Filius, homines Deo chariſſimi moriuntur, & ego indignor filias meas deſiiſſe vivere? quæ forſan ideo modo morte occubuerunt, ne ſuccumberent vitiis. Quid igitur meis querelis Deum inceſſo, qui nihil poteſt mali velle? quin ſtultam hanc lamentationem finio, & in divinæ voluntatis ac Providentiæ ſinu me totam compono? Ita dixit, ita, & fecit; Mundum res ſuas habere juſſit, Deo deinceps omni conatu ſervitura. Hanc vitæ mutationem ſuperis placuiſſe, Miracula manifeſtum fecerunt; Monegundis namque plurimos ægrotorum, ſine pharmacis conſanavit, Gregorio Turonenſi teſte.

Drex. l. 1. c. 8. §. 4. XV. Robertus, primus Moliſmenſis Abbas, divinæ Providentiæ ſtudioſiſſimus cultor, quicquid potuit, in pauperes erogavit. Fuit, ut duobus mendicis ante fores expectantibus duos panes juberet dari: at œconomus ſe opponere, & nec in prandium quidem ſuffecturam annonam, dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? neſcio, ait œconomus. Suboluit huic viro ſancto, aliquid tenacitate male provida recondi: Igitur re divina peracta, cum ſignum daretur ad menſam, ſciſcitatus eſt Abbas, unde panes allati eſſent (paucos, inquit obſonator, pro nobis reſervavi. Robertus religioſe excandeſcens, panes omnes in caniſtrum juſſit colligi, & mox ad mendicos foras efferri, & ad ſuos verſus: Ne, inquit, parendi contumacia, & diffidentia domi noſtræ latius graſſentur, jejunium, & fames docebunt nos Deo fidere. Volebat Robertus, ut ſui omnes a liberaliſſima Dei Providentia toti penderent, velut infans a matris uberibus.

XVI. Illuſtriſſimum, & hoc divinæ Providentiæ argumentum fuit; quod plures commemorant, Cyrus Panoplites, Poeta nobiliſſimus, Princeps architectorum, pace, & bello inſignis, quam enim ſapiens, tam etiam fuit induſtrius, ſed, quod unum illi deerat, nondum Chriſtianus. Hic in Eudoxiæ Imperatricis Auguſtæ familiaritatem ſeſe inſinuans, tantam ſibi gratiam ſua poeſi conciliavit, ut ab Imperatore Theodoſio juniore proximus, urbi, & prætorio præfectus, Patricius, Conſularis, ſummis denique dignitatibus fulgeret. *Id. c. 9. §. 2.* Simul tamen variis, & acerbis caſibus vir iſte jactatus eſt, & demum periiſſet, niſi naufragium feciſſet, quo alii ſolent perire. Nam magna Dei providentia e ſummis, alea vertente, ad ima dejectus eſt. Siquidem ea re, qua apud cives magnam gratiam colligit, apud Imperatorem non mediocriter offendit. Verum ſaluti fuit, quod eſſe credebatur exitio. Cum enim Cyrus Conſtantinopolis veteres muros demolitus, duobus intervallis additis, alios intra ſexageſimum diem extruxiſſet; populus inauditi operis feſtinatam pulchritudinem obſtupeſcens in Cyro, præſente Imperatore exclamavit: Conſtantinus condidit, Cyrus inſtauravit. Vulneratus his vocibus Imperator, Cyrum ſub eo prætextu, quod Græcæ ſuperſtitionis cultor eſſet, Præfecti dignitate privari, & bona illius publicari juſſit. Acceſſerunt, & aliæ quoque calamitates. Uxorem Cyri filiamque cacodæmon, inviſus hoſpes, inſedit. Hæc quidem Cyro, invidia principis, ut videbatur, benigniſſima tamen Providentia Dei ſic evenerunt, ut vim medicamenti obtinuerit tam multiplex calamitas. Qui enim inter tot ſigna atque prodigia, etiamnum Deorum Cultor perſeverabat, violento remedio curandus erat, & reddendus ſanæ menti. Itaque Cyrus tot ærumnis preſſus, ad Chriſtianorum Deum confugere inſtituit, Sacris Chriſtianis imbutus, & in Clericum attonſus, quoad vixit, Smyrnæ Pontificem egit. Gratias agat Cyrus divinæ Providentiæ maximas: ſane perierat, niſi ſic periiſſet.

XVII. S. Paulus primus Eremitarum ſexaginta annis a corvo dimidiatum panem afferente paſtus fuit; utque certior in hoc Dei providentia eluceret; accidit ut ſupervenien- *Hieron. in vita S. Pauli Eremitæ.* te S. Antonio novo hoſpite, integrum corvus ille panem adminiſtraret: Paulo tum dicente cum gratulatione condigna: Eja! Dominus nobis prandium miſit vere pius, vere miſericors. Sexaginta jam anni ſunt, cum accipio quotidie dimidii pani fragmentum, nunc ad adventum tuum militibus ſuis Chriſtus duplicavit annonam.

XVIII. De providentia Dei Monaſterio S. Benedicti demonſtrata hoc narrat miraculum

Gregor. Dial. l. 2. c. 21. ap. Baron. T. 7. Anno 691. lum S. Gregorius : Alio quoque tempore in Campaniæ regiones fames increpuerat, magnaque omnes alimentorum indigentia coangustabat, jamque in Benedicti Monaſterio triticum deerat, panes vero pene omnes conſumpti fuerant, ut plus quam quinque ad refectionis horam fratribus inveniri potuiſſent. Cumque eos venerabilis Pater contriſtatos cerneret, puſillanimitatem ſtuduit modeſta increpatione corrigere & rurſum promiſſione ſublevare dicens. Quare panis inopia veſter animus contriſtatur. Hodie quidem minus eſt, ſed die craſtina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modii ante fores cellæ in ſaccis inventi ſunt, quos omnipotens Deus quibus deferentibus tranſmiſiſſet. Quod cum fratres cernerent Domino gratias referentes, didicerunt jam de abundantia, nec in egeſtate dubitare.

In vita S. Francisci per D. Bonav. c. 4. XIX. Dum S. Franciſcus Romam proficiſceretur cum ſociis inſtituendæ ac confirmandæ ſuæ regulæ cauſa, contigit eos ex diurno labore fatigari, & in quodam loco ſolitudinis verſus vallem Spoletanam ſubſiſtere, ubi cum non poſſent de victu ſibi neceſſario providere, ſtatim adfuit providentia Dei. Nam ſubito apparuit incognitus unde venerit, aut quo iret. Cognoſcentes autem per hoc pauperes fratres ſupernum ſibi in comitatu viri Dei adeſſe præſidium, magis dono liberalitatis divinæ, quam cibo carnis propriæ ſunt refecti.

Franciſcus Gonzaga 3. p. de origine Seraphic. Relig. in Provinc. S. Joseph Conv. 2. XX. Anno a Chriſto nato 1560. hoc divinæ miſericordiæ, & providentiæ patentiſſimum ſignum in Conventu Conceptionis S. Mariæ Petrenſi ordinis S. Franciſci eluxit. Cum enim in eo loco unicus tantum parvus panis eſſet, quo duodecim fratres per integros duos dies refici poſſent, illumque in undecim partes diviſum Pater loci Guardianus, nulla ſibi penitus portione relicta, diſtribuiſſet, eiſque ſumpto libello patientiam atque hilarem paupertatem congratularetur, adfuit ex inſperato præ foribus ex populo, cui ferradulla Hiſpanice nomen eſt, unde rariſſimæ fratribus, tum ob loci diſtantiam, tum quoque ob ejus pauperiem, eleemoſynæ ſubminiſtrabantur, ruſticus quidam panibus, oleo atque aſparagis onuſtus, qui ſuo adventu eorum neceſſitatibus occurrit.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Bart. vit. lib. 3. f. 170. & seq. ms. 875. I. IN vita S. Ignatii de Lojola admirabile quoddam noſtroque propoſito conveniens factum legitur. Hic enim vir Sanctus Romæ apud Gubernatorem delatos fuit, tanquam ſi Compluti, Pariſiis, & Venetiis manifeſtæ hæreſeos, aliorumque atrocium ſcelerum cauſa ad mortem condemnatus, per fugam ſe a debito ſibi ſupplicio exemiſſet, tametſi etiamnum in prædictorum criminum contumacia continuaret. Ut autem Deus per altiſſimam ſuam providentiam Sancti Ignatii innocentiam omnibus faceret ſequentibus ſæculis manifeſtam, audite, quid fecerit. Attigit a fine uſque ad finem, & diſpoſuit omnia: Quia enim hæ calumniæ Venetiis, Compluto, & Pariſiis Romam ad ſanctum hunc virum accuſandum venerant, voluit Deos, ut ab iiſdem locis veniret facti veritas, ad abſolvendum innocentem. Qua autem ratione id factum fuerit, nemo non cenſebit eſſe miraculum: ſiquidem eodem tempore, quo vir Dei accuſabatur, ſimul concurrunt in urbe Romana tres Judices, qui in illis tribus civitatibus, in qoibus accuſator ſub juramento Ignatium tanquam reum convictum, & condemnatum fuiſſe aſſeruerat, abſolverant tanquam vere innocentem. Unde Deus privatis motivis, ob quæ tres illi viri Romam venerant, ad majorem Sancti Ignatii gloriam, iri voluit, ſiquidem illos ſimul congregavit, & qui antea fuerant Judices, tunc fecit eſſe teſtes, ut in primo mundi tribunali innocentiæ S. Ignatii concors, indubitata, & publica perhiberetur fides.

II. S. Franciſcus Xaverius, qui primus e Societate Jeſu in Indiam, & Japoniam Chriſti Evangelium invexit, ita alte imbiberat animo divinam providentiam, ut plurima incredibilis in eam fiduciæ ſpecimina ediderit, ex hac porro fiducia tantum divinæ ſe voluntati conformandi ſtudium naſcebatur, ut Xaverius ad Ignatium ex India litteras ſcripſerit in hæc omnino verba: Gratia, & charitas Chriſti Domini noſtri. Mi Pater, in Chriſti viſceribus unice. Te ego Pater animæ meæ, ſummeque mihi venerande, poſitis humi genibus ſuppliciter oro, ut mihi a Deo impetres, ut, dum vivam, ſanctiſſimæ voluntatis ſuæ mihi det, & plane cognoſcendæ, & omnino exequendæ, facultatem. Vale. Hanc illi tantam cum divina voluntate conſenſionem perſuaſit ſumma in divinam providentiam fiducia. Hac armatus alta ſpectabat, ingentiaque conabatur: ubicumque enim divinus honor ageretur, nulli cedebat difficultati, periculove, ita nihil moliebatur, quod non efficeret; nihil inchoabat, quod non abſolveret, Deo nixus. In ultimam Orientis Regionem Japoniam, lembo vectus piratico ire ſuſtinuit; ſecurus periculorum, quæ ab amiciſſimis, peritiſſimiſque hominibus, & plorima denuntiabantur, & maxima. Hos ille miratus, quod tam exiguam haberent fiduciam Dei, in cujus illa omnia eſſent poteſtate. Equidem, ajebat, cum Dei nutu atque imperio omnia gubernari certo ſciam, nihil omnino metuo præter ipſum Deum, cum res ceteræ, quamvis noxiæ, non niſi quatenus ille ſinit, nocere hominibus queant. Itaque Dei unius præſidio per tot maris terræque diſcrimina, per tot gentes ſermone moribuſque diſſonas Indiæ vaſtitate non contentus, Malacam, Molucas Inſulas, Mauricam, Japoniam, Sinas, omnem denique Orientem animo atque induſtria complexus, ad ultima Orientis penetravit, oceanoque toties remenſo Chriſtianis myſteriis feras barbaraſque gentes inſtituit, ac mitigavit. Nec vero unquam illum Dei fiducia feſellit. Illæſus venena bibit, ſagittas tranſit, ter naufragium fecit: ac ſemel tabulæ incubans, biduum triduumve fluctibus impune jactatus evaſit, aliaque innumera pericula effugit: Illud autem aſſidue animo verſavit: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* turpiſſimum ratus, & omnium periculorum maximum, divinæ providentiæ atque poteſtatis ſpem fiduciamque abjicere. Ita unicum in Orbe ho- *Daniel. l. c. 11. §. 1.*

ſtem timuit diffidentiam. Præſertim (ſic ipſe loquebatur) cum neque dæmones ipſi, neque eorum ſatellites ac miniſtri, quicquam nos lædere queant, niſi Dei permiſſu ac voluntate.

In Rh. l. 2. c. 3. n. 14. ex Noſtris. III. Laborabatur Neapoli arctiſſima annona, creſcebatque petentium ad januam, atque emendicantium numerus, quibus P. Joannes Baptiſta Piſcator, Collegio noſtro tunc impoſitus, dari omnibus panem juſſerat ſolito etiam liberalius. Defecit aliquando janitorem panis, ſed Joannem Baptiſtam nunquam ſpes, qua providente, quum maxime nihil ſupereſſe videbatur in arca, illo certiſſime affirmante multum adhuc abundare, potior hujus ſpei, quam oculorum alterius fides fuit? Falli quidem oculos difficile eſt, præſertim incitatos, & curioſius advertentes: verum ſpem non confundere, oraculum eſt.

Ib. n. 14. IV. Carolum Scribanium excelſiſſimi animi virum, cum ſæpe alias, tum in magna rei pecuniariæ anguſtia ſpes ſua egregie nobilitavit. Heribertus quidam amicus noſter, rem duobus frumentariam fideli opera procuraverat, quumque venditor pretium aliquanto violentius repræſentari ſibi vellet, interprete Heriberto. Scribanius ne obulum quidem domi eſſe, veriſſime opponebat. Tum Heribertus quid igitur faciendum, ſi ſolutio differatur? actum de noſtra fide in poſterum eſt. Subſtitit paululum Scribanius, tum ad amicum. Tu vero abi, & Deum ora; ego itidem hinc ad preces abeo, Deum exorabimus. Falſus ſpe ſua non eſt. Paulo poſt oblatum ab amico argentum, quantum creditori compeſcendo ſatis erat, ſoluta penſione dimidia. Quod uno exemplo firmavimus, innumerabilibus etiam potuimus, ſed non eſt pluribus opus, ubi uno res tota tranſigitur.

Ib. n. 15. V. Antonium Poſſevinum diu jam de ineunda Societate cogitantem, filiorum, quos frater reliquerat, cura, & educatio retardabat: itaque cum incaleſcente religionis æſtu Sacrum faciente Benedictino Palinio, Patavii voto ſe Religionis obligaret, eam temporis addidit exceptionem, ut diceret, ſimul ac fratris filiis conſuluiſſet, ſe acturum. Vix ille iſta conceperat, quum increpantis Dei vocem audire ſibi viſus: Quaſi vero adoleſcentibus iſtis ego ſatis conſulere non poſſim? pudore ſuffuſus, & melioris ſpei ſecurus quam in Deum rejiceret, abſoluto voto ſe mancipavit, præſenti ſuperfundentis ſe gaudii mercede.

Ib. n. 16. VI. S. Bernardinus Realinus ita Dei bonitate ſecurus acquieſcebat, ut, quum Lupienſe Collegium regeret, monente non ſemel miniſtro, nihil eſſe domi, quod ſocii cœnaturis apponeretur, ſubridens ille, hominiſque trepidationem blande caſtigans, conſueta nihilominus hora dato ſigno omnes evocari juberet in cœnationem, nunquam falſus: nam in ipſo rei articulo, quod ſatis eſſet ad Religioſam refectionem, ex inſperato ſubmittebatur. Sed beatitatis tam certa illi fiducia, ut ſe amicis inde ad futurum, liberaliter polliceretur. Verum dilata in annum quartum ſupra octuageſimum abitione ſua, ipſam ſenectutem ſibi ſolatio eſſe dicebat, Apoſtolicum illud ad levandam dilatæ miſſionis afflictionem crebrius uſurpans: Quod ſe neſcit, prope interitum eſt. Ita demum exceſſit, ut ibi jam eſſe ſibi aliiſque videretur. Ut enim flumina, quum vicinium in mare advectas per longinqua terrarum exonerant aquas, confuſis limitibus vix ab ipſo, quod intrant, mari ſecernas; ita ſpes beatitati propius admota magnas etiam animas ita implet, ut vix capiant; nam illa tum demum perficitur, quum deſinit.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

I. Epictetus dicere ſolebat: Religionis erga Deos immortales præcipuum illud eſſe ſcito, rectas de eis habere opiniones: ut ſentias, & eſſe eos, & bene juſteque adminiſtrare univerſa: parendum eſſe eis, & omnibus iis, quæ fiant, acquieſcendum, & ſequenda ultro, ut quæ a mente præſtantiſſima regantur; ſic enim nec incuſabis eos umquam, nec ab eis negligi te conquereris. Et iterum: Ne poſtules, ea, quæ fiunt, arbitratu tuo fieri: ſed, ſi ſapis, ita fieri quæcumque velis, ut fiunt. Morbus eſt corporis impedimentum, inſtituti non item, niſi ipſe velis. Claudicatio pedis eſt impedimentum, inſtituti non item. Quod ſi ſingulis in rebus, quæ incidunt, conſideratis, invenies eas alterius cujuſpiam rei, non tui eſſe impedimentum. *Epictet. in Enchir. c. 13. & 38.*

II. Seneca Lucilium ſuum, divinæ providentiæ conſideratione, contra caſus rerum humanarum inopinatos ſic præmunit: Senties & confiteberis, nihil ex his optabilius & magis utile eſſe, niſi te contra levitatem caſus, rerumque caſuum ſequentium inſtruxeris: niſi illud frequenter, & ſine querela inter ſingula damna dixeris: *Diis aliter viſum eſt: Dii melius*. Sic compoſito nihil accidit. *Senec. ep. 96.*

III. Cum Aquila olim in excelſa quercu ſeptem pullos educaſſet, hunc nidum C. Marius etiamnum puer conſpicatus, ſecum pullos in urbem aſportavit: qui non ſine numine divum, ſed infallibili Dei providentia, ſeptimum illum aliquando Conſulem fore, præſagirent. *Plutarch. de viris illuſtr.*

IV. Sanctii Garſiæ, Aragoniæ Ducis mater, Uraca nomine, illo gravida, cum in bello contra Mauros fortis & animi plena mulier, ſocia marito eſſet, lancea in latere grandi vulnere percuſſa concidit, prole intacta, quæ per vulnus manum exerens, viva extracta eſt. *Roderic. Toletan. l. 5. de reb. Hiſp.*

V. Naufragium paſſus Pater cum Filio, uterque undis involvitur, ſubmergitur Pater, Filius pro tabula parentis cadavere uſus ad littus enavigavit. *Engelgr. Dom. 6. poſt Epiph. §. 1.*

VI. Anno 1627. in urbe S. Severini, decem millia hominum terræ motu perierunt: cum ipſis ædibus & turribus vaſta campana deciderat, quæ cæteris omnibus ruina oppreſſis, puerum inter rudera incolumem texit, ac protexit. *Ibidem.*

VII. Nec minus ſtupendum, quod Recupitus ex Dione refert: ingenti terræ motu, Antiochiæ ſub Trajano exorto, neminem inter ruinas vivum repertum, præter puerum matris mortuæ ubera ſugentem. *Ibidem.*

VIII. Anno 1570. nocte ante lucem omnino *Ibidem.*

San-

Sanctorum, oceani exundatio hauſit aliquot Zelandiæ Inſulas, magnam Hollandiæ partem, totam fere Friſiam, ſtrage non modo fortunarum plane incomparabili, ſed hominum quoque, vel in ſola Friſia viginti millium. Submiſſi cum cymbis per dies inſequentes, ut naufragii reliquias colligerent, nonnullos ſuperſtites in collibus & arboribus, extremum ſpiritum trahentes excepere: interque eos Senecenſi in colle repertum infantem, illuc cum fele cunis advectum, placidiſſime dormientem, diluvii & naufragii unice ſecurum.

Ibidem. IX. Appius in exilium ablegatus, omnes fortunas ſuas, quæ opulentiſſimæ erant; convaſavit, ac una cum illis ac famulorum comitatu, Myoparone trajicere tentavit; ſed famuli prædæ inhiantes, dominum omnibus exuium, Lembo imponunt, ipſi interim direptas opes inter ſe partiti miſero naufragio perierunt, domino ſalvo.

Ibidem. X. Ariſtomenes in manus hoſtium delapſus, in ſpecum ſubterraneam detruditur, ut fame ac ſiti extinguatur. Jam omnem vitæ ſpem amiſerat, cum ecce arcana via exitum invenit: vulpes enim inſperato ſub terram in antrum penetravit; quam Ariſtomenes cauda prehenſam inſequitur, & manu altera terram egerendo, aditum ſedulo laxabat, qua intrarat: donec in apertum prorupit, qui vivus ſepultus credebatur.

§. VII. MOTIVA.

Providentiæ Dei ſe committendi.

I. Experientia, *tot exemplis & argumentis probata*. 1. *ex Mundi creatione*, de qua ſic loquitur S. Nazianzenus? Unde tibi hæc omnia, & a quo? aut parva hæc oculiſque ſubjecta dicam, cujus munere ac beneficio cæli pulchritudinem cernis, Solis curſum, Lunæ orbem, ſiderum multitudinem, eamque, quæ in his omnibus velut in lyra elucet, concinnitatem atque ordinem ſemper eodem modo ſe habentem; partium anni viciſſitudines, temporum mutationes, annorum converſiones, diei, noctiſque æquas portiones, terræ productiones, aeris diffuſionem, maris fluxi ſimul ac ſtabilis immenſam latitudinem, fluminum profunditatem, ventorum profluvia. 2. *In commerciis*, nam quia non omnia Mundi climata, nec omnis terra ad illa producenda apta eſt, & idonea, quibus indigemus, ideo hominis ingenium erudivit, ad commercium ex uno polo ad alterum tranſigendum, idque per hoc, quod mare navigabile reddiderit, unde pretioſiſſimæ merces ab Indis ad nos, & vice verſa a nobis ad Indos, nec non varia pro variis infirmitatibus noſtris tranſportantur ab ipſis Antipodis potentiſſima remedia: Navigationi quoque de magnete proſpexit, quo mediante Naucleri ex uno regno ad aliud, imo ex uno Mundo ad alium ſecure diſcurrunt, adeo ut permutando merces noſtras cum alterius Mundi mercibus nobis incognitis, optime verificari poſſit illud Pſalmiſtæ: *omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*. 3. *In ventis* quos producit de theſauris ſuis; per hos enim aer purificatur, per quem vivimus, & ex quo reſpiramus, ſolis temperantur ardores, agitationes navium in mari promoventur, aquæ ſimiliter agitantur, quæ ſi ſtagnarent, marceſcerent utique, locaque vicina peſtifera contagione inficerent. Ejuſdem quoque providentiæ effectus ſunt ſalinæ, quæ modo quodam admirabili naturaliter, ſimulque per artem productæ, tantæ ſunt neceſſitatis ad vitam humanam tranſigendam, ut ſine ipſo ſale homo ſubſiſtere non poſſit; Ab hac quoque providentia tot aquæ minerales, variis infirmitatibus pellendis proficuæ, tot plantæ medicinales, lapides & gemmæ, non ſolum pretioſæ, ſed & ſalutares proficiſcuntur. 4. *In rore, & pluviis, & nivibus*, quibus terra indiget, ut ſuos poſſit nutrire, & ad augmentum perducere fructus; ideo hunc rorem ex vaporibus generari facit, quos ſol ex eadem terra, & aquis elicit, & attrahit: Quia vero hi vapores ventis indigent, quibus ex mari in aera deportentur, ibidemque ſimul condenſentur, ideo ab exhalationibus terreſtribus generari facit ventos: Et ut hæ exhalationes generentur, diſponit, ut ſtellarum, planetarum, & præcipue ſolis influxus cæleſtes ad hunc finem opportunum terræ conferant ſubſidium ad effectus illos producendos. Quia vero cæli nequaquam ſunt animati, & conſequenter ex ſeipſis per rationem & diſcurſum tempore opportuno operari nequeunt, ideo ſupremus rerum omnium artifex cælis de intelligentia quadam Angelica proſpexit, quæ primum mobile indefeſſe agitat, & volvit, quod ſuo motu omnes alias ſphæras, dependenter a primo mobili influentes, intra viginti quatuor horarum ſpatium quotidie ſecum rapit: Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit. 5. *In animalibus ad noſtrum ſervitium deputatis*; quibuſdam enim illorum in proprium ſitum terram aſſignavit, aliis aquam, aerem aliis, nonnullis etiam pro alimento aſſignavit carnes, aliis vermes, multis herbas: Homini vero tanquam omnibus creaturis ſuperiori fructum nobiliſſimum, id eſt, frumentum indulſit, præter tot alios cibos ſapidos, & delicatos. Omnibus quoque viventibus de inſtinctibus proſpexit, ad victum neceſſarium conquirendum proportionatis. Quibuſdam arma defenſiva, & offenſiva impertitus eſt, hiſce videlicet cornua, illis ungues, aliis dentes; Animalia vero inermia, & timida ſagacitate, & aſtutia communivit, ut ferocium animalium ſylveſtrium violentiam evadere poſſint, ut patet in vulpe, & lepore; Imbellibus damis magnam indidit ad currendum agilitatem & velocitatem, ut fuga ſibi conſulere poſſint. Inſuper, ſciendum eſt, quod unumquodque animalium naturaliter agnoſcat cibum ſibi ſalutiferum, nec non, & illum, qui illis nocivus eſt; hancque notitiam habent ab herbarum odoratu, qui in ipſis vivacior eſſe ſolet, quam in nobis. Obſervandum quoque, quod, quia animalibus ad noſtrum ſervitium deputatis ratio deeſt, ſeu diſcurſus rationalis, ad proſpiciendum ſibi de veſtimentis, prout nos per

1. Greg. Naz. orat. — *Manſi diſc. 1. n. 7.* — *Ib. n. 8.* — *Ib. n. 9.*

per ingenium noſtrum nobis conſulere conſuevimus, ideo Deus aliqua animalia pellibus, alia ſetis, alia lanis, alia plumis, alia ſpinis, alia ſquammis induta, alia conchis incluſa naſci voluit, juxta propriam uniuſcujuſque naturam. Item inveniemus cornicis pedes, velut quibuſdam digitis diſtantibus ſeperatos, atque diviſos: Corvorum quoque atque pullorum aliter etiam formatos a natura pedes. Avium, quæ carne veſcuntur, quaſi incurvos, atque ſinuatos, velut ad prædam paratos. Ea vero, quæ natandi habent uſum, & conſuetudinem, latos pedes, & membrana quadam illos digitos pedum ſibi copulatos, atque conjunctos, in quo admirabilis patet ratio naturæ, ut, & illa ad volandum, vel rapiendum cibos uſu ac commodo fulciantur, & iſta ad natandum adjumenta habeant competentia, quo melius poſſint aquis ſupernatare, & quaſi remis quibuſdam, ita pedibus ſuis membranæ illius extenſione latioribus aquarum fluenta propulſent. Cygnus quoque cur proceriori collo utatur, in promptu cauſa eſt, ut quia eſt paululum ſegnior corpore, nec facile poteſt aquarum inferiora penetrare, cervicem extendat ad prædam. De Ciconiis, & gruibus pariter ſcriptum reperio, quod quia longas habent tibias, ideo in creatione ſua collum quoque longum acceperint, ut tanto facilius roſtro in terram pertingere poſſint: Cattis, ſeu felibus, quæ in obſcuritate noctis muribus capiendis invigilant, utpote quæ hominibus damnum ingens, & moleſtiam conciliant, natura oculos dedit particulari quadam luce præditos, quæ multis aliis animalibus nequaquam eſt communis, ut hac ratione inter tenebras noctis inſtinctum illum, propter quem ſpecialiter generati fuere, adimplere valeant. 6. *In hominum ſuſtentationem*; de qua Chriſtus dixit: *ſcit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis*. Circa quæ verba Euthymius ita ſcribit: Non dicit autem: *Scit Deus*, ſed, *Scit Pater veſter*; quo maximam habeant fiduciam: Ex quo enim Pater eſt, & talis Pater, filios deſpicere non poterit, & pati, ut rerum neceſſariarum indigentia deficiant, cum neque terreni patres id ſuſtineant; & quia omnibus his ſcit vos indigere, dabit utique. Cornelius Janſenius circa eadem verba ita ſcribit: Quæ certe ſententia magnam habet energiam; nam ad hoc, ut quiſque poſita ſolicitudine totum ſe alicujus providentiæ committat, nihil aliud requiritur, quam ut certus ſit de illius providentia, & poteſtate, & ſcire illum ſuas neceſſitates. Deus autem egeſtatem noſtram novit, quia ipſe ſcit figmentum noſtrum, cum nos creaverit ad ſuſtentandam vitam alimenti omnino indigos; ſcit, quia his omnibus indigemus; De ejus itaque providentia, & omnipotentia plane certi ſimus, ſciamuſque, quod ab eo veluti a patre tenerrime amemur, ideo namque Patris nomine a nobis appellari voluit, dum noſtrum ab eo panem depoſcimus: Nam ut D. Chryſoſtomus, parum ab Euthymio differens inquit: Non dixit: Novit Deus, ſed Pater veſter, ut eos profecto ad ſpem certiorem vocaret; ſi ergo eſt Pater veſter, & Pater talis, nequaquam profecto patietur deſpici a ſe filios. Immo urget: ut poſtulemus, teſte S. Chryſologo dicente: Qui Patrem ſe nobis dedit, qui ſibi nos adoptavit in filios, qui rerum nos fecit hæredes; qui nos in nomine hoc ſublimavit, qui nos ſuo, & honore donavit, & regno, ipſe nos, ut panem quotidianum poſtulemus, urget. Idem Sanctus Doctor ſuper illa verba: *Conſiderate corvos, Deus paſcit illos*, tale format argumentum: Exemplo tali exaggerat dubitantis inſaniam, qui putat, Deum hoc piis filiis denegaturum, quod impiis avibus ſubminiſtrat.

S. Ambr. l. 5. Hex. c. 22.

S. Chryſ. h. 23. in Matth.

II. *Sapientia Dei*, uti recte Drexelius oſtendit, dicens: Si quis cum Tabellario viarum peritiſſimo iter ingrediatur, & ubi ſalebroſæ, difficiles, ac flexuoſæ ſe viæ obtulerint, incipiat queri, dicatque: per quæ me a via ducis, vir bone? niſi me valde fallo, jam dudum itinere deceſſimus: Huic viæ auctor prompte reſpondebit: Ne ſolicitus ſis, mi Domine, & hanc mihi curam relinque: per aliquas, fateor, ambages te duxi: quod ſi limite recto iviſſemus, in paludes illas ineluctabiles incidiſſemus: fide te mihi; ſic ducam, ut te hujus comitis non pœniteat. Semita trita, & tuta, nemini nimium longa ſit aut aſpera. Ita nos divina ducit providentia: per crebros quidem anfractus; perque varios viæ flexus incedendum eſt: ſed quid indignamur optimo duci? modo via ſit ſecura, quid refert, ſi ſit ſalebroſa? Quam ipſam ſapientiam etiam in oſſibus hominis oſtendit, uti Drexelius ſequentibus verbis declarat: Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteret. Tot in humano corpore oſſicula ſunt, & oſſa, ut hominem dixeris oſſuariam. Oſſium quædam clavorum vice ſunt, ut dentes; alia ſunt ut pyxides, ubi medulla, præſertim in coxis, & tibiis; aliqua quaſi conſuta ſunt, ut cranium, alia aliis infixa ſunt, ſicut januæ uncus cardini. Galenus Medicorum Princeps in humano corpore oſſa ducenta numerat. Viringus inter Medicos celebris, ducenta viginti quatuor aſſignat. Horum quodlibet, uti Galenus docet, quadraginta fines ſeu ſcopos in uſum corporis habet, adeo artificioſe inter ſe omnia collocata ſunt. Ergo ut oſſa ſolum humani corporis in ordinem reponantur, pluſquam octies mille ſcoporum ſeu finium obſervandi. Unicum ex his non conteretur, Deo non annuente; *Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum*. Neque vero Deus, ut architectus eſt, qui, cum ſtruxit domum, deſerit; Deus operi ſuo momentis omnibus non adeſt tantum, ſed aſſidue in eo habitat.

Drex. l. 5. cap. 9. in Heliotrop. §. 1.

Ib. cap. 6. §. 4.

III. *Amor Dei erga homines*, qui variis ex indiciis colligitur. 1. *Quia Pater noſter eſt*; hinc Janſenius ait: Non dicit: Et Deus Pater paſcit ea, ſed Pater veſter, & cæleſtis, cum dicit: Et pater veſter, ſignificat Deum, qui volatilia paſcit, cum illorum tantum ſit Dominus, non Pater: Multo magis nos, quorum etiam Pater eſt, paſturus eſt, cum proprium Patris officium ſit, filiis alimenta proſpicere. 2. *Quia mater noſtra eſt*, uti per Iſaiam oſtendit, dicens: *Audite me, domus Jacob, qui portamini a meo utero, qui geſtamini*

Janſenius in cap. 6. Matth.

Iſ. c. 46. 3. & 49. 15.

a mea

a mea vulva. Et iterum: *Numquid oblivıſci poteſt mulier infantem ſuum; ut non miſereatur Filio uteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui.* (S. Chryſ. in cap. 6. Matth.) 3. *Quia Creator noſter eſt*, quia animalia omnia fecit propter hominem; hominem autem propter ſeipſum. Si ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quando hominibus non miniſtrabit propter ſeipſum. Hinc S. Cyprianus infert: (S. Cypr. ap. Manſi diſc. 4. n. 6.) Quod ſi Deus providet paſſeribus, ſi tot paſcit aves, quæ ſtrictam adeo cum Deo conjunctionem non habent, ſicut habet homo; quanto magis manus ipſius erga nos provida erit, & ſolicita? Tu Chriſtiano, tu Dei ſervo, tu operibus bonis dedito, tu Domino tuo adeo caro aliquid exiſtimas defuturum? (Rupert. Abb. l. 2. in c. 1. Gen.) Minime, quia humana creatura eſt illud opus, quod eadem Beata Trinitas magna ſibi dignatione diviſit, ut Pater conderet, Filius redimeret, Spiritus ſanctus igniret, teſte Ruperto Abbate. 4. *Quia conſervator eſt noſter*, de cujus ſolicitudine ſic diſcurrit S. Auguſtinus: (S. Aug. c. 10. de dil. Deo.) ſic certe mihi videtur, dum ejus miſerationes circa me attendo, quod, ſi fas eſt dicere, nihil aliud agit Deus, niſi ut meæ ſaluti provideat, & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit. (Tertull. de pœnit. c. 8.) Unde, & Tertullianus ait: Erat una Paſtoris ovicula, ſed grex una carior non eſt, una illa requiritur, præ omnibus deſideratur.

§. VIII. ASCETICA.

I. IN primis noſſe debet Aſceta, *quod hac in materia ante omnia Fatum, & Fortuna negari debeant: eſt* autem *Fatum*; quod veteres Philoſophi admittebant, *occulta quædam naturæ vis, & neceſſitas, qua una, & ſola diſpenſante, quævis ſive bona, ſive mala, eveniunt: Fortuna* autem *eſt cauſalis contingentia, qua abſque ulla electione res quæque contingit.* Utrumque damnatur a Conciliis & SS. Patribus. Et fatum quidem a Concilio (Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 6.) Tridentino dicente: *Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere; ſed mala opera ita, ut bona, Deum operari, non permiſſive ſolum, ſed etiam proprie, & per ſe, adeo ut ſit proprium ejus opus; non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli; anathema ſit.* (S. Aug. l. 4. de civ. c. 9.) Fortunam a S. Auguſtino aſſerente, dæmonem, ut miſeros gentiles deluderet, eoſque efficeret divini cultus contemptores, eis perſuadere conatum. Numen quoddam eſſe Fortunam quam ſi colerent, abjecta etiam omni pie vivendi ſolicitudine, illa dante, felicia omnia aſſequerentur. Unde recte (Senec. l. 3. c. 10.) de hac ridicula Dea Seneca dixit: Nihil neque boni, neque mali dare poteſt fortuna: Valentior enim omni fortuna eſt animus, qui in utramque partem res ſuas ducit, beatæque ac miſeræ vitæ ſibi cauſa eſt.

(S. Gregor. Nyſſ. orat. 1. in Dom. Orat.) II. Noſſe debet, *quo fine omnes creaturas condiderit Providentia Dei*, id quod S. Gregorius Nyſſenus ſequentibus verbis oſtendit: Quis mihi terram ſubſtravit? quis perviam ſolertia atque induſtria naturam aquæ humidam fecit? Quis fixit mihi cælum tamquam cameram? Quis præſtat mihi facem Solis? Quis emittit fontem in convallibus? Quis mihi brutorum animalium miniſterium ſubjecit? Quonam fine Deus homini luminaria majus, & minus creavit; niſi ad utilitatem ejus? Cui putas? nulli niſi tibi, inquit S. Bernardus. Cæteræ ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Unde S. Baſilius ait: (S. Baſil. h. in Julian.) Undevis affluit amœnitas exuberans deliciarum, omnino obvallante creatura, per luculentam ac prædivitem erga nos beneficentiſſimam Dei gratiam.

(Drexel. l. 3. c. 6. Helio tr. §. 1.) III. Noſſe debet *fundamentum, cui hæc doctrina innititur, ſcilicet nihil uſpiam in hoc mundo fortuito aut ex neceſſitate fieri;* Divina namque intelligentia infinita eſt, extenditque ſe ſine ullo labore ad omne, quod intelligi poteſt. Deus puncto temporis, uno eodemque, ſic dicam, ictu oculi ſinus omnes, & abyſſos cæli, terræ, maris, inferorum penetrat ac pervidet. Rectiſſime Jobus: *Nihil*: inquit, (Job. 5. 6. Sap. 11. 21.) *in terra ſine cauſa fit. Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit Deus ab æterno.* Ita in rebus omnibus divinæ gubernationi admirabiliſſima elucet providentia, quæ non præeſt ſolum rebus omnibus, ſed intereſt, immo ineſt. Hinc Paphnutius interrogatus, quid cauſæ foret, quod illi proficerent, deficerent iſti, ſub eodem magiſterio; hic aderent, illi ſtarent? Reſpondit: Quæcunque fiunt, aut ad Dei beplacitum, aut ex permiſſione Dei fieri, & omnia quidem, quæ cum virtute conjuncta eſſent, ſecundum Dei beneplacitum, cætera vero, quæ cum vitiis haberent affinitatem, damna & injurias in orbem inveherent, Dei permiſſu fieri. Cur autem Deus tanta, tamque frequentia mala permittit? Hic jubet Plato quieſcere: Judicia Dei abyſſus multa. Hoc optime cepit, qui dixit: Sine conſilio, & providentia tua, & ſine cauſa nihil fit in terra, didici etiam ex hoc inſcrutabile judicium tuum expaveſcere, qui affligis juſtum cum impio, ſed non ſine æquitate, & juſtitia.

(Manſi diſc. 3. n. 4.) IV. Noſſe debet *differentiam, quæ inter gubernationem Dei, & Principum terrenorum intercedit*; nimirum, quod hi, dum numeroſæ aulicorum ſuorum familiæ volunt proſpicere, multos miniſtros ſub promiſſis ſtipendiis cogantur conducere, inter quos ùnus ſit promuſcondus, alter cellarius, tertius veſtimentorum cuſtos, quartus Triclinii præfectus, & ſic deinceps de aliis officiis: At vero cæleſti Patri pro bono totius generis humani regimine; & ſuſtentatione abunde ſufficit, quod manum ſuam aperiat, ſeu, quod idem eſt dicere, velit; volendo enim ſuſcitat ventum, qui coturnices in abundantia ſubminiſtret; præcipit, & per ſpatium quadraginta annorum cæli Angelica replentur annona: ordinat nubibus, ut agros fœcundent; ventis, ut favorabiles Zephyros edant; plantis, ut fructibus ſeſe onerent; denique terræ, ut partus ſuos progerminet: *Aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione*; Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate.

(S. Th. 2. 2. q. 55. a. 6.) V. Noſſe debet, *quæ ſolicitudo a Deo ſit prohibita, vel permiſſa*; id quod S. Thomas explicat, dum quærens, utrum licitum ſit ſolicitudinem habere de rebus temporalibus? talem

ſem ſtatuit concluſionem: Temporalium ſolicitudo illicita eſt, ſi ea, ut ultimus finis quærantur, & ſi ad ea inquirenda ſuperfluum ſtudium adhibeatur, vel nimium timeamus, ne nobis in neceſſitate deficiant: Cujus concluſionis hanc ſubnectit declarationem: Solicitudo importat ſtudium quoddam adhibitum ad aliquid conſequendum. Manifeſtum eſt autem, quod majus ſtudium adhibetur, ubi eſt timor deficiendi: & ideo, ubi eſt ſecuritas conſequendi, minor intervenit. Tres autem obſervat vitioſos defectus: Quorum primus eſt ex parte ejus, de quo ſolicitamur, ſi ſcilicet temporalia, tamquam finem, quæramus: ſecundus, propter ſuperfluum ſtudium, quod apponitur ad temporalia procuranda, propter quod homo a ſpiritualibus, quibus principalius inſervire debet, retrahitur. Tertius eſt ex parte timoris ſuperflui, quando aliquis timet, ne faciendo quod debet, neceſſaria ſibi deficiant. Quod Dominus tripliciter excludit. Primo propter majora beneficia homini præſtita divinitus, præter ſuam ſollicitudinem, ſcilicet corpus, & animam. Secundo propter ſubventionem, qua Deus animalibus, & plantis ſubvenit, abſque opere humano, ſecundum proportionem ſuæ naturæ. Tertio ex divina providentia, propter cujus ignorantiam Gentiles circa temporalia bona quærenda principalius ſolicitantur. Ex qua doctrina deducitur, quod ſolicitudo, quæ interdicitur, non excludit laborem, & diligentiam noſtram; hoc enim eſſet tentare Deum. Porro Lucas Burgenſis ſenſum verborum Chriſti litteralem hoc modo declarat: ſolicitudinem vetat, immodicam illam, & anxiam, qua totus in hoc eſt homo, ut de rebus vitæ neceſſariis ſibi proſpiciat, nihilque Deo commendat, nihil divinæ providentiæ relinquit, tamquam id ſolus ipſe curare, & poſſit, & debeat. Et iterum ſuper illa verba S. Pauli ad Philippeoſes: *Nihil ſoliciti ſitis*; ſcribit; ſolicitudo quandoque importat diligentiam quærendi, quod deeſt, & hoc eſt commendabile, & opponitur negligentiæ: quandoque anxietatem animi cum defectu ſpei, & timorem de non obtinendo id, circa quod ſolicitatur, & hanc prohibet.

In c. 4. Philipp.

VI. Noſſe debet, *cur in hominibus non ſit ſperandum*; nimirum quia fulcimenta humana vacuæ appellantur arundines. Baculus enim arundineus extrinſecus pulcher videtur, eſſe, & fortis, quod ſi tamen illi innixus fueris, rumpetur, quando minus putabis, & penetrabit manum tuam; unde in libris Regum dicitur: *An ſperas in baculo arundineo, atque confracto, ſuper quem ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam.* Vatablus legit: Homines, quibus fidimus, ſunt ſimiles fragili arundini, cujus, cum frangitur, fragmenta acuta ſolent lædere innitentem ipſi; ſic homines plus nobis tandem incommodi afferunt, quam commodi. Hugo Cardinalis rationem aſſignat, quare David dixerit: *Nolite confidere in principibus in filiis hominum*: hi enim ſolent eſſe fallaces, & cum verborum ſuorum fidem non ſervaverint, nullus ſupereſt modus, quo ad illam ſervandam cogi poſſint. Præterea quia præ cunctis aliis vitæ brevitati ſunt ſubjecti, justa illud Eccleſiaſtici: *Omnis potentatus vita brevis*: deinde quia in neceſſitatibus urgentioribus clientes ſuos derelinquunt, unde in Deuteronomio dicitur; *Surgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant.* Denique quia facile mutant affectum & iraſcuntur, cum alta ſemper prætendant: Deus vero non item: *Non eſt Deus quaſi homo; ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur.* S. Job lamentabatur dicens: *Fratres mei præterierunt me, ſicut torrens.* Porro cujus dicti intelligentia notandum, quod tempore hyberno, quando viatotores aqua minime indigent, torrentes adeo aquis abundent, ut omnes agri in aquis ſtagnent, evellant arbores, domus diruant, aliaque irreparabilia damna cauſent. In æſtate vero, quando terra arida eſt, & ſicca, & præ nimiis ſolis ardoribus mundus quaſi ardet, iidem torrentes ſicci ſunt, & exhauſti. Tales Job ſuos expertum fuiſſe amicos lamentatur; in quibus antea habuerat fiduciam; ſiquidem proſperitatis tempore magna ſe in ipſius favorem facere velle promiſerant, & tamen in majori neceſſitate illum deſeruerant.

Manſi diſt. 12. n. 1. *Eccl. 10. 11.* *Deut. 32. 38.* *N. 23. 19.* *Job. 6. 15.*

VII. Noſſe debet, *cur ſuperflua vitanda ſint*; nempe ob cauſam ab Authore operis imperfecti indicatam, dum verborum illorum: *diei malitia ſua*: hunc ſenſum eſſe aſſerit, ac ſi dicat: ſufficit tibi labor, & miſeria, quam pateris in vita propter uſus quotidianos, quos neceſſarios habes. Noli ſuperflue pro ſuperfluis laborare, ne labor quidem fiat tuus, fruitio autem alterius. Hinc etiam in oratione Dominica nos voluit orare: *Panem quotidianum da nobis hodie*; quia, ut Oleaſter recte dixit, vult nos ſemper ab ejus providentia pendere, quoniam novit nos non adituros eum, niſi indigeremus; qua in re melior eſt pauperum, quam divitum, conditio; ſunt enim ſingulis diebus pauperum oculi ad Deum, ut eorum miſereatur, & neceſſaria ſaltem ad illum tribuat diem.

Author imperf. h. 10. *Oleaſter in c. 10. Exod.*

VIII. Noſſe debet, *cur Religioſi præcipue aliique ſpirituales viri in providentia Dei ſpiritualiter confidere debeant*; nimirum ob cauſam a Clemente Alexandrino indicatam, dum dixit: Deus quidem ut Paſtor, ſingularum ovium curam gerit, eos vero maxime providendi, ac viſendi tenet ſtudium, qui populo multum prodeſſe poſſunt, hi autem ſunt, qui ad regendum, & docendum ſunt apti. Et confirmans idipſum Rupertus, ſi totus fere Mundus, inquit, aliquando eſuriat, & pane indigeat, juſtum illum, ejus in corde domeſticum (cujus in ore familiare eſt verbum Dei) non videbis derelictum: Et verum eſt, quod Scriptura dicit: *Non interficiet Dominus animam juſti.* B. Alſerius in vitis Patrum occidentalium quondam ſuo monaſterio hanc legem præſcripſerat, ſcilicet, quod numerus Religioſorum illius loci duodenarium nequaquam tranſcendere poſſet, hujuſque legis hanc reddidit rationem: Ne, ſi numerum excederent, ſuſtentari de rebus monaſterii non poſſent. At vero vicinius morti factus, dictam legem

Cl. Alex. Strom. 6. *Rupertus l. 3. Mat c. 10.*

gem retractavit, inquiens. Ego, quod de numero conſtitui, ſecundum hominem dixi: nam quod mihi Dominus revelare dignatus eſt, in hoc monaſterio innumerabilis multitudo ad ejus ſervitium colligenda eſt, nam qui eos ad regnum ſuum congregat, temporales etiam ſumptus miniſtrabit. Hinc merito Hugo Cardinalis verba illa: *Reſpicite volatilia cæli:* interpretans ait: veriſimiliter poſſunt hæc exponi de Religioſis, qui nec ſerunt, neque metunt, & nihil in terra quærunt, & ab omni mundana ſolicitudine ſemoti, ſola contemplatione in cælo degunt. De his igitur potius, quam de aliis, Chriſtus dicit: *Et Pater veſter cæleſtis paſcit illa*: Ipſi eſt cura de vobis.

Hugo Cardin. in cap. 6. Matth.

IX. Noſſe debet, *quod ita Providentiæ divinæ fidendum ſit, ut tamen etiam cooperatio propria jungatur*, uti in Jacobo Patriarcha cernere eſt, qui, licet peculiaris divinæ Providentiæ ſcopus fuerit, non tamen induſtriam, & ſudores ſuos ad res a Deo proviſas adhibere intermiſit: *Nocte, & die urebar æſtu, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis*. Eidem, in ſuo ad domum paternam reditu trementi, (eo quod obviaturus erat fratri ſuo Eſau, qui indignans, & vindicativus illum adoriri parabat) fuerunt obviam Angeli Dei; quos cum vidiſſet, ait: *Caſtra Dei ſunt hæc*. At vero dices forte: ex quo cælum in ipſius favorem pugnabat, quo fine omnes, ad numeroſiſſimam familiam ſuam pertinentes, in certas turmas, ordines, & phalanges diſtribuit? David olim dicebat: *Dominus mihi adjutor, non timebo, quid faciat mihi homo: Dominus mihi adjutor, & ego deſpiciam inimicos meos*; Et tamen Jacob diviſit populum, qui ſecum erat, in duas turmas &c. Munera quoque Eſau fratri ſuo miſit, ut illum placaret; ſicut, & ad illum mitigandum, ſibique reconciliandum, ſagaces miſit nuncios; quænam hæ induſtriæ hominis, qui omnem fiduciam ſuam in Deum collocaverat, & cujus Deus defenſor erat? Nimirum prudens Jacob per hoc nobis indicare voluit, quod providentia Dei media humana non excludat, dummodo hæc dependenter a Deo adhibeantur: *quia niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam:* vult enim, ut, poſtquam ex parte noſtra omnem adhibuerimus induſtriam, & diligentiam, in ipſum præcipue, tamquam in primam cauſam, confidamus: Unde Baſilius inquit: Ad perfectum virtutis cumulum conjuncta ſimul eſſe utraque hæc oportet, & humanum ſtudium, & auxilium cæleſte fidei opera adſcitum, & comparatum.

Minſt disc. 11. n. 6.

X. Noſſe debet, *cur Deus nonnunquam aliquos fame, & inopia affligi permittat;* nimirum ob cauſam a Sancto Auguſtino aſſignatam, dum ait: Cum legamus, in fame & ſiti Apoſtolos laboraſſe, non exiſtimemus, hic Domini promiſſa titubare, quandoquidem iſta ſunt adjutoria? Medicus iſte, cui nos totos commiſimus, novit, quando apponat, & quando detrahat, ſicut nobis judicat expedire; ſi enim nobis aliquando defuerint, (quod plerumque propter noſtram exercitationem Deus ſinit) non debilitat propoſitum noſtrum, ſed examinatum confirmat. Poſſumus id ipſum magis declarare per ſequentem aptiſſimam ſimilitudinem. Stat filius quidam, & ex fruſto panis manducat, quod ipſi per totum diem ſufficere poſſet; ſi hic talis majorem a Patre ſuo quantitatem peteret, ſe utique voracem nimis eſſe oſtenderet, eique reſponderi poſſet, ſufficere illi datam quantitatem, pro toto die vero ſequenti dandam eſſe aliam æque magnam. Eſt igitur Providentia Paterna, quod Pater Filio ſuo plus panis non tribuat, quam qui ejus ſuſtentationi ſufficit, quaſi ſi plus manducaret, quam neceſſitas ejus exigit, cauſa futurus eſſet indigeſtionis, cum notabilis ſanitatis detrimento. Nam ut habet Medicorum aphoriſmus, *Omnis repletio mala, Panis autem peſſima*: Præterea, ſi filius ille majorem haberet panis quantitatem, quam conſumere poſſet, illum forſitan projiceret canibus, vel male diſpenderet; Hoc igitur diſpendium prævidens Pater, parce illi panem diſpenſat, non ex providentiæ defectu, ſed ex motivo Paterni affectus & curæ, quam de bono filii ſui habet, & quia ſubſtantias ſuas prudenter conſervare ſatagit. Hæc eadem eſt ſupremæ providentiæ cæleſtis Patris noſtri intentio, quando bona hujus vitæ nobis parce diſpenſat, & penuriam pati facit. Videri quidem poſſet, quod Deus nos deſolatos relinquat, vel quod de nobis non cogitet; at vero revera res ita ſe non habet, quia tunc vel maxime Deus pro nobis eſt ſolicitus, quando ſecundum noſtram opinionem nos derelinquit; hoc enim facit, ut bonis cæleſtibus abundemus; Quia incraſſatus, impinguatus, dilatatus, derelinquit Deum factorem ſuum.

S. Aug. de ſer. Dom.

§. IX. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. DEus in Deuteronomio gloriatur dicens: *En Domini Dei tui cælum eſt, & cælum cæli, terra, & omnia, quæ in ea ſunt*. Id quod eruditiſſimus & acutiſſimus Oleaſter ſummopere admiratus, dicens: Ad quid bone Deus, te divitem jactas? Ad quid, Dominum cæli, & terræ te eſſe dicis? Tu unico verbo ampliſſimas cælorum ſphæras extendiſti: *Verbo Domini cæli firmati ſunt:* Tu per unicum verbum, *Dixit*, vaſtiſſimam hanc univerſi machinam fabricaſti: *Dixit, facta ſunt*; Quo igitur fine, O increata ſapientia, hanc gloriationem: En Domini Dei tui cælum eſt &c. æternitatis annalibus ad perpetuam memoriam inſcribi voluiſti? Et confeſtim dubium reſolvit ſequentibus verbis: Ut oſtendas, te omnia hæc ſervis tuis præſtare poſſe, ut revera præſtas. Enim vero cælum & terra omnipotentiæ & ſapientiæ Altiſſimi ſunt opera; At vero in quorum beneficium hæc ſunt fabricata, præterquam in commodum & utilitatem hominis? *Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum; Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*.

Oleaſt. in capit. 4. Deut.

II. Seneca magnitudinem divinæ Providentiæ deſcribens, unde, ait, hæc innumerabilia, oculos, aures, animum mulcentia? unde illam luxuriam quoque inſtruens copia? Neque enim neceſſitatibus tantummodo noſtris proviſum eſt, uſque in delicias amamur; Tot arbuſta non uno modo frugifera, tot herbæ ſalutares.

Seneca l. 4. de beneſ. c. 23.

res, tot varietates ciborum per totum annum digeſtæ, ut inerti quoque fortuita terræ alimenta præberent. Animalia omnis generis, alia in ſicco, ſolidoque; alia in humido innaſcentia, alia per ſublime dimiſſa, ut omnis rerum naturæ pars aliquod tributum nobis conſerret.

Manſi diſc. 2. n. 6. III. Scala Jacob, quæ a SS. Patribus dicitur providentiæ divinæ ſymbolum, una extremitate cælum, altera vero terram tangebat, ad denotandum, ſupremam illam providentiam ad omnes creaturas intellectuales, ſive cæleſtes, ſive humanas, ſe extendere. Atque inſuper ad omnia creata, omniaque viventia. Deus in vertice ſcalæ conſiſtebat dum miniſtri Angelici per illam aſcendebant, ut per hoc mendaces efficiantur perverſi illi, qui Deum blaſphemabant dicentes: Circa cardines cæli perambulat, & noſtra non conſiderat. Contra quos S. M. Eccleſia in Collecta quadam hunc in modum orat: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui cæleſtia ſimul & terrena moderaris.* Huic quoque ſcalæ accommodari poſſunt verba illa: Attingit a fine uſque ad finem, & diſponit omnia. Hoc enim ineffabili huic proprium eſt providentiæ. In Authore quodam moderno ſuper illa verba: *A fine uſque ad finem, &c.* citatam invenio ſequentem S. Auguſtini doctrinam: Attingit a fine uſque ad finem, id eſt, a cælo uſque ad inferiores partes terræ, a maximo angelo uſque ad minimum vermiculum. Obſervandum quoque eſt, quod hæc ſcala videbatur a cælo deſcendere, ac tum demum poſtea terræ inniti. Nos vero per ſcalas omnino oppoſitum facimus, prius enim ſcalam ſuper terram collocamus, eamdemque poſtea in altum erigimus, ac tunc per ſcalam ad illam partem acceditur, quam volumus: Cujus differentiæ myſterium hoc eſſe exiſtimo: Cum enim hæc ſcala Dei providentiam ſignificet, conveniens eſt, ut primo a cælo eandem promanare agnoſcamus, quæ deſurſum eſt ſapientia. Unde Clemens Alexandrinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron*, inquit, quia divina providentia deſuper ex iis, quæ ſunt principaliter tanquam ex capite, pervadit ad omnia; prius enim Altiſſima illa ſapientia in cælo diſponit, prævidet, & proſpicit omne illud, quod in beneficium noſtrum in terra futurum eſt. Præterea conſiderandum eſt, quod, ſicut ſcala duo habet latera, quibus gradus ſcalæ inſiguntur; ita providentia Dei ſtipata eſt fortitudine, & ſuavitate propter quod dicitur: Attingit a fine uſque ad finem fortiter; Ecce fortitudinem; Et poſtea ſubditur: Et diſponit omnia ſuaviter, per quam Deus operatur, dum fines a ſe intentos abſque ulla voluntati noſtræ illata violentia aſſequitur. Gradus vero hujus ſcalæ, ſive providentiæ divinæ, ſunt varii modi, quibus Deus in Mundi hujus diſpoſitione & regimine utitur. De ejus providentia dicere poſſumus: *Aſtitit regina a dextris tuis circumdata varietate*, ſcilicet modorum, ſeu mediorum, quibus utitur.

S. Gr. l. 34. mor. c. 5. IV. Interrogare non nemo poſſet, quonam myſterio Chriſtus nos juſſerit dicere: *Panem noſtrum*, & non potius. *Panem tuum?* Dubium hoc movet pariter; & ſolvit ſanctus Gregorius Magnus, dicens: Ecce, & noſtrum dicimus, & tamen, ut detur, oramus. Obſervandum eſt igitur, quod, licet res aliqua, quæ noſtra eſt, in manu ſit alterius, jure tamen a nobis tanquam noſtra poſtuletur. Panis tamen, cum in poteſtate noſtra non ſit poſitus, ſed eum nobis dare ad Deum pertineat, (juxta illud: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*) quomodo igitur illum noſtrum vocare poterimus, priuſquam illum habeamus? ſubdit S. Gregorius? Noſter quippe ſit, cum accipitur, qui tamen Dei eſt, qui ab illo datur: Et Dei ergo eſt ex munere, & noſter fit veraciter per acceptionem. Poſſumus tamen hujus aliam aſſignare rationem, cur ſcilicet panem noſtrum dicamus: nimirum quia ad prætendendum hunc panem jus habemus, quando ipſe voluit, ut Patrem illum vocaremus; hoc enim titulo ad paternam erga nos filios ſuos obligatur providentiam.

V. Certum eſt, quod omnis Chriſti actio ad noſtram dirigatur inſtructionem; quis autem eſt, qui neſciat, quod, cum Apoſtoli illum ſortiti fuiſſent Magiſtrum, de quo ſcriptum eſt: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione;* ſine dubio modicam illam familiam ſuam ſine ullis humanis auxiliis ſuſtentare poterat; & tamen conſtat, quod in manibus Judæ depoſitam habuerit pecuniam, qua mediante urgentibus collegii Apoſtolici neceſſitatibus ſubveniretur, ac proinde ex eo, quod divinus hic proviſor fecit, ſatis colligitur, quod diligentiam & proviſionem circa ſuſtentationem noſtram, juxta humanam prudentiam regulatam, prorſus excludere non voluerit. *Manſi diſc. 6. n. 4.*

VI. Quadruplex inordinatio ſolicitudinis vitanda circa temporalia. Primo, ut in eis finem non conſtituamus, neque Deo ſerviamus propter neceſſaria victus & veſtitus, ſecundo ut non ſic ſolicitemur, ut de temporalibus cum deſperatione divini auxilii anxii ſimus; unde Dominus dixit, *Scit Pater veſter &c.* Tertio, ne ſit ſolicitudo præſumptuoſa, ut ſcilicet homo confidat, ſe neceſſaria vitæ per ſuam ſolicitudinem poſſe procurare abſque divino auxilio, quod Dominus removet per hoc, quod homo non poteſt adjicere aliquid ad ſtaturam ſuam. Quarto per hoc, quod ſolicitudinis tempus præoccupat, quia ſcilicet de hoc ſolicitus eſt nunc, quod non pertinet ad curam præſentis temporis, ſed ad curam futuri; unde dicit: *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.* Ex his igitur, & omnibus aliis hactenus adductis, doctrinis, evidenter deducitur, quod labor, diligentia, & induſtria nequaquam ſit prohibita, ſed ſolum diffidentia timida, qua timemus, ne Deus nos in inopia noſtra deſerat, tametſi officium noſtrum integre præſtaremus. *ap. Manſi diſc. 6. tr. n. 6. 10.*

VII. Quærunt nonnulli, cur Deus Jacobo Patriarchæ ſcalam in ſomno; & non potius vigilanti oſtenderit, cum hac ratione diſtinctius hanc ipſi delineare potuiſſet. Richardus de Sancto Victore in ea eſt opinione, quod Jacob oculis ſomnolentis & dormitantibus ſcalam illam aſpiciens, illos præſignificarit, qui Deo fideliter ſerviunt, & clauſis quaſi oculis *Rich. de ex. mal. l. 5. p. 3. c. 16.*

in

Digitized by Google

in divinæ providentiæ ulnas ſeſe conjicientes, in ipſum confidunt, erga omnia terrena bona cæcos ſe exhibeotes; Hi enim ſunt, quorum Deus ſpecialem præ reliquis curam habet.

Oleaſt. in c. 49. Iſ. VIII. Deus providentiam ſuam oſtenſurus, apud Iſaiam dixit: *Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum, non eſurient, neque ſitient; quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.* At vero dicet fortaſſe aliquis, & qua ratione fieri poterit, ut quis in viis publicis, ubi non ſeminatur (& ſi ſeminaretur, granum ſemioatum a tranſeuntibus conculcaretur) ſuum inveniat alimentum? Dubium hoc Oleaſter in ſenſu myſtico ſolvit, inquiens: ubicumque ſunt ſervi Dei, ibi, quæ ſibi ſunt neceſſaria, habent. Ne ergo timeas, io via Dei aliquid tibi deficere, quoniam viæ, & montes alimenta tibi miniſtrabunt.

Men. diſ. 11. n. 3. IX. Evangelicum eſt oraculum, quod dicitur: *Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, &c.* In Græco habetur: ſi habeatis fiduciam. At vero quodnam in eo eſt myſterium, quod fiducia grano ſioapis aſſimiletur? Pro reſponſione notanda eſt hæc ſinapis proprietas, quod ſcilicet, quaoto magis contunditur, & in pulverem redigitur, tanto ſuam acrimoniam vehementius exhalet. Eodem modo animæ electæ cootingit; quæ ſuam in Deum habet confidentiam. Quanto enim magis deſolatam, omnique auxilii humani ſpe deſtitutam ſeſe deprehendit, tanto magis ſuam in Deum exercet fiduciam. Mulier Chananæam filiam habens a dæmone poſſeſſam, Salvatorem adiit, ut ejus ope liberaretur; qui tametſi ei diceret: *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael;* ipſa tamen animum non deſpondit, ſed majori cum fervore ſupplicationem ſuam replicavit: Et licet Chriſtus ei diceret: *Non eſt bonum, ſumere panem filiorum, & dare canibus;* ipſa tamen repulſam hanc denuo retudit diceodo: *Etiam, Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum:* Sed quiſnam fuit hujus tam vivæ, tamque conſtantis fiduciæ exitus? Nimirum confeſtim Dominum dicentem audivit: *O mulier, magna eſt fides tua! fiat tibi, ſicut vis: & ſanata eſt filia ejus ex illa hora:* Ubi obſervandum, quod, licet hæc mulier in hac occaſiooe poſita, multarum ediderit ſpecimina virtutum, humilitatis ſcilicet, patientiæ, charitatis, prudentiæ, perſeverantiæ, orationis &c. Chriſtus tamen ſpecialiſſime ejus fiduciam deprædicavit, idque eo fine, ut exiſtimo, ut per hoc oobis inſinuaret, quod, licet omnes virtutes in ordine ad noſtras orationes exaudiendas ei ſint gratiſſimæ, primo tameo loco vivam a oobis fidem & confidentiam depoſcat.

Ibid. X. S. Baſilius obſervat, quod eo tempore, quo aves Alcyones appellatæ, nidos ſuos in littore maris ædificant, pelagus tempeſtatibus conturbatum, ad tranquillitatem ſuam efficiant; unde ad noſtrum intentum ſequens elicit documentum, quod, ſi Deus Author, & Dominus omnium creaturarum, in harum avium obſequium, ut ſcilicet ova ſua quiete excludere poſſint, maria tranquillat; homo utique qui ad Dei imaginem & ſimilitudinem creatus eſt, de auxilio divino, a tam benefico Deo ſibi ſubminiſtraodo, diffidere nequaquam poterit.

XI. Omnia quidem in manu Dei ſunt, non male tamen quiſpiam dixit, tres claves Deum penes ſe habere, quas nemini committat: unam quidem clavem ad promendas pluvias, ventos, nives, & alios ejus partus aeris; clavem alteram ad reſeranda ſepulchra, & revocandos in vitam mortuos; tertiam ad panem & omne genus alimoniæ. Quod ſi Deus has promptuarias cellas occludat, quis aperiet? Ergo Deus rerum omnium promuſcondus: ab ipſo impetrandum, quicquid ducendæ vitæ neceſſarium eſt. *Drexel. l. 5. cap. 9. Heliotr.*

XII. Quærunt nonnulli, cur Deus Saulem in regem ungi voluerit; quem præſciebat multa impie facturum; ad quam quæſtionem ſic reſpondet Drexelius: Idem quæram & ego: Cur Deus Angelos creavit in gratia, quos ſcivit æternum torquendos in geheona? Cur Adamum in amœniſſimo horto collocavit, quo eum brevi ſciverat exturbandum? Cur Chriſtus Judam Iſcariotem in Apoſtolum elegit, quem præſcivit fore proditorem? Cur Apoſtolos ſuos in civitatem Samaritanorum miſit, quos prævidit non recipiendos. Quid hoc luſus eſt? Et tamen ejus generis infinita ſunt, Hieronymus ad rem reſpondens: Vis, inquit, ſcire rationem? Deus præſentia judicat, oon futura; nec condemnat ex præſentia, quem noverit talem fore, qui ſibi poſtea diſpliceat: ſed tantæ bonitatis eſt, & ineffabilis clementiæ, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & ſcit malum futurum, dans ei poteſtatem converſionis & pœnitentiæ. *Idem c. 9. §. 4.*

XIII. Ejuſdem divinæ providentiæ eſt, & facere bona, & permittere mala. Certe Deus nil umquam mali permitteret, niſi adeo potens & bonus eſſet, ut e quovis etiam malo bonum eliceret. Dic, obſecro, quæ umquam majora in orbe mala fuerunt, quam facinus Adami, & occiſio Chriſti? Et tamen noxa primigenia, Deum in humana membra e cælo detraxit: Mors Chriſti cælum nobis, & bona omnia reſtituit. Is artifex eſt Deus, ut e malis omnibus, velut e oequam plumbeis eliquare poſſit probatiſſimum aurum: Diligeotibus Deum omnia cooperantur in bonum. Magdalenæ vitioſitas multos correxit; Lapſus Petri quam plurimos erexit; dubitatio Thomæ innumeros confirmavit. Deo iſtud laudi eſt: *Metis, ubi non ſeminaſti.* Cum enim peccata non ſeminet, ex eis tamen colligit meſſem complurium bonorum. Vere Deus mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo ſugit, cum e grandibus malis bona non minora elicit. *Ibid. §. 4.*

XIV. Objicias hic forſan, inquit Drexelius, ſi velit Deus parentes meos mori, qua ratione poſſim ego parentum meorum obitum velle? Quod ſi Deus me aut illos damnari velit, an hoc ipſum velim & ego! Mi bone homo, patrem tuum, matremque vult Deus mori, non eo ſolum quo illis eripiatur uſura vitæ, ſed ut ſatisfiat debito Juſtitiæ, vel, ut ſervetur ordo naturæ, quod & te velle convenientiſſimum eſt. Ita prorſus ſi damoari te ve- *Ibid. c. 11. §. 1.*

Digitized by Google

veiit Deus, non ideo vuit, ut tibi maium puniat, & Juſtitiam defendat, qua ratione par eſt, & te velle, puniri noxas, etiam in teipſo.

TITULUS XLIII.

DILECTIO INIMICORUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Matt. 5. 44. I. EST actus charitatis, quo inimicus propter Deum diligit.

Actus.

Luc. 6. v. 28. Sex ſunt præcipui actus hujus dilectionis. Primus eſt pro eis *orare*, ut Chriſtus indicavit: Orate pro perſequentibus & calumniantibus. Secundus actus eſt, *bene loqui de illis*; juxta illud Chriſti, Benedicite maledicentibus vobis. Tertius eſt *ſalutare*, etſi ipſi non ſalutent, hinc & Chriſtus Apoſtolis præcepit, ut in quamcumque domum, etiam inimici, introirent, dicerent illi: Pax huic domui. Quartus eſt, *benefacere*, tam in anima, quam in corpore; uti Apoſtolus Romanos monuit dicens: Noli vinci a malo; ſed vince in bono malum. Quintus eſt, *mutuum dare petentibus*; *Rom. 12. v. 21.* quemadmodum iterum Chriſtus monuit dicens: Diligite inimicos veſtros; & mutuum date nihil inde ſperantes. Sextus eſt, *gratis dare*; ſic *Luc. 6. v. 35. Ibid.* enim, inquit Chriſtus: Eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos malos.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Matt. 5. v. 44. I. EGo dico vobis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, ut ſitis Filii Patris veſtri, qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.

II. Benedicite perſequentibus vos: Benedi- *Rom. 12. v. 14.* cite, & nolite maledicere.

Ro. 12. v. 20. 21. III. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus. Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.

IV. Si occurreris bovi inimici tui, aut aſi- *Exo. 23. v. 4. 5.* no erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacentem ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum ipſo.

V. Eſtote invicem benigni, miſericordes, *Eph. 4. v. 32.* donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.

Lev. 19. v. 18. VI. Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.

Eccl. 10. v. 6. VII. Omnis injuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ.

Prov. 12. v. 16. VIII. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam; qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt.

Prov. 24. v. 17. 18. IX. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas & in ruina ejus ne exultet cor tuum, Ne forte videat Dominus, & diſpliceat ei, ut auferat ab eo iram ſuam.

X. Noli de inimico tuo mortuo gaudere, *Eccl. 8. v. 8.* ſciens, quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

Neceſſitas.

XI. Si offers munus tuum ad altare, & ibi *Matt. 5. v. 24.* recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ad altare & prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.

XII. Eſto conſentiens adverſario tuo cito, *Matt. 5. v. 25.* dum es in via cum ipſo, ne forte tradat te Adverſarius Judici, & Judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.

XIII. Qui non diligit, manet in morte: o- *1. Jo. 3. v. 4.* mnis, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & ſcitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.

XIV. Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem *1. Jo. 2. v. 9.* ſuum odit, in tenebris eſt uſque adhuc. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt. Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quo eat, quia tenebræ excæcaverunt oculos ejus.

XV. Qui vindicari vult, a Domino inveniet *Eccl. 28. 1.* vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.

Æquitas.

XVI. Homo homini reſervat iram, & a *Eccl. 28. v. 3.* Deo quærit medelam? In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? ipſe cum caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit a Deo! quis exorabit pro delictis ejus?

Utilitas.

XVII. Si dimiſeritis hominibus peccata eo- *Matt. 6. v. 14.* rum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis peccata veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter vobis dimittet peccata veſtra.

XVIII. Relinque proximo tuo nocenti te, *Eccl. 28. v. 2.* & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur.

Media.

XIX. Memorare timorem Dei, & non iraſcaris proximo, memorare teſtamentum altiſſimi, deſpice ignorantiam proximi, id eſt, ne æſtimes, quæ per ignorantiam in te peccat.

XX. Memento noviſſimorum, & deſine ini- *Eccl. 28. v. 6.* micari: tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus (id eſt, corruptio & mors imminent homini ob neglecta mandata).

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. INimicitiam in aqua ſcribere oportet, ut *Iſidorus Peluſ. l. 1. ep. 115.* quamprimum oblitteretur, amicitiam autem in æs incidere, ut perpetuo firma & immota conſervetur. Neque enim ne odio ſimus (hoc quippe noſtri arbitrii haud eſt, ac fortaſſe ne fieri quidem poteſt, omni enim modo præſtantiſſimi quique viri improbis inviſi ſunt,

ac

ac propterea Sancti viri hujuſmodi odium ſubierunt) ſed ne homines, ſed improbitatem, qua laborant, odio habeamus, nobis imperatum eſt.

S. Bern. ſ. 2. 4. in Cantic. II. Sunt plerique, qui ſe dicunt parcere inimicis ſuis, nec velle iis nocere, tamen non poſſe eos videre, neque inſuper volunt cum eis loqui; contra quos Chryſoſtomus de compunctione cordis tractans; in illud. *Demitte nobis debita noſtra*, ait: Si tantummodo non lædas eum, qui te læſit, avertas te tamen ab eo, nec libenter videas, manet ſine dubio vulnus in pectore & dolor augeſcit in corde, quod ſi ita eſt, nondum utique, quod Chriſtus mandavit, expletur. Numquid tu ita vis propitium tibi Deum fieri, ut non quidem lædat, avertat tamen ſe a te? Cum nec peccatorum tuorum veniam poſcis, talem exhibere te debes his, qui delinquunt in te.

Cajet. in c. 19. Levit. III. Non vult ſimulatam remiſſionem, ſed ex intimo corde, qui cordium ſcrutator & Judex eſt Deus: Adeoque non ſufficit inimico reconciliari ſecundum oculos mundi, ſiquidem Deus, qui cor noſtrum penetrat, quæ dilectionis noſtræ ſit ratio, an ſcilicet vere aurum ſit, optime dignoſcit, quapropter S. Auguſtinus hoc ſalutare nobis tradit dogma dicens: Melius eſt, ut clames ore, & dimittas in corde, quam ſis blandus ore, & crudelis in corde. Neque minus efficaciter & apte eadem Chriſti verba explicat Dionyſius Carth. dicens: Cordialiter diligendo injuriantem, & culpam penitus dimittendo, ita ut nihil amaritudinis, iræ vel impatientiæ inhæreat animæ veſtræ.

D. Chryſ. ho. 41. in Act. IV. Vis acceptæ injuriæ eſſe memor, & inimicus? ſis inimicus, ſed diaboli, non membri tui: Propterea nos animo & ira armavit Deus, non ut enſem in noſtra corpora adjiciamus, ſed ut totum gladium in diaboli pectore immergamus.

S. Gregor. ho. 27. in Evang. V. Ille veraciter, hoc eſt, perfecte charitatem habet, qui, & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Ratio amoris hujus, ea videlicet, quæ hominem ad amandum Deum movere debet, Deus eſt, inquit S. Bernardus, quod copioſius explicat Caſſianus; Non aliter, ait, ad illam veram perfectionem aſcendere poterimus, niſi quemadmodum nullius alterius rei, niſi noſtræ ſalutis gratia prior nos ille dilexit, ita eum nos quoque nullius alterius rei, niſi ſui tantum amoris dilexerimus obtentu. Quamobrem ſtudendum nobis eſt, ut de timore ad ſpem, de ſpe ad charitatem Dei, vel ipſarum virtutum amorem perfecto mentis conſcendamus ardore.

S. Bern. ſerm. 30. in Cant. VI. Nulli vel inimiciſſimo homini negari quantulumcumque affectus, charitas, ſane in hac parte ambitioſa, permittit. Tibi noces, ſi non diligis inimicum.

D. Chryſ. in Pſal. 7. VII. Neque Chriſtus hoc juſſit; nos non habere inimicos, ſed non odiſſe, hoc enim eſt in noſtra poteſtate: illud vero omnino non eſt. Ne autem ſine cauſa odio habeamus, non eſt in noſtra poteſtate, ſed in eorum, qui oderunt. Improbi enim bonos nulla omnino de cauſa odiſſe conſueverunt, etenim Chriſtum quoque ſine cauſa odio habuerunt, quemadmodum dicit: Oderunt me gratis.

VIII. Jubemur diligere inimicos quoque, ut hæc ſit perfecta, & propria bonitas noſtra, non communis. Amicos enim diligere omnium eſt, inimicos autem, ſolorum Chriſtianorum. *Tert. ad Scapul. c. 1.*

Neceſſitas.

IX. Non poteſt concordiam habere cum Chriſto, qui diſcors voluerit eſſe cum Chriſtiano. *S. Aug.*

X. Dum vindictam adornas, primum te ipſum tormento afficis, veluti ſi carnificem iram tibi appoſuiſſes, dilanias tua ipſius viſcera. Quid enim miſerius homine perpetuo irato; Quemadmodum furioſi numquam fruuntur tranquillitate, ita qui ſimultatem gerit, & inimicum habet, nunquam fruitur pace, perpetuo æſtuans, tempeſtatemque cogitationum in dies aggravat, & verba factaque ſecum reputat, ipſius quoque nomini infeſtus, qui injuriam dedit. *S. Chryſ. to. 1. h. 22.*

XI. Quomodo poteris manus in cælum extendere, aut linguam movere, aut veniam poſtulare; ſi enim voluerit tibi Deus peccata condonare, tu id non permittis; cum adverſus conſervum offenſum animum retineas. *Idem.*

XII. Homo ſine peccato eſſe non potes, & vis ſemper tibi dimitti: totum dimitte ſemper. Quantum vis dimitti tibi, tantum dimitte. Imo homo intellige, quod remittendo aliis, veniam tibi tu ipſe dediſti. *S. Chryſ. in ſerm.*

XIII. Si non dimittis injuriam, quæ tibi facta eſt; non orationem pro te facis, ſed maledictionem ſuper te inducis, cum dicis: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus. *S. Auguſt.*

Æquitas.

XIV. Si in domibus veſtris Scorpiones eſſent, aut aſpides, quantum laboraretis, ut domos veſtras purgaretis, ut ſecuri habitare poſſetis? iraſcimini: inveterantur iræ in cordibus veſtris, fiunt tot odia, tot ſcorpii, ſerpentes, & domum Dei, cor veſtrum purgare non vultis. *S. Aug. hom. 42. c. 7.*

XV. Multa deliquimus, in magnis offendimus, & Dominum noſtrum irritavimus, dedit ex ſua humanitate hanc viam reconciliationis: ne igitur deſeramus hunc pulchrum Theſaurum, nunquid non in illius poteſtate fuit præcipere reconciliationem ſine ulla propria mercede; non enim habet, quia ſua præcepta corrigat, attamen ex ſua multa benignitate mercedem ſpopondit nobis, & magnam, & ineffabilem, & quam maxime deſideramus, nimirum veniam noſtrorum peccatorum. Quam veniam habebimus, cum & tantum prœmium accepturi, nec ſic quidem obſequimur legiſlatori, ſed perduramus in ejus contemptu? *S. Chryſ. hom. eis.*

XVI. Tantopere infelix eſt caſus inimici tui in peccato, tam eſt miſera conditio, ut vel hoc unum debeat tibi lacrymas miſericordiæ excutere, & ſtimulos addere, ut quacumque poteris arte, vel ope, erigas fratrem in cœno jacentem, liberesque a morte eum, qui in inferni faucibus eſt. Si aſinum inimici ſub onere jacentem lex antiqua ſublevare jubet, quanto magis animam. *Paulus de Palat. 4. in c. 5. Matt.*

XVII. Sæpe ſuggerit adverſarius noſter, quod niſi vindicemus nos de noſtrorum & noſtris *S. Bern. ſ. 2. ſerm. 10. c. 2. c. 1.*

ſtris illatis injuriis, veluti viles & vecordes reputabimur a pleriſque. Audi quid Prov. 13. dicitur: *Deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.* Nonne inſaniſſimus eſſes, ſi domo ſuper te ruente propter aliorum deriſionem, a ruina & mortis periculo affugere nolles? longe quidem majori laboras inſania, ſi ex vecordia detineris parcere inimicis, cum evadas non tantum ſupplicia æterna, verum etiam multa temporalia damna; Inſuper conſequaris divinam gratiam, & gloriam ſine fine manſuram.

Idem. XVIII. Quod ſi nec gehenna immineret odio laborantibus, ſaltem ob ipſius odii cruciatum, peccata proximorum condonanda eſſent; cum autem æterna ſupplicia nos maneant, quid ſtultius; quam hic & illic ſemetipſum mulctare, dum de altero ſe credit ultionem ſumere.

Utilitas.

ſ. Aug. ſ. 110. de temp. XIX. Qui te docuit orare, ipſe pro te allegat preces, quia tu reus eras. Gaude, quia ille erit tunc Judex tuus, qui modo Advocatus tuus eſt. Ideo ergo qui oraturus es, acturus es cauſam tuam, paucis verbis venturus ad illa verba: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Dicit enim tibi Deus: quid mihi das, ut ego dimittam tibi debita tua? quale munus offers? quale ſacrificium conſcientiæ tuæ imponis Altaribus meis? Continuo docui te, quid petas, & quid offeras. Petis, *dimitte nobis debita noſtra*; & tu offers quid? *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Debitor es ejus, qui falli non poteſt; habes & tu debitorem. Dicit tibi Deus: Tu debitor meus, ille debitor tuus, hoc facio ergo tibi debitori meo, quod tu feceris debitori tuo: rogas me pro miſericordia tua, noli eſſe piger in miſericordia, attende quod Scriptura dicit: *Miſericordiam volo magis, quam Sacrificium*; Noli offerre Sacrificium ſine miſericordia, quia non remittuntur tibi peccata tua, niſi offeras cum miſericordia.

ſ. Chryſ. ho. 18. in Joann. XX. Tu legem ſcribis de venia & pœna, tu in tui cauſa fers ſententiam: dimitte nobis, ſicut dimittimus, vide quid dicis, ne contra te enſem, ut inſanus & furens ſtringas.

ſ. Aug. ſ. 164. XXI. Carbones ignis congeres ſuper caput ejus, accumulabis ſuper mentem ejus carbones ignis, id eſt, ferventes & urentes pœnitentiæ dolores, beneficiis enim tuis victus, dolebit ſe injurias feciſſe tibi, a quo bona recipit, & convertetur ad pœnitentiam, ſicque lucraberis eum Chriſto.

ſ. Chryſ. ſe. 6. ho. 22. XXII. Fit odium maximæ utilitatis occaſio, frequenter quæ laudando, & gratificando non effecerunt amici noſtri, hæc præſtiterunt inimici laceſſendo maledictis, etſi vera objiciant: illi enim gratificantes, ſive aſſentantes, ſuperbiæ malum in nobis augent: hi vero odio perciti, crimina exprobrant, & nos ad vitiorum correctionem compellunt.

Idem ſ. 3. ho. 28. XXIII. Accepiſti injuriam, & eum, qui intulit, ulciſci cupis? Beneficiis eum affice, & ultus es. Si enim ulciſcaris, ſimiliter & te, & illum vituperabunt omnes: Si vero toleres, te quidem ſuſpicient; de illo autem male loquentur; quod vero majus malum & acerbius contingere inimico poſſit, quam videre inimicos omnibus eſſe admirationi, plauſuque excipi, ſe vero in oculis inimici ab omnibus vituperari?

XXIV. Diſce diligere inimicum, ſi vis cavere inimicum, ideo amplius monet: Exercere miſericordiam. Non eſt aliud vinculum charitatis, non eſt aliud vehiculum quo perducamur in hac vita ad illam patriam: extendite dilectionem uſque ad inimicos; ſecuri eſtote. Benefaciendo adverſariis, honorem defers Chriſto. Vide, quantæ virtutis, & æſtimationis ſit hæc beneficentia, hæc victoria. *ſ. Aug. in Pſ. 102.*

XXV. De ipſa perfectione diligendorum inimicorum, Dominus admonens, ait: *Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Qui ergo dicit ſe in ipſo manere, id eſt, in Chriſto, debet ſicut ipſe ambulavit, & ipſe ambulare. Forte hoc nos monet, ut ambulemus in mari: Abſit. Hoc ergo, ut ambulemus in via juſtitiæ, in qua via? jam commemoravi: Fixus in cruce erat, & in ipſa via ambulabat: ipſe eſt via charitatis. *Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt*, ſi ergo didicetis orare pro inimico tuo, ambulas viam Domini. *Idem tr. 1. in Jo. ep. 2.*

Facilitas.

XXVI. Illæ (Feræ) quamquam naturaliter ſæviant; ſi humana tamen natura palpentur, plerumque manſueſcunt; tu autem, qui illarum profecto naturalem feritatem, in eam, quæ contra naturam eſt, manſuetudinem, ſæpe commutas, quam habebis excuſationem? tuam manſuetudinem naturalem in feritatem, quæ naturæ tuæ inimica, convertens; cumque naturaliter feram ad manſuetudinem trahis, te manſuetum naturaliter, in feram rabiem natura repugnante perducis, & leonem quidem mitigas, reddiſque tractabilem, furorem vero animi tui omni prorſus efficis leone ſæviorem, & certe cum ibi ſint impedimenta, vel maxima, quod fera ipſa & ratione privata, & longe omnium alterius generis animalium excedit furorem, tu autem de copia donatæ tibi a Deo Sapientiæ, ipſam ſuperas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in beſtiis, cur in temetipſo una cum natura etiam voluntatis bonum prodidiſti? Itaque ſi te, ut alium hominem manſuefaceres, juberem, nihil hic quidem impoſſibile viderer imponere; quamquam excuſare poſſes, non te eſſe Dominum voluntatis alienæ, neque cuncta in tua voluntate conſiſtere. Nunc vero tua hæc proprie fera eſt, & cui certiſſimo jure domineris. Quam igitur habes Apologiam, quemve reperies honeſtum excuſationis colorem, qui, cum ſolerti ſtudio hominem quodam modo facies de leone, tu tamen negligens leo efficiaris ex homine. *ſ. Chryſ. ho. 4. in Matth.*

XXVII. Deus ita vult, & præcipit, & hoc gratum eſt illi; quanta quotidie facimus pro amicis, quos a nobis alienatos, & inviſos, orantibus amicis in noſtram gratiam recipimus, ut illis placeamus? O Chriſtiane! facis hoc pro amico, & non facis pro Deo: maxime cum hoc non ſolum conſulat, ſed præcipiat? *ſ. Th. de Vill. ſer. in Fer. 6. cin.*

XXVIII.

Digitized by Google

D. Chryſ. to. 1. ho. 22. XXVIII. Si dixero, jejuna; corporis imbecillitatem mihi excuſas. Si dixero: des operam ſacræ Synaxi, ſæculares curas. Si dixero: attende concionibus, imperitiam. Si dixero: iram dimitte, quid iſtorum allegare poteris? non corporis imbecillitatem, non imperitiam, non paupertatem, non occupationes; quapropter minime omnium hoc peccatum veniabile eſt.

Idem. XXIX. Quid facilius, dic quæſo, quam homini, qui te læſerit, iram remittere? non enim longis ad id peregrinationibus opus eſt, non pecuniarum inſumptu, non aliorum exhortationibus. Sufficit, ut tantum velis: ac jam virtus illa ſuum opus explevit.

Dignitas.

S. Bern. ſer. 31. XXX. Triplex offenſæ genus poteſt homini irrogari cordis, oris & operis, corde, odiendo, mala deſiderando. Ore detrahendo, infamando. Opere offendendo animam, perſonam, ſubſtantiam. Vis, de omnibus his honeſtiſſimam ſumere vindictam? Vis, quod nihil relinquetur inultum? ignoſce liberaliter corde, ore & opere. Si odit te corde, dilige eum amoroſo corde. Si nocuit tibi ore, in his, in quibus licitum eſt, lauda illum, ore devotam orationem ad Deum pro eo funde; ſi vero opere te aut tuos plurimum læſit, aliquod ſervitium, vel beneficium illi impende. O vindicatio benedicta, & omni pietate & honeſtate præcipua, & ſibi bene conſcia, proximo pacifica, atque Deo ſumme grata.

Idem. XXXI. Nulla honeſtior vindicta de hoſte ſumi poteſt, quam indulgentia liberalis; proinde etiam magnus Seneca de quatuor virtutibus ait: ſcio magnum vindictæ eſſe genus, poſſe ignoſcere.

S. Chryſ. hom. 2. XXXII. Tunc temporis magis exultans (David) quam cum Goliath dejeciſſet; ſiquidem hæc illa magnificentior erat victoria, hæc magnificentiora ſpolia, hæc præda illuſtrior, hoc glorioſius trophæum. Siquidem illis, & funda, & lapidibus, & acie habebat opus, hic vero cuncta prudentia rationeque peracta ſunt.

S. Baſil. ep. 164. XXXIII. Illud tibi animadvertendum fuerit, quod de iis, qui deliquerunt, multi quidem eorum, qui ante nos vixerunt, ſupplicia ſumpſerunt, quorum immortalis memoria per omnia ſæcula durat.

Paulus de Palat. in cap. 5. Matth. XXXIV. Accendamur ad benefaciendum inimicis, ubi adverterimus, quod, qui pro inimicis orat, quique inimicos diligit, & fovet, ſpectaculum eſt Mundo, & Angelis, & hominibus; ſpectat Deus, ſpectant Angeli, ſtupet mundus, attoniti redduntur homines, cum vident Chriſtianum reddentem non malum pro malo, ſed pro malo bonum.

S. Greg. hom. de Martyr. XXXV. Mori a perſequente, Martyrium in aperto eſt opere: ferre vero contumelias, & odientem diligere, Martyrium in occulta cogitatione; diſce diligere inimicum, ſi vis cavere inimicum.

S. Aug. l. Conf. XXXVI. Nihil mirabilius in rebus humanis, quam diligere inimicos.

S. Aug. in Enchir. XXXVII. Multa ſunt genera eleemoſynarum, quas cum facimus, adjuvamur, ut dimittantur peccata noſtra, ſed ea nihil eſt majus, qua ex corde dimittimus, quod in nos quiſque peccavit.

XXXVIII. Nihil poteſt eſſe fortius, nihil magis egregium, quam audire noxia, & non reſpondere contraria. *Caſſiod. ſuper Pſ.*

XXXIX. Virtus eſt coram hominibus, tolerare inimicos, ſed virtus coram Deo, diligere, quia hoc ſolum ſacrificium Deus accipit, quod ante oculos ejus in altari boni operis unitatis flamma incendit. *S. Greg. in Paſtor.*

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

I. CHriſtus in cruce ſuffixus dixit: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt. Sed & S. Gertrudi quondam revelavit, ſe ideo præ cæteris creaturis, quæ in humanitate ipſi deſervierunt ad commoda corporalia (qualia ſunt vaſa, quibus in infantia balneatus eſt) multo majorem honorem ſpineæ coronæ, & lanceæ contuliſſe, ut & ipſi dilecti adverſariis majorem honorem & amorem, quam benefactoribus impenderent. *Luc. 23. v. 34. L. 4. in fin. c. 14.*

II. S. Stephanus, cum lapidibus obrueret, clamavit voce magna dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Quam efficax autem hæc fuerit oratio, S. Auguſtinus indicavit, dum dixit: Si Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet. *Act. 7. v. 60.*

III. S. Jacobus Apoſtolus a Judæis de pinna templi præcipitatus ac morti proximus dicebat: Domine, da illis veniam: quia neſciunt, quod faciunt. *Surius in vit.*

IV. S. Paulus de ſe & aliis Apoſtolis confeſſus eſt; maledicimur: & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſecramus. *1. Cor. 4. v. 12.*

V. Joſeph Patriarcha petentibus veniam fratribus dixit: Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum. Nolite timere; ego paſcam vos & parvulos veſtros, confortatuſque eſt eos, & blande, ac leniter eſt locutus. *Gen. 50. v. 21.*

VI. David cum a Semei malediceretur, cohibens Abiſai a vindicta dixit; Dimitte eum, ut maledicat; Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David; & quis eſt, qui audeat dicere, quare ſic fecerit? *2. Reg. 16. v. 10.*

VII. Cum Abbati Stephano nutriaretur ipſius triticum a quopiam exuſtum eſſe, reſpondit ipſe: Væ illi, qui hoc fecit, quoniam Deum offendit. *Petrus Sanch. in Reg. Dei p. 6. c. 12.*

VIII. Maria de Aſcenſione ſi ab aliqua ſorore injuriam accepit, ſtatim ad Euchariſtiam in templum ſe conferebat, cordeque ſinceriſſimo dicebat; En, Domine mi, munus, quod ad te defero, ut acceptum ſit, precor, & ignoſce ſorori meæ, cui non cogitanti talia exciderunt. *Barri in ſol. die 7.*

IX. S. Nicephorus M. cum ſæpius a Sapritio veniam, & reconciliationem petiiſſet, eamque Sapritius, dum ad martyrium educeretur, dare nollet, iſte quidem mutato propoſito Diis thus obtulit, S. Nicephorus autem pro eo collum gladio feriendum obtulit. *Sur. to. 1. 9. Febr.*

X. Alexander Patriarcha Hieroſolymitanus fu- *Pratum ſpir. c. 14.*

ſugientem a ſe, ac multa ſurantem, Notarium ſuum, poſteaque victum ac captivum 85. nummis redemit. Unde in ea civitate dici tunc ſolebat nihil eſſe utilius, quam Alexandro maleſacere.

PP. p. 1. cap. 141.

XI. S. Apolonius, cum a Philemone Choraula multis injuriis laceſſitus nihil aliud reſponderet, quam: *Miſereatur tibi Deus, Fili mi, & nihil horum, quæ locutus es, in peccatum reputet*: effecit, ut Philemon converſus martyrium cum ipſo obierit.

Faber in f. ſto S. Steph. n. 3. n. 3.

XII. Eliſabetha Ungharize Regis filia, cum rogaſſet aliquando Deum, ut omnes, qui eam injuria affeciſſent, ſingulari viciſſim beneficio afficeret, audivit a Deo, numquam ipſam in oratione ſic placuiſſe, obtinuiſſeque remiſſionem omnium peccatorum.

Raynold. ad annum 1232. nu. 39.

XIII. In Annalibus Eccleſiaſticis de Nobili quodam refertur, quod die quadam egreſſus, ut ſe de eo, qui patrem ſuum occiderat, ulciſceretur, tandem illum obvium habens, dum in procinctu eſſet, ut ferro illum transfigeret, hic ei ſupplex factus, amore crucifixi eum, ut ſibi dimitteret, rogavit; qui crucifixi nomine audito compunctus, & placatus ferrum in vaginam recondidit, cumque poſtmodum idem Nobilis, tamqnam legum ſtatus Equeſtris transgreſſor, a Ricardo Angliæ Rege, exilio omniumque bonorum ſuorum confiſcatione mulctaretur, tandem poſt longum exilii tempus Eccleſiam aliquam ingreſſus, Deum orare cœpit, ut cor Regis emolliret in veniam, & pœnæ ſuæ remiſſionem; Factumque eſt, ut quoties hunc in finem coram crucifixi imagine genua flectebat, toties Chriſti e cruce pendentis imago, in ara expoſita caput inflecteret: quo conſpecto ingenti miraculo, Richardus Rex evocavit Equitem ſqualore obſitum, percunctatur, quod Deo gratiſſimum opus aliquando edidiſſe putaret, eoque ſubjiciente parentis interſectori veniam per crucifixi vulnera exoranti ignoviſſe, audita rei ſerie, & cauſa exilii, in patriam, priſtinos honores, fortunaſque reſtituit.

XIV. Neque minus memorabile eſt illud S. Joannis Gualberti exemplum, qui dum juvenis eſſet paternis obſecundaturus placitis; inimico inſidiabatur uſque ad mortem, quem cum aliquando inermem inſtricta ſemita, ubi effugere non poterat, offendiſſet, miſer ille ad hujus ſe pedes provolvit, vitamque donari petiit amore Chriſti crucifixi. Quibus verbis emollitus Gualbertus eum e terra ſublevatum amplexatus eſt, eumque ſecurum eſſe juſſit, utpote qui bono uſus fuiſſet advocato. Suum itaque proſequens iter Joannes Eccleſiam intravit in via, ibique orare cœpit coram quodam Crucifixo, qui illi caput inclinavit, quaſi propter ſervitium, quod ſibi, inimicis propter amorem Dei parcendo, præſtiterat, gratias acturus. Qua miraculoſa Domini correſpondentia tunc confuſus adoleſcens, interius ſe illuminatum ſenſit, moxque Mundo renunciare, ſubque Chriſti labaro impoſterum militare ſtatuit, quod & fecit, quando Religionem ingreſſus, alterius ipſe Religionis fundator evaſit.

XV. Philippus Altieri Baro Aquilanus aliquando vulnus ex bombarda mortale accepit in genu, & latere, unde menſibus multis de vita periclitatus fuit, ad ignoſcendum igitur exhortatus, reſiſtebat, & quantumvis ſe id facturum ſæpius promitteret, in propoſito tamen conſtans non perſeverabat. Femur magis magiſque intumuit, morbuſque ita auctus eſt, ut pene moreretur. Poſt varios itaque graveſque aſſultus, ex corde toto injuriam remittere ſtatuit, ideoque inimicum vocatum amplexatus eſt, eique reconciliatus. Statim non ſolum mortem imminentem evaſit, ſed a morbo illo convaluit, ut ſanus factus ſit, pluſque virium habebat in femore olim vulnerato, quam in altero.

Hiſt. ſoc. Aug. in Manis.

XVI. Memorabilis quoque eſt hiſtoria in Annalibus Eccleſiaſticis memorata de Leone III. Summo Pontifice. Nepotes enim Adriani Papæ invidia propter Leonis electionem excæcati, quos illi eruentes, ad radices uſque linguam ei abſciderunt. Deus autem innocentium defenſor, intercedente S. Petro, cui ſe recommendarat; nocte ſequenti vitam, linguam, totalemque ſalutem illi reſtituit miraculoſe, ita ut merito gloriari poſſet: *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ, a quo trepidabo?* ſed quam putatis tam prodigioſi miraculi fuiſſe originem? Cum Carolus Magnus ſacrilegos illos Adriani Nepotes pœna capitali mulctare decreviſſet, Leo omni cum zelo & ſpiritu ſe ei opponens, id effecit, ut loco mortis in exilium tantum ablegarentur.

Baron. ad ann. 799.

XVII. Joannem Riberam Archiepiſcopum Valentinum ab homine, in quem aſſidue, nec vulgaria contulerat beneficia, apud Regem ac Pontificem M. impudentiſſime accuſatum, domeſtici quondam urgebant, ut dignitati tuendæ cauſam ageret ſuam, hominiſque invidi, ac perfidi conſilia retegeret; ſed veritatis unius ſtantem judicio numquam pepulerunt, ut aliud vellet experiri. Prodidit ſe ipſam paulo poſt impudentia, & graviſſimi Principes ingenti calumniatoris probro juſſerunt eum a Joanne veniam deprecari. Verum Joannes, qui eas inter offenſiones patrem non exuerat, ad ſe adeunti obviam ad ſcalas factus, atque perhumaniter amplexas, ſecretum in conclave deduxit, neque paſſus illatæ injuriæ mentionem inferri, amiciſſima in confabulatione diu ſecum habuit, nec minori charitatis ſignificatione dimiſit. Injuriam argo, unus quidam fecerat, ſed alter non acceperat.

Jo. Rib. l. 1. c. 1. exempl. 4.

XVIII. Detulerant Joannis Avilæ nomen ad Quæſitores fidei, quorum in Hiſpaniis Tribunal præcipua judiciorum ſaveritate celebrarimum eſt, homines, non minus libidinis, quam iræ atrocis, atque nequiter ingenioſi; ita enim calumniam adornaverant, ut, quia fraus deprehendi non poterat, Joannes, poſt annua vincula magis inter damnatos, quam inter reos, ab ipſis judicibus haberetur, tanta ſui nominis cum infamia, quanta paulo ante fuerat fama ſanctitatis. Verum, ut manifeſta tandem fraude ſuggeſtui redditus, frequentiſſimam ad concionem primum dicero aggreſſus eſt, nihil de ſe prætandum ſibi eſſe duxit, ſed pro accuſatoribus preces a circumfuſa concione

Idem ib. exem. 2.

Digitized by Google

ne, ſerena fronte, lætis oculis, ac pia quadam vocis ſuavitate depoſcens, omnes in tantæ virtutis egit admirationem; quamquam enim hæc virtus teſſera ſit nominis Chriſtiani, noſtroque in agro proveniat, neſcio qoa tamen efflante aura, adeo frequens enecatur, ut veluti aliunde advectam atque ideo rariorem admiremur. Equidem vera fatentibus ardua res eſt, ex odio amorem legere.

Ibidem exem. 5. XIX. Aſſueta ſolitudini Joannis S. Guilielmo Eremitæ Auguſtiniani ſapientia, hominum etiam conſuetudinem tulit, & quidem graviſſimis injuriis laceſſita. Oppidum eſt in Etruria, cui Battiniano nomen, quo ex vicino S. Guilielmi ſaltu, egenorum, animorumque magno bono divertebat Joannes; eo in oppido agebat villicus nobilis Florentini, ſcortator idem impudentiſſimus, & iræ impotens in paucis, ergo a Jeanne pudicitiæ admonitus, excandeſcens homo impurus, leniſſimo monitori faciem colapho publice verberavit, prodidere ſe diu meditata præcepta patientiæ. Advolvitur illico impotentiſſimi ruſtici genibus Joannes, manumque injuriæ adminiſtrani blande oſculatur; & ne Dominus indicio audito eum procuratione amoveret, Florentiam uſque iter ingredi non dubitat, ratus, minorem eam eſſe patientiam, quam charitatis decora non augerent; præſtitit plurimos annos in ſilvis latuiſſe virtutem, ut tanto inde cum ſplendore prodiret.

Ibidem exem. 6. XX. Nec ſolis in ſilvis creſcit patientia inimicorum amans; nihil minus illuſtre nobis exemplum reliquit Thomas Villanova, qui hominem de clero, quod corruptiſſimis, moribus Ordini dedecori eſſet, quum paulo acrius objurgaſſet, ille contumacia elatus in Thomam invehi, eique in ſe, qui ſacrorum Quæſitorum in familiaritatem adſcitus eſſet, nihil Archiepiſcopo juris eſſe, vociferari cœpit, adeo inverecunde, ut niſi Thomas ſe ipſum incuſans, ſuorum iras repreſſiſſet, nonniſi male mulctatus inde abiturus fuiſſe videretur. Verum peracto Quæſitoribus indicio, jubent illi hominem corripi, atque in vincula duci. Ejus rei nuncium Thomæ accumbenti quum eſſet allatum, exilivit, atque impranſus conſcenſa mula ad quæſitores accurrit, & quum multis fruſtra egiſſet, ne miſero illi linguæ impotentia, ultra quam non peccaverat, fraudi eſſet, ad extremum ſancte confirmans, non abiturum ſe, niſi voti compotem, ſibi ut incolumem redderent, pervicit. Tum peramanter amplexum, impoſitumque mulæ totam per urbem pari ſecum equitantem gradu circumduxit, ac ſermones miſcuit amiciſſimos: Dixiſſes, de victis injuriis triumphum longe ampliſſimum agi.

Manuſ. ſr. 37. diſc. 8. n. 15. XXI. In aliquibus Simonis Berti manuſcriptis ſermonibus, qui Florentiæ in Bibliotheca S. Martini aſſervantur, ſequens pariter refertur factum, de quodam privatæ conditionis viro, qui cum fratrem cujuſdam nobilis occidiſſet, neque hujus indignationem aliter declinare poſſet, Eccleſiam ingreſſus, ibi homicidium confeſſus eſt, illius pœnituit, ſeque Deo ex corde recommendans, ſe reſolvit ſuſpenſo ad collum capiſtro dicto Nobili ſe ſiſtere, ab eoque veniam petere, quod & in die Veneris, interceſſionem Jeſu Chriſti in die illo implorans, aggreſſus eſt. Hoc igitur ſpectaculo permotus fuit Nobilis, ut venia indulta reum amplexatus fuerit, dicens: Vade in pace, frater, Deus remittat tibi in cælis, ſicut remitto tibi in terra. Nocte autem ſequenti eidem Nobili Chriſtus apparuit, dicens: Quoniam heri amore mei condonaſti inimico tuo, noveris, me animam fratris tui occiſi hac hora e purgatorio liberaſſe: inſuper animam patris tui prius mortui ex eadem pœna exemiſſe, & ambos mecum duxiſſe in gloriam cæleſtem. Deinde idem ſuperaddit Author, quod Chriſtus ei dixerit, ut infra dies octo ſe ad vitam æternam adeundam diſponeret, unde paulo poſt infirmatus, omnibus Eccleſiæ Sacramentis munitus, animam ſuo tradidit Creatori Paradiſo inferendam.

XXII. Vidua quædam unicum habebat filium, nobilem juvenem, multarumque opum hæredem, quem dum quidam ejus occidiſſet inimicus, atque in fuga conſtitutus miniſtros Juſtitiæ ſibi imminere adverteret, mater occiſi eum jamjam capiendum videns, atque interius Dei præcepto, quo inimicos amare, iiſque beneſacere jubemur, exſtimulata, homicidam periculo eripuit, equum, pecunias, omniaque alia neceſſaria ſubminiſtrando; ut ſecurius omne evaderet periculum: Quod cum feciſſet, ingreſſa eſt oratorium ſuum, & pro filii anima oravit: Cui oranti aſtitit Filius luce ornatus, matremque ſic affatus eſt: Cum inimico peperciſti, & pro me oraſti, mater mea vere effecta es, plus quam cum me genuiſti; inſigni enim tua charitate & oratione a Deo obtinuiſti veniam omnium meorum peccatorum, & indulgentiam conſecutus ſum multorum annorum, qui mihi remanebant in purgatorio exſolvendi: ſicque in matris oculis cælum aſcendit. Addit Faber: Ipſam qq. matrem per filium de beatitudine obtinenda aſſecuratam eſſe): De hac cerre matre illud aſtrui poteſt, quod de Sancta Monica in ejus lectionibus in hæc verba legitur: Dupliciter mater, quia eum mundo, & cælo peperit. *Ib. diſc. 15. n. 11.* *Faber. in Fed. S. Sreſ. conc. 9. n. 1. in Oſorio.*

XXIII. Tempore S. Philippi Nerii, pro ut in vita ejus legitur, quidam erat juvenis, qui ad omnes rationes penitus ſurdaſter, injuriam capitalem ſovebat in corde ſuo, hujus itaque aliquando præſentiam nactus Sanctus vir, maximo com ſpiriru crucifixum arripuit, atque ita juvenem allocutus; Ecce hic, cogita quantum pro amore tuo Dominus iſte ſanguinem profuderit, & ſuis non modo ignoverit inimicis, ſed & inſuper pro eorum venia Patrem æternum rogaverit; An non vides miſer, qualiter quotidie recitans, Pater noſter, loco veniæ peccatorum tuorum vindictam paras quibus dictis præcipit, ut ſecum genua flecteret, & aliqua verba per modum orationis coram eodem Crucifixo ſecum pronunciaret, quibus ſanctus duritiam & obſtinationem cordis exaggerans, inſuper gravitatem peccati juvenis iſtius demonſtrare cœpit. Paruit ille, genuflectit, cumque orationem incipere vellet, ne verbulum quidem pronunciare potuit, quin potius totus contremiſcere cœpit, in *l. 2. c. 9. n. 4. vita S. Philip. Ner.*

eoque ſitu per longum remanens tempus, tandem ſe in pedes erexit, cum dicto: Ecce me, Pater, paratum ad obedientiam præſtandam: Ego omnem ignoſco injuriam, & quamlibet ſatisfactionem præſtare paratus ſum; ita dixit & fecit promptiſſime.

S. Chryſ. ho. 20. ad pop. XXIV. Refert D. Chryſoſtomus, quod, cum Conſtantini Magni ſtatua ingenti injuria affecta fuiſſet, iſque ad eam vindicandam irritaretur, vultu, manu ſua tacto: reſponderit: Ego nuſquam vulnus in fronte factum video, ſed ſanum quidem caput, ſana vero & facies tota. Quem heroicum actum poſtquam S. Doctor recenſuiſſet, tandem exclamat dicens: Hoc verbum hactenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, ut hujus memoriam extinxit. Quod non ſit hoc trophæis ſplendidius.

XXV. De Carolomagno potentiſſimo & invictiſſimo Franciæ Rege ſcribitur Baronio, quod, cum incognitus ab Abbate Montis Caſſinenſis, habitu religioſo indutus fuiſſet, iſque in viliſſimis cuſinæ ſervitiis conſtitutus ob ſuam in illis obſequiis inexperientiam quemdam commiſiſſet errorem, coquus calore vini ſuccenſus inſignem ei impegerit alapam: cui ille ſine ulla mentis turbatione facie ſerena reſpondit, condonet id tibi, O frater, Dominus, & Carolomagnus. Et tametſi idem coquus hunc ictum aliis temporibus non ſemel, ſed tricies repetiviſſet, ipſe tamen ſemper conſtans, ſibique ſimilis nullum oſtendit indignationis veſtigium, tametſi ejus in ſervitio collega, has injurias diutius tolerare nequiens, eaſdem in coquo ultus fuerit.

XXVI. In vita Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quod, dum quidam ejus nepos dolens domum rediiſſet, ſanctum adiens Epiſcopum, ſingultibus, & voce ſuſpiriis interrupta, irrogatam ſibi a quodam tabernario ſignificarit injuriam, Sanctus vero Patriarcha, ut illum conſolaretur, dixit ei: Quomodo poſſibile eſt, aliquem adeo fuiſſe temerarium, ut hac te injuria afficere præſumeret? talem utique de illo ſtatuam vindictam, ut tota Alexandria inde rapienda ſit in admirationem. Quibus verbis auditis, ira nepotis non nihil conquievit, exiſtimans Epiſcopum ſeverum de injuriante ſumpturum eſſe ſupplicium; at vero quid accidit? Nepotem ſuum amplexatus eidem dixit, quod ſi agnoſcere cognatum, & viciſſim, ut talis ab eo agnoſci vellet, ſe ad remittendam injuriam, eamque patienter ferendam diſponeret, eo quod vera parentela non a carne & ſanguine, ſed a ſpiritu & virtute derivaretur. Unde cum ſumma omnium admiratione, & cum incredibili ſua gloria, hoc de illo ſtatuit vindictæ genus, quod ſcilicet illum a quodam tributo annuo, quo ei obligabatur, in perpetuum liberaret.

XXVII. S. Franciſcus Saleſius ſemel in via obviam factus illi, qui famam illius multis maledictis, falſiſque criminationibus præſciderat, ultro accurrens, & manum illius dextram prehendens, vultu hilari, ſerenoque: odiſti, inquit, me, ſat ſcio: ſic tamen hebeto, ſi oculorum alterum mihi effoderis, fore, ut altero te benigne intuear. Nec tamen ſic ferreum pectus emolliit; At ſceleſtus ille brevi poſt exitiali exitu vitam flagitioſiſſimam clauſit. Sæviebat alias calumnia in ſanctum Epiſcopum, & aliunde in eum evomebat virus atrocitatis ſuæ. Apud Ducem Hemoroſium Principem facilem alioqui & benignum, deblateraverunt quidam adverſus Epiſcopum iniquiores, tum in ipſum, tum in fratres ejus Germanos, Bernardum Baronem Saleſienſem, & Joannem Equitem Melitenſem, aliquid, unde in Ducis mente orta de eorum fide ſuſpicio, & ex ſuſpicione diffidentia. Ubi id perſenſit vir pacificus, cedendum ratus iracundiæ, cum utroque fratrum Anecio Saleſium ſeceſſit: quoniam tamen a divina gloria eſſe exiſtimabat, ſe ibidem Anecii adeſſe per inſtantem quadrageſimam, ſcripſit ad Ducem ea conſtantia, quæ ineſſe in ſervis bene ſibi conſciis ſolet, in hanc omnino ſententiam: *Infida in primis eſt noſtis teſtificatio, Princeps celſiſſime: ac qui per tenebras iter habent, iis occurrunt pleraque periculoſa, & quorum eventum præſtare nemo queat. Quod veſtra Celſitudo expoſtulationes de me deque fratribus meis, excepit, fecit juſte, ſi admiſſio tantum aurium tenus: ſin eæ ad cor uſque veſtræ Celſitudinis penetrarunt, ignoſcat mihi, ſi ajo, ſervus utique fideliſſimus, & indignus licet, Paſtor tamen V. Celſitudinis, factum ab ea perperam, atque adeo dolere eam debere, quod accuſationes eas, etiamſi cum vero conſentirent, admiſit præpropere. Etenim antequam delationes ullæ in proximum admittantur, diſquirendum rite, & ordine, veræ an falſæ ſint: non poteſt autem diſquiſitio illa legitime fieri, niſi auditis partibus, quiſquis ſecus tradit, prodit utique animam V. Celſitudini: Nam quantumcumque fide digni cenſeantur accuſatores, audiendi tamen ſunt, qui accuſantur, & expendenda diligenter ea, quæ ad ſeſe purgandos afferunt.* Quæ cum ſcripſiſſet juſtitiæ potius ſtudio, quam declinandæ vexationis, acquievit poſtmodum, eoſque, a quibus laceſſitus tam indignum in modum erat, arcta ſemper benevolentia complexus eſt, cum iis ita verſans, ut ſignificationem nullam umquam dederit ægritudinis, aut recordationis acceptæ injuriæ. Quotidie cum iis agebat, at ea lenitudine, quæ tantæ morum ſanctimoniæ apte reſponderet, & cæteroque eo magis ſuſpiciendæ, quod de injurioſis illis optime jamdiu meritus erat. Ac ut beneficia quidem, quibus eos ornaverat, alia prorſus omnia flagitare videbantur ab ingratis, ſic, ſi hominum conditionem ſpectes, incendere debere videbantur indignationem exulcerati animi: ſed nihil tale in Franciſci mente umquam extitit: ſemper non modo ſincere, ſed etiam comiter cum iis egit, ex effatis Evangelicis, miſera illa ſimulatione prorſus ablegat, qua nihil inter eos, qui injurias aut acceperunt, aut accepiſſe ſeſe putant frequentius. Eodem modo ultus eſt injuriam ab Sacerdote in ſe profectam, illitterato æque & audaci. Is cum beneficium Curatum ab Epiſcopo impetrare minime potuiſſet ob imperitiam; repulſam illam, quamvis juſtam, tulit tam impotenter, ut

fa-

famoſum libellum & ſcripſerit in virum Dei, & ſcriptum eidem obtulerit, in templo verſanti. Nam cum Canonici communi Capituli decreto factum tam indignum, tamque impium ulciſci plane vellent, interceſſit Paſtor bonus, & tantum non in genua ſeſe demiſit; pœnam reo deprecaturus: neque modo eos flexit ad veniam, ſed etiam injurioſo illi honeſtiſſimam apud Pedemontanum Principem conditionem curavit.

Pomeg. in fac. p. 2. c. 6. XXVIII. Hiſpanus quidam in Regno Mexicano ab altero laceſſitus injuria, tanto in illum odio exarſit, ut juraret, ſe barbæ & capitis pilos non raſurum, neque ungues, neque expiaturum exomologeſi animum prius, quam adverſarium e medio tolleret. Audit ergo, illum viſum in civitate a loco, in quo erat, viginti leucas diſtante, iterum diris ſe devovet, ſi cibum prius ſumat, quam hoſti vitam eripiat, & e veſtigio equum conſcendit, ita jejunus emetitur, & intelligens, adverſarium in foro eſſe, eo ſe confert, ſclopeto ad necem inferendam expedito inſtructus, & dum illum oculos circumferens, inveſtigat, nec reperit; caſu fortuito Patrem Societatis in foro ad turbam confertam Catechiſmum habentem vidit, & ratus, hoſtem forte in illa multitudine eſſe, accedit, & Patrem tum de Dei miſericordia in pecantes diſſerentem audit; compungitur, ſuam in odio proximi pertinaciam incuſat, divinam in ſe clementiam demiratur, plorat, & concione abſoluta Patrem inſecutus, ad pedes ejus provolvitur, & lacrymis perfuſus culpas confeſſione eluit, iterumque vovet, ſe cibum non guſtaturum, etſi jam triduo non ſumpſiſſet, niſi cum inimico rediiſſet in gratiam, votum illud fruſtra diſſuadente Sacerdote; tandem hoſtem, ob neſcio quod debitum, in carcerem conjectum reperit, ac denique (quod prefectæ charitatis eſt) equum & arma divendit, & ducentarum librarum argenti pretio inde conflato, ære alieno, & carcere hominem liberat, hoc ſolum efflagitans, ut deinceps amici, & fratris loco ſe habere velit.

Engelg. Dom. 1. poſt Pent. §. 1. XXIX. Cui Hiſtoriæ amplius fidem facit Engelgrav. quando eam ita narrat: In Mexico Hiſpanus juravit, ſe, priuſquam ſuum hoſtem e medio tolleret, nec barbam radere, nec ungues reſcindere, nec confiteri velle; idque jam duos annos. Audierat, inimicum applicuiſſe ad urbem quamdam ax. leucis inde diſſitam, ergo iterum ſe obſtrinxit, nec cibum nec potum ſe admiſſurum, priuſquam eum peremiſſet. Quare citato equo illuc feſtinat, ubi intelligit hoſtem in foro deambulare, eo ſe armatus confert. Sed opportune tunc quidam e noſtris in trunco catecheſim tradebat: Accedit illuc, num in turma hoſtem videret. Interim Patrem audit fervide de Dei miſericordia loquentem: Unde furor remiſit, ac tandem in lacrymas deſiit. Patrem inſequitur, & apud eum ſe expiat. Perſtat in propoſito, nihil cibi capere, donec in eum incidiſſet, quem occiſum volebat, ut eum ſibi conciliaret, quem ubi audivit, ob gravia debita carcere teneri, eum adit, & ad pedes proſtratus veniam petit, equum, & arma vendit, pretio 200. librarum, & ejus debita expungit.

XXX. Quidam in Italia cohortis ductor hiemabat in Dominicanorum monaſterio, cui Fr. Michael Ghiſlerius præerat; is rogabat ductorem, ut ſuorum militum licentiam compeſceret; ſed alter iratus, minatus eſt P. Priori, ſi hiſcere auderet, velle ſeipſum in proximum puteum præcipitare. Poſt annos aliquot Prior factus Pontifex S. Pius V. dictus eſt. Ad eum præfectus ille militum a civitate ſua miſſus legatus fuit negotiorum cauſa: Quem ubi S. Pius V. vidit abjectum ad pedes ſuos, rogavit; num illius fratris meminiſſet, quem voſebat in puteum dejicere? ajenti, recordari ſe minarum illarum, Pontifex ait: Ego ſum ille; ad quam vocem conſternatus alter a Pio Pontifice animatur, & humaniſſimis verbis compellatus, etiam beneficiis ornatus dimittitur, nec tamen divina ultio defuit, ejus enim filius ad eumdem puteum interfectus eſt. *Nic. Eriob. ex. 182.*

XXXI. Joannes Aviſa ad dandam hoſti veniam quemdam obſtinatum cum multis fruſtra monuiſſet, juſſit tandem coram crucifixo, qui erat in Joannis conclavi, flexis genibus ſemel Dominicam Orationem dicere. Quod alter, ubi fecit ut a ſene ſe citius expediret, vix abſoluta oratione tremens ac verſus ad Joannem, paratum ſe ad omnem ejus nutum ait, & veniam ſe hoſti dare. *Paul. Barrg. in Conv. III. Domus Dei c. 2. n. 1.*

XXXII. S. Petrus Fourier, quod ab amoribus fœdis puellam avocaſſet, a proco fuit in egreſſu templi ad ædes uſque curiales ſeu Parochiales aliquando pugnis male mulctatus. Id ubi viſum eſt a Mattincuriæ pagi, ubi parochiam curabat, incolis, hominem ſceleſtum inſequebantur, injuriam ſancti viri ulturi. Petrus ſolicitus, ne quid ei ſiniſtri accideret, ære campano ſonitum edit, ceu ad incedium reſtinguendum, vel ad arma ob irruptionem militum capeſcenda vocarentur, vel alius caſus inopinatus accidiſſet: quo ſigno non tantum ii qui quærebant in campo ſancti viri hoſtem invadere, ſed etiam populus univerſus, confluxit, viſurus, quid contigiſſet. Pater ubi illos vidit, eos enixe rogavit, ut ſecum genua flecterent, hominemque Deo precibus commendarent. Hoc ſitu per ſemihoram durarunt, felici eventu. Poſtridie enim miſer ille ad Petri pedes proſtratus veniam petiit erroris illius, & totius vitæ ſuæ emendationem pollicitus: ac deinde aliis exemplo fuit. *Vit. 2. c. 6.*

XXXIII. Ludovicus XII. Galliarum Rex, ubi deſcripta eorum, a quibus graves injurias paſſus fuerat, nomina legit, non ad vindictam, ſed ad ignoſcendum animum applicuit, & ducta ſuper chartam cruce, omnia ſepelivit. Pius Princeps numquam ſe quieti dabat, niſi dato devoto oſculo pedibus crucifixi; quam herois devotionem in invidiæ inſtrumentum vertit æmulorum nequitia. Ergo ſubornatus ab illis ſupremus cubiculi præfectus, illum ipſum in crucifixi pedibus locum veneno unxit, ut mortem oſcularetur Princeps. Ipſa majoris hebdomadæ feria ſexta ignarus deſignati ſceleris Princeps, ad ſolitum pedum oſculum acceſſit, ſed crucifixus pedem re- *Nadaſ. in ann. cœl. hebd. 47. n. 2.*

Digitized by Google

retraxit. Cohorruit, in ſe ſceleris latere aliquid interpretatus Princeps: At Chriſto interprete alienum agnovit eſſe crimen; & ignovit libenter, quando accedenti ad pedes cubiculi Præfecto, & id quod erat narranti, veniam dulciſſimam dedit.

Marul. lib. 2. XXXIV. Chryſtophorus Martyrium a Dago Lyciæ Rege paſſus, cum poſt multa tormentorum genera ſtipiti alligatus, tandem ſagittis appeteretur, atque earum una reflexo mirabiliter ictu Regis oculum confixiſſet vulneris remedium monſtravit, Rex itaque decollati Martyris cruore illito oculo ſanatus eſt; & converſus, cadaver ejus ſepulturæ honore affecit, cujus vitam extinxerat: tum demum conſiderans Chriſti virtutem, cum expertus eſt erga ſe martyris charitatem.

Marul. lib. 2. XXXV. Clodoveo Rege adverſus Gothos arma movente quidam ex militibus prædæ cupiditate Maxentium Lictarienſis Monaſterii Abbatem ſacrilegio renitentem, ut poterat, ferire vellet manum cum gladio ſublevatam demittere nequivit; reliqui neſcio qua ſtupiditate mentis correpti immobiles conſtitere: At Maxentius immanitatis violentiæque eorum oblitus pœnam misereri cœpit, & precatione liberos ab ægritudine reddidit. Qui deinceps inferre illi injuriam, & timuerunt, caſtigati, & erubuerunt beneficio victi.

Marul. ibid. XXXVI. Vidit Arecium in Hetruria non vulgare dilectionis inimicorum exemplum; Cum Pergentius & Frater ſub Decio torquerentur, tortorum manus quæ medio verberatu obſtupuerant, ſuis reſtituerunt precibus, magis de inimicorum ſalute, quam de ſuo ipſorum ſupplicio ſolliciti.

Marul. ibid. XXXVII. Vitallius Alexandrinus Monachus hominem, a quo alapam acceperat, ſtatim a dæmone arreptum volutarium humi jactatum, dum pro illo oraſſet, omni prorſus moleſtia expedivit. Tam facilis exauditio nonne aperte declarat quanti apud Deum momenti ſit erga inimicos dilectio.

Marul. ibid. XXXVIII. Veneranda Virgo dum pro Chriſto multis magniſque afficeretur ſuppliciis, & nunc humi diſpaſſis manibus pedibuſque divaricatis extenta, nervis bubulis cæderetur, nunc ſic reſupinata grandi lapide ventri advoluto premeretur, nunc in cacabum ſulphure, pice, oleo plenum demerſa ſubjectis ignibus non deſtitit pro tortoribus perſecutoribuſque orare.

Marul. ibid. XXXIX. Elphegus Cantuarienſis Archiepiſcopus Romam verſus pergens, cum in urbem Auſoniam divertiſſet, omnibus quæ ſecum habebat exutus urbeque ejectus fuiſſe dicitur: at cum Deo ulciſcente Sancti injuriam repentino tacta incendio conflagrare cœpiſſent, revocatus oratione flammas extinxit. Quo miraculo malignitas hominum in munificentiam verſa, plurima offerebat dona: ipſe vero nihil accepit præter ea, quæ ſibi modo per vim erepta fuerant, ut gratuito potius inimicos, quam mercede diligere videretur.

XL. Memorabilis admodum Joannis Elemoſinarii Epiſcopi contra injuriam gratia: Conquerenti Nepoti de villico quodam convitiatore, reſpondit ſe ita in eum vendicaturum, ut nemo non miraturus ſit. Accerſitumque villicum annuis penſionibus liberum fecit: docens hoc exemplo nepotem, injuriam hominum haud ſecus vindicandam eſſe, at his præſertim, qui Deo, non ſibi placere ſtudent.

Pœnæ neglectæ dilectionis inimicorum.

XLI. Graves Cordubæ in Hiſpania inimicitiæ inter duos præcipua nobilitate viros; non exigua urbis offenſione intercedebant, cum illorum alter in morbum lapſus; Sacerdotem e Societate noſtra evocat peccata confeſſurus: Noſter, publicæ memor offenſionis, negat poſſe ſeſe, niſi palam adverſario concilietur, pœnitentiæ Sacramentum impertiri: æger paratum ſe ait ad omnia. Convenitur adverſarius, qui & ipſe ſe ad ponendas inimicitias promptum exhibet. Ergo convocatis teſtibus odia ponuntur, amicitia utrinque firmatur, æger abſolvitur, SS. Chriſti epulo adhibetur, & paulo poſt vivere deſinit. Quis hic non credidiſſet, virum felici vitam fine clauſiſſe, & inter beatos aſſumptum eſſe? Verum eheu! alia ſunt Dei judicia, alia hominum! Nocte, quæ proxima fuit ab elato funere, adſunt ſub ipſius noctis medium cum facibus adoleſcentes duo, Collegii noſtri fores pulſant, Patrem, qui defuncto fuiſſet a Confeſſionibus evocant, eſſe rem magni momenti, quam communicatam illi velint. Sine mora præſto fuit Pater, & a duobus illis recta ad templum; ubi viri corpus conditum erat, ducitur, datiſque ab altero templi clavibus, bono animo eſſe jubetur, aperire oſtium, ad aram Principum accedere, & ex tabernaculo pyxide ſequi. Fecit omnia, ut jubebatur, Pater, pendens animi, quem tandem res eſſet finem habitura. Illi igitur per omnia face prælucentes, Patrem ad defuncti nobilis ſepulchrum deducunt, itaque tandem affantur: Eſt hic, mi Pater, Nobilis iſtius N. ſepulchrum, qui dudum viſus eſt cum adverſario, poſitis inimicitiis, in gratiam redire, ſed fecit ille ficte omnia, mortale intus odium fovens: Hoc ſtatu infelicem animam ex mortali vita ad immortalem æternis ſuppliciis tranſmiſit: Sacra Hoſtia nihil dum læſa hæret in cadaveris faucibus, eam inde ablatam in theca repones, & altari reſtitues. Ita fati, ſepulchrum pede pulſatum momento aperiunt, erecto cadaveri os aperiunt. Sacerdos inde ſacram Hoſtiam, ut juſſus erat, integram educit, & thecæ imponit. Sub hæc deturbatum magna vi in foſſam cadaver videri deſiit, eo abreptum, ut eſt credibile, a dæmonibus, ubi jam anima torquebatur, quo ante SS. Chriſti Corporis præſentia auferri prohibuerat. Igitur compoſito iterum ſepulchro, cum Pater recondidiſſet ſacram pyxidem, ad Collegium reducitur: iiſdem continuo præeuntibus ad Collegii uſque fores, quæ apertæ ut primum Patrem receperunt, duo illi Taeduchi ex oculis Patris, curioſe qua redirent obſervantis, ſubito evanuerunt. Quod non vanum eſt indicium, fuiſſe illas ex beatis in cælo mentibus miſſas, ut SS. Hoſtiam ex ſacrilegis iſtis faucibus juberent educi, ſimulque omnibus pate- *Patrig. Christi p. 4. c. 14. §. 2. lib. 1.*

patefacerent, ſatis minime eſſe, ſi te de peccatis ſolum oretenus apud Sacerdotem accuſes, ſed vel maxime opus eſſe, ut inimicitiæ, odiaque, & quidquid intus peccatum fovet, ſerio abjiciatur.

S. Bern. t. 1. ſ 10. c. 3. c. 4. XLII. S. Bernardinus ad hoc propoſitum terribilem quemdam refert caſum, qui in Monte Calvariæ juxta Chriſti ſepulchrum, videlicet anno 1419. contigit. Cum enim ibidem in triremi quadam diverſi viatores ad viſitandam terram Sanctam ex Hiſpania appuliſſent, accidit, quod vetula quædam eos circumiens, ad adoleſcentis cujuſdam pedes offendens in terram corrueret, levi equidem, caſu, corporeque illæſo. Exinde tanta indignatione & odio contra illum adoleſcentem repleta eſt, quod cum perveniſſet cum cæteris peregrinis ad locum noſtræ Redemptionis, id eſt, ad Calvariæ Montem, adoleſcente ab ea humiliter veniam poſtulante, illa tam levem offenſam parcere noluit, ac, ut moris eſt convenientibus aliis peregrinis ad humilem & devotam confeſſionem, atque ad ſacram communionem, antequam viſitent illa loca ſacra, inter alios acceſſit ad confeſſionem adoleſcentulus ille, qui inadvertenter læſerat mulierem; hic narravit Confeſſori ſcandalum, quod de illo ſumpſerat vetula illa innocenter. Statim mittitur ad vetulam illam poſtulaturus veniam, & innocentiam nihilominus oſtenſurus, quod quidem eo humiliter in præſentia peregrinorum implente, & illam exhortantibus ad hoc etiam aliis, illa vero remittere denegante, ad confeſſorem revertitur adoleſcens, indicans duritiem mulieris: remittitur bis, & tertio ad eamdem genibus flexis, & brachiis cancellatis, cunctis peregrinis ad indulgendum adoleſcenti innocenti exhortantibus. Illa indignata, & a Diabolo jam obſeſſa, oblita animæ ſuæ, oblita laborum atque diſcriminum præteriti itineris, oblita ſacrati loci, Sanguinis Salvatoris, oblita illius, qui in cruce ibidem pendens, non tantum large pepercit, verum etiam ardenti charitate Patrem pro ſuis crucifixioribus exoravit, oblita divinæ miſericordiæ atque juſtitiæ, tantum memor injuriæ, ad indulgendum adoleſcentulo nullo modo potuit inclinari. Nimirum ad litteram in ea adimpletam fuit: *Cor durum male habebit in noviſſimo.* O judicium ſummi Dei! exclamat S. Bernardinus. O tremenda juſtitia divinæ ſeveritatis! dum juvenis ille cum cæteris peregrinis ſuſcipit Dominicum Sacramentum, vetula illa a dæmone jam arrepta, in ciſternam, quæ quaſi per viginti paſſus diſtabat, abiens, veloci ſe impeto præcipitavit, &, quod mirabile eſt, multis circa ciſternam exiſtentibus, ut haurirent aquam, ſatis de parvo ciſternæ ore nullus de ejus præcipitio percepit: Unde dictus Sanctus concludit, dicens: Diſcant hinc omnes animæ duri cordis, ac nolentes parcere inimicis, quod, ſicut Jacobi 2. ſcriptum eſt, *Judicium ſine miſericordia ſit ei, qui non fecit miſericordiam.*

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

I. Lutetiæ contubernalis quidam S. Ignatii Lojolæ fuit, qui commiſſa ſibi pecunia Ignatium defraudavit, & in eas anguſtias hominem conjecit, ut magno ſtudiorum ſuorum incommodo, quotidie mendicare cogeretur. *Pet. Ribadin. l. 2. de vita ejus c. 2.* Huic igitur pecuniæ fraudatori gratiam hunc in modum Ignatius retulit. Hiſpaniam ille Lutetia decedens, dum opportunam Rhotomagi navigationem expectat, in morbum periculoſum incidit. Qui uſque adeo mitem Ignatium, ac ſingulari præditum charitate eſſe intelligebat, ut ad illum de ſua adverſa valetudine amice ſcriberet: &, quaſi eſſet beneficio a ſe aliquo affectus, opem ab illo ſibi, auxiliumque poſtularet. Oblatam occaſionem Ignatii charitas avide arripuit, ut libenter ſe impenderet, ac ſuper impenderetur ipſe, pro anima illius, & carbones ignis non quidem vindictæ, ſed divinæ charitatis, in caput ejus congereret. Rhotomagum quærendi, juvandique hominis cauſa confeſtim ire ſtatuit, & magna Spiritus alacritate, ac robore animi, tridui iter, nudis pedibus, atque ita jejunus percurrit, ut ne aquam quidem guſtaret. Rhotomagi debilitatum hominem offendit, jacentem erigit; confirmatumque jam, ad primos ſuos illos ſocios in Hiſpaniam cum litteris commendatitiis mittit, infidelitatem ſuam deteſtantem: admirantem Ignatii charitatem, gratias Deo agentem, quod in terris vir is eſſet, ſibique eum oſtendiſſet, qui beneficiis maleficia ulciſceretur, officio cum offenſa certaret.

II. Sed & Romæ anno 1546. Religioſus quidam eruditus, ex amico inimicus factus, invidia extimulante, graviter in Ignatium exarſit; qui etiam jactare cœpit, omnes noſtræ Societatis homines, qui in Hiſpania eſſent, a Perpiniano Hiſpalim uſque, igni ſe tradituros: Idque Ignatio, qui ſuis verbis renunciaret, miſit. Cui Ignatius ſcripto per eumdem ita reſpondit: Tu quidem, quotquot noſtri in Hiſpania ſunt, cremandoſte curaturum dicis: ego vero id dico, & opto, ut & tu charitate flagres & amici tui, ac neceſſarii, non ſolum qui in Hiſpania, ſed qui in univerſo orbe terrarum ſunt, Spiritus Sancti igne inflammentur, & ardeant, ut perfectionis culmen adepti, divinam gloriam augeant magis, & illuſtrent. Quod ſi quid contra me, bone Pater, habes, Judices Romæ ſunt; Gubernator, & Vicarius, qui nunc, Summi Pontificis imperio, res noſtras cognoſcunt, ut ſententiam de illis ferant: ad illos referas, quæſo, antequam ſententiam pronuncient, ut ego ſi quid debeo, ſolus exſolvam, & corpore meo, pariter ſatisfaciam (quod mihi quidem erit jucundiſſimum) quam alii, qui in Hiſpania ſunt, nulla ſua culpa pœnas indebitas pendant. *Ibid. ...*

III. Vilnæ P. Petrus Scarga cum in platea iret, famulus quidam Calviniſta equo in eum invectus ingentem ei alapam inflixit, cumque ob hanc culpam in jus vocatus ſententiam capitis aut manus certe amitteodæ in dies ex- *Manſer.*

pe-

Digitized by Google

peſtaret, P. Scarga pro eo tamdiu rogavit, donec fine omnia pœna dimiſſus eſt.

Hiſt. Soc. 2. 6. n. 96. IV. Leo Henricus Novitius ædem ſacram aliquando ingreſſus cum plenam tumultu, & immodeſtia reperiſſet, cathedram aſcendit, & ſuper verbis: *Domus mea, domus orationes eſt*, acriter intonuit. Movit ea res populum, & unum præcipue, qui cum fruſtra Leoni ſilentium mandaſſet, tandem colaphum concionanti impegit, quo accepto Leo continuo Deo gratias agens ad pedes percuſſoris advolvitur; illamque dextram, qua colaphum acceperat, ad oſculum petit.

Hiſt. Soc. p. 2. l. 12. n. 424. V. Joannes Fernandius cum Amanguaii verba ad populum faciens, ſalivam, a Japone in os conjectam excepiſſet, nihil commotus, Strophiolum extraxit, ſalivam abſterſit, & dicere perrexit, quo viſo aliquis admiratus charitatem & patientiam viri ad fidem noſtram tranſiit.

Hiſt. Soc. p. 2. l. 12. n. 65. VI. P. Jacobus Miro cum in Luſitania concioni intereſſet, in qua tota Societas mire coagitabatur, cæteris multis indignatione rei permotis abeuntibus ad finem uſque perſtitit: atque ubi prædicator ille de cathedra deſcendit; manum ipſius accipiens demiſſe oſculatus eſt.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 10. n. 118. VII. Joannes Nunnius cum ſocio in Africa a Saracenis ſputis, lapidibus, verberibus, crebro petebatur, nihil tamen per hoc commotus majori ſemper charitate eoſdem complectebatur, ita ut ipſi etiam barbari in admirationem raperentur.

In vita. VIII. P. Ferdinandus Crendelius verus per omnia ſocietatis filius, ſi quando quis verbo eum læſiſſet, altero die ſacrum pro illo offerebat; ſic ſe ulciſcebatur.

Hiſt. Soc. p. 2. l. 8. n. 95. IX. P. Paſcaſius Broetus Lutetiæ cum ſocio Meſſores tranſiens, cum ab iis ſimulator nominaretur, aliiſque convitiis & ſannis appeteretur; baculo innitens tam diu perſtitit, donec pudore ſatiati ceſſarent, tum ille erigens ſeſe ſuaviſſimeque illos intuitus, Deus, ait, benigne vobis faciat filii, ac benedicat, ſimulque ſigno crucis facto illis benedixit. Permoti illi hac viri ſanctitate ad genua occidentes, ſe convitiatores, illum vero ſanctum prædicabant.

Ex Ribad. l. 1. c. 8. fol. 83. enum. 9. ex noſtris. X. Gemella in Emanuele Fernandio, & Petro Venuſto virtus emicuit, qui florentiſſimis in Regionibus barbaram immanitatem experti, Chriſtianæ diſciplinæ retinentiſſimi obiere. Emanuel Tranſtagaoum agrum colere primus de Societate aggreſſus, dum Scortatorum impuras libidines altius reſecat, quam improborum quorumdam ferret inolita conſuetudo, ab iiſdem (ut ſæpe in rabiem migrat libido) Eborum revertens obtruncatur, & ſemimortuus publica abjicitur in via. Ioventus ſemimortuus, & de percuſſoribus interrogatus; indicium conſtanter abnuens, Jeſumque ciens conquievit. Hujus deinde Reliquiæ poſt plures annos effoſſæ, ſuaviſſimum odorem ſpiraſſe dicuntur; quod de illo mihi minime mirum videtur, qui roſam, in qua cubuerat, balſamo aſperſit charitatis. At Venuſtus Bibonæ in Sicilia, perdito a Clerico, quem fruſtra emendare tentaverat, pii laboris, amoriſque pretium mortem invenit. Delituit ſceleſtus prope viam, qua Venuſto e villa domum iter erat futurum; nec mora, in ſecurum, & tunc maxime e Breviario præcantem, auſu nefario involat, alteque in capite convulnerat: ſtetit tantiſper vita, ne charitatis eximiæ memoria interiret. Elatus enim domum a prætereuntibus, quum de parricida ſedulo quærerent, gemina cum Chriſto Domino non minus charitate, quam voce: Sinite illum, inquit, ignoſcat illi Deus, itaque ultima homini vox fuit, quæ ſumma eſt charitatis.

XI. Non ſola Martyrum certamina ſuo illo ſanguine, ipſaque morte formidoloſa cenſetur; Nam etiam in pace agentibus ſæviſſimæ aliquando pugnæ, & acerrima prælia ſunt committenda. Equidem morte ipſa ego gravius exiſtimem, hominem longa virtutum fama inclytum, populiſque ac principibus venerabilem, invidia inimicorum agitante per calumniam traduci, ac de violata per libidinem ſacrorum majeſtate accuſari, e patria ſede abripi, in urbem abduci, a fidei Quæſitoribus in carcerem dari, interrogari, ac tantum non torqueri. Facilius ſanguinem fundas, quam famam, ac nomen negligas. His experimentis probata eſt Hieronymi Bondinarii virtus, ſed emerſit illuſtrior, ſubvehente charitate. Reduci ab urbe, quæ, hominis innocentia perſpecta, eum in ſuam ſedem Mutinenſem perhonorifice remiſerat, non modo Sereniſs. Cæſaris filii extra urbem occurrerunt, felicem reditum ſuo & parentis nomine gratulantes, verum ad ſe ſtatim adeuntem. ad Palatii oſtium obviam cucurrit ipſe Cæſar Dux, tota Aula, & nobilitate comitatus. Ibi antequam verbum ullum hinc inde fieret, ad Ducis pedes provolvitur Hieronymus, atque, ut una in petitionem gratificari ſibi vellet, obnixe orat, tergiverſantem (quod facile conjectaret, qui petere vellet) tandem, ut ſacturum ſe data fide obſtringeret, perpulit. Tum ille: Ego vero te per hanc tuam fidem exoratum velim, ne cuiquam mea cauſa iraſcaris, nec calumniatoribus fraudi apud te error ſit. Hoc primum, hoc idem ultimum Hieronymo de tota illa calumnia atque judicio exinde verbum fuit, adeoque ſui atque iræ potens egit, ut cognitionis principes, quos unus omnium optime noverat, ſe per ſimulationem inviſentes, quod apud Ducem flagrantiori, quam umquam antea, gratia uteretur, arcanaque, ut olim, confeſſionis arbiter eſſet, perhumaniter exciperet, atque diutiſſime cum illis fabularetur, officiiſque apud Principem juvaret. *Ibidem exempl. 3.*

XII. Gratianopoli celeberrima Chriſtianæ eloquentiæ famam concionantem Petrum Cotonum, atque hæreſim acerrime profligantem, frementibus reliquis omnibus, ſed nihil in virum jam tum clariſſimum audentibus, inventus eſt ſellularius unus, qui ſe interfecturum polliceretur. Adit ad illum poſt concionem compoſito in ſpeciem doloris vultu, ac ſecretum, quaſi animi arcana expoſiturus, expoſcit. Ubi ſoli fuere, illico abjecta ſimulatione, in fauces involat, atque, ut erat viribus *Ibidem exempl. 9.*

bus prævalens, arcte comprimit, ut Spiritum exprimat. Audito colluctantium ſtrepitu, advolantibus ſociis, quamvis hominem jam haberet in poteſtate Coitonus, juſſis omnibus, qui aderant, rem occultam habere, libere ignovit, ac dimiſit, quem violentior non flexerat oratio, charitas vicit: errores enim paulo poſt exuens, illi ſe ſalutem debere profitebatur, cui vitam eripuiſſe voluerat.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

Manſi tr. 33. diſc. 2. I. De Gentili quodam Philoſopho recenſetur, quod, dum ei ab impio quodam homine colaphus in faciem impactus fuiſſet, ipſe aliud non dixerit, præter quam, quod magnopere conveniat homini ſcire, quando galea armatus in publicum prodire debeat, hoc enim armaturæ genus genas & faciem tuetur, & defendit.

Ibid. n. 1. II. Photio dum innocens injuſte ab æmulis ad mortem condemnatus, calicemque venenatum ſibi oblatum accipiens, a miniſtro Juſtitiæ interrogaretur, ſi quid filio ſuo priuſquam moreretur, commendatum vellet? generoſiſſime reſpondit: Mando ei, ut obliviſcatur potus hujus.

Ibidem. III. De Marco Catone, pariter ab impio homine nequiter percuſſo, tractans Seneca, ſequens perhibet teſtimonium: Marcum Catonem in balneo quidam percuſſit imprudens, quis enim illi ſciens faceret injuriam? poſtea ſatisfacienti Cato, non memini inquit, percuſſum me; melius putavi, non agnoſcere, quam vindicare.

Plutarc. in Lycur. VI. Lycurgum pariter, teſte Plutarcho, robuſtus quidam percutiens juvenis cui nomen Alexander, oculum ei excuſſit, cumque reus juvenis in percuſſi Lycurgi manus, ut ſeverum de eo ſupplicium ſumeret, a populo conſignatus fuiſſet, hic nequaquam indignatus, imo eum benigne receptum, per tempus aliquod in bonorum morum diſciplina erudivit ac poſtmodum ad theatrum revertens, reum populo reconſignavit, dicens. En juvenem, quem a vobis injurium & violentum accepi, jam frugi & popularem vobis reſtituo. Cujus ejuſdem Origenes quoque in 3. contra Celium lib. terminis tamen nonnihil variatis, in hæc meminit verba: Lycurgus, cum in ditionem accepiſſet, qui oculum ſibi excuſſerat, non modo illatam injuriam nil vindicavit, ſed illum tamdiu enixe commonefecit, quoad tandem, ſe ut ad Philoſophiam conferret, ſuaſit.

Baronius anno 1071. n. 12. V. Cum Diogenes Romanus Imperator acerrimo quodam cum Turcis inito prælio, in Sultani fuiſſet poteſtatem redactus, hic ipſum ſuæ propriæ menſæ accumbere juſſum, & benevole tractatum interrogavit: quidnam obſecro facturus eſſes, ſi me in tua poſitum poteſtate haberes? cui Diogenes reſpondit: Multis utique te vulneribus conficerem; Ego vero, ſubjunxit Turca, crudelitatem tuam non imitabor, veſtrum namque Chriſtum vobis imperaſſe ſcio, ut pacem habeatis, & injuriarum omnem prorſus deponatis memoriam quapropter eum amplexatus eſt, factaque cum eo pace, ipſum una cum omnibus militibus captivis libertati, ſub conditione Turcas deinceps amplius non moleſtandi, reſtituit, & Conſtantinopolim remiſit: Quia vero in hac civitate infelicis prælii, captique Diogenis fama pervulgata fuerat, Deus (ut eſt veriſimile) crudelem illius animum caſtigare volens, Michaelem VII. in Imperatorem eligi permiſit; Unde Andronicus exercitum Diogeni obviam mittens, illum accepit captivum, & cum magno ludibrio mulæ impoſitum per civitatem circumduxit, ac tandem Imperator noviter electus oculos ei erui, & communibus totius plebis inſultibus exponi fecit, ſed quibus miſerabiliter occubuit. Quiſquis igitur Chriſtianorum vindictæ deditus eſt, ſequens auſcultet a D. Chryſoſtomo vindicativis objectum improperium: dicit enim: Philoſophos conſiderate Gentilium, & diſcetis, quanto ſimus digni ſupplicio, qui divinæ legis præcepta contemnimus, quandoquidem inveniuntur illi propter humanam hanc honeſtatem innumera feciſſe.

VI. Pompejo Magno non magis laudi datum legitur, quod tribus ampliſſimis triumphis tres orbis terrarum partes complexus ſit, quam quod eſſet ut ſcribit Paterc. l. 2. hiſt. amicitiarum tenax, in offenſis exorabilis, in accipienda ſatisfactione facillimus. *Paterc. l. 2. hiſt.*

VII. Auguſtus Imperator Cinnæ, necem ſibi machinanti, & vitam & Conſulatum donans, O Cinna inquiebat, iterum tibi vitam do, prius hoſti, nunc inſidiatori ac parricidæ. *Ibid.*

VIII. Marcus Bibulus, vir ampliſſimæ dignitatis, & ſummis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duos nobiliſſimos ſuos filios a militibus Ægypti occiſos cognovit, quorum interfectores ad eum vinctos Cleopatra Ægypti Regina miſit, ut ex eis, quam vellet, appeteret ultionem; At ille hoc accepto beneficio, quo nullum majus lugenti dari poterat, dolorem cedere virtuti coegit, carnifices filiorum intactos ad Reginam remiſit, dicens: Hanc vindictam non ſuam, ſed Senatus, eſſe debere. Idem vero Seraphicus Doctor poſt recenſitam hanc hiſtoriam hæc verba ſubjungit: Utinam nos ſic, cum offendimur, divino judicio vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindicta, & ego retribuam, nullam enim injuriam inultam relinqueret, ſi ſe homines de ſimultate ſive ira inquit: Injurias aliquis tibi fecit, læſit, infinita mala inflixit? cave pœnam tuam proſequare, ne Dominum tuum contumelioſe tractes, cede Deo, ipſe negotium multo melius adminiſtrabit, quam tu cupis; tibi ſolummodo juſſum eſt, ut pro eo, qui te læſit, preces fundas, quid autem de eo ſtatuendum ſit, ſibi reſervari juſſit. Nos in cauſa propria competentes Judices eſſe non poſſumus; non ſolum quia cauſa propria eſt, verum etiam quia Judicium, & mens noſtra ab ira & appetitu vindicativo conturbata recte judicare neſcit. *S. Bon. ſ. de S. Auguſt.*

IX. Carolus V. Rom. Imperator hominem, qui necem ſibi pararat, ad ſe vocari juſſit, eique poſt varias illum affectus ſui ſignificationes mille aureos dono dedit, quibus nobilem filiam nuptui collocaret, illius ſe miſereri dicens, cujus filia natu grandior domi clauſa eſſet, Imperatori inſidiator gratias egit, & *Æneas Sylvius de rebus Alph.*

ad

ad conſpirationem regreſſus, neſciebam, inquit, qualis Carolus eſſet, nunc liberalem & clementem Principem ferire nullo modo poſſum.

Poler. de Offic. Rel. l. 2. c. 3. X. Pericles convitiatorem ſuum toto die ſuſtinens, noctu diſcendentem cum lumine domum comitatus eſt.

XI. Pythagoras dicebat, ollæ ab igne remotæ veſtigium in cinere non relinquendum, neque injuriarum in memoria.

Polyant. v. injuria. XII. Socrates calce a quopiam appetitus in publico cum moneretur, ut hominem repercuteret, an, inquit, ſi aſinus mihi calcem impegiſſet; in eum recalcitrarem? alias ab Ariſtophane publica convitia paſſus, cum poſtea obviam habuiſſet, quæſivit, num ſe rurſus ad ſimilem rem aliam opus haberet.

Cordier. l. 8. c. 2. XIII. Puniunt Turcæ diſſimulatores ſuæ religionis, & eos præcipue, qui nolunt ignoſcere inimicis ſuis: cum enim Paſchate ſuo ad templum veniunt oratum, nemo audet negligere veniam petere ab altero, ſub pœna Haram dicta, ſcilicet gravis peccati, & excommunicatione. Viditque exemplum hujus punitionis Trapezuntii Tenettus, ubi vetus mancipium, dum morbo caduco laborat, in eo morbi impetu unum aut alterum ictum fuſte dedit cuidam Caſſnegirbaſſi, quod eſt munus præfecti alicujus. Is ubi ad ſe rediit, mox a viro illo veniam petiit: qui tamen iratus alapam ei dedit negata venia. Prætor, quem Aga vocant, ejus loci intellecta hominis obſtinatione, eum captivum abduci jubet, ac poſt triduum quadraginta ictus fuſtuarii in dorſo ei dari, munere ſimul ac ſalario privari.

§. VII. SIMILITUDINES.

Neceſſitas.

Stapler. in Dom. 21. poſt Pent. th. 3. I. Sicut olla fervens, aquam ebullientem ex ſe emittens, & circumjecta comburit, & ignem extinguit; & omnem pinguedinem a ſe expellit, tandemque niſi refrigeretur tota ejecta, ipſa confringitur: ita cor ira & odio fervens proximos ſuos verbis contumelioſis irritato lumen rationis extinguit, omnem divinæ gratiæ pinguedinem abjicit, tandemque niſi tempeſtive temperetur, Deoque & proximo reconcilietur, omni virtute vacuum, ſeu ſe malevolentia perdit, & quaſi olla confracta diſſolvitur. Unde Scriptura; cor fatui quaſi vas confractum.

Æquitas.

II. Sicut ſi quis in os ſuum dulce quid cum amaro permixtum accipiet, dulcedo ſaporem non retinet: ita cum amaro animo erga proximum nulla virtus teneri poteſt.

Ibid. III. Sicut apes leve vulnus aculeo ſuo infigunt, ſed vitam ſimul cum aculeo amittunt, ſic inimicus in modico lædens, vitam gratiæ lædendo amittit.

Ibid. IV. Sicut ignis exurens ſpinas, terram purgat; ſic inimicus ſua perſecutione ſpinas peccatorum noſtrorum, ſi patienter feramus, adurit, animamque noſtram Deo cariorem reddit.

Ibid. V. Sicut qui ab equite lancea percutitur, non equo, ſe equiti iraſci debet, ideoque in haſtiludiis, qui ex adverſo occurrit, ſi equum feriat, magno vitio datur; ita qui ab homine malo læditur, ſeſſori diabolo, qui in corde ejus dominatur, non ipſi homini iraſci debet.

VI. Sicut quædam remedia triſtiora ſunt ipſo morbo, ut ſatius ſit oppetere mortem, quam his aucupari ſalutem, velut ſugere ſanguinem e vulnere recenti gladiatorum morientium, ita quandoque ſatius eſt ferre injuriam quam majori incommodo ulciſci, ferre pacem etſi parum commodam aut æquam, quam bellum cum immenſis malis ſuſcipere. *Polyant. v. injur.*

VII. Sicut Medicus, ut morbo liberet ægrotum, non utrum merito, aut immerito contraxerit morbum, ſpectat, ita qui vere ſalutem inimici quærit, non quo pacto odium conceperit, curat, ſed, ut curetur, laborat. *Ibid. v. Inimicit.*

VIII. Sicut, qui inflat in ſcintillam, excitat incendium, contra, ſi inſpuat, extinguit & utrumque in manu noſtra eſt: ſic qui inflatos ingerit ſermones, excitat ignem, accendit carbones: ſin mites adhibeat ſermones extinguit, juxta illud Salomonis; verbum dulce multiplicat amicos: ſermo durus ſuſcitat rixas. *Ibid.*

IX. Sicut Agricolæ juxta allia & cepas ſerunt roſas, quod quidquid in illis eſt moleſti odoris, in hæc tranſeat: ita inimicus ſi quis eſt in nobis mali animi, id totum in ſe recipiens, ac conſumens, reddit nos amicis jucundiores. *Ibid.*

Utilitas.

X. Sicut hoſtis ſemper imminens muris in cauſa eſt, ut vigilet & ſobria ſit civitas, inimicus ſemper obſervans, quid agas, facit, ut nihil agatur, dicatur, dicaturque temere. *Ibid.*

XI. Sicut venena quædam, licet in ſe noxia, a morbis liberant; inimici, licet in ſe mali ſint, multorum tamen commodorum cauſa exiſtunt, adeoque patienter ſupportandi. *Ibid.*

XII. Sicut majoris meriti eſt, credere myſteria, in quibus rationis lumen minus ſuffragatur, magiſque contradicit, ita quo magis odium amori proprio contrarium eſt, tanto majoris eſt meriti, illud ſuperare, & inimicum odientem diligere. *Stapler. in Do. 21. poſt Pent. th. 3.*

XIII. Sicut calx viva, etſi actu frigida ſit, occultum tamen in ſe ignem continet, atque adeo, ſi aqua perfundatur, mox igneſcit, & accenditur, ſic vera dilectio Chriſtiana etſi quandoque frigida ſit, ſi tamen ſubito ab inimico aqua tribulationis vel perſecutionis ſuperfundatur, accenditur & fervere incipit. *Ibid.*

XIV. Sicut Athletæ, ut omnem occaſionem vincendi hoſtibus præripiant, corpora ſua oleo inungunt, ita qui Deum quodammodo vincere, atque ad parcendum adigere volunt oleo miſericordiæ in condonandis injuriis exercitæ ſe inungere ſolent. *Idem in Dom. 1. poſt Pent. th. 3.*

XV. Sicut ſolis radius, qui per vitrum tranſit, non tam fortiter calefacit, quam ſi recte ſine obſtaculo in parietem tenderet, quia ſcilicet in vitro retardatur, & hebetatur; ita charitas, qua amicus propter Deum diligitur, non tam vehementer afficit, quam ea, qua inimicus amatur, quia in amico plures rationes *Stapler. in Dom. 21. poſt Pent. th. 3.*

tiones amandi inveniuntur, per quas illa charitas quodammodo minuitur.

Ibid. XVI. Sicut in muſica, ſi plures canant, non tam facile dignoſcitur ſuavitas unius vocis, qui ſcilicet ab aliis vocibus abſorbetur; ita dulcedo & ſuavitas amoris Dei difficulter percipitur; ſi tantum eos, qui bene nobis faciunt atque adeo multiplicem amandi cauſam offerunt, diligamus.

Ibid. XVII. Sicut Magnes, qui ferrum attrahit, perfectior eſt, quam lapis, qui tantum feſtucam attrahere poteſt, ita perfectior quoque eſt dilectio, qua inimicum amamus, quam qua amicum diligimus.

Sum. præd. tit. caritas n. 16. XVIII. Sicut, qui mane exiens etiam campum longe a fluvio remotum madidum reperit, mox colligit pluviam de cælo lapſam eſſe, ſecus vero, ſi ripam dumtaxat madefactam inveniat: ita qui tam inimicum, quam amicum diligit, recte colligit, ſe dilectionem a Deo infuſam habere, quod tamen non tam certo ſcit is, qui amicos dumtaxat, & propinquos diligit.

§. VIII. MOTIVA.

I. QUia ſic Sancti plurimi exemplo ſuo docuerunt: de quo exemplo ſic S. Baſilius loquitur: Quorum ergo, dic mihi, tu cupis eſſe diſcipulus? Beatorum ne hominum ac Deo gratorum, an eorum, qui Spiritu magno ſunt referti; approbas illorum facta, confiteriſque illa ipſis fuiſſe honorifica, & tibi credis in dedecus cedere inimico parcere.

Enarr. in Pſ. 54. II. *Quia ſic conducit ad diabolum vincendum:* de quo motivo ſic loquitur S. Auguſtinus: Duos inimicos conſtitue tibi ob oculos, unum apertum, & alterum occultum hominem & diabolum, unum vide, alterum intellige; unum dilige, alterum cave. Homo hominem vincit humana aliqua felicitate, diabolum autem vincit inimici dilectione. Sicut homo inimicus auferre tibi cupit aut avertere felicitatem, qua vincitur, ſic & diabolus vult hominem vincere, auferendo, unde vincitur. Sed cura in corde ſervare inimici dilectionem, qua diabolum vincis. Sæviat homo, quantum poteſt, auferat quidquid poteſt. Si diligitur aperte ſæviens virtus eſt occulte ſæviens.

Rom. 9. v. 22. l. 1. Dial. 101. III. *Quia ſumme conducit ad propriam famam & gloriam augendam, Deumque nobis conciliandum*, nam in primis Deus ipſe, S. Paulo teſte, volens notam facere potentiam ſuam, ſuſtinet vaſa iræ apta ad interitum in multa patientia. Certe, ut bene advertit Petrarcha, multo formoſius eſt obliviſci injuriam, quam ulciſci. Generoſior nulla eſt oblivio, quam offenſæ: hanc ſummus Orator ſummo Duci ſummæ laudi tribuit, quod ſcilicet nihil ſoleret, niſi injurias, obliviſci. Nihil autem prohibet unius laudem illi non ereptam ad plurimos pervenire. Quod autem conducat ad gloriam augendam breviter indicavit, qui dixit perſecutores eſſe auri fabros, qui nobis & præſentis, & æterni regni coronas fabricant, ut in Fratribus, Joſephi apparet, & in Eſau, de quo dictum, major ſerviet minori, non obſequendo, ſed perſequendo & ad virtutem exercendo, nempe tunſionibus, preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis per manus artificis, diſponuntur permanſuri ſacris ædificiis, ut Eccleſia canit. Quod denique ad Deum conciliandum juvet, patet ex eo: Dimittite, & dimittemini: qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis. Qua de re pulche iterum Petrarcha: Nihil tam neceſſarium inter mortales, nihil tam commune, quam venia: nemo eſt enim, qui non peccet: nemo cui miſericordia opus non ſit, qua negata quis tam multos criminum & culparum extricabit nodos, aut diffutum diruptumque Societatis humanæ fœdus reſarciet? Semper inter ſe homines, & ira Dei decertabit inter illos: nullus erit aut litium, aut pœnarum finis, nec ceſſabunt arma, nec fulmina. Parce igitur, miſerere, & compeſce animum, fac tu homini, quod, tibi ab homine fieri velles, quod a Deo vis. Impudenter a Domino veniam petit, qui conſervo illam ſuo negat.

IV. *Quia ſicut conducit ad inimicum conciliandum;* ſic enim Jacob fratrem Eſau, ſic David Saulem, ſic Pilatus Herodem conciliavit. Uti pulchre non nemo per fabulam contentionis inter Solem & Aquilonem ventum exortæ oſtendit, ubi citius Sol radiis ſuis, quam Aquilo ſuo flatu pallium viatori abſtulit.

V. *Quia ipſi cæli nos incitant*, de quibus S. Auguſtinus in illius Pſalmi 120 Commentario (quoniam ſecundum altitudinem cæli a terra) ſic diſcurrit: Peccant homines ſub cælo, tamen proteguntur a cælo. Inde lux ad oculos inde aer, inde ſpiritus, inde pluvia ad terram propter fructus, inde omnis miſericordia a cælo. Tolle auxilium cæli a terra, ſtatim deficiet. *S. Aug in Pſ. 102.*

VI. *Quia etiam alia inſenſata nos ad id ipſum excitat*. Terra quo magis fodiendo percutitur, quoque abundantiori gravatur fimo, tanto copioſiorem reddit fructum, vites aliæque arbores quantumvis potatæ, ferroque inciſæ fuerint abundantioribus replentur uvis & pomis, nuces, quanto magis percutiuntur, tanto fertilius ſinum noſtrum ſuis implent fructibus, Imo arbores aliquæ, quanto magis ponderibus gravantur, obſtinatiuſque terram verſus inclinantur, tanto magis fructiferæ evadunt; quid ni igitur & nos, quando majores ab inimicis perſecutiones perpeſſi fuerimus, tanto gratiores eſſe debemus. *Manſi tr. 15. diſc. 3. n. 4.*

VII. *Quia irrationabilia quoque animalia talem dilectionem docent*, equi, jumenta, multaque animalia alia, quamvis percutiantur, & cædantur, non tamen ferociunt adverſum nos, nec a ſuo deſiſtunt ſervitio, imo canes percuſſi, cauda potius abblandiri ſolent, hinc Cardinalis Bellarminus in quadam concione ſua ait: Nonne canes aliquando vehementiſſime verberamus, & ipſi ſtatim omnium injuriarum obliti motu caudæ blandiuntur? *Ibid. n. 5.*

VIII. *Quia qui vindictam ſpirant, Deo & hominibus exoſi ſunt*. Unde certe D. Chryſoſtomus, quantum, inquit, putas tormentum eſſe hominis afflictæ animæ, quotidie cogitare, ut ulciſcatur inimicum? neceſſarium ſemper apud ſe flagrare ignem. Ipſe te ipſum mordes, ſemper flammam vigeſcentem ferens, *S. Chryſ. h. 4. in act.*

rens, & animam in ſe quieſcere non ſinens, ſed ſemper in exaſperatione, & in tempeſtate mentem habens: Quid hac inſania moleſtius? ſemper contriſtari & ardere; tales enim ſunt animæ eorum, qui ultionem meditantur, nam ubi viderint eum, quem volunt ulciſci, ſtatim perculſi ſunt, ſi vocem audiant, concidunt, tremunt, ſi in lecto fuerint innumeras pœnas apud ſe ſcribunt, dilacerantes, torquentes inimicum. Adhæc ſi illum clareſcere viderint, pape! O pœnas! Remitte illi, & libera te ipſum a tormento. Cur perſeveras, ut te punias, ut illum ſemel flagelles, & in eum animadvertas? quid paras tibi ipſi morbum? Quare beſtiam in viſcera tua includis? at melius eſſet viperam vel ſerpentem in corde poſitum eſſe, quam iram, nam ille quidem nos liberaret, hæc autem manet ſemper, dentes fortiter infigens, immiſſoque veneno peſſimarum cogitationum exercitus producit: *Quid? Quid?*

IX. Deus inimicitiam plerumque lege talionis punire ſolet. Sic Adonibeſech &c.

S. Aug. ſ. 21. de temp. c. 7. X. *Quia licet inimicus non mereatur veniam, Deus tamen dignus eſt, ut propter illum rondones*, ut recte monet S. Auguſtinus dicens; occurrit tibi, qui te læſit: occurrit tibi, qui te ſpoliavit: occurrit tibi, qui te in carcerem miſit. Eja attende cor tuum, reſpice Dominum tuum. Ecce malus inimicus tuus, ecce bonus Dominus tuus. Tuus equidem inimicus venia indignus eſt, ſed Deus illa digniſſimus, & tu amore ejus illi ignoſcas, ipſe meretur, reſpice Dominum tuum.

§. IX. MEDIA.

Tract. de paſſ. c. 8. I. C*Hriſti exemplum & imperium aſſidue ob oculos habere*. Ita S. Bernardus ſuaſit dicens: Fecit bonus Doctor, quod juſſerat: orat non ſolum pro perſequentibus, ſed etiam pro occidentibus ſe, dicens: Pater ignoſce illis. Reconde in theſauro cordis tui hoc verbum, ut, quotieſcumque ſeviunt inimici, memoriam abundantiæ ſuavitatis Jeſu valeas eructare, hunc clypeum contra inimicorum inſultus oppones. Et S. Auguſtinus: *F. 190. de temp.* Attende igitur Magiſtrum tuum ac Dominum Deum, non in cathedra ſedentem, ſed in ligno pendentem, & circumſpectis undique turbis inimicorum, dicentem: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt. Attende ubi hoc fecit, in cruce, non in cælo: ſemper namque in cælo cum Patre, in cruce autem pro te homo, ubi ſe imitandum præbuit omnibus, pro te emiſit ipſam vocem, ut ab omnibus audiretur. Nam potuit orare pro illis in ſilentio, ſed tu non haberes exemplum.

Tract. 26. in Joan. II. *S. Eucbariſtiam frequenter ſumere ad dilectionem hanc obtinendam*, nam, ut S. Auguſtinus ait, Dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in iis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid redigantur e multis. Namque aliud in unum ex multis granis conſiſtit, aliud in unum ex multis acinis conſtat. Hinc olim ſolemne convivium inſtituebatur, quod Chariſtia vocabatur, quia præter amicos & cognatos nemo admittebatur, ut, ſi qua eſſet inter illos orta querela voluntatumque disjunctio, apud ſacra menſæ, & in communi hilaritate, authoribus concordiæ adhibitis, tolleretur. Tale eſt convivium Euchariſtiæ, quam S. Thomas Sacramentum unitatis appellat, nam, ut pulchre S. Cyprianus advertit, quæ uniuntur uni tertio, uniuntur & inter ſe, quibus unus eſt panis, unum eſt corpus; & omnium unum cor, & anima una. *S. de cæna Domini.*

III. *Conſiderare proximum ut Chriſti ſanguine redemptum*; ita docuit S. Auguſtinus, dum dixit: Quem vis contemnere, pretium ejus attende, & cum morte Chriſti totum mundum appende. *De verb. Dom.*

IV. *Perpendere, quod nobiliſſimum vindictæ genus ſit parcere*. Id B. Ægidius S. Franciſci Socius docuit: Quando quis contendit tecum, ſi vis vincere, parce, ſi vincis teipſum, vincis omnes inimicos tuos. Cujus rei pulchrum exemplum Jo. Moſchus affert his verbis: Duo Epiſcopi erant in ſimultate, unus ex eis, ut illam diſcuteret, cum Clero proceſſit ad alterum, atque ad ejus pedes procidit dicens: Ignoſce, Domine ſervi tui ſumus. Ille victus hac humilitate, ut meus ait, Dominus ac Pater es. Unde concludit Moſchus. Et vos, cum habetis inimicum, ita facite, & vincetis. *Faber ſer. 3. in feſto S. Steph.* *In prato ſpir. cap. 210.*

V. *Juſtitiam Dei perpendere, ideoque illi totam vindictam committere:* nam, ut bene Petrarcha ait, mea eſt ultio, & ego retribuam eis in tempore, dixit Dominus, illud ergo tempus expecta, ſine ille te vindicet, qui & offendentis eſt Dominus, & offenſi. *Lib. 1. c. 107.*

VI. *Noviſſimorum, & præcipue mortis aſſidue meminiſſe*. Sic Salomon ſuaſit, dum dixit: Memento noviſſimorum, & deſine inimicari: nihil enim, teſte Petrarcha, magis alit inimicitiam, quam conditionis oblivio. Siquidem iſte, cujus mortem ſitis, ne dubita, moriturus haud dubie eſt, & idipſum cito, fortaſſe hodie, tuque illum fortaſſe, quod non cogitas, præcurſurus. Expecta paululum, ſubſiſte, fiet, quod fieri optas, & quod metuis, fiet; Mors quam hoſti paras, ſine tuo ſcelere illi parata eſt. Quid juvat, fati curſum properantis impellere: & morituri ſanguine morituras manus inficere? quanto tranquillius atque honeſtius ille integre & illæſus, ut ſiccus & innocens, quam uterque cruentus, & ut noxius hinc abibis? *Eccl. 28. v. 6.* *Loc. cit.*

VII. *Amantium graviora libenter tolerantium exemplum proponere*, quod medium S. Chryſoſtomus ſequentibus verbis ſuaſit: Morbus iſte aut ex inflammatione fit, aut ex frigiditate, verum utrique dilectionis virtus ſuo calore mederi conſuevit. Non vides turpes illos amatores alapas, ſputa, opprobria, innumeraque alia incommoda quæ fornicariæ illæ mulieres infligunt, patienter ferre? quid igitur amorem hunc exſtimet? illata convitia? nequaquam? imo magis inde accenditur. Quamquam iſta facientes mulierculæ? præterquam quod fornicantur, obſcuro etiam ac vili genere ſint, qui vero talia ab ipſis patiuntur, illuſtres ſæpe numero progenitores numerare, neque tamen hoc ab amata cohibet. An non erubeſcimus quod tantam erga Deum dilectionem, quantam habet potentiam diabolicus ille ac dæmoniacus amor oſtendere nequimus. *S. Chryſ. ſ. 1. hom. 37.*

VIII.

Digitized by Google

Idem hom. 41. in acta. VIII. *Dei ignoſcentis exemplum conſiderare*: quod idem S. Chryſoſtomus ſuggeſſit dicens: Miſer homo, ærumnoſe, non vis a conſervo tuo derideri, ſed odio haberi a Domino tuo; non vis contemni a conſervo tuo, & contemnis Dominum? non putas indignari Dominum, & quod illum contemnis, & quod illum deridens, non vis illi obtemperare?

§. X. ASCETICA.

I. TRia præcipue circa hanc materiam bene addiſcere debet Aſceta. Primum eſt, ut bene diſcat injuriam, ut oportet, aſpicere, & accipere, videlicet non ut ab homine, ſed a Deo permittente, profectam juxta exemplum Davidis dicentis: *Dimitte eum, ut maledicat, Dominus enim præcepit, ut malediceret David, & quis eſt, qui audeat dicere, quare quid feceris?* *2. Reg. 16. v. 10.*

II. Secundum eſt, ut diſcat, modum perfectæ remiſſionis, qui quidem in tribus conſiſtit. 1. Ut *ex corde* dimittatur; ita Chriſtus docuit, dum dicit: *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque Fratri ſuo de cordibus veſtris.* 2. Ut *cito* remittatur, nam ſicut vulnera recentia facilius curantur, quam inveterata: ita & injuriæ, dum recentes ſunt, ſi non condonentur, difficilius ſemper remittentur, ubi inveteratum fuerit odium. 3. Ut *plene* dimittatur, ut omnes ſex gradus ſupra §. 1. aſſignati, quantum fieri poteſt, obſerventur. *Matth. 18. v. 35.*

III. Tertius eſt, ut debita æſtimatio de præſtantia hujus dilectionis concipiatur, quem in finem proderit ſequentes SS. Patrum ſententias ponderare. 1. S. Chryſoſtomi, dum ait: *Potuit ſane Deus abſque hac mutua & reciproca proximi tui condonatione tibi omnia peccata dimittere; vult tamen beneficium etiam per iſta media conferre. Quare? mille tibi videlicet occaſiones præbens manſuetudinis ac pietatis, & hoc quod in te belluinum eſt, depellens, & iram, qua flagras, expellens, & undique quaſi tibi teipſum reconcilians, & conjungens.* 2. S. Cypriani: *Nam quanta ſpes veniæ eſt, cum ipſe Judex non tam expectat, qua ratione a ſupplicio liberemur; quam ipſe nos viam ac modum doces, unde id efficiamus? Quaſi diceret: ſic facite, & ego parcam: dimittite, & dimittemini.* 3. Iterum S. Chryſoſtomi. *Quis umquam inter homines remittens conſervo ſuo modicum, propterea a Domino ſuo totius debiti remiſſionem obtinuit? At hic quotidie tibi hoc datur; Deus enim noſter dives eſt in miſericordia & miſerationibus. Deinde ſi nihil a Deo huic indulgentiæ præmii proponeretur, at, quia omnes benevolo & benefico favent, omnes illum admirantur & laudant, etiam non jubente Deo remittere debemus inimicis noſtris.* *Hom. 20. in Matth.* *In expoſ. orat. Dom.* *Hom. 1. in epiſt. ad Philem.*

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Hebr. 10. v. 30. I. EX occaſione thematis illius: *Mihi vindicta & ego retribuam*; dicere poteſt Concionator, ſe audax facinus commiſſurum, & omnes ad ultionem de inimicis ſumendam hortaturum: ſed talem, quæ honeſtate, efficacia, & diuturnitate alias omnes ultiones: quas ullus hoſtis de inimico ſuo ſumſit, longe antecedat, eam autem non aliam eſſe, quam dilectionem inimici, quæ ignoſcendo, obliviſcendo, orando, benefaciendo, percipitur. Probetur itaque an hæc ultio ſit *honeſtiſſima*: nihil enim honeſtius, quam ut fiamus ſimiles Deo, cujus proprium eſt miſereri & parcere: hinc Saul Davidi vaticinatus, ſcio, inquit, quod certiſſime regnaturus ſis, & habiturus in manu tua Iſrael, nempe id collegerat ex inuſitata manſuetudine. Quæ omnia confirmat D. Gregorius Nyſſenus in alia verba: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, ſic loquens: Progrediens ſermo venit ad ipſum punctum virtutis, quod propemodum non amplius intra teminos humanæ naturæ conſpicatur, ut alius ille ipſe Deus eſſe videatur, dum faciat, quæ ſolius Dei eſt facere. Vide fuſius hoc probantem Didacum Nyſſenum in Fer. 3. poſt Quadrag. perioch. 1. 2. Quod ſit *efficaciſſima ultio*: id quod pulchre Petrarcha indicavit, dum dixit: aptiſſimum tollendis hoſtibus inſtrumentum eſt lenitas, in quo ſi creditum eſſet Herennio Seni ſapientiſſimo, nec Samnitum exercitus modo Victor collo jugum Romanum, nec jugum primo cum reliquis, mox ſecurim ſolus Imperator Pontius pertuliſſet. Hinc S. Paulus. Si eſurierit inimicus tuus ciba illum: ſi ſitit, potum da illi, hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus. Vide de hoc argumento Fabrum conc. 2. in feſto S. Steph. n. 5. & conc. 3. n. 2. 3. Quod ſit maxime *diuturna* quoad delectationem, ex eo colligitur, quod, ut bene iterum Petrarcha advertit, ultionis momentanea eſt delectatio, miſericordiæ ſempiterna. Duorum autem delectabilium illud perferendum eſt, quod diutius delectat: Fac tu hodie, quo perpetuo delecteris. Nulla vero major, nulla firmior delectatio eſt, quam quæ de puritate conſcientiæ, & rerum bene geſtatum recordatione oritur. *Lib. 1. c. 101.*

II. Ex occaſione thematis: *Iratus Dominus tradidit eum tortoribus*: oſtendatur, quam multos offendat, atque adeo quot hoſtes contra ſe armet, qui vindictam de proximo capit, nempe 1. *Inimicum*, quem plerumque in bonis externis, corpore & anima lædit. 2. *Rempublicam Chriſtianam*, ſeu homines pios tam in terris, quam in cælis exiſtentes; ſi enim ſervi videntes conſervum vindictam de conſervo ſumentem, contriſtati venerunt, & narraverunt Domino ſuo omnia, quæ facta erant, quanto magis homines pii & cœlites ob ſimilem vindictam indignabuntur? 3. *Chriſtum*, qui verbo & exemplo docuit inimicos diligere. 4. *Deum & Magiſtratum* vices Dei tenentem, quorum officium invadit, & eripit 5. *ſeipſum* dum ſe vindicta, quæ in corde poſita nocentior eſt vipera, teſte S. Chryſoſtomo, conſumit, & animam propriam occidit, januamque cæli occludit: unde contingit tali, quod Urſo, qui, quia ab una ape ictus eſt, de omnibns apibus ſe vindicare volens, alveare evertit, ſed ab omnibus miſere laceratus dicebat: Quanto melius erat, unius apis aculeum *Matth. 18. v. 34.*

leum tolerare, quam tot in me hoſtes mea iracundia coocitare! Vide Fabrum conc. 5. in Dom. 21. poſt Pent.

Matth. 5. v. 4. III. Ex occaſione thematis: *Diligite inimicos veſtros*: dici poteſt, contingere illis, qui vindictam cohibere, & odium ſuperare volunt, quod David olim contigit, qui pugnaturus cum Goliatho dicebat: quid dabitur viro, qui percuſſerit Philiſthæum hunc? quare dicat Concionator ſe reſponſurum, ut Iſraelitæ David reſponderunt. Et 1. quidem virum, qui percuſſerit eum, *ditabit Rex divitiis magnis*: explicetur proinde, qualia boaa in corpore, anima, ſama, fortunis procuret hæc victoria, ſed præcipue in gratia & gloria. Qua de re videri poteſt Drexelius in Chriſto reſurgente p. 3. c. 1. §. 6. 2. Et *Filiam ſuam dabit ei uxorem*: explicetur hoc loco, quomodo Deus ipſam quoque felicitatem deſponſet tali homini, ita ut non fere ſit certius ſignum prædeſtinationis, quam dilectio inimicorum, uti fuſe oſtendit P. Drexelius in Zodiaco ſigno 9. 3. *Et domum ejus faciet abſque tributo*: poteſt hoc applicari ad tributum in altera vita perſolvendum ſcilicet pœnas purgatorii, quas vel maxime evitari facit dilectio, uti expertus Religioſus alioqui tepidus, ſed inimicis facile veniam dare ſolitus, & propterea non ſioe admiratione aliorum a purgatorio liberatus. Nimirum ſi quævis eleemoſyoa e peccato liberat, & oon ſinit animam ire in tenebras, uti Tobias dixit, quanto magis hanc vim perfectiſſima eleemoſyna, qua veoia datur inimicis, habebit? Excitentur proinde auditores ad fortiter aggrediendum hunc Goliathum.

Matth. 18. v. 33. IV. Ex occaſione thematis: *Nonne & te oportuit miſereri conſervi tui, ſicut ego tui miſertus ſum?* dicere poteſt Concionator, ſe non dubitare, quin multi foveant inimicitias, ſed eas deponere impoſſibile judicent, quare uſurum ſe medio, quo Deus S. Auguſtino impoſſibilitatem continentiæ objicienti oſtendit, eam adeo difficilem non eſſe, dum Contioentia ei pueris & puellis cincta apparuit, & quaſi ſubridens dixit? Potuerunt iſti, & iſtæ, & tu non poteris? Producantur ergo varia exempla ſemperque poſt quodvis repetatur, & tu noo poteris? 1. Itaque proponatur exemplum cæ-
In pſ. 180. lorum de quo S. Auguſtious ait: Peccant homines ſub cælo, faciunt omnia mala ſub cælo, tameo proteguntur. Inde lux ad oculos, inde aer, inde ſpiritus, inde pluvia ad terram propter fructus, inde omnis miſericordia a cælo. 2. Exemplo plantarum, præcipue vitium & arborum, quas ſingulis annis ſpoliamus & tondemus, & tamen ipſæ uvas & poma liberaliſſime oobis proferunt. Exemplum beſtiarum: præcipue canum, qui licet acerbiſſime verberentur ipſi tamen ſtatim omnium injuriarum obliti, motu caudæ blandiuntur. 4. Exemplum Ethnicorum; de quo S. Chryſoſtomus ſic loquitur. Philoſophos conſiderate Gentilium, & dicetis, quanto digni ſumus ſupplicio qui divina legis præcepta cootemoimus: quandoquidem inveniuntur illi propter humanam hanc honeſtatem innumera feciſſe. Videantur ſupra exempla profana. 5. Exemplum Angelorum Cuſtodum, qui, licet toties peccatis noſtris offenſi, non deſerunt nos. 6. Exemplum Chriſti orantis pro tantis inimicis, & excuſaotis. 7. Exemplum Patris cæleſtis tam graviter a tam multis offenſi, & tamen ſolem ſuum ſuper illos oriri facientis? Excitentur proinde Auditores, ut judicent ſibi poſſibile, quod tot tantique potuerunt, aſpiciaot proinde, & faciant ſecundum exemplar, quod eis monſtratum eſt. Vide Fabrum conc. 2. in Dominic. 2. poſt Pentecoſt.

V. Ex occaſione thematis: *Et cœperunt ſe omnes excuſare*: afferri poſſunt excuſationes *Luc. 14. v. 18.* frivolæ: quas aliqui prætendunt, ne ignoſcere cogantur, & una poſt alteram refutetur. 1. Eſt qua dicunt ſe condonare quidem iojuriam: oblivisci tamen ooo poſſe. Refutetur quærendo, num & ipſi ſic velint Deum ſecum agere? an hoc ſit dicere: Dimitte nobis debita, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris? 2. eſt, qua dicunt ſe quidem non difficiles fore ignoſcendo, ſed publicum, quod gerunt, officium honoris defenſionem exigere. Refutetur, oſtendendo, etiam Chriſtum, S. Stephanum, & alios munera publica habuiſſe, nec tamen ſe vindicaſſe, ſummum officium, & quidem publicum eſſe, officium boni Chriſtiani bene obire. 3. eſt, qua dicunt, nullam offenſioni cauſam ſe dediſſe: refutetur, etiam Chriſtum & alios non dediſſe cauſam, præterea ſaltem Deo ipſos cauſam dediſſe, ipſorum peccata per ioimicos puniendi. 4. eſt, quod injuria nimis gravis ſit. Refutetur, & dicatur, etiam præmium non leve fore, ſi dimiſſio offenſæ non levis fuerit. Numquam virtute magaum quem fore, niſi magnus injuriis exerceatur, nam teſte S. Hie- *L. 3. c. 20.* rooymo, Deus Faber eſt. Inimici lima ſunt, & mallei quibus nos ille expurgat, Sanctoſque ſculpit. 5. eſt quod nimis vilis ſit, qui injuriam fecit. Refutetur ex Thoma Kempenſi ſic loquente. Ne dicas: Non valeo hæc ab homine tali pati, ſed ab alio libenter patiar, & ſicut patienda videro. Inſipiens eſt talis cogitatio, quæ virtutem Patientiæ non conſiderat, nec a quo coronanda erit, ſed magis perſonas & offenſas ſibi illatas. Vide plura loco cit. 6. Quod nimis grave odium exarſerit in corde, nec poſſibile ſit illud vincere. Refutetur, quod nihil impoſſibile ſit Deo nos juvanti; oeque impoſſibile cenſeri debeat Chriſtiano, quod tot tantique alii, etiam Ethnici, ſuperarunt. Vide Drex. has & plures objectiones refutantem in Zodiaco ſigno 9. §. 5.

§. XII. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. DIdacus Nyſſenus de hac virtute ſic diſcurrit: Ut ſemel totum eloquar ajo, *Didac. Nyſſenus ſer. 6. poſt Epiph. §. 1.* eam ſummam eſſe hominis fortitudinem, quam maſculi pectoris robur, & generoſitatem animi unice demonſtret. Abbas Iſaac dixit, hoc ita eſſe, & hac una re poſſe hominem eo pertingere, ut apud Angelos admirationem ſui excitet. Qui cum humilitate ſuſtinet accuſationes objectas, hic ad perfectionem pervenit,

nit, & a S. Angelis admiratur, nulla enim ita magna, & difficilis ad obtinendum virtus exiſtit. Sic ille de contemptu mundi cap. 13. a S. Angelis admiratur inquit: Nulla enim virtus tam difficilis acquiſitus eſt, quam iſta.

S. Thom. 2. 2. q. 27. a. 7. II. S. Thomas ulterius oſtendit, multo magis meritorium eſſe, diligere inimicum, quam amicum, ſic enim diſcurrit. Dupliciter iſtæ dilectiones comparari poſſunt, uno modo ex parte proximi, qui diligitur, alio modo ex parte rationis, propter quam diligitur; Primo quidem modo dilectio amici præeminet dilectioni inimici, quia amicus & melior eſt, & magis conjunctus: unde eſt materia magis conveniens dilectioni, & propter hoc actus dilectionis ſuper hanc materiam tranſiens melior eſt, unde & ejus oppoſitum eſt deterior, pejus enim eſt odiſſe amicum, quam inimicum. Secundo autem modo dilectio inimici præeminet propter duo: Primo quidem, quia dilectionis amici poteſt eſſe alia ratio, quam Deus, ſed dilectionis inimici ſolus Deus eſt ratio. Secundo, quia præſuppoſito, quod uterque propter Deum diligatur, fortior oſtenditur eſſe Dei dilectio, quæ animum hominis ad remotiora extendit, ſcilicet uſque ad dilectionem inimicorum, ſicut virtus ignis tanto oſtenditur eſſe fortior, quanto ad remotiora diffundit ſuum calorem; Tanto ergo oſtenditur divina dilectio fortior eſſe, quanto propter ipſam difficiliora implemus; ſicut & virtus ignis tanto eſt fortior, quanto comburere poteſt materiam minus combuſtibilem.

S. Bern. in 1. ſer. 50. III. S. Bernardus geminam cauſam aſſignat, cur Deus tantopere eos, qui vindictam ſpirant, deteſtetur, dicens Graviter injuriatur Deum, & turpiter inhonorat illum, ſi homo aufert ſibi aliquid, quod ſibi ſoli reſervat Deus. Tria autem ſunt, quæ ſibi ſoli reſervat, Gloriam, Judicium, vindictam. De gloria, ſicut Iſaiæ 42. ipſe Dominus ait: *Gloriam meam alteri non dabo*. Secundo reſervat ſibi judicium, hoc eſt finaliter judicare: Unde Joann. 5. dicitur: *Dedit Pater omne judicium Filio, quia Filius hominis eſt*; id eſt, quia Deus & homo eſt. Tertio ſibi reſervat vindictam, ideo ad Rom. 12. ait: *Mihi vindicta, & ego retribuam*; qui ergo de inimico ſe vindicare contendit, rapinam perpetrat contra Deum. Quod ipſum etiam confirmans

S. Chryſ. ho. 1. ſer. 22. Sanctus Chryſoſtomus ſic loquitur. Quod ſi in hominibus id ſit, ut vulnerato a nobis alieno ſervo, dominus illius indignetur, ac pro contumelia accipiat, ipſi quoque ſi injuriis afficiamur, ſententia Judicum & Dominorum expectanda eſt. Idem quoque Sanctus id ipſum perſuadere nititur ſequenti motivo: Si in rebus humanis, inquit, nemo ſibi tuto jus dicit, & pro arbitrio ultionem diſpenſat, quanto magis obſervandum in rebus illis, ubi Deus ipſe vindex conſtitutus eſt?

Abulenſ. in c. 24. l. 1. Reg. IV. Specialiter quoque notandum in hac materia, inimicis veniam petentibus parcendum quidem, non tamen perinde etiam credendum eſſe, uti ſapienter Abulenſis advertit, dum in locum Scripturæ: Aſcenderunt ipſe (David) & viri, qui cum eo erant, ad loca tutiora, ſic diſcurrit: Egit hoc David, qui credidit, quod numquam Saul reverteretur ad ſanam mentem erga eum firmiter, ſed ad tempus, & hoc credidit, poſtquam ſcivit malitiam ejus eſſe conſummatam. Nec in hoc agebat David contra conſcientiam, quia, quamquam tenemur inimicis veniam petentibus parcere, tamen non tenemur illis credere. Prudentiſſime ergo fecit David, quod ſe cum ſuis ad loca tutiora recepit, etiam poſtquam amicitiam cum Saule reſarcivit, nam, ut Poeta quidam Græcus ajebat. Inimicis non credens, numquam utique damno afficieris. Quod ipſum etiam confirmans Eccleſiaſticus: *Non credes*, inquit, *Inimico tuo in æternum*, rationemque mox ſubducens: *Sicut æramentum æruginat nequitia illius*. Notandum in his, quod non jubemur non amare inimicos noſtros, ſed non illis fidere, quia & paulo ante dicebamus ex Abulenſi, quamquam teneamur inimicis veniam petentibus parcere, tamen non tenemur illis credere. Dilectionem itaque ſemper illis debemus, dare fidem non tenemur. Quid cauſæ? id ſubjunxit Eccleſiaſticus inquiens: *Sicut æramentum, æruginat nequitia illius*. Obſcura ſimilitudo, quam ſuſius hoc commentariolo illuſtrat: Æs licet terſum, perlucidumque ſit, ita ut aurum eſſe videatur, abſque alia re ex ipſo rubiginem agit. Tale quid inimicus agit, inquit Siracides, cave illi unquam credas, æri namque ſimilis eſt, velut enim hoc ex ſeipſo æruginat, ſic inimicus quamquam tu illi nullam ſubminiſtres, ſibi cudit, & parat perdendi tui occaſionem. Quod inimicus eſt, id ſatis eſt, ut nullam prætereat viam, quem in tuum exitium ducat, nullum intermittat ſtudium, quo tibi incommodare poſſit: nullum relinquat lapidem, quem non moveat ut te dejiciat, & in ruinam impellat. *Eccl. 12. 10.*

Adeo vero nihil credendum inimicis, ut Proſper Farinacius inſignis Juris Conſultus in celebri quodam ſuo tractatu de oppoſitione contra perſonas teſtium q. 53. n. 11. talem ſtatuerit concluſionem: Inimico non credatur etiam conſtituto in articulo mortis, ac etiam, quod plus eſt, quando ſumpſerit ſacratiſſimam Euchariſtiam, ſicut poſt alios, quos allegant, affirmarunt Marſilius, Gigas &c. quod omnes præfati Doctores, & alii plerumque communiter ſequuntur.

V. Sanctus Paulus Apoſtolus, dum commemoraret gratias & favores (quod cultus Dei gloria poſtulabat) quibus illum ſuperi dignati fuerant, ſic ajebat: *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis & prodigiis*: 2. Corinth. 12. v. 12. velut dixiſſet: Satis probavi me Apoſtolum, hinc ex adverſis, quæ fortiter toleravi, inde ex miraculis, quæ feci. *Div. Hyſſ. ſin er. 6. p. 4 cin. §. 1.*

Theodoretus hoc bene adnotavit, primas dari patientiæ, & ante ſigna, prodigiaque illam merito conſtitui: Recte inquit, ſignis tolerantiam propoſuit, tamquam juſtitiæ ratio id exegerit, ut ſuperiorem faceret æquanimem injuriarum tolerantiam, & noxarum condonationem operatione ſignorum, & prodi-

digiorum: Mentis enim recte facta ſunt multo præſtantiora: & majus miraculorum eſt, ignominiam æquo animo accipere, nec offendi injuriis, quam facere prodigia. Et notate pro ea, quod Apoſtolus ait, Signa apoſtolatus mei, eſſe apud Syrum ſigna Apoſtolorum, quaſi ſit character Apoſtoli, ſi quis injurias patienter ferat, incommoda leniter, aut leviter toleret: hæc enim virtus tam eſt ſublimis, & excelſa ut non minor Apoſtolo haberi debeat, quiſquis illam habet.

S. Greg. Nyſſen. de Or. Dom. VI. S. Gregorius Nyſſenus rationem inquirit, ob quam præcipua Deum inter & hominem ſimilitudo in remiſſionem injuriarum conſtituatur, & reſpondet, inde fieri, quia ad Deum ſolum, non vero ad alios ſpectat, remittere & condonare offenſas: quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Præſcribit Dominus: qualem velit eſſe eum, qui ad eum eſt acceſſurus, ad hoc ut ipſi Deo per virtutem ita aſſimiletur, ut Deus eſſe videatur, dum ſcilicet faciat ea, quæ ſolius Dei eſt facere, debitorum enim remiſſio, proprium eſt Dei munus.

Manſi tr. 3. diſc. 11. n. 3. VII. Quintus Curtius de quibuſdam extraneorum populorum Legatis refert, quod poſtquam multa ad Alexandri laudem dixiſſent, tandem omnia ejus præconia Brevi epilogo his verbis annuntiarint: Tu Philippi es Filius. Poterat utique, probeque noverat Incarnata Sapientia plurima excellentiſſima in eorum, qui injurias inimicis remittunt, honorem ac laudem accumulare præconia, at vero hoc unicum ei ſufficere videbatur, ut filii Patris veſtri, qui in cælis eſt; hic enim altiſſimus eſt honoris vertex, ad quem homo poteſt pertingere, plus enim intellectus creatus prætendere nequit, multo minus comprehendere.

Ibidem diſc. 16. n. 4. VIII. Egena vidua quædam Eliſæo quondam extremam ſuam paupertatem, ſeque debitis inſuper gravatam in hæc legitur inſinuaſſe verba: *Ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad ſerviendum ſibi*. Sed quid Prophetam ei reſpondiſſe autumatis? *dic mihi, quid habes in domo tua?* At illa reſpondit: *Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, niſi parum olei, quo ungar*. Cui ait: *Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua, non pauca; & ingredere, & claude oſtium tuum, & mitte inde in omnia vaſa hæc, & cum plena fuerint, tolles*. Crevit itaque oleum in omnibus vaſis adeo, ut deficientibus vaſis exundaret, de quo certior factus Eliſæus fœminæ præcepit dicens: *Vade, vende oleum & redde creditori tuo; tu autem & filii tui vivite de reliquo*. Quis hæc in figura contigiſſe negaverit? ſiquidem immenſum eſt, quod homo cum juſtitia divina contraxit, debitum, utpote qui in multis offendimus omnes, quemadmodum in oratione Dominica profitemur quotidie. Quem autem ſatisfactionis modum nobis a creditore noſtro inſinuatum eſſe putatis? dimittite, & dimittemini. S. Auguſtinus per oleum miſericordiam intelligit, dum ait: in oleo miſericordia intelligitur? ac proinde, ſi oleum charitatis & amoris erga Deum & proximos noſtros habeamus, optime facturi erimus, ſi illud pro aliqua ſaltem parte in vacua infundamus, id eſt, noſtris perſecutoribus & inimicis qui timoris Dei, charitatis, virtutum, aliorumque bonorum ſpiritualium inania vaſa ſunt, impendamus: hanc enim dilectionem exercendo, per redditionem boni pro malo iis, qui injuriis nos affecerunt, charitas erga Deum & proximos in cordibus noſtris augebitur; Hæcque ea, quibus coram Deo obnoxii ſumus, debita diluet, & abolebit, ſiquidem charitas operit multitudinem peccatorum; Præter hanc vero ſatisfactionem aliis quoque inſuper lucris augebimur, quæ illis verbis inſinuatur: *Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt*.

IX. Sapienter Seneca, Iraſcitur, inquit, aliquis? Tu contra beneficiis provoca, cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta: niſi par, non pugnat. *Seneca l. 2. de ira c. 24.*

X. Recte dictum eſt ab Antiſthene Philoſopho ad tuendam ſalutem opus eſſe aut ingenuis amicis, aut acribus inimicis, propterea quod illi, dum admonent peccantes, hi, dum maledicunt, revocant a vitiis, ſed quia ad libere admonendum pene vocem amiſit amicitia, ſupereſt, ut ab inimicis veritatem audiamus. *Plut. l. de util. cap. ex inimicis.*

XI. Iracundiſſimæ, ac pro corporis captu pugnaciſſimæ ſunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex vero ſine aculeo eſt, noluit illum natura, nec fas ſævum eſſe, nec ultionem magno conſtitutam petere, telumque detraxit, & iram ejus inermem reliquit. exemplar hoc magnis Regibus ingens eſt: Pudet ab exiguis animalibus non trahere, cum tanto hominum moderatior eſſe animus debeat, quanto vehementius nocet. *Senec. l. 1. de clement. c. 19.*

XII. Thomas Morus dicebat: Ethnici, & ingrati beneficia pulveri, ſi quid mali patiuntur, marmori inſcribunt: Chriſtiani eſt, beneficia marmori inſculpere. *Lutovic. Carbo in Th. pract. l. 3. c. 19.*

XIII. Jeremias Drexelius quæſtionem movet, uter ex duobus Progenitoribus magis arduum opus præſtiterit, & ſe ipſum generoſius vicerit? Abraham, qui non pepercit filio, an vero David, qui pepercit Sauli, capitali inimico. In eam rem Rupertus: Docet ratio, inquit, non multo minoris fuiſſe meriti propter Deum pepercitſe inimico, quam non pepercitſe unigenito filio. Certum videtur minus eſſe miraculi, Abrahamum Dei juſſu voluiſſe ſævire in filium, quam Davidem ſancto affectu ſævire noluiſſe in Saulem hoſtem. Uterque hoc tali facto promeritus eſt Chriſto jungi cognatione, & David quidem propinquiore. *Drexelius de Chriſto reſurg. c. 1. §. 2.*

§. XIII. MISCELLANEA.

I. HÆC inimicorum Dilectio pulchre fuit prædicta a Propheta Zacharia: In die illa proteget Dominus Habitatores Jeruſalem (id eſt, Eccleſiæ Catholicæ) & erit, qui offenderit ex eis in die illa quaſi David, & ſicut Angelus Domini in conſpectu ejus (id eſt, ſic diligere Inimicos, ſicut David, qui Saulem hoſtem ſuum infenſiſſimum bis occidere poterat, nec tamen occidit; nec de morte ejus poſtea lætatus eſt, ſed potius dixit; Numquid ſupereſt aliquis de domo Saul, ut faciam in illo miſericordiam Dei)? *Zach. 12. v. 2.*

II.

Zach. 14. v. 20. II. Idem prædixit ſequentibus verbis: In die illa erunt lebetes in domo Domini (id eſt, in Eccleſia) quaſi Phialæ coram Altari, ideſt, corda odio accenſa convertentur, ut non niſi puriſſimus Charitatis ac Benevolentiæ liquor, ac Miſericordiæ illa repleat, ſintque veluti Lampades Olei ſemper lucentis in conſpectu Dei.

Iſaiæ 11. v. 6. III. Etiam Iſaias id prædixit: Habitabit Lupus cum Agno, Pardus cum Hædo accubabit. Vitulus, & Leo, & Ovis ſimul morabuntur, & Puer parvulus minabit eos, Vitulus & Urſus paſcentur: ſimul requieſcent Catuli eorum, & Leo quaſi Bos comedet paleas. Et delectabitur infans (id eſt, Homines ſimplices) ab ubere ſuper foramine Aſpidis, & in caverna Reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.

Judic. 11. v. 7. IV. Ab Inimicitia merito abſterreat, quod Deus plerumque Lege Talionis etiam in hac vitâ permittat fieri nobis, quod aliis fecimus. Sic Adonibeſech, dum ſummitates manuum ac pedum ei ab Iſraelitis abſcinderentur, dixit: & Septuaginta Reges amputatis manuum ac pedum ſummitatibus ſub menſa mea ciborum reliquias colligebant; ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. *Niceph. l. 1. c. 20. hiſt. Eccl.* Herodias, quæ S. Joannis Baptiſtæ caput petiit ab Herode, in pœnam, dum fluvium glacie conſtrictum tranſiit, glacie rupta ita ſubſidit, ut caput a corpore reſecaretur. *Pratum Sp. c. 166.* Pemenes ſenex Solitarius a beſtiis devoratus eſt, quia dum in ſeculo oves paſceret, tranſeuntem peregrinum a canibus diſcerpi paſſus eſt. Latro, qui monaſticam vitam occiſo Puero amplexus fuerat, ubique ſibi viſus eſt Puerum illum videre, & dicentem audire: *Niceph. l. 13. c. 4.* Cur me occidiſti? quare ultro ſe Judicibus ſiſtit, & capite plexus eſt. Eutropius Arcadii Imperatoris Cubicularius, Author Legis fuit, ne quis ad Eccleſiam confugeret alicujus criminis convictus, ſed ut inde etiam extraheretur. Verum ipſe paulo poſt offenſo Imperatore, ad Eccleſiam confugiens, extractus & occiſus eſt. *Stapl. in Dom. 1. poſt Pent. v. 1.* Thiraſylus Buſyridi Tyranno ſuadens, ut ad pluviam a cælo impetrandam, hoſpite immolato Deo placaret, ſtatim primus immolatus eſt. *Ibid.* Thomas Cronwellus Henrico Octavo Author fuit, ut legem ferret, ne quiſquam Regiæ Majeſtatis læſæ reus ad Colloquium Regis admitteretur, niſi cauſa illius prius in ſenatu regio cognita, primus autem hujus legis rigorem ſenſit, omnique aditu ad Regem, cui cariſſimus erat, interdicto, capitalem ſententiam accepit.

Drexel. in Phaethonte. V. Auguſtæ dum duo Religioſi oſtiatim mendicabant, homo improbus pro Eleemoſyna reſtim porrexit, quem illi reverenti oſculo acceperunt, & gratias egerunt, aſſerentes, eum pro ædificio ſuo ſibi commodum fore. Talis reſtis ſunt omnium Inimicorum machinæ, quidni ergo dicamus, pro ædificio noſtro cæleſti commodas fore?

Senec. l. 3. de ira c. ult. VI. Pulchre Seneca: quid juvat tamquam in æternum genitas iras indicere, & breviſſimam ætatem diſſipare? Quid juvat, dies, quos honeſtiſſimis ſtudiis impendere licet, in dolorem alicujus tormentumque transferre? Mors propius accedit, ac propius. Iſtud tempus, quod alienæ deſtinas morti fortaſſe circa tuam eſt. Quin potius vitam brevem colligis, placidamque tibi, & cæteris præſtas? quin potius amabilem te, dum vivis omnibus exhibes deſiderabilem, cum exceſſeris, reddis?

Drexel. in roſis p. 2. c. 5. §. 7. VII. Princeps quidam pro Symbolo habuit Strutio-camelum cum hac inſcriptione. Duriſſima coquit Spiritus. Hoc Symbolum omnibus Chriſtianis affigi deberet.

Plutarch. l. de util. c. ex inim. VIII. Lacudus Argivorum Rex cum Prometheum Theſſalum cogitaſſet occidere, caſu tuber ejus percuſſit, ac diſſecuit, atque adeo rupto ulcere præter voluntatem ſervavit inimicum. Simili modo ſit non raro, ut convicium alicui impactum medeatur animæ morbo. *S. Aug. l. 9. conf. c. 8.* Experta id eſt S. Monica, quæ, quia meribibula per convicium ab ancilla appellata eſt, hoc ſtimulo percuſſa reſpexit fœditatem ſuam, eamque confeſtim damnavit, & exuit.

Ulyſſes Aldrov. l. 9. Ornith. c. 1. IX. Cuidam Monacho moribundo, cui Phlebotomus tribus vicibus venam aperire non poterat, noctu veſpertilio pedem e lecto protenſam mordens venam rupit, ſanguinem exugens, qui, cum poſtea diutius manaret, Monacho ſanitatem reddidit. Talis veſpertilio ſæpe eſt injuria illata.

Plutarch. v. l. ſupr. c. X. Antiſthenes Philoſophus dixit, ad tuendam ſalutem opus eſſe aut ingenuis amicis, aut acribus inimicis, propterea, quod illi, dum admonent peccantes, hi, dum maledicunt, revocent a vitiis, ſed quia ad libere monendum pene vocem amiſit amicitia, ſupereſt, ut ab inimicis veritatem audiamus.

XI. Quærit nonnemo, cur Deus ſerpentem æneum affigi voluerit in deſerto, ut ex ejus aſpectu ſanarentur Iſraelitæ a ſerpentibus icti? & reſpondet Didacus Nyſſenus, hoc factum eſſe, ut ſignificaretur Deus, quantum bonum eſſet inimicos ſuos benignis oculis aſpicere.

Ibid. XII. Idem quærit, cur S. Stephanus ſtatim, poſtquam inimicis ſuis ignovit, & pro illis oravit, obdormiverit in Domino? reſpondet, hoc factum, quia tunc ad ſummum virtutis apicem pertigerat.

S. Greg. Nyſſen. or. 5. in Dom. or. XIII. Tanti facienda eſt hæc virtus, ut hanc ſolam Pater æternus in homine ſibi imitandam ſumat. Ita indicat S. Gregorius Nyſſenus, dum ait: Quæ de hoc animum meum ſubit cogitare, temerarium quidem eſt vel mente concipere, temerarium item vel oratione mentis conceptum pateſacere, & aperire. Quemadmodum Deus bene agentibus ad imitationem eſt propoſitus; ita vice verſa tuam affectionem ad bonum exemplo ſibi eſſe vult, atque ordo quodammodo invertitur, ut audeamus dicere ad Deum: quod ego feci, & fac, imitare ſervum tuum, tu Domine.

L. 4. rev. cap. 111. XIV. S. Agnes quondam S. Birgittæ dixit: Nihil eſt pulchrius, aut acceptius Deo, quam lædentem ſe diligere, & pro perſequentibus orare.

S. Chryſ. hom. 3. de David. & Saul. XV. S. Chryſoſtomus dicere auſus eſt: Ea res tibi pro Martyrio computabitur, ſi inſidias molientem, & ad tantam provectum malevolentiam, inter benemeritos numeraris,

I 2 non

non deſinens orare pro illo, Deum obſecrando, ut fiat illi propitius.

Chron. ſ. Franc. 4. p. l. 2. c. l. 7. c. 24. XVI. B. Baptiſtæ Veranæ Chriſtus dixit: Roga me ex corde, ut ego ei, qui te afflixit, parcam, &, ut eum liberem a pœna, quam meretur, ſicut velles liberari oculum tuum, vel aliud membrum ab aliqua pœna crudeli, quia proximus tuus eſt oculus tuus, & membra tua.

r. 184. Pelus. l. 2. ep. 219. XVII. In Olympico certamine, inquit S. Iſidorus Peluſiota, qui cædit, ac ſuperat, coronam obtinet; hic autem, qui cæditur, ac perfert, celebratur præconis voce. Illic, qui viciſſim fecit, hic qui alteram quoque maxillam præbet, in Angelorum theatro prædicatur. Non enim ultione, ſed patientia, victoria ponderatur. Nova hæc coronarum lex eſt, quoniam nova quoque certaminum ratio.

S. Aug. c. 3. in Pſ. 30. XVIII. Pulchram rationem diligendi inimicos ſuggeſſit S. Auguſtinus dicens: Inimici homines, qualeſcumque fuerint, non ſunt odio habendi, ne, cum odit malus, cum patitur malum; ſint duo mali. Diligat bonus, & quem patitur malum, ut vel unus ſit bonus.

Seneca l. 2. de ira c. 34. XIX. Puſilli hominis eſt, inquit Seneca, & miſeri, repetere mordentem, ut mures, & formicæ ad quas ſi manum admoveris, ora convertunt imbecilla, ſed lædi putant, ſi tanguntur.

Ib. c. 34. XX. Illud ante omnia cogita, inquit idem Seneca, fœdam eſſe & execrabilem vim nocendi, & alieniſſimam homini, cujus beneficio etiam ſæva manſueſcunt, Aſpice Elephantorum jugo colla ſubmiſſa, taurorum, pueris pariter ac fœminis perſultantibus, terga impune calcata, & repentes inter pocula ſinuſque innoxio lapſu dracones, intra domum Urſorum Leonumque ora placidi tractantibus, adulanteſque Domino feras. Pudebit cum animalibus permutaſſe mores.

Ibid. XXI. Et paulo poſt: Quid ſi nocere velint manus pedibus, manibus oculi? ut omnia membra inter ſe conſentiunt, quia ſingula ſervari totius intereſt: ita homines ſingulis parcent, quia ad cælum geniti ſumus: Salva autem Societas niſi amore & cuſtodia partium eſſe non poteſt.

S. Chryſ. ho. 22. ad Pop. XXII. Sapienter S. Chryſ. dixit: Cum nos ipſos ulciſcimur, Deus nos non defendit: cum autem ipſi concedimus, plus, quam expectamus, efficimus.

§. XIV. AXIOMATA.

Cyren. l. 2. ſtroph. 2. Lefins Dec. 4. l. 40. I. INgenioſe quis dixit:

Nobile vincendi ſtudium patientia: vincit,
Qui patitur: ſi vis vincere, diſce pati.

II. Romanis uſitatum erat proverbium, ut Titus Livius in Hiſtoriis eorumdem refert: *Amicitias immortales, inimicitias mortales debere eſſe.* Aſt vero, inquies, ex quo inimicitiæ mortales ab omnibus legibus naturalibus divinis, & politicis & Eccleſiaſticis damnatæ fuerint, quomodo ſubſiſtit proverbium aſſerens: *Inimicitias mortales debere eſſe?* Nimirum per hoc innuitur, inimicitias ſubito mori debere, & deficere, abſque eo, quod repetantur, aut reſuſcitentur. Cæſar capitaliorem non habebat inimicum ipſo Pompejo, & tamen ad imperium aſſumptus ſuum erga ipſum affectum, quam maxime demonſtravit, de quo proinde dicitur. *Cæſar Pompeii ſtatus everti vetuit, ſuos ſtabilivit.* De Tito in Annalibus Eccleſiaſticis ſcribitur, quod cum duo Patritii Imperium affectaſſe convicti fuiſſent, ipſe hoc rejiciens, aliud non fecit, quam quod eos monuerit dicendo, quod principatus per deſtinationem dari ſoleant, cæterum ipſis promittebat, quod ſi aliud quidpiam deſideraſſent, eorum voluntati libenter obſecundaturus fuiſſet.

§. XV. AUCTORES.

I. HIeremias Drexellus in Zodiaco ſymb. 9.
II. Robertus Bellarminus de ſeptem verbis Domini c. 4. & 5.
III. Ludovicus de Ponte tom. 3. de perfect. Tract. 1. c. 6.
IV. Claudius Viexmontius de Pœnit. p. 3. c. 1. a. 3. & 4.
V. Didacus Stella l. 3. de vanit. Mundi a c. 9.
VI. Cornelius a Lapide in cap. 12. epiſt. ad Rom.
VII. Joannes Caſſianus collat. 16. c. 24.
VIII. Panarium Joannis Buſæi. v. Vindicatio injuriæ.
IX. Franciſcus Arias tom. 2. tr. 4. de imit. Chriſti c. 44. & ſeq.
X. Henricus Engelgrave in Luce Evangelica tom. 2. Embl. 49.
XI. Matthias Faber p. 3. con. 2. in Dom. 21. poſt Pent.
XII. Thomas Stapletonus text. in Dom. 2. poſt Pent. & text. 5. ac 7. in Dom. 21.

TITULUS XLIV.

DILECTIO PROXIMI.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST Virtus, qua proximus diligitur propter Deum, ſeu ut clarius S. Dionyſ. ait, qua corda amantium inter ſe invicem uniuntur, & quaſi bitumine quodam animæ eorum ita conglutinantur, ut, cum ſint multæ, in voluntatibus tamen una eſſe videantur. Si forte quis quærat, quis ſit proximus (ait S. Aug.) proximus eſt omnis homo. Omnes proximus ſumus conditione terrenæ nativitatis & mortalitatis, & etiam ſpe hæreditatis, quia neſcimus, quid quis futurus ſit; quoniam aut Judæus, aut Hæreticus, aut Paganus, forte enim per miſericordiam Dei, & inter Sanctos primum locum habere merebitur. *S. Dion. 4. de div. nomin.* *S. Aug. 10. 1. de ſemp.*

Regula.

Duplici regula nititur hæc dilectio. Prima data eſt a Deo: Dilige proximum tuum ſicut te ipſum: quam Chriſtus clarius explicavit dicens: Omnia, quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis: alteram tradidit *Lev. 19. v. 18. Matt. 7. v. 12.*

idem

Joann. 13. v. 34. idem Chriſtus apud S. Joannem dicens: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

Actus.

Matth. 7. v. 12. In genere duo ſunt. Primus a Chriſto ſupra indicatus: omnia quæcumque vultis, ut faciat vobis homines, & vos facite illis: Secundus a S. Tobia inſinuatus: quod ab alio *Tob. 4. v. 16.* oderis fieri tibi, vide, ne tu alteri feceris. De his S. Proſper ſic loquitur: Hæc eſt proxi- *S. Proſp. l. 2. de vit. Cont. c. 13.* mi tota dilectio, ut bonum quod tibi conferri vis, velis & proximo: & malum, quod tibi nolis accidere, nolis, & proximo.

In ſpecie vero ſequentes numerari poſſunt.

Luc. de Ponte c. 1. tr. 1. c. 1. §. 1. I. Affici ergo omnes homines propter Deum.

II. Velle omnibus vere bona æterna, & temporalia, quatenus conducunt ad conſuetudinem æternam.

III. Hæc omnia procurare per media proportionata; e contrario vero damna ſtudioſe avertere, ut ubi proximus jam incurrit, iterum reparare.

IV. Jucundam & gratam cum proximo converſationem inſtituere, atque adeo ſedulo cavere, quæ hanc impedire poſſunt, qualia ſunt contemptus, ſuſpiciones, temeraria judicia, oblocutiones, detractiones, mordacitates &c.

V. Perfectam cum eodem concordiam tenere, idem volendo & nolendo, gaudendo cum gaudente, flendo cum flente.

VI. Multas pro ipſo difficultates aut labores ſuſcipere, immo ipſam etiam, ſi charitas exigit, vitam pro eo ponere.

§. II. EX SCRIPTURA.

Natura.

Marc. 12. v. 31. I. Diliges proximum tuum tamquam teipſum.

Matth. 7. v. 12. II. Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.

III. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando alteri facias.

Tob. 4. v. 16. IV. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem. In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

Philip. 2. v. 3. V. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes, non quæ ſua ſunt, ſinguli conſiderantes, ſed ea, quæ aliorum.

Joan. 13. 34. VI. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa; non quærit, quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate; congaudet autem veritati, omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

Joan. 15. v. 13. VII. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

Deut. 22. v. 1. VIII. Non videbis ovem fratris tui, aut bovem errantem, & præteribis, ſed reduces fratri tuo.

IX. Numquid non Pater unus omnium noſtrum? numquid non Deus Unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrum fratrem ſuum? *Malach. c. 2. v. 10*

X. Obſecro vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate. *Epheſ. 4. v. 1.*

Neceſſitas.

XI. In hoc cognovimus charitatem Dei quoniam ille pro nobis animam ſuam poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. *1. Jo. 3. v. 16.*

XII. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. *Gal. 6. v. 2.*

XIII. De charitate fraternitatis non neceſſe habemus vobis ſcribere, ipſi enim vos a Deo didiciſtis, ut diligatis invicem. *1. Theſ. 4. v. 9.*

XIV. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum odit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo diligere poteſt? & hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. *1. Jo. 4. v. 20.*

XV. Nemini quidquam debeatis, niſi, ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit. Plenitudo ergo legis eſt dilectio. *Rom. 13. v. 8.*

XVI. Omnes enim lex in uno ſermone impletur: Diliges proximum ſicut te ipſum. *Gal. 5. v. 14.*

XVII. Nos ſcimus, quod tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. *Joan. 3. v. 14.*

XVIII. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. *Joan. 4. v. 11.*

XIX. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. *Joan. 15. v. 12.*

XX. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans temetipſum, ne & tu tenteris. *Gal. 6. v. 1.*

Utilitas.

XXI. Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. *1. Petr. 4. v. 8.*

XXII. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet. *1. Jo. 2. 12.*

XXIII. In tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier ſibi bene conſentientes. *Eccl. 25. v. 1.*

XXIV. Iterum dico vobis, quod ſi duo de vobis conſenſerint ſuper terram de omni re, quam petierint, fiet illi a Patre meo. *Matth. 18. v. 19.*

XXV. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. *Marc. 4. v. 24.*

XXVI. Non te pigeat viſitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. *Eccl. 7. v. 39.*

Dignitas.

XXVII. Diligere proximum tanquam ſeipſum, majus eſt omnibus holocauſtomatibus & ſacrificiis. *Marc. 12. v. 33.*

XXVIII. Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo eſt. *Joan. 4. v. 17.*

XXIX. Si diligamus nos invicem, Deus *1. Jo. 4. v. 12.*

in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt.

Jucunditas.

Pſ. 132. v. 1. XXX. Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Aug. de laude charitatis. I. IN charitate pauper eſt dives; ſine charitate omnis dives eſt pauper. Charitas in adverſitatibus tolerat, in proſperitatibus temperat, in duris paſſionibus fortis eſt, in bonis operibus hilaris eſt in tentationibus tutiſſima, in hoſpitalitate latiſſima, inter bonos fratres lætiſſima, inter falſos patientiſſima.

S. Chryſ. hom. 19. ad popul. II. Charitas omnia facit communia: Tametſi vobis hodie non interfuimus, vobiſcum tamen communem lætitiam habuimus. Talis eſt enim vis charitatis, non fruentes pariter cum fruentibus gaudere facit, communia proximorum bona putare perſuadet.

S. Laur. Juſtin. III. O nimiam Dei clementiam! O ineffabilem Dei benignitatem! præmium nobis pollicetur, ſi nos mutuo diligamus, & ea nobis præſtemus, quibus nos invicem indigemus, & nos ſuperbo & ingrato animo ei renitimur, cujus imperium beneficium eſt.

S. Thom. c. 1. IV. Sic diligendi ſunt homines, ut eorum non diligantur errores.

S. Greg. V. Diligamus in proximis, quod ſunt, & odio habeamus, quod in itinere Dei nobis obſiſtunt.

S. Thom. in Pſ. 138. VI. Nonne, qui oderunt te Domine, oderam? Cum in eodem ſubjecto ſit natura & culpa, opus Dei, & opus hominis cavendum eſt diſcrete, ne propter malum bonum odias, vel propter bonum ſubſtantiæ malum naturæ, & odium culpæ.

S. Aug. tr. 1. in c. 3. Joann. VII. Unde ſcimus, quia diligimus fratres? Nemo interroget hominem, redeat unuſquiſque ad cor ſuum, ſi ibi invenerit charitatem fraternam, ſecurus ſit: quia tranſiit a morte ad vitam.

S. Chryſ. hom. 61. in Matt. VIII. Alius amat, quia redamatur, alius, quia honore afficitur, alius, quia utilitati ſibi eſſe, aut fore hominem putat: Chriſti vero cauſa difficillime quemquam invenies, qui amicum, ut oportet, diligat, omnes fere ſæcularium vinculorum nexu inter ſe vinciuntur.

S. Aug. tr. 65. in Joann. IX. Qui diligit Deum, non eum contemnere poteſt præcipientem, ut diligat proximum, & qui ſancte ac ſpiritualiter diligit proximum: quid in eo diligit niſi Deum? Ipſa eſt dilectio ab omni mundana dilectione diſcreta, quam diſtinguendo addidit Dominus: Sicut dilexi vos; quid enim niſi Deum dilexit in nobis, non quod habeamus, ſed ut haberemus.

Idem tr. in cap. 3. Jo. 1. X. Nemo dicat, in hominem pecco, quando non diligo fratrem meum; intendite, & facile eſt peccatum in hominem, in Deum ſolum non peccem, quomodo non peccas in Deum, quando in dilectionem peccas?

S. Anſ. ad Ro. 13. XI. Cætera cum reddita fuerint, non debentur, dilectio autem tanto magis debetur, quanto amplius impenditur; ipſa eſt, quæ ſemper redditur, & ſemper debetur, nec cum redditur, amittitur, ſed potius reddendo multiplicatur, quoniam habendo redditur, non carendo.

XII. Charitas non ſolum apud eum creſcit, qui hanc ab eo, quem diligit, exigit, etiamſi non recipit, ſed etiam ille a quo eam recipit, tunc incipit habere, cum reddit, & ideo cætera ſic ſolvite, ut non debeatis, charitatem vero ita ſolvite, ut non ſemper habeatis, & debeatis.

XIII. Eſt charitas vinculum perfectionis, quo membra fidelium arctiſſimo complexu ſibi invicem hærent, & ſuo capiti per omnes juncturas connectuntur in unum corpus in mutuo principio bonorum omnium, ut fidentes quilibet poſſit dicere: Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodiendum mandata tua. *Richardus a S. Vict. p. 1. cap. 7. de gr. char.*

XIV. Tantum quilibet portat proximum, quantum amat. Si enim amas, portas: ſi deſiiſti amare, deſiiſti & tolerare. *S. Greg. ſup. Ezec.*

XV. Non diligis proximum, ſicut teipſum, ſi non ad id bonum, ad quod ipſe tendis, adducis. *S. Aug. de morib. l. 1.*

XVI. Circa vitam tuam eſto auſterus, circa aliorum benignus. Audiant te homines parva mandantem, & grandia facientem. *S. Chryſ. in illum.*

XVII. Charitas vult abundare ſibi, ut poſſit omnibus ſervat ſibi, quantum ſufficit, ut nulli deficiat, alioquin ſi plena non eſt, perfecta non eſt. *Matt. 12. digito a ſu.*

XVIII. Nihil æque amicum probat, quam oneris portatio. Tantum quiſque portat, quantum amat. *S. Bern. ſ. 18. in Cant.*

XIX. Mandatum charitatis eſt mandatum ſimile proximo (id eſt mandato charitatis divinæ) quoniam hoc illud inducit, ab illo rurſus munitur. *S. Aug. in Apoc. 22.*

XX. Ut ſciat homo diligere proximum, tanquam ſeipſum prius debet diligendo Deum diligere ſeipſum. *S. Chryſ. hom. in Matth.*

XXI. Ut perfecta fiat juſtitia in dilectione proximi, Deum in cauſa habere neceſſe eſt. Alioquin proximum diligere pure non poteſt, qui Deum non diligit, oportet ergo diligi Deum prius, ut in Deo diligatur & proximus. *S. Aug. enarrat. in Pſ. 118. S. Bern. in lib. de dil. Dei.*

XXII. Minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in neceſſitate illius, etiam ea, quæ ſibi ſunt neceſſaria, partitur. *S. Greg. in homil.*

XXIII. Dilectio proximi character eſt diſcipulorum Chriſti. *Aug. lib. de conf. 11.*

XXIV. Vere diligit, qui ſine triſtitia, ſine timore, voluntario potius ſtudio, quam coacto præcepta conſervat. *Ambroſ. ſuper Beati immacul.*

XXV. Non melius, nec decentius, quam per dilectionem rependi poteſt, quod per dilectionem datum eſt. *Bernard. ſupra Pſ.*

XXVI. Amor Dei amorem proximi generat, & amor proximi calefacit amorem Dei. *Gregor. in Hom.*

XXVII. Charitas cor unum fratrum multorum facit. *Aug. ſuper Evs. Joan. c. 7.*

Ordo.

XXVIII. Cum omnibus prodeſſe non poſſis, hoc *S. Aug. de Doctr. Chr. c. 28.*

hoc potiſſimum conſulendum eſt, qui pro locorum & temporum vel quarumlibet rerum opportunitatibus, conſtrictius ſibi quaſi quadam ſorte junguntur; ſicut enim, ſi tibi abundaret aliquid, quod dari oporteat ei, qui non habeat, nec duobus dari poſſit, ſi tibi occurrerent duo, quorum neuter alium, vel indigentia, vel in ſe aliqua neceſſitudine ſuperaret, nihil juſtius faceres, quam ut ſorte eligeres, cui dandum eſſet, quod dari utrique non poteſt; ſic in hominibus, quibus omnibus conſulere nequeas, pro ſorte habendum eſt, prout quiſque ſibi colligatus temporaliter adhærere potuerit.

ſ. Proſp. l.3. de Vit. Cont. c.15. XXIX. Ille igitur dilectionis ordo nobis ſervandus eſt, juxta illud quod dixit Spiritus Sanctus; ordinavit in me charitatem: ut, ſicut ordinata charitas poſcit, ut Deum principaliter diligamus, & propter ipſum, in ipſo ea, quæ diligenda ſunt, tantum, quantum ipſe præcipit, diligamus. Ipſo enim præcipit, ut corpora noſtra propter nos, proximos ſicut nos, & ipſum prius diligere, quam nos debeamus: ita ſane ut eis, quos nobis conjunctiores familiaritas facit, ſi eos ſama non reprobat, ſed vita commendat, nos amplius impendamus; omnium profectus noſtros eſſe credamus, & de aliorum peccatis, tanquam de noſtris, miſericorditer lugeamus.

ſ. Aug. in Spec. Bern. XXX. Dilectio unguentum eſt, quod primo effunditur in ipſum caput (id eſt, Chriſtum) & ab hoc deſcendit in barbam (id eſt, ad majores) deinde in oram veſtimenti, (id eſt ad minores).

Neceſſitas.

ſ. Aug. ho. 17. in Jo. XXXI. Dilectio Dei prior eſt ordine præcipiendi, ſed proximi dilectio prior eſt ordine faciendi; neque enim, qui præciperet tibi dilectionem illam duobus præceptis, prius tibi commendaret proximum, & poſtea Deum, ſed primo Deum, & poſtea proximum. Tu autem, quia nondum vides Deum, diligendo proximum promereris, quem videas; diligendo proximum, purgas oculum ad videndum Deum evidenter, Joanne dicente: Qui non diligit fratrem ſuum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?

ſ. Greg. ho. 38. in Ev. XXXII. Dico hæc, neceſſe eſt, charitatis præcepta cuſtodiat, quiſquis habere in nuptiis veſtem nuptialem cupit. Hinc eſt, quod cortinis Tabernaculi integi coccus bis tinctus jubetur. Vos eſtis, fratres, cortinæ Tabernaculi, qui per fidem in cordibus veſtris ſecreta cæleſtia velatis; ſed cortinis Tabernaculi bis tinctus coccus debet ineſſe, coccus quippe ignis ſpeciem habet, quid vero eſt charitas, niſi ignis? ſed iſta charitas bis tincta eſſe debet, ut tingatur & per amorem Dei, & per amorem proximi; qui enim ſic amat Deum, ut per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem eſt, ſed bis tinctus non eſt. Rurſum qui ſic amat proximum, ut tamen contemplationem Dei per ejus amorem relinquat, coccus eſt, ſed bis tinctus non eſt.

ſ. Ambr. l. 1. Offic. XXXIII. Conſidera, o homo, unde nomen ſumpſeris? ab humo ſcilicet, quæ nihil a te accipit, ſed omnia largitur omnibus, & ad diverſorum omnium animalium uſum fructum adminiſtrat: unde appellata humanitas ſpecialis & domeſtica virtus hominis, quæ adjuvet conſortem.

Utilitas.

XXXIV. Tunc plenius in Dei dilectione proficimus, cum in ejuſdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur. *ſ. Greg. l. 5. mor.*

XXXV. Quemadmodum multi religioſi per charitatem ſunt unus, ita per eamdem charitatis unionem ſinguli ſunt multi: Unio decem religioſorum facit, ut unus ſit decem: nam unus eſt in omnibus decem, & omnes decem in uno. Quare unuſquiſque habet viginti oculos, viginti manus, & ita reſpirat per decem animos: tantam enim curam quiſque gerit de altero, quantam de ſe ipſo. Ideoque oculi, manus, pedes omnium decem ſerviunt unicuique; nullus enim contentus eſt cura ſui ipſius, ſed etiam geri curam reliquorum. *ſ. Chryſ. h. 77. in Jo.*

Jucunditas.

XXXVI. Qui alios diligit, ſicut debet, ita vivit in terra, quaſi eſſet in cælo, ſemper gaudens ſumma tranquillitate; in hoc enim bono charitatis omnia bona habet, & per eam innumeras obtinet victorias, & coronas, & inæſtimabiles theſauros pacis. *ſ. Chryſ. h. 32. in ep. ad Cor.*

XXXVII. Nihil auditur dulcius, nihil optatur delectabilius, nec utilius poſſidetur; quam ob rem dixit David: O quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum. Hæc verba Pſalterii, iſte dulcis ſonus, iſta melodia etiam monaſteria peperit. *ſ. Aug. in Pſ. 132. & 12. ad FF. in erem.*

XXXVIII. Ubi eſt meum ac tuum, illic omnium litium genus, & contentionis occaſio, & inter cognatos & fratres: ubi autem hæc non ſunt, ibi ſecura verſatur pax & concordia. *ſ. Chryſ.*

XXXIX. Vere bonum, vere jucundum: unum fratrem dimiſimus, & ecce quantos inducimus? Frater ſæcularis non tantum me amat, ſed ſubſtantiam meam; cæterum fratres ſpirituales, qui ſua utique negligunt, alia non quærunt, nec aliud præter me. *ſ. Hier.*

XL. Tale eſt bonum pacis, quod ex fraterna oritur charitate, ut in rebus creatis nihil gratioſius ſoleat audiri, nihil delectabilius concupiſci, & nihil utilius poſſideri. *ſ. Laur. Juſt. in l. vit. c. 19.*

XLI. Multæ res ſunt pulchræ, & honeſtæ, quæ carent delectatione, quemadmodum aliæ ſunt jucundæ, ſed deeſt eis honeſtum: Non facile autem contingit, ut utraque conveniant, ſed in hoc utraque concurrunt, & voluptas, & honeſtas maxima. *ſ. Chryſ. h. 2. de Job.*

XLII. Bonum & jucundum eſt ſola charitas: hoc privilegium ſoli charitati ſervatum eſt, ut, cum ſit non ſolum bonum, ſed maximum omnium bonorum, ſit quoque jucundiſſimum, omnis quippe alia virtus pœnam habet annexam. Noſtra humilitas patientia, abſtinentia, caſtitas, paupertas, fortitudo laborem habent, ut neque enim ſine labore homo ſubmittitur, patitur injurias, abſtinet a cibis & voluptatibus carnis, caret bonis temporalibus; in amore autem quænam difficultas? quis labor eſt, amare? *ſ. Thom. Vil. conc. de ſan.*

Ibid. XLIII. Si hæc omnia non te movent, moveat te ſaltem ipſa, quam diximus, jucunditas charitatis; quis enim non vult jucunde vivere, & cum lætitia vitam agere? Hoc ſine fraternitate habere non poteris; quid namque jucundius, quam concordia; quid moleſtius, quam diſcordia?

S. Chryſ. h. m. cit. XLIV. Hoc in primis habet charitas, quod cum utilitate ſit facillima, atque jucundiſſima.

Æquitas.

S. Chryſ. orat. 1. adv. Judæos. XLV. Cum videris aliquem egentem curatione vel corporis, vel animi, ne dicito apud te ipſum: Quare ille & ille non curaverunt? ſed a morte libera: ſi inveneris aurum jacens, non dicis apud te ipſum: Quare ille & ille non ſuſtulerunt? ſed feſtinas ante alios rapere; itidem & de fratribus collapſis cogita, putaque te theſaurum inveniſſe.

S. Laur. Juſtin. de lege vit. c. 17. XLVI. Docemur proximum ſicut nos ipſos diligere exemplo amoris membrorum corporis humani; Primo in hoc, quod unum membrum non invidet alii membro, licet non habeat idem officium, non omnia namque eumdem habent actum membra, nec tamen ſibi invicem invident; ſic nec debet aliquis invidere proximo ſuo, habenti gratiam, quam ipſe non habet.

Dignitas.

S. Doroth. ro. 1. bibl. doct. 4. XLVII. Quo magis a Dei dilectione recedimus, eo magis a proximi amore diſtamus; quantum vero Dei charitati adhæremus, tantum & proximo, quantumcumque proximo, tantum & Deo conjungimur.

S. Bern. ſ. 26. XLVIII. Memento, Religioſe, quod veneris ad religionem; ut eſſes negotiator, & pretioſas margaritas, virtutes ſcilicet, & bona ſpiritualia quæreres. Nec contentus eſto, ſi bona inferiora inveneris, ſed ſumma quæque & excellentia perquire. Nil autem pretioſius invenies unitate; non igitur parcas omnibus cæteris propter eam obtinendam, ſed jejuniis, vigiliis, & orationibus, audacter præfer unitatem. Volo autem, ut in ea quoque ſic maneas, non quaſi unus ex omnibus, ſed quaſi cum omnibus unus: late expande ſinum, & ex omni genere piarum affectionum claude inter viſcera tua, ut omnibus omnia fias: & congaudere paratus, & compati, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, ut amorem & unionem cum omnibus habeas.

S. Chryſ. hom. 4. ſup. Matt. XLIX. Omnes ſpecies juſtitiæ, quæ habent ſervi Dei in veritate poſſunt habere ſervi diaboli in ſimulatione: habet enim fictos manſuetos, caſtos, eleemoſynarios, jejunos, & omnem ſpeciem boni, quam creavit Deus ad hominum ſalutem, introduxit diabolus ad hominum perditionem, ut inter verum, & ſimulatum confuſio fiat: ſolam autem charitatem Spiritus Sancti, non poteſt immundus ſpiritus imitari. Ideo autem hanc privatam ſpeciem ſibi ſolus Spiritus Sanctus reſervavit, ut per unius juſtitiam & teſtimonium ſic cognoſcatur, ubi Spiritus Sanctus eſt, quemadmodum per gratiam charitatis.

S. Gr. in paſt. L. Tunc & alta charitas mirabiliter ſurgit, cum ad ima proximorum ſe miſericorditer demittit; & quæ benigne deſcendit ad infima, valenter recurrit ad ſumma.

Actus Correctionis.

LI. Numquam alieni peccati objurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi cum internis interrogationibus examinantes conſcientiam noſtram liquido nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. *S. Aug. ſup. Epiſt. ad Gal.*

LII. Raro & magna neceſſitate objurgationes adhibendæ ſunt, ita tamen, ut in his etiam ipſis non nobis, ſed ut Deo ſerviatur, inſtemus. *S. Aug. l. 2. de ſer.*

LIII. Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio: ille ligando, hic cædendo, ſed ambo diligendo, ſi autem iſtos negligant & perire permittant, iſta potius falſa manſuetudo crudelis eſt. *S. Aug. ad Bonif. de corr. don.*

LIV. Quæ peccantur coram omnibus, corripienda ſunt, ut omnes timeant, qui ſecreto peccavit in te, ſecreto corripe: nam ſi ſolus noſti, & eum vis coram aliis arguere, non es corrector, ſed proditor. *S. Aug. ſup. illud Matt. 17. ſi peccaverit &c.*

LV. Si propterea objurgandis & corripiendis male agentibus quis parcit, quia opportunum ſibi tempus inquirit, vel eiſdem ipſis metuit, ne te pejores ex hoc efficiantur; vel ad bonam vitam, & piam erudiendos impediant, alioſque infirmos premant, atque avertant a fide: non videtur eſſe cupiditatis occaſio, ſed conſilium charitatis. *S. Aug. l. 1. de civ.*

LVI. Accuſare vitia, officium eſt bonum, quod tamen mali faciunt, alienas partes faciunt. Cogitemus ergo, cum alienum reprehendere nos neceſſitas coegerit, utrum tale ſit vitium, quod nunquam habuimus, & jam non habemus: & tunc tangat memoriam communis fragilitas, ut illam correctionem non odium, ſed miſericordia præcedat. Si autem invenerimus nos in eodem vitio eſſe, non objurgemus, ſed ingemiſcamus, & ad æqualiter deponendum invitemus. *S. Aug. in ſer. Dom. in monte.*

LVII. Qui cordis ſui domum excolere non valet, quomodo plurimorum adjuvabit diligentiam? & qui peccati trabem ex ſuo non poteſt eruere oculo, quomodo ex alterius oculo poterit amputare feſtucam? *S. Amb. in l. de dign. Sacerd.*

LVIII. Quid neceſſe eſt, his pungere non recalcitrantem, per ſe ſatis erubeſcentem confundere amplius? cui ſua ratio magiſter eſt, cui propria conſcientia virga & ingeminata verecundia lex diſciplinæ eſt. *S. Hier. in Ev. ad Oceanu.*

LIX. Regat diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero, ut nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. *S. Greg. l. 19. mor.*

LX. In correptione vivorum ſubeſſe debet iracundia, non præeſſe, ut executione juſtitiæ non dominando præveniat, ſed ſimulando ſubſequatur: & notum judicium poſſeſſa impleat & procuret. *S. Greg. 26. mor.*

LXI. Tunc protervos melius corrigimus, cum ea, quæ bene egiſſe credunt, male acta monſtramus, & unde adepta gloria creditur, inde utilis confeſſio ſubſequatur. *S. Greg. in paſt.*

LXII. Major culpa, quo citius, quia culpa *Ibidem.*

pa eſt, agnoſcitur, eo etiam celerius emendatur. Minor vero, dum quaſi nulla creditur, eo pejus, quo & ſecurius, in uſu tenetur.

S. Greg. in paſt. LXIII. Mundus eſſe a vitiis debet, qui aliena corrigere curat; quatenus tanto perſpicacius aliis fugienda videt: quanto hoc ipſe per ſcientiam & vitam verius declinat. Quia nequaquam puro in membro maculam conſiderat oculus, quem pulvis obtenebrat, & ſuperjectas ſordes tegere non valent manus, quæ lutum tenent.

S. Bern. ſub Caut. LXIV. Magna crimina & tarde credenda ſunt, cum audiuntur, & citius punienda, cum veraciter agnoſcuntur.

Iſid. l. 3. ſum. bon. cap. 46. LXV. Qui blando verbo caſtigatus, non corripitur, acrius neceſſe eſt, arguatur; cum dolore ſunt abſcindenda, quæ leviter ſanari non poſſunt.

Ibid. 19. LXVI. Qui admonitus de peccato, ſecreto corrigi negligit, publice arguendus eſt; ut ulcus, quod occulte ſanare neſcit, manifeſte debeat emendari?

S. Chryſ. in ſuo dialog. l. 2. LXVII. Non uniformiter ſecundam menſuram delictorum increpationes quoque oportet inferri, ſed diligenter aſpicere eorum, qui deliquerunt, vires atque propoſitum; ne forte volens rupta ſarcire, majorem operetur diruptionem: & cupiens erigere collapſa, caſum inferat graviorem.

S. Proſp. l. 2. de vit. contempl. LXVIII. Leniter caſtigatus exhibet reverentiam caſtiganti, aſperitate autem nimiæ increpationis offenſus, nec increpationem recipit, nec ſalutem.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Lib. 1. c. 8. I. CHaritas habenda eſt ad omnes, ſed familiaritas non expedit.

Lib. 1. c. 16. §. 2. II. Stude patiens eſſe in tolerando aliorum defectus, qualeſcumque infirmitates, quia & tu multa habes, quæ ab aliis oportet tolerari: Si non potes talem facere, qualem vis, quomodo poteris alium ad tuum habere beneplacitum.

Lib. 2. c. 3. §. 2. III. Si portari vis, porta & alium. Vide quam longe es a vera charitate & humilitate; quæ nulli novit iraſci, vel indignare, niſi ſibi.

Ibidem. IV. Non eſt magnum, cum bonis & manſuetis converſari, hoc enim omnibus naturaliter placet, & unuſquiſque libenter pacem habet, & ſecum ſentientes magis diligit. Sed cum duris & perverſis, aut indiſciplinatis, & nobis contrariantibus pacifice poſſe vivere, magna gratia eſt, & laudabile nimis virileque factum.

Lib. 3. c. 42. §. 1. V. In me debet amici dilectio ſtare, & propter me diligendus eſt, quiſquis tibi bonus viſus eſt, & multum carus in hac vita. Sine me non valet, nec durabit amicitia, nec eſt vera & munda dilectio, quam ego non copulo.

Lib. 2. c. 8. §. 4. VI. Diligantur omnes propter Jeſum, Jeſus autem propter ſeipſum. Propter ipſum, & in ipſo tam amici, quam inimici tibi ſint cari, & pro omnibus his exorandus eſt, ut omnes ipſum cognoſcant, & diligant.

Lib. 1. c. 15. §. 2. VII. Pro nulla re Mundi, & pro nullius hominis dilectione aliquod malum faciendum eſt; ſed pro utilitate tamen indigentis, opus bonum libere aliquando intermittendum eſt, aut etiam pro meliori mutandum; hoc enim facto opus bonum non deſtruitur, ſed in melius commutatur.

VIII. Sine charitate opus externum nihil prodeſt, quidquid autem ex charitate agitur, quantumcumque etiam parvum ſit, & deſpectum, totum fructuoſum efficitur; magis ſiquidem Deus penſat, ex quanto quis agit, quam quantum facit. Multum facit, qui multum diligit. *Ibidem.*

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

I. S. Moyſes ita proximum diligebat, ut diceret ad Dominum; aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ. *Exod. 32.*

II. S. Joannes Apoſtolus id unum inculcabat: Filioli diligite alterutrum: cauſam vero hujus doctrinæ toties repetitæ interrogatus, reſpondit: Mandatum Domini eſt, ſi hoc fiat, ſufficit. *Surius in vita.*

III. S. Paulus ita proximum diligebat, ut anathema pro eo fieri cuperet, ſi neceſſe foret. *2. Cor. 4.*

IV. S. Paulinus non ſua tantum, ſed denique ſeipſum etiam in captivorum redemptionem impendit. *Vita apud Surium.*

V. S. Antonius Florent. Epiſcopus ſuam Diœceſin per ſe ſemper luſtravit, & ingruente quondam peſtilentia, infectos ultro inviſit, ſolatus eſt, recreavit: adducto ſecum jumento medicamentis onuſto. *Platus l. 2. c. 29.*

VI. S. Wenceslaus potiſſimam divitiarum partem impendebat in liberos Ethnicorum emendos, quos deinde catholice inſtrui curavit. *Petrus Sanch. in regno Dei p. 6. c. 11.*

VII. S. Apollonius fratres in cellam ſuam venientes excipiebat velut templa S. Spiritus, & vaſa Dei; dicebatque: hac ratione Abraham excipiebat Angelos ad ſe venientes, & Deum in illis adorabat; nam cum tres venientes cerneret, unum in illis adorabat, quæ proin etiam animis Chriſtianis cauſa eſſe debet, proximum amandi. *Ib. f. 701.*

VIII. Amon ſenex ſanctiſſimus cum fratres ei nuntiarent, mulierem in cella cujuſdam fratris eſſe, ivit quidem, ſed ſupra doliolum, infra quod mulier latebat, ſedit, & poſtea fratres quærere mulierem juſſit, ut hac ratione fratrem accuſatum a confuſione liberaret; quem tamen privatim poſtea correxit. *Spec. Exem. ex 1. App.*

IX. Cum S. Macario quondam Uva oblata eſſet, ipſe eam ad proximum fratrem ferebat, hic iterum ad alium, ita ut Uva per totam eremum circumlata, denique ad S. Macarium rediret: qui videns tantam in fratribus charitatem, continentiam, ad acriora ſemetipſum ſpiritualis vitæ extendit exercitia. *Ib. diſt. 2. ex. 48.*

X. Quidam frater S. Franciſci videns ſocium lapidibus a fatuo peti, mox ſe pro fratre objecit, & lapidum ictus ex charitate excepit. *Ib. 7. ex. 2.*

XI. Caſilda Almenonis Regis Toletani filia, cum captivos clam Patre cibo & rebus omnibus recreaſſet, quondam deprehenſa a Patre, & quæſita, quid ferret, ſinu aperto, cibos in roſas commutatos invenit. Quo il- *P. Jo. Mariana l. 8. de reb. Hiſp. l. 8. c. 8.*

la

la miraculo percita, monitaque, ſi a fluxu ſanguinis curari vellet, in lacu D. Vincentii nomine ſe ablueret, cum Patre agit, ut ad Ferdinandum Regem morbi curandi cauſa mitteretur. Miſſa eſt, & a morbo liberata baptiſmum ſuſcepit, & vitam in rupis faſtigio ſanctiſſime exegit.

L. 3. dialog. S. Gr. c. 17. XII. S. Sanctulus charitate accenſus, ſeipſum pro Diacono dedit in mortem, ſed a S. Joanne Bapt. liberatus, cum manum carnificis in aere immobiliter ſuſpenſum, ſanaſſet, non ſibi modo a Longobardis, ſed omnibus etiam Chriſtianis libertatem impetravit.

Sp. Exempl. in append. ex. 12. XIII. Quidam audito hoc præcepto: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum: cum ſedulo implevíſſet, id denique ob charitatem proximi inventus eſt in puteo ſubmerſus, cum annulo, cui inſcriptum erat, prius animam ejus in cælum receptam eſſe, quam corpus infrigidatum fuerit.

Vita PP. XIV. Senex quidam, cum aliquoties ab Abbate Joanne audiviſſet aliquas doctrinas, & ſtatim oblitus iterum eſſet, & tandem reverti non auderet, Joannes lucernam accendere eum juſſit, & incendere ex ea; tum quæſivit, an lucerna ex hoc læſa eſſet? & cum Senex reſpondiſſet, non, dixit Joannes: Ita nec Joannes læditur, ſi tota Scythia veniat ad me, nec impedit me a charitate Dei: quando iterum ruis, veni, nihil hæſitans. Et ita per patientiam utrorumque abſtulit Deus oblivionem a ſene; hoc enim erat opus habitantium in Scythia, ut animarent eos, qui impugnabantur a quacumque paſſione, & extorquebant ſibi laborem, unde invicem lucrarentur.

Ibidem. XV. Abbas Apollo, ſi quis de fratribus eum in ſuo opere requiſiiſſet, & labore, mox pergebat cum omni lætitia, dicens: Ego cum Rege meo Chriſto vado hodie operari pro anima mea. Hæc eſt enim merces, quæ animæ reputatur.

XVI. Elogii charitatem admirandam Elephantico per quindecim annos præſtitam & a Deo præmiatam, vide fuſius deſcriptam l. c.

Penneq. p. 1. c. 25. §. 2. in ilagoga ad amorem. XVII. S. Franciſcus B. Petro Cathanii Generali dicebat: In hoc volo cognoſcere, ſi tu diligas Dominum, & me ſervum tuum ac ſuum, ſi feceris iſtud, videlicet quod non ſit frater in Mundo, qui quantumcumque peccaverit, quod, poſtquam viderit oculus tuus, nunquam recedat ſine miſericordia tua: etſi non quæreret, tu quæras ab eo, ſi vult miſericordiam, etſi millies poſtea appareat coram *p. 2. c. 25. §. 2.* oculis tuis, dilige illum plus quam me, & ad hoc, ut trahas eum ad bonum, & ſemper miſerearis talibus.

Palladius vita c. 26. XVIII. Eulogius quidam Scolaſticus erat, & eruditus vir, qui amore divino compunctus abrenunciavit turbis hominum, omnemque ſubſtantiam ſuam diſtraxit & erogavit pauperibus. Itaque paucos denarios in uſus proprios reſervavit, cogitans apud ſemetipſum, quia operari propriis manibus non valeo, nec in Monaſterii Congregationem ingredi poſſum. Invenit ergo quemdam in platea jacentem leproſum qui nec manus habebat, nec pedes, cujus tantummodo lingua vigebat. Stans autem Eulogius prope eum, oravit Dominum, & poſuit quaſi pactum cum Domino dicens: Domine in nomine tuo lavabo hunc leproſum in domo mea & miniſtrabo ei, & fovebo eum uſque ad mortem, & propter hunc ego inveniam miſericordiam tuam. Dona ergo mihi, Chriſte Domine, patientiam ad hujus obſequium: & accedens ad leproſum, dixit ei: Si digneris facere, gratias ago. Adduxit ergo aſinum, & levavit eum, & duxit in domum ſuam, & adhibebat ei curam diligenter. Itaque per annos quindecim gubernabatur; accipiebat curam de manibus Eulogii, & condigne nutriebatur. Poſt quindecim autem annos inſidiatus eſt ei Diabolus, & clamare cœpit leproſus, inſtigatus ab eo, contra Eulogium, multiſque injuriis & detractionibus afficere virum; Dicebat enim ei; Multa mala commiſiſti fugitive, forſitan Domini tui alienas pecunias furatus es, & per me vis peccatis tuis liberari, & clamabat: Jacta me in plateam, ubi ante jacebam, carnes deſidero manducare. Hoc cum audiſſet Eulogius, obtulit, ei carnes in cibum. Iterum ille clamabat: Non acquieſco, ſed ut dixit: Jacta me in plateam, populos volo videre, jacta me ubi me inveniſti: forſitan, ſi manus habuiſſet, exſuffocare ſe potuiſſet, in tantum eum Dæmon excitabat. Ideoque valde ſolicitus Eulogius pervenit ad monaſteria virorum Dei, & dixit eis: Quid faciam, Domini mei Patres, quia in deſperationem me adducit leproſus iſte? Projicere eum timeo, quia Deo dextram dedi, & promiſi uſque ad mortem continere & fovere eum. Si ergo non projecero eum, ſed per violentiam tenere voluero, peſſimos dies, & amariſſimas noctes faciet mihi: Ad hæc illi dixerunt ei: Dum adhuc in corpore eſt magnus ac beatiſſimus famulus Dei Pater Antonius, aſcende in navim pariter cum illo leproſo, & vade in Monaſterium, ubi Monachi ejus ſunt, & expecta ibi, uſque quo egrediatur de ſpelunca ſua, & veniat ad Monaſterium, & quidquid dixerit tibi, obſerva, & acquieſce ejus ſententiæ. Deus enim per ipſum tibi dicet. Miſit ergo leproſum illum in navim, illeque pariter aſcendit, & navigantes venerunt ad Monaſterium diſcipulorum Beati Antonii. Evenit autem illa die, ut veniret Pater Antonius jam veſpera peracta. Quando autem adveniebat in Monaſterium, hanc habebat conſuetudinem: vocabat Macarium, & interrogabat eum dicens; Frater Macari, venerunt aliqui fratres huc? Reſpondebat: Etiam venerunt. Iterum interrogabat: Ægyptii ſunt, an Hieroſolymitæ? Dederat enim ei ſignum dicens: Quando videri inquietiores, dicito, quia Ægyptii ſunt? Quando autem religioſiores, dicito, quia Hieroſolymitæ ſunt. Interrogavit autem ſecundum conſuetudinem: Fratres Ægyptii ſunt, an Hieroſolymitæ? Reſpondit Macharius, & dixit: quia mixti ſunt; quando autem dicebat, quia Ægyptii ſunt, jubebat B. Antonius, ut pulmentum lenticulæ apponerent eis cibum, & quando refeciſſent, faciebat eis orationem, & dimittebat eos? quando autem dicebat, quia Hieroſolymitæ ſunt, ſedebat per totam noctem diſputans cum eis verbis Dei, quæ ad ſa-

ſalutem animæ pertinent: In illa ergo veſpera ſedebat, & vocabat omnes Fratres, qui cum adveniſſent, ſubito vocavit; Eulogi, Eulogi, cum tamen nullus indicaſſet nomen ejus: tertio etiam vocatus Eulogius non reſpondit ei, arbitrabatur enim, quod alium Eulogium ex Monaſterio vocaret: Tunc dicit ei: Tibi dico Eulogi, qui ab Alexandria veniſti. Reſpondit Eulogius, & dixit: Quid jubes Domine? Interrogavit eum Antonius: Quid huc veniſti? ait Eulogius, & quis revelavit tibi nomen meum, cauſamque manifeſtavit? Dixit ei Antonius: Scio propter quid veniſti, ſed coram omnibus edicito, ut & ipſi audiant. Eulogius dixit: Hunc leproſum inveni jacentem in platea, & levavi eum, & promiſi Deo, ut eum foverem, quatenus ut ſalvus efficiar, & ipſe per meum obſequium repauſationem habeat. Et quia poſt tot annos recedere vult a me, & nimis exacerbat me, dum feſtinat recedere, & cogitavi projicere eum, ideo ad Sanctitatem tuam veni, ut mihi des conſilium, quid agere debeam, & ores pro me. Nimis enim ſolicitus ſum, & tribulor pro iſta cauſa. Tunc auſtero vultu reſpiciens eum Antonius dixit: Tu projicis eum, ſed qui fecit eum, non projicit eum: Jactas eum tu, ſed ſuſcitabit Deus meliorem, & conſolabitur eum. Et ſilens Eulogius paveſactus eſt. Itemque Beatus Antonius cœpit aſperioribus verbis increpare leproſum illum, & clamans dicebat ei: Leproſe inveterate dierum malorum, indigne cæli & terræ, non quieſces blaſphemare Deum? Ignoras, quia Chriſtus eſt, qui miniſtrat tibi? quomodo audes adverſus Chriſtum talia proloqui? Nunquid non propter Chriſtum ſemetipſum ſervum ſe exhibuit Eulogius ad tuum Miniſterium. Increpans ergo & hunc reliquit. Poſthæc coram omnibus dixit eis, quæ expediebant ſaluti animæ eorum, admonens Eulogium & Leproſum, ut non ſepararentur ab alterutro, ſed in cellam veſtram, inquit, pergite. In præſentiarum enim vos viſitat Deus. Tentatio enim hæc evenit, quia uterque circa finem eſtis, & coronæ vobis præparantur, ne veniens Angelus non inveniat vos in eodem loco, & propoſito, & perdatis tanti temporis mercedem boni operis. His auditis cum feſtinatione reverſi ſunt ad propriam cellam. Et poſt quadraginta dies defunctus eſt Eulogius, & poſt tres dies ſimiliter requievit leproſus. Poſt aliquot vero dies quidam nomine Cronius de Thebayda deſcendit in Monaſterium Alexandriæ, & invenit quoſdam Fratres diem tertium leproſi celebrare, quoſdam autem quadrageſimum Eulogii. Agnovit ergo Cronius & obſtupuit, & accipiens Evangelium propoſuit fraternitati, & juravit referens eis, quomodo omnia, quæ evenerunt, Eulogio & leproſo prædixit B. Antonius.

Specul. Exempl. cit. Charitas, Exempl. 9. XIX. Perrexerunt aliquando tres Fratres ad Meſſem, & ſuſceperunt certum ſpatium ſexaginta modiorum, quod meterent. Unus autem ex eis prima ipſa die infirmari cœpit, & reverſus eſt ad cellum ſuam. Duo autem qui remanſerunt, unus alteri dixit: Ecce, Frater, vides, quia incurrit in ægritudinem Frater noſter: extorque ergo tu animo tuo parum, & ego ſimiliter meo paululum, & credamus in Deo noſtro, quia per orationes ejus implebimus nos duo opera ejus, & metemus partem ipſius. Cum ergo expleviſſent meſſem totius loci illius, quem ſuſceperant, venerunt accipere mercedes ſuas, & vocaverunt fratrem dicentem: Frater veni, & accipe laborem tuum. Et ille dixit eis: Qualem laborem accipiam, qui non meſſui? Et illi dixerunt ei: Orationibus tuis conſummata eſt meſſis, veni ergo, accipe mercedem tuam. Facta eſt ergo plurima contentio inter eos de hac re, illo ſcilicet dicente: non accipio, quia non laboravi: illis vero non adquieſcentibus, niſi & ipſe acciperet partem ſuam. Abierunt ergo ad judicium magni ſenis cujuſdam, & dicit ei Frater ille. Perreximus nos tres, ut meteremus in agro cujuſdam ad mercedes, cum autem veniſſemus ad locum, quem meſſuri eſſemus, ipſa prima die in ægritudinem cecidi, & reverſus ſum in cellam, nec una die metere prævalui cum iis, & nunc cogunt me fratres iſti dicentes: Veni, accipe mercedem, ubi non laboravi. Dixerunt autem & illi fratres: Revera tres fuimus, & perreximus metere, & ſuſcepimus ſpatium ſexaginta modiorum, quod meteremus, & ſi fuiſſemus toti tres cum grandi labore vix potuiſſemus explicare illud. Orationibus autem Fratris hujus nos duo velocius, quam tres potuimus, & demeſſuimus agrum. Et dicimus ei: Veni, & accipe mercedes tuas, & non vult. Hæc audiens ſenex miratus eſt, & dixit uni de Monachis ſuis, percute ſignum in cella Fratrum, ut congregentur hic omnes. Qui cum veniſſent, dixit eis: Venite Fratres, & audite hoc juſtum judicium, & judicavit eis omnia ſenex, & adjudicavit illum, ut acciperet mercedes ſuas, & faceret ex eis mercedibus, quod ipſe vellet. Et diſceſſit Frater ille contriſtatus & plorans, & ſibi præjudicatum fuiſſe dicebat.

XX. Erat in Monaſterio Cruciferorum, *Ibidem exemp. 11.* diœceſis Monaſterienſis, Laicus quidam Frater ad recipiendum hoſpites deputatus. Et is, ne temere ſibi judicium Domini uſurparet, & alienum ſervum contra præceptum Apoſtoli, qui ſuo Domino aut ſtat, aut cadit, videretur judicare, ſine omni perſonarum acceptione bonos & malos, probos & improbos, diſciplinatos & inſolentes, cum tanta humilitate tantaque charitate recepit, pavit, miniſtravit, quaſi omnium unica mater eſſet, & ſibi ſoli eorum videretur cura incumbere. Cum igitur in extremis laboraret, & tempus eſſet, præmia laborum recipere, contigit, quendam Laicum Fratrem interim ad infirmatorium, in quo infirmus decubuit, quandam dulciſſimam melodiam, quaſi concinentium in Choro puerorum, ceu a longe reſonantem, audire. Quapropter ſtupens, & vix ſe ipſum comprehendens, infirmatorium ingreditur, & moriturum, utrum ne & ipſe canoras juvenum voces percepiſſet, ſciſcitatur. At ægrotus: paululum, inquit, ante ingreſſum tuum ad me introierunt huc quidam formoſi ſatis, ſed mihi incogniti juvenes, qui cum dulcibus cantile-

Digitized by Google

tilenis aliquamdiu invalidi atque infirmi corporis mei mitigaſſent dolores, ſuſpicatus ego, ſi forte pauperes eſſent, & cantibus eleemoſynas poſtularent, ajo ad eos: Dulces filioli mei, quandiu potui, cum omni charitate omnibus pauperibus, quantum permiſit paupertas noſtra, libenter miniſtravi: nunc, quia, ut videre poteſtis, ad hæc facienda vires non ſuppetunt, ad cocum pergite, & is, quia pius eſt, larga vobis manu eleemoſynam miniſtrabit. Et in hæc verba dimiſi eos, ſed quonam abierunt, vel qui fuerint, omnino non ſcio. Quod audiens Frater, cum hujuſmodi juvenes intra clauſtra Monaſterii penitus viſi non eſſent, vel Angelos fuiſſe, vel alios Sanctos ſuſpicatus, dignam laudem Deo de exhibita pietate refudit. Hoſpitalarius vero poſt hæc citiſſime, ſed & devotiſſime moriens (ut pie creditur) una cum concinentibus Angelis ad cæleſtem patriam commeavit, dignam mercedem pro exhibita charitate capturus, de quo ſit Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Ibidem exemp. 11. XXI. Legitur exemplum, quod quidam plebanus ſicut temporalibus divitiis, ita & vitiis deditus erat: habuit tamen valde devotam conjugem, ad cujus ſuggeſtionem Religioſos habebat in honore. Contigit autem, ut ad illius domum diverterent quidam Fratres. Itaque tempore prandii dixit Domina Fratribus: Rogo vos, boni Patres, ut dicatis aliqua verba ſalutis, quia illa valde ſunt nobis neceſſaria, ſi Dominus non ægre ferret. Et Dominus ait: ego ſimiliter peto, ut dicatis, ſed brevia verba, quia etiam prædicationem, tædioſum mihi eſt audire propter prolixitatem. Tunc unus fratrum ait: Ego vobis dicam brevia verba tam fructuoſa, quod ſi ea ſervaveritis; in judicio generali animam meam qua a juventute Deo ſervivi, obligo pro anima veſtra. At ille: dicite (ait) & ego jure jurando proteſtor ſervare: Cui ille: Dixit Salvator in Evangelio: *Quodcumque vultis, ut faciant vobis homines; & vos facite illis*. Et rurſus per Tobiam Spiritus Sanctus ait: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Si hæc ſervaveris, procul dubio ſalvus eris. Cui dives: repete (ait) Pater: quod cum Frater feciſſet, & ille didiciſſet, rogat ipſum Fratrem, ut ipſa breviter declararet. Et ille reſpondit. Hic eſt intellectus verborum iſtorum. Quod tu, ex quo es magnus Dominus, velis, ut tui tibi eſſent fideles, te honorarent, tibique decenter ſervirent: ſic, cum Deus ſit Dominus tuus, ſis fidelis ipſum ſolum adorando, nomen illius honorando, ac illi ſaltem diebus feſtivis ſerviendo. Item: ſi eſſes pater, deſiderares, quod filii tui honorarent te, tu quoque ſimiliter facito erga Deum. Item nolles, quod quis te occideret, aut adulterium in domo tua committeret, aut bona tua furaretur, vel falſum contra te ferret aliquis teſtimonium, aut concupiſceret bona tua, vel uxorem; Sic tu debes facere, & ſi horum contrarium quandoque quis feciſſet, velles, ut de hoc tibi ſatisfaceret. Ait dives: In veritate pauca iſta verba profundam continent ſcientiam: Verumtamen Deo favente ea adimplere curabo. Interim vero cœpit hæc verba ſolicite ruminare, & invenit, ſe in multis illis contraria egiſſe, nam quibuſdam domos, quibuſdam molendina, quibuſdam poſſeſſiones in pignus diu tenuiſſe, pleriſque injuriam, & verbera intuliſſe recogitabat. Proclamare igitur fecit, ſe omnibus, quibus debitor erat, ſatisfacturum. Denique cum triſtaretur propter magnam temporalium bonorum diminutionem, ait ſuis militibus: Eamus recreationis ergo ad venandum, unde orta tempeſtate & pluviarum abundantia, cum vacui redirent, vidit in via molendinum cujuſdam pauperis a torrente, diſſipari, & everti, hominemque, cujus fuerat, inſufficientem eſſe, ad eum reparandum, ait ſuis: Hoc eſt, quod ego promiſi ſervaturum; ſi enim eſſem talis pauper, optarem, ut potentior me adjuvaret. Unde reſilientes milites de ſuis equis, trabes, & rotam in locum priſtinum, juſſu iſtius divitis repoſuerunt. Rurſus progredientes ulterius, repererunt quemdam peregrinum pauperem, quem dum vidiſſet, Dominus ait ſuis militibus: Hoc etiam eſt de illis, quod ego facere promiſi? ſi enim eſſem adeo pauper, optarem, ut aliquis mihi auxiliaretur, & humane reficeret. Dixit itaque pauperi: ſequere me, & bene tibi providebo de hoſpitio & victu. Cui pauper; Domine (ait) a prædicatoribus audivi, quod Chriſtus tale quid miſericordiæ ſibi deputat exhibitum, & ideo ita remunerat. Venientes pariter ad domum, & accepta manu pauperis Dominus conſorti ſuæ ait: Eo ego hoſpitem tibi adduxi, curam ergo iſtius habeto. At illa: In veritate, inquit, utilis eſt talis hoſpes, pro quo Chriſtus ſe obligavit debitorem. Cumque laute pauperem hoſpitio excepiſſet, ſero prope cubiculum ſuum illi pauperi lectum ſumptuoſum diſpoſuit; media autem nocte cœpit pauper ſitire & dicere: En ſiti morior. Quod cum Dominus audiiſſet, accepto gladio ait: Domina quid eſt hoc? At illa: Auſcultemus, Domine, attente, & videamus, quid ſit, quo facto advertunt pauperem dicentem: En, morior ſiti. Tunc ait Dominus. Hoc etiam eſt, quod promiſi ſervare, quod ſi ipſe eſſem pauper, & neſcirem, inter tot gradus quo tranſirem, vehementer deſiderarem, quod aliquis mihi potum præſtaret, potum igitur porrigam, qui accepta camiſia ivit ad ciſternam pro accipienda aqua, & in illam ruit præceps: mane autem facto, & recedente paupere, interrogare cœpit Domina famulos ſuos de Domino & marito ſuo, de quo unanimiter nihil ſcire reſponderunt. At illa: Ite (inquit) ad omnes Eccleſias & Monaſteria inquirentes de illo; quia poſt beatum Fratrum adventum totaliter in alium virum (ut ſcitis) mutatus eſt. Quibus redeuntibus, nec enim invenientibus ait Domina: Mittite anchoram in Ciſternam, ne forte lapſus ſit in illam, quia potum ferre pauperi iverat. Quo facto extraxerunt illum mortuum, & plangentibus omnibus, conſpiciunt in collo illius circulum aureum, Angelicis manibus ſic præparatum, quod nec extrahi poſſet, nec junctura illius ulla appareret: ſed ſcripturam hanc continebat. Nos Angeli prius animam iſtius duximus

in

Digitized by Google

in cælum, quam corpus fuiſſet infrigidatum in ciſterna, quia in miſericordiæ operibus vitam finivit. Quibus auditis & viſis, uxor cum familia gaudio magno vocant Epiſcopum civitatis, & ille manibus circulum contrectans mirabatur, & protinus hoc miraculum inſinuavit ſummo Pontifici, & diverſis Mundi potentibus. Tunc uxor flexis genibus ait: O miſericors Domine Deus, gratias tibi ago, quod me tali viro ſociaſti, qui jam certitudinaliter in tua tecum lætatur gloria, adjuva & me Domine Rex æternæ gloriæ, ut conſors illius gloriæ effici merear. Quæ venditis omnibus Chriſto ſervivit devote. O igitur divina lex, quam brevis, & quam utilis; O Lex Dei immaculata! O lex Chriſtiana ſalutifera; tu contineris in lege naturæ, tu es plena charitate, tu es Donum Dei gratuitum, tu ſola certificas animas, & eas ducis ad glorioſam vitam æternam.

Damaſc. c. 3. vit. 3. ex. 3. XXII. Serapion Syndonites, qui præter Syndonem nihil umquam induebat, cum quemdam accepiſſet exercitatorem, qui cum eo luderet, ſe in quadam urbe gentilibus vendidit Hiſtrionibus viginti nummis. Tamdiu autem permanſit, & ſervivit Mimis, qui eum emerant, donec eos fecit Chriſtianos, & eos avulſit a Theatro, præter panem & aquam nihil ſumens, neque præ meditatione ſcripturarum ore ſilens. Longo autem tempore primus compunctus eſt Mimus: deinde Mima: deinde univerſa eorum familia. Dictum eſt autem, quod, quo tempore eum ignorabant, lavabat pedes amborum. Ambo ergo baptizati a theatro receſſerunt; & cum ad vitam honeſtam & piam proceſſiſſent, virum valde reverebantur. Ei itaque dicunt: Adeſdum Frater; nos te liberabimus, quandoquidem ipſe nos liberaſti a turpi ſervitute. Dicit ergo eis; Quandoquidem Deus eſt operatus, & ſalva facta eſt veſtra anima, vobis dicam myſterium actus: Ego animæ veſtræ miſertus, cum eſſem liber exercitator, genere Ægyptius, ea de cauſa meipſum vendidi, ut vos ſervarem. Quoniam autem hoc fecit Deus, & per meam humilitatem ſalva evaſit anima veſtra, accipite aurum veſtrum, ut etiam aliis opem feram. Illi autem cum multum rogaſſent, & affirmaſſent, dicendo: te tamquam patrem, & dominum habebimus, ſolum mane nobiſcum, non potuerunt ei perſuadere. Tunc dicunt ei: Da aurum pauperibus, nam id nobis fuit cauſa ſalutis. Sed ſaltem poſt annum nos inviſas, & ſic ab iis abiit in Græciam, & cum veniſſet in loca Lacedæmonis, audivit quemdam ex primis civitatis eſſe Manichæum ſimul cum tota domo, alioqui virum bonum. Ei rurſus ſe ipſum vendidit in primo actu. Et cum intra duos annos ipſum abduxiſſet ab hæreſi, & ejus uxorem, adduxit eos ad Eccleſiam. Tunc eum amantes non amplius habebant tamquam ſervum, ſed tamquam germanum fratrem, & patrem, & Deum laudabant.

Homil. in Acta. XXIII. S. Chryſoſtomus ſic de ſeipſo ſcribit: vellem ſi fieri poſſet, veſtris oculis oſtendere, quam in vos habeo charitatem. Nihil eſt enim mihi vobis jucundius, & deſiderabilius, ne hæc ipſa quidem lux: Millies enim optarem ipſe eſſe cæcus, ſi per hoc liceret veſtras animas convertere, adeo ipſa luce mihi eſt veſtra ſalus jucundior. Quid enim me juvant ſolares radii, quandoque propter vos accipitur animi ægritudo, & oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc bona eſt, quando apparet in lætitia. Et paulo poſt: Implete gaudium meum, liceat vobis ſalutem aſſequi, me autem propter vos reddere rationem: vobis dari ſalutem, me vero accuſari, quod meum munus non impleverim. Non enim curo, ut per me ſalvi ſitis, ſed ut ſalvi ſitis quacumque ratione.

XXIV. Charitate inter ſe contenderunt apud Antiochiam Theodora Virgo, & quidam miles. Illa ob Chriſti confeſſionem ab infidelibus in proſtibulum truditur: miles vero eam primus adiens, perſuadet, ut mutatis ſecum veſtimentis virili habitu evadens, virginitatem intactam conſervet. Cumque ipſe cum muliebri veſte deprehenſus pro virgine ad ſupplicium traheretur, non ſuſtinuit illa, ut, cujus ope pudicitia tutata fuerat, ei necis cauſa fieret: palam proclamat, ſe eſſe ei pœnæ addictam, non ipſum: e contra ille, ſe judicis ſententia damnatum, non illam. Diu certarunt, uterque alterum ſua morte redimere cupientes. At vero, quoniam Chriſtum confitentibus, mori, vivere non minus par erat; Deo diſponente, ambo ſimul capitis obtruncatione glorioſum Martyrium peregerunt, ne eos Tyrannis ſepararet, quos junxerat amor Chriſti. *S. Ambr. l. 2. de virg. ſub fin. n. 4.*

XXV. Sanctum Pachomium adhuc & militem, & nullis eum fidei Myſteriis imbutum, nihil potius ad Chriſtum adduxit, quam Chriſtianorum charitas. Cum enim militibus Conſtantini Magni ſtipem, & annonam, quæ eos defecerat, quærentibus, videret quoſdam inter alios Pachomius, qui ſingulari benevolentiæ ſignificatione milites in domos ſuas ultro invitarent, tamque liberaliter offerrent neceſſaria, & miratus rogaret: Ecquodnam id genus hominum tam præter conſuetum benefici? cumque Chriſtianos eſſe intelligeret, Papæ, inquit, non poteſt non optima eſſe illa Religio, quæ ita ad charitatem inſtruit homines: eam ergo complecti, quid vetabit? *Baronius ad ann. 318.*

XXVI. Senes duo multis annis ſimul converſati, numquam inter ſe litem habuerunt; dixit autem unus alteri: Faciamus & nos litem, ſicut hoſpites faciunt. Cui alter: Neſcio, qualiter fiat lis. Tum ille prior dixit: Ecce, pono in medio laterculum, & ego dico: Meum eſt hoc. Tu autem dic: Non, ſed meum eſt; inde litis initium. Poſuerunt ergo teſtam in medio ſui, & dicit unus eorum: Meum eſt hoc. Et alter dixit: Non, ſed meum eſt. Et ille reſpondit ei: & meum tuum eſt, tolle ergo, & vade. Et diſceſſerunt, nec contendere inter ſe potuerunt. *Vita PP. l. 5. n. 6.*

XXVII. Major charitas eſſe non poteſt, quam ſi quis ita affectus ſit, ut ultro ſervire velit, ne alius ſerviat. Talis fuiſſe proditur Paulinus Nolanus Antiſtes, qui ut viduæ filium redimeret, ipſe in Africa diutiſſime ſervivit. *Sabell. lib. 1.*

XXVIII. Bernardinus Senenſis prima ſanctitatis rudimenta per hæc apud cives depoſuit ſuos; *Ibid.*

Digitized by Google

ſuos; cum enim Senæ Hetruſcæ gravi peſtilentia vaſtarentur, duodenis comitatus juvenibus, quos ſibi ad ipſum opus delegerat, circumire ægrotantium domos, languentes & graviter affectos conſolari, egeſtate laborantibus ſubvenire, ſepelire defunctos, paratus omnes ſubire caſus, quos tetra illa lues ſe temere ingerentibus importare potuiſſet.

Dilectio Conjugalis.

Pelagog. Chriſt. p. 2. c. 12. n. 1. §. 9.

XXIX. Conradus III. Imperator Guelphum Bavariæ Ducem in aliqua urbium illius ita obſidione preſſerat, ut, cum diutius ſuſtinere Imperatoris impetum ſe poſſe diffideret, deditionem offerret, ſi modo in conditione paratus eſſet Cæſar; verum irato vehementer Imperatori non alias concedi conditiones placuit, quam, ut nobilioribus Matronis ubi liceret liberis, ſed peditibus excedere, & tantum, quantum humeris ac toto corpore pollerent, ſecum aſportare. Accepta eſt ab obſeſſis conditio. Mulieres ergo maritos humeris aptare, illis tanquam pretioſiſſimis theſauris onuſtæ, ad urbis portas accurrere. Imperator ad tanti amoris ſpectaculum obſtupefactus lacrymas non tenere, omnibus veniam, & libertatem donare, ac Deum ipſum deinceps inter amiciſſimos habere.

Jo. Rho. var. Hiſt. l. 3. c. 4. n. 16.

XXX. Eliſabetha Bobadiilia Petri Ariæ uxor diu precata virum, ut ſecum novas illas ignoti orbis in oras duceret, quum non impetraret, certa virum in tanta pericula hinc ſe non dimittere, aut tecum, inquit, vehe aut jugulum feri, quam thori conſortem habes, habeas & periculorum. Liberos ego, fortunas, domum, cognatos, affineſque, & quæcumque amare aut admirari mos eſt, viro poſt habeo, illi me, non domui nuptam credidi. Pervicit conſtantia & prima, opinor, Matronarum in Americam pietatis maritalis coloniam deduxit.

Engelgr. Dom. 4. poſt Paſch. §. 1.

XXXI. Bertulphus Germanus magnæ nobilitatis in Paleſtinam peregre abiit, ubi captus eſt, & ſervituti addictus. Nunciat id uxori Ansbertæ, in ea una ſpem libertatis ſuæ ſitam, ſi ipſa veniret tyranno ſupplex. Obſequitur illa, ſed ut novitas inſpectati adventus plus gratiæ haberet, litteras præmittit, quibus adventum ſuum deſperare maritum jubet. At ipſa peregrini juvenis habitu Palæſtinam ingreſſa, in veſtibulo Regio, ceu fidicem peregrinus conſpicitur, & auditur. Adducitur ad Regem ſeu Principem; quem ſuo cantu ita demulſit, ut in cœnam adſcita, juſſaque ludere, juberetur dein laute haberi. Poſt decem dies poteſtas ei fit, petendi, quod vellet. Illa captivum dari ſibi liberum cupit. Accitus Bertulphus, dum mortem timet, liberatur. Juvenemque, ut putabat, complexus, mille gratias illi egit. Tum patriam repetunt, & jam jam patriæ vicini erant cum fidicen ſimulat, ſe in pago aliquid negotii habere, prope diem adfore. Interim Bertulphus maximo civium plauſu excipitur, qui convivio inſtructo rationem ſui itineris reddit; at hoc maxime quæritur ab uxore ſe deſtitutum. Tum fuit, qui eam auſus eſt criminari, marito abſente vitam voluptariam egiſſe, plus ſex ſeptemve menſes domo abfuiſſe. Jamque iratus diras in eam minas jactabat; cum nuntiatur fidicen adeſſe: cui ille aſſurgere, gratias agere, genus ſcire velle, ac nomen. Tum illa reſpondet, ſe facturam, ſi conjugem toties infidam coram ſiſteret; ſed nuſquam repetitur, & ecce galero rejecto, & colore, quo ſe infecit, abſterſo, Ansberta apparet.

Cordier. p. 1. c. 7. §. 2.

XXXII. Ferdinandus Gonzalez Comes de Caſtillo tenebatur captivus a Rege Legionenſi in Hiſpania, & de capite periclitabatur; uxor ejus Sanctia ſub prætextu peregrinationis ad S. Jacobum in Galitia tranſiens, cum eſſet Regi cognata, impetravit, ut ad maritum in carcerem admitteretur. Admiſſa, cum marito veſtes mutat, ipſe in uxoris habitu evadit, illa in carcere in veſte mariti manet. Detecta fabula, laudatque conjugis in maritum charitatem, maritus liber dimittitur.

B. Fulgent. l. 4.

XXXIII. Agricola quidam Lentiſcolenſis in Neapolitano Regno ortus, cum juxta mare agrum coleret, uxorque ab eo aliquantiſper disjuncta, a piratis Mauris, qui in littus prædatum deſcenderant capta eſſet, ſtatim ut uxorem non apparere triremenique pyraticam haud longe anchoras jeciſſe conſpexit, arbitratus id quod erat in ea uxorem eſſe, ad triremem ſtatim adnatavit: atque ejus gubernatore vocato, dixit ſe idcirco veniſſe, quod ſequi uxorem ſtatuerat. Minime barbarie illa territus nationis, fideique Chriſtianæ inimica, neque ingenti miſeria, quæ remigio addicti laborant, omnium horum immemorem conjugalis amor cum fecerat. Quam rem cum Mauri non ſine ingenti admiratione audiviſſent, (permultos enim ejus regionis accolas viderant prius perpeti mortem, quam illam miſeriam malle) atque eam poſtea per ordinem Tunetenſi Regi narraſſent tanta hominis charitate motus Rex & virum & uxorem liberos eſſe juſſit, atque inter Regiæ cuſtodiæ milites virum adoptavit.

Dilectio Materna.

Jo. Rho. var. Hiſt. l. 4. c. 4. n. 12.

XXXIV. *Lateræ* pagus eſt in Mugello Etruriæ valle, ex quo maternæ in filios pietatis clariſſimum ab hinc decennio lumen effulſit. Peſtifer erat annus, & funeribus contagione vulgatis exhauriebantur domus, atque oppida; nec vicis parcebat dira peſtilentia, qua quum ſe correptam, ac non ita multo poſt morituram ſentiret Eliſabetha fœmina ætatis integræ, ac virtutis ſupra natalium fortunam; verita, ne tabidum cadaver maritum ac parvulos filios inficeret, veſtes induit, ſupremoque conatu greſſum ægre moliens, maritum admonet, infantibus proſpiceret, ne caſu ad cubile, in quo ipſa jacuerat, incauti adreperent; ſe quidem ad medicam in viciniam abire mulierem: nec plura. Egreditur caſa, in qua animi partem meliorem non reditura relinquebat vix paſſus aliquot explicaverat, quum infantum minimus e feneſtella proſpectans, ad fratres verſus, matrem abire nuntiat, ſimulque illam compellans, *Mamma*, inquit, vale.

Per-

Digitized by Google

Perſodit tenerum cor nota ioſantis vox, ac matrem advertit, ſed ille intro ſe receperat, ne quid miſeræ mœroris deeſſet. Ergo vix ſe moliens, ad veſpillonum ædes, adit, pulſatiſque foribus evocatum, rogat per omnia divina & humana, ut ſibi, quam poſceret, operam navare vellent: veniſſe ſe mortis certam, rogare opere quam maximo, ut, quoniam vix aliquid halitus ſupereſſet, vivam infoderent, ne cui tabifico noceret cadavere, ideo enim domo ſe abjiſſe, ne filiis ac viro peſtem afflaret. Attoniti homines ad eam vocem, bene ſperare jubent, ſi quid humanitus accidiſſet, ſe ſtatim mortuæ humum injecturos, interim ſuccederet tecto. Paruit monentibus Eliſabetha, & illi paulo poſt demortuæ datam ſervarunt fidem, ac foſſæ intulerunt, humumque compoſuere.

Dilectio Filialis.

Jo. Rho. Var. Hiſt. l. 4. c. 4. n. 1. XXXV. Senenſem quemdam Adoleſcentem nobili natum loco, nec tenui re famigliari inſtructum, numquam adducere potuerunt amici, ut uxorem acciperet, veritum, ne ortis, ut fieri amat, diſſidiis, mater minus quiete ageret. Neque hic pietatis finis fuit. Idem bonis exutus, quum ultima laboraret inopia, goſſipium vendere ſuſtinuit, ut matrem aleret; idem, ne anus grandæva forte offenſaret, perdiu domo pedem non extulit. Idem, cum extruendo foco vires non ſuppeterent frigentis anus pedes proprio excipiens ſinu tamdiu calefaciebat, donec illa jam ſomno correpta, ipſe etiam ſe ad quietem componeret. Hoc tanta pietate diu exercitum ad æterni Patris agnitionem fidei lumen evexit; quod ut vidit, dolere cœpit, ſe, qui minoris pietatis numeros omnes explevaſſe ſibi videbatur, eam, quæ adverſus Deum eſt tamdiu ignorare.

Ibid. XXXVI. Ejecto fatales inter bellorum tumultus, quibus proxime elapſo ſæculo Italia quaſſata eſt, avitis ditionibus Sabaudiæ Duci Carolo Philibertus filius erat, qui Caroli V. partes ac ſigna ſecutus, in ſpes omnino magnas armis inſueſcebat, ac recuperaturus paternam ditionem haud dubie videbatur. Senſit hoc Franciſcus Gallorum Rex, atque regnandi feſſus, ut bellorum incerta præſenti redimeret liberalitate, optionem Philiberto defert: interprete Comite Briſachio, ſe, quæ armis occupaverat, ſponte traditurum, modo leviſſima quapiam ſignificatione Gallicum imperium vellet agnoſcere. In ea rerum deſperatione haud aſpernanda Principi videbatur conditio, ſtatim imperaturo; cui vel in pace agenti lenta parentis fata eſſent expectanda. Ille tamen reſpondit, ſupereſſe Patrem, & Carolum Quintum; a quorum altero hujus lucis uſuram, ab altero fortunæ principalis ornamenta accepiſſet. Itaque illis inconſultis Regis liberalitatem admittere, ſui non eſſe pudoris ac pietatis. Hoc ille animo viam aperuiſſe videtur victoriæ, qua non ita multo poſt ditionem omnem glorioſiſſime recepit.

Ibidem n. 7. XXXVII. Adoleſcens quidam Paraquarianus matrem adhuc in ſylvis veteri more agitantem mori, quum videret, dolebat maxime ſacris undis inexpiatam, æterniſque ea propter mactandam incendiis obire. Quid ageret? nullus in ea ſolitudine vicinus pagus ex iis, quos noſtri ibi Patres tradendis humanis, Chriſtianiſque legibus moliuntur, unde Sacerdos evocatus in tempore adeſſe poſſet. Non tulit moras pietas; matrem exilem jam animam trahentem arundinea in corbe, quam molliſſime poteſt, componit, eamque in humeros ſublatam per aliquot leucas ad Sacerdotem deferre incipit, haud ſatis validus ipſe, fractis inſuper valetudine viribus. Ergo haud multum confecerat viæ, quum pio ſub onere deficiens matrem deponit, ac mœſtiſſime aſſidet. Verum hanc tantam pietatem ille quidem, qui indiderat Deus, haud irritam ſpei eſſe paſſus eſt. Idem enim iter ingreſſus Sacerdos alterius expiandi cauſa, cum aliquot indigenarum comitatu, eos offendit humi abjectos, ac deſperatione torpentes. Illico bene ſperare jubet adoleſcentem atque anum, quam filius utcumque Chriſtianis rudimentis inſtituerat, quantum temporis anguſtiæ ferebant, interrogatam, annuentemque abluit, atque a comitibus in pagum deferri jubet.

XXXVIII. Puella quædam ſedecim annos nata per medias hoſtium Hugonottarum acies virili animo tranſiens, cum patrem occiſum putaret, ſola eam arcem petiit, in qua aliis ſuper alia jactis cadaveribus multis audacter evolutis, ægre patrem invenit, confoſſum quidem multis vulneribus, ſed tum leniter ſpirantem adhuc; humeris ergo impoſitum; ſpectante hoſte domum tulit: neque ſolum vitæ, ſed etiam ſanitati reſtituit. *Drexelius in Noemo c. 12. §. 1. cauſa 1.*

XXXIX. Hieronymus Tarellus cum invito parente Capuccinum induiſſet, & depoſito extra patriam tyrocinio conſtantiam ſolemnibus votis firmaſſet; juſſus forum Julii reverti, ut patrem irarum adhuc plenum placaret, ſe veteranis parem probavit. Ut primum horrida illa in veſte patrem conveoit, tantum illi ipſo inviſi habitus aſpectu ſtomachi movit, ut ingenti colapho ab homine iræ impotentiſſimo ad terram affigeretur, ſed egregius adoleſcens patris pedes incredibili modeſtia oſculatus, ita flexit, ut illico mutatus in amplexus rueret, atque amantiſſime illum oſcularetur. Novum inde litis genus parente domum invitante, filio pauperum Xenodochium præhabente; ex quo paupertatis amans extrahi, ac paternas in ædes migrare numquam paſſus eſt. Mox valetudine occupatus, conclamatuſque a Medicis teſtamenti tabulas novi generis, ſolidæque adverſus parentem pietatis conficit, illumque eorum, quæ ipſe cumque apud Deum meruiſſet (ſancte precatus, ut ea rata eſſet voluntas) hæredem inſtituit, ſimulque obſecrat, nihil ultra rogaturus, ut, quod reliquum eſſet vitæ, ad Chriſtianæ ſanctitatis amuſſim exigat, nihil ſe patri amplius præſtare poſſe. Perculit filii morientis pietas, hominis animum, eamque poſt illius exceſſum vitam inſtituit, cujus filium, ſi viveret, non pœniteret. *Jo. Rho. Var. Hiſt. l. 4. c. 4. n. 10.*

XL. Garziæ Gonſalvi Patrem cœperant Mauri, duraque, ut illis barbaris moris eſt, ſervitute fatigabant; angi ad hæc Garzias, ut- *Ibidem n. 5. ex naſtr.*

que

Digitized by Google

que parentem illa ærumna liberaret multa ſecum comminiſci; expeditiſſima demum via illi viſa commutatio, ſi ſe validiorem utique viribus ad diutius ſerviturum barbaro loco patris addiceret, ingentem pietatis cogitationem impetu valido executus, patrem liberat, ipſe vero ſervit, redditque propemodum, quod acceperat, nam vitæ ac libertatis modicum admodum diſcrimen eſt. Cogitaſſe atque etiam patraſſe tam arduæ pietatis opus ſatis Deo viſum; nam haud ita multo poſt ipſe fuga evaſit, non ſine præſenti Dei numine, ac magnæ Deiparæ ope.

Cordiar. P. 3. c. 3. §. 2. XLI. Rex quidam Indus, cum videret, ſe filiis natu majoribus, jam rerum potitis, gravem eſſe, cum conjuge & filio natu minimo apud exteros auxilium & quietem reperturus alio migrat, in via ambo conjuges moriuntur; filius cum ſepelire non poſſet, nec tamen vellet vel mortuos deferre, mortuos cremat, & cineris capiti ſuo includit, frontique cultro apertæ cineres inferens, capite ſuo pro ſepulchro eſt uſus. Placuit jovi pietas, qui eam videbat, & hominem in alaundam ſeu galeritam mutavit, quæ adhuc in capite criſtam erectam gerit, ceu vulneris in fronte facti veſtigium.

Dilectio Fraterna.

Jo. Rho. l. 4. c. 4. variorum Hiſt. n. 35. XLII. Annus ſuperioris ſæculi quintus ſupra octogeſimum primus opinor vidit eo ſe fraternam pietatem attollere, ut altiori eam ſtetiſſe faſtigio nulla retro ætas memoret, nulla forte viſura ſit. Navigantes in Indiam Ximenios fratres Gaſparem, & Ferdinandum immanibus quaſſata fluctibus & lacera navis, cui a S. Paulo nomen, medio in Oceano deſtiruit, cum reliquis vectoribus. Deſiliere plerique in lembum, qui onerariis ſemper adeſt, ut quaſi humilius navigantes, minores iras moverent Oceano; ſed tanta vis mortalium jam erat, ut lembus haud dubie, vel placido mari, eſſet abſorbendus, niſi jactu corporum exoneraretur. In hac tanta deſperatione fortes jaci placuit, & quos perire Deo viſum eſſet, illi vel ſponte deſilirent in fluctus, vel ab aliis jacerentur; attonitis omnibus, capitique ſuo timentibus feralis deſignatio Gaſparem Ximenium morti deſtinat: nec ille abnuebat; ſed objecit ſe Ferdinandus natu minor, vociferans enim vero, non paſſurum ſe, ut Gaſpar ſpargeretur in fluctus, ſi exonerato navigio ſit opus, vicarium ſe caput ſuum offerre. Contra Gaſpar ſibi perire forte datum, viveret ipſe diutius, qui tardius incepiſſet, ſed fruſtra felicior eloquentia Ferdinandus fuit, perſuaſitque reliquis omnibus, ut fortis errorem corrigerent, ſeque Oceano dederent victimam publicæ ſalutis. Itaque magna omnium comploratione, quibus neceſſitas crudelitatem lacrymis excuſabat, in undas abjicitur 360. a terra paſſuum millibus. Haud paſſus eſt Deus tantam virtutem Oceano hauriri, ſuffecitque valido adoleſcenti vires, ut diem pene totum natatu ſe ſuſtentaret, ac lembum non longe conſequeretur. Tunc vero pudor navigantibus oboritus, & unius corpuſculi pondus levioris momenti viſum, quam ut naufragium eo addito timerent. Itaque inhibito curſu adnatantem læti excipiunt, ſecuraque exinde uſi navigatione, quaſi virtutem Oceano ipſo ac morte majorem veherent.

XLIII. Margarita Anna mater elegerat, ut uxorem Philippo tertio daret; nam id Philippus II. illius permiſerat arbitrio. Quanta res agebatur tot gentibus, Populiſque Reginam dare? Admonita ſuæ fortunæ Margarita major fuit, quam ut eam pietati præhaberet. Itaque multis cum lacrymis ad matrem adit obnixeque rogat, ut regias ad Philippi nuptias, ac magnæ orbis partis imperium ſororem natu majorem eligat, id jura naturæ ferre, ut quæ prior lucem viderat, imperaret. Sed vicit matris voluntas, ſicque ſorori prælata Philippo ceſſit. *Jo. Rho. var. Hiſt. l. 4. c. 4. n. 35.*

XLIV. Luita Gothorum Rex in Hiſpania ſecundo regni ſui anno Leonegildum fratrem, hæredem ac ſucceſſorem regni conſtituit, & aliquod tempus ante obitum ſervata ſibi tantum Narbonenſi provincia reliquis regni partibus ei ceſſit. *Bapt. Fulgoſ. lib. 5.*

XLV. Ramirus adeo amans fratris ſui Garſiæ fuit, ut ipſum, cum Hiſpaniæ regno jam ex parte de Arabum manibus recepto, eo ut primogenitus antelatus fuiſſet, ſponte ſua regni ſocium aſcivit, cum plus apud eum regni in communicatione fraternus amor quam ambitio poſſet, quæ non fratrum modo ſed parentis quoque ac filiorum extinguere charitatem ſolet. *Ibidem.*

Dilectio Servilis.

XLVI. Mauritius Saxoniæ Dux in quadam hoſtili velitatione ab hoſte ex equo dejectus eſt, quem ut ſervaret quidam ejus ſervus, eum corpore ſuo protexit, ac omnia vulnera in ſe & calces hominum & equorum excepit, neque ſe movit. Mauritius ſervi ſanguine perfuſus, nullum vulnus accepit; at ſervus relatus ad tentorium paulo poſt expiravit. *Cordiar. P. 4. c. 8.*

XLVII. Cum Remoaldus filius Longobardorum Regis Beneventi obſideretur ab Imperatore Conſtantino II. impio hæretico, qui volebat omnes Principes ſuos errores ſectari: videns Remoaldus ſe premi ſine ſpe pacis conciliandæ per honeſtas conditiones, ſervum ad Patrem Grimoaldum ablegat qui nuntiet, ſe, niſi ſuccurrat, tueri urbem non poſſe. Servus reverſus cum litteris, quibus auxilium propediem promittebatur, in manus hoſtium incidit: ubi Imperator intelligit, ſolvendam ſibi obſidionem eſſe. Jubet, ſi mori nolit, ſervum ad Urbis obſeſſæ foſſa accedere, ac hero ſuo nuntiare, nihil a patre opis expectandum; dederet ſe, quibus conditionibus poſſet. Servus evocato hero ſuo aperte dicit: Auxilia in vicino eſſe, tantiſper obſidionem ferret. Plura dicerem, inquit, ſed cingor ab hoſtibus, qui jam nunc me vera tibi elocutum in fruſta concident. Commendo tibi conjugem ac liberos meos. Quo dicto illico fuit omni ex parte confoſſus. *Cordiar. p. 4. c. 7. §. 1.*

XLVIII. Cum in Reatinam Villam milites adventare ſervus Urbini Panopionis proſcripti vidiſſet, ut herum occiderent; ipſe ſtatim mutata cum hero veſte, ac annulo, illum poſtico clam emiſit; ſe autem in cubiculum ac *Val. Max. l. 6. c. 8.*

le-

lectulum heri recepit, & ut Panopionem occidi paſſus eſt.

Val. Max. l. 5. c. 6. XLIX. Codrus Rex Athenienſis, vaſtata ab hoſtibus Attica, ubi ab Oraculo Delphico intellexit per Legatos, tum finem bello fore, ſi ipſe hoſtili manu occidiſſet, idque non Athenis tantum, ſed etiam hoſtium caſtris eſſet vulgatum; in quibus ideo edictum fuit, ne quis Codrum vulneraret: Ipſe depoſitis inſignibus Imperii, familiarem cultum induit, & hoſtium palantium globo ſe objecit, unumque ex his falce percuſſum in cædem ſuam compulit. Cujus interitu Athenæ ſervatæ ſunt.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Vit. l. 1. c. 2. & 6. I. S. Ignatius religioſe morem illum retinuit, ut nulli malum pro malo redderet, ſed vinceret in bono malum & malefacta benefactis non tantum exæquaret, ſed etiam obrueret. De aliis numquam detraxit: detrahentibus aures numquam patefecit. Alienorum vitia, non modo ipſe in colloquiis non protraxit, ſed ne ab aliis protraherentur, ſedulo cavit. Per triginta & amplius annos neminem umquam verbo contumelioſo, aut mordaci læſit. Errata domeſticorum miro ſilentio tegebat, & ſi forte aperire neceſſe eſſet, non pluribus quam opus erat, aperiebat.

L. 1 Ep. II. S. Franciſcus Xaverius ſumme charitatem proximi verbo & exemplo commendabat; hinc dicere ſolebat; quid aliud eſt ſocietas Jeſu, quam ſocietas amoris & concordiæ.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 10. n. 9. III. P. Jacobus Laynes in Caſtris noſocomio præfectus ſua ipſe manu pharmaca præparabat, porrigebatque, unguenta oblinebat, cibos in os ægris inſerebat, lintea purgabat, noctu excubabat.

Vit. l. 2. c. 11. IV. P. Petrus Faber ajebat experientia, & ſcriptura conſtare, quo quis in proximos benignior fuerit, eo largiorem ei concurrere ſolitam miſericordiam Dei, etiam ultro ſine precibus; & hujus charitatis defectu evenire, cur nullam in precibus delectationem ſentiamus. Ejuſque onera miſericordiæ ſpiritualia præparare ad ſpirituales conſolationes. Ipſe omni ſtudio excludebat, quidquid minuere opinionem de aliis poſſet vel conjunctionem dirimere, in quam rem crebras preces & ſacrificia offerebat, vocabat autem illas cogitationes, frigora quædam malevolorum dæmonum, valdeque ad nitendum cenſebat, ne nos a charitate aliorum perſpecta eorum vitia avocent, *Ibid.* unde & ſpes eorum ſalutis infringi ſolet: neque vero has cogitationes cenſebat fuga vinci, ſed acceſſu potius ad eos, erga quos quocumque modo adverſionem ſentimus: ſic enim Chriſtum Dominum poſt ſuam etiam mortem haſta transfixum in eum, qui transfixerat, cruorem effudiſſe, ut ad illum vel hoc modo accederet.

Alp. 1. l. 2. n. 45. V. Primi Patres ipſi in magna egeſtate Romæ 1538. in ſumma annonæ caritate, pauperes e plateis in ſuam domum deportant, cibo, igne, veſte, lecto, juvant, ſic 400. mendicis ſubvenerunt.

VI. P. Simeon S. P. N. Ignatii confeſſarius jam ſenex, ita diligebat fratres, ut vel ignotos ſibi vel primum ſocietatem ingreſſos accederet, & ab eis, qui vocarentur, peteret, quorum omnium nomina memoria notans, quemlibet ſingillatim in Memento Deo commendabat. Unde longiſſimus erat in memento, tolerabatur tamen, quia privatim celebrabat. *Ex l. Ingolſt. miſſa l. 1. 2.*

VII. P. Joannes Nunnius cum ſocio medicinæ artem addiſcebat, tantum ideo ut ægrotis captivis mederi poſſet, quod & fecit: & ſi quos magis ægrotos invenit, in ſuam domum tulit. Idem, ſi qui ex captivis ob morbos ſuis dominis laborare non poterant, ipſorum vices per ſe perſolvebat. Sæpe noctu collectas in ergaſtulis captivorum ſordes exportabat. *Hiſt. Soc. lib. 10 n. 115.*

VIII. P. Joannes Piſcator Rector Novitiatus Romani, cum nihil in promptu haberet, quod mendicantibus daret, ſuas ſæpe veſtes detraxit & donavit. Item Nunnius Ribertus fecit, ita ut ipſe pene nudus eſſet. *Vita P. Aug. Hiſt. Soc.*

IX. P. Nicolaus Stafeldius Brunsbergenſis Collegii Rector, cum febris totum pene collegium invaſiſſet, pro omnibus ſe Deo victimam obtulit, ratumque habuit Deus, mortuus eſt ille febri ſolus, loco omnium. *An. Litt. an. Era. 1612.*

X. Jo. Antonius Hock abjectiſſimæ conditionis homines maxime curabat, dicens ſe curare ipſa Dei membra, ei quam conjunctiſſima, & chariſſima, ideoque ſe eorum conſuetudine mirifice delectari. *As Flan. coll. Jan. 1614.*

XI. Angelopoli Indus puer tabitico viperæ morſu ſecundum crus ita intumuerat, ut fœde purulenta ſanies utrinque diffflueret, tantumque fœtorem diffunderet, ut etiam maxime exercitati in hac re præ fœtore accedere non potuerunt. Sed Franc. a Villa Regali non ſolum accedebat, ſed & ſorbitiunculas ori ingerebat, lectum ſternebat, cicatricem fœtentem obligabat, purulentas faſcias lavabat, imo putridam cicatricem ſingulis diebus egregius ſui victor lambebat. *Annue Mexic. 503.*

XII. P. Ludov. Riverius nullum unquam vel leviſſime offendit, nulli ne nutu quidem repugnavit, Annis ſeptendecim eloquentiæ Profeſſor. *Prov. Franc. 1608.*

XIII. P. Didacus Garzia Vice Provincialis volebat ſe captivum dare Barbaris, pro capto ab illis P. Melchiore Hurtado. *Provin. Phil. col. 1603.*

XIV. Joannes Buſæus Provincialis Rheni, neminem umquam acerbius appellavit, aut perſtrinxit. Idem obſervavit P. Conſtantinus Pulcharelius P. Odoardus Carveria. *An. 1611. Magunt. Prov. Luſit. Eraſcina l. 14.*

XV. Antonius Criminalis in itineribus ſocios ferendis ſarcinulis ſublevabat, in occurrentibus fluviis primus vadum tentabat, comiteſque imbecilliores humeris impoſitos trajiciebat, in hoſpitiis viiſque & ſervi & patris obibat partes. *H. S. p. 1. l. 9. n. 116.*

XVI. Alvarus Mendius, Megoſtani in Arabia 150. ex iis, qui ab Armuzia Turcarum metu profugerant, conquiſita ſtipe ſuſtentabat. *H. S. P. 1. 12. n. 123.*

XVII. Andreas Conſalvus, Paſchalis Catalaunus, & Alphonſus Lopius 1555. facto naufragio fame pereunt, ne deferant turbam naufragorum. *Ib. l. 15. n. 124.*

XVIII. P. Dominicus dicebat, remedium con- *Ex lib. Ingolſt. 1. 13. 9. 16.*

contra averſionem eſſe, oſculari veſtigia illius, erga quem ſentis averſionem.

H. S. p. 1. lib. 3. n. 102. XIX. Anno 1548. Patres & totidem Fratres in Indiam navigantes, quidquid ipſis ad tam longæ & periculoſæ navigationis viaticum datum fuerat, id illi totum cum egenis communicarunt. Et compenſavit Deus hanc liberalitatem aliorum in ipſos liberalitate.

Ann. Lug. 1594. XX. Ægrotabat Avenione coadjutor, cumque de ejus ſalute Medici plane deſperaſſent; monuerunt Rectorem, ne fruſtra ſumptus in ægrotum faceret; at P. Rector neutiquam acquieſcens, juſſit Medicos, quidquid ad ſanandum ægrotum opus foret, præſcribere, ita ingentis ſumptus media adhibita ſunt, ægerque ſanatus, obſtupeſcentibus Medicis inſignem ſuperiorum erga ſuos charitatem.

Ann. Belg. 1597. XXI. Cælitii reſcivit noſter, antrum quoddam eſſe, fœtore teterrimo plenum, ubi homines aliquot peſte affecti, ſine auxilio jacerent, nemo illuc ingredi auſus erat: ſed noſter ardens charitate, ſolus illud intrat, reperit magnam ſexus utriuſque vim, alios ſuper alios animam agentes, omnes confeſſione expiat, itaque moriuntur.

Ann. Ingolſt. 1609. XXII. Cum Auguſtæ graviter ægrotaret P. Paulus Hoſteus, P. Joannes Kaſtellus Anglus ad ædem Salvatoris ad octo millia paſſuum profectus, pro tam caro capite ipſe ſuum devovit, ſedulo Deum precatus, votum ut hoc ſuum ratum haberet, & habuit Deus: ſimul enim domum venit, decubuit & occubuit; ſurrexit alter jam conclamatus, pro quo hoſtia piacularis erat ille, ovis pro paſtore.

P. 2. ult. pag. 91. XXIII. Joannes Berchkman magna unumquemque affabilitatis dulcedine gratiaque alloquebatur; numquam auditus per jocum illudere ulli aut irridere, numquam effervèſcere contra aliquem. Obvios in plateis licet ignotos affabiliſſime ſalutabat: cauſam hujus rei interrogatus, quia, inquit, fratres mei ſunt. Quotidie ægros viſitabat promiſcue, eos tamen ſolabatur diutius, qui rarius ab aliis viſerentur. *nr. 115.* Quoties obſequium ab alio poſceretur, vix pronuntiatis verbis, promptus hac ſimilive forma reſpondit: Effectum dabo, mi pater, & lubens; unde perfugium erat omnium, quoties quis in aliquo officio impeditus erat, vicem ei ſuam demandaret.

An. Sardin. coll. Cotarit. 1605. XXIV. Julianus Sena adoleſcens vel umbram detractionis horrebat; unde ſi quando in circulo loquentium ſtaret, & aliquid contra ſociorum exiſtimationem quamvis modicum dici audiret, illico rubore ſuffuſus ex circumſtantium corona ſe ſubduxit.

Vita l. 2. c. 7. XXV. P. Vincentius Caraffa in Adverſariis ſuis hoc Syngraphum reliquit: Deum adamabo propter ſe, & propter ipſum vivis ejus imaginibus inſerviam: Cor tradam ipſi, manumque proximo, ut divino pectori eum admoveam. Idem crebro noſtris inculcabat, duas eſſe charitatis ſorores, manſuetudinem & patientiam, quas ejus latera ſemper claudere oporteret Loc. cit.

Nadaſi in an. mem. 19. Mart. XXVI. P. Petrus Cottonus Gallus adeo plenus erat ſuaviſſimæ charitatis, ut Henricus Magnus Galliarum Rex dictitaret: Cottonus de nemine male cenſet, & nemini unquam ſuccenſet. Mirifice diſſimulabat, excuſabat, tegebat, ſi quid perperam ab aliquo factum audiret.

XXVII. Simon de Eſpalza Coadjutor Hiſpanus petiit per B. V. a Deo ſibi impetrari, ut in morientis locum ſubſtitueretur, illo in vita retento, ſe enim Collegio vix aliquid, illum autem longe plus poſſe prodeſſe. Et vero æger ille confeſtim reſpiravit, ac ſenſim convaluit; Simonem vero intra triduum idem morbus, qui alterum deſerebat, corripuit, & extinxit, ceu ſuccedaneam victimam humilitatis & charitatis. *Ibid. 11. Junii.*

XXVIII. P. Joannes Collignon Gallus ſub mortem ſe increpitans, latronem ſe divinæ gloriæ vocitabat, querebaturque, quod in lectulo domi, non foris inter peſtiferorum turbam defungeretur charitate, ſimul, & vita; quod illi decus in deſiderio fuit, ut ea tabe laborantibus undecies ipſe caput addixerit, ſervieritque aſſiduitate plane heroicæ charitatis. Obiit Muſſiponti 1. Auguſti ann. 1633. *Ibid. 1. Auguſt.*

Plura in hoc genere exempla noſtrorum videri poſſunt in Tomis integris, quibus Titulus, Mortes illuſtres, & Victimæ Charitatis, præfigitur.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. ALexander Magnus urgente Matre Olympiade, ut inſontem occideret, aliam, inquit, a me mercedem poſtula, hominis vita nullo beneficio compenſatur. *Plutarc.*

II. Marcus Antonius parcens Rebellibus in ſenatu dixit: Utinam poſſem multos etiam ab inferis excitare. *Stapl. th. 3. in Dom. poſt Pent.*

III. Cum Oreſtes & Pilades in Regione Taurica a Rege comprehenſi fuiſſent, quod ſimulacrum Palladis auferre voluiſſent, ſed poſtea re melius examinata Oreſtes ſolus furti reus compertus, ideoque damnatus ad mortem fuiſſet, Pilades ſe Oreſtem eſſe dixit, ut pro ſocio interficeretur, Oreſtes vero ſe eſſe Oreſtem fatebatur, ne ſocius periret. *Ibid.*

IV. Damon & Pythias Pythagoræi Condiſcipuli, arctiſſima inter ſe amicitia uſque adeo coaluerunt, ut, cum Damon ad mortem damnatus fuiſſet a Dionyſio Rege, ſed prius ut res domeſticas componere liceret, rogaſſet, Pythias ſe interea vadem offerre non dubitaret. Cum vero hora morti deſtinata adveniente, ſtultitiæ ipſum ob temerariam ſponſionem damnaret, reſpondet Pythias, non dubitare ſe, quin amicus ad deſtinatum tempus adfuturus eſſet, uti & factum. *Ibid.*

V. Niſus & Euryalus Æneæ ſocii adeo ſe diligebant, ut, cum Euryalum Rutuli peremiſſent, Niſus prius ſocii mortem ulturus ad periculum, quod jam evaſerat, redierit, ſumptaque vindicta ſeipſum confoderit, & ſuper mortui Euryali corpus exanimem ſe projecerit. *Virgil. lib. 9.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Natura.

I. SIcut ii, qui inſaniunt, ac Phreneſin patiuntur, etiam quando ſibi ipſis injurias grandes inferunt, corpus lacerant, &c. adhuc tamen rident, non tamen perinde etiam nos ri-

ridemus, ſed commiſeratione potius erga illos movemur, ita peccatores, hæretici & omnes hoſtes, dum quaſi inſaniunt, & ſic animam ſuam graviter lædunt; licet ipſi rideant, nos tamen potius iiſdem compati debemus.

Lud. de ponte p. 3. tr. 7. II. Sicut Margaritæ manibus cum incuria tractatæ ſplendorem amittunt & flaveſcunt; atque ſi in aceto ponantur, omnino diſſolvuntur; ita unio fraternæ charitatis ſuam præſtantiam amittit, ſi negligenter tractetur, & exerceatur.

Staplet. Dom. 12. poſt Pent. them. 4. III. Sicut vitæ animalis argumentum eſt motus membrorum: ſic vitæ ſpiritualis certum indicium eſt amor erga proximum, & opera charitatis in illum. Hinc D. Joannes 1. c. 13. ait. Tranſlati ſumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Contra ſicut mortis aut valetudinis deſperatæ argumentum eſt ſtupor membrorum, & ceſſatio motus; ſic extinctæ gratiæ clarum indicium eſt, non affici erga proximum, & ab ejus dilectione ceſſare. Unde iterum D. Joannes. Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere & clauſerit viſcera ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo?

Idem them. 4. IV. Sicut ſi mel diligis, diligis & receptaculum mellis; ita qui diligit Deum, debet & proximum, velut receptaculum divinæ bonitatis, diligere.

Rodriq. p. 1. tr. 4. c. 7. V. Sicut ignis in ſua ſphæra lignis opus non habet ad ſui conſervationem, at iſte ſublunaris ignis ſine pabulo mox deficit; ita in hac vita ſine operibus charitatis non vivitur, & ubi ipſa non ſunt, ibi nec charitas eſt.

Summa prædic. v. dilectio. VI. Sicut aqua, quanto altiori de loco deſcendit, tanto ad plura irriganda trahi poteſt; ita ſi dilectio in Deo fundetur, ad proximum copioſiſſime irrigandum inclinari facile poteſt.

Ibidem. VII. Sicut cibus poſitus ante inferioris conditionis homines cito aufertur, ita, ut dignioribus vix quidquam obveniat; ſi vero ante Regem ponatur, omnibus convivis pro menſura dignitatis ordinate diſtribuitur; ita dilectio, quæ cibus animæ delicatus eſt, ſi inter vanos & vanitates ponatur, dignioribus, id eſt, Deo & Sanctis nihil reſervatur, ſi vero poſitus ante Deum, ordinate, & ſecundum dignitatem diſtribuetur.

Ibidem. VIII. Sicut ſol prius montes, deinde primum valles irradiat, ita dilectio primum in Deum, deinde in alios ſibi magis propinquos, & tunc primum in remotiſſima ſubjecta fertur.

Ibidem. IV. Sicut lumen candelæ a parvo vento extinguitur, magnus vero ignis plus inflammatur, & creſcit; ita exigua charitas modica adverſitate corrumpitur, magna vero majus ex tribulationibus incrementum capit.

Utilitas.

Sciluras Rex. X. Sicut plures ſagittæ in unum faſciculum colligatæ frangi non poſſunt, ſeorſim vero ſine difficultate franguntur; ita & communitas aliqua tamdiu adverſus hoſtes ſuos invicta manebit, quamdiu illius membra intra ſe unita ſunt per vinculum charitatis; facile autem diſſolvetur, ſi quivis ſecundum propriam voluntatem vivat, & proprium commodum quærat.

S. Greg. in paſt. c. 38. XI. Sicut quandoque ægros, quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad ſalutem priſtinam tepens aqua revocavit; ita nonnunquam, qui inter flagellorum duritiam manent incorrecti, dulci ſunt admonitione admonendi; nam plerumque, quos cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia blandimenta compeſcunt.

Staplet. Dom. 12. pent. the. 4. XII. Sicut calor naturalis veſtimenta illi impoſita calefacit, & veſtimenta viciſſim calorem naturalem fovent, & perficiunt; ſic ignis amoris divini ad proximum amandum cor accendit, & ipſe amor proximi hunc poſtea ignem fovet, atque adauget.

Idem Do. 12. pent. them. 4. XIII. Sicut qui de fonte bibit, aut ex ſole videt, non fonti aut ſoli quidquam, ſed ſibi ipſi multum contulit; ita amor proximi non tam ipſi proximo, quam nobis eſt utilis.

Neceſſitas.

S. Aug. de comm. vita. XIV. Sicut, ſi frater noſter vulnus habet in corpore, quod occultum velit, eo quod ſecari timeat, crudeles cenſeremur, ſi ſileremus, miſericordes vero, ſi indicaremus; ita multo magis miſericordes cenſeri debemus, ſi vulnus mentis, ne in corde deterius putreſcat, aperiamus.

S. Greg. hom. 1. l. 2. in Ez. XV. Sicut in ædificio lapis lapidem portat, &, ſi onus detrectaret, omnia corruerent; ita in ſpirituali ædificio Eccleſiæ aut communionis damnum non leve timendum erit, ſi illius membra ſe mutuo per charitatem portare renuant.

Buſæus in loc. ſimul. de dilectio. XVI. Sicut qui palatium vult conſtruere, primo ſtudet ſupra petram vel ſtabile ſolum fundamenta locare, & poſtea demum reliquas partes ſuperſtruit; ita qui in quacunque congregatione abſque detrimento & ſcandalo vivere cupit, prius veræ charitatis fundamentum jaciat oportet.

Rodriq. p. 1. tr. 4. c. 2. XVII. Sicut cauſa aquæ influentis in navem eſt vel tabularum hiatus, aut non ſatis arcta compactio? ita & cauſa interitus communitatum plerumque eſt non ſatis ſtricta ſubditorum cum ſuo capite & inter ſemet per vinculum charitatis connexio.

Dignitas.

S. Chryſ. in 13. in 1. Cor. XVIII. Sicut, licet aureæ ſunt veſtes, & calceamenta aurea, aliud tamen requirimus, ut Regem agnoſcamus; purpuram autem & diadema ubi primum intuemur, jam regiæ majeſtatis nullum aliud ſignum expectamus; ita ſane, cui diadema charitatis incumbit, jam nihil obſtat, quo minus verus Chriſti diſcipulus exiſtimari poſſit; in hoc enim cognoſcent, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilexeritis invicem, inquit Chriſtus.

§. IX. ALIÆ SIMILITUDINES.

Manſi tr. 1. diſc. v. n. 7. I. SIcut nos ipſos una cum omnibus defectibus noſtris amare conſuevimus, quia, tametſi iracundi, ignorantes, deformes, pauperes, & infirmi ſimus, propter hoc tamen proprium erga nos ipſos amorem non amittimus: eodem quoque modo juſtum eſt, ut proximos noſtros cum omnibus defectibus eorum diligamus, ſolam in illis naturæ ſimilitudinem

 & re-

& relationem, nec non divini præcepti reverentiam & obſervantiam conſiderantes.

Ib. diſc. 5. n. 10.

II. Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Hinc, ſicut 1. unum membrum timet ſeparari ab alio, ſic nihil debet tam formidare Chriſtianus, quam ſeparari a Chriſti corpore. 2. Sicut, ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, ita quivis homo proximo ſuo compati debet. 3. Sicut membra infirmiora abundantius honorantur; ſic & nos non debemus eos deſpicere, qui infirmi videntur. Inſtruimur quoque in hoc, quod, ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; ſive, ſi glorietur unum membrum, gaudent cætera; ſic fideles debent gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. 4. Sicut membra ad invicem ſerviunt; nam oculus non videt pro ſe ſolo, ſed pro toto corpore; auris non ſibi ſoli audit, nec pes ſibi ſoli ambulat, ſed toti corpori; eodem modo, ut debito reciprocæ dilectionis, quo obſtringimur, perfecte ſatisfaciamus, bona noſtra tam Spiritualia, quam temporalia in beneficium commune totius communitatis, in qua vivimus, communicare debemus. Ad quod efficacius perſuadendum idem B. Laurentius per eandem corporis ſimilitudinem aliud quoddam motivum his verbis adducit; eodem modo provocamur, cum videmus, quod cibum, quem os recipit, aliis membris communicat, ita & fideles facere debent. 5. Sicut, quando pars una corporis offenditur ab alia, nequaquam de parte offendente vindictam ſumit, id quod B. Laurentius Juſtinianus optime hiſce verbis notat: Similiter, cum unum membrum ab alio læditur, non ſe vindicat, ſic debet eſſe inter fideles: *Nulli malum pro malo reddentes;* Sic enim Apoſtolus nos monet. Et iterum: *Charitate fraternitatis invicem diligentes*, & paulo poſt: *Benedicite perſequentibus vos, & nolite maledicere.* 6. Sicut unum membrum læſioni ſe exponit pro alio, ſic nos agere debemus, imitantes Dominum Jeſum Chriſtum, qui paſſioni ſe expoſuit, ictum, quem genus humanum meruerat, ſuper ſe excipiens. 7. Sicut unum membrum reputat ſibi fieri, quod fit alteri, ſive bonum ſive malum; ſic nos, quod aliis irrogatur, nobis fieri exiſtimare debemus: Unde ipſe Dominus Jeſus Eccleſiæ Caput dicit: *Quod uni ex minimis meis feciſtis*, 8. Sicut unum membrum non invidet alii membro, licet non habeat idem officium; non omnia namque eundem actum habent membra, nec tamen ſibi invicem invident; ſic nec debet aliquis invidere proximo ſuo habenti gratiam, quam ipſe non habet.

Neceſſitas.

S. Vinc. Ferr. ſer. de Pent.

III. Sicut Spiritus humanus ad hoc, ut vitam det corpori, requirit conjunctionem membrorum, qui ſi membra ſunt diviſa, ſcilicet caput ſeorſum, & manus & pedes, & ſic de aliis, Spiritus recedit, nec remanet cum aliquo membro diviſo, ita etiam eſt de Spiritu Sancto. Unde legimus in Pſ. 132. *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum: Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum.*

IV. Sicut avis duabus alis poteſt volare in cælum, quare? quia nec ſola dilectio Dei ſine dilectione proximi, nec ſola dilectio proximi ſine dilectione Dei valet ad æternam beatitudinem.

§. X. MOTIVA.

I. E*Xemplum Chriſti*, qui ſic dilexit quemvis hominem, ut pro eo ſanguinem & animam poneret. *S. Laur. Juſt. de lign. v. c. 11.*

II. *Exemplum Angelorum*, de quo S. Laur. Juſtin. ait: Solicitudo quoque Angelicæ cuſtodiæ nos provocat ad amandum proximum: Non eſt ab homine deſpiciendus homo, qui adeo Angelis carus eſt.

III. *Exemplum Sanctorum*, de quibus idem Sanctus ait: Tanta vis illa cæleſti pace illos ſatiat; ut quod in ſe quiſque non accipit, hoc ſe accepiſſe in altero exultet. *Ibid. c. 7.*

IV. *Mandatum Chriſti*; & quidem, cum valediceret; datum. Jo. 15. Mandatum novum do vobis &c. in hoc cognoſcent omnes quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

V. *Fraternitas*; nam fratres ſumus non tantum natura, ſed etiam gratia, teſte Chriſto Matt. 23. & patrem nolite vocare ſuper terram; unus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt, atqui teſte S. Ambroſio, major eſt fraternitas Chriſti, quam ſanguinis; ſanguinis enim fraternitas ſimilitudinem corporis refert, Chriſti autem fraternitas unanimitatem cordis animæque demonſtrat, ſicut ſcriptum eſt, multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. *S. Ambr. 10. de temp.*

VI. *Humanitas*, nam uti Lactantius advertit, conſervanda eſt humanitas, ſi homines dici velimus; id autem ipſum, conſervare humanitatem, quid eſt aliud, quam diligere hominem, quia homo ſit, & idem, quod nos ſumus. *Lactant. l. 6. div. inſt. c. 10.*

VII. *Neceſſitas*; nam ſicut anima non vivificat membra, niſi ſibi invicem copulata; ita cum nos omnes unum corpus ſumus in Chriſto, teſte Apoſt. 1. Corint. 10. Spiritus S. non vivificabit nos, niſi per charitatem unum ſimus.

VIII. *Jucunditas*; jucundum enim eſt, fratres habitare in unum.

IX. *Securitas*, quid enim foris conturbare aut contriſtare poterit, ſi intus bene eſt, & fraterna pace gaudetis? inquit recte S. Bern.; nempe frater, qui juvatur a fratre, quaſi civitas firma, & funiculus triplex difficulter rumpitur, teſte Salomone, e contrario vero multitudo inordinata, victima potius eſt, quam pugna, teſte Vegetio de re militari. *S. Bern. ſ. 29. in Cant. Prov. 10. Eccl. 4.*

X. *Utilitas*, tum quia Chriſtus omnia, quæ proximo exhibemus obſequia, non aliter, quam ſi ſibi facta eſſent, remuneratur; tum quia ipſe promiſit, ſi duo conſenſerint ſuper unum, eos, quodcumque petierint, impetraturos: propter quam utilitatem charitatis, recte commune proverbium ait, concordia res parvæ creſcunt, diſcordia etiam maximæ dilabuntur. Hinc Tertullianus Martyres mediante impenetrabili hac unionis & concordiæ lorica *Tertul. ad Mart. 1.*

ad-

adverſus infernum fortes, imo inſuperabiles fuiſſe notat: Inveniat vos unitos & concordia armatos, quia pax veſtra bellum illi eſt. Similiter S. Gregorius ſcribit: Electorum multitudinem eo magis maligni Spiritus pertimeſcunt, quo eos per charitatis concordiam munitos contra & conglobatos aſpiciunt.

S. Greg. hom. 8. in Ezech.

§. XI. MEDIA.

I. AMor Dei, quæcumque enim ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe; unde cum nos per amorem conjuncti cum uno tertio, ſcilicet Deo, fuerimus, facile etiam inter nos per charitatem conjungemur. Hinc S. Gregorius, per amorem Dei, inquit, amor proximi gignitur, & per amorem proximi amor Dei nutritur; nam qui Deum amare negligit, profecto proximum diligere neſcit. Quod ipſum pulchra ſimilitudine declaravit S. Dorotheus, quemadmodum, inquies, lineæ duæ a circumferentia ad centrum ductæ, quo centro viciniores, eo etiam ſibi invicem ſunt viciniores: Ita quo magis Deum appetimus (qui noſtrum eſt centrum) eo etiam nobis invicem amoris affectu ſimus propiores.

S. Greg. 20. mor. *S. Doroth. doct. 6. de non jud.*

II. *In omnibus hominibus Chriſtum intueri*; quam ob cauſam Dominus, forte dixit: Quidquid feciſtis uni ex minimis meis, mihi feciſtis. Quod ipſum medium etiam ſuaſit S. Cyprianus: Quid potuit nobis majus Chriſtus edicere? Quomodo potuit magis juſtitiæ ac miſericordiæ operam provocare, quam quod præſtari id dixit ſibi, quidquid egenti præſtatur &c. Ut, qui reſpectu fratris in Eccleſia non movetur, vel Chriſti contemplatione moveatur.

Coll. 16. c. 6. *S. Cypr. tract. de Eleem.*

III. *Cupiditatem omnium terrenarum rerum deponere*, quod Abbas Joſeph ſuaſit; & S. Jacobus dicens: Unde bella & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris.

IV. *Obedientiæ ſtudium*, nam quæcumque ſunt eadem cum uno tertio, etiam ſunt eadem inter ſe; &, ut Rodriquez ait, obedientia eſt velut quoddam beſtorium complanans omnia & æquans, magnamque introducens in res omnes unionem & æqualitatem.

Rodrig. p. 3. tr. 4. c. 2.

V. *Conſiderare frequenter damna* ex charitatis violatione provenientia, quæ S. Bernardus eleganter more ſuo in hunc modum deſcribit: Longe, quæſo, a vobis facite ſemper hoc abominabile malum: vos, qui experti eſtis, & quotidie experimini, quam bonum & quam jucundum ſit, habitare fratres in unum, ſi tamen in unum, & non in ſcandalum, alioqui nec jucundum plane, nec bonum, ſed peſſimum ac moleſtiſſimum. Væ autem homini illi, per quem unitatis vinculum turbatur, judicium profecto portabit, quicumque eſt ille. Ante mihi contingat mori, quam audire in vobis quempiam juſte clamitantem: Filii matris meæ pugnaverunt contra me. Nonne præſentis congregationis Filii omnes vos eſtis? ſinguli alterutrum fratres? quid ergo e foris vos conturbare aut contriſtare poſſit, ſi intus bene eſtis, & fraterna pace gaudetis? quam ob rem æmulamini chariſmata meliora, ut bonos vos præbeatis æmulatores, chariſma peroptimum charitas eſt. Hoc igitur eſt, quod dico. Pax vobis, a vobis ſit, & omne, quod extrinſecus minui videtur, non terret, quia non nocet. Nam e contrario, quidquid foris blanditur, nulla eſt profecto conſolatio, ſi intus (quod abſit) ſeminarium diſcordiæ germinaverit.

S. Bern. ſ. 29. in Cant.

§. XII. ASCETICA.

I. ANte omnia connitendum eſt Aſcetæ: *ut cognoſcat modum diligendi proximum ſicut ſeipſum*; quorum quidem tres S. Th. aſſignat. *Primus eſt, quantum ad finem dilectionis, ut nos proximum diligamus propter Deum*; Primarius enim finis propter quem proximum amare debemus, eſt acquiſitio æternæ ſalutis, & hanc eamdem conſiderationem etiam B. Laurentius Juſtinianus adducit, nam verba aſſumpti thematis, ſcilicet: *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum*, conſiderans dicit: Id fieri poſſe 1. ut illum diligas ad gratiam, & gloriam in futuro, vel in quem te ipſum diligis, id eſt, in Deum illum diligas, quiſquis enim diligit proximum, hoc cum illo debet agere, ut etiam toto corde & tota anima diligat Deum.

S. Thom. c. 13. ad Rom.

Secundus ſe tenet quoad modum dilectionis: ut ſcilicet, ſicut aliquis ſe ipſum diligit, quaſi ſibi volens bonum, ita aliquis proximum diligat, quaſi ei bona volens: qui autem diligit proximum ad hoc ſolum, ut ejus utilitate & delectatione potiatur, non vult bonum proximo, ſed ex proximo vult ſibi bonum, quo quidem modo homo amare dicitur res irrationales, puta vinum & aquam, ut eis utatur. Quando enim noſmetipſos amamus, bonum quod nobis deſideramus, eſt propter noſtram utilitatem & profectum, ita quoque ſi cum eadem proportione proximum noſtrum amare velimus, bonum quoque illi deſiderare vel procurare debemus, idque in beneficium ipſorum, non vero noſtrum.

Tertius eſt quoad affectum dilectionis, ut ſcilicet aliquis neceſſitati proximi ſubveniat, ſicut ſibi, & quod nihil illicitum propter amorem proximi committat, ſicut nec propter ſuum amorem. S. Jacobus nos in hujus præſenti obſervatione mendacii redarguit, & convincit, dum ad ſubveniendum proximorum neceſſitatibus viſcera, ſeu potius manus noſtras non aperimus & extendimus, dum ait: *ſi frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis veſtrum illis: Ite in pace, & calefacimini, & ſaturamini, non dederitis autem ea, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?*

II. Noſſe pariter debet, *cur proximus amandus ſit*, id quod Hugo Cardinalis indicat, dum ſuper verba illa: *Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, quomodo &c.* Ita ſcribit: Frater enim ſuus imago Dei eſt. Si ergo non diligis imaginem Dei, nec eum, cujus eſt imago, diligis; ergo mendax es, ſi te Deum diligere dicis, & fratrem odis: Qui non diligit fratrem, quem videt, non diligit imaginem Dei; & qui non diligit imaginem Dei, Deum non cognoſcit, & qui Deum non cognoſcit, ipſum non diligit. Indubitata propoſitio eſt, quod Deum nemo vidit unquam, & ideo nos eum in

Hug. Card. in c. 4. 1. Jo.

proximo velut in ejus effigie, & imagine ſpeculari & contemplari voluit, diſpoſuitque, ut in probationem & conteſtationem amoris noſtri erga ipſum fratrem, qui ob oculos noſtros verſatur, diligamus. Sicut enim, licet ligno pro ignis alimento utaris, lapidem quoque in domus fundamenta conjicias, attamen poſtquam per adhibitam artificis induſtriam ex utroque facta eſt imago & effigies crucifixi Salvatoris, e veſtigio illud adoras: ita quoque licet homo e luto formatus, defectibus multis obnoxius, tibique ingratus exiſtat, a te tamen ipſe diligendus eſt, vel quia Deus id ipſum præcepit, vel quia Deo carus eſt & acceptus, ideoque ab eodem ad æternam gloriam deſtinatus, vel quia in ſe defert imaginem communis Creatoris. Unde S. Ambroſius ait: Nos unum eſſe præcepit, & ſuæ naturæ unitatiſque ſimilitudinem in nos gratiæ adoptione transfudit, dicens: Pater, ſicut ego & tu unum ſumus, ita & iſti in nobis unum ſint.

Origenes ho. 9. in Num.

III. Noſſe debet, *cur Chriſtus mandatum de dilectione novum dixerit;* Qua de re Origenes quærit, qua ratione Dominus noſter præceptum iſtud novum appellare potuerit, cum (utpote ipſimet naturæ hominis impreſſum) adeo fuerit antiquum, imo cum idem divinus Magiſter dixerit: *Hoc eſt maximum & primum mandatum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Secundum ſimile huic; Diliges proximum tuum*, & ideo inquit Origenes, quomodo mandatum hoc novum dici potuit; cum utique ſciret, olim eſſe mandatum in lege; Mox vero reſpondet dicens; Sed quoniam charitas numquam cadit, nec mandatum charitatis veteraſcit; hoc autem quod numquam veteraſcit, ſemper novum eſſe prænuntiat, ſemper enim conſervantes & cuſtodientes in ſe charitatis mandatum novos reddit ſpiritus. S. Thom. tres adducit rationes, ob quas præceptum iſtud mandatum novum glorioſo titulo appellat, tametſi etiam dudum antea in veteri Teſtamento ſtatutum fuerit. Primo propter effectum innovationis, quem efficit; Ad Coloſſ. 3. *Expoliantes vos veterem hominem, & induentes novum*; Hæc novitas eſt per charitatem, ad quam exhortatur Chriſtus. Secundo novum propter cauſam, quæ hoc effecit, quia eſt a novo Spiritu; Eſt enim duplex ſpiritus, vetus, & novus; vetus ſpiritus ſervitutis, novus ſpiritus amoris; ille generat ſervos, hic filios adoptionis. Rom. 8. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis &c.* hic ſpiritus inflammat ad charitatem, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum. Tertio effectum quem conſtituit, ſcilicet novum Teſtamentum, nam brevis differentia veteris & novi Teſtamenti eſt timor & amor.

Manſ. tr. 1. diſc. 2. n. 17.

IV. Noſſe debet, *quomodo Chriſtus hoc præceptum ſuum, ſibique proprium dixerit*, quo de dubio ſic Joſephus Manſi diſcurrit: Experientia quotidiana in curia Romana vel maxime demonſtrat, quod is, qui magna a Principe beneficia quotidie accipit, in ſignum æſtimationis veræque gratitudinis erga illum, ejuſdem Principis effigiem in nobilioribus conclavibus publice expoſitam habeat. Aulicos quoque ejuſdem honoret, illum veneratione & obedientia debita proſequatur, imo genium & nutus ejus obſervet. Eodem quoque modo manifeſtum in nobis indicium erit, quanti Deum noſtrum æſtimemus & diligamus, ſi ex ipſius amore permagni æſtimemus & honoremus proximum, qui velut imago & ſimilitudo ejus, eſt; ſicque hoc præceptum, quod ipſe proprium ſuum præceptum appellat: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*, inviolabiliter obſervemus.

Idiot. c. 20.

V. Noſſe debet, *quomodo amor Dei & proximi unus dicatur*; id quod idem Author ſic oſtendit: Quando cæleſtis Paſtor noſter Jeſus Chriſtus nos velut dilectum gregem ſuum Petro paſcendum conſignavit, eumdem prius de charitate & amore erga ſe examinavit dicens: *Simon Joannis amas me?* Et tamen videri haud immerito poſſet, potius a Petro quærendum fuiſſe, an gregem ſuum, quem paſcere debebat, diligeret, ideoque dicere debuiſſet: Diligis agnos, oves? veruntamen optime dixit, quia eodem amore, quo ſe vult diligi, vult enim proximum amari. Unde Idiota ad Deum converſus ait: Duo ſunt præcepta a te nobis data, dilectio Dei, & proximi; & licet duo ſint præcepta, tamen unus eſt amor, quia alius amor non eſt, quo quis diligit proximum, & quo diligit te, alioqui non eſſet propter te; nec poteſt te quiſquam diligere, qui in proximi dilectione noſcitur aberrare. Anſelmus pariter ita ſcribit: Nec proximum vere ſine Deo, nec Deum vere ſine proximo, poſſumus diligere.

Levit. 19. v. 18.

VI. Noſſe debet *duplicem regulam*, *ſecundum quam formanda & regulanda eſt hæc proximi dilectio*; quarum prior in Levitico indicatur his verbis: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Pro qua regula recte applicanda ſapienter notat S. Thomas, amorem ſui eſſe duplicem. Primo inordinatum & malum, quo quis exteriorem dumtaxat hominem, & carnem, quam cum beſtiis communem habet, diligit. Secundo ordinatum & bonum, quo quis diligit excellentiam interioris hominis, & vitam ſecundum rationis præſcriptum inſtituit. Et ſecundum iſtum regulanda eſt noſtra dilectio, ut pulchre notat S. Auguſt. dum ait: *Prius vide, ſi noſti diligere te ipſum, & tunc tibi commendato proximum, quem diliget, ſicut teipſum: ſi autem nondum noſti diligere te, timeo ne decipias proximum ſicut te.* Unde ſecundum hanc regulam teſte S. Proſpero, *tunc diligimus proximum, quando ad mores bonos, & ad vitam æternam ſequendam, ſicuti nobis, ſaluti eorum conſulimus: quando nos in eorum peccatis, & periculis cogitamur, & ſicut nobis ſubveniri optamus, ita eis pro viribus ſubveniamus.* Addit Ludovicus de Ponte, quando jucundam & gratam cum eo converſationem inſtituimus, & perfectam concordiam ſervamus.

Th. 2. 2. q. 25. a. 7.

S. Proſp. lib. 2. de vit. cont. c. 12.

Poſterior regula a Chriſto data eſt his verbis: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Secundum quam proinde proximum diligamus, ſi eos non ob eorum merita, ſed ſola charitate impellente diligamus; ſi bona gratiæ & gloriæ, ipſamque

Lud. de Pont. t. 3. tr. 2. c. 1. §. 1. Jo. 13. v. 34. ib. §. 2.

Digitized by Google

que perfectionem, ipſis optemus, & pro viribus procuremus. Sed non tantum bona, delicias & honores, ſed ipſam etiam vitam propter ſpirituale illius bonum amittere parati ſimus; ſi onera ipſius portemus, & in nos ſuſcipiamus, ſicut Chriſtus languores noſtros tulit; & dolores noſtros portavit in corpore ſuo ſuper lignum: ſi in finem uſque hanc dilectionem cum Chriſto continuemus. Ita S. Paulus dilexit proximum, quemadmodum ipſemet teſtatus eſt: *Triſtitiam mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo: optabam enim anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis: Et quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* (Rom. 9. v. 1. 2. Cor. 11. v. 29.)

VII. Noſſe debet *ſummam perfectionem hujus dilectionis*, quæ quidem in perfectiſſima unione conſiſtit: Pro qua intelligenda notandum eſt ex Ludovico de Ponte, quinque unitionis gradus poſſe aſſignari. 1. Eſt intellectus & judicii, ut ſcilicet in iiſdem veritatibus credendis, & præceptis admittendis conveniamus, quemadmodum S. Paulus hortatus eſt Corinthios dicens: *Obſecro vos, Fratres, per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata, ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.* Secundus gradus eſt voluntatum & cordium; ſicut olim multitudinis credentium cor unum erat & anima una, quem gradum hortatus eſt S. Paulus ad Philippenſes dicens: *Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi quæ ſocietas ſpiritus, ſi quæ viſcera miſerationis, implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem charitatem habentes unanimes, idipſum ſentientes, nihil per contentionem, nec per inanem gloriam facientes, non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum.* Tertius gradus eſt unitionis cum ipſo Deo, ut unio noſtra ſit divina, & non humana, quem gradum petebat Chriſtus illis verbis: *Sicut Pater in me, & ego in te, & ipſi in nobis unum ſint*; id eſt, ut ſicut ego & tu eandem eſſentiam habemus, ſummam unionem in ſenſu, voluntate, & executione, ita & ipſi in nobis eamdem habeant per voluntatis ſuæ cum noſtra concordiam. Quartus gradus eſt unitionis; ratione carnis ejuſdem cum divinitate unitæ in SS. Sacramento altaris, de qua locutus eſt S. Paulus dicens: *Unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Quintus tandem gradus eſt unitionis, propter eumdem ſtatum perfectionis, de qua præcipue Chriſtus locutus eſt, dicens: *Ego, Pater, ſum in eis, ſicut in me: Ut ſint conſummati in unum, id eſt, ut omnes hos*, quinque gradus conjungant cum magna conſtantia & perpetuitate, & ad ſimilitudinem perfectiſſimæ, *unitionis, quam divinæ perſonæ inter ſe habent.* (Lud. de Ponte to. 1. tr. 7. c. 10. §. 1. — §. c. 1. v. 10. — C. 2. v. 1. — Jo. 17. v. 21. — 1. Cor. 10. v. 17. — Jo. 17. v. 23.)

Et hæc perfectio præcipue in Religioſis ſtatibus reperitur, in hac enim majori cum ſollicitudine procuratur ſubjectio proprii judicii, abnegatio propriæ voluntatis, familiaritas cum Deo per orationem, frequentia magis quieta & pia S. Communionis, & renunciatio rerum omnium, & inordinati ad eas affectus, ex quibus omnes diſſenſiones oriuntur ex quo recte colligunt Aſcetæ, amicitiam nullibi perfectiorem, quam in Religioſis veris, reperiri, utpote de quibus potiſſimum dici poſſit, quod amicorum omnia ſint communia. Ut adeo merito dixerit Apoſtolus: *Super omnia autem charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis, & pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in quo & vocati eſtis in uno corpore.* (Coloſſ. 3. v. 14.)

VIII. Noſſe debet *uniones malas, ſive amicitias particulares*, quarum tres ſpecies recte a P. Rodriquez aſſignantur. Prima eſt, quando æquales ſed majori quadam propenſione ob titulum, non in ſpiritu, ſed in carne & ſanguine, fundatum; amant, quam quidem amicitiam S. Dorotheus ut amicitiam diaboli fugiendam docet, utpote quæ ſpiritum corrumpit; & profectus ſui zelum extinguit. Imo juxta Baſilium in Religionibus mille odiorum, invidiarum, ſuſpicionum, inimicitiarumque eſt ſeminarium, cauſa item diviſionum, circulorum, clanculariorum congreſſuum, conſpirationum, & peſtis Ordinum deterrima, utpote prævaricatrix omnium Regularum, & bonorum omnium expultrix. Unde ſequendum prudens S. Dorothei conſilium; *Si proficere cupias, unicum habe ſocium, unicum amicum, Deum & qui Deum timeat, & cum eo loquaris, & converſeris: Et is in domo Dei inops ſit, in myſteriis autem Divinis dives & plenus. Quod ſi dixerint tales, ſe loqui de bonis rebus, & ſibi mutuo præbere bona conſilia, meminerint, non placere Deo ſacrificium, quod alieno igne offertur; & ſilentium obligare, ut certis temporibus etiam a bonis abſtineamus*, ne, ut S. Auguſtinus advertit, prolabamur in mala, tranſeuntes a verbis bonis, ſed tempore prohibito dictis, ad otioſa, & inania, & ex his etiam ad noxia. Secunda ſpecies eſt, quando aliquis ex deſiderio aſcendendi ad ſplendida & ſpecioſa in Religione officia, iis ſe plus æquo adjungit, & velut affigit, qui muniis illis & honoribus conſequendis, aut procurandis magis videntur idonei, quæ ſpecies merito lues peſtilentiſſima cenſetur; nam domus, quæ exterius pontibus & ſuſtentaculis nititur, ruinæ proxima eſt; & arbor palo alligata, ſatis oſtendit, firmas radices in terris ſe necdum egiſſe. Certe Paraſitorum, & adulatorum propria ſunt talia officia, non Religioſorum, & argumentum minime fallax præbent, ſub religioſo Pallio ſuperbum ſæcularem, & vanum animum latere. Unde prudenter iterum S. Dorotheus monet: *Superioribus Præfectis & Ducibus tuis ſubditus eſto, ac nimiam illorum conſuetudinem devita; eſt enim laqueus quidam, qui deſides & vecordes in perditionem & interitum adducit.* Tertia ſpecies eſt, quando certæ perſonæ uniunt ſeſe, coeuntque ad inducendas in communitatem inauditas novitates, ordinationeſque ſapienter a majoribus inſtitutas convellendas, quam amicitiam proinde, ut S. Bernardus in ſimili loquitur, *communitas expreſſius plangit, ut ſentit differentius, & vigilantius cavendam exiſtimat, utpote inteſtinum & domeſticum malum.* (Rodriq. p. 1. tr. 4. c. 18. — S. Baſil. ſer. 2. de inſtit. Mon. — S. Bern. ſ. 29 ſup. Cant.)

IX. Noſſe debet: *potiora officia charitatis*: quæ quidem apta per ſimilitudinem corporis & mem-

membrorum explicantur, juxta illud Apoſtoli: *Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro*. 1 Cor. 12. Unde ſicut tunc Corpus bene conſtitutum cenſetur, ſi caput erga membra & hæc erga caput aliaque commembra officium ſuum præſtant, ita tunc quoque charitas cenſebitur perfecta in communitate, ſi ſuperior reſpectu inferiorum, & hi erga ſuperiorem & æquales membrorum & capitis officia imitentur. 1. Itaque ſicut caput ſuavem imperandi modum habet præeundo plerumque, aut comitando ad labores: & ſicut neceſſarium alimentum ſpirituum & ſanguinis liberaliter reliquis membris dividit; dolentibus vero & afflictis valde compatitur, & efficaciter, quantum eſt ex ſe, morbos depellere nititur; Ita ſimili modo Superior erga ſubditos ſe gerat. 2. Sicut membra inferiora capiti aliquid imperanti celerrime obediunt, mire amant, & defendunt, & ſe pro illo ictibus exponunt: ſingulariter denique reverentur; ubi maculatum eſt, abluunt: ſi erubeſcit, tegunt: ſi inſigne aliquod facinus ab iis eſt factum, illi honorem relinquunt, & coronari ſinunt: ita ſimilia quoque officia Subditi erga Superiores exercent. 3. Sicut membra æqualia ſummam conjunctionem retinent, omnemque etiam minimam diviſionem fugiunt: ſe mutuo ſupportant, ita ut nunc pes, nunc tergum aut latus, nunc alia pars totum pondus ſuſtineat, & ſumme ſe defendat, ita ut ſi flamma pedem aut manum unam corripit, mox alterum depellere nitatur, ſi occulta pars revelatur, mox alterum membrum tegat; ita hæc ipſa ejuſdem communitatis Religioſi erga ſe obſervare ſtudeant, ſibique illud Apoſtoli dictum applicent: Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes.

X. Noſſe debet *circumſtantias ad primarium actum dilectionis, ſcilicet correctionem fraternam, requiſitas*; quæ ſunt quinque potiſſimum, quarum prima pertinet ad ipſum morbum, ut ſcilicet non ſuſcipiatur curatio morbi ad ſe non pertinentis, aut incogniti, aut jam ex integro emendati. 2. Ad tempus pertinet, ut ſcilicet non ſuſcipiatur correctio, cum vel corrigens ipſe iratum ſe advertit, aut certe peccantem iratum eſſe videt: ut non aſſidue aut ſtatim ſemper corrigat, ſed paulatim emendare ſtudeat, niſi forte periculum in mora ſit. 3. Ad locum pertinet, ut, ſcilicet, quæ coram omnibus peccantur, coram omnibus corripiantur, ut omnes timeant: quæ autem ſecreto patrata ſunt, ſecreto corripiantur. 4. Ad modum pertinet, ut ſcilicet principiis obſiſtatur: ut ad radicem exſcindendam tendatur: ut non acetum ſemper ſeveræ increpationis adhibeatur, ſed oleum etiam manſuetudinis & lenitas miſceatur, ſicque regat vigor diſciplinæ manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero, ut nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſolvatur. 5. Ad finem pertinet, ut ſcilicet cum intentione ſolius gloriæ Dei, & ſalutis proximi ea correctio ſuſcipiatur; & effectus quicumque a divina manu cum magna tranquillitate, ſuſcipiatur. Hinc etiam pertinet, ut bene apprehendantur cauſæ obligantes tum ad correctionem faciendam, quales ſunt, v. g. honor Dei, bonum ſpirituale fratris peccantis, & bonum Communitatis, quod ex tali correctione dependet, imo & bonum ipſius corripientis, quod ex correctione legitime ſuſcepta merito ſperare poteſt; tum ad eamdem æquo animo ferendam, quales ſunt præter paulo ante allatas, incrementum inſigne humilitatis, patientiæ, & charitatis.

§. XIII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. Oſtendi poteſt fraternæ charitatis officium ex ſimilitudine membrorum ejuſdem corporis, eo fere modo, qui præcedente §. n. 9. oſtenſus eſt, dividendo concionem in tria membra, & oſtendendo, quomodo ſuperiores ſe erga inferiores, hi ergo ſuperiores, & æquales erga æquales gerere debeant.

II. Oſtendi poteſt ars omnes lucrandi, juxta illud Senecæ; Monſtrabo tibi amatorium ſine herba, ſine medicamento, ſine ullius veneficæ carmine: Si vis amari, ama. Oſtendi ergo poterit, quomodo per amorem conciliemus nobis amorem Dei, cujus imaginem tantopere diligimus: *Chriſti*, cujus diſcipuli per hanc dilectionem agnoſcemur; *Sanctorum*; qui nihil magis deſiderant, quam ut concordiam illam perfectiſſimam, quam illis in cælis tenent, nos in terris inchoemus: *Proximi*, qui non poteſt ſerio amantem non diligere: *Noſtri*, qui alios vere amando diſcimus & nos ſincere diligere, veraque nobis bona procurare.

III. Demonſtrari poteſt, quomodo verum ſit proverbium illud: *Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maxime dilabuntur*, atque adeo dividi Concio in duas partes, in quarum prima oſtendatur, quid ſit concordia, nempe conformitas in judicio, voluntate, & executione externa; ſeu quod idem eſt, ut idem ſapiamus, appetamus & quæramus. In ſecunda autem oſtendatur, quomodo talis concordia ſit augmentum. 1. In temporalibus. 2. In ſpiritualibus bonis gratiæ, & virtutibus. 3. In meritis ſeu bonis æternis. 4. In amicitia non cum Deo duntaxat, ſed etiam cum hominibus.

IV. Oſtendi poteſt, quod dilectio proximi Jo. 13. ſit veſtis (*die Liberey*) Chriſti Salvatoris no- v. 35. ſtri juxta illud S. Joannis: In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem. Atque adeo. 1. Oſtendi poteſt, quomodo ex dilectione proximi cognoſcatur, & probetur charitas erga Deum, quæ ſola verum imitatorem & diſcipulum Chriſti facit. 2. Quam pretioſa ſit hæc veſtis, nempe aurea; quantopere exornet, & quomodo calefaciat animam; quomodo tegat inhoneſtas noſtras actiones (juxta illud, qui con- Jac. 5. verti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, v. 20. ſalvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum) & ab aliis extrinſecis moleſtiis defendat; quanto proinde ſtudio cavendum, ne veſtis hæc deturpetur per varios actus contra charitatem exercitos, aut omnino laceretur per odia, inimicitias, contentiones, rixas, homicidia.

V. De-

V. Deſumi poteſt occaſio officia dilectionis hujus explicandi ex more nunc recepto, quo paſſim nunc ſolent varia ligamina ſerica (*ſeidene Bandlein oder Favorlein*) portari & dici, quod, ut laudabilior hæc conſuetudo reddatur, ut ſuadeas, ut certos colores eligant, & per hoc dilectionis officia erga proximum exercenda in memoriam revocent; & primum quidem cæruleum ſit oportet, per quod ſigni-
5. v. 16. ficatur, proximum precibus eſſe juvandum, juxta illud S. Jacobi: Orate pro invicem, ut ſalvemini, multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. Hinc & Chriſtus in oratione Dominica ſemper uſus eſt plurali numero. 2. (*Liechtfarb*) per quod ſignificatur, proximum exemplo eſſe juvandum, juxta illud Chriſti:
Matt. 5. v. 16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem, qui in cælis eſt. Uti S. Franciſcus fecit, dicens: Se concionari velle: & tum modeſte per Urbem ambulans. 3. Aureum (*Goldfarb*) vel verſicolor, ad ſignificandum, quod etiam operibus variis proximum juvare debea-
1. Jo. 3. v. 18. mus, juxta illud S. Joannis: Filioli mei, non diligamus verbo aut lingua, ſed opere & veritate. Dicatur proinde hos eſſe funiculos, quibus proximum trahamus & lucremur juxta
11. v. 4. illud Oſeæ: In funiculis Adæ traham eos, in funiculis charitatis.

XI. Doceri poteſt, quomodo firmari debeat dilectio, contra omnes occaſiones ejuſdem violandæ, ex occaſione illius ſententiæ ab Ec-
c. 4. v. 12. cleſiaſte prolatæ: funiculus triplex difficulter rumpitur; atque adeo in prima parte oſtendatur, quam efficacia motiva diligendi Deum habeamus ex parte Dei, & ſcilicet ejus mandatum, beneplacitum, & promiſſionem, de quibus Faber Dom. 17. poſt Pentec. conc. 6. num. 2. & 4. In ſecunda, qualia motiva habeamus ex parte *proximi*, ſcilicet titulum ſimilitudinis quoad naturam. Fraternitatis propter gratiam, & jus hæreditatis æternæ. Exemplo, præcipue a primis Chriſtianis dato, de quibus Faber loc. cit. num. 1. & 5. & in tertia, qualia motiva habeamus ex parte *noſtri* propter neceſſitatem, utilitatem, & jucunditatem dilectionis, de quibus Faber loc. cit. n. 3. & 6.

Luc. 10. v. 29. VII. Oſtendi poteſt Auditoribus *Idea proximi*, quia multi reperiuntur cum Legis perito quærentes, quis eſt meus proximus? Ad quam reſponde reſolvendam, variæ Ideæ ſeu deſcriptiones variis perſonis afferri poſſunt; uti videre eſt apud Fabrum Dom. 12. poſt Pent. c. 8.

VIII. Dici poteſt, non dubitari quidem, quod AA. parati ſint ad dilectionis proximi præceptum implendum, verum quomodo id adimplendum ſit, forte non perinde omnibus conſtare; quare duas regulas ſe oblaturum dicat Concionator, ſecundum quas deinceps regulare ſuum amorem poſſint. Quarum prima eſt: dilige proximum, ſicut teipſum, Altera: ſicut dilexit Chriſtus &c. utraque proinde, vel alterutra certe, ſi longius videtur excurſura Concio, fuſius explicetur. Secundum ea, quæ ſupra §. 12. n. 6. ſunt dicta, & quæ apud Fabrum Dom. 12. poſt Pent. conc. 2. habentur.

IX. Explicari poſſunt commoda & fructus dilectionis proximi, per comparationem cum pace civili, atque adeo in tres partes dividi Concio; In quarum prima oſtendatur jucunditas pacis & dilectionis, ad quam ſignificandam in libris Regum dicitur: habitabatque Juda & Iſrael abſque ullo timore, unuſquiſque ſub vite ſua & ſub ficu ſua. In ſecunda, utilitas pacis ad divitias augendas, fructuſque colligendos, qui applicari ad bona opera & virtutes ac merita poſſunt. In tertia, neceſſitas pacis, ut ſine qua ſemper in periculo manifeſto verſamur vitæ, & omnium bonorum amittendorum. Concludatur Concio illis S. Pauli verbis: Pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum &c.

X. Oſtendi poteſt, quibus modis pax obti- Phil. 4.
nere poſſit; videlicet 1. expugnando hoſtes, v. 7.
id eſt proprias paſſiones, & vitia; ſine his enim numquam vera pax obtinebitur cum non ſit pax impiis. 2. Per juſtitiæ conſervationem, relinquendo cuilibet quod ſuum eſt; quia per *meum & tuum* potiſſimæ lites & jurgia cauſantur; hinc S. David ait: Ju- Pſ. 84. v.
ſtitia & Pax oſculatæ ſunt. 3. Per confœ- 2.
derationem mutuam id eſt, propoſitum mutui defectus ſupportandi, juxta illud Apoſtoli: Alter alterius onera portate: & Thom.
Kemp. Stude patiens eſſe in tolerando alio- Gal. 6. v.
rum defectus, quia & tu multa habes, 2. L. 1. c.
quæ oportet ab aliis tolerari. Claudatur 16. pſ. 33.
illis verbis: Quis eſt homo, qui vult vi- v. 13. pſ.
tam; inquire pacem; ut poſſis olim dice- 4. v. 9.
re cum eodem: In pace dormiam, & requieſcam.

XI. Doceri poteſt ars corripiendi proximum, oſtendendo primum, quanti referat, correctionem bene facere: quod ſimilitudine medicorum facile demonſtrari poteſt, dein afferendo aphoriſmos in correctione obſervandos: quales ſunt ſequentes potiſſimum. 1. Non ſuſcipienda curatio morbi incogniti. 2. Non danda medicina, dum patitur infirmus paroxiſmum. 3. Non nimis coacerventur medicinæ, nec correctio ſit aſſidua. 4. Secretis morbis ſecreta remedia adhibenda. 5. Principiis obſtandum, ne ſero medicina paretur. 6. Radix morbi quærenda, tollenda, puta occaſiones, ſocietates, conſuetudines malæ. 7. Non acetum ſolum, ſed etiam oleum vulneribus applicandum. Vide ſupra §. 3. art. n. 46. uſque 62. Item Fabrum part. 3. Dom. 16. poſt Pentec. conc. 17.

§. XIV. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. CHaritas proximi ut ſit vere perfecta, & S. Franc.
meritoria fundata eſſe debet in vera Saleſius
charitate, quæ eſt Deus. Quæ ex aliquo fœ- in collat.
dere, & inclinatione tantum naturali proce- ſpirit. 6.
dit, centies millies inferior eſt, quia non de expro-
tendit pure ad Deum, tantoque plus de me- priatione
rito deperditur, quanto pure adeſt de compla- ſui.
centia, & ſatisfactione, quam habemus in exhibitione ſimilis obſequii, & beneficii. Et vero

cha-

charitas, quæ ex inclinatione naturali tantum procedit, non diu durat, quia cum cauſa ſit fragilis, & caduca, quam primum aliquid adverſum ſe objicit, deſerveſcit, & alteratur, quod non evenit illi, quæ in Deo fundata eſt, quia in hac cauſa ſtabilis eſt, & ſolida. Subminiſtrat ad doctrinam hanc pulcherrimam comparationem S. Catharina Senenſis: Si accipias, inquit illa, vitrum, & impleas quopiam in fonte, bibaſque ex dicto vitro non extracto ex fonte, eſto bibas, quantumque velis, vitrum non evacuabitur: verum ſi eximas e fonte, poſtquam ebiberis, vitrum penitus evacuabitur. Sic ſe habent amicitiæ, quando non extrahuntur ex ſua origine, nunquam decreſcunt.

Idem l. c. II. Blanditiæ ipſæ, & ſigna amicitiæ, quæ contra propriam noſtram inclinationem exhibemus aliquibus hominibus, a quibus averſionem aliquam habemus, meliores & gratiores ſunt Deo, quam ſint illæ, quas exhibemus attracti, & allecti ab affectu ſenſitivo. Et hoc nullo pacto vocari debet duplicitas, aut ſimulatio: Nam eſto habeam ſenſum contrarium, is ſolummodo eſt in parte inferiori, actus autem, quos elicio vi & fortitudine rationis, quæ eſt pars præcipua animæ meæ, elicio. Atque adeo ſi illi ipſi, quibus ſancte blandiri, & ſimul gratificari intendo, jurent, quod illos facerem, quin aliquam ab iis habeam averſionem, haud jure offendi poſſent, ſed magis æſtimare, & inſuper cariores habere deberent meos hujuſmodi actus, quam ſi provenirent ex partis inferioris affectione. Quia averſiones ſunt naturales, & ex ſe ipſis non malæ, quando eas non ſequimur. Contra modus eſt, & ratio exercendi quamplurimas virtutes: quia & ipſi Domino gratius eſt, quando ſumma cum repugnantia ejus oſculamur pedes, quam ſi multa cum ſuavitate id ipſum faceremus. Hinc iis, qui nihil præſeferunt amabile, neque forte habent, unde magnopere amentur, magna gaudent felicitate: certi enim ſunt, quod amor, qui illis defertur, ſit perquam excellens, totus ſiquidem eſt in & ex Deo.

Manſi tr. 1. diſ. 3. n. 1. III. S. Paulus Apoſtolus, in cælo Empyreo edoctus fuit, & audivit arcana verba: Magnus, inquam, ille gentium Doctor ad Romanos liberrime & imperterrite ſcribit, quod nullo prorſus debito ulli ſive in cælo, ſive in terra, ſive hominibus obſtringantur, quam ſolo debito dilectionis reciprocæ, quia hoc debito ſemel perfecte expedito omnis lex perfecte impleta & obſervata eſſe cenſetur: *Nemini quicquam debeatis &c.* Unde Toletus ait: Charitas eſt brevis ſumma, & mandatorum Dei epilogus. Idemque Apoſtolus eorum, quæ aſſeruit, optimam reddit rationem. Nam ad magis præcipua Decalogi præcepta ſeſe reflectendo dicit: *Nam non adulterabis; Non occides, non furaberis, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur; Diliges proximum tuum.* Porro idem citatus Toletus verbi hujus, *inſtauratur*, ſenſum nobis declarat dicens: Inſtaurari non aliud ſignificat, quam ſummatim comprehendi. S. Auguſtinus legit; recapitulatur. S. Ambroſius vero vertit: conſummatur. Tertullianus dicit, merito totam Creatoris diſciplinam principali Præcepto ejus concluſit: *Diliges proximum tuum ſicut te.*

IV. Quid eſt, quod ſcribitur: Qui proximum diligit, legem implet; niſi quod, qui diligit proximum, diligit & te Deus; quia eadem eſt virtus & dilectio, qua quis utrumque diligit, ut idem eſt radius, quo quis ſolem & terram intuetur. *Idem.*

V. Quamvis pluraliter dixerit præcepta mea, omnia tamen ſumendo ad unum reduxit, dicens: *Hoc eſt præceptum meum*; quoniam hoc uno impleto, omnia implentur, & ſine hoc ſervatio cæterorum nihil prodeſt. Hinc & Salmeron dicit: quod ſupra in plurali dixerat præcepta; nunc præceptum in ſingulari declarat: quia charitas unum præceptum eſt & multa, unum in radice, multum in opere. S. Thomas ad eamdem difficultatem reſpondendo, expoſitionem adducit S. Gregor. dicentis: Dicendum, quod charitas eſt radix, & finis omnium virtutum, radix quidem, quia ex charitate confirmata in corde hominis, movetur homo ad implenda omnia præcepta, quæ quaſi ad hoc ordinantur, ut homo beneſaciat proximo; finis eſt, quia omnia præcepta ad ipſam ordinantur, & in ſola charitate ſolidantur. Albertus Magnus aſſignat magnam quamdam, quæ inter hoc & alia præcepta verſatur, differentiam, dicens: Diſcretum eſt ab aliis in tribus, ſcilicet, quia unit omnia ut radix; quia implet alia, ut forma, & motor, & quia perficit alia, ut finis. *Cajetan. in Joan.*

VI. Enim vero dubium quoddam hic ſubnaſcitur, quonam modo videlicet Deus nos amare potuerit, vermes adeo viles; adeoque Majeſtati & Divinitati ſuæ diſſimiles, ſicut exaltantur cæli a terra; cum tamen tria omnibuſque vulgata regula ſit, quod ſimilitudo eſt cauſa amoris. Reſponſio vero in promptu eſt, & facilis, quia *creavit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam; Item verbum caro factum eſt, Ecce Deus quaſi unus ex nobis factus eſt*: At vero inſtare quis poterit, ex quo homo, ut S. Auguſtinus, ad ſimilitudinem Dei creatus fuit, ut factorem ſuum pro ſimilitudine diligat, ſimulque nobis conſtet, quod Deus a nobis totum affectum noſtrum ſibi expoſcat, abſque eo quod ille in alias ſimul creaturas diſpergatur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua*, qui igitur ratione amoris noſtri partem proximo impertiri poterimus, cum ille totum ſibi vendicet? Et ideo advertendum eſt; quod ſimul & indiviſim connectat: *Et proximum tuum*; id quod per ſequentem ſimilitudinem declarare haud difficile erit; Si enim alicui mille ſcutorum debitor eſſes, is autem te illa Petro ſolvere juberet, utique poſtquam ſummam prædictam Petro expediviſſes, Creditor tuus ſibi ſatisfactum plene eſſe negare non poſſet, tametſi nummos ipſe debitor alteri ſolviſſes, quia *Manſi tr. 3. di c. 1. n. 6.*

juſ-

juſſu & ordinatione creditoris tui id feciſſes. Idem ergo in præſenti noſtro caſu pariter militat. Nos etenim Deo magno amoris debito obſtringimur, adeo ut ipſum ex toto corde noſtro diligere teneamur, idem vero Deus hoc amoris debitum proximo noſtro, quem tenerrime diligit, adeo ut ſemetipſum in pretium, & redemptionem illius tradiderit, impendi & expediri jubet, dum ergo proximum diligis, nihil Deo de debito ipſius amore diminuis, aut ſubtrahis, quia amore illius & juſſu ejus proximum diligis.

VII. S. Auguſtinus vero optime notat, a- *S. Aug. tr. 65. in Joan.* morem noſtrum erga proximum minime affectum eſſe debere ea qualitate, qua imbutus eſt amor, quo amamus amicos, parentes, filios, uxorem; & multo minus ea qualitate, cum qua ſimul etiam amamus adulteros, ſed ordinandum eſſe ad finem, ad quem illum Deus ordinavit, nimirum ad ſalutem æternam: Ipſa eſt dilectio, inquit, ab omni mundana dilectione diſcreta, quam diſtinguendo addidit Dominus, ſicut dilexi vos; quid enim niſi Deum dilexit in nobis, non quod habemus, ſed quod haberemus: Adducitque Medici alicujus exemplum, qui infirmum diligere dicitur, quia ei deſiderat & procurat ſalutem, non vero morbum diligit, ſed potius illum extinguere ſatagit: Sic ergo & nos invicem diligamus, ut quantum poſſumus, invicem ad habendum Deum cura dilectionis attrahamus.

VIII. Spiritus Sanctus bina vice in forma *Author op. imper.* viſibili de cælo deſcendit, & prima quidem vice uſus eſt elemento ignis, de quo Eccleſia canit: *Ignis, Charitas*, quia ignis eſt ſymbolum amoris: Altera autem vice in ſimilitudine columbæ apparuit: In columbæ ſpecie Spiritus Sanctus viſus eſt. Porro myſterium iſtud Author Imperfecti hiſce verbis nobis declarat: Ideo Spiritus Sanctus ſpeciem columbæ ſuſcepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix eſt charitatis; Qui idem Author demum docet, hypocritas omnes quidem virtutes, quibus veri ſervi Dei prædıti eſſe conſpiciuntur, ſimulare valere, ſed non charitatem aut proximorum dilectionem: Habet enim diabolus & manſuetos, & humiles habet caſtos, eleemoſynarios, & jejunos: Item, inquit idem Author, per experientiam videtur, quod, quidquid boni fit a bonis, aſtutiſſimus inferni coluber per ſuos imitari contendat, ut bonos ſeducat: Ut inter bonum verum & ſimulatum falſum confuſio fiat, ut ſimplices homines boni veri, & boni ſimulati intelligere differentiam caute non poſſint. Tandem ad propoſitum noſtrum concludit; Solam autem charitatem Sancti Spiritus non poteſt immundus Spiritus imitari.

S. Alber. Magn. in Joan. 13. IX. S. Albertus Magnus verba illa exponens: *In hoc cognoſcent omnes, quod Diſcipuli mei eſtis &c.* hunc in modum ſcribit: Omnes Chriſti diſcipuli hoc ſignaculo cognoſcuntur; Et in hoc ſignatum eſt Joſue 2. ubi dicitur, quod ſignavit Raab domum & familiam ſuam omnibus Dei inimicis, ut cognoſceretur per vittam coccineam, per feneſtram domus ſuæ pendentem; Vitta enim eſt charitas, quæ ligat, coccinea autem eſt per ruborem charitatis; De certitudine autem eſt; quod ſola charitas eſt ſignum certum ſalutis. Apoſtoli autem præfigurati fuerunt in exploratoribus, inquit Rabanus; Exploratores Apoſtoli; At vero ſcitiſne cauſam cur duo tantum, & non plures fuerint emiſſi? Idem Rabanus hanc pandit, dum ait: Duo viri exploratores in duobus præceptis charitatis ambulantes. Unde Albertus Magnus (ubi ſupra) concludit: Tantus quilibet in diſcipulatu Chriſti eſt, quanta eſt charitas ſua.

X. Moyſes in Geneſi, hoc eſt, in Hiſtoria *Mundi cr. s. diſc. 6. n. 7.* Creationis Mundi, refert, Creatorem de rebus a ſe creatis dixiſſe: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, cum tamen paulo ante in aliorum ſubſtantiarum productione dixiſſet: *Vidit Deus, quod eſſet bonum*; cur obſecro in approbatione cunctarum creaturarum ſimul ſumptarum dixit: *& erant valde bona?* S. Hieronymus apte ad hoc reſpondet: Omne, ſecundum Philoſophos, tantum habet bonitatis, quantum habet unitatis, propterea in exordio Mundi *vidit Deus cuncta, quæ fecerat & erant valde bona.*

XI. Si homines, ſicut Angeli, omnes ſimul *Ib. n. 11.* & ſemel creati fuiſſent, vel unus independenter ab alio, dilectio, quam generatio & cognatio ejuſdem ſanguinis inſinuare ſolet, ipſis adeo firmiter minime impreſſa fuiſſet; nunc autem homo alium hominem generando, eidem pariter amorem infundit per viam ſimilitudinis, & propagationis naturalis. Similiter Theodoretus ait. Voluit Deus ex uno viro, & ex una muliere ſubſiſtere univerſalitatem hominum, ut in concordiam convenirent, tamquam ex una radice florentes. B. Laurentius Juſtinianus quoque hanc eamdem rationem notavit, dum ait: Propterea Deus voluit unicum hominem primo formare, ex quo omnes procederent, ut tamquam fratres ſe amarent: non ſic legitur factum eſſe in Angelis, & brutis.

XII. Quando altiſſimæ diluvii aquæ deficere *Ib. diſ. 7. n. 5.* cœperunt, & prohibitæ ſunt pluviæ de cælo, Noe columbam extra arcam emiſit; Circa quod factum duo mihi quærenda occurrunt; Primo cur Noe, qui tot alias volucres intra Arcam recluſas habebat, poſt emiſſum corvum, hac columba, tantopere a corvi deformitate & rapacitate aliena, uti voluerit? Secundo, cur columba iſthæc inter tot arborum genera, foliis olivæ ramuſculum in ore ſuo deportarit? Portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo. S. Bruno in hac vaſta arcæ mole omnes totius Mundi nationes & populos virtualiter recluſos fuiſſe dicit, quia ab octo illis hominibus tota humana progenies ſuper terram propagari debebat; Columbam autem dicit figuraſſe Spiritum Sanctum, qui hoc ſuæ Olivæ ramo, quem ore deferebat, quaſi tacitus omnes totius univerſi Provincias & Regna monere voluiſſe videbatur, ut pacem & concordiam inter ſe mutuam omni ſtudio conſervarent, quibus tunc in illa columba Spiritus Sanctus quodammodo loquebatur, & dicere videbatur, pacem tenete, pacem diligite, ſine qua nemo Deum videbit &

Deus

Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum; pauci quidem eſtis, ſed res parvæ concordia creſcunt, magnæ vero diſcordia dilabuntur. Oliva ſymbolum eſt pacis, & ideo hanc Deus tantopere amavit, ut inter omnes alias arbores ſolam olivam in ſuo virore & vigore conſervarit; Corvus quidem ante columbam ex arca dimiſſus fuerat, & tamen hic ramum hunc minime ſecum attulit, quia avis hæc rapax & ſanguinolenta eſt, & cadaveribus paſcitur, & ideo homines ſignificat contentioſos & diſcordes, cum e contra columba avis pacifica & manſueta ſit, quæ proinde amorem & dilectionem fraternam mutuam repræſentat, & hæc quidem olivam non intra pedum ungues, ſed in ore ſuo attuliſſe dicitur: In ore ſuo virentibus foliis; Idque non ſine peculiari myſterio factum eſt, quia, ut Sanctus Ambroſius notat: In ore non fruſtra ramus videtur eſſe delatus, eo quod Juſtus in ſermone ſuo habet charitatem, maxime cum pacifica loquitur. Quod ſi enim pacis amicum ab homine contentioſo dignoſcere cupitis, advertere debetis, quonam modo quis loquatur de proximo ſuo; ſi enim in reſpondendo aſper, amarus, pungitivus, & elatus fuerit, non columba, ſed corvus erit. Oliva quoque in ore deferenda eſt, quia tunc nos proximos noſtros diligere probabimus, ſi illos pro majori ipſorum utilitate verbis charitativis, benignis & manſuetis correxerimus, ſi conſilia ipſis ſalutaria ſuggeſſerimus, ſi eos in afflictionibus conſolati fuerimus, & ubi opus fuerit, ea, quæ ad ſalutem neceſſario ſcire debent edocuerimus, beneque ſemper & honorifice locuti fuerimus, denique ſi illis non ſolum lingua & verbo, ſed etiam opere ipſo benefecerimus.

Ib. n. 7. XIII. In Syon a Salomone templum, quod Eccleſiæ figura extitit, ædificatum fuit. In cujus typo advertendum eſt, quod Deus ad illius fabricam erigendam Regem illum voluerit adhiberi, qui Salomonis, id eſt, Pacifici nomen ſortiebatur; Præterea, quod in machina quadam adeo vaſta valde ſtupendum fuit, Spiritus Sanctus ſignanter notavit, quod malleus & ſecuris & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur; hæc autem omnia in figura contingebant; ſiquidem per hoc edocemur, quod fideles, qui ſunt lapides vivi, e quibus Jeroſolyma cæleſtis, id eſt, Eccleſia, ædificatur, quæ conſtruitur vivis ex lapidibus, nunquam ferrum, ſeu enſes & gladios tractare debeant, ſed potius ſatagere, ut charitatem, pacem & unionem mutuam fideliter diligant.

Ib. diſ. 8. n. 11. XIV. *Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis. Pax vobis.* In quibus verbis ſingulariter ly *in medio*, ponderandum nobis venit, ex illis namque Didacus Stella egregiam, ſuoque ingenio dignam educit moralitatem. Poſtquam enim per S. Apoſtoli authoritatem Chriſtum mediatorem noſtrum demonſtravit, pergit ulterius dicens: Quocirca debes animadvertere, quod, ſi proximo injuriam intuleris, aut manu eum percutis, prius maxillam Chriſti ictus fueris, quam maxillam proximi, ideoque nemo proximum offendit, & lædit quin prius Chriſtum offendat. Paulo poſt vero idem Author efficax quoddam ſubjungit motivum, per quod inducamur, ut vindicativos in nobis ſpiritus reprimamus, Chriſtumque defenſorem noſtrum eſſe ſinamus: Iram comprime, inquit, nec proximum offendas: ſi vero tu injuria fueris affectus, tace, Deus enim, qui prius injuriam accepit, ipſe vindicabit, cum dicat: Mihi vindictam, & ego retribuam.

XV. Cardinalis Toletus ulterius progrediens, conſiderat, quod univerſæ leges, quæ haſtenus a bene ordinatis Republicis emanarunt, ad hunc quoque amorem reciprocum tendunt, omnes enim, ſicut lineæ ad ſuum centrum, ita ad hoc dilectionis præceptum reducuntur: Revera enim omnis lex etiam civilis comprehenditur, quæ maxime in juſtitia cum proximo ſervanda conſiſtit. Et vero per hanc occaſionem Principibus inſinuat, quanto ipſis pro quiete, & pace publica conſervanda auxilio ſit lex Evangelica, utpote quæ in ſubſtantia ſua profeſſoribus ſuis aliud nihil æque inculcat, firmiterque perſuadet, quam reciprocam charitatem & dilectionem. Cum Principatus verſentur in conſervanda juſtitia, & pace inter homines, malum omne prohibendo, quo ſe mutuo afficere ſolent. Evangelium perfectionem maximam adfert Principibus, quia præcipit & inducit charitatem proximorum mutuam; quæ plenitudo eſt omnium legum. Toletus ad Rom.

XVI. S. Job maxima cura angebatur, ut familiæ ſuæ innocentiam ſartam tectam conſervaret: *Cum in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, dicebatque: Ne forte peccaverint filii mei.* Verum dicat aliquis, qua ratione S. Job de puritate conſcientiæ ipſorum bene ſperare poterat, quando illi continuo epulabantur, & in conviviis erant? potius quoad apparentiam externam, mala quævis ſuſpicari de illis potuiſſet; ſiquidem conviviorum hilaria ut plurimum ſolent ad malum eſſe valde proclivia, & tamen, ſi Chryſoſtomo credimus, inimicus infernalis, qui unionem, & dilectionem fraternam & reciprocam ferre nequit, eiſdem convivantibus iratus, muros domus ſubverſos ſuper illos corruere fecit: Obſervavit, tali eos tempore necare (quo nullatenus peccaverunt) quo, cum omnes ſimul læti erant, tum ad pacem conjungebantur: Inſtituantur licet convivia, ſint homines jucundi, hilares, & faceta converſatione, cunctiſque aliis recreationibus animum ſerenent, dummodo convivia illa & recreationes dilectione conditæ, & per charitatis legem bene regulatæ ſint, nulla in iis offenſa Dei ſubeſſe poterit; *quia qui diligit proximum legem implevit; Et dilectio proximi, malum non operatur.* S. Chryſ. de Job.

XVII. S. Auguſtinus illa verba S. Pauli conſiderans: *Qui diligit proximum, legem implevit*, eademque cum aliis conferens, quæ idem Apoſtolus ſcripſit ad Galatas, nimirum: *Omnia lex &c.* ſequens movet dubium, dicens: cum in duobus præceptis dilectionis Dei & proximi perfecta ſit charitas, cur Apoſtolus & in hac & in illa epiſtola proximi dilectio- S. Aug. in epiſt. ad Gal. l. c.

ctionem commemorat, niſi quia in dilectione Dei poſſunt mentiri homines; quia rariores tentationes eam probant, in dilectione autem proximi facilius convincuntur eam non habere, dum iniqua cum hominibus agunt. Ergo is, qui non diligit proximom, omnium legum prævaricator eſſe convincitur, & idem evidens quoque argumentum eſt, quod neque diligat Deum.

Abbas Cell. l. 2. de ſolor. XVIII. Cherubini templi Salomonis ad utrumque propitiatorii latus conſtituti, expanſis alis ſuis, & converſis ad ſe invicem vultibus ſeſe mutuo aſpiciebant: Duos Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi, Cherubinus ſit in latere uno, & alter in altero, utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas & operientes oraculum; reſpiciantque ſe mutuo verſis vultibus in propitiatorium. Advertendum enim eſt, quod uno eodemque tempore ſe ſe invicem viciſſim reſpexerint, concuſſiſque alis reciproci in ſe amoris ignem accenderint, ita tamen, quod oculos habere debuerint in propitiatorium directos, ad denotandum, quod mediante igne amoris divini, alius quoque in nobis fraternæ dilectionis ignis accendatur. Unde Abbas Cellenſis ait: non vertunt vultus in propitiatorium, qui ſeſe mutuo non reſpiciunt, *quia qui proximum, quem videt, non diligit, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?* In mutuo reſpectu fraterna dilectio, in verſo vultu in propitiatorium, humilis reverentia ad Creatorem noſtrum intelligitur. Aliam ejuſdem rei rationem B. Laurentius Juſtinianus adſert, nimirum connexionem neceſſariam, quam dilectio proximi habet cum dilectione Dei: Notandum autem eſt, inquit, quod nequaquam proximum recte poteſt diligere, qui prius Deum veraciter non diligit, amore Dei firmara eſſe debet dilectio proximi, nec hominem recte diligere novit, quiſquis eum recte noo diligit, qui hominem fecit.

S. Laur. Juſt. in faſcic. amor c. 3. XIX. D. Laurentius Juſtinianus dicit, quod juxta menſuram charitatis, qua proximum diligimus, amoris quo Deum proſequimur, intenſio agnoſcatur: Stateram quamdam ſpiritualem divini amoris, proximi voluit eſſe dilectionem. Scripturam Sacram quaquaverſum, obſecro, pervolvatis, ſic enim utiqoe invenietis, quod Deus majorem curam habeat, ut proximos noſtros diligamus, quam ut amemus Deum ipſum; Non quod & ipſe cor noſtrum poſſideret, ſed quod ex proximorum directione, ea, qua ipſum amamus, menſurari & agnoſci ſoleat.

Man. Hſ. 2. n. 10. XX. Deus olim cuncta Sacrificia ſale conſpergi præcepit: *Quidquid obtuleris Sacrificii, ſale condies*, idque mandavit non pro meliori carnium illarum ſapore & condimento (*Numquid manducabo carnes taurorum*) ſed propter myſterium, ad denotandum videlicet, quod nullum opus noſtrum illi acceptum ſit, niſi illud a corde & voluntate, dilectione & amore erga Deum & proximum accenſa proceſſerit; Sal etenim ex duobus elementis inter ſe contrariis, aqua nimirum & igne, in noſtrum tamen commodum & obſequium ſimul unitis & concordibus componitur. *Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.*

XXI. De S. Joſepho, qui Dei honorem, fratrumque ſuorum ſalutem magno cum zelo proſecutus fuit, ſacer Textus ait: *Accuſavit fratres ſuos apud Patrem crimine peſſimo*. Porro inter ſacros expoſitores non ſatis convenit, in quonam hæc accuſatio præcipue ſteterit. Aliqui enim per crimen peſſimum, crimen neſandum; alii beſtialitatem, alii prolatam adverſus proprium ſuum genitorem detractionem intelligunt; Pererius vero per crimen illud peſſimum, ſæpius inter ipſos obortas rixas & diſſenſiones intelligit, cui conſonat Gloſſa interlinealis dicens: Quod eſt fraternum odium. Hebræus loco illius, crimine peſſimo, ita legit: *Et retulit Patri rixam eorum peſſimam.* Unde ſubjungit Pererius, id ipſum bene conſonare cum illo, quod ſacer Chroniſta ſupra retulerat, ſcilicet filios Liberæ contempſiſſe illos, qui ex ancilla nati fuerant, onde diſcordiæ & diſſenſiones inter ipſos procedebant: Iſtud in translatione noſtra vocatur crimen peſſimum, quia ſicut fraterna charitas quid optimum dicitur, ita e contrario odium fraternum crimen peſſimum nominatur. *Idem diſ. 10. n. 11.*

Actus Correctionis.

XXII. Macrobius Aurelius l. 6. Saturnal. c. 3. ait: aqua dulcis magis idonea eſt, quam ſalſa, eluendis maculis. Rationem dicti ex Ariſtotele ſumptum ibi aſſignat Diſarius. Tantumdem ego de maculis, & culpis proximorum affirmo, ut aquam dulcem, ſuavioris reprehenſionis adhibeamus, ſi emendare eas volumus, non aſpera verba ſalſæ, & mordacioris increpationis. Argue manſuete, & affabiliter, & videbis, quantum fructum facies. Remiſſius imperanti, facilius paretur. Natura contumax eſt humanus animus, & in contrarium, atque arduum nitens, ſequitur facilius, quam ducitur, ajebat bonus Seneca de clement. c. 24. *Nyſſenus p. 1. Ser. 3. p. 1. Do. Quadrag. l. 1.*

XXIII. S. Petrus Damianus quærit, quid myſterii habeat, quod Eliſeus, quando cum virga, aut baculo miſit diſcipulum ſum Giezi, non revocavit in vitam piæ hoſpitis ſuæ filium: *Giezi poſuit baculum ſuper faciem pueri, & non erat vox, neque ſenſus*, 4. R. 4. 31. Præcucurrit Giezi, ut reſuſcitaret puerum, cumque omnia fruſtra a ſe tentata cerneret, reverſus in occurſum Magiſtri ſui; inquit: Non ſurrexit puer; Baculum illi, ſed nullo commodo impoſui, mors enim illum hactenus pertinax attinet. Ingreſſus itaque Eliſeus cubile, in quo exanimis puer jacebat, claudenſque poſt ſe oſtium; poſuit os ſuum ſuper os ejus, & oculos ejus ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus ejus, & incurvavit ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri. Percunctatur nunc S. Petrus Damianus, quare non æque Giezi, ac Eliſeus redanimavit puerum? Reſpondet. Vide, quid quiſque egit, ut reſuſcitaret, *Ibidem.*

at-

atque inde accipies, quare unus præ alio mortem depulerit. Giezi poſuit baculum ſuper faciem pueri, baculo velut dure illum excepit: At Eliſeus poſuit os ſuum ſuper os ejus, ac blandiuſcule illum habuit, & quid inde? calefactus eſt puer, & revixit. Quare ſignificatum fuit, ut, ſi ab animæ morte revocare proximos, ſi correptione reddere iis vitam, ſi Deo lucrari, ſi a malo ſtatu reducere volumus, blanda manu eos contingamus, cum ſuavitate & charitate, non acerbe, non moroſe objurgemus: Quem terroris virga ſuſcitare non potuit, per amoris Spiritum puer ad vitam rediit, inquit Sanctiſſimus Cardinalis opuſc. 2. c. 28.

Abbas Coll. l. 2. de ſaber. XXIV. Tanta autem adhiberi debet lenitas & ſuavitas, tantumque piæ correptionis artificium, quo illa optatum fructum referat, ut, ſi capere, & conſtringere, Deoque venari fratrem tuum velis, induſtrios venatores imitari, & pro more illorum, animalis, quod captum cupis, colorem induere debeas, hoc eſt, cum peccatore peccatorem, imbecillem cum imbecilli, cum triſti triſtem præferre, ſic nimirum, quæ voles, feliciter ſub manus ibunt.

Indumenta, quibus Joannes utebatur, cum in eremo prædicans animarum lucris inhiabat, ſic Matth. delineat c. 3. *Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos*. Atque ita veſtitus clamabat in deſerto, magniſque vocibus ad agendam pœnitentiam omnes cohortabatur.

Quæri poteſt, cur Joannes ut pœnitentiam prædicaret, & peccatores attraheret, tam informis animalis pellem, tam diſtorti ſimul ac turpis bruti exuviis veſtiri voluerit, quem magis albus e candidiore muſtela amictus decuiſſe videtur. Sacer Ravennatum Archiepiſcopus D. Petr. Chryſol. ſer. 170. reſpondet apte dicens: Accepit tortuoſiſſimi pilos animantis, nihil habentis recti, nihil gratiæ, nihil decoris. Tali pœnitentiæ Magiſter indui debet veſtimento, ut peccatores a vitiis abſtractos Deo attrahat, nec enim aliud eſt artificium, quo capere, ac venari facilius illos poſſis, quam ſi miſerias illorum induas, imbecillitateſque eorum ipſe præferas.

Id. Dom. 1. poſt Paſc. §. 1. XXV. Conſtituebat Chriſtus Petrum, & Andream prædicatores Mundi, ſimul autem & illos & omnes, quotquot idem ſacrum munus exerciturí erant, piſcatores hominum futuros dicebat, inquiens: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*; Matth. 4. 19.

Hinc ſcrupulus enaſcitur, quare Chriſtus illos titulo Doctorum, & Miniſtrorum inſignire voluerit potius ſub metaphora piſcatorum, quam ſub aliorum quorumcumque artificum ſimilitudine?

S. Dorotheus doct. 6. in piſcatoria arte aliquid obſervavit, quod movere potuit, ut piſcatores hominum facere velle diceret, quos Doctores illorum conſtituere certum habebat: Cum piſcem ullum immenſum hamo jacto ceperint, inquit ille, ubi illum fluctus miſcere, & magna vi concuti ſentiunt, non eum ſubito ad littus trahunt cum moleſtia, ſed callide funem illi remittunt, ſinuntque molliter enatare, quo voluerit, at ubi cognoverint remiſſam iram, ſenſim illum incipiunt trahere, ſicque capto potiuntur. Hoc eſt, quod a piſcatoribus diſcere prædicatores debent, ut magna utantur cautione, & induſtria, cum educere ab aquis peccatorem quempiam volunt, quando is hamum correptionis hauſit, ne illum perterrefaciant, ne minaciis percellant, ſed blande ſuaviterque adducant temporiſque omnes articulos obſervent, ut, quem deſtinato operi opportuniſſimum fore putarint, eo illum ex undis vitiorum ad emendationis littus attrahant. Viri Sancti, inquit iterum Dorotheus cum patientia, & charitate fratrem trahunt, neque ipſum calcibus appetunt, ſed veluti mater, quæ deformem filium peperit, non eum ſpernit, quia deformis eſt, ſed materno amore, & manſuetudine ornatum reddit, & quicquid gratum noverit, facit; ita illi peccatorem ſemper ſuſcipiunt, ornant, tuentur, protegunt, ut tandem eum revocent, & erigant.

XXVI. Commiſit David duo illa tam gravia, quam notoria flagitia, & quia Deus rebus illum magnis ſervabat, ejuſque exemplo ſpem aliorum, qui ſimilia perpetraturi erant, erigere volebat, miſit Dominus Nathan ad David 2. Reg. 12. 1. qui illum de malefactis objurgaret. Dubitarunt nonnulli, quantum temporis interceſſerit inter horam, qua peccavit David, & eam, qua de ſceleribus ſuis commonefactus a Nathan fuit, quod Sacer Scriptor diſſimulaſſe videtur. Euſebius Cæſarienſis apud Danielem Barbarum in Catena ſuper Pſal. 50. ait, totum annum effluxiſſe, antequam venerit monitor. Sed cur Deus tamdiu cunctatus fuit, ut David reprehenſorum vatem ſubmitteret? Nonne ſatius factum, ſi recenti adhuc vulneri cataplaſma impoſitum, & quam primum natæ infirmitati medicina adhibita fuiſſet? Euſebius, quem dixi, aliter ſentit; ob eam cauſam, quod primi a commiſſo peccato dies nondum eſſent opportuni, adhibendæ medicinæ, aut curando ægro, cujus in corde peccatum per id tempus, non ſecus ac in dolio muſtum effeveſcebat, adeo non hæſiſſet vulneri emplaſtrum. *Ibidem.*

Huc facit illud Dionis Caſſii de agricultura l. 7. c. 13. Illud in omnibus vinis peculiariter obſervandum eſt, ut jam ſedatis ipſis conditu ram faciamus, quæ ſi tum curare velis, cum æſtuant, ſurſumque ac deorſum convolvuntur, fruſtra condimentum adhibueris. Ea propter providentiſſime Dominus expectavit, donec animus Davidis diſcuſſo nubilo ſerenatus, ſibique redditus fuiſſet, ut optatum ſortiri medicina effectum, atque in vulneris intima penetrare efficacitas emplaſtri poſſet. Deus nimirum, ut ſcribebat Abulenſis q. 5. in cap. 9. Judicum, pro ſua benignitate non ſolum miſeretur nobis, ſed etiam fecit nos dignos miſericordia, inquirens tempus, in quo miſereatur ſecundum illud Iſaiæ 30. 18. *Expectat Dominus, ut miſereatur veſtri*. Cum Davide ſane ſic egit, expectans tempus opportunum curationi, quo providebat ſalutarem fore Medicinam, quam paratam habebat, tempus, inquam, quo illum correptioni aptum, & ad eam recipiendam commode diſpoſitum proſpiciebat. Docuit eo exemplo omnes, qui alio-

aliorum emendationi dare operam volunt, quo artificio, & aſtu ad hanc rem uti debeant, ut profit reprehenſio, & non magis exaſperet vulnus medicina.

Ibidem. XXVII. Quærit Beatiſſimus P. Gregorius, cur Nathan tam denſis obſcuræ parabolæ involucris contegere voluerit, quæ Davidi, ut ſceleris ſui illum admoneret, dicturus erat, neque apertis verbis in os illum objurgarit de peccato, quod jam ante nimis, quam pervulgatum erat. Reſpondet autem his tam diſertis verbis: Vir Sanctus, & peccatorem conſiderans, & Regem, miro ordine audacem reum prius per confeſſionem ligare ſtuduit, & poſtmodum per invectionem ſecare, celavit paululum, quod quæſivit, ſed percuſſit repente, quem tenuit, pigrius enim fortaſſe incideret, ſi ab ipſo ſermonis exordio aperte culpam ferire voluiſſet, ſed præmiſſa ſimilitudine eam, quam occultabat, exacuit increpando. Ad ægrum Medicus venerat, ſecandum vulnus videbat, ſed de patientia ægri dubitabat. Aſcondit ergo ferrum medicinale ſub veſte, quod eductum ſubito fixit in vulnere, ut ſecantem gladium ſentiret æger, antequam cerneret, ne ſi ante cerneret, ſentire recuſaret. Hæc ille in lib. curæ paſtoral. p. 3. admon. 4. Nonne videtis, quam ſolertiam hoc opus, & quantam ſedulitatem res iſta poſtulet, & quam attentum, circumſpectumque eſſe oporteat, ut bonæ occaſionis optimam rationem habeat, qui alios redarguturus eſt, ne, ſi forte intempeſtivus adveniat, corrumpat eum, quem corripere, & emendare cupiebat. O quantum artis, & induſtriæ, recte corripiendorum aliorum officium expoſcit! Ut enim crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultro requirit, ſic recens animi dolor conſolationes rejicit, mox deſiderat, & clementer admotis acquieſcit, inquiebat Plinius l. 5. ep. 16. ſic vere nova animæ plaga curam omnem reſpuit, ſed poſtquam inde ſubſecuta perturbatio ſubſidit non admittit ſolum, verum expetit etiam medicinam. Quare prudentiſſime facit, qui temporis oportunitatem caute, diligenterque obſervat, per quam ſæpe fit, ut antidotum ab exoccupato jam ægro non ægre ſuſcipiatur, neque admodum vel ſentiatur, vel curetur, tametſi forte acerbius aſperiuſque expectatione illius, malagma fuerit.

§. XV. MISCELLANEA.

P. Fa'ri lib. 10. I. RAchel dilexit Tobiam juniorem, vel hac una de cauſa, quod boni & optimi viri filius eſſet, & illius ſimilitudinem haberet, etſi neſciebat, an junior Tobias pius futurus eſſet; pari modo, & anima tamen, etſi neſciamus, an odio vel amore digna ſit, amanda tamen eſt, quia optimi Dei ſimilitudinem refert, ejuſque filia eſt.

II. Abbas Pæmen interrogatus, quomodo *V. PP. l. 3. n. 201.* intelligendum eſſet illud Chriſti: majorem charitatem &c. Reſpondit: ſi quis malum verbum audivit a proximo ſuo, & tolerat patienter, iſte animam ponit pro amico ſuo.

Ib. l. 9. n. 6. III. Dixit Abbas Paſtor, quacumque hora tegimus peccatum Fratris noſtri, teget etiam Deus noſtrum; & quacumque hora prodiderimus culpas Fratrum, & Deus ſimiliter noſtra prodet.

IV. Quidam Frater rogavit Abbatem Pæminem: quid faciendum, quia turbor a triſtitia? Reſpondit Senex: Neminem pro nihilo deſpicias, nullum condemnes, nulli detrahas, & dabit tibi Dominus requiem.

V. Interrogatus quidam Senex a Fratre, quomodo inveniret Deum, utrum in jejuniis, vel in laboribus, vel vigiliis, vel miſericordia? reſpondit: in his, quæ enumeraſti, & in diſcretione: dico enim tibi, quod multi afflixerunt carnem ſuam, & quia hoc ſine diſcretione faciebant, abierunt vacui, nihil habentes. Os noſtrum præ jejunio fœtet: ſcripturas omnes didicimus, ex corde pſalmos David conſummavimus, & quod Deus requirit in nobis, non habemus ſcilicet charitatem, & humilitatem.

VI. Quidam Monachus ſenex magna charitate fratres ſuſcipiens cum interrogaretur, *Vitæ PP.* cur ante canonicam refectionis horam prandere eos cogeret? reſpondit jejunium, Fratres, ſemper eſt meum, vos vero non ſemper mecum tenere potero. Itaque Chriſtum in vobis ſuſcipiens, reficere eum debeo, & cum vos deduxero, diſtrictione jejunii in memetipſo potero compenſare. Non enim poſſunt Filii Sponſi jejunare, donec cum illis eſt Sponſus, cum autem diſceſſerit, tunc cito jejunabunt.

VII. Cum quidam Frater diceret ad ſenem: *Vitæ PP.* Duo Fratres ſunt in cella; Unus ſex diebus jejunat, alter infirmantibus facit obſequium, cujus opus melius eſt apud Deum? Reſpondit ſenex: etſi ille jejunus per nares ſe ſuſpenderit, non erit ſimilis alteri in conſpectu Dei.

VIII. Senex ſolitario mortuum portanti dixit: mortuos portas? at vivos porta. *Penneq. in Iag. p. 3. c. 25. n. 1.*

IX. Animalia portantia currum Dei, habebant quatuor facies, indicantes appetitum concupiſcibilem, & iraſcibilem, intellectum, & voluntatem; aut etiam quatuor Virtutes Cardinales & habebant tantam inter ſe concordiam ut Propheta nunc de iis quaſi de multis, nunc quaſi de uno loquatur, dicens: ipſum eſt animal. *Ludov. de Pont. F. 3. tr. 2. c. 9.*

X. Regina dicitur aſtitiſſe in veſtitu deaurato circumdata varietate, ad ſignificandum, *Pſ. 44. v. 10. Ibid.* quod, licet in aliqua communitate ſunt homines diverſarum nationum, & linguarum, debeant tamen ſemper convenire in veſte aurea dilectionis portanda. Unde Eccleſiaſticus ait: Filii ſapientiæ, Eccleſia Juſtorum: & natio illorum obedientia, & dilectio. *Eccl. 3. v. p.*

XI. Cervi cum Inſulas tranant, ita ſibi mutuo capita inclinant, ut primus, quando fatigatus eſt, poſt omnes recedat & ipſe pariter alteri caput inclinet, onus portandi proxime ſuccedenti relinquens; ſi hoc Cervi, quid Chriſtiani? nihil ſic probat amicum, quam oneris amici portatio. *S. Aug ſ. 19. de Apoſt.*

XII. Cæſar cum exteros quoſdam videret catulos in ſinu ferentes, interrogabat, an apud illos populos liberi non reperirentur? indignatus videlicet, amorem, qui liberis debetur, in catulos transferri. *Stapl. Do. 17 poſt. Pent. Them. 1. Cant. 1. v. 6.*

XIII. Spon-

Didacus Niſſ. p. r. n. 4. in Dom. 1. Adv. XIII. Spooſa in Canticis, poſtquam dixiſſet: Poſuerunt me cuſtodem in Vineis; mox addit: Vineam meam non cuſtodivi; quia quocumque aliis quis vigilare incipit, eodem rerum ſuarum memoriam deponere, & ſuis commodis dormire iocipit, ut officio ſuo ſatisfaciat.

Ibid. XIV. Chriſtus poſt mortem in latere, quod verſus Aquilonem erat ſitum, vulnerari voluit, quia cum omne malum adverſus Eccleſiam ab Aquilone venturum præviderer, juxta illud Jeremiæ: (ab Aquilone pandetur omne Jer. 1. 14. malum) primum ictum in ſe ſuſcipere voluit, ut minus læderetur Eccleſia.

XV. Carolus Fridericus Dux Juliacenſis pro Mich Radauv. in orat. extemp. p. 2. c. 1. 4. 6. ſymbolo habuit parmam ſive ſcutum, humanois cordibus plenum, cum inſcriptiooe: Hic murus aheneus eſto.

ibid. XVI. Parthenica Sodalitas in collegio Romano habuit in ſymbolo catenam ex annulis, non nexis ſibi invicem, ſed a ſuper ſtante magnete compoſitis, cum inſcriptione, *arcanis nodis*: Sodalitas vero Mariana habuit columbam odore perfuſam, quam gregatim aliæ ſequebantur, cum lemmate, *in odorem*.

§. XVI. AXIOMATA.

Burbl. r. v. eod. ibid. I. EST amor ingratus, ſi non ſit amator amatus.

II. Sorte patet miſera, quæ ſit dilectio vera.

III. Verus amator erit, qui me plus, quam mea, quærit.

ibid. IV. Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.

§. XVII. AUCTORES.

I. Alphonſus Rodriquez p. 1. tr. 4. n. 3. NB.

II. Ludovicus de Ponte t. 2. tr. 3. & t. 3. tr. 1. c. 5. & tr. 7. c. 3. 9. 10. 11. 12. n. 3. NB.

III. Franciſcus Labata in apparatu, verbo Amor proximi, & correctio fraterna.

IV. Petrus Sanchez in regno Dei p. 6.

V. Petrus Caniſius t. 1. c. 3.

VI. Bernardinus Roſignolius perf. l. 2. c. 7.

VII. Hieremias Drexelius in Roſis p. 1. c. 1.

VIII. Joannes Buſæus io Viridiario v. Charitas Dei, & Proximi.

IX. Ludovicus Granatenſis in Silva locorum communium. f. 329.

X. Laurentius Beyrlinck tex. 5. in Feſt. S. M. Magd. & teſt. 1. in Feſto SS. Simonis & Judæ.

XI. Th. Stapletonus tex. 4. in Dom. 12. poſt Pent. & tex. 3. io Dom. 17. Item tex. 1. In Dom. 1. & tex. 8. in Dom. 12. poſt Pent.

XII. Matthias Fab. c. 1. in Feſt. SS. Simonis, & Judæ conc. 2. de Inimicis diligendis. Quam materiam etiam tr. conc. 3. in feſt. S. Stephaoi. Item con. 2. in Dom. 12. poſt. Pent. conc. 5. in Dom. 17. conc. 2. io Dom. 21.

XIII. Joſephus Manſi t. 1. tr. 5. Bibl. Mor.

TITULUS XLV.

DISCORDIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST quædam voluntatum disgregatio in diverſa, juxta S. Th. aot juxta Ciceronem, eſt ira acerbior iotimo odio & corde concepta. Unde Iſidorus dixit: Diſcordia eſt aliquorum diverſio, quos prius amoris vinculum colligavit. Concordia vero eſt convenientium in rectitudine amorum indirupta quædam & unita complexio. Seditioſus eſt qui diſſeoſionem animorum facit, & diſcordias gignit. S. Th. 2. 2. q. 37. a. 1. Iſid. l. Ethymol.

Actus.

II. *Verbis alterius opinioni ſe plus æquo opponere;* id quod S. Paulus prohibuit dicens: Noli contendere verbis; ad nihil enim utile eſt niſi ad ſubverſionem audientium. 2. Tim. 2. v. 14.

III. *Ad verbera uſque contentionis & rixas extendere*: de quo illud Salomonis iotelligi poteſt: Non litiges cum homine potente, oe forte incidas in manus illius. Eccl. 8. v. 1.

IV. *Etiam ſanguinem effundere rixando*; id quod Siracides indicavit, dum dixit: Certameo feſtinatum incendit ignem, lis feſtinans effundit ſanguinem. ib. 28. v. 13.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. NOn eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis. 1. Cor. 14. v. 33.

II. Sex ſunt, quæ odit Deus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus, qui ſemioat inter Fratres diſcordias.

III. Cum ſit inter vos Zelus, & cootentio, non carnales eſtis? Pr. 6. v. 16.

IV. Inter Superbos ſemper jorgia ſunt. 1. Cor. 3. v. 3.

V. Abſtine a lite, & minus pecca.

VI. Qui tecum vult judicio cootendere, & tuoicam tollere, dimitte ei & pallium. Pr. 13. v. 10. Eccl. 28. v. 10.

Damnum.

VII. Sex ſunt, quæ odit Deus, & ſeptimum deteſtatur Anima ejus, qui ſeminat inter Fratres diſcordias. Matth. 5. v. 40. pr. 6. v. 16.

VIII. Noli contendere verbis, ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſiooem audientium. 2. Tim. 2. v. 14.

IX. Vir ſapiens, ſi cum ſtulto conteoderit, non inveniet requiem.

X. Omne regnum diviſum contra ſe deſolabitur, & omnis civitas vel domus diviſa contra ſe non ſtabit. Prov. 9. v. 9.

XI. Væ mihi mater mea: quare geouiſti me virum rixæ, & diſcordiæ in univerſa terra! Matt. 12. v. 25.

XII. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas io jurgio cito: ne poſtea emendare noo poſſis, cum dehoneſtaveris amicum tuum. Jer. 15. v. 10. Pr. 25. v. 8.

XIII. Fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt. Jer. 46. v. 12.

XIV. Ubi

Digitized by Google

Jac. 3. v. 16. XIV. Ubi zelus & contentio, & ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

Gal. 5. v. 19. XV. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, Sectæ, &c. Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Hier. in cap. 5. ad Galat. I. SEptimum locum inter carnis opera contentio poſſidet, quodam quaſi ſacrato, & eminenti inter vitia numero collocata; Servum enim Domini non oportet rixari, ſed eſſe manſuetum ad omnes, Doctorem longanimem, cum manſuetudine audientem etiam eos, qui e contra diſputant.

S. Aug. in Pſalm. II. In diſcordia nemo benedicit Dominum.

Caſſiod. Ep. 22. III. Decet regalis apicis curam, generalitatis cuſtodire concordiam, quæ ad laudem regnantis trahitur, ſi ab hominibus pax ametur. Quid enim eſt, quod Principem melius prædicet, quam quietus Populus, concors Senatus, & tota Reſpublica morum honeſtate veſtita?

Idem. IV. Summopere jurgia fuge; nam contra parem contendere anceps eſt, cum ſuperiore furioſum, cum inferiore ſordidum, maxime autem contra fatuum contentionem inire; nam abſentem lædit, qui cum ebrio litigat.

Iſid. Etym. V. Diſcordia eſt aliquorum diverſio, quos prius amoris vinculum colligavit.

Ambroſ. de Patriar-chis. VI. Nulla ſpatia poſſunt ſatis eſſe diſcordibus, pacificis ad anguſta abundant, diſſonis moribus etiam ſpatioſa arctantur.

Damnum.

S. Hier. in c. 10. pr. VII. Qui incepto verbo rixam & diſcordiam ex fraterno corde provocat, quaſi neceſſaria ultra modum emungens ſanguinem elicit.

S. Greg. 1. moral. VIII. Perverſæ mentes, ſi ſemel ad ſtudium contrarietatis eruperint, ſive pravum, ſive rectum quid a contradicentibus audiant, adverſus hoc reſponſionibus impugnant quia cum Perſona per contrarietatem diſplicet, nec recta, quæ protulerit, placent.

S. Cypr. de Grat. Dom. IX. Diſcordans, & diffidens, & pacem cum Fratribus non habens, ſecundum quod B. Apoſtolus & Scriptura teſtatur, nec ſi pro nomine Chriſti occiſus fuerit, crimen diſſenſionis poterit evadere, quia, ſicut ſcriptum eſt: Qui odit Fratrem ſuum, homicida eſt. Quale delictum eſt, quod nec Martyrio ſanguinis poteſt ablui.

S. Baſil. Orat. 1. de pace. X. Nulla re amicitiæ facilius diluuntur, quam diverſa animorum ſententia.

S. Greg. Or. 10. XI. Quid in noſtra doctrina præſtantiſſimum eſt? pax, addam etiam utiliſſimum. Contra quid turpiſſimum, & pernicioſſimum? voluntatum disjunctio.

Ibidem. XII. Audiant jurgiorum Seminatores, quod ſcriptum eſt: Beati pacifici quoniam Filii Dei vocabuntur: atque e diverſo colligant, quia ſi Filii Dei vocantur, qui pacem faciunt; proculdubio ſunt ſatanæ Filii, qui confundunt.

S. Bern. de modo bene viv. ſ. 17. XIII. Lingua rixoſa veneno eſt plena; quæ ſi non fuerit caſtigata, omnes ſuos ſocios perducet ad ſcandala.

S. Baſil. or. 9. XIV. Contentiones e principio exiles quidem eſſe ſolent, & facile curantur; at procedente tempore auctæ, inſanabiles omnino evadunt.

XV. Infelix victoria eſt, qua ſuperans hominem ſuccumbis vitio. *S. Bern. ſ. ad milit.*

XVI. Diſcordia aditus potius diſpendii habet, quam utilitatis. *Greg. in Regiſtr.*

XVII. Munus non recipitur, niſi prius diſcordia repellatur ab animo. *Id. ſuper Ezech.*

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA.

Qualitas.

I. JOſephi Ægyptii Proregis Fratres non poterant ei quidquam pacifice loqui; ideo ille poſtea jam Prorex ab eis agnitus redituris in Patriam dixit: Ne iraſcimini in via: quaſi diceret: Novi contentioſum veſtrum Genium; moneo proinde, ut caveatis a litibus, ne unio fraterna violetur, & gravia vobis per diſcordiam mala creentur. *Gen. 37. v. 4.*

II. De Abrahami, & Lot Paſtoribus teſtatur S. Scriptura: Facta eſt rixa inter Paſtores gregum Abraham & Lot; erat quippe ſubſtantia eorum multa, nec poterant habitare communiter. *Gen. 13. v. 7.*

III. Eſau & Jacob in utero Matris collidebantur, quod explicans Dominus conſulenti Rebeccæ dixit: Duæ Gentes ſunt in utero tuo, & duo Populi ex ventre tuo dividentur, populuſque populum ſuperabit, & major ſerviet minori. *Gen. 25. v. 23.*

IV. Diuturna fuit diſſenſio inter domum Saul, & domum David, ſed hujus domus ſemper proficiebat, alterius vero continue decreſcebat. *2. Reg. 3.*

V. Inter Chriſti diſcipulos orta eſt contentio quis eorum videretur major? cæterum id Domino diſplicuiſſe ex iis, quæ ſequuntur, manifeſtum eſt. *Luc. 22.*

VI. Occaſione Joannis Marci, quem Paulus volebat aſſumere ad opus Evangelii facta eſt diſſenſio inter Paulum, & Barnabam, ita ut ab invicem diſcederent. *Act. 15.*

VII. B. Franciſcus Aſſiſius, cum veniſſet aliquando ad Aretinam civitatem & ibi ſeditione inter cives orta propinquum immineret excidium civitatis, vidit duos dæmones exultantes, civeſque contra ſe invicem ſuccenſentes. Cum autem Sanctus vir mandaſſet per ſocium, ut ex parte omnipotentis & ſui dæmones omnes recederent, ſubito miro modo cives omnes unanimiter in pacem aſſenſerunt. *Joh. Trit. lib. 1. de ſcript. vor. lig. c. 2.*

VIII. Anno Domini 1055. Henricus III. Imperator, natura jucundus, hominibus affabilis, omnibus humilis, hoſtibus terribilis, pauperibus pius, & largus. Hic cum ſemel Feſtum Pentecoſtes apud Moguntiam celebraret, diabolo ſuadente, inter famulos Archiepiſcopi, & famulos Abbatis Fuldenſis contentione ſuborta de locatione, poſt verba deventum eſt ad verbera, ex quo Eccleſiæ pavimentum cruore repletur: Sed Epiſcopis & aliis convolantibus, pax inter diffidentes reformata eſt; templum, purgatum atque cum multa devotione Miſſa celebrata eſt, & cum ad illum verſum ſequentiæ ventum eſt, Hunc diem glorioſum feciſti, vox ab aere lapſa eſt, dicens: Hunc diem bellicoſum ego feci. Quo audito rigentibus omnibus, *Joh. Nauclerus vol. 2. Chron. gener. 35. Ao. 1055.*

bus, Imperator diligenter intendens lætitiam diaboli. Tu, inquit omnis malitiæ ioventor & incenſor, diem bellicoſum, & arrogaotibus luctuoſum feciſti; Sed nos per Dei gratiam, qui illum glorioſum fecit, pauperibus, & indigentibus gratioſum faciemus, & mox reincepta ſequentia, ſolemni ploratu gratiam Dei invocabant, completaque cum devotione Miſſa, omnibus pauperibus per præconem vocatis, omnia pretioſa cibaria quæ ſibi, & curialibus præparata erant, in uſus illorum conſumpſit. ipſeque pius Imperator cum cæteris Prælatis ac Miniſtris propriis maoibus illis ſervivit.

Fuga.

Gen. 13. v. 8. IX. Abraham advertens rixas inter ſuos, & Fratris Paſtores exortas eſſe, dixit ad Lot: Ne, quæſo, ſit jurgium inter me & te, & inter Paſtores meos, & Paſtores tuos. Fratres enim ſumus. Ecce univerſa terra coram te eſt: recede a me obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.

Act. 15. v. 39. X. S. Paulus licet oraculo Spiritus S. ab initio cum S. Barnaba conjunctus fuerit, tamen quia poſtea diverſitas opinionum inter eos exorta fuerat, ſe ab eo ſegregavit, ne contentio Inter eos exurgeret, uti S. Chryſ. teſtatus eſt dicens: Mihi diſcrete videtur Separatio Pauli a Barnaba facta, quod inter ſe dixeriot: Quoniam ego non volo, nec tu vis, ne pugnemus, diſtribuamus Provincias, & ita ſibi invicem multum cedentes hoc fecerunt. Unde *1. Cor. 11. v. 16.* idem S. Paulus Corinthiis poſtea ſcripſit: Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudioem non habemus, nec Eccleſia Dei.

S. Greg. ho. 3. in Ev. XI. S. Gregor. ſententiam quandam de certo Evangelii argumento explicans in coocione ſubjecit, ſi quis contrarium ſentiat, malle ſe alienæ ſententiæ ſalva Fidei veritate ſubſcribere, quam cum aliquo contendere.

Drex. in Phaet. c. 10. §. 4. XII. S. Ephrem teſtamentum conſcripſit, non nummis ſed meritis opulentum, in quo gratias agit Deo, quod numquam litigarit cum ullo homine.

Spec. Ex. V. Diſcor. ex. 2. XIII. In Galliarum Finibus cum Abbas quidam graves cum Domino quodam præpoteote lites haberct, jamque eo deveoiſſet cootentio, ut Sæcularis Dominus integras cohortes in aciem educeret, ipſe Abbas cum ſolis Monachis equis impnſitis crucifque vexillo eidem obvtam progreſſus eſt, quo viſo tantus hoſtes divini timoris horror invaſit, ut protinus de equis deſilientes arma projicerent, & in genua provoluti veniam peterent.

Ib. ex. 5. XIV. S. Macarius audiens cælitus ſe nondum perveniſſe ad menſuram meriti duarum mulierum in civitate Alexandrina exiſtentium, cum eaſdem indagaſſet, & ioterrogaſſet, quibus potiſſimum virtutibus ſtuderent? reſpooderunt illæ, ſe nihil aliud ſcire, niſi quod quiodecim annis in eadem domo habitantes numquam litigaſſent, ſed ſemper pacem coluiſſent.

Ex. v. patrum p. 2. pag. 175. XV. Seoex quidam in vitis Patrum egregie admonet: Si quis, ait: aut de ſcripturis, aut de quacunque cauſa locutus fuerit, ne contendas cum eo, ſed ſi quidem bene dicit, conſentias ei, ſi vero male, dic ei: Tu ſcis quomodo loqueris. Ait enim Apoſtolus: Noſite contendere verbis; Hoc obſervans & humilitatem poſſidebis, & odium evitabis. Nam ſi perſiſtas contendens, & vis defendere ſermonem tuum, naſcetur ſcandalum. *1. Tim. 2.*

Damnum.

XVI. Duo Adoleſcentes, quia de agro ex paterna hæreditate relicto fœdere contendebant, nec etiam S. Gregor. Thaumat. quem arbitrum litis cooſtituerant, cedere volebant, effecerunt, ut ad ejuſdem Sancti preces lacus totus exſiccaretur. *Euſeb. l. 7. c. 23.*

XVII. Quidam Sacerdos, capitalem cum alio Sacerdote diſcordiam fovens ad eundem aſſumpta ſecum lancea perrexit; verum ingruentibus tenebris quinque nigros Equites obvios habuit, quorum Duci cum manum offerret (putans eum eſſe alium, a quo jam ſæpe ſolicitatus erat, ut ejus ſubditus fieret) & fidelitatem promitteret, Dux dicens diabolum ſe eſſe, & ad ſervanda promiſſa hortatus, cum Sociis diſparuit. Unde ipſe territus Epiſcopum adiit, factum narravit, & ſeriam pœnitentiam egit. *S. Petrus Dam. l. 4. ep. 17.*

XVIII. Vetula quædam, quia a diabolo loculum oummis plenum acceperat, ut diſcordiam inter maritum queodam & uxorem ſeminaret, ea ſeminata audivit a dæmone: Quod triginta annis ego perficere non potui, tu tribus diebus effeciſti: digna proinde es competente præmio: ſecumque vivam In infernum abripuit. *Spec. Ex. l. c. ex. 10.*

XIX. Frater quidam converſus in Monaſterio Schonaug, quia ob certum calceamentorum genus ſingulis annis dari ſolitum, & ab Abbate ob graves cauſas abrogatum, reliquos adverſus dictum Abbatem concitavit, poſt aliquot monitiones & caſtigationes fruſtra factas, denique ut idem Abbas prædixerat, pridie Natalis Domini, quo conſilium ab eo ſuggeſtum de calceamentis minutim ſcindendis executioni mandari debebat, ſubito vocem cum gemitu extoilens & palleſcente facie, naribus contractis, oculiſque everſis, inter brachia Socii conſpiraotis expiravit. *Ibid. ex. 7.*

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius ſumme deteſtabatur lites & contentiooes; hinc etiam in graviſſimi momeoti controverſiis cedere malebat, quam litigare, etiam ſi cum ſat magno incommodo ſuo id fieret, uti factum eſt, cum in Refectorium Domus Profeſſæ perobſcurum vetuit feneſtram in communi muro effingi, eo quod vicinus, licet cootra Jus, concedere id nollet. Addebat autem ejuſmodi ſtudium concordiæ non modo per honeſtum, & liberale, ſed etiam valde proficuum eſſe ad benedictionem a Deo, propter quem & ex amore Juſtitiæ ac charitatis fraternæ damnum in temporalibus patimur, obtioendam. *Vit. l. 3. c. 2.*

II. S. Franciſcus Xaverius ſemper quidem, ſed maxime pro ſuggeſtu contentiones, & certamina vitari jubebat, quamvis juſtæ certaminum, multæque ac magnæ cauſæ incidiſſent, *Vita l. 4. c. 22.*

ex

Digitized by Google

ex talibus enim concionibus non ſolum Dei, populique offenſionem oriri, ſed etiam certantium, cultuſque divini perturbationem. Coccini cum Sodales quoſdam, qui Soc. Jeſu templum conceſſerant, Patribus infeſtiores eſſe cognoviſſet, ipſemet magna honeſtiſſimorum hominum frequentia proſtratus claves templi ante eorum poſuit pedes, eaque demiſſione offenſos animos penitus placavit. (*L. 4. c. 12.*)

Vita l. 2. c. 11. III. P. Petrus Faber Alphonſo Alvaro inter alia hoc etiam præceptum dabat: Offenſiunculas ſtatim elide, ex illoque Apoſtolico monito, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: ne quieti te des ante, quam Fratri reconcilieris, eique ipſi ſimpliciter animi tui commotionem aperias. Id eſt colaphum dæmoni impingere, cui reconciliatio & demiſſio illa acerrimum dolorem ac probrum inurit.

Vita pag. 12. & p. 160. IV. Joannes Berchman in luſu numquam vocem clamoſiorem edebat, aut cum altero contendebat. Imo inter alia ſibi hoc etiam præceptum fecerat: In rebus agendis cave a Spiritu contentionis & contradictionis: & quando aliquid faciendum eſt, aut laborandum in culina, libenter ſequaris judicium alterius, & idem ſentias in rebus levioribus.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Plin. l. 10. I. SIcut Vultures ad extincta corpora odore feruntur, ſana non ſentiunt, ita mali delicta ſtatim olfaciunt, & ob ea litigant, & contendunt, ad recte facta ſtupidi.

Plutarch. in mor. II. Sicut macula ſtatim eluenda eſt, ne inhæreſcat, & difficilius eximatur; ita diſſenſio Fratrum illico tollenda eſt, ne odium gignat.

Drex. in Phaet. c. 10. §. 1. III. Sicut unico gallo cantante, aut cane latrante, mox alii etiam galli canunt, vel canes latrant; ita fatuus, ſi incidat in hominem contentioſum, ambo clamare, & extra ſe ire incipiunt.

Pr. 26. v. 17. IV. Sicut qui apprehenderit auribus canem, ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius.

Drex. l. c. §. 4. V. Sicut Echo ſilvarum tamdiu clamoribus reſpondet, quamdiu clamatur; ita inter litigantes non ceſſat contentio, quamdiu neuter a clamore deſiſtit.

Damnum.

S. Aug. ep. 87. VI. Sicut acetum corrumpit vas, ſi diutius ibi fuerit; ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem duraverit.

S. Chryſ. in c. 1. VII. Sicut ventis certantibus univerſum mare concutitur, & conturbatur; ſic Regibus aut Principibus ſibi adverſantibus populus vexatur.

Marth. Id. b. 26. in Num. VIII. Sicut in Muſica, ſi vel unica chorda diſſentiat, ingratiſſimus ſonus efficitur; ita in communitate, ſi vel unicum membrum diſcordet, dulcedo pacis, & charitatis corrumpitur, & turbatur.

Plutar. in mor. IX. Sicut ſingula haſtilia aut tela facile franguntur; non item ſi plura uno vinculo ſint colligata; ſic vires per concordiam munitæ difficulter ſuperantur; facile autem ſi per diſcordiam ſunt ſeparatæ.

X. Sicut periculum, quod navi in unum latus inclinatæ, & ad ſubmerſionem tendenti impendet, avertitur, ſi omnes in alterum latus ſe inclinent; ita exitium, quod interdum Reipublicæ imminet, per civium concordiam evitatur. *Idem.*

XI. Sicut aqua, ſi in locos hiantes ac diductos influit, magis eos divellit; ita qui diſcordias importune componere ſatagit, ſæpe magis illas adauget. *Idem.*

§. VII. MOTIVA.

I. QUia *Diabolicum eſt vitium*: uti S. Gregorius indicavit, dum dixit: Admonendi ſunt, qui jurgia ſeminant, ut, cujus ſint ſequaces, agnoſcant. *S. Greg. 3. p. paſt. admon. 23.*

II. *Quia ſtultiſſimum eſt vitium*: juxta Salomonem enim, Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os ejus jurgia provocat. *Pr. 18. v. 6.*

III. *Quia nocentiſſimum eſt vitium*: uti S. Gregorius iterum teſtatus eſt dicens: Admonendi ſunt diſſidentes, ut noverint, quod tamdiu nullum boni operis Sacrificium Deo immolant, quamdiu a proximorum charitate diſcordant. Scriptum namque eſt: Si offeres munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia Frater tuus habet aliquid adverſus te, relinque munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari Fratri tuo. Ex qua præceptione penſandum eſt, quorum hoſtia repellitur, quam intolerabilis culpa monſtratur. Nam cum mala cunctis bonis operibus ſequentibus diluantur, penſemus, quanta ſint mala diſcordiæ, quæ, niſi extincta penitus fuerint, bonum ſubſequi non permittit. *S. Greg. l. c.*

IV. *Quia ſummum impedimentum Orationi affert*: hinc S. Auguſtinus Fratres ſuos monuit dicens: ſi invicem ſe læſerint, invicem ſibi debita relaxare debebunt propter orationes veſtras, quas utique, quanto crebriores habetis, tanto ſaniores habere debetis. *S. Aug. Ep. 109.*

V. *Quia plurimorum vitiorum eſt radix*: in uno enim malo innumera peragunt, qui ſeminando diſcordiam, charitatem, quæ virtutum omnium mater eſt, extinguunt. Quia autem nihil pretioſius eſt Deo virtute dilectionis, nihil eſt delectabilius diabolo extinctione charitatis. *S. Greg. 3. paſt. adm. 23.*

VI. *Quia mali homines ad patrandum malum tam ſunt concordes*: hinc lamentans S. Hieronymus ait: Infelix populus Dei non poteſt in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo. *S. Hier. in Pſ. 82.*

VII. *Quia præſtat honeſte vinci, quam periculoſe ac nefarie vincere*: teſte S. Greg. Naz. Non enim tantum eſt egregium ſcire vincere, ſed etiam poſſe vinci pulchrum eſt, ubi victoria damnoſa eſt, inquit recte Plutarchus. *S. Greg. Naz. Or. 2. Plut. l. de educ. liber.*

§. VIII. MEDIA.

I. VIrtuti *charitatis ſtudere*: nam teſte S. Aug. contentioni non reſiſtitur, niſi crebro divinorum librorum teſtimoniis incutiatur timor & charitas Dei. *S. Aug. ep. 64.*

II. *Silentium ſervare, dum alter contendit*: ita S. Chryſ. ſuaſit dicens: Malum hominem tacendo, & locum dando melius vincis, quam *S. Chryſ. h. 38. in c. 22. Matt.*

L 2 re-

Digitized by Google

reſpondendo, quia malitia non inſtruitur ſermonibus, ſed excitatur; Et, teſte S. Valeriano, plena victoria eſt, ad clamaotem tacere & non reſpondere provocanti; id quod S. Chryſ. ſimilitudine venti per duas januas flantis declarat, quarum ſi utraque aperta ſit, ventus vehementius furere pergit; omnes autem mox vires amittit, ſi alterutra claudatur.

S. Amb. l. 1. Offic. c. 21. III. *Cedere loco*: ut S. Ambr. ſuaſit dicens: Reſiſte iræ, ſi potes: cede, ſi non potes. Quia ſcriptum eſt: Date locum iræ. Jacobus fratri indignanti pie ceſſit & ideo tantam apud Deum invenit gratiam. Certe Iſocrati videtur humanitatis officium deſerere eum, qui rixoſus eſt, & contra omnia contendit.

Valer. M. l. 2. IV. *Cito componere*: Id quod majores noſtri docuerunt, convivium ſolemne inſtituentes, quod Euchariſtiam vocaverunt, cui præter cognatos & Affines nemo aderat, ut ſi quæ inter eos querelæ eſſent exortæ, apud ſacram menſam & inter hilaritatem animarum, fautoribus concordiæ adhibitis, tollerentur.

Caſſ. l. 2. ep. 2. V. *Caſtigatio ſeria*: nam, teſte Caſſiodoro, cogi debet eſſe quietus, qui ſuo vitio renuit eſſe pacificus.

§. IX. ASCETICA.

S. Aug. ep. c. 87. I. TRia præcipue ſunt, quæ circa hoc vitium bene advertere debet Aſceta. Primum eſt, ut ſciat, quando permittere poſſit diſſenſiones; nam, ut ſapienter dixit S. Aug. Diſſenſiones nunquam debent amari; ſed aliquando tamen aut ex charitate naſcuntur, aut charitatem probat. Quis enim facile invenitur, qui velit reprehendi? & ubi eſt ille ſapiens, de quo ſcriptum eſt. Corripe ſapientem, & amabit te? Nunquid tamen ideo non debemus reprehendere, & corripere fratrem, ne ſecurus tendat in mortem? Aliam cauſam permiſſionis affert S. Greg. dum ait: Sicut noxium eſſe ſolet, ſi unitas deſit bonis, ita pernicioſum eſt, ſi ſit in malis, perverſos quippe unitas corroborat, dum concordant, & tanto magis incorrigibiles, quanto magis unanimes fecit. Id quod appoſite per fabulam confirmavit nonnemo, dum finxit: Accipitres quondam acerrime inter ſe belligeratos fuiſſe. Quos proin Columbæ pacificara conatæ effecerunt, ut ipſi quidem inter ſe concordes eſſent, ſed odium in columbas converterent, eaſque ad necem uſque perſequerentur. Hinc Melanthius dicere ſolebat, Rempublicam Athenienſium diſſidiis Oratorum ſervari, quod, cum non incumbant univerſi in unum latus navigii, fiat, ut ab altera parte veluti pondere oppoſito adminiſtratio libretur.

S. Greg. l. 22. Mor. (beside "affert S. Greg.")

Lang. in Polyanth. tit. conc. (beside "ter ſe belligeratos")

II. Alterum eſt, ut ſciat ſolidum modum vitandi diſcordias, quem quidem pulchre S. Gregorius indicavit, dum dixit: Boni viri fræno conſilii retinent præcipitationem Verbi, & caute conſiderant, ne relaxantes linguæ laſciviam Auditorum conſcientiam incauta locutione transfigant. Unde bene per Salomonem dicitur: Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum. Aqua quippe dimittitur, cum linguæ fluxus effrænatur. Sed dimiſſor aquæ caput jurgiorum efficitur, quia per linguæ incontinentiam diſcordiæ origo propinatur.

S. Gr. Paſt. mor. c. 38. (beside "tandi diſcordias")

III. Tertium eſt, ut ſolidum quoque medium ſciat ſedandi diſcordias exortas, quale quidem S. Ambroſius aſſignat dicens: Illæ commotiones in pueris innoxiæ ſunt, quæ plus habent gratiæ quam amaritudinis. Et ſi cito pueri inter ſe moventur, facile ſedantur, & majori ſuavitate in ſe recurrunt. Neſciunt ſe ſubdole, artificioſeque tractare. Nolite contemnere hos pueros, de quibus Dominus ait: Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Aliud medium ſuggeſſit alius, qui dixit: ſicut tormenta bellica majora, ſi muro allidantur, perfringunt, ſi in ſaccum laneum deferantur, non penetrant, & ſine noxa ſunt; ita litigantes ac contentionum amatores ſi in mitem incurrant, vim amittunt nocendi; ſi autem in ſui ſimilem offendant, utrique detrimentum contrahitur.

S. Amb. 1. Offic. 21. (beside "S. Ambroſius aſſignat")

Drex. in Phaet. c. 10. §. 2. (beside "ſuggeſſit alius")

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Luc. 4. v. 1. I. EX occaſione thematis: *Unde bella, & lites in vobis?* poteſt oſtendi. 1. Quam grave bellum ſit diſcordia, quia videlicet aufert opes ſpirituales, & temporales, famam, Societatis humanæ jucunditatem & ipſam denique vitam temporalem & æternum. 2. Demonſtrari poteſt, quam vere dixerit S. Jacobus, has diſcordias ex nimio amore erga res terrenas oriri; id quod etiam Ariſtoteles agnovit, dum dixit: Nobilitas generis, & divitiæ ſunt fontes, & principia ſeditionum.

Ariſt. l. 5. cit. (beside "terrenas oriri")

Prov. 17. v. 1. II. Ex occaſione thematis: *Melior eſt buccella ſicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio*: oſtendi poteſt, quomodo talis buccella ſicca cum gaudio ſeu pace melior ſit 1. *Deo*, cui nullum opus placere poteſt ab homine contentioſo oblatum. 2. *Reipublicæ*, cujus incolumitas a concordia membrorum pendet. 3. *Reifamiliari domeſticæ*, quia concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. 4. *Corpori*, quia ſicut ſpiritus triſtis exſiccat oſſa, ita jucunditas mentis etiam in corpus redundat, bonumque ſanguinem efficit. 5. *Animæ*, quia præſervat a multis peccatis, & veram ei quietem conciliat.

Matth. 12. v. 25. III. Ex occaſione thematis: *Omne regnum diviſum contra ſe deſolabitur*: oſtendi poteſt per inductionem variorum Regnorum, quomodo per diſcordiam deſolata ſint. 1. *Regnum cæleſte* per diſcordiam Angelorum, ubi ruina eorum fuſius explicari poteſt. 2. *Regnum terreſtre*: ubi per inductionem regnorum Hiſpaniæ, Galliæ, Angliæ, & maxime Romani, fuſe demonſtrari poteſt, quantam cladem his regnis crearit diſcordia. 3. *Regnum ſpirituale animæ*, quod intra nos eſt, & graviſſimam deſolationem patitur per diſcordiam, quia interna radice gaudii & meritorum cæleſtium privatur per eam, & uno verbo, omnes effectus belli ſpiritualiter experitur.

Act. 4. v. 32. IV. Ex occaſione thematis: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una*: dici poteſt, ſicut olim Babylonii turrim feliciter ædificarunt, quamdiu fuerunt unius labii & linguæ; ita Chriſtum, quia volebat oſtendere, quomodo Chriſtiani turrim Evangelicæ perfectionis ædificare deberent, exemplum, in primis Chriſtianis relinquere voluiſſe, ut qui ſummam inter ſe cordis, & oris concordiam ſes-

Digitized by Google

ſervarunt. Dein oſtendatur, quo medio uſi ſiot ad hanc concordiam ſervandam, ſcilicet quia nemo eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia; id quod & nunc fieri poteſt, ſi, ut Apoſtolus monet, qui utuntur hoc mundo, tanquam non utenies: & qui poſſidcot, tamquam noo poſſideotes ſint.

Matth. 13. 38. V. Ex occaſione thematis: *Zizania autem Filii ſunt nequam:* comparari poſſunt contentioſi Zizaniis. 1. Quia ſeminantur ab inimico, ſcilicet a diabolo cujus ſint Miniſtri, & Filii. 2. Quia ſeminantur, cum dormiunt homines: maxime Prælati, quorum officium eſt, ejuſmodi ſeminatiooem præcavere. 3. Quia ut Zizania in ſe ſunt infructuoſi: non enim quidquam poſſunt gratum præſtare Deo quamdiu diſcordias fovent. 4. Quia ut Zizania impediunt a profectu bonum ſemeo Juſtorum, & ſæpe omnino ſuffocant. 5. Quia olim ſeparabuotur a tritico, id eſt juſtis hominibus, & colligati in æternum ignem conjicientur. Vide Fabrum conc. 8. in Dom. 5. poſt Epiph. n. 3.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. CUM mulier quædam crebro a marito verberata conſilium ab amico peteret, & qua ratione ſe a tot verberibus liberare poſſet, quæreret, ille Vaſculum communi aqua plenum obtulit, & hac, quoties iratus maritus litigaret, os implere juſſit, nec deglutire, donec Mariti ira deſerbuiſſet. Quo facto ſignificare voluit, ſileotium eſſe optimum remedium ad aliorum contentiones ſedandas.

Petronius an. Lug. V. c. 4. II. Petronius Diſcordiam recte ſic deſcripſit:
Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine
Extulit ad ſuperos ſtygium caput: hujus in ore
Concretus ſanguis: contuſaque lumina flebant,
Stabant irati ſcabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obſeſſa Draconibus ora:
Atque ioter tot laceratam pectorem veſtem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.

In Jurgur. ib. III. Omne bellum, inquit recte Salluſtius, facile ſumitur, cæterum ægerrime finitur; non enim in ejuſdem poteſtate initium & finis eſt.

Idem. IV. Scilurus Rex Scytharum moriturus faſciculum 80. Sagittarum colligatum ſibi afferri, & ſingulos Filios, qui octoginta erant, vocari juſſit; quibus cum faſciculum in primis ligatum obtuliſſet, & nullus ex eis frangere illum potuiſſet; ſolvi eundem & ſingulas ſagittas ſingulis Filiis offerri præcepit, atque, ut frangerent, hortatus eſt, quod cum illi facile præſtitiſſent, hanc memorabilem illis doctrinam dedit: Sic vobiſcum ſe res habebit, o Filii; quamdiu per vinculum charitatis, & concordiæ conjuncti manebitis, invicti eritis; imbecilles vero, ſi per diſcordiam diſſoluti ſua quiſque commoda dumtaxat quæſiveritis.

Damnum.

V. Diſcordiæ damna breviter, ſed nervoſe deſcripſit. Virgilius, dum cecinit. *Virgilius lib. 7.*
Tu potes unanimes armare io prœlia Fratres,
Atque odiis verſare domos: tu verbera tectis,
Funereaſque inferre faces, tibi oomina mille,
Mille nocendi artes.

VI. Alphonſus ſæpe oumero dicere ſolitus eſt, ſe, ſi Romanorum tempore vixiſſet, conſtructurum fuiſſe templum Jovi Poſitorio, ut de rebus acturi prius in eo convenirent, & omoem contentionem deponerent. Quo dicto innuere voluit, nihil reipublicæ æque perniciofum eſſe, quam ſi plebs cum Magiſtratu non concordaret. *Panorm. l. 2. de reb. geſt. Alph.*

VII. Tytheus lapis, quamvis grandis ſit, innatat tamen undis, comminutus vero mox ſubſidit; ſic concordia ſuſtinemur, diſcordia peſſum imus. *Plinius l. 36. c. 17.*

VIII. Inter Agathaſſos, & Acanthylides tanta eſt diſcordia, & odium, ut, ſi ſanguis eorum vi miſceatur, continuo ſe rurſus ſeparet, ac diſſiliat. *Plut. in moral.*

§. XII. AXIOMATA.

I. COncordia res parvæ creſcunt: diſcordia maximæ dilabuntur. *Plut. in moral. Ca. 17.*
II. Contra verboſos noli contendere verbis.
III. Ubi multæ rixæ, ibi multæ injuriæ.

§. XIII. AUCTORES.

I. JOannes Buſæus in Panario V. eodem.
II. Hieremias Drexelius in Phaetonte c. 10.
III. Joſephus Langius in Polyanthæa V. eod.
IV. Joannes Major in Speculo magno Exemplorum. V. eodem.
V. Antonius Dauroltius in Floribus Exemplorum c. 5. tit. 20.

TITULUS XLV.

DIVITIÆ.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. SUNT bona externa, ad uſum hominum a Domioo conceſſa. Unde etiam opes vocantur, quia homini tum ad propria, tum ad alienas neceſſitates ſublevandas, opem, & auxilium præſtant.

Diviſio.

II. Dividuntur in *mobiles & immobiles*, quarum iſtæ in agris, fundis, ædificiis, & ſimilibus bonis conſiſtunt, illæ vero pecuniam, gemmas, uniones, vaſa aurea, & argentea, aliamque ſupellectilem, uti & pecora, continent.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Job. 27. v. 19. I. DIves, cum dormierit, nil ſecum auferet, aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet. Apprehendet eum, quaſi aqua, inopia, & nocte eum opprimet tempeſtas.

Pſal. 48. v. 17. II. Nec timueris, cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus. Quoniam cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus.

Pſal. 75. v. 6. III. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.

Pſal. 48. v. 12. IV. Et relinquent alienis divitias ſuas, & ſepulchra eorum domus illorum in æternum.

Sophon. 1. v. 18. V. Argentum eorum & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini.

Pſal. 48. v. 7. VI. Qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum gloriantur, Frater non redimit, nec redimet homo, non dabit Deo placationem ſuam, & pretium redemptionis animæ ſuæ.

Iſ. 59. v. 5. VII. Telas araneæ texuerunt: telæ eorum non erunt veſtimentum, neque operientur operibus ſuis. Opera eorum inutilia, opus iniquitatis in manibus eorum.

Fuga.

Pr. 23. v. 4. VII. Noli laborare, ut diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modum.

Ib. v. 5. IX. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cælum.

Pſal. 61. v. 11. X. Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.

Prov. 30. v. 8. XI. Mendicitatem & divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus illiciar ad negandum & dicam: Quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus furer, & perjurem nomen Dei mei.

Matth. 6. v. 19. XII. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, ubi fures effodiunt & furantur, ubi ærugo & tinea demolitur.

1. Timot. 6. v. 17. XIII. Divitibus hujus Sæculi præcipe, non ſublime ſapere, neque ſapere in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo.

Damnum.

Eccl. 10. v. 10. XIV. Nihil eſt iniquius, quam amare pecuniam; hic enim & animam ſuam venalem habet.

Baruch 3. v. 18. XV. Ubi ſunt, qui theſaurizant argentum & aurum, in quo confidunt homines? ad inferos deſcenderunt, & alii loco eorum ſurrexerunt.

Eccl. 11. v. 10. XVI. Si dives fueris, non eris immunis a delicto.

Ib. 8. v. 3. XVII. Multos perdidit aurum & argentum, & uſque ad cor Regum extendit, & convertit.

1. Timot. 6. v. 9. XVIII. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

Matth. 1. v. 11. XIX. Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam intrare in regnum cælorum.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. SOlæ divitiæ veræ ſunt, quæ nos divites virtutibus efficiunt. Si ergo, Fratres, divites eſſe cupitis, veras divitias amate. *S. Greg. in Ev.*

II. Divitiæ maximæ ſunt, non egere divitiis. *S. Chryſ. in hom.*

III. Aurum & argentum, & cætera hujuſmodi, quantum ad animi bonum ſpectat, nec bona ſunt, nec mala; uſus tamen horum bonus, abuſio mala, ſollicitudo pejor, quæſtus turpior. *S. Bern. ſerm. 4.*

IV. Ad ſubſidium vitæ, non ad malorum incitamentum, opes datæ ſunt: pecunia animæ redemptio eſt, non exitii occaſio. *S. Baſil. ap. Marc. in horto paſt. ſub. ſac. tr. 2. lect. 1.*

V. Divitiæ ut impedimenta ſunt improbis, ita adjutamenta virtutis ſunt bonis. *Ambroſ. ſup. Luc.*

VI. Divitiarum morbus ſuperbia eſt, nam grandis animus eſt qui inter divitias iſto morbo non tenetur. *Aug. ſ. 24.*

VII. Dives vere eſt qui in Deo dives eſt. *Chryſoſt.*

VIII. Ubi aurum pluit, ibi pluit vitium. *Gregor.*

Fuga.

IX. Quid prodeſt arca plena pecuniis, ſi inanis ſit conſcientia? bona vis habere, & tu bonus eſſe non vis? erubeſcere debes de bonis tuis, ſi domus plena bonis te malum habet Dominum. Quid prodeſt diviti, quod habet, ſi Deum, qui omnia dedit, non habet? *S. Hier. ſ. 12. de ver. Dom.*

X. Habes terræ partim arboribus conſitæ, partim aratro utilis tot jugera: præterea vineas, montes, campos, ſaltus, flumina, loca amœna. Quid ego poſthæc? nonne telluris tres tantum cubiti te expectant? nonne parvus lapis ad tui miſeri corporis cuſtodiam ſatis erit. *S. Baſil. l. cap.*

XI. Quid attonitus aurum miraris? Lapis eſt aurum, lapis eſt argentum, lapis margarita, lapides ſunt chryſolitus, beryllus, achates, hyacinthus, amethiſtus, jaſpis. Hæc ſumma, hi flores opum magnarum. *Ibidem.*

XII. Cui mors ob divitias parcit? a quo morbus ob pecuniam abſtinet? quouſque igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, peccati eſca? *Ibidem.*

Damnum.

XIII. Qui male utitur divitiis, miſerabilis eſt, ut ille, qui ſponte ſe vulneraverit eo gladio, quem ad vindictam hoſtium ſumpſit. *S. Greg. Nazianz.*

XIV. Divitiarum ſequela eſt luxuria, ita intemperantia, furor injuſtus, arrogantia ſuperba, omniſque irrationalis motus. *S. Chryſ. nemo læditur.*

XV. Camelus unum ſolum pondus habet, dives duo, unum terrenarum poſſeſſionum, aliud peccatorum. Primum in morte deponitur, aliud (velit, nolit) moriens retinet, niſi ante mortem deponat. *S. Bern. in ſerm.*

XVI. Omnis dives aut eſt iniquus, aut iniqui hæres. *S. Hier. in ep. ad Helid.*

XVII. Undequaque, ubi ipſe attigeris, innatis aculeis manus cruentant. *Theoph. in c. 6. ep. 1. ad Tim.*

XVIII. Dives nihil aliud eſſe videtur, quam civitas quædam abſque muris in agro ſita, & undique inſidiantibus expoſita: paupertas vero e contrario ſecurum præſidium eſt, & expugnatu difficile. *S. Chryſ. h. 13. in act. Ap.*

XIX.

Id. h. 2. in Matth. XIX. Si intueri volueris animam hominis aurum amantis, invenies eam, ut veſtimentum a decem millibus vermium corroſum, ita eam perforatam undique a ſolicitudinibus, & a peccatis putrefactam, & ærugine plenam.

Chryſ. ſup. ep. ad Cor. hom. 40. XX. Aurum, & divitiæ homines in dæmones mutant.

Id. ſuper Matt. h. 3. XXI. Divitiæ multorum periculorum auctores ſunt.

Id. de verbo Dom. XXII. Aurum, & divitiæ ſunt materia laborum, periculum poſſidentium enervatio virtutum: aurum eſt malus dominus, proditor ſervus.

§. IV. EXEMPLA.

Job 31. n. 25. I. S. Job, quomodo erga divitias affectus fuerit, teſtatur ipſe, dum ait, ſi lætatus ſum ſuper multis divitiis meis & quia plurima reperit manus mea &c. pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.

Æneas Silv. l. 3. de geſtis Alph. II. Fridericus Imperator, cum Ladislaum Ungariæ Regem adhuc puerum educaret & proceres clam ſuaderent, ut occidi curaret Ladislaum, quo ejus opibus & regno potiretur, reſpondit: Ego ſane non ita amo divitias, ut propter eas tam impium facinus attentem.

Æneas Silv. l. 4. de geſt. Alph. III. Sigiſmundus Cæſar, cum quadraginta millia aureorum ex Ungaria allata eſſent & in thalamo regio recondita, dum cogitat, quem in uſum hanc pecuniam expendere velit, ſomnus illum deſtituit. Quare excitatis cubiculariis juſſit proceres, & Duces militum convocari, quibus, cum totam cam ſummam diſtribuiſſet, ite, inquit, nam nunc nobis rranquille ac ſecure dormire licebit, poſtquam id, quod ſomnum ademit, procul a cubiculo aberit.

Lang. in Polyanth. V. eod. IV. Maximilianus Cæſar, etſi non raro ingens pondus pecuniæ ad eum deferretur, ſemper tamen ad quæſtores portari juſſit, dicens, ſe regendis hominibus conſtitutum, nec auri cuſtodiam ſibi demandatam, quo ſi quis ſemel capiatur, mox e Rege ſervum futurum.

Æneas Silv. l. de geſt. Alph. V. Euphraſia Antigoni filia promittenti Theodoſio Imperatori opulentam dotem, ſi adoleſcenti cuipiam Patritio, cui a parentibus promiſſa fuerat, nuberet, reſpondit, opes meæ Chriſtus eſt, tu tuas aliis dato. Sicque Monaſterium ingreſſa, Chriſto ſe deſponſavit.

Stobæus ap. Lang. VI. Eucritus interrogatus, uter eſſe mallet, Creſus, an Socrates? reſpondit vivens mallem eſſe Cræſus, ſed moriens Socrates.

Plut. in Lacon. VII. Lycurgus quæſitus, cur hoſtium interfectorum corpora ſpoliare prohibuiſſet? reſpondit: Ne milites diteſcant, & dum prædæ incumbunt, pugnam negligant.

Fab. conc. 6. in Dom. 14. poſt Pent. VIII. Crates Thebanus vir ditiſſimus projecit divitias in mare dicens: Ite peſſimæ divitiæ, præſtat, ut vos mergam, quam ut a vobis mergar.

Plin. l. 6. c. 27. IX. Babytaces in Septentrionali Tygri alveo ſiti Incolæ, aurum in odio uſque adeo habent, ut ceomeant illud, ac defodiant, ne cui mortalium ſit in uſu.

Fab. conc. 2. in Dom. Sexag. X. Anacreon Philoſophus, cum a Polycrate Samiæ Rege decem millia ducatorum dono accepiſſet, ideoque ob phantaſias, & curas animi inde exortas triduo, inſomnis fuiſſet: remiſit donum, jubens retinere res ſuas, quando præter curas & inquietudinem aliud nihil donare poſſet.

Plut. in Lacon. XI. Telecrus percontanti, quantum poſſideret auri? non plus, reſpondit, quam ſat eſt; quo dicto clare oſtendit, ſe divitias non cupiditate, ſed uſu metiri.

Id. in Apht. XII. Themiſtocles cum inter deambulandum torquem aureum humi jacentem vidiſſet, vocans ad ſe ex pueris quemdam dixiſſe fertur: Quin hoc tollis, o puer; non enim tu es Themiſtocles?

Paul. Diac. l. 13. Miſcell. XIII. De Alarico Gothorum Duce ſcribitur. Cum jam trajicere in Siciliam Exercitum fruſtra tentaret, & inopinatus ſe poſſidere divitias gloriaretur, apud Conſentiæ Regionem ſubita morte defungitur.

Marull. l. 2. c. 1. XIV. Cum aliquando Beatus Ambroſius Romam proficiſceretur atque in Hetruria a prædivite fuiſſet hoſpitio exceptus, jactabat ille divitias, familiam, filios, ac proſpera omnia, nihilque ſibi accidiſſet infeliciter. Id animadvertens Ambroſius, diſceſſum accelerandum inſtituit, quod tanta proſperarum rerum affluentia exitum longe infeliciſſimum habitura foret. Hortatus igitur ſuos eſt, ut inde mox omnes ſecum abſcenderent, ne iræ Dei furorem experirentur. Abeuntibus omnibus, mox hoſpes cum reliqua familia domoque omni hiatu patente abſorti ſunt.

§. V. SIMITUDINES.

Qualitas.

S. Baſ. in Lucam. I. Sicut putei, qui exhauriuntur, melius fluunt, quibus ſi ſuas aquas intactas relinquas, fœtorem contrahunt, ita etiam divitiarum quies inutilis, motus & tranſgreſſus publice utilis, fructuoſus.

Stob. ſ. 1. de temp. II. Sicut equus, ſi fræno careat, uſui non eſt hominibus, ſic nec divitiæ, niſi recta ratione gubernentur.

Senec. de vit. beat. III. Sicut non melior eſt Gubernator, cui pulchrius aut majus eſt navigium; ita nec melior eſt vir, cui fortuna ſplendidior.

Lang. in Polyanth. V. eod. IV. Sicut plantæ, quæ citiſſime oriuntur, breviſſime durant; ita raro ſolent multos ſucceſſores ditare, quæ celeriter obtinentur divitiæ.

Fab. c. 6. in Dom. 14. poſt Pent. V. Sicut muſcæ, ſi modice delibent mel, incolumes evadunt; ſecus ſi toto corpore ſe immergant; ita qui moderate utitur divitiis, innoxius manebit; non item, qui cor apponit.

Ib. con. 7. VI. Sicut in Symphonia is tantum vituperatur, qui male & diſſonanter canit; ita Deus non niſi illos divites odit, qui abutuntur divitiis.

Damnum.

Beſſeus in Dom. 1. poſt Tri. VII. Sicut Luna tunc ſolum patitur Eclypſin, cum plena eſt; ita turgidi divitiis ſunt inanes gratiis, & obſcurati peccatis.

Ibidem. VIII. Sicut Aranea ſuccum floris optimum in venenum peſſimum convertit; ita quidam divitias, aliaque dona Dei ac beneficia in ſcandalum & offenſam ejus vertunt.

S. Chr. hom. 6. in ep. ad Tit. c. 3. IX. Sicut eos, qui nudi fugiunt Adverſa-

rium, nemo facile tenere poteſt: qui vero veſtimentum poſt ſe trahit, eum quis facile apprehendit; ita pauper, ſi capiatur, facillime fugere poteſt, dives vero, etiamſi non capiatur, ſuis tamen compedibus irretitur, curis innumeris & cogitationibus adſtrictus.

Fab. c. 5. in Dom. 14. poſt Pent. X. Sicut nubes prætervolantes aſpectum Solis nobis eripiunt, ita divitiarum amor cogitationem Dei turbat.

Democr. ap. Stob. ſ. 91. XI. Sicut veſtes talares corpora, ita divitiæ animas impediunt in via mandatorum currenda.

Jac. 1. v. 11. XII. Sicut flos fœni a Sole areſactus decidit, & decor vultus ejus deperit, ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

Luc. 18. XIII. Sicut camelus non poteſt tranſire per foramen acus, niſi in minima fila dividatur; ita dives non poteſt intrare in regnum cælorum, niſi ſuas divitias etiam aliis diſtribuat.

S. Chryſ. h. in Ja. XIV. Sicut ſpinæ ſteriles ſunt, quæ tangunt, lacerant, ignem facile concipiunt, & viperis, ſcorpiiſque ſub ſe deliteſcentibus ſcatent; ita divitiæ, earumque immoderata cupiditas hæc omnia ſuo modo tanto pejus participant, quanto digniores ſunt, quos lacerant, & quanto acerbior eſt ignis, cui pabulum ſubminiſtrant, & quanto nocentiora ſunt peccata, quæ fovent.

Boſſ. in Dom. 20. poſt Pent. XV. Sicut Abſalonem crines ſui valde ornabant, amabilemque efficiebant; ſimul tamen etiam valde gravabant; unde ſemel in anno tondebatur; ita divitiæ poſſeſſori ſuo magnam quidem, apud homines gratiam & amorem conciliant, ſed ſimul tamen animam, & conſcientiam valde gravant, & cruciant.

§. VI. MOTIVA.

Ad divitias ſpernendas.

Fab. con. 1. in Dom. 14. poſt Pent. I. *Quia impediunt a ſervitio Dei*: uti ipſe Chriſtus dixit: Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. Hinc S. Lucius Rex Angliæ, cum audiviſſet de cælo vocem dicentem ſibi: Luci, non potes duobus Dominis ſervire: mox regno relicto vocantem Deum ſecutus, Sueviæque Apoſtolus eſt factus.

Matt. 16. v. 21. II. *Quia impediunt ab oratione:* ubi enim theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum, inquit Chriſtus; hinc Pictor quidam divitem orantem pingens, varias lineas ab ore ejus ad agros, vineas, cellam, theſaurum, familiam direxit, ut ſignificaret, a quam multis objectis animus ejus ab oratione abſtraheretur.

III. *Quia ab animi libertate impediunt*, ſunt quippe aurei compedes, quibus homo conſtringitur, ut non, quod ratio dictat, faciat; ſed quod divitiarum error & cupiditas imperat, exequatur.

IV. *Quia impediunt quietem & jucunditatem animi:* ut teſtatus eſt Faber ille, qui cum ſemper antea ſub labore ceciniſſet, conjecto a quopiam in officinam marſupio pecuniis pleno mox canere deſiit, quia mentem inventæ pecuniæ, & timor, ne repeterentur, occupabant.

Marc. 10. v. 24. V. *Quia a regno cælorum impediunt*: ut ipſe iterum Chriſtus teſtatus eſt dicens: Filioli, quam difficile eſt, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!

§. VII. ASCETICA.

I. Tria ſunt præcipue, quæ Aſceta circa divitias bene obſervare, aliiſque inculcare debet. Primum eſt, ut earum fallaciam bene cognoſcat, atque adeo eas mature abjiciat & perdat, ne ab iis perdatur.

II. Secundum eſt, ut, cum ſæpe non poſſunt omnibus bonis ſe privare, doceat ſolidum, & ſecurum modum iiſdem utendi, ut ſcilicet cor non apponat, ſicque utantur, quaſi non utentes.

III. Tertium eſt, ut ad veras & ſpirituales divitias potiſſimam ſuam curam, & convertat ipſe, & alios convertere perſuadeat, eas nempe de quibus S. Bern. dixit: Veræ divitiæ non *S. Bern. in ſerm.* opes ſunt, ſed virtutes, quas ſecum conſcientia portat, ut in perpetuum dives fiat. Ad has enim ipſe etiam Chriſtus hortatus eſt, dicens: Theſaurizate autem vobis theſauros in *Matth. 6. v. 20.* cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.

§. VIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Recte de pecuniarum nunc efficacia cecinit Ovidius. *Ovid. l. 2. Faſt.*

In pretio pretium nunc eſt: dat cenſus honores,
Cenſus amicitias, pauper ubique jacet.

II. Is maxime divitiis fruitur (ut ſapienter *Seneca ep. 14.* advertit Seneca) qui minime divitiis indiget. Nemo autem ſolicito bono fruitur; ille ſtudet aliquid adjicere: dum de incremento cogitat, oblitus eſt boni.

III. Quid refert, quantum illi in arca, quan- *Id. ep. 10. ad Lucil.* tum in horreis jaceat, ſi alieno inhiet, ſi non quæſita, ſed quærenda computet. Non enim pauper eſt, qui minus habet, ſed qui minus cupit, dives. Si ad naturam vives, nunquam eris pauper. Si ad opinionem, nunquam eris dives. Exiguum natura deſiderat, opinio immenſum.

IV. Nemo alius eſt Deo dignior, quam qui *Id. ep. 18.* opes contempſit, quarum poſſeſſionem tibi non interdico, ſed efficere volo, ut illas intrepide poſſideas.

V. Socrates interroganti, quis ipſi ditiſſimus *Stob. ſ. 5.* videretur? reſpondit: qui pauciſſimis contentus eſt.

VI. Plato quæſitus, quantas opes habere con- *Id. ſ. 92.* veniret? dixit: quantæ poſſidenti neque inſidias pariunt, neque rerum neceſſariarum inopiam.

Damnum.

VII. Breviter, ſed bene hoc expreſſit, qui *Ovid. in Metam.* cecinit:

Quid non mortalia pectora cogis,
Auri ſacra fames?
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

VIII. Nihil eſt tam anguſti, tamque parvi *Cic. 1. of.* animi, teſte Cicerone, quam amare divitias: nihil honeſtius, magnificentiuſque, quam pecunias contemnere.

IX. Chilon percontatus, quid eſſent divitiæ? *Laert. in Poltranth. V. eod.*
re-

reſpondit, theſaurus malorum, calamitatis viaticum. improbitatis ſuppeditatio.

Stob. ſ. 9. X. Diogenes dicere ſolebat, neque in civitate, neque in domo opulenta, habitandi locum eſſe virtuti.

Fab. con. 9. in D. 14. poſt Pent. XI. Plato rogatus ab Erinenſibus civibus, ut leges eis daret, renuit, eo quod divites eſſent, qui ordinarie regere, quam regi malunt.

Fuga.

Ib. conc. 8. n. 4. XII. Cum olim Philoſophi coram Philippo Macedonum Rege diſputaſſent, quæ res in mundo maxima eſſet: & alii montem Olympum; alii Solem; alii mare maximum dicerent, poſtremus ac ſapientiſſimus, animum terrena omnia (atque adeo & divitias) deſpicientem, & illis omnibus ſuperſtantem, maximam eſſe cum veritate dixit.

Seneca ep. Lang. XIII. Epicurus ſcribens ad Pytocleam, ſi vis, inquit, te divitem facere, non pecuniæ adjiciendum, ſed cupiditatibus detrahendum eſt.

Laert. in ejus vita. XIV. Quod Lydius lapis auro eſt, dicebat Chilon, hoc aurum eſt homini. Lapis enim index affrictu prodit, quale ſit aurum: ipſum autem aurum arguit, quale ſit hominis ingenium.

Seneca ep. 2. XV. Divitem illum putas, inquit Seneca, quem aurea ſupellex in via ſequitur, qui in omnibus provinciis arat qui multum ſuburbani agri poſſidet? cum omnia dixeris, pauper eſt; Quare? quia debet. Quantum, inquis, omnia niſi forte tu dicas, utrum ab homine, an a fortuna ſumpſerit mutua.

§. IX. AUCTORES.

I. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ. V. eodem.

II. Joſephus Langius in Polyanthæa V. eod.

III. Matthias Faber conc. 4. 5. & 6. in Dom. 14. poſt Pent.

IV. Thomas Stapletonus in Dom. Sexag. text. 2.

V. Jacobus March. tr. 2. in tuba Paſtorali.

VI. Antonius Balinghem in loc. comm. V. eodem.

T I T U L U S   X L V I I.

D U B I A   A S C E T I C A.

P R O Œ M I U M.

QUOD de ſcientiis profanis dici plerumque ſolet, videlicet illos, qui multum dubitant, magnum in iiſdem profectum feciſſe cenſeri; id in Aſcetica ſcientia, vel maxime locum habere, quotidiana experientia teſtatur, per quam habetur, quo magis quiſque in perfectionis ſtudio proficit, tanto plura circa eandem materiam dubia concipere; quæ cum non parum interdum animas perfectionis ſtudioſas erucient, & inquietas efficiant, viſum eſt operæ pretium futurum, ſi hujuſmodi dubia cum ſua ſolutione breviter hoc loco proponantur; quod quidem ut facilius a me præſtetur, & ab aliis etiam capiatur, eum ordinem in illis proponendis ſervabo, qui plerumque ab Aſcetis de perfectione tractantibus ſolet obſervari; ſcilicet ut primo de perfectione in communi; deinde via purgativa: poſtea de illuminativa; & tandem de unitiva agam.

§. I.

Dubia circa perfectionem in genere.

Dubium I.

An omnes homines ad perfectionem ſint vocati.

Matt. c. 5. I. AUdiens Philothea, omnes homines illis Chriſti verbis: *Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt:* dubitat, quomodo Chriſtus hoc exigere ab hominibus potuerit, cum perfectio Patris cæleſtis infinita ſit, atque adeo nullus hominum illam aſſequi queat.

Solutio.

II. Reſpondet Aſceta, Chriſtum iis verbis non voluiſſe exigere, ut quoad ſubſtantiam tam perfecti ſimus, ac Pater cæleſtis, ſed quoad qualitatem dumtaxat, & ſimilitudinem illo verbo, *ſicut*, indicatam, id eſt, ut ſicut Pater æternus ſemper facit, *quæ vult* (juxta illud Pſalmi 113. *Omnia, quæcumque voluit; fecit*) *& quomodo vult* (juxta illud Gen. cap. 1. *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, & quia vult.* Prov. 16. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*) ita & homo quoad hunc operandi modum illi aſſimilari ſtudeat, uti appoſite quidam ſequenti diſtycho expreſſit.

Omne tulit punctum, patitur qui ſemper, agitque,
Quæ vult, quove modo vult Deus, & quia vult.

Ut adeo merito Deus de Davide velut viro perfecto dixerit: *Inveni David virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*, indicare ſcilicet volens, eum omnem perfectionem in voluntate divina adimplenda impleviſſe, dum & quo ad ſubſtantiam id ſemper elegit, quod Deo ſumme placere intellexerat; & quo ad modum quoque illum elegit, quem Deo gratiorem eſſe cognoverat; &

quo

Digitized by Google

quo ad finem denique ſolum Dei beneplacitum puriſſime intendit, ac quæſivit.

Dubium II.

In quo conſiſtat perfectio hominis?

III. Cum perfectionis naturam Authores diverſimode explicent, & alii quidem dicant, eam in perfecta conformitatis voluntatis humanæ cum divina, alii in perfecta quotidianarum actionum tranſactione, alii in illis Davidicis verbis: *declina a malo, & fac bonum*: (Pſal. 33.) alii denique in hoc, ut homo Dominum Deum laudet, revereatur, & amet, eique ſerviens ſalvus fiat, conſiſtere; dubitat Philothea quænam ex his opinionibus præferenda, & in praxi tenenda ſit.

Solutio.

IV. Reſpondet Aſceta, etſi Authores his verbis diſcrepent, omnes tamen in ſubſtantia convenire, faterique debere, perfectionem in charitate conſiſtere, ſed quia non omnes ſatis cognoſcere videbantur, in quo conſiſtat charitas, ideo conati ſunt clarius eandem per modos paulo ante indicatos explicare, ex quibus tamen omnibus modis iſte, quo dicitur, charitatem in eo præcipue conſiſtere, ut quis ſemper id faciat, quod Deus vult, quomodo vult, & quia vult (quem P. Rodriquez, & P. Vincentius Caraffa inſinuant) præ cæteris aptus & facilis videtur ad naturam perfectionis, & charitatis explicandam; & quidem ob tres cauſas. 1. Quia diſtinctius charitatis officia explicat, quam alii; nam, licet dicas, charitatem in perfecta conformitate voluntatis humanæ cum divina conſiſtere, aut in perfecta tranſactione quotidianarum actionum, adhuc tamen explicandum reſtat, quando vel voluntas perfecte conformata, vel opera quotidiana perfecte tranſacta dici debeant, quod quidem hic modus clarius explicat, dum ait, tum perfectam laudem, ſervitium, & amorem Dei exhiberi, quando actiones in ſubſtantia, modo, & fine, divino beneplacito conformes habentur; quomodo enim aut opus ſuum Artificem perfectius laudare; aut ſervus perfectius ſervire; aut ſponſa ſponſum perfectius amare poſſunt, quam ſi ſemper agant, quæ, quomodo, & quia Artifici, Domino, ſponſo maxime placent. 2. Quia ex hoc ipſo modo explicandi perfectionem, facile colligitur, quantum aliquis in perfectione profecerit; cum enim quilibet ex his tribus actibus alios ſub ſe gradus contineat, & *quo ad ſubſtantiam* quidem ille cenſeatur magis Deo placere, in quibus homo plus abſtinet, aut ſuſtinet, aut quæ non ad propriam dumtaxat, ſed alienam etiam ſalutem ordinantur; *quo ad modum* vero Deo magis placeat, qui diligenter, alacriter, & conſtanter operatur; & quo ad *finem* denique magis placeat, qui minus de ſolatio, præmio aut laude humana pro operibus ſuis quærit, aut admittit, facile patet, tanto majorem quemque in perfectione progreſſum feciſſe, quanto perfectius gradus hos aſſignatos impleverit. 3. Quia idem percommode etiam oſtendit, quomodo quivis in ſuo ſtatu perfectus eſſe poſſit, atque adeo omnes a Chriſto per illa verba Matth. 5. ad perfectionem invitati ſint: *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Etſi enim multi excuſare ſe poſſint, quod non poſſint varias auſteritates aliaque opera valde ardua ſuſcipere, nemo tamen excuſare ſe poteſt, quod non poſſit facere, quæ vult Deus, & quomodo vult, & quia vult, cum Deus nihil ab homine ultra vires & ſtatum illius exigat, & (Lib. 1. de imit. c. 11.) ut bene Thomas Kempenſis advertit; magis penſet, ex quanto quis agat, quam quantum faciat.

Dubium III.

Cur tres viæ perfectionis aſſignentur.

V. Cum perfectio, ut dictum paulo ante, in perfecta operum quotidianorum abſolutione conſiſtat, dubitat Philothea; quæritque cur Aſcetæ eamdem in triplicem viam, purgativam ſcilicet, illuminativam, & unitivam dividant?

Solutio.

VI. Reſpondet Aſceta, id fieri, quia per has tres vias natura & officium perfectionis percommode aſſignatur: Nam ſicut in omni via tres quodammodo termini reperiuntur, nempe terminus a quo diſceditur: terminus ad quem tenditur; & terminus intermedius, per quem ambulatur: ita & in ambulatione ſpirituali tres ſimiles termini reperiuntur; nempe peccatum, a quo recedere oportet; id quod per viam purgativam obtinetur: Virtutes, per quas tranſire & pervenire ad ultimum finem neceſſe eſt, uti per viam illuminativam contingit: Et tandem Deus, ad quem poſſidendum, velut terminum tota ambulatio ſpiritualis inſtituitur; quod per viam unitivam impetratur. Quæ ſane tres viæ clare jam olim a S. Davide Pſalm. 33. indicatæ (Pſ. 33.) ſunt, dum dixit: *Quis eſt bomo qui vult vitam? diligit dies videre bonos? Diverte a malo* (id eſt, peccato, quod unice disjungit, & minuit poſſeſſionem ſummi boni, atque adeo proprie malum vocari poteſt) *& fac bonum* (id eſt, virtutes, quæ ſolæ proprie rationem veri boni continent). *inquire pacem* (id eſt, unionem cum Deo, per quam ſolam vera pax obtinetur) & *perſequere eam.*

Dubium IV.

An non perfectio ex aſpera tractatione corporis recte colligatur.

VII. Cum paſſim ii, qui corpus crebris caſtigationibus affligunt, conſolationibus divinis abundant, & virtutibus variis ſunt ornati, ab hominibus perfecti & ſancti habeantur, dubitat Philothea, an non in illis potius perfectio conſtitui dicatur.

So-

Digitized by Google

Solutio.

Caſſian. coll. 5. VIII. Reſpondet Aſceta ex Caſſiano: *Jejunia, vigiliæ, meditatio Scripturarum, nuditas ac privatio omnium facultatum, non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt; quia non in ipſis conſiſtit diſciplinæ finis, ſed per illa pervenitur ad finem.* Unde ſicut non ille dicitur bonus Artifex, qui bona inſtrumenta habet, ſed qui peritus illis uti novit; ita nec ille perfectus cenſeri debet, qui ejuſmodi aſperitates velut inſtrumenta perfectionis ſuſcepit, ſed qui eaſdem ad debitum finem, ſcilicet charitatem perfectam obtinendam, ordinare didicit. Sed neque ex viſionibus & conſolationibus perfectionem recte colligi, ut recte Thom. Kemp. l. 3. de Imit. cap. 7. Thomas Kempenſis advertit dicens: *Merita* (atque adeo & perfectio velut radix, & cauſa meritorum) *non ſunt ex hoc æſtimanda, ſi quis plures viſiones & conſolationes habeat, vel ſi peritus ſit in Scripturis, aut in altiori ponatur gradu; ſed ſi vera fuerit humilitate fundatus, & divina charitate repletus:* Si Dei honorem pure & integre *ſemper quærat; ſi ſeipſum nihil reputet, & in veritate deſpiciat, atque ab aliis etiam deſpici & humiliari magis gaudeat, quam honorari.* Unde altiſſime menti ac memoriæ imprimenda eſt veriſſima ſimul & notatu digniſſima ejuſdem Aſcetæ doctrina: *Si dederit homo omnem ſubſtantiam ſuam, adhuc nihil eſt: Et ſi fecerit pœnitentiam magnam, adhuc exiguum eſt, & ſi apprehenderit omnem ſcientiam adhuc longe eſt: & ſi habuerit virtutem magnam, & devotionem nimis ardentem, adhuc multum ſibi deeſt, ſcilicet unum, quod ſumme ſibi neceſſarium eſt, quid illud? ut omnibus relictis ſe relinquat, & a ſe totaliter exeat, nihilque de privato amore retineat; cumque omnia fecerit, quæ facienda noverit, nihil ſe feciſſe ſentiat.*

Dubium V.

Quid ſit omnia relinquere?

IX. Poſtquam Philothea in priori ſolutione intellexit, ad perfectionem requiri, ut omnibus relictis, ſe ipſum quis etiam relinquat, dubitat, an ad hoc ſufficiat, ut parentes, conſanguineos, domos, & divitias &c. relinquat, ut dicere cum Apoſtolis queat: *Ecce nos reliquimus omnia.*

Solutio.

X. Reſpondet Aſceta, non ſufficere, ſed triplici in occaſione omnia relinquenda eſſe. Prima eſt, quando ad Religionem venimus; tunc enim omnia, quæ paulo ante commemoravimus, relinquenda ſunt juxta illud Chriſti: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, & ſequere me.* Matth. 19. Unde ſequitur, quemvis Religioſum amore Chriſti, qui, cum dives eſſet propter nos egenus factus eſt, ſe per votum paupertatis voluntarie mendicum pauperrimum conſtituere, atque adeo, ſicut mendici in omnibus rebus, præcipue tamen in victu, veſtitu, habitatione, viliſſima uſurpare, immo non raro etiam neceſſariis carere coguntur, ita id ipſum etiam Religioſum, paupertatis amatorem, obſervare debere; nam ut recte quidam Sanctus apud Rodriquez dixit, pauperem eſſe, nihil habet laudis, niſi cum pauperrimus ſuam paupertatem in amoribus habet, & quæcumque ipſi incommoda ſe offerunt, lætus propter Chriſtum ſuſtinet. Secunda occaſio eſt, quando ab uno loco aut officio ad aliud mittimur. Hic enim vero oportet ſpecialiter iterum, & magno cum affectu dicere: *Ecce nos reliquimus omnia*; Habuit forte aliquis in priore loco, & officio multos Auditores, diſcipulos, aut alias perſonas, aut commoditates, ex quorum conſortio, & familiaritate, aut inſtructione non modicum ſolatium hauriebat: verum cum Deus per Superiores alio vocat, mox relictis omnibus ſequi oportet vocantem Deum. Sic S. Franciſcus Xaverius egit, quando ad remotiſſimos Indos proficiſci juſſus, mox ſolo Breviario inſtructus iter arripuit, ſic venerabilis Pater Petrus Faber a S. Ignatio Romam vocatus mox paruit, licet ſciret, ex ſuo ad locum imperatum diſceſſu ſpem maximi fructus præciſum; & valetudinem primum recuperatam graviter læſum iri, ipſumque periculum mortis imminere, & quod caput erat, ipſos etiam Principes, Proceres, Reſpublicas de eo retinendo laborare. Sed quod illuſtrius exemplum requirere poſſumus quam ipſius ſacratiſſimæ Chriſti Familiæ, quæ, licet ſciret, quam duros & infeſtos hoſpites in Ægypto habitura, & quam multa graviaque incommoda eſſet paſſura, ipſa adhuc, qua ab Angelo monita fuerat, nocte ſurgens ad locum deſtinatum iter inſtituit. Tertia occaſio eſt, ut, quando ab uno opere ad aliud vocamur, omnia alia negotia, & curas relinquamus, & nos totos operi, ad quod vocamur, accingamus; hoc enim eſt, quod regula comm. 15. jubet, dum ait: Signo campanæ conſtitutis horis audito, omnes ſtatim vel imperfecta littera relicta, ad id, ad quod vocantur, ſe conferant. Et hæc ſane occaſio præcipue oſtendit, an omnia & præcipue voluntatem noſtram reliquerimus; Unde merito de illa dicere poſſumus, quod Thomas Kempenſis lib. 3. cap. 26. dixit; *Domine, hoc opus eſt perfecti viri, numquam ab intentione cæleſtium animum relaxare, & inter multas curas, quaſi ſine cura tranſire, non more torpentis; ſed prærogativa quadam liberæ mentis, nulli creaturæ inordinata affectione adhærentis.* Et ſane quantopere ſibi placeat hæc relictio, quantumque conferat ad profectum & meritum augendum, non uno argumento & miraculo Chriſtus oſtendit; cur enim imperfectam litteram ab obediente Religioſo relictam, aureo charactere complevit? Cur Moniali, quæ ipſum in forma Pueruli ſibi apparentem ad opus obedientiæ vocata reliquit, poſtea redeunti in forma adulti juvenis apparuit, niſi ut oſtenderet, quantopere in meritis & profectu creſcant ii, qui tam celerem in ſimilibus caſibus obedientiam præſtant. Suadet ergo Philotheæ Aſceta, ut quoties ab uno loco aut opere ad aliud vocatur, imaginetur

ſibi

ſibi ſe Chriſti vocem audire illa Sponſi Cant. c. 2. verba dicentis: ***Surge*, *propera*, *amica mea*, *columba mea*, *formoſa mea*, *ac veni*.** Sed & S. Mariam Magdalenam imitetur, quæ ubi audivit a Martha ſorore ſua: ***Magiſter adeſt*, & *vocat te*:** ſurrexit cito, & venit ad eum. Similiter ergo & ipſa Philothea, quamprimum vocem aut campanam alium ad locum vel opus vocantem audiverit, ſurgat cito, & non corpore dumtaxat, ſed animo etiam Chriſtum vocantem ſequatur, id eſt, totis viribus illud perficiat; ſic enim cum veritate dicere poterit: Ecce nos reliquimus omnia.

Dubium VI.

An peccata ex fragilitate admiſſa perfectioni obſtent?

XI. Cum experiatur Philothea quotidie, ſe in aliqua peccata venialia ex fragilitate labi, nec ullam ab illis liberationem omnimodam ſperare queat, dubitat, & quærit, an ejuſmodi peccata perfectioni non obſtent.

Solutio.

XII. Reſpondet Aſceta, ſicut non ſtatim perfectus cenſendus eſt, qui nullas in ſe, aut certe non multas culpas deprehendit; ita nec illum viciſſim ſtatim argui debere perfectionem non aſſecutum, qui aliquoties ſe ex fragilitate in peccata venialia labi advertit; ſicut enim domus illa mundiſſima dicitur, quæ, quamprimum aliquis ſordidis pedibus ingreſſus eſt, ſtatim eluitur, & purgatur; & ſicut Dux militaris, ſi conſtanter hoſtem impugnet, & vellicet, egregii Ducis nomen obtinet, licet eum non omnino expugnet, & deleat; immo interdum minus feliciter pugnet, ſic perfectus cenſeri quis poteſt, etiamſi interdum in venialia aliquot peccata ex fragilitate labatur. Nam ut recte iterum Kempenſis Aſceta lib. 1. c. 3. dixit: *Omnis perfectio in hac vita quamdam imperfectionem habet annexam*; & ut S. Hieronymus in epiſt. ad Cellantiam ait: *Hæc una præſentis vitæ perfectio eſt, ut te imperfectum agnoſcas.*

Dubium VII.

An ſummam perfectionem mox ab initio ſui ingreſſus in Religionem ſectari liceat?

Sap. c. 7. XIII. Audiens Philothea, quod de perfectione recte dicatur illud Salomonis: *Omnia bona mihi pariter venerunt cum ea*; vehementer aſpirat ad ſummam perfectionem aſſequendam, dubitat tamen, an prudenter ſic agat; quare hoc dubium Aſcetæ proponit.

Solutio.

S. Bern. in 7 de S. Andrea. S. Laur. Juſt. in præm. de grad. perf. XIV. Reſpondet Aſceta, deſiderium quidem per ſe laudabile eſſe, ſed ſi uno quaſi impetu & conatu perfectionem aſſequi velit, non modice eam errare; nam, ut S. Bernardus ſapienter advertit: ***Nemo repente fit ſummus***, & *aſcendendo, non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ*. Quod confirmans S. Laurentius Juſtinianus. *Quiſquis*, ait, *in ſpirituali exercitio cupit perfectionis culmen attingere, juxta Prophetæ admonitionem, aſcenſionis ſibi in corde componat gradus, per quos de virtute in virtutem proficiens, ipſum Deum ex parte comprehendere valet, a quo pleniſſime comprehenſus eſt*. Hinc S. Paulinus Epiſcopus ait: *Chriſtus ſicut in illo homine, quem geſſit, ita in noſtris mentibus quoſdam gradus corporeæ ætatis exequitur, naſcitur, creſcit, roboratur, ſeneſcit, ſed orandus, ne in nobis diu aut jugiter parvulus, aut infirmus, aut pauper ſit*. S. Paul. in ep. 4. ad Sever. Suadet proin Aſceta Philotheæ, ut meminerit, tria eſſe oſcula, quibus oſculari ſponſum ſuum debet ſponſa ſpiritualis, quorum primum eſt pedum oſculum (per quod via purgativa indicatur) alterum oſculum manuum (viam illuminativam ſignificans) tertium oſculum oris, & tunc per oſculum hoc viam unitivam ad perfectam cum Deo unionem, & familiaritatem pervenit. Suadet item, ut ſe ad perfectionem velut regale convivium invitatam credat, adeoque conſilium Chriſti ſequatur dicentis: *Cum invitatus fueris ad nuptias recumbe in noviſſimo loco, ut, cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi; Amice, aſcende ſuperius, & erit tibi honor coram diſcumbentibus*. Luc. c. 14. Hinc recte quidam dixit, laborandum Religioſo eſſe, ut de eo dici queat: *Principium friget, medium tepet, ultima fervent. Der anfegan Kalt, das Mittel vvalt, das Ende d' Hitz halt*. Cavendum vero, ne e contrario dicatur: *Principium fervet, medium tepet, ultima frigent. Der Anfang vvram; das Mittl arm, das End daſs Got erbam*.

Dubium VIII.

De regularum obſervatione procuranda.

XV. Propoſuerat quondam Philothea vocationi ſuæ plene ſatisfacere, & verum ſpiritum ſuæ Religionis aſſequi; ſed fragilitatis & inconſtantiæ ſuæ memor, dubitat, an eo pervenire queat: quare dubium hoc Aſcetæ ſolvendum proponit.

Solutio.

XVI. Reſpondet Aſceta, diffidere eam non debere, eo quod Deus, qui velle dedit, eam ad hanc Religionem vocando, etiam perficere dare ſoleat, id eſt, gratiam efficacem ad reſpondendum vocationi. Quare audacter eam opus aggredi debere, induſtriamque artificum illorum imitari, qui, ubi perfectam aliquam imaginem proponere decreverunt, de forma bona (*ein Modl*) ſibi proſpiciunt, in eamque aurum vel argentum, aut aliam materiam infundunt; talis autem forma ſunt regulæ ſui Ordinis, de quibus cum veritate dici poteſt, quod quidam Pontifex de regulis Societatis dixit: *Date mihi virum, qui has regulas exacte obſervet; & ego eum vivum canonizabo*.

§. II.

§. II.

Dubia circa viam purgativam.

Dubium I.

DE PECCATIS.

An omnia peccata venialia vitari queant.

XVII. CUm Philothea alicubi legiſſet, omnia peccata venialia collective accepta ſine ſpeciali Dei gratia vitari non poſſe, dubitat, quomodo talia peccata adhuc malitiam habeant, cum ea ſimul omnia vitare non ſit in poteſtate hominis.

Solutio.

XVIII. Reſpondet Aſceta, etſi non omnia collective accepta vitare poſſit, poſſe tamen ea disjunctive vitare; ſicut quis non poteſt viginti panes ante ſe poſitos collective acceptos una vice comedere, bene tamen disjunctive. Addit tamen, etſi non poſſit homo abſtinere a peccato, poſſe tamen ſatis longo tempore vivere abſque omni peccato, uti plurimis authoritatibus SS. Patrum, aliorumque Doctorum, & exemplis probat Lanciſius, ubi de S. Franciſco Xaverio, & B. Aloyſio refert, quod, licet ſæpe confeſſi ſint, tamen per ſemeſtre integrum nullam attulerint materiam, quæ pro veniali peccato agnoſci poſſet. Sed & ipſe Lanciſius ait, ſancte teſtari ſe poſſe, ſe in variis monaſteriis Romanis multarum Monialium hebdomatarias confeſſiones audiviſſe per multos menſes & annos, & tamen vix toto anno aliquod peccatum veniale in iis inveniſſe, licet certo ſciverit, eas nihil celaſſe. Nec obſtat, quod Prov. 24. dicatur: *Septies in die cadit juſtus.* Nam imprimis illa verba: *in die*: non reperiuntur in correctis Bibliis: Deinde illud verbum: *cadit*: non de caſu in peccatum, ſed varias ærumnas & calamitates, aliiſque malis pœnæ intelligunt non ſolum catholici, ſed etiam Hæretici Interpretes, ut apud eundem Lanciſium n. 55. videre eſt. Ubi etiam n. 42. oſtendit, S. Patres, quando dicunt; hominum vix una hora abſque reatu peccati venialis vivere poſſe, de vulgo & plebe juſtorum, non autem de perfectioribus intelligendos eſſe, ſicut & illud Gen. 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam ſuper terram*: & illud Pſ. 122. *Omnis homo mendax*: cum ſimili limitatione intelligenda ſunt; cum utique Noe non corruperit viam ſuam, & plures de facto tota vita ſua nunquam mentiti fuiſſe legantur.

Dubium II.

An defectus quotidiani ex fragilitate commiſſi multum angere nos debeant?

XIX. Advertens Philothea, ſe frequenter ex fragilitate in defectus quoſdam incidere, vehementem inde triſtitiam & anxietatem concipit; dubitat tamen, num bene ſic agat, ideoque ſolutionem hujus dubii petit ab Aſceta.

Solutio.

XX. Reſpondet Aſceta, narrando ei, quid S. Gertrudi contigerit, quæ propter minutiorem quendam defectum ſeſe multum arguens ac reprehendens, deſideravit, & petiit a Domino, ut illum penitus in ipſa emendaret, atque ab ipſa auferret, cui benignus Dominus blande reſpondit: Et quare velles, ut & ego magno honore privarer, & tu ingenti prœmio careres? nam grande nimis præmium lucraris, quotieſcunque illum vel ſimilem defectum recognoſcens, proponis de cætero eum vitare; & quandocumque quis ſtudet pro amore meo defectus ſuos devincere, tantum mihi honoris, & fidelitatis exhibet, quantum miles exhiberet Domino ſuo, ſi ſtrenue ſe ipſum in bello inimicis opponeret, eoſque viriliter expugnaret, atque proſterneret. Unde ſuadet ei, ut B. Aloyſii exemplum ſequatur, qui, ubi incidiſſet in ſimilem defectum, non inordinate triſtabatur, ſed dolebat de eo admiſſo, & ulteriorem illius diſcuſſionem ad examen differebat, dicere ſolitus, eum, qui nimis ob ſimiles defectus triſtatur, clarum indicium præbere, quod ſe ipſum non cognoſcat, alioqui enim certo ſibi perſuaſurum, mentem ſuam inculto agro, qui nihil niſi lolia & zizania proferat, ſimilem eſſe. Quare hortatur Philotheam Aſceta, ut talibus defectibus tamquam ſimo utatur, qui, etſi vilis & fœtidus ſit, tamen ſi ad arbores & prata fœcundanda adhibeatur, plurimam utilitatem confert; quod, & ipſa faciet ſi ex talibus defectibus occaſionem ſe humiliandi, & ferventius Deo ſerviendi, accipiat. Quem in finem proderit narrare, quod idem Bloſius de eadem Virgine Gertrude narrat his verbis: Orante eadem Virgine pro defectu cujuſdam perſonæ, quæ congregationi præerat, Dominus illi apparens dixit: Ego ex abundantia pietatis, dulcedinis, & dilectionis meæ divinæ, qua congregationem hanc elegi, permitto inhærere aliquos defectus etiam illis, qui præſunt: ut inde meritum congregationis augeatur. Nam multo major virtus eſt, ſubjici ei, cujus defectus cognoſcitur, quam alteri, cujus opera per omnia probata videntur. Ego ſino ſuperiores habere aliquos defectus, & ex diverſitate curarum quandoque maculari, ut magis humilientur: Subditarum meritum creſcit tam ex defectibus, quam ex profectibus earum, quæ præſunt: & ſimiliter meritum illarum, quæ bene præſunt, creſcit tam ex profectibus quam ex defectibus ſubditarum. Ex quibus verbis Gertrudis intellexit ſupereffluentem divinæ ſapientiæ pietatem, quæ tam ſubtiliter ſalutem electorum diſponit, permittens in eis eſſe defectus, ut ipſos ad majores ducat profectus. Videbatur itaque ſibi, quod etiamſi bonitas Dei numquam in alia re magis claruiſſet, quam in iſta, omnis tamen creatura Deum ſatis laudare non poſſet.

Inſinua. l. 1. c. 16.

Ibidem l. 3. c. 81.

Dubium III.

An defectus quotidiani divinam munificentiam ſuſpendant.

XXI. Cum Philothea quondam in levem impatientiæ motum incidiſſet, & tamen paulo poſt non modicam in oratione conſolationem ſenſiſſet, dubitavit, an non hæc conſolatio illuſio potius eſſet, utpote indignæ collata, ad quod dubium Aſcetæ propoſitum ſequens reſponſum accipit.

Solutio.

XXII. Reſpondet Aſceta, iterum narrando, quod S. Gertrudi evenit, quæ cum iterum incidiſſet in impatientiam, & tamen Deus benigniſſime eam viſitaret, tandem dixit ad Dominum: O dulciſſime Deus, quomodo potuiſti mihi nunc tam indignæ atque imparatæ tam conſolatoria tuæ dona gratiæ impertiri? Reſpondit Dominus: amor coegit me. Et illa: Ubi nam ſunt maculæ illæ a me contractæ per impatientiam, quam incurri, & aliquantulum verbis oſtendi? Ad quod Dominus: Ignis divinitatis meæ conſumpſit eas. Tunc illa: O clementiſſime Deus, quum toties gratia tua præveniat vilitatem meam, vellem ſcire, utrum prædicta impatientia, & ſimiles defectus, poſt mortem in anima mea purgari debebunt. Cui quum Dominus benigne diſſimulando non reſponderet, ipſa ſubjunxit: Vere Domine, ſi decor juſtitiæ tuæ exigeret ſponte & libens deſcenderem etiam in infernum, ut ego digniorem emendationem tibi pro culpis meis exhiberem; ſi vero naturali bonitati, & miſericordiæ tuæ magis congruit, ut maculæ meæ amore tuo prorſus conſumentur, atque ad nihilum redigantur, liberrime expoſcam, ut idem amor tuus ipſas animæ meæ maculas plene expurget. Dominus igitur ſolita pietate ſua petitioni & deſiderio ejus promptiſſime ſatisfecit. Quod ipſum etiam Aſceta apta ſimilitudine declaravit dicens, ſicut ſi mater filiolum vel ex natura, vel ex morbo debilem cadere videat, mox accurrit, erigit, ſolatur, ſaccharum aut pomum, ut a lacrymis abſtineat, aut ceſſet, porrigit; ſi vero petulantem filium ſæpius, ne in plateis oberret, admonitum cecidiſſe, & cum vulnere rediiſſe advertat, graviter iraſcitur, & verbera infligit; ita Deus ex fragilitate labentibus ſua dona potius, ſi caſum defleant, communicat, quam iraſcatur. Id quod eidem Gertrudi alias clarius Chriſtus ſignificavit, dum ei dixit: Cor divinum inæſtimabili dulcedine affici, quoties aliquis cum mœrore recolit, ſe per evagationem mentis, vel per verborum operumve inutilium diſſolutionem decidiſſe a Domino Deo ſuo, qui ipſum ſingulis horis ac momentis tam benigne beneficiis prævenit, & ſubſequitur. Intellexit, quod, quando homo corde compuncto apud ſe dicit hæc aut ſimilia verba: Heu me miſerum! quomodo tempus iſtud conſumpſi, quam parum Deo amatori meo intendi! & cum deſiderio proponit de cætero vitare hujuſmodi negligentias, atque offenſas: efficitur revera tabernaculum Dei, in quo tanquam in domo propria habitare dignatur Dominus ſummæ Majeſtatis. Sicque per ſanctiſſimam Filii Dei converſationem ſuppletur negligentia, & ſancta vita renovatur in homine fideli: atque fit gaudium in cælo, eo quod infinita Dei bonitas dignatur in anima vere pœnitente ſuas habere delicias.

Dubium IV.

Cur inutilibus maliſque cogitationibus Deus animam vexari patiatur.

XXIII. Philothea cum perpetuo inutiles ſibi, noxiaſque cogitationes incidere adverteret, admodum timet, ne per has Deo ſumme diſpliceat, dubitatque, an non in laqueum potius, quam commodum, ſint permiſſæ.

Solutio.

XXIV. Reſpondet Aſceta, ob tres cauſas ab ipſo Chriſto indicatas permitti ejuſmodi cogitationes & luctas. Primam indicavit, dum S. Birgittæ ob eas turbatæ dixit: Hæc vera eſt juſtitia, ut, ſicut prius delectabaris in vanitatibus mundi contra voluntatem meam, ita modo tibi moleſtæ ſint variæ perverſæque cogitationes contra tuam voluntatem. Verumtamen time judicium meum moderate & cum diſcretione: firmiter ſemper confidens in me Deo tuo. Certiſſime enim ſcire debes, malas cogitationes, quibus mens reluctatur, & quas deteſtatur, eſſe purgationem animæ, atque coronam. Si tu illas prohibere non potes, fer patienter ac voluntate eis renitere. Et quamvis ipſis non conſentias, time nihilominus, ne inde ſuperbias, & cadas: nam quicumque ſtat, ſolius Dei virtute ſtat. Secundam indicavit eidem his verbis: Ut homo intelligat infirmitatem, quam habet a ſe ipſo, & fortitudinem, quam habet a me, neceſſe eſt, ut quandoque permittatur pulſari pravis cogitationibus; quibus ſi non conſentit, illæ efficiuntur ei purgatio animæ & cuſtodia virtutum. Et licet valde amaræ ſint ad ferendum, ſanant tamen animam, & ducunt eam ad æternam vitam, quæ non poteſt haberi ſine amaritudinibus. Diligenter laborare debet anima, ne eis conſentiat, aut in eis delectetur. Nonnulli in initio converſionis ſuæ, alii in vitæ medio, atque alii in ſenectute gravius tentari permittuntur. Hinc Mater Dei eidem Birgittæ ait: Tu miraris cur in ſenectute tentationes tibi accreſcant, & eas modo ſentias, quas nec in juventute, nec in conjugio experta es. Hoc ideo fit, ut cognoſcas, te nihil eſſe, & nihil poſſe ſine Filio meo. Niſi enim ille te ſervaſſet, non eſt aliquod peccatum tam grave, quod non commiſiſſes. Tertio S. Gertrudi aperuit, dum ei revelavit, eas permitti, ut homo poſtea de triumpho felicius exultet, & majorem gloriam in cælo obtineat. Cognovit pleroſque eſſe eximios caſtitatis & puritatis ſectatores (quales fuerunt Apoſtoli Chriſti) qui ſuſpecta quidem

Lib. 7. c. 19. Rev.

dem omnia fugiunt, ſed ea, quæ ſuſpecta minime ſunt, rationabiliter admittunt. Et, niſi interea tentatione aliqua pulſentur, viriliter certando (adjuvante Dei gratia) ipſam tentationem devincunt: ſi vero interdum ex humana fragilitate aliquantulum ſuccumbunt, ſtudent hoc dignis pœnitentiæ fructibus delere. Hujuſmodi præliatores B. Auguſtinus exhortatur; *Attendite Sancti, quicumque pugnatis præliantibus loquor: intelligunt, qui pugnant; non me intelligunt, qui non pugnant. Vult homo caſtus, ut nulla omnino ſurgat in membris ſuis concupiſcentia adverſaria caſtitatis. Pacem vult, ſed nondum habet; quando enim ad illud ventum fuerit, ut nulla omnino ſurgat concupiſcentia adverſaria, nullus erit hoſtis, cum quo luctemur: nec expectatur ibi victoria, quia de hoſte jam victo triumphatur. Modo autem, quando caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus contra carnem, contentio eſt. Non quod volumus, facimus. Quare? Quia volumus, ut nullæ ſint concupiſcentiæ, ſed non poſſumus: velimus, nolimus, habemus illas; velimus, nolimus: titillant, blandiuntur, ſtimulant, infeſtant, ſurgere volunt, premuntur, nondum extinguuntur. Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem, ut non ea, quæcumque vultis, faciatis. Quid enim vultis, O Sancti, O boni præliatores, O fortes milites Chriſti, quid vultis? Ut non ſint omnino concupiſcentiæ malæ, ſed non poteſtis. Exercete bellum, ſperate triumphum. Facite, quod poteſtis, quod ait ipſe Apoſtolus alio loco. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ad obediendum deſideriis ejus: Non ait: non ſit peccatum: ſed non regnet; quamdiu vivis, peccatum neceſſe eſt eſſe in membris tuis: ſaltem illi regnum auferatur, non fiat, quod jubet.*

Dubium V.

An cognoſcere poſſit homo, ſe eſſe in gratia.

XXV. Legens aliquando Philothea verba illa: *Neſcit homo an amore, an odio dignus ſit*; vehementer angitur, cum ex una pate de veritate hujus ſententiæ non dubitet, ex altera vero parte hoc ipſo, quod nullius gravis peccati ſibi conſcius ſit, merito credat, ſe eſſe in gratia Dei conſtitutum.

Solutio.

XXVI. Reſpondet Aſceta cum Bloſio ſic loquente: Si bonæ voluntatis es, plurimum te conſolari, & exhilarare debet immenſus atque incomprehenſibilis amor, quem Deus habet erga homines. Noveris autem duplicem
Bloſius in Conſil. puſillan. eſſe ipſam Dei ad homines dilectionem: quarum alteram meritam, alteram immeritam dicere poſſumus. Merita illa eſt, quam bonis operibus, virtutum exercitatione, præceptorum Dei, & Chriſti conſiliorum obſervatione, conciliare nobis & poſſumus, & debemus. Immeritam vero illam dicimus, quam ab omni æternitate ex ſua natura Deus gratuitam prorſus atque immenſam ad nos habuit, quam ſane meriti non ſumus. Nonnullis quidem aliqua ex parte in hac vita occultatur merita Dei erga ipſos dilectio, ſicut Scriptura ait: *Neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit*, ſed hoc fit in bonum, maximamque ſalutem eorum, ut ſcilicet in bonis actibus, virtutumque ſtudiis tanto humiliores, conſtantiores ad finem uſque perſeverent, nec ſuperbia intumeſcant, vel negligentia diſſolvantur: quod accidere poſſet, ſi certo illis Dei erga ipſos dilectio conſtaret. Pie tamen credimus (ſalvo judicio melius ſentientium) illam Scripturæ ſententiam de vulgari dumtaxat, & imperfecto homine ſcriptam eſſe, non de eo, cujus ſpiritui teſtimonium perhibet ſpiritus veritatis, quod Filius Dei ſit ut dicit Paulus Apoſtolus. Neque enim ſcriptum eſt: Neſcit quiſquam, ſed, *neſcit homo*: id eſt, quatenus homo eſt, abſque teſtimonio ſpiritus Dei neſcit, utrum amore, an odio dignus ſit. Quod autem poſſimus aliquo modo certi fieri de merito erga nos Dei amore, etiam hæc verba Chriſti aperte teſtantur: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum*. Nam cum Deus diligat ſervantem mandata ſua, non omnino ambigimus, nos a Deo diligi, ſi præcepta illius ſermoneſque obſervamus. Plane ſi de noſtro erga Deum amore certi ſumus, etiam de ejus erga nos dilectione minime dubitamus. Ipſe enim dicit: *Ego diligentes me diligo*. Modis omnibus prorſus impoſſibile eſt, ut incomprehenſibilis Dei benignitas ſuum amorem deneget iis, qui eum vere diligunt. Et hæc ipſa merita dilectio, qua Deus nos ob ſibi exhibitum verum amorem complectitur, tam infinita ac vehemens eſt, ut non intellectum modo, ſed & omne deſiderium hominis ſuperet, nam multo amplius omnem Angelicum & humanum vincit amorem, quam ignis immenſus tenuiſſimam ſcintillam.

Dubium VI.

De Confeſſione.

XXVII. Cum Philothea aſſiduo dubitaret, an rite omnia peccata ſit confeſſa, & legitime ab iiſdem abſoluta; Ideoque frequenter hoc dubium, aut ſcrupulum potius Aſcetæ aperiret.

Solutio.

XXVIII. Reſpondit ille, cum Taulero apud Bloſium: Quod ad veniales, quotidianaſque culpas attinet (a quibus dum hic vivimus, omnino liberi eſſe non valemus) monendi eſtis chariſſimi, ne multum ſoliciti ſitis, neve perturbemini, ſi non omnes in confeſſione expreſſeritis: Illas humiliter ac ſerio *Bloſius in Conſil. puſillan.*
Deo confitebimini, & contrito devotoque corde vos reos coram eo accuſabitis. Sic enim iis, qui confeſſionibus audiendis adhibentur, nimis multum temporis non auferetur. Sane tales culpas generaliter expoſuiſſe ſatis eſt: cum mortalia dumtaxat peccata, & juxta quorumdam ſententiam etiam ea, de quibus dubium eſt, an mortalia ſint, ex Eccleſiæ præcepto, & neceſſitate confiteri obligemur. Ve-

nia-

Digitized by Google

nialia enim peccata multis modis delentur, puta contritione, dominicæ orationis prolatione, genuflexione, aquæ benedictæ aſperſione &c. Et iterum: Eorum, qui confeſſiones recipiunt, poteſtati & authoritati fides adhibenda eſt, ſicut & verbis dominicis, quibus ait; *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*. In veritate dico, chariſſimi, ubi quis peccata ſua rite confeſſus remorſum ex iiſdem in conſcientia patitur, multo melius fecerit, ſi hac in parte Deo confitendo, & fidem virtuti confeſſionis adhibendo, eadem denuo non confiteatur, quam ſi iteret confeſſionem. Oportet enim divinæ pollicitationi, & ipſi Deo confidere. Quod dum facit homo, habet illum veracem, credens haud dubie ſervaturum, quod ei in abſolutione promiſit.

Dubium VII.

De longis Confeſſionibus.

XXIX. Dum ſæpius advertit Philothea; alias perſonas tamdiu protrahere confeſſionem, quam tamen ipſa breviſſimo tempore abſolvit, dubitare incipit, & vereri, ne hoc ex defectu ſufficientis cognitionis peccatorum proveniat, quare idipſum dubium Aſcetæ aperit, ab eoque avide reſponſum expectat.

Solutio.

XXX. Reſpondet Aſceta, varias eſſe rationes, quas aliqui interdum Confeſſionem longius protrahunt, quarum tamen, quia vix ulla ipſam attingit, mirari eam non debere, ſi alii longius tempus, quam ipſa in confeſſione facienda inſumant. Ejuſmodi autem rationes eſſe poſſunt, quod alii generalem confeſſionem faciant; alii ſacrilegas confeſſiones a multis annis repetere cogantur: alii in magno luctu & tribulatione ſint conſtituti, quos proin, dum cauſam ſui luctus explicent, patienter audire, & variis rationibus ſolari oporteat: alii peccata ſua cum multis ambagibus & hiſtoriis enumerent, quas tamen Confeſſarius ſæpe, ne perturbet, aut contriſtet, corrigere non poteſt: alii, quia ob confeſſionem diu dilatam multas ſordes congregarunt, longiori etiam examinatione opus habent: alii ob varias obligationes faciendæ reſtitutionis, occaſionis vitandæ, conſuetudinis malæ deponendæ, acrioribus ſtimulis & inſtructionibus, qui tam brevi tempore adhiberi non poſſunt, incitandi ſunt: alii denique variis ſcrupulis & dubiis interdum graviter vexentur, quos eripere, ut perquam plerumque laborioſum eſt, ita longiorem etiam moram requirit. Ex quibus ſane rationibus ſatis apparet, non ſemper inutiliter & fruſtra confeſſiones protrahi, neque ſuo pede quempiam alios metiri debere, cum ſæpe ratio aliqua ex prædictis in altero locum habeat.

Dubium VIII.

An relapſus in imperfectiones arguat nullum profectum in perfectione.

XXXI. Advertens Philothea, ſe in antiquas ſemper imperfectiones recidere, merito dubitare incipit, an aliquem in perfectione profectum faciat, maxime cum nullum ſingulare indicium ullius profectus in ſe deprehendat.

Solutio.

XXXII. Reſpondet Aſceta, & in primis quærit, an ſi aliquis ab uno loco in alium ambulet, & ſæpius quidem cadat, ſed mox iterum reſurgat, & in itinere pergat, an, inquam, talis nullum progreſſum in itinere faciat, & propius ſemper ad locum deſtinatum accedat. Simili ergo modo Philotheam de ſuo profectu diſcurrere jubet, ſi poſt lapſum per pœnitentiam cito iterum reſurgat, & in ſtudio perfectionis alacriter pergat. Nec terrere debet, quod nulla ſigna profectus deprehendat; nam & hyeme nulla indicia fructificantis ſeminis deprehendimus, & tamen ex illo copioſam ſuo tempore meſſem reportamus. Idem ergo Philothea de ſuo ſemine ſeu ſtudio perfectionis ſperet.

Dubium IX.

De mortis deſiderio.

XXXIII. Cum aliquando gravibus tribulationibus, propemodum obruta eſſet Philothea, aliquoties mortem optavit, dubitat tamen poſtea, an licite id fecerit?

Solutio.

Reſpondet Aſceta, omnino id licite ab ea factum eſſe, cum ipſe etiam Sapiens dixerit: *Melior eſt mors, quam vita amara*. Hoc pacto videmus etiam mundanos homines, mortem a Deo non raro expetere, quod & ſine peccato facere poſſunt, cum enim tot ſint hujus mundi mala, licitum erit, ad exeundum ex illis, murtem deſiderare. Cur autem Deus mundum tot amaritudinibus impleverit, cauſam inter alias illam aſſignant Sancti, ne homines alias carnales, nimium amori ejus ſeſe implicarent, ſed corde in cælum fixo ſpirarent ad vitam alteram. *Ubi non erit luctus, neque dolor erit ultra*. Docet S. Auguſtinus voluiſſe Deum, ut hæc vita cito decurreret, quod moleſtiarum plena ſit, altera vero æternum duraret, & ut requies eſſet æterna. Et S. Ambroſius tantis malis, inquit, hæc vita repleta eſt, ut comparatione ejus; mors remedium eſſe putetur, non pœna. Hinc & Elias petivit animæ ſuæ, ut moreretur dicens: *Sufficit mihi Domine, tolle animam meam*. Sed & Judas Machabæus dixit: *Melius eſt mori in bello, quam videre mala gentis noſtræ, & Sanctorum*.

Eccl. c. 30. *Apoc. c. 21.* *S. Aug. ſ. 17. de SS.* *S. Ambr. to. 2. ſ. 7. ſup. Job.* *3. Reg. 19.* *1. Mach. cap. 3.*

Dubium X.

De mediis ad bonam mortem oppetendam.

XXXIV. Cum Philothea ſæpius audiſſet, & legiſſet, totam hominis ſalutem a felici morte pendere, decrevit ſerio efficaciſſima ad hunc finem media adhibere, quia tamen valde multa & diſparata hujuſmodi media aſſignantur a ſcriptoribus, dubitat, quodnam ex illis optimum eligendum ſit.

So-

Solutia.

Vita. XXXV. Reſpondet Aſceta, optime facturum ſi Joannis Berchmanni Soc. Jeſu Scholaſtici exemplum ſequatur, qui imminente mortis hora imaginem crucifixi; Roſarium, & Regularum Librum in manu ſumens dixit: *Cum his tribus libenter moriar*; nam fiduciam quidem ad paſſionem ipſe Chriſtus S. Edmundo adhuc puero ſuaſit. Quam efficax vero ſit B. Virginis patrocinium ad felicem mortem obeundam, innumera exempla teſtantur; hinc & ab Eccleſia in Salutatione Angelica ad hunc finem invocari jubetur. Ipſam denique regularum vel mandatorum divinorum ſedulam obſervationem, efficaciſſimum eſſe medium, præter experientiam quotidianam S. Aug. teſtatus eſt dicens: *Non poteſt male mori, qui bene vixerit*: hinc non immerito mors Echo vitæ vocatur. Quod Poeta confirmat canens:

S. Aug. de diſcip. Chr. c. 2.

Ut tibi mors felix contingat, vivere diſce:
Ut felix poſſis vivere; diſce mori.

Addunt alii miſericordiæ conſtans exercitium præcipue erga defunctos, eo quod S. Hieronymus alibi citatus teſtetur, non legiſſe ſe, aliquem fuiſſe mala morte defunctum, qui libenter opera charitatis exercuerit.

Dubium XI.

De Judicii extremi timore moderando.

XXXVI. Dum inter alia Philothea in ſequentia: *Dies iræ*, legeret iſta verba: *Quantus tremor eſt futurus, quando Judex eſt venturus, cuncta ſtricte diſcuſſurus*: vehementi timore corripitur, ideoque ſerio decernit, omnia media adhibere ad ſeveriſſimum Judicem placandum; dubitat tamen, quodnam ex pluribus præſcribi communiter ſolitis præferre debeat, idque ab Aſceta intelligere cupit.

Solutia.

XXXVII. Reſpondet Aſceta, duo ſe præcipue ſuadere. Primum ipſe Chriſtus indicavit dicens: *Nolite judicare, & non judicabimini: Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Expertus eſt medii hujus efficaciam Monachus, qui alioqui non admodum pius, hoc uno tamen charitatis actu inſtructus, lætus mortem obiit, omniaque ſua peccata a duobus juvenibus venuſtiſſimis paulo ante a ſe conſpectis deleta eſſe dixit. Alterum S. Paulus præſcripſit dicens: *Si nos ipſos dijudicaremus, non utique judicaremur. Peccata enim*, teſte S. Aug., *ſive, parva, ſive magna impunita eſſe non poſſunt, quia aut homine pœnitente, aut in judicio Deo puniente plectuntur. Ceſſat autem vindicta divina, ſi converſio præcurrat humana; amat enim Deus confitentibus parcere, & eos, qui ſemetipſos judicant, non judicare.* Hinc merito S. Bernardus exclamat; *Bonum judicium, quod me illi divino, diſtricto que judicio ſubducit & abſcondit.*

Luc. c. 6. Baron. ad ann. 599. n. 20.

Cor. 11.

S. Aug. ſer. 210.

S. Bern. ſ. 55. in Cant.

Dubium XII.

De Purgatorio vitando.

XXXVIII. Cum audiſſet Philothea, ad Purgatorium evitandum efficax valde medium eſſe, ſi quis ipſe prius multas animas liberare ſtudeat, eumque in finem omnia ſua opera quo ad fructum ſatisfactorium pro ipſis offerat, dubitat, an non contra ordinatam charitatem erga ſeipſam peccet, ſi hoc medio utatur; cupit ergo per Aſcetam ab hoc dubio liberari,

Solutio.

XXXIX. Reſpondet Aſceta, non deeſſe quidem aliquos Authores, qui ita ſentiant, ſed contrariam ſententiam communiorem & veriorem eſſe, utpote quam ipſe Chriſtus approbaſſe videatur, dum S. Gertrudi morti vicinæ, & quia omnia ſua opera pro animabus illis offerre ſolita fuerat, ne grave purgatorium ſuſtinere deberet: ſolicitæ dixit: Ut intelligas, quam grata mihi fuerit charitas tua, qua erga animas uſa es, remitto jam nunc omnes pœnas, quæ tibi ſubeundæ eſſent. Et qui pro uno ſpopondi centuplum, liberalitatem meam modo oſtendam, tuamque gloriam cumulabo: Unde Montfordus concludit, potius agere pro, quam contra charitatem, ſi hoc medio non utatur, utpote per quod beatitudo *certius, citius*, & *copioſius* obtineatur; ob quam cauſam aliqui etiam poſt mortem pro ipſis offerenda donant. Addit tamen idem Aſceta, ſuadetque Philotheæ, ut ſua opera cum adjecta conditione (ſi ad majorem Dei gloriam hæc oblatio conducat, eique magis) offerat: ſic enim errare eam non poſſe. Modum autem hunc Montfordus ſic præſcribit: Quantum divinæ voluntati conſentaneum eſt, ceditque ad majorem Dei gloriam, offero animabus in Purgatorio, quidquid ſatisfactorium a me per totam vitam fiet; offero ſuffragia, quæ pro me vivente fient, vel umquam pro me vita functo ab ullo quovis tempore fieri contigerit, hæc, inquam, omnia ad dictum finem offero, quantum a majore Dei gloria divinæque voluntatis beneplacito a me fieri poteſt.

Montfort. in tract. de miſ. anim. præſtanda.

Dubium XIII.

Quæ animæ prius liberandæ.

XL. Satisfactum quidem abunde per reſponſum præcedens eſt Philotheæ; dubitat tamen adhuc, quibus præcipue animabus ſua opera applicare debeat, cum varias hac in controverſia opiniones eſſe intellexerit,

Solutia.

XLI. Reſpondet Aſceta, ante omnia præferendam eſſe animam, pro qua ex præſcripto obedientiæ, vel ordinatæ charitatis opera noſtra offerre obligamur: tunc enim clare nobis de voluntate Dei conſtat. Hinc primo applicanda pro iis, pro quibus vel promiſſio noſtra nos obligat, vel pactum initum vel ordinis noſtri, vel noſtræ ſodalitatis regula, vel Superioris urget juſſio. Præterea ſuadet

pietatis virtus, ut nominatim oretur pro parentibus, cognatis, amicis &c. ſuadet obſervantia, ut pro ſuperioribus, Patribuſque ſpiritualibus; ſuadet gratitudo, ut pro iis, qui nobis quoquo modo benefecerunt, frequentius, ardentiuſque Deum, precemur; ſuadet æquitas, ut eorum quoque animas impenſius Deo commendemus, quibus olim peccandi occaſionem quoquo modo præbuimus: æquiſſimum enim eſt, ut, quos in purgatorii flammas quodammodo præcipitavimus, inde eoſdem omni ſtudio eripere contendamus. Cum vero hæ rationes deſunt mihi, ait Aſceta, ea præ reliquis placet devotio, quæ non proprii commodi ſtudio ducitur, ſed quæ primo loco divini honoris rationem habet ſemper, & ante omnia ad majorem Dei gloriam intenta eſt. Eſtque mihi perſuaſiſſimum, nihil animæ etiam meæ quæſtuoſius eſſe poſſe, quam illud unice ſpectare, quod e majore Dei gloria eſſe intellexero. Illam igitur animam mihi meis potiſſimum ſuffragiis, precibus & ſacrificiis juvandam ſeligo, quam a me potiſſimum juvari ad majorem Dei gloriam facit. Quod ſi duæ, vel plures animæ ſint, quas a me juvari perinde ad majorem Dei gloriam facit, ego illi potius hæc mea ſuffragia applico, quam graviora manent ſubeunda tormenta; cæteris enim paribus hoc magis charitati conſentaneum exiſtimo. Et quamvis mihi hæc anima nota non ſit, eſt tamen Deo notiſſima. Sed quid, inquies, ſi contingat, animam, pro qua tot orationes & ſacrificia offero, illis omnibus non indigere, vel aliter incapacem eſſe. Reſpondeo, ne hoc ullo umquam tempore contingere poſſit, ſtudioſe eſſe præcavendum hac vel ſimili clauſula: Volo autem, ut, ſi quid ex his ſuffragiis meis ſuperſit aut redundet, id omne cedat in bonum illius animæ, quam a me juvari ad majorem divini Nominis gloriam proxime facere Deus jam novit. Semper autem cavendum eſt, ut determinata fiat applicatio. Si tamen applicatio nulla a me fiat, oratio mea in finum meum convertetur. Quod enim alteri non dedero, a me ipſo tranſtuliſſe credendus non ſum, ſed mihi potius reſervaſſe.

Dubium XIV.

Quomodo viventes in infernum deſcendere debeamus?

XLII. Cum quondam audiſſet Philothea, ſuaderi ab Aſcetis, ut viventes in infernum deſcendamus, ne poſt mortem deſcendere in illum debeamus, dubitare cœpit, quomodo hoc fieri poſſit. Quare dubii hujus ſolutionem ab Aſceta petiit.

Solutio.

XLIII. Reſpondet Aſceta, hunc modum a S. Bernardo oſtenſum eſſe dicente: *E cella in cælum ſæpe aſcenditur, vix autem umquam e cella in infernum deſcenditur:* niſi ſicut Pſalmiſta dicit: *Deſcendant in infernum viventes, videlicet ne deſcendant morientes.* Hoc enim modo cellarum incolæ ſæpe deſcendunt (conſiderando videlicet, quod ibi ſit omnis boni abſentia, omnis mali præſentia, omnis pœnæ indeſinentia) ſicut enim reviſere ſolent gaudia cæleſtia, ut ea ardentius appetant, ſic & dolores inferni, ut horreant & fugiant.

S. Bern. ſerm. vit. ſolit.

§. III.

Dubia circa viam illuminativam.

Dubium I.

De virtute in genere.

XLIV. Cum Philothea tum a Regulis ſuis, tum a Patribus ſpiritualibus frequenter excitata fuiſſet ad ſolidas virtutes ſectandas, neſciat autem, quænam ſolidæ virtutes cenſeri debeant, dubitare incipit, an ullam ejuſmodi virtutem poſſideat quare dubium hoc ſibi ſolvi petit.

Solutio.

XLV. Reſpondet Aſceta, cum ſolidum a ſolo denominationem accipiat, eo quod ſicut ſolum fixum & immobile permaneat, recte virtutem ſolidam dici, quæ adeo conſtans eſt, ut non tantum proſperitatis, ſed etiam adverſitatis tempore exerceatur; hinc aliqui virtutem proponunt per emblema rupis in medio mari extantis cum hac inſcriptione: *Nec flamine* (id eſt, favoribus ac blanditiis) *nec flumine* (id eſt, adverſitatum ac perſecutionum fluctibus & procellis) *nec fulmine* (id eſt, tribulationibus a Deo immiſſis) moveri ſe, & a ſuo exercitio abſterreri ſe ſinit. Alii vero per ſimilitudinem faciei fucatæ (*angeſtrichen*) & naturaliter pulchræ, diſcrimen inter fucatam & ſolidam virtutem explicant; ſicut enim fucata facies aqua calida ſuperfuſa colorem, & cum hoc etiam decorem amittit; naturaliter pulchra autem non modo per talem aquam non amittit coloris venuſtatem, ſed auget; ita vera virtus in infirmitatibus & adverſitatibus perficitur, falſa vero deficit, & vitium ſuum prodit. Hinc de juſto ſeu virtuoſo homine Eccleſia canit: *Juſtus ut palma florebit*, quia ſicut palma, quo magis deprimitur, tanto celerius iterum aſſurgit, atque adeo premi, non opprimi poteſt.

Dubium II.

Cur omnis gloria Filiæ Regis ab intus?

XLVI. Dum Philothea Pſ. 44. in Officio B. Virginis recitat, illaque verba: *Omnis gloria Filiæ Regis ab intus*: conſiderat, dubitare incipit, quomodo hoc verum ſit, cum ſponſæ terreſtres gloriam ſuam potius in externis ornamentis veſtium, gemmarum, auri & argenti, ac favore & æſtimatione hominum ponant.

Solutio.

XLVII. Reſpondet Aſceta, id ideo dici, quia tota gloria & perfectio hominis conſiſtit in operibus bonis & perfectis; hæc autem bonitatem ſuam ab intentione præcipue deſumunt juxta vulgare axioma:

Quidquid agant homines, intentio judicat omnes:

Cum ergo intentio occulta in animo lateat, hinc merito gloria & perfectio animæ juſtæ ab in-

intus oriri dicitur. Unde recte S. Greg. dixit: *S. Greg. h. 11. in Ev. Matt. c. 6.* *Sic ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut & de bono opere præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum.* Hinc & Chriſtus monuit. *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus; alioqui mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.*

Dubium III.

Cur ſola virtus Mater gloriæ dicatur?

XLVIII. Legerat quondam Philothea in libro quodam hanc S. Bernardi ſententiam: *S. Bern. in Cant.* *Sola virtus mater gloriæ eſt. Sola enim eſt cui gloria jure debetur, & ſecure impenditur. Quæ autem eſt ſine virtute gloria, profecto indebite venit, propere affectatur; periculoſe captatur;* De cujus ſententiæ veritate valde dubitare incipit, eo quod paſſim videat homines ob alios titulos, quam propter veritatem, honorari.

Solutio.

XLIX. Reſpondet Aſceta, cum honor ſit reverentia exterior, quæ alicui ob excellentiam defertur; excellentia autem cujuſque rei a poſſeſſione ſui finis deſumatur; finis autem hominis ſit bene, & ſecundum rationis & voluntatis divinæ dictamen vivere; hoc autem ſola virtus præſtet, merito ſola virtus mater & cauſa gloriæ dicitur. Quod & Romani jam olim agnoverunt, dum duo templa ædificari curarunt, unum Virtuti, alterum Honori, ſed tali modo, ut nulli ad templum Honoris acceſſus pateret, qui non per templum Virtutis prius tranſiiſſet. Quando ergo honor paſſim ob alios titulos confertur, non verus, ſed falſus honor cenſendus eſt; uti recte Seneca indicavit dicens: *Seneca in epiſt.* *Nemo eorum, quos divitiæ, honoreſque in alto faſtigio ponunt, magnus eſt. Quare ergo magnus videtur, cum baſi ſua illum metiris. Minimus eſt pumilio, licet in monte conſtiterit. Coloſſus magnitudinem ſervabit, etſi in puteo conſtiterit. Hoc laboramus errore, quod neminem æſtimamus ex æquo; cum vero velis æſtimationem hominis inire, & ſcire qualis ſit, nudum inſpice: ponat patrimonium, honores, & alia fortunæ mendacia, corpus ſuum exuat, & animum intuere qualis ſit, quantuſve, alieno an ſuo magnus.* Unde & Ariſtoteles dicere ſolebat: Qua in civitate non maximus virtuti honor tribuitur, in ea optimus civitatis ſtatus ſtabilis & firmus eſſe nullatenus poteſt.

Dubium IV.

Cur virtus optima pars hominis dicatur.

L. Cum in Feſto Aſſumptionis B. Virginis Philothea in Evangelio hæc verba: *Maria optimam partem elegit; quæ non auferetur ab ea;* legi audiviſſet, dubitare incepit, quidnam Chriſtus per optimam partem intellexerit, quare id ſibi ab Aſceta indicari petiit.

Solutio.

LI. Reſpondet Aſceta, id ipſum indicari per occaſionem ex qua Chriſtus hæc verba protulit, ſcilicet quando Magdalena ſecus pedes Domini ſedebat, per hoc indicare volens, ſolam ſubjectionem, qua quis Deo ſe ſubjicit, eique adhæret (id quod per virtutem maxime præſtatur) optimam eſſe partem illius; hæc enim ſola eſt, quæ auferri ab eo, niſi volente, non poteſt; hinc S. Bernardus recte dixit: *Veræ divitiæ non opes ſunt, ſed virtutes, quas ſecum conſcientia portat, ut in perpetuum dives ſit; opera enim illorum ſequuntur eos.* *S. Bern. ſ. in ſer. Epiſt. c. 1. Enc.* Sed & ſapienter Epictetus: *Memento, ſi ea, quæ naturæ ſerviunt, libera putaris, & aliena pro tuis habueris, fore ut impediaris, lugeas, perturberis, Deos homineſque accuſes. Sin id ſolum tuum exiſtimaris, quod tuum eſt, aliena vero, ut ſunt, aliena, te nemo coget umquam, nemo impediet, neminem accuſabis, neminem criminaberis; nihil ages invitus, nemo lædet, inimicum non habebis, neque enim ullam calamitatem accipies. Verbo, beatus & felix eris.*

Dubium V.

Cur virtus ſit optimus cultus Dei?

LII. Cum legiſſet quondam Philothea in libro quopiam hanc Senecæ ſententiam: *Optima vita pulcherrimus Numinis cultus eſt:* dubitavit, an veritati conformis ſit hæc ſententia, cum utique plures alii, Deoque gratiores modi colendi Deum reperiantur.

Solutio.

LIII. Reſpondet Aſceta, veriſſime id a Seneca dictum eſſe, eo quod optima vita, ſeu ex virtute tranſacta omnes veri cultus proprietates in ſe contineat. Eſt enim 1. *ampliſſimus*, id eſt, univerſas hominis actiones complectens, utpote quæ omnes per intentionem ſolius divinæ gloriæ procurandæ ad Dei cultum referantur. Eſt 2. *Puriſſimus*, cum bonum non ſit niſi ex integra cauſa, atque adeo optima, & virtuoſa vita nullum defectum aut peccatum admittat. Et 3. *conſtantiſſimus* ſeu *perpetuus*; quia hoc ipſo, quod omnes actiones, etiam ſomnos, ad Dei cultum, ut dictum eſt, referantur, recte diu noctuque perſeverare dicitur. Hinc merito Alphonſus Rodriquez de hoc cultu ſic diſcurrit: Solemnem atque ordinarium in Societate noſtra eſt, ut appetente peculiari aliquo vel tempore, vel Feſto Pentecoſtes v. gr. Paſchatis, Adventus Dominici, Quadrageſimæ, & ſimilibus, in collationibus ſpiritualibus petant Fratres, & quidnam devotionis aſſumere poſſint, ad diem vel tempus illud quam ſanctiſſime exigendum; ſolent autem, ut fit, afferri plurima, & quidem bona omnia. Sed ego id unum reſpondeo: Perfice te, mi frater, in eo, quod habes præ manibus, quodque tractas quotidie; eaſcinde defectus tuos, imperfectioneſque circa iſta ordinaria, & elabora, ut quæ facis, facias quam optime ac perfectiſſime, & quotidie melius ac

Digitized by Google

melius, & præparaveris te optime ſanctiſſimeque; neque aliud, quod adjicias, ſupereſt quidquam.

Dubium VI.

De Fide.

LIV. Audiens quondam Philothea S. Thereſiam dixiſſe, omnes noſtras imperfectiones, & peccata ex vivæ fidei defectu oriri, dubitat de ſententiæ hujus veritate, cum multi de peccatis variis ſe accuſent, qui tamen firmiſſimi ſunt in fide Catholica retinenda.

Solutio.

LV. Reſpondet Aſceta, facile illam veritatem hujus ſententiæ intellecturam, ſi bene apprehenderit, quid S. Thereſia per fidem vivam intellexerit, nimirum talem, per quam aſſiduo in mente & memoria recenti habeamus quoſdam articulos fidei ad malum fugiendum, bonumque faciendum ſingulariter conducentes, quales præ aliis ſequentes quatuor cenſeri poſſunt: *Deus ubique præſens eſt, & intima cordis cognoſcit*. (Quis enim ob hanc præſentiam tactu ob oculos verſantem non horreret aliquod peccatum admittere? *Nemo bonus niſi Deus*) quis enim amplecti dignaretur bonum creatum, ſi firmiter crederet, ſe in Deo, velut fonte, omnia bona infinities perfectius poſſidere: (*Quidquid accidit hominibus, ex voluntate Dei ſapientiſſime omnia in bonum illorum ordinantis, provenit*, quis enim in hanc veritatem vivaciter credens, non perfectiſſime ſe voluntati divinæ conformaret)? *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. (Quis enim hoc ſibi firmiter perſuadens, proximum offendere auderet, & non potius omnia charitatis obſequia cum ſumma alacritate præſtaret)? Hinc non immerito Joannes Avila dicere ſolitus erat, pleroſque homines aut carcere Inquiſitionis, aut cavea ſtultorum dignos eſſe. Si enim credunt ea, quæ fides de altera vita docet, & tamen toties peccare audeant, ſtulti profecto ſunt, & ſtultorum cavea digni: ſi autem non credant, hoc ipſo carcere Inquiſitionis concludi merentur.

Dubium VII.

De Spei virtute.

LVI. Legens aliquando Philothea ſententiam Ludovici Granatenſis dicentis; *Nihil Omnipotentiam Dei clariorem reddit, quam quod omnipotentes faciat eos, qui in ſe ſperant*: Non poterat ſibi imaginari, quomodo hoc verum ſit, cum omnipotentia, utpote ens infinitum nulli creaturæ competere poſſit; ſed ſoli Deo ſit propria.

Solutio.

LVII. Reſpondet Aſceta, duplicem eſſe Omnipotentiam *intrinſecam*, quæ velut proprietas ex ipſa natura ſecundum noſtrum modum loquendi emanat, & hæc recta ſoli Deo convenire dicitur. Et *extrinſecam*, quæ ratione alieni & extrinſeci auxilii competit, & de hac intelligendus eſt Granatenſis; cum enim Deus ſuum auxilium promiſerit ſperantibus in ſe, hoc ipſo tantum quiſquis poteſt per Deum, quantum poteſt Deus per ſe. Hinc S. Paulus dixit: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*. Sed & Ipſe Chriſtus quondam S. Mechtildi dixit: *Perplacet mihi videre homines confidentes de mea bonitate; talis enim quicumque eſt, & in hoc perſeverat, ſingulariter eum in hac vita remunerabor, & in altera uberrimam ei mercedem conferam: Et quanto plus de me confidet, tanto plus etiam a me conſequetur: impoſſibile enim eſt, ut, quod quis ſancte de me credit, & conſequi ſperavit, non obtineat, cum hoc ipſum ergo promiſerim. Mihi igitur fidat, qui grandia a me expectat*. Alias vero S. Gertrudi dixit: *Fiducia illa, quam homo in me ſolo collocat, credendo, poſſe ſcire, & velle me ipſum fiducialiter juvare in omnibus, cor mihi transfigit, tantamque pietati meæ violentiam facit, ut non poſſim non ei gratificari, & manus porrigere ob guſtum, quem ex eo, quod totus a me pendeat, capio*. Et merito, ſi enim artifex, qui opus aliquod præcipuum ad artem ſuam & ingenium in eo oſtendendum fecit, cupit illi ſuam perfectionem dare, cavetque ſedulo, ne quis dicto, vel facto male id tractet, & ſi forte detrimentum paſſum eſt, omni modo reſtaurare ſtudet; quanto minus Deus patietur, ut homo, in quo omnem ſuum amorem & ſapientiam oſtendit, ne pareat, omnem perfectionem acquirat? Unde merito S. Aug. dixit: Spes noſtra tam certa eſt, quaſi res jam perfecta ſit. Neque enim timemus promittente veritate: Veritas enim nec fallere poteſt, nec falli. Et S. Bern., tantum ait: Per nos operabitur Deus quantum ſe noſtra in eum fiducia extenderit.

Bloſius c. 11 Monil. ſpir.

S. Aug. in Pſ. 33.

S. Bern. ſerm. 9. in Pſal. Qui habitat.

Dubium VIII.

De Charitate Dei.

LVIII. Alia vice audiens Philothea, S. Auguſtinum dixiſſe: *Hoc es, quod diligis*: capere non valens hujus ſententiæ ſenſum & veritatem, eodem ſibi ab Aſceta declarari petit; cui petitioni ſatisfacturus,

Solutio.

LIX. Reſpondet Aſceta: cum cujuſque rei perfectio in poſſeſſione ſui finis conſiſtat: finis autem hominis ſit, Deum per amorem in hac vita temporaliter, & in altera æternum poſſidere, facile apparere, quod veriſſime dicatur de homine: Tantum es, quantum diligis; uti clarius S. Bernardus indicavit dicens: *Quantitas cujuſque animæ æſtimatur de charitate, quam habet*. Hinc & Eccleſiaſtes dixit: *Finem loquendi* (ad quem omnis locutio & adhortatio ordinatur) pariter omnes audiamus. *Deum time, & mandata ejus obſerva, hoc enim eſt omnis homo*. Ex quibus verbis S. Bernardus infert: *Si hoc eſt omnis homo, ergo abſque hoc nihil eſt homo. Non enim clareſcit anima*, teſte S. Gregorio, *fulgore æternæ pulchritudinis, niſi prius hic arſerit in officina charitatis*. Hinc recte S. Auguſt., *ad Deum*, inquit, *non pedibus licet ire, ſed moribus: mores autem noſtri non ex eo, quod quiſquis novit, ſed ex eo, quod diligit, dijudicari ſolent*,

S. Bern. ſer. 27. in Cant.

Eccl. cap. ult.

S. Greg. lib. mor. c. 29.

Digitized by Google

lent, nec faciunt bonos vel malos mores, niſi boni vel mali ſint amores.

Dubium IX.

De Prudentia.

LX. Cum aliquando Philothea ob actionem aliquam non prudenter ſatis exercitam in gravem miſeriam incidiſſet, eique cauſam quærenti hujus miſeriæ Confeſſarius reſpondiſſet ex Ovidio: *Crede mihi miſeros prudentia prima relinquit*, non poterat ſibi hoc Philothea perſuadere, quare clarius ſibi veritatem hujus verſus explicari petit, cui. *Ovid. l. 4. de pont. eleg. 11.*

Solutio.

LXI. Reſpondet Aſceta, ſolutionem hujus dubii ex natura & officio prudentiæ petendam eſſe. Cum enim hujus officium ſit, finem debitum ob oculos ponere, mediaque ad illum aſſequendum convenientia eligere, facile colligitur, eum, qui in miſeriam ex culpa propria provenientem incidit, prudentiæ leges, & dictamina non obſervaſſe, cum miſeria talis nihil aliud ſit, quam deviatio a ſcopo, & fine propoſito, aut mediis congruentibus, non electis proveniat, nam cæteroquin diligentibus Deum (qui eſt finis unicus & poſtremus hominis) omnia cooperantur in bonum. Et, ut Germanicus Poeta cecinit.

Wan wir ſuchten, was wir ſoltem,
Hattn wir allzeit, was wir wolten.

Dubium X.

De Oratione.

LXII. Cum aliquando Concionator quidam ad orationis ſedulum uſum, & exercitium adhortans, inter alia ſententiam illam cujuſdam S. Patris attuliſſet: *Recte novit vivere qui recte novit orare*: dubitat Philothea de veritate hujus axiomatis, cum multos quotidie videat orationi per quam deditos, & tamen peſſime viventes.

Solutio.

S. Aug. h. 40. LXIII. Reſpondet Aſceta, vere id dictum eſſe a S. Aug., eo quod duo præcipue media ad recte vivendum requirantur, illuſtratio intellectus, & motio voluntatis, utrumque autem per orationem maxime obtineatur, nam de intellectu quidem teſtatur S. Jacobus dicens: *Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter.* Sed & Thomas Kempenſis in Perſona Chriſti id confirmat, dicens: *Ego ſum, qui humilem in puncto elevo mentem, ut plures ſapiat æternæ veritatis rationes, quam ſi decem annis in ſcholis ſtuduiſſet.* Hinc S. Th. S. Bonav., & alii faſſi ſunt, ſe plus in ſcientiis orando, quam ſtudendo profeciſſe. De voluntatis vero motione exemplum in Diſcipulis in Emmaus euntibus, & dicentibus: *Nonne cor noſtrum ardens erat, dum loqueretur nobis in via;* quid autem aliud eſt oratio, niſi locutio cum Deo? Nimirum hic locum habet ſolemne illud axioma: *Guſtato ſpiritu deſipit omnis caro*: Hinc & Apoſtoli cum Chriſto in montem Thabor educti exclamaverunt: *Bonum eſt nos hic eſſe:* quia dulcedinem divinæ præſentiæ deguſtaverunt. Sed & experientia ſat crebra teſtatur, adeo quoſdam hac dulcedine abreptos eſſe, ut exclamare coacti ſint: Satis eſt, Domine, quia infirmum hoc vaſculum capere non poteſt divinæ dulcedinis tuæ abundantiam: alii vero ſtrophiala aqua frigida madefacta adhibere cogerentur, ad ardorem inflammationis ex divina dulcedine deguſtata temperandum. *Jac. c. 1.* *Th. Kemp. l. 3. c. 43.* *Luc. c. 22.*

Dubium XI.

De Humilitate.

LXIV. Cum legiſſet Philothea, S. Franciſcum ſe omnium peccatorum maximum dixiſſe, vehementer dubitavit de veritate hujus dicti, cum utique Sanctus hic moraliter certo ſciverit, innumeros eſſe homines, qui tot tantaque peccata commiſerint, de quibus ipſa, ut loqui ſolemus, ne ſomniavit quidem.

Solutio.

LXV. Reſpondet Aſceta, varie hoc explicari ab Aſcetis, nempe ut vel quis cogitet, poſſe eſſe aliquid occultum, quo alius non ſuperet (quemadmodum S. Aug. tradit) vel ut propter dona, quæ alius actu poſſidet, & ipſi deſunt, alium anteponat (quomodo S. Greg. hanc difficultatem explicat) vel ut perſuadeat ſibi, quemvis ſceleratum hominem multo majorem gratitudinem exhibiturum Deo, fideliuſque ſerviturum fuiſſe, ſi tanta eum miſericordia fuiſſet proſecutus (quem modum S. Franciſcus iuſinuavit, & P. Jacobus Alvarez convenientiorem cæteris putat) velut ſua peccata conferat cum Dei donis, quæ ſunt in altero (uti S. Th. & S. Anſelmus, fecerunt) vel ut cogitet, alia eſſe judicia Dei, & hominum, ideoque illud S. Pauli dicat: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum;* quia neſcit homo, an amore, an odio dignus ſit (& hic modus S. Bernardo aptior eſt viſus) velut propter Scripturæ ſacræ authoritatem, ſervum ſe inutilem, atque aliis longe minorem judicet, non multum diſputans, quomodo cum veritate id diſcere poſſit, quomodo Lancilius hanc quæſtionem diſſolvi poſſe exiſtimavit. Addit tamen ipſe Aſceta, optime ſibi videri S. Th. ſolviſſe hoc dubium, dum dixit, *humilitatem eſſe laudabilem ſui ad ima demiſſionem*, atque adeo non requiri, ut ſpeculative quis minorem ſe omnibus reputet (quæ enim eſſet dejectio, ſi ruſticus cum Aulicis convivio aſſidens, & ſciens, ſe omnibus illis longe inferiorem eſſe, ultimum in menſa, locum occupet) ſed ut practice perinde ſe tractet, & tractari petat, quemadmodum viliſſimi quique & abjectiſſimi ſervi tractari ſolent, ſcilicet ut nec æſtimari, nec laudari, nec honorari, nec amari, nec foveri, ac beneficiis affici deſiderat, ſed potius omnia contraria fieri deſideret. Hinc S. Bernardus recte dixit: *Non magnum eſt, eſſe humilem in abjectione, magna prorſus & rara virtus eſt humilitas honorata.* Et ſic facile capitur, quomodo Chriſtus & B. Virgo ſe humiliarint, formam ſervi & Ancil- *S. Thom. 2. 2. q. 161. a. 6. ad 1.* *S. Bern. ſer. ſup. miſſus.*

læ accipiendo, quia ſcilicet ut tales ſe tractarunt, & tractari deſiderarunt.

Dubium XII.

De eadem humilitate.

LXVI. Audiens Philothea in Evangelio: *Omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur:* dubitat, an non potius eos, qui exceſſi & in magna dignitate conſtituti ſunt exaltari, & honorari oporteat, ſicut in hoc mundo fieri ſolet. Vehementer proin cauſas ſcire deſiderat, & quos Deus humiles præ aliis exaltare ſoleat.

Solutio.

LXVII. Reſpondet Aſceta, tres ob cauſas id fieri. 1. Quia, cum nihil habere & poſſe ſe putent, ad Deum fiducialiter confugiunt, & ardenter auxilium petunt, & ideo etiam juxta promiſſum Servatoris accipiunt. 2. Quia cum ſe tam longe eſſe a perfectione exiſtiment, valde eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, atque adeo ſaturari merentur. 3. Quia, cum ſe totos evacuent, a Deo qui perinde ut natura vacuum non patitur, impleri merentur; juxta illud ſcripturæ: *Dilata os tuum & ego implebo illud*. Quas tres Chriſtus indicaſſe videtur, dum dixit: *Petite, & accipietis: quærite & invenietis: pulſate, & aperietur vobis*, quæ omnia humilis præſtat. Nam petit ſe incurvando: quærit, quia vacuum ſe videt: pulſat deſiderando, quod deeſſe ſibi advertit.

Dubium XIII.

De minimorum cura, & electione.

LXVIII. Legens quondam Philothea, de S. Ignatio Lojola, quod ad quemdam ex ſuis ſociis hæc verba ſcripſerit: Libentiſſime audimus, te inter fratres infima quærere, & ultima, atque conſectari minima; nam magnitudo humanæ mentis non in eo ſita eſt, ut magna ex ſuo ſenſu quis amet, & amplectatur, ſed ut ad minima ſe extendat. Perge igitur exerceri in minimis, ut maxima æternæ vitæ conſequaris: capere non poterat, quomodo magnitudo & perfectio hominis in cura & electione minimorum conſiſtat; quare veritatem hujus doctrinæ ſibi explicari deſiderat.

Solutio.

LXIX. Reſpondet Aſceta, & pro fundamento ſupponit, quod juxta communem ſenſum hominum tanto laudabilius opus cenſeatur, quanto major difficultas in eo reperitur; & quanto major conatus adhibetur ad eam ſuperandam; hinc qui vicit hoſtem aperto prælio, multis vulneribus acceptis, longe perfectior miles cenſetur, quam alius ſub mœnibus ſine vulnere pugnans. Hinc artifices parva opera facientes, ut horologia minutiſſima, & ſimilia, magis ſuſcipimus, ut adeo merito dixerit Theophridius de ſimili artifice loquens: *Qui licet magnus in magnis ſit artifex, glorioſius tamen mirabilia in minimis operatur*. Id quod
S. Th. in etiam S. Thomas confirmat dicens, *Scientia*
proleg. 23. *operativa tanto perfectior eſt, quanto magis particularia conſiderat, in quibus eſt actus*. Hoc notato probat veritatem axiomatis, hoc ſyllogiſmo: In illis eſt ſumma perfectio; in quibus maxima difficultas reperitur; at in minimorum electione, factione, intentione maxima difficultas reperitur, ergo. Major patet ex dictis. Minor experientia quotidiana probatur, qua habemus: opera & officia ſplendida facile eligi, magna cum alacritate peragi, facile ad majorem Dei gloriam ſuſcipi, quia vires per ſe excitant; At minima eligere, æque accurate, cum æquali amore Dei & proximi peragere, hoc opus, hic labor eſt. Ut adeo merito S. Valerianus dixerit: *Virtus magna in minoribus ſemper experimentum cupit*.
Et hinc S. Chryſoſt. dicit: *Deus omnia facit* *S. Chryſ.*
& ſatagit, ut ex minimis te coronet. Id quod *ho. 18. ad*
ipſe Chriſtus confirmavit, quando Matth. 25. *pop.*
dixit: *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam*.

Dubium XIV.

De Paupertatis virtute.

LXX. Audiens Philothea illa S. Apoſtoli verba: *Nihil habentes, omnia poſſidentes*, dubitat, nec immerito quomodo cum veritate id dicere potuerit S. Paulus, cum hoc ipſo, quod pauper quis exiſtat, inopia premi ſoleat, atque adeo nihil potius, quam omnia, poſſidere dicatur.

Solutio.

LXXI. Reſpondet Aſceta, & dubium hoc ex SS. Patrum doctrina ſolvit; quorum primus
S. Leo ſic locutus eſt: *Semper dives eſt Chri-* *Ser. n. 4.*
ſtiana paupertas, nec pavet in iſto mundo in- *in Quad.*
digentia laborare, cui donatum eſt, in omnium rerum Domino omnia poſſidere. Alter eſt S. Bernardus, ſic loquens: *Non eos æſtiment, ſola cæ-* *S. Bern.*
leſtia poſſidere, quia ea ſola audiunt in promiſ- *ſerm. 21.*
ſione. *Poſſident & terrena, & quidem tanquam* *ſup. Cant.*
nihil habentes, & omnia poſſidentes, eo pro certo magis Domini, quo minus cupidi: Denique fideli homini totus mundus divitiarum eſt, totus plane, quia tam adverſa, quam proſpera ipſius, æque omnia ſerviunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo avarus terrena eſurit ut amicus, fidelis contemnit ut Dominus; ille poſſidendo mendicat; iſte contemnendo ſervat. Tertius eſt S. Beda id ipſum confirmans his verbis: *Pauper innumerabiles poſſidet divitias; eſt* *S. Beda l.*
pauper Evangelicus, qui cum Deum ipſum bo- *2. in prov.*
norum omnium fontem præſtet in corde, bonis *c. 11.*
indigere non poteſt. Si ergo hic nullo indiget, & multas divitias habet, dives eſt. Vere dives, qui paupertatem ſpiritus habens, virtutes veras animæ opes ad ſe transfulit poſſidendas.

Dubium XV.

De caſtitatis virtute.

LXXII. Cum legiſſet Philothea in libello de imitatione Chriſti ſententiam: *Diſce celeriter ſuperiori tuo te ſubmittere, ſi carnem propriam optas ſubjugare*: capere non poteſt, quod obedientia ſit tam efficax remedium caſtitatis; quare ab Aſceta hac in parte inſtrui, & a dubio ſuo liberari petit.

So-

Solutio.

S. Aug. in Pſ. 113. LXXIII. Reſpondet Aſceta, tres eſſe hujus doctrinæ cauſas, Prima a Sancto Auguſtino his notatu digniſſimis verbis aſſignatur: *Expedit inferius ſubjici ſuperiori, ut ille, qui ſubjici vult, quod eſt inferius, ſe ſubjiciat ſuperius ſuo. Agnoſce ordinem, quære pacem. Tu Deo, tibi caro, quid juſtius? quid pulchrius? Tu majori, tibi minor. Servi tu ei qui te fecit, ut tibi ſerviat, quod propter te factum eſt. Si autem contemnis tu ſervire Deo, nunquam efficies ut tibi caro obediat. Qui non obtemperas Domino, torqueris a ſervo.* Secundam citatus Libellus de Imitat. l. c. indicat, dum ait: *Citius namque exterior vincitur inimicus, ſi interior homo non fuerit devaſtatur. Non eſt moleſtior & pejor animæ hoſtis, quam & ipſe tibi, non bene concordans ſpiritus. Oportet omnino verum te aſſumere tui ipſius contemptum, ſi vis prævalere adverſus carnem & ſanguinem.* Tertia colligitur ex ſequenti diſcurſu: ille maxime defenſus erit contra tentationes carnis, qui maxime in Deo ſperat; quis autem ſperare poteſt magis, quam obediens, de hoc enim verificatur illud Joan. 1. ep. cap. 3. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, &c.* De hoc etiam verificabitur illud David Pſal. 90. *Quoniam in me ſperabit, liberabo eum.* Et ſane non deſunt exempla tam veteris, quam novi teſtamenti: veteris quidem per tres pueros ab eo, qui filio hominis ſimilis erat, defenſos a flammis. Dan. cap. 3. In novo autem per eum Candidatum Ordinis, qui juſſus erat in clibanum deſcendere, & illæſus exivit. Quod iſtis in materiali, hoc in ſpirituali obedientibus eveniet, ita ut vere dici poſſit illis, quod Juditha c. 15. *Confortatum eſt cor tuum, eo quod caſtitatem (dicam ego obedientiam) amaveris, ideoeris benedicta in æternum.* Talis dicere poterit cum eadem: *Vivit Dominus, quoniam cuſtodit me Angelus, &c.* Cujus iterum pulchrum exemplum habemus in fratre ad mandatum ſenis in locum periculoſum profecto & mirabiliter ad monaſterium tranſlato, cum a puella tentare-
Vitæ c. 5. tur. Hinc P. Balthaſar Alvarez dicere ſolebat: Securitatem in agendo cum proximis eſſe valde magnam, ſi ex obedientia fiat, ita ut ſi quis obediendi cauſa infames fœminas accederet, puriſſimas cogitationes haberet; qui tamen, ſi ex voluntate propria in cubiculo maneret, fœdiſſimis cogitationibus uteretur. Sane neſcio, inquit idem Pater, quomodo quid tutum poſſit reputare, quod a Domini voluntate recedit. Quomodo, quæſo, ſecuritas eſt, ubi Deus non eſt?

Dubium XVI.

De obedientiæ virtute.

Prov. c. 21. LXXIV. Audiens quondam Philothea ſententiam Salomonis: *Obediens loquetur victorias:* imaginari ſibi non poteſt, unde tanta vis & robur obedientiæ proveniat, ut & Dæmones & inimicos tam potenter oppugnare, & vincere poſſit. Cupit ergo hoc ipſum ab Aſceta clarius ſibi explicari.

Solutio.

LXXV. Reſpondet Aſceta referendo, quod Abbas Paſtor Abbati Abrahamo quærens, quare Dæmones ipſum oppugnet? reſpondit: Non pugnant nobiſcum Dæmones, quando voluntates noſtras facimus, quia voluntates noſtræ dæmones factæ ſunt, & hæ ſunt, quæ tribulant nos, ut faciamus eas. Id quod Abbas Achilles ſequenti Apologo confirmavit. Ligna Libani dixerunt; quam grandia nos ſumus, & alta, & minimo ferro incidimur. Nihil ergo ei demus ex nobis, & non poterit incidere. Venerunt ergo homines, & fecerunt in Teucri manubrium ex ipſis lignis, & ita inciderunt. Ligna ergo ſunt animæ; ſecuris diabolus; manubrium voluntas noſtra eſt. Per malas ergo voluntates noſtras incidimur. Hinc recte Abbas Moſes dixit: *Nullo alio vitio tam præcipitem diabolus Monachum pertrahit, & perducit ad mortem, quam cum neglectis conſiliis ſeniorum, ſuo judicio perſuaſerit, definitionique confidere.* Cum ergo hanc voluntatem propriam obedientia potiſſimum expugnet, recte dicitur, obedientem loqui & reportare victorias.

Vita P. P. l. 10. n. 63. Ibid. l. 5. libell. 7. c. 13. n. 4. Caſſian. Coll. 2. c. 11.

Dubium XVII.

De Modeſtiæ virtute.

LXXVI. Inter alias SS. Patrum ſententias illa præcipue admirabilis Philotheæ eſt viſa, qua S. Gregorius Nazianzenus dixit: *Ubi Chriſtus eſt, modeſtia quoque eſt.* Quam difficultatem & dubium cum more ſuo propoſuiſſet.

Solutio.

LXXVII. Reſpondet Aſceta, cum ex una parte Chriſti deliciæ ſint eſſe cum filiis hominum; ex altera vero parte, juxta commune proverbium. Simili gaudeat: merito credi, quod Chriſtus, cum illis libenter habitet, qui modeſtiæ ſpecialiter ſunt ſtudioſi, cum ipſe Chriſtus, ut B. Virgo S. Birgittæ revelavit, adeo modeſtus & amabilis fuerit aſpectu, ut, ſi Judæi ob aliquem caſum ſiniſtrum triſtitiam aut dolorem gravem concepiſſent, ſe mutuo alloquentes dixerint: Eamus ad filium Mariæ, ut hilares fiamus. Hinc & ipſa B. Virgo tantopere hujus virtutis ſtudioſa extitit, ut Muſam duodennem Virgunculam prius in conſortium ſuum non admiſerit, quam leviculum aliquem immodeſtiæ defectum emendaſſet. Merito ergo S. Bernardus ſuos ad modeſtiam adhortans dixit: *Obſecro vos, Filioli, emulamini hanc virtutem: ſi Mariam (& multo magis ejus Filium Chriſtum) diligitis; ſi contenditis ei placere, emulamini modeſtiam ejus: nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruam Chriſtiano.*

Lib. 4. revel. c. 20. S. Greg. l. 4. Dial. c. 51.

Dubium XVIII.

De Patientiæ Virtute.

LXXVIII. Audiens Philothea in Concione S. Gregorii ſententiam citari, qua dicebat: *Ego fidenter dico, quia minus pie vivis, ſi minus perſecutionem pateris:* difficulter aſſentiri pote-

poterat huic dicto, cum potius pie viventes mereri videantur, ut ab aliis amentur, & honorentur, quam ut paſſionibus exerceantur.

Solutio.

Prov. 3. 11.

LXXIX. Reſpondet Aſceta, tres ob cauſas juſtos hac in vita tribulationibus affligi. 1. *Ob filialem caſtigationem*. Hinc Salomon monebat: *Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corripieris; quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi Pater in filio complacet ſibi*. 2. *Ob magiſtralem probationem*. Hinc Apoſtolus ait: *Gloriamur in ſpe gloriæ Filiorum Dei. Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus; ſcientes, quod tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit*. Quod ipſum etiam Seneca agnovit, dicens, *Hanc rationem ſequuntur Dii in bonis viris, quam in diſcipulis ſui præceptores, qui plus laboris exigunt ab iis, in quibus certior ſpes eſt. Dicant ergo ipſi: digni viſi ſumus Deo, in quibus experiretur, quantum natura humana pati poſſet; optimi milites ad duriſſima mittuntur*. 3. *Ob amoroſam delectationem*: Hinc Chriſtus B. Baptiſtæ Vexenæ dixit: *Recordare magis me tibi oſtendiſſe ſignum amoris, dum te affixi, quam dum te tenerem arcte in dulciſſimis brachiis*. Nimirum, ſicut amantes in ſignum dilectionis fortiſſime, nec ſine dolore comprimunt manus, ita Deus ſuos dilectos tribulationibus premit. Id ipſum etiam S. Gertrudi inſinuavit dicens: Sicut annulus ſignum eſt deſponſationis, & quaſi deſponſatio animæ cum Deo. Et alias eidem dixit: *Ne contriſtare, delector enim tua cohabitatione, ideo ut mecum maneas, mitto tibi amicos contrarios, ut dum in nulla creatura fidelitatem reperis, ad me plenius recurras*. Recte proin dixit Petrus Berchorius: Qui bene vult probare diſpoſitionem cordis, tangat pulſum in ſiniſtra; quia medici certius in hac, quam dextra, eum explorari docent: ſimili modo, qui vult probare diſpoſitionem dilectionis, tangat & probet hominem in adverſitate, quia certior eſt probatio; nam, teſte S. Chryſologo, *verus amor non niſi paſſionibus probatur*.

Rom. 5. — Seneca l. de Provid. — Chron. S. Franc. p. 3. l. 3. c. 24. — S. Gertrud. l. 4. Inſin. c. 24. — J. ib. 3. l. 5. c. 68.

Dubium XIX.

De eadem.

LXXX. Cum audiviſſet Philothea a Concionatore quopiam, eodem vultu tribulationes eſſe accipiendas, quo gloria cæleſtis olim accipietur; imaginari ſibi non poterat, quomodo hoc poſſibile ſit, quapropter explicari ſibi id clarius petit.

Solutio.

LXXXI. Reſpondet Aſceta, non ſolum non impoſſibile id eſſe, ſed fieri etiam oportet, ſi ſecundum rationis dictamen operari velimus, quia eodem vultu finis & media ſunt amplectenda; atqui finis eſt gloria cæleſtis, medium autem a Deo ordinatum calix ſeu tribulationes (oportet enim hos omnes per tribulationes introire in Regnum Dei) ergo ſicut in gloria olim, ita nunc cum S. Paulo ſuperabundare debemus gaudio in omni tribulatione noſtra. Hinc & Thomas Kempenſis dixit: *Perfectionem conſiſtere in offerendo te ex toto corde tuo voluntati divinæ; non quærendo quæ tua ſunt nec in parvo, nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate: Ita ut una æquali facie, in gratiarum actione permaneas, inter proſpera & contraria omnia æqua lance penſando*. Quod ipſum ulterius ſequenti diſcurſu probari poteſt. Tota aſperitas crucis conſiſtit in eo, quod animus repugnet illis, quæ nobis aſpera videntur; atqui hanc aſperitatem Chriſtus ſua gratia, infuſa charitate, exemplo, beneficiis, promiſſis, & pro meritis ſuſtulit, ita ut, teſte Apoſtolo. *Sicut abundant Paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundet conſolatio noſtra*. Hinc S. Auguſtinus: *Quam ſuave mihi ſubito factum! Et: Manſueſeciſti jugo tuo cervicem meam, & nunc porto illud, & leve eſt mihi, quoniam ſic promiſiſti, & feciſti. Et vere ſic erat, & neſciebam, quando id ſubire metuebam*.

Thomas Kemp. l. 3. c. 25. — S. Paul. 2. Cor. c. 1. — S. Aug. l. 9. Conf. c. 1. & l. 10. c. 12.

Dubium XX.

De eadem.

LXXXII. Iterum audiens Philothea, eum, qui modicas fugit adverſitates, incidere in majores, dubitat vehementer de dicti hujus veritate; cum experientiæ quotidianæ adverſari videatur, atque ideo ſolutionem ab Aſceta petit.

Solutio.

LXXXIII. Reſpondet Aſceta, rationem hujus dicti eſſe, quia ejuſmodi homo privat ſe virtute & gratia, quæ omnem, aut certe potiorem difficultatis laborem tollunt; Unde ex defectu illarum merito adverſa, quibus carere in hac vita non poſſumus, difficiliora accident, ita ut & ipſe cum impiis fateri cogatur: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & virtutis nullum ſignum voluimus oſtendere, in malignitate autem noſtra conſumpti ſumus. Sicque, dum timent pruinam, irruet ſuper eos nix*. Merito ergo S. Paulus precatur, *ut det vobis ſecundum divitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per ſpiritum in interiori homine*.

Dubium XXI.

De eadem.

LXXXIV. Alias audiens dicentem quemdam: Non quæſitas cruces eſſe magis exquiſitas: Non poterat ſenſum hujus doctrinæ aſſequi, quare eumdem ſibi ab Aſceta explicari deſiderat.

Solutio.

LXXXV. Reſpondet Aſceta, id triplicem ob cauſam dici merito poſſe. 1. Quia prius hominem Deo ſubjiciunt. 2. Quia certius voluntatem divinam manifeſtant, eo quod in illis voluntas propria non inveniatur, atque adeo locum non habeat illa Dei apud Aggæum exprobratio? *Quare jejunavimus, & non aſpe-* Agg. c. 1.

aſpexiſti? humiliavimus animas noſtras, & neſciviſti? Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra. 3. Quia propter obedientiam majoris ſunt meriti; melior enim eſt obedientia, quam victimæ; *& majoris meriti eſt injuncta charitatis refectio. Qui enim juſſus carnem reficit, invitus jejunii præmium devotione promeruit, & ampliorem mercedem obedientiæ manducando acquiſivit.*

Dubium XXII.

De eadem.

LXXXVI. Alio tempore intellexit a Confeſſario ſuo Philothea, crucem quidem interdum a corpore, numquam vero ab animo deponendam eſſe: Sed quia difficile videbatur ſub perpetua cruce ſine intermiſſione ſuſpirare, dubitat, an merito hoc ab homine exigi queat.

Solutio.

LXXXVII. Reſpondet Aſceta, jure meritiſſimo hoc exigi, quia crux duplex eſt pœnitentia exterior dolor corporis caſtigati, & interior dolor animi de peccato commiſſo; poteſt ergo contingere, ut caſtigatio corporis omitti debeat, ob juſtum impedimentum, & majus bonum; dolor tamen de peccato nunquam omitti debet, cum Salomon moneat: *de propitiato peccato noli eſſe ſine metu:* Et S. David: *Peccatum meum contra me eſt ſemper.* Et S. Aug. *Nunquam credat ſufficere, ſemper coram Domino, antequam peccavit, erubeſcat: dolorem cum vita finiat: ubi dolor finitur, deficit pœnitentia: ubi deficit pœnitentia, ibi & venia. Vade, etiam noli peccare: hoc eſt, pœnitere. Hinc ergo ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & non ſemper doluiſſe doleat. O quale gaudium dicere poſſe cum David: Defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.*

Eccl. c. 5. *Pſalm. 5.* *S. Aug. de vera & falſa rel. c. 13.*

§. IV.

De dubiis ad viam unitivam pertinentibus.

Dubium I.

De Devotione.

LXXXVIII. Cum aliquando legiſſet Philothea memorabilem ſententiam: Niſi cor, lingua, & manus ad devotionem conſpirent, ipſa expirabit devotio: aſſequi non poterat: quomodo non devotio etiam interior ſine opere datur. Quare dubium ſibi hoc ſolvi petit.

Solutio.

LXXXIX. Reſpondet Aſceta, proprium eſſe effectum devotionis, nos totos Deo devovere, nam, ut S. Th. ait, devotio a devovendo dicitur. Unde devoti dicuntur, qui ſe ipſos quodammodo devovent Deo, vel ei totaliter ſubdunt, propter quod & olim Gentiles devoti dicebantur, qui ſe ipſos Idolis devovebant in mortem pro ſui ſalute exercitus; ſicut de duobus Deciis Livius narrat. Unde devotio nihil aliud eſſe videtur, quam voluntas quædam prompte ſe tradendi ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum; ſicut dicitur, quod multitudo filiorum Iſrael obtulit mente promptiſſima, atque devota primitias Domino. Atqui hunc effectum non producet, niſi cor, lingua & manus conſpirent, ut S. Thomas loc. cit. pulchre his verbis oſtendit: Cum devotio ſit actus voluntatis hominis ſe ipſum offerentis Deo ad ei ſerviendum, qui eſt ultimus finis, conſequens eſt, quod devotio imponat modum humanis actibus, ſive ſint ipſius voluntatis circa ea, quæ ſunt ad finem, ſive etiam ſint aliarum potentiarum. Unde in Hymno de Ven. Sacramento compoſito poſtea cecinit: Recedant vetera, nova ſint omnia: corda: voces & opera. Confirmans, id ipſum S. Bern. ait: *Omnes nobis cauſamus deeſſe gratiam, ſed juſtius forſan ipſa ſibi queratur gratia deeſſe nonnullis.* Nempe res cordis eſt gratia devotionis iſta; quam quærimus, & hoc munere ipſe ſe fraudat, qui internum ei diſſimulat receptaculum exhibere. Cæterum unde illi cura cordis, cui ne ipſa quidem adhuc oris circumſpectio, ſeu manus cuſtodia ſubeſt? Non ſibi deeſſe miretur conſummationem, qui nec initium apprehendit. Sed ne is quidem initium tenere jam videtur, ſi ad medium non pervenit. Implendum ergo id, quod dicitur: *Det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno & animo volenti*, uti præclare Abraham in oblatione filii fecit, & in deſcenſu in Ægyptum; de quo S. Ambr. ſic loquitur: Magnum exemplum devotionis Abrahæ, quod cum uxore ſpecioſa deſcendit in Ægyptum. Erat quidem juſto viro cura conjugalis pudicitiæ, ſed majus erat ſtudium maturandæ devotionis, ne prætuliſſe cuſtodiam thori mandatis videretur cæleſtibus. Itaque, quoniam propter Deum contempſit omnia, recepit a Deo multiplicata omnia. Et poſtea: Adverte immolantis ſtudium maturum atque feſtivum; ut mora expectationis non eſſet, niſi donec audiretur oraculum. Deinde, ut ſterneret aſinam ſuam, obſequium omne ipſe ſuſciperet, & Sacrificio neceſſaria obtineret. Unde merito notant aliqui, vix ullam eſſe virtutem, in qua magis decipiantur homines, quam veram devotionem. Non eſt, quod putant, multum orare, multum affici, multa ſcire de divinis, vel multa de his loqui, ſed hoc unum vel maxime, *totum eſſe Dei, totum corde, lingua & manu*; quod quia niſi recte meditando non comparatur, paucique ſunt, qui non modo vere ſint devoti, ſed quid ſit eſſe devotum vix ſciant. Id quod S. Th. pulchre iterum ſequentibus verbis confirmat: Dictum eſt enim, quod devotio eſt quidam actus voluntatis ad hoc, quod homo ſe prompte tradat ad divinum obſequium, omnis autem actus ex aliqua conſideratione procedit, eo quod bonum intellectus, eſt bonum voluntatis. Et ideo neceſſe eſt, quod meditatio ſit devotionis cauſa; in quantum ſcilicet homo per meditationem concipit, quod ſe tradat divino obſequio. *Itaque ſubditus eſto Deo, & ora eum. Sed & dic animæ: Nonne Deo ſubjecta erit anima mea.* Et pro ſolatio nota illud S. Auguſtini ſuper hunc locum:

S. Th. 2. 2. qu. 82. art. 1. *Exod. c. 35.* *S. Ber. ſ. de tripl. cuſtod.* *2. Mach. 1. v. 2.*

Quan-

Quantumcumque accedam, quantumque aſcendam, quantumcumque tranſiliam, ſub Deo ero, & non contra Deum. Securus ergo tranſcendo cætera, quando ille me ſub me tenet, qui eſt ſuper omnia.

Dubium II.

De eadem.

XC. Dicebat quondam exhortator quidam, devotionem perinde ut gratiam neſcire tarda molimina; cujus dicti geminum ſenſum cum aſſequi ſatis non poſſet Philothea, eundem ſibi ab Aſceta, explicari cupit.

Solutio.

XCI. Reſpondet Aſceta, cauſam hujus dicti eſſe, quia gratia ideo neſcit tarda molimina, quod impellat ad divinam voluntatem faciendam, quæ non cunctanter, ſed prompte adimplenda eſt; atque hic idem finis eſt etiam devotionis, ut indicat S. Thomas, probans devotionem eſſe actum religionis ex eo, quod ad eamdem virtutem pertineat velle facere aliquid, & promptam voluntatem habere, ad illud faciendum, quia utriuſque actus eſt idem objectum. Manifeſtum eſt autem, quod operari ea, quæ pertinent ad divinum cultum, pertinet ad Religionem, unde etiam ad eamdem pertinet habere voluntatem promptam ad hujuſmodi exequenda, quod eſt eſſe devotum. Unde S. Bern. *Velociter currit ſermo Dei, & velocem deſiderat habere ſequentem; vides cum quanta velocitate currit ille*, qui dicit: *viam mandatorum tuorum cucurri; Fidelis obediens neſcit moras, fugit craſtinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos viſui, aures auditui, linguam voci; manus operi, itineri pedes, totum ſe colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum velociter præcipientem, & hominem feſtinanter obedientem, Zachæe, inquit, feſtinus deſcende, quia hodie &c. & feſtinanter deſcenderit, & excepit illum gaudens. Nonne legiſti, quod filiis Iſrael præcipitur, ut agnum comedant feſtinanter? quare verba illa, quæ per legem dedit, quæ per ſemetipſum præſens exhibuit, quæ per Eccleſiæ præpoſitos tradenda reliquit, veloci ſunt obedientia conſummanda.* Hinc & S. Ambroſius ait: Conſideremus, cujuſmodi in eo viro fuerit devotio. Ea enim uſus ordine prima eſt, quæ eſt fundamentum cæterorum, meritoque hanc ab eo primam exegit Deus dicens: *Exi de terra &c.* Porro duas cauſas devotionis aſſignat S. Thomas, unam quidem, quæ ex parte bonitatis & beneficii ipſius ſe tenet, ſecundum Pſ. 72. Mihi autem adhærere &c. & hæc conſideratio excitat dilectionem, quæ eſt proxima devotionis cauſa; aliam vero ex parte hominis conſiderantis ſuos defectus, ex quibus indiget, ut Deo innitatur. Et hæc conſideratio excludit præſumptionem, per quam quis impeditur, ne ſe Deo ſubjiciat: *Quid ergo retardatis adhuc? Et quid dicitis in his? Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Quodcumque poteſt facere manus tua, inſtanter operare in omnibus operibus tuis eſto velox.*

S. Th. II. cc.

Pſ. 8. 11.

S. Ambr. l. 1. de Abrah.

Dubium III.

De eadem.

XCII. Cum idem Exhortator dixiſſet præter alia, devotionem eſſe invariabilem, dubitat non immerito Philothea de veritate hujus dicti, eo quod meminiſſet, ſe in Libello de Imitatione Chriſti legiſſe: Non poſſunt omnes habere unum exercitium, ſed aliud iſti, aliud illi magis deſervit. Etiam pro temporis congruentia diverſa placent exercitia, quia alia in Feſtis, alia in feriatis magis ſapiunt diebus. Alia cum triſtamur, libet cogitare, & alia cum læti in Domino fuerimus.

Thom. Kemp. l. 1. c. 19.

Solutio.

XCIII. Reſpondet Aſceta, veriſſimum eſſe hoc axioma quia vera devotio, ut ſupra dictum eſt, voluntas prompta eſt ad faciendam voluntatem divinam; Atqui hæc ſemper eadem eſt, uti bene etiam Seneca oſtendit, dicens: *Sapiens malis non premitur, ſed utitur.* Novit in adverſis æque ac ſecundis ſuam explicare virtutem. Non ex ebore tantum Phidias faciebat ſimulacra, ſed etiam ære. Si marmor illi, ſi materiam viliorem quis obtuliſſet, feciſſet, quale ex illa fieri optimum poſſet. Sic ſapiens, ſi licebit, virtutem in divitiis explicabit; ſin minus in paupertate. Si poterit, in patria; ſin minus in exilio; ſi poterit, Imperator, ſin minus, miles; ſi poterit, integer; ſin minus, debilis.

Dubium IV.

De eadem.

XCIV. Inter alia motiva ad devotionem excitantia, etiam illud ſolet adhiberi, quod qui cito dat, bis dat: Hoc cum capere non poſſet Philothea, ideoque melius declarari deſiderare.

Solutio.

XCV. Reſpondit Aſceta, & in primis ſupponit hoc loco, per cito dare, nihil aliud intelligi, quam cum magna devotione, hilaritate & celeritate ſua munera & actiones peragere. Hoc ſuppoſito, tales bis dare ſic oſtendit 1. propter perfectiorem intentionem; ad quam rem explicandam ſerviet doctrina quorumdam Theologorum, docentium, quod Chriſtus libere omnia fecerit, propter intentionem, quam habebat, efficacem, omnia opera præcepta æque, ac ſi non præcepta fuiſſent; Dedit ergo bis, quia fecit ex præcepto & ex libertate. Simili ergo modo verus Religioſus, etſi imperium Superioris adſit, tamen ita facit, ut ſi non eſſet intimatum, tamen facere vellet, memor, quod S. Benedictus nuntiari juſſit Monacho; *Si verus ſervus Dei es, non catenis alligandus es, ſed vinculis charitatis*; de quibus Deus Oſeæ: *In funiculis Adæ traham eos, in vinculis charitatis*. De his Chriſtus: *Ego, cum exaltatus fuero, omnia traham ad me ipſum.* Hæc vincula S. P. noſter in Reg. 17. indicat. Alius adhuc modus ſupereſt, propter quem bis dare cenſendus ſit per intentionem. Notum

tum eſt, quod, qui plura amat, hoc ipſo minus amet: adeoque minus de corde dat alteri; hinc S. Auguſtinus: *Minus te amat, qui aliquid præter te amat, quod propter te non amat*. Cum ergo, qui propter Deum dicto modo operatur, ſolum illum quærat, imo paratus ſit, mille mundos relinquere, vere dici poteſt, non bis, ſed millies dediſſe; hic enim habet locum, quod præclare S. Gregorius ad-
S. Gregor. hom. 5. in Evang. vertit dicens; *Hac in re, FF. chariſſimi, affectum debemus potius penſare, quam cenſum. Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit: multum reliquit; qui, quantumlibet parum, totum deſeruit*. 2. Bis dat propter ferventem operationem; notum enim eſt, quod, quæ cum fervore & alacritate fiunt, multo perfectius fiant; hinc enim fervor dictus, quod, ſicut aqua fervens ſe dilatat, & majus ſpatium occupat, ita & fervens homo majus ſpatium in perfectione operis. Id quod Ariſtoteles olim
S. Ignat. in epiſt. de perfect. advertit, dicens, *Delectationem perficere operationem*. Et confirmat S. Pater, dum ait: *Ad quem virtutis gradum multis annis piger non poteſt adrepere, exigua temporis intercapedine diligens mirabiliter volat*. Cum ergo, quanto major eſt alacritas & delectatio, tanto perfectior ſit operatio; ipſa vero delectatio tanto major ſit, quanto major eſt cauſa delectationis, facile apparet, quod perfecta ſit futura operatio religioſi, qui pure Deum quærit. Cum omnia illa motiva, quæ tantam in mundanis alacritatem cauſant, perfectiſſimo modo ipſe poſſideat. 3. Bis dat propter fructum, qui triplici ex capite major ſperandus eſt ab hilari & fervente operario. 1. Quia Deus, qui liberalitate vinci ſe non patitur, dat majorem gratiam; ita S. Paulus indicavit, dum, poſtquam dixit, hilarem datorem
2. Cor. c. 9. diligi a Deo, mox ſubjunxit: *Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum*. Nimirum Chriſtus eſt vitis, nos palmites, qui, quo magis per puriſſimam intentionem & amorem nos cum eo conjunxerimus, tanto majorem gratiam participabimus; ſicque verifica-
Jo. c. 15. bitur, quod Joan. cap. 15. dixit: *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*. 2. quia habet majorem occaſionem pluribus benefaciendis, ſicut enim cælo ſereno ſe omnes committunt, ita & homini ſerenam fa-
Pſal. 44. ciem habenti; hinc de Chriſto dictum: *Specie tua & pulchritudine intende; proſpere procede, & regna*. Simili ergo modo operario di-
Cant. 2. v. 14. cetur. Tunc clamabunt; *Sonet vox tua in auribus noſtris, vox enim tua dulcis, & facies*
Prov. 16. *tua decora*. Cum ergo, teſte Salomone, *Qui dulcis eſt eloquio, commendatiorem reddat doctrinam*, &, ut idem dicit, verbum dulce multiplicet amicos, non dubitandum eſt, quod etiam ex hoc capite abundantior fructus ſit ſperandus. 3. Et potiſſimum propter feliciorem exitum, cum enim talis præ aliis ſuam fiduciam ponat in Deo, & nihil aliud quærat, quam beneplacitum Dei, vere poteſt uſurpare illud Chriſti Jo. 6. *& non reliquit me ſolum, quia quæ placita ſunt ei, facio ſemper*. Si autem Chriſtus ſimul cooperatur, quis non copioſum fructum ſperet, ſi in nomine illius conatum ſuum inchoet? An non dicere poterit: quid facies magno nomini tuo? An non capiat fructuum multitudinem magnam? Ita ſane S. David indicavit dicens: *Beatus vir* Pſalm. 1.
&c. ſed in lege Domini voluntas ejus, & erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, & fructum dabit in tempore ſuo, & folium ejus non defluet, & omnia, quæcumque faciet, proſperabuntur. Unde merito hortatur Apoſtolus: *Unus quiſque, prout* 2. Cor. 9. v. 7.
deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia aut neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus.

Dubium V.

De Liberalitate erga Deum.

XCVI. Inter alia monita, quæ S. Ignatius in ſuis conſtitutionibus reliquit; non poſtremum erat, quod his verbis expreſſit: *Magnopere conferet devote, quo ad fieri poterit, ea munera obire, in quibus magis exercetur humilitas & devotio. Et in univerſum loquendo, quanto aliquis arctius ſe Deo aſtrinxerit, & liberaliorem ſe erga divinam Majeſtatem ſe præſtiterit tanto in ſe liberaliorem etiam experietur, & ipſe in dies magis idoneus erit ad gratias & bona ſpiritualia uberiora recipienda*. Hoc monitum cum legiſſet Philothea, valde excitabatur ad ſimilem liberalitatem erga Deum oſtendendam. Sed quia non cognoſcebat ſatis, in quo conſiſteret hæc liberalitas, id ab Aſceta ſibi explicari petiit.

Solutio.

XCVII. Reſpondet Aſceta, quod liberalitas hæc nihil aliud ſit, quam virtus inclinans bona ſua alteri gratuito, & prudenter communicanda. Hinc quia amicorum omnia communia, hæc virtus proprie amicis convenit, & quo hæc amicitia major eſt, tanto major inclinatio ad liberalitatem. Communicatio autem hæc non quæcumque eſt, ſed plena donatio, ſeu talis, per quam plenam alteri diſpoſitionem relinquimus, ita ut non jam in noſtram, ſed illius, cui donavimus, utilitatem cedere velimus. Hinc facile patet, in quo liberalitas noſtra conſiſtat, ſcilicet in hoc, ut nos noſtraque Deo penitus donemus; ut non jam noſtram utilitatem & ſolatium, ſed Dei gloriam & beneplacitum quæramus, ut dicamus cum S. Paulo: *Vivo autem jam* Gal. 2. v. 20.
non ego, vivit vero in me Chriſtus; Hinc eſt, quod ipſe Deus a nobis maxime requirit, ut libellus de imitatione in perſona Dei indicavit, dicens: *Quid magis a te requiro, quam* Thomas Kemp. l. 4. c. 8.
ut te ſtudeas mihi ex integro reſignare? Quidquid præter te ipſum das, nihil curo: quia non quæro datum tuum, ſed te. Sicut non ſufficeret tibi, omnibus habitis, præter me: ita nec mihi placere poterit, quidquid dederis, te non oblato.

XCVIII. Porro ad hanc liberalitatem in nobis excitandam nihil magis conducet, quam liberalitas Dei erga nos præterita & futura ſerio ponderata, quam ſuccincte & bene pro-

po-

poſuit Eccleſia in Hymno Feſti Corporis Chriſti ſic canens. *Se naſcens dedit ſocium, conveſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium.* Quis enim adeo durus eſt, quem tantæ conſideratio liberalitatis non excitet ad ſe viciſſim dandum; Diſputant Ethnici, cur amor ſit potiſſimum medium ad amorem? Et reſpondetur, quia amor eſt traditio ſui; Unde cum amatus poſſideat amantem, injuſte faciet, ſi non ſe quoque per amorem communicet. Id ſi verum eſt, uti dubitari non debet, quis jam non erubeſcat, ſe ipſum cum omnibus ſuis dare, quando cogitat, Deum toties ſe dediſſe. An non exclamabimus cum S. Bernardo *Amat immenſitas, amat charitas, & nos vicem rependimus cum menſura.* Hortatur ergo Philotheam Aſceta, ut cum S. Ignatio dicat: *Suſcipe Domine univerſam libertatem meam. Accipe memoriam, intellectum, atque voluntatem meam. Quidquid habeo & poſſideo, mihi largitus es, id totum tibi reſtituo, ac tuæ prorſus voluntati trado gubernandum; amorem tui ſolum cum gratia tua mihi dones, & dives ſum ſatis, nec aliud quid ultra poſco.*

Dubium VI.

De Deo ſuper omnia diligendo.

XCIX. Audiverat Philothea frequenter notum illud axioma: Dulcius ex ipſo fonte potantur aquæ: Idque ſæpius ad Deum applicari intellexerat; ſed in quo illa dulcedo proprie conſiſtat, non ſatis cognoſcebat; iterum ergo ad Aſcetam pro hac explicatione recurrit.

Solutio.

C. Reſpondet Aſceta, dulcedinem hanc in tribus conſiſtere: 1. Quia ſicut *purius* in fonte aquæ reperiuntur, eo quod non ſicut rivi & fluvii per terram & lutum currentes ſordes contrahant; ita bonitas purius in Deo guſtatur, quia nullis ibi imperfectionibus permixta eſt, ſed eſt ipſa puritas. Hinc S. Agnes dicebat: *Amo Chriſtum, quem cum amavero, caſta ſum; cum tetigero, munda ſum.* 2. Quia ſicut aqua *recentius* in fonte reſumitur, eo quod, quo magis a contrario calore extrinſeco libera eſt, hoc magis naturale frigus retinet; ita & Deus ſemper recens eſt, teſte S. Paulo. *Ipſi peribunt, tu autem permanebis, idem ipſe es.* Id quod Deus S. Joanni per animalia non habentia requiem, id eſt, ſemper deſiderantia ulterius guſtare, indicavit. Hinc S. Auguſtinus: *Si quæris*, inquit, *quære, ſed non ubi quæris, quære. Quære in fonte ibi enim omnia vivunt.* 3. Quia ſicut *plenius* in fonte aquæ guſtantur, eo quod quævis res ſe ipſam prius perficiat, quam alia; ita id vel maxime de Deo dicitur, qui ipſe dixit Moyſi: *Veni, oſtendam omne bonum tibi*, reſpectu cujus creaturæ ſunt tamquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram, hinc ſemper clamandum amplius; Deus autem eſt mare immenſum omnium bonorum, quod ſolum ſatiare poteſt cor humanum. Hinc

Hebr. 1. Apoc. 4.

S. Aug. in Medit.

recte S. Anſelmus animam alloquens: *Quid vagaris*, inquit, *per multa quærens bona corporis & animi? ama unum bonum, in quo eſt omne bonum, & ſufficit.* Hinc S. Franciſcus Seraphicus diu noctuque verba iſta: *Deus meus & omnia!* ruminabat.

Dubium VII.

De unione cum Deo.

CI. Legerat aliquando Philothea, B. Fratrem Ægidium verba iſta: *Unus uni*, ſemper in ore & mente habuiſſe, quorum ſenſum cum non intelligeret ipſa, ab Aſceta ſibi illum indicari petiit.

Solutio.

CII. Reſpondet Aſceta, eorum ſenſum eſſe, quod ſicut Deus unus eſt, & omnia in ſe bona infinito modo continet, ita hominem quoque unum fieri, id eſt, per amorem ſoli Deo adhærere debere, juxta S. Davidis exemplum dicentis: *Quid mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram. Deus cordis mei, & pars mea in æternum:* Hinc S. Ambroſius: *Unum*, inquit, *vult nos eſſe Deus, ut ſupra mundum ſimus; nam qui partitur ſtudium, derivat affectum, & qui dividit curam, differt profectum.* Quod non ignorans ſatan, ut hominem expugnet, amorem illius dividere ſatagit, ſicut Cyrus Rex, ut Babylonem expugnaret, Euphratem fluvium, qui ipſis pro munimento erat, in multos rivos diviſit.

Pſalm. 72.

S. Ambr. ad Virg.

Dubium VIII.

De Guſtatione Dei.

CIII. Audierat frequenter Philothea notum illud axioma: *Guſtato ſpiritu deſipit omnis caro:* ſed rationem hujus dicti penetrare ſatis non poterat. Quare rogat Aſcetam, ut genuinum illius ſenſum & rationem indicare dignetur.

Solutio.

CIV. Reſpondet Aſceta, cum ignoti nulla cupido ſit, hoc ipſo neceſſarium eſſe, ut cognoſcatur bonitas cujuſque rei, antequam deſiderium illius concipiatur; cum autem nulla ſit cognitio perfectior & efficacior ad trahendum animum, quam quæ guſtu ſeu experientia ipſa percipitur, hinc fit, ut talis experimentalis cognitio præ aliis ſit efficax ad bonitatem aliquam ſectandam. Cum ergo ſpirituales deliciæ ex Dei amore (quo modo proprie guſtatur) hauſtæ innumeris partibus ſuperent carnales, hoc ipſo ſi veraciter illæ guſtentur, omnes carnales delectationes deſipient, id quod jam olim Apoſtoli experti ſunt, ut qui guſtata dulcedine divinitatis exclamare coacti ſint: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe; faciamus tria tabernacula.* Sed & S. Auguſtinus poſt eandem deguſtatam exclamare coactus eſt; ut ſupra dictum eſt: *O quam ſuave ſubito mihi factum eſt, carere ſuavitatibus*

S. Aug. l. 9. conf. c. 1.

Digitized by Google

tibus nugarum: & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat; ejiciebas enim a me, tu vera & ſumma ſuavitas, ejiciebas eas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior.

Dubium IX.

De familiaritate cum Deo.

L. 1, c. 8. CV. Legerat Philothea in libello de Imitatione Chriſti hæc verba? *Ex omnibus ergo charis ſit Jeſus ſolus dilectus ſpecialis*, cum autem ex altera parte meminerit, ſæpius ſe dici audiviſſe, quod familiaritas contemptum pariat; ideo timet, ne, ſi talem familiaritatem cum Deo ineat, etiam ipſa contemptum pariat, atque adeo amorem imminuat.

Solutio.

S. Aug. l. 5. h. 38. CVI. Reſp. Aſceta, breviter ſequentem S. Auguſt. ſententiam allegando: *Nihil delectabilius Deo; nam in homine ſunt, quæ te offendunt, toleras tamen propter amicitiam; Dei amicitia quibus rebus debet cogi, ut diſſolvatur a te, non invenies.* Hinc quotidiana experientia teſtatur, quo magis homines familiariter cum Deo per orationem converſantur, hoc magis illos familiaritatem talem appetere.

Dubium X.

De Deo ſolo amando.

CVII. Cum aliquando Philothea Pſal. 32. & in eo verba iſta: *Qui finxit ſigillatim corda eorum*: legiſſet, intelligere non poterat, quid verbum *ſigillatim* ſignificaret; quod dubium cum propoſuiſſet, more ſuo

Solutio.

CVIII. Reſp. Aſceta per verbum indicari, quod Deus cum ſpeciali conſideratione cor creaverit, ut indicaret, cur & quomodo cor noſtrum ipſum ſolum amare debeat; Nimirum 1. Triangulare eſſe factum, ut innueret, quam parum vas triangulare a rotundo globo repleri poteſt, tam parum cor triangulare hominis a toto mundo rotundo ſatiari poſſe; capacem enim Dei, quidquid Deo minus eſt, S. Aug. l. 1. Conf. replere non poteſt. Unde S. Auguſt. dicebat: *Feciſti nos, Domine, ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* 2. Supra latum & apertum eſſe creatum, ut indicetur ad cæleſtia bona, & gaudia ſemper patulum, & amplum eſſe debere, dicereque cum pio Aſce- Lib. 3. de Im. c. 34. ta: Ecce Deus meus, & omnia. Quid volo amplius, & quid felicius deſiderare poſſum? O ſapidum & dulce verbum, ſed amanti verbum, non mundum, nec ea quæ in mundo ſunt. Deus meus & omnia. Intelligenti, ſatis dictum eſt, & ſæpe repetere jucundum eſt amanti. Te ſiquidem præſente jucunda ſunt omnia; te autem abſente, faſtidiunt cuncta. Tu facis cor tranquillum, & pacem magnam, lætitiamque feſtivam. 3. Infra acuminatum, & clauſum eſſe, ut indicetur, terrena non niſi modice, & quaſi in puncto eſſe tangenda, & uſurpanda, id eſt, ſolum, quantum neceſſitas, aut utilitas ad finem præfixum obtinendum requirit, ut quoniam parum pro nihilo computatur, quaſi non uti mundo cenſeri valeamus, ſicque conſilium Apoſtoli impleamus dicentis: 1. Cor. 7. v. 31. Reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur.

Dubium XI.

De compenſatione amoris divini.

CIX. Cum legiſſet aliquando Philothea amorem non niſi amore compenſari, dubitabat non parum de veritate hujus ſententiæ, eo quod paſſim aliis etiam modis amorem compenſari advertit. Ad quod dubium eximendum

Solutio.

CX. Reſpondet Aſceta, & ſic probat dictum Axioma: Quia juxta Jureconſultos compenſatio nonniſi per retributionem æqualis fieri ſolet; ſed amori nihil eſt par, & æquale, niſi amor; maxime apud Deum, qui amorem ſuum omnia ſua dando demonſtravit, & non noſtra, ſed nos ipſos poſſidere cupit. Neque nos aliter vere poſſidet, quam dato corde, & amore noſtro: Nec illi aliud quicquam æquale reddideris, niſi te totum ſic plane poſſideat, ut nihil cordis & affectus ſuperſit, quin ad eum amandum plane profunderis. Quia quod æqualitatem facit (ſi qua eſt æqualitas) non eſt rei datæ ſubſtantia, non ejus qualitas, aut quantitas, ſed tota, & integra noſtri donatio; Unde ſicut æqualitas dicitur perfici, quando totum donatur; ſic niſi detur, quicquid dederis, nihil æquale datur. Totum eſt dandum, in quo uno toto tota eſt æqualitas, & ſine quo nulla. Sic apte S. Bernardus, *Ipſe*, inquit, S. Bern. ſer. 83. in Cant. *meritum, ipſe ſibi præmium eſt amor: Præter ſe non requirit cauſam, non fructum, fructus ejus, uſus ejus. Amo quia amo; amo, ut amem. Magna res amor, ſi tamen recurrat ad ſuum principium, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti, ſemper ex uno ſumat, unde jurgiter fluat. Solus eſt amor ex omnibus animæ motibus, ſenſibus, atque affectibus, in quo poteſt creatura, etſi non ex æquo, reſpondere auctori, ſaltem de ſimili mutuum rependere vicem.*

Dubium XII.

Quod omnis copia, quæ Deus non eſt, egeſtas ſit.

CXI. Audierat aliquando citari Philothea ſententiam a S. Auguſtino prolatam, qua dicebat: *Omnis copia, quæ Deus non eſt, ege- S. Aug. l. 10. Conf. c. 8. ſtas eſt mihi*, quam cum ſatis aſſequi non poſſet, eo quod plurimos etiam non amantes Deum divitiis abundare cerneret, clarius id ſibi explicari ab Aſceta petiit.

Solutio.

CXII. Reſpondet Aſceta, & veritatem dictæ ſententiæ oſtendit: Quæcumque tandem ſit rerum humanarum copia & abundantia, ſi poſſeſſori ſuo nihil prodeſt in ſumma ipſius neceſſitate, profecto non niſi egeſtas, & inopia cenſenda eſt; ut ſi quis abundet rebus, quæ nullum prorſus habent uſum in ea mundi parte,

te, ubi vitam agit: Nonne hæc rerum abundantia tunc erit illi inutilis, & mera inopia? Sic alius abundet prædiis, nec ullum inde proventum, nullam pecuniam, nec ullum denique reditum recipiat, quo ſe ſuſtentare poſſit; nonne illa prædiorum copia egeſtas eſt? Abundet alius pecuniis, nec panem, aut uſum alimentum ſibi comparare poſſit, ut accidit in obſeſſa civitate; nonne illam pecuniarum copiam tunc meram inopiam & egeſtatem dixeris? Abundet denique panibus & alimentis, morbo autem vel captivitate ita detineatur, ut cibo uti nullo queat, ſicque fame intereat; nonne tunc inopiam reputabis quamlibet copiam? Quid mihi divitiæ, inquit Poeta, ſi non conceditur uſus? Sic noſter ſapiens: *Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cum ſapientiam emere non poſſit?* (Sap. c. 2.) Quia ſcilicet ad hunc effectum nihil proſunt divitiæ? vel potius quaſi diceret, nihil proſunt ſtulto divitiæ, cum iis uti non poſſit ſtultus, nec iis ſe ſtultitia liberare; atqui talis eſt copia, quæ Deus non eſt, id eſt, quidquid ſit, quod habeas, niſi habeas illam divinam gratiam, per quam Deus nobiſcum habitat, & nos cum illo; *per quam filii Dei ſumus, & hæredes ejus, cohæredes autem Chriſti*; (Rom. 8.) niſi habeas virtutes & opera, quæ ſunt neceſſaria ad gratiam illam conſervandam, illamque hæreditatem aliquando conſequendam: nihil habes, quod tibi proſit in tua ſumma neceſſitate; nam hæc eſt tua ſumma neceſſitas, ſalvum, & beatum eſſe, cui neceſſitati nihil proſunt divitiæ, niſi fuerint fructuoſe propter Deum impenſæ: Nihil proſunt dignitates, nihil doctrina, nihil artes, nihil authoritas, nihil denique aliud, quam quod ſpirituale eſt & divinum. *Quid nobis, inquiunt, profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? tranſierunt illa tamquam umbra, & tamquam nuncius percurrens, & tamquam navis, quæ pertranſit fluctuantem aquam, aut tamquam avis, quæ tranſvolat in aere, & tamquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diviſus aer in ſe continuo recluſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius: ſic & nos nati continuo deſinimus eſſe, & virtutis quidem nullum ſignum valuimus oſtendere: in malignitate autem noſtra conſumpti ſumus.* (Sap. 5. v. 8.) Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt, quoniam *ſpes impii tamquam lanugo eſt, quæ a vento tollitur, & tamquam ſpuma gracilis, quæ a procella diſpergitur, & tamquam fumus, qui a vento diffuſus eſt, & tamquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis. Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum.* Omnis ergo copia, quæ Deus non eſt, egeſtas cenſenda eſt.

Dubium XIII.

De ſermocinatione Dei cum ſimplicibus.

CXIII. Legerat aliquando Philothea verſum illum Salomonis: *Cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.* (Pr. c. 3.) Magnamque inde lætitiam conceperat; ſed pro majori ſolatio ſuo etiam cauſam hujus familiarioris converſationis intelligere cupiebat.

Solutio.

CXIV. Reſpondet Aſceta, cauſam eſſe, quod iis ſe libentius Deus communicet, qui ſe illi totos ſubjiciunt; hoc autem faciunt ſimplices, qui intellectu & voluntate ſe illi ſubjiciunt; in hoc enim proprie conſiſtit ſimplicitas animi, ut, ſicut parvulus, non reluctetur, non repugnet, ſimpliciter credat, & faciat, quod cognoverit a Domino revelatum, & ordinatum. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino*, (Deut. 12.) ait Moyſes, *nec addas quicquam, nec minuas.* Hoc vere eſt, eſſe ſimplicem; atque hinc dicitur in proverbiis: *Abominabile Domino cor pravum, & voluntas ejus iis, qui ſimpliciter ambulant*; quia hi ſcilicet ſeſe illi ſubjiciunt. Hoc diſerte S. Joannes Chryſoſtomus allata ſimilitudine parvulorum oſtendit: *Etiamſi, inquit, Regina cum diademate, atque purpura parvulis offeratur, non præponunt eam matri, licet pannoſæ*; (Prov. 11.) ſic ſe ſimplices divinæ fidei, & providentiæ totos addicunt, ut, licet humilia & abjecta proponantur ad credendum, vel faciendum, iis potius acquieſcant, quam quæ mundus jactat, & offert. *Gloria noſtra hæc eſt*, inquit Apoſtolus, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus in hoc mundo.* (H. 63. in Matth.) Patet, ergo, quod cum ſimplicibus ſit communicatio ejus, id eſt, communicatio familiaris de divinis myſteriis, aut quibuſcunque rebus ſpectantibus ad ſalutem, & perfectionem; *Deo enim ſermocinari eſt*, inquit S. Gregor., (2. Cor. 1.) *per illuſtrationem ſuæ præſentiæ, humanis mentibus arcana revelare; cum ſimplicibus igitur ſermocinari dicitur, quia de ſupernis myſteriis illorum mentes radio ſuæ viſitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obſcurat.* Et S. Hieronymus, *Sermocinatio*, (In Prov.) inquit, *Domini cum ſimplicibus eſt, quia illos cæleſtis ſapientiæ ſecretis illuſtrat, quos terreni faſtus, ac duplicitatis nihil habere conſiderat; hinc etenim dicit: Abſcondiſti hæc a ſapientibus, & revelaſti ea parvulis.* (Matt. 11.)

Dubium XIV.

De Deo ſuper omnia amando.

CXV. Alias pauca hæc cujuſdam Authoris verba legerat; *Sicut a Deo, ſic ad Deum*: quorum obſcuritatem, & brevitatem cum non ſatis intelligeret, ideoque clariorem explicationem expeteret.

Solutio.

CXVI. Reſp. Aſceta, ſenſum eſſe, quod ſicut a Deo creati ſumus, ſic nos ad eum, noſtraque omnia referamus, tanta eſt neceſſitas unius atque alterius. Differentia quidem eſt neceſſitatis, quandoquidem illa eſt Phyſica, & extra nos poſita, qua ſumus a Deo; altera vero, qua nos ad eum referamus, eſt moralis, & a nobis cum divina dependens gratia; ſed tamen hæc tam una, tantaque eſt neceſſitas, ut vere dici poſſit, quod ſicut neceſſario ſumus a Deo, ſic neceſſarium ſit, ut nos ad eum referamus. Liberum quidem nobis eſt, ut

ut id actu fiat cum gratia; ſed ne deſimus gratiæ, noſtroque debito, perſuadeamur, oportet; id eſſe nobis, tam neceſſarium, quam ſi non eſſet liberum; neque enim libertas talis nos a debitis noſtris magis exolvit; quam a cæteris omnibus Chriſtianæ juſtitiæ tum poſitivis, tum negativis officiis, ad quæ præſtanda ſimiliter liberi ſumus; ſed quo ſenſu liberi? nempe ut poſſimus nolle, aut velle cum gratia, ſi autem volumus, libere ac voluntarie id velimus, quod debemus, atque hoc ipſum, quod debemus, ac volumus, ſemper exequamur, non neceſſario, ſicut animantes belluæ, non coacte ſicut ſerviles aoimæ. Quo in ſenſu dixit etiam Apoſtolus, *legem juſto non eſſe poſitam*; id eſt non coerceri juſtos legibus, quia ultro illi, & ſponte obſervant legem, ſunt enim in qualibet lege tria conſideranda, nempe obligare, dirigere & coercere ſive puoire. Duo priora lex in juſtos exercet, tertium vero in injuſtos, qui ſe duobus primis non ſubjicinnt. Hoc ipſo itaque, quo agnoſcis Deum eſſe finem tuum, taota neceſſitate, tanto jure, tantaque teneris obligatione, te ad illum totum referre, quanta eſt ipſa quodammodo neceſſitas, qua Deus eſt finis tuus.

§. V.

De Dubiis Miſcellaneis.

Dubium I.

De Patrocinii B. Virginis efficacia.

I. LEgerat aliquaodo Philothea ex SS. Patribus: *Sicut a te.* (O B. Dei Mater) *averſus & deſpectus, neceſſe ut pereat; ſic ad te converſus & a te reſpectus, impoſſibile eſt, ut pereat*; quæ ſenteotia merito illi difficilis captu videbatur, eo quod peccatores ea abuti in ſuam perniciem poſſent, quare explicari ſibi illam cupit.

Solutio.

II. Reſp. Aſceta, eam de morali, non Phyſica impoſſibilitate intelligendam eſſe, quo in ſenſu veram eſſe ſententiam colligitur 1. ex ſententia Salomonis, quæ ipſi attribuitur: *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet ſalutem a Domino.* Et iterum; *In me gratia omnis viæ, & veritatis, in me ſpes vitæ & virtutis.* 2. Colligitur ex SS. Patribus, ex quibus S. Anſelmus ait: *Velocior eſt nonnumquam ſalus memorata nomine ejus, quam invocato nomine D. Jeſu: non quod ipſa major, & potentior ſit, nec enim ipſe magnus & potens eſt per eam, ſed illa per ipſum: quare ergo? Dicam quod ſentio Filius Dominus eſt, & Judex omnium, diſcernens merita ſingulorum. Dum igitur ipſe a quovis ſuo nomine invocatus non ſtatim exaudit, profecto id juſte facit. Invocato autem nomine Matris, etſi merita invocantis non merentur, ut exaudiatur; merita tamen matris intercedunt, ut exaudiatur.* Brevius idiota: *Quos ſæpe juſtitia Filii damnare poteſt, Matris miſericordia liberat.* Fuſiſſime vero S. Bernardus ſermone de aquæ ductu, ubi poſtquam de mediatrice ioterponenda ad mediatorem egit, ſic pergit: *Inveniſti, inquit Angelus, gratiam apud Deum feliciter; ſemper hoc invenit gratiam, & ſola eſt gratia, qua egemus; ſola eſt gratia, qua ſalvamur. Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus: quia quod quærit invenit, & fruſtrari non poteſt.* Unde ſequens formari poteſt diſcurſus: *Idcirco omnis reſpectus ab ea non perit, quia per eam obtinet gratiam finalis perſeverantiæ, cum qua nemo perit. Sed omnis etiam deſpectus ab ea, privatur illa gratia, qua quiſquis privatur, perit. Ergo ſicut omnis reſpectus ab ea, impoſſibile eſt, ut pereat; ita omnis deſpectus ab ea, neceſſe eſt, ut intereat.*

Prov. c. 8.

Eccl. c. 24.

De Exc. Vir. c. 6.

S. Bern. ap. Hoimenſ. ſer. 6. heb. 1. Adventus.

Dubium II.

De ſanctorum cultu optimo.

III. Audierat aliquando Philothea citari S. Ildephonſi ſententiam ſic ſonantem: *Imitamini Matrem Virginem, & ſanctos omnes, quos laudatis; quoniam non tantum prodeſt illis noſtra laudatio, quam nobis eorum imitatio. Unde ſponſo magis placet imitator devotus, quam laudator otioſus; tamen vera laudatio cordis, eſt imitatio operis*: nec poterat capere, quam ob cauſam imitatio plus ipſis, quam laudatio placeat. Cui dubio.

S. Ildeph. ſerm. de Aſſumpt.

Solutio.

IV. Reſp. Aſceta, aitque rationem eſſe, quod omnis honor & cultus proveniat ab æſtimatione: quam facimus de eo, quem honoramus: quanto apertius erit ſignum meæ de ſancto æſtimationis, tanto erit major illius cultus; Longe autem apertius erit ſignum, cum ejus virtutes imitabor, quam cum laudavero; nam facta præſtant verbis. Qui tantum laudat, nec imitatur, dubiam facit laudationem, cur enim non exprimit opere, quod ſermone? At vero qui imitatur, etiamſi non laudat verbis, opere ipſo magnificat. Hinc S. Joann. Chryſoſtomus ſermonem egregium ſcripſit de Martyribus, quod vel laudandi non ſint, vel imitandi: *Quoniam*, inquit, *quem delectat ſancti alicujus meritum, delectare debet par circa cultum Dei obſequium; quare aut imitari debet, ſi laudat; aut laudare non debet, ſi imitari detrectat.* Adde, quod ipſi Sancti in obſequiis noſtris magis ſpectent gloriam Dei, & noſtram ſalutem, quam ſui venerationem; Eſt autem Dei glorioſius, & nobis utilius, eos imitari quam laudare. Non quod a nobis laudandi non ſint, ſed quod magis etiam imitandi. Sic apte S. Bernardus, *Ad quid Sanctis laus noſtra? Ad quid glorificatio noſtra? quo eis præconia noſtra? pleni ſunt, honorum noſtrorum non egent, nec quicquam eis noſtra devotione præſtatur. Plane quod eorum memoriam veneramur noſtra intereſt, non ipſorum.* Quaſi diceret, magis coluntur, magiſque ſibi gratificatum putant, ſi ipſorum præclare geſta factis conſectemur, quam verbis. Quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem, inquit Apoſtolus: Hinc Aug. ait: *Quotieſcumque, Fratres chariſſimi, ſanctorum Martyrum ſolemnia celebramus, ita ipſis intercedentibus expectemus a Domino conſequi temporalia beneficia: ut ipſos Martyres imitando, accipere mereamur æterna. Ab eis ſanctorum Martyrum*

Tom. 1.

Ser. 1. de feſt. omn. Sanctor.

Hebr. 13.

in

in veritate feſtiva gaudia celebrantur, qui ipſorum martyrum exempla ſequuntur. Solemnitates enim Martyrum, exhortationes martyriorum ſunt; ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat.

Dubium III.

De officio recte obeundo.

V. Dixerat nonnemo in exhortatione, eum eſſe vere & unice laudandum, qui ab officio laudatur; quod ſibi imaginari non poterat Philothea, eo quod multo plures titulos reperiri exiſtimet, e quibus vera laus peti queat. Itaque, cum de more hoc dubium propoſuiſſet,

Solutio.

VI. Reſp. Aſceta, rationem dicti hujus eſſe evidentem, quia laudari a voluntate Dei completa ſeu plane effecta hoc eſt vere laudabile. Hic eſt enim finis omnis creaturæ, ut ſit ad Deum, ſicut hoc eſt ejus principium, ut ſit, Deo, qui propterea dicitur *primus & noviſſimis*, *α & ω*, *principium & finis*. Eſſe autem creaturas ad Deum, quid eſt aliud, quam idcirco eſſe, ut faciant verbum, ſeu voluntatem ejus? Eſt igitur earum finis voluntas Dei. Jam vero, cum res aliqua finem ſuum perfecte attigit, nonne perfecta eſt? ſi porro eſt perfecta, nonne tum laudabilis, quantum laude digna? Sic ergo evidenter apparet, quod laudari a voluntate Dei, hoc ſit vere laudabile. Sic Angeli nobiliores creaturæ maxime com-
Pſ. 102. v. 20. mendantur; cum de his dicitur: *Benedicite Domino Angeli ejus, potentes Virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum ejus*. Sic ipſe Angelorum & hominum Dominus hoc uno ſe commendabat: ut faciam, inquit voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus, ſed laudari ab officio rite adminiſtrato, eſt laudari a voluntate Dei completa, ſeu quam bene fieri poteſt, adimpleta?
Jo. 8. 4. Nam cum ſemel ex ordinatione divina ſuſceptum eſt officium, quoties bene illud adminiſtratur, toties Dei voluntas efficitur, neque aliter certius & manifeſtius divina nobis voluntas innoteſcet, quam per noſtrum officium. Quis enim dubitet, quin Deus ab unoquoque velit, ut id præſtet, quod ab ipſo præſtandum accepit? Quis ſibi non dictum putet ab Apo-
Coloſſ. 4. ſtolo, quod is; dicit Archippo: *Vide miniſterium, quod accepiſti a Domino, ut illud impleas*! At de quovis alio bono opere quis ita certus eſſe poteſt? Imo quantumcumque bonum ſit, ſi quis repugnet officio rite obeundo, tunc deſinet opus eſſe bonum, quia impedit aliud, quod eſt certius bonum. Sed unde eſt certius bonum, niſi quod eſt certius a divina voluntate? atque illud eſt, quod monebat Apoſto-
Rom. 12. v. 3. lus: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, & unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus*; & quæ plura, pergit. Adde hic vero, quod, cum officii cujuslibet plures ſint partes, ſeu plures bene gerendi occaſiones, quiſquis ſic omnibus intentus eſt, ut nullam omittat, vere is dicetur totus eſſe in voluntate Dei adimplenda, quod non poteſt dici de alio quolibet bono opere, in quo tam frequens eſſe non poterit, ſicut in officio, & munere perſolvendo. Denique non una tantum voluntas Dei in eo ſit, ſed triplex illa, de qua Apoſtolus: *Ut probetis, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta*: Nempe cum id ſit in ſubſtantia, quod vult Deus; cum in modo ſicut vult, & in fine, quia ſic vult. O quam præclare tum adminiſtratur officium, cum ſic voluntas Dei adimpletur! & quam vere tum voluntas divina completur, cum ſic præclare adminiſtratur officium. Quare hortatur Aſceta, ut audiat Philothea Chriſtum Petro dicentem: Quid ad te? tu me ſequere; quaſi diceret, ut interpretatur S. Chryſoſtomus: *Opus ſuſcepiſti, id conſidera, perfice & labora. Quid ad te de Joanne, tu officium tuum cura, & exequere.*

Dubium IV.

De modo officia recte obeundi.

VII. Audierat aliquando Philothea, in renovatione ſui illud axioma: *Non aliud, ſed aliter: Nichts anders, ſonder anderſt*; ob oculos habendum: cujus dicti veritas non parum illi ſuſpecta erat, cum utique renovatio requirat, ut aliud etiam agamus, quam prius feceramus, uti in peccatoribus patet.

Solutio.

Reſpondet Aſceta, hoc axioma non tam de gravibus peccatoribus, quam de juſta gravia peccata vitantibus eſſe intelligendum; hi enim, cum in modo præcipue quotidianas ſuas actiones obeundi plerumque deficiant, merito illis ſuadetur, ut non aliud, ſed aliter agant, ſeu, ut alius dixit: Non quid, ſed quomodo aga- Joan. 21.
tur, Deus attendit. Id quod pius Author his verbis confirmat. Sine charitate opus externum nihil prodeſt; quidquid autem ex charitate agitur, quantumcumque etiam parum ſit, & deſpectum, totum fructuoſum efficitur. Magis ſiquidem Deus penſat, ex quanto quis agit, quam quantum facit. Multum facit, qui multum diligit. Multum facit, qui rem bene facit. Bene facit, qui magis communitati, quam ſuæ voluntati ſervit. Quæ omnia in renova- Th. Kemp.
tione imaginis clarius patent; ſicut enim hæc l. 1. c. 15.
non quoad ſubſtantiam ipſam, ſed quoad modum dumtaxat, ſcilicet per inductionem novorum colorum, renovatur, ita ſe res eodem modo in renovatione mentis habet.

Dubium V.

De perpetuo gaudio.

IX. Æque parum imaginari ſibi poterat Philothea, quomodo verificetur illa Salomonis ſententia: *Non contriſtabit juſtum, quidquid ei ac-* Prov. c. 12.
ciderit: Cum plures plerumque juſtis cruces, & v. 21.
tribulationes obveniant, quam injuſtis; ad quem ſcrupulum & dubium ei eximendum ſic

Solutio.

X. Reſp. Aſceta & confirmat allatam ſenten-

tentiam: Nihil poteſt accidere homini, niſi volente Deo; hinc apud Iſ. dicit: *Ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. Ego Dominus faciens hæc omnia.* Qui & queritur, & minatur, ſi quis aliter ſentiat; *Quis eſt iſte,*
Thr. 3. v. 38. *qui dixit, ut fieret Domino non jubente; Ex ore Altiſſimi non egredientur, nec bona nec mala?* (Quaſi diceret, quis eſt iſte ignarus, quis iſte temerarius, quis iſte blaſphemus in divinam providentiam, qui dubitet, non æque eam procreare mala atque bona) ſed *quidquid volente Deo accidit, non contriſtabit juſtum.* Aut certe juſtus non erit, ſi inordinarie contriſtetur; nam ſicut nihil juſtius, quam Deo volenti & jubenti parere, & ſubjici, ſic nihil injuſtius, quam velle ſe, ſuamque voluntatem præferri divinæ. O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? vel enim judicas illud, quod accidit, injuſte a Deo accidiſſe, vel juſte; ſi injuſte, injuſtus vel iniquus ipſe es, qui injuſtitiam Deo imputare audes. *Nunquid iniquus eſt Deus, qui infert iram,* inquit Apoſtolus, *abſit, alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum?* Quod ſi id juſte factum putas, nec aliter niſi juſte & ſancte poſſe Deum aliquid facere credis, ſicut ait Deo Sapiens: *Cum ſis juſtus, juſte omnia diſponis;* Nonne etiam tu injuſtus es, ſi contriſteris, & doleas de eo, quod tu ipſe juſtum, & juſte factum putas? Sic egregie S. Greg. in hæc verba Jobi: *Sicut*
Rom. c. 1. v. 5. *Domino placuit, ita factum eſt. Cum enim in hac vita, ea quæ nolumus, patimur, neceſſe eſt, ut ad eum, qui injuſtum velle nihil poteſt, ſtudia voluntatis noſtræ inclinemus. Magna quippe conſolatio in eo, quod diſplicet, quod illo ordinante erga nos agitur, cui nonniſi juſtum placet. Si igitur juſta Deo placere ſcimus; pati autem nulla, niſi quæ Domino placuerunt, poſſumus: Juſta ſunt, quæ patimur; & valde injuſtum eſt, ſi de juſta paſſione mur-*
Sap. 12. v. 13. *muramus.* Hoc eſt ita certum ut ab impiiſſimo mortalium, nempe Antiocho Rege, voluerit Deus publica confeſſione declarari, ne deinceps auderet aliquis id negare, quod tam nefarius protuliſſet, ipſa veritate convictus, *juſtum eſt,* inquit, *ſubditum eſſe Deo.* Hinc fortiſſima Ju-
L. 3. mor. c. 19. dith recte dixit: *Non ulciſcamur nos pro his, quæ patimur, ſed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripiuntur, ad emendationem, & non ad perditionem noſtram, eveniſſe credamus.* Obſerva illud, quo utitur, verbum,
2. Mach. 9. v. 11. *non ulciſcamur.* Eſt enim quoddam ultionis, & vindictæ genus in Deum, cum nimis contri-
Judith. 8. v. 26. ſtari contrariis eventibus rationes prætendimus noſtræ triſtitiæ, & afflictionis, quaſi vellemus illum arguere, aut nos ita juſtificare, quaſi hoc immerito pateremur, quod patimur, hoc eſt, ut illa ipſa Judith admonebat; Improperium murmurationis ſuæ contra Dominum proferre.

Dubium VI.

De ſenſibili conſolatione.

X. Subtrahebatur aliquando Philotheæ omnis ſenſibilis conſolatio; ob quam ſubtractionem, cum multum affligeretur, ſeque omnino derelictam crederet, occurrit,

Solutio.

XII. Reſp. Aſceta & in primis ei ex S. Ber- Ser. 54. in
nardo oſtendit, quid ſit ſenſibilis conſolatio, & Cant.
ſubtractio ejuſdem. Sic ergo ille loquitur: *Sane ab heri & nudius tertius invaſit me languor iſte animi & mentis hebetudo, inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene, ſed ecce lapis offenſionis in via impegi, & corrui; ſuperbia inventa eſt in me, Dominus declinavit a ſervo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum eſt ſicut lac & factum eſt ſicut terra ſine aqua, nec compungi ad lacrymas queo, tanta eſt duritia cordis. Non ſapit Pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non invenio. Ubi illa inebriatio ſpiritus? ubi mentis ſerenitas, & pax & gaudium in Spiritu Sancto: Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ, & gulæ indulgentior, ſegnior obtuſiorque ad prædicationem. Heu! omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat, Quid me aliud putem quam unum de montibus Gelboe quem præterit in ira & indignatione ſua ille cæterorum omnium benigniſſimus viſitator.* Hoc ſuppoſito gemino argumento probat, eam triſtari non debere ob talem ſubtractionem. Primum ſic format: Tunc veræ & ſolidæ virtutis eſt probatio, cum neceſſitas & difficultas occurrunt ſimul in ejus exercitio, dicitur autem neceſſitas virtutis exercendæ, quando in contrarium abires vitium, oppoſitumque peccatum, niſi virtutem exerceres.
Non eſt enim major neceſſitas, quam non pec- Ho. 4. ad
care, nam ipſa vitæ degendæ neceſſitas illi ce- Pop.
dit; *una eſt inevitabilis neceſſitas, Deum non offendere,* inquit S. Joan. Chryſ. *imo hoc unum neceſſarium,* de quo Chriſtus Dominus, cum in fuga peccati potiſſimum conſiſtat noſtra ſalus, divinuſque cultus: At vero cum tantæ neceſſitati jungitur difficultas exercendæ actu & re ipſa virtutis, undecumque tandem difficultas proveniat, tunc maxime dicitur probari virtus, an ſit vera & ſolida, quia tentatur & ſolicitatur animus ex diverſa parte ad virtutem & vitium. Neceſſitate virtutis excitatur ad ejus exercitium, ſed ejuſdem difficultate, inde avocatur, ſed ſubtracta devotione ſenſibili neceſſitas, & difficultas veræ & ſolidæ devotionis ſimul occurrunt. Nam cum oppoſitum vitium invaſerit penitus animam, & ita quodammodo conſtrictam teneat, ut vix ſe contra movere poſſit; quibus armis, quibus præſidiis ſe ſe tandem a vitio tutabitur, niſi tam certa ſolidaque ſit devotio, ut nullis cedat impugnationibus, & contra potius ex infirmitate fiat robuſtior? Quanta ſit vero difficultas ſic ſecum decertandi, quis non videt? quis non ſentit? cum ipſi ferventiores & ſanctiores vix pares ſint certamini, & tantum non deficiant, tantum non ce-
dant: *Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui* Job. 26.
habitant cum eis, inquit Beatus Job quaſi di- v. 5.
cat, ipſi fortiores tum ingemiſcunt præ diffi- cul-

cultate, quid alii debiliores? Senſibilis ergo devotionis ſubtractio veræ, & ſolidæ devotionis eſt probatio; quia tum duo illa ſimul concurrunt, ex quibus certa probatur virtus, nempe neceſſitas & difficultas, quæ ſic in diverſa rapiunt animum, ut ſi quis tum fidelis ſit, vere ſolideque devotus cenſeatur. *Nunc cognovi*, dicit Dominus de Abrahamo, *quod vere colis*
Gen. 22. 12. *Deum*. Id eſt, ex illa fidelitate, quam ſervaſti in tali concurſu neceſſitatis, & fidelitatis cognoſcendum te præbuiſti, qualis eſſes, an vere coleres Deum. Alterum argumentum ſic format: Beatius eſt magis carere omni conſolatione ſenſibili, quam ea abundare; Nam, ut ait Apoſtolus, *oportet meminiſſe verbi Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt, magis dare, quam accipere*. Quod abſolute & univerſim dictum de omni genere doni, magis adhuc videtur verum de donis, quæ Deo fiunt, nam, ut optime & ſuaviſſime ait S. Jo. Chryſ. Beatius eſt, debitorem habere Deum, quam novis nos debitis apud eum conſtringere; cum jam enim tam multa illi debeamus, cumque ex tot capitibus ſeu nominibus mereatur a nobis coli, certe nihil amanti Deum accidere poteſt beatius, quam ſi eum qualicumque beneficio demereri, aut ſi fieri poſſit, debitorem habere valeat. Hoc B. Virgini tanquam ſingulare aliquod privilegium a Sancto quodam Patre
Act. 20. v. 35. prædicatur: *Euge, quæ debitorem habes eum, cui nos debemus univerſi*. Sed qui caret omni ſenſibili conſolatione, dat Deo, quantum homo dici poteſt illi dare. Supponi duo debent ad declarationem hujus propoſitionis: Primum eſt ſermonem eſſe de homine, qui ſe profiteatur Dei & virtutis cultorem; Alterum quod libenter talis in obſequio Dei carere velit omni prorſus ſenſibili conſolatione. Quibus præſuppoſitis aperte patet, tum illum hominem dare Deo, quantum illi a nobis dari poteſt; Nam quid ultra cogitari poteſt, quod a ſervo detur, ſi poſtquam Domino ſuo, quam potuit, cumulate miniſtrarit; nihil prorſus pretii, nihil mercedis, ne quidem cibum repoſcat, imo ſe beatum putet, ſi gratis illi ſerviat, vel ſi etiam male tractetur a Domino, nihil de ſervitio ſuo remittat, imo eo magis augeat uſque ad mortem, quo pejus tractatur. Hinc optime S. Ber-
Serm. de Quadr. debito. nardus: *Cum id totum dedit homo, quod poteſt, certe liberalior eſſe non poteſt, & ipſius eſt divinæ magnificentiæ, ſua id acceptatione magnum facere, quod ſuo alioquin pretio nullum, aut valde modicum eſſet*. Id quod etiam Chri-
Lib. de divin. Inſinuat. c. 33. ſtus confirmavit S. Gertrudæ dicens: *Vellem electis perſuaſum eſſe, quod eorum bona exercitia & opera mihi omnino placeant, quando ipſi ſerviunt expenſis ſuis. Illi autem expenſis ſuis mihi ſervitium præſtant, qui, licet, ſaporem devotionis minime ſentiant, fideliter tamen (ut poſſunt) orationes, & alia pia exercitia ſua peragunt; confidentes de pietate mea, quod ego illa libenter, & grate ſuſcipiam. Plerique ſunt, quibus ſi ſapor & conſolatio interna concederetur, non eis prodeſſet ad ſalutem, & meritum ipſorum valde minueretur*. Suadet ergo Aſceta Philotheæ, ut illa verba pii Aſcetæ ſemper in
Th. Kem. l. 3. c. 16. memoria habeat: *Devotus homo ubique ſecum fert conſolatorem ſuum Jeſum, & dicit ad eum: Adeſto mihi, Domine Jeſu, in omni loco, & tempore. Hæc mihi ſit conſolatio, libenter velle carere omni humano ſolatio. Et ſi tua defuerit conſolatio, ſit mihi tua voluntas & juſta probatio pro omni ſolatio. Non enim in perpetuum iraſceris, neque in æternum comminaberis*.

Dubium VII.

De Mortificatione.

XIII. Audierat aliquando in concione quædam Philothea, non minus perfectam mortificationem cenſeri debere; bene uti rebus, quam omnino non uti, quod prorſus imaginari non poterat, cum Religioſi propterea maxime præ ſæcularibus eleemoſynam dantibus laudentur, & æſtimentur, quod omnia ſimul relinquant, ſæculares autem partem dumtaxat. Ad cujus doctrinæ veritatem illi perſuadendam

Solutio.

XIV. Reſp. Aſceta, aitque, rationem petendam eſſe a perfectæ mortificationis definitione, quæ communi omnium, qui de ea ſcripſerunt, Patrum conſenſu ſic eſſe, declaratur, cum appetitus perfectus ſubjectus eſt rationi, & ratio Deo. *Id quod eſt in homine præcipuum*, Lib. 1. de Ser. Dom. in monte c. 2.
inquit S. Aug.: *imperet cæteris, quæ ſunt nobis beſtiiſque communia: Atque id ipſum, quod excellit in homine, id eſt, mens & ratio, potiori ſubjiciatur, quæ eſt ipſa veritas unigenitus Filius Dei. Neque enim imperare inferiobus poteſt, niſi Superiori ſe ipſe ſubjiciat*. Sic S. Proſper, *Dominetur vitiis ratio, ſubjiciatur* S. Proſp. in Sent.
corpus animo, animus Deo, & impleta eſt tota hominis perfectio. Sanctus quoque Leo: *Si mens* Ser. 3. in Quadr.
rectori ſuo ſubdita terrenæ voluptatis incitamenta calcaverit, ordinatiſſimum tenebit ratio principatum: quia tunc eſt vera pax, & vera libertas hominis, quando & caro animo judice regitur, & animus Deo Præſide gubernatur. Itemque rurſus: *Emundantes nos ab omni inquina-* Serm. 4.
mento carnis & ſpiritus, ut caſtigatis colluctationibus, quæ ſunt inter utramque ſubſtantiam, animus, quem ſub Dei gubernaculis conſtitutum, corporis decet eſſe rectorem, dominationis ſuæ obtineat dignitatem. Denique S. Papa Gregor. paucis hæc omnia contrahens. *Cum vel men-* S. Greg. l. 6. mor. c. 13.
tem Deo, inquit, *vel carnem menti ſubjugamus*. Huc uſque SS. Patres. Subſumebat poſtea Aſceta: Atqui bene rebus utendo ſecundum propriam cujuſque vocationem, non minus perfecte appetitus ſubjicitur rationi, & ratio Deo, quam non utendo. Cur enim non utendo fit iſta duplex ſubjectio; niſi quia, cum naturaliter appetitus propenderet in uſum rei, retinetur iſta propenſio ratione, & ratio diſcit a Deo ſeu a gratia, quantum retinere debeat; Unde S. Petrus: *In ſcientia*, inquit, *miniſtra-* S. Petr. 2. c. 1. v. 6.
te abſtinentiam, id eſt, diſcrete, & rationabiliter ſecundum Deum, prout ſcitis in Domino. Sic plane in bono rei uſu, qui fit tantum intuitu vocationis, cum ex naturali concupiſcentiæ motu pars illa, quæ dicitur ſenſualis ſeu appetitus, apparet rem uſurpare alio prorſus modo & fine, quam velit ratio: Ratio, cum gratia cohibet hanc concupiſcentiam, & a pro-

Digitized by Google

a propria vocatione, tanquam ab interprete divinæ legis & voluntatis, novit, quantum cohibeat. Sic monet Sapiens: *Utere quaſi homo frugis his quæ tibi apponuntur*. Sic utebatur

Eccl. 31. v. 9. Philipp. 4. c. 12.

Apoſtolus dicens: *Ego didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe, ſcio & humiliari, ſcio & abundare, ubique in omnibus inſtitutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati*: Quaſi diceret, perinde me habeo in uſu rerum, ac non uſu; nam dum rebus utor, ſic utor ex ratione & gratia, ut tum non minus ſim ſubjectus Deo, quam ſi non uterer. Itane tu, qui tam facile conquereris, ſi quid in uſu

L. de mor. bus Ecc. c. 2.

rerum pateris? Hinc merito S. Aug., *Habet*, inquit, *vir temperans in rebus hujus vitæ regulam utroque teſtamento firmatam, ut eorum nihil diligat, nihil per ſe appetendum putet, ſed ad vitæ hujus, atque officiorum neceſſitatem, quantum ſatis eſt, uſurpet utentis modeſtia, non amantis affectu*. Itemque alibi: *In omnibus talibus non uſus rerum, ſed utentis libido in culpa eſt*. Hæc autem libido ſic coerceri poteſt, & debet, ut deinceps non aliter, nec alio fine rebus ullis utaris, quam prout vocatio, aut officium exigit, vel permittit.

L. 3. c. 26. de imit.

Quapropter recte precatur pius Author; Non me vincant, Deus meus, non me vincant caro & ſanguis: non me decipiat mundus, nec me ſupplantet diabolus. Ecce cibus, potus, veſtis, & cætera utenſilia ad corporis ſuſtentaculum pertinentia ferventi ſpiritui ſunt onerosa, tribue talibus fomentis temperate uti, non deſiderio nimio implicari. Nec obſtat ratio in contrarium adducta, quia cum raro reperiatur, qui tali modo utatur rebus, & bonis temporalibus, melius utique facit, qui, ut ſe eximat tali periculo, omnino ea bona deferit; per ſe autem loquendo, ſi quis ſæcularis talibus bonis temperate juxta vocationis ſuæ exigentiam uteretur, negari non poteſt, eum in perfectione æquare poſſe alios omnia relinquentes, ſicut non raro revelavit Deus, quoſdam ſæculares in perfectione & meritis æquales fuiſſe Macariis, Paphnutiis, & aliis ejuſmodi ſanctis hominibus.

Dubium VIII.

De Fidelitate.

XV. Dicebatur quondam ab aliquo, majorem reperiri fidelitatem in parvis, quam magnis rebus; quod iterum credere non poterat Philothea, cum utique major difficultas, & attentio requiratur in magnis opibus juxta Domini voluntatem diſpenſandis, quam in parvis divitiis. Quare conſultus ſuper hoc dubio Magiſter ejus ſpiritualis.

Solutio.

XVI. Reſp. iſtiuſque dicti veritatem ſic oſtendit: In confeſſo eſt apud omnes, quod in eo potiſſimum conſiſtat ſervi fidelitas, ſi conſtanter & pure Domini ſui rationes reſpiciat, & non ſuas; atque adeo, quo is conſtantius, & purius ſic ſe gerat erga Dominum ſuum, eo fideliter ſervus & charior habebitur. Sic ſe Jacobo ſocero ſuo Labano probabat: *Viginti anni fui tecum: oves tuæ, & capræ ſteriles non* *Gen. 31. v. 38.* *fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum a beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam, quidquid furto peribat, a me exigebas, die noctuque æſtu urebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, ſicque per viginti annos in domo tua tibi ſervivi*. Hoc eſt, eſſe conſtantem, hoc eſt, eſſe fidelem ex hac parte; ſed in parvis præcipue rebus hoc præſtat ſervus Dei, id eſt, manifeſtius ſe oſtendit conſtantem, & ſe pure reſpicere mandantem potius, quam mandata. Nam primo de conſtantia, cum frequentius occurrant parva, quam magna, certe in parvis etiam facilius eſt ſe conſtantem probare, quam in magnis. Eſto enim occurrent aliquando magna, in quibus ſis fidelis; at, cum dictum ſit, non ex uno aut altero caſu fidelitatem probari, ſed ex multis; quis non videt, multa illa quotidie in parvis tantum rebus evenire, ubi ſe probabilem ſervus exhibeat? Deinde vero de puritate, qua imperans potius reſpicitur, quam imperium, aperte patet, in parvis rebus, ubi nihil adeo ſpectandum cernitur, quod animum pelliciat ad ſui conſiderationem, ſicut in magnis. Neque enim illic magnus proventus, aut jactura magna: non inde illud decus; aut aliqua gravis injuria: Unde ſi quis parva & quotidiana illa conſtanter, & qua poteſt ſolicitudine ac diligentia perficiat, profecto indicabit ſe unum imperantem pure reſpicere, ſe uni Deo intendere, ſe illi uni adhærere, & cum Davide poſſe dicere: *Quid mihi eſt in cælo, & a te quid* *Pſal. 72. v. 26.* *volui ſuper terram? defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Alii ſibi partes faciant de rebus humanis*, inquit S. Aug., *clamet populus Dei: Pars mea Deus meus. Non ad tempus pars mea, ſed pars mea Deus in ſæcula*. In parvis major eſt igitur ſervi Dei fidelitas, quam in magnis: quia illis major conſtantia, & puritas cultus Dei ſpectatur, in quibus tota conſiſtit fidelitas: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſu-* *Matt. 25.* *per pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam*. Non commemorat Dominus, quæ magna ſervus egerit, quia ubi agitur de compenſanda fidelitate ſervi, declarandum dumtaxat ſibi id videtur, in quo eſt ſita illa fidelitas, ut alii ſervi doceantur, & excitentur ad illam exercendam. Sic rurſum alibi Dominus. *Qui* *Luc. 16.* *fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt, & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt*; quaſi aperte diceret, non a magnis, ſed a parvis rebus dignoſcitur fidelitas ſervi, quia ſæpe contingit, ut qui in magnis fidelis eſt, non ſit in parvis, vix autem ſit, ut qui in parvis ſit fidelis, non ſit in magnis. Et ſic primi hominis tentata eſt fidelitas in re exigua, qualis eſt pomi eſus. Sic primi Judæorum Regis in mora & expectatione Samuelis per unam aut alteram horam. Sic plura ſuppeterent aliorum exempla, quibus Domini ſententia confirmetur, ſed ipſe Dominus in ſe ipſo ſuiſque rebus geſtis longe id evidentius manifeſtat, quam in aliis. Cum enim vellet indicare, quam ſe conſtanter & accurate fidelem exhiberet in obſervanda lege, peribit, inquit, potius cælum & terra, quin omnia fiant uſque

 ad

ad unum Jota vel unum apicem. Quin & ipſe
Iſ. 40. v. 12. Deus optimus maximus, *qui appendit tribus digitis molem terræ*, id eſt, tribus his attributis univerſum regit mundum, Sapientia, Bonitate & Potentia, nonne hæc in minimis magis elucere facit, quam in magis? Nonne magis mirandum, quod omnes capitis noſtri capillos habeat numeratos, & ad folium arboris decidens advertat animum, quam quod homines regat & Angelos? Nonne ad bonitatem ſuam maxime declarandam, ſic ſponſus ſponſæ
Cant. 4. v. 9. loquitur: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui?* Quid minutius uno crine? Nonne ad potentiam denique ma-
L. 4. de Geneſi ad lit. c. 14. niſeſtandam illud D. Aug. valet dictum: *Deus creat minima corpore, acuta ſenſu animantia, ut majori attentione ſtupeamus agilitatem muſcæ volantis, quam magnitudinem jumenti gradientis; ampliuſque miremur opera formicarum, quam onera Camelorum.*

Dubium IX.

De Abſtinentia & ſuſtinentia.

XVII. Audierat quondam e S. Jacobo Philothea, quod patientia opus perfectum habet, ſed non ſatis videbat, cur huic potius virtuti, quam alteri perfectio adſcribatur; Quare clariorem hujus dubii explicationem petit: cui

Solutio.

In Pſ. 79. XVIII. Reſpondit Aſceta, ſupponendo in primis ex S. Aug., *quod omnia peccata duæ res faciunt in homine: Cupiditas & Timor, cogitate, diſcutite, interrogate corda veſtra, perſcrutamini conſcientias: videte, utrum poſſint eſſe peccata, niſi aut cupiendo, aut timendo. Proponitur tibi præmium, ut pecces, id eſt, quod te delectat facis, propter quod cupis: Sed forte non induceris donis, terreris minis; facies, propter quod times. Si cupiditas non valuit, forte timor valebit. Porro autem ſi de ſcripturis contra cupiditatem venit tibi in mentem, quid prodeſt homini, ſi totum lucretur mundum, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? veniat etiam contra timorem in mentem.*
Matt. 10. v. 28. *Nolite timere eos; qui occidunt corpus; animam autem non poſſunt occidere.* Ex quibus vides, quanti referat abſtinere & ſuſtinere, cum inde vel virtutes univerſæ, vel peccata omnia enaſcantur. Sic idem S. Aug. de Chriſto Domino: *Omnia quæ habere cupientes non recte videbamus, carendo vitia fecit; omnia quæ vitare cupientes a ſtudio deviabamus veritatis; perpetiendo dejecit? Non enim ullum peccatum committi poteſt, niſi dum appetuntur ea, quæ ille contempſit, aut fugiuntur ea, quæ ille ſuſtinuit.* Atqui in his duobus actibus omnis patientia continetur, libenter abſtinere ab omnibus bonis ſenſibilibus; & mala omnia ſuſtinere. Nam cum omnis patientia verſetur circa ea, quæ ſunt carni aut animo contraria; nihil autem ſit contrarium, quam vel privari bonis, quæ naturaliter appetimus, vel ſuſtinere mala, quæ refugimus: Profecte hinc maniſeſte ſequitur, quod omnis patientia in his duobus actibus continetur, quos Chriſtus Dominus, celeberrima illa ſua ſententia complexus eſt, qua ſequentes monet: *Qui vult poſt me* Luc. 9.
venire, abneget ſemetipſum & tollat crucem v. 23.
ſuam quotidie. Eſt enim abnegare ſeipſum, abſtinere a bonis ſenſibilibus, & eſt tollere crucem, ſuſtinere mala. Sic S. Proſper agens de fortitudine ſeu patientia; *Quæ ſi virtus*, in- S. Proſp.
quit, *eſſet, fortiter etiam talibus blandimentis* l. 2. de
repugnaret, nec acquieſceret mollibus, qua ad- vit. contemp.
juvante Domino dura quæque, vel aſpera ſuperaſſet.

Dubium X.

De Zelo & ſcientia jungendis.

XIX. Cum aliquando audiviſſet Philothea, ſcientiam ſine Zelo, arma ſine milite, & Zelum ſine ſcientia militem ſine armis eſſe, difficulter capiebat ſenſum hujus ſententiæ; eam itaque ſibi explicari petit, cui

Solutio.

XX. Reſpondet Aſceta, & utriuſque neceſſitatem ſic oſtendit; Nam primo, quid efficiet ſcientia ſine zelo, cum ſit hoc zeli proprium, ſcientiam acuere, excitare, & in medium producere, ut ſe ipſa probet ad opus externum, quæ alioquin non ſic excitata lateret, & otiaretur. Hinc ſapiens ſemel & iterum: *Sapien-* Eccl. 20.
tia abſconſa, & theſaurus inviſus, quæ utili- v. 30. &
tas in utroque? Melior eſt qui celat inſipientiam 41. v. 17.
ſuam, quam homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam. Angeli quoque, inquit S. Ambr. in Pſ. 118. *ſine zelo nihil ſunt, & ſubſtantiæ ſuæ amittunt prærogativam, niſi eam zeli ardore ſuſtentent.* Tum paulo poſt: *Et quid miramur, ſi Angeli eum habent: ipſe Deus Pater ait, zelans zelabo Jeruſalem zelo magno: quia Deus magnus, ideo & zelus magnus eſt, & pro uniuſcujuſque qualitate, ita & zelus, aut mediocris, aut magnus eſt. Zelo vindicatur Jeruſalem, zelo Eccleſia congregatur, zelo fides acquiritur: zelo prudentia poſſidetur. Dominus quoque Jeſus ait: zelus domus tuæ comedit me.* Et nonnullis interjectis: *Zelus utilis in Sacerdote præcipue, ne negligens & remiſſus ſit.* Ac denique zelum vocat Dei vitam, quaſi diceret, zeli miniſterio Deum in illis vivere, quibus prædicatur. Quod vero etiam zelo ſit adjungenda ſcientia, dupliciter intelligi poteſt; Primo quidem, ut per ſcientiam intelligatur diſcretio & prudentia. Deinde vero etiam peritia & intelligentia eorum, quæ ſpectant ad cognitionem Domini Jeſu. Quid enim doceas, quod ignores; aut quomodo fructuoſe doceas, niſi prudenter diſcernas, quid quibus, ubi, quando, quod præclare S. Greg. in hæc verba
Job: *Quis dedit gallo intelligentiam? Gallo,* Jo. 38 &
inquit, *intelligentia deſuper tribuitur, quia* mor. l. 30.
Doctori veritatis virtus diſcretionis, ut noverit quibus, quid, quando & quomodo inferat divinitus miniſtratur. Non enim una eademque cunctis exhortatio convenit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit; ſæpe enim aliis officiunt, quæ aliis proſunt. Vide, quæ plura proſequitur. Quem in ſenſum

etiam

Serm. 10. in Cant. etiam S. Bernardus: *Facillime zelo tuo ſpiritus illudet terroris, ſi ſcientiam negligas: nec habet callidus hoſtis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam ſi efficere poſſit, ut in ea incaute, & non cum ratione ambuletur.* Itemque alibi, *Importabilis*, ait, *abſque ſcientia eſt zelus, ubi ergo vehemens æmulatio, ibi maxime diſcretio eſt neceſſaria, quæ eſt ordinatio charitatis. Semper quidem zelus abſque ſcientia minus efficax, minuſque utilis invenitur, plerumque autem & pernicioſus valde ſentitur.* Hoc eſt denique, quod A-
Rom. 10. v. 2. poſtolus de Judæis dicebat; *Æmulationem quidem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.* Non eſt hoc æmulari Deum, ſed ſe ipſum.

Dubium XI.

De reſpectu humano.

XXI. Sæpius audiebat Philothea concionatorem quendam Auditores ad reſpectum humanum vitandum excitantem, atque inter alia dicentem, quod reſpectus iſte ſit graviſſimus Chriſti & Dei deſpectus, quod cum ſibi imaginari non ſatis poſſet Philothea, clarius id ſibi oſtendi petiit, cui

Solutio.

XXII. Reſpondet Aſceta, idque ſic oſtendit; Reſpectus eo eſt iniquior, quo Perſonæ, de quibus agitur, magis inter ſe differunt, & quo indignior eſt illa, quæ præfertur: ſed in humanis non reperitur tanta differentia perſonarum, ſeu talis indignitas ejus perſonæ, quæ præfertur, quam in reſpectu humano; ergo non eſt iniquior reſpectus, quam humanus. Prima ſeu major propoſitio per ſe patet. Secunda autem, ſeu minor facile oſtenditur; cum enim reſpectus humanus nihil aliud ſit, quam ex cupiditate placendi, vel metu diſplicendi hominibus aliquod Chriſtianum opus omittere; vel oppoſitum malum committere; profecto hinc patet homines præferri Chriſto: hæ ſunt videlicet perſonæ, de quibus agitur, Chriſtus ex una parte præcipit bonum, aut vetat malum; ex alia vero mundus ſive homines, quibus placendi cupiditas vel metus diſplicendi avertunt ab illo bono tenendo, ut impellant ad malum. At nonne eſt tanta iſtarum perſonarum diſtantia, quanta in humanis alia reperiri non poteſt? Nonne ſi mundus præfertur Deo, præfertur perſona tam indigna quam longe indigna eſſe poteſt præ altera, quæ poſthabetur? quæcunque alia fiat comparatio perſonarum, aut quæcunque earum ſit diſtantia; vel unius ad alium proportio, tota tamen illa differentia finita eſt, & ſuis terminis circumſcripta, cum fiat comparatio inter homines, inter creaturas, quarum alia quantumcumque aliam dignitate excedat, exceſſus tamen ille eſt determinatus; at inter Deum & hominem nulla prorſus eſt proportio, ſed infinita quædam diſtantia, quæ efficit, ut, cum per reſpectum humanum præferantur homines, Chriſto & Deo, id præferatur alteri, quod tam longe eſt indignum, ut nihil longius, nihil indignius cogitari poſſit: *Cui aſſimilaſtis me, aut adæquaſtis, & comparaſtis me?* ait Dominus apud Prophetam. *Reſponde, & erubeſce.* *Iſ. 46. v. 5.* Quando eſſet mundus univerſus, quid ille eſt ad Deum niſi quod ait Sapiens? *Tanquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.* *Sap. 11. v. 23.* Sic & Propheta: *Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt.* *Iſ. 40. v. 15.* At certe non intervenit illo reſpectu humano mundus univerſus, non Angeli, non Beati, non ipſi etiam homines ſanctiores, doctiores, ſapientiores, non milliones hominum, non millia, non centum, vix decem vix unus aut alter; mera eſt plerumque imaginatio, timor nocturnus; Et tamen hunc aut alterum præfers Chriſto? præfers Deo? O indignitatem! Quis ut Deus? quid tibi videtur de Chriſto? Merito ergo tales olim audient; *Ubi ſunt Dii eorum, quibus habebant fiduciam? ſurgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant. Videte, quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me.* *Deut. 32. v. 38.*

Dubium XII.

De infirmitatis utilitate.

XXIII. Cum legiſſet Philothea, quod S. Paulo olim tentato, & liberationem a tentatione ſuppliciter petenti, reſponderit Deus: *Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur;* *2. Cor. 12. v. 9.* non poterat ſibi imaginari, quomodo per id, quod ipſum infirmum eſt, roborari aliud poſſet, quare, cum hoc dubium de more propoſuiſſet.

Solutio.

XXIV. Reſpondet Aſceta, & veritatem hujus aſſerti ex eo oſtendit, quod ibi ſit major virtus & potentia, ubi majus ſentitur divinum auxilium; tum ibi etiam magis vere & proprie dici poſſit eſſe virtutem & potentiam, vel ad agendum, vel ad patiendum. *Nam ſi Deus pro nobis, quis contra nos?* *Rom. 8. v. 31.* *Dominus meus, auxiliator meus*, inquit Propheta, *ideo non ſum confuſus, ideo poſui faciem meam ut petram duriſſimam, & ſcio, quod non confundar: Juxta eſt, quis contradicet mihi? ſtemus ſimul: Quis eſt adverſarius meus? accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus quis eſt, qui condemnet me?* *Iſ. 50. v. 7.* Denique quidquid ſe contra opponat, vel mundus univerſus, vel infernus totus, vel omnes ſimul junctæ creaturæ, quamdiu nobiſcum erit Dominus, ſemper illud erit verum, quod dilectus ait Diſcipulus: *Major eſt, qui in vobis eſt, quam qui in mundo.* *1. Joan. 4. v. 4.* Sed in infirmitate & impotentia, ſi humiliter agnoſcantur, & perfecte Deo ſubjiciantur, majus adeſt divinum auxilium, major Dei virtus & potentia. Id quod tribus rationibus probatur. Prima petitur ab ipſa Dei bonitate & miſericordia, quæ, quo egentiorem, videt hominem, primo quidem illuſtrat, & monet, ut ſe videat, & agnoſcat, quam ſit pauper & nudus & miſer; tum ſi talem ſe agnoſcat, aut ſi ſaltem de ſe nihil præſumat, & arroget, benignitatis ſuæ fontem aperit, & *abyſſo miſeriarum invocante miſericordiarum abyſſum, ubi abundaverat delictum, ibi ſuperabundat gratia.* *Pſ. 41. v. 8. Rom. 5. v. 20.* Deinde vero, quæ ſecunda eſt ratio, ſi miſer ille ſic præventus a Do-

Domino non modo non inde ſe efferat, ſed magis ſe ac magis humiliet, paupertatis ſuæ ſemper memor, & infirmitatis prædicator aſſiduus, ſibi totus diffidat, ut ſe totum in divinam projiciat bonitatem, tum mirum quantum hac delectatus confidentia Dominus, ſperantium in ſe corda roborat, confortat ani-
Pſ. 17. v. 3. mos, & ad omnia vires ſubminiſtrat; *Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus Deus meus, adjutor meus, &*
Pſ. 90. v. 14. *ſperabo in eum*. Tum vero Dominus: *Quoniam in me ſperavit liberabo eum, protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. Hinc præclare S. Aug.: *Fortitudo noſtra eſt infirmitatis in veritate cognitio, & humilitate confeſſio*. Tertio denique majorem id ſpectat Dei gloriam, ut, quo infirmiore utitur inſtrumento, eo apertius cognoſcatur Deus eſſe, qui facit, quidquid eſt admirabile, & quam ſit admirabile, quidquid facit. *Tu venis ad me cum gladio & haſta & clypeo*, dicebat puſillus Da-
1. Reg. 17. v. 45. vid Giganti: *Ego autem venio ad te in nomine Domini & dabit te Dominus in manu mea, ut ſciat omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael, & noverit univerſa Eccleſia hæc, quia nec in gladio, nec in haſta ſalvat Dominus*. Sic humilis & generoſa Judith: *Erit & memoriale nominis tui, cum manus fœminæ dejecerit eum,*
Judith. 9. v. 16. *Non enim in multitudine eſt virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi, ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio*. Sic ipſe Dominus infirmitatem carnis noſtræ aſſumpſit, ut glorioſius in ea de Diabolo triumpharet: Unde illa ſunt præclara S. Auguſtini: *Fortitudo Chriſti te creavit, infirmitas Chriſti te recreavit: Fortitudo Chriſti*
Tract. 25. in Joann. *fecit, ut, quod erat, non periret*: O quantum debemus infirmitati; quantum eſt ſcilicet redemptionis beneficium. Jam non miror, quam multus ſit, & quam facundus ſit Apoſtolus in hoc divino conſilio, deprædicando, quoad ma-
1. Cor. 1. v. 28. jorem ſui notitiam: *Quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes, & infirma mundi & contemptibilia, & ea, quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt deſtrueret; ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus*. Merito ergo dixit Propheta Joel: *Infirmus dicat, quia fortis ego ſum*. Et S. Paulus: *Cum infirmor, tunc potens ſum*. Recte tamen monuit Aſceta, hactenus dicta non ita intelligenda eſſe, quaſi ultro velimus eſſe infirmi, aut quaſi ipſa infirmitas & impotentia naturalis ſint ex
Joel. c. 3. v. 10. ſe optandæ; *Dominus eſt, qui mortificat, &*
2. Cor. 12. v. 10. *vivificat, qui pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat*. Noſtrum vero eſt, noſtra in-
1. Reg. 2. v. 20. firmitate non tantum non infirmari, nec deſperare; ſed eo magis confidere, quo infirmiores ſumus, cum invocatus non deſit Dominus, qui nos confortet: aut ſi etiam non adeſſet, ſicut vellemus, velitque nos in noſtra imbecillitate relinquere, neque tunc etiam dejiciamur, ne fortiores eſſe velimus, quam velit Deus. Satis enim fortes ſumus, ſi noſtram infirmitatem libenter portamus: & ſuam impotentiam generoſe ferre magna eſt potentia.

Dubium XIII.

De Violentia ad Cælum obtinendum neceſſaria.

XXV. Cum legiſſet in Evangelio Philothea: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: partim mirabatur, quod Deus, Matt. c. 11. v. 12.
cum tam ardenter cupiat omnes homines ſalvos, nihilominus tamen violentos illud acquiri velit: partim neſciebat, in quo vere conſiſteret illa violentia; quod utrumque dubium ut ei ſolvatur,

Solutio.

XXVI. Reſpondet Aſceta, per violentiam hanc nihil aliud intelligi, quam victoriam de difficultate, quæ in virtutum exercitio occurrit; cum enim ex una parte Regnum cælorum obtineri nequeat ſine virtutum, præcipue Charitatis, Caſtitatis & Humilitatis, exercitio; ſimiles autem virtutes exerceri non poſſint, niſi naturæ corruptæ vis & violentia inferatur; tam neceſſaria eſt hæc violentia, quam ipſa virtus; & ſicut de una virtute ait Apoſtolus: *Patientia vobis eſt neceſſaria, ut voluntatem* Hebr. 10.
Dei facientes reportetis promiſſionem: ſic plane v. 36.
de vi nobis inferenda ſentiendum eſt, cum alioqui nulla ſit ſolida virtus. *Qui vicerit, da-* Apoc. 3.
bo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego v. 21.
vici, & ſedi cum Patre meo in throno ejus. Quaſi aperte diceret: Non aliter ſedebit mecum, niſi pugnet, & niſi vincat, cum ego ipſe non aliter ſeſſionem illam meruerim, quam pugnando & vincendo. Hinc merito Apoſtolus dixit. *Bonum certamen certavi, curſum con-* 2. Tim. 4.
ſummavi, fidem ſervavi, in reliquo repoſita eſt v. 7.
mihi corona juſtitiæ, non ſolum autem mihi, ſed & iis, qui diligunt adventum ejus. Et vero inquit idem: *Qui certat in agone, non corona-*
bitur, niſi legitime certaverit. Et rurſum: *O-* Ibid. 2. v. 5.
mnis autem, qui in agone contendit, ab omni- 1. Cor. 9.
bus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem v. 25.
coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum; ſic pugno, non quaſi aerem verberans; ſed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

Dubium XIV.

De habitu Religioſo.

XXVII. Cum aliqua Perſona Religioſo habitu indueretur, inter alia dixerat Exhortator; qui pro illa ſolemnitate perorabat: Non eſſe in novo habitu novum cordis gaudium, ſed in novo corde: Quam doctrinam utpote valde ſalutarem cum Philothea melius explicari petiiſſet,

Solutio.

XXVIII. Reſpondet Aſceta, bene dixiſſe Exhortatorem, eo quod invocationis gratia ſit novum illud gaudium, & illa vocationis gratia ſit in novo corde, quod profecto non gauderet in ingreſſu Religionis, niſi novum eſſet, & mutatum ſicut dictum eſt, quia gaudium non niſi ex amore naſcitur, atque adeo, ut ſit gaudium ſpirituale, debet eſſe amor ſpi-

ſpiritualis ; ut ſit gaudium de mortificanda carne, debet eſſe odium carnis, & amor ſpiritus, quod certe carnis odium & amor ſpiritus non eſſet in novitio, niſi cor ejus mutatum eſſet. (*Jer. 31. v. 18.*) *Converte me, & convertar*, ait Propheta, *quia tu Dominus Deus meus, poſtquam enim convertiſti me, egi pœnitentiam, & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum. Quid in femore, niſi voluptas carnis, accipitur*; inquit S. Gregorius (*L. 21. Mor. c. 16.*), *& quid eſt, quod ait, poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum, niſi poſtquam ſuperna ſpiritualiter vidit, omne quod in ſe inferius carnaliter vivebat, extinxit, ut quanto magis ſumma patefcerent, tanto amplius ima, quæ tenuerat, non liberent. Nam quanto incipit quiſque ſuperius vivere, tanto & incboat inferius interire.* Sicut enim mutata dicitur perſona, quia mutatus eſt ejus vitæ ſtatus, ſic etiam mutatus eſt vitæ ſtatus, quia mutata eſt perſona: ſed utraque mutatio, tum perſonæ, tum ſtatus, ut ſit vera & ſincera, cor mutatum eſſe debet: *Cor eſt primum vivens, & ultimum moriens*: hoc vulgare dictum de utraque via ſeu morte, tam naturali, quam ſpirituali, vere debet intelligi; ſicut & illud Sapientis (*Prov. 4. v. 23.*): *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.* Quaſi Novitio diceretur; quia nunc, quando ſumitur habitus, cor eſt novum, & in ſua novitate integrum, ſpirituales ſentis effectus, amore commoveris & gaudio, bene habet, hoc eſt ſuave Chriſti jugum, hæc vitæ religioſæ ſuavitas; ſed quandiu putas, ſic ſuaviter vives? Audi & crede. Quandiu ſcilicet cor tuum conſervabis in ſua integritate, & novitate. Hic eſt ſcopus propoſitæ veritatis, & totus finis diſcurſus, ut, quantum gaudere ſemper velis, tantum in hac novitate cordis perſiſtas. Statim enim atque cor inveteraſcet, deſinet gaudium. Tum autem inveteraſcet, quando aliter de rebus ſenties, ac modo ſentis. Modo tibi omnia vana videntur propter Deum, & ſalutem, & nihil tam abjectum in Religione, quod non acceptes: ſi poſt aliter ſentias, & judices, tum puta te inveteratum, & ne mireris, ſi te privatum gaudio ſentias, quia non eſt gaudium, niſi in corde novitatem ſuam conſervante. Hinc S. Bernardus merito monuit (*In illa verba. Ecce nos reliquimus omnia.*): *Scrutetur proinde vias ſuas, & ſtudia ſua, qui promiſſam centupli gratiam ſibi deeſſe cauſatur, & videbitis profecto, ſe non omnia reliquiſſe, nec propterea miretur, ſe non illud percipere, quod non eſt promiſſum, niſi his, qui relinquunt omnia, & inter omnia ſemetipſos.* Quam ob rem idem S. Pater ad ſe primo accedentes, & ad ſumendum paratos habitum ſic urgebat vehementius: *Age ergo qui relinquere univerſa diſponis, te quoque inter relinquenda numerare memento. Imo vero maxime & principaliter abnega temetipſum, ſi deliberas ſequi eum, qui exinanivit propter te ſemetipſum; pone graviſſimam ſarcinam, pone aſinariam molam, terrenam molem, pone illa quinque non hominum plane juga, ſed boum, quæ tibi inſipienter emiſti. Alioqui ſequi ſponſum & venire ad nuptias ſpirituales quinaria hac preſſus & oppreſſus corporis ſenſualitate non poteris.*

Dubium XV.

De Vita Occulta.

XXIX. Legerat quondam Philothea in libro quopiam, quod nemo manifeſtius cum Chriſto vivat, quam qui occultius: Quæ doctrina cum ſibi ipſi contradicere videretur ad Œdipum iterum ſuum confugit, cui

Solutio.

XXX. Reſpondit Aſceta, tribus modis intelligi poteſt occulta cum Chriſto vita. Primo ſi remota ſit a ſæcularibus negotiis & curis, qualis eſt Regularium, vel eorum vita, qui domi ſuæ privatam & arctiorem vivendi normam ſervant; Secundo ſi vita quidem ſit publica & civilis, quantum ad vacationem, & miniſteria, ſed multa in occulto bona faciant, ſive quæ Deum reſpiciunt frequentandis Sacramentis, & aliis piis obeundis exercitiis: ſive quæ proximum in largis eleemoſynis: ſive quæ ipſos ſpectant in variis virtutum actibus frequentandis. Tertio denique, ſive illi Religioſi ſint, ſive ſæculares; ſive privati, ſive publici; ſive ſoli; ſibi vacantes, ſive proximorum ſaluti; ſic tamen vivunt, ut animam, & omnia ſua interna conforment, quantum gratia poſſunt, Evangelicis præceptis, & conſiliis, qui beatos credunt pauperes ſpiritu, & miſeros divites: qui beatiores eos putant, qui lugent, quam qui rident; & qui beatiſſimos ſe dicunt potius, ſi maledicantur, pro juſtitia, quam ſi ab hominibus honorentur, & benedicantur. Hi ſunt præcipue, quos dicimus occulte cum Chriſto vivere: & hi ſunt præ cæteris, qui manifeſtius vitam vivunt ſupernaturalem; quia quod in illis eſt occultius, hoc ipſum eſt magis ſupernaturale, hoc eſt magis ſupra humanam naturam, & communem vivendi morem; nempe in divitiis paupertatem colere; in honoribus humilitatem; in deliciis aſperitatem; in abundantia penuriam, in varia negotiorum diverſitate, eandem ſervare animæ æqualitatem, & puram Deo placendi intentionem; quid occultius? quid rarius? & quid ſimul ſublimius & excellentius? *Rara hac avis ſuper terram*, ait S. Bernardus. Hæc eſt aquila, inquit S. Gregorius, de qua Job (*Job. 39. v. 27. S. Greg. 11. Mor. 19.*): *Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum: Hæc mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus, cui datæ ſunt alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum, & in deſerto deliciis affluens, inde aſcenderet innixa ſuper dilectum ſuum*, ut eſt in Canticis, & in Apocalypſi, ad illud ipſum exprimendum, quod dicimus de occulta vita, quæ eſt manifeſtius vita ſpiritualis & ſupernaturalis. O vere theſaurus in agro abſconditus, pro quo emendo vendi debent univerſa. Hinc præclare S. Auguſtinus in illum Pſalmi verſiculum: *& exaltabit cornu populi ſui* (*Pſ. 148. v. 14.*): *Modo fructus per hiemem in radice non apparent, attendis quaſi aridas arbores per hyemem; qui non novit vivere, aridam putat vitem, & forte juxta eſt, quæ vere aruit: ſimiles ſunt ambæ per hyemem, illa vicit, illa mortua eſt, ſed vita & illius mors in abſcondito*

dito eſt. Æſtas præcedit; vita illius clarificatur, mors illius manifeſtatur, præcedit honor foliorum, fœcunditas fructuum, veſtitur vitis in facie ex eo quod habebat in radice. Ergo modo, fratres, tales ſumus, quales ſunt & alii homines. Quomodo naſcuntur, manducant, bibunt, vivunt, & veſtiuntur, tranſigunt vitam iſtam, ſic & ſancti. Aliquando res ipſæ decipiunt homines, & dicunt: ecce poſtquam cœpit eſſe Chriſtianus, nunquid non ei dolet caput, aut quia Chriſtianus eſt, quid habet plus a me? O vitis arida, attendis juxta te vitem nudam in hyberno, ſed non aridam per æſtatis vim; Et veniet Dominus honor noſter, qui latebat in radice; & tunc exaltabit cornu populi ſui.

Dubium XVI.

De Votorum renovatione.

XXXI. Cum in exhortatione pro votis renovandis dictum fuiſſet: *Votum non recte renovat, quem non ipſa etiam vota renovant*: non ſatis aſſequebatur ſenſum hujus axiomatis Philothea, quem proin ut melius caperet.

Solutio.

XXXII. Reſpondet Aſceta, & primo ſupponit, opportune factum & plane divinitus inſpiratum S. Ignatio fundatori Societatis Jeſu ut renovando animo jungeretur votorum renovatio, qua facile id fieret, quod vix alioquin fieri poſſet. Cum enim tanta ſit, & tam alte impreſſa menti noſtræ votorum religio, ut nullus niſi perditus, quidquid ad votum ſpectat, niſi ſancte & religioſe velit attrectare, nihil poterat aptius excogitari ad perfecte inſtituendam animi renovationem; & primum ad Religioſi ſpiritus inflammandum fervorem, quam ſi votis renovandis jungeretur illa ſpiritus renovatio, ſimulque omnes vota renovaturi, diſcerent, ac probe intelligerent, non ſe recte & religioſe vota ſua renovaturos, niſi ſimul ex renovatis votis renovaretur ſpiritus. Quod tibi, Religioſe, voto eſt religioſius? At de voto agitur, cum de renovando ſpiritu agitur. De religione, qua nuncupantur vota, negotium eſt, cum de renovatione ſpiritus negotiaris ſpiritualiter. Quis voti reus eſſe vellet? Reus erit, qui vota renovabit, non renovato ſpiritu. Quam ob rem quantus eſt metus, & horror tam execrandi reatus contrahendi, tantus eſſe debet timor non renovandi animi, cum unum alteri connectatur. Hoc ſuppoſito, ſic diſcurrit: Vota non recte renovas, niſi finem aſſequaris, vel prætendas aſſequi, cur vota renovantur. Cum enim in bono quovis opere bonus finis ſit ſemper ſibi præfigendus, tum vero maxime in votis Deo nuncupandis, in quibus tota vis, tota Religio, totus valor pendet ex mente, ſeu ex fine, ac intentione voventis, & votum admittentis. Non eſt, inquam, aliud in voto, quam quod intendit votum faciens, & recipiens. Unde ſi vovendo aliud intenderet, qui votum facit, quam qui recipit, nullum eſſet votum, non enim intendit vovendo, quod debebat intendere: & tale votum nullum eſt, quod caret ſuo debito fine, ſua intentione, ſua veluti eſſentia & anima: Imo eſſet grave peccatum ſic vovere, niſi quid legitime excuſaret, ut ignorantia vel metus rationabilis, aut vis illata, aut quid ſimile Canonicum & Regulare, ſine quo alioquin Deum irrideret, Deum contemneret, & ſe gravi Religione obſtringeret, qui Deo votum offerret, non eo fine & animo, quo eſſet offerendum. Sed niſi vota te renovent, non aſſequeris finem, cur vota renovantur. Vel clarius: Niſi renovando vota intendas te renovare, non habebis finem, & intentionem, quam in renovandis votis debes habere. Nam hæc eſt horum certa & determinata intentio, ut expreſſe habetur in conſtitutionibus & inſtituto Societatis Jeſu, a quo idem cæteræ, quæ ſua vota renovant, hauſerunt Religiones; neque enim renovantur, vota, ut nova vel majori voventes obligatione ſe obſtringant, cum quanta voti poteſt eſſe obligatio, jam in prima ejus nuncupatione tota contracta ſit, ac proinde nullus alius ſupereſt renovandi voti finis, quam ut renovetur is animus, quo primo factum eſt tale votum. Unde id tandem ſequitur, quod, qui votum renovat, niſi hunc habeat finem, non habet finem ſui voti; nam eum debet habere, quem habet ipſa Religio, quem habuit ejus Fundator, quem habent ſuperiores, ejus legum ac ejus mentis Interpretes. Sicut enim cum religioſa primum vota in quolibet inſtituto & ordine religioſo fiunt, ſic omnino fieri debent a novitio, prout talis eſt inſtituti ratio & regula: Unde in ipſa votorum formula ſæpe hæc exprimuntur verba, *ſecundum regulam, vel omnia intelligendo juxta conſtitutiones*: ſic plane in ipſis renovandis votis ſe quiſque conformare debet ſuo inſtituto, cujus cum alius finis non ſit, quam renovare animum, non alius etiam eſſe poteſt vota renovantis, aut ſi alius fuerit, non erit is, qui eſſe debet.

Dubium XVII.

De eodem.

XXXIII. Cum juxta communem Doctorum ſenſum propter votorum Ordinis editionem Religioſo omnia peccata perinde, ut per Baptiſmum remittantur, dubitat Philothea, an eadem gratia etiam renovationi votorum concedenda ſit? cui

Solutio.

XXXIV. Reſpondet Aſceta affirmative, idque tribus argumentis probat, quorum primum eſt ipſa inſtitutio faciendæ bis in anno renovationis votorum, ad hunc finem, ut ſimul fiat ſpiritus renovatio. Sive enim conſideretur, ut a Domino particulatim inſpirata, ſive ut a ſancto Fundatore Ordinis approbati, una cum ipſo fundata ordine, dubitari non poteſt, quin ea ipſa gratia, quæ Fundatori data eſt, ad ſtabiliendum ſuum Ordinem, ſeſe extendat ad hanc ejus partem, quæ perfectioni acquirendæ ac conſervandæ tam apta eſt, ut quotidiana conſtat experientia. Secundum eſt ipſa operis excellentia, ſeu ipſum renovationis votorum meritum, quod certe non eſt ex ſe minus, quam primæ votorum nuncupationis, cum ſit

ea-

eadem plane voventis, & vota renovantis intentio, perfecte Deo ſerviendi, eademque prorſus voveat, quibus ei ſerviatur. At vero certum eſt, primam illam votorum nuncupationem tanti eſſe valoris & meriti, ut veteribus omnino condonatis delictis, novam afferat novæ vitæ gratiam. Tertium eſt, illa quæ inter vota religioſa & animum renovatum intercedit ſimilitudo & paritas. Quid eſt enim vovere vota religioſa, niſi totum ſe dare Deo, velut in holocauſtum, ut ſupra viſum eſt? Et quid eſt aliud renovare illam mentem, quæ ſit tota Dei, ſi qua forte parte deflexiſſet? Unde ſicut non dubitatur dari gratiam Religioſis ad obſervanda ſua vota, nec non ad perfecte vivendum, ſeque totos ſuæ vocationi conformandos: ita certe tenendum eſt vel illam ipſam valere gratiam, vel novam addi, ad renovandum & revocandum, quod ſemel datum

Dan. 4. v. 31. De Nabuch. Ezech. 16. v. 31. Iſ. 58. v. 8. eſt. *Levavi oculos meos ad cælum, & ſenſus meus redditus eſt mihi. Bonis donabo majoribus, quam habuiſti ab initio. Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanctitas tua citius orietur.*

Dubium XVIII.

De Tempore.

XXXV. Audierat quondam Philothea dicentem; *Nihil eſt magis noſtrum, quam tempus; & nihil minus eſt noſtrum*: Quæ cum contradictoria ſint, non potuit Philothea ſibi perſuadere, quod vera ſint; quare explicationem petit, cui

Solutio.

XXXVI. Reſpondet Aſceta, & primam partem ſic probat: Nihil magis eſt noſtrum, quam quod prorſus pendet a nobis nullo prohibente; quid clarius? Sed nihil eſt, quod magis a nobis pendeat nullo prohibente, quam tempus, ſi velimus eo recte uti. Nam quidquid cogamur facere, poſſumus illud ſemper cum Dei gratia dirigere in rectum finem, ſive ut placeamus Deo, ſive ut diſſolvendis peccatis ſatisfaciamus, ſive ut cumulandis æternis labo-

Eccl. 18. v. 22. remus bonis. Unde Sapiens: *Non impediaris orare ſemper, & ne verearis uſque ad mortem juſtificari, quoniam merces Dei manet in æternum.* Id eſt, hoc tibi plane liberum eſt, ſemper orare; ſaltem mente, ſaltem intentione dirigendo tuum opus in bonum finem: ſic enim ex quocumque opere tibi theſauros gratiarum, & æternæ futuræ gloriæ colliges, nec vereri debes, ne aut deſit labori merces, aut mercedi labor ſuperſit; nam laboratur æternitati. O ponderoſum nomen; O quam recte

2. Cor. 4. Apoſtolus, *æternæ gloriæ pondus*, ait, *quod operatur in nobis, quidquid occurrit laborandum.* Hoc eſt enim, quod labore noſtro dare debet pondus, ne ſit inanis & vacuus. Alteram partem ſic oſtendit: Nihil eſt, quod minus nobis vindicemus tanquam noſtrum, & tanquam nobis proprium, ſi nos a Deo ſeparemus. Ratio eſt valde conſideranda, quia nihil eſt minus noſtrum, quam vita noſtra, quæ tota eſt Dei, ut Creatoris, ut finis, ut ſummi boni; quæ tota eſt Chriſti, ut Redemptoris, ut Domini, ut Glorificatoris, & ſex-

centis aliis ex titulis. *Non eſtis veſtri; empti* 1. Cor. 6. v. 19.
enim eſtis pretio magno. Ut qui vivunt, jam 2. Cor. 5.
non ſibi vivant. Sed qua ratione vita noſtra v. 15.
non eſt, eadem prorſus tempus noſtrum non eſt noſtrum. Nam tempus & vita ſic ſibi mutuo correſpondent, quantum præcipue ſpectat ad humanos noſtros actus, ut neque aliter concipi poſſit, nos aliquem vitæ humanæ actum poſſe producere, niſi una concipiatur, nos tempus aliquod in eo collocare: neque intelligi id poſſit, nos tempus in re quapiam ponere, quin ſimul intelligatur, nos humanæ vitæ noſtræ motum & actum aliquem edidiſſe. Nemo enim vivit, niſi in tempore, & nullum

eſt noſtrum tempus, niſi quo vivimus. *Sic o-* Eccl. 3.
mnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt v. 1.
univerſa ſub cælo. Unde illud plane concludi neceſſe eſt, ut ſi tibi non licet partem aliquam vitæ tuæ Chriſto ſubtrahere, neque etiam tibi licet ullam ei temporis negare partem; nam pars illa temporis, quam negares, pars eſſet vitæ tuæ. Quidquid enim in illa parte temporis ageres, viveres ſcilicet: & quod tum viveres, nonne tam vere Chriſto ſubtraheres, quam tempus ipſum, quo vivere & agere dicereris? Poſſes ne actu vitæ expreſſo velle Domino vivere, & non velle ei reſpirare? Non poſſes, quia hoc eſſet vivere, & non vivere; ſeu velle & nolle cum vivere, & reſpirare ſit unum & idem. Sic omnino quantum ad rem noſtram licet tempus cum non ſit tam intrinſecum humanæ noſtræ vitæ, quam ipſa reſpiratio, ſic tamen illi eſt connexum, & colligatum, ut, quo actu vita ponitur, ponatur tempus: & qua parte tempus collocetur,

collocetur & vita. *Ventus eſt vita mea*, dice- Job. 7. v. 7.
bat Job, & præclare, hoc utrumque reſpiciens. Nam vita ventus eſt, id eſt, reſpiratio; & vita ventus eſt, id eſt, citiſſimum tempus. Quam gravis autem hæc jactura ſit, vel ex eo patet, quod ea omnes gravitatis circumſtantias habeat. Nam 1. gravis prodigalitas vel negligentia eſt, ſi res pretioſa perdatur, atqui ut Sanctus Bernardus & alii communiter ajunt, *nihil pretioſius tempore*. 2. Si res irreparabiles; atqui irreparabile tempus. 3. Si res unica, & ſumme neceſſaria; atqui ſolum tempus noſtrum eſt, & ita neceſſarium, ut ſine illo nihil habeamus. 4. Res ſacra: Atqui omne tempus Deo ſacrum eſt. Unde merito timere tales poſſunt, ne aliquando verificetur, quod

Chriſtus flens ſuper Jeruſalem dixit: *Quia* Luc. 19.
venient dies in te, & circumdabunt te inimi- v. 43.
ci tui, & coanguſtabunt te undique &c. eo quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

Dubium XIX.

De Fervore.

XXXVII. Audierat aliquando Philothea ſequentia verba ex Sancti Ignatii Epiſtola cita-

ri: *Fovete ſemper in ſinu cordis veſtri vividum* S. Ignat.
quemdam, ſanctumque fervorem ad quoſvis pro in Epiſt.
virtute exantlandos labores, quia rarum ali- de perf.
quod & eximium facinus excellit ſexcentis vulgaribus, minutiſque. Ad quem enim virtu-

tis

Digitized by Google

tis gradum piger non poteſt adrepere, exigua temporis intercapedine diligens mirabiliter volat. Quam doctrinam cum creditu difficilem ſibi judicaſſet.

Solutio.

XXXVIII. Reſpondet Aſceta, & ſic probat aſſertum; Illud eſt majoris meriti opus, quod eſt ex puriori corde profectum, ſed quod ferventius peragitur, ex puriori corde proficiſcitur; ergo & majoris eſt meriti; quod ut melius intelligatur, atque ut ſimul apertius internoſcatur, quid charitati fervor addat ad puritatem actionis, obſervandum eſt, duobus præſertim modis actionem poſſe inquinari, & purgari. Primo quidem inquinatur impuris affectibus, ſeu mundanis propoſitis finibus, ac intentionibus, a quo inquinamento mentem purgat illa charitas, quæ nunc reſpicit Deum. Sed cum etiam in reſpiciendo Deo multi ſe humani reſpectus, & diſcurſus obtrudant, qui hominem in diverſa rapiunt, & ſub ſpecie recti ac boni ſæpe fallant, & avertant a bono, aut certe dubium, & ſuſpenſum animum ſic retineant, ut quid agat, quove ſe vertat, ignoret; ac interim nonniſi remiſſe, anxie, & imperfecte agat: poteſt dici hoc alterum inquinamenti genus, quo non quidem malum appetas, nec bonum ſine malo facias; ſed quo bonum non ſatis bene, non ſatis prompte, non ſatis ſtudioſe amplecteris; a quo inquinamento nos purgat fervor, quatenus qui ſuo fervet in opere nihil moratur, quidquid obviet animo, non ſe ſinit illis retardari obſtaculis, quæ apparenti virtutis ſpecie, vel nobili prætextu mentem alio avocant. Sed toto, quod ajunt, pectore rem aggreditur, rem promovet, & abſolvit, uni Deo intentus, uni at- *Prov. 22. v. 29.* tentus operi. *Vidiſti virum velocem in opere ſuo? coram Regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles*: eis ſcilicet ſerviendo, id eſt, illuſtris ille futurus eſt. Et hæc eſt vis illa ſumma: qua præteritum tempus poſſis revocare, qua metiri poſſis ventum, & ignem ponderare; *4. Eſdr. 4.* quæ tria quondam Eſdræ ab Angelo ſunt propoſita, tanquam ea, quæ eſſent extra omnem efficientiam poſita: Sic enim fervor, præteritum revocat tempus, cum lacunæ replebtur illorum menſium, quas Scriptura vocat *vacuos*; Replentur autem, cum fervor geminat opera, non tam numero, quam valore, & merito, *Job. 9. v. 8.* *Suſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis*. Metiris autem ventum, cum ad unumquodque momentum, quo aerem ſpiras, inſpiras operi meritum. Ignem denique ponderas cum tanta fervoris habetur ratio, ut, pro ſingulis ejus gradibus agendi meritum creſcat & præmium. Sic præclare Sanctus Hieronymus in Apoſtoli verba. *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, Quod in diebus malis eſt*, inquit, *quodammodo immutamus illud: & dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præſentis ſæculi, ſed futuri*. *Eccl. 31. v. 27.* O quam proinde ſapienter Sapiens: *In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi*. Non ægrotabis illa ægritudine animi; qua in diverſa diſtraharis, & qua diſtractus vix aliquid agas, aut agendo merearis. Non occurret ficta infirmitas corporis, quaſi non id poſſis operari, quod occurrit. Non infirmitas animi, quaſi nolis aut neſcias; Non infirmitas ipſius operis, quaſi ſatiſcas operando. Nulla denique tibi occurret infirmitas, quia velocitate, & fervore ſic roboratur animus, ut licet etiam infirmaretur, non deſineret operari, & tunc vel maxime diceret: Cum infirmor, tunc potens ſum.

Dubium XX.

De Affectibus.

XXXIX. Legerat quondam in libro Philothea, affectum præcipue probari ab effectu; quia vero advertebat, multos concipere varia deſideria, poſt quæ tamen effectus nos ſequatur, non parum dubitare cœpit de veritate hujus ſententiæ, cui

Solutio.

XL. Reſpondet Aſceta, & in primis ſupponit, 1. hanc vocem affectus æquivocam eſſe ad omnes illos motus, quo movetur animus circa rem unam, vel diverſas, exprimendos; ſive enim ſit naturalis inclinatio, ſeu paſſio appetitus concitatior, ſeu ſimplex voluntatis complacentia, ſeu denique abſoluta voluntas, dicuntur hi omnes animi motus eodem affectus & concupiſcentiæ nomine, licet eorum ratio ſit longe diverſa. Deinde vero eſt obſervandum, quod hi ſimul affectus, quantumcunque varii & diverſi ſint, ſepe concurrunt circa unum & idem objectum ut vel ſe juvent ad illud proſequendum & obtinendum, vel ſe impediant, & deſtruant. Nonne id ſæpe accidit, ut quis virtutem aliquam ex naturali indole vel ex affectu humano, vel rationali & divino ſimul proſequatur? Nonne e contra fit etiam ſæpius, ut quis naturali affectu averſetur virtutem aliquam; & tamen ipſam eandem in alio rationali & ſpirituali affectu diligat, & obſervet? quod & de vitio quolibet ſic ſentitur & dicitur, cum directe oppoſiti circa idem excitantur affectus & amoris, & odii, & perſecutionis & fugæ. Denique quod obſerves diligenter cum hi affectus ſint plane oppoſiti, atque inter ſe pugnantes, ut patet, oportet alios præ aliis eſſe unius rei veros affectus, & alios falſos: Neque enim vere & ex æquo poteſt animus ſimul virtutem aut vitium colere, & odiſſe: *aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit & alterum contemnet?* *Matt. 6. v. 24.* inquit Dominus. Supponit 2. affectum nihil aliud eſſe, quam quando actu & re ipſa fit aliquid, quod dependet a nobis, & quod non fieret, niſi vellemus, ut cum ſcientes volentes non ex primo naturæ impetu, ſed advertenter cogitamus, loquimur ad quidpiam agimus: iſta cogitatio, vel loquela, vel actio dicitur eſſe affectus negativus; qui affectus tam in actu vitii reperitur, quam in actu virtutis. Unde ſunt peccata commiſſionis & omiſſionis ſub eadem peccati ſpecie; *Qui ad idem ordinantur, & ex eodem motivo procedunt*, inquit S. Th. ut cum avarus rapit aliena, & non dat ſua, quæ dare debet ex eodem affectu pecuniæ, & gu-

guloſus ſuperflua comedit, nec debita ſervat jejunia, ex eodem etiam affectu gulæ. His ſuppoſitis ut cognoſcatur, uter altero ſit verior rei affectus, videndum eſt, uter ſit magis liber & voluntarius. Nam hic profecto affectus eſt verior, qui eſt magis voluntarius: ſi magis voluntarie conſentis vitio quam virtuti; magis verus eſt affectus vitii, quam virtutis, & affectus virtutis, quem cum ſenties, non erit verus affectus virtutis, ſed falſus, & adumbratus. Hinc illa ſancti Thomæ, & ſimilia in prima ſecundæ: *Actus in tantum eſt peccatum, in quantum eſt voluntarius, & in nobis exiſtens. Et cum peccatum principaliter in voluntate conſiſtat: quanto motus peccati magis eſt proprius voluntati tanto peccatum eſt gravius*: Atque idcirco Apoſtolus: *Voluntarie*; inquit, *peccantibus nobis terribilis expectatio judicii*, id eſt, quo qui magis voluntarie peccat, eo terribilius judicatur: Atqui per effectum maxime probatur & manifeſtatur, quiſnam ex multis affectus ſit magis voluntarius. Nam cum affectus procedat a voluntate, & voluntas ad illum producendum ſuo moveatur affectu, profecto neceſſe eſt, quod effectus ſit tam certum ſignum affectus, quam certo conſtat; effectum eſſe ſignum ſuæ cauſæ.

Dubium XXI.

De Exempli efficacia.

Senec. l. 11. ep. 6. XLI. Audierat frequenter citari Philothea ſequentem Senecæ ſententiam: *Longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla.* Sed cum ipſa fere magis per ferventes ſermones aut libros devotos moveri ſe ſentiat, dubitat de veritate hujus ſententiæ, cui

Solutio.

XLII. Reſpondet Aſceta: duplici ex capite hanc exempli efficaciam oriri, quia fidelis inſtruit, eo quod non tantum doceat modum aliquid faciendi, ſed etiam poſſibilitatem oſtendat: nam ut bene notavit S. Ambroſius; *Non difficile æſtimatur, quod jam factum conſpicitur.* Hinc Deus S. Auguſtino tergiverſanti continentiam, cum pueris & puellis oſtendit, dicens: *Potuerunt iſti, & iſtæ, & tu non poteris?* Idem & quivis videns aliorum exempla. Recte ergo Sanctus Laurentius Juſtinianus l. 1. de conflictu interiori cap. 2. *Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi, quod ſuades, prius tibi cognoſcaris perſuaſiſſe, validior operis, quam oris vox eſt, fac, ut loqueris.* 2. Etiam potentius movet. Ita Sponſa Cant. 1. *Trahe nos poſt te, curremus in odorem &c.* Alludens ad amorem columbariorum balſamo allinentium columbas, ut alias trahant. Hinc ipſe Sponſus: *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni, columba mea*: nimirum ſicut columbis gratus eſt odor balſami: ita odor virtutis hominibus. Hinc S. Chryſoſtomus: *Nihil adeo Gentiles arguit, ut virtus &c.* Et Apoſtolus: *Chriſti bonus odor ſumus in Deo, in his, qui ſalvi fiunt, & his, qui pereunt.* Ideo alii idipſum magneti ferrum attrahenti comapararunt. Hoc inſtructus S. Paulus: *Sermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione Spiritus & virtutis, ut fides noſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.* Hinc S. Dominicus volens convertere alios adibat domos, & aliquandiu ibi commorans ſancte vivebat. Et P. Ludovicus Gonzalez in Societate Jesu teſtatus eſt, plus ſe aſpectu S. Patris motum, quam quacumque lectione aut concione.

Cant. 2. v. 13. Hom. 12. in c. 13. 2. Cor. 2. v. 8. Ibid. c. 2. v. 4.

Dubium XXII.

De Judiciis humanis.

XLIII. Cum quondam Philothea S. Climacum dixiſſe audiſſet: *Prima virtus Monachi eſt, hominum judicia contemnere*: vehementer hoc dictum mirabatur, cum utique Superiorum & aliorum virorum ſapientum judicia non modo non ſpernere, ſed vel maximi æſtimare, audire, & ſequi oporteat; a quo dubio ut ipſa liberetur

Solutio.

XLIV. Reſpondet Aſceta, & pro fundamento ponit duplicis generis eſſe judicia. 1. Conformia Dei voluntati, regulis, & rationi. 2. Alia his difformia; de prioribus ergo ait, recte ſenſiſſe Philotheam, de poſterioribus intelligendum S. Climacum, eo quod ſine tali contemptu ſervus Dei eſſe non poſſit? ſicut S. Paulus indicavit: quid enim quærit Religioſus, niſi perfectionem & quietem? Atqui neutrum ſine hoc contemptu obtinere poteſt: Galat. 1. v. 10. Non primum, quia ſicut is, qui diſtortam habet regulam, diſtorta, & imperfecta opera facit: Ita qui hominum ſiniſtra judicia attendit, imperfecta faciat opera, neceſſe eſt. Non ſecundum, quia, qui omnibus placere cupit, numquam id obtinuit, cum impoſſibile ſit omnibus placere, uti bene notavit pius Author, dicens: Multa loquuntur, & ideo parva fides eſt adhibenda. Sed & omnibus ſatis eſſe, non eſt poſſibile. Et ſi Paulus omnibus ſtuduit in Domino placere, & omnibus omnia factus eſt, Thom. Kemp. l. 14. c. 36. tamen etiam pro minimo duxit, quod ab humano die judicatus fuerit. Egit ſatis pro aliorum ædificatione & ſalute, quantum in ſe erat & poterat, ſed ne ab aliis aliquando judicaretur, vel non deſpiceretur, cohibere non potuit. Ideo totum Deo commiſit, qui totum noverat: & patientia ac humilitate contra ora loquentium iniqua, aut etiam vana ac mendoſa cogitantium, atque pro lubitu ſuo quæque jactantium ſe defendit. Reſpondit tamen interdum, ne infirmis ex ſua taciturnitate generaretur ſcandalum. Sed quid de Paulo dicimus? quis Chriſto, quis Deo ſanctior? & tamen quis neſcit, quam ſiniſtra de his judicia ſint lata? quod opus præſtantius Redemptione, & tamen quam multi carpebant? quod opus homine nobilius? & tamen quis neſcit, quod etiam hoc carpſerit non nemo, judicans januam deeſſe; quid ergo ſupereſt, niſi ut perpetuo turbemur. Unde recte concluſit S. Gregorius Nazianzenus, cordatis hominibus pluris faciendum, magiſque curandum eſſe judicium Dei, quam omnium aliorum in unum coa-

coactorum hominum. An tu, inquit, ſi duos homines, quorum alter acutior & ſagacior, alter imperitior & hebetior eſſet, de eodem negotio in conſilium adhiberes, recta mente prædictus videreris, ſi relicto prudenti conſilio, judicium imperiti ſequereris? an non Roboam ex eo eſt reprehenſus, quod pro nihilo habita Senum ſententia juvenum conſiliis paruit? & tu, cum Deus & homines inter ſe expenduntur, judicia hominum potiora duces, quam Dei? Recte proin Philothea illa pii Authoris verba ſibi applicabit: *Quis es tu, ut timeas a mortali homine? hodie eſt, & cras non*
Ibidem. *comparet. Deum time, & hominum terrores non expaveſces.*

Dubium XXIII.

De alienorum bonorum participatione.

Pſ. 118. v. 63. XLV. Recitaverat aliquando Philothea verſiculum illum Davidicum; *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*, ſed non poterat perſuadere ſibi, quomodo quis aliena bona ſine injuria alterius participare, queat. Quare ut recte hanc veritatem capiat,

Solutio.

XLVI. Reſpondet Aſceta, duplici modo poſſe aliquem poſſidere bona alterius. 1. *Eminenter*, in Deo ſcilicet. Narratur de quodam Rege Franciæ, quod quondam titulos Imperatoris præligi curaverit, & quando v. g. dicebatur, Rex Bohemiæ &c. & ego Rex Franciæ &c. indicare volens; hunc titulum omnes a-
Pſ. 143. v. 15. llos eminenter continere. Idem facit Religioſus verus. Sequitur S. Davidis exemplum: *Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt: Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.* Sequitur S. Franciſcum diu noctuque meditantem:
c. 3. v. 18. *Deus meus, & omnia.* Dicit cum Habacuc: *Ego autem gaudebo in Domino, & exultabo in Deo ſalutari meo.* Videbit quidem, aliquos habere voluptates in cibo & potu, in tactu
Ad Philip. 3. v. 8. &c. Sed mox dicet: *Deus meus & omnia.* Aut cum S. Paulo: *Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora.* Sicut ergo nemo invidet alteri comiti ob lutum adhærens, ita nec habenti voluptates ſenſuales. Videbit. 2. alios honoribus & laudibus affici; ſed ego in Deo: *Nimis honorificati ſunt amici tui Deus;* ſervire Deo, regnare eſt. Laus mea tu es &c. Videbit. 3. Alios habere multos amicos, fautores, patronos &c. ſed dicet: *Ego in Deo: Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Iſte vult, ſcit, & poteſt &c. *In te, Domine ſperavi. Dixi, Deus meus es tu.* Videbit 4. alios in divitiis, ſed ego in Deo, *Deus, meus & omnia.* Veræ divitiæ ſunt;
Matt. 6. v. 33. quæ nos virtutibus divites faciunt, *Quærite Regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Videbit. 5. alios officia honorifica applicari; ſed ego in Deo. Quin immo beati, qui audiunt &c. Videbit 6. alios ſcientiis pollere; ſed ego in Deo. Chriſte, ſciant quæcumque alii, mihi ſufficit una cognitioque tui, cognitioque mei. Ego autem nihil exiſtimavi, me ſcire, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Accedit, quod tota felicitas conſiſtat in voluntate Dei adimplenda; hanc autem in quocumque opere unus tam bene adimplere poteſt, ac alius; ergo omnia bona vera alterius participabit. 2. *Formaliter* participare poteſt per charitatem, ut præclare S. Auguſtinus notat: *Congaude illi, cui Deus aliquam gratiam dedit, & potes in illo, quod in te non potes. Ille habet forte virginitatem, ama illam, & tua eſt. Iterum tu habes majorem patientiam, diligat te, & tua eſt; hoc ideo, quia in illo tu es. Per proprietatem enim non es tu, per charitatem tu es;* quibus verbis allegoricis oſtendit pulcherrime fundamentum, propter quod alterius bonum etiam noſtrum cenſere debeamus, ſcilicet quia unum ſumus, propter triplicem titulum; Primo quia unius naturæ: ſi ergo omnia animalia ex ipſo naturæ inſtinctu commune reputant damnum vel bonum, quanto magis ii, qui natura rationali ſunt prædití? Secundo quia Fratres nobili Chriſti ſanguine procreati; quis autem non quotidie experitur, quantopere ſe promoveant fratres: pulchrum exemplum habemus in Rebecca, cui dixerunt: *Soror noſtra* Gen. 24.
es, creſcas in mille millia. Quanto magis fra- v. 60.
tres ſpirituales, cum bona hæc quanto præſtantiora, tanto digniora congratulatione. Ter- 1. Cor.
tio, quia membra ejuſdem corporis. Ita S. 12. v. 12.
Apoſtolus: *Sicut corpus unum eſt, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen ſunt; ita & Chriſtus* (immo & religio) *Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem, ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed & ipſa pro invicem ſolicita ſint membra. Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; ſique gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Ita profecto primi Chriſtiani, quorum anima una, & cor unum erat. Hinc communis erat vox de illis: Ecce quomodo amant ſe, &c. ſi iſti, quanto magis Religioſi, qui ut arctiſſime cum centro deberent eſſe conjuncti, ita magis conjungi deberent inter ſe, atque adeo omnia communia reputare.

Dubium XXIV.

De Locutione.

XLVII. Audierat Philothea quondam illam Matth.
Chriſti ſententiam: *Ex abundantia cordis os* v. 12.
loquitur, citari, ſed ſenſum illius non ſatis aſſequebatur; quare eumdem ſibi explicari petiit; cui

Solutio.

XLVIII. Reſpondet Aſceta, multas quidem cauſas eſſe, ob quas ex abundantia cordis os loquatur, ſed eam maxime, quam Thomas l. 1. c. 10.
Kempenſis indicavit dicens: Quare tam libenter loquimur, & invicem fabulamur, cum tamen raro ſine læſione conſcientiæ ad ſilentium redimus? ideo tam libenter loquimur: quia per mutuas locutiones ab invicem conſolari quærimus, & cor diverſis cogitationibus fatigatum, optamus relevare. Et multum libenter de his, quæ multum diligimus, vel cupimus, vel quæ nobis contraria ſentimus, libet loqui, & cogitare. Quibus verbis clare ſatis oſten-

Digitized by Google

oſtendit duplicem eſſe cauſam, cur de hoc vel illo objecto libenter loquemur. Prima eſt, revera io cordis; eſt enim cor noſtrum muſto ſimile, quod expumare niſi permittatur, omnia vaſa diſrumpit. Hinc S. Bernardus: *Suppreſſus dolor altius introrſus radicat; eo acerbior fructus, quo non eſt exire permiſſus*; habet enim ſpeciem ignis, teſte Petro Bleſſenſi; quia quo plus tegitur, plus igneſcit. Cujus rei cauſam dat S. Thomas: *Omne nocivum interius clauſum magis affligit, quia magis multiplicatur intentio animæ circa ipſum; ſed quando ad exteriora diffunditur, tunc animæ intentio ad exteriora quædam diſgregatur, & ſic dolor minuitur interior*. Sed & S. Nilus: *Uti nubes dum denſæ ſunt, & obſcuræ, tum aquis turgent, at poſtquam eas effunderint, clareſcunt, & ſplendidæ ſunt*; Sic quamdiu quis a tentationibus ſuis onuſtus & gravis incedit, in magna triſtitia confuſus angoribus vivit, & melancholia repletur; at hoc onus a ſe excutiendo, quando id excutit, & a ſe abjicit & alteri manifeſtat, cor alleviatur, triſtitia mitigatur, homo quiete & gaudio delinitur. Altera cauſa amor eſt, qui verba dictat, & eructat, ut ipſius natura oſtendit, cum enim amoris effectus potiſſimus ſit, unire amantem, & amatum ſi hoc obtinere corporaliter non poteſt ſpiritualiter obtinere ſtudet, per memoriam, per quam amatus ſpiritualiter quodam modo in altero exiſtit. Quia vero memoria nullibi fere magis, quam per locutionem excitatur, ideo de his, quæ amamus, libenter loquimur. Et hoc videlicet ipſe ſponſus ſub calculo approbavit, dum dixit: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis &c.* quæ enim convenientia inter vocem & faciem? qui pulchritudo faciei ad vocem confert? Multum profecto; nam dum facies formoſa generat amorem, hoc ipſo facit, ut etiam vox grata ſit, quia memoriam amati excitat. Hinc ipſe ſponſus: *Favus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua*. Patet ergo, quam vere dicatur, ex abundantia cordis os loqui; quamque verum ſit tritum illud: Qualis conſtitutio, talis locutio. Ut merito Sapiens dixerit: *Adoleſcens loquere, ut videam te*. Unde patet, quam libenter Religioſi de rebus ſpiritualibus loqui debeant. Hic enim proprie locum habet illa S. Jacobi ſententia: *Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio*. Unde enim colligi poteſt, Religioſum eſſe, niſi ex loquela. Profecto hic occini poteſt illud Judæorum: *Nam & loquela tua manifeſtum te facit*. Hujus rei præclarum teſtimonium dedit ipſe Spiritus S. apparens in diſpertitis igneis linguis, ut oſtenderet illos, qui Spiritu S. repleti ſunt, ferventer de ſpiritualibus loqui debere. Hinc Apoſtoli cœperunt loqui magnalia Dei. Merito ergo audiendus S. Hieronymus dicens: *Felix lingua, quæ non novit, niſi de Divinis texere ſermonem*. Sed & S. Apoſtolus dicens: *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus, ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus*. Et ut ait: *Verbum ſanum irreprehenſibile, ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens dicere de vobis*. Sed potius dicamus cum Philoſopho: *Ego ita me geram, ut nemo crediturus ſit mihi detrahenti, nomenque meum laceranti*.

Serm. 26. in Cant. — Epiſt. 49. — 2. 2. qu. 15. a. 2. — Orat. de intemp. SS. Ionec. — Cant. 2. v. 14. — Cant. 4. v. 11. — Ad Eph. 4. v. 29. — 2. ad Tit.

Dubium XXV.

De ſancta ſtultitia.

XLIX. Legerat aliquando Philothea S. Paulum dixiſſe: *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus*: quæ verba cum contradicere ſibi videantur, merito genuinam illorum explicationem petit Philothea, cui

1. Cor. 1. v. 25.

Solutio.

L. Reſpondet Aſceta, atque pro fundamento ſupponi debere, quid ſit ſapientia; nimirum ſcientia finis, & mediorum; Hinc enim ſapientia, id eſt, ſapida ſcientia, dicitur, quia ſatiat animam, atque adeo bene ſapit. Ex quo deducitur, ſicut communiter duo ſunt fines; unus mundanus, quem mundus, ſibi præfigit, alter Divinus, quem Deus præſcribit: Ita duplicem quoque ſtultitiam & ſapientiam eſſe. Quem autem finem ſibi præfigit mundus, patet per ſe, ſcilicet voluptates carnales, & honores, & quæ ad hæc ducunt; qui ergo hunc finem præfigit, & ad hunc omnia media ordinat, hic ſapientiam mundanam habere dicitur; qui vero hæc contemnit, ſtultus: E contrario vero, qui ſibi finem præfigit amorem Dei & ſimilitudinem Chriſti, & ad hunc finem ordinat omnia, hic enim vero ſtultus quidem mundo, ſed ſapiens coram Deo reputatur: qui vero negligit, quomodocumque ſapiens mundo videatur, ſtultus eſt, quia, teſte S. Paulo, *Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum*. Talis ſtultus erat S. Paulus, quando dixit: *Nos ſtulti propter Chriſtum &c.* Quare, quæſo, propter Chriſtum, quia propter Chriſtum *omnia detrimentum fecit, & arbitratus eſt ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaceret*; id eſt, ut illi ſimilis fieri, & dicere poſſet: *Vivo autem jam non ego, &c.* Et hæc videlicet eſt ſententia, quam ambire, & ſectari debemus, omnia detrimentum facere. Quare audiendus Apoſtolus: *Nolo vos ignorare, fratres, myſterium hoc; ut non ſitis vobis ſapientes. Si quis ergo videtur inter vos ſapiens eſſe, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens*. Vere enim, quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat Deus ſapientes. Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, ut ea, quæ non ſunt, deſtrueret. Hanc amavi, & exquiſivi, hanc optavi, & invocavi &c. hanc ergo ſtultitiam æſtimemus, hanc deſideremus, hanc quæramus, ut veram ſapientiam inveniamus, & dicere olim cum ſapiente poſſimus: *Venerunt mihi omnia bona pariter, & innumerabilis honeſtas per manus illius, & lætatus ſum in omnibus; quoniam in omnibus antecedebat me iſta ſapientia*.

1. Cor. 3. v. 19. — 1. Cor. 4. v. 10. — Phil. 3. v. 8. — Ad Rom. 11. v. 25. — Sap. 7. v. 11.

Dubium XXVI.

De corpore tractando.

LI. Adverterat quondam Philothea, non modice animam ſuam a corpore aggravari; quare deſiderans amovere hoc impedimentum, quærit, quomodo id obtinere poſſit? cui

So-

Solutio.

LII. Reſpondet Aſceta, commode id S. Davidem docere, dum ait: *Ut jumentum factus ſum apud te*: Quibus verbis tria circa corpus obſervanda eſſe, quæ Siracides indicavit dicens: *Cibaria*, *& virga*, *& onus aſino*. Et 1. quidem *cibus* ei perinde ut jumento præbendus; hinc ſicut certa tempora in pabulo offerendo obſervantur, ita & in cibo ac potu curandum, ut extra conſueta tempora refectionis non facile comedatur, & bibatur. Certe S. Philippus Nerius hoc tanti fecit, ut dixerit, neminem fore virum ſpiritualem, qui extra tempora prandii, & cœnæ aliquid bibit, & comedit. Dein ſicut eques pabulum in certa menſura apponit, cavetque, ne jumentum nimio æſtu incenſum ſumat avide nimis potum, vel cibum; ita & id ipſum in cibo, potuve corpori præbendo obſervandum. 2. *Virga*, id eſt, caſtigatio adhibenda; nam Aſcetæ recte monent, numquam etiam a Sanctiſſimis viris omittendam eſſe corporis caſtigationem; ſed perinde ac eques, dum equum conſcendit, etiam non peccanti equo calcar aut virgam infligit, ut ipſum timere diſcat mitiuſque ac cautius ambulet; ita ob eumdem finem ſemper caſtigandum corpus eſſe, ut ſciat, ſubeſſe ſe debere animæ, minuſque negotium faceſſat, id quod S. Paulus ſuo exemplo confirmavit, dum dixit: *Caſtigo corpus meum*, *& ſervituti ſubjicio*, *ne dum aliis prædicavero*, *ipſe reprobus efficiar*. Onus quoque ſeu labor imponendus, ita tamen ut in impoſitione ejuſdem illud Salomonis obſervetur: *Novit juſtus jumentorum ſuorum animas*; viſcera autem impiorum crudelia, atque adeo diſcretio ſit obſervanda, ne dum nimio jumentum ſeu corpus onere laboris gravemus, etiam ipſi animæ velut equiti periculum ruinæ, aut gravium incommodorum creet, ſicque, ut S. Bernardus ait: *Corpori effectus*, *animo affectus*, *proximo exemplum*, *Deo honor ſubtrahatur*.

Pſ. 72. v. 23.
Eccl. 33. v. 25.
1. Cor. 9. v. 27.
Prov. 12. v. 10.

Dubium XXVII.

De Caſtigatione Corporis.

LIII. Advertit Philothea, nonnullos adeo ferventes eſſe in caſtigatione corporis aſſumenda, ut notabiliter corpus lædant; accenditur proinde deſiderio imitandi, ſed, an licitum ſit, dubitat, quæritque.

Solutio.

LIV. Reſpondet Aſceta, & cum Theologis ſupponit, nos vitæ noſtræ dominos non eſſe, ejus dumtaxat nobis uſumfructum a Deo conceſſum, cujus aliquando ratio a nobis ſit exigenda: Unde iſtud inter Theologos receptum eſt, poſſe nimio pœnitentiarum exceſſu lethale crimen admitti. Non poſſum licentius de vita mea corrumpere, aut demere aliquid, quam de vita proximi; imo ad meæ conſervationem magis, quam ad alterius, bene conſtituta, ordinataque charitas obligare me cenſetur: hinc nimia in ſe ſuumque corpus ſævitia, qua illud fractum, quaſſatumque muniis ſuis obeundis impar, & ineptum redditur, aut in mortis periculum aperte deducitur, a S. Hieronymo, & poſt illum ab Angelico Doctore, tamquam aliquid a ratione exorbitans obeliſco confligitur. Poteſt aliqua in corpus velut perduelle, & fraudulentum, excandeſcentia, & damni ab illo emanantis ſevera quædam ultio excuſari, præſertim ſi a viro prudente cui conſcientiæ noſtræ arcana commiſimus, permittatur, nec ego, ſi hoc modo decem annos de vitæ meæ decurſu adimam religioni duxero, cum de vitæ conſervatione, non tam ſcrupuloſe ſollicitum me eſſe oporteat, quam de virtutum meritorumque incrementis, & animi ſempiterna ſalute: Non teneor mediis omnibus poſſibilibus vitæ producendæ anxius ſtudere, nec Medico alicui morem gerere, qui, ſi aquæ potu non abſtineam, vinoque non utar, decennio toto citius me moriturum pronuntiat; neque medicamentis uti, quibus ad decem annos prorogaturum me vitam cognoſcerem; neque ſimilibus de cauſis cælum mutare, aut domicilium; mihi enim doctiſſimorum virorum hac in parte pronunciata omnem in hiſce dubitandi materiam, omnemque ſcrupulum adimunt. Ad quorum confirmationem adducit idem, Aſceta S. Thereſiæ exemplum, quæ, ubi diſtinxit, quid ſanctorum res geſtæ admirandum, quid imitandum proponant, tria notanda ſuggerit. Primo non paucos eſſe ex iis, qui perfectioris vitæ ſtudium profitentur, tam abjecti puſillique animi, ut ſibi maximas impendere miſerias arbitrentur, ſi ut animo excolendo liberius vacent, de cura corporis nonnihil remittant. Quin potius ubi omnia corpori neceſſaria ſuppetunt, tum animum curis expeditum liberius ad cæleſtia tendere, ſecumque habitare perſuaſum habent; Unde fit, ut res nihil æque illos perturbent, an alios res magni momenti: ſibi tamen blandiuntur, ac ſe de illorum eſſe numero opinantur, qui ſerio virtutem conſectantur; volunt animi negotia ita cum corporis accuratione componere, ut cum utroque pacem habeant, Deoque ſimul interea tranquille fruantur. Qui ita ingreditur, ait ipſa, gallinæ paſſu procedit, nec umquam veram ſpiritus libertatem aſſequetur. Secundo ait, pleroſque eorum, qui conſcientias regunt, immoderata hac in parte diſcretione laborare, ac per ipſos ſtare, quo minus incipientium plerique tam cito ad perfectionis culmen evadant; dum illis nimium parcunt; numquam enim divinæ gratiæ nobis deeſſe ſubſidium. Tertio monet, ne in hoc negotio nobis a dæmone patiamur illudi; illum enim ubi meticuloſos nos eſſe advertit, continuo accurrere, timoremque augere, ne minima quæque ſanitatem lædant, brevique tumulo inferant. Ubi ego, inquit ille, has dæmones artes, fraudemque deprehendi, meque perdendæ ſanitatis & quietis metu velle perturbare; ejus machinas hac reſponſione disjeci: Parum intereſt, dixi, ſi ſanitate excidam, quia parum etiam refert, ſi brevi e vivis decedam: quod attinet ad quietem, illa non egeo, cum cruces dumtaxat ambiam, caſque ſectari proponam: docui me tum ac deinceps experientia, ubi ſanitatis, & corporis curam abjeci, me meliori, quam antea, valetudine frui.

Apud Pennequ. p. 3. c. 8.

Du-

Dubium XXVIII.

De morbo deſiderando.

LV. Legerat aliquando Philothea, viros ſanctos ſibi, & aliis morbos optaſſe; & a Deo petiiſſe; quod quia contra ordinatam ſui & aliorum charitatem fieri putet, merito dubitat, an licitum ſit?

Solutio.

Idem n. LVI. Reſpondet Aſceta, morbum duobus modis conſiderari poſſe; uno, ut eſt ſanitatis privatio; altero, ut eſt palæſtra virtutis, qua & animus coronas ſibi & Deo gloriæ augmentum elaborat. Ac primo quidem modo nullas habet excitando deſiderio illecebras, cum ſanitatis bonum deſtruat, & corporis animique functionibus tam publicis, quam privatis non parum incommodet, Dominamque, ut ancillæ famuletur, quibuſdam quaſi compedibus aſtringat, aliisque quorum cura indigemus impedimentum adferat; cumque Chriſtus, ejuſque Mater Maria omni morbo caruerint, id indicio eſt, in illis nihil per ſe boni deliteſcere. Hæc tamen non obſtant, ſi morbi aliis nominibus, & titulis honeſtentur, quin expeti poſſint, & rogari: v. g. ut carni ferocienti, aut per vitia palabundæ frænum injiciatur; ut homini cum detrimento ſalutis negotiorum multitudine occupato, detur aliqua vacandi ſibi occaſio; ut virtutum plurimarum ſuppeditetur materies, ut malum aliquod impendens avertatur, ut prudentium peccatorum debitis fiat ſatis: quæ fere omnia paucis hiſce verbis complexus eſt Angelicus Doctor, dum rationem adfert, cur Divina providentia pœnas a peccato Adami in poſteros derivata, in diverſis diverſas repartiri voluerit: Inter cætera a. 2. q. 16. inquit, *propter remedium ſalutis ejus, qui* a. 3. ad 4. *hujuſmodi pœnalitatibus ſubditur, ut ſcilicet per hoc a peccatis arceatur, aut etiam de virtutibus non ſuperbiat, & per patientiam coronetur.* Quo in genere omni admiratione dignum eſſe judico (quod etiam ſuo calculo cæleſte Numen approbaſſe videtur) facinus B. Joachini Senenſis, ex Ordine Servitarum. Conſolabatur hic ægrotum in noſocomio epilepſia laborantem; qui mali acerbitate abreptus, O Pater, inquit, facile eſt, cum ſani ſumus, alios ad patientiam adhortari; ſi paribus mecum doloribus agitareris, aliter loquereris. Hic inſolito charitatis æſtu concitatus B. Joachimus: Quid ais, inquit, mi frater? ego te hoc tuo morbo tam beatum exiſtimo, ut Deum ex intimo corde deprecer ut te liberet, illumque in me transferat. Utrobique exauditus fuit; nam & æger continuo ſanus lectulo exiliit, & vir ſanctus ſe epilepſia contactum ſenſit, quam ad mortem uſque magno animo, Deo gratias agens pertulit, boc velut charitatis ſuæ præmio donatus, ut die Veneris ſancto, cum in Evangelio legeretur de Chriſto: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum*: ipſe etiam animam efflarit. Ut tamen caute in hoc negotio procedatur, prudenter monet, obſervandum S. Borgiæ factum, quod ſic narrat P. Petrus Ribadeneira: Rogabat Beatum Borgiam ſocius ejus, & itinerum comes P. Buſtamantius, id ſibi a Deo impetraret, quod potiſſimum pro ſe Franciſcus efflagitabat. Annuit hic, & ut votis Buſtamantii Deus Ib. n. 4. annuerat, proſtratus rogat, & obtinet. Ecce ibi dolor capitis Buſtamantium occupat, vehementer exagitat: Hæc ſcilicet erant B. Borgiæ vota, ad has cruces toties medulis aſpirabat, cælumque, ut ſibi illæ concederentur, crebris precibus pulſabat: ſed non erat ea mens Buſtamantii, qui continuo temeritatis culpam agnovit, pares animi cum gigante vires non eſſe confeſſus eſt, Franciſcumque rogavit, ut quem evocarat, dolorem expelleret. Subriſit Pater hominemque ſolatus, iterato Deo ſupplicans, malum omne eſt amolitus.

Dubium XXIX.

De liberatione a morbo petenda.

LVII. Ægrotabat aliquando Philothea, & cum graves dolores ſentiret, Cælites aſſiduis precibus fatigabat, ut liberationem a morbo impetrarent: ſed cum nihil impetraſſet, dubitat, an non per ſimiles preces Deum, Cæliteſque offendit? cui

Solutio.

LVIII. Reſpondet Aſceta, negari non poſſe, ſupplicationes iſto tempore Deo eſſe acceptiſſimas, homineſque generoſos, & patiendi avidos, ad preces ingeminandas etiam iſto tempore ab amore ſancto incitari, non ut morbo liberentur, ſed ut gratiam impetrent, qua ad Dei gloriam bene utantur, divinæque providentiæ placita adorent, dicantque cum Propheta: *Benedicam Dominum in omni tempore.* Si amici pro ejus incolumitate preces fundant; ſi novendialia vota multiplicent, & pro reſtituenda ſanitate ſacrificia, & eleemoſynas offerant, ille in interiori & recondito animi ſacrario ea omnia ad ejus gloriæ amplificationem divinæque voluntatis beneplacitum tranquille & humiliter repræſentat; Non quod honeſtum non ſit, Deoque gratum, ſanitatem ad Dei obſequium, animoque ad divina placita excipienda comparato inſtanter flagitare; Verum divinus amor ad altiora ſemper volatum intendit, & ab omni eo, quod quomodocumque amori proprio blanditur, quam maxime poteſt, recedit, mavultque in Dei beneplacito ſe quodammodo omnium commodorum oblitus perdere, quam vel tantillum naturæ propenſioni deſervire. Qua in re ſuam opinionem S. Franciſcus Saleſius ſincere aperuit. Cum enim gravi capitis dolore laboraret nonnemo, & ſe ad muneris ſui functiones parum habilem perſentiſceret, Deum rogavit, malo ut levaretur; mordente deinde animum conſcientia, an non id poſtulando a perfectionis ſemita deflexiſſet, dubitare cœpit, & hac de re ad B. Franciſcum de Sales ſcribere, qui in hunc modum reſpondit: Supplicatio, quam pro dolore capitis amoliendo Deo feciſti, non eſt ex prohibitis: Sed tamen, mi Deus! non poſſem ad tale quid poſtulandum animum meum inducere: innuens amoris ſancti præſcripta aliquid per-

Digitized by Google

perſectius exigere : quod ipſe morbi ſui tempore conſtanter ſecit, hæc ore ſæpe ingeminans ; Novit Deus, quid mihi utilius ſit : Dominus eſt, quod in oculis ſuis placitum, eſt, ſaciat. O Deus! o tua, non mea fiat voluntas : ita, Pater cæleſtis, ita volo, quando tibi ita collibitum eſt. Ita, Domine, ita apud me firmiter conſtitui, ut lex tua & voluntas tua impreſſa, inſculptaque regnet in medio cordis mei. Addebat inſuper morbos diuturnos palæſtram eſſe, ſcholamque miſericordiæ illis, qui ægrotis aſſiſtunt : & patientiæ his, qui cum doloribus confliſtantur. Illos Beatam Virginem & S. Joannem adſtantes cruci imitari ; hos vero Chriſtum cruci affixum cum cruciatibus colluctantem : a qua cum refigi & deponi non rogarit ; qui exemplo ejus perſecte vult inſiſtere, morbi levamentum, aut remiſſionem petere noo debere. His tamen non obſtantibus puto, ait Aſceta, etiam aliquando ab amore ſancto injici quibuſdam viris, qui nihil aliud reſpirant, quam Dei gloriam, mentem petendæ ſanitatis, uti a Bernardo ſactum legimus. Laborabat ille morbo graviſſimo, quem peracuti, & propemodum intolerabiles capitis dolores comitabantur : Juſſit unum ex Monachis adſtantibus ire ad templum, & Deum pro reſtituenda ſanitate deprecari ; cumque alter ſe excuſaret, diceretque ſe lodignum, qui alicui incolumitatem impetraret, juſſit ire in virtute obedientiæ, ivit, & aote tres aras, unam B. Virgini, alteram S. Laurentio, tertiam S. Benedicto conſecratas proſtratus preces, ſudit, qui continuo tres ſimul ore ſereno ſe Bernardo videndos dederunt, & partes magis affectas tangendo, confeſtim illum perſanarunt. Credo S. Bernardum in hoc ſacto ſolam Dei gloriam ſpectaſſe, & non tam ſibi, quam alterius profectui preces imperando, cum magna animi tranquillitate, ſtuduiſſe.

Dubium XXX.

De mediis in morbo adhibendis.

LIX. In eodem morbo adhuc conſtituta Philothea, dubitat in primis, an Medici opem, ſalva perſectione, implorare poſſit ; deinde cum amaras & pretioſas præſcripſiſſet, an eidem Medico obedire teneatur. Ad quod utrumque dubium

Solutio.

LX. Reſpondet Aſceta, ſe nullam videre obligationem in utroque caſu, niſi in gravi mortis periculo. Hinc Sanctus Bernardus dubiis quibuſdam hanc materiam concernentibus a Monachis S. Anaſtaſii reſpondet, ſcire ſe locum, in quo degerent, inſalubrem eſſe, eorumque non paucos variis inde morbis tentari, ideoque meminiſſent ejus, qui dixit ; *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut habitet in me virtus Chriſti.* Compati ſe ægritudinibus corporis, ſed animorum morbos magis pertimeſcendos ; quapropter neque pro bono monaſterii, oeque pro animæ ſalute expedire, ut Pharmacis & medicamentis utantur ; Permitti quidem poſſe, ut vilibus herbis, ſicut pauperes decet, interdum utantur : *At vero,* inquit, *quærere Medicos, accipere potiones, Religioni indecens eſt, & contrarium puritati, maximeque Ordinis noſtri : Hæc omnia enim gentes inquirunt : ſcimus autem, quia in carne qui vivunt, Deo placere non poſſunt. Spiritualia proinde ſpiritualibus comparanda, & quærenda potio humilitatis, & clamandum in toto corde : Sana animam, Domine, quia peccavi tibi. Huic ſanitati Fratres dilectiſſimi operam, date, hanc ſectamini, hanc ſervate, quia vana ſalus hominum.* Et hanc ſententiam ſe Dei lumine hauſiſſe audacter pronuntiat : Ait enim : *Credo autem ego, quod Spiritum Dei habeam, & conſilium Dei in hoc.* Sed & Sanctorum exempla id confirmaot. Nam Sanctam Agatham nobiliſſimam Martyrem Apoſtolo Petro ad ejus ſananda vulnera accedenti dixiſſe lego : Medicinam carnalem corpori meo numquam adhibui, & vero etiam tum propoſuerat nullam admittere. Ad Sancti Pachomii Mooaſterium nec Medicis, nec eorum medicamentis patebat ingreſſus, quin imo venerabilem ſenem, & magnæ virtutis virum Zacchæum nomine reprehendit ipſe Pacchomius, quod ſanandis manuum ſciſſuris a palmarum foliis, quibus oattas conficiebant provenientibus oleum adhibuiſſet. Centum & triginta Moniales in S. Euphraſiæ Cœnobio eumdem rigorem ſervabant. Palæmon, Pacchomi frater, quod aliorum precibus inductus ſtomacho debilitato reſocillando aliquod præter conſuetum ſumpſiſſet, continuo velut Inſtituti anachoretici violator nimiæ erga ſe remiſſionis, ac indulgeotiæ a Deo veniam petiit. Verum etſi hæc apud Viros illos ſanctiſſimos & ſeveriſſimos ita ſe habeot, ait tamen Aſceta, ab amoris perfecti præſcriptionibus illum non recedere, qui, dum morbus præter ſolitum aggreditur, Medicum acceſſit, & Dei ſpiritum velut monentem audit ; *Honora Medicum propter neceſſitatem.* Hoc e ſacris paginis depromptum conſilium ſecutus ſanctus Joannes Chryſoſtomus Olympiadem morbis & triſtitia oppreſſam ad Medicorum quærenda ſubſidia amandat : *Quamobrem,* inquit, *hortor, ut varios pretioſoſque Medicos adhibeas, & iis medicamentis utaris, quæ hujuſmodi morbos expellere queant.* Hanc orbitam omnes ſere Sanctos (ſi paucos illos, quos ſupra nominavi, cum quibuſdam aliis excipias) communiter tenuiſſe reperies, quam etiam Sanctus Bernardus aliorum juſſu inſiſtere coactus eſt, dum a Capitulo Generali Claræuallis habito, Epiſcopo cujuſdam ejus perſtudioſi obedientiæ commiſſus, atque concreditus (qui ad eum perſuadendum miro deſiderio ferebatur) atque ab hoc ruſticani cujuſdam Medici diſciplinæ & curationi traditus ; annum integrum medice vivere & potionibus remediiſque ab illo præſcriptis uti juſſus eſt magno faſtidio, nullo emolumento. Beatus Franciſcus Saleſius noſtris temporibus, cum ex morbo decumberet, rogareturque, an hoc, vel illud expeteret, an libenter venæ ſectionem, aut ſacrificationem admitteret ; nihil aliud reſpondebat, quam facite de me, quod lubet, quandoquidem me Deus io veſtra Medicorumque poteſtate poſuerit.

Eccl. 38. v. 1.

Du-

Dubium XXXI.

De obedientia Medico præſtanda.

LXI. Accidit, ut Philotheæ Medicus etiam jejunia Horarum Canonicarum recitatione interdiceret, e contrario vero carnium, aliorumque ciborum in diebus abſtinentiæ vel jejunii vetitorum uſum præciperet; quod ipſi quia difficillimum videbatur, dubitat, an eidem obedire teneatur?

Solutio.

LXII. Reſpondet Aſceta, varias fuiſſe hac in re Sanctorum praxes. S. Ignatius Lojola a Medico non adeo experto contra morbi rationem ſe tractari permiſit, præ nimio æſtu ad extrema redactus, cum morbus frigidioris auræ aſpirationem, ſecundum Medici peritioris, qui evocatus fuerat, judicium repoſceret. Idem vero ultimis magni jejunii diebus ad Medici præſcriptum carnem in cibum admiſit; ad tam cæcam obedientiam Medico attonito. Legimus ſanctum Abbatem ad carnes die vetito ex regulis Cœnobii Novitium ægrotum mandato & exemplo ſuo induxiſſe, idque Deum acceptum habuiſſe, & dæmonis ex energumenæ corpuſculo ejectione teſtatum eſſe. Oppoſita via inceſſere Sanctorum aliqui non minori ſanctimonia illuſtres. S. Franciſcus de Paula, etſi Fratrum ſuorum precibus fatigatus, induci numquam potuit, ut morbi tempore aliis, quam cibis quadrageſimalibus, veſceretur, etſi aliis, dum ægrotarent, oppoſitum imperaret. Cum S. Juſtiniano Patriarchæ, ut carnibus æger uteretur, exemplo viri ſancti perſuadere vellent, reſpondit: Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet, de cætero malle ſe antiquorum rigidis abſtinentiis, atque veſtigiis inſiſtere. S. Nicolaum Tolentinatem ex gravi decumbentem morbo ad carnium eſum ſolicitabant adſtantes; abnuit ille conſtantiſſime, & cum nihilominus ad ejus conſpectum allatæ eſſent, Amovete, inquit, iſtas illecebras, quas tam ſæpe corpori meo admodum ſimilia concupiſcenti hucuſque denegavi. Cum tamen Ordinis Generalis Prior ſuperveniens in virtute obedientiæ mandaſſet, ut aliquid acciperet, bolum dumtaxat ſumpſit, & continuo ſanitati eſt reſtitutus. Videbuntur fortaſſis alicui hæc inter ſe pugnare, & horum in recuſando conſtantiam, aliorum in admittendo facilitatem condemnare; ſed longe aliter ſe res habet; utrumque in eumdem divini beneplaciti ſcopum collimat, & alii abſtinentia, alii vero humilitate, & propriæ voluntatis abdicatione eo nituntur. Si quæris ex me, quos imitari debeas, ſuadeo obedientiæ ductum ſequaris: Non ad eum tu cum Franciſco de Paula, Juſtiniano, & Nicolao virtutis præſtantiam, & cum Deo familiaritatem provectus es, ut, quid a te hic & nunc exigat Deus, perfecte cognoſcas, aliorumque ſententiis, & monitionibus tuum ipſe judicium anteponas, te potius ad infantilem infantiam redactum exiſtima, qui alieno regi debeas arbitrio, præſertim ubi ad illud Medicorum conſenſus accedit.

Dubium XXXII.

De ciborum electione in morbo.

LXIII. Experta erat Philothea ſibi aliquas medicinas ab alio tempore adhibitas perquam ſalutares fuiſſe, ſed ciborum fere omnium, præter unum alterumve, nauſeam ſe habere; dubitat proin, an contra perfectionem ſit actura, ſi tales medicinas aut cibos ipſa ſuggerat, petatque

Solutio.

LXIV. Reſpondet Aſceta, non improbare hoc divinum amorem, ſi cum perfecta animi ſubmiſſione id facias. S. Chryſoſtomum in exilio ſtomachi doloribus laborantem ab Olympiade medicamentum, quod alias utile expertus fuerat, per litteras poſtulaſſe legimus: *Des operam*, inquit; *ut idem rurſum medicamentum ad nos mittatur*. S. Franciſcus Aſſiſias abſtinentiæ prodigium morbo conflictatus ad nobilem matronam Romanam Jacobam de Septiſoliis litteras dedit, ut veniret, ſi videre ſe vellet in vivis, additque. *Portat eum pannum, & cilicium, in quo corpus meum involvas, & ceram pro ſepultura: rogo etiam, quod portes de illis comeſtionibus, quas mihi conſueviſti dare, quando infirmabar Romæ*. Erat autem ex ſaccharo & amygdalis, aliiſque ſimilibus confectum edulium. En duos viros ſanctimoniæ laude facile principes, qui morborum ſolatiola emendicant, cælos votis illorum ſuffragante: Antequam enim Franciſci Matronæ iſti rederentur, illa nocte ab Angelo monita, ut cito pergeret ad S. Virum, nec quidquam eorum, quæ petebantur, prætermitteret: Nec eſt, quod ſuſpicari quis audeat, eos ad ſimilia poſtulanda ex animi mollitie deſcendiſſe. Nimis amabat Chryſoſtomus corporis cruciamenta, quæ Imperatorum coronis præferebat. Nimis S. Franciſcus, cui gravius ſolito laboranti cum frater aſſiſtens diceret: Ora Dominum, ut mitius tecum agat; manum enim ſuam ſuper te plus ſolito gravare videtur. Continuo ad illum cum clamore converſus: Niſi, inquit, noſcerem in te ſimplicem puritatem, tuum ex nunc abhorrerem conſortium, & in terram proſtratus exhauſto corpuſculo eam deoſculans, ait: Gratias tibi, Domine, ago, pro his omnibus doloribus meis, & rogo, ut centuplum, ſi tibi placuerit, adjicias, quia hoc erit mihi acceptiſſimum, ut affligens me dolore non parcas. Poteris igitur & tu, tantorum virorum imitatione, ea, quæ ad mortis levamentum facere videbuntur, modeſte poſtulare, etſi negentur, placide acquieſcere; ſi vero repulſam ægre feras, ſi animum exulceratum querelis oſtendas, ſi ſimilia aliis procurari, te vero negligi declamites, ſcias te ab amoris perfecti legibus longe aberrantem, ad amoris proprii ſordida declinamenta prolapſum eſſe, miſereque deludi; tecumque melius omnia proceſſura, ſi hoc S. Bonaventuræ monitum dictum tibi exiſtimes: *Indulgentiæ proprio judicio non ſunt admittendæ, non tamen ſunt re-*

Pennequin P. 3. c. 8. n. 26.

recuſandæ alieno, a ſe ipſo in ſe ipſum rigida debet eſſe cenſura. Legimus Deum etiam præter naturæ curſum faviſſe ægrorum deſideriis. P. Petro Caniſio ſubmiſit per feneſtram aviculam, quæ illi in ædulium pararetur, ad S. Goaris interceſſionem Abbati ægroto Lucium piſcem; alteri media hyeme ex arbore gelu peruſta ceraſa rubentia; Card. Bellarmino poſt ingentem ab igne fortuito arborum devaſtationem, & nominatim ficulnea, natas ex ea repente ficus pulcherrimas; quis hanc Dei indulgentiam recuſandam judicat? Quæ ſi Deo miracula faciente admittenda videantur, cur non etiam Prælato imperanti? Ægrotabat Clarevallis Gulielmus, ex diſciplina S. Bernardi ad aliud pedum aſſumptus, qui ex occaſione Clarevallem diverterat. Cumque jam utcumque morbo ſe remittente convaleſceret, voluit abſtinere a carnibus, & communem Ordinis rigorem ſequi: obſiſtebat Bernardus, monebatque ut differret ad aliquot dies, & diſpenſationis beneficio frueretur: ſed fruſtra pertinaciam æger conſtantiæ velo obductam ſancti monitis oppoſuit: ſeparantur ambo, & alter ad Completorium, ad lectulum alter ſecedit. Et ecce continuo febris hominem, ut ſatelles Numinis invadit & tam crudeliter exercet; ut ſe a morte propius abeſſe crederet, optaretque cito diluceſcere, ut S. Bernardum evocare poſſet, & contumaciæ ſuæ veniam petere; qui ubi venit, hominem ſeverius ſolito intuitus: Quid tandem, ait, hodie comedes? Heu! inquit æger, quidquid præceperis: Bene, inquit, Bernardus, quieſce modo, non morieris, & continuo febris abſceſſit, ſuo nimirum perfuncta officio, quæ ut hominis pervicaciam caſtigaret, a Deo immiſſa fuerat. Non tam benigne cum altero æque contumaci egit divina Majeſtas, qui Prælato carnium eſum præcipienti morem gerere noluerat: is enim paulo poſt tam ardenti, & præpoſtera carnium appetitione inſanit, ut e valetudinario furtim ſe ſurripiens ad inſtar lupi, cadaveri dentes infigeret, ut inde carnium fruſtra convelleret.

Dubium XXXIII.

De bona voluntate.

LXV. Audierat ſæpe Philothea, voluntatem a Deo pro opere computari, quod ſibi perſuadere non poterat, cum legerit quondam inferorum ergaſtulum plenum eſſe bonarum voluntatum. Ad quod dubium

Solutio.

LXVI. Reſpondet Aſceta, dictum hoc de inferno inſcite & inſulſe prolatum eſſe; quomodo enim locus omnium malorum & ſcelerum colluvione refertus, tantum bonum, quantum eſt voluntas bona, ſinu ſuo complecti poteſt? Diſtinguenda igitur eſt vera voluntas, a fucata, ut ſic loquar, velleitate, quam homo tum habere dicitur, cum loquitur ſecum hoc modo: Vellem, quidem hoc agere, vellem ab hoc me abſtinere, ſed quia difficultas magna pervincenda eſt, nihil hac in parte aggredi volo, ſed omnia potius intentata relinquere. Altera vero, quæ voluntatis nomen meretur, non ita ſe habet; ſed dum illa hominem ſolicitat, ita ſecum ille ratiocinatur: Volo id agere, volo id declinare: ſed quia plus voluntatis habeo, quam facultatis, idcirco doleo, quod pro voluntate nec illud exequi, nec hoc poſſim effugere. Prior inferos replet, non hæc poſterior, de qua S. Auguſtinus hoc habet elogium: *Quidquid vis, & non potes, Deus factum computat.* Vidit aliquando animam ad ſupremi Judicis tribunal adductam magna trepidatione ſententiæ fulmen expectantem S. Birgitta, pro qua intercedebat apud Deum S. Jacobus, quem fœmina illa degens in corpore pie coluerat, dicebatque: *O Domine, miſerere, quia voluit, & non potuit, quia infirmitas obfuit, viriumque defectus, quo minus, quod habebat in votis, exequeretur.* Tum Judex ad animam converſus: Vade, inquit, fides tua & voluntas bona te ſalvant. Quo audito illa lætitia exiliens ad inſtar fulgentis ſtellæ abiit, Angelique adſtantes, Deo laudis Canticum inſonuere dicentes: *Benedictus ſis, Domine Deus, qui es, qui eras, eriſque ſemper, quia miſericordiam tuam non auſers ab iis, qui ſperant in te.* Verum hic prudenter diſcutiendum eſt, an vere virium defectus & imbecillitas ab operis aggreſſione & executione impediat; an non potius abjectio quædam animi, & torpor atque ſegnities, laboriſque fuga nos remoretur. Adiit aliquando D. Annam de S. Bartholomæo ſanctimonialis precum ſubſidium ab illa efflagitans, ut difficultatem aliquam pervinceret, afferens ſibi ad id vires non ſuppetere; dum acquieſcens ejus deſiderio B. Anna, Deo illa ſupplicat; ecce Deum audit reſpondentem: alteram illam mentiri, vires illi non deeſſe, ſed voluntatem & conatum. Nec dubitem, quid ſimile multis accidere, quos cum ad aliquid pro gloria Dei difficilius capeſſendum hortaris, reſpondent, ſe non poſſe; vires tantæ rei pares ſibi non eſſe, hoc eſt, nolo cum tantis, quas prævideo in iſto, ad quod me hortaris difficultatibus colluctari, malo pacem, quam bellum; & tantillum perfectionis tanti non emo.

In Pſ. 57.

Dubium XXXIV.

De Pietate.

LXVII. Legerat aliquando Philothea ex S. Paulo pietatem ad omnia utilem eſſe, quia tamen eamdem varie explicari intellexerat ab Aſcetis & Interpretibus, dubitat quid proprie per eamdem intelligere debeat.

Solutio.

LXVIII. Reſpondet Aſceta, tres communiter ſpecies pietatis aſſignari. Prima, quæ *innata* dicitur, ſive affectio quædam ab Auctore naturæ omnibus indita ad aliis benefaciendum. Secunda *acquiſita*, juxta regulas rectæ rationis anima inducta, qua eis, qui cauſæ no-

noſtri ortus, atque educationis extiterunt, præ cæteris commendamus. Tertia & veræ pietatis ſpecies, qua Deo obſequium præſtamus, omnemque venerationem & reverentiam exhibemus: & hæc omnium excellentiſſima eſt; quam ut intelligamus, ſciendum eſt, multis nos orationibus, ac motivis teneri obſequium, venerationem, obſervantiam, & cultum Deo optimo maximo exhibere. Primo, ut *Majori*; eſt namque id virtuti huic proprium munus, majoribus nos reddere obſequentes. Secundo ut *Domino*, cujus ſunt omnia, quæ habemus, atque hoc directe ad juſtitiam ſpectat. *Ad Tit. 1. v. 11.* Tertio, ut *ſummo benefactori*, & honorum omnium largitori. Quarto, ut rerum omnium *Conditori*, ac principio noſtro, cui propterea ſupremum cultum debemus ex virtute Religionis. Quinto, ut *Patri*, qui nos per gratiam ſuam in filios adoptavit, atque ita omnem a nobis cultum promeritus, & honorem: quo reſpexit Apoſtolus, ad Titum ſcribens, his verbis: *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem*, id eſt, peccati lethalis ſtatum, & gratiam juſtificationis adepti, *ſobrie, juſte & pie vivamus in hoc ſæculo*: *Eccl. c. 12. v. 13.* Pietas in Religione proprie, maximeque conſiſtit, de qua vera ſapientia, veraque felicitas & beatitudo, id eſt ſummum hominis bonum reſultat, juxta Eccleſiaſtem: *Deum time, & mandata ejus obſerva, hoc eſt enim omnis homo*; ſiquidem vera pietas, ſeu religio, vera fide, ſpe, & charitate conſtat, quemadmodum eleganter oſtendit S. Aug. Enchirid. ubi inter cætera ſic ſcribit: *Capi 1.* *Hominis ſapientia pietas eſt, habes hoc in libro S. Job; nam ibi legitur, quod ipſa Sapientia dixerit homini, ecce pietas ipſa eſt Sapientia. Si autem quæras, quam dixerit eo loco pietatem, diſtinctius in græco reperies Θεοσέβειαν, qui eſt Dei cultus*: Et hic primus Chriſtianæ pietatis eſt gradus, quo Gentium Doctor Paulus ad Timotheum reſpexit, *Ad Tim. c. 4. v. 8.* *Exerce, inquiens, te ipſum ad pietatem, nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt; Pietas autem ad omnia utilis*. Quam S. Aug. definit in hunc modum: *S. Aug. ad Macedon.* *Pietas eſt verax veri Dei cultus, unde omnia recte vivendi officia duci oportet: Atque hæc ea eſt, docente Apoſtolo, innuente Bernardo.*

Dubium XXXV.

De Habitatione animæ.

LXIX. Audierat aliquando Philothea celebre illud axioma allegari: *Anima magis eſt ubi amat, quam ubi animat*: Sed cum ſenſum & rationem illius non ſatis aſſeqneretur, eumdem ſibi explicari cupit, cui.

Solutio.

S. Alb. M: lib. de ad hom. Deo c. 12. LXX. Reſpondet Aſceta cum S. Alberto M. dicens: *Trahit amor amantem ſe, & collocat eum in amato, faciens intimiſſime adhærere: Plus enim eſt anima ubi amat, quam ubi animat; quia ſic eſt in amato, ſecundum propriam naturam, rationem, & voluntatem; ſed in eo quod animat, tantum eſt ſecundum quod eſt forma; quod etiam brutis convenit. Ex quo quis recte concluſerit arctiorem inter amantes, quam corpus inter & animam, unionem reperiri: Ecce igitur, quam bonum & quam jucundum, habitare Fratres in unum.* Quæ divinus Doctor Auguſtinus Religioſis exponens ait: *Pſ. 132. v. 1.* *Qui ſic vivunt in unum, ut unum hominem faciant, ut ſit illis verum, quod ſcriptum eſt, una anima & unum cor. Multa quidem corpora, ſed non multæ animæ: Multa corpora, ſed non multa corda.* Ut neſcio, quo nominis homine illud Anagramma: *Jonathas & David, hodie unitas data eſt*: veriſſimum hic comprobetur:

TITULUS XLVIII.

EBRIETAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EBRIETAS eſt exceſſus in potu voluptatis cauſa, donec rationis uſus adimatur. *Laym. l. 3. ſer. 4.* Vel, ut alii volunt, eſt privatio uſus rationis ex immoderato uſu rei potabilis ad tempus facta. Dicitur ab *e*, id eſt, *ſine*, & *briam*, quod menſuram ſignificat, ita ut ebrius idem ac *extra briam* ſignificet uti S. Thomas notat.

Diviſio.

II. Dividitur a S. Th. & aliis in ebrietatem pro ipſa rationis privatione ſumptam, & in ebrietatem pro actu potandi cauſativo prædictæ privationis acceptam. *S. Thom. 2. 2. qu. 150. a. 1. l. 7. c. 12. q. 7. Baldellus l. 5. d. 3. nu. 13.* Alii in materialem & formalem dividunt; illam vocant, quando alia de cauſa, quam voluptatis gratia potus inebrians ſumitur; iſtam, quando propter ſolam voluptatem ſe quis per totum inebriat. Alii denique in plenam & pleniſſimam dividunt, quarum prior rationis dumtaxat, poſterior vero etiam exteriorum ſenſuum uſum magna ex parte tollit.

Actus.

III. *Tantum bibendo excedere, ut ratio quidem non omnino tollatur, ſed tamen perturbetur*: *S. Aug. l. 10. Conf. c. 31.* quæ crapula vocatur, de qua S. Aug. locutus eſt dicens: Ebrietas longe eſt a me, miſereberis, ne appropinquet mihi; crapula autem nonnumquam ſubrepſit ſervo tuo.

IV. *Bibere uſque ad rationis privationem*: *P. Gob. de rec. Gan. c. 5. n. 9.* qui exceſſus a modernis Sciptoribus etiam temulentia vocatur, quæ rationem penitus labefactet ac tentet.

V. *Etiam uſque ad privationem externorum ſenſuum bibere*: *Ib. c. 21. n. 14.* quæ perfectiſſima ebrietas merito vocatur.

Signa ebrietatis.

VI. Primum ſignum eſt, ſi quis poſtridie non meminerit, quid dixerit, aut egerit; *Leſſ. l. 4. c. 3. n. 30.* nam, cum ratio etiam vim reflectendi ſe ſuper actus,

 ſal-

ſaltem potiores, habeat, recte colligitur, hac vi ablata, rationis uſum non adfuiſſe.

Idem l. c. VII. Secundum, ſi commiſit, quæ alias committere non ſolet; nam ejuſmodi actus merito ex ſopita ratione provenisſe præſumuntur.

Idem l. c. VIII. Tertium eſt, ſi inter bonum malumque non amplius diſcernere queat.

P. Gob. l. 6. c. 21. v. 7. IX. Quartum, ſi non tantum pedes vacillent, & domus everti videantur, ſed etiam lingua balbutiat, & objecta duplicia appareant.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Fuga.

Luc. 21. v. 34. I. ATtendite vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ; & ſuperveniat in vos repentina dies illa.

Joel. 1. v. 5. II. Expergiſcimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine; quoniam periit ab ore veſtro.

Prov. 31. v. 4. III. Noli regibus, Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas, ne forte bibant & obliviſcantur judiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.

1. Cor. 6. v. 9. IV. Neque fornicarii, neque adulteri &c. neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.

Iſ. 28. v. 7. V. Sacerdos & Propheta neſcierunt, præ ebrietate abſorpti ſunt a vino: erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium.

Oſee 4. v. 11. VI. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.

Eccl. 19. v. 2. VII. Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos.

Pr. 20. v. 1. VIII. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit ſapiens.

Epheſ. 5. v. 18. IX. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed replemini Spiritu Sancto.

Prov. 23. v. 31. X. Ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cum ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet.

Prov. 23. v. 29. XI. Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?

Ib. v. 20. XII. Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in commeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum adferunt: quia vacantes potibus & ſymbola dantes conſumentur & veſtietur pannis dormitatio.

Eccl. 19. v. 1. XIII. Operarius ebrioſus non locupletabitur: & qui ſpernit modica, paulatim decidet.

Prov. 9. v. 11. XIV. Qui ſuavis eſt in vini devorationibus, in ſuis munitionibus relinquit contumeliam.

Iſ. 5. v. 22. XV. Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.

Habac. 2. 15. XVI. Væ qui potum dat amico ſuo: mittens fel ſuum, & inebrians, ut aſpiciat nuditatem ejus.

Eccl. 37. v. 34. XVII. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam.

Prov. 21. v. 17. XVIII. Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.

XIX. Mulier ebrioſa via magna: & contumelia, & turpitudo ejus non tegetur. *Eccl. 26. v. 11.*

XX. Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter tamquam leo rugiens circuit, quærens, quem devoret. *1. Petr. 5. 8.*

XXI. In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiant ſomnum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus. *Jer. 51. v. 39.*

XXII. Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit vinum. *Eccl. 31. v. 30.*

XXIII. Amaritudo animæ vinum multum potatum. *Ib. v. 40.*

XXIV. Ebrietatis animoſitas imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera. *Ib. v. 40.*

XXV. Vinum multum irritationem & iram & ruinas multas facit. *Ib. v. 38.*

XXVI. Vinum damnatorum bibebant in domo Dei ſui. *Amos. 2. v. 8.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. QUid autem obteſtationes potentium loquar? quid memorem Sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro ſalute Imperatorum, & qui non biberit, ſit reus in devotione; videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus ſalute non biberit. O piæ devotionis obſequium! O ſtultitia hominum, qui ebrietatem Sacrificium putant, qui æſtimant illos ebrietate placere, qui jejuniis paſſiones ſuſtinere didicerunt. *S. Ambr. l. de Elia & jejun.*

II. Omnes ebrioſi tales ſunt, quales paludes eſſe videntur. Naſcuntur in illis ſanguiſugæ, ranæ, & diverſa genera vermium, quæ magis horrorem poſſunt generare, quam aliud, quod ad victum proficiat, exhibere. *S. Aug. ſ. 231.*

III. Omnes qui ebrietatem ſectantur, filii Belial vocantur: quia venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem. *S. Hier. in reg. Mon.*

IV. Quis currus equorum indomitorum ita præceps fertur dominum ſuum excutiens; quod navigium ita gubernatore deſtitutum, ita fluctibus exagitatum & concuſſum, quod non ſit ſecurius ebrio. *S. Baſil. h. de ebriet.*

Fuga.

V. Illud ante omnia rogo, & per tremendum diem judicii vos adjuro, ut illam fœdam conſuetudinem, per quam grandi menſura ſine menſura tres homines, aut volentes, aut inviti ſolebant bibere, tamquam venenum diaboli de veſtris conviviis reſpuatis. *S. Aug. ſ. 131. de temp.*

Damnum.

VI. Per hanc natura corrumpitur, libidinis nutriuntur incendia, ſubvertitur ratio, ſcelera panduntur, homicidia fiunt, proferuntur ſtultiloquia, detractiones & verba ſcurrilia; hebetatur mens, maturitas relaxatur, lætitia inepta diſſolvit, immunditia polluit. *S. Laur. Juſtin. de ſpirit. anim. interitu l. 1.*

VII. Omne bonum ſpirituale diſſipant ebrioſi, quia ebrietas eſt mors omnium virtutum & morum. Ebrietate fit jactura omnium bonorum. Si habeat homo humilitatem, manſuetudinem, prudentiam, & cætera hujuſmodi omnia *Bellovac. ſpec. mor. l. 3. p. 2. diſt. 2.*

Digitized by Google

omnia projicit in pelagus iniquitatis, ſicut & ebrioſi ſæpe veſtibus ſuis materialibus ſpoliantur; ſic eorum animæ virtutibus denundantur.

S. Baſil. ap. Manſi c. 1. c. 19. n. 3. VIII. Quæ eſt hominis ſtructura adeo firma, quæ tantis ebrietatis malis reſiſtat? quis umquam madidum ſemper, & innatans vino corpus conſervavit, ut non exile, diſſolutum, & omnibus obnoxium morbis exiſtat?

IX. Mel eſt, quod aſcendit in labia; fel eſt, quod deſcendit in viſcera.

S. Laur. Juſt. c. 21. de humil. X. An non videtis quotidie ex ſumptuoſis menſis, & immodica ingluvie, infinita morborum genera induci? Unde podagræ? unde capitis dolores? unde corruptorum humorum abundantia? unde innumeri alii morbi? nonne ab intemperantia & largiore vini ingurgitatione, quam oportet?

S. Chryſ. ho. 10. in Gen. XI. Ebrietas ſpontaneus eſt furor, perditio cogitationum, ridicula calamitas, morbus ſanis expoſitus, voluntarius dæmon; & ipſa moleſtior inſania.

Idem contra ebrietatem. XII. Dæmoniaco ebrius eſt deterior; miſeremur ejus, qui a dæmonio vexatur, hunc odio proſequimur: illi enim injuria, huic negligentia eſt morbus. Nec aliter affectus eſt ebrius, quam dæmoniacus: pariter circumagitur: pariter de ſtatu mentis dejectus eſt: pariter concidit: pariter oculos contorquet: pariter jacens in terra pedes jactat: ſpumam ex ore projicit, & ita fœtentem ſalivam exhalat. Injucundus eſt talis amicis, ridiculus inimicis, contemptibilis ſervis, uxori ingratus, omnibus moleſtus, ipſis beſtiis aſperior. Beſtiæ bibunt, dum ſitiunt. Hic intemperantia cupiditatem tranſilit, & ratione carentibus a ratione alienior apparet. Verum illud multo intolerabilius eſt, quod morbus tot malis redundans, totque ſecum invehens calamitates, ne quidem crimen cenſetur, ſed in divitum menſis hujus turpitudinis gratia pugna fit, atque certamen. Et videre eſt ſtadium; certamenque diabolicum. Ebrius mortuis miſerior eſt; ille enim ſenſu deſtitutus eſt, nec ad bona nec ad mala poteſt excitari; hic vero ad mala exequenda promptus eſt, & anima in corpore, ceu in monumento defoſſa, mortuum corpus circumfert. Nemo, qui vino inebriatur, divinorum eſſe cupidus eloquiorum poteſt.

S. Baſil. ho. 14. in ebr. XIII. Ebrietas dæmon eſt voluntarius animis noſtris inditus: Ebrietas malitiæ mater eſt, virtutis inimica, fortem virum reddit ignavum, ex temperante facit laſcivum, Juſtitiam ignorat, prudentiam extinguit, ſicut enim aqua igni eſt adverſa, ita vinum immodicum rationi, &c. Quid quæſo ſint ebrii aliud, quam Gentium idola? oculos habent, & non vident.

S. Ambr. in lib. de Elia & jejun. XIV. Ebrietas fomentum libidinis, incentivum inſaniæ, ebrietas venenum inſipientiæ: Hæc ſenſus hominum mutat, ac format: per hanc fiunt ex hominum equi adhinnientes &c. vocem amittunt, colore variantur, oculis igneſcunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardeſcunt, ſenſu excedunt.

S. Chryſ. ad popul. Antioch. XV. Ubi ebrietas, ibi diabolus; ubi turpia verba, ubi ſaturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat menſam dives Epulo, propterea ne quidem guttæ aquæ dominus fuit.

S. Hier. ep. 22. ad Euſt. XVI. Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adjicimus? quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus?

Origen. in Gen. XVII. Audite, ebrietas quid agat. Audite, quantum facinoris conciliat temulentia. Ebrietas decipit, quem Sodoma non decepit: uritur ille flammis mulierum, quem ſulphurea flamma non urit.

S. Hier. ad Fur. XVIII. Non Æthnei ignes, non Vulcanea tellus, non Veſevus & Olympus tantis ardoribus æſtuant, ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ.

Petrus Rav. in qu. od. l. ſerm 1. XIX. Ebrietas mater litium, furoris generatrix, petulantiæ magiſtra: hanc qui habet, homo non eſt: hanc qui habet, peccatum non facit, ſed eſt ipſe peccatum: hæc enim eſt rabies voluntaria, invitatus hoſtis, illecebra honeſtatis, & pudoris injuria.

S. Hilar. in Pſ. 122. XX. Quid infelicius ebrietatis dominatu? ventri ultra capacitatem infundere, ſenſui rationem adimere, non loqui, non meminiſſe, non ſtare, & mortem quandam naturæ incolumi imperare?

S. Ambr. l. de pœn. XXI. Ebrioſus cum abſorbet vinum, abſorbetur a vino, abominatur a Deo, deſpicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, deſtituitur a virtutibus, confunditur a dæmonibus, conculcatur a beſtiis.

S. Chryſ. ho. 28. in Matth. XXII. Si poſſes animam hominis peccatis involutam oculis cernere, non dubitares, multo melius eſſe in ſepulcro jacere vivum corpus, quam jacere animam in vivo corpore vino ſepultam.

S. Petrus Chryſ. ep. Fab. c. 7. XXIII. Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote Sacrilegium.

in Do. 2. poſt Epiph. S. Aug. ſ. 232. de temp. XXIV. Nullus tam gravem injuriam Sanctis Angelis, vel ſanctis hominibus, agnoſcitur irrogare, quam qui in eorum nominibus bibendo per ebrietatem ſuas animas probantur occidere.

Eccl. 2. v. 2. XXV. Primum ebrietatis malum eſt pudicitiæ periculum.

Ambr. l. 1. de Virg. XXVI. Ebrietas cor mutare, & mentem alienare ſolet.

Greg. ſup. 1. Regiſt. XXVII. Ebrietas cauſa eſt ſervitutis.

Ambr. de Helia. XXVIII. Ebrietas mater eſt ſcortationis.

XXIX. Ebrietas tempeſtas eſt tam in animo, quam in corpore.

Chryſ. ſ. 21. ſuper Epiſt. ad Rom. Idem ad pop. Antioch. h. 48. XXX. Ebrietas eſt flagitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum turbatio capitis, ſubverſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA.

Fuga.

Aug. ad ſacr. Virg. I. SAlomon de ſeipſo confeſſus eſt: Cogitavi in corde meo abſtrahere a vino carnem meam, ut animum transferrem ad ſapientiam, devitaremque ſtultitiam.

Drex. in Tob. c. 4. §. 2. II. Anna Samuelis mater nunquam bibit vinum.

num. Idem SS. Sorores Martha & Maria Magdalena poſt Chriſti in cælos reditum fecerunt.

Luc. 1. v. 15. III. S. Gabriel Archangelus inter majora admirandæ ſanctitatis S. Joannis Baptiſtæ indicia ponit, quod vinum, ſiceramve non ſit bibiturus.

S. Hier. ep. 22. ad Euſt. IV. S. Hieronymus teſtatur, Palæſtinæ Monachos olim ne ægris quidem ſibi vinum indulſiſſe.

Engelgr. conc. in Do. 2 poſt Epiph. §. 4. Ibid. in fin. V. Quidam adoleſcens, cum a Principe quodam ad largius potandum urgeretur, reſpondit: Veniam peto clementiſſime Princeps: A beſtia parum abſum, vultne clementia ſua totum me beſtiam fieri?

S. Greg. in l. contra propin. VI. Alius quidam, cum ingens poculum in ſanitatem alterius evacuandum ei offerretur, ingens fruſtum ſecalicei panis ei obrulit, dicens: Ede tu iſtud in meam ſanitatem, & ego tunc poculum hoc in tuam ſanitatem ebibam.

VII. Joannes Comes a Schwarzemberg præter varia opuſcula, quæ ex Cicerone in linguam Germanicam tranſtulit, & alia, e quibus etiam quædam proprio Marte vulgavit, unus eſt, quem contra propinationes & propinatores edidit, quod vitium ſeu conſuetudinem ipſe vocavit *Das Haupt Laſter des Zutrinckens*, & non tantum calamo ac verbis inſectatus, & abolere conatus eſt, ſed ipſe etiam reipſa fugit; & alios ad idem inducere laboravit. Fuit quidem, dum junior in aula Principis eſſet, temulentiæ & luſui deditus, ut pater ejus Sigiſmundus a Schwarzemberg, in Hohenlandſperg, eum a Rheno in Franconiam, domum, revocaret, ſerioque ei comminatus eſſet, niſi ab ea ingluvie deſiſteret, ſe velle illum exhæredare, ac potius bona ſua lupanari relicturum, quam filio tam male morato. Quæ commonitio ita Joannem commovit ac emendavit, ut polliceretur, ſe plus annuatim æris non inſumpturum, quam ipſi pater aſſignaret: Nec in diem unum plus quam florenum Rhenenſem luſui impenſurum: Popinationes autem omnes omnino prætermiſſurum, id poſtea in omnem vitam diligenter ac perpetuo præſtitit; ac præſertim propinare nec ipſe umquam exinde viſus eſt, nec propinanti cuicumque reſpondere. Dicere ſolebat, male ſe videre filios honeſta morte ab hoſte occiſos, quam præ ebrietate ſui ac pedum impotes ad ſe deferri. Hinc & ipſos & nepotes continuo ſobrietatis admonebat.

Damnum.

S. Greg. Tur. lib. 8. hiſtor. Franc. c. 34. VIII. S. Gregorius Turonenſis de Presbytero quodam refert, cui nomen Binocus Brito erat. Hic, cum vir abſtinentiſſimus eſſet, herbis vivebat ſilveſtribus minime coctis, vinum vero cum tanta temperantia ſumebat, ut magis putaretur libare oſculo, quam haurire. Accidit autem, ut dum ex magna devotorum concurrentium multitudine, ut ſe ejus interceſſionibus recommendarent, quidam eorum multa ei offerebat munera, & inter alia quoque vinum; unde paulatim a cœpto pie vivendi modo declinavit. Didicit extra modum haurire, & in tantum diſſolvi, ut plerumque ebrius cerneretur, unde factum eſt, ut invaleſcente temulentia, tempore præcedente a dæmone correptus vexaretur in tantum, ut accepto cultro (vel quodcumque teli genus, aut lapidem, aut fuſtem potuiſſet eripere) poſt homines inſano furore diſcurreret. Unde neceſſum fuit, Presbyterum arreptitium vinculis & catenis conſtrictum in ejus cella coercere.

IX. Quadam vice in Conventu Bononienſi S. Dominici Converſus quidam fuit a ſpiritu maligno poſſeſſus, cui cum Fratres indicaſſent, S. Dominicum in Eccleſia orationi operam dare, illuc accurrit, cumque ſanctus vir Dei dæmonem de ſua præſumptione redarguiſſet, is ſe excuſando reſpondit, Converſum hunc ſtatum optime fuiſſe commeritum, eo quod pridiana die in civitate ſine licentia vinum biberit, ac proinde in eodem potationis actu corpus ejus Dei permiſſione ingreſſus fuerit. *Pratum floridum l. 2. c. 86.*

X. Bellovacenſis de artifice quodam refert, qui in certo quodam illorum Monachorum monaſterio laborabat, cujus V. Beda de geſtis Angelorum mentionem facit. Hic igitur diebus feſtivis potius crapulis & ebrietatibus vacabat, quam ut operam ſuam divino cultui, & animæ ſaluti impenderet; cum vero infirmatus morti proximus eſſet, pios Monaſterii illius Religioſos ad ſe accerſivit, iiſque ſalutem ſuam deſperatam eſſe dixit, addiditque, quod viderat infernum apertum, & ſatanam in profundum merſum, cum Caipha & cæteris crucifixoribus Domini æterno incendio traditum, in quorum inferis viderat ſibi locum deputatum. Cui cum dicti Religioſi cum ingenti ſpiritus fervore promitterent veniam, dummodo ipſe pœnitens, veræ compunctionis actus in ſe excitaret; infirmus hac promiſſione ſpreta reſpondit, quod videbat inſtare judicium, nec eſſe ſibi ultra ſpem ſalutis, & hæc dicens expiravit, ſine viatico, & aliis ſignis ſalutis. Unde ab aliis ſeparatim ſepultus fuit, nec quiſquam pro anima ipſius Sacrificium Deo offerre præſumpſit. *Bellov. p. 8. l. 3. diſt. 3. ſpec. mor.*

XI. Terribile factum quodam a Martino Delrio, & ab aliis ſcriptoribus claſſicis refertur, videlicet quod in Comitatu Flandriæ in quodam prioratu, ubi tres morabantur homines; de nulla alia re, quam de cibo, potu, & fornicationibus cogitantes; quorum unus veſperi finita menſa aliis dixit: Sat Baccho, libidinique datum; Deo gratias agamus ubi alter reſpondit: Ego dæmoni gratias ago, & agendum cenſeo, cujus opus agimus. His dictis ſinguli lectum petierunt, ſingulas ſecum impudicas ducentes fœminas, cumque vix ſe veſtibus exuiſſent, comparuit dæmon, portam aperiens, & habitum venatoris aſpectumque præſeferens horribilem, cum duobus aliis minoris ſtaturæ, qui coci eſſe videbantur, ingreſſus eſt, torvoque vultu quaquaverſum aſpiciens voce horribili exclamavit: Ubi eſt, qui mihi gratias egit? adſum, referam. Ad quæ verba temerarius exhorruit: & tantum non mortuus eſt. Dæmon vero illum e lecto extractum ſubito aſtantium cocorum conſignavit manibus, ut eumdem veru infixum ad ignem ibidem accenſum torrerent: Aſſatur infelix, inquit Author, emoritur planiſſime: alii autem cadaver hoc ad ipſorum exemplum toſtum videntes, *Mart. Delrio l. 3. de Magic. p. 2. q.*

& fœ-

& fœtorem intolerabilem percipientes longe amplius inhorruerunt, quibus diabolus, priuſquam diſcederet, inquit: Digni vos etiam eſtis pari ſupplico, nec deeſt voluntas mihi: vetor vi majori, invitus abeo, & moneo reſipiſcite, aut manent terribiliora.

Bellovac. XII. Citatus Bellovacenſis de quibuſdam Monachis refert, quod, cum ad Sultanum, ut eum per prædicationem & doctrinas ſuas ad fidem noſtram converterent, profecti eſſent: hic illos circa abſtinentiam a lege noſtra Evangelica præſcripta interrogavit, an videlicet carnem manducarent, & a mulieribus abſtinerent; quibus affirmative reſpondentibus, iterum interrogavit, num abſtemii eſſent? Qui ſe a vino bibendo non abſtinere reſponderent, quo audito magna cum honorificentia eoſdem excepit, & lautiſſimum convivium, ſine tamen vini potu, inſtaurari fecit; nocte vero ſequenti cum ad lectum, quietis captandæ cauſa, conceſſiſſent, impudicas quaſdam fœminas ad eoſdem immiſit, quæ eos tentarent, at ipſi conſtantes permanentes eaſdem generoſe repulerunt: poſt aliquantulum tempus cum abſtinuiſſent a vino, fecit eis propinari vinum fortiſſimum; illi autem, qui a vino diu abſtinuerant, avidius biberunt, non temperantes, ut oportuiſſet; & cum eſſent inebritati & quaſi conſopiti, miſit ad eos dictas mulieres, quibus ſolicitantibus abſorpti a vino conſenſerunt. Vereque tunc in iis adimpleta fuit illa Eccleſiaſtici ſententia: *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos.*

Marcð. in Nort. Paſ. ſup. Tacer. Laſt. XIII. Author quidam modernus refert ex plurium aliorum hiſtoricorum teſtimoniis ſequens factum, quod in quodam Germaniæ caſtello Anno 1580. 24. Julii contigit? Neckershovii enim duo impii hoſpitium ingreſſi vinum poſtularunt, quod quidem illis datum eſt, non tamen adeo generoſum, quale poſtea petierunt, & impetrarunt; quo accepto, petulanter ſe mutuo ad hauſtus faciendos invitarunt, quod cum diu continuaſſent, unus illorum ex vino incaleſcens ſodali ſuo dixit: Cui nunc bibam? Reſpondit alter: Bibe Deo, videbis, quid reſponſurus ſit; vitrum arripit miſer, & his verbis Deum compellat: O Deus audi me, tibi de pleno ſcypho propino: & niſi rationem feceris, injuriam mihi feceris. Hinc ſocium interrogans, quod Deo vinum propinare deberet, quia duplicis ſortis vinum habebant, communique conſenſu debilius electum fuit, dicendo: Hoc Deo ſufficere poſſe, ſcyphum itaque elevans ait: Tibi o Deus: Miror, an reperies bonum? ſi hoc anno illud melius effeciſſes, melius bibiſſes; his prolatis confeſtim irriguit; immobilis factus, ſi ſenſus, reſpirationis quoque & loquelæ impotens. Socius eo prodigio deterritus, fugit, alii eo in loco tunc præſentes amovere conati ſunt, ſed fruſtra. Quare funibus eum ligarunt, quibus tres admoti equi, ut eum loco dimoverent, ſed ne ad unicum quidem paſſum protrahi potuit; hinc Magiſtratus, ut accenſus circa eum ad comburendum ignis extrueretur, præcipit; ſed neque hic quidquam in eo operatus fuit, ſicque multo tempore ibi ſtetit immobilis, non loquens, neque bibens, neque manducans, ut omnes agnoſcerent judicium Dei.

XIV. In hiſtoria Caroli legitur, quod, cum Franci eſſent inſuperabiles a Saracenis, & ſemper eos vincerent, duo Reges Saracenorum promittentes, quod baptizarentur, miſerunt eis vinum fortiſſimum, & mulieres Saracenas, quorum multi inebriati, & victi a vino, inciderunt in fornicationem, & victi ſunt, & occiſi a Saracenis, victi inquam ſpiritualiter, & poſtea corporaliter. *Bellovac. l. 6.*

XV. Quidam curialis in Valeriana Provincia ſanctiſſimo Paſchali ſabbati juvenculam cujuſdam filiam in baptiſmate ſuſcepit. Qui poſt jejunium domum reverſus, multoque vino inebriatus, eamdem filiolam ſuam ſecum manere petiit, eamque nocte illa (quod dictu nefas eſt) perdidit. Cumque mane facto ſurrexiſſet, reus cogitare cœpit, ut ad balneum pergeret, ſi aqua balnei lavaret maculam peccati; Perrexit igitur, lavit, cœpitque trepide Eccleſiam ingredi. Sed ſi tanto die ad Eccleſiam non iret, erubeſcebat homines: ſi vero iret, pertimeſcebat judicium Dei. Vicit itaque humanam verecundiam, perrexit ad Eccleſiam ſed tremebundus ac pavens ſtare cœpit, atque per ſingula momenta ſuſpectus, qua hora immundo ſpiritui traderetur, & coram omni populo vexaretur. Cumque vehementer timeret, ei in illa Miſſarum celebritate quaſi adverſi nihil contigit. Qui lætus exivit, & die altero Eccleſiam jam ſecurius intravit. Factumque eſt, ut per ſex continuos dies lætus ac ſecurus procederet æſtimans, quod ejus ſcelus Dominus aut non vidiſſet, aut viſum miſericorditer dimiſiſſet. Die autem ſeptimo ſubita morte defunctus eſt: Cumque ſepulturæ traditus fuiſſet, per longum tempus, videntibus cunctis, de ſepulcro ejus flamma exivit, & tamdiu oſſa ejus concremavit, quouſque omne ſepulcrum conſumeret, & terra, quæ in tumulo collecta fuerat, defoſſa videretur. Quod videlicet omnipotens Deus faciens, oſtendit, quid ejus anima in occulto pertulit, cujus & corpus ante humanos oculos flamma conſumpſit. Qua in re nobis quoque audientibus hoc exemplum formidinis dare dignatus eſt, quid anima vivens ac ſentiens pro reatu ſuo patitur, ſi tanto ignis ſupplicio etiam inſenſibilia oſſa concremantur. *S. Greg. l. 4. Dial.*

XVI. Sacerdos quidam impudicus ebrietati & luxuriæ deditus, miſerrime de hoc ſæculo migravit, cujus corpore in cæterorum ſepulto barathro Sacerdotum, ut ejus punitio cunctis innoteſceret ad exemplum, ſubſequenti nocte tantus in Eccleſia ejuſdem cœmeterii fuit ſtrepitus, quod rumore nimio in illa commorantes, excitati pavore ingenti, velut amentes ad Eccleſiam cucurrerunt. Stant itaque omnes circa Eccleſiam, ſtrepitus vehementes, campanarumque ſonitus audientes, ſed minime quid videntes, divinam exorant clementiam quatenus, cur iſta fiant, debeat revelare, ſed nullum exauditionis ſentiunt adjuvamen. Diluculo hoc ceſſante, cuncta, quæ fuerant in Eccleſia, reperiuntur revoluta, & quaſi undique flammis ignium violata. Ad hoc *Specul. v. Exempl. 1. v. Ebrietas. Exempl. 8.*

ejuſdem civitatis ſcilicet Candiæ, Pontifex orationes indicens populo, quid ſequenti nocte eveniat, præcepit exſpectari. Ne nimis ſuccumbam verbis, ſequenti nocte duplex ſtrepitus & pavoris tribulatio eſt ſecuta: qua de re repletus populus amaritudine, & dolore, cernens nullum ſibi a Domino adjutorium evenire, ſicut vulnerati (qui in monumentis projecti dormiunt) exiſtebat. Die autem elucescente, omnibus in Eccleſia pro orationibus congregatis glorioſus Hieronymus ſubito ſepties ſole ſplendidior, in Eccleſiam veniens, ad altareque gradiens cunctis videntibus, & mirantibus, per horam forte ſub ſilentio permanens, obſtupenti populo, hæc propter Sacerdoti illius miſerrimi cadaver, ſacris indigne locis coitum ad terrorem peccantium contigiſſe intimavit, mandans, ut cadaver miſerum tartarei poſt reſurrectionem omnium manſionibus deputandum, diſſepultum flammis traderent protinus concremandum, alioquin incepta peſtilentia non abiret, & ſic ab intuentium oculis eſt inviſus. Quod ut ordinarat, lætabundus populus protinus implevit Deo & beato Hieronymo laudes præcipuas perſolvendo, & ſic peſtis poſtea ceſſavit.

Gen. 9. XVII. Noe licet perfectus in generationibus ſuis per ebrietatem in tabernaculo nudatus eſt.

Gen. 19. XVIII. Lot, quem Sodoma non vicit, vino inebriatus geminum commiſit inceſtum.

Judith. 13. 6. XIX. Holoferni, quia plus, quam umquam alias biberat, caput a Judita reſectum eſt.

S. Aug. 11. XX. S. Auguſtinus pro concione dixit: Ecce præclariſſimus civis noſter, & fere omnibus dilectus Cyrillus filium habebat, ut ſcitis, quem corrigere nolebat, & luxurioſe vivendo inſumpſit partem bonorum ſuorum. Sed ecce hodie ebrietatem perpeſſus matrem prægnantem nequiter oppreſſit, ſororem violare voluit, patrem occidit, & duas ſorores ad mortem vulneravit.

Cæ. mipr. l. 2. opum. c. XXI. In Gallia cum aliquot combibones mero incalluiſſent, & unus irridens Sacerdotes animarum immortalitatem prædicantes, dixiſſet: Ego animam meam venderem pro pretio omnibus nobis hodie ad bibendum ſufficiente: Subito adfuit Diabolus, & pretio ſoluto blaſphemum corpore & anima in infernum abduxit, dicens, æquiſſimum eſſe, ut is, qui equum emit etiam frænum accipiat.

Lit. ex. an. Soc. Jeſu an. 1588. f. 1. 79. XXII. Indus quidam vino deditus cum pœnitentiæ beneficio naturam tandem viciſſet, & ad ſobrietatem ſe revocaſſet, candidum dicitur Adoleſcentem per quietem vidiſſe, qui eum prehenſa manu ad comporatorum cætum conviviumque deduceret: ibi animadvertiſſe eorum, qui accumbebant, vultus, primo quoque poculo hauſto mutari, deformeſque fieri: qui vero pergerent perpotare, & crebris poculis indulgerent, eos fœdiſſimo ore, ſimillimoſque Dæmonum evadere, dixiſſeque adoleſcentem, tales effici eos, qui ſe vino & ebrietatibus dediſſent. Ex quo viſo Indus ſobrius eſſe cœpit, & incredibilem quemdam temperantiæ amorem concepit.

XXIII. Milites duo nobiles inter ſe helluantes pacti erant, ut, qui prior eorum ſurgeret, in Diaboli eſſet poteſtate, quod pactum adeo diſplicuit Deo, ut utrumque mercatore, qui illaciter faciebat, inſpectante, a Dæmone ſuffocari permiſerit. *Pal. Chr. l. 1. c. 7. n. 16.*

XXIV. Baccharaci oppido non procul a Moguntia diſtante, anno 1595. decoctor quidam ad propinam propinans, cum uxorem fruſtra dehortantem male mulctaſſet, & cum ſuo diabolo (id eſt, fœtu, quem utero gerebat) in malam crucem ire juſſiſſet, illa domum redeunte, & ante tempus fœtum, qui umbilico tenus hominem, reliquo corpore ſerpentem cum cauda tribus ulnis longa referebat ab eodem fœtu ita per caudam implicatus & cruciatus eſt, ut exanimis conciderit. *Ibid. n. 2.*

XXV. Anno 1650. Adamus Steckman vinitor in quoddam Allatiæ oppido, cum pecuniam in caupona potando & ludendo conſumpſiſſet, triſtitia, & deſperatione eo adactus eſt, ut paulo poſt abſente uxore filiolum in primis panem petentem, filiamque cultrum afferentem, & poſt hos etiam infantem in cunis vagientem occiderit, uxoremque ex vinea redeuntem, & tam triſti ſpectaculo repente exanimatam amiſerit, & ipſe tandem a Judice comprehenſus per ignitas forcipes & rotam miſere perierit. *Ibid. n. 4.*

XXVI. Benadad Rex Syriæ temulentus in tabernaculo ſuo habebat maximam multitudinem bellatorum, & tamen victus fuit & fugatus per pueros principum provinciarum. *3. Reg. 20.*

XXVII. Dives Epulo ob exceſſum in potu ne guttulam quidem aquæ poſt hanc vitam habere meruit. *Luc. 16.*

XXVIII. Cum Michael Imperator III. ſe vino ingurgitare conſueviſſet, quo tempore ebrius erat, abſurda multa fieri imperabat; alii enim aures amputari, alii nares, alii caput, quæ fieri Baſilius vetabat, non tam aliis quam ſibi ipſi metuens, ut igitur ſibi ipſum obſtare Michael novit, contra ipſum tales molitur inſidias: Cuidam præcepit, ut haſtam jaceret verbo contra feram, ſed re contra Baſilium, idque plane factum eſt, jecit hic haſtam ſed aberravit, atque Baſilius ſervatus eſt, ſervatus autem ſtuduit aliquid committere quam ipſe pati, & ita Michael occiditur ad palatia divi Mamantis anno 1073, hora noctis tertia, cum ex ſomno, quo ob temulentiam oppreſſus fuerat orto tumultu conſpirantium experrectus fugere non poterat ebrietate impediente. *Baron. t. 10. Ann. 867. 90.*

XXIX. Zeno Imperator Orientis gulæ & ebrietati deditus, errore mentis ſic affici ſolebat, ut prolapſus a mortuo nihil differret. Cum vero ipſi etiam conjugi Ariadnæ inviſus eſſet, ſic inebriatus pro mortuo in monumentum imperatorium ab illa conjectus eſt, lapide maximo, qui pro operculo eſſet, impoſito, factuſque ſobrius inter lamentationes & ejulatus miſera & horrenda morte extinctus eſt: cum Ariadna prohiberet, ne quis monumentum aperiret, aut illum curaret. *Lonic. t. 1. Ann.*

XXX. Anno Domini 912. Alexander Imperator ſexta die menſis Junii moritur infami exitu; ipſe enim hac die lotus & pranſus vi- *Baron. t. 10. Ann. 912.*

no-

Digitized by Google

noque ebrius poſt meridiem pila luſurus deſcendit, exortoque Labore quodam in ipſius inteſtinis pro cibis, quibus ſe ingurgitaverat, atque ebrietate, reverſus in palatium multo e naribus & pudendis effuſo ſanguine, poſtridie mortuus eſt.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Seneca, Ep. 83. I. ALexander quem tot itinera, tot prælia, tot hyemes, tot flumina ex alto cadentia, tot maria tutum dimiſerunt, intemperantia bibendi & ille herculeus ac fatalis ſciphus condidit, & ut, cariſſimum ſibi ac fideliſſimum amicum inter epula transfoderet, perſuaſit.

Drex. in Ioſeph. c. 4. §. 3. II. Alphonſus Rex Aragonum, ebrietatem & ebrios, cane pejus & angue oderat; rogatus vero tanti odii cauſam: quia ſcio, inquit, furorem & libidinem ebrietatis eſſe filias.

S. Aug. ſ. 33. ad FF. in Erem. III. M. Antonium virum magnum & ingenii nobilis, quem nulla alia res perdidit, & in exteros mores ac vitia trajecit, quam ebrietas, inquit, Seneca: hæc illum res hoſtem reipublicæ, hæc hoſtibus ſuis imparem reddidit, hæc crudelem fecit.

Alex. ab Alex. l. 3. c. 11. Val. Max. l. 3. IV. Romani eos, qui ſe vino ingurgitabant, adeo exoſos habuerunt, ut a Senatu & publicis muniis velut indignos removerent. Hinc uſque ad annum trigeſimum maſculis vini uſus non concedebatur, fœminis vero omnino ignotus erat.

V. Hiſpani ne in teſtem quidem amplius admittunt illum, qui ſemel ebrius extiterit.

Tympius in Spec. VI. Darius Rex adeo compotationibus deditus erat, ut illi pro elogio ſepulchrali adſcriptum ſit: Potui & multum vinum potare, & hoc probe ferre.

Princ. Sig. 45. VII. Stratonicus Citharædus per diem totum in popinis verſatus, etiam dormiturus poculum ſemper adferri jubebat: non quod ſitiret, ſed ne ſitiret.

Jo. David. in Verid. c. 63. Engelgr. Dom. 2. poſt Epiph. VIII. Georgius Buchananus cum Medici conſulti dixiſſent, eum, ſi a potu, ex quo hydropem contraxerat, abſtineret, per ſexennium vivere poſſe, ſin vero, intra tres hebdomadas moriturum: reſpondit: malle ſe tribus hebdomadis ſtrenue bibere & mori, quam per ſexennium modice & miſere vivere.

Ibid. IX. Agrigenti juvenes quidam adeo per vinum largius potum dementati fuerunt, ut in mari navigare ſe credentes, & gravi tempeſtate jactari, omnem ſupellectilem, quaſi exoneraturi navem, foras projicerent.

Athenæus lib. 2. Alexand. ab Alex. l. 4. gen. dier. c. 14. X. Græci ſanxerunt, ut qui potationibus patrimonium dilapidaſſet, non ſepeliretur in majorum ſuorum monumentis, ſed inglorius in quiſquillias abjiceretur.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Senec. ep. 83. I. SIcut difficiles faciunt oculos continui morbi etiam ad minimam radii ſolis offenſionem: ita ebrietates continuæ efferunt animos, nam, cum ſæpe apud ſe non ſint, conſuetudine inſaniæ durata vitia, vino concepta etiam ſine illo valent.

Idem ep. 83. II. Sicut muſto dolia ipſa rumpuntur, & omne, quod in imo jacet, in ſummam partem vi caloris ejectat: ſic vino exæſtuant, quidquid in imo jacet abditum, effertur, & prodit in medium. Onerati mero quemadmodum non continent cibum redundantem, ita ne ſecretum quidem; quod ſuum eſt, alienumque pariter effutiunt.

Nahum c. 1. v. 10. III. Sicut ſpinæ ſe invicem complectuntur; ſic convivium eorum pariter potantium.

S. Chryſ. hom. de ebriet. IV. Sicut valles, donec torrentibus inundantur, plenæ eſſe videntur: Unde vero deſinente ſtatim ſiccæ, vacuæque remanent; ſic & vinolentorum ora vino ac potatione durantibus exſaturantur ac madeſcunt, paulo poſt continua ſiccitate laborant, ex quo ad frequenter bibendum invitantur, unde humor naturalis amittitur.

Idem ſ. 213. V. Sicut herbæ, quæ in paludibus vel circa ripas naſci ſolent, nihil utilitatis habent, in tantum ut annis ſingulis incendio concrementur, ita quod de ebrietate naſcitur, igni præparatur.

Damnum.

Idem hom. 9. in Gen. VI. Sicut navis, quæ aquis impletur, ſi exhauriri nequit, in profundum mergitur; ita homo, cum crapulæ & ebrietati ſe exponit, in præceps vadit, rationemque omnem amittens demergetur in profundum Inferni.

Mercat. Satura. VII. Sicut in præcipiti ſtantem vel levis tactus impellit; ita vino vel infuſum, vel aſperſum parvus quoque dolor incitat in furorem.

S. Baſil. h. in ebriet. VIII. Sicut aqua extinguit ignem; ita vinum extinguit rationem; & ut aqua maris naves, ſic vinum vitiis homines ſubmergit.

4. Reg. ult. IX. Sicut Sedecias Rex effoſſis oculis cæcus in Babylonicam captivitatem abductus eſt; ſic ebrii rapiuntur in Infernum.

Ariſt. l. 8. anim. c. 4. X. Sicut viperæ diſpoſitis ad bibendum vaſis, vino ebriæ capiuntur, & quidem facile, cum tunc inertes & inermes ſint; ita ebrii pari facilitate a diabolo capiuntur.

S. Chryſ. hom. 58 in Matt. XI. Sicut, cum febris ceſſaverit, tamen debilitas contracta diu manet; ſic ebrietate tranſacta, effectus tamen illius tam corpus, quam animam debilitat.

Idem. XII. Sicut, quamvis ex tempeſtate tranquillitas ſit facta, detrimentum tamen, quod inde ſecutum eſt, non reſtituitur, ſi ſemel jactura facta ſit; ſic omnium pene bonorum jacturam patiuntur ebrii.

S. Aug. de vit. ebriet. XIII. Sicut pluvia nimis grandis & diuturna ſi fuerit, terra confunditur, & in lutum reſolvitur, ut nulla in ea cultura fieri poſſit; ſic & caro noſtra quando abundanti potu fuerit inebriata, nec ſpiritualem culturam ſuſcipere, nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere. Et ideo quomodo omnes homines ſufficientem pluviam in agris ſuis accipere deſiderant, ut & culturam valeant exercere, & de fructuum ubertate gaudere; ita & in agro corporis tantum deberent bibere, quantum oportet, ne per nimiam ebrietatem ipſa corporis terra velut in paludem converſa magis ſerpentes & vermes vitiorum generare,

re, quam fructus bonorum operum poſſit afferre.

Bellovac. ſpec. l. 1. p. 1. diſt. 3. XIV. Sicut navis, cum Gubernator dormit, & anchora amiſſa eſt, ducitur & circumfertur a quolibet flatu venti; ſic mens ebrii, cujus ratio conſopita eſt, & ſine anchora timoris Dei, de facili ducitur ad omne peccatum levi flatu tentationis.

S. Bonav. in Diat. ſalut. tit. 1. c. 2. XV. Sicut ſeſſor ducit equum quocumque voluerit, poſtquam ipſum infrænavit; ſic gula ducit guloſum ad omne peccatum, ex quo homo vitio gulæ infrænari ſe permittit; Ideo in Pſal. 31. dicitur: *In camo & fræno maxillas eorum conſtringe*.

Bell. l. c. XVI. Sicut ruſticus capit urſos, liniens ramos arboris melle, & cum gradatim urſus aſcendit per ramos arboris, credens attingere ad examen, & favum, quem credit invenire in arbore ſubito cadens, capitur in fovea, quam ruſticus ſubito paravit, ſic guloſus delectationem dum quærit per diverſa fercula, quibus repletur incidit in foveam diaboli, id eſt in infernum.

Manſi dif. ſc. 4. n. 6. XVII. Sicut caſtri, cuſtode interempto, facile illud occupatur; ſic eſt in animæ arce, cujus cuſtodia, rationi eſt concredita, quæ ſi jacet ſepulta, jam omnibus vitiis redditur pervia.

Bell. l. c. diſt. 1. XVIII. Sicut in pergameno pingui, & humido non formatur, vel imprimitur bene littera, quia diffunditur, nec retinet debitam impreſſuram, ſed in ſicco & tenui bene imprimitur, & retinetur; ſic homo imbutus deliciis, non bene retinet ſapientiam, quæ, ut dicit Job. 28. non invenitur in terra ſuaviter viventium.

§. VII. MOTIVA.

Senec. ep. 81. QUia vitium hoc ebrietatis eſt *nocentiſſimus*; uti Seneca ſapienter advertit, dum dixit: Cogita, quas clades ediderit publica ebrietas: hæc acerrimas Gentes bellicoſiſſimaſque tradidit: hæc multorum annorum pertinaci bello defenſa mœnia patefecit: hæc contumaciſſimos & jugum recuſantes in alienum egit arbitrium: hæc invictos acie mero dejecit. Brevius vero S. Ambroſius, diverſa, inquit, ſingulis peccatoribus mala eveniunt, temulentis omnia. Sed & S. Chryſoſtomus id confirmans ait: Vini largior uſus infinitorum malorum cauſa eſt; ut adeo ebrietas unius horæ hilarem inſaniam longo temporis tædio penſet, teſte Seneca. (S. Ambr. l. 1. de Iſ. c. 5. S. Chryſ. hom. 10. in Gen.)

S. Aug. ſer. 231. II. Quia *graviſſimum* quoque vitium eſt; nam, ut S. Auguſtinus dixit: Ebrietas flagitiorum omnium mater, omnis luxuriæ ſoror, naufragium caſtitatis eſt.

Luc. 21. v. 34. III. Quia *periculoſiſſimum* omnium vitiorum eſt; quia ebrium ſic finire eſt, æternum interire. Hinc Chriſtus monuit: Attendite vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula, aut ebrietate, & ſuperveniat in vos repentina dies illa.

S. Bern. l. de modo bene viv. c. 21. IV. Quia *turpiſſimum* eſt; nam in primis facit dæmoni ſimilem, uti S. Bernardus teſtatus eſt dicens: Multi per ebrietatem a dæmonibus capti ſunt, nec eſt aliud ebrietas, quam voluntarius & manifeſtiſſimus dæmon. Deinde ſicut Ulyſſis ſocii in porcos mutati ſunt per philtrum a Circe oblatum, ita per ebrietatem in beſtiam convertitur ebrioſus; quid autem fœdius, quam ut homo bruti animalis imago ſit? inquit recte Muſonius. Denique ipſe modus, quo committitur ebrietas, turpitudinem illius ſatis demonſtrat, quam turpe enim eſt, inquit Seneca, plus ſibi ingerere, quam capiat, & ſtomachi ſui non eſſe menſuram! quam multa ebrii faciunt, de quibus ſobrii erubeſcunt. (Muſonius in l. de vi. ſtu.)

V. Quia curatu *difficillimum* eſt vitium; nam, teſte Plinio, hæc neceſſitas vitium comitatur, ut bibendi conſuetudo augeat aviditatem. Quanto plus biberint, tanto plus ſitiunt. Hinc S. Aug. ebrietas, inquit, eſt, quaſi inferni puteus, quoſcumque ſuſceperit, fortiter ſibi vindicat, ut eoſdem ipſo de inferni tenebroſo puteo ad ſobrietatis lucem redire non permittat. Et, teſte S. Hier. facile caremus aliis vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt, quocumque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. (Plin. l. 14. nat. hiſt. c. 22. S. Auguſt. ſer. 231. de temp.)

VI. *Quia morbum gravium cauſa eſt*, uti S. Baſilius indicavit dicens: Famulus profugit ab hero verberante, tu vero non recedis a vino, quod quotidie contundit caput tuum? modus utendi vino optimus eſt, corporis neceſſitas. Cum fines prætergrediceris, poſtridie venies capitis gravedine affectus, oſcitans, vertigine laborans, putrefactum obolens vinum. (S. Baſil. hom. 1. de laud. jejun.)

VII. *Quia vitam abbreviat*; nam *propter crapulam multi obierunt*, teſte Siracide, cum tamen a ſæculi origine ſi repetamus, Mundus hic uſque ad ſexcenteſimum tertium Noe annum, prorſus vinum ignoraſſe cognoſcitur, cum per tot curricula temporum obiiſſe quidem, ſed nullus hominum ægrotaſſe legatur. Hinc merito S. Cyrillus ſic hortatur: Audiſtis edictum Regis æterni, & lamentabilem finem ebrietatis, vel crapulæ didiciſtis. Si quis vobis peritus & ſapiens Medicus his ipſis verbis præciperet: Attendite vobis, ne quis v. gr. de illius, vel illius herbæ ſucco avidius ſumat, quod ſi fecerit, ſubitus ei veniet interitus, non dubito, quod unuſquiſque propriæ ſalutis intuitu, præmonentis Medici præcepta ſervaret. Nunc vetus animarum & corporum Medicus, ſimulque Dominus, jubet ebrietatis herbam & crapulæ vitandam, & neſcio, ſi quis non his conſumitur, ne dixerim, fauciatur. Sola eſt, quæ ſimul cum corpore & animam debilem reddat. In cæteris enim poteſt fieri, ut ſecundum Apoſtolum, cum infirmatur corpus, tunc magis potens ſit ſpiritus; & ubi is, qui de foris eſt, homo corrumpitur, ille qui intus, renovetur: in ebrietatis vero ægritudine, corpus ſimul & anima corrumpitur, ſpiritus pariter cum carne vitiatur. (Eccl. c. 37. 34. S. Petr. Dam. l. 6. epiſt. 21. S. Cyrill. Alex. l. 1. in Levit.)

VIII. *Quia libertatem eripit, præcipuum hominis bonum*; nam teſte S. Ambroſio, manebat, antequam vinum inveniretur, omnibus inconcuſſa libertas, nemo ſciebat a conſorte naturæ ſuæ obſequia ſervitutis exigere; Non eſſet hodie ſervitus, ſi ebrietas non fuiſſet. (S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 5.)

IX. *Quia finalem impœnitentiam adducit*; un- (Luc. 21. 34.)

S. Baſilius hom. 20. in ebriet. unde Chriſtus monuit: *Attendite vobis, ne graventur forte corda veſtra in crapula. & ebrietate; & ſuperveniat in vos repentina dies illa, tamquam laqueus enim ſuperveniet.* Hinc & S. Baſilius dixit: Ebrietas fortitudinis pernicies, ſenectus immatura, mors momentanea.

Deuteron. 32. v. 33. X. *Quia fere inſanabile eſt hoc vitium*, utpote cui illud Deuteronomii applicatur. *Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile;* ubi vinum veneni nomine appellatur, quia corpori pariter & animæ mortem adfert, nec eſt Mithridaticum vel theriaca, quæ contra illud prævalere poſſit, & ideo venenum eſt inſanabile, id eſt, vitium ſine remedio. *S. Ambr. de Elia & jejun. c. 14.* S. Ambroſius quoque circa hunc locum obſervat dicens: Pulchre additur, inſanabile; multi enim a reliquorum ſerpentium veneno curantur, nemo ab ebrietate: atque hæc eſt cauſa, inquit idem S. Doctor, cur vinum non cuilibet veneno, ſed draconum, quod eſt inſanabile, aſſimiletur.

§. VIII. MEDIA.

Prov. 23. v. 20. I. ABſtinere *a conviviis*: ita Salomon monuit dicens: Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in comeſſationibus eorum. Hinc SS. Ambroſius & Auguſtinus, neque in Patria petiti ibant ad convivium, ne temperantiæ amitteretur modus.

S. Aug. ſ. 23. de temp. II. *Per orationem frequenter gratiam abſtinendi a Deo petere:* ita iterum S. Auguſtinus l. c. conſulit dicens: Qui ſunt ebrioſi, cum adjutorio Dei de luto facis ſe excutiant, vel de cloaca ebrietatis, dum adhuc tempus eſt pœnitendi, feſtinent, quanta poſſunt celeritate, Deo auxiliante, conſurgere, & totis animæ viribus cum Propheta ſupplicantes Domino dicant: Eripe me de luto, ut non inhæream.

Ibid. III. *Paulatim ſibi aliquid de potu ſubtrahere:* uti idem Sanctus ſuaſit dicens: Sed hic ante omnia ſcire debemus, quia non una die efficiuntur homines ebrioſi, ſed cum paulatim per ſingulos dies ſingulos ſibi aut binos calices ad potum conſuetudinarium addunt; ſic qui ſe de hoc malo deſiderat liberare, paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Qui enim per partes aliquid ſubducere voluerit, & de ebrietate liberabitur, & intolerabilem inferni pœnam non patietur.

S. Clim. gradd. 14. IV. *Fellis Chriſto in cruce oblati meminiſſe:* ita Climacus ſuaſit dicens. Ubi poculum biturus ſumpſeris, aceti & fellis Domini Dei tui ne obliviſcaris, & omnino vel moderate bibes, vel ingemiſces, vel certe humilior inde & modeſtior evades.

Pythag. apud Stobæum ſ. 18. V. *Ebriorum mores & facta inſpicere:* ita Pythagoras conſultus a quopiam ebrioſo, qua ratione ebrietatem vitare poſſet? reſpondit: Si, quæ per ebrietatem facis, animo volvas. Hinc & Lacedæmonii, ut Filiis ſuis ebrietatem interdicerent, aliud non faciebant, quam ut ſervos inebriarent.

Gobat. in acc. canon. c. 3 9. S. 2. VI. *Medium aliquod naturale ebrietatem impediens adhibere.* Qualia ſunt, vinum aqua diluere, braſſicam vel rapam crudam, vel oleum, vel parum panis aqua ſuperbibita tincti, vel amygdala amara; vel nucem muſcatam, vel de aliis cibis pluſculum ſumere ante, quam bibatur; ſic enim vinum impeditur, quo minus ſpiritus in caput emittere poſſit.

§. IX. ASCETICA.

I. PRimum eſt, ut diſcat, reſpectum humanum deponere. Solent enim, teſte S. *S. Aug ſ. 212. de ebriet.* Auguſtino, Ebrioſi ita ſe excuſare, ut dicant: Perſona potens me coegit, ut amplius bibam, & in convivio Regis non potui aliter facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere nolumus, non potuiſſe nos dicimus. Etiamſi ad hoc veniretur, ut diceretur tibi: aut bibas aut morieris, melius erat, ut caro tua ſobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. Sed excuſatio iſta falſo objicitur; ipſi enim Reges, & quicunque alii potentes, ſi te viderent definiſſe, ut eis non acquieſcas, pro timore Dei inebriari; ſi tibi ſub hora videantur iraſci, poſtea vero te in grandi admiratione ſuſcipiunt dicentes: Quantis eum minis & terroribus fatigamus, & tamen nunquam eum a ſobrietate ſeparare potuimus? Addit vero poſtea: ille, qui ebrietati reſiſtit, ſi cum Dei adjutorio perſeveraverit, & pro ipſa aliquas ille pertulerit tribulationes, omnia ei Deus ad Martyrii gloriam reputabit.

II. Alterum eſt, ut pariter bene condiſcat *S. Aug. l. 10. conf. c. 31.* moderari delectationem in potu ſubrepentem, eumque in finem meminerit ſententiæ a S. Auguſtino prolatæ, dum ait: Hoc me docuiſti, ut, quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam. Sed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſeo, in ipſo tranſitu inſidiatur mihi laqueus concupiſcentiæ. Ipſe enim tranſitus voluptas eſt, & non eſt alius, qua tranſeatur, quam quo tranſire neceſſitas cogit. Et cum ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adjungit ſe tamquam pediſſequa periculoſa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo: nec idem modus utriuſque eſt, nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt.

III. Tertium eſt, ut, quemadmodum ebrietatem corporalem totis viribus fugere ac diſſuadere debet, ita pari ſtudio ſpiritualem ebrietatem procurare ac ſuadere conetur, de qua S. Bernardus illud Pſalmi: Calix meus inebrians, quam præclarus eſt: explicans ait: Inebriat amor Dei ad contemptum mundi: calefacit, quia ferventes facit: acuit, quia erudit: audaces facit contra adverſa: Fortes a Carne, Mundo, & Dæmonibus invincibiles: Oblivioſos, eorum ſcilicet, quæ retro ſunt, & in futura extentos: diſcretos erudiens ad Juſtitiam: ſomnolentos ad temporalia & tædioſos ad inviſibilia præparanda pronos & promptos.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Vinum & ebrietas auferunt cor:* Poteſt ſtultitia ebrio- *Oſea 4. v. 11.* ſorum demonſtrari ex ſequentibus capitibus. 1. Quia bibunt præter naturæ appetitum. 2. Quia gloriantur, ſe poſſe magnos hauſtus facere,

Digitized by Google

cere, cum tamen etiam hoc mulus faciat, ut aliquando Ariſtippus cuipiam dixit. 3. Quod cum famulus recedat ab hero verberante, ipſi non profugiant a vino quotidie caput obtundente. 4. Quod in aliorum ſanitatem bibendo propriam lædant. 5. Quod voluntariam inſaniam accerſant, & ſe in beſtias transforment. 6. Quod cogant ad bibendum ultra appetitum, cum tamen obtrudere evacuandam magnam patinam cibo refertam ſtultiſſimum cenſerent. Videri poſſunt hæc fuſius explicata apud Fabrum conc. 2. in Dom. Quinquag. Item Henr. Engelgr. part. 1. Cæl. Emp. die 2. Bach. §. 1.

Prov. 23. v. 31. II. Ex occaſione thematis: *Ingreditur blande, ſed in fine mordebit ut coluber*: poſſunt explicari proles ebrietatis, ſeu vitia, quæ ex ea naſcuntur, quorum primum eſt *Luxuria*, juxta illud S. Pauli: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Secundum *Impudentia*, juxta illud Threnorum: Inebriaberis atque nudaberis. Tertium *Inſania*, juxta illud Oſeæ: Vinum & ebrietas auferunt cor. Quartum *Ira & contentio*, juxta illud Salomonis: Cui iræ? Cui rixæ? Cui foveæ? Cui ſine cauſa vulnera? Cui ſuffuſio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Quintum *Contumacia & diſciplinæ contemptus*, juxta illud Iſaiæ: Erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, id eſt, Deum contempſerunt: Sextum *Hæreſis*, *& perfidia*, juxta illud Eccleſiaſtici: Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. Vide hæc fuſius apud Fabrum conc. 5. in Dom. 2. poſt Epiph.

Eph. 5. v. 18 Thren. 4. v. 21. Oſ. 4. v. 11. Prov. 23. v. 29. Iſ. 28. v. 7. Eccl. 19. v. 2.

Eccl. 31. v. 38. III. Ex occaſione thematis: *Vinum multum potatum, &c. ruinas multas facit*: explicari poſſunt damna & ruinæ, quas cauſat ebrietas 1. Ruina *corporis*, dum deſtruit ſanitatem, imo & vitam ipſam aufert & abbreviat. 2. *Animæ*; propter crapulam enim multi perierunt. 3. *Opum & divitiarum*: Quia, qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. 4. *Famæ*: Quia vinum & mulieres arguent ſenſatos, teſte Siracide. 5. *Reipublicæ*: Quia, ſicut privatis domibus nihil nocentius eſt, quam ebrioſus Paterfamilias, nec navibus quidquam periculoſius, quam Navarchus temulentus; ita nec Reipublicæ majora creantur pericula ab aliis vitiis, quam a temulentia Magiſtratus. Vide hæc fuſius apud Fab. 2. conc. 3. in Dom. 6. poſt Pent.

Prov. 23. v. 17. Ec. 19. v. 2.

Oſeæ 4. v. 11. Ovid. l. 14. Metam. IV. Ex occaſione thematis: *Vinum & mulieres auferunt cor:* narrari poteſt, quod ſociis Ulyſſis a Circe eveniſſe ſcribunt Poetæ, dum iis potum obtulit, & in ſues convertit; dicique, idem evenire ebriis per vinum nimium potatum. 1. Quia *carent ratione*, ut ſues. 2. Quia ut ſues *volutantur in luto* luxuriæ & imprudentiæ. 3. Quia ut ſues *grunniunt*, & clamore ſuo incondito aliis moleſti ſunt. 4. Quia ut ſues *graviter olent & fœtent* non tam corpore, quam animo per malam, quam apud homines acquirunt, æſtimationem. 5. Quia ut ſues maxime ſilveſtres in obvios quoque *irruunt*; ſi vel parum irritentur, ſeque ultro telis objiciunt, & perimunt. 6. Quia ut ſues pingues macello Diaboli *deſtinantur*, & gratum ei cibum efficiunt. Vide Fabrum conc. 5. in Dom. 1. poſt Epiph. n. 3.

V. Ex occaſione ejuſdem thematis narrari poteſt, quod Joſephus de Noe narrat, quod ſcilicet, cum inveniſſet vitem ſilveſtrem ſeu labruſcam, acceperit ſanguinem Leonis, Agni, Galli, Porci, & Urſi, & ex illis terræ commixtis ſimum faciens ad radicem labruſcarum poſuerit, ſicque vinum dulcorarit. Hinc factum. 1. Ut ebrii ſint audaces ut *Leones*, & omnia pericula corporis & animæ contemnant; 2. Ut velut *Agni* ducantur ad victimam, & ſacrificentur Diabolo. 3. Ut velut *Galli* Gallinacei ſint ſuperbi, & pugnaces, aliosque omnes facile contemnant, & ad rixas provocent. 4. Ut velut *porci* ſe in omni luto vitiorum volutent. 5. Ut velut *urſi* ſint rapaces, præcipue famæ alienæ, imo & vitæ ſpiritualis, dum alios ad ebrietatem incitant, vel cogunt. Quæ omnia facile fuſius explicari poſſunt.

VI. Ex occaſione thematis: *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat calix iſte a me*: demonſtrari poteſt, quam amarum calicem ebrioſi offerant Chriſto; id quod facile præſtabitur, ſi gravitas peccati ebrietatis oſtendatur. 1. Quia multorum aliorum vitiorum origo eſt, præcipue Hæreſis, Odii, Luxuriæ, Iræ, Acediæ, Furti, Mendacii, Detractionis, Blaſphemiæ &c. 2. Quia multos ſecum in ſocietatem trahit, omnes ſcilicet, quos vel exemplo, vel verbo, vel coactione ad ebrietatem impellit. 3. Quia rationi magis, quam alia omnia, contrarium eſt; quid enim magis diſſonum rationi, quam ut homo privetur ratione? Introducatur in fine Chriſtus rogans, ut auferamus hunc calicem ab ipſo, & oſtendatur, quam durus debeat eſſe animus, qui illum exaudire non vult. *Matth. 26. v. 39.*

VII. Ex occaſione thematis. *Tradetur Gentibus, illudetur, & conſpuetur, & poſtquam flagellaverint, occident eum:* poteſt narrari hiſtoria de Chriſto ante hoſpitium vulnerato jacente, & dicente, ſe tam male tractatum fuiſſe ab iis, qui in hoſpitio compotationibus vacant; dicatur proinde, idem dicturum Chriſtum in cruce pendentem, ſcilicet potiſſimam ſuæ paſſionis cauſam ebrioſos eſſe. 1. Quia ipſi calicem amarum paſſionis præſentant, & agoniam procurant. 2. Quia ipſi actionibus & verbis impudicis flagellant. 3. Quia ſcurrilitatibus & levitatibus ſuis ac conviciis ipſum coronis ſpineis coronant. 4. Quia dum rixis, verberibus, luſu & perditione pecuniarum aliis vehementer moleſti ſunt, gravem illi crucem imponunt. 5. Quia blaſphemando, aliaque ſimilia graviora peccata comittendo, omnino illum crucifigunt. *Luc. 18. v. 32.*

VIII. Ex occaſione thematis; *Attendite vobis, ne forte corda veſtra graventur in crapula & ebrietate*: poſſunt proponi media triplicia, & funiculo triplici, qui difficulter rumpitur, per quem a caſu in foveam ebrietas & inferni cohibeantur comparari. 1. *Naturalia*: Qualia ſunt ſumere braſſicam, oleum, amygdala amara, ut cibos alios impedientes, ne vini ſpiritus in caput aſcendant. Item paulatim ſibi de potu aliquid ſubtrahere. 2. *Moralia*: Qualia ſunt ebrioſorum mores, damna ebrietatis perpendere, Chriſti calicem amarum *Luc. 21. v. 34.*

con-

conſiderare. 3. *Supernaturalia*: Qualia ſunt oratio ſervens, frequentior Euchariſtiæ ſumptio, victoria ſui, aliquoties repetita, &c.

§. XI. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Damnum.

f. Baſil. h. 14. de ebr. I. INgenioſo admodum epitheto ebrium Divus Chryſologus afficit, dum ait: Ebrietas eſt dæmon blandus; quot autem, quantique nihil ducunt, ab hoc poſſideri ſpiritu; imo eumdem omni ſtudio & ſolicitudine indagant? Sed ut veraciter S. Baſilius docet: Lymphatus & malo dæmone captus, miſericordia quidem dignus, ebrius vero, eamdem fere & ipſe patiens, minime miſericordia dignus, qui ſpontaneo ſervit dæmoni.

Plutarch. 3. ep. 9. II. Franciſcus Petrarcha in quadam epiſtola ſua adverſus ebrietatem acerrime invehens, ſingulos enumerat cyathos & erateres, qui in conviviis, ut plurimum præbebuntur: *Primus*, inquit, *crater pertinet ad ſitim: Secundus ad lætitiam: Tertius ad voluptatem: Quartus ad ebrietatem: Quintus ad iram: Sextus ad litigium: Septimus ad furorem: Octavus ad ſomnum: Nonus ad morbum.*

Plato de Legibus l. 2. III. Plato vir ſapientiſſimus inter alias leges ita ſtatuit: Multo magis, quam Cretenſium Lacedæmoniorumque uſu, Carthaginenſium legem probarant, ut nuſquam in caſtris quiſquam guſtare vinum audeat, ſed toto illo tempore aqua bibatur. Sed & Magiſtratibus eo toto anno, quo magiſtratu funguntur, mandatum, Gubernatores ſuos, atque Judices munus ſuum obituros a vino penitus prohiberent. Quia, ot apud Oſeam dicitur; *Vinum & ebrietas auferunt cor*; quando enim corpus nimio vino repletur, ratio pariter, & diſcurſus amittitur; Nam ubi eſt crapula, inquit Laurentius Juſtinianus, ratio ceſpitat, intellectus obtunditur, conſilia deviant, judicia ſubvertuntur.

Plutarch. in Apoph. IV. Plutarchus curioſam quamdam narrat hiſtoriam præſenti propoſito noſtro valde opportunam, eum enim apud Pyrrhum nonnulli juvenes accuſati eſſent, quaſi ſimul epulantes, variis detractionibus & injuriis ejus dilaceraſſent famam, ille eoſdem die ſequenti coram ſe apparere præcepit. Primumque ex his percontatus eſt, an de ſe talia dixiſſent. Omnino reſpondit unus, talia & his plura dixiſſemus, ſi plus vini nobis fuiſſet. Cui reſponſo Pyrrhus acquievit, probe intelligens, quod Euchius non ſit ſibi compos.

Plato in Phædro. V. Idem Plato in Phædro aſſerit: Nequaquam eſt Philoſophi circa delectationes guſtus verſari; Unde cum quidam interrogaſſet Platonem: Unde tibi ſapientia tanta? Reſpondit, quia plus conſumpſi de oleo in lampade, quam de vino in calice.

Num. 16. n. 4. VI. Quæ cauſa eſt, quod Moyſes pro populo Iſraelitico idololatrante interceſſerit, non vero pro guloſo? num forte idololatria minus peccatum eſt, quam ſi honor & cultus Deo debitus conculcetur, & bovi fictili, operi manuum hominum, attribuatur; cur igitur Moyſes populum idola adorare videns, regimine illius ſe exonerare voluit, non vero item, quando guloſus carnes a Deo ſibi dari poſtulavit? clara eſt ad hoe reſponſio, quia idololatria facilus eurari poterat; dum enim videbant, quod vituli illius comminuti pulveres ab eis potati, fœtida excrementa ejicerentur, manifeſte agnoſcere poterant, illum verum Deum non eſſe, qui per ſeceſſum evacuaretur: at vero gula & crapula, eum omnia vitia annexa habeant, ſiotque vitia natora ſua inemendabilia & incorrigibilia, Moyſes ſe ad illum populum deinceps gubernandum minime ſufficere credebat; quia, ut Cajetanus ibidem dicit, peccatum gulæ eſt quaſi incorrigibile; cognovit Moyſes preces ſuas pro illis in hoc eaſu effundendas, minime exaudiendas fore, quia ſciebat, Deum contra hoc peccatum omnino ineſorabilem eſſe.

VII. Maximilianus I. Imperator, ac cæteri Principes ac Electores, ſeorſim, & una in Comitiis ſæpius propinationes vetuerunt. Præfat. 1. & 2. Et quidem Anno 1512. a dicto Maximiliano I. Imperatore, & Electoribus, ac Statibus, in Comitiis Treviris cœptis, ac Coloniæ finitis, ſingulari Articulo prohibitæ fuere hujuſmodi propinationes. Ubi dicitur: Etſi in prioribus aliis Comitiis ſæpius eæ prohibitæ fuerint, parum tameo id fuiſſe obſervatum. Hinc quia e propinationibus naſcitur ebrietas, ex ebrietate omnis generis ſcelera, blaſphemiæ, cædes, & alia plura mala; ita ut tales combibones de honore, ſalute, rationis uſu, vitæ, & bonorum jactura periclitentur, præcipi omnibus ubique Dominis, ac Magiſtratibus, ut in ſuis ditionibus eam conſuetudinem perpotandi tollant in ſe & ſubditis ſuis, ac ſub gravibus pœnis prohibeant. Quod ſi nobilitas vitare nollet, a Principis ac Cæſaris aulis arceantur, Inferiores vero etiam in corpore ſevere puniantur; Quod ſi ullus Magiſtratuum in executione hujus mandati compertus fuerit remiſſius agere, is a Cæſareo Fiſcali plectatur decenti multa, uti & ii, qui e ſubditis contra id deliquerint: Adhibeaturque opera, ut iis locis ubi viget ebrietas, omni ſtudio aboleatur. *Joann. Schwarzenberg. in p. al. 2. l. contra propinat.*

VIII. S. Baſilius ait: Ebrietas eſt dæmon voluntarius ex voluptate animabus noſtris inditus. S. Auguſtinus inquit: Dæmone, venenum dulce es, peccatum ſuave es. S. Gregorius ebrietatem vocat blandum dæmonem. Unde S. Clemens Alexandrinus dixit: Iis, qui ad luxum menſarum propenſi ſunt, & ſuos ſibi morbos enutriunt, præeſt dæmon helluo maximus, quem ego non verebor appellare ventris dæmonem, dæmonum omnium peſſimum, & pernicioſiſſimum, cui conſentiens S. Chryſoſtomus, ubi multum merum eſt, inquit, ubi menſa referta, & ad ſatietatem commeſſatio, ibi turpitudo, ibi omnis pompa ſatanica.

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. QUidam ubi in taberna poculum cereviſiæ, & aliud vini depictum vidit, ſubſcripſit hoe lemma: Meliora ſunt opera Dei, quam hominum. *Kapeler. in O. m. 3. poſt Epiph.*

II. Alius

Ibidem. II. Alius in balenam converti cupiebat, modo mare Ceticum in merum Creticum converteretur.

Ibidem. III. Quibuſdam Philippum Regem laudantibus, quod facundus, & formoſus, vini capax eſſet, ſcite Demoſthenes ſubjecit: Prima laus Sophiſtarum eſt, ſecunda fœminarum, tertia ſpongiæ.

Ibid. §. 1. IV. Aſclepiadis pronuntiatum eſt, ſuper menſam primum hauſtum eſſe neceſſitatis, ſecundum voluptatis, tertium ebrietatis. Apulejus vero dicere ſolebat; primum ad ſitim, ſecundum ad hilaritatem, tertium ad voluptatem, quartum ad inſaniam pertinere. Suidas tres hauſtus permittit ſapienti; ſcilicet valetudinis, voluptatis, & ſomni.

Valer. l. 31. pag. 301. V. Panthera hieroglypbice ebrietatem deſignat, quia vini admodum avida cum ſit, a venatoribus fontibus, ex quibus illa bibere conſuevit, vino fortiſſimo repletis capitur.

Plutarch. in Lacon. VI. Anonymus quidam Lacon, cum audiſſet quoſdam cogi in cœna ad bibendum, num etiam ad edendum cogerentur, quæſivit, inſinuans: Sicut abſurdiſſimum eſt, cogi aliquem ad certam ciborum quantitatem; ita non minus abſurdum eſſe, aliquem ad certum poculorum numerum compelli.

Pontan. in Artic. bell. VII. Cum a Rege Ferdinando ludi celebrarentur, ab omnibus aliis inſigniter laudati, Germanus quidam exclamans dixit: Valeant ludi, in quibus nemo bibit.

Engelgr. l. 6. VIII. Fuit, qui organi in morem fiſtulas vitreas ordine diſpoſitas habebat, quæ ſingulæ ſingulos ſonos percuſſæ reddebant, *ut*, utiliter, *re*, realiter, *mi*, mirabiliter, *fa*, faciliter, *ſol*, ſolemniter, *la*, lacrymabiliter, ut præ dulcedine lacrymæ fundantur.

Ibid. §. 4. IX. Alphonſus Magnus dicere ſolebat, amicitiam tribus ſervari, *pileo*, id eſt perhumaniter ſalutando, *folio*, id eſt, chartæ litteras ſcribendo, *vitro*, hauſtum bonum propinando.

Plin. l. 14. 22. 5. X. Androcides ad Alexandrum M. ſcribens, intemperantia ejus cohibiturus: Vinum, inquit, potaturus, Rex, memento te ſanguinem terræ bibere.

Plutarc. in Lacon. XI. Leotychidas rogatus, cur Spartiatæ parum bibant? Reſpondit: Ne pro nobis conſultent alii, ſed pro aliis nos.

Fuga.

Engelgr. p. 2. Caſs. Emp. in feſt. S. Cat. XII. Pythagoras in ebrios olim incidens juſſit, tibicinem convivio luxurioſo præſidentem mutare harmoniam, ac doricon illis canere, atque hoc modo melodiæ illos ad ſobrietatem reduxit, qui, ejectis de capite coronis, omnes erubuerunt.

Damnum.

Eraſmus Apophth. in ſimil. XIII. Lyſimachus ob ſitim coactus ſe dedere Scythis, cum dein frigidam aquam bibiſſet: Dii boni, inquit, quam brevis voluptatis cauſa quantam depoſui felicitatem.

Idem apo. ib. 6. XIV. Cum olim milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius in Pyrrhum Regem dixiſſent, ideoque ad Regem acciti eſſent, unus illorem ad Regem dixit: Fatemur nos hæc dixiſſe, & acerbiora longe dicturi eramus, niſi lagena nobis defeciſſet; quo dicto Regis iram in riſum vertit.

Ovid. l. 1. amor. eleg. 6. Virgil. de Vin. & Vener. XV. Recte cecinit Ovidius:

Nox, & amor, vinumque nihil moderabile ſuadent:
Iſta pudore vacat, liber, amorque metu.

XVI. Recte item Virgilius ebrietatis effectus deſcripſit ſequentibus verſibus.

Nec Venerts, nec tu vini capiaris amore.
Uno namque modo vini, Venuſque nocent.
Ut Venus enervat vires, ſic copia vini,
Et tentat greſſus, debilitatque pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri,
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale cupido,
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Denique cum mentes hominum furiarit uterque,
Et pudor, & probitas, & metus omnis abeſt.
Compedibus Venerem, vinclis adſtringe Lyæum,
Ne te muneribus lædat uterque ſuis.
Vina ſitim ſedant, natis Venus alma creandis:
Sed fines horum tranſiliiſſe nocet.

Proper. l. 2. eleg. ult. XVII. Sed & Propertius non male eumdem in finem cecinit:

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas,
Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum.

Ovid. l. 1. de art. am. XVIII. Ovidius quoque iterum:

Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos,
Cura fugit multo, diluiturque mero,
Tunc veniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit,
Tunc dolor & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes ævo rariſſima noſtro
Simplicitas, artes excutiente Deo.

Bruſon. l. 1. c. 23. XIX. Diogenes quondam præteriens domum vinolenti proſtitutam dixit: Sciebam, domum iſtam vino ebriam dominum evomituram: en jam ructat.

Fab. c. 3. in Dom. 6. poſt Pent. XX. Si furibus in domum ingreſſis quiſpiam daret claves omnium ciſtarum, unde maxima illi damna inferrentur, quis non graviter illi indignaretur? atqui hoc totum ebrietas facit, vitiis claves offerens, quibus hominem expolient.

Apud Engelgr. in Dom. 2. poſt Epip. Horat. od. 21. l. 3. XXI. De cereviſia ebrietatem procurante non illepide cecinit Poeta:

Unde ſuum ducat, quæris cereviſia nomen?
Quod cerebrum viſat ſæpe, Sabelle, tuum.

XXII. De vini effectibus recte iterum cecinit Poeta:

Tu lene tormentum ingenio admoves,
Plerumque duro: Tu ſapientium
Curas, & arcanum jocoſo
Conſilium detegis Lyæo.

Plato l. 1. de legib. XXIII. Plato dicere ſolebat, nullum tormenti genus minus ſumptuoſum, minuſque noxium & periculoſum eſſe, quam vinum ad explorandos hominum affectus, & mores.

Natal. Comes Mytholog. c. 31. XXIV. Scito ſymbolo veteres picam Baccho ſacram fecerunt! quia ſicut pica garrula, quidquid audierit, narrat, ita & ebrioſi.

S. Chr. ho. ad Pop. Ant. XXV. S. Chryſoſtomus ebrietatem vocat mor-

Digitized by Google

morbum veniam non habentem, ruinam excuſatione carentem, commune generis noſtri opprobrium.

§. XII. ADAGIA.

Heraclitus. Florileg. p. 1. f. 778. I. Anima ſicca ſapientiſſima.
II. Qui multum bibit, parum ſapit.
III. Quoties quis ebrius, toties puer eſt.
Ibid. IV. Si noceat vini potatio veſpertina,
Hanc mane repetas iterum, & fiet medicina.

Ibid. V. Multum temetum fit acerbum in corpore acetum.
Vinum dumque premit, mens cruciata gemit.

VI. Non inepte quidam dixit, plures poculis occumbere quam ſpiculis; lancibus, quam lanceis; quibus cœna pœna, pulpa culpa, ſpicula pocula, vagina lagena, prælia prandia, ſtratagemata tragemata.

Eucherius V. ebriet. Ibid. VII. Bacchus, & argentum mutant mores Sapientum.

Eucherius. VIII. Poſt vinum verba, poſt imbrem naſcitur herba,

IX. Bis ſex, credatis, ſpecies ſunt ebrietatis;
Ebrius eſt primus ſapieos, eſt alter opimus:
Ternus grande vorat, quartus ſua crimina plorat.
Quintus luxuriat, ſextuſque per omnia jurat.
Septimus accendit, bis quartus ſingula vendit.
Nonus nil celat, quod habet ſub corde revelat.
Somnia deous amat, undenus turpia clamat,
Et cum ſit plenus, vomitum faciet duodenus.

X. Quo tibi potarum plus eſt in ventre ſalutum;
Hoc minus e potis hiſce ſalutis habes.

§. XIV. AUTHORES.

I. Joannes Buſæus in Panario V. eodem.
II. Georgius Gobat in acuſatione Canonic.
III. Joſephus Langius X. eodem.
IV. Philippus d' Outreman in Pæd. Chriſt. p. 1. c. 7. §. 6.
V. Ludovicus Granatenſis in ſilva locorum comm. f. 554.
VI. Joannes Dadræus in locis ſimil. V. eod.
VII. Hieremias Drexelius in Tobia p. 2. c. 4. & in Joſepho cap. 14.
VIII. Jacobus Marchantius in Tuba Sacerd. tr. 5. lect. 5. & ſequ.
IX. Henricus Engelgr. in cæl. Emp. p. 1. Feſto Pentec. §. 2. & ſeq. Item p. 1. Luc. Evang. in Dom. 2. poſt. Epiph.
X. Mathias Faber in Dom. 2. poſt Epiph. conc. 5. & 6. Item conc. 3. & 4. in Dom. 6. poſt Pent. Item in Auctario, them. 5. in Dom. 4. Quadrag.
XI. Petrus Caniſius in tom. ult. de vitiis capitalibus.
XII. Georgius Scherer conc. 4. in Domin. Quinquageſ.
XIII. Joſepus Manſi in Bibl. Moral. tract. 31.

TITULUS XLIX.

EDUCATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. Eſt ſollicitudo de iis hominibus, qui curæ noſtræ commiſſi ſunt, ſive alendis (quo nomine cura etiam valetudinis, veſtitus, & habitationis intelliguntur) ſive bonis moribus & diſciplinis imbuendis; in his enim officiis tota Educationis ratio conſiſtit.

Diviſio.

II. Dividitur in *corporalem, & ſpiritualem*: prior eſt, quæ ad corpus alendum & perficiendum ordinatur: poſterior eſt, quæ circa animum inſtituendum occupatur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. Filii tibi ſunt, erudi illos, & curva illos a juventute ſua. *Eccl. 7. v. 25.*

II. Qui diligit filium, aſſiduat illi flagella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia. *Eccl. 30. v. 1.*

III. Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit illum. *Prov. 13. v. 24.*

IV. Quis filius, quem non corripit pater? quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes; ergo adulteri, & non filii eſtis. *Heb. 12. v. 8.*

V. Lacta filium, & paventem te faciet; lude cum eo, & contriſtabit te. Non corrideas illi, ne doleas, & in noviſſimo obſtupeſcent dentes tui, & ne deſpicias cogitatus illius. *Eccl. 30. v. 9.*

VI. Erudi filium, & refrigerabit te & dabit lætitias animæ tuæ. *Prov. 29. v. 17.*

VII. Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. *1. ad Tim. 5. v. 8.*

VIII. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros, ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini. *Eph. 6. v. 4.*

IX. Ne jucunderis in filiis impiis, ſi multiplicentur: ne oblecteris ſuper illos, ſi non eſt timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum, & ne reſpexeris in labores illorum; melior eſt enim unus timens Deum, quam mille filii impii: & utile eſt mori ſine filiis, quam relinquere filios impios. Ab uno ſenſato inhabitabitur patria, a tribus impiorum deſeretur. *Eccl. 16. v. 1.*

X. Ne obliviſcaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos. *Deut. 4. v. 9.*

XI. Edu-

Digitized by Google

S. Paulus Eph. c. 6. 4. XI. Educate illos in diſciplina & correptione Domini.

Pſ. 33. 12. XII. Venite Filii, audite me, timorem Domini docebo vos.

Eccl. c. 11. 30. XIII. In filiis ſuis agnoſcitur vir.

Coloſſ. c. 3. 21. XIV. Nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant.

Neceſſitas.

Eccli. 30. 13. XV. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

Eccl. 22. 3. XVI. Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato.

Prov. 29. 15. XVII. Puer, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam.

Prov. 22. v. 6. XVIII. Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.

Eccl. 30. v. 8. XIX. Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus evadit præceps.

Prov. 13. XX. Egeſtas & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam, qui autem acquieſcit, gloriabitur.

Sapient. 3. XXI. Sapientiam & diſciplinam qui abjicit, infelix eſt, & vacua ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.

Utilitas.

Prov. 10. XXII. Via vitæ cuſtodienti diſciplinam.

Eccl. 30. v. 2. XXIII. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur.

Prov. 29. v. 15. XXIV. Virga atque correptio tribuit Sapientiam; puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam.

Prov. 4. XXV. Tene diſciplinam, nec dimittas eam. Cuſtodi illam, quia illa eſt vita tua.

Prov. 3. XXVI. Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi in Filio complacet ſibi.

Prov. 24. v. 13. XXVII. Noli ſubtrahere a puero diſciplinam; ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur; tu percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.

Thren. c. 3. 27. XXVIII. Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua.

Prov. 22. 5. XXIX. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Chryſ. ho. 9. ad Hebr. I. MAgnum depoſitum habent parentes, filios, ſi ingenti illos ſervent cura, atque omnia faciamus, ne fur ſit, qui nobis aſtutus auferat. Nam ut fundus quidem ſit optimus, cuncta molimur, eumque viro fideli magno cum ſtudio tradimus, cæterum quod nobis omnium cariſſimum eſt, omnino negligimus, neque curamus; quo facto filium noſtrum fidei cuipiam viro committamus, quo ipſius tueri ac ſervare pudicitiam poſſit. Et certe nullus fundus, nulla poſſeſſio æque nobis charus ac gratus eſſe debet, quippe hæc omnia filiis quæruntur. Igitur major nobis poſſeſſionum cura eſt, quam eorum, quorum illæ gratia comparantur, quod profecto abſurdiſſimum eſt. Exerceamus igitur ad virtutem atque pietatem molles filiorum animos, cætera omnia ſecundo loco quæramus. Nam ſiquidem improbi illi fuerint, nihil eis pecuniæ proderunt; ſin autem probi, nihil ex paupertate lædentur.

II. Si magno fœnore argentum tibi eſſet collocatum in nomine grato, nec impotenti, *Idem ho. 77.* ſcio hujus te malle litteras liberis relinquere, ut ingentes inde capiant fructus, quam pecuniam, ne cogerentur alios quærere, ubi tuto queant collocare. Da igitur filiis tuis has litteras, Deum ſibi debitorem relinque; hoc chirographum, quod majores omnibus prædiis fructus reddere ſolet, relinquere filiis recuſas; magna certe id eſt dementia, præſertim cum ſcias, quia, quamvis hoc filiis relictum ſit chirographum, tamen & ipſe abiens hinc tecum portas. Talia quippe ſunt ſpiritualia, ut multiplicata ſatisfaciant.

III. Unuſquiſque paterfamilias hoc non ignoret, paternum affectum ſuæ familiæ ſe debere pro Chriſto & vita æterna; omnes moneat, doceat, corripiat; impendat benevolentiam, exerceat diſciplinam. Ita in domo ſua Eccleſiaſticum, & quodammodo temporale officium impleat miniſtrans Chriſto, ut ſit æternum cum eo. *S. Aug. hom. 50. ſup. Joan.*

IV. Diſciplina in duo dividitur, in correctionem & inſtructionem, quorum primum timore, ſecundum amore perficitur. *Idem l. de muribus Eccleſiæ.*

V. Ab omnibus libenter diſce, quod neſcis, quia humilitas tibi commune facere poteſt, quod natura facit commune. *S. Aug. in epiſt.*

VI. Adoleſcentia tamquam ſubacta & mollis cera eſt, quæ ipſa impreſſas in ſe formas quaſcumque facile recipit, & molliſſime cedit; Confeſtim igitur ab ipſo initio, omni rerum bonarum imbui exercitatione debent. *S. Baſil. in Reg. fuſ. interr. 15.*

VII. Cupitis pueros optimis ornari moribus, neceſſe eſt, ut cum ſeveritate diſciplinæ, paternæ pietatis & manſuetudinis levamen eis impendatis. *S. Anſel. apud Surium in vita.*

VIII. Qui curam educationis negligunt, iis ſimiles ſunt, qui, cum male materiatam & ruinoſam videant domum, ipſam quidem inſtaurare negligunt, amplos autem ei in circuitu hortos diſponunt. Aut illis, qui, quamvis morbo conficiantur, cura tamen valetudinis neglecta, aureas ſibi veſtes contexunt. *S. Chryſ. ho. 60. in Matth.*

IX. Per vinum medeantur vulnera, per oleum foveantur; miſcenda eſt lenitas cum ſeveritate; ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæviens: ſit pietas, ſed non plus, quam expediat. *S. Greg. p. 2. paſt. c. 11.*

X. Debent filii parentes timere, quod ut efficere poſſint, pater diligentia ſolicita obſervabit, ne diſſoluta lætitia ex inordinato affectu converſetur cum illis, cum jam grandiuſculi ſunt, ſed reverenda maturitate & timoroſo amore, ac gravitate diſcreta & exemplari ſemper ſit ante eos. Inſolentes enim ſolent fieri filii ex nimia lætitia & lenitate parentum, perduntque erga eos reverentiam & timorem. *S. Bern. S. in ſer. 4. poſt Dom. 3. Quadrag. ar. 2. c. 2.*

XI. Exerceamus ad virtutem atque pietatem molles filiorum animos, cætera omnia ſecundo loco quæramus. *Chryſoſt. ho. 9. ad tom. 2.*

XII. Fi-

Idem ib. XII. Filiis non rite inſtitutis & educatis, præſtat pauperes eſſe, quam divites, paupertas enim vel invitos coercet, atque intra virtutis limites continet: opes vero ne volentes quidem pudice temperanterque vivere ſinunt, verum exorbitare faciunt, atque pervertunt, maliſque innumeris ſubigunt.

Idem in Epiſt. ad Tit. XIII. Nulla ratione fieri poteſt, ut qui ab ipſis initiis, magna cum diligentia ſummoque ſtudio fuerit educatus, malus evadat; neque enim naturalia ſunt peccata, ut tantam curam tantamque diligentiam ſuperare prævaleant.

Neceſſitas.

S. Chryſ. c. 6. h. 27. XIV. Patres, qui filiorum moderationem & temperantiam negligunt, liberorum ſunt interfectores, atque ideo illis crudeliores, quod ad interitum & mortem animæ hæc res tendat.

Idem ho. 6 in 1. ad Tim. XV. Magnum habemus, pretioſumque depoſitum filios; ingenti illos ſervemus cura, atque omnia faciamus, ne fur id nobis aſtutus auferat. At vero nunc contra penitus facimus; nam ut fundus quidem ſit optimus, cuncta molimur, cumque fideli viro magno cum ſtudio, tradimus: Cæterum quod nobis omnium chariſſimum eſt, omnino negligimus, neque curamus, quo pacto filium noſtrum fideli cuipiam viro permittamus. Certe nulla nobis poſſeſſio, nullus fundus æque nobis gratus atque charus eſſe debet, quippe hæc omnia filiis quæruntur. Igitur major nobis poſſeſſionum cura eſt, quam eorum, quorum illæ gratia comparantur, quod profecto abſurdiſſimum, atque ſtolidiſſimum eſt.

Idem t. 5. S. 61. XVI. Dic, quæſo, chariſſime, ſi filium fame confectum videres, an eum poſſes contemnere? ergone panis fame divexatum non deſpiceres, divinæ autem doctrinæ fame pereuntem potes contemnere? Quo pacto dignus fueris, ut pater voceris? Siquidem multo gravior illa hæc eſt fames, quanto funeſtiorem in mortem definit; unde magis in hoc ſtudium conferendum eſt.

Acta Mediol. S. Caroli Borr. fol. 103. XVII. Sicut uberrimum ab optima educatione præmium paterfamilias capiet, quicumque liberos, familiamque ſuam ad Dei cultum, & ad pietatis, Chriſtianarumque virtutum diſciplinam erudierit; ita, quicumque debitum hoc paternæ curæ officium neglexerit, vel prætermiſerit, is expectet, ut in die Domini ſibi duriſſimum judicium fiat.

S. Chryſ. 3. adverſ. vitup. monaſt. vit. XVIII. Nulla alia ratione, perverſi ut ſint filii, contingit, niſi quod eorum Parentes circa vitæ præſentis commoda æquo amplius incumbunt, & fere dixerim, inſaniunt. Cum enim iſta ſolummodo inquirunt, nihilque illis præferendum cenſent, & ſuam pariter, & liberorum animam negligere coguntur.

S. Hier. in ep. ad Latam. XIX. Difficulter eradicatur, quod rudes animi perhiberunt. Lanarum conchylia quis in priſtinum nitorem revocet? Recens teſta diu & ſaporem retinet, & odorem, quo imbuta eſt. Græca narrat hiſtoria, Alexandrum potentiſſimum Regem, orbiſque domitorem, & in moribus, & in inceſſu, Leodinis Pedagogi ſui non potuiſſe carere vitiis; quibus adhuc parvulus fuit infectus.

S. Aug. in Pſ. 50. XX. Valde perniciose ſentiet filius patris lenitatem, ut poſtea juſte ſentiat Dei ſeveritatem.

Origen. l. 2. in Job. XXI. Omnia, quæ dereliquerint filii, de parentibus requiruntur: qui non erudierint, neque corripuerint eos; hi enim filiorum animos inextinguibili igni in interitum tradunt, & ſemetipſos in furorem judicii demergunt.

S. Chryſ. l. 3. adv. vitup. vit. monaſt. XXII. Hos ergo patres (correctionem negligentes) quod nemo tamen me commotius dicere, quam verius exiſtimet, parricidis ipſis immaniores, ſceleratioreſque dixerim; illi enim corpus ab anima diſſeparant, iſti & animam, & corpus ignibus æternis tradunt. Atque is, qui corpore occiditur, neceſſario naturali lege, etiamſi necatus non fuiſſet, moreretur; hic vero ſempiternam mortem vitare potuiſſet, niſi hanc illi conſciviſſet paterna negligentia. Præterea corporis mortem ſuperveniens protinus reſurrectionis gloria delere poterit facillime; animæ vero interitum nihil ſalutare poterit, cum ſibi jam nulla reliqua ſit ſalutis ſpes, verum immortales cruciatus luere cogatur. Itaque non injuria parentes ejuſmodi deteriores parricidis diximus.

Utilitas.

S. Bern. ep. 113. XXIII. O quam compoſitum reddit omnem corporis ſtatum, nec non & mentis habitum diſciplina, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frænat gulam, ſedat iram, format inceſſum.

Acta Mediol. S. Caroli Borr. f. 388. XXIV. Nulla eſt amplior hæreditas, nec præclarius patrimonium, quod parentes ſuis liberis relinquere: neque majus pretium, honeſtioremque mercedem. Domini iis, qui ſibi in ſervitute operam dant, pro fideli eorum famulatu tribuere ac perſolvere poſſunt, quam ſi effecerint, ut boni Chriſtiani evadant, quæ virtus omni terreno theſauro multo pretioſior eſt cenſenda.

S. Chryſ. ho. cit. XXV. Vis filium relinquere divitem? bonum illum ac benignum eſſe doce: ita enim etiam rem familiarem auctiorem facere poterit.

S. Ambr. S. 2. in Pſ. 118. XXVI. Præveniamus annos juventutis correctione congrua: quia melius eſt dicere: *Deus, qui docuiſti me a juventute mea*, quam defleamus dicentes: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*: hoc enim debilitatis eſt remedium, illud vero ſalutis robur: medicina quæritur vulneri, gratia vero convenit ſanitati.

Salazar. in c. 22. Prov. XXVII. Inſtitue puerum juxta bivium viæ ſuæ; perpende hujus præcepti maximam utilitatem: Pueris quidem, ubi rationis lux mentem ipſorum irradiare cœpit, duplex ſtatim illis via ſeſe offert, alia quidem lata per plana incedens: alia vero anguſta, per incompta & difficilia pergens: illa vitii, hæc virtutis: illa allicit, iſta deterret. Ne ergo puer in ea ætatis ac morum facilitate latam illam, jucundamque vitii ſemitam natura ſuadente, quæ ſuopte nutu ad malum pendet, ſequatur magiſtro atque præceptore tunc maxime indiget. Rurſum eo tempore, cum neutram ex-

pertus eſt, facile in eam inferri ſe ſinit, quæ melior eſt; nam ſi forte vitiorum viam ſemel arripuit, cum retro averti, & confectum ſpatium remetiri opus ſit, difficile admodum adduci poteſt, ut reduces ad virtutem paſſus regat.

Chryſ. in epiſt. ad Tit. XXVIII. Matres Filiarum curam vobis aſſumite, eſt ea cura vobis perfacilis. Ante omnia pias eſſe religioſaſque docete, aſpernari pecunias exterioriſque ornatus contemptrices eſſe, eas ſi ita inſtitueritis non ipſas modo ſervabitis, ſed etiam filios atque nepotes earum.

Dignitas.

S. Chryſ. ho. 60. in Matth. XXIX. Nec conſideremus, nullam artem hoc artificio ſublimiorem inveniri. Quid enim majus, quam animis moderari? quam adoleſcentulorum mores fingere? omni certe Pictore ac Statuario, cæteriſque ejuſmodi excellentiorem eum dico, qui Juvenum mores fingere non ignoret.

Æquitas.

S. Chryſ. ho. 20. op. imperf. XXX. Deſiderant illos (parentes ſuos filios) valere in ſæculo iſto, & non curant, quid paſſuri ſint in alio. Alii militias filiis ſuis provident; alii honores, & nemo filiis ſuis providet Deum: perditionem illorum cum magno pretio comparant, & ſalutem illorum nec dono accipere volunt. Si viderint illos pauperes, triſtantur, & ſuſpirant: ſi autem viderint illos peccantes nemo triſtatur: ut oſtendant, quia corporis ſunt parentes, & non animarum.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA.

Qualitas.

S. Car. in act. med. f. 448. I. S. Carolus Borromæus, qui gregis ſui ſaluti ſumma cum ſolicitudine, omnibus verbum Dei annuntiantibus tam Parochis, quam quibuſvis aliis præcepit, ut parentibus rectam, & in bonis moribus bene ordinatam inculcent liberorum educationem: de filiorum autem educatione, & totius familiæ cura, quam diligentiſſime agct, & crebro; cum optima hæc inſtitutio maxime interſit ad omnes totius Chriſtianæ diſciplinæ rationes.

S. Chryſ. h. 27. t. 6. II. Job ſanctiſſimum virum, cum ex virtutibus reliquis Scriptura collaudet, quod fuerit juſtus, quod verax, quod religioſus, quod pius, tum ex eo maxime, quod filiorum optime nutriendorum, habuerit ſummam diligentiam; non enim ea cura utebatur, ut aurum illis copioſiſſimum acquireret, non ut humana gloria verendos & illuſtres cerneret, ſed quid ille tandem requirebat? Audi, quid Scriptura dicat: *Cum conſummati eſſent dies convivii illorum, mittebat Job, & purificabat eos; conſurgenſque diluculo offerebat pro eis ſacrificia ad numerum ipſorum, vitulumque unum pro peccatis, & pro animabus eorum; dicebat enim Job in corde ſuo, ne forte filii mei in mente ſua mala cogitaverint.*

S. Baſil. S. de 40. Mar. III. Mater Melithonis cum vidiſſet, quod carnifices ipſum fidem negaturum eſſe ſperarent, ipſumque propterea etiamnum viventem, una cum aliis fratrum cadaveribus currui non injeciſſent, ipſa Melithonem humeris ſuis impoſitum ad currum veloci greſſu portare conata fuit, quam proinde Deus hac gratia donavit, ut inter maternos amplexus Melithon exſpirarit: In cujus amplexu Melithon ſpiritum Deo reddidit, ejuſque corpus in eumdem illum cæterorum Martyrum rogum pia mater injecit. S. Baſilius in Concione quadam, quam in laudem quadraginta Martyrum habuit, ita loquitur: Revera Martyris mater: revera bonæ radicis germen. Oſtendit generoſa mater, quod magis ipſum pietatis dogmatibus enutriverat, quam lacte, hic quidem ſic educatus, ſic a pia matre deductus eſt.

IV. S. Ambroſius de matre Machabæorum ait: Iſta maternum in hoc ponebat affectum, ſi filiis magis perpetuam vitam, quam temporalem ſuaderet. *S. Ambr. lib. 2. de Jac. c. 12.*

V. S. Gregorius Nazianz. in oratione quadam in laudem S. Cæſarii fratris ſui habita oſtendit, quanto amplius genitores ſui in hoc filio vitam amaverint ſpiritualem & æternam, quam temporalem & corporalem, ait enim: Atque omnes felicitatis numeros expleverunt, excepta hac poſtrema, ut quiſpiam exiſtimare queat, ſive probatione, ſive diſpenſatione, hoc eſt meo quidem judicio, ut præmiſſo eo filio, cui propter ætatis lubricum magis timendum erat, ita jam ipſi ſecuro animo vitam claudant, & cum univerſa domo ad ſuperna transferantur. *S. Greg. Naz. in Orat. 10. de S. Cæſ.*

VI. S. David, quam bene educaverit Salomonem, in fine vitæ oſtendit, quando eidem ad ſe vocato has doctrinas dedit: Tu autem, Salomon fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſervi ei corde perfecto & animo voluntario. Omnia enim ſcrutatur Dominus, & univerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, invenies: ſi autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. *1. Paral. 28. v.*

VII. Tobia ſenior filium ſuum ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Sed & circa finem vitæ quamplurima ſalutaria præcepta illi dedit, uti l. c. videre eſt. *Tob. c. 1. & 4.*

VIII. Suſanna filia Helciæ erat timens Deum; parentes enim illius cum eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundum legem Moyſi. *Dan. c. 13. v. 2.*

IX. S. Monica S. Augnſtinum filium Mediolanum uſque ſecuta eſt, & enixe laboravit, ut facta cum S. Ambroſio conſuetudine, ab eodem ad veram fidem reducetur. *Surius 4. Maji.*

X. Blanca S. Ludovici Francorum Regis mater, peccati gravitatem ita filio depingebat, ut is mallet lepra infici, quam unico peccato. Sed & illa dicere ei ſolebat: Malo te videre vita privatum, quam unum lethale peccatum perpetrantem. *Vita S. Ludov. c. 94.*

Utilitas.

IX. Henricus Quartus Galliæ Rex a parentibus ſuis colono educandus traditus eſt, ibique pecora agere, ſudare, algere, & dum per ætatem licuit, militiæ nomen dare juſſus eſt, unde poſtea in tam præclarum Regem evaſit. *Engelgr. Luc. p. 2. in Dom. 6. poſt Paſc.*

Da-

Damnum neglectæ educationis.

S. Birgit. revel. l. 9. c. 12. XII. S. Birgittæ olim viſa eſt mulier e caliginoſo loco prodiens, ſine corde, trunca labiis, naſo exeſo, oculis in genas propendentibus, exedentibus horrificis pectus vermibus, de filia, tamquam ſi coram adeſſet, miſerandum conquerens, quod peſſima matris exempla & mores imitata, quoties peccat, novis actibus pœnas illius adaugeat.

Dionyſ. Carth. de 4. noviſſ. c. 42. XIII. Alius quidam vir ſanctus, Angelo duce vidit patrem & filium in mediis inferni ignibus mutuo ſe maledictis proſcindentes. Maledicte fili, ajebat pater, quo me miſeriarum adduxiſti, juſtis, injuſtiſque artibus utentem, ut te multarum opum haberem ſucceſſorem. Cui ex adverſo Filius: Quin imo huc me tua indulgentia, huc tuus nimius amor ab religioſæ vitæ deſiderio abſtractum præcipitavit, deteſtande parens.

S. Hier. ep. ad Lætam. XIV. Prætextata, jubente viro Hymetio, qui patruus Euſtochii virginis fuit, habitum ejus, cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more exuit, vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium, & ecce, eadem nocte cernit inſomnis venire ad ſe Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba ſpargentem: Tune auſa es viri imperium præferre Chriſto? Tu caput virginis Dei tuis ſacrilegis attrectare manibus, quæ jam nunc areſcent, ut ſentias excruciata, quid feceris, & finito menſe quinto ad inferna duceris. Sin autem perſeveraveris in ſcelere, marito ſimul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta ſunt, & ſeram miſeræ pœnitentiam velox ſignavit interitus.

Manſ. tr. 23. diſc. 3. n. 7. XV. In urbe Mantuana Juvenis quidam uxorem ducere volens, de conditione autem patris ſui, qui ſenex decrepitus & orbus fuerat, erubeſcens, ne ipſius cauſa in die nuptiarum aliquo perfunderetur pudore coram invitatis convivis, eumdem paulo ante nuptias foras extra civitatem perduxit, ut illum in Eccleſia quadam uno milliari a loco habitationis diſſita recluderet: Pater autem ſe e civitate educi videns, quo verſus tamen, & in quem finem id fieret, ignorans, omnino anxius & triſtis affligebatur: Jamque defatigatus eundo, ſuper ingenti quodam lapide ſe proſtravit, in quo decumbens ex filio cauſam & terminum itineris perquiſivit, de quibus cum a filio certior factus fuiſſet, mox pater exclamavit, dicens: O digna & vera Dei juſtitia! memini, fili mi, quod ſimiliter feci patri meo, quando duxi matrem tuam, & duxi eum per iſtam viam, & ad iſtam Eccleſiam, & pauſavit ſuper hoc lapide, ſicut & ego; Ideo bene facis, fili mi, ſatisfaciendo mihi eo pretio, quo ego ſatisfeci patri meo: ſed unum tibi ſignifico, quod poſteris tuis relinquam, ut ſimiliter tibi faciant, ſicut tu mihi feciſti, quod audiens filius, exterritus, magnam Dei juſtitiam contemplando, reduxit patrem ad proprios lares, & ipſum ad nuptias primatem in menſa locavit, ut decuit.

Ibid. n. 9. XVI. Terribilis eſt caſus, qui filiis ab urſis dilaniatis accidiſſe in Scriptura refertur. Cum enim Eliſæus Propheta in Bethel aſcenderet, pueri quidam Prophetæ calvitiem in vertice notantes, vocibus ludibrioſis poſt illum clamarunt: *Aſcende calve, aſcende calve!* quibus ſanctus vir Dei, quantumvis alias mitis & clemens, ex parte Dei maledixit; *Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini*. Et ne inanis videretur hæc ſuper eos pronunciata maledictio, ſacer textus ſubjungit. *Egreſſi ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros*. Per quod ſupplicium Deus edocere voluit, quæ mala parentum exempla filiis creant. Pueri parvi edocti ad hoc & incitati a ſuis parentibus idololatris, ut ſubſanarent Prophetam Domini, & ideo maledixit eis, ut parentes eorum ipſis punirentur, & ut malitiam parentum amplius non imitarentur. S. Aug. inquit: Rem parentibus inſtigantibus feciſſe pueri contumelioſi credendi ſunt; neque enim illi clamarent, ſi parentibus diſpliceret. Aſt, juxta Juſtini Martyris ſententiam, Deus puerorum clade parentes flagellavit, ac ſimul poſteros monuit, ut in vero Dei cultu, modeſtia, & probitate filios ſuos educent, ne ſimiliter caſtigentur.

XVII. Dum Iſmael ab Agar ſupra modum dilectus, ſed male educatus, cum Iſaac inſolenter & inverecunde luderet cauſam dedit, quod cum ipſo ſimul & mater in exilium pulſa, indigneque habita fuerit. *Ibid. diſc. 9. n. 10.*

Pœnæ filiorum parentes non reverentium.

XVIII. S. Bernardinus refert, ſe a perſona quadam fide digna memorabile quodam audiſſe facinus, quod ſuo tempore contigerat, de filio quodam impio, qui parentem e domo ſua exturbatum, & improperiis onuſtum, per capitis comam, & barbam apprehendit, pugniſque & calcibus crudeliter contudit, ac demum per longum plateæ ſpatium per terram raptavit. Cumque ad certum quemdam illius plateæ locum perveniſſet, pater ille ſic miſere tractatus, his filium ſuum verbis affari cœpit: Non plus, non plus, fili mi, quia hucuſque traxi ipſe patrem meum, & tu, fili mi, feciſti vindictam ejus: nimirum, quia recordabatur, quam indigne ipſemet, ſpectante filio ſuo, patrem ſuum filii avum tractaverat, facile intelligebat, Deum juſto judicio ſuo permittere, ut idem quoque de manu filii ſui pati cogeretur impietatis ſupplicium: Intelligens judicium Dei, filio cum lacrymoſis gemitibus & ululatibus ait: Non plus &c. *S. Bern. tom. 1. in Domin. 2. quad. ſ. 17.*

XIX. Refert quoque aliud ſimile, quod in territorio Forolivienſi in Spilimberg contigit. Cum enim Dominus Caſtelli illius quadam vice ingens in domo quadam audiſſet clamantis lamentum, eo ingreſſus, invenit filium diris modis patrem ſuum percutientem: Unde compaſſione erga patrem commotus, & furore peractus in impium filium, eumdem velut tigridæ ſeviorem juſtis afficere pœnis ſtatuit: ſed ecce, inquit S. Bernardinus, mox pater ille genuflectens coram Domino, dixit: Ne percutias filium meum, quia etiam ego verbera- *Ib. ſ. 12.*

bam genitorem meum. Quod audiens ille, & conſiderans judicium Dei, ſtatuit quod de cætero ad libitum ipſum impune verberaret.

Ibidem. XX. In villa ruſticus aliquis labium faciebat, & puerulus ſuus ait: Pater quid vis facere? & ruſticus ait: Volo in labio iſto dare comedere avo tuo: & puer a Deo inſpiratus, dixit: Pater mi, fac ipſum bene magnum, quia cum eris ſenex, ſicut eſt avus meus, ego ſimiliter dabo tibi comedere intus.

Cæſar. Franciotti in lib. de SS. Lucenſibus. XXI. P. Cæſar Franciotti in libro de Sanctis Lucenſibus, in prima de S. Angelo obſervatione funeſtum hunc narrat eventum, ab Archiepiſcopo Raguſenſi Vincentio Dalportico, Nobili Lucenſi, R. P. Joanni Leonardo Fundatori Congregationis Matris Dei narratum. In Inſula Raguſenſi ruſticus, cognomine Boſcas, quemdam habebat tantæ impietatis & inſolentiæ filium, ut matrem graviter percuteret, & enormes injurias adderet plagis. Exaſperata mater filio in hæc verba maledixit: Utinam pereas, neque oſſa tua terra, aer, aut mare conſervet! Maledictio ſuum ſortita eſt effectum poſt exile ſpatium, quando mortuum atque ſepultum terra evomuit cadaver, in aerem ſublimatus corruit in terram; In mare projectus ad litus repertus, atque proſtitutus inventus eſt mater ſuæ memor maledictionis, filium mortuum in altum mare, dum maxime deſæviret, fecit deferri, moxque ferum elementum corpus in ſcopulum impegit tribus acutum partibus, quarum quælibet fruſtum cadaveris a trunco divulſum ſibi univit, ſubito tranſmutatum in ſaxum.

Surius 23. Maj. XXII. Eodem in loco idem tradit Author, quod in Diecimo, loco Epiſcopatui Lucenſi ſubjecto, Anno 1592. quidam Pater Dominicanus Prior S. Mariæ Della Cerqua, prædicans de bona educatione, obedientia, & reſpectu erga parentes, tale de ſe, ſuiſque fratribus publice perhibuerit teſtimonium. Quinque in ſæculo degebamus fratres, quibus quadam in occaſione indignatus pater maledixit, eo effectu, ut paulatim conſummaremur omnes: mortuiſque quatuor aliis, ſolus ego ſuperſtes eram, qui, ut divinam vindictam ſubterfugerem, ſtatum Religioſum amplexus ſum.

XXIII. Joannes Archiepiſcopus Aretinus in vita S. Zenobii Epiſcopi Florentini de divite quadam muliere, eaque vidua tradit, quod duos delicate admodum enutrierat filios, a quibus poſtmodum graviter percuſſa, hanc eis maledictionem imprecata eſt, ut ab omnibus agitarentur dæmonibus, moxque omnes ab infernalibus obſeſſi ſpiritibus, & furibundi ſe invicem tamquam canes rabidi dilacerare cœperunt, nec ullius iis, præterquam S. Zenobii, qui eos & matrem baptizavit, preces opitulatæ fuere.

Thomas Can. l. 2. apum. c. 9. n. 4. XXIV. Pater quidam multa cum induſtria & ſudore paupertatem in magnas commutarat divitias, unicum, quem habebat, filium nobili fœminæ deſponſavit, quæ formæ ſuæ raritate ita mariti animum devicit, ut faceret quodlibet ad libitum ſuum; ſoceri itaque pertæſa, maritum induxit, ut eum male tractans, vix vitæ neceſſaria ſubminiſtraret. Die igitur quadam a fame ſtimulatus, abiit, ut neceſſariam peteret vitæ ſuſtentationem: mulier itaque marcidas aliquot ei offerens fabas, ſicque abire juſſo ſenecione, ad ſuum ſe convertit maritum, cum dicto: Modo poſſumus comedere in pace; vade ad arcam, & accipe caponem coctum: & cum aperuit, mutatus capo in bubonem, qui ſubito ſaliens ad faciem ejus, ponebat duos pedes ad mentum, & duos ad frontem, & operuit totam faciem ejus, & non fuit medicus, qui ſciret eum amovere. Tandem venit quidam, qui fecit tenellas quaſdam, & dixit, quod cum amoveret; tunc bubo aſpexit eum tam terribili vultu, quod ille cecidit in terram, & amplius non audebat aliquid facere; & nullus fuit, qui ſciret apponere conſilium, ſed mala morte mortuus eſt. Thomas Cantipratanus diverſas aliquot addens circumſtantias differentem a prædicto caſum videtur inſinuare in hæc verba: Et erat illud ſupremi ſtuporis miraculum, ut, ſi quando monſtri illius pars aliqua tangebatur ac ſi percuteretur in corde, ita homo ſenſibiliter lædebatur. Conterritus itaque mirabiliter & contritus, adiit diœceſanum Epiſcopum, & cum omni dolore confeſſus, pro pœnitentia recepit ab illo, ut per omnes fines Normanniæ, & Galliæ civitates, revelata facie circuiret, & ubique narraret populis eventum rei ut per hoc exemplum ſumerent filii, honorare parentes, & diſcerent, quam periculoſum ſit & nocivum, vicem non rependere laboribus, quos ipſi parentes filiis impenderunt. Hunc hominem cum bubonis monſtro circumeuntem F. Joannes de Magno ponte, Ordinis Prædicatorum, ſicut per ipſum nobis relatum eſt, vidit in juventute Pariſiis palam referentem omnibus, & monſtrantem, quod pro inhonoratione parentum paſſus fuerat multis annis, & adhuc ſecundum Dei voluntatem pateretur. Subditque, ſe a fide dignis accepiſſe, dictum infelicem per aliquorum ſanctorum Dei ſervorum preces, ab illo monſtro liberatum fuiſſe.

XXV. Sanctus Bernardinus Senenſis hiſtoriam quamdam refert, quæ in civitate Bergomi accidit, de quodam patre, lucris & uſuris totaliter immerſo, ut filiis ſuis locupletem hæreditatem relinqueret: qui filios erga ſe irreverentes, & inobedientes ut vidit, in ſemetipſum reverſus, dixit: Ego animam meam propter ipſos contemno, qui in vita ſua erga me ſunt contumaces; experiri ſtatui, quomodo adjuturi ſint animam meam in caſu, quo morerer; ac proinde conjugi ſuæ ſecretum cordis ſui communicavit, quæ cum ei conſilii maritalis altum promiſiſſet ſilentium, pater ille ſe graviter infirmum eſſe finxit, & poſt quinque dies mulier domum egreſſa flens, & ejulans, filiis, patrem mortuum eſſe, dixit: Qui ſubito ubinam claves ærarii depoſitæ eſſent, anxie quæſiverunt, quibus mater maritum ſuum, priuſquam moreretur, ſerio ſibi præcepiſſe, dixit, ne claves illas in ullius alterius hominis manus conſignaret, eo quod pro conſcientia ſua exoneranda pecunias *S. Bern. l. c.*

a ſe

a ſe relictas pauperibus diſtribui vellet, eo quod per uſuras comparati fuiſſent. Quo audito, unus filiorum cum imperio, & arrogantia claves ſe habere velle reſpondit; mater autem ſe illas in pectore geſtare cum dixiſſet, ille violentas pectori manus intulit, cumque illa cum filio ſuo luctaretur, alter filius natu major cameram, in qua pater decumbebat, una cum aliis ingreſſus, nec tamen lectum, in quo pater jacebat, reſpiciens, ærarium, in quo pecunia depoſita erat, ferro violenter rapit: Tunc pater levato capite dixit! Quis rumor, o filii? cur tanto impetu matrem perturbatis veſtram, ecce vivo, & ſurgens ejecit filios de thalamo; & converſus ad ſe, vidit periculum animæ ſuæ, & confeſſus mala ablata reſtituit, & omnia pauperibus erogavit.

Rod. Sanzius p. 1. Hiſt. Hiſp. c. 14. XXVI. In hiſtoriis Hiſpaniarum de Alphonſo VI. legitur quod, cum Thereſiam matrem ſuam in vincula conjectam compedibus innexuiſſet, ipſa prophetando ei dixit: Quia vinculis crura mea ſtrinxiſti, Deum precor, ut ab hoſtibus capiaris, & crura tua fracta conſpicias; quæ omnia magno ejus infortunio de ipſo verificata fuerunt.

Manſi diſc. 15. n. 8. XXVII. S. Gregorius Turonenſis, utpote teſtis oculatus de Meroveo filio Chilperici Regis Franciæ refert, quod cum regnandi cupidus eſſet, atque a patre ſuo ob ſæpius inde natas turbulentias, detonſa coma in Monaſterium quoddam recluſus fuiſſet, is ab eodem fugiens, Turonas ad templum ſancti Martini confugit, ubi ab hiſtorico, qui hiſtoriam hanc ſcripſit receptus fuit; Meroveus autem de patre atque noverca multa crimina loquebatur, quæ cum ex parte vera eſſent, credo acceptum non fuiſſe Deo, ut hæc per filium divulgarentur, ſicut ex ſequentibus cognovi. Quadam enim die ad convivium accitus, dum pariter ſederemus, ſuppliciter petiit aliqua ad inſtructionem animæ legi: ego vero reſerato Salomonis libro verſiculum, qui primus occurrit, arripui, qui hæc continebat: *Oculus qui reſpexerit adverſus Patrem effodiant eum corvi de convallibus*; illo quoque non intelligente, conſiderans hujus verſiculum a Domino præparatum: in eo namque adimpletum fuit hoc a Sapiente comminatum ſupplicium, quia a patre Chilperico excæcatus, & vita privatus fuit; Pater quoque, qui illum excæcaverat, a Fredegunde uxore ſua morte violenta fuit ſublatus.

S. Bern. t. 3. ſ. 17. in dom. 2. Quadr. n. 3. c. 1. XXVIII. S. Bernardinus Senen. refert, in Catalonia, in civitate, quæ Sui appellatur, & Valentiæ vicina exiſtit, juvenem quemdam octodecim annorum patri ſuo inobedientem, facinoroſum factum fuiſſe latronem, atque a juſtitia apprehenſum in furcam fuiſſe adactum; eo autem ex patibulo pendente mirum hoc ſucceſſit prodigium. Adhuc in patibulo pendente, cum eſſet omnino imberbis, vidente ac mirante cuncto populo paulatim emittit barbam, mutat faciem, capilli capitis pendent, gradatim ſeneſcens uſque ad decrepitam ſenectutem, & quaſi nonaginta annorum ætatem oſtendens, cuncto populo admirabilis factus. Occurrit ad miraculum Epiſcopus cum univerſo Clero, & cuncto quaſi civitatis populo, ſtupent omnes, ignorant myſterium, expectant eis revelari ſecretum, ſurgit in loco eminenti Epiſcopus doctus, manuque ſilentium indicens turbæ ait: Viri fratres, & filii mei dilecti, noſtis juvenem hunc, qua culpa, qua vita, qua etiam ætate interiit, conſpicite eum nunc ætate ſenem decrepitum atque canum, ut intelligatis hoc patens judicium Dei, quod huic diu victuro, a Deo miſericorditer, per ſua crimina, & parentum inobedientiam, abbreviata eſt vita.

Manſi diſc. 18. n. 4. XXIX. Mater quædam filiæ inobedienti 8. annorum aſſueverat maledicere, eique imprecari, ut a lupis devoraretur. Anno itaque 1592. in feſto Corporis Domini, dum omnes domeſtici reliqui ad Miſſam audiendam ſe contuliſſent in Eccleſiam, ſolam in domo ſuperſtitem filiam invaſit diſcerpſitque lupus, cujus partem ſuis vicinis detulit catulis, reperto poſtmodum puellæ capite in ſpecu lupina.

Filiorum bene educatorum obſervantia erga Parentes.

Stapleton. in Anglia. XXX. Thomas Morus, Magnus Angliæ Cancellarius, qui pro fidei Catholicæ defenſione Martyr occubuit, adeo erga genitores ſuos venerabundus extitit, ut etiam in ſublimi illa dignitate conſtitutus, non dedignaretur, etiam conjugatus, & provecta ætate conſpicuus, patris benedictionem quotidie poſtulare.

S. Hier. in Ep. Paulæ. XXXI. Euſtochius ita matri ſemper adhæſit, & ejus obedivit imperiis, ut numquam abſque ea cubaret, numquam procederet, numquam cibum caperet, ne unicum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ; ſed & paternam & maternam ſubſtantiolam a matre diſtribui pauperibus lætaretur, & pietatem in parantes, hæreditatem maximam & divitias crederet.

Fulgoſ. l. 5. c. 4. XXXII. Fulgoſus refert de quodam aurificis Toletani filio, quod, cum pater ejus ob falſam ſuſpicionem ad patibulum condemnatus fuiſſet, filius autem patris innocentiam juſtificare non potuiſſet, omnibus viribus poſſibilibus judicem eo inclinare ſtuduerit, ut patris loco ignominioſam mortem ſubiret, quod & obtinuit, ſicque honoris & reverentiæ paternæ victimam mortuus fuit.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Qualitas.

Ælian. l. 13. Var. hiſt. c. 2. I. ÆLianus lacrymoſam integræ cujuſdam familiæ, quam in barathrum mortis & deſperationem, malum cujuſdam unius patris exemplum præcipitarat, hanc ſcribit tragœdiam. Macarius Jovis impii Sacerdos & ipſe impiiſſimus proditoriam mortem cuidam intulit homini, qui in certo templi angulo dives quoddam occuluerat depoſitum; mortuum itaque in eodem ſitu ſublatis pecuniis ſepelivit. Duo filii, qui iniqui ſacrificii illius fuerant ſpectatores, in abſentia patris eum imitaturi, ad altare acceſſerunt; Ardente itaque igne junior cervicem porrexit, ma-

jorque gladio forte fortuito invento juniori caput ſuccidit, quo ſpectaculo atteritis domeſticis accurrit mater, quæ filii morti ingemiſcens, titione ardenti ex altari ſublato fratricidam peremit; quæ nuncia intelligens Macarius furibundus advolat, haſtaque arrepta trucidat conjugem, qui, rumore divulgato, captus, crimenque confeſſus, & ipſe ad mortem condemnatus fuit.

Manſi diſc. 6. n. 8. II. Lycurgus Lacedæmonum legislator, legibus Reipublicæ promulgandis animo intentus, Lacedæmonibus, quanti referat juventutem a primis annis virtuoſe educare, perſuadere volens, duos enutrivit caniculæ catulos ab eadem matre eodem tempore progenitos, quorum unum in domo ſua laute cibavit, alterum vero venationi adaptare volens, campos ſemper oberrare fecit; tandem vero utrumque in conſpectum populi & Magiſtratus adducens, ex una parte cibos appoſuit lautos, ex alia vero vivum collocavit leporem; moxque is, qui prædæ capiendæ aſſuefactus fuerat, leporem ſolutum videns, eumdem relictis cibis delicatis ſtrenue eſt inſecutus; alter vero ad cibos præparatos advolavit; tuncque ſapiens hic legislator populo dixit; Duo hæc animalia ab una eademque matre, uno eodemque partu ſunt progenita, & tamen magnam in illis conſpicitis differentiam, cujus cauſa eſt diverſa utriuſque educatio, quam ſunt ſortita; moxque inde occaſionem ſumpſit firmiter eorum animis imprimendi, quanti referat bona filiorum educatio, qui tametſi ſint unius ejuſdemque arboris rami; attamen bonus vel malus eorum exitus & eventus, a bona vel mala educatione dependeat; ſiquidem totius reliquæ vitæ mores ab iis, qui in primis annis comparati fuerunt, ſemper derivantur.

Plutarch. apud Lacedæmon. III. Plutarchus apud Lacedæmones duos fratres fuiſſe ſcribit, qui, cum inter ſe litigarent, tandem cauſa in judicium deducta, ambo ab omni fuerunt reatu abſoluti: E contra vero punitus pater, eo quod authoritate, diſciplina, bonoque exemplo, filiorum diſcordiam non præveniſſet.

Plutarch. IV. Cornelia Gracchi mater, cum Campana mulier ornamenta ſua pretioſiſſima illi oſtenderet, traxit eam ſermone, donec liberi e ſcholis redirent, & tum iis oſtenſis, hæc, ait ornamenta ſunt mea, ſignificans, nihil præferendum filiorum educationi.

Anonym. V. Alexander Magnus fatebatur, ſe plus Ariſtoteli Præceptori, quam Philippo parenti, obligatum eſſe, quod ab hoc eſſe dumtaxat, ab illo bene vivere accepiſſet.

Engelgr. p. 2. Luc. Evang. in Dom. poſt Paſch. VI. Cum Reſpublica Athenienſis graviſſimis vitiis ſcateret, & ideo Senatus conſilium iniret, qua ratione priſtino vigori reſtitui poſſet; quidam putridum pomum in medium portulit, dixitque, illi Rempublicam ſimilem eſſe: ſed tamen, ſicuti ex granis hujus pomi terræ mandatis frugiferæ plantæ excreſcere poſſunt; ita non minorem fructum in Republica ſperandum, ſi juventus velut ſemen e terra enatum ſingulari ſolertia excolatur.

Filiorum reverentia erga Parentes.

VII. Author quidam, qui Indiarum Hiſtoria conſcripſit, inviolabilem populorum illius regionis conſuetudinem eſſe dicit, quod patris, matriſque exequias integro triennio continuare ſoleant; cujus hanc aſſignat rationem: ut ſuis parentibus, qui primæ ætatis triennio eos ulnis geſtaverant, tantoque labore educaverant, vicem rependant. *Trigaut. in exped. Sin. l. 1. c. 7.*

VIII. Idem Author ſcribit, quod filii ſæpe parentum ſuorum cadavera diuturno tempore domi conſervent, eaque certo quodam traſparenti bitumine aſpergere ſoleant, ne eadem cadavera malum de ſe ſpirent odorem, interea vero quotidie cibum & potum ipſis offerant, haud ſecus, ac ſi viverent. *Ibid.*

IX. Admiratione digniſſima eſt compaſſio filiæ illius erga matrem captivam; cum enim illa a præfecto carceris cibum matri deferri prohiberetur, illa cibi loco, porrectis matri uberibus ſuis, lac ei ſuum propinavit: Deprehenſa eſt uberibus alens eam, quo miraculo matris ſalus donata pietati eſt, ambæque perpetuis alimentis; & locus ille eidem conſecratus Deæ templo Pietatis, extructa in illius carceris ſede, ubi nunc Marcelli Theatrum eſt. *S. Ambr. l. 5. hex. c. 87.*

Exempla Brutorum.

X. Caſſiodorus, ad noſtram confuſionem; libro ſecundo Epiſtolarum ſuarum de ciconiis ita ſcribit: cum parentes earum pennas ſenio cogente laxaverunt, nec ad proprios cibos idonei poſſint inveniri, plumiis ſuis genitorum membra foventes, eſcis corpora laſſa reficiunt, & pia viciſſitudine juvenes reddunt, quod a parentibus parvuli ſuſceperunt. *Caſſiod. l. 2. epiſt.*

XI. Plutarchus de Iconibus ſcribit, quod juniores prædam ſuam dividant cum ſenioribus. Plinius ſimiliter inquit: Glires genitores ſuos feſſos ſenecta, inſigni alunt pietate. *Plutarch. de ſolert. animal.*

XII. In hiſtoria quadam antiqua pariter legimus, quod conflagrante fere toto Delphio Batavorum oppido, ciconiæ proles ſuas adhuc implumes ab incendio protegentes aliis contexerint, roſtro detulerint, ac pedibus, ut eriperent; & ne officium intermitterent paternum, numquam deſeruerint, quin potius mortem cum illis ſuſtinuiſſe propalam viſæ ſint. *Manſi diſc. 11. n. 4.*

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut agri non omnes fructiferi ſunt, qui coluntur; ita non omnes animi eumdem ex cultura fructum ferunt. *Plutarch. moral.*

II. Sicut gypſo madido celerrime utendum quod celerrime ſiccetur; ita ſtatim fingenda litteris ac moribus ætas rudis, prius quam durior facta non admittat fingentis manum. *Joſephus Lang. in Polyanth. V. eod.*

III. Sicut terræ non quæcumque ſemina injicimus, ſed quæ utilem dumtaxat fructum promittunt; ita neque pueros diſciplinis licet fallere, quæ tantum decorem afferunt, ſed quæ conducunt, & vitam potius, quam linguam formant, & erudiunt. *Ibid. V. Inſtitut.*

IV.

Ibid. V. Educat.

IV. Sicut rami & ſurculi natura parvi & tortuoſi, numquam redigi ad rigorem poſſunt, quamvis manu tractentur, & emolliantur, ſed ad naturalem ſtatim parvitatem recurrunt: ſic ii, qui parum honeſte nati & educati ſunt, continuo ad humum ſpectant, hoc eſt, viliſſima miniſteria adamant, nec in ſublime animos attollunt, nec recti umquam, nec liberi ſunt.

S. Aug. l. 4. ex 14. vet. teſt.

V. Sicut arbor ſemper ejuſdem qualitatis fructus producere continuat, cujus producendi virtutem a principio, priuſquam alteri inſita fuit, in ſe habuit; nec umquam ab illis degenerat; Eodem quoque modo homo in iiſdem moribus, indole & conſuetudinibus, quibus a principio aſſuevit, in totius reliquæ vitæ decurſu ſemper continuat S. Aug. Eſt nativitas quaſi arbor, quæ inſeritur; quæ ſi bono ſurculo inſeritur melior fiet; ſi malo, deterior: Ita & nativitas, ſi bona accedat doctrina, bonos faciet fructus; ſi mala, malos.

Anſelmus apud Surium 22. April.

VI. Sicut artifex quatenus formam aptam ex lamina aptet, nunc eam ſuo inſtrumento lenit premit & percutit, nunc diſcreto levamine lenius lævat, & format, ſic & vos, ſi pueros veſtros cupitis ornatis moribus eſſe, neceſſe eſt, ut cum depreſſionibus verborum impendatis eis paternæ pietatis, & manſuetudinis levamen, atque ſubſidium.

Neceſſitas.

S. Hieron. ad Gaudi.

VII. Sicut aqua in areola digitum ſequitur præcedentem; ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis eſt, & quocumque duxeris, trahitur.

Plutarch. Puer. de educ.

VIII. Sicut in agrorum cultura bonam in primis terram eſſe oportet, tum ſerendi & colendi terram peritum agricolam, deinde optima ſemina: Eodem modo loco terræ naturæ, locoque agricolæ præceptor, & loco ſeminum inſtitutio bona eſſe oportet, ut probe pueri educentur.

S. Anſelma l. c.

IX. Sicut ſi cera nimis dura, vel mollis fuerit, ſigillo impreſſo, ejus figuram in ſe nequaquam ad plenum recipit: Si vero, ex utriſque, duritia ſcilicet atque mollitie diſerete habens ſigillo imprimitur, tunc forma ſigilli omnino perſpicua & integra redditur; ſic eſt in ætatibus hominum. Videas hominem in ætate hujus ſæculi, ab infantia uſque ad profundam ſenectutem converſatum, ſola terrena ſapientem, & in his penitus obduratum, cum hoc age de ſpiritualibus, hunc cæleſtia ſecreta doce rimari, & peſpicies eum, nec quid velis quidem poſſe videre: nec mirum, indurata cera eſt, in iſtis ætatem non trivit, aliena ab iſtis ſequi didicit: e contrario conſideres puerum ætate ac ſcientia tenerum, nec bonum, nec malum diſcernare valentem, nec te quidem intelligere de hujuſmodi differentem; nimirum mollis cera eſt, & quaſi liquens, nec imaginem ſigilli quoquo modo recipiens, Medius horum adoleſcens & juvenis eſt, ex teneritudina atque duritia congrue temperatur: Si hunc inſtruxeris, ad quæ voles, informare valebis: quod ipſe animadvertens, juvenibus majori ſolicitudine invigila, procurans in eis vitiorum germina exſtirpare.

S. Clem. Alex. l. pæd. c. 6.

X. Sicut lac, quod a nutricis ubere ſugimus, eſt illud, unde hæc noſtra corpulentia componitur, dum ſcilicet ejus ſubſtantia, in oſſa infantis, medullas, venas, arterias, omniaque alia membra diſtribuitur; ita idem de hominis pueritia aſſerere poſſumus; omnes enim hominis inclinationes, mores, virtutes omniaque alia bona, quæ in totius vitæ decurſu habemus, fructus ſunt bonæ diſciplinæ & educationis, qua homo in adoleſcentia ſua coercetur.

Manſi diſc. 6. n. 6.

XI. Sicut ferarum quævis ſuam ſemitam ſibi propriam aperit, ac per eamdem ſemper in ſua vivaria aut ſpeluncas ſine errore aliquo it reditque; ita perraro priori dimiſſa, aliam ſibi aut ipſa referet, aut ab alia jam tritam carpat, ex quo demum fit, ut fere aſſidua ejuſdem ſemitæ repetitione, ſui notas & odorem in ipſa relinquat, per quas ſagacitas canum eaſdem perſequitur, & aſſequitur. Ergo hac in re non diſſimile hominum ingenium, ſinguli ab initio propriam ſibi ſemitam aut vivendi rationem uſurpant; & ab ea deinceps nullis dehortationibus arceri, & in aliam induci poſſunt.

Ibid. n. 1.

XII. Sicut quod in tenera ætate in oſſa ingreditur, & ſimul cum oſſibus creſcit, tandem induratur, & una eademque res cum illis efficitur; ita pariter vitia, & mali mores in juventute acquiſiti adeo firmiter in nobis radicantur, ut ad ultimam uſque ætatem inſeparabiliter nos comitentur.

Idem diſc. 9. n. 1.

XIII. Sicut arbores & plantæ cum e terra naſcuntur, per ſe ſylveſtres ſunt, nec fructus bonos producunt, quibus hortulanus ſurculos inſerit fœcundos, eas potat, & prout opus fuerit, amputando, hinc inde ramos præſcindit; ita homo, qui arbori a Pſalmiſta aſſimilatur, dum ait: *Lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, ut fructum faciat*, ignemque inferni inextingulbilem evadat, neceſſe eſt, ut, dum parvulus & tener eſt, amputetur, & inutiles rami præſcindantur, ſurculi boni inſerantur ſalutarium dogmatum, & diſciplinarum, idque quamdiu in eo durat ætas immaturior, tunc enim doctrinas ſibi traditam facilius apprehendit, tenaciterque retinet per reliquum vitæ.

Plutarc. in moral.

XIV. Sicut nulla eſt arbor, quæ non ſterileſcat, ac tortuoſa fiat, ſi cultura deſit; ita nullum tam felix eſt ingenium, quod non degeneret citra rectam educationem.

Ibid.

XV. Sicut nullus equus recte ſeſſori paret, niſi arte domitus; ita nullum ingenium non ferox, niſi præceptis cicuretur & educatione.

Ibid.

XVI. Sicut molli materiæ facile ſigillum imprimitur, duræ non item; ita puerorum ingenia, dum mollia ſunt, excoli debent; ſin autem ætate indureſcant, vix recipient diſciplinam.

Ibid.

XVII. Sicut ager, niſi colatur, non ſolum infrugifer manet, ſed etiam ſilveſtria germina producit, ita adoleſcentia rationis capax, niſi præceptis honeſtis exerceatur, non ſolum non evadat bona, ſed etiam ad multa vitia deflectet.

Tridore. ... apophe.

XVIII. Sicut neque terra, quæ media æſtate obduruit, neque quæ hyemis rigorem ſen-

Digitized by Google

ſit, ſed quæ incunte vere aperitur, & adhuc molleſcit, ſemen utiliter excipit; ita prima pueritia ad præceptiones imbibendas maxime idonea, atque ideo ſedulo excolenda eſt.

Ibid. XIX. Sicut terra, licet ſemel culta ſit, iterum tameo ſuapte natura exhorreſcit, niſi iterum aratrum admoveatur, ac ſemeo immittatur; ita licet pueri a teneris unguiculis probe inſtituti ſint, vitia tamen mox reppulant, niſi crebra admonitio & excitatio ad virtutem accendat.

Utilitas.

Plutarc. in moral. XX. Sicut nulla tam fera eſt bellua, quæ non manſueſcat cura; ita nullum tam agreſte eſt ingenium; quod inſtitutiooe non miteſcat.

P.ialus l. 8. c. 36. XXI. Sicut urſus informes gignit catulos, & lambendo format; ita rudem ingenii fœtum diutina cura expoliri coovenit.

Idem l. 17. c. 14. XXII. Sicut arbor per ſe infrugifera, tamen inſitione diſcit ferre fructus; ita pravum ingenium inſtitutione ad bonam frugem reduci poteſt.

Idem l. 18. c. 16. XXIII. Sicut fœnum Græcum, quo pejus tractatur, hoc provenit melius; ita liberi quidam, quanto habueris indulgentius, tanto minus proficiuot: neglecti vero & vexati, in viros inſignes evadunt.

Manſi di. ſc. 8. n. 3. XXIV. Sicut ſi amicum præcipitem pede apprehenderes eumque vulnerares, ita tamen ut a diſcrimioe præſeotiſſimo ipſum eriperes; quidquid foret de plaga, iogens certe illi beneficium præſtitiſſes, ſcilicet vitæ; ita & in præſenti aſſerere licet, quod, licet pater virgam diſciplinæ infligat filio, in vitiorum, & ſcandalorum barathrum rueoti, nihilominus inſignia edat amoris & beneficii paterni indicia, dum filium hoc modo a præcepitio ereptum, in ſecuro conſtituit corporalis, & ſpiritualis ſalutis ſtatu.

Paulus de Pal. in c. 30. Eccl. XXV. Sicut qui in agro & vinea ſua diligentem operam collocat, evadit pauperiem; ita ſi in filio tuo operam navaris ſtrenuam, filium a turpitudine liberas.

Jucunditas.

Politian. l. 6. ep. XXVI. Sicut agricola vehementer exultat, generoſos fœtus ex arbore legens, quam ſuis quondam manibus conſeverat, ac multa cura coluerat; ita præceptores ac parentes merito gaudebunt, ſi mores intueantur eorum, quos a prima pueritia beoe, feliciterque formaverunt.

Damnum malæ educationis.

Hugo Card. in c. 30. Ecc. XXVII. Sicut equus indomitus evadit durus, & in præcipitium vadit, & ſe & ſeſſorem interficit; ſic filius indiſciplinatus in peccatum ruit, & ſe & animam ſuam duplici morte occidit.

Paulus de Palat. l. c. XXVIII. Sicut qui avide rem acidam edunt, tuoc quidem gaudent, poſtea vero ſentiunt dentium ſtuporem; ita ſi filio corrideas, tunc quidem ridebis, ſed riſum lues poſtea dolore.

Plutarc. l. c. XXIX. Sicut ſimiæ, dum catulis ſuis ablandiuntur, eoſque etiamnum teneros inter brachia ſua fortiter ſtringunt, ſuffocant eoſdem; ita multi homines per blanditias, & nimiam benevolentiam, filios educant petulantes, & Dei inimicos, atque a bona diſciplina, probiſque moribus averſos & alienos.

§. VI. MOTIVA.

D. Chryſ. ho. 59. in Gen. I. NEceſſitas; de qua ſic loquitur S. Chryſoſtomus: Illud autem veſtram charitatem rogaverimus, ut & vos virtutis curam geratis, & continentiam liberos veſtros doceatis. Hinc eoim, ut ita dicam, omoia mala naſcuntur. Conſuetudo enim malitiæ proceſſu temporis invaleſcens, tantum facit malum, ut poſtea oon poſſit aliqua vinci admonitiooe, & cum ſemel a malitia fuerunt occupati, quaſi in captivitatem eſſent abducti, quocumque diabolus juſſerit, euot. Hinc & Plato dixit: Optima quæque ſive naturæ ſive fortunæ munera, ſi negligenter culta fuerint, io peſſima tandem evadunt.

Paulus de Pal. in c. 30. Eccl. II. *Utilitas*; quia pater bonus mortuus in filio vivit, quia filius patris mores gerit, & ingenium; & ſi caro patris mortua ſit, ſpiritus ejus in filio vivere videtur. Cui ſimillimum in ſenſum, verbis licet diverſis, Hugo *Hugo Card. ib.* Card. ſubſcribit, inquiens: Quaſi non eſt mortuus, quia vivit in filio doctrina ejus, & converſatio, ſimilem enim ſibi reliquit poſt ſe, qui eum factis repræſentat. Quod etiam confirmans S. Ambroſius, in morte Theodoſii Imperatoris ſic locutus eſt: Ergo tantus Imperator receſſit a nobis, ſed non totus receſſit; reliquit enim liberos ſuos; in quibus eum debemus agnoſcere, & in quibus eum cernimus, tenemus.

D. Chryſ. ſerm. 12. III. *Æquitas*; quia quotidiana nos experientia docet, quod granum frumenti ad fructificandum longo tempore indigeat, alia vero ſemina non item; unde colligitur, quod ad ſuffocandum ſemen bonum, ne fructum reddat, tanta celeritas minime neceſſaria fuerit; cur igitur diabolus tam repente zizaoiis ſuperſeminandis dat operam? ſed in promptu eſt reſponſio, quia omnia in figura contingebant: Diabolus enim ſemper, ut inquit D. Chryſologus, hunc ſtylum ſervat, quod primordia boni pulſat, ſancta in ipſo ortu feſtinat extinguere, ſciens, quod ea ſubvertere fundata non poſſit. In ætate igitur tenerrima diabolus mala inſtillare dogmata nititur, & impedire, ne bonum ſemen, id eſt, bona educatio in primis vitæ annis radices agat, quia in his tam virtus, quam vitium, facilius addiſcitur, & retinetur. Seneca ætatem maturam & teneram inter ſe comparans ait: Grandior ætas dura & intractabilis non poteſt reformari, tenera fingitur.

S. Chryſ. ſerm. 1. hom. 69. IV. *Jucunditas*, quam D. Chryſoſtomus indicavit, dicens: Nam ſi jucundum eſt videre arborem, quæ habet novam plantam e radice ſua exſurgentem; multo magis jucundum eſt videre hominem omni olea amœniorem a radice ſua filium habere aſtantem, quaſi oovam plantam.

V. *Da-*

Digitized by Google

[S. Bern. to. 4. ſ. 12. par. 2. in Dom. 2. quadr.] V. *Damnum malæ educationis*; nam, ut bene advertit S. Bernardinus, quando filius non timet Deum, neque cognoſcit, neque amat, non expectet pater, quod ſit gratus verſus ſe, quia qui non curat de Deo, qui pater eſt omnium, multo minus curabit de patre terreno.

§. VIII. MEDIA.

[Trivver. in apph.] I. GRatiæ *divinæ imploratio*: ut enim, licet agricola aret, & ſeminet agrum, nihil tamen efficiet, niſi ſolis influxus accedat; ita, niſi Deus per gratiæ ſuæ radios cooperetur, omnis inſtitutio fruſtranea erit.

[Boet. de ſchol. & diſcipl.] II. *Recta inſtituendi diſpoſitio*, quæ juxta Boetium in tribus conſiſtit, in attentione, benevolentia, & docilitate, ut ſcilicet ſit docilis, ingenio attentus exercitio, benevolus animo. Hinc & illi, qui equos inſtruere volunt, ante omnia recte fræno parere docent.

[S. Greg. l. 20. mor.] III. *Inſtituentis diſcreta directio*; nam, ut ſapienter advertit S. Gregorius, miſcenda eſt lenitas cum ſeveritate, & faciendum ex utraque quoddam temperamentum, ut nec multa aſperitate exulcerentur ſubditi, nec nimia lenitate ſolvantur. Hinc olim in arca cum tabulis legem comprehendentibus manna & virga ſimul poſita fuerant.

[Plutarc. in moral.] IV. *Vigilans cuſtodia in removendis impedimentis*; ut enim agricolæ vallos apponunt arbuſculis, quo ſecurius creſcant; ita qui alios inſtituit, ſua cuſtodia & vigilantia eos vallare debet.

V. *Exemplum parentum, aut moderatorum*; nam ſicut omnis arbor bona bonum fructum facit, ita parentis vitium eſt filiorum exitium; ſicut in arboribus vitium ſeminis totius arboris vitium eſt. Hinc & Plutarchus prudenter pronunciavit: Ante omnia decet genitores numquam titubando, ſed omnia rite agendo, illuſtre liberis ſemetipſos exemplum proponere, quo ipſorum vitam ſicut ſpeculum reſpicientes a turpibus factis & dictis deterreantur. [D. Chryſ. log. ſer. 133.] Unde &, juxta notam fabulam, interrogatus cancer, quare ſic retrorſum iret? reſpondit, quod ſic a patre didicerit?

§. IX. ASCETICA.

I. IN primis noſſe debet Aſceta, *in quo conſiſtat bona educatio*; quod inprimis indicat Salvianus ſuper illa Pſalm. 77. verba: *Quanta mandavit patribus noſtris*; ſic diſcurrens: Videtis, quas parari opes a parentibus filiis Deus jubeat, non pecuniarios theſauros, nec graves metallo aureo ſaccos, non ſuperbas, ac præeminentes excelſis urbibus domos, non fundos interminabiles; Non hæc Deus præcipit, pauca ſunt, quæ mandat, ſed ſalutaria: Scripto brevia, ſed beatitudine ſempiterna, ut ponant in Deo ſpem ſuam, & mandata ejus exquirant: cum vero Deus vivorum ſit, non mortuorum, recte illa parari filiis juſſit, per quæ æternum non morerentur. Clarius vero S. Iſidorus Peluſiota: Qui liberis ſuis, ait, adhuc in tenera ætate, primum quidem verum de Dei excellentia, atque providentia ſenſum, deinde virtutem, moreſque probos inſerunt, hi cum non modo parentum, ſed & optimorum magiſtrorum munere fungantur, a Deo mercedem accipient. Cornelius a Lapide in illa verba: *Erudi illos, & curva &c.* ſic loquitur: Vox *erudi*, ſpectat proprie ad intellectum; vox *curva*, ad affectum; uterque enim dirigendus eſt, & conformandus in pueris & juvenibus, ne vel indociles maneant, vel inflexibiles. Pueris enim ingenita eſt in intellectu ignorantia, hæc tollenda eruditione; in affectu ſuperbia & concupiſcentia, hæc curvanda & caſtiganda ſunt mortificatione. Alia verſio, loco, *curva illos*, legit *cervices eorum domes*. [Cornel. a Lap. in c. 7. 25. Ec. cl.]

II. Secundo noſſe debet *modum educandi*; quem egregie S. Thomas indicavit dicens: Notandum, quod alius eſt principatus patris ad filium, & domini ad ſervum; quia dominus utitur ſervo ſuo ad utilitatem propriam, ſed pater utitur filio ad utilitatem filii, & ideo neceſſe eſt, quod patres inſtruant filios propter utilitatem ipſorum, non tamen nimis arcendo, aut ſubjiciendo; & ideo dicitur Coloſſ. 3. Patres nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut ſcilicet non puſillo animo fiant, quia talis provocatio non animat ad bonum. Eſt autem provocare ad iracundiam, quando cum eis non agunt ea, qua decet, moderatione, vel cum ſe eis duros, vel inexorabiles præſtant; aut cum ſervorum officia eis imperant, aut gravius, quam par ſit, puniunt, & inde alienationem & iræ vindictam, & odium concipiunt contra parentes. S. Bernardinus textum illum adducens Proverbiorum: *Qui parcit virgæ, odit filium*, ait: Et ne credant, quod ſemper flagello utendum ſit, aperte ſubjungit dicens: Qui autem diligit illum, inſtanter erudit; nec ait: Inſtanter flagellat, & percutit, eo quod plus ſunt filii erudiendi, quam verberibus flagellandi. Quis umquam filiorum ſeverius caſtigari promeruit, quam ille prodigus, contumax, & rebellis, qui totum ſuum patrimonium cum meretricibus dilapidarat? & tamen S. Chryſologus ſuper illa verba: Cecidit ſuper collum ejus, inquit: Sic pater judicat, ſic emendat, ſic peccanti filio dat oſcula, non flagella, delicta non videt vis amoris, & ideo pater peccata filii redemit oſculo, clauſit amplexu: non minando illum recepit, ſed cum canticis & ſymphoniis; ſi enim pater ipſum deſperationi proximum vultu ſevero a ſe rejeciſſet, ſi rigore adverſus illum uſus fuiſſet, utique numquam illum lucratus fuiſſet. [S. Th. in c. 4. Epi.] [Salmer. to. 4. d. 14.] [S. Bern. t. 1. ſ. 40. ar. 1. c. 1.]

III. Tertio noſſe debet, *quæ ſit radix malæ educationis*, quam S. Chryſoſtomus ſequentibus verbis indicat: Itaque nulla alia ex ratione, perverſi ut fiant liberi, contigit, niſi quod eorum patres circa vitæ præſentis commoda æquo amplius incumbunt, & fere dixerim, inſaniunt; cum enim illa ſolummodo inquirunt, nihilque illis præferendum cenſent, & ſuam pariter & liberorum animam negligere coguntur. Hos ergo patres (quod nemo tamen me commodius dicere, quam verius exiſtimet) parricidis ipſis immaniores, ſceleratioreſque dixerim, illi enim corpus ab ani- [S. Chryſ. to. 6. h. ...]

anima ſeparant, iſti & animam & corpus æternis ignibus tradunt.

ſ. Thom. 2. 2. qu. 122. a. 5.

IV. Quarto noſſe debet, *cur parentes primum inter proximos locum obtineant*, id quod S. Thomas clare oſtendit dicens: Inter proximos maxime obligamur parentibus, & ideo immediate poſt præcepta ordinantia nos in Deum ponitur præceptum nos ordinari ad parentes, qui ſunt particulare principium noſtri Eſſe, ſicut Deus eſt univerſale principium, & ſic eſt quædam affinitas hujus præcepti ad præcepta primæ tabulæ. Quale vero in ſpecie ſit debitum filiorum, explicat S. Bernardinus Senenſis dicens: Quamvis filius accipiat Eſſe corporale a patre, efficitur tamen ex hoc in debito duplici, quia illud corporale, quod accipitur, eſt de corpore patris ſumptum, & transfuſum virtute animæ, & operatione; ideo filius efficitur debitor honoris patris, tum ratione corporis paterni, tum ratione animæ, quia animam & corpus concurrunt in patre, ut ſit principium filii; hinc ratione corporis paterni eſt debitum ſuſtentationis propriæ, ratione animæ debitum reverentiæ. Quod vero præmium ſperare poſſint ex tali reverentia, indicavit S. Bernardinus, verba illa (*ut bene ſit tibi*) explicans, dum ait: In quo promittitur proſperitas ad bene eſſe: ſeptem namque concupiſcunt homines ad eorum eſſe, & bene eſſe, quæ maxime in additione Deuteronomii comprehenduntur, quæ ſunt ſeptem præmia ſeu felicitates. Prima, longa vita. Secunda, ſubſtantia multa. Tertia, pulchra familia. Quarta, odorifera fama. Quinta, benedictio paterna. Sexta, divina gratia. Septima, æterna gloria. Sed & S. Bonaventura idem præmium explicans: Honoranti, inquit, patrem honore reverentiæ debetur vita glorioſa ſive honorifica; honoranti patrem honore obedientiæ, debetur vita jucunda; honoranti patrem honore beneficientiæ, conceditur vita opulenta.

ſ. Bern. t. 2. S. in fer. 4. poſt Dom. 3. quad n. 2. — *Idem t. 2. S. 17. in Dom. 3. Quad.* — *ſ. Bon. S. decalo. præc.*

Gloſſa in c. 33. Deut.

V. Quinto noſſe debet, *quouſque parentibus ſit obediendum*; id quod breviter Gloſſa indicat, dicens: Debemus copulam terrenæ cognationis agnoſcere, ſed ſi curſum mentis præpedit, ignorare, ut affectus mentis viſcera repleat, ſed a ſpirituali propoſito non avertat. Et S. Ambroſius: Quod occidi fecit a proximis proximos Moyſes, filios a parentibus, præceptum evidens, quia præferenda eſt religio neceſſitudini, pietas propinquitati; ea eſt enim vera pietas, quæ præponit divina humanis. Immo S. Hieronymus ulterius progreſſus: Si pater, inquit, in limine jaceat; ſi mater ubera, quibus te lactavit, oſtendat, per calcatum perge patrem, per calcatam perge matrem, & ad vexillum Crucis evola: ſolum enim genus pietatis eſt in hoc, eſſe crudelem, & merito, quia retrahere a Religione nihil eſt aliud, quam Chriſtum in pectore alterius occidere, Chriſto ſe opponere, ſpargere, & diſſipare, quæ Chriſtus collegit.

ſ. Ambr. Gloſſ. — *ſ. Hier. in epiſt. 1. ad Heliod.*

Senec. Ep. 16.

VI. Noſſe debet, *a moribus inſtitutionem incipiendam*; uti jam olim monuit Seneca, dicens: Mores primum, mox ſapientiam diſce, quæ ſine moribus male diſcitur.

VII. Noſſe debet, *quæ maxime utilia ſint futura illi, quem inſtituendum ſuſcepit*; ut enim nec terræ ſemina quæcumque injicimus, ſed quorum capacem novimus; ita ipſa quoque inſtitutio capacitati & fini inſtituendi accommodanda eſt.

Plutarch. in moral.

VIII. Noſſe debet, *ex plurimis doctrinis optimas ſeligendas & inculcandas*; uti jam olim ſapienter monuit Plutarchus, dicens: Ut plures urbes præternavigaſſe pulchrum eſt, ſed expedit unam incolere optimam; ita quam plurima ſunt cognoſcenda, ſequenda, retinendaque optima.

Jac. 5. v. 7.

IX. Noſſe debet, *non mox ceſſandum a cultura, ſi fructum non ſequi advertat*, ſed potius agricolarum exemplum ob oculos habeat, de quibus S. Jacobus dixit. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & ſerotinum.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Prov. 10. v. 17.

I. Ex occaſione thematis: *Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui autem increpationes reliquit, errat:* poteſt oſtendi, quomodo parentes liberos ſuos recte educare, triplicemque vitam dare debeant. 1. *Naturalem*: ita ut eamdem etiam per convenientem neceſſariorum ſubminiſtrationem conſervent. 2. *Civilem*: ut bonis artibus & moribus imbuant, 3. *Spiritualem:* ut declinare a malo, & bonum facere, reliquaque boni Chriſtiani officia recte præſtare diſcant. Quæ omnia ex hactenus dictis facile fuſius explicari poſſunt. Videri etiam poteſt Faber conc. 8. in Dom. 20. poſt Pent. n. 4.

Matt. 25. v. 15.

II. Ex occaſione thematis: *Uni dedit quinque talenta*: poteſt oſtendere Concionator, quomodo parentes Nicolai eſſe debeant, & quinque dona offerre, per quæ officia ad bonam educationem neceſſaria indicentur. Et 1. quidem *Imaginem*, quæ SS. Trinitatem & Sanctos repræſentet: ex qua meminerint, primam illorum curam eſſe debere, ut debitum Deo & Sanctis cultum præſtare diſcant. 2. *Librum*: id eſt, ut in variis artibus eorum ingenio competentibus eos inſtruant. 3. *Veſtem novam*: id eſt, ut decentem morum urbanitatem illis ingenerent. 4. *Poma, pyra, nuces*: id eſt, ut etiam neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem, & honeſtam recreationem liberaliter ſuppeditent. 5. *Virgam in apice aureas roſas continentem*: id eſt, ut ſuo tempore etiam moderatam correctionem non omittant, utpote aureas roſas, ſeu multiplicem fructum parituras. Quæ omnia fuſius deducta apud Fabrum conc. 4. in Feſto S. Nicolai deduci poſſunt.

Matth. 7. v. 17.

III. Ex occaſione thematis: *Omnis arbor bona bonos fructus facit:* poteſt oſtendi, quomodo quivis homo ſit arbor, atque adeo parentes liberos ſuos velut teneras arbuſculas conſiderare, & educare debeant. 1. quidem curando, ut *bonam radicem ſortiantur*, id eſt, timorem Domini, qui non tantum ſapientiæ initium, ſed omnium etiam aliarum actionum humanarum fundamentum eſſe debet. 2. *Stipiti alligando*: id eſt, committendo eos bono & rectitudinis amanti Inſtructori, a quo & ipſi rectitudinem in moribus & diſciplinis hauriant. 3. *Sepe circumdando*; id eſt, arcendo ma-

malos ſocios, qui velut beſtiæ vivunt, & ejuſmodi arbuſculis valde inſidiantur. 4. *Frequenter irrigando*: id eſt, neceſſaria media ad vivendum & diſcendum ſuppeditando. 5. *Inutiles ramos præſcindendo*: per correctionem diſcretam ſuo tempore adhibitam. 6. *Commendando illos Sanctis & Deo*, uti olim arbores in tutelam variorum deorum erant commendatæ ab Ethnicis.

Hebr. 9. v. 4. IV. Ex occaſione thematis: *In qua urna aurea habens Manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, tabulæ teſtamenti*: poteſt dici, quod liberi ſint velut tabernaculum, in quo Deus multo libentius, quam in Veteris Teſtamenti tabernaculo ſeu arca habitat, atque adeo hæc tria in illis ponenda. 1. *Tabulæ teſtamenti*: id eſt, timor Dei, & legis Divinæ obſervatio. 2. *Manna in aurea urna inclusum*: ideſt, liberalitas in rebus ad ſuſtentationem & recreationem vitæ honeſtam neceſſariis offerendis, ex vera charitate profecta. 3. *Virga frondens*: id eſt, correctio diſcreta & fructuoſa. Quæ paulo fuſius apud Engelgr. in Dom. 6. poſt Paſcha §. 4. explicata videri poſſunt.

§. XI. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

Majolus colloq. 9. I. PEculiaris eſt camelorum inſtinctus naturalis, quod quando ex prolixo itinere ſunt fatigati, immobiliter firmentur; adeo ut neque per virgam, neque per baculos ad iter reaſſumendum moveri poſſunt; unde qui illos gubernant, cantu & ſymphonia uti ſolent, ut eos moveant. Ita quoque ſæpe reperiuntur filiorum nonnulli, indolis adeo nobilis & generoſæ, ut ad virtutem non per minas, ſed per benignitatem inducantur, adeo ut rigor illos
Vita S. Anſelm. 21. Apr. apud Sur. potius perverſiores efficiat. Sanctus Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis parentes illos, qui in ſola virga confidentes, filios gubernant, his verbis alloquitur: Solis eos percuſſionibus ad mores bonos vultis efformare? Vidiſtis unquam aurificem ex lamina aurei vel argenti ſolis percuſſionibus imaginem ſpecioſam formaſſe? Non puto.

Menſ. diſc. 9. n. 7. II. Quis unquam crederet, ſtruthionem parentes edocere, quomodo ſe filios amando gerere debeant? Ponit is ova ſua in arenam, de cætero radiis ſolaribus illa committendo, ut ab illis animentur; num forte id ex impietate procedere exiſtimatis? Minime gentium: Quando relinquit ova ſua in terra, tu forſitan in pulvere calefacies ea? inquit Job Prophe-
Job 39. 14. ta, obliviſcitur quod pes conculcet ea, aut beſtia agri conterat: duratur ad filios ſuos, quaſi non ſint ſui. Quod ſi ſtruthio ad inſtar aliarum avium incubaret, ea quidam corporis ſui calore foveret, pondere autem, & immenſa corporis ſui mole eadem dirumperet; ad hæc cum ſtomachum habeat adeo calidum, ut ferrum digerat, nimio calore ſuo partus ſuos diſperderet: atque hinc eſt, quod id, quod ſecundum apparentiam externam defectus pietatis, & amoris cenſetur eſſe inopia, mera ſit materna diſcretio, & affectus. Eodem modo de nonnullis parentibus diſcurrere licet, qui prima facie nimis erga filios rigidi eſſe videntur, dum mortificationis virgam quoad illos ſemper manu verſant, non permittendo illis cujuſvis generis converſationes, vel adſtringendo illos, ut continuo ſtudiis ſint applicati; non eſt hæc cenſenda nimia ſeveritas, ſed ſinceri amoris puritas, & zelus paternus, qui filii examinat inſtinctum & malas inclinationes, novitque nocivam illi futuram eſſe nimiam patris erga illos benignitatem.

Æquitas.

III. Si videres ſervum quemdam vilem, filium ſuum tenerum & innocentem magna cum barbarie & crudelitate cædentem, & colaphizantem, quanta erga illum incenderis ira, indignatione, & zelo, ut illatam filiolo injuriam vindicares? Iraſceris, inquit, indignaris, & bellua ferocius in percutientis faciem inſilis: Diabolum vero quotidie cernens filio colaphos infligentem, dæmones, inquam, in ſcelera ipſum inducentes, dormis tamen, nec doles, neque adverſaris, neque truculentiſſimæ beſtiæ eripis filium? & qualem tu experieris humanitatem? *S. Chryſ. hom. 17.*

Neceſſitas.

IV. Quando prima omnium viventium mater primum partum ſuum in lucem edidit, non ſine myſterio notabilia hæc verba protulit: Poſſedi hominem per Deum: Etenim ſcire percuperem, quænam inter filium quemdam & poſſeſſionem aliquam reperiatur proportio. Nam Deut. 32. v. 6. dicitur: *Iſte eſt pater tuus, qui poſſedit te*. Reſponſionis loco dici poteſt, quod ſicut poſſeſſiones familiis ſubveniunt, eaſdemque ſuſtentant, dum ex illis, quidquid ad victum & domus ſuſtentationem pertinet, deſumitur: Eodem modo filii ad inſtar poſſeſſionem genitorum neceſſitatibus ſubvenire, adeoque poſſeſſionibus æquivalere tenentur. *Menſ. diſc. 9. n. 9.*

V. Virga Moyſis, quandiu illam manu ſua portabat, miracula operabatur, flagellis Ægyptum cædebat, Regem obſtinatum ad promittendam populi liberationem, obedientiam Deo præſtandam, totum vaſtiſſimum Regnum in jugi circumducebat timore: Aſt ubi in terram projecta fuit, in venenoſum ſubito ſerpentem eſt tranſmutata: Hæc eſt virga directionis. Deus enim patribus directionem & authoritatem impertiit exercendam in filios, hiſque naturaliter genium indulſit obedientiæ, & reſpectus erga patres; ita ut patres poteſtatem ſuam obtinuerint ad reprehendendos, corrigendos, & percutiendos filios, quoties neceſſitas fuerit, ut cordibus eorum timorem imprimant divinum, infundant ſcientias, alienent a vitiis, timoratos educent, & reverentes; Aſt ubi virgam diſciplinæ, neglecta educatione, in terram projecerint, ſubito in venenum tam patribus, quam filiis convertitur, filiis accreſcentibus in contumacia, rebellione, & petulantia. *Menſ. diſc. 6.*

VI. Myſterio quoque non caruit miraculum, quod Elias filium viduæ Sareptanæ in vitam re- *S. Ruper. l. de Tr. c. 8.*

Digitized by Google

revocando patravit? Nam ut ſacer textus ait: *Dixit ad eam Elias: Da mihi filium tuum, tulitque eum de ſinu ejus & portavit in cœnaculum, ubi ipſe manebat, & poſuit ſuper lectulum ſuum, expandit ſe, atque menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum.* Etenim hæc omnia in figura contingebant illis; puer enim hic mortuus peccatorem præfigurabat, peccati morte extinctum, qui a Chriſto reſuſcitandus erat: nam ut Rupertus Abbas ait: Hic filius viduæ peccatorem ſignificabat. At vero, inquies, ſi mortuus hic puer, & conſequenter in ſtatu innocentiæ poſitus erat, quomodo peccatorem præfigurare poterat? ſcitiſne, quid ad hoc reſpondéri debeat? Nimirum ſufficit ſcire, quod filius viduæ erat; hi enim etiam in ætate tenera ut plurimum vitioſi exiſtunt, quia deſunt illis debitæ reprehenſiones, & ſeveritas correctionis, cujus matres communiter ſunt expertes. Elias vero qui vir auſterus & rigidus erat, quique etiam capita coronata, id eſt, Reges acriter reprehendere non dubitabat, filium hunc e ſinu matris ſuæ eripuit, & ſuper durum lectulum ſuum repoſitum in vitam revocavit, quia, qui filios vult divinæ gratiæ vitæ gaudere, eoſdem ferulæ & diſciplinæ Religioſorum debet ſubmittere. Atque hinc eſt, quod olim laudabilis illa conſuetudo viguerit, qua filii in Monaſteriis Religioſorum, & maxime Ordinis S. Benedicti educandi traderentur, vel, ut hodie fit, juventus pro debita educatione Seminariis & Collegiis ſub directione Patrum Societatis Jeſu committatur.

S. Ambr. l. 6. hex. c. 4. VII. Dubium non eſt, quin in magnam admirationem rapiat atrox illa pœna, quæ filiis male educatis, qui Eliſæum Prophetam deriſerunt, irrogata fuit; ſiquidem divina juſtitia (de qua ſemper verum eſt: *Bene omnia fecit*) ita diſpoſuit, ut omnes quadraginta duo pueri ab urſis dilacerarentur; ſed cur ab urſis potius, quam ab aliis feris crudelis hæc mors illis illata fuit? Pro reſolutione ſciendum eſt, hanc eſſe urſæ proprietatem, quod catulos ſuos, velut informem quamdam carnis maſſam, in lucem edat, quam poſtea velut embryonem lingua ſua lambendo ad perfectam formam, per omnium membrorum ſuorum diſtinctionem reducit; qua de re S. Ambroſius ita ſcribit: Fertur, informes utero partus edere, ſed natos lingua fingere atque in ſpeciem ſui ſimilitudinemque formare, quam urſæ proprietatem idem S. Doctor adverſus genitores hunc in modum applicat, dicens: Non miraris in fera tam pii oris officia, cujus naturam pietas exprimit: urſa igitur partus ſuos ad ſui effingit ſimilitudinem, tu filios tuos inſtituere ſimiles tui non potes? Quod vero hac in re nobis obſervandum venit, hoc eſt, quod videlicet ad catuli efformationem lingua, non pedibus, nec unguibus utatur: ad inſinuandum parentibus, quod tametſi nonnumquam filios ſuos reprehendere debeant; id tamen faciendo numquam manſuetudo & affectus paternus ab illis deponendus ſit: utendum eſt lingua acriter illos increpando, & reprehendendo, ſemper tamen cum ſuavitate aliqua illos lambendo.

Manſi diſ. 9. n. 6. VIII. Pellicanus inter omnes alias aves pullos ſuos magnopere diligit, fœmella enim ovis incubans, mox ut excluſos pullos vivere conſpicit, præ nimia amoris teneritudine illos amplexatur, & ſtringit; at vero inter amplexus mortem illis conciliat, ſiquidem inadvertenter roſtro illis colludens latera perforat; ſuperveniens autem poſt triduum maſculus, pulloſque mortuos cernens, roſtro ſibi pectus vulnerat, ſuoque ſanguine illos revivificat. Quot ſunt eheu! parentes, qui filios ſuos affectu quidem tenero, non tamen conſtanti, nec virtuoſo, nec rationabili diligendo (ſiquidem qui diligit filium, aſſiduat illi flagella) mortem illis non ſolum corporis, ſed & animæ afferunt? diſſimulant illorum inſolentias, quæ tandem ſanitatem lædunt, & ſalutem æternam impediunt. In lib. Reg. matrem quamdam ſuffocaſſe filium legitur: ſcitiſne, qua occaſione id actum ſit? Nimirum illum ſibi ſemper præſentem etiam in lecto volebat; quot ſunt, qui nimia erga prolem teneritudine ſeducti, vitam illi abbrevient. *L. 3. Reg. c. 3.*

IX. S. Thomas dicit, quod vitam a parentibus ad eum modum recipiamus, quo nobiles feudo aliquo a Rege ſuo inveſtiuntur: feudum autem nemo meretur conſervare, qui feudatario ſuo infidelis eſt; ita quoque vita indignus eſt, qui vita, quam a genitoribus ſuis accepit, in ipſorum ignominiam & contemptum abutitur; præterquam quod Deus, qui reverentiæ parentibus debitæ ſingularem curam habet, eos quoque vita privet æterna. Conſilium eſt Eccleſiaſtici: *In opere & ſermone, & omni patientia honora Patrem tuum, ut ſuperveniat tibi Benedictio ab eo, & Benedictio illius in noviſſimo maneat.* Securiſſimum enim illi pignus habent, qui erga parentes obſequioſi ſunt, & reverentes, quod in hora mortis propitium habituri ſint Judicem, quod intelligi poteſt, ut inquit Paulus de Palatio, vel quod divinus favor & adjutorium uſque ad finem vitæ duret, aut quod germanius eſt, quod divinus favor atque benedictio maneat, & ſervetur in horam illam tanto periculo tremendam, ſcilicet ad horam mortis & ſtrictiſſimi examinis, ubi æternitatis jacitur alea. O quale, o quantum beneficium tunc erit, benedici & audire *Venite Benedicti Patris mei.* Ergo ſicut tu in omni patientia ſuſtinuiſti difficultates ſenis patris tui, ita Deus ſuſtinebit in te omni patientia, ſi quæ fuerint errata infirmæ animæ tuæ, ut, qua menſura menſus es patri tuo, remetiatur tibi Pater miſericors tuus. *S. Thom. opuſc. 2.* *Eccl. 3. 8.*

Utilitas.

X. Oves quidem circa diluculum matutinum ovile libenter egrederentur, ut herbas depaſcerent rorulentas, utpote quæ inſtar mellis amabiles ſunt & dulces, at vero prudens & providus paſtor illas retinet & coercet, donec per ſolem ros exſiccetur, ne nimium pingueſcant, probe ſciens, pinguedinem illam eis fore damnoſam: Idem quoque de filiis dicere poſſumus, quibus Parentes multas recreationes, cæteroquin honeſtas, prohibent, illos fræno ſemper coercent, quia cum illorum propenſionem probe ſibi perſpectam habeant, damnum, *Manſi lx. n. 4.*

mnium, quod in illa tenera ætate in eos redundare poſſet, ſolicite prævident.

Idem diſc. 3. n. 3. XI. Athenienſes dum olim oraculum ſuum interrogaſſent quidnam ad reddendum Reipublicæ ſtatum felicem & proſperum utile ac neceſſarium eſſet, ſequens ab eodem retulere reſponſum, ſcilicet, urbem fore beatam, ſi puerorum auribus, quod optimum & pretioſiſſimum eſt, appenderent. Quibus verbis monebantur, non tam ut gemmas vel inaures aureas puerorum auribus appenderent, ſed potius ut eos ſalutaribus monitis parentum faciles & morigeras aures præbere juberent. Unde David dicebat: *Deus auribus noſtris audivimus, & patres noſtri annunciaverunt nobis.*

Pſ. 43. XII. In illo ſæculo, in quo Deus diluvium ſuper terram emiſit, eo quod *omnis caro corruperat viam ſuam*, nullus in univerſo mundo a ſcelere purus fuit, præterquam ſolus Noe *Idem. diſ. 37. n. 3.* cum univerſa familia, quæ octo tantum perſonis conſtabat, quas Deus dumtaxat, veluti humani generis ſcintillas in vita reſervare voluit, ne totaliter periret. Dicite; ſodes, quænam Noe merita habuit, ut præ cunctis totius mundi hominibus privilegio adeo raro a Deo honoraretur? Audite ſacrum textum id clare exponentem: *Noe*, inquit, *vir juſtus & perfectus in generationibus ſuis fuit*, id eſt, ut Cajetanus exponit, in filiis ſuis; quia enim magna ſolicitudine filiorum ſuorum bonam educationem curavit; ideo ſingulariſſima hac prærogativa ſe dignum effecit: Fuit perfectus, inquit Cajetanus, non ſolum in ſe ipſo, ſed etiam in generationibus ſuis, ſervavit enim ſe, & filios ſuos ſine defectu mortali; nam profecto juſtus eſſe non poteſt, qui filios ad virtutem non inſtruit, qui eos juſtos fieri non ſtudet.

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Socr. ap. Eraſm. in apoph. I. SOcrates dicebat, ingenuis & optime natis evenire, quod equis ferocibus & generoſæ indolis, qui, ſi a primis annis inſtituantur, egregii, & ad omnem uſum accomodi evadunt; ſin minus efferati, intractabiles, & ad nihilum utiles: eoque fit, ut feliciſſima quæque ingenia corrumpantur inſcitia Inſtituentium, qui mox equos vertunt in aſinos, quod erectis & liberis imperare neſciant.

Plutarc. in Lacon. II. Lycurgus, ut oſtenderet Lacedæmoniis, quantum in educatione poſitum ſit duos catulos, eodem patre ac matre genitos educavit, & alterum domi lautitiis veſci paſſus eſt; alterum venatione exercuit, poſtea vero ambos in forum produxit, & ſpinis ſimul, eſciſque propoſitis leporem emiſit, quem cum alter etiam per ſpinas invaderet, alter vero ad eſcas ſe converteret, ſubintulit Lycurgus, ſic ſe rem cum educatione juventutis habere, atque adeo ſi bello aptam eſſe velint, non deliciis, ſed laboribus exercendam eſſe.

Laert. l. 2. c. 8. III. Ariſtippus quæſitus, quæ potiſſimum adoleſcentibus diſcenda forent? quæ viris uſui futura ſunt, reſpondit.

Engelgr. in Dom. 6. poſt Paſc. §. 2. ibid. IV. Crates optabat in editam Civitatis ſpeculam aſcendere poſſe, & contenta voce clamare: Quo ſerimini mortales, qui ad poſſidendas opes magno ſtudio incumbitis; filiorum vero, quibus illas relinquatis, exiguam curam geritis?

V. Joannis Gerſonis mater, ut filium orationis aſſueſaceret, cum merendæ aut jentaculi tempus inſtabat, eum in genua procumbere, atque a Deo nuces, caſtaneas, poma, & quæ optabat, poſtulare; quæ ipſa poſtea de ſuperiori domus parte occulte dejiciebat, ut e cælo data crederet filius.

Neceſſitas.

VI. Solon lege caverat, ne parens a filio ſubſidii aliquid expectaret, quem in adoleſcentia nulla arte inſtituiſſet, aut inſtitui curaſſet. *Plutarc. in Solon.* *Plat. l. 7. de leg.*

VII. Plato pronunciavit, nullum ex reliquis animantibus atrocius fieri nomine, atque efferatius, niſi tempeſtivis diſciplinæ auxiliis mitigetur.

Utilitas.

VIII. Educatio & diſciplina virgæ Moyſis ſimilis eſt, de qua Cornelius a Lapide dixit: Virga eſt diſciplina, correctio & caſtigatio, quæ initio pueris imperfectis horrida videtur, ut ſerpens; ſed in fine, cum ejus fructum experiuntur, agnoſcunt eſſe virgam paternam ac paſtoralem; nam, ut ait Apoſtolus, omnis diſciplina in præſenti quidem videtur eſſe non gaudii, ſed mœroris, poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ. *Corn. in c. 4. Ex.* *Hebr. 12. v. 11.*

IX. Recte pronunciavit Seneca, debere homines viaticum ſenectutis litterarum eruditione parare, dicendo, ne defecerint inſipienti animo: Litteras tamquam baculum infirmo corpori paratas eſſe, eumdem finem eſſe diſcendi & videndi. *Senec. in prov. Ph.*

X. Quare, inquit idem, liberalibus ſtudiis filios erudimus? non quia virtutem dare poſſunt; ſed quia animum ad accipiendam virtutem diſponunt. *Idem ep. 90.*

XI. Educatio & diſciplina mores facit, & illud ſapit unuſquiſque, quod didicit. Hinc alibi dicebat idem Seneca, hanc educationem, maximam diligentiam, plurimumque profuturam requirere: facile enim eſſe, teneros adhuc animos componere; difficulter autem reſcidi, quæ nobiſcum creverunt. *Idem de morib.*

§. XIII. AUCTORES.

I. Joſephus Langius in Polyanthea V. eodem. & V. Diſciplina, Inſtitutio.

II. Henricus Engelgrave p. 2. Lucis Evangelicæ in Dom. 6. poſt Paſcha.

III. Mathias Faber conc. 4. in Feſto S. Nicolaï.

IV. Philippus D' Outreman in Pedag. Chriſt. p. 1. c. 6. §. 1. & 2.

V. Laurentius Beyrlinck. in Theatro Vitæ hum. V. eodem.

TI-

Digitized by Google

TITULUS L.

ELEMENTA.

Definitio.

I. **E**Lementum eſt corpus ſimplex, ex quo varia corpora mixta componuntur.

Diviſio.

II. Dividitur communiter a Philoſophis in quatuor ſpecies, quarum prima eſt Ignis, qui eſt elementum calidum & ſiccum. Secunda eſt Aer, qui eſt elementum calidum & humidum. Tertia eſt Aqua, quæ eſt elementum frigidum & humidum. Quarta eſt Terra, quæ eſt elementum frigidum & ſiccum.

III. De his porro elementis ex Inſtituto diſſerere ad Philoſophos ſpectat. Quia vero de eorum natura motu, qualitatibus, mixtis, meteoris, & metallis inde compoſitis, variæ, curioſæ, & pro diſcurſu non parum utiles atque jucundæ quæſtiones proponi non raro ſolent, quæ vix ab ullo Philoſophorum attinguntur, ideo viſum eſt operæ pretium futurum, ſi omiſſis illis, quæ a Philoſophis tractari ſolent ea tantum problemata hic proponantur, quæ ad ſupradictas quæſtiones apte ſolvendas conducere poſſe videntur. Quæ ipſæ tamen reſolutiones atque reſponſiones ut magis credibiles apparent, non tam ex proprio meo ſenſu, quam probatiſſimorum Authorum eruditis commentariis excerptæ afferentur.

CAPUT I.

De Elementis quoad ſubſtantiam.

§. I. *De Igne.*

I. **P**Robl. 1. Cur ignis in altum aſcendens pyramidis figuram imitatur? Reſp. Hoc fieri, quia tenuiores partes ſemper celerius aſcendunt, minus tenues vero, quæ plerumque plures ſunt, in medio manent, & tandem craſſiores, quæ plurimæ ſunt, celeritate a reliquis vincuntur, atque adeo imo reſident.

II. Probl. 2. Cur ignis prohibito aeris ingreſſu extinguitur, uti cernere eſt in modicis cucurbitulis, & in quolibet vaſe ignem continente, ſi orificium obſtruatur? Reſp. Duplicem hujus quæſiti rationem eſſe; 1. eſt, quia, cum ignis non niſi purioris aeris pabulo nutriatur, quo frui non poteſt, niſi fuligo fumoſa, quam perpetuo ignis emittit, per aerem admiſſum abigatur, ideo ſemper neceſſarium habet aerem circumfluentem, qui iſtiuſmodi fuliginem removeat, & puriori aeri acceſſum faciat. 2. eſt, quia aer frigidus per antiperiſtaſim intro adigit calore ignis, atque adeo facit, ut ignis diutius conſervetur, quod beneficium cum non poſſit habere, ſi aer in anguſto ſit loco (tunc enim facile incaleſcit) ideo in tali loco minus commode conſervari poteſt. Atque hæc cauſa eſt, cur ignis etiam in umbra, quam ad ſolem diutius conſervetur, quia ſcilicet frigus circumſtans umbræ calorem ignis reprimit, nec affluere ſinit.

III. Probl. 3. Cur moderata ventilatio ignem ſopitum exſuſcitat, nimia extinguit? Reſp. Hoc fieri fere ob præcedentem cauſam, quia ſcilicet per nimiam ventilationem aer nimium incaleſcit; unde ex defectu aeris frigidi ignis difficilius conſervatur.

IV. Probl. 4. Cur multus ignis ſudorem minus evocat? Reſp. Hoc fieri propterea, quod, cum ſudoris materia ſit humor, humor iſte a nimio calore diſſolvatur, & in ſpiritum convertatur; unde defectu materiæ ipſe etiam ſudor deficit. Atque hæc ipſa etiam cauſa eſt, cur nudi homines ardenti ſoli oppoſiti vix quidquam ſudent.

V. Probl. 5. Cur ignis copioſus vehementer frigentibus dolorem cauſat, non autem perinde iis, qui paulatim caleſiunt? Reſp. Hoc contingere triplicem ob cauſam. 1. Quia calor per meatus frigore concretos nimia vi penetrat. 2. Quia repentinus ille tranſitus ab uno contrario in alterum celerem valde & nimis ſenſibilem tactus mutationem efficit; unde commune proverbium habet, periculoſum eſſe tranſitum ab uno contrario in alterum. 3. Quia caro frigore adſtricta inuſtum calorem tenacius ſuſcipit, quam ob cauſam & plumbum vehementius calet, quam lignum.

VI. Probl. 6. Cur ignis pulverem ſulphureum intra bombardas corripiens tanta vi & ſtrepitu erumpit? Reſp. Ignem illum, utpote rareſactum requirere capaciorem locum, atque ideo tanta vi omnia perrumpere, quia vero in egreſſu aerem nimis vehementer diſſipat, ideo tantus in eo ſonitus cauſatur.

VII. Probl. 7. Cur ignis admotus parti aduſtæ dolorem minuit? Reſp. Hoc fieri, quia particulas igneas, quæ per aduſtionem ingreſſæ ſunt, & tantum dolorem cauſarunt, per calorem evocat.

VIII. Probl. 8. Cur in aliquibus montibus ignes de nocte tantum accenduntur? Reſp. Hoc propterea fieri, quod ejus ignis fomenta ſunt ſulphurea materia, & ventorum ſpiritus, quæ materia non ardeſcit in ignem, niſi plurimus humor adſit. Unde, cum plerumque noctu terræ concavitates humoribus abundent, fit ut etiam eo tempore potiſſimum tales ignes accendantur. Atque hæc ipſa ratio eſt, cur Olympus mons, qui eſt in Æthiopia ad mare rubrum (nam plures ſunt Olympi) oriente ſole uſque ad horam diei quintam flammas ejiciat, quia ſcilicet tum humores per noctem collecti incenduntur.

IX. Probl. 9. Cur ignis in cyatho Malvatici vini ad carbones bullientis, aut in vino aduſto accenſus aſtantes ſub forma adeo livida repræſentat, ut infernales ſpiritus in humana forma videantur? Reſp. Hoc provenire ex fumo & luce quæ qualitates ipſius vini Malvatici, vel vini aduſti imbibunt, atque adeo triſtem aſpectum vultibus inducunt.

X. Probl. 10. Cur ignes montium per verticem potius, quam per valles erumpunt? Reſp. Valles minus cavernoſas eſſe, quam montes, hi enim utpote eminentes rarioris ſunt materiæ, & ideo etiam ſaxoſi magis & ſalebroſi, & nimis undequaque ſuam inanitatem demonſtrantes; unde ad hæc loca, tanquam magis accommo-

modata ad egreſſum, ignis evolat, & in his magis furit, quam in vallibus.

XI. Probl. 11. Cur ignis non elicitur attritu cujuſvis lapidis? *Reſp.* Hoc contingere, quod plerique ſint cedentes nimium, nimiumque leves, & laxis meatibus. Unde fit, ut aer non ſatis attritus intra ipſos ſaxorum meatus ſeſe inſinuet, atque adeo ignem non concipiat. Non autem ſaxorum tantum, ſed etiam lignorum attritu ignis elici poteſt, uti de facto eliciunt Indi, dum componunt duo ligna, ut proxime hæreant, atque inter utrumque aliud interponunt, quod verſantes motu celerrimo, velut terrebellum, excutiunt ignem, ſi quidem arida ſint ligna.

XII. Probl. 12. Cur ignis minus ab aqua marina, quam alia, extinguitur? *Reſp.* hoc propterea fieri, quod aqua marina ſit pinguior & ſiccior: pinguedo autem & ſiccitas, ut in aliis rebus ignem fovet; ita in aqua erga ignem mitiora ſunt.

XIII. Probl. 13. An Salamandra vere in igne vivere poſſit, ſicut Ariſtoteles & alii ſcribunt, inter quos etiam S. Auguſtinus l. 21. de Civ. Dei numeratur? *Reſp.* Conimb. negative, ajuntque, certum eſſe juxta Galenum, & alios, etiam ipſam Salamandram paulatim ab igne abſumi, licet diutius, quam alia mixta propter frigiditatem naturæ ſuſtentari poſſit, unde forte aliqui putarunt, eam in igne vivere poſſe. Rationem autem ſuæ opinionis aſſignant, quod ad vitam animantium certa temperies requiratur primarum qualitatum, quam acrimonia & efficacitate ignis diſſolvi oporteat. Sed non video, cur, ſi Arbeſtus lapis, & alia mixta ejuſmodi qualitatibus a natura donari, & muniri contra ignis vehementiam potuerit, quare cum Ariſt. Plinius, S. Auguſt. & alii plures A. A. affirmativam opinionem tueantur, judico eamdem valde probabilem, imo fere oppoſita probabiliorem eſſe, niſi forte experientia, quam Conimbr. pro ſe afferunt, habere ſe dicunt, etiam illa corpora tam viventia, quam non viventia, quæ communiter ab igne inviolabilia creduntur, certa foret.

XIV. Probl. 14. Cur ii qui colaphis icti ſunt, ignem cernunt? *Reſp.* Hoc fieri, quia vivendi ſpiritus ictu attenuatus magnopere igneſcit, atque in aera egreſſus talis, qualis evaſit, cernitur. Quod idem evenit, cum duo ſimul lapides, aut ferrum cum ferro colliduntur; interceptus enim aer magnopere attenuatur, atque ignis fit, uti etiam in nubibus inter ſe colliſis cernere eſt.

XV. Probl. 15. Cur ſcintilla attritu lapidis genita deorſum deſcendit, cum tamen ignis ſuopte ingenio ſurſum aſcendat? *Reſp.* Id fieri, tum quia atterentis impetu ad fomitem dirigitur, tum quia ejuſmodi ignis non eſt, ſed terrea permixtus concretione.

XVI. Probl. 16. Cur aliqua corpora facile, alia difficulter accenduntur? *Reſp.* Ideo aliqua facile accendi, quia modica terra mediocri humore, & plurimo igne conſtant; illa vero difficile, quibus multus humor ineſt vel terra. Nam particulæ ignis eo facilius colliguntur, quo aliæ interceptæ facilius avolant: particulæ autem mediocris humoris facilius avolant, quam magni humoris; ergo. Hinc oleum, cera, adeps, ſevum, ſal, nitrum, bitumen, ſulphur, camphora, aqua vitæ, fumus, lucerna recens extincta, exhalationes item calidæ, & alia ſimilia facile accenduntur; quia ſcilicet multo igne conſtant, modica terra & mediocri humore. Marmor e contra, & quædam alia numquam accenduntur, licet multum incaleſcant. Nempe quia eſto mediocri humore, multa tamen terra conſtant, ob cujus reſiſtentiam particulæ ignis in iis non poſſunt colligi in unum. Similiter metalla quædam, ut æs, ferrum difficile accenduntur, quia licet multo igne conſtent, multam tamen etiam terram habent, ut pondus ipſum teſtatur, adeoque particulæ illæ ignis in iis diſperſæ, difficulter colliguntur in unum. Imo plumbum non poteſt plane accendi, uti nec ſtamnum; quia modico igne conſtant, multa terra, & modica humoris portione. Eadem ratio, & quidem major eſt, de mercurio, qui vix aliquid ignis habet. Pulvis tormentarius, & ſulphur facillime accenduntur, quia tenui ac raro, & facile exhalabili humore conſtant, nullis fere terræ particulis impedito; unde plurimæ ignis particulæ facile colliguntur.

XVII. Probl. 17. Cur in flamma candelæ vehementius urat vertex, quam baſis? *Reſp.* Quia in vertice eſt purior ignis, habetque partes magis condenſatas, & conſequenter magis etiam activas; in baſi autem eſt impurior, humidiorque ex aſſumpto alimento, propter quam cauſam etiam apparet obſcurius, vel brevius: quia in vertice vel apice flammæ, ignis particulæ magis concentrantur; in corpore enim denſiore, in æquali ſpatio ſunt plures partes calidæ, quam in rariore.

XVIII. Probl. 18. Cur ii, qui ingenti frigore premuntur, gravem doloris ſenſum experiantur, ſi ſtatim ad copioſum ignem accedant, non autem ſi paulatim incaleſcant? *Reſp.* Quia per frigus calor conſtringitur, & magis addenſatur, adeoque corpus ſic frigidatum calorem in majori copia, ſeu per exceſſionem excipit, a quo doloris ſenſus derivatur, quod non fit, ſi paulatim corpus incaleſcat, quia tunc ſenſim & non violenter conſtricti per frigus pori aperiuntur, ſicque calor ſenſim & ſine magno ſenſu ſubingreditur.

XIX. Probl. 19. Quomodo ignis nutriatur oleo, cum tamen non vivat? *Reſp.* Quia non nutritur illo per introſumptionem conſequenter non operatur vitaliter, ſed tantum nutritur ſuſceptione alimenti per poros, & ſic partes alimenti mutando in ſui ſpeciem, quæ actio cum non ſit immanens, ſed tantum tranſiens, etiam actio illa nutritiva ignis non erit vitalis, adeoque per nutritionem illam ignis non vivet.

XX. Probl. 20. Quomodo ignis res conſumat? *Reſp.* Nempe quatenus ex illis evocat humidum, quod eſt inſtar glutinis partium, unde poſtea deſtruitur totum; ſic extracto humido, lapis in calcem, lignum vel oſſa in cineres reſolvuntur.

XXI. Probl. 21. Unde fiat, quod ignis dum aqua extinguitur, ſtrepat? *Reſp.* Id oritur ex eo, quod aqua ſuperfuſa, partes ignis in poris

car-

carbonis vel ferri candentis obſideat, quæ reagunt, in aquam, & nonnullas aquæ particulas nimium rarefaciunt, vi quarum deinde aerem neceſſe eſt rumpi; ſicque fit ſtrepitus: aut ex eo, quod etiam quædam partes ſubtiliores ignis evolant velociſſime, unde rumpunt aquam & aerem, & inde ſtridor ille habetur.

XXII. Probl. 22. Cur quidam ignes in aqua ardeant? Reſ. Quia hujuſmodi ignes valde ſunt denſi, ita ut aqua illos ſubintrare ac dividere non poſſit, neque oleaceam eorumdem materiam adſtringere; imo cum hi in omnes partes cum impetu prorumpant, ipſam quoque aquam a ſe repellunt.

XXIII. Probl. 23. Cur quando alicujus corpus aduritur, fiat veſica plena aqua? Reſp. Hoc non fit in mortuo, ſed in vivo corpore; quia in vivo ad locum per ignem læſum multus concurrit calor, qui partem læſam inflammat, ratione cujus dein peruſta cutis, ſoluto glutine, recedit a corpore, hunc locum implet vapor calidus; calidus autem vapor dum ambitur frigore, in aquam ſolvitur, ſicque veſica plena aqua.

XXIV. Probl. 24. Cur quædam ligna ſtrepant in igne? Reſ. Hæc ſtrepunt, quæ multo oleoſo, aeris aliquid vel aquæ concluſum in ſe habent; nam dum oleoſum vehementem flammam concipit, neque interea aer ille vel vapor aufugere poteſt, mutatur in ventum; ſicque exeundo facit ſtrepitum, & particulam ligni, cui ineſt, jactat.

XXV. Probl. 25. Cur ligna minutim conciſa facilius ardeant? Reſp. Quia ſic ignis e pluribus partibus, ligna conciſa aggreditur, ideoque e pluribus ſimul, oleoſas partes ligni, vel rectius igneas colligit; humiditas etiam, ſi quæ eſt in ligno, dum in partes minores dividitur, facilius a calore ſeparatur.

XXVI. Probl. 26. Cur calx aquis perfuſa incaleſcat & inardeſcat? Reſp. Ut hic effectus ſequatur, calx debet eſſe non ita pridem ex fornace extracta, affuſa aqua etiam leniter irrigari debet, non obrui. Ratio autem hujus effectus eſt; quia calx hujuſmodi intus habet partes igneas, eſtque ſimul valde poroſa, cum itaque calx aquis irroratur, aqua claudit dictos poros, & ſimul etiam prædictas igneas particulas cum pingui halitu, introrſum repellit, ſicque illæ particulæ ignis incenduntur, colliguntur, ac conſequenter accenduntur.

XXVII. Probl. 27. Cur carbo ardens rubeſcat? Reſp. Quia calor albus, ſi in certa proportione nigro miſceatur, facit rubrum. Hæc vero proportio in carbone ardenti accidit, in quo fumus niger igni deputato, qui in candorem accedit, jungitur.

XXVIII. Probl. 28. Cur lucerna minus emuncta, minus luceat? Reſp. Quia fumus craſſior multas partes ignis ſecum aſportat, & alias plures intercipit; unde minus lumen effundi neceſſe eſt.

XXIX. Probl. 29. Cur lapis in igne non molleſcat, uti ferrum? Reſp. Ferrum flectitur, quia ejus humiditas ſoluta igne per ſpatioſos vehitur poros, ut partes ſicciores humectet: hæc autem humiditas parcior eſt in ſaxis, eſtque inflammabilis, quæ tamen exuritur ſtatim, at non diffunditur.

XXX. Probl. 30. Cur ferrum eſto candeſcat, non tamen concipiat flammam? Reſp. Quia flamma eſt fumus reſolutus ardens; at vero ferrum non poteſt reſolvi in fumum, itaque nec flammam alere.

§. II. *De Aere*.

XXXI. Probl. 1. Cur aer ſubterraneus, qui longo tempore incluſus ſtetit, reſpiratione attractus nocet? Reſp. Hoc fieri propterea, quod aer perinde, ut aqua, recentis auræ perflatu & agitatione deſtitutus corrumpatur, & putreſiat. Unde aliquibus in locis ſpecus & ſcrobes tam tetrum ſpiritum exhalant, ut ejus hauſtu pecora, & aves, & feræ interimantur.

XXXII. Probl. 2. Cur aer infectus quandoque ſolis avibus, alias ſolis brutis, interdum etiam homini lethalis eſt? Reſp. Hujus rei cauſam eſſe temperamentorum inæqualitatem & diſſimilitudinem, ex qua fit, ut idem aer uni vehementius, quam alteri, noceat. Neque hoc mirum videri cuiquam debet, cum idem etiam cibus, potus &c. ob eamdem cauſam uni noxius & lethalis, alteri apprime ad ſanitatem conducens ſit.

XXXIII. Probl. 3. Cur mixta quædam ad ſolem expoſita magis refrigerentur, quam in umbra? Reſp. Id fieri, quia in ſole nullum frigus circum obſiſtens adeſt, a quo calor contineatur quemadmodum in umbra; unde facilius in ſole calor ille diſſipatur, quam in umbra. Atque hæc cauſa eſt, cur aliqui cum Hypocrate Aph. 13. calorem in ventriculo fortiorem hyemis, quam æſtatis tempore eſſe dicant.

XXXIV. Probl. 4. Cur deterius habent, qui aere frigido ſudant? Reſp. Rationem eſſe, quod frigus, utpote fatalis vitæ ac valetudinis hoſtis, laxatis poris facilius ingrediatur. Unde prudenter monent Medici, hyemis tempore minus ſudandum, eo quod externus humor, frigusque calori evocato ſuccedant, & habitudinem corporis non modice labefactent.

XXXV. Probl. 5. Cur æſtatis tempore calidus aer facile ſudorem evocat, & non perinde etiam eumdem in hyeme, calidiſſimo licet in hypocauſto, eliciat? Reſp. Id propterea fieri, quod tempore hyemis hoc ipſo, quod calor ventriculi vehementior ſit, non cibos tantum facilius coquat, ſed etiam humores, utpote materiam ſudoris vehementius diſſipet; in æſtate vero cum calor internus debilior ſit, merito etiam majorem ſudoris materiam minus perfecta concoctione relinquit, quæ materia per ipſum dein calorem extrinſecum laxatus poris evocatur.

XXXVI. Probl. 6. Cur ſine aere homo vivere non poteſt? Reſp. Cauſam eſſe, quod, cum vita juxta Ariſtotelem ſit permanſio animæ vegetatricis cum calore, calor autem pro pabulo humiditatem habeat, utrumque hoc, calor & humiditas ad vitam conſervandam requiritur. Unde communiter cum Ariſtotele Philoſophi dicunt, vitam in calido & humido conſiſtere. Quia vero diverſa ſunt humidorum genera, aqueum ſcilicet & aereum, idque pingue & oleaginum, ideo hoc potiſſimum calor hominis nutritur, & non aqueo, utpote quod fluidum ac diſſolubile, parumque tenax

con-

Digitized by Google

confeſtim intereat. Præterea vero alia adhuc aeris neceſſitas eſt, ſcilicet ut cor acceſſu aeris reciprocantis incendium caloris mitiget; conſtat enim non tantum per frigus, ſed etiam per nimium calorem ſuffocari calorem nativum, uti patet in germinibus & arboribus exhauſto ſucco aduſtis & areſactis. Tertiam tandem cauſam Medici addunt, ſcilicet ut ſpiritus vitales per aerem nutriantur; ajunt enim deferri a pulmonibus per arteriam venoſam aerem ad levum cordis ſinum, ubi vitales ſpiritus efformantur, ibique ejuſmodi aerem in ſpirituum ſubſtantiam faceſſere; cujus rationem hanc reddunt, quod cum ſpiritus ſubſtantia tenuis & prope aerea ſit, paſſimque effluat ac diſſipetur, nec tam facile e ſanguinis vapore per nervos inſtaurari queat; conſequens eſt, ut e re ſibi admodum cognata & ſimili, qualis eſt aer, reficiatur & nutriatur. Atque ad hunc ergo finem a natura animali inſtrumenta reſpirationis, ſeu pro attrahendo aere conceſſa ſunt, quæ quidem reſpiratio ſic peragitur; Attrahitur externus aer per arteriam vocalem interventu diaphragmatis ad pulmones, hi ſeſe dilatando ei qualitatem impertientes, ſed mox reciproca viciſſitudine eumdem aerem æſtu cordis calefactum ſe contrahendo foras eliciunt, retenta ſola ea parte, quæ pro nutrimento caloris & ſpirituum vitalium neceſſaria eſt.

XXXVII. Probl. 7. Cur aer non immediate in ipſum cor, ubi caloris nativi ſedes eſt, attrahitur, ſed defertur prius ad pulmones, tamquam ad ſpiritus promptuarium, ut vocant Conimbr.? Reſp. Cum Galeno, neceſſitatem hujus attractionis eſſe, quod alioquin ob inopiam collecti aeris non poſſemus diu ſermonem continuare, nec ſine reſpiratione fumum, aut pulverem aut noxiam aeris qualitatem excutere, ſed neceſſario deberemus vel peſtilentem auram intempeſtive inſpirare, vel omnino nihil inſpirantes confeſtim extingui. Qui effectus per pulmones cavetur, nam cor ex fiſtuloſo pulmonum receptaculo copioſum ſpiritum ducit, eumque rurſum in pulmones reddit.

XXXVIII. Probl. 8. Cur ii qui corde graviter affliguntur, reſpiratione maxime recreantur? Reſp. Hoc merito optimum remedium dici, quia per talem reſpirationem torridi ac noxii vapores, ac ſuffocantes halitus, qui cor adeo præmebant, ejiciuntur.

XXXIX. Probl. 9. Cur quando animal in aquis ſuffocatur per aeris ſubtractionem, in ſummitate aquæ variæ bullæ oriuntur? Reſp. Eas bullas ab ipſo ſpiritu, qui per vim exit, cauſari.

XL. Probl. 10. An & quomodo piſces in aquis aerem attrahant? Reſp. 1. Non omnes piſces pulmonibus carere, nam ranæ, mures fluviatiles, & teſtudines, delphini, crocodili, balenæ, aliaque nonnulla veros pulmones habent, licet nimis fungoſos & pene exangues, ut ait Ariſtoteles, hinc minus frequenter reſpiratione indigent, quia frigidiora ſunt, ubi ſemel eorum pulmo aerem imbibit, refrigerari ab eo diu poſſunt abſque recentis aeris acceſſu. Quæ tamen ſi diutius per vim ſub aqua detineantur, moriuntur, ut aliquando accidit delphinis reti deprehenſis, & detentis, hos enim præ cæteris reſpiratione indigere teſtatur Ariſt. *l. 9.* de an. c. 48. dicens: Omnium velociſſimum animal eſſe delphinus creditur, tum aquatilium, tum terreſtrium, ſuperſiliunt enim malos navigiorum, quod tum potiſſimum evenit, cum piſces in imum fugientes longius perſequuntur, tum enim locum ſpirandi quærentes in aerem ſeſe ejaculantur. Reſp. 2. Reliquos piſces fere omnes non reſpirare, atque adeo nec pulmones habere cum ventriculus eorum ori proxime adhæreat. Ratio autem, cui non reſpirare dicantur, deſumitur tum ex defectu inſtrumentorum, ut dictum; tum ex eo, quod inter reſpirandum aer & aqua ſe mutuo impedirent, tum denique quia experientia docet, eos extra aquam extractos paulo poſt perire, quod non fieret, ſi aeris attractio ad eorum vitam conſervandam ſufficeret. Certe ſi piſces ſub aquis vivere per aerem attractum poſſent, idem etiam de aliis animantibus dici poſſet, quod tamen falſum eſſe experientia docet. Cæterum quia piſces ſuam quoque refrigerationem requirunt, ideo aquam ore & branchiis admittunt, quæ cum ſint conjunctæ venis quibuſdam & arteriis cordi cohærentibus, eo pacto viſcerum temperant calorem. Unde cum jam ſenectute, vel alia ex cauſa movere branchios non poſſunt, ſuffocantur, ut teſtatur Ariſt. lib. de reſpir. cap. 6. Neque obſtat, quod in hyeme, ſi flumen aut piſcina congeletur, nec foramina aperta relinquantur, piſces ſuffocari experiamur; Nam hoc fit ideo, quia ſine appulſu aeris aqua nimium incaleſcit; atque adeo ad refrigerandos piſces minus idonea eſt, ut Ariſt. loc. cit. docuit.

XLI. Probl. 11. Cur aliqui homines tam diu intra aquas vivere poſſint, cum tamen ibi aeri acceſſus non detur? Reſp. Tales homines amplos valde pulmones & fiſtuloſos habere, per quorum cavitatem tantum aeris excipiunt, quantum ſufficit ad vitam tempore ſat longo intra aquas ſuſtentandam.

XLII. Probl. 12. An animal ſolo aere nutriri & vivere poſſit? Reſp. ita Majolum tom. 1. coll. 6. ſentire cum pluribus a ſe ibid. citatis, qui volunt, avem Monocodiatam, id eſt, aviculam Dei in Inſulis Moluccis reperiri, mole corporis exiguam, quæ a nemine unquam viva in terris conſpecta ſit, ſed ſummo quandoque in æthere exanimis in humum decidat, atque tunc caſu reperta ſanctiſſime ab incolis aſſervetur, tantaque in veneratione habeatur, ut etiam ſe per illam Reges in bello tutos exiſtiment, licet ſuo more in prima acie collocati ſint; unde aviculam Dei vocant, quod eam in paradiſo tantum, loco, ut ipſi putant, ſolius Dei proprio naſci perſuaſum habeant. Parit autem hæc avicula ova ſua in aere abſque nido, abſque arbore, & ſaxo, non in proprium, ſed maris ſui comparis dorſum, ibique fovet & excludit, nunquam ullo loco conſidet, ſemper in aere ſubſiſtens, dormire ſi velit, a mare dorſo excipitur, eumdemque viciſſim excipit, pedibus caret, & totus venter inferior pinguedine tantum repletus conſpicitur. Putat autem Majolus, avem in hanc non niſi puriore aere, id eſt, qui eſt in prima regione, paſci, additque ſe iterato talem avem oculis propriis vidiſſe, & manibus contrectaſſe.

XLIII. Probl. 13. Quomodo talis avis ab aere ſuſtentari poteſt, cum aer ſit multo levior corpore avis, & aliunde hæc avis alis carere dicatur? Reſp. Eam alarum loco alias pennas habere, quæ ei ſunt ampliſſimæ, inque orbem digeſtæ, ita ut amplioris circuli deſcribant ambitum, a quibus ſuſtentatur, quo minus in terram decidat, quod tamen denique fit, vitali ſpiritu deficiente.

XLIV. Probl. 14. Quomodo aer pulveris tormentarii loco adhibitus globum æneum aut ferreum ejicere poſſit? Reſp. Hoc fieri propterea, quod aer violenter in fiſtulam intruſus & condenſatus, remoto repagulo ad antiquum ſtatum ſe reducere, & rarefieri velit, unde, perinde ut ignis, in bombarda globum & omnia alia impedimenta per vim repellit.

XLV. Probl. 15. Cur a cibo parum aeris, frequentius tamen per reſpirationem attrahimus? Reſp. Id fieri, quia tunc propter ventriculi dilatationem arctior patet ſpiritui tranſitus per thoracem, unde reſpirationis parvitatem ope aſſiduitatis compenſamus.

XLVI. Probl. 16. Cur pueri plus & crebrius, quam puberes reſpirant? Reſp. Id duplici ex cauſa contingere. Prima eſt, quia plus caloris innati continent, pro magnitudine autem caloris etiam plus aeris temperantis calorem, & conſequenter etiam major reſpiratio neceſſaria eſt. Secunda eſt, quia eorum ſpiritus, dum gignitur, multum effert excrementi fuliginoſi ob alimenti copiam, quam excoquunt, unde etiam ampliorem aerem deſiderat, per quem talis materia propellatur. Senes autem cum frigidiores ſint, hinc minor etiam reſpiratio illis neceſſaria eſt. Atque hæc ipſa etiam ratio eſt, cur in balneis & calidis hypocauſtis aut regionibus major denſiorque ſit reſpiratio neceſſaria.

XLVII. Probl. 17. Cur ebrii minus reſpirant, & tamen pulſum arteriæ velociorem experiuntur? Reſp. Eos minus reſpirare, quia meatus per vinum & ventriculi dilatationem reſpirationi magnæ occluſi ſunt; e contrario vero cordis & arteriarum major ſubſequitur commotio, quia ex cibo & potu calor & vires cordis auctæ ſunt.

XLVIII. Probl. 18. Cur aer facile corrumpatur? Reſp. Quia eſt ſubtilior, & conſequenter impreſſionem facilius admittit, adeoque facilius quoque inficitur; facilius tamen & contra etiam depuratur: contrarium evenit aeri craſſo.

XLIX. Probl. 19. Cur aerem nec tangamus, nec videamus? Reſp. Quia nihil videmus, niſi lucidum, aut coloratum: aer vero ut luce ex ſe, ita omni colore deſtitutus eſt: Nihil vero tangimus, niſi quod tactui noſtro reſiſtit, quod aer ob ſui raritatem non præſtat.

L. Probl. 20. Quomodo aer refrigerat, cum ſit natura ſua ſaltem in remiſſo calidus? Reſp. Quia aer terræ vicinus eſt, a terra refrigeratur, & refrigerat: Propterea qui multum habet de admixto mercurio, ſeu humore puriore; ratione cujus eſt mediocriter frigidus, & ſi is intendatur, frigus quoque aeris fit intenſum.

LI. Probl. 21. Cur aer purior ſit hyeme, quam æſtate? Reſp. Quia eo aer eſt purior, quo a permixtione aliorum elementorum eſt liberior. Hoc autem aeri contingit hyeme, æſtate ſiquidem vi æſtus major halituum copia extruditur, qui aeri admixti, ipſum magis impurum reddunt.

LII. Probl. 22. Cur aer levior reddatur flantibus ventis, & cadentibus pluviis? Reſp. Quia per ventum terrea & aquea corporea in aere contenta auferuntur alio: per nimbos autem aut pluvias decidunt in terram.

LIII. Probl. 23. Utrum aer poſſit ponderari? Reſp. affirmative. Probatur id 1. experientia Riccioli, qui ponderavit in exactiſſima bilance veſicam ſiccam, & invenit illam ponderaſſe 4. ſcrupulos & 4. grana, poſtquam autem aere fuit inflata, ponderavit 4. ſcrupulos & 6. grana; unde pondus duorum granorum addidit aer.

LIV. Probl. 24. Quomodo aeris conditio plurimum conferat ad ingenium? Reſp. Quia cum ingenii operationes organum ſupponant, tali vel tali modo diſpoſitum, v. gr. cerebrum aer inſpiratus haud dubie plurimum facit ad hoc, ut fibræ illæ magis vel minus flexibiles, ductiles ac dociles ſint motibus ſcilicet excipiendis, imprimendis & traducendis.

LV. Probl. 25. Quare aer aquam tangens non humeſcat & madefiat; cum alia corpora aquam tangentia humeſcant & madefiant? Reſp. Quia cætera corpora, dum aquam tangunt, propter ſuam gravitatem per aliquam ſui partem intra aquam deſcendunt ac demerguntur, quid ergo mirum, quod humeſcant, & madefiant? Aer autem e converſo ita tangit ſuperficiem aquæ, ut propter ſuam levitatem ſecundum totam craſſitiem extra aquam ſit; igitur non debet humeſcere, nec madefieri.

LVI. Probl. 26. Quare aer ſit maxime tranquillus media nocte ac meridie? Reſp. Quia aer tum movetur, cum durat pugna & alteratio aeris cum ſolis radiis, cum autem propter victoriam ex alterutra parte ceſſat pugna & alteratio, aer quieſcit & ceſſat a motu: ceſſat autem hæc pugna, cum vel aer maxime vincit, ita ut minimum poſſit alterari a ſole; quod fit de media nocte, quia tunc propter maximam diſtantiam ſolis minimum poteſt alterari, vel cum aer maxime vincitur a ſole, ita ut abeodem maxime ſit alteratus, quod fit in meridie; quia tunc propter maximam propinquitatem ſolis eſt maxime alteratus.

LVIII. Probl. 27. Quare circa auroram, & tempore matutino aer ſit frigidior, quam circa mediam noctem? Reſp. Quia de inſtante cadit ros & pruina: ſed ros & pruina ſunt frigida; igitur cum terra aſpergatur humore frigido, etiam aer frigeſcit.

LIX. Probl. 28. Cur aere calente ventum contra nos excitamus? Reſp. Illa ſiquidem venti excitatione aerem, qui corpori noſtro adjacendo calefactus eſt, amovemus, & efficimus, ut alter recentior, ac frigidior aliquantulum accedat, noſque refrigeret.

LX. Probl. 29. Cur aer hyeme ſub dio non convertatur in aquam: convertitur autem in feneſtris cubiculorum calefactorum? Reſp. Quia ut aer convertatur in aquam, requiritur, ut calidum cum frigido confligat, quod ſub dio non habet, ubi eſt totus frigidus.

LXI.

Digitized by Google

LXI. Probl. 30. Quomodo cucurbitæ, quæ ſanguini ex ſugendo communiter applicantur, adhæreant corpori? Reſp. Id enim fit per rarefactionem prius factam aeris, ac dein per ejuſdem condenſationem, occaſione cujus metu vacui in ſpacii aeris condenſati partem, attrahitur ipſa caro.

§. III. *De Aqua*.

LXII. Probl. 1. Quomodo fieri poteſt, ut in Hiſpania ruſtici aquam putealem habeant in agris, de qua, quantum placet, haurire liceat, nec tamen ſumptus ſufficientes ad illam bibendam habeant? Reſp. Hoc fieri, quod aqua illa hauſta omnem cibum mox concoquat, unde ſi ruſtici eam biberent, ſemper fame afficerentur, atque adeo ſumptus ſufficientes ad cibos emendos non haberent.

LXIII. Probl. 2. Cur aqua pota nonnunquam æſtuantem interficit? Reſp. Hoc propterea contigiſſe, quod aqua tum in præcordia poris hiantia ſe recipiens, nativum calorem nimio ſubitoque frigore perimat.

LXIV. Probl. 3. Cur aquæ motæ minus putreſcunt? Reſp. putrefactionem in humido ab externo calore oriri, ut docet Ariſtoteles, quem proinde perpetua aeris mutatio prohibet.

LXV. Probl. 4. An aqua ſola poſſit impedire, aut conducere ad bonitatem ingenii? Reſp. Ita fieri poſſe, plures apud Majolum t. 1. coll. 13. teſtari; nam ajunt, in Inſula Chio fontem eſſe, ex quo qui bibant, hebetes fiant ingenio; e contrario vero in Sicilia apud Oppidum Juſgum alium eſſe fontem, ex quo qui bibunt, ſubtiliores ſenſus adipiſcuntur. Addit Plinius & Iſidorus in Bœotia duos fontes reperiri, quorum primus aqua ſua hauſta oblivionem inducat, alter vero illuſtret memoriam. Neque hoc mirum videri debet; ſi enim reliqui potus & cibi ob qualitates ſuas multum conducunt vel nocent ad bonitatem ingenii vel memoriæ, cur non hoc ipſum etiam de aqua concedi poſſit?

LXVI. Probl. 5. An aqua ebrietatem cauſare queat? Reſp. affirmative, quod Seneca de Lynceſtio amne expreſſe affirmat, uti & alii de aliis aquis fontium in Paphlagonia in agro Caleno exiſtentium; quod fieri poteſt propter craſſitiem, aut alias fumoſas qualitates, quas talis aqua hauſta in caput emittit, iiſque ebrietatem inducit.

LXVII. Probl. 6. An credibile eſt, quod Pomponius Mela ſcribit, in Fortunatis Inſulis duos fontes eſſe, quorum alter hauſtus in riſum ſolvit uſque ad mortem, alter tali riſui medicinam aqua ſua præſtat? Reſp. Negative, neque enim ſatis apparet, quomodo talem vim habere poſſit aqua, ad tantum riſum cauſandum. Credibilius eſt forte, quod aliqui ſcribunt, aquas reperiri, quæ fœcundis ſterilitatem, & alias, quæ ſterilibus fœcunditatem inducant.

LXVIII. Probl. 7. Quæ cauſa ſit, ut in Pyrenæis montibus, & alibi, modico intervallo calidæ ſimul & frigidæ aquæ reperiantur? Imo alius eadem nocte, & die calidam & frigidam aquam diverſis vicibus effundat? Reſp. Prioris experientiæ cauſam probabiliter in diverſas venas conjiciendam eſſe, quarum altera occultis terræ ignibus propinquam ſit, aut certe ex iis oriatur. Poſterioris vero experientiæ rationem forte eſſe, quod, ſicut nocte terra per antiperiſtaſim calidior eſt, ita & aqua per eam tranſiens tum calida exiſtat, quæ tamen de die frigidior eſt, ſicut ipſa terra per aquam tranſiit.

LXIX. Probl. 8. Cur tutius aquis ſalſis, quam dulcibus, navigatur? Nam Majolus t. 1. coll. 10. teſtatur, in Palæſtina lacum eſſe, in quem ſi homo aut beſtia etiam convinctis manibus & pedibus injiciatur, non ſubmergatur, ſed mox ſupernatet. Idem quoque quotidie licere experiri, ait Majolus, ſi ſal attritus, atque injectus in dulci aqua diſſolvatur, tum enim ovum in eam projectum non ſubmergetur? Reſp. Rationem eſſe hujus experientiæ, quod aqua ſalſa multum gravitatis per ipſam ſalſedinem acquirat, atque adeo magis apta ſit gravibus oneribus ſupportandis, quam aqua dulcis utpote minus craſſa, & gravis.

LXX. Probl. 9. Cur aquæ quandoque hauſtæ diverſum animantibus colorem inducunt; nam teſte Ariſtotele, pecora aliqua aquarum potu candida, alia potu alterius aquæ nigra efficiuntur. Item ſunt aquæ multis in locis, quæ hauſtæ ab ovibus faciunt, ut nigros agnos generent. Imo Scamander, ut vulgo creditur, oves flavas efficit? Reſp. Omnia per concoctionem ſumere colorum mutationem, ut docet Ariſtoteles, de col. cum ergo etiam aqua, licet per ſe non nutriat, multum tamen ad concoctionem deſerviat, hinc fit, ut etiam illius auxilio colores varientur, & calida quidem albos, frigida vero nigros efficiat, quod quidem doctus quidam Author fieri putat, vel aquæ cum ſanguine, quo cutis nutriri ſolet, permixtione, ubi aut colore infecta, aut admixta fuerit, aut primis qualitatibus gradu excedentibus mixtionem aut criſin permutatis, aut humorum fuſione, qui cutim variis coloribus inficere valeant; aut demum condenſando meatus, & incraſſando humores tranſitum eorumdem ad conſueta loca impediendo.

LXXI. Probl. 10. Cur non illa eadem, quæ aquas bibunt, ſed quæ ex illis generantur, colorem in pilis variant? Reſp. Hoc fieri, quod ea, quæ recens nata ſunt, ſuis parentibus ſint longe infirmiora; unde etiam facilius mutationem recipiunt, & quamlibet impreſſionem ob mollitiem. Ariſtot. lib. 5. de gen. anim. c. 6. putat, etiam in ipſo matris utero illa talem mutationem recipere poſſe, qualem tamen non recipiunt ipſi parentes, utpote jam indurati, & perfectionem ſuam aſſecuti.

LXXII. Probl. 11. Cur aqua contra naturam ſuam ſpongioſa corpora ſubit & aſcendit? Reſp. Conimb. quædam corpora eſſe molliora, quorum imæ partes attactu aquæ humectatæ & graviores redditæ deſcendunt, atque hæ alias ſibi cohærentes deprimunt, illæ ſimiliter imbibito humore alias, donec aqua in hunc modum ſubeundo quoquo verſum permeet; uti ex parte in calce ſuper aquam injecta licet videre. Ratio hujus eſt, quia ſicut viventium corporibus vis quædam attractoria ineſt, quæ alimentum etiam in partem ſuperiorem contra nativam ejus propenſionem deducit; ita quibuſdam cor-

poribus ſpongioſis ingenita eſt vis attrahendi ad ſe aquam, quæ eorum foramina paulatim ſubintrat, & aſcendit, rejecto aere, quo referta erant.

LXXIII. Probl. 12. Unde fiat, quod aliquæ aquæ tantum vini tædium generent, ut, qui eam bibunt, nec odorem vini ferre poſſint, uti aquæ fontis in Arania Arcadiæ facere dicuntur, & aquæ lacus Clitorii itidem in Arcadia ſiti; de quo Ovidius ult. Metam. canit:

> Clitorio quicumque ſitim de fonte levarit,
> Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.

Reſp. Cauſam hujus rei probabiliter in qualitates proprias hujus aquæ conjiciendam eſſe, quibus affectum guttur & ſtomachus vinum repudiat; unde propter ſympathiam ipſe etiam appetitus & odoratus talem potum nauſeat: ſi enim ſæpe de facto in nobis experimus, guſtato certo cibo, aut alia quapiam re vinum vel nobis modice, vel nihil ſapere, cur non etiam aliæ qualitates, aquæ v. gr. idem efficere poſſint.

LXXIV. Pobl. 13. Unde fiat, quod aliquæ aquæ auri ramenta ſecum vehant, uti de aquis fluviorum Magi in Hiſpania, Pactoli in Lydia, Gangetis in India, & aliis, legitur? Reſp. Tales aquas vel ex auriferis montibus originem ſumere, vel littora terræ talis auriferæ alluere; unde ab ea etiam leviores quaſdam partes, puta arenam auro mixtam auferunt, ſecumque vehunt.

LXXV. Probl. 14. Cur aliquæ aquæ, & præcipue fluminis Nili, certis temporibus ita excreſcunt, ut 10. cubitis attollantur, & totam Ægyptum inundent, ac fœcundam efficiant? Reſp. Conimb. Hoc incrementum probabiliter provenire ab immenſa vi pluvialis aquæ, quæ ad paludes & loca illa ſuprema, e quibus fluit, certo anni tempore colligitur, atque inde in ejus alveum delata, ſecundo curſu in devexa Ægypti loca demittitur, ac pro uberiori, minorive imbrium copia magis minuſve turget, & in planitiem reſtagnat. Ideo vero hæc inundatio in Ægypto æſtatis potiſſimum tempore accidit, quia plaudes illæ & fontes in ea mundi parte ſunt, ubi hyems eſt, & ubi tanta imbrium effuſio; propterea probabiliter contingit, quia tunc certum quoddam & pluvioſum ſidus maxime donatur, uti apud nos etiam cernere eſt, quando Plejades concurrunt, aut oriuntur.

LXXVI. Probl. 15. Unde aquæ tantum ſuum calorem, quem interdum habent, adſciſcunt; Nam in Bajano ſinu aquæ tam calidæ ſunt, ut effervеſcant; imo aliæ quædam aquæ animalia injecta mox glabra efficiant? Reſp. Varias hujus caloris cauſas reddi a Philoſophis; nam alii putant, ventum in terræ viſcera impulſum & reverberatum calorem illis ſuum communicare; alii in radios ſolis cauſam conjiciunt: ſed neutra cauſa tantum calorem cauſare videtur poſſe; quare rectius Conimbr. & alii docent, eas nonnunquam a materia terræ præcalida, & æſtuanti, vel ab ignibus, per quos, vel prope quos tranſeunt, calefieri; conſtat enim eas terras, in quibus ii defluxus viſuntur, abundare ignis fomite, ut ſulphure, bitumine &c. & interius æſtuare & inardeſcere, unde & aliquibus in locis aquas calidas eructantibus, tali materia exhauſta, thermarum aquæ refrixerunt.

LXXVII. Probl. 16. Cur aquæ calidæ plerumque ſalutiferæ ſunt, non item tam frequenter frigidæ? Reſp. Eas virtutem tantam a qualitatibus terræ, aliarumque materiarum, quas alluunt, accipere, puta ſulphure, quod nervis in primis utile eſt; alumine quod ad paralyſin, ſimileſque morbos pellendos conducit; & bitumine, nitroque quod purgandis corporibus ſervit, qualem materiam cum aliæ aquæ minus alluant, ideo minus etiam ſalutares deprehenduntur eſſe.

LXXIII. Probl. 17. Cur ſola aqua inter liquores odoris omnis eſt expers; unde communiter pro ſigno veræ aquæ naturalis certiſſimo habetur, ſi nullo odore affecta eſſe reperiatur? Reſp. Rationem hujus rei eſſe, quod ſapor ex permixtione primarum quatuor qualitatum oriatur, quibus cum aqua non conſtet, hinc merito etiam odoris omnis, imo ob eamdem etiam cauſam ſaporis omnis eſt expers, quos tamen quandoque pro diverſitate terrarum, quas lambunt, & quarum particulis limoque miſcentur, diverſos ſortiuntur.

LXXIV. Probl. 18. Quænam ſint omnium ſaluberrimæ & præſtantiſſimæ? Reſp. In genere eas cenſeri ſaluberrimas, quæ tenues, perlucidæ, ſaporis, odoriſque expertes ac leves ſunt, cujus ſignum eſt, teſte Plinio, ſi calefiant, refrigerenturque celerius; tum enim nulla inter ſe aliena corpuſcula, quibus impediatur, continent; atque adeo facilius ab agente calido penetrantur, illudque iterum removent. Alii pro indicio etiam habent bonæ aquæ, ſi in ea anguillæ reperiantur; hæ enim a natura impelluntur, ut aquam ſalubrem quærant.

LXXV. Probl. 19. Cur aquæ lacuſtres, paluſtres, nivales, pluviales &c. minus ſalubres cenſentur? Reſp. Priores duas minus ſalubres eſſe, quia ſolis ardor identidem eas feriens permeat, & relictis partibus craſſioribus tenuiores eximit, unde corruptum ſaporem atque ardorem comparant. Nivales vero parum ſalubres ſunt, eo quod, dum nives gignuntur, exprimitur, quod tenue eſt, & quod craſſum eſt, relinquitur. Pluviales denique & ciſternales minus approbantur, quia hæ, dum cælo non ſunt expoſitæ; parum incoctæ manent, & facile ob defectum motus putreſiunt; illæ vero multas admodum exhalationes admixtas habent, ſiquidem cum magna ventorum procella & tonitruum impetu decidant; ſecus enim, id eſt, ſilente cælo, ſi defluant, Conimbr. putant, eas jure commendari.

LXXVII. Probl. 20. Cur aqua ciſternarum diu-

diutius ſervatur, & ſalubris efficitur, ſi dura arena aut ſabulum maſculum ſubſternatur, aut piſciculi in ea nutriantur? *Reſp.* Id propterea fieri, quod arena frigore ſuo noxium calorem impediat: qui putrefactionis eſt cauſa; piſciculi vero ſuo natatu & motu eamdem aquam a noxiis qualitatibus, atque adeo ab eadem putrefactione tueantur.

LXXVII. Probl. 21. Cur aqua pennis avium non adhæreſcit? *Reſp.* Quia per illas quaſi in lubrico plano facillime fluit.

LXXVIII. Probl. 22. Unde fiant bullæ illæ, quæ in ſuperficie aquæ diſcurrunt? *Reſp.* Nam uligo illa, quæ aquæ admixta eſt, & facile ducere lenteſcere poteſt, aerem includit, ſicque bullam efformat.

LXXIX. Probl. 23. Cur aqua oleo difficile miſceri poteſt? *Reſp.* Quia, cum oleum maxime tenax ſit, illius partes non ita facile dilui, nec dividi poſſunt, quod tamen mixtio deſiderat.

LXXX. Probl. 24. Cur quomodo gutta cavet lapidem? *Reſp.* Quia motu illo guttæ illabentis inſenſibiles partes lapidis vel atomi diluuntur, ac diffluantur.

LXXXI. Probl. 25. Cur ex aliquarum aquarum potu ſtrumæ naſcantur? *Reſp.* Quia tales aquæ fiunt ex reſolutione nivium: hæ vero ſecum multum trahunt a terreſtri & crudo; crudum repugnat reſolutioni, hæret in muſculis & glandibus, ibique concretum dureſcit.

LXXXII. Probl. 26. Cur aqua pluvialis utilior hortis, quam fontana? *Reſp.* Quia cito putreſcit: quæ vero putreſcunt, in aliud convertuntur pro diſpoſitione ſubjecti, & ſic aqua pluvialis in terra facilius vertitur in herbas, quarum ſemina continet.

LXXXIII. Probl. 27. Cur ſpaſmus natantes in frigida, non autem in calida, corripit? *Reſp.* Quia, ut ſpaſmus fiat, contrahi debent muſculi, cui contractioni aqua frigida, non vero calida, inſervit.

LXXXIV. Probl. 28. Cur aura mane non ſpirat ex mari, ſpirat autem ex fluminibus? *Reſp.* Quia aqua maris ſalſa minus exhalat, præcipue cum ſit denſior; hinc materiæ halitus deeſt, qui eſt circa dulces aquas ordinarie.

LXXXV. Probl. 29. Cur magis abluat lixivium, quam aqua? *Reſp.* Quia propter acrimoniam magis penetrat, & præter lentorem agglutinat ſibi ſordes, & cum illis abit; Ob eamdem cauſam etiam adhibetur ſmigma.

LXXXVI. Probl. 30. Cur ſi aquæ lapis injiciatur, facit circulos? *Reſp.* Quia aquæ locum lapis occupat, ſicque aqua ſurſum extruditur, & cum ſuper aliam aquam eminere non poſſit, ſe in omnes partes diffundit, ſemper veluti, in tenuiorem chartam ſe explicando; unde non ſolum circuli fiunt, ſed etiam creſcunt.

LXXXVII. Probl. 31. Quare aqua calida magis refrigeretur, ſi exponatur Soli, quam ſi exponatur umbræ? *Reſp.* Quia in umbra frigus ambiens claudit, & conſtringit poros, adeoque facit, ut calor clauſus evaporare non poſſit: contra vero ſol ſuo calore aperit poros & dilatat, adeoque calor libere exhalat.

LXXXVIII. Probl. 32. Cur ſi vitrum vel ſcyphum vacuum inverſum aquæ ſubmerſeris cum impetu reſilit? *Reſp.* Quia aer intra ſcyphum contentus comprimitur, ac uti poteſt, ſe laxat, & ſcyphum ejicit.

LXXXIX. Probl. 33. Cur veſica inflata non mergatur in aqua? *Reſp.* Quia eſt aere plena, & cum ea conjuncta eſt levior aqua; jam vero leviora innatant gravioribus.

§. IV. *De Terra.*

XC. Probl. 1. Fuitne terra ab initio a Deo cum aut ſine montibus creata? *Reſp.* Ita quidem S. Baſilium, Janſenium, & alios ſentire. Verum Conimbr. cum Damaſceno negativam partem tueri, cum credibilius ſit, terram, ut aquis circumfuſam, ita perfecte globoſam, ſicut ejus natura poſcebat, fuiſſe productam; & tum denique, quia Deus terram habitabilem facere voluerat, cavernas fuiſſe excavatas, in eaſque aqua detruſas, & incluſas. Utraque ſententia probabilis eſt, nec certo quidquam definiri poteſt.

XCI. Probl. 2. An terra ab initio mundi produxit roſas cum aut ſine ſpinis? *Reſp.* Ita SS. PP. Baſil. Ambroſ. Damaſc. Aug. & Vener. Bedam cum aliis ſentire, cum Deus poſt peccatum Adami primum dixerit, terra ei ſpinas & tribulos germinaturam. D. Th. tamen 1. p. q. 69. art. 2. ad 2. Albertus & alii contrarium ſentiunt, quorum ſententiam etiam S. Auguſt, mutata ſua, amplexus eſt. Rationem ſuæ opinionis aliam non aſſignant, niſi naturam roſarum, quæ cum adnatas ſibi ſpinas habeant, ſignum eſt, eas naturaliter exigere tales ſpinas, alioqui non eſſet ratio, cur roſis potius quam aliis germinibus ſpinas annexuiſſet. Neque obſtat ratio contrariæ ſententiæ, cum illa Dei comminatio pluris non valuerit, quam quod, niſi Adamus divinum imperium violaſſet, ſpinæ tales ei in pœnam & laborem ceſſuræ non fuiſſent, quemadmodum etiam in ſtatu innocentiæ procreaſſet terra herbas noxias, quæ tamen homini minime nocuiſſent.

XCII. Probl. 3. Cur terra tantum in ſe humoris continet, cum tamen ex natura ſua ſummam ſiccitatem poſtulet? *Reſp.* Eum humorem exigere terram non propter ſe, ſed propter ſtirpium, animantium, & hominum vitam, & propagationem, quam conſtat ſine humore peragi non poſſe; ut qui in humido & calido conſiſtat, quemadmodum alibi vidimus. Propterea idem humor requiritur ideo, quod niſi terræ ſiccitas cum aquæ humore jungeretur, non poſſunt terræ partes ita bene cohærere, & coagmentari, ſed facile diſſolverentur & dehiſcerent.

XCIII. Probl. 4. Unde terra ſigillata & aliæ ſimiles vim ſuam ſumunt, ut contra venenum eos, qui ex vaſibus, ex tali terra confectis, bibunt, defendunt? *Reſp.* Non poſſe hujus rei naturalem cauſam aliam dari, quam ipſam ſerpentium cum terra tali antipathiam, ſicut in pleriſque aliis ſimilibus experientiis eamdem pro ratione dare debemus.

XCIV. Probl. 5. Cur in montibus plerumque paſcua meliora quam in vallibus reperiuntur? *Reſp.* Cauſam eſſe, quod humor, quo herbæ nu-

nutriuntur, in montibus longe ſit ſubtilior ac purior; unde a calore cæleſti longe facilius illa humiditas digeritur, & in ſubſtantiam graminum, & fructuum perfectius immutatur & convertitur.

XCV. Probl. 6. Cur in aliquibus terris quodcumque animal ingreditur, mox moritur, uti Ariſtoteles cap. 117. de admir. de loco quodam in Biſaltarum Regione ſcribit? Reſp. Hoc probabiliter contingere propter aerem venenatum, qui in eo loco reperitur, ſive deinde aer ille ab ipſa terra venenoſa, ſive ab animalibus venenatis ibi detentis inficiatur.

XCVI. Probl. 7. Qui fit, ut in Arabia Ægypto contermina circa urbem Adem, licet prorſus nulla aqua de cælo pluat, aut e terra manet; imo nec puteus, fons, aut fluvius ſit ullus, tamen mirum in modum fruges & reliqua ſimilia germina adoleſcant? Reſp. In tali loco pluviarum, & alterius aquæ vicem ſupplere rorem nocturnum, qui, cum copioſiſſimus ibi ſit, & longe purior, quam reliqua aqua; hinc mirum non eſt, ſi fructuum quoque meliorum copiam ſubminiſtret, & producat.

XCVII. Probl. 8. Quomodo fieri poſſit, ut ſicut Franc. Alvarez ſcribit, in Æthiopia in Corcora Angottæ qualibet anni parte fruges metantur; eodem enim menſe reperiuntur ſata tantum, alia aucta in frondoſam herbam, alia in ariſtam creviſſe, alia maturam ſpicam habere, quod omnibus menſibus contingit. Sed & in Podolia, teſte Martino Cromero apud Majolum, tom. 1. coll. 17. gramen triduo ſuccreſcens perticam contegit. In Carnis vero Hiſtriæ campus eſt, cujus gramen 20. die ſecari ob amplitudinem conſuevit. Addit Comerus, in Noſſovia 30. Junii ſeri frumentum & circa medium Auguſti meti, reliqua vero ſata intra 36. dies reſecari? Reſp. Duplicem hujus fertilitatis tam maturæ rationem eſſe, videlicet ſoli ipſius naturam & optimam conſtitutionem, tum ſitum terræ talis, ratione cujus plerumque benignioribus ſolis, aliorumque ſyderum influxibus expoſita eſt, atque adeo ad ejuſmodi fruges generandos aptior.

XCIX. Probl. 9. Quæ cauſa eſt, ut in certis terræ locis certa tantum animalia frugeſque reperiantur. Nam in Zelandia nulla arbor, aut ſerpens, aut aliud animal venenoſum reperitur. In Septemptrionali Cauchiorum regione nullum pecus, nec fera ulla, aut arbor, aut frutex reperitur, cum tamen finitimæ gentes omnia habeant. In Pontica Scythicaque terra nullus aſinus, in Scotiæ Arcadia nullus mus, in Coronæa Bœotiæ nulla talpa, in India omnium aliorum animalium feraciſſima nullus porcus reperitur, in Inſula vero Hiſpaniola ſumme ampla, & fertili quatuor tantum genera animalium cuniculorum formam imitantium, & canes parvi reperiuntur? Reſp. Varias hujus rei rationes eſſe; nam quandoque nimium frigus obſtat, quandoque æſtus nimius, quandoque ipſa terra qualitatibus aliis, quæ talibus animalibus contrariæ ſunt, infecta eſt, quandoque pabuli naturalis defectus in cauſa eſt, quandoque certa tantum animalia inveniuntur, primo ibi producta, vel illata ſunt, neque interea occaſio fuit, alia illuc transferendi.

C. Probl. 10. Poteſtne fieri, ut quorumdam animalium natura ab ipſa ſoli natura mutetur? Nam, teſte Majolo, in Inſula Hiſpaniola canes muti reperiuntur. In Seripho quoque Inſula cicadæ mutæ naſcuntur, quæ, ſi alio migrent, loquaces & canoræ ſunt. In Italia quoque apud Rheginos mutæ ſunt, & tamen in proximo agro Locrino canoræ. Idem ranis contingere in Theſſalia tradit cit. Majolus. Reſp. In tali caſu non naturam talium animalium mutari, ſed tantum frigus & humiditatem impedire, quo minus in certis quibuſdam locis canoræ ſint; conſtat enim apud nos aviculas eo tantum tempore potiſſimum canere, quo ſol augeri incipit; deficere vero, eo nobis deſcendente, quod ſignum eſt, eas calore, tamquam inſtrumento neceſſario, ad vocem formandam indigere.

CI. Probl. 11. Cur in certis quibuſdam regionibus, ut in Sambris, nulla eſt aurita quadrupes, nec elephantis quidem? Item cur Phrygiæ armentis omnibus cornua mobilia & flexibilia perinde ut aures ſunt? Reſp. Prioris facti rationem eſſe, quod ob ferventem cæli ambitum parum omnino humoris craſſi vel melancholici illis animantibus conveniat, uti Majolus putat. Poſterioris vero rationem eſſe, quod materia cornu in ſiccitatem nequeat converti, uti indureſcat, ſed perpetuo humore rarioreque alatur; unde carnea potius eſt materia, quam cornea.

CII. Probl. 12. Qui fieri poteſt, ut ex uno grano plures quandoque ſpicas vel germina producat terra; nam, teſte Plinio, in Bizzalio Africæ campo ex uno modio centeni quinquageni redduntur. Unde ex eo loco ad Auguſtum miſit procurator ejus 40. germina, ſed & ad Neronem miſit 340. ſtipulos ex uno grano? Reſp. Non poſſe hujus rei aliam facile rationem reddi, niſi ſingularem ſoli fertilitatem, & extraordinariam illorum granorum a natura, quæ in pleriſque effectibus ſuis admiranda eſt, fœcunditatem acceptam.

CIII. Probl. XIII. Qui fieri poteſt, ut Paradiſus terreſtris in eodem nobiſcum terræ globo reperiatur, uti communior habet ſententia, & non eiſdem frigoribus, aut ardoribus, aut pluviarum irrigationibus, aut terræ humoribus ſubjectus ſit? Reſp. S. Th. 1. p. q. 105. hæc omnia contigiſſe Angelorum miniſterio, qui eam a nubibus, ventis, pluviis, & ab omni perturbatione in perpetuum defendunt, uti & diluvii aquas, quo minus in Paradiſum influerent, cohibuerunt.

CAPUT II.

De impulſu, & motu Elementorum.

CIV. Probl. 1. Cur ex figurarum genere, quæcumque rotundæ ſunt, facilius moventur? Reſp. Rationem eſſe, quod parva ſui parte planum contingant, unde facilius iterum ab eodem removentur, quam quadrata aut cubica corpora, utpote quæ ſecundum plures ſui partes planum contingunt. Deinde circulare corpus ſecundum illas partes, quæ terram non contingunt, per ſe inclinatur ad terram contingendam; unde facilius etiam eo movetur;

tur; quo enim unumquodque vergit movetur ex facili, ait Ariſtoteles c. 8. q. Mæchan.

CV. Probl. 2. Cur longius feruntur miſſilia, quæ funda, quam quæ manu mittuntur, cum potius videatur contrarium debere, eo quod projiciens telum magis comprehendat manu, quam cum illud ſuſpendit, & præterea duo moveat pondera, fundæ videlicet & miſſilis, atque adeo gravius pondus movere debeat? *Reſp.* Rationem eſſe, quod omnia, quæ in motu ſunt, facilius moventur, quam quæ quieſcunt. Hinc quia funda projiciens miſſile prius rotat, atque adeo in motu conſtituit, merito etiam facilius & longius illud projicit, quam cum manu mittit; tum enim a quiete eſt initium motus. Præterea etiam alia ratio eſt, quod, quanto aliquid remotius eſt a centro, tanto facilius moveatur, uti experientia conſtat, atque in fundæ uſu cum manus ſit centrum fundæ; funda longius a centro exit, quam cum manu projicitur miſſile, atque adeo facilius movetur.

CVI. Probl. 3. Cur ejuſdem magnitudinis lignum facilius genu frangitur, ſi quiſpiam æque diductis manibus extrema comprehendens fregerit, quam ſi juxta genu; & ſi terræ illud applicans pede ſuperimpoſito, manu longe diducta confregerit, quam prope? *Reſp.* Rationem eſſe, quod quidquid frangitur, moveri debeat: tanto autem facilius moveatur quodlibet corpus, quanto a centro remotius fuerit; cum ergo in priori caſu centrum ſit ipſum genu, in poſteriori vero pes, atque adeo remotius a centro diſtat lignum, facilius movetur, & conſequenter etiam frangitur.

CVII. Probl. 4. Cur, ſi quis ſuper lignum magnam imponat ſecurim, deſuperque illi magnum adjiciat pondus, lignum non dividitur: ſi vero ſecurim extollens percutiat, ſcindit, cum alioqui minus habeat ponderis id, quod percutit, quam id quod ſuperjacet, & premit? *Reſp.* In priori caſu ſecurim non percutere, quia non habet ſufficientem gravitatem, quam cum per motum acquirat, hinc merito etiam facilius lignum dividere poteſt. Addit aliam cauſam Ariſtoteles, quod ſcilicet in poſteriori caſu ſecuris per motum ligno infixa cuneus efficiatur, parvus autem cuneus magna dividat, cum ex duobus vectibus contrario ad ſe invicem modo conſtitutis ſit confectus.

CVIII. Probl. 5. Cur facilius movetur commotum quam quieſcens: ſic experimur, curtus jam commotus citius agitari, quam cum moveri incipit? *Reſp.* Rationem eſſe, quod pondus quieſcens in contrarium vergat, atque adeo hoc ipſo, quod aliquid auferat de motoris potentia, difficilius movetur; quando vero jam commotum eſt, tum jam per ſe tendit ad locum, ad quem impulſum eſt; unde facilius ad eum movetur.

CIX. Probl. 6. Cur neque parva valde, neque magna longe projici queunt: ſed neceſſe eſt, ut quamdam proportionem cum projiciente habeant? *Reſp.* Cauſam hujus rei eſſe, quod ad hoc, ut aliquid projiciatur, neceſſe ſit id, quod projicitur, contraniti projicienti, ita tamen, ut cedat tandem illi. Cum ergo id, quod nimis magnum eſt, non cedat, id vero, quod nimis parvum eſt, non contranitatur, mirum non eſt, ſi projici quoque non queat.

CX. Probl. 7. Qua vi gladius curvatus ad antiquam ſuam figuram redit? *Reſp.* Cum P. Forero, eum probabiliter redire ob impulſum contrarium immediate a duritie ferri productum, & reſiſtentem curvationi; cujus indicium eſt, quod, ſublata ferri duritie per ignem, non amplius reſiliat curvatum. Sic ergo fit reſilientia gladii, dum gladius curvatur, partes concavæ comprimuntur: & quia duræ ſunt, altera alteri reſiſtit, ac impulſum imprimit, ut loco excludat; hinc ad rectam figuram & ſitum priorem omnes partes, quantum poſſunt, ſe reducunt.

CXI. Probl. 8. Quæ cauſa eſt, quod charta aut membrana convoluta, ſi aperiatur, iterum recurrat? *Reſp.* Cauſam proximam probabiliter eſſe duritiem chartæ cum lentore, hanc enim producere impulſum illum, quæ cauſat convolutionem; Ex eo colligimus, quod ſi charta aut membrana minus ſit dura, ſed villoſa (ut ſit ex contuſione aut frequenti replicatione) non tam facile recurrat.

CXII. Probl. 9. Quomodo exiguæ vires facilius movent magna pondera, quando vectis inſuper onus adjungitur, quam ſine vecte, cum tamen alias ſit facilius movere minorem gravitatem, quam majorem. *Reſp.* Hoc fieri propterea, quod vectis habeat rationem libræ, in qua æqualis alioquin vis ſeu potentia æquivalet alteri, ſi longius diſtet a centro, quam altera; cum ergo manus premens in vecte ſe habeat ex parte longioris partis vectis, facilius movebit pondus una cum vecte a quo adjuvatur, quam abſque illo.

CXIII. Probl. 10. Qua fiducia Archimedes coram Rege Herone Syracuſ. dixit: Da mihi, ubi ſiſtam pedem, & hanc ego terram movebo. *Reſp.* Id jure dicere potuiſſe, quia uti P. Forerus in th. de impulſu demonſtrat, ſi pertica ferrea ex utraque parte cælo lunæ imponeretur, & a terra abeſſet aliquot milliaribus, eique vectis debitæ longitudinis imponeretur, tum quilibet terram uno milliari v. g. ab hypomocolio ſuſpenſam movere poſſet, ſi tot milliaribus ab altera hypomocolii parte diſtaret, quot libras terra ponderat. Atque id practice Heroni oſtendit Archimedes, dum juſſus edere ſpecimen, una manu læva, quinquies millenum modiorum pondus traxit, navem maximam in ſiccum litus ejectam & graviſſime oneratam ad ſe perinde traxit, ac ſi remis ageretur; aliam poſtea recens conſtructam tantæ magnitudinis, ut eam omnes cives Syracuſani conjunctis viribus loco movere non poterint, ut ſolus Hero machinis adjutus in mare educeret, perfecit.

CXIV. Probl. 11. Cur lapis ex fune pendulus tamdiu huc, illucque fluat, donec tandem quieſcat? *Reſp.* Rationem hujus experientiæ eſſe, quod lapis talis a primo impetu impulſus, ubi ad lineam directionis venerit, non poſſit ulterius deorſum deſcendere, unde ſurſum ab eodem impulſu fertur, quo deficiente iterum a naturali gravitate deorſum impellitur, ſed minori impulſu, idque tamdiu, quo-

uſque tam debilis impulſus producatur, qui non poſſit cum amplius ultra lineam directionis ferre, in qua proinde quieſcit.

CXV. Probl. 12. Cur ovum recta linea per feneſtram ſuperiorem facile projici non poſſit ab eo, qui 12. aut 15. paſſibus a feneſtra diſtat? conſtat enim experientia, ſemper id altius ferri, quam dirigas, ſi ſit recens. Reſp. Forerus id ob fluxum, genuinumque ovi humorem, ex vitello ſcilicet & albugine conſtantem provenire, qui, cum ſit inconſtans valde, & aſſiduo fluctuet: minus idoneus eſt ad ſtabilem quemdam & regularem impulſum recipiendum; uti vel ex eo colligitur, quod ova indurata, non minus ac alia corpora, quocumque impetus direxerit, moveri poſſint.

CXVI. Probl. 13. Cur lapis intra annulum vel fundam poſitus, & rotatus non excidit tum, quando concava ſuperficies annuli vel fundæ eſt ſupra aerem? Reſp. Rationem eſſe, quod impulſus primus, quo ſurſum eſt lapis cum funda vel annulo ligneo projectus, adhuc duret, ac proin prævaleat gravitati, etiam dum illa funda ſuperiorem partem occupat.

CXVII. Probl. 14. Cur aqua ex urceolo in orbem agitato non effunditur? Reſp. Etiam hanc ab impulſu, qui ei a circumagente imprimitur, impediri, ne effluat. Præterea vero etiam motus vacui accedit, eo quod in tanta celeritate tam facile ſubintrare non poſſit in fundum vaſis, loco aquæ ibi recedentis.

CXVIII. Probl. 15. Cur culter menſæ infixus & leniter motus tamdiu tremit? Reſp. Hunc tremorem provenire ab impulſu, quem corpus detinens ei imprimit; cum enim culter ſit aliquid continuum & durum tracto manubrio in dextram partem cuſpis menſæ infixa tendit in oppoſitam partem, quia vero menſæ durities obſtat, rurſus repellitur, & conſequenter etiam manubrium removetur: hæc autem prima motio eſt conditio ad ſecundam, & hæc ad tertiam, donec ob naturalem cultri gravitationem evincatur productio motus, & impulſus.

CXIX. Probl. 16. Cur ſi quis alteri colaphum aut alium ictum infligere conetur, & aberret, magis doleat, quam ſi tetigiſſet? Reſp. Id fieri, quod anima magnum impulſum brachio percutientis imprimat, qui ad illiſionem alterius corporis non nihil retunditur; Unde ſi aberret percutiens ab eo, quem ictu petiit, tota vis impulſus in brachium exeritur, nervoſque nimium diſtendit, unde dolor tantus oritur.

CXX. Probl. 17. Cur homo ſe inclinaturus, alterum pedem in poſteriorem partem extendit? Item cur, ut homo ſedens ſe erigat, neceſſarium eſt, pedes ſedi quam maxime eſſe propinquos, ut adeo pedes ad ſedem retrahendi ſint, ſi prius fuerant protenſi, caputque in anteriora extendendum? Item cur homo ſupinus jacens erigere ſe non poteſt, niſi prius corpus complicet, videlicet caput ac reliquam ſuperiorem partem nixu brachii erigendo, & pedes attractos corpori ſubmittendo? pro Reſp. nota. 1. In omni motu corporum intervenire debere lineam directionis (ſic dictam quod motum gravium dirigat), quæ nihil aliud eſt, quam linea, quæ ducta concipitur centro per centrum gravitatis ipſius corporis gravis uſque ad verticem illius. Nota 2. Omnia gravia non impedita ſic deſcendere, ut centrum gravitatis non diſcedat a linea directionis. Cum enim linea hæc ſit breviſſima extenſio, omnia autem conentur ad centrum ire per viam breviſſimam, ne natura aliquid fruſtra faciat, neceſſario corpus illud per eamdem lineam ita movebitur, ut centrum gravitatis lineam hanc non tranſiliat; alioquin enim ſtatim linea efficeretur longior, & grave non per breviſſimam lineam deorſum moveretur, quod falſum eſt. Nota 3. Omne corpus puncto inſiſtens, tunc quietum ſtare, cum linea directionis per punctum tranſiens per centrum quoque gravitatis ejuſdem tranſierit; cadet autem, ſi tranſierit extra centrum gravitatis; quia ſi linea directionis tranſierit per centrum gravitatis, tunc partes circa centrum erunt undequaque æquiponderantes, atque adeo nullæ alteras in oppoſitam partem pertrahere poſſunt. His not. facilis eſt reſponſio ad propoſitum Problema: dicendum namque eſt, illos omnes motus eſſe neceſſarios, quia alioquin linea directionis a centro gravitatis diſcederet, atque adeo corpus neceſſario cadere deberet, niſi dictos motus exercere vellet, uti conſideranti patebit. Hinc natura avibus illis, quæ colla longiora habent, etiam crura dedit longiora, ut per eorum extenſionem in æquilibrio eſſent, uti in ciconiis videre eſt; quod ſi vero aliquæ crura breviora, & colla longa habent, eæ, cum volant, collum contrahunt, atque incurvant, ut quaſi ſtrumoſæ videantur.

CXXI. Probl. 18. Cur aqua ſtans, lapide in eam projecto, multos circulos efficit? Reſp. Id fieri, quod jactus ejus intentione a quavis ſui parte aquam lapis perſequitur, atque ita circulus ſit, quouſque videlicet pertinet jactus intenſio. Quod ſi immodica ſit intenſio, & circulus major, deſcendit uſque ad terram lapis, & ipſam dein aquam corpore trahens multos circulos efficit. Primo enim ſuperficiem aquæ movens diducit, tum per ipſam perpetuo deſcendens ad profundum rurſus dividens aquam & alium efficit circulum, idque per ſucceſſionem tamdiu, donec lapis requieſcat. Quoniam vero lapidis intenſio, eo deſcendente, paulatim remittitur, neceſſe eſt, poſteriorem quemque circulum priori conjunctiorem eſſe, quoniam & a lapide, ſimiliter ictu ipſo, aqua dividitur.

CAPUT III.

De qualitatibus Elementorum.

§. I. *De gravitate & levitate.*

CXXII. Probl. 1. Cur terrea pondera non feruntur in centrum ſecundum lineas parallelas, ſed, quo longius abeunt, eo magis ſibi mutuo appropinquant? Reſp. Hoc fieri, quia unumquodque eorum nititur occupare centrum mundi, a quo occupando deviarent, ſi in diverſa abeundo per lineas æque diſtantes pergerent, ut conſideranti patebit.

CXXIII. Probl. 2. Cur parietes ad perpendiculi normam erecti æquali ab ſe diſtantia & intercapedine deſcendunt? Reſp. In eo viſum de-

deludi, quia in tam brevi ſpatio non poteſt perpendiculorum parietumque mutuus acceſſus dignoſci; ſi tamen melius inſpiciatur, longe aliter ſe res habebit. Hinc conſtans eſt Mathematicorum doctrina, ſi puteus ad perpendiculum uſque in centrum extruatur, debere ejus parietes paulatim in anguſtum adduci, donec in centro quaſi pyramidis cuſpide ſeſe contingant; ſimiliterque ob eamdem cauſam, ſi turris tantæ altitudinis, quanta eſt terræ profunditas, ad perpendiculum fiat, debere ad faſtigium duplo eſſe ampliorem, quam ad fundamenta.

CXXIV. Probl. 3. Cur difficilius eſt, longa linga ab extremo ſuper humores ferre, quam ſecundum medium, æquali exiſtente pondere? Reſp. Id fieri propterea, quod ſecundum medium, elevato ligno, ſemper ſe invicem ſuſpendunt extrema, & altera pars alteram bene ſublevat: medium enim velut centrum fit; unde extremorum utrumque deorſum vergens ſurſum ſuſpenditur. Quod ſi vero ab extremo elevetur, aut feratur, non ſimiliter facit, ſed univerſum pondus ad unum vergit medium, quo elevatur aut fertur.

CXXV. Probl. 4. Cur, ſi eidem pondus valde procerum fuerit, difficilius ſuper humero geſtatur, etiamſi medium quiſpiam id ferat, quam ſi brevius ſit? Reſp. Hoc fieri propterea, quod tunc extrema a medio nimis recedentia vibrari incipiant; unde propter perpetuam vibrationem difficilius fertur.

CXXVI. Probl. 5. Cur uter inflatus ſuper aquas non ipſe modo fertur, ſed etiam hominem ſibi incumbentem aut inſidentem ſuſtentat; non autem perinde id facit, ſi non eſt inflatus? Reſp. Rationem eſſe, quod inflatus aere plenus ſit, unde etiam ab illo levior fit ipſa aqua, & ſic ſuper aquam ſuſtinetur, quo ſubſidio cum careat non inflatus, mirum videri non debet, ſi infra aquas deſcendat. Atque hæc etiam ratio eſt, cur aves alarum ſuarum ſubſidio in aere ſe ſuſtineant; colligunt enim per alas aerem, faciunt, ut per ipſum leviores fiant, quam ſi ſeorſim fuiſſent.

CXXVII. Probl. 6. Cur anſeres domeſtici non tam facile in aere ſe liberare poſſunt, ut aliæ aves: cum tamen conſtet, aves quaſdam decuplo aut amplius majores maxima facilitate volare? Reſp. Cauſam hujus experientiæ eſſe, quod multum pinguedinis, & carneæ materiæ habeant, unde impediuntur, ut non perinde pennarum ſuarum beneficio movere ſe poſſint ut aliæ aves, cum a naturali ſua gravitate a tali motu & perfecto uſu pennarum impediantur; quemadmodum etiam pingues homines difficilius ſe movere, quam macros, experimur. Alia vero majora volatilia, ut aquila, ſtruthio, cum alas admodum magnas, corpora vero ſatis macra habeant, hinc mirum non eſt, ſi facilius ſe per aera librent.

CXXVIII. Probl. 7. Cur ii, qui in aquis natant, non ſubmergantur, quod tamen contingit iis, qui ſimpliciter in aquas cadunt, artis natandi imperiti? Reſp. Id propter aquas propulſas aut calcatas provenire; hæ enim, cum per brachiorum aut pedum motum a ſe & corpore diviſæ, & remotæ, naturali ſua gravitate & impetu coire velint, hoc ipſo hominem natantem ſubmergi non ſinunt, ſed vi ſua impetuque ſupra aquas attollunt.

§. II. *De Calore*.

CXXIX. Probl. 1. Quomodo calor criſpare capillos poſſit? Nam experientia docet, homines calidioris naturæ maxime criſpos capillos habere. Unde etiam, quando per inſtrumenta criſpantur capilli, calefacta ea eſſe oportet: Reſp. Hoc probabiliter ideo fieri, quod per calorem extrahatur ex capillis humiditas, quæ eos deorſum trahebat, & illius loco producatur calor, & ſiccitas, quæ levitatem cauſant, hinc fit, ut capilli hac levitate præditi ſurſum erigantur.

CXXX. Probl. 2. Quæ ratio eſt, cur manus frigidæ nive confricatæ incaleſcant? Reſp. Cauſam eſſe antiperiſtaſim; nam frigore nivis pori ipſius manus obſidentur, ut calor exire non poſſit, unde interius collectus novum & intenſiorem calorem producit.

CXXXI. Probl. 3. Quomodo animalia quædam, ut colubri & alia, calorem ſuum quiete fovere poſſunt; conſtat enim brumæ tempore calorem iis paulatim extingui, unde ad eum tuendum quiete ſibi conſulunt, & in latibulis quaſi mortua decumbunt. Reſp. Id duplici ex ratione contingere. 1. Quia ſic declinatur alius atque alius occurſus, & attactus frigidorum corporum, ut docet Ariſt. in l. 8. Probl. 11. 2. Quia ſic evitatur diſpendium ſpirituum, in quibus calor reſidet: ut enim ſpirituum e receſſu corporis evocatitio membra exteriora calefacit; ita eorum in vicina corpora defluxus calore membra deſtituit.

CXXXII. Probl. 4. Unde fit, quod per flabella calor in aere pellatur, & idem aer aſpiratione attractus fervorem cordis mitiget: imo etiam aqua calida, ſi deorſum ac ſurſum agitetur, citius calorem deponat; cum tamen conſtet; calorem per motus potius produci & conſervari, quam deſtrui: hinc experimur, attritu lapidum ignem elici, plumbeos globos & tormentis exploſos, cum per aerem feruntur, interdum liquefieri, ſagittas incendi, molas farinarias inardeſcere, curruum axes ignire, ſoleas equorum ſcintillare, fulgurare conſtrictam nubem, exhalationem celeri raptu vectam micare &c. Reſp. Motum nonnunquam per ſe frigus inducere; unde in dictis duobus caſibus frigus ea ex cauſa oritur, quod aer, qui nos ambiebat, noſtro contactu concaleſactus diſcutiatur, aliorſum avertatur, cui proinde alius frigidior ſuccedit.

CXXXIII. Probl. 5. Cur ingreſſi aquam poſtmodum, calidiorem ſentiunt, ſi moveatur? Reſp. Cauſam eſſe, quod aqua balnei calidior ſit, quam noſtrum corpus, ac dum calefacit aliquantulum, ab eo, refrigeratur: ideoque nova aqua corpori applicata acrius urit. At circumfuſus aer minus calidus eſt; unde ſi per ventilationem a corpore noſtro ſemoveatur, alius non calefactus accedit, qui proinde frigidior ſentitur.

CXXXIV. Probl. 6. Cur aer anguſti oris motu difflatus frigidus, idemque diducto ore emiſſus calidus eſt? Reſp. Rationem eſſe, quod ore anguſto aerem, qui nos foris ambit; lato

ve-

Digitized by Google

vero aerem intus a pulmone calefactum exſufflamus.

CXXXV. Probl. 7. Cur in hyeme major calor in homine & cellis reperitur, quam in æſtate? Reſp. Etiam hoc per antiperiſtaſim fieri, dum ſcilicet calor internus egredi prohibitus per novi caloris productionem roboratur.

CXXXVI. Probl. 8. Cur prima regio aeris calidior ſit, quam ſecunda; cum tamen illa propinquior ſit terræ, atque adeo facilius ab ea infrigidari poſſit? Reſp. Rationem eſſe, quod in prima regione aeris radii ſolares reflectuntur, atque adeo majorem quoque calorem in ſe recipiant.

CXXXVII. Probl. 9. Cur noctes plenilunii ſint calidiores quam novilunii, cum tamen luna videatur frigus potius, quam calorem cauſare? Reſp. Cauſam totam luci a luna productæ adſcribendam eſſe; hæc enim, cum tunc copioſior ſit, uberiorem quoque calorem producit. Unde per id tempus animalia exſanguia, & frigidioris naturæ, ut oſtreas, conchilia, echinos &c. advertimus pleniora eſſe, quia minus læduntur a frigore, & ope ejuſmodi caloris lunaris plus cibi decoquunt.

CXXXVIII. Probl. 10. Cur plerumque cibos calidos, potum vero frigidum ſumimus? Reſp. Cibum nos calidiorem ſumere, quia ſuccus & ſapor, qui cibis ineſt, plerumque a calore magis ſovetur, quam a frigore, uti experientia maxime in hyeme docet; tum enim embammata, & ſimilia juſcula, ſi condenſari ſinantur, prorſus inſipida efficiuntur; Præterea vero etiam prodeſt calor in cibis ad faciliorem concoctionem: vehunt enim ut ſic inſtrumentum concoctionis ſecum. Potum vero frigidum ſumimus, quia, cum frigus ei naturale ſit, ſapor ejus & virtus æque in frigore, imo melius fere, quam in calore, conſervatur, & inſuper frigus hoc (maxime in æſtate) palato utpote calore nimio ſuccenſo gratius eſt, quia moleſtiam ex nimio calore ortam aufert, aut mitigat, quam ob cauſam etiam cibos in æſtate frigidos calidis ſæpe præferimus.

CXXXIX. Probl. 11. Cur gluten, plumbum & ſimilia calida eſſe debent, ſi ab artificibus adhibentur? Reſp. Id omnino neceſſarium eſſe, ut per calorem pori rei conglutinandæ magis laxentur, atque adeo gluten aut plumbum ſe facilius in extrema conglutinanda inſinuet, eaque, ubi per frigus condenſatum fuerit, fortius conſtringat, & contineat. Atque hæc etiam cauſa eſt, cur res odoriferæ calorem requirant, ut odorem emittere poſſint; continetur nempe intra poros odor frigore conſtrictus, cui perinde per caloris viam aperiri oportet.

CXL. Probl. 12. Cur poſt intenſum ſtudium in capite magnum calorem excitatum advertimus? Reſp. Id propterea fieri, quod, cum in capite feriæ cogitationes maxime eliciantur, atque eo ſpiritus animales & vitales utpote calidiſſimi convocentur, etiam ipſum caput calore totum repleri neceſſe ſit.

§. III. *De Frigore.*

CXLI. Probl. 1. Quæ cauſa eſt, quod, cum nuda facie reliquo corpore amicti ſimus, in maximo tamen frigore reliquum quidem corpus rigeat, facies vero minime? Reſp. Conſuetudinem hujus rei cauſam probabiliter eſſe, aſſuevit enim facies aeri tolerando, notum autem eſt, quantopere nos conſuetudo ad omnes affectus communiverit.

CXLII. Probl. 2. Cur in maximo frigore digiti ac ſumma corporis nigreſcunt, & livida fiunt? Reſp. Rationem eſſe, quod extremum frigus abigat, atque retundat inſitum calorem ſub intimum corpus, atque ita ſumma corporis liveſcunt quidem primo, tum nigreſcunt, & quodammodo cadaverantur. Cur autem ſumma præcipue nigreſcant, ratio eſt, quod neque admodum carnoſa, neque valde calida ſint. Unde & ſtirpium eæ præcipue foliorum defluvium patiuntur brumæ tempore, quæ minus calidæ naturæ ſunt, atque ob id imbecilliores & rariores.

CXLIII. Probl. 3. Cur, qui extremas corporis partes rigentes igni admovet, ut calefiant; vehementem dolorem ſentiunt? Reſp. Eum dolorem a repentina qualitatis mutatione cauſari; plurimum enim frigus in plurimum calorem mutat. Unde dolorem oriri non modicum neceſſe eſt, cum quidquid immodice repenteque fit mala habitudine, id naturæ cruciatum afferat, ſicut e contrario, quidquid repente naturam in bona habitudine immutat, eam ſummopere delectat.

CXLIV. Probl. 4. Cur, quando vehementer frigemus, maxilla concutitur? Reſp. Rationem eſſe, quod muſculi, quibus maxilla movetur, nervos recipiant ab univerſis colli vertebris; hinc fit, ut, quia ipſæ vertebræ moventur & concutiuntur ob frigus, etiam maxilla cum illis concutiatur.

CXLV. Probl. 5. Cur, quando frigemus, toto corpore exhorreſcimus, & quaſi tremimus? Reſp. Hunc horrorem atque tremorem ex frigidis vaporibus ad cor tranſmiſſis oriri; hi enim, cum per magnam arteriam & venam cavam ad cor tendant, ſpiritus vitales, qui egrediuntur ad noxiam talem materiam repellendam, illis obviam facti, quodammodo pugnam cum illis ineunt, ſicque quaſſationem illam & ſenſum moleſtum efficiunt; natura enim, quæ nos gubernat & regit, mox ut ullus ſenſibilis vapor aut humor noxius in dicta vaſa pervenerit, ſpiritus vitales ad illud diſſipandum e corde mittit, cui proinde humor noxius renitens facit, ut non ipſæ dumtaxat arteriæ & venæ, ſed ſpina etiam dorſi, vertebræque ejus talibus venis ſubjacentes concutiantur.

CXLVI. Probl. 6. Cur magno frigore affecti difficulter dormire poſſint? Reſp. quidam, id propterea fieri, quod, cum ſomnus ſit quies virtutum ſpiritualium, oporteat dormientem a quocumque motu quieſcere; cum ergo rigentes in vehementi motu ſint, & undequaque concutiantur, neceſſe eſt difficulter eos dormire. Aliam inſuper rationem reddit Ariſtoteles, quod ſcilicet rigentes magis ſpiritum contineant, ut frigus pellant, dormientes autem emittant ſpiritum potius, quam attrahant: Unde ſicut fieri non poteſt, ut ſimul duo motus contrarii eliciantur; ita nec dormire ſimul, & rigere idem homo facile poterit.

CXLVII.

CXLVII. Probl. 7. Cur pedes, cum ſuſpenſi tenentur, magis rigent, ut io equitibus cernere eſt? Reſp. Cauſam eſſe, quod ſuſpenſis pedibus undequaque venti frigidi, & acr ambiens ſpirantes, omnibus pedum partibus frigiditatem concitant; quod non fit, quando ſolo hæſerint, aut moventur; tum enim ſanguis motu & gravitate ſua ad inferiores partes confluens, calorem eis ſuum communicat.

CXLVIII. Prob. 8. Cur frigus pilos in cute exhorreſcere facit, & erigit. Pro reſp. nota, pilorum radices in humore, id eſt, interiori cutis parte contineri, quæ mollior eſt, neque a primordris adnata, ſed aſſidue pro nutritione illius ſubminiſtrata: humor autem is, utpote res molliſſima a pilis longitudine ac pondere vincitnr, quo fit, ut pili decumbant: Hoc not. Reſp. duplicem propoſitæ quæſtionis rationem eſſe 1. eſt, quod frigidus aer humorem illum congelaſcere faciat, unde, mutato hnmore, etiam ipſi pili ſitum ſuum mutabunt, atque adeo cum in adverſam partem incumbere non poſſint, utpote qui non poſſunt humorem congelatum ſua gravitate vincere, in altum erecti manebunt. 2. ratio eſt, quod in horrore & frigore calor naturalis ad cor vocetur; unde refrigeratæ eaternæ partes & ſanguine deſtitutæ ac ſpiritibus, faciant, ut condenſetur extima caro, cutiſque contrahetur, ac corrugetur, unde pilorum erectio oritur. Quam rationem eleganti ſimilitudine confirmat Ariſtoteles, dum ait, rem in tali cauſa ſe habere, qnemadmodum ſi quis figens ramum, aut alind aliquid conſtruat, ac undique terram colligat, magis erectum reddet, quam ſi dimittat, enm ſimul non confiſtentem.

CXLIX. Probl. 9. Cur lingna rigentiam perinde ut ebriorum titubet? Reſp. Id fieri ob varias læſiones, quas in lingua frigus producit, nam 1. indurat & contrahit illam; unde perinde ficnt alia membra indurata difficilius moveri 2. tremorem inducit frigus; unde fit, ut & dentes concutiantur, & reliquæ partes ſermoni inſervientes tremant, atque adeo ut lingua tandem inordinate moveatur. 3. frigus efficit, ut externis partibus frigore condenſatis humor ad interiores confluat; unde lingua nimio humore gravata minus officio ſuo fungi poteſt.

CL. Probl. 10. Cnr matutino tempore majus frigus experimnr, quam nocturno, cum tamen ſol propior ſit nobis? Reſp. Ariſtoteles 4. hujus eapcrientiæ cauſas eſſe. 1. eſt, quod ſol diutius abſuerit, unde terra magis refrigerata eſt, nec aurora calore ſuo tantum frigus tam cito pellere poteſt. 2. eſt, quod ſub diem & ros & pruina decidant, quæ frigoris cauſa ſunt. 3. eſt, quod venti refrigerantes, qui noctu producuntur, die inſtante magis flare incipiant 4. eſt, quod ob concoctum cibum mane magis inanes ſimus, unde acrius nobis frigus videtur.

CLI. Probl. 11. Cur il, qui vehementer frigent, dolorem gravem ſentiunt, ſi ſtatim copioſo igne calefiunt; ſecus, ſi paulatim tepefiunt? Reſp. Id fieri, quod inter frigus dolorem inferens & calorem frigus conceptum depellere cooantem ingens pugna excitetur, dum calor ignis intro admiſſum frigus vi ſua depellere ſatagit, & frigiditate connitente, & quaſi a contrario objecto fortiore effecta, & validius inſurgente; quæ cauſa eſt, ut tunc dolor ingens ſentiatur ex contrariorum pugna exortus; qui quidem tunc ſedabitur, cum a calore vis frigoris fuerit dejecta, prorſuſque ſuperata.

CLII. Probl. 12. Cur pingues homines minus frigent, ita ut ab aliquibus pinguedo velut veſtis externa habeatur? Reſp. Id fieri propterea, quod ex calore temperato cum humiditatis opimæ copia naſcatur pinguedo, & per ſe magis tenax ſit caloris; unde minus acceſſum frigori præbet. Ariſtoteles tamen lib. 8. Probl. 7. vult, valde pingues frigori magis ſubjectos, eſſe, quam macros, tum quia exteriora membra valde diſtant a fonte caloris, ſcilicet a corde, tum quia propter mollitiem frigori, aliiſque rebus frigidis acceſſum facile præbent.

§. IV. *De Siccitate.*

CLIII. Probl. 1. Cur plernmqne ſiccitas in Viris magis locnm habet, quam in ſenibus? Reſp. Id propter abundantiam caloris contingere, hic enim hnmiditatem ſuperfluam, ſi qua ineſt corporibus, abſumit, atque in ejus locum ſiccitatem introducit.

CLIV. Probl. 2. Cnr ſiccitas lingnæ ſitis eſt indicium? Reſp. Eam non ſemper eſſe ſignnm infallibile ſitis, cum ſæpe etiam & tempore, quo aliquis abuode bibit, ſi egrediatur in magno æſtu, lingua ardore accenſa exſiccetur, licet in homine nulla ſit ſitis, unde ſi qnis in loco frigido refrigeſcere linguam ſinat, mox etiam appetitum potus ſublatum ſentiet. Quandoque tamen hæc ſiccitas ex vera ſiti provenit, quia ſcilicet ventriculus ſufficienti humore deſtitutus eum a reliquis partibus, & conſequenter etiam lingua, attraxit, unde ſiccitas linguæ oritur.

CLV. Probl. 3. Cur caro aſſata plus ſicci, quam elixata continet, cum tamen calor videatur exſiccare potius, & conſequenter etiam ſuecoſum humorem extrahere. Reſp. omnino calorem exſiccare, ſed ab initio craſſiorem humiditatem tollere, tum vero primum paulatim etiam ſubtiliorem ſuccum evocare, quod dnm fit, caro ab igne removenda eſt, ne diutius aſſata omni ſucco deſtituatur. Alii volunt, per calorem ſuccum, qualis eſt in igne, viam magis obſtrui ſucco in carne, quam per calorem humidum: per hnnc enim pori magis laxantur, ut ſuccus egredi poſſit.

CLVI. Probl. 4. Cur ſiccæ carnes putredinis ſunt expertes? Reſp. Id fieri, quia pntredinis materia hnmor eſt non ſatis concoctus; is cum tollatur per ſiccitatem, merito ſublata maeria, etiam ipſa putredo tollitur, atque hæc ratio eſt, cur carnes ſale, aromatibus, aliiſve ſiccis materiis condiantur.

§. V. *De Humiditate.*

CLVII. Probl. 1. Cur cantores amant humores? Reſp. Id fieri duplici ex cauſa, nimirum quod aſſiduo clamore ſpiritus animales & vitales abſumant, atque adeo novo alimento

ad

ad eos reparandos indigeant; deinde quod, cum a gutture ſeu larynge potiſſimum vox formetur, hoc ſicut & alia mobilia inſtrumenta facilius moveatur, ſi humefactum ſit, quam ſi ſiccum permaneat. Addi forte poſſet, quod per aſſiduum oris & gutturis motum calor excitetur, ab eoque humor in illis contentus conſumatur; unde ſiccitatem, & ſitim oriri contingit.

CLVIII. Probl. 2. Cur in æſtate plus ſudoris reperitur in humano corpore, cum tamen major in æſtate calor reperiatur, qui exſiccare ſolet? Reſp. Id contingere tum propter potum copioſiorem, quem illo tempore ſumimus; tum propter calorem, qui in æſtate egreditur ex corpore, adeoque humorem contumere non poteſt: in hyeme vero ſudores congelantur, adeoque etiam ex hoc capite difficilius egrediuntur ex corpore.

CLIX. Probl. 3. Cur partes ſuperiores magis humore & ſudore plenæ ſunt, quam inferiores? pro reſp. nota, ſudorem nihil aliud eſſe, quam humidum tertiæ concoctionis excrementum, quod cum ſanguine per venas ducitur, ut ſit vehiculum ſolidioris ſubſtantiæ, quodque, ubi munere ſuo perfunctum eſt, cum naturæ minime idoneum, ſed potius moleſtum ſit, aut inſenſibiliter natura expellente evacuatur, aut operante naturali calore, aut etiam aliquando eo, qui præter naturam eſt, per ſudorem expellitur. Hoc not. Reſpon. Rationem probabilem eſſe, quod ſudor ſanguini & ſpiritibus mixtus ſit, atque adeo cum his propter innatum ipſis calorem ſurſum feratur. Præterea vero cum ſudor ſit humor, qui concoctionem ſubterſugit, neceſſario ſequitur, ut iis in partibus copioſus reperiatur, ubi concoctio peragitur, quod ſit in ſuperioribus partibus.

CLX. Probl. 4. Cur, qui lucta ſeſe exercent, ſi, interpoſita aliqua quiete, iterum luctentur, magis humore & ſudore abundant, quam ſi continue luctentur? Reſp. Rationem eſſe, quod per exercitationem, quæ per luctam ſit, humores attenuèntur, & ſeroſo jam ſanguini admixti paulatim ad ambitum corporis, qui magis calore afficitur, transfluunt, magiſque colliguntur ea in parte, qua ab initio cutis & meatus non erant reſerati; poſtea vero humores nondum ad eam partem delati, interpoſita quiete, tempore intermedio confluunt, qui poſtea ſuccedente nova exercitatione, majori impetu, copiaque affluunt. E contra vero continua exercitatio, cum corpus vehementer caleſaciat, hoc ipſo etiam magis excitat, & conſequenter minus materiæ ſudori relinquit.

CLXI. Probl. 5. Cur magis induti, quam nudi, humido ſudore abundant? Reſp. Solem calore ſuo humores attenuare, & ab internis partibus ad externas attrahere, & tunc quaſi ad ſe tractas exſiccando conſumere. E contra vero, ſi tectæ ſunt partes per veſtes, tum humorem quidem a ſole elicitum veſtes imbibunt, ſed ſimul etiam conſervant, ne a ſole diſpergatur. Hinc cum corpus in umbram venerit, totum ſudore aſpergitur, quia ſcilicet ſol non amplius affulget, atque adeo a nudis partibus humorem abſumere non poteſt.

CLXII. Probl. 6. Cur facies & frons maxime ſudore abundat, cum tamen minime ſit carnoſa? Reſp. Id ea ex cauſa fieri, quod ea membra præ cæteris ſudare ſoleant, quæ laxa ſunt & rara; hæc enim aptiora ſunt ad humorem imbibendum, tale autem membrum eſt caput: hoc enim perquam humidum eſſe, demonſtrant tum venæ exinde tendentes, tum diſtillationes ex eo fluentes, tum cerebri copia, tum ipſorum pororum abundantia. Cum ergo humor gravis ſit, & e capite deorſum fluat, hinc frons, quæ immediate cerebro ſubjacet, prima ſudat, & tum primum facies.

CLXIII. Probl. 7. Cur detergentibus magis fluit ſudor, quam omittentibus hanc deterſionem? Reſp. Id duplici ex cauſa contingere. 1. eſt, quia ſudor cuti adhærens ab extrinſeco ambiente refrigeratur, unde repellit ſubſequentem humorem, ne ad exteriora propellatur. 2. eſt, quod ſudor ille cuti adhærens meatus obſtruat, aut multitudine ſua, aut craſſitie, aut lentore, aut omnibus his ſimul junctis, unde exitus omnibus ſudoris partibus intercluditur.

CLXIV. Probl. 8. Cur in tergo magis, quam pectore, ſudamus? Reſp. Triplicem hujus experientiæ cauſam eſſe. 1. eſt, quod in pectore locus concavus reperiatur, in quem humor, qui ſuperfluit, facile convertatur; unde poſtea per tuſſim aut fortem excreationem poterit expelli; in tergo vero cum craſſiores ſint partes & cavitates magis diſtantes, ſudoris materia, quæ alioquin per aliquam partem propelli debet, cum non habeat alium locum, ad cutim fertur. Atque hæc ratio eſt etiam, cur venter minus, quam pectus, ſudet, quia ſcilicet & venter multis cavitatibus, puta veſica, inteſtinis, utero &c. abundat, ad quos locos ſeroſa materia transfundi poteſt. 2. cauſa eſt, quod anteriores partes facilius, ambiente frigido, teneantur; unde ſudor erumpens repellitur, expulſus vero abſumitur; ſecus vero tergum & axillæ, unde hæ præ cæteris membris facile ſudant, quia omnium minime ſunt expoſitæ frigori. 3. cauſa eſt, quod partes poſteriores magis carnoſæ ſint, & conſequenter etiam magis humidæ; cum enim ad carnem gerendam continuo fluat ſanguis, confluere vero nequeat, niſi admixta ſeroſa ſubſtantia tenuiorem & fluxiliorem reddente, neceſſario ſequitur, ut, ubi major eſt carnis copia, ibi ſanguinis quoque, & conſequenter ſeroſi humoris abundantia major reperiatur. Quæ tamen ultima ratio intelligenda eſt, ſi calor debitus adſit; nam hujus defectu nates, etſi carnoſiſſimæ, minus tamen, quam cæteræ partes, ſudant.

CLXV. Probl. 8. Cur ea parte, qua jacemus, non facile ſudamus, cum tamen illa magis, quam cæteræ partes, incaleſcant? Reſp. Duplicem hujus experientiæ rationem eſſe. 1. eſt, quod calor in ea parte nimis excedens affluentem materiam quodammodo abſumet, & exſiccet. 2. eſt, quod ex compreſſione impediatur ſanguis, ne libere ad partem comprimentem & compreſſam confluat, quo ſit, ut neque aquoſa materia ſanguini admixta ad cutem exteriorem permeare poſſit.

CLXVI. Probl. 10. Cur dormientes magis ſu-

Digitized by Google

ſudent, quam vigilantes? Reſp. Id propterea accidere, quod humiditates in internis partibus magis congregentur, & calor retroactus majores vires colligat; unde, cum ſuperfluæ ſint, & naturæ noxiæ, attenuatis iis vi caloris a natura commode tunc expelluntur; unde etiam fit, ut non ſtatim atque ſomnus advenit, ſudor efluat, tantum enim temporis intercedere debet, quantum ſufficit ad attenuaodam materiam vi caloris introgreſſi.

CLXVII. Probl. 11. Quare laborantes, ubi quieverint, ſudant? Reſp. etiam hoc duplici ex cauſa fieri. 1. eſt, quod laborantibus venæ ſpiritu inflatæ poros occludi cogant, uode ſudor exire prohibetur; quieſcentibus vero reſident; unde ampliori copia ſudor promanat, perinde fere, ſicut in canalibus aquæ aliquandiu obturatis majori impetu aqua prorumpit. 2. cauſa eſt, quod ex motu vehementi calor concitetur, qui ſpiritus attenuat, & quaſi conſumit, humores autem attenuatos in aerem convertit, unde materia ſudoris conſumitur aut immutatur. E contrario vero, cum a labore ceſſatum eſt, & ſimiliter calor deſinit, & e converſo ſpiritus & vaporoſa materia craſſior reddita priorem naturam acquirit, atque in humorem vertitur, perinde ut vapores e terra vi ſolis elevati in aquas tandem reſolvuntur.

CAPUT IV.

De Tranſmutatione mixtorum.

CLXVIII. Probl. 1. An poſſit phœnix renaſci viribus naturæ; nam plerique memorant, illum collectis in excelſa rupe cremiis, & feſtucis, novæ quidem proli cunabula, ſibi vero feralem rogum conſtruere, quo conſcenſo ſolaribus ſe radiis exponere, alarumque ventilatione ignem excitare, in quo io cineres redigatur, tamquam materiam repullulationis: altero enim die a morte vermem in cinere naſci, qui tertio alis adnatis, quotidianiſque incrementis tantum proficiat, dum paucis diebus in novum phœnicem reviviſcat? Reſp. Licet non deſint, qui putant, hanc avem ſine alio ſemine renaſci, conformiorem tamen Philoſophiæ eſſe contrariam ſententiam, cum phœnix animal perfectum ſit, atque adeo nequeat ex putri materia ſine ſeminali virtute pronaſci.

CLXIX. Probl. 2. Qui fieri poſſit, ut leones catulos ſuos mortuos vivificent, nam, teſte Geſnero, leæna catulos ſuos mortuos parit, ſicque triduo cuſtodit, donec veniens pater in faciem eorum exhalet, vel, ut alii volunt, rugitu animet? Reſp. aliqui, rationem eſſe, quod leones ſint calidiſſimi natura, ut eorum nobilitas, fortitudo & audacia probat; fœtus autem humiditatem continent ex generis temperie, quæ ſiccitate complexionis & calliditate viſcoſior redditur, & maxime circa cerebrum prævalente ſiccitate, & animali ſpiritu adjuvante; unde nervis obſtructis ſpiritus excluduntur, ne virtutes poſſint actiones ſuas movere. Parentibus ergo rugientibus circa fœtum, ſpiritus per os & aures ingreſſi, & meatus capitis, præbent fœtui motum. Alii tamen putant, catulos hos jam ante vivere, ſed ſemiſopitos, prout nonnumquam homines deliquium paſſi experiri ſolent, & tunc per rugitum leonis a ſapore excitari.

CLXX. Probl. 3. Poſſunt ne folia arborum, aut ipſa arboris ſubſtantia in volucrem mutari? Nam graves AA. apud Majolum tom. 1. coll. 6. tradunt, bornecas aves de ligno creſcere, nam lignum de abiete marinis aquis incidens, quando ſucceſſu temporis putreſcere cœperit, humorem ex ſe craſſum emittit, ex quo denſato formantur parvæ ſpecies avium ad magnitudinem alaudarum, quæ primum ſunt nudæ, deio maturantes plumeſcunt, ac roſtris ad lignum pendentes per mare fluitant uſque ad maturitatem, donec ſe commoventes abrumpant, ſicque creſcant, & roborentur uſque ad debitam formam. Harum multas, inquit Vincent. Beluac. Hiſt. natur. l. 16. cap. 40. audivimus & ipſi vidimus, viroſque fide dignos, qui eas adhuc pendentes ſe vidiſſe teſtati ſunt, anſeribus minores ſunt, colorem habent cineritium ac nigrum, pedes ut anates ſed nigros. Pari modo Pigafetta teſtatur in India Orientali, ſe arborem vidiſſe, cujus folia etiam a trunco abrupta animata eſſent, moverique ac vivere, ſed non diu, nempe non ultra octavum diem, deficiente proprii humoris alimonia, quam ex arbore traheret, idque ſe experientia didiciſſe. Reſp. hæc omnia vel animalia eſſe, vel certe tales aves ordinario modo generari, cum Hollandi Ann. 1596. ſcripto teſtati ſint, ſe circa novam Zemlam in bornecas ova ſua foventes incidiſſe.

CLXXI. Probl. 4. Quid de pelicani tranſmutatione ſentiendum, quem etiam ipſe S. Hieronymus ſcribit, cum ſuos pullos a ſerpente occiſos reperit, lugere, & ſe, & latera ſua percutere, & excuſſo ſanguine corpora mortuorum reſuſcitare? Reſp. aliqui, non antiquam formam, ſed novam animam generari, ſicut ab igne novus calor in eadem aqua producitur, ſi prior calor deſtructus fuerit. Alii tamen probabilius negant hanc totam narrationem, probantque falſitatem ex ipſo modo producendi viventia, ad quæ cum certæ diſpoſitiones requirantur, quales utique in ſanguine pelicani non ſunt, merito fabuloſum creditur, quod de eo communiter narratur.

CLXXII. Probl. 5. Verene uxor Lot in ſtatuam ſalis, & Nabuchodonoſor in bovem tranſmutati ſunt? Reſp. 1. Uxorem Lot, quo ad corpus vere in ſtatum ſalis tranſmutatam eſſe, quod Author de mirabil. S. Script. l. 3. cap. 11. ſic contigiſſe ait, ut Deus in corpore illius, quidquid ſalſæ materiæ erat, per totum corpus diffuderit, adeoque infecerit ut ſal fieret. Reſp. 2. Nabuchodonoſorem non fuiſſe in verum bovem converſum, ſed tantum periiſſe corporis pulchritudinem, roburque & uſum membrorum amiſſum eſſe, uti & rationem corruptam, ut more quadrupedis incederet, & grameo proficuum apprehendeos comederet.

CLXXIII. Probl. 6. Poteſt ne mulier in virum transformari? Reſp. affirmative, ſic enim, ut alia exempla taccam, Delrio lib. 2,

diſ-

Digitized by Google

diſquiſ. magic. cap. 22. narrat, prope Conimbricam viro nobili fuiſſe filiam Mariam Pacheco nomine, quæ circa pubertatis annos repente in adoleſcentem mutata viriles induit veſtes, & nomen Manuelis aſſumens navigavit in Indiam, ubique ſtrenuum militem egit, redux vero in patriam uxorem duxit. Sed ejuſmodi fœminas Andreas Laurentius l. Anatom. 2. q. 7. negat, pure fœminas fuiſſe ante mutationem, ſed Androgynos, ſexu fœmineo prævalente, primum ob humiditatem primæ ætatis, poſt creſcente calore influente, & immutata humiditate, maſculum ſexum prævaluiſſe, & membra illa foras protruſiſſe.

CLXXIV. Probl. 7. Produciturne diverſa anima, quando vermes in papiliones aut bombyces mutantur, aut quando, ut, referunt nonnulli, Iaponenſe quoddam animal magnam partem juvenis canis magnitudinem pilis molliſſimis, & ſapidis ad edendum carnibus ſtatuto tempore, velut amphibium appetitu naturali frequentat mare, in quo natura quotidiano, & anſerinis quaſi merſationibus membratim a capite ad calcem mutatur, quouſque omnino in piſcium naturam tranſit? *Reſp.* Licet dici poſſet, ſolam exteriorem formam & accidentales quaſdam diſpoſitiones in tali caſu mutatas eſſe, probabile tamen valde eſſe, quod nova anima producatur; neque obſtat, quod vermiculi & volucres ſpecie diſtinguantur. Nam licet commune pronunciatum neger, ea, quæ ſpecie diſtinguuntur, in ſe mutuo commutari poſſe; nihilominus tamen propter naturalem ſubordinationem unius ſpeciei ad aliam videtur, ſi non in omnibus, in aliquibus certe concedenda ejuſmodi transmutatio. Sic enim & alimentum viventium plerumque ſpecie diverſum, & tamen in eorumdem ſubſtantiam convertitur.

CAPUT V.

De Meteoris.

§. I. *De Cometis*.

CLXXV. Probl. 1. Cur cometæ ordinariæ in ſuprema, non autem infima vel media regione aeris apparent? *Reſp.* duplicem hujus rei rationem eſſe. 1. eſt, quod media regio frigida nimis, infima vero non ſufficienter calida ſit. 2. eſt, quod moveatur ad motum ſupremæ regionis ab oriente in occidentem; unde tanto tardius movetur, quo vicinior eſt mediæ regioni, tum vero moles reſiſtit rapienti.

CLXXVI. Probl. 2. Cur in autumno maxime oriuntur cometæ? *Reſp.* Rationem eſſe, quod hyemale frigus exhalationis elevationes terræ conſtrictionem prohibeant, vernus calor debilis ſit, æſtivus vero cito diſſipet, & abſumat.

CLXXVII. Probl. 3. Unde tam ingentibus cometis, quales olim ſoli lunæque ſimiles viſi ſunt, tantum pabuli? *Reſp.* Multa ad hoc juvare, materiam ſcilicet ante præexiſtentem in ſumma regione aeris, ejus denſitatem; novas identidem ſurſum attractas exhalationes, motuum raptus, quo fit, ut cometa impingat in diverſarum mundi partium exhalationes eaſque ſibi uniat; tarditatem ignis improportionati ad tantum tam viſcoſe, tamque bene compactæ materiæ cumulum depaſcendum, præſertim cum iſte ignis ſit viciniſſimus loco ſuo naturali, remotus a contrariis, ac proinde non tam vehementer agens.

CLXXVIII. Probl. 4. Quæ cauſa eſt, quod triplici potiſſimum colore appareat cometa, argenteo ſcilicet, rubro & nigro ſeu fuſco? *Reſp.* Id potiſſimum ex diverſa denſitate provenire: nam aliquando eſt tam temperate denſus, ut ex calore ſphæræ ignis ſecundum omnes ſuas partes inflammari poſſit, & tum propter ſubtilitatem, ut ſtella alba vel argentea apparet. Quandoque eſt adeo denſus, ut non poſſit bene inflammari, licet igniatur, & tum ſtella rubea, velut lignum denſum ignitum rotundum, a quo non exit flamma, apparet. Denique aliquando eſt adeo ex ſua viſcoſitate condenſatus, ut nec igniri nec inflammari queat, ſed potius extinguat ignem ſibi propinquum ex craſſitie ſuæ materia, & tunc ut magnus carbo niger apparet.

CLXXIX. Probl. 5. Quomodo cometa poteſt ſterilitatem, aeris intemperiem, febres peſtilentes, ſignificare? *Reſp.* Poſſe id fieri ea ex cauſa; quod tellus tali tempore ſua humiditate, quæ fœcunditatis cauſa eſt, privetur, ſiccæque exhalationes aerem inficiant, præſertim juxta loca paluſtria, in quibus humor ad fæcem exſiccatus putreſcit, calor item & frigus prædominantia morbos acutos faciunt.

CLXXX. Probl. 6. Vere ne poſſunt cometæ ventos, tempeſtates, terræmotus & inundationes naturaliter ſignificare? *Reſp.* Poſſe, & ventos quidem ac tempeſtates, quia eſt tanta copia exhalationum cometæ inſervientium ad ſupremam regionem delata, multum etiam manet, in media regione materiæ ventis gignendis aptæ; ventos autem ſequuntur maris tempeſtates. Terræmotus vero & inundationes ſignificare poſſunt, quatenus exhalationes copioſe extractæ, dum liberum e terræ gremio exitum quærunt, eamdem concutiunt, & mare agitant; hinc tanta inundatio ſequitur, ut ſubmerſas aliquando Inſulas, cometa apparente, Seneca narret.

CLXXXI. Probl. 7. Quomodo prælia aut mortes Principum ſignificare poteſt cometa? *Reſp.* Javellus, tempore cometæ eſſe exceſſivam caliditatem in aere diffuſam, quæ inflammans ſpiritus in humano corpore cholericos reddat; ex cholera autem incitantur homines ad iram, & ex hac ad vindictam, ex vindicta denique ad prælia. Mortem vero Regum aut Principum, ait, per cometam ideo ſignificari, quo tempore cometæ calor ille nimius valde alteret corpora præcipue delicate viventium, diſponatque ad ægritudines, quæ pluribus ſunt mortales. Recte tamen addit cit. Auth. hæc ſigna non neceſſario ſumi a cometa, ſed tantum cum inclinatione quadam; unde alii rectius dicunt, per cometam mortem talium Regentium duplici modo ſignificari, ſcilicet ut vel a Deo tanquam inſtrumenta aſſumantur, ut vult S. Damaſc. ut judicet dictas morborum cauſas tam Principibus, quam cæteris hominibus communes; quia tamen Principi-

cipum funera facilius quam privatorum notantur, hinc vulgo cometæ funerum Regiorum præſagi dicuntur. Certe vel ante, vel non diu poſt, quam Anno 1618. cometes apparuit, clariſſima orbis Germanici ſidera Mathia Cæſar, Anna Imperatrix, Archidux Maximilianus, Carolus Marchio, bonorum omnium dolore & gemitu diſparuerunt.

§. II. *De Tonitru.*

CLXXXII. Probl. 1. Unde tanta diverſitas ſoni in tonitru provenit? Reſp. Eam a varietate exhalationis præcurrentis, & nubis percuſſæ provenire; ſi enim exhalatio copioſa eſt, & denſa, tonitru erit grave, cum coruſcatione; ſi vero exhalatio, & nubes eſt rara, fit coruſcatio ſine tonitru perceptibili; ſi tandem exhalatio fuerit in nube ſpiſſa, fit tonitru ſine fulgore.

CLXXXIII. Probl. 2. Quomodo tonitrua campanarum pulſu diſſipari queunt, vel æneorum tormentorum exploſione? Reſp. Id propterea fieri, quod per talem ſonum aer commoveatur, nubes diſſolvantur, & ſic exhalationibus via aperiatur, qua ſcilicet ruptione tam vehementi egrediatur. Campanæ tamen pulſu etiam ob ſacram Epiſcopi benedictionem tempeſtates a dæmone excitatas vel ſedant, vel ingruentes impediunt, vel alio avertunt; hinc ipſæ veneficæ quandoque faſſæ ſunt, ſe, quando a demone ad conventum vel inde domum vehantur, audito ſacratæ campanæ ſigno, ab ipſo trepido & fugente in ſolum dejectas eſſe.

CLXXXIV. Probl. 3. Cur nigrorubeſcentium nubium tonitrua omnium periculoſiſſima ſunt? Reſp. Cauſam eſſe, quod indicent magnam ibi eſſe copiam aquarum & ignitarum exhalationum, & conſequenter longam inter hæc contraria pugnam ſore, grandineſque adeo ac fulgura ſecutura; uti albicantes nubes indicant, ſe magna vaporum copia, & tenui exhalatione conſtare, unde minus periculoſæ ſunt. Nigræ denique compreſſas exhalationes indicant, ac propterea propter reſiſtentiam majorem nubis periculoſius eſt tonitru.

CLXXXV. Probl. 4. Cur tonitru ſequi videtur fulgur, cum tamen a parte rei contrarium fiat? Reſp. Rationem eſſe, quod ſonus non percipiatur a nobis, ſicut color per ſpecies; color enim in inſtanti operatur ſuas ſpecies & movet ſenſum; at vero ſonus tardius pervenit ad auditum, ut experientia docet.

CLXXXVI. Probl. 5. Qui fieri poſſit, ut aliqua tonitrua exaniment homines, ſicut fieri in Tartarorum Regione, nonnulli apud Majolum ſcribunt? Reſp. Id duplici modo contingere poſſe. 1. Propter terrorem nimium & repentinum, quo aliquoties homines exanimatos eſſe, ex hiſtoriis conſtat. 2. Propter venenata fulgura, quæ ex accenſione venenatorum exhalationum exorta ſunt, a quibus proinde homines afflari, & tandem omnino necari potuerunt.

§. III. *De Fulgure.*

CLXXXVII. Probl. 1. Cur multæ angu llæ capiuntur, ubi frequens eſt coruſcatio, ſicut fieri Nophus teſtatur? Reſp. Id fortaſſe ex ea cauſa fieri, quod ab illius exhalatione deſcendente infectæ cavernarum, in quibus latitant, aquæ amaræ & inſipidæ reddantur, & ab anguillis poſtea deſerantur.

CLXXXVIII. Probl. 2. Cur intuentes cælum fulgurans dicuntur vel cæcitate, vel lepra tangi? Reſp. Id fieri fortaſſe, quod hauſtus per poros faciei & oculorum noxius ignis inflet, & humorem cryſtallinum exſiccet.

§. III. *De Fulmine.*

CLXXXIX. Probl. 1. Cur motus fulminis ad terram plerumque obliquus eſt? Reſp. Ariſtoteles, id propterea fieri, quod fulmen propter gravitatem ſuam, & nubis exploſionem deorſum impellatur, & aliunde ignis in exhalatione conceptus ſurſum elevetur; unde fit, ut, dum neutra vis alteri cedit, media & obliqua feratur via, donec ignea vi ſuperata fulmen ad terram eadem neceſſitate, qua excuſum eſt, horrendo cum fragore detrudatur.

CXC. Probl. 2. Cur feriunt altos montes potiſſimum fulmina? Reſp. Hoc ipſo, quod oblique ferantur, ut in priori Problemate oſtendi: celſiſſima quæque iis obvia fieri; ideoque in ea frequentius fulmina impingere.

CXCI. Probl. 3. Cur pavidi homines ſpecus altiores contra fulmen tutiſſimas putant? Reſp. Id ex ea forte perſuaſione oriri, quod, teſte Plinio, fulmina infra tamen non altius, quam quinque pedibus, penetrent. Scalas vero alii tutum refugium putant, quod illæ ob declivitatem videantur, ictum fulminis poſſe declinare, & alio avertere, ſicut videmus in loricis, galeis, & ipſo cranio humano fieri.

CXCII. Probl. 4. Verene contra fulminis impetum defendere poreſt lapis, qui cum fulmine deciderit, in oſtio domus ſuſpenſus; aut, ut vult Niphus, ferrum multum ſecum portatum, & aqua multa conſperſum; aut, ſicut vult Plinius, Laurus, corallium, tabernaculum e pellibus vitulo marino detractis, confectum, aut lapis hyacinthus, aut ex avibus aquila? Reſp. Conimbr. & alii, hanc immunitatem ab ictu fulminum vel omnino fictam eſſe (cum conſtet laurum fulmine ictam eſſe) vel in antipathiam naturalem, quæ fulmini cum iſtis intercedat, referendam eſſe, vel certe vitulum marinum & aquilam tacito naturæ inſtinctu fulmina præſagire, ſeque per id tempus in altiſſima, tutiſſimaque loca recipere.

CXCIII. Probl. 5. Cur hyeme, quam æſtate ſunt rariora fulmina? Reſp. In hyeme rarius aut numquam evenire, quia tunc exhalatio nimis parum caloris habet, atque adeo ignem non concipit. Æſtatis vero tempore calidi ſiccique halitus terræ, uti exiliores ſunt, ita in nubes admodum tenues & infirmas, atque adeo ad fulmina proferenda parum idoneas denſantur. Hinc in locis calidiſſimis, ut in Ægypto, & frigidiſſimis, ut in Scythia, teſte Plinio nulla fulmina cadunt; crebriora autem ſunt in iis locis, quæ ſemper quodammodo vernant, aut autumnant, ut in Italia, in qua jam olim inter Tarracinam & ædem Feroniæ turres bellicis temporibus fieri, deſierint, eo quod omnes fulmine fuerint dejectæ.

CXCIV.

CXCIV. Probl. 6. Cur ſulmina nonnumquam ſulphureum odorem emittunt? *Reſp.* Cauſam eſſe, quod ſpiratio, in qua ardent, multum habeat ſulphureæ materiæ; ut enim in terræ viſceribus ſulphur gignitur; ita & in aere. Quandoque etiam ipſe habitus cauſa talis odoris eſt, dum ſcilicet e terra ſulphurea evocatus nativum ſolum redolet.

CXCV. Probl. 7. Cur fulmen plerumque dura & denſa, non autem tenuia & rata, lædit? nam conſtat aurum illæſo ſacco, enſem non læſa vagina, oſſa ſalva carne, combuſta eſſe? Reſp. quod ignis trajectui obſtet, unde fulmen, dum eorum contumaciam vincat, moram trahere, atque adeo in ea vim ſuam imprimere, neceſſe eſt. In aliis vero, quæ tenuia & rara ſunt, ubi fulmen vim ſibi raſiſtentem non invenit, per poros & occulta foramina celerrime, atque adeo ſine injuria, tranſcurrit.

CXCVI. Probl. 8. Qui fieri potuit, ut dolium ſulmine correptum frangeretur, & combureretur, ipſum autem vinum ſubito concretum ſtaret, ita ut rigor ille triduo duraret, quemadmodum Albert. M. in tr. de tonitru c. 22. refert? Reſp. calorem poſſe liquores addenſare, ſi iij ſiccam exhalationem admixtam contineant, uti patet in ſalis, nitri, ſulphuris, & ſimilium corporum generatione. Cum ergo etiam fulmen vinum calidis exhalationibus conſperſum attingat, nec id ob liquoris copiam, aliamve cauſam penetret, ideo exteriores illius partes circumquaque addenſat, & indurat, unde iiſdem vinum quaſi corio incluſum detinetur, quod credibilius facit Albertus exemplo Pſelji herbæ, quæ vino admiſta replet ipſum humore viſcoſo, quem cum vinum inſito calore ad extremitates diffundat, hinc idem vinum veluti cruſta quadam obducitur, quæ per aliquot dies adeo pertinaciter durat, ut nec fracto etiam vaſe vinum dilabatur.

CXCVII. Probl 9. Cur autem alias vinum, ut Lucretius refert, a fulmine illæſo dolio exhauſtum fuit. Reſp. Id forte propterea contigiſſe, quod dolium tale rariore ſubſtantia conſtiterit, adeoqua fulminis vi laxatum facile fuerit, & ſacundum omnia latera rarius factum, unde igneus ſpiritus ſine difficultate in id ſe recipere potuit, & vehementia caloris ſui repente vinum exſiccavit, & abſumpſit.

CXCVIII. Probl. 10. Cur vinum fulmine concretum, ubi iterum liqueſactum fuerit, ſi potetur, axanimat, aut amentiam inducit? Reſp. cauſam eſſe, quod fulmen illud in ſe noxias qualitates ſulphuris aut alterius ſimilis materiæ contineat, quibus fit, ut non ſolum dejecti, ſed etiam afflati tantum fulmine quandoque dejiciantur, licet ſæpe talis dejectio in motum potius, aut nimium aeris impulſum, referenda ſit.

CXCIX. Probl. 11. Cur ſerpentes aliaque venenata fulmine percuſſa venenum amittunt, e contrario vero, quæ venenum non habent, illud concipiunt? Reſp. poſterioris experientiæ rationem eſſe, quod fulmen, ut ante dictum, exhalationes malignas & venenoſas admixtas habeat, quas proinde in rem non vencnatam transfundit. Rationem vero prioris experientiæ eſſe, quod vel venenum illud vi ſua exurat, vel venenis utriuſque contrariis in ſeſe mutuo tamdiu agat, uſque dum utrumque alterum ad mediocritatem quandam traducat, & ita venenum eſſe deſinat.

CC. Probl. 12. Cur hominem facilius, quam animalia cætera, fulmen nulla ſæpe nota exterius facta interficit? Reſp. Rationem eſſe, quod homo rariori carnis conſtitutione, quam animalia, ſit præditus, neque pilis adeo, cortice, vel ſquammis, ſed molli cute integatur, ut exterioribus proinde minime læſis ad interiora membra tranſeat ſubtilis exhalatio, quæ ſi viſcoſa & magis compacta fuerit, exteriora vel aduret, vel colore lucido ſaltem inficiet.

CCI. Probl. 13. Cur præ omnibus lignis vitis fulmine frequentius aduritur? Reſp. Cauſam eſſe, quod alia ligna poros obliquos habeant, atque adeo fulmen in profundum ſui non admittant; vitis vero meatus rectos habeat, itaque diſpoſitos, ut cortice numquam bene ſibi coherente fulmini ſint expoſiti, idque per eos facile ad medullam, & animæ locum uſque ſeſe inſinuare poſſit; unde viti natura latiora dedit ſolia, quibus ſe ſuoſque fructus defendere poſſit, quia periti vinitores, cum in primo flore vitis eſt condenſata, relinquunt, poſt florem autem auferunt, ut radiis ſolis tangi queat.

CCII. Probl. 14. Cur fulmen quandoque rem tactam diſſipat, nec tamen adurit? Reſp. Tale fulmen plerumque craſſius valdeque conglobatum humidi ſpiritus coacti admixtionem habere, ac proin & tardius moveri, atque ob craſſitudinem ſuam, & moram omnia quidem intus & extra denigrare, & intenſo fumo veſtigium ſui relinquere, verum ob vim imbecillem & vaporis copiam non comburere.

CCIII. Probl. 15. Cur fulmen retia in ipſis aquis jacentia comburit? Reſp. Talis fulminis flammam multum ſulphureæ, viſcoſæque materiæ continere; ita ut in aquam miſſa, materiamque ignibus opportunam nacta poſſit ardere.

CCIV. Probl. 16. Cur eæ, quæ fulmine feriuntur, prius intremiſcere ſolent? Reſp. Id ob vibratum aerem, quem igneus halitus ante ſe preſſit, contingere: nam, teſte Ariſtotele & Seneca, neceſſe eſt, fulmen præmittere ſpiritum plurimum, & agere ante flatum conglobatum, ac a tergo ventum & aerem quaſi trahere, motu ſcilicet vacui, cum jam vaſto impetu in aerem fulmina inciderint.

CCV. Probl. 17. Cur fulmen quandoque pilos, illæſis cæteris animalibus partibus, adurit? Reſp. Id ex vaporis aut halitus debilitatione contingere; cum enim nimis debilis & divaricatus ſit, etiam ipſum fulmen non ulterius agere, aut aliud alterare propter flammæ ſuæ debilitatem poteſt: pilos tandem adurit, quia ſicciſſimi ſunt, atque adeo facillimæ incenſionis.

CCVI. Probl. 18. Cur fulmen quandoque ſola colli aurea ornamenta, & nullam aliam etiam exanimati hominis partem lædit, uti Oroſius l. 5. c. 15. filiæ Lucii Ælii Equitis Romani contigiſſe ſcribit? Reſp. Id inde provani-

Digitized by Google

nire, quod vires fulminis ex liqueſactione auri, vel aliorum ſimilium rerum, ſibi reſiſtentium diſſipatione elangueſcant, ut nihil amplius in cutem poſſint.

CCVII. Probl. 19. Cur omnia fulmine icta, uti Ariſtoteles refert, contra ipſum ſe fulmen attollunt; ita ut homo quidem faciem erigat, in arboribus vero quædam quaſi haſtilia ſurgant; imo, ut refert Plinius, hominum & animalium capita ad fulminis exitum ſpectent? Reſp. Ligna diffracta, & halitu fulminis exſiccata ſuas contra hoſtem quaſi criſtas erigere; ſicut, experientia teſte, membra quoque a ſole exſiccata contra calorem ſolis exurgit; hominem vero faciem forte ideo attollere, quia fulmine ictus, quaſi attonitus redditur; naturale enim eſt, ut homo ſe contra nocivum repente ſuperveniens dirigat, aut certe id accidit ex ictus ipſius impetu, qui vertit ea, quæ percuſſit, contra impetum.

CCVIII. Probl. 20. Cur vigilantes ictu fulminis percuſſi conniventibus oculis, dormientes vero apertis reperiuntur, Reſp. Id accidere, quod vigilans animadverſo ſplendenti fulgure claudat oculos inde læſos; alter vero repente tactus oculos aperiat, toto corpore commotus, uti animalia cætera bombardarum globis trajecta in ſomnis apertis oculis, dum expirant, ſubſiliunt, natura reluctante.

CCIX. Probl. 25. Cur lacte citius, quam alio humore ignis fulmine accenſus extinguitur? Reſp. Cauſam vel in majorem ejus denſitatem, vel certe in alias qualitates igni tali contrarias, & nobis a poſteriori dumtaxat cognitas neceſſario injiciendam videri.

§. V. *De Ventis.*

CCX. Probl. 1. Cur ſolus ventus Cæcias ex omni numero ventorum nubes cogit? Reſp. Duplici ex cauſa id fieri. 1. eſt, quod ventus adverſus eodem tempore reflet. 2. eſt, quod de locis eminentioribus ſpiret; nam partes, quæ ad ſolem orientem vergunt, eminentiores ſunt illis, quæ tendunt ad occaſum; unde etiam majori impetu ventus vagatur, & nubes ipſas congregare poteſt & rotare.

CCXI. Probl. 2. Cur venti qui excuſſi nubibus ſæviunt, imbre ſuperveniente mox ceſſant? Reſp. Cauſam eſſe, quod venter nubium origo ſit talium flatuum, unde ſi venter hic aqua expreſſa conſidet, hoc ipſo etiam ventum conſidere, neceſſe eſt.

CCXII. Pobl. 3. Cur Aquilo crebrius quam Auſter ſpirant? Reſp. Ariſt. Id fieri, quod Aquilo parti orbis terrarum habitatæ vicinus ſit, atque idcirco latere non poſſit? Auſter vero, quia e longinquo admodum venit, niſi valde vehemens ſit, vanire non poteſt, ſed citius conſumitur, quam ad nos veniat.

CCXIII. Probl. 4. Cur Auſter non incipiens, ſed deſinens imbrem affert? Reſp. Id duplici ex cauſa contingere. 1. eſt, quod aeram cogat e longinquo, quo coacto, aqua exprimitur. 2. eſt, quod Auſtro incipiente calidus adhuc aer ſit, utpote qui profectus ſit a calore, proceſſu autem temporis refrigeratus, in aquam melius mutari poſſit.

CCXIV. Probl. 4. Cur tempore hyberno venti veniant ab oriente, æſtivo autem ab occidente? Reſp. Hoc proptarea fieri, quod ſol occidens nobis nubes poſt ſe relinquat ob vapores attractos, ex quibus poſtea Favonii oriuntur; quia vero tum incolis inferioris hemiſphærii oritur, ventum illis ab oriente producit; e contrario vero cum parti inferiori occidit, apud nos eodem modo ab oriente tales ventos cauſat, & ſi quam forte jam productum inveniat, tum auget illum, & conſequenter majori impetu vagatur.

CCXV. Probl. 6. Cur venti, cum frigidi ſint, magis ſæpe, quam ſol ipſe exſiccent? Reſp. Rationem eſſe, quod ſol vapores quidem e terra evocet, ſed tamen relinquat, atque adeo per illos magis humectet; venti autem non tantum evocant humores, ſed omnino ſecum abducunt; unde magnam inde oriri ſiccitatem neceſſe eſt.

CCXVI. Probl. 7. Cur Favonius ventorum omnium ſereniſſimus & jucundiſſimus eſt? Reſp. Cauſam eſſe, quod ipſe præ reliquis optimam qualitatum temperiem poſſideat, nam neque calidus nimis eſt, ut qui de meridie, ortuque ſpirat; neque frigidus, ut qui a ſeptemtrione oritur, ſed medium quaſi tenet: ut qui ſicut in vicino utique eſt; ita utriuſque etiam qualitates participat.

CCXVII. Probl. 8. Cur Favonius idem horis poſt meridianis, & non mane ſpirare ſolet. Reſp. Rationem eſſe, quod ſole humorem diffundente venti potiſſimum oriantur; nam humor, qui antea concreſcebat, tabeſcere incipit, cum vis caloris in propinquo eſt, itaque ventum excitat. Cum ergo Favonius ab occaſu ſpiret, merito poſtmeridianis potiſſimum horis oriri dicitur; tunc enim ſol ad ejus locum accedens, humores invadit, & calore ſuo in ventum convertit.

CCXVIII. Probl. 9. Cur, Euro ſpirante, omnia majora videntur? Reſp. Id fieri, quod eo vento aer obſcurior, caliginoſiorque reddatur; conſtat autem aere nubilo ob refractionem omnia majora, quam ſint, videri.

CCXIX. Probl. 10. Cur venti futuri indicium eſt, ſi per aerem multæ araneæ ferantur? Reſp. Rationem eſſe, quod aranea ſuo opere ſungatur, cum cælum ſerenum eſt, feruntur autem fila, quoniam refrigeratus aer in terram corruit, refrigeratio hyemis primordium eſt.

CCXX. Probl. 11. Cur, ſi ventus mane cœperit, toto propemodum die durat? Reſp. Quemadmodum omnis conſtitutio ſemel facta prævalida eſt; ita ventum quoque, cum ſole oriente, vehementiſſimus ſit, hoc ipſo etiam longius protrahi poſſe.

§. VI. *De Terræmotu.*

CCXXI. Probl. 1. Cur terræmotus in ſeptemtrionalibus terris raro contingit? Reſp. Rationem eſſe, quod in iis locis ob nimiam frigoris inertiam haud ita facile in terræ ſpecubus exhalationes gignantur; ſecus accidit in plagis ad æquatorem vergentibus.

CCXXII. Probl. 2. Cur terræ admodum calidæ raro quatiuntur? Reſp. Cauſam eſſe, quod ſpirationes in talibus locis ob nimiam frigoris inertiam haud ita facile in terræ ſpecubus ex-

exhalationes gignantur; ſecus accidit in plagis ad æquatorem vergentibus.

CCXXII. Probl. 2. Cur terræ admodum calidæ raro quatiuntur? Reſp. Cauſam eſſe, quod ſpirationes in talibus locis æſtu nimio confeſtim diſſolvantur, & evaneſcant, atque adeo omnem terræmotui materiam ſubtrahant.

CCXXIII. Probl. 3. Cur loca cava & fungoſa frequenter terræmotus ſentiunt, uti videre eſt in Phrygia, Italia, Caria, Lydia, multiſque aliis Regionibus? Reſp. Talia loca præ cæteris concuti, quia ob cavitatem ſuam aeri copioſo acceſſum præbent, atque adeo majorem habent ad generandos halitus commoditatem. Alibi autem non ſunt tales cavernæ, aut certe cælo patent; adeoque ſecuræ ſunt, quia libere præconceptum ſpiritum exhalant.

CCXXIV. Probl. 4. Cur montoſa ſæpius terræmotus ſubeunt, quam plana? Reſp. Id fieri, quod montoſa loca ordinaria ſpecubus & cavernis abundent; unde ob cauſam priori Problemate allatam magis apta ſunt flatibus generandis.

CCXXV. Probl. 5. Cur Inſulæ tam frequenter concutiuntur, uti non ſine damno ſæpius Sicilia, Eubæa, Tyrus, Lipara, Moluccæ, & aliæ expertæ ſunt? Reſp. Id inde contingere, quod ob antiperiſtaſim circumjecti liquoris multum ſulphuris & exhalationis generent, atque adeo ampliorem motibus materiam ſuppeditent.

CCXXVI. Probl. 6. Cur arenoſa, & ex limo concreta raro quatiuntur? Reſp. Arenoſa raro concuti, quia aer in eis incluſus, abſque rixa exire poteſt; ex limo vero concreta raro quatiuntur, quia receptaculis carent, ut in Ægypto cernere eſt.

CCXXVII. Probl. 7. Cur ante terræ motum quandoque homines ſupra modum inſanire, ſiquidem omnem belluinam feritatem ſuperare viſi ſunt? uti in terræ motu Antiochiam ſub Leone Imp. concutiente factum eſſe Evagrius ſcribit? Reſp. Id ideo factum, quod vapores & halitus terræ omnes tum incocti & venenati, priuſquam exhalaverint, ſuperficiem terræ infecerint, a qua in ipſos etiam homines derivati amentiam illis vehementia veneni induxere. Unde Platina ſcribit tempore Victoris III. etiam gallinas, anſeres, pavones & ſimilia animalia ad montes confugiſſe.

§. VII. *De Iride*.

CCXXVIII. Probl. 1. Cur iris nunquam major ſemicirculo nobis apparet? Reſp. Rationem hujus eſſe, quod, ut nobis appareat iris, debeat noſter oculus ita collocari inter ſolem & nubem, ut poſſit duci linea recta tranſiens centrum ſolis, oculi, & arcus ſeu iridis: Unde fit, ut quanto ſol eſt altior, tanto minus nobis de iride appareat, imo ſi altior ſit 45. gradibus, nulla omnino iris videatur. Quanto vero depreſſior ſol eſt, tanto plus de iride videatur, unde ſol exiſtente in Horizonte totus iridis ſemicirculus apparet.

CCXXIX. Probl. 2. Cur iris circulariter videtur? Reſp. Cauſam hujus eſſe, quod e nube roſcida radii viſibiles ſolis, qui rotundus eſt, ad oculum reflectantur, niſi illi radii, qui ſunt æquales, & faciant angulos æquales incidentiæ & reflexionis; tales autem angulos nulli radii ſolis faciant, niſi, qui in circulum ſunt diſpoſiti, ut fuſius oſtendunt Mathematici.

CCXXX. Probl. 3. Cur unus color infra alium apparet in circulo? Reſp. Etiam hanc rationem eſſe ex Optica deſumendam, quia ſcilicet planorum ſublimium una pars apparet, ac ſi eſſet infra aliam.

CCXXXI. Probl. 4. Cur non tantum corpus ſolis in nube roſcida, ut in ſpeculo apparet? Reſp. Cauſam eſſe, quia guttæ nimis minutæ, & minus continuæ ſunt, ut adeo non poſſint totum corpus ſolare reflectere; confuſe ergo tantum, & conciſe tamen ad nos reflectunt, ut fit in Galatia, ubi loco ſtellularum lumen album videmus.

CCXXXII. Probl. 5. Cur non infra arcum etiam color ſolis apparet? Reſp. Ibi non eſſe angulum reflexionis, & incidentiæ requiſitum ad viſionem, & hinc colligitur, quemvis videre peculiarem & propriam iridem, quia quilibet ſub peculiari, & proprio reflectionis angulo illam intuetur.

CCXXXIII. Reſp. 6. Cur ſubinde duplices apparent irides? Reſp. Id ab integra reflexione radiorum provenire, ſit enim ſecundaria a primaria, ſicut ſecundum parelium a primo, quod ſuadent colores inverſe poſiti, cum alias quoque & ſpeculum, vel aqua prius reddat propinquiora objecta; velut ſi arbor ad litus ſub aqua appareat, ejus truncus ſub aqua apparens proxime jungitur trunco vero in littora ſtaoti, cacumen vero diſſidet longiſſime.

CCXXXIV. Probl. 7. Quomodo iris naturaliter ſignificare poſſit, non fore proxime magnam aquarum eluvionem? Reſp. Rationem ex triſaria ſolis ad vapores conſtitutione petendam eſſe, nam quandoque illos omnino ſol diſcutit, & ſic non concreſcunt in nubes, nec pluviam effundunt; Quandoque eos acervatim in ſublime evectos diſjicere nequit, & tunc aſſidui imbres magnaque inundatio contingit. Quandoque mediam quamdam rationem ad eos ſervat, quia nec eorum concretionem diſpergit, nec diu conglobari ſinit. Cum ergo iris eo tantum tempore appareat, quando ſol ultimam hanc conſtitutionem habet (nam quando nimis graves nubes ſunt, minus etiam idoneæ ſunt ad radios ſolis excipiendos): merito dicitur, iridem naturaliter ſignificare, non fore proxime magnam aquarum eluvionem.

CCXXXV. Probl. 8. Qui fieri poteſt, ut Locris & in lacu Velino quotidie iris conſpiciatur, ſicut Plinius teſtatur? Reſp. Id quidem non ſemper ob nubem contingere, ſed propter rorem abundantius ibi repertum, quem dum radiis ſuis affulget ſol, ii reflexi iridem faciunt. Aliam etiam cauſam iridis quotidianæ juxta caſtrum Haronis in Italia affert Majolus tom. 1. coll. 17. in fine, dum ait, ob alpium anguſtias, unde fluvii decidunt, vapores frequentes aſcendere, & ſolis repercuſſu, ut roridam nubem radios admittere in concavo, ut ita iris effici, & apparere videatur.

§. VIII. *De Nube*.

CCXXXVI. Probl. 1. Cur nubes ſolem nobis obtegunt, adeo ut nullum ejus veſtigium cerni poſſit, & non perinde maria & flumina, quam-

Digitized by Google

quamvis profundiſſima & denſiore corpore, idem faciunt? *Reſp.* Aliqui, nubem ſe habere ad aquam ſicut pluvis ad vitrum ſuum, quod conficit: Unde ſicut vitrum integrum ſua diaphaneitate, continuo corpore, ac plana forma ac ſuperficie tranſmittit objectarum rerum formas; ita in aqua maritina vel fluviatili idem fieri; ſicut vero pluvis, in quem vitrum reſolvitur, ex defectu continuitatis non reflectit objectas formas; ita & nubes, quia corpus habet diſperſum, directionem tranſpoſitarum rerum non poteſt habere, quandoquidem corporis plani ſuperficiem nullam habet, unde viſiva vis dirigatur in objectum.

CCXXXVII. Probl. 2. Cur nubes non decidant; ſed ſuſpenſæ hæreant, cum tamen ex aqua factæ ſint, atque adeo naturaliter deorſum inclinent? *Reſp.* Illas ſuſpendi; partim virtute caloris impreſſi adhuc remanentis; partim beneficio exhalationum calidarum vaporibus permixtarum; partim ob incluſum aerem, & maxime ob ſui latitudinem, cui infima regio aeris ſubſidet, qua nubes ob latitudinem ſuam ſecare non poteſt.

CCXXXVIII. Probl. 3. Quomodo nubes potuerunt attrahere piſces, carnes, lapides, ſanguinem &c. Conſtat enim hæc omnia ex nubibus depuliſſe? *Reſp.* Conimbr. animalia quod attinet, ſicut in paludibus, locíſque cœnoſis vel alibi ex putreſcente materia, colubri, pulices, vermes rubetæ, mures &c. paſſim oriuntur; ita nil mirum eſſe, ſi pluvio cælo, concurrentibus vel in aere ipſo, vel in terra conſimilibus cauſis, ſubito quorumdam animalium ortus contingat. Quod ad ſanguinem vero & lac attinet, dicendum putant, quando iis pluit, non habuiſſe illa veram, ſed adumbratam tantum ſanguinis aut lactis formam, cum hæc non niſi a principio vitæ conjuncto oriri, experientia doceat. Alii tamen putant, vehementem ſolis calorem e locis cruentis, aut aliquo rubenti ſucco madidis humorem ſanguineum attrahere, qui una cum pluvia decidat: namque intingat, quod ſimiliter de lactea pluvia dicent. Majolus vero & alii putant, nubes vim ſuam attrahendi a ventis accipere, quorum beneficio, maxime Cerephiæ correptos e mari piſciculos, aut alias res in locum alium projiciant.

§. IX. *De Pluvia.*

CCXXXIX. Probl. 1. Cur quandoque, ſi certo die pluvia cadat, uti de die S. Methardi opinantur ruſtici, totis 30. diebus, aut longiori tempore pluviæ cadunt? *Reſp.* Id propterea fieri, quod tunc certa quædam conſtellatio oriatur, quæ ſingularem vim habet ad pluvias excitandas, atque, ideo etiam Plejades a pluendo vocatæ ſunt. Sic etiam multos imbres ajunt oriri, quando Saturnus cum Jove conjungitur in cancro, ſcorpione vel piſcibus.

CCXL. Probl. 2. Cur quandoque guttæ grandiores, uti in nimbo videmus, decidunt, quandoque minores ut in imbre? *Reſp.* Rationem eſſe, quod frigus aerem longe lateque nonnumquam occupet, & præcalidus aer in æſtate nubis concretionem ambiat, tunc enim æſtus per antiperiſtaſim frigiditatem fortiorem reddit, quæ plures partes fluidi liquoris vel rorantis nubis addenſat, & multas guttulas in unam cogit, quod ſimiliter abſque antiperiſtaſi præſtat frigus brumæ tempore.

CCXLI. Probl. 3. Qui fit, ut in aliquibus locis toto anno nunquam pluat? *Reſp.* Id triplici ex cauſa contingere poſſe; vel quia ſcilicet nimis frigidæ ſunt regiones, ut Scythia; vel quia nimis calidæ ſunt, ut Æthiopia; vel quia quandoque venti, a quibus expectanda erat pluvia (hos enim multum conducere ad pluvias experientia docet) rari admodum, aut nulli exiſtunt, uti in Ægypto fieri volunt Con.

CCXLII. Probl. 4. Qui fieri poteſt, ut pluviæ decidentes guttulis ſuis homines necent; nam, ut Majolus ex 4. p. l. de rebus Sinarum refert, in novi orbis regione Mexicana tanto impetu & magnitudine guttulæ irruentes ingruunt, ut homines necent? *Reſp.* Id fieri poſſe naturali gravitate; quemadmodum enim alia corpora gravia v. g. lapides frequentius iterata percuſſione tandem opprimunt, vitamque adimunt; ita & aqua, dum majores gravioreſque guttas in hominum expoſitorum caput dejicit, tandem omnino vitam exturbare potuit.

CCXLIII. Probl. 5. Quomodo fieri potuit, ut tam grandes quandoque lapides de cælo depluerent; nam, uti Majolus loc. cit. teſtatur, ann. Domini 1509. ex aere lapides ceciderunt ovi magnitudine; imo ann. 1510. in Inſubribus dicuntur ſaxa tam grandia cecidiſſe, ut unum habuerit 120. libras, fueruntque ſilicibus duriora, odore ſulphureo? *Reſp.* 1. Sæpe talia ſaxa a Deo fuiſſe in vindictam hominum producta, uti contigiſſe crediderim an. 1496. quando juxta oppidum Munchberge ejuſmodi lapides ceciderunt hominum vultus & diademata gerentes. *Reſp.* 2. Quandoque etiam ex naturalibus cauſis decidere potuiſſe, ſi videlicet per ventum eo ſublata fuerint, vel nimio frigore conſtrictis vaporibus, & tali modo inter ſe compactis, generati fuerint.

CCXLIV. Probl. 6. Unde tanta copia aquarum quandoque pluviis tam longinquis ſuppetit; nam Petrus Hiſpan. teſtatur, in Uraba novi orbis Regione majorem anni partem pluviis tranſigi. Evagrius quoque apud Majolum teſtatur, Conſtantinopoli tam ingentem quondam pluviam cecidiſſe, ut ad tres vel quatuor dies aquæ inſtar fluviorum de cælo præcipitarent, & montes illarum violentia in planitiem deprimerentur, totique pagi in diſcrimen exitii venirent? *Reſp.* Talem copiam ſæpe ex ipſa ſoli conſtitutione & ſyderum, quorum aſpectui ſubjecta eſt talis regio, influxu provenire. Quandoque vero a Deo immitti, ſicut factum creditur anno Domini 1490. quando increbeſcente ſævitia Turcæ in Chriſtianos tanta Conſtantinopoli procella iterum decidit, ut 3000. homines & 800. domus abſumptæ ſint. Quandoque ex aliis cauſis naturalibus contingit; unde poſtea tantæ, & tam pernicioſæ inundationes fluviorum ſequuntur, qualis fuit an. 1421. juxta Dordacum, ubi ex inundatione Moſæ fluvii ac Uvalis 70. pagi ſubmerſi ſunt, & centum millia hominum perierunt.

CCXLV. Probl. 7. Potuitne fieri naturaliter diluvium, quo tota terra tempore Noe obru-

ta fuit, & ſepulta? Reſp. Negativam quidem ſententiam Conimbr. probabiliorem videri; nec enim, ut inquiunt ipſi, tr. 8. in lib. met. cap. 10. congruebat, ut naturæ Author Deus ſic cauſas phyſicas componeret, & diſpoſuiſſet, ut univerſum ordinem per ſe invertere, & totam terram, quam homini incolendam dedit, obruere aliquando poſſent; ideoque Deus ſublunaris mundi diuturnitati conſulens, eum contrariis, calido & frigido, ſicco & humido attemperavit, ut unumquodque alterius ſibi adverſarii licentiam cohiberet. Verum non video, quare Deus, ut Author naturæ, per ſe, vel per ſuos Angelos non potuerit implere omnes cavitates aquarum montibus aut alia terra, atque adeo ad eum ſtatum deducere aquam, quem ab initio creationis habuit, quemque ipſa naturaliter requirit, ſcilicet ut per modum globi totam terram circumdet. Atque ideo etiam Seneca, & Avicenna, & alii affirmativam ſententiam probabiliorem cenſuerunt. Id tamen facilius conceſſerim, modum illum, quo Deus diluvium illud cauſavit, extraordinarium fuiſſe, dum ſcilicet cataractas cæli, ſcriptura teſte, aperit (id eſt, cælos aperuit, ut aquæ, quæ juxta aliquos ſunt ſupra cælum firmamenti, deflueren, vel ut Conimbr. putant, nubes in aere congregavit, ſolvitque) & tantam aquarum copiam in terram effudit, quæ tamen poſtea paulatim ſe in ſubterraneas ſpecus conglobavit, & in vapores & aerem abiit, efficaciori ſecundæ virtutis concurſu.

CCXLVI. Probl. 8. Qui fieri potuit, ut quandoque cineribus plueret; ſic enim factum eſſe Conſtantinopoli, Zonaras, & Niceph. teſtantur? Reſp. Id duplici modo contingere potuiſſe, ſcilicet, vel ut nubes ipſa ob denſitatem ſuam accenſa ignem diutius retineret, & ſic in cineres redacta decideret, uti Majolus putat; vel ut ex montibus igniferis talis materia vi ventorum in altum delata iterum decideret.

CCXLVII. Probl. 9. Cur bruta tempeſtates & ventos, aliaque hujuſmodi, magis præſentiunt, quam homines? Reſp. D. Thom. 1. p. q. 86. cauſam eſſe; quod, cum bruta non intelligant, proindeque ſenſuum functionibus omnino vacent, cæleſtem influxum & aeris qualitates magis perſentiſcant, quales cum alterantur, quædam faciunt, quod compertum eſt, non fieri ab iis, niſi hac, aut illa temporum mutatione impendente, cum igitur hæc ſæpius homines notaſſent, ea ut naturalia ſigna talium rerum habuere.

§. X. *De Nive*.

CCXLVIII. Probl. 1. Cur nives in alto mari nunquam cadunt? Reſp. Probabiliter hoc inde provenire, quod ſalſedo maris utpote calidior prohibeat, quo minus vapores inde generati, & in altum elevati, ſufficiens frigus admittere, atque adeo in nives condenſari poſſint.

CCXLIX. Probl. 2. Qui fieri poteſt, ut in aliquibus montibus perpetuo nives durent? Reſp. Id fieri tum propter altitudinem illorum, tum propter frigus, tum ob noctes etiam quandoque longiores, quæ frigus non modice augent, atque adeo nives conſervant.

CCL. Probl. 3. Cur ſaltem in Æthna monte propter ſubjectos ignes non liquantur? Reſp. Cauſam forte eſſe, quod ignis ille totum montem pervadere non poſſit calore ſuo, ſed ad certum tantum ſpatium pertingat. Unde fieri poteſt, ut in ſupremo vertice aliquæ adhuc nivis reliquiæ maneant.

CCLI. Probl. 4. Cur ſol in ſupremis montibus calore ſuo nives non liquefacit? Reſp. Etiam hujus rei cauſam eſſe, quod nix adeo quoque profunda ſit, ut a ſolis radiis penetrari non poſſit; quandoque vero in cavitatibus montis ita abſconſa jaceat, ut omnino a ſole non irradiari, aut calefieri poſſit.

CCLII. Probl. 5. Qui fieri poteſt, ut in Tartarorum Regione nix media in æſtate cadat? Reſp. Id evenire poſſe ob ſyderis alicujus frigidi valde influxum, & alias cauſas extrinſecas frigus intendentes; unde poſtea neceſſe fuit, aquam in nivem concreſcere.

CCLIII. Probl. 6. Quomodo in nive vermes generari, & vivere poſſunt, uti in aliqua Regione fieri Strabo apud Majolum teſtatur? Reſp. Hoc fieri poſſe per calorem, quem nives per antiperiſtaſim cohibent intra terram; unde ſi poſtea putrem materiam inveniat, ex ea vermes, perinde ac alias, generari poſſunt.

CCLIV. Probl. 7. Verumne eſt quod dicunt nonnulli, in cryſtallum ſcilicet nives quandoque concreſcere? Reſp. Ita Conimb. cum Alberto M., Plinio, & aliis ſentire, quod illi probant ex eo, quod cryſtallus non reperiatur, niſi ubi maxime hybernæ nives rigent, uti in Alpium cavitatibus. Unde ipſam plerumque a locis inviis ſunt pendentes extrahunt, atque hinc etiam nomen cryſtalli deſumptum volunt; κρύμος enim glacies & τέλλει contrahere ſignificat, utque adeo idem eſt cryſtallus ac glacies vehementia frigoris in lapidem obdurata. Id autem Seneca fieri ait, ob tenuiſſimas aquas; quæ facillime congelantur frigore, quandoquidem illa ipſa aqua cæleſtis plurimum, terreni autem minimum habet; unde, cum induruerit, longioris frigoris pertinacia ſpiſſatur magis ac magis, donec omni aere excluſo in ſe tota comprimitur, & humor qui fuerat, lapis efficitur. Non nego tamen, etiam aliis in locis reperiri; nam, ut ajunt Conimbr. in venis tam metallicis, quam propriis, ut alii lapides pretioſi, ita & cryſtallum invenitur.

§. XI. *De Glacie*.

CCLV. Probl. 1. Cur vituli marini, aut Phocæ adeps prohibet, ne aqua in glaciem concreſcat? Nam ita Majolus teſtatur in Aquilonaribus regionibus incolas, quod gelu duratum eſt, prius eſtringere, poſtea adipe vituli marini perfundere, ne iterum concreſcat? Reſp. Id fieri forte, quod adeps talis ob naturam animalis multum caloris acceperit, eumque ob tenacitatem ſuam diutius retineat; unde fit, ut aquam congelari non patiatur.

CCLVI. Probl. 2. Quomodo glacies per æſtatem in cellis aſſervari poſſit, & liquefactione de-

defendi? Reſp. Id fieri propter frigus cellarum, quod cum eo tempore majus ſit ob antiperiſtaſim, hinc ſine difficultate glacies in iiſdem aſſervari poteſt.

CLVII. Probl. 3. Qui fieri poteſt, ut glacies in mari Septemtrionali reperiatur, quod tametſi in littus extrahas, ipſum tamen littus ſponte deſerat, redeatque in mare, nemine prorſus movente? alia vero, ut videre eſt apud Majolum coll. 10. circa finem, licet magnis molibus littori appellatur, ſi tamen cruſta ejus aſſervetur, quamvis magna diligentia occluſa, tamen ſtatim diſpareat, & illico evaneſcat? Reſp. Majolus, hæc inſcrutabilia, & arcana eſſe, ac proinde rei hujus rationem inquirere, aut curioſi, aut audacis eſſe; ſed nec ego, ſi vera hæc ſunt, aliam cauſam invenio, niſi ſympathiam talis glaciei cum ſua aqua, ratione cujus ſemper vult eſſe conjuncta cum reliquis partibus.

§. XII. *De Melle.*

CCLVIII. Probl. 1. Cur mellis infima pars laudetur, cum tamen olei ſumma, vini media commendetur? Reſp. Cauſam eſſe, quod optimum mel cum habeatur, quod minus fluit & quaſi ſaccharum concreſcit; tale vero ſuo pondere ad ima labitur. At oleum id excellit, quod nitidus eſt & defœcatius, magiſque aëreum, hoc autem, quia levius, innatat. Denique vini vis in ſapore conſiſtit, qui, ut noxam fugiat, maxime colligitur circa medium, inferior autem pars fœci vicina ſordeſcit & ſaporem amittit, ſumma ab aere proximo læditur; nam aerem vino infeſtum eſſe, ex eo colligitur, quod dolio pleno vinum minus vapeſcit, quam ſemipleno, tum quodmunitum operculis extrinſecus illitis, vel ſubtus terram defoſſum, quo aer non pertingit, diutiſſime conſervatur.

CCLIX. Probl. 2. Eſtne ſaccharum a melle diſtinctum, an non? Reſp. Affirmative cum Galleno, qui ſic loquitur: Saccharum, quod ex India, atque felici Arabia convehitur in calamis, ut ajunt, & ipſum mellis eſt ſpecies, minus certe noſtrate dulce, ſed adſimiles ei vires obtinens, quod ad abſtergendum deſiccandum & egerendum attinet.

CCLX. Probl. 3. Cur in Sardinia mel amarum gignitur, atque in Heraclea Ponti mel invenitur, quod qui edunt bibuntve, non ſecus affligantur, quam qui aconitum hauſerunt; ideoque mente abalienantur, & ſudore diffluunt? Reſp. Rationem eſſe, quod apes inibi mellum rorem ex abſynthio & aconito colligant: nimirum natura, inquiunt Conimb. hic c. 9. uti apibus cuſpides & quidem noxias dederat; ita & in ipſo melle, quod dulcedine allicit, venenum miſcuit, ut cautiorem, minuſque avidum faceret hominem.

§. XIII. *De Magnete.*

CCLXI. Probl. 1. Qua virtute magnes ferrum attrahere poteſt? Reſp. Ab eo emitti qualitatem attractivam, quæ per medium prorogata, tandem in ipſo ferro recipitur, eique talem impulſum, qualem cernimus, imprimit.

CCLXII. Probl. 2. Quæ cauſa ſit, quod magnes ferro adjutus & armatus plus trahat, quam ſine ferro: nam Ludovic. Alcazar teſtatur, ſe magnetem habuiſſe, qui abſque ullo ferri alimento vix 5. unicas ferri attollebat; Virgula vero ferrea applicata adjutus pluſquam 200. unicas elevabat? Reſp. Forerus, id propterea fieri, quod ferri præſentiam tamquam conditionem, ſine qua non, requirat ad virtutem ſuam exercendam, ſicuti videmus vinum & ſimilia requirere calorem, tamquam conditionem, ut poſſint ſuam virtutem exercere, & calorem novum & actualem producere.

CCLXIII. Probl. 3. Cur magnes ſemper ad Septentrionalem polum ſe ſe convertit? Reſp. Non deeſſe, qui putent, hanc vim ex iis eſſe, qui nos naturam mirari voluit, ſcire noluit. Forerus tamen & alii putant, probabiliter dici poſſe, partes cæli utrique polo vicinas ob occultam naturæ conſenſionem & ſympathiam, id per attractoriam qualitatem aliquam præſtare ad eum modum, quo ſol herbas quaſdam, ut heliotropion & ſimiles ſecum vertit; aut forte etiam dici poteſt, hos effectus provenire ab aliqua qualitate inſita ipſi magneti, ut ſicut per certam qualitatem ferrum ad ſe trahit; ita per aliam occulta vi illud dirigat, ac impellat ad mundi polos.

CCLXIV. Probl. 4. Cur magnes diverſis in locis diverſimode polum reſpicit; ſic enim compertum eſſe multis experientiis docet Acoſta apud Forerum in th. de magnete? Reſp. Cum Conimbr. Cauſam eſſe, quod attractoria cæli vis, aut inſita ipſi magneti diverſis in locis alio & alio modo attemperetur, tum ex vario ſyderum influxu, tum ex elementariæ regionis proprietatibus ibi dominantibus. Certum quippe eſt, non modo a ſubjecta terra, ſed etiam ab ipſo mari corpora ſublunaria varie mutari & affici; hinc nauſea illa navigantium; hinc vina quædam, quæ in Hiſpania nemo bibere poteſt, ſi per certa maria traſportentur, dicuntur potabilia, odoremque ac ſaporem gratiſſimum adipiſci; Cur ergo non etiam fieri poſſit, ut ferreus ſtylus in pyxide pro vario ſitu loci, ac maris natura ita afficiatur, ac alteretur, ut attractoria illa vis non poſſit illum directe ad polum convertere, ſed faciat aliquantulum declinare.

CCLXV. Probl. 5. Cur magnes ignitus ferrum non amplius trahere poteſt? Reſp. Id non propterea fieri, quod calor ignis ſit qualitas magneticæ virtuti contraria; ſed quod ita ponat ſubjectum, ut amplius effectum ſortiri vis illa non poſſit.

CCLXVI. Probl. 6. Cur magnes in præſentia allii aut adamantis ferrum trahere non poteſt; ſic enim Plinius & S. Auguſt. teſtantur? Reſp. Id ſi fiat, in ſolam antipathiam referendam eſſe, quæ inter talia entia, & magnetem intercedit.

CCLXVII. Probl. 7. Cur magnes magnetem non trahit, cum tamen magnes ſit quædam ferri ſpecies? Reſp. Rationem eſſe, quod nihil in ſeipſum agat, uti experientia compertum habemus; nam neque ignis in ignem, nec aliud elementum in ſimile ſibi agit; quid mirum ergo, ſi etiam magnes in alium magnetem agere non queat, niſi forte ſpurius ſit, qualem eſſe magnetem Hæmatiten in Æthiopia Plinius teſtatur.

C A P U T VI.

De Metallis.

§. I. *De Auro*.

CCLXVIII. Probl. 1. Qui fieri potuit, ut aurum in agris ſatum creſceret, nam Ariſtot. l. de admir. c. 45. memorat, in Pieria Macedoniæ incertam quamdam auri copiam ab antiquis Regibus fuiſſe doſoſſam, atque exiſtentibus quatuor ſoveis, ex una ad palmi magnitudinem concreviſſe. Ib. c. 40. ait, circa Philippos Macedoniæ metalla eſſe, quorum fruſta augeri advertuntur. Imo etiam in Hiſpaniola Inſula dicitur aurum e terra fruticum more progenerari ſemperque juxta arbores, hærereque vitis modo; & in Hiſpania memorant, frequenter ruſticos aratro glebas aureas e terra eruere? Reſp. Hæc omnia ſi vera ſunt, in peculiarem ſoli, & cæleſtium influxuum naturam referenda eſſe; ſi enim in montibus diſpoſitiones ejuſmodi produci poſſint, quæ ſufficiant ad aurum generandum, cur non etiam in terris eadem produci poſſint, ſi apta materia reperiatur, quæ tamen in paucis locis datur, hinc pauciora etiam aurifera loca reperiuntur. Cæterum aurum creviſſe probabilius negat Majolus & alii; ſi tamen auctum eſſe deprehenſum eſt, fieri potuit, ut propter terræ conſtitutionem materiæ ad aurum requiſitæ abundantem fuerit adgeneratum.

CCLXIX. Probl. 2. Unde fit, ut in ipſis etiam aquis tam copioſe reperiatur, nam in novo Orbe in flumine Zenco non procul ab urbe Carthagine, ingruentibus pluviis accolæ retia tendunt, expiſcatumque aurum magna copia auferunt, & quandoque glebas auri magnitudine. Sed & Ortelius tradit in Bohemia puteos reperiri, in quibus puri auri glebæ pondo decem librarum effodiantur? Reſp. Probabilius in talibus locis generatum non eſſe, cum aurum videatur calore ſolis multo indigere; rectius ergo dicitur, tales puteos vel flumina alluere, vel oriri ex terris ejuſmodi, in quibus aurum generatur, atque inde ſecum materiam auriferam abſtractam vehere.

CCLXX. Probl. 3. Cur aurum in terris infidelium maxime reperitur; nam in novo orbe tam copioſe aurum reperitur, ut quandoque glebæ inventæ ſint, quæ ad 3000. 4000., aut etiam 5000. aureorum pondus acceſſerint; unde Rex quidam novi Orbis pro unica lege abroganda, Carolo V. Victori ſuo 70. auri milliones intra 70. dies, daturum ſpoponderat. Topira vero Provincia adeo auro abundare dicitur, ut quo loco nobis figulina habentur opera, eodem ibi ex auro opificia; domos enim aureis tegulis tegunt; imo & in alio loco non procul ab urbe Pachalcami defectu ferri pedibus equorum ſoleas & clavos ex auro adhibeant? Reſp. Id triplici ex cauſa evenire poſſe. 1. Ne, ſi Chriſtiani auro abundarent, vitiis nimium alimentum ſubminiſtraretur, juxta illud Poetæ: Effodiuntur opes irritamenta malorum. 2. Ut Ethnici, quia in altero Orbe præmium benefactorum recepturi non ſunt, in hoc ſaltem temporale caperent, quam ob cauſam etiam apud nos plerumque mali homines ditiores ſunt. 3. Quia aurum etiam ſugientes ſequitur, ut teſtatur Salomon Eccl. c. 11. dicens: Si dives fueris, non eris immunis a delicto: ſi enim ſecutus fueris, non apprehendes, & non effugies, ſi præcurreris. Conſtat autem Ethnicos præ cæteris aurum contemnere; hinc Marcus Curius, cum rapam in olla coquenti Samnites ab eo devicti aurum offerrent, reſpondit, auro nihil tale prandium indigere, & ſibi melius eſſe, imperare aurum poſſidentibus, quam aurum poſſidere. Sed & in Perſia oppidum eſt Babitavi nomine, in quo omnes Incolæ aurum coemunt, & defodiunt, ne polluti ejus uſu avaritia corrumpant æquitatem.

CCLXXI. Probl. 4. Cur aurum cæteris metallis magis fulget, magiſque oculos humanos oblectat; nam ideo aliqui a ſimilitudine cum aurora nomen traxiſſe putant? Reſp. Id propterea fieri quod aurum ſicut omnium metallorum graviſſimum; ita & denſiſſimum ſit, unde lucem vehementius repercutit, atque adeo ab eadem vehementius illuſtratur.

CCLXXII. Probl. 5. Cur aurum ex metaliis graviſſimum eſt? Reſp. Id ex denſitate provenire, & puritate; cum enim terra ſit omnium graviſſima, hinc quo magis aliquid ad terram accedit, tanto gravius eſt; tale autem eſt aurum.

CCLXXIII. Probl. 6. Cur aurum ſub malleo non reſiſtit, ut ferrum, nec frangitur, ut vas terreum, nec reſonat, ut cymbalum, ſed ſi percutiatur, cedit in omnem partem, & dilatatur; unde maxime ductibile, & tractabile eſt ex omnibus metallis? Reſp. Etiam hujus proprietatis cauſam videri in denſitatem auri, & temperamentum referendam; ab hoc enim habet, ut facile cedat; ab illa vero, ut magis magiſque ſemper dilatari poſſit.

CCLXXIV. Probl. 7. Unde aurum vires ſuas ad confortandum cor, ſtomachum, & cæteros ſenſus ſumit? Reſp. Hanc virtutem convenire auro, quia magis quam ullum metallum excoctum eſt, & ab omni ſuperflua & noxia qualitate purgatum; experientia autem diſtillationum conſtat, quo magis aliqua res per excoctionem ab alienis corporibus & qualitatibus liberatur, tanto præſtantiores effectus ipſam ſortiri, magiſque activam fieri, ob virtutem magis conjunctam.

CCLXXV. Probl. 8. Cur aurum in igne poſitum non comburitur, ſed probatur? Reſp. Rationem, cur non comburatur, eſſe, quod ad hoc, ut aliquod corpus ſit alimentum ignis, certas qualitates & conditiones requirat in ſuo ſubjecto, ut ignis commode ſuas diſpoſitiones introducere poſſit, quæ cum in auro non reperiantur, hinc ignis in illud agere, tam facile non poteſt. Quod vero probetur magis & purificetur, provenit ex perfectione auri, quod eum puriſſimum habeat temperamentum, & ſummam gravitatem; hinc fit, ut nihil admittat alienarum qualitatum, vel ſi cum alio corpore permixtum alienas qualitates admiſerit, mox per calorem ignis liberatum gravitate ſua naturali ad infimam vaſis partem confluat.

CCLXXVI. Probl. 9. Cur aurum præ reli-

liquis metallis tantopere ab hominibus amatur, appetitur, & quæritur juxta illud: Quid non mortalia pectora cogis auri ſacra fames? Reſp. 1. Id ob raritatem ejus fieri, quod enim rarum, hoc & charum, juxta vulgare adagium; hinc Indi & ſimiles homines, qui auro abundant, minus illud in pretio habent, ſed potius ingens auri pondus pro modico vitro, quod illi ob raritatem pluris æſtimant, offerre ſolent? Reſp. 2. Alteram cauſam amoris hujus eſſe ſingularem excellentiam & prærogativas auri ſupra alia metalia; Conſtat enim, nullum metallum tam multos uſus & utilitates, ac præclaros effectus habere, ac aurum, uti ex iis, quæ ſupra dicta ſunt, patet.

§. II. *De Argento.*

CCLXXVII. Probl. 1. Quomodo argentum Baſiliſci ſanguine illitum colore aureo imbuitur? Reſp. Id ſi fiat, in peculiares illius ſanguinis qualitates nobis a poſteriori tantum cognitas refundendum eſſe.

CCLXXVIII. Probl. 2. Cur argentum diutius tractatum manus nigras efficit, cum tamen ipſum candidiſſimum ſit? Reſp. Rationem eſſe, quod argentum ex natura ſua nigriuſculum ſit, atque adeo, quando elaboratum eſt, adſcititium tantum colorem acquiſierit, quem ubi per crebriorem attactum amiſerit; mirum non eſt, ſi manus nigredine ſua naturali inficiat. Vel certe cauſa eſt, quod ex argento vivo & ſulphure componatur: ſulphur autem vim denigrandi habet.

§. III. *De Argento Vivo.*

CCLXXIX. Probl. 1. Cur argentum vivum omnia excedit, ac perrumpit, ita ut venenum omnium rerum dicatur? Reſp. Hoc provenire ex ſpeciali ejus natura & qualitatibus; eſt enim argentum vivum ſubſtantia aquea mixta cum ſubtili tartaro forti admixtione & indiſſolubili, & hoc habet ex magna ſiccitate terrea; quæ non liqueſcit in ſuperficie plana, & ideo non adhæret, ſicut id, quod aqueum eſt.

CCLXXX. Probl. 2. Cur argentum vivum tantopere reſiſtit, nam, ut Plinius & alii teſtantur, ſi ſuper ſextarium argenti vivi centenarium ſaxum imponas, oneri ſtatim reſiſtet? Reſp. Cauſam hujus rei videri in ſoliditatem ejus conjiciendam: hæc enim tanta eſt, ut e nullo quantocumque onere patiatur ſe diſſolvi, ſed prius oneri ſe ſubducat.

CCLXXXI. Probl. 3. Cur omnia argento vivo innatant præter aurum? hoc enim ſolum ad ſe trahit, & ideo optime purgat cæteras ejus ſordes expuens crebro jactatu in fictilibus vaſis, quouſque denique vitiis abjectis etiam ipſum ab auro diſcedat? Reſp. Majolus ex Iſidoro, hujus rei vix aliam poſſe cauſam aſſignari, niſi occultam horum duorum metallorum inter ſe conſpirationem & ſympathiam, quæ nobis per experientiam cognitio eſt.

CCLXXXII. Probl. 4. Cur argentum vivum vocatur omnium metallorum principium & elementum? Reſp. Rationem eſſe, quod ſine eo nullum metallum cum altero uniri poteſt, v. gr. æs aut argentum inaurari ſine argento vivo.

CCLXXXIII. Probl. 5. Unde tanta mobilitas argenti vivi oritur? Reſp. Eam tum ex rotunditate figuræ, tum ex nimia ſiccitate provenire, ratione cujus nulli corpori facile adhærere poteſt.

§. IV. *De Gemmis.*

CCLXXXIV. Probl. 1. Cur adamas hircino ſanguine mollitur? Reſp. Majolus ex Iſidoro, id propter calidiſſimam hirci naturam contingere, quæ ſola ſufficiat ad qualitates illas, per quas continebatur, diſſolvendas. Alii tamen, nec male, in occultam utriuſque antipathiam referunt cauſam.

CCLXXXV. Probl. 2. Cur adamante vitrum facilius, quam alio inſtrumento, ſcinditur? Reſp. Id contingere tum propter duritiem ejus, tum propter levitatem, propter quam non opprimit nimium, & diſſolvit partes continuas vitri, ſicut alia corpora gravia faciunt.

CCLXXXVI. Probl. 3. Fieri ne naturaliter poteſt, ut quemadmodum aliqui teſtantur, virtute adamantis amor inter conjugatos cauſetur? Item ut, ſi dormientis uxoris capiti adamas ſupponatur, ea, ſi infida fuerit marito, ex lecto diſcedere cogatur? Reſp. Hæc probabilius fabuloſa dici; ſi tamen contigiſſent, dici poſſet, quod talis lapis antipathiam cum impuris hominibus habeat, & qualitates ipſis contrarias producat, per quas fugentur; alias vero qualitates producat in caſtis, per quas ad amorem inclinentur, non autem neceſſitentur.

CCLXXXVII. Probl. 4. Quomodo contingere potuit, ut achates, quem Pyrrhus Rex habuit, a nullo artifice ſculptus, ſed ſponte ſua referret novem Muſas cum ſuis inſignibus, & Apollinem medium inter eas ſedentem, cytharamque tenentem? Reſp. Hæc & ſimilia videri non caſu & temere contigiſſe, cum alias etiam figuras nemorum, animalium referant alii achates; & in aula Romana etiamnum videatur Porphyrites, qui Romani Pontificis vultum & capitis conſuetum ornamentum naturaliter referat; credibile ergo eſt, talia ſolius Authoris naturæ opera contigiſſe, qui ad omnipotentiam ſuam declarandam, alioſque ob fines, quandoque cauſas ita diſponit, ut tam admirandos effectus producant.

CCLXXXVIII. Probl. 5. Cur carbunculus in tenebris magis, quam de die lucet, hinc in civitate Heduenſi poſitus olim ſuper Pyramidem talis carbunculus totam civitatem illuſtravit? Reſp. Cauſam eſſe, quod de die lux illius per ſolis lucem quandammodo abſorbeatur, ut minus advertatur; unde in tenebris maxime, cum alia lux non adeſt, advertitur, ſicut in ſtellis contingit.

CCLXXXIX. Probl. 6. Cur crudelia objecta, in ſmaragdo ſi videantur, minorem horrorem incutiant, unde Nero in tali ſmaragdo pugnas gladiatorum ſpectaſſe dicitur? Reſp. Id ob pulcherrimum ejus & amœniſſimum colorem contingere, qui, cum prato quovis viridior ſit & amœnior, merito etiam amœnum

in oculis aſpectum, & per hunc etiam recreationem in animo cauſat.

§. V. *De Sale*.

CCXC. Probl. 1. Cur ſal in igne crepitat? Reſp. Rationem eſſe, quod ſal ex igne & aqua conſtet; unde ſi in ignem mittatur, humor aqueus reſiſtens ignitalem ſtrepitum cauſari.

CCXCI. Probl. 2. Cur ſale conſperſi agri ſterileſcere illos neceſſe eſt.

CCXCII. Probl. 3. Cur caro pinguis, ne ſumpta noceat, ſale condienda eſt? Reſp. Rationem eſſe, quod talis caro, cum ob innatum frigus, & alias qualitates valde difficilis concoctionis ſit, putreſcere facile poſſet in ſtomacho, antequam concoqueretur, unde defendenda eſt a tanta putredine ſalis beneficio.

CCXCIII. Probl. 4. Cur ſine ſalis beneficio plerique cibi inſipidi ſunt? Reſp. Rationem eſſe, quod ſaporem guſtu gratum acrimoniam quamdam habere oporteat, quam cum multi cibi a ſe ipſis non habeant, eam a ſalis acrimonia accerſimus, quem tamen ipſum moderate ſumi oportet, alioquin & ſapor, qui temperatam acrimoniam requirit, corrumpitur, & ipſum corpus nimia ſalis ſiccitate exſiccatur.

TITULUS LI.

EVAGATIO MENTIS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Drex. in Rhet. l. 1. c. 1. §. 3. I. EST mobilitas, & inconſtantia animi ſub oratione ad aliena objecta converſi. Quam pictor quidam apte oculis ſubjecit, dum Chriſtum in cruce pendentem, & ante hunc duos homines flectentes pinxit, ita tamen, ut ex primi ore unica, eaque recta ilnea ad Chriſtum dirigeretur, ex ore ſecundi vero variæ lineæ in campos, domum, cellam vinariam, horreum, uxorem, liberos, & ſimilia progrederentur.

Diviſio.

II. Dividitur plerumque in *Naturalem* & *Moralem ſeu Inculpabilem* & *Culpabilem*; quarum prior non voluntarie admittitur, ſed ex naturali mobilitate mentis exoritur; poſterior vero cum deliberata voluntate committitur, ideoque merito culpabilis dicitur.

Actus.

III. Primus eſt, nullam præparationem adhibere ad collectionem animi procurandam.

IV. Alter, ultro diſtractionum cauſas accerſcere, puta curioſo aſpectu, non neceſſario colloquio, actione aliqua impertinente, &c.

V. Tertius, diſtractiones exortas oſcitanter reprimere ad morem illius famuli, qui juſſus ægro domino aſſidere, & muſcas abigere, ni-ſtare oculis incipit, & modo flagellum tollit, muſcaſque abigit, modo iterum manus decidere mittit.

VI. Quartus, nullo prorſus modo diſtractiones tales reprimere, ſed voluntarie tædit levandi gratia iiſdem immorari.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. POpulus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe eſt a me. *Matt. 15. v. 8.*

II. Nolite locum dare diabolo. *Eph. 4. v. 27.*

III. Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo: Deus enim in cælo, & tu ſuper terram. *Eccl. 5. v. 1.*

IV. Eſtote autem prudentes, & vigilate in orationibus. *1. Pet. 4. v. 7.*

V. Cor meum dereliquit me: multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei (diſtractiones). *Pſ. 39. v. 13.*

Damnum.

VI. Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter. *Jer. 48. v. 10.*

VII. Cœpit ejicere vendentes & ementes dicens illis: Quia domus mea domus orationis eſt: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. *Luc. 19. v. 45.*

§. III. EX SS. PATRIBUS,

Qualitas.

I. NOtandum, quod nequaquam dicitur in libro Job, preces, ſed, deſiderium meum omnipotens audiat. Vera quippe poſtulatio non in oris eſt vocibus, ſed in cogitationibus cordis. Valentiores namque voces apud ſecretiſſimas aures Dei non faciunt verba noſtra, ſed deſideria. *S. Gr. l. 22. mor. 18.*

II. Nihil eſt in me corde meo fugacius, quod, quoties me deſerit, & per cogitationes pravas defluit, toties Deum offendit. Cor meum, cor vanum, vagum & inſtabile, dum ſuo ducitur arbitrio, & divino caret conſilio, in ſeipſo non poteſt conſiſtere, ſed omni mobili per innumera huc illuc diſcurrit. *S. Bern. med. c. 9.*

Fuga.

III. Noli triſtari, ſi, dum oras, ſubtiliſſime inimicus irrepit, animique intentionem claram ut fur avertit; ſed bono eſto animo, dum ſemper lubricam revocas mentem; Angelis enim datum eſt, hujuſmodi furibus non parere. *S. Clim.*

IV. Quando ſtamus ad orationem, fratres dilectiſſimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis ſæcularis & carnalis abſcedat, nec quicquam tunc animus, quam id ſolum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem, præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes dicendo: *Surſum corda*, ut, dum reſpondet plebs *Habemus ad Dominum*: admoneatur, nihil ſe, quam Dominum, cogitare debere. *S. Cypr. l. de orat. Dom.*

V. Claudatur contra adverſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequen- *Ibid.*

quenter & penetrat, ſubtiliter fallens preces noſtras a Deo avocat, ut aliud habeamus in corde, aliud in voce, cum intentione ſincera Dominum debeat non vocis ſonus, ſed animus & ſenſus orare.

S. Auguſt. in Pſ. 31. VI. Invenire dixit (David) ſe cor ſuum quaſi ſolerter ab eo fugere, & ille ſequi quaſi fugitivum, & non poſſe comprehendere, & clamare ad Dominum: Quoniam cor meum dereliquit me. Itaque fratres mei, quod hic ait: Suavis es tu & mitis, &c. Videor mihi videre ad hoc mitem dixiſſe Deum, quia patitur iſta noſtra, & expectat tamen a nobis orationem, ut perficiat nos: & quando illi eam dederimus, accipit grate & exaudit, nec meminit tantas, quas incondite fundimus, & accipit unam, quam vix invenimus.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 3. c. 48. §. 5. I. O Quid intus patior, dum mente cæleſtia tracto, & mox carnalium turba occurrit cogitationum. Deus meus ne elongeris a me, neque declines in ira a ſervo tuo.

Ibid. II. Sic ergo homo infelix mecum pugno, & factus ſum mihimetipſi gravis, dum ſpiritus ſurſum, & caro quærit eſſe deorſum.

Ibid. §. 2. III. Ignoſce mihi, & miſericorditer indulge, quoties præter te aliud in oratione revolvo. Confiteor enim vere, quia valde diſtracte me habere conſuevi; nam ibi multoties non ſum, ubi corporaliter ſto aut ſedeo. Ibi ſum, ubi cogitatio mea eſt; ibi autem frequenter eſt cogitatio mea, ubi eſt, quod amo.

Ibid. §. 6. IV. Beatus ille homo, qui propter te, Domine, omnibus creaturis licentiam abeundi tribuit: Qui naturæ vim facit, & concupiſcentias carnis fervore ſpiritus crucifigit, ut ſerenata conſcientia, puram tibi orationem offerat, dignuſque ſit Angelicis intereſſe choris, omnibus terrenis foris & intus excluſis.

Ibid §. 4. V. Scio, quod antiquus inimicus omnino nititur impedire deſiderium tuum in bono, & ab omni devoto exercitio, evacuare. Multas malas cogitationes ingerit, ut tædium tibi faciat & horrorem, ut ab oratione revocet, & ſacra lectione. Non credas ei, neque cures illum, licet ſæpius tibi deceptionis tetenderit laqueos.

Ibid. §. 2. VI. Affectus ille bonus & dulcis, quem interdum ſentis, effectus gratiæ præſentis eſt & quidam prægustus Patriæ cæleſtis, ſuper quo non nimium innitendum, quia vadit & venit. Certare autem adverſus incidentes malos motus animi, ſuggeſtionemque ſpernere diaboli, inſigne eſt virtutis, & magni meriti.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA.

Qualitas.

Drex. in Rhet. cal. l. 1. c. 3. §. 8. I. IN Brabantia dæmon virginem Nivellanam obſeſſam tenens, cum ab exorcizante orationem Dominicam recitare juſſus fuiſſet; ſic precabatur: Pater noſter in cælis, nomen tuum, fiat voluntas in terra, pane quotidianum hodie, debita noſtra debitoribus noſtris, nos a malo. Et una cachinnum tollens, ecce, inquit, ita vos orationem veſtram dicere ſoletis.

Ibid. §. 4. II. Quidam aſino vectus, dum templum ingreſſus aſinum foris alligaſſet, & orationem Dominicam recitare aggreſſus advertiſſet, perpetuam ſibi de aſino amittendo ſolicitudinem ſuboriri, mox egreſſus aſinum vendidit, ut diſtractionum cauſam removeret.

Fuga.

III. Anna Samuelis mater tantum loquebatur in corde ſuo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. *L. 1. Reg. c. 1. v. 13.*

IV. S. David, ut diſtractiones fugeret, præſentiam Dei aſſiduo cogitabat, ut ipſe faſſus eſt dicens: Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear. Item: Ecce ſicut oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum. Hinc alibi ait: Invenit ſervus tuus cor ſuum, ut oraret ad te oratione hac. *Pſ. 15. v. 18. Pſ. 122. v. 2. 2. Reg. 7. v. 27.*

V. S. Leonardus, cum ſub oratione ſerpens in ſinum irrepſiſſet, nihil motus orare perrexit, finita vero oratione ad illum dixit: Quid tibi vis, hoſpes? ſi quid licentiæ in me a Domino accepiſti, exere: tuæ me poteſtati non ſubducam. *Drex. l. c. §. 1.*

VI. S. Dominicus, dum noctu ante aram orabat, dæmon eum interturbare volens, lapidem e tecto Eccleſiæ dejecit, eoque impetu, ut tota Eccleſia illo caſu circumſonaret. Uſque adeo autem capiti ejus propinquus fuit lapis, ut caputium illius contingeret, ſed viro Dei nihil ſe movente, diabolus horrendum ejulans diſceſſit. *Surius in Vita 4. Aug.*

VII. S. Franciſcus, cum oraturus Eccleſiam ingrediebatur dicere ſolebat: Manete hic cogitationes meæ, donec egrediar; & ubi opus Dei complevero, ſi indigere me vobis contingat, iterum vos aſſumam. *March. in hort. Paſt. tr. 2. lect. 8.*

VIII. S. Ludgardis, cum aliquando in oratione ſuaviter cum Chriſto loqueretur, & ad negotium vocaretur, magna eum ſimplicitate & confidentia ei dicebat: Expecta me, Domine Jeſu, celeriter expediam me, & ad te revertar expedita. *Ibid.*

Damnum.

IX. Cum S. Hilarius aliquando ſub oratione aliud volveret, dorſo ejus feſtinus gladiator inſiſtens, latera calcibus, & cervicem flagello verberabat, dicens: Eja, cor dormitas? cachinnanſque deſuper cum defeciſſet, an hordeum vellet accipere, ſciſcitabatur. *S. Hier. in vit.*

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Fuga.

I. S. Ignatius ante omnem orationem præparabat animum, & quaſi in cubiculum cordis intrabat; unde tam attente & ferventer orabat, ut ex intenſione animi morbum ſæpe contraheret. *Bibl. l. 4. vit. c. 1.*

II. S. Franciſcus Xaverius pro attentione comparanda ante ſingulas officii horas hymnum Veni S. Spiritus recitabat tanto fervore, ut ei cor e pectore exilire, animuſque deficere, videretur. *Vita l. 6. c. 5.*

III. Franciſcus Suarez, licet occupatiſſimus eſſet, quod tamen Breviarium in manus ſumebat, omnes cogitationes alienas mox deponebat, quam collectionem temporis diſtributioni *Vita r. de Ancel. Præfat.*

tioni

tiooi (quam ille matrem ſpiritus appellare ſolebat) attribuit.

Hiſt. Soc. l. 1. n. 15. IV. P. Petrus Faber hæc ad diſtractiones cavendas media adhibebat. 1. Tempus orationis ſæpe in memoriam revocabat. 2. Paulo ante omnia negotia diſpoſuit. 3. In ipſa oratione poſt ſingulos Pſalmos dicebat: Pater cæleſtis, da mihi ſpiritum bonum. 4. Imaginabatur ſibi ſe videre utrumque Angelum, bonum quidem omnia verba pie pronunciata, malum vero evagatione animi prolata, ſcribentem. 5. Imperabat animo, ut vel in uno Pſalmo ſine evagatione animi eſſet, id ſi acquiſivit, ad alium progreſſus eſt.

Vita m. V. P. Sebaſtiaous Barrada tanta cum attentione orabat, ut ſtrepitus introeuntium in cubiculum aut ſacellum non audiret.

Vita. VI. Joannes Berckmanus ad oraodum ſe componebat oculis leniter clauſis, manibus ante pectus adductis, genibus flexis, corpore ad ſtuporem immoto, ut atteotionem animi tanto facilius retineret.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Ephr. in doc. de Panoplia Spir. I. SIcut is, qui arcum manu tenet, ſagittam tamen contra adverſarium dirigere nequit, ſi illam in vanum nulla certa intentione & fructu emittet; ita & ille, qui orationem ſine debita intentione attentioneque peragit, modicam ex ea utilitatem percipiet.

Drex. in Rhet. cal. l. 1. c. 8. §. 2. II. Sicut globus in ſummo monte incipiens ruere, præcipitem curſum non ſiſtit, donec ad radicem montis perveniat, at vero globus terræ immiſſus nihil fugæ molitur; ſic cor humanum volubili globo ſimillimum, niſi Deo altius ſe immergat, cadendi ac præcipitandi finem non inveniet.

Ibid. §. 4. III. Sicut luſcinia inter complures corvos non poteſt placere cantu; ſic nec lingua oratione inter plurimas evagatiooes peracta placere poteſt.

Ibid. c. 4. §. 4. IV. Sicut nobile unguentum odorem perdit, ſi pyxidi operculuo deſit; ita ſpiritus precum evaoeſcit, ubi os ſine lege garrit.

March. in hort. Paſt. tr. 2. lib. 6. V. Sicut Abraham, dum in montem ſacrificaturus aſcendit, aſinum ad pedem montis reliquit, famuloſque & alia ad ſacrificium importuna; ita qui ad montem thuris & myrrhæ, hoc eſt orationis locum, aſcendunt, omnia ejuſdem impedimenta foris relinquere debent.

Ibid. VI. Sicut molendioum continuo volvitur, & farinam producit juxta appoſitum granum; ſic mens humana humanas cogitationes ſemper quidem in animo fovet, ſed tales, quales illi a proprio appetitu aut voluntate præſcribuntur.

Damnum.

Drex. l. c. §. 5. VII. Sicut turpiſſimum eſt, ſi quis ſe ſcribam profiteatur & verſus flexuoſos & curvos pingat, lituras faciat plurimas, chartam atramento ſpargat, & multa eradat; ita non minus turpe erit alienas ſub oratione cogitationes ſponte admittere.

Ibid. §. 4. VIII. Sicut tu, ſi quis pedes tuos manibus ſordidis attingeret, ſupplicationem ejus noo audires, ſed calcibus repelleres; ita nec Deus illum exaudit, qui corde immundo preces perſolvit.

§. VIII. MOTIVA.

I. IMmundentia ejus vitii, quam Card. Bellarminus oſtendens ait: Ecce loquimur cum Deo; & ſtatim ab imaginatione ad alia cogitanda tracti tergum Deo vertimus. Quis noſtratium dominorum ferret famulos ſuos ſecum loquentes, continuo ſe neglecto ad fabulandum cum conſervis averti. *Bellarm. in Aſcen. ment. Gr. 14. c. 2.*

II. *Stultitia hujus evagationis*: Quis enim non ſtultum putaret eum hominem, qui ad Regem accedens variaſque gratias impetrare volens, eam orationem & verba uſurparet, quibus cum ad indignationem magis iocitari, quam flecti, ſciret? atqui hoc facit, qui cum voluntariis diſtractionibus orat.

III. *Irreverentia ejuſdem*, ob Angelorum preces annotantium, colligentium, Deoque offerentium præſentiam. *S. Baſil. reg. Brev. q. 306.*

IV. *Lætitia dæmonum ob ejuſmodi diſtractiones concepta*: dum, teſte S. Ephrem, ſi dum oras, mens tua diſtrahitur, ſive per oculos, ſive per aures, ſive per cogitationes, ſcito hoc ipſius inimici eſſe opus. *S. Ephr. de panop. ſpir.*

§. IX. MEDIA.

I. ACcurata præparatio: nam tantum Deus apponit ad adjutorium, quantum nos ad diligentiam appoſuerimus. *Eccl. 18.*

II. *Puræ conſcientiæ ſtudium*: nam, ut S. Job recte dixit, ſi iniquitatem, quæ eſt in manu tua abſtuleris, levare poteris faciem tuam abſque macula. Super quæ verba S. Gregorius ait: Faciem levare eſt in Deo animum per ſtudium orationis attollere. Sed elevatam faciem macula inquinat, ſi intendentem mentem reatus ſui conſcientia accuſat. Diffidit namque accipere ſe poſſe, quod appetit, quæ profecto reminiſcitur, nolle ſe adhuc facere, quod divinitus audivit. *Job. 11. v. 14.* *S. Greg. l. 10. mor. c. 16.*

II. *Imaginatio præſentiæ Dei*: Quanta enim cum reverentia, inquit S. Bernardus, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude ſua prorepens ranuncula vilis! quam ſupplex, quam denique humilis & ſolicitus, & toto intentus animo Majeſtatis gloriæ in præſentia Angelorum, in concilio juſtorum & congregatione aſſiſtere poterit miſer homunclo? *S. Bern. ſ. de 4. modis oran.*

IV. *Conſtantia in iis repellendis*: ſic enim S. Baſilius monuit dicens: Quod ſi flagitioſarum cogitationum vis vehemeotior inſurgat, ne ſic quidem dejiciendus eſt animus, neque ſuſcepta certamina ex dimidia parte confecta relinquenda, ſed eo uſqoe obfirmate perdurandum, quoad Deus perſpecta noſtra cooſtantia Spiritus Sancti gratia effulgeat. *S. Baſil. Conſtit. Mon. c. 23.*

V. *Senſuum cuſtodia*; juxta monitom Chriſti: Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito. *Matt. 6. v. 6.*

VI. *Spiritus Sancti invocatio*: nam ſicut carbones non vivunt & thus ſibi ſuperinjectum accendunt, niſi igne animentur; ita oratio frigida eſt, niſi per Spiritus Sancti ignem animetur. *Drex. in Rhet. cal. l. 1. c. 8.*

§. X.

Digitized by Google

§. X. ASCETICA.

S. Ber. in ſerm.

I. TRia ſunt præcipue, quæ Aſceta circa hanc evagationem bene addiſcere, alioſque docere debet. Primum eſt, utpote cognoſcat originem & radices illius, quarum quatuor aſſignat S. Bernardus, ſcilicet *culpam mordentem, curam pungentem, affectum vigentem, exigentem, tribulationem cruciantem*. Jacobus Marchantius tres, ſed magis remotas aſſignat radices, nempe vulnus primævum & corruptionem naturæ, pravam conſuetudinem, & malitiam dæmonum, de qua B. Ægidius, cum interrogaretur, cur dæmones plus adverſarentur oranti, quam aliud pium opus exercenti? reſpondit: Si quis litem alicui intendat coram Judice, is, cui vis infertur, omni ſtudio laborat, ne contra ipſum ſententia feratur; ita & dæmon facit, nam quando pius homo Deum orat pro ſua aliorumque ſalute, litem intendit dæmoni tamquam animarum prædoni.

Surius in vita B. Ægidii.

S Greg. l. 10. mor. c. 16.

II. Alterum eſt, ut bene cognoſcat *modum vitandi diſtractiones*: quem quidem pulchre S. Gregorius docuit, dum dixit: Semper ante orationis tempora debet ſolicite conſpici, quidquid poteſt in oratione reprobari. Sæpe namque immunda vel illicita quædam animo verſamus, quoties a precibus vacamus. Sed cum mens ſe ad ſtudium orationis erexerit, earum rerum imagines reverberata patitur, quibus libenter prius otioſa premebatur. S. Baſilius vero rogatus, quomodo quis aſſequi poſſit, ne inter orandum diſtrahatur? Reſpondit: Si certo Deum ſe ante oculos habere credat. Si enim principem aliquis aut præſidem intuens, & cum eo loquens oculos ab eo dimovere non ſolet, qui non tandem credibilius eſt, intentam mentem habiturum illum, qui Deo preces adhibet, qui ſcrutatur corda & renes, & illud facturum, quod ſcriptum eſt: Levantes puras manus ſine ira & diſceptatione.

S.Baſ. in reg. brev. q. 20.

S. Baſ. de abdic. rer.

III. Tertium eſt, ut etiam cognoſcat, quomodo ſe gerere debeat in diſtrationibus; qua in re iterum facem præferens B. Baſilius ait: Cave diligenter, ne cogitationi illi animi tui aſſentiare, quæ ab orationis Canone nondum peracto avellere te ſtudeat. Habent enim hunc morem dæmones, ut faciendæ orationis temporibus, per ſpecioſam aliquam laudabilis cauſæ ſimilitudinem, nobis auctores ſint, ut ab ea nos ſubducamus, ut quam ſalutem afferre nobis intelligunt, ab ea nos probabiliter abducant. Id quod etiam B. Virgo S. Birgitam docuit, dum eidem per diſtractiones fatigatæ dixit: Diabolus explorator invidus quærit impedire bonos, dum orant, tu vero filia, quacumque tentatione pulſeris, perſiſte in deſiderio, vel bona voluntate & conatu ſancto, prout potes, quia deſiderium & conatus plus reputabitur pro defectu orationis. Marchantius vero id apta etiam ſimilitudine confirmat, dum ait: Sicut qui adverſo flumine navigant, licet quandoque repellantur, & retrocedant, non deſperant, ſed vires ingeminant, & cum conatu remigant; ita idem adverſus fluctus diſtractionum in oratione faciendum eſt.

Birgitta in revel. l. 2. c. 5.

Marc. in Hort. Paſtor. tr. 2. lect. 6.

Ibid. Certe B. Ægidius dicere ſolebat: Si non potes niſi diſtractas orationes & meditationes offerre, tamen offer; quia Deus etiam pilos caprarum in tabernaculo acceptabat.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Pſalm. 140. v. 2.

I. EX occaſione thematis; *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*: poſſunt explicari conditiones ad orationem attentam requiſitæ, quod videlicet ſicut 1. Thymiama conſtabat quinque rebus, thure, galbano, onyche, ſtracte, maſtyche; ita oratio quinque Virtutes, Fidem, Spem, Charitatem, Conſtantiam requirat. 2. Sicut thymiama templo inferri debebat; ita oratio in corde velut templo Dei ſancto peragi debet, ne audiatur: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe eſt a me. 3. Sicut thymiama offerri debebat per Pontificem ſummum; ita oratio per Chriſtum Dominum noſtrum. 4. Sicut thymiama carbonibus accenſis imponi debebat; ita oratio ferventi animo peragi. 5. Sicut thymiama recta ſurſum aſcendebat; ita & oratio non ut fumus a vento diſtractionum diſpergi, ſed recta linea ad Deum dirigi debet.

Matt. 6. v. 6.

II. Ex occaſione thematis: *Tu autem cum oraveris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito*: poteſt oſtendi, quo potiſſimum medio diſtractiones caveri queant. 1. Ergo dicatur, quod juxta S. Auguſtinum cubile noſtrum ſit cor noſtrum. 2. Quod cubile hoc habeat oſtium duabus valvis conſtans, ſcilicet cupiditate & timore alicujus rei terrenæ. 3. Quod oſtium hoc Chriſto aperiendum, diabolo claudendum ſit. Per cupitatem ſæculi diabolus intrat; per deſiderium vitæ æternæ Chriſtus intrat; per timorem pœnarum temporalium diabolus intrat; per timorem inferni Chriſtus intrat; Ne ergo detis locum diabolo; quia tentator non ceſſat pulſare, ut irrumpat; ſi clauſum invenerit, tranſit.

S. Aug. in Pſ. 31.

1. Reg. c. v. 22.

III. Ex occaſione thematis: *Sagitta Jonathæ numquam redit retrorſum*: poteſt oratio ſagittæ comparari, & oſtendi, quomodo dirigi debeat, ut non redeat retrorſum, id eſt, irrita non ſit. Si ſcilicet 1. *Per arcum intenſum*, id eſt, internam cordis attentionem, protrudatur. 2. *Si genuaflectatur* (ut ſagitarii ſolent interdum) per externam corporis humiliationem. 3. *Collimando ad certum ſcopum*: id eſt, certum finem aut rem impetrandam ſibi proponendo, ut ad ferventius orandum animemur. 4. *Siniſtrum oculum*, id eſt, *corporalem, claudendo*, & ſolum dextrum, id eſt, internum mentis, apertum ſervando.

IV. Ex occaſione thematis: *Unde habet zizania?* poteſt oratio tritico comparari ob neceſſitatem, utilitatem, dignitatem ſuper alias actiones: Diſtractiones vero zizania, quia facile creſcunt, triticum impediunt a creſcendo, & ad nihil utiles ſunt, niſi ad comburendum. Deinde oſtendi poſſunt radices quatuor parag. priori indicatæ, videlicet culpa mordens, cura pungens, affectus vigens, tribulatio crucians; ſimulque modus demonſtrari, quo evelli debeant.

Gen. 22. v. 7.

V. Ex occaſione thematis: *Ecce ignis, &*

ligna:

Digitized by Google

ligna: Ubi eſt victima holocauſti? poteſt iterum exemplo Abrahami oſtendi, quomodo oratio ſeu cor devotum in holocauſtum offerri Deo debeat. Nempe 1. *Eundo in terram viſionis*, per præſentiam Dei cogitatam, aut templi viſitationem. 2. *Dicendo negotiis & deſideriis alienis*: Expectate hic cum aſino: ego autem & puer (id eſt cor meum) illuc uſque properantes, poſt quam adoraverimus, revertemur ad vos. 3. *Ligna & ignem ſecum accipiendo*, id eſt, materiam orationis, & fervorem, quo eliciantur affectus. 4. *Alligando Iſaac*, id eſt, cor ſuum, ne per diſtractiones aufugiat; & *ſuper ligna ponendo*, id eſt, orationi totum applicando. 5. *Extendendo manum*, id eſt, exteriorem etiam corporis & membrorum reverentiam adhibendo. Quod ſi facient, audient cum Abraham: Quia feciſti rem hanc, benedicens benedicam tibi, & multiplicabo ſemen (id eſt merita) tuum, ſicut ſtellas cæli.

Philipp. 1. v. 23. VI. Ex occaſione thematis: *Cupio diſſolvi & eſſe tecum*: poteſt narrari Hiſtoria de S. Athanaſio, puerum cum avicula vinculis alligata vidente, &, ubi illum aviculum in altum evolantem iterum retrahere vidit, cum gemitu dicente: En ſic diabolus ludit nobiſcum. Ex qua hiſtoria narrata inferatur, hunc diabolus ludum maxime in oratione exerceri; nam 1. Anima per alas variorum piorum affectuum ſe ad cælum erigit, dum attente orat. Verum 2. mox iterum filo volubilitatis ad antiquas terræ ineptias retrahitur. Hinc clamandum ad Deum, ut vincula hæc diſrumpat ſua gratia, ut dicere poſſit anima cum Davide:

Pſ. 115. v. 16. Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.

Exod. 5. v. 9. VII. Ex occaſione thematis; *Opprimantur operibus, & expleant, ut non acquieſcant verbis mendacibus*: dicatur diabolum plerumque Pharaonem imitari, & quando volunt per orationem ſacrificare Deo ſuo, eos laboribus & negotiis curiſque opprimere. Oſtendatur itaque, 1. Quibus laboribus opprimat, ſcilicet paleis bonorum terreſtrium colligendis, & lateribus viliſſimarum voluptatum conficiendis. 2. Oſtendatur, quomodo ſe liberare debeant ab hoc jugo, ſcilicet recurrendo ad Moyſen ac Aaronem, iiſque ſuam neceſſitatem & afflictionem exponendo; hoc eſt, Chriſti, B. Virginis aliorumque Cœlitum opem implorando: ac deinde omnino violenter a Pharaone aufugiendo; ſic enim ille inſequens eos in mari rubro ſanctiſſimi Sanguinis Chriſti ſubmergetur.

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Drex. in Tret. cæl. l. 1. c. 3. §. 1. I. PHiloſophi quidem hominem definiunt rationale animal; at rectius alii ajunt, eſſe ipſam inconſtantiam, ut qui, Job teſte, numquam in eodem ſtatu permanet.

Ibid. §. 2. II. Priſci Patres in Ægypto dicere ſolebant: Homo orationis amans cæcus, mutus, & ſurdus eſſe debet, neque oculos alio vertat, nec ſermones importunos miſceat, nec ſtrepitus moleſtos, garrientiumve ſuſurros, audiat.

Drex. l. c. c. 1. §. 1. III. Plutarchus cenſet a Numa Rege profectum illud: *Adoraturi ſedeant*. Ut monetentur tumultus cogitationum ejicere, & uni Deo attendere. Ita David Rex ſedit coram Domino.

IV. Quod S. Paulus de charitate, hoc non incommode de attentione & fervore orationis dicitur, nempe quod etſi omnes libellos precationis recitando abſolvam, fervorem autem & attentionem non habeam, nihil ſum, & factus velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Unde S. Aug. quam multi, ait, deprecantur Deum, nec ſentiunt Deum, nec bene cogitant de Deo. *S. Aug. in Pſ. 119.* Sonum deprecationis habere poſſunt, vocem habere non poſſunt, quia ibi vita non eſt.

Drex. l. c. c. 1. §. 2. V. S. David ſuadet, ut effundamus cor noſtrum in conſpectu Domini ſicut aquam, non ſicut oleum; quia aqua non tam facile adhæret vaſi, ſicut oleum; ut per hoc intelligeremus, cor noſtrum penitus ad Deum migrare debere in oratione.

§. XIII. AXIOMATA.

I. Zerſtrætes Gebet ſammlet wenig.
II. Zerſtrætes Gebett iſt hœchſte Gleiſſnerey, weil es nit der Zungebret, und mit dem Herczen ſchiltet.
III. Kupfferes Gebett, Kupffere Gaben.
IV. Was man auff die Mithlſchiltet, das mahlet ſie.
V. Karges Gebet, karge Belohnung.
VI. Kalte Bitte fruchtet nit.
VII. Wie der Bitter, alſo der Geber.

§. XIV. AUCTORES.

I. Joannes Buſæus V. eod. in Panario.
II. Jeremias Drexelius in Rhetorica cæleſti lib. 1. cap. 3. & ſeqq.
III. Jacobus Marchantius in Horto Paſtorum tract. 2. lect. 8.
IV. Antonius Dauroltius in Catechiſmo hiſtor. cap. 2. tit. 54.

TITULUS LII.

EUCHARISTIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST Corpus & Sanguis Chriſti, ſub ſpeciebus panis, & vini, cum anima & divinitate realiter & ſubſtantialiter exiſtentis. *Caniſ. c. 4. de Euch. §. 1.*

Vocatur autem Euchariſtia, id eſt, bona gratia, ſeu gratiarum actio, quia præcipuum & maximum Dei donum, ipſumque omnis gratiæ fontem & authorem continet, ſummorumque nos bonorum admonet, pro quibus acceptis gratiarum actionem, laudem, & gloriam ſummam Deo ſummo debemus.

II. Tria præcipue continet, ſpecies viſibiles, Corporis, & Sanguinis Dominici veritatem, & ſpiritualis gratiæ virtutem. *Caniſ. §. 2.*

III. Quinque capita de ea potiſſimum ſunt *Caniſ. §. 4.* ſcienda. 1. Veritas illius. 2. Tranſubſtantiatio, ſeu panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti converſio. 3. Adoratio eidem debita. 4. E-

juſ-

juſdem oblatio & ſacrificium. 5. Sumptio illius ſub altera vel utraque ſpecie.

IV. Finis illius triplex eſt, ab ipſa Eccleſia ſequentibus verbis indicatus: O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Quem finem clarius explicavit Concilium Tridentinum
Seſſ. 13. his verbis: Salvator noſter diſceſſurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo divitias ſui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium ſuorum &c. Sumi autem voluit Sacramentum hoc tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe vivet propter me; & tanquam adjutorium, quo liberemur a culpis quotidianis, & a culpis mortalibus præſervamur. Pignus præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis; adeoque ſymbolum vivum illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquam membra arctiſſima fidei, ſpei, & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Neceſſitas.

Iſaia 55. v. 1. I. OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite emite abſque argento, & abſque ulla commutatione, vinum & lac.

Joann. 6. v. 54. II. Amen, amen, dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Pſal. 101. v. 5. III. Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus ſum comedere panem meum.

Utilitas.

Joan. 6. v. 56. IV. Caro mea vere eſt cibus, & Sanguis meus vere eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo.

1. Cor. 11. v. 26. V. Quotieſcumquu manducabitis panem hunc, & calicem bibetis; mortem Domini annunciabitis, donec veniat.

Joan. 6. v. 50. & 51. VI. Hic eſt panis de cælo deſcendens. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

Joan. 6. v. 55. VII. Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

Jucunditas.

Apoc. 2. 17. VIII. Vincenti dabo manna abſconditum.

Cant. 5. v. 1. IX. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amiei, & bibite, & Inebriamini chariſſimi.

Sap. 16. v. 20. X. Pro quibns Angelorum eſca nutriviſti populum tuum, & paratum panem de cælo præſtitiſti ſina labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem..

Zac. 9. v. 17. XI. Quid enim bonum, & quid pulchritudo ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?

Dignitas.

XII. Calix meus inebrians quam præclarus eſt! *Pſ. 22. v. 5.*

XIII. Hic eſt panis Angelorum de cælo deſcendens. *Joan. 6. v. 50.*

Præparatio.

XIV. Anima polluta, quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis. *Lev. 7. v. 20.*

XV. Leproſus, aut patiens fluxum ſeminis non veſcetur de his, quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur. *Lev. 22. v. 4.*

XVI. Nolite ſanctum dare canibus; neque mittatis margaritas ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos. *Matth. 7. v. 6.*

XVII. Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? *Matt. 22. v. 12.*

XVIII. Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. *1. Cor. 5. v. 8.*

XIX. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum. *1. Cor. 10. v. 21.*

XX. Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit: non dijudicans Corpus Domini. *1. Cor. 11. v. 29.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Subſtantia & qualitas.

I. HOc Sacramentum non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur Creatoris; nec bonorum diſpenſatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. *S. Aug. de Ec. Dogm.*

II. Si tantum valuit ſermo Eliæ, ut ignem de cælo depoſceret, non valebit ſermo Chriſti, ut ſpecies elementorum mutetur? De totius mundi operibus legiſti: Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt. Sermo igitur Chriſti, qui ex nihilo potuit facere, quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, mutare in illud, quod non ſunt? non enim minus eſt, novas rebus dare formas, quam mutare naturas. *S. Ambr. l. 3. de Sacram.*

III. Liquet, quia præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc, quod conficimus Corpus, ex Virgine eſt. Quid quæris naturæ ordinem in Chriſti Corpore, cum præter naturam ſit ipſe partus ex Virgine? *Ibid.*

IV. Sicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum, pari potentia in ſpiritualibus Sacramentis verbi præcipit virtus, & ſervit effectus. Recedat ergo omne Infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui eſt author muneris, ipſe etiam eſt teſtis veritatis. *Euſeb. Emiſſen. hom. 5. de Paſch.*

V. O ineffabilis dignitas conditoris! O ſtupor indicibilis charitatis! quis non contremiſcat? quis non cum exultatione miretur? ſane nunquam fuiſſet homo auſus talia petere, ſed neque cogitare: quoniam hoc miſericordiæ opus omnem mortalium ſuperminet dignitatem. *S. Laur. Juſt. de Euch.*

VI. Seipſum invenit homo propter infirmitatem jacentem in ſtabulo, ſtabulum enim quid eſt? mun- *S. B. apud Manſi tr. 26. diſc. 33. nu. 1.*

mundus eſt, & propter pecorinam ſimilitudinem indigens erat fœno, ea propter cibus cæleſtis mutavit ſe in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Panis Angelorum factus eſt fœoum, unicus Patris Filius hominis, Verbum quippe caro factum eſt, & juxta Prophetam, omnis caro fœnum.

S. Paſchaſius ſer. de corp. & ſang. Do. VII. In Canone Miſſæ leguntur ſequentia verba: Quam oblationem, Tu Deus, in omnibus quæſumus benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris. Quæ verba S. Paſchaſius conſiderans ait: Benedictam, per quam nos benedicamur; adſcriptam, per quam nos omnes in cælo conſcribamur; ratam, per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur; rationalem, per quam a beſtiali ſenſu exuamur; acceptabilemque facere dignetur, quatenus & nos per hoc, quia in nobis diſplicuimus, acceptabiles cum ejus unico Filio ſimus.

Huvo de S. Vict. erud. Th. T. 3. Spe. Ecc. c. 3. VIII. Pulchre ſe vocat granum frumenti, quia granum frumenti candidum eſt interius, & rubrum exterius, & Chriſtus candidus dicitur reſpectu divinitatis, & rubicundus in carne propter paſſionem: Unde Sponſa in Canticis dicit: quod ſit candidus & rubicundus.

Hyer. ad Theod. IX. Euchariſtia charitatis eſt ſymbolum.

Neceſſitas.

S. Bon. apud Manſi diſ. 1. n. 6. X. Tolle hoc Sacramentum de Eccleſia, & quid erit in mundo, niſi error & infidelitas? & populns Chriſtianus erit quaſi grex porcorum diſperſus, & idololatriæ deditus, ſicut expreſſe patet in cæteris infidelibus.

S. Amb. l. 6. de Sacram. XI. Qui vulnus habet, medicinam requirat; vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus; medicina eſt cæleſte & venerabile Sacramentum.

S. Aug. tr. 2. in Jo. XII. Fiant fideles Corpus Chriſti, ſi volunt vivere de Spiritu Chriſti. De Spiritu Chriſti non vivit, niſi corpus Chriſti. Vis & tu vivere de Spiritu Chriſti? in Corpore eſto Chriſti.

S. Cypr. in ep. ad Cornel. Pap. XIII. Idoneus eſſe oon poteſt ad martyrium, qui ab Eccleſia Corpore Chriſti & Sanguine non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non accepta Euchariſtia erigit, & accendit.

Utilitas.

S. Hieron. ſuper Lucam. XIV. Biberunt ex eo omnes: ebrietas felix, ſatietas ſingularis, quæ quanto copioſius ſumitur, tanto ſobrietatem ſumentibus donare dignatur. Et Judas bibit, ſed non ſaturatur, nec ſitim extioguit ignis æterni; quia indigne ſitivit myſteria Chriſti.

S. Cypr. ſ. de cœn. Dom. XV. Panis hic azymus cibus verus & ſincerus per ſpeciem & Sacramentum nos tactu ſanctificat, fide illuminat, veritate Chriſto conformat. Et ſicut panis communis, quem quotidie edimus, vita eſt corporis; ita panis iſte ſuperſubſtantialis vita eſt animæ & ſanitas mentis.

S. Chryſ. ho. 45. in Joan. XVI. Duo præcipue in nobis hoc Sacramentum operatur, ut & ſenſum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino conſenſum. Si quis veſtrum non tam ſæpe modo, non tam acerbos ſentit iracuodiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujuſmodi, gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.

XVII. Tanquam leones ignem ſpirantes, ab illa meoſa recedimus, terribiles diabolo effecti. *S. Chr. l. de Sacer.*

XVIII. Qui de hac vita migraturi ſunt, ſi myſteriorum hujuſmodi cum pura conſcientia fuerint participes, ſpiritum efflaturi, ab Angelis illorum corpora ſatellitum more ſtipantibus, propter aſſumptum illud Sacramentum, hinc recta ad cælum abducuntur. *S. Aug. ſ. 201. de temp.*

XIX. Qui digne comedit hunc panem, qui eſt Corpus Chriſti, neceſſe eſt, ut moriatur præteritis, & vivat futuris. *S. Leo ſ. 4. de paſſ. Dom.*

XX. Non aliud agit participatio Corporis, & Sanguinis Chriſti, quam ut io id, quod ſumimus, tranſeamus. *S. Cyrill. catech. 4.*

XXI. Sic Chriſtiferi erimus, id eſt, Chriſtum ferentes, cum ejus Corpus & Sanguioem in membra noſtra receperimus, atque ita, ut B. Petrus dicit, divinæ naturæ conſortes efficimur. *S. Aug. ſ. 3. de ver. Apoſt.*

XXII. Illum calicem bibere quid eſt, niſi vivere? Manduca vitam, bibe vitam, habebis vitam, & integra eſt vita. *Rem. Altiſiod. de celebrat. Miſſ.*

XXIII. Nec ſolum pro ſalute æterna datur, ſed etiam pro temporali incolumitate, id eſt, corporali ſanitate; incolumitas enim dicitur ſanitas & integritas: utraque enim ſanitas ab illo eſt, animæ & corporis.

XXIV. Eſt fons omnis gratiæ & virtutis. Unde Sacramentum hoc Euchariſtia, id eſt bona gratia, nominatur: ideo Eccl. 24. ipſa Euchariſtia de ſe ait: *In me omnis gratia viæ & veritatis; in me omnis ſpes vitæ & virtutis.* *S. Bern. tr. 2. ſer. 33. ar. 2. c. 2.*

XXV. Quotieſcumque ad hoc Sacramentum accedo, decoquor, cum immutor; digeror, cum transformor; unior, cum conformor. *S. Bern. ſer. 61. in Cant.*

XXVI. Iode effecti aquilæ ad cælum evolamur, ubi enim cadaver, illic & aquilæ; cadaver corpus ſuum vocitans propter mortem; aquilas vocat oſtendens, quod oportet eum, qui ad hoc corpus accedit, eſſe ſublimem & cum terra nihil habere commune, neque deorſum trahi & ſerpere, ſed aſſidue ſurſum volare. *S. Chryſ. ho. 24. in 1. ad Cor.*

XXVII. Tria inter alia bona multiplicantur per hoc Sacramentum. Primum eſt decor caſtitatis. Secundum charitatis. Tertium ſapor ſuavitatis. *S. Bern. S. 3. ſer. 33. ar. 2. c. 2.*

XXVIII. Audiant Chriſtiani, qui quotidie Corpus Chriſti attingunt, quamnam de ipſo Corpore poſſunt ſumere medicinam, quando mulier totam rapuit de ſola Chriſti fimbria ſanitatem; ſed quod nobis flendum eſt, muliee de vulnere Chriſti medicinam tollit, nobis medicina ipſa retorquetur in vulnus. *S. Chryſologus ſer. 34.*

XXIX. Ne veluti quidam horror eſſet cruoris, ſed maneret gratia redemptionis; ideo in ſimilitudioe quidem acceptis Sacramentis, ſed veræ naturæ gratiam virtutemque conſequentis. *Ambr. de Sac. Cant.*

Dignitas.

XXX. Panis iſte per excellentiam Euchariſtia dicitur, id eſt, bona gratia, in hoc enim Sacramento non ſolum qualibet gratia, ſed ille a quo eſt omnis gratia, ſumitur. *S. Bern. ſ. in Cœn. Dom.*

XXXI. Maxima dignitas apparet in hoc Sacramento, quia cum Chriſtus conſtet ex tribus ſubſtantiis, ſcilicet Deitate, anima, & corpore, ipſa quidem Deitas excellit omnia; item ani- *S. Bonav. l. 4. c. 33. comp. Th. verit.*

Digitized by Google

anima ejus præcellit omnes animas, cum ſit plena gratiæ & veritatis; item corpus ejus excellit omnia corpora, quod ſe ſanctificato corpore B. Virginis fuit ſumptum, & Divinitati unitum.

S. Auguſt. tr. 48. in Joan. XXXII. Audeo dicere, quod Deus, cum ſit Omnipotens, plus dare non potuit: cum ſit ſapientiſſimus, plus dara neſcivit; cum ſit ditiſſimus, plus dare non habuit.

S. Martialis in epiſt. ad Burdigal. XXXIII. Eſt communio Dei vivi menſa divina, eſca in fide perfecta, tota cæleſtis.

S. Gregor. l. 4. Dial. c. 58. XXXIV. Quis fidelium dubium habere poſſit, in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe, ſummus imis ſociari, terrena cæleſtibus jungi, unum quid ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri.

Jucunditas.

S. Aug. ſuper Pſ. 38. XXXV. Quid ſuavius pane Angelorum? quomodo ergo non eſt ſuavis Dominus, quomodo panem Angelorum manducavit homo?

S. Chryſ. ho. 60. ad pop. Antioch. XXXVI. Quot nunc dicunt: Vellem ipſius formam aſpicera, figuram, veſtimenta, calceamcota? Ecce eum vides, ipſum tangis, ipſum manducas. Igitur nemo accedat cum nauſea, nemo irreſolutus, omnes accenſi, omnes ſerventes & excitati.

S. Cypr. 2. epiſt. 1. ad Cæcilium. XXVII. Quemadmodum vino iſto communi ſolvitur, & anima relaxatur, & omnis triſtitia ſeponitur; Ita epoto Sanguine Domini, & poculo ſalutari, exuitur memoria veteris hominis, & ſit oblivio converſationis ſæcularis, & mæſtum pectus ac triſte, quo prius peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvitur.

Mich. de Bonon. o. in Pſ. 62. XXXVIII. In hoc Sacramento totalis gratiæ pinguedo continetur, quid enim frumenti nomine, niſi Corpus Chriſti intelligitur? iſtud frumentum habet corticem, & adipem; ut cortax ſit ipſa humanitas; adeps vero ſit intus latens Divinitas, quia in hoc Sacramento ſatiamur, eo quod io ipſo noſtra finalis beatitudo conſiſtat.

S. Cyprin. de Cœn. Dom. XXXIX. Euchariſtia ſapit amplius, quam Manna, implet & ſapit edentium appetitus, & omnia carnalium ſaporum irritamenta, omnium exſuperat dulcedinum voluptates.

S. Albert. M. de Euch. diſ. 3. tr. 1. c. 2. num. 5. XL. Saporem gratioſum valde habet ex Deitate, hoc ſapore omnibos præfertur delectabilibus, nec aliquid eſt, quod comparari poſſit delectationi hujus Sacramenti; quod illa Pſalmiſtæ authoritate (*delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*) confirmans ait: Si enim delectatio eſt, ut ait Aſpaſius, diffuſio naturæ ſuper maxime conveniens, inæſtimabilem convenit eſſe delectationem ſuper guſtum Deitatis, omni gratia, & omni bono refertum.

S. Th. op. XLI. Suavitatem hujus Sacramenti nullus digne exprimere ſufficit, per quod ſpiritualis dulcedo in ſuo fonte guſtatur.

S. Albert. M. l. c. n. 2. XLII. Quantæ putas dulcedinis eſt Sanguis hujus Sacramenti, qui de tam dulci fonte manavit, & a tam dulci fonte hauriente in tam dulce vas eſt transfuſus? Fons enim hujus Sanguinis eſt ſanguis in viſceribus glorioſæ Virginis contentus; hauriens hunc fontem Spiritus Sanctus eſt; vas, in quod transfunditur, Corpus Dominicum eſt, ax quo etiam manat in Sacramentum, & ex Sacramento in corda fidelium.

Veritas.

XLIII. Recedat omne Infidelitatis ambiguum, quandoquidem, qui Author eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. *S. Paſch. l. de corp. & ſang.*

XLIV. Quid obſecro magnum eſt, ſi Chriſto Domino creditur? Chriſtus ait: *Hoc eſt Corpus meum*, & ſuper hoc quiſpiam audeat hæſitare? Nam etſi quæ dicuntur, ardua, & difficilia ſunt ad credendum, fidei tamen minuitur difficultas, ubi dicentis conſideratur authoritas; noli conſiderare, quod dicitur, ſed quis dicat, attende. *Dom. S. Tho. Vil lanov. in feſt. corp. Chriſti.*

XLV. Na errares in fide, & a veritatis ſemitis davians, male de Chriſto in hoc Sacramento ſentires, ſe dedit in cibum, dum adhuc eſſet paſſibilis, cum videretur, cum tangeretur, cum agnoſceretur, cum præſens loqueretur. *S. Laur. Juſtin. de Euchar.*

XLVI. Quid enim dubitationis in hoc Saeramento remanet, quod a Chriſto tam expreſſe traditum, ab Apoſtolis prædicatum, a SS. Patribus orthodoxis tot centenariis annorum præfiguratum, tantiſque cæremoniis, tot miraculis & prodigiis, & obſervantiis, quaſi teſtimoniis palpabilibus vides confirmatum? tolle hoc Sacramentum de Eccleſiâ, & quid erit in mundo, niſi error & infidelitas. *S. Bonav. ſerm. 7. de præpar. ad Miſſ. c. 2.*

XLVII. Quomodo fiet iſtud, ut tantus Chriſtus ſub tam parva hoſtia deliteſcat, aut qua ratione mundi Conditor in vile pectoris noſtri tuguriolum ſubintrare velit? prudentia tunc dictat, ad Spiritum Sanctum & virtutem Altiſſimi, cui nihil eſt impoſſibile, & qui nos ardentiſſimo amore proſequitur, ſpectandum eſſe; ſi enim non ederes, niſi ea, quæ intellectu tantum cognoſcuntur, & quomodo ſint condita, & qua ratione nos alere poſſent, comprehendere valeres, pauca ſane, & prorſus nihil ederes. *Salmeron. tr. 40. c. 9.*

XLVIII. Si modum requiris, quonam pacto fiat, ſat tibi ſit audire, quoniam per Spiritum Sanctum, quemadmodum ex S. Deipara, ſe ipſum, & in ſe ipſo Dominus carnem ſuſtentavit, & nihil aliud cognoſcimus, quam quod verbum Dei verum eſt, & efficax, & omnipotens, modus autem inſcrutabilis. *S. Jo. Damaſ. l. 4. c. 14. Orth. Fid.*

XLIX. Mirum, ſed verum! Nec tamen mirum eſt reſpecto facientis. Quid enim mirum; ſi Omnipotens mirabilis miranda operatur. *Hug. Vict. to. 2. ſpe.*

L. Quando mirari cœperis, & dixerit tibi cogitatio tua, quomodo hoc eſſe poteſt? cogita facientem, & reſpice omnipotentem. Albertus Magnus authoritatem adducit S. Gregorii dicentis: Sicut Divinitas verbi Dei una aſt, quæ totum implet multis locis mundum; ita licet multis & innumerabilibus diebus illud conſecretur Corpus, non ſunt tamen multa Corpora Chriſti, ſed unum Corpus cum illo, quod aſſumpſit de Virgine, & quod dedit Apoſtolis; Divinitas enim verbi, quæ ubique eſt, replet illud. *Ecc. c. 7 Id. l. c.*

LI. Sicut avis fovens ova, dicit Gloſſa; ergo ſi ponis ſub ave unum, vel plura ova, vertit ea per naturam interius in carnem, te- *Rutten. apud Mont diſcurſ. 8. num. 9.*

ſta

ſta manente exterius. Quaoto magis, ſi ponas in Altari uoam hoſtiam panis, vel duas, ſive centum, ſive mille, ſive plures, maneote panis exterius ſpecie, Spiritus Sanctus repente interius in Corpus Chriſti ſua virtute convertit.

ſ. Albert. Mag. ſer. 23. de cor. & ſang. Dom.

LII. Natura mutat unam ſubſtantiam in alteram, ſicut in vite aqua mutatur in vinum, & opere apum ſuccus florum in ſavum mellis; ſimiliter in nobismetipſis panis, quem manducamus quotidie, per naturam mutatur io carnem, & gramina comeſta a brutis convertuntur in carnem & ſanguioem; ergo multo magis virtus verbi Chriſti mutare poteſt panem in ſubſtantiam ſui Corporis.

Idem.

LIII. Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: *Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.* Hæc eſt ſapientia ſummi Patris, quæ tria ſata, Deitatis, & aoimæ, & corporis commiſcuit, hæc ſociavit. Accelerat autem, quia in momento operata eſt, & non per momenta temporum, ut infirma facit natura, & fecit nobis panes æternæ refectionis ſub cineribus hujus noſtræ mortalitatis decoctos.

Euſ. Em. miſſ. ho. 5. de Paſ.

LIV. Sicut ad outum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum, pari potentia io ſpiritualibus Sacramentis verbi præcipit virtus, & ſervit effectus; dicere enim verbi operari eſt; dixit enim & facta ſunt. Unde eodem momento, quo Chriſtus in perſona Sacerdotis profert hæc verba: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*, creatura locum Creatori ſuo cedit; nam, ut S. Paſchaſius ait, verba Chriſti ſicut divina ſunt, ita efficacia, ut nihil aliud proveoiat, quam quod jubent, quia æterna ſunt: *Cælum*, inquit, *& terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt*, ſed facient omnia, ad quæ miſſa ſunt, quia Patris non niſi unum, & ſubſtantivum, & conſubſtantiale, & ſempiternum eſt verbum.

Guil. Pariſ. de Euchar.

LV. Juſtum & conſentaneum eſt, quod adveniente paoe vero, cedat materialis; oeque eſt ejus injuria; immo jus Creatoris eſt, ut ei advenienti, honorem deferat creatura, relinquens ei penitus locum ſuum, & cætera, quæ ab eodem Creatore acceperat, utpote albuedinem, ſaporem & quantitatem.

Tempus ſumendi.

ſ. Aug. in Matth.

LVII. Accipe qootidie, quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere: qui oon meretur quotidie accipere, noo meretur poſt annum accipere.

ſ. Auguſt. in lib. de Ec. dogm.

LVII. Quotidie Euchariſtiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo; omnibus tamen Dominicis diebus ſuadeo & hortor, ſi tamen mens ſioe voluntate peccaodi ſit.

ſ. Ambr. de Sacra.

LVIII. Si quotieſcumque effunditur ſanguis, io remiſſionem peccatorum funditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur; qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.

Caſſian.

LVIX. Multo juſtius eſt, ut cum hac cordis humilitate, qua credimus, & fatemur illa ſacroſancta myſteria numquam pro merito nos poſſe contingere, ſingulis ea Dominicis ob remedium noſtrarum ægritudioom præſumamus, quam ut vana perſuaſione cordis elati, vel poſt annum dignos eorum participatione nos eſſe credamus.

ſ. Cyrill. in Joan.

LX. Sciant baptizati homines, ſi longo temporis ſpatio propter ſimulatam religionem myſtice Chriſto communicare recuſent, ab æterna vita ſe procul depellere. Quippe recuſatio hujuſmodi quamvis ex religione proficiſci videatur, & ſcandalum facit, & laqueos inſtruit. Quare oportet omnibus viribus a peccato mundari, & recte vivendi jactis fundamentis, magna cum fiducia ad ſumeodam vitam concurrere.

Quidam ſ. Pater. apud Berlinę. th. 2. in feſt. corp. Chriſti.

LXI. Immunda es? accede mundanda ad fontem puritatis. Eſuris? accede paſcenda ad panem vivificum. Ægrotas? erit hoc efficaciſſimum tuæ valetudinis medicamentum. Fluxum pateris? nec ſanari potes a medicis? tange plena fide cum hæmorrhoiſſa fimbriam, ſcilicet ſacram Hoſtiam, ut purgeris.

Modus ſumendi.

ſ. Ambr. in or. ante miſſ.

LXII. Quanta cordis contritione, & lacrymarum fonte, quanta reverentia & tremore, quanta corporis caſtitate atque animi puritate illud divinum & cæleſte myſterium eſt celebrandum, Domine Deus, ubi caro tua in veritate ſumitur, ubi ſanguis tuus in veritate bibitur, ubi ſummis ima, humanis divina junguntur; ubi id eſt Sanctorum præſentia Angelorum, ubi tu es Sacerdos & Sacrificium mirabiliter & ineffabiliter? Quis digne hoc myſterium celebrare poteſt, niſi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum?

ſ. Ber. in epiſt.

LXIII. Sacramentum Dei altiſſimum ſumendum eſt, non diſcutiendum: venerandum, non dijudicandum: fide ſortitum, non innatum: traditione ſancitum, non ratione adioventum.

ſ. Aug. de ſ. 252. de temp.

LXIV. Rogo vos, fratres, oumquid eſt aliquis, qui in arca ſordibus plena velit mittere veſtem ſuam? Et ſi arca ſordibus plena veſtis non mittitur pretioſa, qua fronte io anima, quæ peccatorum ſordibus inquinatur, Chriſti Euchariſtia ſuſcipitur.

ſ. Greg. in Regiſtr.

LXV. Si quis ſua conjuge non cupidine voluntatis, ſed ſolum procreandorum liberorum gratia utitur, ille profecto ſive de ingreſſu Eccleſiæ, ſive de ſumendo Dominici corporis ſanguiniſque myſterio, ſuo eſt relinquendus judicio; quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere.

ſ. Chryſ. in ora. de ſ. Philogonio.

LXVI. Communionis tempus non eſt feſtum, atque celebritas, ſed conſcientia pura, vitaque a peccatis repurgata.

Theop. in epiſt. s. Pauli.

LXVII. Non alium Apoſtolus judicem hic tibi attribuit, quam teipſum. Judica igitur, & explora conſcientiam tuam & ſic accede.

ſ. Chryſ. ho. 60. ad popul.

LXVIII. Noone videtis, quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt: qua preſſione papillis infigunt labia: non minore cupiditate nos quoque ad hanc menſam, & ad hujus calicis ſpiritualem accedamus papillam! immo vero majore deſiderio quaſi lactantes pueri gratiam ſpiritus ſugamus; unus ſit nobis dolor, una mœſtitia, ſi hoc alimento ſpirituali privamur.

ſ. Auguſt. ſer. 3. de temp.

LXIX. Quantum poſſumus, cum Dei adjotorio laboremus, ut cum ſincera & pura con-

ſcien-

ſcientia, & mundo corde, & caſto corpore ad altare Domini poſſimus accedere, & Corpus & ſanguinem ejus non ad judicium, ſed ad remedium animæ noſtræ mereamur accipere. In Chriſti enim corpore vita noſtra conſiſtit. Mutet ergo vitam, qui vult accipere vitam. Nam ſi non mutet vitam, ad judicium accipiet vitam, & magis ex ipſa corrumpitur, quam ſanetur: magis occiditur, quam vivificatur.

S. Remig. ſup. Mat. LXX. Væ tradentibus Chriſtum ad crucifigendum; ſed væ com maligna conſcientia ſub Sacramento ſumentibus illum. Nam ſi qui regiam purpuram coinquinatur, haud ſecus, quam qui ſcindunt, puniuntur; quid mirum, ſi, qui immunda conſcientia Chriſti Corpus accipiunt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clavis affixerunt?

S. Chryſ. in cap. 6. Joann. LXXI. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantum igni. In Euchariſtia crudum agnum edunt, qui Dei præſentiam non ſatis expendunt.

S. Greg. h. 22. in Ev. LXXII. Quicumque ſis, manum tuam expurga, & caſtiga linguam & labia, quæ ingreſſuri Chriſti fuere veſtibula.

S. Chryſ. ho. 27. in 1. Cor. LXXIII. Heu quam temerarium, quamque nefarium eſt, cruentatis manibus tractare Virginis Filium: quis auditus ſuſtineret aurium? quis oculus non confunderetur ad intultum? quæ mens non raperetur in exceſſum, ubi mundi pretium mittitur in ſterquilinium? non eſt minus deteſtabile, in os pollutum, quam in lutum, mittere Virginis Filium.

S. Bern. apud premord. lit. L. c. 6. LXXIV. Euchariſtiam indigne ſumentes ſanari non poſſunt.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Neceſſitas.

Lib. 4. c. 11. §. 4. I. DUO mihi permaxime neceſſario ſentio in hac vita, ſine quibus mihi importabilis foret iſta miſerabilis vita. In carcere corporis hujus detentus, duobus me egere fateor, cibo ſcilicet & lumine. Dediſti itaque mihi infirmo ſacrum corpus tuum ad refectionem mentis & corporis, & poſuiſti lucernam pedibus meis verbum tuum. Sine his duobus bene vivere non poſſem, nam verbum Dei lux animæ, & Sacramentum tuum panis vitæ.

Lib. 4. c. 2. §. 3. II. Neceſſarium mihi eſt, qui tam ſæpe laboro, & pecco, tam cito torpeſco & deficio; ut vel per frequentes orationes, & confeſſiones, & per ſactam Corporis tui perceptionem me renovem, mundem, & accendam, ne forte diutius abſtinendo a ſancto propoſito defluam.

Utilitas.

Lib. 4. c. 4. §. 2. III. Eſt hoc altiſſimum & digniſſimum Sacramentum ſalus animæ & corporis, medicina ſpiritualis languoris: in quo vitia mea curantur, paſſiones frænantur, tentationes vincuntur, aut minuuntur, gratia major infunditur, virtus incepta augetur, firmatur fides, ſpes roboratur, & charitas augeſcit, & dilatatur.

Ib. §. 2. IV. Multa bona largitus es, & adhuc ſæpius largiris in Sacramento dilectis tuis devote communicantibus, Deus meus ſuſceptor animæ meæ, reparator infirmitatis humanæ, & totius dator conſolationis æternæ. Nam multam ipſis conſolationem adverſus variam tribulationem infundis, & de imo dejectionis propriæ ad ſpem tuæ protectionis erigis, atque nova quadam gratia eos intus recreas & illuſtras; ut, qui anxii primum, & ſine affectione ſe ante communionem ſenſerant, poſtea refecti cibo potuque cœleſti, in melius ſe mutatos inveniant.

V. Quoties hoc myſterium recolis, toties tuæ redemptionis opus agis, & particeps omnium meritorum Chriſti efficeris. *Lib. 4. c. 2. §. 6.*

Jucunditas.

VI. Hæc eſt una principalis fidelis animæ conſolatio, quamdiu peregrinatur a te in mortali corpore, ut ſæpius memor Dei ſui, dilectum ſuum devota ſuſcipiat mente. *Lib. 4. c. 3. §. 1.*

VII. O Dulciſſime Domine Jeſu, quanta eſt dulcedo devotæ animæ tecum epulantis in convivio tuo: ubi ei non alius cibus manducandus proponitur, niſi tu unicus dilectus ejus, ſuper omnia deſideria cordis ejus deſiderabilis. *Lib. 4. c. 11. §. 1.*

VIII. O quam ſuavis eſt, Domine, Spiritus tuus, qui ut dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuaviſſimo, de cælo deſcendente, illos reficere dignaris. Verum non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deus appropinquantes ſibi, ſicut tu Deus noſter ades univerſis fidelibus tuis, quibus ad quotidianum ſolatium, & cor erigendum in cælum te tribuis ad edendum & fruendum. *Lib. 4. c. 13. §. 2.*

Dignitas.

IX. Non eſt oblatio dignior, ſatisfactio major pro peccatis diluendis, quam ſeipſum pure & integre cum oblatione Corporis Chriſti in Miſſa & Communione Deo offerre. *Lib. 4. c. 7. §. 4.*

X. Mira res ac fide digna, & humanum vincens intellectum, quod tu, Domine Deus meus, verus Deus & homo, ſub modica ſpecie panis & vini integer contineris, & ſine conſumptione a ſumente manducaris. *Lib. 4. c. 2. §. 2.*

Frequentia ſumptionis.

XI. Frequenter recurrendum eſt ad fontem gratiæ & divinæ miſericordiæ, ad fontem bonitatis & totius pietatis: quatenus a paſſionibus tuis & vitiis curare valeas, & contra univerſas tentationes & fallacias diaboli fortior atque vigilantior effici merearis. *Lib. 4. c. 10. §. 2.*

XII. Propter aliquam parvam tribulationem vel gravitatem ſacram ne dimittas Communionem, ſed vade citius confiteri, & omnes offenſiones aliis libenter indulge. *Ib. §. 2.*

XIII. Quid prodeſt diu tardare Confeſſionem, aut ſacram Communionem? Expurga te cum primis, expue velociter venenum, feſtina accipere remedium, & ſenties melius, quam ſi diſtuleris. Si hodie propter iſtud dimittis, cras forſitan aliud majus eveniet, & ſic diu poſſes a Communione impediri, & magis ineptus fieri. *Lib. 4. c. 10. §. 4.*

XIV. Heu quam modicam charitatem, & debilem devotionem habent, qui ſacram Communionem tam facile poſtponunt. *Ib. §. 2.*

Modus ſumendi.

Ibid. §. 7. XV. Qui aliter ſe non præparat, niſi inſtante feſto, vel coоſuetudine compellente, & ſæpius imparatus erit.

Lib. 4. c. 7. §. 1. XVI. Super omnia cum ſumma humilitate cordis & ſupplici reverentia, cum plena fide & pia intentione hooоris Dei ad hoc Sacramentum celebrandum, tractandum & ſumendum oportet Dei accedere Sacerdotem.

Lib. 4. c. 12. §. 1. XVII. Omnis amans ſuo dilecto amatori optimum & pulcherrimum præparat locum, quia io hoc cognoſcitur affectus ſuſcipientis dilectum.

Ibid. §. 4. XVIII. Oportet autem, ut non ſolum te præpares ad devotionem ante Communionem, ſed ut etiam te ſolicite conſerves in ea poſt Sacramenti perceptionem. Nec minor cuſtodia poſt exigitur, quam devota præparatio prius. Nam bona poſtmodum cuſtodia, optima iterum eſt præparatio ad majorem gratiam coоſequendam.

§. V. EXEMPLA EXTERNA.

Cultus.

Jo. Rib. l. 2. c. 6. n. 27. I. FRanciſcus primus Franciæ Rex propter continuos & implacabiles Regni ſui motus bellicos, in ſubditos ſuos hæreſeon, errorumque peſtem, cum ingenti fidei præjudicio transfuſam advertens, ſequens adhibuit remedium & antidotum. Excitata pietate celeberrimam Pariſiis ſupplicationem inſtituit, Divinamque Hoſtiam circumferre jubet, adeſt ipſe, facemque manu præferens, aperto triumphali capite, proſequitur. Mox coactis in templo Proceribus da auguſtiſſimi omnium myſterii veneratione, cultuque regia differit eloquentia, obortiſque extrema concione lacrymis, ſe Henricum ſuum, unicam Regni ſpem, ſi errores coocepiſſet, illico Divinæ veritati immolaturum vociferatur.

Id. n. 2. II. Ferdinandus III. dum avia in ſylva venaretur, quod Principi intimum erat ſolatii, nolam audire ſibi viſus, cujus ſonus vix præ locorum intervallo ad aures accedebat. Interrogati qui feris indagandis eacitandiſque diſcurrebant, quid rei eſſet, doceot, via militari ad ædes ruſtici morituri diviniſſimam Hoſtiam a Sacerdote deferri. Non ultra moratus Ferdinandus per obſtantia, & dumos, ſylvamque adigens eqoum, eluctatuſque moras, Sacerdotem libero aſſequitur campo, & equo deſiliens comitati pergit, ut Auſtriacom eſſe ſcires. Venitur ad decumbentis mapale, omnia rite peraguntur. Tum Sacerdos, ut ægro animos adderet: Macte, inquit, meliori ſpe, duos hodie Reges domi excepiſti, Regum omnium Regem Chriſtum Dominum, & hunc Ferdinandum Bohemiæ Regem (nondum enim erat Cæſar) qui, ut integra eſſet Auſtriaca Religio, hoc eſt, Regia, aurum ruſtico liberaliter largitus eſt.

Id. n. 3. III. Eleonora Auſtriaca jungenda Ferdinando ſoror, & ultima Archiducis Caroli proles, conſtantiæ tamen, ac pietatis facile prima. Graviſſima oculorum valetudine laborans ſacrificio de more intereat, & ſalutarem Hoſtiam a Sacerdote ſublatam ſumma cum voluptate jam adoraverat, oculiiſque latentis Dei hauſerat arcanos amores, cum ſubito auferri ſibi diem ſcotit, humorumque noxiorum ſuffuſiona lucem omnem perpetuo mergi; quo caſu improviſo animus quamvis fortis percelli poterat, ſi non Auſtriacus fuiſſet; hoc uſa Eleonora: Bonum factum, inquit, diem non opto, meque abunde felicem reputo, cui ultima lucis uſura ſupremum Divinæ dignationis argumentum repræſentavit Euchariſtiam; quid enim pulchrius, atque auguſtius in hac mortalitate videre poſſim, profecto eſt nihil. Videntis hoc animi dictum eſt, cui ab externis his tenebris lux major accedat.

IV. Sebaſtianus Luſitaniæ Rex cum occurreret Sacerdotibus Euchariſtiam ad ægros deferentibus, ſemper ſolebat equo deſilire, magnaque reverentia ad uſque decumbentis ædes comitari, ac ne præſentiæ Majeſtate animos domeſticorum percelleret, dum omnia intus rite peragerentur foris ad januam, & quidem de genu præſtolari, ac Sacerdotem ſacras ad ædes eadem pompa reducere. Id. n. 4.

V. Joannis Riberæ Patriarchæ Antiocheni Religio non una ſignificatione contenta, in omni vita, quæ illi longiſſima contingit, ſe ſe pulcherrimas per actiones exercuit. Ergo quotieſcumque tanti miſterii nomen audiſſet, caput aperire, quod deinde in mores promanavit; de illo ad concionem frequeotiſſime novo ſemper lectiſſimarum ſententiarum delectu dicere: Auguſtiſſimarum cellam, & Sacerdotum Collegium, ejuſdem honori ſumptibus immanibus dicare, parum fuerit; illod profecto, vel ad elegantiam pietatis, vel ad populorum utilitatem longe eximium fuit, nobiliſſimæ gentis Riberæ abjectis inſignibus, ac deinde gemma ſignavit, in qua calix cum ſacra patina, & Hoſtia Chriſtiano more eſſet exculptus, duabus hinc inde arulis cum igne, addita Epigraphe: *Tibi poſt hæc quid faciam, fili mi?* Demum ut latius ea pertineret Religio, novam invenit ſalotationem pietatis pleniſſimam: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum.* An non hoc ſit in Euchariſtiæ veluti tranſire patrocinium, atque palam teſtari, ejus ſe ſpiritu vivere?

VI. Cajetanus Thieneus Theatinorum fundator, a primis tenebris ad uſque matutinum Sacrificii tempus, ſilens, totuſque ſibi intentus perſtabat, horaſque plerumque octonas Divinæ commendationi impendebat; tum ſevere excuſſum animum arcana confeſſione purgabat, atque hoc potiſſimum modo comparatus ad ſacrum Altare, neſcio, quæ divini amoris ſpirans incendia, ſuccedebat. Hæc eum tanto ambitu peragerentur, quæ tamen Divini epuli fames erat, quotidie perlitabat. Id. n. 15.

VII. Angelus quidam 400. aureis ob Miſſam auditam damnatus, multam, quam in lucro ponebat, ut perſolveret, aureos Luſitanicæ notæ longe pulcherrimos, unde conquiſitos, hæretico quæſtori enumerabat; pecuniæ fulgorem admiratus homo impius, mirum ſibi videri dixit, tanta diligentia multæ perſolvendæ id auri fuiſſe coactum; tum Catholicus, ſcito, inquit, cum nihil uſquam Divino Sacrificio pulchrius ſit, ejus in pretium me pulcher- Id. n. 19.

cherrimum ſtudio aurum comparaſſe, & quoniam ea te momordit cura, ut animum tibi penitus aperiam; data etiam opera, Crucis nota percuſſum aurum, pro Euchariſtiæ adoratione redimenda ultro a me quæſitum ſcias, quod mira quædam, & arcana ſit Crucis atque Euchariſtiæ cognatio, eaque hominibus admodum ſalutaris. O dicta Luſitanico ipſo auro ſpendidiora, & religioſiſſimæ mentis conſignata faſtigio.

Id. n. 21. VIII. Angerus, primus in Japonia Chriſtianus, affirmabat, cum omnia ſibi in Chriſtiana Republica vehementer probari, tum nihil melius, aut quo magis animus caperetur, ipſo Chriſti corpore ſibi videri, & poſt illud arcana ſcelerum expiatione. Itaque mirari ſe admodum, ſi qui forte reperirentur, qui tantis paratis bonis non avide atque jucunde fruerentur. Plus ſapuit Barbarus iſte, quam plerique hodie apud nos, qui ſtolida quadam abſtinentia deſipiunt.

Id n. 22. IX. Dominicus Anſalonius nonum vix attingens annum, & ſumma Religione ſacræ accumbere menſæ, & Euchariſtiam quæſitiſſime colere jam didicerat. Nam ſi forte ad ægros deferenda eſſet, ac nolæ pulſu admoneretur vicinia, exiliebat illico, fuitque ſæpius, cum media hyeme nondum albente cælo, ea ſignificatione excitatus, vix circumjectis veſtibus, quas publicus pudor abeſſe non patitur, lectulo, ac domo proſiliens, magna cum veneratione accenſum funale manu geſtans, Divino ferculo præluxit, ac domum reverſus familiam omnem ſomno merſam offendens, pigritiam, moraſque modeſtiſſime increpavit. Adeo non genus, non ætas a virtute non excuſat.

Id. n. 26. X. In civitate Potoſina præclarus atque a pietate mos ille obtinuit, ut Magiſtratus, ac Nobilitas omnis, ſi quando circumlatæ divinæ Euchariſtiæ obviam fiunt, illico rejectis togis palliiſve, arreptiſque facibus, veluti pueri honorarii, Regem Regum comitentur, illuſtriori nobilitatis ac poteſtatis commendatione, quam ſi per ineptam gravitatem Magiſtratus inſignia deponere indignarentur.

Id. n. 15. XI. Infregerat Leoni Pereriæ nobiliſſimo perfervidi ac plene militaris animi adoleſcenti, colaphum gregarius miles, fugamque arripuerat. Sed non tam leves hujus pedibus timor, quam ira & furor Pereriæ alas addit. Aſſequitur in templo, injectaque altera manu, elevatum altera pugionem, ira furens, ac frendens jugulo adprimebat: Tum miſer ille viſa, quam forte Sacerdos vicinam ad aram ſuſtulerat de more, hoſtia Divina: per hanc te, inquit, obſecro, parce. Simul precantis vox, ſimul nolæ pulſus, furentis Juvenis animum advertit, qui fracto repente impetu, exclamavit: Hæc te juvat, ſimulque mucronem vagina recondidit. Quod violata ſacri loci reverentia peccaverat, domito ad Euchariſtiæ præſentiam furore diluit. Hujus profecto iracundiæ Sol Divinus nequaquam occidit, qui ejus lumen, iræ inter atque furoris tenebras præclare vidit, ac veneratus eſt.

Baron. ann. 711. n. 24. XII. In Annalibus Eccleſiaſticis de quodam hæretico Severi ſectatore legimus, quod ſervum quemdam habuerit Catholicum, Deo pariter & ipſi valde fidelem, qui juxta illius temporis conſuetudinem S. Euchariſtiam in domum ſuam ſumma cum reverentia reportatam, & in armario quodam repoſitam habebat, ut eadem in neceſſitatibus occurrentibus uti, ſeque cibare poſſet. Accidit autem, quod cum ſervus ille procul a domo profectus fuiſſet, hæreticus dominus ejus, qui ſæpius ex curioſitate Sacroſanctas illas ſpecies videre concupiverat, prævidens ſervum tardius domum reverſurum, a dæmone inſtigatus, eaſdem in ignem projicere decreverit; cumque hoc ipſum executurus ad prædictum armarium accederet, invenit (res profecto mira atque ſtupenda) omnes illas ſpecies in ſpicas & ariſtas triticeas germinaſſe. Unde timore correptus elata voce, Kyrie eleiſon, acclamavit, atque cum omnibus familiaribus & domeſticis ſuis ad Eccleſiam Seleuciæ Epiſcopi ſe recepit, miraculum manifeſtavit, ac una cum multis aliis de hujus Divini frumenti veritate convictus, errorem ſuum eſt deteſtatus. S. Gregorius in quadam homilia ita ſcribit: Quia per Prophetam dicitur: *Omnis caro fœnum*, factus homo fœnum noſtrum vertit in frumentum, qui de ſemetipſo ait: *Niſi granum frumenti mortuum fuerit, ipſum ſolum manet*; Unde & natus in præſepio reclinatur, ut fideles omnes, videlicet ſancta animalia, carnis ſuæ frumento reficeret.

XIII. S. Philippus Nerius, cum quotidie faceret, adeo liquidas ſacri ſanguinis hauſtu hauriebat voluptates, ut, cum eo myſterii ventum erat, miris modis geſtiret, atque exundantem magno cordis æſtu lætitiam vix caperet: Itaque avide ſugebat, ut ſacro calici aurum, quo argentum ſuperinduci ſolet, ſæpius lingendo detergeret, notabili tantæ pietatis veſtigio. Tantis animi motibus cum jam imperare non poſſet, primo miniſterium proprius accedere vetuit, ne conſpiceretur; verum quia curta ea erat providentia, petita Pontificis venia ſecreto in cubiculo faciens, plenoque auro utens, ubi Divina protulerat verba, faceſſere omnino jubebat; dein duas treſve ſolidas horas vel ſtans, vel extrema jam ſenecta ſella ſedens, in eo tripudio eximebat. Neque divinis modo epulis pietas incaleſcebat, verum ipſius calicis attractu adeo exhilarabatur, ut ea gratia ſæpiſſime contrectaret. *Jo. Rho. l. 3. c. 1. n. 11.*

XIV. De Ruperto Abbate S. Thomas de Villanova tradit, quod, dum humilitatis inſtinctu characterem admittere Sacerdotalem detrectaret; tandem agnitæ voluntati Divinæ acquieturus, ſe conſecrari permiſerit. Ipſa autem nocte, qua primum celebravit Miſſæ Sacrificium, tali eum apparitione dignatus eſt Dominus, nocte illi in ſomnis Chriſtus apparuit (verba ſunt Sancti Archipræſulis) corpore quidem publicus, ſed occultata facie, ut ab eo vultus ejus videri non poſſet, qui ei membratim ſic impreſſus eſt, ut neque ſigillum ceræ tam intime imprimi poſſe videretur, tantaque fuit ex hac impreſſione in eo orta delectatio, ut excitatus agnoſceret, quia, niſi cito voluptas illa pertranſiiſſet, animam illius ſuo impetu ſecum a corpore rapuiſſet; unde ex illa tunc experientia ſe didiciſſe aſſe- *S. Th. Vil. conc. 2. in feſt. Corp. Chriſti.*

ſerit, quam verum eſt, quod ſcriptum legerat: *Non videbit me homo, & vivet*; impoſſibile enim videbatur, torrentem illius voluptatis viventem in carne Spiritum diutius ſuſtinere poſſe.

Rho. l. 3. c. 1. n. 31. XV. Pater quidam Capuccinus Laurentius Brunduſinus nomine, ut P. Rho refert, octo continuis horis poſt communionem inter ſuaviſſimas deliciari conſueverat ecſtaſes, quique licet gravi premeretur malo podagræ, facientibus tamen ad Altare miniſtrare ſummas delicias computabat, vere utique devotus hic Dei ſervus illas deguſtare viſus eſt panis Sacramentalis illecebras, quas B. Laurentius Juſtinianus de myſtico hoc Manna agens paucis ſequentibus expreſſit verbis: Exhibuit ſe, inquit, ut tecum habitet, ut de te lætetur; ſuis tecum lætitiis perfruatur; quemadmodum in Sapientiæ volumine teſtatur, dicens: *Et deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*; non quidem ut ſuas a filiis hominum captet delicias, ſed ut cum filiis hominum communicet proprias. De eodem quoque Dei ſervo idem tradit Author, quod, dum in ſacra Æde Lauretana Miſſæ Sacrificio inſerviret, perpetuis fluebat lacrymis, quas illi admirabilis quædam eliquebat animi dulcedo.

Id. n. 11. XVI. De Seraphyca virgine Maria Magdalena de Pazzis Carmelitana idem Auctor tradit, quod in juvenili ætate a matre communicante avelli nequaquam potuerit: qua de re interrogata reſpondit: Intimum latentis Dei vicinitate ſenſum voluptatis haurire, atque incredibile quem ſentiret; odore Divinitatis recreari ſe mire ſimpliciter reſpondit.

Manſi diſc. 11. n. 6. XVII. P. Bollandus de exceſſivis, quas B. Angela de Fulginio in Menſa Sacramentali experiebatur, conſolationibus, prolixe diſcurrit; inter alia vero ipſamet Sanctam de ſe dicentem introducit: Quando communico, Hoſtia extenditur in ore, & non habet ſaporem panis, nec carnis iſtius, quam comedimus, ſed alium ſaporem carnis, ſed ſaporis ſapidiſſimi, quem neſcio aſſimilare alicui de hoc mundo.

Faber in feſto SS. Trin. con. 9. n. 2. XVIII. Rudolphus Comes Habſpurgicus in Imperatorem electus eſt, quod Euchariſtiam ad moribundum comitatus, equum ſuum Sacerdoti conceſſiſſet.

Spec. Ex. 6. ex 72. XIX. Cum quidam miles conſueſſet, quoties Euchariſtiam transferri viderat, genuflectere, & quondam novis veſtibus indutus conſuetudinis retinendæ gratiæ in lutoſam licet terram deſcendens ſe proſtraſſet, magno miraculo veſtes ab omni macula ſervatas deprehendit.

Vita c. 4. XX. Ferdinandus II. quotannis Chriſto triumphanti, nudo capite, ſola florea redimitus corolla, facem dextra præferens, famulatus eſt. Quando intranti aut exeunti ex aula occurrebat Sacerdos Euchariſtiam deferens, illico curru deſiliebat, & fixis in lutulenta etiam humo genibus Deum adorabat, & Sacerdotem ad ægrum comitabatur. Turbatis rebus, Euchariſtiam publice jubebat exponi.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 2. n. 27. XXI. Cum quidam Sacerdos in Italia per campum, in quo aſini paſcebantur, cum Euchariſtia tranſiret, illi ex utroque viæ latere repente diſcreti procumbentes in genua illum exceperunt; deinde ſecuti exſpectarunt, donec ab ægro recederet, & benedictione impertita eos dimitteret.

XXII. Salſetani in India miro honore SS. Chriſti Corpus proſequuntur, cum ad ægros defertur; non enim ſolum cum facibus occurrunt, ſed etiam vias purgant, domum ægri, aliaſque vicinas ramalibus exornant. Cum SS. Euchariſtia in Eccleſia aſſervari cœpta eſt, Chriſtiani aliqui in armis jejunii vigilarunt. *Annal. 1580. f. 816.*

XXIII. Ovis a S. Franciſco nutrita, cum Fratribus Eccleſiam ingrediens, cum elevabatur S. Euchariſtia in Miſſa flexis genibus Creatorem ſuum reverebatur. Idem agnellus Coletæ: idem boves, cum non procul Ingolſtadio Paſtor Euchariſtiæ particulam in baculo ſuo aſſervatam, in terram conjecto poſt boves baculo, projeciſſet, fecerunt. *Dauroùlt. c. 3. tit. 6. n. 2. 3. 4.*

XXIV. Cum Sacerdos quidam pyxidem, in qua Euchariſtiam portabat, amiſiſſet, apes convolantes Sacrariolum ex cera miro artificio illi compoſuerunt. Alias Euchariſtiæ a muliere in alveari poſitæ capellulam elegantem exſtruxerunt. Item alia vice eidem Euchariſtiæ a furibus ſub alveare projectæ ſexies de die ſuaviſſimo cantu reverentiam exhibuerunt.

XXV. Carolus V. in Comitiis Auguſtanis, & Philippus II. aperto capite, faces manibus gerentes Vener. Sacramentum comitati ſunt: cumque Philippus moneretur, ut ob ſolis æſtum cavendum caput tegeret, reſpondit: Hodie ſol non urit. *Ib. tit. 6. 7. 8.*

XXVI. Petrus Savedra S. Didaco devotus, ſingulis diebus in ſacello ipſi dicato Sacrum audiens, quoties divina Hoſtia attollebatur, audiebat ſacrum cadaver intra loculum commoveri, tamquam ad præſentem Dominum adorandum aſſurgeret, ſimulque ſuaviſſimum odorem afflari ſentiebat, qui aliquanto tempore permaneret. *Faber in Feſto SS. Trin. con. 7. n. 2.*

XXVII. Cum Nicolaus Jarienſis Epiſcopus S. Mauritio Ord. Præd. 1336. juſta perſolveret, omnibus cernentibus ſacrum cadaver oculos tum ad Hoſtiæ, tum ad calicis, elevationem aperuit, & mox mirifica odoris ſuavitate omnium nares recreavit. *Sacchin. in Borgia l. 5. num. 214.*

XXVIII. In civitate Potoſina mos invaluit, ut Magiſtratus ac Nobilitas omnis, ſi quando circumlatæ divinæ Hoſtiæ obviam fiunt, illico ereptis facibus, veluti pueri honorarii Regem Regum comitentur. *Jo. Nadaſi in anno hebd. cel. f. 465.*

XXIX. Theodoſius II. Brigantius Dux, ſi quando noctu ad ægros deferenda erat Euchariſtia, mox aderat cum lampade, illudque comitabatur, neque ſuorum quemquam ceſſare patiebatur, monens tunc maxime id Principem officium pietatis facere par eſſe, quando reliqui per indulgentiam ſomni deficerent. *Rho. virt. lib. 3. c. 1. §. 6.*

XXX. Anno 1561. cum S. Euchariſtia ad ægram ferreretur, quidam ovum paſchale in manus tenens dicebat: Ego citius ovum hoc deglutiam, quam ægra deaſtrum ſuum. Quo dicto mox hæſit ovum in faucibus, &, cum ſebaceam candelam pro detrudendo illo applicaret, non niſi lychnum extraxit. Jacuit ergo ſupinus, nigerrimus carbo mutus, deſperatus. Itaque a Parocho redeunte repertus vivere & blaſphemare deſiit. *Ib. §. 12. Bellarm. de Euch. l. 3.*

XXXI.

Spec. Ex. diſt. 10. ex. 6.

XXXI. Chriſtum in Euchariſtia ſumptum cum paſtor quidam rogaret, ut oviculam a lupo raptam reſtitueret, ſubito lupus ipſam incolumen dimiſit.

Ib. diſt. 6. ex. 13.

XXXII. Cum quidam miles jamjam in extremo vitæ periculo conſtitutus, concubinam ſe dimittere non poſſe diceret, ideoque Parochus Communionem ei negaret, S. Bernardus voluntate ejus explorata porrigi Hoſtiam juſſit, itaque illius animum convertit, ut ſumme exoſus concubinam, nihil de illa audire amplius voluerit.

Ib. diſt. 3. ex. 27.

XXXIII. Petrus Cochles Monachus Claræ-vallis graviſſimo capitis dolore vexatus cum ad Communionem accederet, ingens quaſi plumbi maſſa de capite ejus decidit, poſtea vero ſumpto SS. Chriſti Corpore ab omni prorſus dolore deliberatus eſt.

Diſcipul. ſ 8. lit. T.

XXXIV. In Turingia cum Sacerdos Euchariſtiam ad ægrum portaret, accedens meretrix & genua flectens dixit ad Chriſtum: Si tu es ille, qui pro noſtra redemptiore natus & mortuus es, rogo te per ineffabilem miſericordiam tuam, ignoſce mihi peccata mea. Et cum Chriſtus reſpondiſſet: Et ego tibi ignoſco peccata tua: illaque iterum diceret: Domine loquere germanice. Denuo ille dixit: Et ego te recipio in gratiam meam. Cur illa, & tu, Domine, ſuſcipis, quæ per carnem toties te offendi? Ah gratias tibi, bone Domine Jeſu; & ex hoc momento ſancte vivere incepit.

Pad. Dau rolsii.

XXXV. Civis quidam Ferrarienſis de ſe narrare ſolebat, ſe adhuc adoleſcentem gravibus carnis tentationibus agitatum, ſuaſu Confeſſarii uxorem duxiſſe: verum ea mortua iterum in antiquas tentationes incidiſſe, nec prius ab iis liberatum fuiſſe, quam ſuaſu alterius Confeſſarii ſæpius ad S. Communionem acceſſerit.

Daur. in Cat. c. 3. ſit. 16.

XXXVI. S. Methildis Chriſtum poſt Communionem peractam ſibi dicentem audivit: Tu in me, & ego in te, & in æternum non derelinquam te.

Fab. in feſto SS. Tr. con. 6. n. 4.

XXXVII. S. Bernardus dæmonem ejicere volens, Euchariſtiam aſſumpſit, & dixit ad illum: Adeſt, inique Spiritus Judex tuus, adeſt ſumma poteſtas; jam reſiſte, ſi potes.

Daur. l. c. ſ. 10. ex. 20.

XXXVIII. Ad S. Catharinam Senenſem hæc quondam dixit verba Chriſtus: Ut plenius intelligas, quam ardenti deſiderio cuipiam vobiſcum eſſe, utque magis accendaris ad ſubigendam mihi copulamdamque meæ voluntatem tuam: vide, & alta mente conſidera, voluiſſe me, ut Unigenitus meus incarnaretur, paraſſe inſuper menſam maximi parumque agniti Sacramenti Corporis ipſius, & Sanguinis, ut in cibum ſumentes transformemini, mutemini que in me. Et hoc eſt, quod Auguſtino ſervo meo his verbis dixi: Cibus ſum grandium, creſce, & manducabis me; nec tu me mutabis in te, ſed tu mutaberis in me.

Annuæ Soc. Jeſ. 1591. in Proverb. Med. Co- lec. Ge- ...

XXXIX. Juriſconſultus quidam a fratris filio luculentam in facie plagam acceperat, ad quam injuriam remittendam, vel deprecandam cum neuter perſuaderi poſſet, tandem Pater quidam e Soc. Jeſu hortatus eos eſt, ut ſecum coram Euchariſtia parum orarent, quo facto ita mutati ſunt, ut ultro veniam offenſæ peterent, remitterentque.

Bolland. com. 2. c. 12. n. 17.

XL. In vita S. Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quod, cum duo viri illuſtres, animorum diſcordia inter ſe diviſi eſſent, S. Patriarcha operam, & induſtriam ſuam ad illos reconciliandos ſæpius interpoſuerit, ſed irrito prorſus effectu. Die quadam vero unum ex his, qui vel maxime injuriæ remittendæ reluctabatur, ad ſe accerſiri fecit, cumque in Oratorium quoddam privatum ductus fuiſſet, in quo præter Patriarcham, Clericum, & hunc Principem nemo alius præſens aderat, S. Patriarcha Miſſam exorſus eſt, cumque poſt Conſecrationem ad *Pater noſter* perveniſſet, cunctique tres illud ſimul recitare incipiſſent, quando ad illa verba: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, pervenerunt Clericus Patriarchæ annuit, ut taceret, cum quo & ipſe tacuit: Principe vero orationem proſequente, & dicente: *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. Sanctus magna cum manſuetudine eidem dixit: Vide, in quali terribili hora quid dicas Deo, quoniam ſicut ergo dimitto; ita & tu dimitte mihi; tamquam ab igne ſtatim cruciatum ſentiens Princeps, cecidit in faciem, ad pedes Sancti, dicens: Quodcumque juſſeris, faciet ſervus tuus, & reconciliatus eſt inimico ſuo ex tunc cum omni veritate.

Ex ann. 1626.

XLI. Inda quædam, quæ Sacramenta frequentare conſueverat, ab Indo ad flagitium provocata, ubi ei in mentem venit, ſe communionis ſchedulam penes ſe geſtare, incredibili ei conſtantia reſtitit; adeo ut, cum aliter non poſſet evadere, caſti etiam Joſephi virtutem ſuperarit, nam toga rupta, & in impudici manibus relicta, nuda omnino ab eo profugit.

Manſi diſc. 17. n. 6.

XLII. Eximius quidam ſæculi noſtri Orator in oratione quadam de S. Thereſia, poſtquam difficultates, quas Seraphica hæc Virgo, ut reformationem Religionis ſuæ ad perfectionem perduceret, ſuſtinuit, ſicut & omnia, quæ paſſa & operata fuit, examinaſſet, ſubjunxit: Verumtamen nequaquam mirandum eſt, illam tam ardua negotia aggredi, & perficere potuiſſe, ſiquidem cum die quadam pro more ſuo Angelorum pane cibaretur, os ſuum divino ſanguine adeo repleri ſenſit, ut ſanguis, quem ore continere non poterat, per faciem & veſtimenta dimanaret; Unde ipſa ex pretioſo hoc ſanguine ſpiritu & vigore adeo repleta fuit, ut ardua aggredi, & perficere, moleſtiaſque atrociſſimas tolerare prævaluerit.

S. Franc. Salef. l. 2. epiſt. 41.

XLIII. S. Franciſcus de Sales in epiſtola quadam ita ſcribit: Per experientiam 23. annorum, quos in ſervitium animarum collocavi, manibus quaſi palpare potui, quam potens ſit virtus hujus Divini Sacramenti ad confirmandas animas in bono, & liberandas a malo, eaſque ſpiritualiter conſolandas, &, ut uno verbo dicam, in hoc mundo deificandas, dummodo viva fide, convenientique puritate & devotione frequentetur.

Cantipr. l. 2. Apum. c. 33. n. 23.

XLIV. Cantipratenſis prodigioſam quamdam refert Hiſtoriam, quæ 1231. cuidam Fatri Dominicano evenit, qui, cum ab Hæretico perſuaſus, ut ejus ſectaretur errores, fortiter reſtitiſſet, Hæreticus his eum verbis affatus eſt: Tu alia non habes fidei tuæ argumenta præ-

terqnam ea, quæ ex Scriptura Sacra petuntur: Ego vero, ſi fidem adhibueris, Chriſtum ejuſque Matrem & omnes Sanctos videre te faciam. Religioſus porro tametſi dictis ejus fidem nullam haberet, dolum ſuſpicatus; attamen ut promiſſi experiretur veritatem, illum acceptavit. Priuſquam vero Hæreticum ſequeretur, accepiam pyxidem, in qua Sanctiſs. erat Sacramentum, ſub clamyde religioſa occultavit. Perductus igitur in vaſti cujuſdam montis ſpeluncam, ſplendidum in ea invenit palatium, in eoque thronos quoſdam magnificos aureos conſpexit, in iiſdemque ſedentem Regem quemdam in uno, in altero Reginam, io eorumque circuitu multos alios aſſiſtentes, velut Patriarchas & Apoſtolos & innumerabilem exercitum Angelorum. Cumque Hæreticus coram illis ſe proſterneret eos adoraturus, Religioſus attonitus ſtetit, & immobilis; Cui cum Hæreticus, cur Filium Dei non adoraret, improperaſſet, Religioſus propinquius nonnihil accedens, extractam foris pyxidem, Reginæ obtulit dicens: Si tu Regina es Mater Chriſti, ecce Filius tuus, quem ſi ſulceperis, te velut Matrem Dei agooſcam. Et cum hac protinus voce totum illud phantaſma evanuit.

Diſcip. promptis. tit. E. ex. 90. XLV. Fuit Parochus in Turingia, qui e collo geſtavit in pyxide & ad ægrum SS. Euchariſtiam tulit. Tum meretrix quædam ſtans non longe a via, in ſuo lupanari expendit ſecum, quam graviter eum offendiſſet, quem Sacerdos portaret, tanta pro ſe paſſum: & dolens de ſuis peccatis, accurrit per lutum profundum veloci curſu ad Sacerdotem, inquinata luto uſque ad medium cruris, dicens: State, domine Sacerdos; & ſic ſtetit Sacerdos, & ipſa proſtrata in luto ante Corpus Chriſti, ait: Domine Jeſu Chriſte, tu es ille, qui pro noſtra Redemptione natus fuiſti e Virgine, paſſus & ſepultus: aſcendens ad cælos, ſedens ad dextram Patris judicaturus vivos, & mortuos: Et ſic te talem iſte Sacerdos portat in pyxide. Rogo te per tuam ineffabilem miſericordiam, ignoſce mihi peccata mea. Et reſpondit Jeſus de pyxide lingua latina: Et ego ignoſco tibi peccata tua. At illa audiens vocem de pyxide in latino, ait: Domine, non intelligo latinum: Rogo te loquere germanice. Et ſtatim Dominus locutus eſt de pyxide Theutonice: Et ego te recipio in gratiam meam. Hoc audiens meretrix: Et tu Domine, ait, me ſuſcepiſti in gratiam tuam, quæ peccavi in carne mea tam luxurioſe? gratias tibi ago, bone Jeſu, & ſic converſa emendavit vitam.

Acoſta l. 6. c. 9. XLVI. Indi tanti æſtimant Euchariſtiam, ut proverbium inter eos ſit, eum, qui ſemel SS. Euchariſtiam acceperit, nullum amplius debere crimen committere.

Ex ann Paraqua. riæ 1626. XLVII. Paraquarienſes Chriſtiani Venerabile Sacramentum variis ſolent nominibus appellare: Alii criminum deletorem, alii cordis mundatorem, alii intelligentiæ datorem, alii animorum conſolatorem, alii aliter appellant. Unde in reductione B. Virginis cum impetraſſent, ut liceret eis Venerabile in templo aſſervare, tanta pietate id coluere, ut non tantum prætereundo templi valvas, in genua procumbant, ſed etiam cum procul e feneſtrarum templi, aut portæ regiooe tranſeunt, fœminæ ex agellis ſuis reverſæ, ac onuſtæ conſiſtunt ad primum templi aſpectum, & genua ponunt, ac parvulos valentes adhuc pedibus idem facere jubent.

XLVIII. B. Catharina de Raconis tertii Ordinis S. Dominici, cum primum communicare cœpit, quotidie pulchritudine corporis fiebat præſtantior, ut ejus familiares admiratæ formæ decus, quærerent ex illa, qua arte formam excoleret; quibus illa ſubridens reſpondit: ſe uti pane maſticato, intelligens Vener. Sacramentum. *Ex Hiſtor. Ord. 1180.*

XLIX. Auguſtinus Steuchus Eugubinus vili loco, & deformi corpore natus, inter ultimæ plebeculæ homines pauperie & oris fœditate deridiculo habebatur. Faſtus Canonicus Regularis, adeo a Collegis exagitatus eſt, ut cum litteris operam dare vellet, riſu exciperent hominem, ac ne lumen in cubiculum ad lucubrandum inferret, impedirent. Ipſe tamen nihil de diſcendi ardore remiſit; & ſtragula obvolutus in templum deſcendens, ſeptem totos annos ad lampadem ante aram penſilem pervigilans, nullam facultatem, linguam nobiliorem, ac ſcientiam nullam reliquam fecit, quam non diſceret. *Jo. Rho. l. 3. c. 12. n. 1.*

L. Iſabella Sereniſſimi Francorum Regis filia cum Mantuæ per plateas, & viam publicam veheretur, vidit ex carpento ipſo Sanctiſſimam Euchariſtiam, quam Sacerdos ad hominem quemdam ægrotantem religioſa pompa & celebri piorum comitatu deferebat. Tum Chriſtianiſſima Regina, aut impium aut ruſticanum eſſe conſiderans, omnium Dominum a ſe præteriri, ex vehiculo ſe deponi jubet; deinde pectore anhelanti & veloci curſu ad viam properat, qua vitalis eſca tranſitura eſſet: atque ex eo loco, ubi mundi liberator occurrit, gemebunda comitatur. Ubi ad ædes ægroti ventum eſt, præ foribus rediturum Dominum flexis expectavit genibus, egredientemque illum ad templum, unde exierat, pie ac officioſe reduxit. *P. Jean. Bonif. de inſt. puer. l. 3.*

LI. Henricus VIII. Anglorum Rex, licet ab obedientia Sedis Apoſtolicæ deſciviſſet, ſummo tamen honore Sanctiſs. Euchariſtiæ Sacramentum eſt proſecutus. Eam non diu ante mortem ſub unica ſpecie: (quod ſemper obſervavit) ſuſcepturos, cum e cathedra, in qua ſedebat, aſſurgeret, genibus in terram defixis Chriſti Corpus adoravit. Et cum Zuvingliani, qui aſtabant, poſſe Regem illa invaletudine ſedentem Euchariſtiam percipere dicerent: Si me, inquiebat, non modo uſque ad terram dejicerem, ne ſic quidem ſatis honoris Sanctiſſimo huic Sacramento viderer delaturus. *Nicol. Sander l. de Angl.*

LII. Joannes Hunniades Hungarorum Rex, cum ægrotaret, fertur noluiſſe ad ſe Corpus Domini deferri, dicens: indignum eſſe ſervi domum intrare Regem: juſſiſſe ſe quamvis deficientibus viribus in templum vehi; ibique de more confeſſum divinam Euchariſtiam ſuſcepiſſe, atque inter Sacerdotum manus Deo animam reddidiſſe. *Ex Ænea Sylvio in Hiſt. Eur.*

LIII. David Scotorum Rex morbo correptus cum vitæ ſuæ terminum adeſſe ſentiret quoad *H. Her. Boet l. 3. Hiſt Scot.*

Digitized by Google

quoad aliquid virium ſupererat, totum ſe pietati dedit: Nam indignum ſe reputans ad quem Corpus Chriſti deferretur, dum ipſe ad templum accedere adhuc poſſet, inter duos Sacerdotes medius debilitatem ejus ſuſtinentes, ſublevanteſque ad templum cum ingenti cordis humilitate proceſſit: cumque jam in templum perveniſſet, peracta re divina, ſermonem ad ſuos ac circumſiſtentes habuit de pietate in Deum, quam beneficus & ſalutaris ipſum colentibus illi conviventibus eſſet, ut non modo in præſenti vita ſuis cultoribus præmia largiatur magnifica, ſed etiam poſt hanc vitam certe ſperare faciat, illa quæ omnem humanum captum excederent longiſſime. Quo peracto, in genua procidens, & ardentibus aliquandiu precibus Chriſtum Dominum invocans, venerabile ejus Corpus integra fide, ſinceraque devotione ſuſcepit; inde in cubiculum reductus, convocatis primoribus, nepotes ſuos illis jam extremo commendavit, datoque ſingulis oſculo, ut publicam ſemper utilitatem tuerentur precatus eſt: deinde commendata Deo anima ſua, mox obticuit, feliciterque migravit.

Jucunditas.

Daur. c.9. cit. 9. ex 19. Spec. ex diſt. 9. ex. 39. LIV. Boarus Eques poſt converſionem ſuam communicare incipiens, diu in ſingulis Communionibus miram dulcedinem expertus eſt.

LV. Religioſus quidam quoties communicaret, miram ex ſumptione Hoſtiæ dulcedinem perceperat, ſed cum quondam aſperius fratrem quemdam corripuiſſet, penitus eam amiſit, Hoſtiamque felle quovis amariorem ſenſit.

LVI. Alius quidam Religioſus quoties com- *Ib. ex. 55.* municabat, oſculum a Jeſu in Hoſtia latente accepit; ſed & ipſe hanc gratiam amiſit, dum ad Communionem acceſſit fratre nec dum reconciliato.

Lib. 1. in fin. c. 10. LVII. Cum S. Gertrudis Domino diceret: Quid in me omnium creaturarum peripſemate poteris invenire, in quo taliter delecteris, & hoc amplexibus, & oſculis ſponſalis blanditatis æquiparare digneris? Reſpondit Dominus: Hoc quod toties me tibi communico in Sacramento Altaris. Et in hoc ego in infinitum plus delector, quam omnes ſimul, qui umquam in humanis amplexibus & oſculis ſunt delectati, potuerunt experiri; nam delectatio amplexuum & oſculorum humanorum vilis eſt, & cum tempore tranſit, ſuavitas vero unionis illius, qua ego me tibi communico per hoc Sacramento Altaris, nobiliſſima eſt, nec umquam deficit, aut tepeſcit; ſed quanto ſæpius renovatur, tanto efficacius viget in æternum.

Veritas.

Spec. Ex. diſt. 3. ex 293. Vide ſimi. lem hiſt. in Fab. in feſto S. Barr. con. 3. nu. 6. LVIII. Concionator quidam Hæretico promittens, ſe fidem ejus ſuſcepturum, ſi Chriſtum, B. Virginem & Apoſtolos oſtenderet, cum hæc omnia Hæreticus ope dæmonum phantaſtice repræſentaſſet, Chriſtum in Euchariſtia, quem ſecum attulerat, extrahens, & Matri Dei porrigens, ut, ſi vera eſſet Dei Mater, Filium agnoſceret & revereretur, totum cœtum diſturbavit, & Hæreticum convertit.

Buſeus in Panario. LIX. S. Ludovicus Rex Franciæ, dum fatali lecto decumbens a Parocho, qui ſacrum illi viaticum deferebat, rogaretur, num crederet, Dei Filium vere in hoc Sacramento contineri? Reſpondit: Minus hac de re dubito, quam ſi hiſce oculis Chriſtum ea forma intuerer, qua cælum aſcendit. Unde alio tempore invitatus, ut puerulum in Hoſtia viſibiliter apparentem conſpiceret, noluit videre, ſatis ſibi eſſe dicens, quod fidei oculo illum intueri poſſit, & hac ratione ejuſdem fidei meritum conſervare. *Fab. in p. 3. in feſto. S. Th. con. 6. n. 3.*

LX. Matrona quædam Corpus Chriſti in Hoſtia eſſe non credens, eo quod ipſamet illam pinſuiſſet, orante S. Gregorio & populo, in carnem primum, & mox iterum in antiquam ſpeciem converſam vidit. *Breden bach. l. 1. c. 37.*

Euchariſtia miniſtrata.

LXI. Cum S. Dionyſius Miſſam in carcere celebraret, hora, qua panis ille Angelicus frangebatur, Chriſtus cum magno ſplendore apparens Hoſtiam illi dedit, dixitque: Accipe hoc, chare fili, quod mox complebo tibi una cum Patre meo, quoniam mecum eſt maxima merces tua, & his, qui audierint te, ſalus in regno meo. Nunc facias fortiter, & memoria tua erit in laude: dilectio autem & benignitas, quam habes ſemper pro omnibus, pro quibus petierit, impetrabit. *Daur. c. 9. tit 21. ex. 81.*

LXII. Cum S. Honoratus Epiſcopus Ambianenſis celebrans, ſacram Hoſtiam manibus contingere vereretur, Chriſti imago ibi depicta, manu Hoſtiam arripuit, eique porrexit; a quo tempore is ab omni inquinamento carnis illæſus permanſit. *Ib. ex. 4.*

LXIII. S. Onophrio Angelus per 30. annos ſingulis diebus Dominicis ſacram Euchariſtiam attulit, cujus virtute omnes diaboli inſidias, quas plurimas pertulerat, fortiter ſuperavit. *Ib. ex. 4.*

LXIV. Joannes Patriarcha Indorum anno 1120. narravit Calliſto Romano Pontifici, S. Thomam Apoſtolum omni anno communicare populum ſua manu, ſed dignis tantum S. Hoſtiam porrigere, non autem indignis. *Ib. ex. 9. & Ribad. 21. Dec.*

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius tanto Euchariſtiam amore & reverentia ferebatur, ut inter ſacrificandum quaſi diffluere videretur. Ajebat, ex frequenti communione illum eſſe fructum eximium, quod digne communicans ita virtute S. Sacramenti confirmetur, ut vel in peccatum grave non labatur, vel brevi certe reſugiat. *Ribad. in vita l. 5. c. 1. & 10.*

II. S. Franciſcus Xaverius tanto ferebatur in S. Euchariſtiam affectu, ut, ubi poterat, quæreret cubiculum templo propinquum. Obſervatum eſt Malacæ, eum fere in ſacrario, quaſi alterum Samuelem, pernoctare, humique cubare ſolitum, indeque in templum digreſſum, ante S. Euchariſtiam majorem noctis partem flexis genibus inter preces tranſegiſſe. Proprium illi erat, quando commodo id fieri poterat, Euchariſtiam ſubmiſſis genibus miniſtrare populo. *Vita l. 6. c. 1.*

III. De S. Franciſco Borgia ſic loquitur Sacchinus: Ultra omnem vim eloquentiæ eſt, erga præſentem in ſacroſancta Euchariſtia Dominum quanta pietate ferretur, quamque ſanctis & dulcibus afficeretur motibus. Ubi- *Hiſt. Soc. p. 1. l. 8. n. 148.*

cumque degeret, ſecretam ſibi curabat cellam ad aræ maximæ latus. In eum velut portum, quam licebat creberrime, a negotiorum æſtu recipiebat ſeſe: ibi ante Deum ſuum effundebat cor ſuum: ibi divinitatis commercio & dulcedine fruebatur, beatæ vitæ prægustans ſuavitatem. Septies minimum die quovis ſolebat inviſere. In ſingulis ſalutationibus, ſub Sancti cujuſpiam ductu quaſi admiſſionali Patrono adibat, & dona quædam propria pro temporum varietate varie deferebat. Quoties *Vita l. 3. c. 16.* pedem in templum inſerebat, ſagaciſſime ſtatim ſentiebat, quo loco SS. Sacramentum aſſervabatur; nec umquam fallebatur, etiamſi lampades ac cætera argumenta fallerent. Lectulo affixus, rem divinam quotidie audiebat, *Lib. 4. c. 4.* paneque cæleſti fruebatur. Tanto autem hujus cibi deſiderio capiebatur, ut nemo umquam gulæ deditus magis ejus cupedias deſiderare videretur. Hinc ipſo etiam Paraſceves & Sabbati S. die officium canebat, ne illo bono careret. Eboræ graviter ægrotans, & lethargo captus, evigilare per vim, medicorum juſſu, cogebatur, at allata Euchariſtia mox experrectus, agilis alacerque apparuit.

Annuæ 1610. IV. P. Thomas Sanchez SS. Euchariſtiam quinquies quotidie viſitabat; die Jovis (quem ſingulariter hanc ob cauſam venerabatur) octies, quo die etiam diſciplinam fecit, cilicium geſtavit, totoque pene die de illa cogitabat. Si tentabatur, ſolum hæc verba dicebat: Jeſus crucifixus, SS. Sacramentum, Beatiſſima Virgo: ſtatim omni tentatione liberatus eſt. Et accidit aliquando, ut jumento inſidens cum mulo perterrito in præcipitium toto impetu ferretur, ſed prolatis his verbis mulus repente in medio curſu ſubſtitit.

Hiſt. Soc. p. 5. l. 3. n. 178. V. P. Antonius Cordubenſis ſive domi, ſive in templo verba faciebat, ante Sacramentum perſeverabat adjectus in genua, ex eoque accipiebat oracula, ad eam incendebat fornacem, quæ ad concionem ferret. Unde fiebat, ut potius tela, quam verba, mitteret, quæ in adjutorum corda intime ſe penetrantia tenaciter adhæreſcerent, ſuumque illic exequerentur opus. Ajunt inſtar cæleſtium Seraphim viſum.

Vita l. 2. c. 3. VI. P. Petrus Faber ſic incitabatur admiratione pietatis, ut cuperet, ubicumque terrarum hoc diviniſſimum Sacramentum aſſervaretur, poſſe præſens adeſſe venerabundus, nec inde recedere. In peragrandis terris cum in conſpectum urbs aut oppidum veniret, in primis Dominum venerabatur, qui in templis eorum maneret. Cupiebat perfectum aliquod templum cogitatione ſibi effingere, in quo ſuus animus dies ac noctes habitaret, quod numquam exiret; ubi crux eſſet, & B. Virginis, & Sanctorum imagines, ſancta aqua & reliquiæ ſacræ, ſed ante omnia diviniſſimum Chriſti Corpus, quæ cuncta aſſidue ipſe ſpectaret, & circumferret ſecum, debitaque gratiarum actione, & cultu, prout cuique rei conveniret, proſequeretur. Patronum ad præparationem pro Euchariſtia ſuſcipienda exiſtimabat idoneum S. Joannem Baptiſtam, ut cujus officium ſit, viam Domino præparare.

Vita c. 11. n. 57. & 58. VII. P. Leonardus Leſſius, etſi graviſſimis calculis aliiſque doloribus cruciatus, non omittebat tamen frequentius Euchariſtiam non ſine grandi moleſtia viſitare, dicens, non admodum ſe habere, quod de doloribus quereretur, quamdiu cæleſte illud epulum ſibi relinqueretur.

VIII. Jacobi Fernandez unica voluptas erat, *Annuæ 1605. Coll. mon. f. 881.* feſtis diebus a mane uſque ad meridiem Sacris miniſtrare. Et notabant guſtum quemdam & animi ſenſum in hoc obſequio etiam externi homines, templum frequentare ſoliti, ut vel hoc ſolum lumine hominem uti ſanctum quemdam venerarentur.

IX. Silveſter Landinus S. J. ubicumque lo- *Jo. Rho. l. 3. c. 1 in noſtris n. 6.* corum vidiſſet S. Euchariſtiam, ibi repente, flexo utroque poplite, humique abjectus, adorabat. Itaque cum lutoſa in via obviam divino ferculo factus eſſet, profundo nihilominus in cœno genua poſuit; verum ubi perfunctus adorationis officio ſurrexit, ut caram Deo eam fuiſſe religionem ſciret, veſtes nulla luti contagione fœdatas circumſpexit; adeo intaminata eſt pietas, ut vel in medio luto non polluatur.

X. Exturbabantur Antuerpiæ Socii Jeſu ab *Ibid. n. 8.* inſaniente Hæreticorum factione propriis ædibus, & ne quid ſecum efferrent, odioſiſſime excutiebantur; jam domum, jam templum habebat armatus & plurimus hoſtis, ſociique limine pedem extulerant, cum Joannem Bocacium ea ſubit recordatio in illo tumultu, ac trepidatione honori diviniſſimæ Euchariſtiæ haud ſatis conſultum, quæ Sacrilegiorum furori in Altari relinqueretur, nec multa cunctatus, per denſos latronum globos ad Altare provolat, adoratamque de genu Euchariſtiam, argenteo in vaſe, præter Hæreticorum ora intrepidus aufert, atque ad ſuos revertitur, magnum ſecum exilii comitem ferens, ac ſolatium. Defixit, opinor, improviſa virtus crudeles & cædis avidos animos, & tacita quædam vis divinitatis latentis, ut nihil ultra fremitum ferocemque admirationem auderent. Hujus ego hominis laudem illius, qui ſecum penates extulit per tela, per hoſtes, celebritati multis nominibus anteferendam puto. Quod Trojano communis quædam cum hoſtibus eſſet ſuperſtitio, Antuerpienſi ex diſſidio Religionis periculum omne crearetur.

XI. Sumptam, fluctuante ſtomacho, Eucha- *Ibid. n. 11.* riſtiam; haud ita multo poſt eodem redundante integram adhuc, minimeque diſſolutam, rejecerat æger. Dum, quid facto opus ſit, conſulitur, atque igne parant ſacras ſpecies abolere, Julius Mancinellus occaſionem ultro invadens, quod vix cogitare audemus, facit infectamque ſordibus abſorbet. Miror non tam ſtomachi, quam animi, robur, & charitatis; præſentem adfuiſſe mercedem, minime miror; ferunt, exinde divina libanti Sacramenta adhibitæ dulcedinis ſenſum nunquam defuiſſe, ut non tam animo, quam corpore ipſo, laute ſibi ac delicate epulari videretur.

XII. Belmontii in Hiſpaniis ingens civium *Rho. l. c. n. 19.* ac peregrinorum multitudo noſtrum confluxerat in templum, ut regios adoleſcentes Japonicos Legatos (quos ad Gregorium XIII. ultima illa terrarum regio miſit) per occaſio-

nem

nem audiendi Sacri, poſſet contemplari, & gaudium, quod illorum adventus pollicebatur, coram haurire. Monenti adoleſcentes, ut in templum deſcenderent, negarunt ſe in illo die adire velle, malle domeſtico in Sacello procul arbitris, quod vererentur, ne admirantis, ac fauſta omnia precantis multitudinis tumultu, ac ſalutantium procerorum interpellationibus ab ea, qua divinis intereſſe par ſit, animi attentione pellerentur; ubi quiete Sacris operam dediſſent, tunc ſe Principibus viris ac multitudini affatim copiam ſui facturos. Agnoſco florentis Religionis faciem, ac tenerum os, nulla adhuc duratum irreverentia, gratuloſque tantam virtutem Societati, cui omnes nomen dederunt, demum acceſſiſſe, ut quam magiſtram habuerant, matrem etiam colerent.

Ibid. n. 21. XIII. Noctes ſæpe integras coram SS. Euchariſtia inſomnes traducere, Ludovico Pontano S. J. tam ſolemne fuit, quam ad eandem ſumma quadam animi attentione adorandam interdiu, ac per tenebras viſitare adeo frequenter, quæcunque demum eſſet anni tempeſtas, ut ſine illa eſſe non poſſe videretur, mirarenturque domeſtici, hominem nullius valetudinis, atque imbecillimis uſque viribus, tantæ contentioni non ſuccumbere, languoribus illum maximis ita perpetuo frangi, ut vix ægrum Spiritum duceret; ad ſacrum tamen, continuamque Euchariſtiæ adorationem, quantum opus eſſet, valere. Sed nulla profecto admiratio fuit, a vitæ vicinia convaleſcere.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Cypr. Cath. myſt. 4. I. Sicut ad potandum vinum veniri non poteſt, niſi botrus calcetur ante, & prematur, ſic nec nos ſanguinem Chriſti poſſemus bibere, niſi prius Chriſtus calcatus fuiſſet & preſſus, & calicem prior biberet, quem credentibus propinaret.

Manſi diſ. 24. n. 6. II. Sicut ſol non diverſus in ſe diverſa operatur in rebus contrariis, utens materiis, ſicut eas invenit: Sic Chriſti gratia, quantum in ipſo eſt, uno modo infundit ſe in omnes, ſed diverſos inveniens animos diverſa in eis operatur; hunc in amorem ſuum miſericorditer emolliens, illum juſte non juvando indurans.

S. Aug. l. de antiq. vit. miſſ. c. 11. III. Sicut uva in prælo duobus lignis expreſſa in vinum liquatur; Ita, cum Chriſtus duobus lignis crucis, preſſus fuit, Sanguis ejus in potum fidelibus funditur.

Utilitas.

S. Bern. ſ. 19. n. 2. c. 9. IV. Sicut alimentum corporale habet vitam corporis ſervare, ſic hoc Sacramentum, cum ſit animæ cibus, habet ipſum in gratia ſolidare, quæ ipſius animæ vita eſt.

S. Baſilius in c. 3. Iſaiæ. V. Sicut corpora noſtra convaleſcunt, ac firmantur ſub alterna ſumptione congruentium alimentorum, ita quiddam eſt, quod conſentanee animam paſcit, eique ſuggerit vegetas vires ad bonitatem conſectandam. Quid illud tandem eſt? nimirum quod dixit Dominus: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.*

S. Anſ. c. 3. de Cæn. Ult. VI. Sicut cibus appetitur, ut vivatur, ſic ad eam vitam, qua vivitur, ſolummodo per hunc cibum pervenitur. Cibus hic ad vitam, æternam animæ conferendam collatus eſt, non ad ruinas ſuſtentandas hujus miſeræ vitæ, quæ vapor eſt ad modicum parens.

VII. Sicut aqua refrigerare ſolet calorem; ſic Euchariſtia mitigat, & refrigerat fomitem, & concupiſcentiæ æſtum. In hujus Myſterium Exodi 16. ſcribitur, quod *deſcendente Manna de cœlo, deſcendebat pariter & ros;* in ſignum, quod cum Manna Sacramenti in animam deſcendente pariter deſcendat in carnem & ros gratiæ refrigerantis. *S. Bern. l. c. n. 4. c. 3.*

VIII. Sicut in abundantia roris, vel imbris temporanei & ſerotini germen arridet horti bene culti, vernantibus roſis, & candentibus liliis, ita per orbem univerſum ſpectantur, & electus ſexus virilis, & virgines ſexus fœminei. Quid aliud beatam Trinitatem magis, quam hoc ſpectaculum in hoc mundo delectet? Dicat ergo; Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines? *Rupert. Abbas l. 4. in Zach.*

IX. Sicut nutrimenta plurimum faciunt ad decorem corporis; ſic etiam delitiæ ſpiritualis cibi ad pulchritudinem caſtitatis, incentiva ſedantur ex manducatione Sacramentali. *S. Bern. ſer. 33. n. 8. c. 3.*

X. Sicut ex uno verbo, quod dixi: *Ego ſum:* corruerunt hoſtes mei corporaliter in terram, ſic dicto verbo meo, videlicet. Hoc eſt corpus meum, fugiunt dæmones a tentando animas offerentium, nec auderent redire ad eos cum tanta audacia, ſi affectus peccandi non conſequeretur. *Chriſtus in Revel. S. Brig. l. 4. c. 39.*

XI. Sicut in opulentis Principum conviviis cibus quandoque apponitur ſecundum apparentiam quantitatis exilis, ſed in ſe valoris inæſtimabilis; ſiquidem gemmis, ſuccinis, unionibus, aliiſque pretioſis molitus eſt ingredientiis, ideoque & ſapore, & pretio totum reſiduum ſuperat apparatum; ita quoque Euchariſtia exile quidem exiſtit frumenti granum ante conſecrationem, nihilominus in eo ſunt omnes theſauri abſconditi, ideoque merito appellatur panis uberrimus & pinguis. Quantum equidem augmentum capit ſeminatum frumenti granum? a fructu frumenti, & vini multiplicati ſunt. *Manſi diſ. 4. n. 2.*

XII. Sicut ſanguis agni Paſchalis fronti ædium præfixus, eas ab Angelo exterminatore præſervabat; ita Dæmones, cum ſanguinem Dominicum in nobis vident, in fugam vertuntur. *S. Chryſ. ho. 45. in Joan.*

XIII. Sicut guſtato melle caligo ab oculis Jonathæ evanuit; ita guſtato corpore Chriſti cæcitas mentis ab animo tollitur. *Beirl. in promp. fol. 11.*

XIV. Sicut, ſi quis ceræ liquefactæ aliam infuderit, alteram cum altera permiſceat neceſſe eſt; ſic qui carnem & ſanguinem Domini recipit, cum ipſo ita conjungitur, ut Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto, inveniatur. *S. Cyrillus ap. Beirl. l. c.*

XV. Sicut ignis ſenſibilis ea, quibus inſederit, in ſuum traducit officium, omnibuſque quomodolibet ſibi propinquantibus in ſui conſortium tradit; ita Dominus noſter & Deus, qui eſt ignis conſumens, nos per cibum hunc Sacratiſſimum in ſui traducit effigiem, & Deiformes efficit. *S. Dion. de cœl. Hie.*

Ve-

Digitized by Google

Veritas.

Bremiar. in ſum. E. Euch. n. 1. XVI. Sicut idem ſol eſt modo, qui a principio: & una vox in auribus plurium auditur; ita mirum non eſt, quod idem Chriſtus nobis detur, qui primis Chriſtianis datus eſt. Et quod in pluribus hoſtiis & locis reperiatur.

16. n. 6. XVII. Sicut fracto ſpeculo in plures partes non frangitur faciei ſimilitudo, quæ in eo relucet, ſed in qualibet particula integra perſeverat; ita fracta Hoſtia Dei Filius, qui eſt imago Patris, non frangitur, ſed integer manet ſub quavis particula.

Neceſſitas,

Pædag. Chriſt. p. 2. c. 16. §. 1. XVIII. Sicut ſine cibo corpus diu vivere non poteſt, quia, cum humidum radicale, vitæ noſtræ fons, ſenſim ab inſito calore conſumatur, per alimentum reſtaurari debet; ita niſi divinæ gratiæ, quæ ſola animæ vita eſt, humor nutrimento cæleſtis panis foveatur, neceſſe eſt, ut concupiſcentiæ ardoribus quam citiſſime pereat.

Joan. 15. XIX. Sicut palmes non poteſt ferre fructum, niſi in vite maneat; ita anima, niſi Chriſto in Euchariſtia uniatur, ſterilis & arida permanebit.

Jucunditas.

Eccl. in off. Corp. Chriſti. XX. Sicut Hebræi, qui Manna guſtaverunt, omne guſtus delectamentum in eo reperierunt; ita anima cæleſti hoc Manna refecta, quidquid ad delectationem ſuam requirere poteſt, copioſe invenit, uti Eccleſia indicat, dum ei accommodat verba illa: Panem de cælo præſtitiſti eis, omne delectamentum in ſe habentem.

Vita. XXI. Sicut S. Franciſcus Seraphicus, B. Staniſlaus Koſtka, & alii, ingentem animi conſolationem perceperunt, dum Chriſtum infantulum in ulnas ſuas a ſanctiſſima Dei Matre acceperunt; ita non poterit non cæleſtibus gaudiis & deliciis affluere, qui eumdem Dei Filium a Patre cæleſti non tantum, ut in ulnas acciperet, ſed etiam intime uniret, datum credit, & meminit.

Diſpoſitio ad Euchariſtiam ſumendam.

Nieremb. in lib. de ador. in ſpiritu & veritate. XXII. Sicut ſi pauper diceretur, aperto regio theſauro, dari ei facultatem tantum pecuniarum inde auferendi, quantum ſaccus ab eo allatus caperet, haud dubie ſaccum capaciſſimum afferre ſtuderet; ita, cum Chriſtus in Euchariſtia tantum gratiæ promittat, quantum diſpoſitionis attulerimus, æquiſſimum ſane eſt, ut maximam & gratiæ Dei capaciſſimam diſpoſitionem afferamus.

S. Cathar. Senenſ. c. 10. Dial. XXIII. Sicut ſi plures candelam accendant, omnes quidem lucem, calorem, & colorem accipiunt; ſed plus ille, qui majorem habuit cereum; ita in Euchariſtiæ perceptione omnes quidem accipiunt gratiam, ſed plus, qui magis eſt diſpoſitus & capax.

S. Chryſ. ho. 1. ſup. Matth. XXIV. Sicut corporalis cibus, cum ventrem invenerit malignis humoribus occupatum, amplius lædit; & nullum præſtat auxilium; ita & iſte Spiritualis cibus, ſi aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdet, quam proderit, non natura ſua, ſed accipientis vitio; hinc Eccleſia canit: Mors eſt malis, vita bonis: vide, paris ſumptionis quam ſit diſpar exitus.

Pædag. Chriſt. p. 2. c. 16. §. 1. XXV. Sicut ignis fortius ac citius ligno ſicco, quam viridi, exardeſcit; ſic Chriſtus in Euchariſtia citius & copioſius amore ſuo incendit eum, qui a terrenis cupiditatibus exſiccatus eſt, quam quem iiſdem adhuc repletum invenit.

Berrl. in feſt. Corp. Chriſti, thom. 2. f. 24. XXVI. Sicut Arca teſtamenti per terras Philiſthiim tranſiens, magnam illis cladem attulit, Iſraelitas autem ab interitu vindicavit; ita Arca divina Euchariſtiæ peccatoribus fatalis eſt, ſi per eos tranſeat; juſtis autem ſalutem affert.

Vita P. Balth. alv. c. 6. §. 2. XXVII. Sicut ſol atque ignis lutum indurat, ceram liquefacit; ita Euchariſtia a peccatoribus accepta amplius eos indurat, juſtos vero amore divino liqueſcere facit.

Bremiar. dus V. Euchar. n. 8. XXVIII. Sicut ſol ſuper fimum lucens efficit, ut amplius fœtet, ſole ipſo nec fœtente, nec aliud damnum patiente; ita Chriſtus peccatorem ipſum ſumentem magis fœtere facit, nec tamen propterea ipſe inquinatur.

§. VIII. MOTIVA.

S. Paſch. de Corp. & Sang. c. 12. I. Utilitas ad Eccleſiam ſtabiliendam; Sic enim Iſaac ex inſtinctu divino loquens: cum diceret: *Frumento & vino ſtabilivi eum*, ex mente S. Paſchaſii, in ſenſu myſtico prophetizans, aſſerere voluit: Populum Chriſtianum Corporis & Sanguinis mei dono ſtabilivi; hoc eſt aperte dicere: Firmavit eum pane Corporis Chriſti, & vino Sanguinis. Quem ſenſum longe clarius nobis expreſſit Albertus Magnus, dum eumdem textum in Tractatu de Euchariſtiæ Sacramento explicat in hæc verba: Stabilivi eum, quia tota domus Jacob, id eſt Eccleſia, fundata eſt ſuper hoc Sacramento frumenti & vini, quia materia in eo eſt frumenti & vini. Hinc Deus olim Agnum *Abulenſ. in c. 26. Matt. qu. 11.* Paſchalem manducari voluit baculis in manus aſſumptis: quia ſicut baculus eſt id ſuper quod aliquis ſe poteſt firmare; ita Euchariſtia eſt firmamentum noſtrum. Unde merito Rupertus Abbas dixit: Aufer a cælo Eccleſiæ quotidianas Salvatoris noſtri hujuſmodi exequias, *Manſi diſc. 1. n 4.* & vide, quam merito dicat ipſe Salvator: *Quæ utilitas in ſanguine meo?* refrigeſcente enim ea, quæ hoc modo nunc ubique calet, memoria ejus, refrigeſcet univerſa charitas, muta erit fides, claudicabit ſpes, conticeſcet magnus ille clamor ſanguinis juſti Abel.

Salmer. t. 9. tr. 16. II. *Utilitas ad virtutes acquirendas*; uti Salmeron ſequentibus verbis inſinuat: Virtutes Theologicas, quæ ad ſalutem noſtram faciunt; eorumque incrementa, nulla ratione magis nobis polliceri poſſumus, quam per hoc ipſum fidei & charitatis Sacramentum; quippe ejus frequentatione illæ nobis inſeruntur, illæ nobis inſertæ augentur, atque auctæ perficiuntur, non ſecus ac cibo corporeo ſingulæ corporis partes & membra accreſcunt, aut ſaltem conſervantur.

Michael de Medina ſup. Pſ. III. *Utilitas ad unitatem & concordiam procurandam*; Sicut enim adeps frumenti eſt unitivus,

vus, quia ex multis granis unus panis conficitur; ſic iſtud Sacramentum eſt unitivum, quia omnes digne ſumentes, & pacificat, dum eos unum corpus facit in Chriſto.

S. Bernar. ſen. 10. 2. ſ. 14. n. 4. c. 2.

IV. *Utilitas ad unionem cum Deo obtiendam*; uti recte advertit Sanctus Bernardinus dicens: In aliis cibis converſio fit cibi in manducantem, eo quod manducans ſit nobilior, & validior, quam ipſe cibus; ſed in hoc contrarium contingit, propter ſublimitatem atque virtutem cibi, qui Chriſtus eſt, ideo hunc cibum digne manducans transformatur in Chriſtum, & non Chriſtus in ipſum. Qua fine quemdam adducit S. Auguſtini Textum e Confeſſionibus ejus deſumptum, ubi Chriſtus S. Præſulem ita allocutus fuit: Cibus ſum grandium crede, & manducabis me, & non mutabis me in te, ſed tu mutaberis in me. Quod

Penneq. Iſag. p. 1. c. 27. n. 9.

egregie Petrus Pennequin his verbis confirmat: Quinta & potiſſima eſt unitas aſſimilationis, qua una res alteri conjuncta, majoriſque virtutis atque potentiæ, alteram in ſui ſimilitudinem rapit; ita ignis lignum & ferrum ſibi aſſimilat, & calor ſtomachi cibum in hominis ſubſtantiam convertit: Ad eumdem modum Chriſtus in hoc Sacramento tum congeſtis in communicantis mentem luminibus, tum excitatis in voluntate novis ardoribus, hominem ad quamdam ſui in amando, agendoque ſimilitudinem efformat; ita ut alterum tibi Chriſtum in moribus, propenſionibus & ſermonibus intueri videaris. Quod ut aſſequamur, imitari nos opportet eos, qui ſilveſtri arbori nobiles ſurculos inſerunt. 1. Truncum aperiunt, & diſſindunt, in fiſſura ſurculum imittunt. 2. Argilla fiſſuram, ſurculi inſitionem obvolvunt, ut firmius trunco inſeratur, & ab injuriis cæli defenſa pedetentim arboris ſucco alatur, donec tandem flores & fructus efferat. Ita fides viva, verbo Dei omni ferro penetrabiliori ſubnixa, cor Chriſti, tamquam nobilem ſurculum communicantis cordi inſerit, & amore reciproco connectit; tum argilla, hoc eſt, ſui cognitione, & profunda demiſſione a ſuperbiæ malignitate defendit, donec Divini Corporis ſucco vegetati paulatim in actiones Chriſto ſimillimi effloreſcamus, feramuſque fructus ſanctiſſimæ Trinitati, beatiſque ſpiritibus longe gratiſſimos.

Bar. ann. 225. n. 3.

V. *Utilitas ad roborandam animam*; hinc Baronius recenſet, quod fideles propter fidem incarcerati, habebant deſiderium Euchariſtiam ſumendi; Id quod in aliis eorumdem Annalium locis fuſius proſequitur probans, fortiſſimam atque impenetrabilem Chriſtianorum armaturam inter perſecutiones unicam extitiſſe communionem, quam etiam ob cauſam in ſæculis iſtis admodum periculoſis Eccleſia permittebat, ut fideles panem hunc conſecratum domum ſecum deportarent, ut occaſione data, atque perſecutoris tyrannide imminente hoc ſe pabulo cibare, atque munire poſſent; cujus & Apoſtolus ab Alberto Magno citatus, meminit in hæc verba: Rogo vos, accipite cibum pro ſalute veſtra, quia nullius veſtrum capillus de capite peribit; cibus enim ſalutis ſaluberrimus omnibus, & conſortat in gratia,

S. Aug. in Pſ. 33.

& ſalvat a periculo. Hoc ſane calice inebriati erant Martyres, inquit S. Auguſtinus, quando ad paſſionem euntes, ſuos non agnoſcebant. Quid tam ebrium, quam non agnoſcere uxorem flentem, non filios, non parentes? nolite mirari, ebrii erant; acceperunt calicem, unde inebriarentur.

S. Th. de Villanov. Conc. 1. in feſt. Corp. Chriſti.

VI. *Utilitas ad vitam æternam promerendam*; uti Sanctus Th. de Villanova indicavit dicens: Quod ſi panem quemdam invenires, qui vitam tuam per centum annos ſervaret incolumem, numquid illum quovis theſauro gratiorem haberes, & cuſtodires? Numquid non ſicut oculi pupillam, panem illum ſervares? Nonne illum omnibus mundi deliciis anteponeres? Talis autem eſt panis Euchariſticus, hic panis vitam edenti præſtat, non centenariam, ſed æternam vitam, jucundam vitam, beatam vitam, omnium bonorum plenitudine feliciſſimam.

Salmer. t. 9. tr. 32.

VII. *Utilitas ad temporalia bona acquirenda*; ut iterum Salmeron indicavit, dicens: Temporalia bona nobis minime deſutura, ſatis comprobat hæc tam larga, & incomprehenſa Domini liberalitas; Nam qui nos ſuo Corpore & Sanguine paſcit, quomodo modica hæc & contemptibilia hujus mundi bona ad ducendam vitam denegabit?

S. Laur. Juſtin. de Diſcipl. Monaſt. c. 19.

VIII. *Utilitas ad delicias animæ obtinendas*; cujus enim vel ferreum pectus, inquit Sanctus Laurentius Juſtinianus, aut adamantina mens non liqueſcat præ devotione, cum Deum ſibi, & ſe Deo ſenſerit corporaliter unitam; Non capit cor, lingua deficit, humanus ſopitur ſenſus ad inveſtigandum tanti arcana Myſterii. O quantæ ibi deliciæ, quantus ardor, qualia verba, quam vehemens amor, quam caſti amplexus geſtantur? Quod

S. Cypr. de Cœna Domin.

confirmans S. Cyprianus, panis iſte Angelorum, inquit, omne delectamentum habens, virtute mirifica omnibus, qui digne devote ſumunt, ſecundum ſuum deſiderium ſapit.

S. Bern. t. 2. ſer. 36. a. 3. c. 4.

IX. *Utilitas ad perſeverantiam tenendam*, teſte Sancto Bernardino dicente: Roborat mentem, & quodammodo carnem; mentem, ut perſiſtat in bono; carnem, ne ruat in malum. Roborat mentem, ut perſiſtat, & creſcat in bono: nam per hoc, quod mens per gratiam conjungitur in ſacra communione Chriſto, ſpiritualis ejus vita roboratur & confirmatur, ſicut corpus roboratur per cibum. Idem quoque

Ib. art. 3. c. 3.

in Art. 3. cap. 3. ejuſdem ſermonis ſubnectit, dicens: Facit hoc Sacramentum perſeverare in via Dei uſque ad finem vitæ. Omnes virtutes ſine perſeverantia contra vitia pugnare poſſunt, ſine perſeverantia autem vincere nequaquam poſſunt. Cum igitur hoc Sacramentum in itinere Dei roboret, & confirmet, ex conſequenti ſequitur, quod per illud anima perſeveret.

S. Chryſ. h. 6. ad Temp.

X. *Utilitas ad dæmones ſuperandos*; nam tamquam leones ignem ſpirantes, teſte S. Chryſoſtomo, recedimus ab iſta menſa, facti diabolo terribiles: quia ibi infirmitatem noſtram,

Francus Abbas l. 10. de grat. Dei.

ait Francus Abbas, novit, qui nos condidit, fortique & armato, niſi fortiore nos protegente fragiles & inermes non poſſe reſiſtere, contra implacabile hoſtis antiqui odium, panis

S. Aug. ſ. 252. de Temp.

quotidiani inexpugnabile nobis contulit præſidium. Hinc Sanctus Auguſtinus ad inimicum in-

Digitized by Google

infernum diſcurſum ſuum dirigens, in quodam ſermone his verbis ei improperat: Ille ſanguis, quem effudiſti, te vicit, me redemit. Illum bibo, & veneni tui perniciem ſalvatus ultra non timeo: prævaluiſti in Paradiſo, ſed victus es in patibulo: vel etiam addere poſſumus, in cœnaculo; quia per inſtitutionem Euchariſtiæ, in ultima cœna facta omnes ejus vires proſtravit: Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, & gladium, & bellum; ubi de Cœnaculo Sion loquitur.

S. Albert. diſt. 2. tr. 2. c. 6. XI. *Utilitas ad liberalitatem noſtram provocandam*; Hoc enim ſolum datum eſt, ait Sanctus Anſelmus, quod omne datum eſt; quia in hoc dato nihil privatum ſibi Chriſtus retinuit, Humanitatis ſimul & Deitatis nobis omnia dona conferens. Et iterum: Magna dona Chriſti in hoc convivio, Corpus dedit in Idem c. 1. cibum, Sanguinem in potum, animam in pretium, Deitatem in condimentum exhibendo.

§. IX. ALIA MOTIVA.

I. F*Requenter & digne ſuſcipienda Euchariſtia*, propter Chriſti mandatum (facite in meam commemorationem) deſiderium (deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum) & gaudium (nam deliciæ ejus ſunt eſſe cum filiis hominum).

II. *Quia ut verus panis vitam ſpiritualem conſervat*; ſi enim qui manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. Et hic effectus attribui poteſt Corpori Chriſti.

III. *Quia creſcere & pingueſcere facit in Spiritu*, juxta teſtimonium S. Auguſtini, cui dictum a Chriſto: Cibus ſum grandium. Creſce, & manducabis me; & non mutabis me in te, ſed tu mutaberis in me; Et hic effectus animæ Chriſti, cujus officium eſt nutrire, convenit.

IV. *Quia robur tribuit contra hoſtes*, juxta illud Davidis: Paraſti menſam in conſpectu meo adverſus eos, qui tribulant me.

V. *Quia ſingularem animæ delectationem affert*, juxta teſtimonium Eccleſiæ in officio Corporis Chriſti canentis: O quam ſuavis eſt Domine Spiritus tuus, qui, ut dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuaviſſimo de cælo præſtito, eſurientes reples bonis, faſtidioſos divites dimittens inanes: Et hic effectus divinati recte tribuitur, quæ eſt fons omni ſuavitatis & dulcedinis.

VI. *Quia mire conducit ad mentem illuſtrandam, & ſapientiam cæleſtem acquirendam*; uti expertus eſt S. Edmundus, poſt acceptam Euchariſtiam altiſſime de SS. Trinitate diſputans. Et hic effectus Sanguini Chriſti (ex quo ſpiritus animales tantopere ad intelligendum neceſſarii hauriuntur) adſcribi poteſt.

VII. *Quia optimum & efficaciſſimum eſt medium ad progreſſum in perfectionis ſtudio faciendum*; ut olim Elias in fortitudine panis ab Angelo dati, quadraginta diebus celerrime cucurrit uſque; ad montem Dei. Et hic effectus toti Sacramento attribuendus eſt.

VIII. *Quia mirum in agone ultimo ſolatium affert*, utpote pignus gloriæ, de quo Eccleſia canit: O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur! Et hic effectus Euchariſtiæ ut, viatico, convenit.

IX. *Quia ipſi Patri æterno ſumme placet, filios huic menſæ ſpirituali aſſiſtentes videre*, juxta illud Davidis Pſ. 127. Filii tui ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ tuæ.

§. X. MEDIA.

Ad amorem & cultum Euchariſtiæ excitandum.

I. M*Agna æſtimatio*, quæ obtinebitur, ſi bene ponderentur tres admirandæ qualitates, quæ nobis illam amabilem & ſumme æſtimabilem efficiunt. Nimirum 1. Quod ſit ex amore tota compoſita, & ut S. Thomas vocat, Sacramentum amoris, vel, juxta S. Bernardum, amor amorum; dulcedo omnium dulcedinum; vel, ut alii, mamilla Dei Patris. 2. Quod ſit tota admirabilis, tum propter plurima miracula, quæ in ea conficienda interveniunt, tum ob deificationem carnis noſtræ; tum ob epitomen & Anacæphalæoſim omnium beneficiorum a Deo in nos collatorum, omniumque admirandorum, juxta illud Davidis: Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericors & miſerator Dominus.

II. *Quod ſit Paradiſus terreſtris*; ſi enim eſſe cum Jeſu per amorem eſt dulcis Paradiſus, teſte Thoma Kempenſi, quanto magis hæc gratia illi concedetur, qui per realem quodammodo unionem Chriſto unitur, uti fit in hoc Sacramento.

III. *Frequens viſitatio & converſatio* per orationem coram Venerab. Sacramento inſtitutam; per talem enim converſationem cognoſcitur magis ejus amabilitas, & amor infinitus, animaque viciſſim ad amorem mutuum incitatur. Hinc Sancta Catharina Senenſis intuens S. Hoſtiam, videbatur ſibi intueri fornacem ardentem ad inflammandos omnes, qui propius acceſſiſſent, idoneam. Expertus id eſt F. Cherubinus Ordinis S. Franciſci, qui in concionibus non niſi ignem ſpirare videbatur, eo quod coram SS. Sacramento ſuos affectus conceperit. Hinc ſexaginta ſex millia animarum ab eo converſarum in morte illi adfuerunt, & ad cælum duxerunt.

IV. *Crebra & digna realis ſumptio*; ut enim per amplexum & conjunctionem carnalem amor carnalis maxime demonſtratur, & augetur; ita per unionem, quæ fit inter animam & Chriſtum in hoc SS. Sacramento, tanto magis creſcit amor ſpiritualis & Euchariſticus, quanto firmior & intimior & ſapidior eſt dicta unio, quam carnali.

V. *Sæpius interata ſpiritualis communio*; cum Seſſ. 13. enim, teſte Concilio Tridentino, illi, qui vo- c. 8. to cæleſtem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem ſentiant; merito tanto efficacius hæc communio medium ad augendum amorem erga Sac. Euchariſtiam cenſendum eſt, quanto frequentius ea per diem iterari poteſt. Hinc Gertrudis tali modo communicans, lateri Jeſu ad- Lib. 4. in mota audivit: Bibe nunc de corde meo ſpiri- fin. c. 11. Hagioph. tualiter ſuaviſſimæ Divinitatis meæ efficacem Cremr. 28. in-

influxum. Certe B. Agatha a Cruce, hujus fructus conſcia & cupida, quotidie ducenties hanc communionem ſpiritualem iterabat.

Eccl. c. 6. VI. *Frequens de hoc SS. Sacramento ſermocinatio*; ſic Braſilii docuerunt, qui die ſumptionem Euchariſtiæ præcedente non niſi de illo miſcuere colloquia, uti in vita P. Anchietæ legitur. Hic ſane vel maxime impletur illud Eccleſiaſtici: Lingua eucharis in homine bono abundat. Et; Ex abundantia cordis os loquitur.

VII. *Feſtorum aut dierum ab Eccleſia huic cultui deſtinatorum peculiaris obſervatio*; ſi enim, qui amant, natalem amati diem ſingulari feſtivitate lætitiaque celebrant; quanto magis natalem Euchariſtiæ diem, ut Ludolphus vocat feriam quintam, peculiari devotione celebrari convenit ab iis, qui creſcere in illius amore cupiunt.

Marty. Franc. 4. Oct. VIII. *Reverentia ſingularis Sacerdotibus exhibita*; hæc enim quanto major fuerit, tanto magis creſceret æſtimatio, & per conſequens etiam amor Sacramenti. Certe Sanctus Franciſcus dicere auſus eſt, ſe, ſi Sanctus aliquis de cælo & pauperculus Sacerdos ſimul obviarent, ad manus Sacerdotis exoſculandas prius accurſurum, eo quod Verbum vitæ illæ contrectent, & ultra humanum aliquid poſſideant. Imo Juniperus ejus diſcipulus numquam ſacerdotes, niſi flexis genibus, allocutus eſt, ſciens nimirum, quod S. Ignatius Mar. dixit, ſacerdotium eſſe omnium bonorum, quæ in hominibus ſunt, apicem. (16. Dec.)

Ad eamdem digne ſumendam.

IX. *Ardens deſiderium*; ita enim Chriſtus ipſe indicavit, dum dixit Apoſtolis: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum. Et hoc nimirum videtur præfiguratum per cœnaculum amplum, quod parari juſſit ad SS. Sacramentum inſtituendum. Nam, ut recte S. Auguſtinus dixit, deſiderando capax efficeris, ut implearis.

Lib. 4. inſin. c. 6. X. *Evacuatio ſui*; ita iterum Chriſtus S. Gertrudem docuit, dum illi dicenti: Quali dignitate obviabo tibi, cum tam largifluus dignaris venire ad me? reſpondit: Nil aliud requiro a te, quam quod evacuata venias ad recipiendum; quia omne, quod mihi placuerit in te, hoc per donum meum totum accipies.

Apoc. 2. v. 17. XI. *Generoſa victoria*, juxta illud S. Joannis: Vincenti dabo manna abſconditum. Debet autem triplex eſſe hæc victoria juxta Ludovicum de Ponte. 1. Contra peccata tam venialia, quam mortalia, ut ea deleantur per pœnitentiam. 2. Contra inordinatas paſſiones ad voluptates & delicias quinque ſenſuum propendentes; nec enim prius Iſraelitæ manna guſtabant quam farina, quam ex Ægypto ſecum exportaverant, defecit. 3. Contra cordis diſtractiones & vagationes, quæ adumbratæ olim ſunt per Ægyptios, qui ſequebantur Iſraelitas, eoſque a cultu divino impedire volebant. (Tom 1. 4. perſ. tr. 4. c. 7.)

Rodrig. p. 2. tr. 7. c. 12. XII. *Immaculatæ vitæ ſtudium*; quam quidem Chriſtus diſpoſitionem per pedum lotionem indicavit: Deus vero per Arcæ pro manna deputatæ interiorem conſtructionem, dum totam auream eſſe voluit, indicavit. Et ſane qui hoc medium adhibet, gratiſſimam Deo diſpoſitionem attuliſſe cenſeri, dicereque cum Davide poteſt: Totis viribus præparavi impenſas domus Domini, non enim homini præparatur habitatio, ſed Deo.

XIII. *Imploratio Sanctorum ad ſupplendam per merita ſua indignitatem ſuſcipientis*; ita Chriſtus S. Mechtildem docuit dicens: Quando ſacram Communionem percepturα es, deſidera, & opta ad laudem nominis mei habere omne deſiderium, omnemque amorem, quo umquam cor aliquod erga me flagravit, & ita ad me accede; nam ego amorem illum in te attendam atque ſuſcipiam, non ſicut in te eſt, ſed ſicut velles eum in te eſſe. (Bloſius in monil. Spir. c. 6.)

XIV. *Effuſionis poſt communionem vitandæ ſtudium*; ita Thomas Kemp. indicavit, dum dixit: Oportet, ut non ſolum te præpares ad devotionem ante Communionem, ſed ut etiam te ſolicite conſerves in ea poſt Sacramenti perceptionem. Nam bona poſtmodum cuſtodia iterum eſt præparatio ad majorem gratiam conſequendam. Hinc virginem non vulgari ſanctitate præditam dicere ſolicitam accepimus: Quo die communico, omni cuſtodia ſervo cor meum, Chriſtum quaſi ibi quieſcentem cogitans, omnes exterioris modeſtiæ, qua in verbis, qua in viſu, qua in inceſſu numeros obeo, ut, qui digito ori ſilentium innuit, ne unde dormiens quiſpiam obturbetur. (Lib. 4. c. ... ; Rodr. p. 2. tr. 7. c. 6.)

XV. *Mortificatio & caſtigatio carnis*; id quod Salvator forte indicare voluit, dum aſino (per quem multi Sancti corpus ſuum intellexerunt,) inſidens, in Jeroſolymitanam civitatem (per quam anima Deum videndi, & fruendi cupida intelligi poteſt) introductus eſt. Pulchre etiam id ipſum docuit Hugo de S. Victore, dum tria eſſe Sacrificiorum genera dicit: unum Dominici corporis: alterum contriti cordis: tertium mortificatæ carnis; atque adeo oportere præcedere ſarificium humilitatis in mente, afflictionis in carne, ut habeatur, devotio in Dominici corporis conſecratione.

§. XI. ASCETICA.

I. IN primis noſſe debet Aſceta, *qui ſit primarius finis Euchariſtiæ inſtitutæ*, quem quidem breviter indicavit Sanctus Bernardinus, dum dixit: Ad hoc Sacramentum iſtud conficitur, ut ex frequentatione ipſius intuentes quotidie Chriſti ſanguinem effuſum, ſic de Chriſto paſſo noſtra memoria repleatur, quod noſtro ſemper fixus ſit in corde, qui ſemel pro nobis fixus fuit in cruce. Hinc quoties hujus Hoſtiæ commemoratio celebratur, opus noſtræ Redemptionis exercetur. Et confirmans idipſum Francus Abbas: Quem ſuavis guſtus, inquit, vini hujus demulcet, preſſuram torcularis non recuſet, ideo & aqua myſterio noſtro miſcetur, & ſic Sacrificium acceptabile Deo offertur; quia tunc gratam Deo paſſionis Chriſti Hoſtiam immolamus, quando & ipſi paſſionibus ejus ſimul patiendo communicamus. (S. Bern. to. 2. ſ. 54. a. 2. c. 2.; Francus Abbas l. 10. de gra. tia Dei.)

II. Noſſe debet, *cur Euchariſtia ſub ſpecie panis & vini ſit inſtituta*; cujus rationem in primis aſſignat S. Th. ſic loquens: Panem, tamquam (S. Th. apud Manſi diſc. 4. in 4.)

quam inter alios cibos materiam aptiſſimam elegit, tam ex parte illius, qui illum adminiſtrat, quam ex parte recipientis: eſt enim in primis panis aptior ex parte illum adminiſtrantis, quia majori cum facilitate in quovis loco & tempore reperitur, non vero item aliæ res comeſtibiles. Præterea panis hanc in ſe diſpoſitionem habet, quod longo tempore conſervari poſſit, eſt enim materia ejus purior & mundior, faciliuſque dividi, & ex uno loco in alterum transferri poteſt. Quantum vero ex parte recipientis, ad hoc Sacramentum panis quoque aptior magiſque idonea materia eſt præ cunctis aliis cibis, quia hæc accidentia Sacramentalia nullum adſciſcere poſſunt ſanitati nocumentum, prout alii cibi nonnumquam faciunt. Quod vero panem hunc triticeum eſſe voluerit, hujus aſſignat rationes; primo propter grani hujus præ cæteris naturalem nobilitatem; inter omnia enim grana triticum nobiliſſimum eſt, ac proinde juſtum erat, panis ille inde conficeretur, pro quo habendo æternum Patrem quotidie rogamus: Panem noſtrum ſuper ſubſtantialem da nobis. Aliam adhuc rationem aſſignat Hugo Victorinus, dum ait: Voluit Sapientia Dei, quæ ſe per viſibilia manifeſtat, oſtendere, quod ipſa animarum refectio eſt, & cibus; & propterea carnem aſſumptam in edulium propoſuit, ut per cibum carnis ad guſtum invitaret divinitatis. Didacus Stella tertiam affert rationem dicens: Non ſolum ejus altitudo ſapientiæ oſtenſa eſt per hoc, quod cum homine manſit, ſed etiam per modum, quo id facere excogitavit; nam eo modo, quo mors in mundum intravit, voluit, ut eodem intraret vita; per eſum ligni vetiti intravit mors, per eſum etiam intravit vita. Quartam addit S. Bonaventura, dum ait: Quoniam nihil magis idoneum eſt ad refectionem, quam cibus panis, & potus vini; nihil eſt etiam magis idoneum ad ſignificationem unitatis Corporis Chriſti, veri & myſtici, quam panis factus de mundiſſimis granis, & vinum expreſſum de puriſſimis acinis in vinum collectis; ideo ſub his ſpeciebus magis quam ſub aliis debuit hoc Sacramentum exhiberi. Quintam denique S. Baſilius aſſignat, dicens: Chriſtus in panis & vini ſpeciebus ſumi ſe voluit, ut horrorem adimeret, qui eſſet futurus, ſi præcepiſſet nobis, ut ſumeremus carnem ejus & ſanguinem in propria ſpecie; ad hæc externæ nationes nos reprehendiſſent, veluti carnivoros, quod ferarum inſtar ſanguinem biberemus, & crudam carnem voraremus.

Hugo Victor. p. 1. lat. 2. d. erudit. Theo. ſacr. fidei c. 8.

Didacus Stella in c. 22. Luc.

S. Bonav. t. 5. par. 6. Breviloq. c. 9.

S. Baſil. in Eccl. m. Ss. 40. Ma.

III. Noſſe debet *differentiam inter comeſtionem cibi naturalis & Euchariſtici*, quam S. Bonaventura his verbis aſſignavit: Hæc eſt differentia inter comeſtionem corporalem, & ſpiritualem, quia ibi cibus comeſtus tranſit in ſubſtantiam, & nutrimentum comedentis; hic vero comedens incorporatur Chriſto, & tranſit in amorem & unitatem Corporis Chriſti.

S. Bonav. tom. 7. de præpar. ad Miſſ. c. 7.

IV. Noſſe debet, *quod, quando S. Thomas dixit in hymno Lauda Sion &c. Sumit unus, ſumunt mille, quantum iſti, tantum ille: hoc tantum intelligendum ſit de ſubſtantia Corporis Chriſti, non autem de gratiæ collatione*: Nam ſicut Manna quoad quantitatem omnibus quidem æquale, quantum ad ſapores (ſiquidem probabilis eſt opinio) quod ſapores hos illi ſpecialiter participarint, qui in gratia & amicitia Dei conſtituti erant. Unde de Manna dicitur: *Subſtantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat*) eodem modo, tametſi omnes Euchariſtiam accipientes, idem Chriſti Corpus ſumant, attamen fructus, qui exinde percipitur, major vel minor erit, juxta minores vel majores recipientium diſpoſitiones.

Manſi diſc. 6. n. 2.

Sap. 15. 11.

V. Noſſe debet *finem, ob quem inſtitutum eſt*, qui quidem triplex eſt potiſſimum ab Eccleſia his verbis indicatur: O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Primus ergo finis eſt, ut memoriale paſſionis, & infiniti amoris per paſſionem oſtenſi; quam ob cauſam per modum Sacrificii inſtituit, & ipſi Eccleſiæ inſpiravit, ut in eo offerendo tales potiſſimum cæremonias eligeret, quæ ad cruentum ſacrificium in Cruce oblatum vel maxime eſſent accommodatæ. Hinc ſicut olim Thales Mandryto Prienenſi, quem nova quædam de cælo & ſideribus docuerat, pecuniam, quantam vellet, offerenti reſpondit, ſe non aliud petere præmium, quam ut Thaleſem non celet authorem, cum horum inciderit mentio; ita Chriſtus pro hoc beneficio non aliam magis exigit gratiarum actionem, quam ut, quotieſcumque hoc fecerimus, faciamus in ejus commemorationem. Secundus eſt, ut eſſet fons gratiæ & conſolationis, ad quem in omnibus noſtris neceſſitatibus recurreremus; hinc per modum convivii inſtituit, cujus principale officium eſt nutrire, augere & delectare. Tertius eſt, ut ſit pignus futuræ gloriæ: hinc Deitatem ſuam etiam & ſubſiſtentiam Corpori ſuo unitam dare voluit, ut, quo præſtantius foret pignus, tanto firmiorem ſpem conciperemus promiſſæ gloriæ offerendæ.

Drexel. in Roſis p. 2. c. 7. §. 5.

VI. Noſſe debet, *in quo conſiſtit verus & ſolidus cultus Euchariſtiæ, quem Chriſtus a nobis in grati animi ſignum requirit*, nimirum in ſequentibus tribus officiis. 1. *In crebra viſitatione:* ut ſcilicet, ſicut ipſe per viſcera miſericordiæ ſuæ viſitavit nos oriens ex alto, faſſuſque eſt delicias ſuas eſſe cum filiis hominum; ita nos quoque viciſſim ipſum frequenter in hoc SS. Sacramento latentem viſitaremus, noſtraſque cum ipſo delicias eſſe oſtenderemus. 2. *In digna ſumptione:* hanc quippe potiſſimum intendit, dum SS. Corpus & Sanguinem obtulit nobis, ut non moreremur, ſed viveremus in æternum, cæleſti hoc epulo recreati. 3. *In zeloſa invitatione & diſtributione hujus Sacramenti*: ut ſcilicet baccellam noſtram non comederemus ſoli, ſed potius clamaremus ad proximos noſtros: Venite, & emite abſque argento, & abſque ulla commutatione, vinum & lac. Comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra.

VII. Noſſe debet, *quæ ad dignam ſumptionem hujus SS. Sacramenti pertineant*, ſcilicet probatio ſui (juxta illud Sancti Pauli: Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat.) Hæc autem probatio in quatuor potiſſimum ca-

1. Cor. 11.

capitibus conſiſtit, teſte Caniſio, 1. *In fide viva*, qua firmiter & ſimpliciter credatur, quidquid Deus de hoc myſterio auguſtiſſimo per Eccleſiam revelavit. *Cap. 4. de Euchariſt. §. 10.* 2. *In ſeria pœnitentia* per peccatorum confeſſionem coram Sacerdote factam; nam, ut recte S. Auguſtinus advertit, in Chriſti corpore vita noſtra conſiſtit; mutet ergo vitam, qui vult accipere vitam. 3. *In mentis attentione*: ut ſcilicet animus præſens accedat, & per meditationes & precationes pias ad hoc tantum Sacramentum ſerio ſe convertat; nam, ut S. Chriſoſt. monet, adſtat menſa regia, adſtant Angeli menſæ hujus miniſtri, & tu oſcitabundus adſtas? 4. In decenti habitu & compoſitione, ut ſcilicet, nemo niſi caſtus, jejunus, modeſtus, ſupplex, minimeque ſordidus accedat. Si enim Pericles interrogatus, cur longe cultior, quam alias ſoleret ad nuptias accedere? reſpondit: in gratiam ſponſi ut pulcher ad pulchrum veniam; quanto magis in gratiam tanti Hoſpitis ſimilis præparatio adhibenda eſt ab eo, qui ad ejus convivium accedit?

VIII. Noſſe debet, *quæ ad communionem ſpiritualem digne & fructuoſe peragendam requirantur*, nimirum 1. Ut ſciatur, quid ſit; nempe incenſum quoddam deſiderium ſacramentaliter communicandi; hoc modo enim impletur, quod Deus per Davidem dixit: Dilata os tuum, & implebo illud. *Pſ. 18.* 2. Ut ſciatur, quod, qui panem hunc fide viva per dilectionem operante comedunt, fructum ejus & utilitatem conſequantur; uti Concilium Tridentinum dixit. Certe non defuerunt, qui *Seſſ. 13. c. 8.* expertos ſe faſſi ſunt, non minorem fructum ex hac, quam reali communione, ſe percepiſſe. 3. Ut privilegia hujus communionis bene intelligantur, quod ſcilicet oculos aliorum fugiat, atque adeo vanæ gloriæ non ſit expoſita, quodque ſingulis diebus, imo ſæpius eodem die iterari queat.

IX. Noſſe debet *cauſas, ob quas ex frequentiori communione minus proficitur*, ut prudenter occurrere poſſit. Sunt autem quatuor potiſſimum ejuſmodi cauſæ. *Faber in fer. 2. Paſch. 10 2.* 1. *defectus intentionis*; quia ſcilicet tantum ex conſuetudine peragitur hæc communio, aut certe ex timore. 2. *defectus legitimæ diſpoſitionis*: quia ſcilicet vel conſcientia non eſt ſufficienter purgata a peccatis, vel certe terrenis cupiditatibus eſt infecta. 3. *Defectus devotionis in ipſa ſumptione*: eo quod ad hanc menſam non aliter fere, quam ad corporalem cœnam, accedatur. Qui cibum non præmanſum deglutit, parum aut nihil guſtus percipit: pari modo neque Euchariſtiæ fructum dulcedinemque percipiet, qui non attenta conſideratione ſummi doni ac beneficii ſe ad devotionem excitare ſtudet. 4. Eſt *defectus collectionis* poſt communionem; quid enim prodeſt, potionem medicam ſumpſiſſe, ſi cauſa morborum non tollatur? quid prodeſt hypocauſtum vel balneum calefieri, ſi mox apertis undique januis calor inde exulet? quid juvat unguentum pretioſum infundere in vas fractum, unde ſtatim iterum profluat? Talibus ergo ſequentes veritates ponderandas Cornelius a Lapide offert. 1. Infirmus, Domine, *In Zach. 6. 9.* qui tecum non exhilaratur, valde prope eſt, ut cadat. 2. Anima, quæ tecum non exultat, unde poterit exultare; 3. Qui tecum, Domine, non eſt contentus, quomodo non crepat? 4. Qui, dum te Hoſpitem habet, properat, ut domo exeas, facile oſtendit, ſe cor habere alibi obſtrictum. 5. Cui tecum manere tædium eſt, neſcit, quod tu ſis Deus, & totum bonum ejus. 6. Qui tecum non manet libenter, oſtendit, ſe phreneſi laborare, cum hujus rei cauſa natus ſit.

X. Noſſe debet *tentationes & dubia circa communionem occurrere ſolita*, quæ ad tres ſpecies revocari poſſunt. 1. *Eſt circa fidei difficultatem*, ob quam pluribus contigit, quod Ariſtoteli, qui, quia Euripi fluxum comprehendere voluit, voluit, nec valuit, ſeipſum *Vit. l. 4. c. 28.* in illum præcipitavit. Contra hanc tentationem optimum remedium piam & diligentem ipſius myſterii frequentationem Sanctus Franciſcus Xaverius cenſuit. Id quod etiam Thomas Kempenſ. indicavit, dum dixit: Fides a *Imit. l. 4. c. 18.* te exigitur, & ſincera vita, non altitudo intellectus, neque profunditas myſteriorum Dei; Perge ergo cum ſimplici & indubitata fide, ac reverentia ad Sacramentum accedere, & quidquid intelligere non vales, Deo omnipotenti ſecure committe. 2. *Eſt circa frequentiam communionis*, quam aliqui frequenter peragere horrent ob indignitatem; alii nimis raro concedi queruntur ob deſiderium. Qua quidem in re optimum erit conſilium, quod Sanctus Ignatius Sancto Franciſco Borgiæ de hac re eum conſulenti dedit, nimirum non eſſe una amuſſim omnia ingenia metienda: aliis rarius, aliis frequentius ad divinam menſam accedere, utile videri. Suadere itaque & hortari, prudentem aliquem, piumque virum e multis eligeret, cujus potiſſimum conſilio in ſtudio pietatis uteretur. 3. *Eſt circa diſpoſitionem debitam afferendam*, maxime a conjugatis; qua in re *Introd. p. 2. c. 20.* bene notandum eſt conſilium Sancti Franciſci Saleſii his verbis declaratum: Si ſatis prudens ſis, tibi nec mater, nec uxor, nec maritus, nec pater impedimento erunt, quo minus ſæpe ſacram Communionem obeas; cum enim ipſa Communionis die, officii tui partes pro ſtatu tuo convenienter expleas, & erga illos tum benignior, tum affabilior ſis, nullumque genus obſequii illis deneges, veriſimile certe non eſt, illos hoc in exercitio ullatenus te impedire velle, dum nullum ipſis ex hoc ſecuturum ſit incommodum, niſi forſan admodum impertinentes, moroſi, & rationi diſſentanei forent. Hoc in caſu ſi Director tuus ita faciendum ſuaſerit, illorum voluntati forſan condeſcendendum erit. Pro conjugatis hic aliquid addam oportet. In veteri lege vetuerat Deus, ne creditores diebus feſtis debitum a debitoribus ſuis expoſcerent; at non damnabat, ſi debitores iis diebus ea, quæ debebant, exigentibus ſolverent. Indecens eſt, quamquam non magnum peccatum, matrimoniale debitum ea die exigere, qua ſacram quis adiit Communionem; at indecens non eſt, immo meritorium, ipſum reddere. Non ergo ob debiti ipſius redditionem Communione quis privandus eſt, ſi alioquin devotio ad ipſam adeundam feratur. Certe in primitiva Eccleſia Chri-

ſtiani

Digitized by Google

ſtiani quotidie communicabant, eſto eſſent conjugati, & prolibus operam darent.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

De Euchariſtia ſecundum ſe.

I. EXponi poſſunt tres cauſæ principales, ob quas Chriſtus inſtituit hoc Sacramentum. Videlicet 1. ad gloriam majorem Patris cæleſtis, cui gratius eſt hoc ſacrificium, quam infinita alia, unde etiam magis honoratur per unicum ſacrificium, quam per omnes poſſibiles actus creaturarum. 2. Ad majorem gloriam ſuam, quæ mire augetur per tot templa ei ædificata, per tot proceſſiones inſtitutas, & per tot Communiones cum ſumma religione & fervore a plurimis peractas. 3. Ad majorem gloriam noſtram, quæ obtinetur tum per unionem Chriſti cum anima noſtra, tum per copioſiſſimam gratiam, quæ in hoc Sacramento non tantum ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato, confertur, & eſt ſemen gloriæ olim ſecuturæ ex honore, qui ex hoc inæſtimabili beneficio nobis ſolis exhibito oritur, utpote ratione cujus merito nobis applicatur illud Deuteronomii: Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi. Excitandi proinde Auditores, ut hoc triplici funiculo obſtricti ſatisfacere ſtudeant obligationi ſuæ, & ad prædictum finem triplicem frequenter debita cum diſpoſitione hoc SS. Sacramentum ſumere ſuadeant. Quod ſi magis placet, poſſunt aliæ tres cauſæ inſtitutionis afferri, nempe illæ, quas Eccleſia indicat, dum in feſto Corporis Chriſti canit: O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Aut afferri poſſunt tres rationes a S. Thoma datæ, ſcilicet ut eſſet memoria paſſionis, ſacrificium novi teſtamenti, & cibus hominum. Quas cauſas videre eſt fuſius explicatas a P. Mathia Fabro in fer. 5. Cœnæ Domin. conc. 2.

II. Explicari poteſt, cur Chriſtus hoc Sacramentum ſub duplici ſpecie, cur ſub ſpeciebus panis & vini, & cur tandem ſub ſpeciebus viſibilibus inſtituerit, quæ cauſæ iterum fuſius explicatæ videri poſſunt apud Fab. l. c. conc. 3.

III. Oſtendi poteſt, quomodo memoriam fecerit mirabilium ſuorum in hoc Sacramento; dum ſcilicet in eo exhibuit compendium omnium ſuorum potiorum attributorum, nempe potentiæ, ſapientiæ, bonitatis &c. de quibus videri poteſt Faber l. c. conc. 5.

IV. Comparari poteſt Euchariſtia cum Manna Iſraelitis olim data ob quatuor cauſas. 1. Ob convenientiam in ſubſtantia. 2. Ob ſimiles effectus. 3. Ob ſimilitudinem ſuſcipientium. 4. Ob miniſtrorum convenientiam; de quibus Faber in Dom. 4. quadr. conc. 6. & Beyrlinck in feſto Corporis Chriſti tom. 3. ubi fuſe differentias Mannæ & Euchariſtiæ explicat.

V. Comparari poteſt Euchariſtia arbori vitæ ob tres cauſas. 1. Ob loci paritatem, quia ſicut illa in medio Paradiſi, ita hæc in medio Eccleſiæ, quæ rectius Paradiſus ſeu habitatio juſtorum vocari poteſt, poſita eſt. 2. Ob ſimilitudinem qualitatum, quia utrumque erat pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave. 3. Ob finis æqualitatem; quia utraque ordinata fuit ad humidum radicale reſtaurandum, vitamque conſervandam. Excitandi proinde Auditores, ut ſæpe ad hanc arborem accedant, & de fructibus ejus guſtent; e contrario vero a fructibus vetitis peccati ſtudioſe abſtineant, ut in Paradiſo hoc permanere, & de fructibus hujus ſuaviſſimæ arboris diutius frui poſſint.

VI. Comparari poteſt Euchariſtia carboni *Iſaiæ c. 6.*
ignito, quem Seraphim forcipe ad Iſaiam at- *v. 1.*
tulit. Circa quem tria ſpectari poſſunt Euchariſtiæ perbene convenientia. 1. Ipſe carbo ignitus, qui ſicut ex duabus rebus, carbone ſcilicet & igne compoſitus erat; ita recte Chriſtum ex divina & humana natura compoſitum ſignificat. 2. Seraphim, qui apportabat, per quem recte amor divinus, qui Chriſtum impulit, ad hoc Sacramentum inſtituendum, intelligitur. 3. Forceps, quocum apprehendit, per quem ſignificari poteſt reverentia & diſpoſitio, qua Chriſtum in Euchariſtia latentem ſuſcipere convenit. Addi forte etiam poſſet. 4. Effectus, qui ex carbone illo ori impoſito ſecutus eſt, quemque Seraphim his verbis indicavit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Videri hæc poſſunt fuſius a P. Drexelio in Roſis p. 2. c. 7. §. 3. & 4. explicata.

De Euchariſtiæ fructibus.

VII. Comparari poteſt Euchariſtia Cœnæ ma- *Luc. c. 14.*
gnæ, de qua Chriſtus apud S. Lucam parabolam propoſuit, probarique, quod magna ſit. 1. Propter Regis inſtituentis excellentiam & dignitatem. 2. Propter invitatorum hoſpitum multitudinem, comparatione a convivio Regis *Eſther c. 1.*
Aſſueri deſumpta. 3. Propter epularum præſtantiam. 4. Propter effectuum præſtantiam. Excitandi proinde Auditores, ut ipſi quoque magno cum deſiderio, præparatione, devotione & gratiarum actione accedant, de quibus fuſius Faber in Dominica 2. poſt Pentecoſte conc. 1.

VIII. Comparari poteſt Euchariſtia cum celebri illo convivio a quodam viro primario quondam Norimbergæ conſtituto, quod tribus menſis ſibi mutuo impoſitis conſtabat. Prima non niſi cibis oculos paſcentibus repleta erat; ubi miracula in Euchariſtia contenta explicari poſſunt. Secunda cibis ſolidis referta fuerat; ubi oſtendi poteſt, quomodo Euchariſtia per modum cibi ſatiet, nutriat, pingueſaciat, & roboret animam. Tertia non niſi bellariis exquiſitiſſimis conſtabat; ubi dulcedo & ſuavitas Euchariſtiæ explicari poteſt. Excitandi proinde Auditores, ut triplici huic menſæ triplicem diſpoſitionem correſpondentem afferant, & pro prima quidem magnam fidem, & præparationem ante ſumptionem; pro ſecunda magnam devotionem in ipſa ſumptione; pro tertia magnam gratiarum actionem, & gaudium ſpirituale poſt ſumptionem. Quem in finem ſervire poteſt concio ſeu thema 1. apud Beyrl. in feſto Corp. Chriſti. Item conc. 5. in feſto S. Thom. apud Fab. in auctario p. 2. f. 15.

IX. Ex-

Digitized by Google

IX. Explicari poſſunt fructus Euchariſtiæ per comparationem Euchariſtiæ cum cithara (nam Euchariſtia per anagramma *Cithara Jeſu* dici poteſt), oſtendendo in prima parte, quod Euchariſtia perinde ut cithara conſtet duabus partibus *quantitate* loco ligneæ cavitatis, & tum virtutum præſtantiſſimarum (puta humilitatis, obedientiæ, charitatis, patientiæ, religionis) quæ inferiorum chordarum vicem ſubeunt; tum attributorum divinorum (puta ſapientiæ, potentiæ, bonitatis, immenſitatis, providentiæ) quæ ſuperiores chordas repræſentant, elucentium *qualitate*. In ſecunda explicari poſſunt effectus citharæ hujus, quod ſcilicet multo efficacius & verius, quam cithara Orphei aut Amphionis, aut Davidis pellat triſtitiam, attrahat feras (peccatores) fuget ſpiritus malos, (dæmones) adducat ſaxa, (homines juſtos) polita ad ædificium terreſtris & cæleſtis Jeruſalem (Eccleſiæ) perficiendum, maxime in agone: reducat animas purgatorii ab inferis; & ante omnia ad Deum in ſono citharæ laudandum conducat. In tertia parte oſtendi poteſt, quomodo pulſanda ſit, ſcilicet quinque digitis ſeu affectibus, innocentiæ ſeu charitatis per confeſſionem procuratæ, fidei, ſpei, humilitatis, gratitudinis. Servire ad hunc finem poteſt concio Fabri priori numero indicata.

X. Poteſt Euchariſtia comparari arcæ teſtamenti. 1. Propter ſimilitudinem qualitatis; ſicut enim illa foris vilis, & pellibus tantum tecta, intus autem plena auro erat; ita Euchariſtia quoad ea, quæ videntur, non niſi viles ſpecies panis repræſentat; intus vero tota aurea eſt, quia ex ſumma charitate a Chriſto inſtituta. 2. Propter res contentas; nam ſicut arca continebat tabulas Moyſis, Manna, & virgam Aaron, quæ erant figura tantum; ita Euchariſtia continet ipſum Legiſlatorem, & eum, qui per Manna & virgam Aaronicam præfiguratus erat. 3. Propter effectus ſimiles; ſicut enim arca ſpecialiter conduxit ad omnia a Deo impetranda, quia Deus ſe ibi maxime propitium fore promiſit, in dubiis rebus conſilium dedit, & occulta manifeſtavit: hoſtes fugavit: domui Obededon copioſam benedictionem attulit: & irreverenter eam tangentibus, aut indigne poſſidentibus exitio fuit; ita hæc omnia S. Euchariſtia modo longe perfectiori præſtat, uti ex affectibus ſupra recenſitis patet. Excitandi proinde erunt Auditores, ut ad exemplum Davidis cum magna reverentia, lætitia, & jubilo eam in domum corporis ſui introducant; neque dicteria & irriſiones Micholis, id eſt, hominum obloquentium, curent.

Luc. c. 6. v. 19. XI. Ex occaſione thematis: *Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes*: poteſt Chriſtus in Euchariſtia exiſtens Medico comparari, & oſtendi, quam perfecte contineat omnes dotes in Medico requiſitas. 1. *Peritiam*: quia novit omnia genera morborum, & remedia; hinc ſolus genus humanum curare potuit. 2. *Felicitatem*: nam ſanabat omnes, cæcos (id eſt, errantes in fide) claudos (id eſt, acedioſos) hydropicos (id eſt, ambitioſos, & a ſuperbia inflatos) paralyticos (id eſt, deſperantes) leproſos (id eſt, luxurioſos) phreneticos (id eſt, iracundos) ictericos (id eſt, invidioſos &c.) 3. *Charitatem*, qua vult curare, & prompte operam ſuam offert: veniam & curabo eum. 4. *Liberalitas*, qua ſine pretio curat infirmos, quinimo ipſemet illis varia dona & gratias offert. Excitandi proinde Auditores, ut & illi Medicum hunc ad ſe vocent, reverenter excipiant, confidenter morbos ſuos & miſerias aperiant, & conſilia ipſius diligenter arripiant, & exequantur. Servire poteſt ad hunc finem Faber in feſto S. Barth. conc. 5.

XII. Poteſt oſtendi utilitas, quam morientes percipiunt a S. Euchariſtia in articulo mortis ſumpta, & ea probari ex rebus viatori neceſſariis. 1. Teſtimonium vitæ honeſtæ. 2. Viæ dux & judex. 3. Gladius ad defenſionem, vel certe ſalvaguardia. 4. Viaticum ad vires reparandas. Probetur, hæc omnia Chriſtum in Euchariſtia abunde præſtare, atque adeo Communionem in eo articulo a nemine negligendam eſſe. Videri poſſunt hæc quatuor puncta fuſius explicata apud Fabrum in Dom. 20. poſt Pent. conc. 3.

De diſpoſitione ad Euchariſtiam recipiendam.

XIII. Poteſt dici optimum eſſe modum fructuoſe communicandi, ſi obſerventur in morali ſenſu illa capita, quæ populus a Chriſto in deſerto paſtus docuit. Et 1. quidem ſi magnam famem, ideſt deſiderium, panis hujus Angelici ſentiamus. 2. Super triduum ſequamur Chriſtum: poteſt autem per hoc triduum intelligi vel triplex via, per quam tenditur ad perfectionem, ſcilicet purgativa, illuminativa, unitiva, vel tres partes Pœnitentiæ, attritio, confeſſio, & ſatisfactio: vel tres virtutes Theologicæ, fides, ſpes, charitas. 3. Si diſcumbamus, ideſt omnes curas & cogitationes impertinentes deponamus, & nos per noſtri ipſorum feriam vilipenſionem humiliemus. 4. Gratias ferventer agamus tanto Benefactori. 5. Fragmenta & reliquias colligamus, ne pereant, ideſt propoſita, illuſtrationes & affectus pios, quæ ſub communione accepimus aut concepimus, ſæpius per diem revolvamus, & exequi deinceps ſtudeamus; ſic enim implebitur id, quod David dixit: Reliquiæ cogitationum diem feſtum agent tibi.

XIV. Eadem præparatio explicari poteſt per actiones a turba, quæ die Palmarum Chriſtum in urbem Jeroſolymitanam introduxit, obſervatas. Et 1. quidem veſtes (id eſt, peccata, inordinatas paſſiones, cogitationes ſæculares &c.) exuamus. 2. Obviam eamus per ardens deſiderium, excitatum per conſiderationem noſtræ neceſſitatis ex una, ex altera vero parte potentiæ, quam habet Chriſtus ad dictam neceſſitatem ſublevandam. 3. Cædamus ramos de arboribus, & ſternamus viam, id eſt; reverentiam tam externam modeſte compoſiti corporis, quam internam mentis in piis precibus & affectibus occupatæ, exhibeamus. 4. Accinamus Chriſto laudes per debitam gratiarum actionem pro tanto beneficio perſolutam; invitemus

mus omnes vires, ut debitum ei ſervitium præſtent. Excitandi proin AA. ad hæc officia ita exhibenda, ut tamen ſimul caveant, ne, quemadmodum Iſraelitæ fecerunt, ſtatim illum iterum dimittamus, aut omnino iterum crucifigamus & occidamus. Videatur Faber in Dom. Palm. conc. 4.

XV. Poteſt hæc diſpoſitio explicari per quinque digitos a S. Th. lateri Chriſti impoſitos; nimirum. 1. Per intenſam fidem. 2. Per affectum pudoris ac timoris ob præterita delicta. 3. Per profundam reverentiam & humilitatem. 4. Per gaudium ſpirituale. 5. Per affectum amoris intenſi. De quibus fuſius diſcurrit Faber in auctario & Feſto S. Thomæ them. 5.

Luc. 14. v. 21. XVI. Occaſione illorum verborum: *Exi cito in plateas civitatis, & voca pauperes &c.* oſtendi poteſt, quomodo conſtituti eſſe debeant, qui digne ad SS. Euchariſtiam accedere volunt, nimirum. 1. *Pauperes*, (id eſt, ab omni affectu erga res creatas liberi) & *famelici*, id eſt, magno deſiderio hujus cibi accenſi. 2. *Debiles*, id eſt, nobis eſſe diffidentes, confidentes vero in Chriſti bonitate & charitate. 3. *Cæci*, tum per captivitatem intellectus in obſequium fidei; tum per cuſtodiam ſenſuum, ne inordinatum quid, aut indignum tali hoſpite admittant. 4. *Claudi* per reverentiam & humilitatem; uti fuſius explicat Faber in auctario Dom. 2. poſt Pent. Them. 2.

De frequentia Communionis.

XVII. Poteſt oſtendi diverſitas, quæ in Eccleſia floruit, quoad frequentiam Communionis, per ſtatuam olim a Nabuchodonoſore viſam. Nam 1. in primitiva Eccleſia erat caput aureum, dum Chriſtiani quotidie communicabant. 2. Argentea erat tempore S. Baſilii, S. Hieronymi, & S. Auguſtini, ubi non quotidie quidem, ſed frequentiſſime tamen Communionem ſumebant. 3. Ærea tempore S. Chryſoſtomi, ubi rarius communicabatur. 4. Ferrea poſterioribus ſæculis, ubi vix quiſquam ſumebat Euchariſtiam, aut certe non niſi poſt longum tempus. 5. Partim ferrea, partim lutea noſtro ævo, dum ſcilicet aliqui ſemel in anno tantum, aliqui aliquoties in anno communicant. Subinde proponi poſſunt aliquot prudentes & ſalubres regulæ, juxta quas ſe quivis Chriſtianus quoad hanc materiam dirigere queat; quæque videri poſſunt partim apud Fabr. in feſto S. Thomæ conc. 5. n. 4. l. tract. 4. c. 6. §. 4.

Luc. 14. v. 18. XVIII. Occaſione illius thematis: *Et cœperunt ſe omnes excuſare*: poſſunt tria potiſſima impedimenta, a quibus non pauci a frequentiori Communione abſterrentur, proponi, & removeri; quorum primum indicatur per verba illa: *villam emi*: & ſignificat varia negotia & occupationes, quas aliqui pro excuſatione prætendunt. Secundum per verba: *quinque juga boum emi*; inducatur, & grave jugum inimicitiarum, contentionum, conſuetudinum malarum, reſtitutionum debitarum ſignificat, quo aliqui oppreſſos ſe, & a communione impeditos fatentur. Tertium per verba: *uxorem duxi*: indicatur, & conjugalem amorem ac debitum, quod non pauci pro excuſatione afferunt, ſignificat. Oſtendatur proinde, quam inanes & frivolæ ſint hæ excuſationes, & probetur, potius inde occaſionem & cauſam ſumendam frequentis Communionis; quem in finem conc. 5. n. 3. in Dom. 2. poſt Pent. in opere tripart. Fabri ſervire poterit.

XIX. Ex occaſione Evangelii, in quo mulier, quæ fimbriam Chriſti tetigit, ſanata fuiſſe commemoratur, explicentur cauſæ potiores, ob quas ex frequentiori licet Communione optatum fructum non referimus. 1. Videlicet, quia non credunt a Chriſto ſanari ſe poſſe, adeoque deſiderium ardens illum tangendi & ſumendi non concipiunt. Exitentur ergo hi ad majorem fidem & deſiderium, demonſtrata virtute Euchariſtiæ ad graviſſimos etiam peccatores convertendos, idque probetur, tum ex potentia & charitate Chriſti, tum ex ipſa experientia aliquot exemplis comprobata. 2. Quia non *reverenter* tangunt, ut mulier illa, quæ fimbriam tantum attigit, non auſa ipſum Dominicum corpus palpare. Excitentur proinde & hi ad ſimilem deinceps reverentiam exhibendam, tum dignitate illius, qui tangitur & ſumitur, demonſtrata; tum variis eum in finem exemplis tam brutorum, quam hominum, allatis. 3. Quod non *tangant*, id eſt, non cooperentur Chriſto, vitando occaſiones, adhibendo media ad peccata vitanda, habituſque malos extirpandos. Excitentur proinde ad hanc cooperationem, tum ipſa rei æquitate oſtenſa; tum exemplis ægrorum corporalis infirmitatis laborantium allatis. Servire ad hanc concionem non parum poterit concio 2. Fabri in Fer. 2. Paſchæ. Item Lud. de Ponte in t. 1. de perf. tract. 4. c. 8. §. 1. Rodriq. p. 2. tr. 8. cap. 13.

XX. Eadem materia per parabolam ſeminis varium fructum afferentis explicari poteſt, dicique, 1. quod ſemen hoc, id eſt Chriſtus, interdum conjiciatur ſecus viam, apud illos ſcilicet, qui omnino indigne communicant, utpote in mortali peccato conſtituti. 2. Interdum cadat in petroſam terram, apud eos ſcilicet, qui per malos habitus, & politica ac ſæcularia mundi principia ſunt indurati. Quandoque cadat in ſpinas, apud eos, qui bonæ quidem voluntatis, ſed variis curis & negotiis ſæcularibus, puta rei familiaris, officiorum, liberorum educandorum &c. ſunt implicati. 4. Tandem in terram bonam cadit, apud eos ſcilicet, qui debitam diſpoſitionem afferunt, &, prout major vel minor eſt hæc diſpoſitio, trigeſimum, ſexageſimum, aut centeſimum fructum referunt. Oſtendatur ergo, quam male agant, quantumque damnum patiantur priores, dum tam nobile ſemen ſine fructu quaſi perire ſinunt, & excitentur omnes ad terram optimam, id eſt, mentem optime diſpoſitam deinceps offerendam. Videri poteſt Bromiardus in Summa V. Euchariſtia c. 6. n. 20. *Matt. 13. v. 8.*

De cultu publico ſeu proceſſione ad honorem SS. Euchariſtiæ inſtituta.

XXI. Explicari poſſunt cauſæ, cur ſimiles proceſſiones inſtitutæ ſint, nimirum. 1. Ad publicam fidei conteſtationem. 2. Ad debitum ho-

honorem Chriſto exhibendum. 3. Ad gratum animum pro tam ineffabili & plane divino dono demonſtrandum. 4. Ad compenſandas injurias a Judæis olim, & hodie a malis Chriſtianis, toleratas. 5. ad oppida & urbes muniendas, uti S. Clara feliciter ſuo exemplo docuit, dum SS. Sacramento in manus accepto hoſtibus urbem obſidentibus ad portam ſe ferri curavit, & in fugam eos conjecit. Quæ omnia fuſius explicata videri poſſunt apud Fabrum conc. 7. in feſto SS. Trinitatis, & in auctario Dom. 2. poſt Pent. them. 3. & apud Rupertum Lomeſſe in conc. de feſto Corp. Chriſti.

XXII. Eadem materia percommode explicari poteſt per ſolemnem illam proceſſionem, qua David Arcam fœderis in civitatem ſuam introduxit. Et 1. quidem inſtitui poteſt comparatio inter Euchariſtiam & Arcam fœderis, & inde oſtendi, quanto major reverentia illi, quam huic debeatur; pro quo fine ſervire poſſunt ea, quæ ſupra n. 10. dicta ſunt. 2. Exemplo David oſtendi poteſt, quomodo deductio iſta fieri debeat, nimirum cum *gaudio*: cum quinque *choris*, id eſt, orationibus ferventibus: *congregatione populi univerſi*, id eſt, omnibus viribus tam interioribus, quam exterioribus: *immolationibus victimarum*, id eſt, ſui ipſius oblatione (id quod pulchre Thomas Kemp. l. 4. c. 8. de imit. oſtendit), *ſaltatione coram arca in Ephod lineo*, id eſt, deſiderio proficiendi in via virtutis & ſervitio Dei: *contemptus reſpectuum humanorum, & irriſionis a tepidis Chriſtianis factæ*. Ad quæ omnia melius explicanda videantur, quæ Rodriqu. p. 2. tr. 8. cap. 3. 4. 5. diſcurrit.

XXIII. Oſtendi poteſt, qui potiſſimum proceſſioni huic intereſſe debeant, videlicet. 1. *Cæci*, id eſt, Acatholici. 2. *Claudi*, id eſt, tepidi Chriſtiani, Chriſtum ore confitentes, opere vero negantes. 3. *Debiles*, id eſt, debitam reverentiam & devotionem non oſtendentes. 4. *Pauperes*, id eſt, omnes Chriſtiani variis miſeriis & operibus quoad animam preſſi. Quæ omnia fuſe & pulchre probata videri poſſunt apud Fabrum in auctario Domin. 2. poſt Pent. them. 4.

XXIV. Explicari poteſt tota proceſſio a Chriſtianis inſtitui ſolita, & oſtendi, quomodo omnes illæ cæremoniæ ſpiritualiter in communione, per quam Chriſtus in templum animæ introducitur, obſervare debeant. Et 1. quidem *Crux præferri*, id eſt, confeſſio inſtitui. 2. *Perticæ floribus ornatæ, & lumine accenſo inſtructæ portari*, id eſt, modeſtia & decentia exterior corporis præſeferri. 3. *Muſici congregari*, id eſt, laudes Chriſti per varias orationes decantari. 4. *Pueri, Angelorum in morem veſtiti, comitari*, id eſt, variæ virtutes, fidei, ſpei, & charitatis, humilitatis &c. exerceri. 5. *Hoſtia in argentea & deaurata theca portari*, id eſt, Chriſtus puta per innocentiam & per charitatem deaurata mente recipi. 6. *Sequi proceres & plebs*, id eſt, cæli cives ad communionem invitari. 7. *Ignes feſtivi per tormenta majora, minora, & minima ſeu ſclopeta excitari*, id eſt, charitas erga Deum, proximum, & ſeipſum oſtendi. 8. *Hymnus Ambroſianus decantari*, id eſt, debitæ pro tanto beneficio grates perſolvi; ad quem finem iterum Rodriq. l. c. cap. 7. & 8. videri poteſt.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

I. RUpertus Abbas quærens, cur Chriſtus de cibo Euchariſtico loquens, dixerit Jo. 6. *Hunc enim Pater ſignavit Deus*, ſic reſpondet: *Rupert. Abbas l. 6. in Joann. c. 8.* Idcirco non niſi operantibus dabit hunc cibum Filius hominis, quia Pater hunc ſignavit, hunc a communibus ſignis certo & proprio ſigno ſuo diſtinxit, ut, cum alios cibos omnes bonis & malis, operantibus & otioſis, communes fecerit; eadem largitate, qua ſolem iſtum viſibilem facit oriri ſuper bonos & malos, pluit ſuper juſtos & injuſtos, ſolum hunc panem, hunc cibum, de quo nunc loquor vobis, numquam dare velit, niſi dignis, id eſt, operantibus opus Dei. Ita ſignavit, ita clauſis omnibus cælorum portis, apud ſe continuit, ut non cum cibis communibus patiatur a canibus, vel a porcis inveniri.

II. Celebre eſt illud nulli non notiſſimum *Manſi diſc. 14. n. 12.* Aſſueri convivium, quod juxta unanimem ſacrorum interpretum conſenſum, proprium Epuli Euchariſtici eſt ſymbolum; Quod vero in eo ad noſtrum præcipue propoſitum ſervit, loci eſt circumſtantia. Etenim Suſan civitas, in qua prædictum apparatum fuit convivium, omnium in Perſia & Babylonia urbium nobiliſſima erat, verſus flumen Coaſpe in ſitu delicioſo & amœno collocata, denominationem ſuam trahens a liliis, quibus abundabat. In lingua namque Perſica & Hebræa Suſan, Lilium ſonat. Ac proinde ecce urbis accomodatiſſimam analogiam: Candidus namque & immaculatus Agnus Sacramenti paſcitur inter lilia, & paſcit illa, id eſt, unicum ejus delicium conſiſtit in alendo & nutriendo animas puras & continentes, inque iis ſua reperit paſcua.

III. Alios inter ritus Eccleſiaſticos olim ille non exſtitit infimus, qui circa Agni Paſchalis primariæ hujus Sacramenti figuræ, eſum, *S. Bern. ſ. 37. a. 3. c. 1.* his verbis a Deo præſcriptus fuit: *Caput cum pedibus ejus & inteſtinis vorabitis*. At vero quorſum Sapientia increata exiles admodum cæremonias ſcribendas cenſuit? utique per relationem, & propter allegoriam ad Agnum immaculatum, & Euchariſticum. Unde S. Bernardinus ait: Præceptum erat, quod caput agni cum inteſtinis & pedibus vorari deberet; In quo myſtice deſignatur, quod in hoc Sacramento totus Chriſtus cum Divinitate & anima & corpore ibi continetur, & ſumitur. Caput Divinitas, inteſtina anima, pedes vero ſunt Corpus Chriſti.

Utilitas.

IV. Aperuit Joſeph horrea tempore famis, & miniſtrabat populis, hoc & de noſtro dictum eſt: *Oculi Domini ſuper juſtos*, & ſequitur; *ut eruat animas eorum a morte, & alat eos in fame*; *S. Proſp. de præd. verbi Divini.* nimirum illa, quam Deus per Amos comminatur dicens. *Mittam famem in terram, non famem panis, ſed audiendi verbi Dei*, in hac fame poſitus noſter Joſeph, Chriſtus Dominus,

ex horreis ſuis nobis Divinam ſui Corporis annonam miniſtrat.

V. E Paradiſo terreſtri quatuor univerſam terram irrigaturi olim directi fuere fluvii; hoc autem copioſiſſimum non aquarum, ſed gratiarum, donorum, bonorumque inæſtimabilium, non terreſtris, ſed cæleſtis Paradiſi flumen, ſancta, inquam, Euchariſtia, innumeris nos replet & irrigat cæleſtium Chariſmatum torrentibus; quem conceptum his novis verbis repræſentat S. Chryſ.: Ex Paradiſo fons ſcaturit, a quo ſenſibiles fluvii emanarent; a menſa hac prodiit fons, qui ſpiritales diffundit fluvios, juxta hunc fontem non ſteriles ſalices germinant, ſed arbores cælum ipſum attingentes, quæ fructus ſolidos ſemper producunt; Sacramenta reliqua, tanquam tubi & canales, divinam ad nos transfundunt gratiam: Euchariſtia autem ipſemet *fons* eſt *aquæ ſalientis in vitam æternam*; Paradiſi vivam in ſe recludens ſcaturiginem, quæ hæc gratiarum aqua reliqua omnia Sacramenta fœcundat. Cujus ſuper omnia alia Sacramenta eminentiam obſtupeſcens S. Bernardus, cæleſtem hanc menſam ſequentibus honorat epithetis: Poteſne æſtimare, quale vel quantum eſt hoc Sanctum Sanctorum, & Sacramentorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum? Hic bibuntur in loco uberes torrentes lactis, flumina mellis, liquores balſami cæleſtis.

S. Chryſ. hom. 45. in Joann.

S. Bern. in Cœn. Dom.

VI. Exodi 12. Deus præcepit Iſraelitis, ut baculum in manibus tenentes Agno ſe Paſchali reficerent: *Sic autem comedetis illum, tenentes baculos in manibus.* Potius illis in procinctu ad proficiſcendum in terram promiſſionis conſtitutis, atque ab Ægyptiis hoſtiliter agitatis, præcipiendum fuiſſe videtur, ut manus enſe, pedes vero calcaribus armarent; Nazianzenus myſterium hoc explicans, inquit: Hic lex fulcientem baculum tibi præſcribit, ne animo titubes, cum ſanguinem Dei & paſſionem audis, & impie corruas. Veruntamen clarius dicere poſſumus, quod, ſicut baculus debilitatem noſtram ſuſtentat, ne corruamus: eodem modo quamdiu viatores ſumus, Deus, qui cognovit figmentum noſtrum, de hoc nobis viatico providit, ut eo confortati in pedibus ſuſtentemur, quia panis cor hominis confirmat; Unde Nazianzenus hominem ſacra Communione refectum his verbis alloquitur: Innixus ſta firmus & ſtabilis, atque ita comparatus, ut nulla in re quatiaris ab adverſariis.

Nazianz. or. 42.

VII. An. 528. cum civitas Antiochena horrendis terræmotibus quateretur, multæque inde domus corruerent, Deus cujuſdam viri religioſi animo inſpiravit, ut civibus ſuaderet, ut hæc verba portis civitatis inſcriberent: *Chriſtus nobiſcum ſtat.* Quibus verbis foribus civitatis inſcriptis mox omnis terræmotus ceſſavit: Unde ſequens indiſſolubile formare poſſumus argumentum: Si hæc verba ad ſuſtentandum domum muros, ne ex terræmotu caderent, tantæ efficaciæ fuerunt, quanto magis quilibet Chriſtianus, ſumpto hoc Sacramento, ab omni ruina ſecurus eſſe poterit, quippe qui ejuſdem Dei in Sacramento exiſtentis corporalem in corde ſuo habet præſentiam? Inter alias vero concuſſiones, validioreſque ventos, quibus lutea noſtra hæc domus conquaſſatur, impetuoſiſſimi ſunt inordinati noſtri appetitus, tentationes ſenſuales, motus & ſtimuli carnis, aliæque iræ, odii, avaritiæ, & ſimiles paſſiones, quibus Euchariſtia efficaciter reſiſtit, unde Eccleſia providit, ut in gratiarum actione poſt Communionem (quando vere dicere poſſumus, *Chriſtus nobiſcum ſtare*) inter alia hæc quoque devota verba dicantur: *Sit motuum meorum tam carnalium, quam ſpiritualium perfecta quietatio, in te uno, ac vero Deo firma adhæſio.* Et merito quidem id ipſum ab hoc Sacramento expectatur; Nam, ut S. Bernardinus Senenſis ait: Hoc Sacramentum roborat habitum gratiæ, ex quo tamquam ex armatura animæ mens, a pravis cogitationibus defenſatur.

Baronius ann. 528. n. 23.

VIII. S. Bonaventura illam e libro Tobiæ adducit Hiſtoriam, ubi Tobias junior ad flumen Tigris pedes loturus, a piſce invaſus, modumque eum capiendi per Archangelum edoctus fuiſſe legitur: Quam rei geſtæ ſeriem ita noſtro accomodat propoſito: Piſcis iſte eſt diabolus, hic quia humanum genus devoraverat, Deus Pater hamum contra ipſum miſit, Filium ſuum; *an extrahere poteris Leviathan hamo?* invadens ergo diabolus eſcam humanitatis, captus eſt hamo Deitatis.

S. Bonav. in Cœna Dom.

Job. 40. 20.

IX. Numa Pompilius de inimicorum contra ſe adventantium furiis monitus, intrepide reſpondit: *Et ego ſacrificabo.* Potius urbes munitionibus, & neceſſariis militibus, aliiſque proviſionibus inſtruere debuiſſe videtur; ſed accuratior veritatis ponderator ſpem totam in Sacrificiis collocandam cenſuit: In ſacrificiis, inquam, ovium, aliorumque pecorum, quæ falſis numinibus, & dæmoniis offerebantur. Quanto igitur majorem confidentiam populus Chriſtianus in ſimilibus anguſtiis & preſſuris concipere debet, & dicere: *Ego ſacrificabo.* Atque ipſum in verbis Iſaiæ nobis inſinuatur, quibus aſſeritur: *In bellis præcipuis expugnabit eos,* ſcilicet Aſſyrios, *ad elevationem in ſacrificiis.* Interprete Cornel. a Lapide in hunc locum.

Manſi diſc. 22. n. 4.

Iſaia c. 30. v. 32.

X. In Lib. 3. Regum c. 4. 25. dicitur: *Habitabat Juda & Iſrael abſque timore ullo, unuſquiſque ſub vite ſua, cunctis diebus Salomonis.* Aſt quale eos habuiſſe putatis tantæ pacis & ab hoſtili incurſu immunitatis pignus? utique non aliud, quam quia ſub gubernio Regis pacifici degebant; Veruntamen *ecce pluſquam Salomon hic,* qui ſub Sacramenti hujus umbra vivit, nullum pertimeſcit inimicum inſultum; Unde Origenes inquit: Tibi dabitur, ut requieſcas ſub vite tua, quæ eſt Chriſtus Jeſus; quod ut ſtabiliat, plenus ad illa alludit Sacramentum hoc inſtituentis Chriſti verba: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*: quia nimirum ſub vitis illius umbra, quæ vinum producit germinans virgines impavidi requieſcimus.

Prig. ho. 13. in Joſ.

XI. Quando Cantic. 4. dicitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*; Per ſponſam hanc Eccleſia deſignatur; aſt quare, obſecro, collum potius, quam quæcumque alia pars corporis, turri, armamentario, & inexpugnabili comparatur propugnaculo? cauſamne noſtis? de hoc agebatur

Manſi diſc. 22. n. 8.

Sa-

Sacramento, quia nimirùm collum vehiculum eſt cibi, nutrimenti & potus, quibus totum ſuſtentatur corroboraturque corpus; Non itaque ulla pars corporis alia aptius ſignificare potuiſſet effectus hujus panis, & Euchariſtici vini, quorum utrumque eſt turris inexpugnabilis. Atque hanc forte ob cauſam, Felix Epiſcopus Bituricenſis vas fabricari juſſit aureum in formam turris, ad cuſtodiendam Euchariſtiam, quam & Eccleſia Sancta in vaſis, Tabernaculorum (quales militares ſunt cauſæ, & tentoria) figuram exprimentibus, cuſtodire conſuevit.

Id. diſc. 21. n. 9.

XII. Cum David inter tria ſibi propoſita flagella peſtem elegiſſet, eo tempore, quo populus hac ſtrage flagellabatur, obtulit holocauſta pacifica & propitiatus eſt Dominus; nimirum Altare quoddam erexit, & ſuper illo obtulit holocauſtum, incruenti ſacrificii ſymbolum; ſed ubi, quomodo, & quo tempore illud obtulit? obſervandum, quod Spiritus S. non niſi miſterio poſt oblatum holocauſtum multas conſequentes referat circumſtantias; dicit enim: *Miſertus Dominus ſuper afflictione, ait Angelo percutienti populum: Sufficit nunc, contine manum tuam.* Sed ubinam tunc Angelus erat? Sacer Textus ait: *Erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebuſæi*; circa quæ verba notandum, quod Angelus nondum areæ huic pedem intulerat, ſed tantum illi propinquius erat, quia juxta aream; in area autem, ut omnibus notum eſt, colligitur & excutitur frumentum ad faciendum panem; ecce tibi igitur, quando Angelus juxta hujus panis & frumenti electorum figuram (quantumvis remotam) ſtabat, Deus illi, ut Divinæ juſtitiæ enſem in vaginam reconderet, præcepit. Sed ubinam David Altare erexit, & in quo loco holocauſtum hoc obtulit? *Emam a te aream*, inquit, *ut ædificem Altare Domino, & ceſſet interfectio, quæ graſſatur in populo*; & ait Areuna ad David: *Accipiat & offerat Dominus meus Rex, ſicut placet ei.* Ubi, ut vides, in medio areæ frumenti Altare ad propitiandum & placandum Deum erigitur; quæ omnia in figura hujus Sacramenti contigerunt, per quod Deus nobis propitius efficitur.

XIII. Otho Imperator duos aliquando nactus, ambiguo jure decertantes de agri cujuſdam domino, cum neſciret, cui juſtitia plauſibilis faveret, ut utrique ſatisfaceret, terram illam emit, uni prætendentium pretium, alteri agrum ipſum conſignans. Ita pariter imaginari nobis poſſumus cælum concertaſſe & terram, circa inæſtimabilis Corporis Chriſti theſauri prætenſionem, ut itaque utrique ſatisfaceret Imperator cæleſtis, modum reperit ut Chriſtus & in empyreum rediret, ſimulque eodem tempore per præſentiam corporalem degeret, ſubſiſteretque in Eccleſia. Unde Drogo Oſtienſis ait: Ecce ſublatus es, amplius te tuus non videbit Eliſæus, remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, ut præſentia abſentiæ tuæ dolorem ejus ſemper & augendo leniat, & leniendo augeat. Pallium tuum eſt caro tua. Ideoque & S. Bonaventura de Euchariſtia tractans, citata pariter applicat Salvatoris verba, dicens: Unde inquit Chriſtus? *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.*

Drog. l. 1. de Sacram. Dom. Paſc.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

De Euchariſtia ſecundum ſe.

I. S. Catharinæ Senenſi Deus dixit: Uniuscujuſque creaturæ rationalis cor ex amore ſolvi deberet, quo Deus nos afficit, dando nobis ſuum SS. Corpus & Sanguinem in Euchariſtia. Et merito: nam ut S. Laurentius Juſtinianus recte dixit, hoc beneficium nec humanus valet explicare ſenſus, nec Angelicus intellectus, ſed ſolus ille novit, qui ſolus voluit & potuit facere in eo tanta ac talia, ubique omnipotens, ubique glorioſus.

Dial. 111. *S. Laur. lib. 3. de caſto con. c. 24.*

II. Artaxerſes Perſarum Rex, cum ad eum Themiſtocles a ſuis expulſus veniſſet, tanto gaudio repletus eſt, ut ter noctu a ſomno evigilans exclamarit; Themiſtoclem habeo. Quid faciet, qui Chriſtum hoſpitem habere meretur? *Plutarch. in Them.*

III. Jonathas amorem ſuum erga David oſtenſurus expoliavit ſe tunica ſua & reliquis veſtibus uſque ad carnem, teſte Toſtato. Quantus amor Chriſti, qui ipſa etiam carne ſua ſe expoliavit, & illam nobis dedit? *Toſtatus q. 10. in l. 1. Reg. c. 16.*

IV. Arthemiſia Cariæ Regina tanto maritum ſuum amore dilexit, ut non tantum Mauſolæum miraculis mundi annumeratum erexerit, ſed etiam oſſa & cineres illius odoribus permixtos imbiberit, ut ſic vivum mariti ſepulchrum fieret. Sed major Chriſti amor, qui etiam quoad carnem nobis uniri voluit. *Agellius 10. noct. Attic.*

V. Veteres Chriſtiani peracta S. Communione Chriſtophori vocitabantur, quaſi Chriſtum ferentes. *S. Cyrill. catech. 4.*

VI. Theodoſius Imperator ſacris interdictus in hæc verba erupit: Ego gemo calamitatem meam, quia ſervis & mendicabulis patent templa Dei, & Dominum ſuum exorantes ingrediuntur; mihi vero ad eum ingreſſus non patet; inſuper & cæli mihi clauſi. Ita ille, quid ad hoc illi, qui ſponte ſua ſe hoc ſupplicio puniunt, & Communione privant. *Niceph. l. 13.*

VII. Incredibilis erat amor David in Jonathan, cujus filio Miphiboſeth claudo dixit: Reſtituam tibi omnes agros Saul, & tu comedes panem in menſa mea ſemper. Quantus amor Chriſti, qui etiam ſe ipſum in nobis in cibum apponit? *2. Reg. 9. v. 7.*

VIII. Perſæ Regis ſellam tam eximio cultu venerantur, ut in ea quemquam alium ſedere capitale ſit. Hinc Alexander militem frigore pene enectum in ſua ſede collocans dixit: Ecquid intelligis, quanto meliore forte, quam Perſæ, ſub Rege vivatis; nam illis in ſella Regis ſedere capitale foret, tibi ſaluti fuit. Sed quanto melior conditio Chriſtianorum, qui etiam in ſinum a Chriſto recipiuntur. *Curtius l. 8. c. 8.*

IX. Cum S. Ludovicus, qui fuit tertii Ordinis S. Franciſci, anno 1249. captus Sultano fuit, ob ejus liberationem petierunt Barbari ſibi tradi in pignus Sacroſanctam Euchariſtiam, quia perſpecta erat eis Regis pietas, quæ non ſineret pignus illud in manibus ho- *Bibl. prop. l. 1. de pur.*

ſtium detineri; aut, ſi eam negligeret redimere, æternum Chriſtianis dedecus maneret, eos in manus hoſtium Deum ſuum tradidiſſe. Oppignorata eſt itaque Euchariſtia, & S. Ludovicus liber fuit dimiſſus: qui fideli pecunia miſſa SS. Euchariſtiam redemit. In ejus rei memoriam Saraceni aurum ſignarunt, Hoſtia Calici ſuperincumbente: eadem in picturis & tapetibus Ægyptiorum viſuntur. Immo & Cayri in introitu portarum viſuntur etiamnum ipſamet inſignia, Calix ſcilicet cum Hoſtia & duobus Angelis utrinque thus adolentibus. Denique ipſa Saladini Sultani effigies gerit in manu ſceptrum aureum, cujus ſummitas Calice cum ſuperimpoſita Hoſtia, ſeu ciborio Euchariſtico adornatur, cum hac inſcriptione: *Victoriæ teſtis.*

Engelgr. de Aſſum. B. V. §. 2. X. Myſtici quidam Doctores de Dei Matre tradunt, eam ab accepto rurſus in viſcera, quaſi pro viatico, SS. Filii Corpore, incorruptis etiamnum ſpeciebus, vi amoris in præſentem Filium animam exhalaſſe, atque adeo SS. Euchariſtiam cum corpore B. Virginis translatam in cælum, hodieque manere in Virgineo pectore perſpicuo, ut in cryſtallo perlucida: ut a Beatis ſumma cum voluptate, velut fons reſurrectionis, tota æternitate adoretur.

Meſſis Paraguar. f. 228. XI. Catharina vidua Paraquarienſis etiam poſt mortem virtutis & pudicitiæ ſtudioſa, ut huic alimenta apte ſubminiſtraret, caſtæ mentis vigorem Angelorum pane alebat, cujus in primis erat appetens. Forte poſtridie, quam vires eo cæli commeatu refecerat, rus comite filiolo petebat, cum eam inſidiator impurus invaſit, & primum blandus ad flagitium ſollicitavit, dein minas ac vim adhibuit; at Catharina vires ab animo mutuata, invaſorem fortiter repulit, gravique vultu ac oratione, *Tigris*; inquit, *prius ac mille peſtes hoc corpus invadent, quam ut illud ſceleri proſtituam. Si vim paras, eam ut homicida vitæ inferes, numquam pudori; nec unquam efficies, ut heri ad Dei convivium admiſſa, hoſpitium ipſius hodie tanto ſacrilegio profanem.* Nefarius muliebri victoriæ indignatus, e proxima ſilva raptim ramum corripit, quem in laquei modum ſæpius contortum nihil vel in ſententia, vel nutu mutantis collo injicit, ac tandem illam ad extremum uſque ſpiritum conſtantem ſparteo tunc ſuffocat, deinde puellum a morientis ſinu avulſum terræ illidit, ac maternæ conſtantiæ reum immanis carnifex necat, & utrumque corpus terra obruit. Non potuit diu nec ſcelus, nec virtus latere. Eruta cadavera ſolemniſſima pompa (utpote Martyrum) templo illata ſuere, ac funebri oratione heroinæ virtus laudata. Sicarius ipſe tanti facinoris poſtea pœnitens, ad Catharinæ laudes hoc præcipuum caput adjecit, eam non magis alia de cauſa tunc a flagitio abhorruiſſe, quam quod reverentiam Deo hoſpiti, quem heri recepiſſet, deberi cauſata, nullum diceret ſe ſupplicium, ita ut violati divini hoſpitii, immo templis dedecus, formidare.

Ex Principis Longevill. relat. XII. Abominabile, & omnibus diris execrandum eſt facinus, quod ante paucos annos in Gallia contigit. Noctu Pariſiis fuit Sacerdos e domo ſua juſſus ab ignotis in currum paratum conſcendere: & is per platearum ambages vectus, ad ædes magnificas venit: Adducitur illuc in aulam amplam, ubi nobilitas multa virorum ac mulierum ſuit, ſed perſonata, ne poſſet agnoſci. Ibi in erecta ara jubetur Sacrum facere; excuſanti ſe jejunum non eſſe, mortem intentant. Sacrificium igitur inchoat. Ubi venit ad conſecrationem, iterum tactus religione Sacerdos cunctatur, ſed iterum jubetur pergere, aut mori. Ubi vero ad ſumptionem venit, jubetur abſtinere. Ac mox duo ephebi in vaſe aut patina aurata buſonem adferunt, ei jubent ſacram Hoſtiam dari, ea data, magna cum pietatis imitatione & modeſtia omnes cæteri adſtabant. Sacerdos dein iterum ad currum ductus, per eaſdem ambages ad ſuas ædes fuit eadem rheda avectus.

Effectus.

XIII. Inter mirabilia mundi hoc nonnulli graves Authores referunt, eſſe fontem quendam, ad quem ſi placidis oculis, & in eum ſemper defixis acceſſeris, aquam puram invenies: ſin ab eo oculos alio deflectas, aut cum alio loquaris, turbidam. Sic Euchariſtia, de qua recte S. Thomas: Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali vitæ vel interitus. *Granat. in Silva v. Euch. f. 696.*

XIV. Duo inſignia Xenodochia in ægrotantium ſubſidium Toleti deſtinata ſunt, alterum ad ægrotos decumbentes: Alterum ad reconvaleſcentes reficiendos, ne iterum in morbum relabantur. Sic Chriſtus duo Sacramenta inſtituit, Pœnitentiæ pro peccatoribus lapſis, Euchariſtiæ pro juſtis, ne amplius labantur. *Ib. f. 699.*

XV. Rahab meretrix ſalutem conſecuta eſt cum tota domo ſua, quia Ducis a Deo miſſi exploratores ſemel excepit: quid non ſperabit, qui Filium Dei a Patre cæleſti miſſum, ſæpius devote receperit? *S. Aug. in ſerm. 10. Sor. Luc.*

XVI. B. Magdalena de Pazzis ajebat, animam ſuſcepta Euchariſtia poſſe vere dicere cum Chriſto: conſummatum eſt: quia in hoc cæleſti cibo omnia bona continentur, utpote per quem Chriſtus producit omnes virtutes, & bona, & gratias, adeo ut nihil amplius deſiderare poſſit, cum in eo ſint omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Alias dicebat, unam communionem bene factam ſufficere ad animam faciendam perfectam. Hinc dicebat ſuis Novitiis: Si deſieratis brevi venire ad perfectionem magnam, accipite pro Magiſtro veſtro Chriſtum Crucifixum, attentas illi præbete aures, quia perpetuo loquitur in corde, ſed præcipue in illa hora, quando recepiſtis SS. Sacramentum. Alio tempore vidit ordines Religioſos ſignificatos per multas ſemitas ornatas arboribus & vitibus, & in eis vidit aliquos paſci uvis, eos videlicet, qui cum magno fervore Euchariſtiam ſuſcipiebant: alios evellere vites, & earum loco ſpinas ſerere, nempe eos, qui cum exiguo fervore & guſtu communionem peragunt. Quondam ex divino lumine cognoſcebat, Euchariſtiam eſſe mammillas Chriſti, per quas divinæ dulcedinis ſuavitatem ſugimus. *Vita p. 4. c. 4.* *Vita 1. p. c. 65.* *Vita p. 4. c. 13.* *Ib. c. 15.*

XVII. Hippocratis jusjurandum erat: In quamcumque domum ingreſſus fuero, ad ægrotan- *Nadaſ. in anno Euchariſtico heb. 10.*

tantium ſalutem ingrediar. Sed rectius hoc Chriſto attribuitur.

Ib. hebd. 44. XVIII. Achilles cervorum medullis ſub Chirone educatus, adeo valebat curſu, ut Pindarus dicat, eum cervos ſine canibus aſſecutum; quam agilis fiet ad perfectionem aſſequendam, qui carne Filii Dei paſcitur?

Joſ. 3. v. 21. XIX. Quamprimum ſacerdotes arcam fœderis portantes aquam Jordanis ingreſſi ſunt, ſteterunt illæ, & montis inſtar intumeſcebant; poſteriores vero omnino in mare mortuum deſcendebant; quanto magis ſperandum, ſi Chriſtus corpus noſtrum ſubeat, peccata præterita omnino delenda, ea vero cohibenda, quæ de novo nos aggrediuntur.

Jud. 7. v. 25. XX. Cum miles quidam in caſtris Gedeonis vidiſſet in ſomno ſubcinericium panem ex hordeo in caſtra Madian devolvi, eaque percutere & ſubvertere, Gedeon hoc audiens adoravit, & reverſus ad caſtra Iſrael dixit: Surgite, tradidit enim Dominus in manus noſtras caſtra Madian; quidni magis Chriſtus, per panem hunc figuratus, ſimilem effectum in anima producet?

4. Reg. 2. v. 15. XXI. Si Eliſæus cum pallio ab Elia relicto accepit duplicem Spiritum ejuſdem, ita ut alter Elias crederetur, quanto magis Corpus Chriſti nobis unitum, etiam Spiritum illius nobis communicabit?

Lanciz. opuſc. 13. l. 4. c. 4. XXII. Macrobius ait, in moribus inoleſcendis magnam fere partem nutricis ingenium & natura lactis tenet. Hinc Remus & Romulus lacte lupæ lactati, ad latrocinia propenſi. Uxor Marci Catonis etiam ancillæ filios lactabat, ut iiſdem moribus, quibus proprii filii præditi fuerant, imbuerentur, eoſque uti germanos amarent. Imo Niceſias hortabatur Alexandrum, ne muſcas abigeret, ſic enim ejus ſanguine paſtas excellentiores longe fore, quam cæteras; qualis fiet, qui a Chriſto velut mamilla Dei paſcitur, & lactatur.

Gen. 30. v. 30. XXIII. Si Jacob dixit ad Laban: Modicum habuiſti antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es, benedixitque tibi Deus ad introitum meum. Quid non ſperabimus ad Chriſti ingreſſum?

S. Franc. Sales. in Introd. p. 2. c. 20. XXIV. Mithridates Ponti Rex, cum Mithridaticum medicamentum inveniſſet, ita ſuum corpus per hoc corroboravit, ut, cum poſtea ad Romanam captivitatem evitandam veneno vitam abrumpere vellet, non potuerit, quanto magis, qui cæleſtem hanc medicinam frequenter & pie ſumet, efficiet, ut mori æternum non poſſit.

Ibid. XXV. Si fructus molliores, & corruptioni præ aliis obnoxii (puta ceraſa, poma annenia, & fraga) facili negotio per totum annum conſervantur, ſi ſaccharo aut melle condiantur; quanto magis ſperandum erit, corda noſtra, tametſi fragilia & imbecilla, a peccati corruptione præſervatum iri, ſi ab incorruptibili carne & ſanguine Filii Dei ſaccharata & condita fuerint?

Ibid. XXVI. Quemadmodum homines, in Paradiſo terreſtri agentes, ſecundum corpus mori non poterant, idque vi & efficacia ligni illius vitæ, quod in medio ejus Dominus plantarat; ſic ſpiritualiter iidem mori non poterunt, ſi de fructu hujus SS. Sacramenti, quod eſt vere arbor vitæ æternæ, guſtaverint.

§. XV. AUTHORES.

I. Ludov. de Pont. t. 1. de perf. tr. 4.

II. Alphonſus Rodr. p. 2. de exercitio perfectionis tr. 7.

III. Hieremias Drex. in Roſis lectis part. 2. cap. 8. Item in Zodiaco. Symb. 3.

IV. Nicolaus Lancizius, opuſculo ſpirituali 14. de efficacia Euchariſtiæ.

V. Philippus D'Outreman in Pedagogo Chriſtiano par. 1. cap. 16.

VI. Joannes Nadaſi in anno hebdomadarum cæleſtium Fer. V. ſeu anno Euchariſtico.

VII. S. Franciſcus Saleſius in Introductione ad vitam devotam part. 2. c. 20. & 21. Item in Regulis ſeu directionibus Chriſtianis p. 4. c. 6.

VIII. Antonius Suquet in via vitæ æternæ l. 2. cap. 6. & ſeqq.

IX. Paulus de Barry in ſolitudine Hagiophilæ Dei Decimo diſſ. 1. & in ſancto fervore apud Jeſum devot. 2. & 8. c. 8.

X. Thomas de Kempis l. 4. de imit. Chriſti.

XI. Ludovicus Granatenſis de frequenti communione.

XII. Joannes Buſæus in viridario Chriſtianarum virtutum Verbo, Communio Euchariſtiæ.

TITULUS LIII.

EXAMEN CONSCIENTIÆ.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST feria ſuper actiones ſuas quotidianas reflexio: ad quam jam olim S. David hortatus eſt dicens: Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. *Pſal. 4. v. 5.*

Diviſio.

II. Dividitur in *univerſale & particulare*: illud circa omnes diei actiones, hoc circa unam dumtaxat ac particularem materiam, occupatur. *Rodriq. p. 2. tr. 7. c. 2.*

Actus generalis Examinis.

III. Primus eſt, Deo *pro acceptis beneficiis gratias agere*: quæ quidem actio, ut S. Bernardus monet, debet eſſe devotione pleniſſima, & deliciis affluens; ne contingat nobis, ut tanto gravius de ingratitudine judicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probaremur extitiſſe. Clarius vero, quomodo hæc gratiarum actio fieri debeat, explicat alibi, dum ait: Diſce in referendo gratiam non eſſe tardus aut ſegnis, diſce ad ſingula dona gratias agere. Diligenter conſidera, quæ tibi apponuntur, ut nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, non mediocria, non puſilla. Denique jubemur col- *S. Bern. ſ. de 4. mod. orandi.* *Serm. 51. in Cant.*

S. Chryſ. ho. 72. ad Pop. colligere fragmenta, ne pereant, id eſt, nec minima beneficia oblivisci. Sic enim, ut inquit S. Chryſoſt. continuam gratiarum actionem Domino poterit exhibere. Hoc maximum eſt ſacrificium. Hæc oblatio perfecta. Hoc fiduciæ nobis fiet occaſio.

IV. Secundus eſt, *lumen a Deo petere ad peccata ſua cognoſcenda & deflenda*. Quod tanto ardentius faciendum eſt, quanto clarius nobis conſtat; nos in vitiis alienis lynces, in propriis perſpiciendis talpas eſſe.

V. Tertius eſt, *rationem a ſe cogitationum,* *Apud Stobæum ſ. 3.* *verborum, ac operum exigere*: Quis enim, inquit Hierocles Ethnicus, ita alium alius, atque ſe commonefacere valeat? Quod enim ſui juris eſt, ſi naturæ libertate utatur, aliorum conſilia facere reſpuit, cum illis parere non ſtatuit, at non poteſt non audire ſe neceſſario, quæ intus eſt ratiocinandi vis. Iſtam Deus eſſe voluit, quæ noſtri curam gereret: iſtam ducem atque magiſtram: iſtam etiam tunc judicem diurnorum operum ratio efficit, & factum ab ea judicium complectitur, ut ſuum ipſa calculum adjiciat, quidnam in ſe vel laude, vel reprehenſione dignum judicet. Hinc S. Laurentius Juſtinianus ait: Quiſquis virtutum amator eſt, ſui diligens inquiſitor ſit. Quo impulſa, quove affectu ipſius moveatur mens, conſiderare non negligat. Multi varii ſunt interioris animi motus, & ad cognoſcendum difficiles. Quid vero potiſſimum examinandum ſit, jam olim Pythagoras diſcipulos docuit, dum eoſdem monuit, ut mane & veſpere ſe de tribus examinarent, quid feciſſent? quo pacto feciſſent? & quid tandem eorum, quæ facere oportebat, omiſiſſent?

Lib. 4. in ſin. c. 40. VI. Quartus eſt, *dolere de peccatis commiſſis*: quod quotieſcumque facit homo, toties Dei Filius inæſtimabili novæ exultationis ſuavitate affectus, eadem verba (ſcilicet vidi civitatem ſanctam Jeruſalem) concinit Deo Patri, uti S. Gertrudis divinitus intellexit. Hinc, *S. Bern. Ser. 3. de adv.* teſte S. Bernardo, diligit Deus animam, quæ in conſpectu ejus & ſine intermiſſione conſiderat, & ſine ſimulatione dijudicat ſemetipſam.

VII. Quintus eſt, *propoſitum emendationis concipere*: cum hoc enim; ut eadem S. Gertrudis intellexit, veraciter efficitur homo tabernaculum Dei, in quo tanquam in domo propria habitare dignatur Dominus majeſtatis; Sponſus animæ amantis.

Actus Examinis particularis.

Lib. 3. c. 19. S. 2. de imit. Chriſti. VIII. Primus eſt, *mane propoſitum ſerium concipere, vitandi aliquem certum defectum, aut virtutem exercendi*; cui propoſito non immerito illud Aſcetæ applicari poteſt: Secundum propoſitum noſtrum curſus profectus noſtri,

IX. Secundus eſt, *dolere de lapſu manu pectori admota*, quoties ceciderit, electi enim, *S. Greg. l. 1. mor. c. 17.* teſte S. Gregorio, culpis ſuis numquam ſciunt parcere, ut poſſint culparum Judicem placatum invenire.

X. Tertius eſt, *ſub noctem numerum lapſuum examinare*; & ſic quodammodo cum S. Job dicere: *Job. 13. v. 23.* Quantas habeo iniquitates, & peccata, ſcelera & delicta mea oſtende mihi.

XI. Quartus, *diem cum die, hebdomadem cum hebdomade conferre*, uti S. Chryſoſt. monuit, dicens: *S. Chryſ. hom. 11. in Gen.* Ne ita ſimpliciter jejuniorum hebdomadæ prætereant, ſcrutemur ſuam quiſque conſcientiam, & rationem examinemus, & conſideremus, quidam in hac hebdomade probe actum ſit, quid in alia, & quale augmentum fecerimus ad ſequentem; quas in nobis affectiones correxerimus. Cujus collectionis fructum alibi oſtendit, dum ait: Diſcamus igitur & vitia noſtra recenſentes, ea tempore *Idem ho. 88. in Jo.* corrigamus, & hoc menſe unum, alio aliud, & ita ſubſequenter meliores efficiamur. Sic enim tanquam per gradus aſcendentes per ſcalam Jacob ad cælum perveniemus. Etenim ſcalæ illæ mihi per illam viſionem paulatim per virtutes aſcenſum ſignificare videntur, per quam a terra ad cælum aſcendere nobis licet, non gradibus ſenſibilibus; ſed morum incremento & correctione.

XII. Quintus eſt, *pœnitentiam ſibi pro numero lapſuum injungere*: juxta S. Petri conſilium dicentis olim Simoni: *Act. 8. v. 22.* Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia, & roga Deum, ſi forte tibi remittatur hæc cogitatio cordis tui. Quod quidem ille de interna potiſſimum pœnitentia intellexit, merito tamen etiam in hac materia de externa intelligi poteſt; nam judicis officium eſt, non tantum accuſationes audire, & abſolvere; ſed etiam damnare, & multam dicere.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. *Pſ. 4. v. 5.*

II. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. *Pſ. 50. v. 4.*

III. Meditatus ſum nocte cum corde meo, & excitabar, & ſcopebam ſpiritum meum. *Pſ. 76. v. 7.*

IV. Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. *Jer. 1. v. 10.*

V. Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulaſti: revertere virgo Iſrael, revertere ad civitates tuas iſtas. Uſquequo deliciis diſſolveris, filia vaga? *Jer. 31. v. 21.*

VI. Nunc autem oculus meus videt te (& me): idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere. *Job. 42. v. 5.*

VII. Super ſpeculam Domini ego ſum ſtans jugiter per diem, & ſuper cuſtodiam meam, *Iſ. 21. v. 8.* ſtans totis noctibus. Confitebor adverſum me injuſtitiam meam, & Dominus remittet impietatem peccati mei. *Pſ. 31. v. 5.*

Neceſſitas.

VIII. Verebar omnia opera mea, ſciens, quod non parceres delinquenti. *Job. 9. v. 28.*

IX. Per agrum pigri hominis tranſivi, per vineam viri ſtulti (ſeipſum cognoſcere, & ſcrutari negligentis) & ecce totum repleverant urticæ, & operuerunt ſuperficiem ejus ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat. *Prov. 24. v. 30.*

Uti-

Utilitas.

Job. 13. v. 15. X. Verumtamen vias meas in conſpectu ejus arguam, & ipſe erit Salvator meus.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Bern. ſ. de int. dom. c. 31. I. Diſce in eo ſecundum communis inſtituti leges tu tibi præeſſe, & vitam ordinare, & mores componere, & temetipſum judicare: teipſum apud teipſum judicare, ſæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedeat judicans juſtitia, ſtet rea, & ſeipſam accuſans conſcientia. Nemo te plus diligit, nemo fidelius judicabit. Mane præteritæ noctis fac a temetipſo exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito cautionem. Veſpere præteritæ diei rationem exige, & ſupervenientis noctis fac indictionem.

S. Chryſ. in Pſ. 50. II. Ecce habes codicem, ubi ſcribas quotidianum expenſum. Habeto codicem conſcientiam tuam, & ſcribe quotidiana peccata. Quando accubueris ſuper ſtratum tuum, profer in medium codicem conſcientiam tuam, & reminiſcere peccata tua. Dicito in corde tuo: Expedimus diem, o anima, quid boni fecimus, aut quid mali operati ſumus? & ſi quid boni feciſti, gratias age Deo: ſi quid mali, de cætero ne facias.

S. Greg. 33 mor. III. Reproborum eſſe proprium ſolet, ſemper prava agere, & numquam, quæ egerint, retractare; omne enim, quod faciunt, cæca mente pertranſeunt, factumque ſuum, niſi cum puniti fuerint, non agnoſcunt. At contra electorum eſt, actus ſuos quotidie ab ipſo cogitationis fonte diſcutere, & omne, quod turbidum profluit, ab intimis exſiccare.

S. Clim. gr. 5. IV. Optimus ille Trapezita eſt, qui quotidie veſperi lucrum ac detrimentum omnino computat. Quod ſcire manifeſtius non poteſt, niſi horis ſingulis in tabulis omnia denotet: nam cum calculi ſingulis horis ponuntur, totius diei ratio clarius poſtmodum cognoſcitur.

Caſſ. coll. 1. c. 20. V. Efficiamur ſecundum præceptum Domini, probabiles Trapezitæ, quorum ſumma peritia eſt ac diſciplina, probare, quodnam ſit aurum puriſſimum, & ut vulgo dicitur, obryzum, quodve ſit minus purgatione ignis excoctum, æreo quoque vilique denario, ſi pretioſum numiſma ſub colore auri fulgentis imitetur, prudentiſſima diſcretione non falli: & non ſolum numiſmata tyrannorum vultum exprimentia ſapienter agnoſcere, ſed etiam illa, quæ ſunt veri Regis quidem imagine inſignita, ſed non legitime figurata, peritia ſagaciore diſcernere: deinde ne quid illis a legitimo pondere diminutum ſit, cenſura trutinæ diligenter inquirere. Quæ omnia nos quoque debere ſpiritualiter obſervare, Evangelicus ſermo ſub hujus nominis demonſtrat exemplo.

S. Bern. ſ. 35. in Cant. VI. Scrutemur juxta Prophetam vias noſtras, & ſtudia noſtra, & in eo ſe quiſque judicet profeciſſe, non cum invenerit, quod reprehendat, ſed cum, quod invenerit, reprehendet. Tunc te non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſus opus eſſe ſcrutinio advertiſti. Et toties te non fefellit inquiſitio tua, quoties iterandam putaveris. Si autem ſemper hoc, cum opus eſt, facis, ſemper facis.

Neceſſitas.

VII. Quis ita ad unguem omnia a ſe reſecavit ſuperflua, ut nihil habere ſe putet putatione dignum? Quantumlibet in hoc corpore manens profeceris, erras, ſi vitia putas emortua, & non magis ſupreſſa. Medium denique vitiorum virtus tenet, ac proinde ſedula eget non ſolum putatione, ſed & circumciſione. Alioquin verendum, ne circumquaque a lambentium vel potius a rodentibus vitiis, illa, dum neſcis, paulatim elangueat, aut ſi ſupervenerint, ſuffocetur. Unum in tanto diſcrimine conſilium eſt, obſervare diligenter & mox, ut renaſcentium capita apparebunt, prompta ſeveritate ſuccidere. Non poteſt virtus cum vitiis creſcere. Ergo ut illa vigeat: iſta creſcere non ſinantur. Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt: utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. Nobis, fratres, putationis ſemper eſt tempus, ſicut ſemper eſt opus. B. Bern. ſer. 58. in Cant.

VIII. Nihil eſt, quod ſic quiſque debeat cogitare, niſi ut in ſeipſum oculos conjiciat, ſe diſcat, ſe diſcutiat, ſe inſpiciat, ſe quærat & ſe inveniat, & quod diſplicet, necet; & quod placet, optet & plantet. S. Chryſ. ho. 2. in Pſ. 50.

IX. Sicut non ſentimus, quomodo creſcunt membra, proficit corpus, mutatur ſpecies, nigredo capillorum albeſcit in canis (hæc enim omnia nobis neſcientibus aguntur) ita mens noſtra per momenta vivendi ipſo curarum uſu a ſemetipſa permutatur, & non agnoſcimus, niſi vigilanti cuſtodia ad interiora noſtra reſidentes profectus noſtros quotidie, defectuſque penſemus. S. Greg. l. 25. mor. c. 7.

X. Cum indiſcuſſa mens relinquitur, in quodam ſenio corporis ſopitur: quia ſui negligens, & propoſitum robur inſenſibiliter perdens, a forma prioris fortitudinis, dum neſcit, ſeneſcit. Ibid.

Utilitas.

XI. Itaque lectum atque quietem petiturus hoc judicium ineas, idoneum ad hanc rem hoc tempus eſt, ut conſentaneus locus, camera, & lectulus, quod Propheta quoque denotavit dicens: Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. Neque res parvas contemne, ſed magnas etiam earum rationes repete. Hoc modo magna facilius evitabis delicta. Id ſi quotidie diligenter facies, terribili futuri Judicis tribunali lætus aſſiſtes. S. Chryſ. hom 42. in Matt.

XII. Hæc fiant ſingulis diebus, nec prius dormieris, o homo, quam mente verſaveris, quæ a te interdiu perperam acta ſunt, & die ſequenti eris omnino tardior ad ea ipſa rurſus aggredienda. Idem 13. 1. in Uj. 4.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Mane propone, veſpere diſcute mores tuos: qualis hodie fuiſti in verbo, opere & cogitatione, quia in his ſæpius forte Deum offendiſti & proximum. Lib. 1. c. 19. §. 4.

II.

Ibid. II. Si non continue te vales colligere, ſaltem interdum, & ad minus ſemel in die, mane videlicet aut veſpere.

Lib. 1. c. 20. §. 6. III. In ſilentio & quiete proficit anima devota. Ibi invenit fluenta lacrymarum, quibus ſingulis noctibus ſe lavet & mundet, ut Conditori ſuo tanto familiarior fiat, quanto longius ab omni ſæculari tumultu degit.

Lib. 1. c. 21. §. 11. IV. Vigila ſuper teipſum: excita teipſum: admone teipſum; & quidquid de aliis ſit, non negligas teipſum.

Lib. 4. c. 7. §. 1. V. Diligenter examina conſcientiam tuam, & pro poſſe tuo vera & humili contritione ac confeſſione eam munda & clarifica, ita ut nihil grave habeas, quod te remordeat.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Lorič. opuſc. 2. n. 74. I. S. Birgittæ quondam Angelus de B. Virgine revelavit, quod ex ejus honeſtiſſimis actionibus diſcebant virgines honeſte ſe gerere, & virginalem pudicitiam ſuam uſque ad mortem firmiter conſervare, multiloquium & omnes vanitates fugere, ac omnia opera ſua diligenter præ meditatione diſcutere, & ſpirituali libramine, æqua lance juſtiſſime examinare.

Pſal. 76. v. 6. II. S. David de ſeipſo fatetur: Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.

Iſaia 38. v. 15. III. Ezechias quoque dixit ad Deum: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

S. Clim. grad. 4. IV. S. Climacus teſtatur, olim antiquos Monachos libellum cingulo appenſum habuiſſe, in quo omnes ſuas cogitationes annotabant, ut eos noctu facilius cognoſcerent, & ſuo Paſtori referrent.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Rib. l. 2. vit. c. 3. I. S. Ignatius horis ſingulis animum colligere conſueverat, ac ſepoſitis curis examine conſcientiam urgere. Tum, ſi vis afferretur, quæ horam ei conſuetudini negaſſet, proxima confeſtim reſarcire. Cum initio converſionis ſuæ hominum aſpectu ad riſum commoveretur, verberibus ipſum depulit, quibus ſe toties ad numerum afficiebat, quoties vel leviter riſiſſet. Sed & tam conſtanter poſtea huic exercitio incubuit, ut illo ipſo adhuc die, quo mortuus eſt, omiſſiones actuum annotarit; uti libellus ſub cervicali repertus indicavit. Imo per hoc, & Electionis regulas, ad eam, quam in eo miramur, perfectionem pervenit, Orlandino teſte.

Turſel. l. 6. vit. c. 6. II. S. Franciſcus Xaverius eodem prorſus ſtudio fervens, de die ſæpius accurata perſcrutatione intimos animi receſſus incipiebat, & cæteros ad idem faciendum magnopere hortabatur, ratus in eo perfectæ vitæ cardinem verti.

Vita l. 4. c. 4. III. S. Franciſcus Borgias non tantum bis de die, ſed ad exemplum S. Patris ſingulis horis diurnis in dicta, cogitata ac facta inquirebat.

IV. Joannes Berchman ajebat, nullum examine particulari præſtantius e ſe remedium, aut vitiis exſcindendis, aut virtutibus acquirendis; unde ipſe ſervabat adamuſſim regulas a S. P. Ignatio ad hunc finem traditas.

V. Joannes Ortunus uſque ad diem, quæ mortem præcedebat, idipſum faciebat. *Vita Bal. Alv. c. 10. Annua 1596.*

VI. Joannes de Cannas reliquit libellum, in quo a triginta annis accuratiſſime annotata erat materia pro examine particulari.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. SExtius conſummato die, cum ad nocturnam quietem ſe recipiebat, ſemper animum ſuum quærebat: quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? *Sen. l. 3. de ira.*

II. Seneca quoque de ſeipſo ſcribit: Utor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cum ſublatum e conſpectu lumen eſt, & conticuit uxor, moris jam mei conſcia, totam diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi abſcondo. Nihil tranſeo. Quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum poſſim mihi ipſi dicere: Vide, ne iſtud amplius facias: nunc tibi ignoſco. *Ibid.*

III. Cicero etiam eamdem conſuetudinem habuit, ut ipſe de ſe ſcribit his verbis: Pythagoræorum more exercendæ memoriæ gratia, quid quoque die dixerim, audiverim, egerim, commemoro veſperi. *Cicer. de Senectute.*

IV. Plutarchus pariter de ſe ſcribit: Inſtruebam animum meum, ut qui non minus amet pietatem, quam Philoſophiam, ut primum paucos dies ſacros ſine ira tranſigerem, velut abſqoe temulentia vinoque, non aliter, quam celebraſſem Nephalia aut Meliſponda, in quibus vinum attingere, aut luxui vacare nefas eſt: deinde idem faciebam menſem unum aut duos, paolatim mei ipſius periculum faciens. Sic tempore proficiebam ad ulteriorem malorum tolerantiam, diligenter attendens & conſervans meipſum. *Plut. lib. de cohibenda ira.*

V. Apud Indos ſapientes adoleſcentes antequam ad menſam admittantur, a Magiſtris interrogantur, quid boni a primo ortu diei uſque ad occaſum fecerint? ubi varii varia facta bona recenſent, qui autem nihil ejuſmodi dicere poteſt, impranſus ad opus extruditur. *Drex. l. 1. Triſmeg. c. 2.*

VI. Phocylides, Stobæo teſte, primus omnium videtur docuiſſe, quomodo quotidie ſeipſum quiſque ad conſcientiæ tribunal citare debeat. *Ibid.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut, qui coram Regibus cum beſtiis congrediuntur, quaſcumque fortiores robore, vel feritatis rabie conſpexerint diriores, adverſus eas primæ congreſſionis certamen arripiunt, quibus devictis reliquas utpote minus terribiles exitu faciliore proſternunt; ita & vitiis ſemper, robuſtioribus ſuperatis, atque infirmioribus ſuccedentibus, parabitur nobis abſque ullo diſcrimine perfecta victoria. *Caſſian. coll. 5. c. 14.*

II. Sicut in pecunia non ſinis, ut duo dies prætereant, quin cum famulo rationem ineas, ne confuſionem inducat oblivio: ita hoc etiam fac in actionibus, ſingulis diebus veſperi ab anima rationem exige, & cogitationem, quæ peccavit, condemna, eam velut in ligno ſuſpende, & torque, & jube, ne amplius ea aggrediatur. *S. Chryſ. in Pſ. 4.*

III. Sicut ii, qui cubiculum purgare volunt, *Joc. Alv. de adept. vir. l. 3. p. 1. ſect. 2. c. 8.*

lunt, prius ſordes per ſcopas congerunt in unum cumulum, & poſtea ejiciunt; ita per examen prius peccata colliguntur, ut poſt ea per contritionem vel confeſſionem ex animo ejiciantur.

Ibid. IV. Sicut Medicus humores malignos, quos ejicere ex corpore cupit, prius per medicinam commovet, & tum primum per potionem expellit; ita examen peccata movet, & quaſi a ſede ſua prius extrahit, quam per contritionem aut confeſſionem foras ejiciat.

Neceſſitas.

S. Chryſ. hom. de malis avert. V. Sicut ſi infœcundæ arboris ſuperiora circumcideris, eadem novos edente ramuſculos, nihil videbis, vel radicibus alte tendentibus effeciſſe; ita niſi radices vitiorum ſcrutatus per examen fueris, ſuſtuleriſque, fruſtra in evellendis vitiis laborabis.

Lancic. opuſ. 9. n. 44. VI. Sicut vulpes interdum fingit ſe mortuam, ut aves advolantes capere queat; ita vitia noſtra ſe mortua ſimulant, ut facilius iterum ad ipſa redeamus.

Utilitas.

Idem n. 32. VII. Sicut artifices, dum ea, quæ fecerunt, accurate examinant, latentes defectus deprehendunt, totumque opus expoliunt; ſic per examen occulti animæ defectus cognoſcuntur, ac corriguntur.

S. Gertr. inſin. l. 3. c. 18. VIII. Sicut homines, dum unam maculam evidentiorem conſiderant, manus totas abluunt, itaque etiam ab aliis ſordibus mundantur, quas alioqui non abluiſſent; ſic anima, dum per examen graviora delicta deprehendit, de iis & omnibus aliis dolendo, ab omnibus ſimul mundatur.

Buſæus in Virid. tit. eod. n. 4. IX. Sicut in domibus, ubi frequens ſcoparum uſus eſt, nullæ apparent araneæ; ita, ubi frequenter examen conſcientiæ adhibetur, Diabolus laqueos ſuos extendere veretur.

Ibid. X. Sicut pavimentum, quo ſæpius everritur, eo purius redditur; ita quo ſæpius conſcientia per examen purgatur, tanto purior, teneriorque efficitur.

Ibidem. XI. Sicut in Academiis, in quibus ſunt frequentiora & ſeveriora examina, plus etiam in ſtudio litterarum proficitur; ita ubi frequens examinis eſt uſus, major quoque in ſtudio virtutis profectus reportatur.

S. Clim. de vita relig. XII. Sicut mercatores quotidie rationes lucri & damni exigentes, præ reliquis augent opes; ita & lucra virtutum ii potiſſimum augent, qui eorum vel incrementum, vel decrementum quotidie examinant.

Jac. Alv. l. 3. p. 3. ſ. 2. c. 8. de adep. viri. XIII. Sicut artifices illi præ reliquis opera perfecta efficiunt, & propterea copioſius etiam laudantur, & præmiantur, qui eadem opera diligenter ad regulam examinant; ita ii quoque homines perfectiores plerumque exiſtunt, qui per hoc examen accuratius diſcutiunt, quam opera ſua divinæ voluntati ac propriæ rationis dictamini ſint conformia.

§. IX. MOTIVA.

Gen. 1. I. EXemplum Dei: qui teſte Moyſe; ipſemet poſt creatum mundum, vidit & examinavit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.

II. *Exemplum Ethnicorum*: qui, ut §. 7. videre eſt, ſolo rationis ductu hoc medium velut præcipuum ad virtutem inſtrumentum, adhibuerunt.

III. *Neceſſitas*: ſicut enim nec diſcipuli in ſcholis debitam diligentiam, nec famuli requiſitam fidelitatem, nec artifices neceſſariam curam adhibent, niſi diligenter ab iis ratio ſuo tempore exigatur; ita niſi hoc examen in omnibus actionibue crebro & accurrate adhibeatur, nullus in profectu virtutis ac perfectionis fructus ſperandus erit; unde merito Seneca, deſinet, inquit, & moderatior exiſtet, quæ ſciet ſibi quotidie ad Judicem eſſe veniendum.

IV. *Utilitas*: tum ad *vitiorum* extirpationem; nam licet ſatius eſſet, ut ait S. Chryſoſtomus, omnino a peccato abſtinerre, non parvum tamen ad ſalutem momentum eſt, agnitum peccatum damnare, & caſtigare diligenter conſcientiam, utpote cum hoc juſtificationi pars ſit, & imposterum a peccato arceat. *S. Chryſ. ſ. qualet dae. ux.* Imo, ut Abbas Pimenius olim dixit, hæc ſola hominis juſtitia eſt, ut ſemper ſemetipſum reprehendat, & tunc juſtificabitur, cum ſua peccata condemnat. *Roſvveid p. 919 & 672. & n. 3.* Tum ad *virtutes* acquirendas, pro quibus cudendis, examen officina vocatur, ab aliis vero Cornucopiæ commodorum, chariſmatumque ſpiritualium, quæ in animam infert. Tum ad *notitiam ſui*, quæ omnium ſcientiarum altiſſima eſt, & utiliſſima, comparandam.

V. *Æquitas*: quis enim reus, oblata optione, ut pro Judice vel amicum ſui amantiſſimum, vel alium valde ſeverum & rigoroſum eligat, non ab illo potius, quam hoc judicari præeligeret? cum ergo Deus idipſum nobis indicet, an non præſtat, ut in hac vita nos ipſos prius dijudicemus, quam ab ipſo in altera tam rigoroſe judicemur, & corripiamur?

S. Dorot. ſerm. 3. VI. *Jucunditas*: nam ut ſapienter S. Dorotheus advertit, illud potiſſimum ut turbemur, in cauſa eſt, quod ſedulo noſmetipſos non accuſamus, nec ea qua debemus diligentia, quærimus nos ipſos privatim arguere. Hinc omnis noſtra moleſtia & afflictio promanat. Hinc eſt, quod quietem numquam, & nullibi alibi pacem naneiſcimur. Nec id quidem mirum, quandoquidem ore Sanctorum omnium celebratum ac conteſtatum habemus, nullam præter hanc ad Deum patere viam, nec umquam aliquem vidimus, aut audivimus, qui alia, quam hac ad Deum acceſſerit via, aut ad quietem pervenire valuerit. Eamdem jucunditatem paulo aliter explicat Seneca, dum ait: Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur? quam tranquillus, altus ac liber, cum aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui cenſorque ſecretus cognoſcit de moribus ſuis. *Sen. l. 3. de ira c. 36.*

§. X. MEDIA.

Ad examen hoc diligenter faciendum.

I. ÆStimatio puritatis ſeu pulchritudinis internæ: ſicut enim virgines hujus mundi pro conſervanda & augenda ſua pulchritudine corporali aſſiduo ſpeculis utuntur; ita non minus diligenter hoc examen adhibebit,

quiſ-

quiſquis vehemens pulchritudinis ſuæ internæ amator extiterit.

II. *Amor Dei*: nam, ut S. Bernardus dixit, Homini Deum amanti vel amare volenti ſuus ſemper conſulendus eſt animus. Examinanda conſcientia, quid ſit, quod in totum vult, & propter quod vult, quidquid aliud vult Spiritus vel odit, quidquid contra illud caro concupiſcit. S. Bern. de vit. ſol. col.

III. *Deſiderium perfectionis*: ſic enim non modice incitabitur ad hoc exercitium accurate uſurpandum, utpote quod a Patribus Spiritualibus merito inter difficillima media numeratur perfectionem brevi tempore conſequendi.

IV. *Timor judicii divini*: hic enim efficiet, ut hic omnia opera noſtra ipſi ſevere prius diſcutiamus & judicemus, ne in altera vita in manus ſeveri Judicis Dei incidamus, cum notum ſit, quod S. Paulus dixit, ſi noſmetipſos judicaremus, non utique judicaremur.

1. Cor. 11. v. 31. V. *Odium Sathanæ*: ſic enim non modice incitabimur ad fraudes illius per examen indagandas, ut contra eaſdem nos convenienter armare, & feliciter evitare valeamus.

§. XI. ASCETICA.

I. TRia ſunt, quæ præcipue de Examine conſcientiæ obſervanda ſunt Aſcetæ. Primum eſt, ut magnam æſtimationem concipiat de illo; quod obtinebit, ſi perpenderit, hoc medio multos ſanctos Viros, & præcipue S. Ignatium, præ reliquis uſos fuiſſe ad magnam ſanctitatem comparandam; & præterea bene conſiderarit, quod S. Bernardus de conſcientiæ noſtræ dirigendæ neceſſitate ſequentibus verbis inſinuavit: unicuique liber eſt ſua conſcientia, & ad hunc librum diſcutiendum & emendandum omnes alii libri inventi ſunt. Anima vero cum de corpore egreditur, nullum alium librum, præter librum conſcientiæ, ſecum poterit portare, atque in illo cognoſcet, quo debeat ire, vel quid debeat recipere. S. Bern. l. de conſc.

Rodr. p. 2. tr. 7. II. Alterum eſt, ut bene percipiat finem & fructum præcipuum, qui per hoc exercitium quærendus eſt, & non eſt alius, quam puritas conſcientiæ, vitæque emendatio, & in tribus præcipue conſiſtit, nempe ut, ſi hactenus fuerunt multi in nobis defectus, poſthac ſint pauci: deinde, ut, ſi fuerunt majores, deinceps ſint minores: & tandem ut non ſint ſemper iidem; eandem enim culpam iterum, iterumque ac ſæpius repetere, magnæ ſocordiæ & negligentiæ eſt argumentum.

III. Tertium eſt, ut ſolidum ſciat modum, utrumque hoc examen fructuoſe peragendi; qui quidem in eo potiſſimum conſiſtit, ut 1. regulas & induſtrias a S. Ignatio & aliis eum in finem præſcriptas accurate obſervet. 2. Ut in actuali diſquiſitione plus dolori, & emendationis propoſito, quam diſcuſſioni & inquiſitioni defectuum inſiſtat, cum totus fructus examinis utriuſque in morum emendatione conſiſtat, ad quem ſine dubio dolor ferius & efficax propoſitum, plus, quam omnes aliæ induſtriæ conducunt. Addit B. Maria Magdalena de Pazzis Deum plus ſibi complacere in anima viatrice, Vit. p. 4. c. 39. quæ ſe conformat per dolorem, quam quæ ſe conformat per amorem) quamvis dolor, quem ſentit anima ex offenſis Dei, non poſſit naſci niſi ex amore, quem habet erga Deum, qui eſt abſolute perfectior dolore) quia per viam doloris plus exercetur anima in amore proximi, dum alienos defectus deplorat; præterea hic dolor eſt ſpecies Martyrii, quo animæ fiunt ſimiles in cruce pendenti, & dolore ſuo poſſunt compati ejus magnis pœnis, & flere amoris lacrymis ejus paſſionem. Et cum dolor ſit afflictivus, purgat animam a peccatis. Amor eſt delectabilior, ſed cum ſimus in hoc mundo, ut purgemur eſt magis tempus dolendi & patiendi pro amore Dei noſtri, ideoque Deus ſibi magis complacet de dolore, quam amore. 3. Ut in hoc exercitio magna cum conſtantia progrediatur, nec animum abjiciat, etiamſi, frequentius in eoſdem defectus labatur, ſed potius in memoriam revocet id, quod S. Gertrudi petenti, ut certum aliquem defectum a ſe Deus tolleret, idem Dominus reſpondit, dum dixit: quare velles, ut ego privarer honore illo, & tu infinito fraudareris præmio, quod lucraris, quotieſcunque illum defectum vel ſimilem recognoſcens de cætero cavendum proponis? nam quandocunque aliquis ſtudet pro amore meo defectus ſuos vincere, tantum mihi exhibet amoris ac fidelitatis, quantum miles aliquis Domino ſuo exhiberet, ſi ſtrenue in bello contra inimicos ſe opponens, omnes manu forti viriliter expugnaret, ac proſterneret. Lib. 3. Inſ. c. 18.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Elegit ſibi quinque limpidiſſimos lapides de torrente, & miſit eos in peram*: poteſt peccatum Goliatho, 1 Reg. 17. v. 40. examen autem quinque punctis conſtans quinque lapidibus de torrente (id eſt, fonte lacrymarum) collectis comparari. & oſtendi, quod, licet peccatum, perinde ut Goliath, aſpectu terribile & quodammodo inſuperabile appareat, poſſit tamen non difficulter per hos quinque lapides ſuperari, uti de facto jam a pluribus ſuperatum eſt.

II. Ex occaſione thematis: *Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes & Regna* (id eſt teipſum & paſſiones tuas) *ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes*: poteſt finis examinis copioſius explicari, & 1. quidem oſtendi, quod debeat deſtruere aliqua peccata, ut non tam multa ſint: dein diſperdere illa, quæ remanent, ut non tam gravia ſint: & tandem diſſipare illa, ut non eadem ſemper recurrant. 2. Quod debeat evellere, id eſt, radices etiam exſcindere, uti ſapienter monuit S. Dorotheus his verbis: Certamen primum ſit adverſus malos mores & vitia, cauſaſque eorum, quæ radices ſunt. Quas ſane radices niſi quiſque exſciderit, tandem excreſcunt. 3. Quod ædificare & plantare virtutes vitiorum loco debeat; id quod examinis particularis adminiculo præcipue obtinetur. Jer. 1. v. 10. S. Doroth. ſ. 12.

III. Ex occaſione thematis: *Conſideravit ſemitas domus*: poteſt narrari hiſtoria de divite, qui, quia nullam curam domus habuit, ad ſummam prope egeſtatem redactus eſt. Unde Prov. 31. v. 27.

vici-

Digitized by Google

vicinus ejus hoc advertens, promiſit illi, ſe medium oblaturum, quo brevi antiquas opes recuperare poſſit, ſi diligenter eo uti velit. Annuenti itaque pyxidem obtulit, eo pacto, ut in omnes quotidie domus partes circumferret, non tamen prius aperiret, quam ipſe facultatem dediſſet. Cum ergo ſecutus fuiſſet conſilium, & quia in omni loco peſſime rem familiarem adminiſtrari advertens, in meliorem omnia ordinem reduxiſſet, brevi etiam divitias iterum augeri ſenſit. Quare putans eam virtutem a pyxide provenire, aperuit, & hos verſus in ſcheda deſcriptos invenit:

Vuilſt, daſſ dir dein Sachvvohlgelin?
Sib all Tagſleiſſig zu deim Ding.

Hæc hiſtoria applicetur illis, qui examinis quotidiani uſum negligunt, ſuadeaturque, ut ſimili modo pyxidem hanc in omnes diei actiones circumferant, nec dubitent, quin majorem etiam in perfectione Chriſtiana progreſſum ſint ſortituri.

1. Par. 18. v. 30. IV. Ex occaſione thematis: *Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum niſi contra ſolum Regem Iſrael*: poteſt oſtendi modus, vitia ſua per examen particulare oppugnandi; ut ſcilicet 1. Contra unum dumtaxat pugnetur, exemplo Horatii, qui contra tres Curiatios pugnans fugam ſimulavit, & dum hac ratione effecit, ut ob inæquales vires inæqualiter quoque ipſum curſu ſequerentur, ſubito ſe convertens, & contra ſingulos pugnans facie victoriam obtinuit. 2. Ut contra Regem pugnetur, id eſt, illud vitium, quod eſt caput (Caſſian. col. 5. c. 14.) cæterorum; ſic enim devicto Rege etiam reliqua facilius vincentur, nam, ut Abbas Serapion ait, impoſſibile eſt, eum, qui pro ſui cordis immutatione ſolicitus, erga impugnationem vitii cujuslibet intentionem ſuam mentis armaverit, adverſus cætera quoque generalem quemdam horrorem, & cuſtodiam ſimilem non habere.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Sen. l. 10. de ira c. 3. I. NOn male Seneca, Videamus, ait, quid ſit, quod nos maxime concitet. Alium verborum, alium rerum contumeliæ movent. Hic vult nobilitati ſuæ, hic famæ parci &c. non omnes ab eadem parte feriuntur. Scire itaque oportet, qui in te imbecillum ſit, ut id maxime protegas.

Idem ep. 28. ad Luc. II. Et alibi: Initium ſalutis eſt notitia peccati. Egregie mihi hoc dixiſſe videtur Epicurus: nam qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult. Deprehendas te oportet, antequam emendes. Ideo quantum potes, teipſum coargue, inquire in te, accuſatoris primum partibus fungere, deinde Judicis, noviſſime deprecatoris, aliquando te offende.

Idem ep. 60. III. Et iterum: Quid autem tecum loquaris? quod homines de aliis libentiſſime faciunt, de te apud te male exiſtima. Aſſueſce & dicere verum, & audire, præſertim a te ipſo. Id autem maxime tracta, quod eſſe infirmiſſimum ſenties.

IV. Apud Ægyptios Thebas Memnonis ſtatua videbatur e nigro lapide ad ortum ſolis converſa, quæ imberbem adoleſcentem referebat, ambabus manibus ſic ſedi innitentem, ut ſurgere velle videretur; ſed & os ſic conformatum habentem, ut jamjam locuturus crederetur; huic ſtatuæ ſimiles ſunt, qui conſcientiam examinant, ſed abſque ſerio dolore & fructu. (Drex. in Triſm. l. 1. c. 8. §. 12.)

V. Ruth Moabitis collegit in agro uſque ad veſperam, & quæ collegerat, virga cædens & excutiens, invenit hordei tres modios. Idem a nobis per examen faciendum; quid enim eſt frumentum virga cædere, inquit S. Gregorius, niſi rectitudine judicii a vitiorum paleis virtutum grana ſeparare? (Ruth. c. 2. v. 17.)

Neceſſitas.

VI. Hoc nos peſſimos facit, inquit Seneca, quod nemo vitam ſuam reſpicit. Quid facturi ſimus, cogitamus, & id raro: quid fecerimus, non cogitamus. Atqui conſilium futuri ex præterito venit. (Sen. ep. 83.)

VII. Ephratæi a Galaaditis interrogati, qui eſſent, & vocem Schibolet, hoc eſt, ſpica granis plena, proferre juſſi, quia Sibboleth, id eſt, culmus grano vacuus, pro Schiboleth dixerunt, pro hoſtibus agniti & jugulati ſunt. Idem multis in judicio extremo eveniet. (Jud. 12. v. 6.)

§. XIII. AUCTORES.

I. JOannes Buſæus in Viridario Verb. Conſcientiæ Examen.
II. Alphonſus Rodriquez, p. 1. tr. 7.
III. Jeremias Drexelius in Triſmegiſto l. 1.
IV. Jacobus Alvarez de adept. virt. l. 3. p. 5. ſect. 2. c. 8. & ſeq.
V. Matthias Faber con. 6. in Dom. 4. poſt Pen.
VI. Antonius Daurolrius in Catech. hiſtor. c. 5. tit. 49.
VII. Philippus D' Outreman in Pædag. Chriſtiano p. 2. c. 13.

TITULUS LIV.

EXEMPLUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST factum aliquod ad imitationem aliis propoſitum; ſi enim in occulto & abſque arbitro aliquid fiat, aut admiratione potius, quam imitatione ſit dignum, exemplum dici non poteſt.

Diviſio.

II. Dividitur in *Bonum* & *Malum*; illud ad bonas actiones imitandas allicit; hoc ad peccata perpetranda incitat, & plerumque ſcandalum a doctoribus vocatur.

Actus.

III. Primus eſt, *ſolo facto ad imitationem allicere*; quo modo Seniores coram Junioribus peccantes, exemplum malum dare dicuntur.

IV. Se-

Jud. 9. v. 34. IV. Secundus, *etiam verbis ad imitationem allicere*; quo modo Abimelech ſuis exemplum dedit, dicens: Quod me vidiſtis facere, cito facite.

V. Tertius, *etiam minis vel præmiis ad imitationem allicere*; quo modo Tyranni olim Chriſtianos ad fidem deſerendam impulerunt.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Luc. 12. v. 35. I. SInt lumbi veſtri accincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.

Ib. c. 11. v. 33. II. Nemo accendit Lucernam, & ponit eam in abſcondito, neque ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut, qui ingrediuntur, lumen videant.

Rom. 15. v. 2. III. Unuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem.

Matt. 5. v. 16. IV. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.

Tit. 2. v. 7. V. In omnibus præbe teipſum esemplnm bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum ſanum irreprehenſibile.

1. Tim. 4. v. 12. VI. Exemplum eſto fidelium in verbo & converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

Jac. 3. v. 13. VII. Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

Neceſſitas.

1. Petr. 2. v. 12. VIII. Converſationem veſtram inter Gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent Deum.

2. Cor. 6. v. 3. IX. Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.

Utilitas.

Prov. 24. v. 32. X. Quod, cum vidiſſem, poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam.

2. Cor. 9. v. 2. XI. Scio enim promptum animum veſtrum, pro quo de vobis glorior apud Macedones; quoniam & Achaja parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

Hebr. 13. v. 7. XII. Mementote Præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

Jacob. 5. v. 10. XIII. Exemplum accipite, fratres, laboris & patientiæ, Prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator.

Exemplum malum.

Matt. 18. v. 6. & 7. XIV. Væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.

1. Cor. 8. v. 112. XV. Peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam ipſorum infirmam, in Chriſtum peccatis.

Rom. 14. v. 15. & 20. XVI. Noli cibo tuo perdere illum, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Noli deſtruere opus Dei.

XVII. Ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum. Ib. v. 13.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCT.

Qualitas.

I. DOmus Epiſcopi & converſatio quaſi in ſpeculo poſita, Magiſtra eſt publicæ diſciplinæ. Quidquid fecerit, id ſibi omnes faciendum putant. S. Hier. in epiſt. ad Heliod.

II. Qui in occulto bene vivit, ſed alieno profectu minime proficit, carbo eſt: qui vero in imitatione ſanctitatis poſitus, lumen rectitudinis ex ſe multis demonſtrat, lampas eſt, quia ſibi ardet, & aliis lucet. S. Greg. ho. 1. ſup. Ezech.

III. Sic ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum: & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum. Idem ho. 11.

IV. Nullum ego conſilium melius arbitror quam ſi exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, quæ oporteat fieri, provocans eum ad meliora, & conſulens ei neque verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. Idem l. 30. mor.

V. Noveris hujus Trinitatis Sacramentum in nullo fruſtratum a te, ſi paſcas verbo, paſcas exemplo, paſcas orationum ſuffragio. S. Bern. in Epiſt.

VI. Pulcherrimus ordo eſt & ſaluberrimus, ut onus, quod portandum imponis, tu portes, & ex te diſcas, qualiter oporteat aliis moderari. Idem in ep. 92.

VI. Propterea Sanctorum vitas & converſationem in divinis ſcripturis præſcriptam Spiritus Sancti gratia reliquit, ut diſcentes, quod, licet ejuſdem fuerint naturæ, virtutibus tamen ſtuduerint, ne ſimus nos ignavi, & deſides in iiſdem exercitiis. S. Chryſ. ſ. 21. ſup. Gen.

VIII. Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat. Accuſare avaritiam & latro poteſt. Sacerdotis os, mens manuſque concordet. S. Hier. epiſt. ad Nepot.

IX. Debemus penſare, quod a Domino Sanctis Apoſtolis dicitur, & per Apoſtolos nobis: Vos eſtis ſal terræ, ſi igitur ſal ſumus, condire mentes fidelium debemus, ut, quiſquis Sacerdoti jungitur, quaſi e ſalis tactu æternæ vitæ ſapore condiatur. S. Greg. ho. 17. in Luc.

X. Externæ dignitates merito ex ſignis extrinſecus circumpoſitis manifeſtæ ſunt, noſtras autem ab anima notas eſſe decet: Fidelem enim non ex ſolo munere videri oportet, ſed ex vitæ novitate. S. Chryſ. ho. 21. ad Pop.

XI. Qui profitentur ſe Chriſti eſſe, non modo ex iis, quæ dicunt, ſed & ex iis, quæ faciunt, cognoſcantur: ex fructu enim arbor dignoſcitur. Præſtat enim eſſe & tacere, quam loqui, & non eſſe, non in ſermone regnum Dei, ſed in virtute. S. Ign. in ep. 14. ad Eph.

XII. Hoc autem, quod diſcipulo Paulus ait: *Præcipe hæc & doce cum omni imperio*, non dominationem potentiæ, ſed authoritatem ſuadet vitæ, cum imperio quippe docetur, quod prius agitur, quam dicatur; nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando conſcientia præpedit linguam. S. Greg. l. 21. mor. c. 9.

XIII.

Digitized by Google

S. Petrus Chryſ. ſ. 167.

XIII. Doctor dicto factoque, magiſter verus, quod verbo adſtruit, demonſtrat exemplo; magiſtrum ſtat de ſcientia, ſed magiſterii authoritas conſtat ex vita, docenda faciens, obedientem perficit auditorem; docere facti ſola eſt norma doctrinæ, doctrina in dictis ſcientia eſt, in factis virtus; ſcientia ergo illa vera eſt, quæ fuerit mixta virtuti, illa Divina eſt, non humana, Evangeliſta probante, cum dicit: *Quia cæpit Jeſus facere, & docere.*

Euſeb. Callic. Hom. in c. 5.

XIV. *Vos eſtis lux mundi: ſic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona &c.* Lux eſtis; & ſermone igitur & opere lucere debetis; magis autem operando, quam loquendo proficitis, quia major eſt ſplendor operis, quam ſermonis; unde non ait: Ut audientes bonum veſtrum ſermonem glorificent Patrem; ſed quid ait? *Ut videntes opera veſtra bona, glorificent Patrem veſtrum.*

Matth.

S. Iſid. Peluſ. 3. ep. 103.

XV. Sermo actione deſtitutus, non ultra autem graſſatur, qui autem ab actione animatus eſt, ut qui acris & efficax ſit, alte penetrat, animumque attingit.

S. Athan. exhort. ad mon.

XVI. Vita noſtra jubeat, lingua perſuadeat, quia plus authoritatis geſtat exemplum, & ingerit appetentiam ſui.

S. Doroth. Doctrin. 17.

XVII. Cum fueris fratrum inſtitutor, & rector, eos potiſſimum cura cordis ſeveritate, & viſceribus miſericordiæ inſtruere, eos verbo & exemplo, quæ agenda ſunt, edocens, atque exemplo magis & opere, cum magis operentur exempla, & fortius moveant.

S.Greg. l. 3. mor. c. 4. & 5. S. Laur. Juſt. de Chriſti agon. c. 12. §. 3.

XVIII. Optime per hanc domeſticam avem (gallum) Prædicatores ſignificantur, ſimul & docentur, quomodo docere & recte debeant, & efficaciter queant, nimirum ſic prius alas excutiant, quam cantent & ante ſe in ſanctis operibus exerceant, quam ſanctitatem verbis commendent.

Greg. ho. 3. Aug. de utilitate & neceſ. pœnitentiæ.

XIX. Sic ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut de bono opere proximis præbeamus exemplum; & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum.

XX. Exemplo bonorum, non malorum debemus duci.

Neceſſitas.

XXI. Debet prius dominari ſibi, qui cauſæ conſtitutus eſt Judex alienæ. Ridiculum eſt, aſpicere foris in Cathedra reſidentem, & intus in paſſionum fœtoribus ſepultum.

S. Aug. ſ. 61. de temp.

XXII. Neſcio, qua fronte, vel qua conſcientia cum omnibus Sanctis partem in æterna beatitudine habere deſideramus, quorum exempla ſequi in rebus minimis non acquieſcimus.

Lactant. de vera patient. l. 4.

XXIII. Habere non poſſunt firmitatem, quæ doceas, niſi ea prior feceris; quia hominum natura proclivis in vitia, videri vult non modo cum venia, ſed etiam cum ratione peccare.

Idem.

XXIV. Homines malunt exempla quam verba; quia loqui facile eſt, præſtare difficile.

S. Chryſ. ho. 4. ad Tit.

XXV. Si manum non contineas, neque impudicam coerceas linguam, qua ratione admirabitur is, qui gentilis eſt, noſtræ fidei dogma; neque enim ex verbis dogmata, verum ex ipſis rebus atque vita, gentiles judicare conſueverunt.

S. Proſp. ho. 3. de vita contemplat. c. 23.

XXVI. Nulla alia Sacerdotis doctrina debet eſſe, quam vita; ſatiſque auditores poſſunt proficere, ſi a Doctoribus, quod vident ſpiritualiter fieri, hoc ſibi etiam ſimpliciter audiant prædicari.

S. Chryſ. ho. 23. in Acta.

XXVII. Nil frigidius Doctore, qui verbis dumtaxat philoſophatur: neque enim hoc Doctoris eſt, ſed hiſtrionis, & hypocritæ, eoſque Apoſtoli prius vitæ exemplis docebant, deinde verbis; quin potius neque verbis quidem erat opus, cum clamarent opera.

S.Bern. ſ. 59. in Cant.

XXVIII. Illius Doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſu, ſed mihi planctum moveat. Vere turturem exhibes, ſi gemere doceas, & ſi perſuadere vis, gemendo idem magis, quam declamando ſtudeas; oportebit. Exemplum ſane tum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negotio verbo efficacius eſt. Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi quod ſuades, prius illud tibi cognoſceris perſuaſiſſe. Validior operis, quam oris vox. Fac ut loqueris, & non ſolum me facilius emendas, ſed te quoque non levi liberas probo. Non jam pertinebit ad te, ſi quis dicat: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humero hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere*; ſed neque illud verearis, oportet: *Tu qui alios doces te ipſum non doces?*

Matth. 23. 4. Rom. 2. 21.

Caſſiod. l. 2. epiſt.

XXIX. Claras ſuas maculas reddunt, ſi illi, ad quos multi reſpiciunt, aliqua reprehenſione ſordeſcunt; alioqui expedit non videri, quam cunctorum irriſione ſignari. Omnis ergo, qui gratiarum celſa petimus, vitiorum humilia deſeramus: ſit in nobis frons libera, ut aliorum poſſimus emendare peccata; æquat crimen omne, quod inquinat, & ideo diſſimilis ab accuſato debet eſſe, qui judicat.

S. Aug. ſ. 163.

XXX. Nemo ſe circumveniat, fratres chariſſimi, nullus homo ſibi ſolummodo vivat, & ſicut frequenter ſuggeſſi, quantoſcumque aliquis exemplo ſanctæ vitæ ædificaverit, cum tantis & pro tantis mercedem retributionis beatæ vitæ accipiet & quantiſcumque exemplum malæ converſationis, etiamſi illi eum non ſequantur, præbuit, pro tantis ſe malis rationem noverit redditurum.

S. Clem. Alex. l. 5. Strom.

XXXI. Omnis doctrina generatio quædam eſt, ut, quemadmodum homines non generantur niſi in perfectione ætatis, & virium, ita nec filios ſpirituales, niſi a perfectione virtutum progigni contingat.

Bern. ſuper Cant. ſ. 24.

XXXII. Exempla bonæ vitæ a Chriſto & ab ejus actibus aſſumere debemus.

Utilitas.

S. Chryſ. ho. 12. ad pop.

XXXIII. Multo fidelior & certior eſt doctrina operum, quam ſermonum. Nam qui talis eſt, etiam ſilens, & cum non videtur, docere poteſt: & alios quidem, qui illum vident, alios vero, qui de illo audiunt; & multi fruentur Dei grata non tantum propter ſe, ſed & propter alios, qui illum vident, & incitentur, ut glorificent Dominum, talis per mille linguas, & multo plures, gratias refert & laudes Deo.

S. Valer. Ep. ho. 17.

XXXIV. Cito ſedet animis, quod docetur exemplis.

XXXV. Eſt inſitum bonis, ut caſtum pudicus,

cus, ſapientem prudens, miſericors liberalem affectu pio diligat, & virtutes ſuas in aliis amet. In pleriſque juſti aſpectus, admonitio correctionis eſt, perfectioribus lætitia eſt.

S. Ambr. Ap. Beat. immacul.

S. Greg. 24. moral.

XXXVI. Volantia animalia ſe viſciſſim feriunt alis ſuis, quia Sanctorum mentes in eo, quod ſuperna appetunt conſideratis invicem alternis virtutibus excitantur; ala enim ſua me percuſſit, qui exemplo ſanctitatis ad melius accendit; & ala mea vicinum animal ferio, ſi aliquando alteri opus bonum, quod imitetur, oſtendo.

Idem. l. 1. Dial. ib. in prœm.

XXXVII. Sunt nonnulli, quos ad amorem cæleſtis Patriæ plus exempla, quam prædicamenta ſuccendunt.

S. Laur. Juſt. l. de conflict. inter.

XXXVIII. Fit plerumque in audientis animo duplex adjutorium in exemplis Patrum, quia amore venturæ vitæ ex præcedentium comparatione accenditur, &, ſi ſe aliquid eſſe exiſtimat, dum meliora de aliis cognoverit, humiliatur.

S. Greg. p. 2. Paſtor c. 3.

XXXIX. Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi, quod ſuades, tibi prius perſuaſiſſe cognoſcaris; validior operis, quam oris vox eſt. Fac, ut loqueris.

S. Ambr.

XL. Illa vox libentius Auditorum corda penetrat, quam dicentis vita commendat, quia quod loquendo imperat, oſtendendo adjuvat, ut fiat.

S. Nazian. de S. Baſ.

XLI. Non difficile æſtimatur, quod jam factum conſpicitur.

XLII. Tonitru erat ejus oratio, quia vita erat fulgur; unius namque ſplendor alterius incendium eſt.

S. Chryſ. ſer. 4. in S. Euſtach.

XLIII. Apud nos etiam ſepulchrum S. Euſtachii Antiocheni Epiſcopi eſt, & non in Thracia tantum, ubi mortuus eſt, & ſepultus. Monumenta enim Sanctorum non loculi ſolum ſunt & thecæ, & columnæ ac litteræ; ſed res præclare geſtæ, ac fidei zelus, & ſana apud Deum conſcientia; ſiquidem omni columna ſplendidior hæc Eccleſia Martyri eſt erecta, quæ litteras habet non mutas, ſed quæ rebus ipſis buccina clarius memoriam ejus prædicant, ac celebritatem, eorumque, qui adſunt, unuſquiſque Sancti illius eſt ſepulchrum, ſepulchrum animatum, atque ſpirituale. Nam ſi cujuſquam veſtrum, qui adeſtis, conſcientiam explicuero, Sanctum iſtum intus in mente veſtra reperiam diverſantem.

Th. Kem. ſer. 2. ad Novit.

XLIV. Ibi (in Religione) alterius fervore excitatur, alterius humilitate docetur, iſtius obedientia movetur; ibi invenit, quos timet; ibi habet, quos diligit, & ſic ex omnibus proficit; ibi alterius correptio ejus fit admonitio; ibi alienum periculum proprium eſt ſpeculum; ibi homo portat, & portatur.

S. Ambr. in pſ. 118. ſ. 10.

XLV. Quemadmodum juſtus lætificat cor innocentium, cum videtur, ita & improbi juſtorum cognitione torquentur: quia vel tacitis Sanctorum moribus arguuntur. Torquet caſtitas incontinentiam, avaritiam liberalitas, impietatem fides.

S. Chryſ. ho. 25. ad pop.

XLVI. Non enim cæli voces emittentes, inquit S. Chryſoſtomus Deum glorificant, ſed alios per aſpectum ad hoc inducentes, & tamen ipſi dicuntur cæli gloriam enarrare: ſic & vitam præferentes admirabilem, licet taceant, Deum glorificant: cum alii propter eos ipſum glorificent. Non enim tam ex cælo redditur admirabilis, quam ex vita pura. Nam & cælo longe melior homo, & poteſt ejus ornatu ſplendidiorem animam poſſidere.

S. Aug. in pſ. 109.

XLVII. Quia incredibile videbatur hominibus, quod promittebat Deus, ex hac mortalitate, corruptione, abjectione, infirmitate, pulvere & cinere, futuros homines æquales Angelis Dei, non ſolum Scripturam cum hominibus fecit, ut crederent, ſed etiam fidei ſuæ poſuit mediatorem unicum Filium ſuum, ut qua nos viæ perducturus eſſet ad illum finem, quem promiſit; per eum ipſum Filium ſuum, & oſtenderet & præberet; Parum enim erat Deo, ut Filium ſuum faceret demonſtratorem viæ, eum ipſum viam fecit, ut per illum ires, regentem te, ambulantem per ſe.

S. Thom. Villan. conc. 2. Dom. 2. Quadr.

XLVIII. Vere exemplum, quam verbum, homines magis movet; & propterea Spiritus Sanctus, hujus artis traditor & inventor, ſciens quantum ad bene vivendum proficiat imitatio, fere per totam Scripturam varia Sanctorum exempla paſſim ſparſit, & fidelibus imitanda propoſuit.

S. Greg. l. 3. mor. c. 1.

XLIX. Scriptura Sacra narrat geſta Sanctorum, & ad imitationem provocat corda infirmorum, & dum eorum victricia facta commemorat, contra vitiorum prælia debilia noſtra corda confirmat; fitque, ut minus mens inter certamina trepidet, quo ante ſe poſitos tot virorum fortium triumphos vidit.

S. Bern. in ſ. de S. Bened.

L. Sermo vivus & efficax, exemplum eſt operis facile faciens ſuadibile, quod dicitur; dum monſtratur factibile, quod ſuadetur.

S. Ambr. ſer. 21. de SS.

LI. Quamvis diſertus Orator facundia ſua me doceat, id tamen, quod utile eſt; melius diſco exemplo Sanctorum quam aſſertione verborum. Citius mihi perſuadent oculi, quod cernunt, quam auris poteſt inſinuare, quod præterit. Auditui enim cito irrepit oblivio, oculorum autem hiſtoria ſemper inſpicitur.

Æquitas.

S. Leo ſ. 2. in feſt. Aſſump.

LII. Licet omnem Eccleſiam, quæ in toto eſt orbe terrarum, cunctis oporteat florere virtutibus, vos tamen præcipue inter cæteros populos docet meritis pietatis excellere, quos in ipſa Apoſtolicæ petræ arce fundatos, Dominus noſter Jeſus cum omnibus redemit, & B. Apoſtolus Petrus præ omnibus erudivit.

Exemplum malum.

S. Aug. de Paſt.

LIII. Qui in conſpectu populi male vivit, quantum in illo eſt, eum, a quo attenditur, occidit.

S. Greg. in paſtor.

LIV. Nemo amplius in Eccleſia nocet, quam qui perverſe agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplis culpa vehementius extenditur, quando pro reverentia ordinis honoratur.

S. Bern. in ſerm.

LV. Non tibi videtur graviorem ab eo Chriſtus ſuſtinere perſecutionem, qui ſugeſtione maligna, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione pervertit animas, quas redemit, quam a Judæo, qui ſanguinem ſuum fudit?

S. Chryſ. ho. 13. ad pop.

LVI. Si non habueris opera, tantum loquens non

non proſuiſti ſed & potius læſiſti. Melius eſt tacere. Quare? opus mihi reddis impoſſibile. Cogito namque, quod, ſi, tu tanta differens non efficis, multo magis ego venia dignus ſum.

S. Bern. lib. 2. ad conſid. LVII. Simia in tecto, Rex fatuus in ſolio ſedens, monſtruoſa res! gradus ſummus, & animus imus: ſedes prima, & vita infima: lingua magniloqua, & manus otiola: ſermo multus, & fructus nullus; vultus gravis: & actus levis.

Greg. in paſtor. LVIII. Cum majores voluptati deſerviunt, minoribus laſciviæ fræna laxant.

Id. ex cic. lib. 2. de Rhetor. LIX. Exemplum vitioſum eſt, ſi aut falſum eſt, ut reprehendatur, aut ſi improbum, ut non ſit imitandum, aut majus aut minus, quam res poſtulat.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Lib. 1. c. 18. §. 1. I. INtuere SS. Patrum vivida exempla, in quibus vera perfectio reſulſit, & Religio, & videbis, quam modicum ſit, & pene nihil, quod nos agimus.

L. 1. c. 25. §. 3. II. Ubique profectum tuum capias, ut, ſi bona exempla videas vel audias, ad imitandum accendaris; ſi quid reprehenſibile conſideraveris, cave, ne idem facias.

L. 1. c. 18. §. 4. III. Dati ſunt in exemplum in omnibus Religioſis, & plus provocare nos debent ad bene proficiendum, quam tepidorum numerus ad relaxandum.

L. 2. c. 4. §. 1. IV. Si rectum cor tuum eſſet, tunc omnis creatura ſpeculum vitæ, & liber ſanctæ doctrinæ eſſet.

L. 3. c. 18. §. 2. V. Etſi oneroſa ſit præſens vita, facta eſt tamen jam per gratiam tuam valde meritoria, atque exemplo tuo Sanctorum tuorum veſtigiis, infirmis tolerabilior & clarior.

Ib. §. 3. VI. Vita tua via noſtra. Niſi tu nos præceſſiſſes, & docuiſſes, qui ſequi curaret? Heu, quot longe, retroque manerent, niſi tua præclara exempla inſpicerent!

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

S. Baſil. cap. 2. in conſt. Monaſt. I. CHriſtus, teſte S. Baſilio, ideo naturam humanam ſuſcepit, ut in ſe velut tabula quadam veram nobis pietatem depingeret, eamque omnibus ante oculos ſtatutam pro viribus imitandam ceu archetypum proponeret. Nec enim alia de cauſa corpus noſtrum geſſit, niſi ut, quoad fieri poſſit, ad imitanda vitæ ipſius ſtudia nos conformemus.

S. Ambr. lib. 2. de Virg. II. De B. Virgine ſic loquitur S. Ambroſius: Sit vobis tamquam in imagine deſcripta vita B. Mariæ, in qua velut in ſpeculo reſulget ſpecies caſtitatis & forma virtutis. Hinc ſumatis exempla vivendi, ubi tamquam in exemplari magiſteria expreſſa probitatis, quid corrigere, quid fugere debeatis, oſtendunt.

S. Aug. l. 9. conf. c. 2. III. S. Auguſtinus de ſeipſo ſcribit: Exempla ſervorum tuorum, quos de nigris lucidos & de mortuis vivos feceras, congeſta in ſinum cogitationis noſtræ urebant, & abſumebant gravem torporem, ne in ima vergeremus, & accendebant nos valde.

Vita. IV. S. Franciſcus cum Fratre ſuo, exiens ut concionaretur, cum totam civitatem circuiſſet, denique domum rediit, dicens ſe exemplo concionatum eſſe.

Surius in vita 4. Aug. V. S. Dominicus, ſciens homines magis exemplis, quam verbis moveri, incredulorum familiares, dominaſque nobiles adivit, ibique in ſumma vitæ auſteritate & ſanctitate cum ſocio vixit; ut exemplo, & ſancta quadam, ut ipſe ajebat, hypocriſi eos ad veram fidem alliceret.

VI. S. Macarius, cum alicubi miræ ſanctitatis Monachos vidiſſet, domum reverſus dixit: Vidi Monachos, ſed non ſum ego Monachus.

Rodr. p. 1. VII. S. Th. Aquinas acta Sanctorum Patrum aſſiduo in manibus & pectore ferebat, ut ex eorum recordatione ad imitationem accenderetur.

S. Cypr. de bono pat. §. 1. VIII. S. Cyprianus dicere ſolitus eſt: Nos Philoſophi non verbis, ſed factis, ſumus: non loquimur magna, ſed vivimus quaſi ſervi, & cultores Dei.

S. Franc. in opuſc. coll. 2. IX. S. Franciſcus ſuis hoc documentum dedit: Conſideremus, Fratres, vocationem noſtram, qua vocavit nos miſericors Deus, non tantum pro noſtra, ſed etiam pro multorum ſalute, ut eamus per mundum exortando omnes, plus exemplo, quam verbo. Hinc Lyranus ipſum verba illa Cantici S. Annæ ita declarare ſolitum fuiſſe ſcribit: *Sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt*; Sterilem dicebat fratrem ſimplicem, officium prædicandi non habentem, per quem generantur filii, id eſt, Eccleſia Dei. 1. Cor. 4. *In Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui*; talis frater ſimplex exemplari vita plus proficit ſibi & aliis, quam prædicator verboſus; & idem dicendum de aliis ſimplicibus perſonis, quæ ſunt vitæ exemplaris.

Tertull. de Pall. c. 6. X. Tertullianus olim Gentilibus Chriſtianos, quod parum loquerentur, accuſantibus, his verbis reſpondit: Etſi eloquium quieſcat, ipſe habitus clamat.

S. Bern. de vit. S. Malach. XI. S. Bernardus de S. Malachia Epiſcopo dicit: Ipſe regula erat fratrum, legebant in ejus vita, quomodo converſarentur.

Joſ. c. 4. XII. Cum populus Iſraeliticus Jordanis alveum tranſire deberet, ut terram promiſſionis ingrederetur, omnium primi tranſierunt ſacerdotes, quos reliquus populus ſecutus eſt; ita ex Dei voluntate, præcipiente Joſue, merito ſacerdotes terrorem populo excutere debuerunt, ne undis irruentibus ſuffocarentur.

Utilitas.

Baron. Ann. 348. n. 20. XIII. Quando in Africa cum tanto integritatis veræ fidei diſpendio Donatiſtarum perſecutio effervefcebat; jamque Donatus Epiſcopus innumeros pervertiſſet, eorumque animos ſuis imbuiſſet erroribus; Conſtans Imperator duos viros ſanctiſſimæ vitæ, ſummaque pietate prædictos, Paulum videlicet & Macarium, velut Legatos ſuos illuc miſit, ſimulque cum illis copioſiſſimas illuc eleemoſynas ablegavit, ſub prætextu eorum paupertatem ſublevandi,

revera tamen ut populum hoc modo liberalitate ſua beneficiis affectum ad unionem cum Eccleſia Catholica ineundam alliceret, & provocaret; accidit autem, quod, dum Legati Imperatoris juſſa exequerentur, Donatus ſe illis inverecunde oppoſuerit, Principis illius famæ graviter detrahendo, & velut alter Judas contra ejuſdem liberalitatem fremendo, & murmurando; Inter cætera vero ſuis præcepit, ne quiſquam pecuniam ab Imperatore Catholico tranſmiſſam recipere præſumeret; at vero quid tandem evenit? omnino videlicet oppoſitum illius, quod Donatus machinabatur, irritum erat; populus namque oculos, magis autem cor ſuum, aperiens ad videndam, & conſiderandam Conſtantis pietatem, impoſſibile eſſe dicebat, quin fides, quam Imperator profitebatur, veriſſima, & indubitata eſſet, utpote quæ cum tanta compaſſione & charitate conjuncta erat, e contra vero Donatiſtarum ſectam falſam, atque hæreticam eſſe dixerunt, utpote qui ex operibus miſericordiæ, quæ a ſanctis viris illis profuſis manibus fiebat, ſcandalizabantur, & pervertebantur.

S. Bern. ſ. 2. de Adv. XIV. S. Bernardus, cum Monachi ſui illi dicerent, ſe ſilentium ſervando nullum aliis ſodalibus ſuis voce & ore præſtare poſſe emolumentum, reſpondit: Non deerit certe, quod facias, tantummodo charitas fraterna non deſit; nullum ergo conſilium melius arbitror, quam ſi exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, quæ oporteat fieri, provocans eum ad meliora, & conſulens ei, non verbo, neque lingua, ſed opere & virtute.

Surius 7. Jan. XV. Laurentius Surius de S. Luciano Martyre refert, quod multos infideles per ſuam vitæ modeſtiam, exterioremque morum compoſitionem ad fidei noſtræ veritatem agnoſcendam induxerit; Unde Maximianus Imperator pro tribunali ſedens, ut illum ad martyrium condemnaret, timenſque, ne id ipſum ſibi eveniret ipſum procul ab oculis & conſpectu ſuo collocari præcepit.

Vita 1. p. l. 1. c. 6. XVI. In vita S. Abrahami Eremitæ legitur, ipſum quidem omnibus viribus in id conniſum fuiſſe, ut paganos nonnullos obſtinatos ad veri Dei notitiam perduceret, verumtamen multo tempore in vanum laboraſſe, poſtquam vero multas ab iis recepiſſet injurias, verbera, & contumelias innumeras, cum aſpera omnia pateretur, magis ac magis amor ejus & charitas augebatur. Unde factum eſt, quod die quadam ſimul congregati, hos inter ſermones miſcuerint: Cernitis tam magnam patientiam viri, & ineffabilem circa nos charitatem, quomodo in tantis tribulationibus, quas ei intulimus, nequaquam ex hoc loco diſceſſerit, neque averſus eſt a nobis, ſed cum gaudio magno ſuſtinuerit univerſa? Unde niſi eſſet (ut aſſerit) Deus verus, quem prædicat, & Regnum, & Paradiſus, ultio quoque malorum, non hanc tribulationem pateretur inaniter. Venite itaque, credamus in Deum, quem prædicat; pariterque omnes in Eccleſiam pergunt clamantes atque dicentes: Gloria Deo cæleſti, qui miſit famulum ſuum, ut nos ab errore ſalvaret.

Annal. Capuccin. XVII. In annalibus Capuccinorum ſcribitur, quod cum Angelus Giojoſa (qui Dux, Par & Mareſcallus Franciæ fuit) Provincialis Pariſienſis eſſet, & nonnullos Flandriæ conventus viſitaret, atque circa veſperam in caſtellum quoddam, cujus dominus hæreticus erat, perveniſſet, ab eodem domino charitativum propter Deum hoſpitium petierit; qui illum in ſtabulum quoddam duci juſſit, quod tecti expers, & ſemidirutum erat, in quo nocte illa magna cum lætitia commoratus fuit; diluculo vero ſequenti cum abinde recedens, in itinere quemdam ex dictis Baronis amicum obvium haberet, ab illo interrogatus, quomodo a dicto Barone tractatus fuiſſet, reſpondit: Optime, & quidem valde te obteſtor, ut magnas illi nomine meo pro conceſſo hoſpitio gratias agas. Quod cum ille apud præfatum dominum exequeretur, iſque, quinam hi Capuccini fuerint, ab illo requiſiviſſet, mox ut unum illorum fratrem Giojoſam fuiſſe intellexerit, conſenſo equo celerrimo curſu ipſum eſt inſecutus, cumque ad illum veniſſet ad ejus pedes proſtratus veniam ab eo petiit; cumque ſanctus ille vir Baronem hunc ad hæreſim, quam profitebatur, ejurandam hortaretur, tantum in illo viſum a ſe dicti ſervi Dei humilitatis, mortificationis & patientiæ exemplum prævaluit, ut paucis ab inde diebus ad Orthodoxam fuerit fidem converſus. Quodque in hoc hæretico prædicationes & doctrinæ Catholicorum ad errores ſuos deteſtandos facere non potuerunt, id tandem obtinuit virtus tanta cum ædificatione, & per actum adeo heroicum ab hoc perfecto Religioſo exercitata. *ann. 1518. n. 88.*

XVIII. S. Philippus Nerius, cum adhuc ſæcularis exiſtens, poſt abſoluta ſtudia ſua vitæ ſpirituali totaliter deditus eſſet, coram confraternitate SS. Trinitatis (quæ ipſum ſuum Fundatorem habere gloriatur) ante Santiſs. Sacramentum ſermonem faciens, in unico tantum ſermone triginta juvenes licentioſos & diſſolutos convertit; Notatque hiſtoria, converſiones iſtas non facundiæ, doctrinæ, & talenti ſui, ſed potius magnæ æſtimationis, in qua ipſum ob ſanctam ejus vitam habebant, efficacia effectas fuiſſe; multi, qui eo ad ipſum audiendum acceſſerant, ut eum deriderent, videntes hominem laicum de materiis ſacris & ſpiritualibus ſermocinantem, ſermonis ejus efficacia capti, converſi fuerunt. *Vita l. 1. c. 8. n. 3.*

XIX. Convallo Rege piiſſimo in Scotia regnante, religio Chriſtiana mirandum in modum floruit, adeo ut S. Columbanus de induſtria ex Hibernia, eo ſe contulerit, ut de incolarum ſanctitate gaudere poſſet, cumque inde reverſus interrogaretur, quænam ibi vidiſſet miracula, reſpondit: Vidi unum inſtar omnium, Regem videlicet Convallum, qui in mediis deliciis & peccatorum incitamentis cum Monachis & Epiſcopis de ſanctimonia contendit; qua de cauſa ſuis ita eſt reverendus, ut ipſi nec aliis injurii, nec de Rege hiſcere ſiniſtri quidpiam audeant. *Hector. Boet. Hiſt. Scot. l. 9.*

XX. Celebre eſt illud Ebbe Abbatiſſæ facinus, quæ ne periclitantem per inimicorum incurſiones caſtitatem contaminaret, labia ſibi præſcidit; cujus generoſi facinoris exemplum cæteræ moniales conſectantes, palmam ſibi acqui- *Manſi diſc. 6. n. 6.*

quiſivere Martyrii, ſimulque illibatum virginitatis lilium cuſtodiere.

Vita l. 1. c. 11. XXI. De Alphonſo Rodriquez Coadjutore e Soc. Jeſu ſcribitur, quod ſolo aſpectu ejus, qui eum intuebantur, componebantur, & movebantur ad devotionem, & deſiderium ejus imitationis, eo quod ſervor interior illius, per omnia ejus membra & ſenſus, tamquam vapore quidam effunderetur, & fumus ex igne incluſo. Porro, ut alibi in ejus vita additur, cum tanta modeſtia Miſſæ miniſtrabat, ut circumſtantes, eo viſo, componerentur, & ipſi Sacerdotes, tantum ſciendo illum aſſiſtere, accenderentur fervore, & extraordinaria devotione. Ideo multi ſæculares utriuſque ſexus procurabant adeſſe Miſſæ, cui miniſtrabat Alphonſus, quia experiebantur in ſe, ejus aſpectu ſolo, ſingulari valde in corde fervore excitari.

Jul. Eat. de mort. c. 17. XXII. Duo Aulici Theodoſii, ex lecta S. Antonii vita uſque adeo immutati ſunt, ut ſponſas, quas ducere decreverant, reliquerint, & Religionem fuerint ingreſſi.

Sur. 7. Aug. XXIII. S. Afra, cum apud eam adhuc Ethnicam S. Narciſſus divertiſſet, uſque adeo exemplis ab eo datis ædificata eſt, ut & baptizari petierit, & paulo poſt fidem glorioſo martyrio propugnarit.

Spec. Ex. diſt. 5. ex. 81. XXIV. Quidam Prælatus ſæcularis, eo quod ſuis ſubditis exemplo vitæ per viginti annos ſumma diligentia præluxiſſet, in morte tanta luminis coruſcatione circumdatus eſt, ut per unam leucam & amplius ut clariſſima dies videretur.

Surius in vita S. Romualdi. XXV. Reynerius Marchio homo impudicus dicere ſolebat: Nec Imperator, nec alius homo tantum mihi poteſt metum incutere, quantum me Romualdi terret aſpectus. Ante ejus quippe vultum neque, quid dicam, ſcio, neque, quibus me defendere valeam, invenio.

Id. in vita S. Bernardini. XXVI. Quidam Franciſcanus interrogatus, cur ipſius conciones, licet facundiſſimæ, non eamdem efficaciam haberent, ac S. Bernardini conciones? reſpondit, ſe comparari poſſe carboni calido, ſed non ignito: S. Bernardinum vero ignito carboni ſimilem eſſe ob vitæ ſanctitatem; unde mirum videri non debere, ſi non perinde ſuæ, ac S. Bernardini, conciones accenderent.

P. Jo. Rho. l. 7. c. 5. §. 22. XXVII. Dum Ludovicus Granatenſis noctu acriter in ſe flagellis animadvertit, duo laſcivi adoleſcentes, qui caſu prope ipſius cubiculum præterierant, adeo immutati ſunt, ut & a meditato ſcelere abſtinuerint, & ſequenti die ad confeſſionem ei faciendam accurrerint.

Spec. Ex. diſt. 9. ex. 46. XXVIII. Quidam latro a S. Abbate ad Monaſterium ductus, cum ei a Fratre quodam omnia neceſſaria liberaliter ſuppeditarentur, ipſe vero poſtea coram eo panem in terra & aquam ſumeret, adeo tanto exemplo permotus eſt, ut ad pedes Abbatis ſe proſtraverit, & in pœnitentiis poſtea ſuſceptus alios omnes ſuperaverit.

Hiſt. Soc. p. 2. l. 1. n. 42. XXIX. Joannis Mendozæ ſervus Mahometanæ ſuperſtitionis, cum nullis promiſſis ad fidem Catholicam perduci potuiſſet, ſolo exemplo domini ſui Soc. Jeſu ineuntis permotus, convertit ſeſe.

Bartoli Aſia t. 1. l. 6. XXX. Ann. 1552. in Jolio præcipua civitate Morotiæ, quæ eſt Inſularum una, quæ moro nomine comprehenduntur, magnam ſtragem fides paſſa eſt. Illi enim cives a S. Franciſco Xaverio converſi, qui ſua manu eorum viginti quinque millia baptizavit, & a P. Joanne Beira ſolicite exculti, ſubornantibus Saracenis everſi ſunt. Cum enim in ea urbe Magiſtratuum unus palam fidem abnegaſſet, eodem die omnes incolæ ſunt ejus exemplum ſecuti: ita, ut, ubi mane erant triginta millia Chriſtianorum, veſperi ne unus quidem ſupereſſet. Eas vires exemplum in majoribus habet.

Jonæ c. 3. XXXI. Prædicationem Jonæ Prophetæ primus pœnitentiam egit Rex Ninivæ, qui ſuo exemplo univerſum populum ad pœnitentiam faciendam induxit, & ab ira Dei liberavit.

Jo. c. 4. XXXII. Regulus Chriſti miraculo ac beneficio ad credendum inductus, non ſolum credidit ipſe, ſed & domus ejus tota, ejus auctoritate & exemplo commota.

Baron. t. 3. Annal. An. Domini ib. 28. ex Metap. 14. Maji. XXXIII. Pacomius cum gentilis adhuc in Conſtantini Magni exercitu militaret annum vigeſimum agens, & deficiente victu, fame omnes enecti eſſent, cum ſuis appulit in quoddam Thebarum oppidum. Veſperi autem cum cives vidiſſent eos in ſatis tuta eſſe cuſtodia & de eis audiſſent viri Chriſtiani & miſericordes, attulerunt eis omnia, quæ erant ad uſum neceſſaria, & valde magnum eis præbuere ſolatium, cum eſſent in maxima afflictione. Cum Pacomius vidiſſet quod ab eis factum fuerat, & hoc valde eſſet miratus, didicit ab eis qui una cum eo erant, Chriſtianos erga omnes quidem præcipue autem erga hoſpites eſſe benignos & miſericordes. Rogante autem eo, quidnam eſſet appellatio Chriſtianorum? dicebat: Sunt homines pii & Deum colentes, credentes in nomine Unigeniti Filii Dei Jeſu Chriſti: & omnibus benefacientes, ſperant ab eo mercedem remunerationis. Ipſis autem hæc ei dicentibus, mente illuminatus, fidem Chriſtianorum admiratus, & metu Dei corde inflammatus & ſpiritu exultans cum parum ſeceſſiſſet & apud ſe fuiſſet, manus ſuas in cælum extendit, & dixit: Domine Deus, qui feciſti cælum & terram, ſi reſpiciens reſpexeris humilitatem meam, & mihi tua divinitatis dederis cognitionem, & me liberaveris ex hac afflictione, tibi ſerviam omnes dies vitæ meæ, & convenienter tuis præceptis vitam inſtituam. Cum ergo eſſet precatus & ſic Deo pollicitus, uno die poſtea egreſſus e cuſtodia cum iis, qui cum ipſo erant & navim ingreſſus, navigavit ex illo oppido. Interea autem dum in aliena regione verſaretur, ſi quando eum carnis voluptates, aut rerum aliquarum mundanarum vexarent cupiditates, valde averſabatur, precum memor, per quas mente illuminatus Chriſtum fuit profeſſus.

Jacob. Greſt de Cruce l. 5. Græcorum c. 41. ex Menæo Græcorum. 26. Decemb. XXXIV. Cum puer quidam Judæus, qui poſtea baptizatus Conſtantini nomen tulit, matrem ſuam, neſcio quo eundem ſequeretur, vidit hominem Chriſtianum, qui dum in terræ ſcrobem quandam prolaberetur, ſignum crucis ori imprimebat, cujus puer ſecutus exemplum & ipſe deinceps crucem ſubinde efformabat, ſacraque tandem Chriſtiana amplexus ardenti fide proſecutus eſt. Cum puella illum Hebræa

 (pu-

(pudoris extorquendi cauſa) invaderet, illam ſigno crucis repente exanimavit, rurſumque poſtea in vitam revocavit. Hic cum præfecto Monaſterii ſtatum vitæ ſuæ exponeret, jubet ille proferri crucem, & ab eo ſalutari: cujus cum beatus iſte pedem oſculo libaret, tota fronte, & brachiis veneranda crux ſeſe in ſancti pueri verticem ſubmittens characterem crucis capiti indelebilem impreſſit: quem per omnem poſtea vitam ſervavit. Dignus ergo baptiſmatis gratia judicatus, Sacris Chriſtianis eſt initiatus, & Conſtantinus dictus.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Pl. vus l. 1. c. 26. I. S. Ignatius ex lectione vitæ Chriſti ac Sanctorum, atque adeo præclaris eorum exemplis commotus, atque ad meliorem vitam converſus eſt. Ipſe vero uſque adeo mores ſuos ad perfectam regulam morum compoſuit, ut P. Ludovicus Conſalvus faſſus ſit, ſe nullo tempore lectionis vel orationis tempore ad amorem Dei incitari, quam eo tempore, quo S. Ignatium aſpexiſſet.

I. anniz. epuſ. t. 2. n. 2 a. Tur ſe in. vit. l. 6. c. ut b. II. S. Franciſcus Xaverius in convertendis Ethnicis potiſſimum vitæ ſanctitate & exemplo utebatur; hinc & ad idem opus ſocios lectiſſimos primarios proficiebat, authoritatem ſequens Apoſtolorum, qui, cum audiſſent, recepiſſe Samariam Verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem Apoſtolorum Principes. Quocirca cenſebat ad Apoſtolorum munus deligendos viros egregia dieque ſpectata fide, virtute, conſtantia & ſanctitate. Et Dominicæ vineæ operariis prudentiam magis ac ſanctitatem, quam ſcientiam doctrinamque expetebat. Dicebat etiam, quod boni virtus non pariat, humanas artes haudquaquam parituras ſine virtute.

R. ad. his. p. 1. vit. c. 13. III. S. Franciſcus Borgias juſſus eſt a Rege etiam imparatus Cathedram aſcendere, dicente, ſufficere, ſi nec verbum dicat, ſed ſolo ſuo exemplo concionetur.

I. anniz. epiſt. 2. t. 384. IV. P. Petrus Faber verba dividebat in verba verborum, verba cogitationum, & verba factorum, ac per hæc exempla intelligebat, quæ cæteris multo eſſent efficaciora ad perſuadendum.

Maſſ. l. 14. hiſt. I. nd. V. Cum ann. 1551. Joannes Ferdinandius Amanguzii ad populum diceret, & præteriens Japon ſputum in os illius projiceret, ipſeque ſine omni motu, verboque addito, linteum extraheret, faciemque abſtergens concionari pergeret, adeo quidam Ethnicus id ſpectans hoc exemplo mutatus eſt, ut poſt concionem ad Fernandium accurrerit, & in fide inſtructus omnium primus Amanguzii ſit baptizatus.

H. Sſt. Soc. l. 13. n. 27. VI. Panormi Mahometanus nobilis Collegio donatus, poſt triennii adhortationes, & preces, tandem nulla re magis, quam aſſiduis ſociorum exemplis ad Catholicam fidem amplectendam adductus eſt.

Ib. l. 11. n. 78. VII. In Braſilia quidam e noſtris a Superiore ad peccatorem quemdam convertendum miſſus, domi illius aliquando hominem redeuntem operitur; ſed dum orditur recta monere, melius reſpondet alter: Vas iſtud ſordidum purgares, & aquam cujus nihil eſt domi afferres. Quod cum utrumque is ſtatim magna cum alacritate feciſſet, a fonte cum aqua rediens hominem adeo immutatum invenit, ut in lacrymas ſolutus, omnem dein vitam ſuam puerorum Braſilorum miniſterio dedicarit.

VIII. Conimbricæ cum noſtri in nullo pretio eſſent, vererenturque Accademici ad Patres noſtros accedere, juſſit P. Simon Rodericius Emanuelem Godinum, nuper in Societatem receptum, cultu, ornatuque diſcipuli extra Societatem ad tempus eſſe, ſuo ut exemplo reliquam juventutem ad confeſſionem alliceret, eoque cultu annum fere tranſegit, Simonis haud irrito voto. *Ib. l. 3. n. 83.*

IX. Compluti, cum anno 1547. P. Villanova & ſocii morbo affecti ex miſericordia in D. Ortizii ædibus decumberent, & iis famuli juſſu domini inſervirent, hi adeo exemplo vitæ & colloquiis eorum ſpiritualibus accenſi ſunt, ut duo Societatem ingreſſi ſunt, alii duo quoſcumque redditus ſuos ſocietati tradiderint. *Ib. l. 7. n. 84.*

X. Venetiis anno 1551. Joannes Baptiſta Elianus adoleſcens Hebræus ductus ad P. Andream Fruſium, tum hujus, tum aliorum ſociorum, & unius maxime pedes aliorum lavantis exemplo & pietate permotus, Baptiſmum ſuſcepit, & in ſocietatem ſuſcipi petiit. *Ib. l. 11. n. 33.*

XI. Romæ, cum Hæreticus adoleſcens in carcerem incluſus a nullis Theologis ad frugem reduci poſſet, tandem S. Ignatio traditus, & ab hoc in domum receptus eſt, ubi blande aliquamdiu tractatus, paulo poſt ultro hæreſim abjuravit, catholicam fidem profeſſus eſt. Rogatus dein, cur, qui ante nulli terrori ceſſiſſet, Patris ſermone flecti ſe paſſus ſit, reſpondit, ſe ita ſecum ratiocinatum fuiſſe, fieri haudquaquam poſſe, ut a tam integra, innocentique vita, commodiſque moribus, tantaque animorum conjunctione & pace, vera ac germana fides abeſſet. Qualia autem fuerint exempla, quæ viderat, explicat Author his verbis: Erant tum domi præter ſex Profeſſos, duodecim fere alii, qui ſe nuper cum ſocietate conjunxerant, & ſuum quiſque munus curabat alacriter. Flagrabant apud eos ſtudia priſcæ pietatis, paupertatis, & Crucis Chriſti: Summa erat in obtemperando voluntas, ingens alacritas in obſequiis, mirus in convictu candor animi, ſimplices mores, compoſiti ad modeſtiam vultus, probitatis indices, & cultus interioris, ſpectaculum ſuperis hominibuſque jucundum. Nulla niſi virtutis æmulatio, nulla vox querelarum. Mutuis Officiis certabant omnes, honore invicem prævenientes: Sola erat de humilitate contentio, pacis genitrix & concordiæ: Qui, cum eſſent ex tanta morum, nationum, ætatum varietate permixti, inter ſe tamen velut unum corpus & unus Spiritus concordiſſime vivebant, ut non tam hominum in terris degentium, quam Angelorum cœtus in humanis cordibus viderentur. Nulla virtutis diſciplina præſtantior illorum vel conſuetudine, vel exemplo, aptis etiam ad permutandos perditos, & profligatos mores. *Ib. l. 3. n. 13.*

§. VII.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Lirenus in apophs. 5. Ing. lib. 3. apophs. 4. I. AUrelius Imperator Philoſophica ſtudia reducere volens, poſtquam primus ipſe Palæſtrsm ingreſſus eſt, mox omnes ad ſui ſequelam pellexit.

Ibid. II. Ludovicus II. Franciæ Rex, quia filium ob valetudinem afflictam nolebat litteris imbui, effecit, ut paſſim omnes Nobiles, litteras contemnerent, quas tamen cum ſumma aviditate reaſſumpſerunt, ubi Franciſcum Primum tantopere litteras amare, litteratoſque fovere conſpexerunt.

Ibid. III. Cum magnus Alexander collo non nihil obtorto eſſet, uſque adeo Aulici imitari eum ſtuduerunt, ut amicus Regis non crederetur, qui collum non obtorqueret.

Ibid. IV. Æthiopes, teſte Iſidoro Siculo, tantis Reges ſuos amoribus proſecuti ſunt, ut ad eorum imitationem vivere, veſtiri, comedere, bibere, loqui, incedere, acquieſcere, immo & oculum unum effodere, ſi Rex monoculus eſſet, ſolerent.

Curtius l. 5. c. 24. V. Alexander Macedo interiorem Perſidem penetraturus, cum ad viam nivibus obſitam, geluque conſtrictam perveniſſet, ab eaque ineunda fatigatum militem abhorrere videret, ex equo deſcendit, primuſque dolabra ſibi viam fecit, ſicque effecit, ut & milites prompte ſequerentur.

Paculus in ſu. or. VI. Theodoſius Imperator cum in menſa frugalitati præcipue ſtuderet, effecit, ut in omnes nobilium Romanorum menſas eadem frugalitas penetraret, uti de eo Paculus his verbis teſtatur: Tuæ, Imperator, epulæ locorum ac temporum fructibus inſtruuntur? hinc certatim in omnes luxuriæ pudor inolevit, & quieſcentibus legum minis, ſubiit quandoque privatim ſua pœnitentia. Sic eſt enim, ſic eſt, exaſperat homines imperii correctio, blandiſſime jubetur exemplo.

Clemens Alex. l. 2. Strom. VII. Zeno Stoicus dicere ſolebat, malle ſe unum Indum videre, qui ſe ſponte flammis abſumat, quam omnes de patientia audire & diſcere probationes.

Surius in Comm. f. 404. VIII. Carolus Quintus Imperator cum ad Albim fluvium cum ſuo exercitu veniſſet, primus inauratis armis conſpicuus, generoſo equo trajecit, quo exemplo permoti milites, mox & ipſi peditibus a tergo equorum inſidentibus fluvium ingreſſi, eoque ſuperato inſignem victoriam retulerunt.

Æneas Silvius de diſtis Alp. IX. Alphonſus Rex Aragonum cum moneretur, ut habitu plebejo, quo utebatur, rejecto, regali uteretur: Malo, reſpondit, moribus & authoritate meos excellere, quam diademate & purpura.

P. Mart. l. 2. X. Duo Reguli extra Sinarum fines poſiti, cum de Regni ſui limitibus jam diu contenderent, ſtatuerunt in Sinas ire, & Changi æquiſſimi apud Sinas Reguli judicio ſtare. At ubi Sinas ingreſſi, vident, unum alteri agrum conſerendum ultro cedere, in via honoris cauſa cedere, certare officiis, amiſſa a nemine humo tolli, in palatio præfectos ſe amice complecti, erubeſcentes, nec ultra progreſſi, ajebant, ſe hoc exemplo doceri, quid fieri expediret, & jam ipſi inter ſe cedere certabant.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Julius Fecius c. 25. I. SIcut Phrygio pretioſam auri telam concidit, ut opus inde pulcherrimum efficiat; ita Deus ſuos Sanctos diſſecari velut pretioſiſſimas telas permiſit, ut inde nobis pulcherrimum exemplorum opus relinqueret.

Platus l. 2. c. 26. II. Sicut in foro plurimi opifices conveniunt, quorum unus panes, alter olera, tertius veſtes vendit; ita in orbe nemo omnes virtutes habet, ut, quod ipſi deeſt, ab aliorum exemplis mutuetur.

S. Baſil. in ep. ad Gregor. III. Sicut Pictores, cum immaginem depingunt ab alia imagine, identidem ad exemplaria reſpiciunt; ita, qui ſe in omnibus virtutibus perfectum efficere cupit, elaborare debet, ut quaſi ad ſimulacra motu, & actione prædita ad vitas Sanctorum aſſiduo oculos convertat.

Plutarch. in moral. IV. Sicut, qui ſe comunt, continuo ſpecula aſpiciunt; ita qui negotium feliciter & præclare gerere cupit, laudatorum virorum exempla ſibi proponat.

Langius in Pol. V. Sicut Zeuxis picturus Junonem, quinque virgines pulcherrimas accepit, ex quibus quod pulcherrimum erat, in ſuam imaginem tranſtulit; ita e plurimis optimi ad exemplum vitæ proponendi, & ex iis, quod optimum eſt ad imitationem aſſumendum eſt.

Stapleton. to. 2. in Dom. 20. poſt Pent. VI. Sicut columbæ una viſa avolante ſequuntur omnes: pullus in armento equorum exiliens, ſecum omne armentum rapit: arietem grex omnis ſequitur: ſic inter homines fieri ſolet, utpote animal ſociale, & ad morum communicationem proclive.

S. Ambr. ſ. 20. VII. Sicut Medicus, ut infirmo medicinam præſcriptam minus inſipidam, ingratamque eſſe demonſtret, ipſe prius eam deguſtat, ut ad ſimile exemplum æger prompte medicinam abſorbeat; ita Salvator, quando medicinam jejunii præſcripſit, ipſe ſibi primus, ut bonus humani generis Medicus poculum, quod ægro daturus erat, guſtat, ut peritiam artis ſuæ ante in ſe ipſo demonſtraret, & experimentum æger accipiens ſecurus ſit de poculo, ſecurior de ſalute.

Neceſſitas.

S. Th. Vil. Conc. 2. Dominic. 2. Quadr. VIII. Sicut ii, qui Mathematicam addiſcunt, ſi nonnumquam Theoricam non ſatis intelligunt, illis in practica præfigurantur anguli, circoli, vel aliæ figuræ, ut tanto magis ipſis imprimantur, & intelligibiliores reddantur, eodem modo, inquit S. Thomas Villan. Deus noſter in Evangelio Theoricam nos docet perfectionis, quam ut melius aſſequi, nobiſque comparare valeamus, eamdem quoque nobis demonſtrat, prout practice exercita eſt a Sanctis; ut, qui virtutum formam non intelligit, videndo ſciat, quantum in ſe nobis, & in cæteris Chriſtianis congregationibus, vita unius viri ſancti inſpecta, aliis proficiat, experientia demonſtrat.

Plinius Junior. l. 2. Ep. 62. IX. Sicut in corporibus, ſic in imperio graviſſimus eſt morbus, qui a capite deſcendit, nec aliunde fere tanta pernicies venire membris

Digitized by Google

politicis, quanta ab ægris capitibus & moderatoribus flagitioſis, ſolet. Felices ergo Reſpublicæ, quarum ſana ſunt capita. At væ illis, quæ gubernatores habent ſecundum animam infirmos.

S. Chryſ. in Pſ. 11. X. Sicut viæ ingreſſus affert laborem, magis autem, quando fuerit ſolus viator, & nullum habet viæ comitem; ita etiam hic: non parva enim res eſt fratrum ſocietas & adhortatio; & ideo dicit etiam Paulus: *Conſiderantes voſmetipſos ad provocationem charitatis & bonorum operum.* *Hebr. 10. 24.*

S. Athan. 110. XI. Sicut, ſi quis oleo aliquem ſuis manibus uncturus, oleum non habeat, quomodo impertiverit aliis, quod ipſe non habet? ad eumdem modum de iis, qui docet alios, ſentiendum.

Utilitas.

Auth. operis imperſ. ho. 1. XII. Sicut medulla, quamdiu in arbore fuerit ſana, ſemper floret: cum autem comeſta fuerit, tota paulatim marceſcendo ſiccatur; ſic & quamdiu ſunt fideles, ſtat iſte mundus, & cum ſancti de iſto mundo deficient; caſurus eſt mundus.

Stapleton. 10. 8. in Dom. 10. poſt Pent. XIII. Sicut infirmæ arbores, quæ ſe in altum erigere nequeunt, ut vitis, hedera & ſimiles, alias arbores apprehendunt, earumque nexibus in ſublime ſe extollunt; ita homines imperfecti exemplis perfectorum ad perfectionem excitantur.

Platus l. 1. c. 26. XIV. Sicut ſi plures ſimul currant, tum maxime ſuam quiſque tarditatem deprehendit; ita & Religioſus quiſque numquam magis cognoſcet, quam parum profecerit, quam ſi ad alios ante ſe currentes attendat.

S. Clim. gr. 26. XV. Sicut pauperes, cum theſauros regios aſpiciunt, ſuam paupertatem amplius cognoſcunt; ita & magnificas Patrum virtutes unuſquiſque relegens, mentem ſuam amplius humiliat.

S. Ottim. l. 6. XVI. Sicut equus etiam pigerrimus ab aliorum celeri curſu ad ſequendum excitatur; ita & homo acedioſus ad currendum in via Domini, aliorum exemplo incitatur.

Anonym. XVII. Sicut Columbarii, ut aliorum columbas capiant, unam vel alteram balſamo inungunt; ita Chriſtus animas Apoſtolorum inunxit virtutum balſamo, ut alii fideles hoc odore attracti cum iiſdem in cælum perducerentur.

S. Chryſ. ho. 1. in gen. XVIII. Sicut cæli, licet taceant, ſolo ſuo aſpectu homines ad laudem Dei invitant, maxime cum noctu ſtellis illuſtres apparent; ita & homines perfecti & virtute ſtellis conſpicui, Deum etiam ſilentes laudari faciunt.

Alphonſ. Arag. Rex. XIX. Sicut heliotropium ad motum ſolis, ita populares ad mores Principis efformantur, & vertuntur.

Beirlink. the. 2. in Feſt. Nat. XX. Sicut ex ſanitate capitis ſanitas derivatur in membra, ex luce ſolis toti orbi communicatur lumen; ita ex Principe bonitas in populum deſcendit.

Exemplum malum.

Lang. in polyanth. XXI. Sicut ſolis defectus magnam mortalium perniciem trahit; ita regentis error magnam gignit in ſubditis perturbationem.

Granat. in loc. com. ſ. 177. XXII. Sicut typo librario uno apud Typographos vitiato, omnes poſtea reliqui libri inde impreſſi vitiati prodeunt; ita unius Principis offendiculum, totius populi fit vitium.

§. IX. MOTIVA.

Matth. 5. v. 16. I. QUia *exempla conducunt ad glorificandum Deum*, uti Chriſtus indicavit, dum dixit: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.

II. *Quia efficaciſſimum inſtrumentum ſunt ad lucrandum proximum*: nam, ut Seneca recte dixit, longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla.

S. Hier. in vita S. Pauli Erem. III. *Quia conducunt ad humiliandos nos*; ſic S. Antonius a S. Paulo revertens dixit: Heu me miſerum peccatorem, qui non niſi umbra ſum Monachi, falſo Religioſi nomine glorior. Vidi Eliam, vidi Joannem Baptiſtam in deſerto, cum vidi Paulum in Paradiſo.

Hebr. 13. v. 7. IV. *Quia ad imitationem præclarorum factorum provocant*: hinc S. Paulus Hebræos hortatus: mementote Præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem. Et confirmans id ipſum S. Gregorius in illud: Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis, ait: Ex æternis montibus Deus nos illuminat, quia per admirandam vitam Patrum præcedentium radio nos ſuæ claritatis illuſtrat. *Pſ. 75. v. 5.*

S. Greg. l. 27. mor. c. 5. V. *Quia roborant in adverſis:* cum idem quodammodo dicant, quod olim Continentia S. Auguſtino dixit: Potuerunt iſti & iſtæ, & tu non poteris? Vere enim non difficile æſtimatur, quod jam factum conſpicitur.

VI. *Quia conſolantur in tribulationibus*: cum enim ſolamen ſit miſeris ſocios habere, non poteſt non magnum haurire ſolatium tribulatus, ſi Chriſti & aliorum Sanctorum exempla ob oculos ponat.

S. Aug. de imit. Chriſti. VII. *Quia ſunt occaſio, Sanctos ſumme honorandi*: ſumma namque religio eſt imitari, quod colimus, teſte S. Auguſtino. Et juxta S. Ildephonſum non tantum illis prodeſt noſtra laudatio, quantum nobis eorum imitatio.

S. Laur. Juſt. in Feſt. exal. S. Crucis. VIII. *Quia Chriſtus ſuo exemplo commendavit*; hæc enim potiſſima Incarnationis Verbi cauſa fuit, ait S. Laurentius Juſtinianus, quatenus per aſſumptum hominem documenta ſaluberrima (quod Magiſtri & Doctoris munus eſt) tribueret Deus, quibus peccator homo amiſſa recuperaret dona, deformatam reformaret imaginem, & cæleſtem, a qua elongaverat multum, remearet ad patriam.

Gloſſ in 1. Petr. c. 2. IX. *Quia conducunt ad convincendos infideles*; plerumque enim contingit, ut pagani, qui vituperabant Fidem Chriſtianorum, poſtea conſiderantes bonam eorum converſationem, Chriſtum laudare incipiant. Hinc S. Petrus ait. *Ut in eo, quod detrectant de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent Deum in die viſitationis.* Immo, ut S. Chryſoſtomus ait, convincunt magis opera virtutis, quam miracula; cujus mox rationem reddit, di- *S. Chryſ. de S. Babyla.*

dicens: Hæc namque ficte fieri poſſunt, vel ſi vere, etiam ab improbis per gratiam gratis datam. Et conſentiens S. Proſper, plus, inquit, fideles Catholicos bonis exemplis, quam luculentis verbis ſolere proficere, eamque eſſe ſummam perfectamque doctrinam, quam converſatio ſpiritualis oſtenderit, nunquam inanis ſermo jactaverit.

S. Proſper l. 2. 13. de vit. cont.

§. X. MEDIA.

I. AMor Dei: ſic enim incitabimur, ut per bona exempla nos veros eſſe filios Dei oſtendere ſtudeamus, ſicque glorificemus Patrem noſtrum, qui in cælis eſt.

II. *Amor communitatis*, cui adſcripti ſumus: ſic enim non modicos ſtimulos ad vitam exemplarem ſentiemur, utpote ſcientes, toti communitati adſcribi, quidquid ab uno membro patratur.

III. *Amor ſeu zelus proximi*: hic enim vehementer impellet ad bona exempla, velut primarium converſationis alienæ inſtrumentum, arripienda.

IV. *Amor ordinatus noſtri ipſorum*: ſic enim ſtudioſe obſervare conabimur, quod S. Paulus monet: In omnibus præbe teipſum exemplum bonorum operum, in doctrina, verbum ſanum, irreprehenſibile, ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens dicere de nobis.

2. ad Tit. v. 7.

§. XI. ASCETICA.

I. IN primis noſſe debet Aſceta, *cur ſuperiores præcipue bono exemplo prælucere debeant:* nimirum quia ipſi ſunt cæli reſpectu ſubditorum, quia ſicut motus cæli eſt regula omnium motuum inferiorum, ita opera Prælatorum debent eſſe regula ſubditorum. Sed dicitur Jer. 4. *aſpexit cælos, & non erat lux in eis*. Unde fit, teſte S. Fulgentio, ut qui ſunt in ſæculi culmine conſtituti, aut ſecum plurimos perdant, aut ſecum multos in via ſalutis acquirant. Quare S. Gregorius ait: Sit Rector operatione præcipuus, ut vita viam ſubditis vivendo denunciet, & grex, qui paſtoris vocem moreſque ſequitur, per exempla melius, quam per verba gradiatur. Ex virtuoſa quippe vita, ac informatione ſuperiorum in tantum dependet profectus & ſalus inferiorum, ut per Jeremiam Dominus proteſtetur: *Quoniam ſtulte egerunt paſtores, propterea omnis grex eorum diſſipatus eſt*. Et confirmans id ipſum S. Hieronymus: In te, inquit, omnium oculi diriguntur, domus tua & converſatio quaſi in ſpecula conſtituta, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ; quidquid feceris, id ſibi omnes faciendum putant.

Hugo Card. in Pſ. 101. — *S. Fulg. epiſt. 6.* — *S. Greg. p. 2. paſt. c. 3.* — *S. Hieron. ad Heliod.*

II. Noſſe debet, *ad quem finem exempla dirigantur*, id quod S. Laurentius Juſtinianus indicavit: Virtutes Sanctorum in litteris annotatæ, ſunt tanquam luminaria in opaca noctis caligine viatoribus expoſita, quo ſine offenſione pergere, & ad quem ſuæ peregrinationis finem, intentionem ſuam ſiſtere debeant. Hinc Thomas Kemp. Non vales tu, inquit, omnes poſteros ditare, nec cuncta damna præcavere, ſtude potius poſt te relinquere exemplum virtutis, quam ſufficientiam terreni cenſus.

S. Laur. Juſt. c. 13. de inſtit. Prælat. — *Th. Kemp. Conc. 18.*

III. Noſſe debet *virtutem exemplorum*: quam recte indicavit, qui dixit: Exaſperat homines imperata correctio, blandiſſime docetur exemplo.

Pacatus in Paneg.

IV. Noſſe debet, *etiam prava exempla in noſtram utilitatem eſſe convertenda*; Hinc Maria Moyſis ſoror ſupplicio afficitur; ut Aaron confuſione mutetur, inquit Salvianus; hæc enim eſt ſemper incredulitas humanæ duritiæ, ut non ſolum audiendo, ſed etiam videndo non credat, alios interiiſſe, niſi & ſe ipſam viderit interire.

Theodoſii. Salvian. l. 1. de prov. S. Sypr. de ſingul. cler. c. 3.

V. Noſſe debet, quod prudenter Caſſiodorus monuit, dicens: *Non aliena exempla perquiras: Memor eſto, quæ feceris, & non indiges admoneri.*

Caſſiod. l. 9. var. ep. 8.

VI. Noſſe debet & obſervare doctrinam Caſſiani dicentis: *Exempla tibi ſunt imitationis ac vitæ perfectæ in congregatione commorantis, a paucis, immo ab uno vel duobus, non a pluribus expetenda.* Cui conſentit S. Bernardus, dum ait: Elige tu ipſe tibi hominem conſilio meo, cujus vitæ exemplar ſic cordi tuo inſederit, reverentia inhæſerit, ut, quoties ejus recordatus fueris, ad reverentiam cogitati aſſurgas, & teipſum ordines ac componas, ac ſi præſens ſit, in affectum mutuæ charitatis emendet in te omnia emendanda, & tamen nullum patiatur damnum ſecreti ſui ſolitudo tua. Hic præſens tibi adſit, quandocumque volueris: occurrat ſæpe & cum nolueris. Increpationes ejus deſcribe tibi. Sic Petrus Bleſenſis de ſeipſo teſtatur: Diu a retroactis temporibus aliquem tui Ordinis (Ciſtercienſis) virum ſemper mecum habui, meæ converſationis teſtem, meique corporis & animæ Angelum & Cuſtodem. Unum tamen elegi, & prælegi mihi dilectum Deo & hominibus, quem judicio meo longe differentius multis quædam præminentia probatiſſimæ illuſtrat religionis &c. Ipſe procul dubio Dei eſt, Canonicæ inſtitutionis ſereniſſimus æmulator, ſuæ carnis crudeliſſimus adverſarius &c. Memoriam ejus poſui tanquam ſignaculum ſuper cor meum, cujus humilitatem, maturitatem, prudentiam, conſtantiam, &, ut includam multa paucis, incomparabilem honeſtatem, in interioribus meis jugi recordatione circumfero, quantumque permittit converſatio ſæcularis, ad exemplar illius, quaſi ad ſigilli Spiritualis imaginem me conſigno.

Caſſ. l. 4. c. 10. — *S. Ber. ad FF. de mont. Dei.* — *Petrus Bleſens. invectiva adverſus obtrect.*

VII. Noſſe debet, quod, *licet unum velut Ducem & Magiſtrum Spiritualis viæ ſequi debeat, non tamen omittat a pluribus interdum ex occaſione fructum ſpiritualem capere*, nam, ut bene Caſſianus monet, vetus eſt beati Antonii admirabiliſque ſententia, Monachum Spiritualia mella condere cupientem, velut apem prudentiſſimam, debere unamquamque virtutem ab his, qui eam familiarius poſſident, deflorare, & in ſui pectoris vas recondere. Cunctas namque ſi ab uno volumus mutuari, aut difficile, aut certe nunquam idonea ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri. Hinc & Thomas Kempenſis monet: Ubique profectum ſuum capias, ut, ſi bona videas, vel audias, ad imitandum accendaris. Si quid autem reprehenſibile conſideraveris, cave, ne

Caſſ. l. 4. c. 4. — *L. 1. c. 2. §. 1.*

idem facias ; aut ſi aliquando feciſti , citius emendare ſtudeas.

r. Baſil. apud Berſerl. c 11. in feſto Omnium S.

VIII. Noſſe debet , & inculcare aliis , *in Sanctis quæpiam frequenter admiranda eſſe potius , quam imitanda* , adeoque doctrinæ S. Baſilii meminerit dicentis : In qua re quiſque noſtrum ſenſerit ſe deficere , in illo aſſiduo incumbens , tanquam ab officina quadam medicinæ appoſitum ſuæ infirmitati medicamentum invenire poterit.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Cant. 1. v. 4.

I. EX occaſione thematis : *Trahe me poſt te : in odorem curremus unguentorum tuorum* : poteſt oſtendi . 1. quam merito exempla poſſint odori comparari , juxta illud S. Bernardi : Habent enim mores colores ſuos ; habent & odores ; odorem in fama ; colorem in conſcientia : Colorem operi dat ejus bonitas , & cordis intentio ; odorem modeſtia & virtutis exemplum . 2. Quam efficax ſit hic odor ad trahendas animas ; id quod authoritate SS. Patrum & exemplis ſupra allatis probari poteſt.

S. Bern. ſerm.

Matth. 20. v. 14.

II. Ex occaſione thematis : *Vos eſtis lux mundi* : poteſt oſtendi , quomodo quilibet ſuperior reſpectu ſubditorum ſuorum debeat eſſe lux , & tria officia ſeu effectus lucis producere . Nempe 1. *purgare* : exſiccando lutum & fœces peccatorum , ita tamen ut ipſe , dum purgat , non maculetur . 2. *Illuminare* : docendo ea , quæ ad vitam honeſte & pie traducendam ſunt neceſſaria . 3. *Calefacere* : bonis exemplis ad amorem Dei & proximi accendendo ; id quod particularibus amplius explicandum erit .

Matth. 5. v. 32.

III. Ex occaſione thematis : *Præcedam vos in Galilæam* : poteſt 1. oſtendi neceſſitas boni exempli in iis , qui præſunt , eumque in finem afferri S. Laurentii Juſtiniani ſententia dicentis : Debet prius dominari ſibi , qui cauſæ conſtituendus eſt Judex alienæ . Ridiculum eſt aſpicere foris in cathedra reſidentem & intus in paſſionum fœtoribus ſepultum . 2. Quomodo debeat practice præcedere tum in vitiorum fuga ; tum in virtutum Chriſtiano competentium exercitio ; hoc enim eſt in Galilæam , id eſt , tranſmigrationem , præcedere .

S. Laur. Juſtin. de Chriſti agone c. 12. §. 2.

Phil. 3. v. 17.

IV. Ex occaſione thematis : *Imitatores mei eſtote , ſicut & ego Chriſti* : poteſt oſtendi , 1. Quomodo debeamus depingere & imitari Sanctos , ſcilicet animam noſtram pro tabula uſurpando , pro coloribus virtutes , pro pennicillo actuale exercitium ; & oculos ſemper ad Prototypon convertendo . 2. Cur omnem diligentiam in tali imitatione adhibere debeamus , nempe quia , ut S. Ildephonſus dixit , non tantum illis prodeſt noſtra laudatio , quam nobis iſtorum imitatio ; nam prodeſt ad humiliationem , inſtructionem , roborationem , conſolationem , præmiationem ; quæ omnia facile ex dictis oſtendi poſſunt .

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

Manſi diſc. 2. n. 8.

I. RECTE Chriſtus Apoſtolis dixit : *Vos eſtis ſal terræ : vos eſtis lux mundi* ; ſiquidem ſal , priuſquam cibos condiat , ſapidoſque reddat , liqueſit & conſumitur ; item candela , ut alios in caligine noctis illuminet , prius colliqueſcit , & deſtruitur ; tales itaque omnes eos eſſe voluit Chriſtus , qui per Evangelii prædicationem impios ad ſalutis viam reducere debent , ſalem ſcilicet & lumen , ut prius jejuniis , vigiliis , peregrinationibus , & eleemoſynis ſeſe emacerent ; omnibuſque aliis corporalis & ſpiritualis miſericordiæ operibus vacent , quia hoc auditotes dociles reddit , & faciles , ut inclinentur , & convertantur .

Abulenſ. in c. 20.

II. Acute obſervavit Epiſcopus Abulenſis Alphonſus Toſtatus , quod Dominus , poſtquam verbis ſignificaſſet Moyſi quomodo Sanctuarium fabricari , & partes ejus ſingulas conſtruere deberet , non ſatis putavit , ſermone id illi expoſuiſſe , ſed etiam quoddam velut exemplar , & prototypon ob oculos poſuit , ut coram videret ſimulacrum , cujus ſpeciem formamque in Sanctuario exprimeret . Quando inſtruxit Moyſen de fabricatione Sanctuarii , non ſolum dixit ei de ſingulis rebus , quomodo fieri deberent , ſed etiam oſtendit ei unam ſimilitudinem omnium , ut videret ſibi Moyſes totum Sanctuarium creſtum . Sed notandum , quod Moyſi , cum Sanctuarii conſtruendi negotium perficere juſſus eſſet , ſimul dictum fuit : *Inſpice & fac ſecundum exemplar , quod tibi in monte monſtratum eſt* . Exod. 25. 40. Premit hæc Abulenſis , inquiens : Non dixit , quod attenderet ad verba , quæ ab eo audierat , ſed ad exemplar .

S. Bern. apud Nyſſ. in Phen. l. 4. c. 1.

III. Mellifluus Doctor ſapienter annotavit , quod crebro tribuatur Joanni Baptiſtæ glorioſa appellatio Præcurſoris Verbi æterni . Ipſe ideo pater illius Zacharias exultans gaudio pro tanto beneficio , cum illum forte brachiis conſtrictum geſtaret , ajebat : *Præibis ante faciem Domini parare vias ejus* , Lucæ 1. v. 76. & officium Metatoris hoſpitiorum ſupremi , apud Principem æternitatis adminiſtrabis . Cum autem hoc officium in eo poſitum eſſet , ut lucem miniſtraret , erudiret , doceret , videamus , inquit Bernardus , quemadmodum lucem hæc fax præbebat , ut inde intelligamus , quomodo tantumdem facere debeant , qui ex vero & legitimo zelo illuminare debent . *Ille erat lucerna ardens , & lucens* , inquit de illo Joan. 5. v. 35. Chriſtus ipſe , cui præibat Joannes viam , ut exciperetur in mundo . Magnum teſtimonium , fratres mei ; magnus enim eſt , cui perhibetur , inquit Serm. de Sancto Joanne . Ingens elogium , glorioſa prædicatio , inſignitiſſima commendatio divini Præcurſoris . Et quantus ille , qui tantum meruit encomium ? Et quomodo illum vocat cæleſtis Magiſter ? *Erat lucerna ardens , & lucens* , inquit . Primum arſiſſe memorat , deinde luxiſſe . Non ait , lucens , & ardens , inquit Bernardus , ſed quod ante ardebat , dein lucebat . Nam lucere ,

cere, ut ardeas, vana diligentia eſt, verum ardere, ut luceas, Præcurſorum Chriſti verum iter eſt. Expono ſenſum meum, ait Bernardus: lucere, videtur olere hypocriſin, & vanitatem; nam lucere ſolum, eſt ſtudere opinioni, & exiſtimationi apud homines conciliandæ: verum ardere, eſt ſolidæ & veræ virtutis nota & indicium. Sed quare dicitur de Joanne, quod venit in mundum, & natus eſt in Spiritu Eliæ? *Præcedet in ſpiritu & virtute Eliæ.* Luc. 1. v. 17. Ideo, quod erat lucerna ardens & lucens. Ardebat primum, mox lucebat; nam qui primum ardet, qui flagrat, qui vivis divini amoris flammis incenditur, ille aptus eſt, ut luceat, ille virtute & ſpiritu ardentis & zeloſi Eliæ armabitur. Nam qui ſolum ardet, & ſtudet inani probitati, exiſtimationi, patriſque ſpiritualis titulum affectat, ſola vana ſpiritus umbra contentus, nunquam is talis erit, ut doceat cum ſpiritu & veritate, quam profeſſio Evangelica poſtulat. Ardeat Prædicator, ferveat Confeſſarius, conflagret Dei amore Magiſter ſpiritualis, & non ſtudeat ſoli cuticulæ ſuæ curandæ, & carni commode habendæ; ſcio enim, quod tunc ex animo, & Apoſtolico zelo tractabit ſummum ſalutis animarum negotium. At quem carnis cura occupatum, impeditumque habet, fieri non poteſt, ut is ſerio, atque, ut decet, animæ & ſpiritus negotia procuret.

Neceſſitas.

IV. Exempli neceſſitatem recte Verbum Incarnatum oſtendit, utpote quod licet a primis vitæ anni converſionem animarum, prædicationem Evangelii, novæque legis gratiæ promulgationem exordiri potuiſſet, nihilominus, reſte S. Matthæo: *Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite*: quonam vero tempore illud exinde inchoatum fuiſſe exiſtimatis? Poſt triginta annorum ſpatium, in operibus, exemplisque ſanctis, nec non heroicis virtutibus conſumptorum; tunc ſiquidem ſuum Chriſtus os aperit, ut annunciaret. Ex [*Author. oper. imperf. in 1. c. Matth.*] tunc cœpit Jeſus prædicare, inquit Author imperfecti operis, ex quo tentatus eſt, famem vicit in deſerto, avaritiam ſprevit in monte, vanam gloriam repercuſſit ſuper Templum: ut nobis oſtendat, quod, qui ventri ſuo contradicere poteſt, qui ſæculi hujus bona contemnit, qui vanam gloriam non deſiderat; ille debet Chriſti vicarius factus, juſtitiam prædicare.

[*Ps. 67. 34.*] V. Regius Pſaltes ait: *Dabit voci ſuæ vocem virtutis*; at vero quænam eſt hæc vox virtutis, de qua Propheta hic loquitur? num forte eſt ſonoritas vocis? aut vero energia in dicendo? vel denique linguæ ad perſuadendum efficacis facundia? nequaquam, ſed audite id exponentem S. Bernardum, dum ait: Memento [*S. Bern. ep. 201. ad Baldvinum. Abbatem.*] voci tuæ dare vocem virtutis: Quid illud, inquis? Ut opera tua verbis concinant, immo verba operibus, ut cures videlicet prius facere, quam docere. Quibus verbis Abbatem quemdam inſtruit, cujus munus erat alios gubernare: & mox ſubdit: Pulcherrimus ordo eſt, & ſaluberrimus, ut onus, quod portandum imponis, ut portes prior; & ex te diſcas, qualiter oporteat alios moderari. Alioquin ſub- [*Prov. 20.*] ſannabit te ſapiens, utpote pigrum illum, cui ſit labor manum porrigere ad os.

VI. Propheta Evangelicus eos, qui alios in [*S. Greg. ho. 2. paſt. c. 3.*] timore Dei erudire debent, his verbis adhortatur: *Super montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam.* At vero dicere quis poſſet, quid opus eſt, hoc officium bene adimplere volenti, ut vocem ſuam exaltet, vel excelſum quemdam locum conſcendat? S. Gregorius reſpondet: Ideo id præcipi, ut, qui cæleſti prædicatione utitur, ima jam terrenorum deſerens, in rerum culmine ſtare videatur, tantoque facilius ſubditos ad majora pertrahit, quanto per vitæ meritum de ſupernis clamat.

VII. Deus olim in Levitico volatilia ſacrificanda retorto ad collum capite offerri jubebat; & quidem certum eſt, quod increata Sa- [*Lev. 1.*] pientia ad hanc præcipiendum ritum, & ceremoniam, quæ parvi momenti prima facie eſſe videtur, ſe dimiſſura minime fuiſſet, niſi peculiare in eadem ceremonia myſterium lateret, quod idem S. Gregorius ſuper Ezechie- [*S. Greg. hom. 7. in Ezech.*] lem ſcribens his verbis declarat: Caput ad pinulas retorquere præcipitur, ut ea, quæ dicis, facias, & os ad opera conjungas. Ipſe quoque Seneca, moralis Philoſophus, hanc nobis veritatem detegit, dum ad Lucilium ſuum ita ſcribit: Longum iter eſt per præcepta, breve & efficax per exempla: quia homines plus oculis credunt, quam auribus, dicere enim facile eſt, operari autem difficile, ac proinde, plus operibus, quam verbis creditur. S. Cy- [*S. Cypr. de diſcipl. & bono pud.*] prianus majori, quam Seneca, cum authoritate loquitur, dum inquit: Plus proficitur, cum in rem præſentem venitur, nec de virtute dubitatur, quando, quod præcipitur, etiam exemplis firmatur. Et ideo Plinius ait: Erat antiquitus inſtitutum, ut a majoribus natu non auribus modo, verum etiam oculis diſceremus, quæ facienda ſunt.

VIII. In Deuteronomio, ubi de victimis in [*Deut. 18. 3.*] honorem Dei offerendis agitur, ſequens a ſupremo Legislatore decretum conditum fuit: *Hic eſt Judicium Sacerdotum, a populo & ab his, qui offerunt victimas: ſive bovem, ſive ovem immolaverint, dabunt Secerdoti armum.* At vero quidnam in eo latet myſterii, quod Sacerdoti potius hanc victimæ partem, & non aliam aſſignarit? Cur non potius caput vel pectus iis cedere debuit? omnia in figura contingebant illis. Unde S. Gregorius ait: Divi- [*S. Gr. l. c.*] na lege armum Sacerdos dextrum in Sacrificium accipit, & ſeparatum, ut non ſolum ſit ejus operatio utilis, ſed etiam ſingularis, nec inter malos tantummodo, quæ recta ſunt, faciat, ſed bene quoque operantes ſubditos, ſic ut honore ordinis ſuperat, ita etiam morum virtute tranſcendat.

IX. In parabola Regis ad nuptias invitantis [*Lib. ho. 18.*] notandum, quod in priori invitatione nil de tauris & alitibus dicitur, in ſecunda autem jam tauri & altilia mactata eſſe memorantur, quia omnipotens Deus, cum verba ejus audire nolimus, adjungit exempla, ut omne, quod impoſſibile credimus, tanto nobis ad ſperandum fiat facilius, quanto per hoc tranſiſſe jam & alios audimus.

X. Ora-

Digitized by Google

X. Orator Chriſtianus, cum ſit perfectus Chriſti imitator, non abſque ſingulari myſterio appellatur verbi divini, & doctrinæ cæleſtis ſator, qui, ut fructuoſe dicat, hoc debet agere inter homines, quod ruri ſatores. Et quid agunt? manu ſeminant, non ore, inquit Joannes Cluniacenſis. Sic Prædicator; qui ſibi meritum, aliis emolumentum vult parare concionando, debet illos non verbis tantum, verum & manibus operibuſque erudire. Opera enim quamvis ubique lingua ſint, majorem tamen habent eloquentiam, & efficacitatem perſuadendi, quam ſola verba. Hanc ob cauſam
S. Profp. l.1. de vita conſ. c. 23. S. Proſper ait: Eos, quibus ex officio incumbit, alios docere, & populum per viam veritatis dirigere, nec poſſe, nec debere exhortationis munus intermittere, tametſi forte parcior natura facundiam illi exercitationi parem, & verborum affluentiam, quantam res iſta poſtulat, non dederit. Verba illius ex l. 1. de vit. contempl. c. 23. hæc ſunt: Nec vero ſe per imperitiam Pontifex excuſabit, quaſi propterea dicere non valeat, quod ei ſufficiens, & luculentus ſermo non ſuppetat, quando nulla alia Sacerdotis doctrina debet eſſe, quam vita, ſatiſque auditores poſſint proficere, ſi a Doctoribus ſuis, quod vident ſpiritualiter fieri, hoc ſibi etiam ſimpliciter audiant prædicari, dicente Apoſtolo: *Etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia*, 2. Cor. 11. 7. Notate in his illa in primis: Nulla alia Sacerdotis doctrina debet eſſe, quam vita. Nullius enim tanta eſt in exhortando vis, quam ſanctæ vitæ, & operationum bonarum, ea propter & B. Paulus, quod verbis non valebat, exemplis faciebat, & cui linguæ diſertitudo deerat, illi vitæ ſanctæ conſuetudo ſat erat, ut homines ad virtutis ſtudium, & Dei amorem excitaret, atque inflammaret.

XI. Cum Sponſæ ſuæ admirabiles perfectiones, & gratiarum varia ornamenta Sponſus delinearet, poſtquam oculorum elegantiam, oris venuſtatem, genarum decentiſſimam formam, capillorum pulchritudinem commendaſſet, demum uberum ſpeciem tali ſimilitudine explicat: *Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis*, Cant. 45. Conſtans interpretum ſacrorum expoſitio habet, per ubera Sponſæ intelligi Doctores, & Prædicatores Eccleſiæ; ſicut enim ab uberibus ſuam hauriunt alimoniam infantes, ita pabulo doctrinæ nutriuntur ad æternam vitam Chriſtianorum animæ. Sed obſervandum hic ali-
Hugo Card. in c.4. Cant. quid cum Hugone Cardinali, quod apud illum ſic habet: Cum uberum ſit paſcere, & non paſci, quare dicitur hic, qui paſcuntur in liliis; & non potius, qui paſcunt in liliis? ſi Doctores ſunt ubera, ubera vero ad hoc data, ut nutrimenta miniſtrent, cur paſci feruntur, qui ex officio paſcere debent? quomodo hunc diſſolvemus nodum? Hugoni facilis occurrit ſolutio, cujus ſunt iſta: Dicimus, quod veri Prædicatores prius paſcuntur doctrina ſua, & reficiuntur, quam alios reficere incipiant, & ideo melius dicitur, paſcuntur, quam paſcunt. In hac ſane curandarum animarum Philoſophia nullus æque paſcere alios poteſt, ac is, qui ſe ipſum primo paſcit cibo virtutum, & uſu bonorum operum, quorum exercitationi dum ſtudet, eadem opera alios ad ſimilia etiam tacens excitat, & inſtigat.

XXII. Mirum eſt, quanto verborum ambitu Propheta Regius ab omnibus mundi hominibus petierit aures attentas ad ea, quæ ad communem omnium inſtructionem dicturus erat, cum hæc ajebat: *Audite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. Quique terrigenæ, & filii hominum, ſimul in unum dives & pauper. Os meum loquetur ſapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam. Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in pſalterio propoſitionem meam*. Pſ. 48. 2. 3. 6. 5. In his extrema verba ex Hebræo ſic etiam verti poſſe, *Aperiam in pſalterio problema meum, ænigma meum*, ajunt Joannes Campenſis, Arias Montanus, Genebrardus, & alii plurimi. Problema vero eſt ſententia obſcurior, quæ egeat explicatione, vel ſtudio, quaſi ænigma tegens verborum involucris res ſpirituales, & ſubtiles, quoniam multa habet involuta & obſcura. Hæc fere Genebrardus: Quis hic non animadvertit, quod divinus Propheta ab omnibus, etiam rudibus, & admodum imperitis & audiri, & percipi cupit, & mox ænigmata abſtruſa, & obſcura ſe dicturum promittit, quæ nec eruditiſſimi ſtatim intelligere queunt? Siccine ad auſcultanda talia totum terrarum orbem, & omnes gentes, hoc eſt, imperitorum ignariſſimos, & indoctiſſimos convocat? quo fructu illi audient, qui ſenſum aſſequi non poſſunt? Bene habet iſtud. Sed non vides, quemadmodum ſe propoſitionem ſuam & rationis thema propoſiturum dicit? *Aperiam in pſalterio propoſitionem meam*, inquit. Quid habet pſalterium, ex quo fieri poſſit, ut etiam, qui tardiſſimo, & abſtruſiſſimo ſunt ingenio, involutiſſima, & reconditiſſima myſteria intelligere queant? S. Auguſtinus & Doctor Angelicus, Nicolaus Lyranus, & alii ajunt: Pſalterium eſt inſtrumentum, quod manu pulſatur. Sunt inſtrumenta nonnulla, quorum totus ab ore venit ſonus, ſic ut manuum officium parum huc faciat. Pſalterium vero ſic manus requirit, ut niſi ab illis tangatur, prorſus ſit mutum. Dicit nunc Rex Sanctus: Audiant me omnes, quantumvis ſtupidi ſint, & bardi, quia facile me intelligent, ſi in pſalterio propoſitionem meam aperiam, ſi ad linguæ verba opera manuum adhibebo; vel, ſi mera ænigmata, & reconditiſſima myſteria loquar, ea etiam hebetiſſimo nihil obſcura erunt, ſi modo ipſe fecero, quæ facienda prædico; nihil enim tam involutum eſſe poteſt, quod vita Prædicatoris ſancta non apertiſſimum, & explicatiſſimum, & luculentiſſimum faciat.

The right-margin notes: *Pſ. 48.* (beside "rat, cum hæc ajebat") and *Nyſſ. S. 2. in Dom. ſexag.* (beside "brardus ... Problema vero eſt").

Utilitas.

XIII. Valde conſiderabilia ſunt illa verba in ſacris Canticis, quibus Sponſa, quæ Eccleſiam præfigurabat, cæleſtem amatorem ſuum affatur dicens: *Trahe me poſt te, curremus in odorem unguentorum tuorum*. Circa quæ verba obſervandum, quod ſponſa primitus in numero ſingulari loquatur, dicens: *Trahe me*, poſtea vero in plurali, dum ait: *Curremus*. Quonam

nam vero ſpectat hæc a ſponſa obſervata ſermonis differentia? Fortene, inquit Sanctus *S. Ber. in c. 1. Cant.* Bernardus, ſponſa indiget trahi, & adoleſcentulæ non indigent? ediſſere nobis hujus diſtinctionis rationem: *Trahe me*, ait; quare *me*, & non *nos*? Paulo poſt vero examinatis prolixe quibuſdam rationibus ita concludit: Voluntarie & cum omni alacritate curremus; non curram ego ſola, ſi ſolam me trahi petierim, current & adoleſcentulæ mecum, curremus pariter, curremus ſimul, ego odore unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo.

XIV. Deus olim, Duce Gedeone, populo ſuo victoriam deſtinans contra implacabiles Iſraelitarum inimicos Madianitas, milites manibus geſtare voluit pocula teſtacea, incluſis intra ipſa lampadibus aliquot, quorum lumen ruptis vaſis inter mutuas colliſiones compareret: cumque per gyrum caſtrorum in tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonantes tubas, & clamaverunt: *Gladius Domini & Gedeonis*. Ita quoque Dei Filius, cujus typum ille magnus Dux geſſit, Filius, inquam, Dei, qui *non venit pacem mittere, ſed gladium*, gentiles Idololatras, nominiſque Chriſtiani inimicos domiturus, quo, putatis, uſus fuerit remedio? juſſit, ut multi fidelium in ſuppliciorum carnificina corporum ſuorum rumperent argillam, id eſt, in confeſſione fidei conſtantes perſeverarent, & prædicationis Evangelicæ tubas inſonarent, maxime autem, ut accenſarum lampadum, id eſt, bonorum exemplorum ſplendore, alios illuſtrarent; vide, inquit Origenes, quia electi milites Dei cum lampadibus pugnant; ſic enim Chriſtus eos armaverat dicens: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ* *Orig. ho. 9. in Iud.* *ardentes in manibus veſtris*. Et iterum: *Sic fulgeat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona*; talibus ergo lampadibus pugnare decet milites Chriſti, luce operum refulgentes, & ſplendore geſtorum.

XV. Cathedra Synagogæ Hebræorum, ex *Manſi diſ. 2. n. 5.* qua populus in lege divina erudiebatur, ſuum a Moyſe nomen ſortita: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi*; Sed cur non potius ſedes illa cathedra appellabatur Aaronis, qui Summus Sacerdos fuit, & ad quem ſpecialiter pertinebat, populum erudire in rebus religionem & profectum ſpiritualem concernentibus; præterquam quod Moyſes frater ejus balbutiens & elinguis erat? Reſpondeo, hoc quidem verum eſſe, verumtamen, quamvis Moyſes in loquendo ſterilis eſſet, valde tamen in operando fœcundus erat, magiſque facundus manu quam lingua, utpote qui manu prodigioſam circumferebat virgam: tales autem admirabili cum fructu ſuam diffundunt inſtructionem, & doctrinam, illi, inquam, qui plus manu, quam lingua loquuntur. S. Gregorius Nyſſenus homini manus a Deo datas eſſe arbitratur, ut majori cum efficacia loqueretur: dicit namque: Dedit homini manus, ut melius loqueretur.

Ibid. n. 2. XVI. Volens Deus ex ſilice producere aquam, Moyſi juſſit, ut manu virgam applicaret: *Tolle virgam*. Quorſum, vos interrogo, requirebatur virga, quandoquidem miraculum per linguam patrandum erat? *loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas*. Senſu igitur litterali relicto, ad myſterium me confero, & dico, voluiſſe per hoc deſignare Dominum, quod aquam compunctionis ex induratis impiorum cordibus educturi, primitus prodigioſam operationum exemplarium & admirabilium virgam manu accipere debeant, & deinde ad petram loqui, id eſt perſuadere, & habituatos convertere peccatores.

XVII. Regulus ille Capharnaita poſt miraculoſam per Salvatorem filio reſtitutam ſanitatem, non ſolum ipſe legis Evangelicæ jugo, ſed & tota illius familia ſe ſubjecit, dicente S. Joanne: *Credidit ipſe, & domus ejus tota*. Veriſimile autem eſt, eam familiam habuiſſe admodum numeroſam, ſiquidem perſona opulenta erat, inque honoribus conſtituta. Porro ſi tantæ converſionis rationem quæritis, S. *S. Tho. in Joann.* Thomam audite dicentem: Quia ſecundum conditionem dominorum, ſive bonam, ſive malam, ſervi diſponuntur. Notandum autem Spiritum Sanctum, qui fallere nequit, notanter dicere: Domus ejus tota; ita ut omnes & ſinguli ad exemplum Domini ſui ſe ſe converterint; Ideoque S. Hieron. inquit: Vide, quanti referat majorum fides cum bonis conjuncta moribus; inferiores enim eos facile ſequuntur.

XVIII. Sacer textus ait: *Cum ambulabant* *Galfrid apud Manſi diſ. 2. n. 9.* *animalia, ambulabant pariter, & rotæ juxta ea, &, cum elevarentur animalia de terra, elevabantur ſimul & rotæ*. Ubi Galfridus per ſimilitudines dictorum animalium currum ſuſtinentium, illos dicit denotari, qui regimini præſunt, & miniſterio deſtinati ſunt Evangelico; per rotas vero ſubditos intelligit; obſervandum vero eſt, quod rotæ illæ volvebantur juxta velocitatem, & tarditatem motus animalium, quia ſecundum quod bona vel mala ſunt ſuperiorum exempla, ſubditi vel greſſum ſiſtunt, vel cœptum a ſe curſum proſequuntur. Nunc autem quod miſerandum eſt & dolendum, pluribus in locis cum retrocedentibus animalibus, revertuntur ſimul & rotæ, & cum cadentibus cadunt: & cum incurvatis ad terram pariter incurvantur.

XIX. Jacob Patriarcha ut gregis ſui fœtus *S. Thom. Vill. conc. in Dom. 1. Quadr.* multiplicaret, tollens virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, & ex parte decorticavit eas, & cætera, quæ ibi fuſius narrat hiſtoria: quod dicti Patriarchæ factum S. Thomas de Villanova adducit ad demonſtrandum quantum fideles animati, & numero aucti ſint, Martyrum, omniumque aliorum Sanctorum exemplo. Tunc enim in domo Laban, id eſt, in Gentiliſmo, multiplicatus eſt grex Chriſti, & numerus Chriſtianorum & electorum Dei, quando unus ad imitationem alterius ad martyrium properabat, & ex idololatriæ prærupt is, horridiſque deſertis, ad cæleſtis Paſtoris reducebantur ovile.

XX. Cardinalis Cajetanus in illa Domini *Nyſſ. in vit. Abr. l. 6. c. 9.* verba: *Hodie ſalus domui huic facta eſt*, ſic ait: Significatur facta ſalus non ſoli Zachæo ſed familiæ ejus ſimiliter; ſed quomodo id ſignificatur, cum ſolus Zachæus ſua peccata fuiſſe confeſſus, ſolus ſuas culpas deploraſſe feratur?

Digitized by Google

tur? imo huic illud legitima conſecutione conficitur? Nonne Zachæus erat pater, & caput familiæ? erat. Nonne dolore & lacrymis ſua damnabat ſcelera? damnabat. Ergo certum erat, domeſticos illius omnes tantundem facturos, ut merito diceret Chriſtus: *Hodie ſalus domui huic facta eſt*. Membra enim caput ſuum ſequuntur, & quando paterſamilias eſt vir probus, domeſticos illius omnes numerare in probis potes, ut e contra in impiis recenſere famulos, quorum ſunt ſcelerati domini.

XXI. Primum legis mandatum, & maximum omnium, hoc eſt: *Diliges Dominum Deum tuum &c. Hoc eſt maximum & primum mandatum*, ajebat Dominus Matth. 22. 37. 38. Quis fuit primus promulgator hujus mandati? Doctor populi Hebræi Moyſes, cui hoc præceptum cum reliquis in tabulis deſcriptum Deus dedit, ut plebi ſuæ denunciaret. Quamdiu vero Moyſes cum Deo converſatus fuit, priuſquam Decalogum populo exponeret? Sacrum Oraculum id his verbis declarat: *Aſcendit Moyſes in montem & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*; Exodi 24. 18. Quid cauſæ, quod Moyſes tamdiu exitare in monte, & in conſortio Dei vivere, continuoſque miſcere ſermones cum ſuprema majeſtate debuit? S. Petrus Chryſol. id exponit dicens: [*S. Chryſol. ſ. 24.*] Aſcendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, ut tantum eſſet Dei amore ſuccenſus, ut ipſe ardenter diligeret, & alios, ut diligerent, ſic moneret, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Promulgaturus erat ſacer Dux primum mandatum, quod jubet amare Deum, tum & cætera, quæ tabulis expreſſa erant. Et quoniam hoc mandatum, utpote amoris viva flamma, & ardens ignis erat, congruum quoque, ac neceſſarium erat, Moyſes in medio, meroque amoris igne, qui Deus eſt, hæreret, ut totus charitate primum inardeſceret, tantumque non deflagraret, dein alios ſupremi Domini amore inflammaret: ut eſſe tanto Dei amore ſuccenſus, ut ipſe ardenter diligeret, & alios, ut diligerent, ſic moneret, Nam ut frigidus & gelidus legiſlator ſubditis multum ignem, aut flammas ſubjiciat, id communis virium creatarum conditio non fert, & moraliter fieri nequit. Tametſi enim aliud ſit lex, aliud legiſlator, & poſſit eſſe lex bona, quamvis legiſlator ſit malus, nihilominus experientia teſte ſcimus, numquam continentius, & religioſius, magiſque pie, ac ſobrie vivere ſubditos, quam cum Principes & quicumque alii ſuperiores legis vigorem, ſuæ exemplo vitæ fovent, acuunt; confirmant.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

[*Vit. PP. n. 183.*] I. ABbas Pœmen dixit, hominem, qui alios docet, & non facit ea, quæ docet, ſimilem eſſe fonti alto, qui omnium res lavat, & omnes ſatiat potu, ſeipſum autem lavare non poteſt, ſed habet immunditias & ſordes.

[*Ibid. l. 6. 33.*] II. Paphnutius dicere ſolebat, orationes ſpirituales, quæ non a vita honeſta comitantur, eſſe ſpicas, quæ a vento interunt, quæ habent quidem figuram ſpicæ, ſed alimento carent.

III. Deus olim vetuit: Ne accipias a fratre tuo uſuras, nec amplius, quam dederis. [*Granat. loc. com. 378. Lev. 25. v. 36.*] Super quæ verba Flavianus, qui ſunt, ait, qui uſuras accipiunt? niſi qui ad ea cogunt alios, quæ ipſi non faciunt; quorumque exemplum illis non præbuerunt? hi ſunt enim, qui alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea ſuper humeros hominum, digito autem ſuo nolunt movere.

IV. Sed & alibi dixit Deus: Non feras agrum diverſo ſemine. [*Ibid. Lev. 19. v. 19.*] Quod idem Author ad exemplum applicans, Ager, inquit, eſt Eccleſia, de qua Paulus ait: Dei agricultura eſtis. Diverſum autem ſemen ſeminat in hoc agro, qui dicit, & non facit, quæ loquitur, ſed contraria operatur, verbo triticum ſpargens, exemplo autem ſemen ſtipularum in corde proximi jaciens.

V. Cancer marinus, cum prolem ſuam in littore tam diſtortos greſſus adverteret facere, [*Engelgr. Empl. 12. Luc. Evang.*] ideoque increparet, & recta incedere juberet, audiit ab illa, præcederet modo ille, mox ſe ſecuturam.

VI. Veteres ſacerdotem depingentes eidem in una manu ſolem, in altera horologium tribuebant, innuere volentes, eum non tantum illuminare, ſed etiam vitæ exemplo dirigere alios, vitamque ſuam dictis, velut horologium ſoli conformare debere. [*Ibid.*]

VII. Carolus Quintus dicere ſolebat, ſe, ubi civitatem ingrederetur, tria PP. inquirere, ac obſervare, an bonus in ea ſit Paſtor, Prætor, Præceptor, Quibus ſalvis ſe non dubitare de bono ſtatu reipublicæ. [*Ibid.*]

VIII. Solon populares homines Principum umbram vocabat; ut enim umbræ figuras corporis; ita hi Principum mores adumbrant, & a corpore curvo fruſtra recta umbra expectatur. [*Ibid.*]

IX. Alius, vulgus ſpeculum Principum appellabat; ut enim hoc ridenti arridet, flentem deflet, geſtientis geſtus refert; ita vulgus Principum nutus ac mores in ſe exprimit. [*Ibid.*]

X. S. Scriptura patientiam Job deſcriptura præmittit: Vir, ſeu, ut Chaldæi vertunt, homo quidam erat in terra Hus nomine Job, [*S. Chryſ. in cit. loc.*] quod, teſte S. Chryſoſtomo, ideo factum, ne quis certaminum ac patientiæ ſpectatæ magnitudine incredibili, peregrina eum, & non humana natura præditum arbitraretur; ideo naturam a proximo ponit aſpectu.

XI. Quando inſtruxit Deus Moyſen de fabricatione ſanctuarii, [*Num. 10.*] non ſolum dixit ei, quomodo ſingula facere deberet, ſed etiam ei exemplar obtulit, illudque inſpicere juſſit, bene videlicet ſciens, exempla magis inſtruere, quam verba. Sed & ante legis promulgationem [*Exod. 24. v. 18.*] ſecum quadraginta diebus & noctibus in monte habitare voluit, ut tantum eſſet Dei amore accenſus, ut ipſe ardenter diligeret, & alios, ut diligerent ſic, moneret, quemadmodum S. Chryſologus notat.

XII. Dum de paſtoribus S. Lucas dicit, quod [*Luc. 2. 20.*] reverſi glorificaverint Deum, *ſicut dictum eſt ad illos*, quærit Nyſſenus, quomodo hæc verba addere Evangeliſta potuerit, cum Angeli ſolum dixerint: Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus eſt vobis hodie Salvator? & reſpondet cum Hugone Cardinale: Referunt

lau-

Digitized by Google

laudes & gloriam Deo, non quod Angeli imperaſſent laudare, ſed quia ipſi laudando offerebant formam devotionis ſuæ, dum dicunt: Gloria in altiſſimis Deo.

S. Chryſ. ſ. 137. XIII. Herodias a matre caput S. Joannis petiit, id quod dæmon ſuggeſſit, ut S. Chryſologus notavit dicens: De matris pectore dat rugitum nova bellua, contempta corporis præda, caput ipſius truncatura pervadit, ſciens in capite omnem perniciem aut felicitatem rerum publicarum eſſe poſitam.

XIV. Nyſſenus quærit, cur ad nuptias Rex Evangelicus miſerit ſervos dumtaxat, ad operarios vero conducendos ipſe iverit? & reſpondet, ad nuptias utpote rem gratam nullo motivo fortiore opus fuiſſe: ſecus vero in invitatione ad labores; hinc ipſum Dominum exemplo ſuo invitare voluiſſe.

Utilitas.

Engelg. p. 2. tel. in Feſt. S. Jac. §. 1. XV. Joannes II. Rex Luſitaniæ, cum amicus quidam ægrotaret, & potionem acerbam a Medico porrectam bibere nollet, calicem arripuit & prægustavit, ut ſuo exemplo ad bibendum incitaret.

S. Bern. ſ. 21. in Cant. XVI. S. Bernardus ſuper illa verba: Trahe me poſt te, curremus in odorem unguentorum tuorum &c. pulchre ſic diſcurrit: O pulchra, o felix, o beata, ediſſere nobis hujus diſtinctionis rationem. Trahe me, ais, quære me, & non nos? an hoc bonum invides nobis? abſit. Neque enim protinus dixiſſes, adoleſcentulas tecum eſſe curſuras, ſi ſola poſt ſponſum ire voluiſſes. Cur ergo pluraliter mox ſubjunctura *curremus*, trahi te ſingulariter poſtulaſti? non curram ego ſola, etſi ſolam me trahi petierim: current & adoleſcentulæ mecum. Curremus pariter, curremus ſimul, ego odore unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo & hortatu.

Senec. in Trag. XVII. Recte Seneca:

Rex velit honeſta, nemo non eadem volet.

Ap. Bercl. p. 2. in Feſt. Nat. XVIII. Magnorum virorum non minus memoria, quam præſentia eſt utilis, ſapienter quidam dicebat.

Ibid. XIX. Bonum exemplum virgis Jacobi in canali ovium poſitis ſimile eſt; quales enim colores ipſum habebit, tales habebunt & ii, qui conſpicient illud.

§. XV. AXIOMATA.

Eccl. 10. v. 2. I. Qualis Rex, talis grex.

II. Qualis eſt Rector civitatis, tales & habitantes in ea.

Prov. 29. v. 12. III. Princeps amans mendacia, habet omnes miniſtros impios.

IV. Mobile mutatur ſemper cum Principe vulgus.

V. Per ſancta & pia exempla.
Deo parantur gratiſſima templa.

VI. Longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla.

VII. Optimus orator, qui factis ſuadet.

§. XVI. AUCTORES.

I. Joannes Buſæus in Panario V. Exemplum malum.

II. Gregorius Stengelius in toto libro inſcripto: Vis & virtus Exemplorum.

III. Ludovivus Granatenſis in locis communibus f. 337.

IV. Nicolaus Lancizius opuſc. 13. c. 4.

V. Joſephus Langius in Polyant. V. eodem.

VI. Thomas Stapletonus text. 2. Dom. 15. & t. 8. Dom. 20. poſt Pent. Item t. Dom. 6. poſt Epiph.

VII. Laurentius Beyrlinck text. 3. in Feſto Epiph. & t. 2. in Feſto Nativit. Dom.

TITULUS LV.

FAMA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST inveterata in hominum mentibus de quopiam opinio. Unde aliqui a fando dictam putant. Differt autem a rumore, quod hic de facto adhuc recenti exoriatur, non item fama.

Diviſio.

II. Dividi in *bonam & malam*: Illa eſt, quæ ex laudabilibus factis oritur; hæc, quæ ex malis facinoribus generatur; qualis erat filiorum Heli, de qua ipſe dicebat: Nolite filii mei; non enim eſt bona fama, quam audio. 1. Reg. 2. v. 24.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Neceſſitas.

I. OPortet autem illum & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & laqueum diaboli. 1. Tim. 3. v. 7.

II. Chariſſimi, obſecro vos, tamquam advenas & peregrinos, abſtinere vos a carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam, converſationem veſtram inter Gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent Deum in die viſitationis. 1. Petr. 2. v. 12.

III. Dominum Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe, ſed cum modeſtia & timore conſcientiam habentes bonam, ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem. Ib. c. 3. v. 16.

IV. Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Rom. 12. v. 17.

Utilitas.

V. Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi & magni. Eccl. 41. v. 15.

VI. Bonæ vitæ numerus dierum: nomen autem bonum permanebit in æternum. Ib. v. 16.

VII. Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat oſſa. Prov. 15. v. 30.

VIII.

Prov. 22. v. 1. VIII. Melius eſt nomen bonnm, quam divitiæ multæ: ſuper aurum & argentum gratia bona.

Cant. 1. n. 2. IX. Oleum effuſum nomen tuum (id eſt, fama tua, ut habet Chaldaica paraphraſis ſic loquens): A voce miraculorum tuorum & potentiæ commoti ſunt omnes populi, qui audierunt famam potentiæ tuæ: & Nomen ſanctum tuum auditum eſt in univerſa terra, quod electum eſt magis, quam oleum, quo unguntur capita Regum & Sacerdotum).

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Neceſſitas.

S. Aug. de bono viduit. 1. QUiſquis a criminibus flagitiorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi bene facit: quiſquis autem etiam famam, & in aliis eſt miſericors; nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.

Idem de doctr. Chr. II. Sic Doctor bonam eligat vitam, ut etiam bonam non negligat famam.

S. Hier. in c. 4. Matt. III. Opera ſalutis ſine fama boni odoris non ſatis relucent auditoribus; nec fama ſine opere proficit, ſine quibus forma veri Sacerdotis non commendatur.

S. Greg. ho. 9. sup. Ezech. IV. Hi, quorum vita in exemplo poſita eſt imitationis, debent, ſi poſſunt, detrahentium verba compeſcere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant; & ita in pravis moribus remanentes, bene videre contemnant.

S. Aug. in serm. V. Qui confidens conſcientiæ negligit famam, crudelis eſt, quia aliorum animas occidit.

S. Hier. ep. 14. ad Celant. VI. Apoſtolici præcepti & exempli eſt, nt habeamus rationem non tantum conſcientiæ, ſed etiam famæ.

Chryſ. ho. de Comm. ſerm. VII. Duo ſunt tibi neceſſaria, ſcilicet conſcientia & ſama; conſcientia propter te, & fama propter proximum.

Anshelm. ſup. Epiſt. ad Cor. VIII. Fama bona coram hominibus eſt neceſſaria.

Hier. in quadam Epiſt. IX. Minus tutum eſt rumores ſubnaſcentes negligere, quam eis non credere.

Aug. in l. Confeſſ. X. Cavere omnes ſuſpiciones, & gnicquid probabiliter fingi poteſt ſeu dici, ne fingatur, ante de vita.

Utilitas.

Caſſiodor. l. 1. epiſt. XI. Hoc naturæ theſauris reponimus, quod famæ commodis applicamus.

Hier. in quad. Ep. XII. Inclyti animi ſignum eſt famæ diligere commodum & lucra cauſarum negligere; nam qui affectat famæ ſuæ commodum, pecuniæ negligit augmentum.

Caſſiod. l. 8. ep. 23. XIII. Ubique cognoſcitur, quiſquis fama teſte laudatur.

Idem l. 8. ep. 1. XIV. Bona ſama nihil eſt præſtantius, ac melins, nec Crœſi theſauros quiſquam cum ea comparaverit. Tales enim eſſe cenſemur, qualis fama cnjuſque eſt, huic aures intenduntur, & oculi. Melius omnibus, quam ſingulis, creditur, ſinguli enim decipere, & decipi poſſunt, nemo omnes, neminem univerſi fefellerunt.

Idem l. 2. ep. 1. XV. Dum e copia plurimum ſolet habere faſtidium, bonum nomen repetitum ſemper efficitur glorioſum.

Honeſta ſama multa commoda, qnamvis non affectes ſecum trahit. *Ibid. Pet. l. 3. ep. 142. v. 8. v. 14.*

§. IV. EXEMPLA.

I. CHriſtus ipſe famam ſuam defendit, cum dixit: Ego Dominum non habeo. Et iterum: Si bene locutus ſum, cur me cædis? ſi male, teſtimonium perhibe de malo. *Jo. 18. v. 23.*

II. S. Paulus de ſeipſo dicit? Deo autem gratias, qni odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco, qui Chriſti bonus odor ſumus. *2. Cor. 2. v. 14.*

III. S. Antonius pro Arriano proclamatus, ut hanc infamiam a ſe repelleret, relicta eremi ſolitudine, Alexandriam uſque deſcendit, & publice Arrianam hæreſim deteſtatus, Catholicamque fidem profeſſus eſt. *S. Athan. in vit.*

IV. S. Baſilius ambitionis & hæreſis notam a Neocæſarienſibus ſibi inuſtam, per Epiſtolas & publicam orationem habitam abolere conatus eſt. Idem S. Auguſtinus de Pelagiana hæreſi accuſatus fecit. Imo S. Laurentius Juſtinianus dicere auſus eſt: Quis Sanctorum ad profectum cæterorum, famam ſuam neglexiſſe cognoſcitur? *Laurig. ep. 5. 6. 7.*

V. Judith in omnibus erat famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum. *Judith. c. 8. 8.*

VI. Eleazar ab Antiocho ad carnes porcinas comedendas inſtigatus, cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ converſationis actus, & ſecundum ſanctæ & a Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit cito dicens, præmitti ſe velle in infernum, non enim ætati noſtræ dignum eſt fingere. *2. Mach. 6. n. 23.*

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut ignis ſemel accenſus facile ſervatur, extinctus haud facile reaccenditur; ita famam tueri facile eſt, extinctam reparare, difficillimum. *Plutarch. in mor.*

II. Sicut umbra aliquando antecedit, aliquando ſequitur corpus; ita quibuſdam ſtatim contingit fama, quibuſdam poſt mortem; denique ea, quo longius ſequitur, hoc major eſſe ſolet. *Seneca apud Lang. V. eodem.*

III. Sicut aromata tum vehementius fragrant, cum teruntur, aut franguntur; ita virtutis fama latius ſpargitur, cum exercetur negotiis & rebus adverſis. *Anonym. in ſimil.*

IV. Sicut ingentes obeliſci magno quidem labore ſtatuuntur, ſed ſemel collocati infinitis durant ſæculis; ita ardunm eſt virtutis aut ſapientiæ parare famam, ſed parata numquam intermoritur. *Idem.*

Neceſſitas.

V. Sicut fœtor extinctæ candelæ de ſevo offendit nares; ſic ſama perdita tetrum gignit odorem hominibus, bonos offendit, & ſcandalizat, & malos in malo firmiores facit. *Fab. con. 6. in Feſto SS. Petri & Pauli n. 2.*

Utilitas.

VI. Sicut columbæ balſamo delibutæ alias alliciunt, & ſecum in columbarium deducunt; ita qui bonæ famæ odorem habent, alios ad virtu-

Digitized by Google

tutem amandam alliciunt, juxta illud Apoſtoli: Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis, qui ſalvi ſiunt.

Ibid. VII. Sicut cortex, licet vilior ſit arbore vel nucleo, conſervat tamen illas, quo minus corrumpantur; ita bona fama, licet minus bonum ſit, quam virtus, virtuoſam tamen & honeſtam vitam conſervat.

VIII. Sicut qui veſtem novam gerit, non in quovis loco conſidet, ſed tali dumtaxat, qui veſtem maculare non creditur; ita qui bonum nomen habet, cavet ne ejuſmodi actiones committat, per quas macula ſuæ famæ inuratur.

§. VI. MOTIVA.

Ad famam conſervandam.

Matth. 5. v. 16. I. QUia *Deum glorificat*: hinc Chriſtus Apoſtolis dixit: Sic luceat lux veſtra (ideſt vita bona) coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.

S. Aug. ſ. 2. de vita comm. Cler. II. *Quia proximum ædificat*: hinc S. Aug. dixit: Duæ res ſunt, conſcientia, & fama: conſcientia tibi, fama proximo neceſſaria eſt.

III. *Quia nos ipſos a malo retrahit, & ad bonum continuandum & agendum excitat*: ſicut Principes vel Reges memores ſuæ dignitatis, dedignantur ſcurris ſe miſcere, ſed potius gravitatem, moreſque ſtatu ſuo dignos aſſumere nituntur.

§. VII. MEDIA.

Ad eamdem.

L. 3. de imit. c. 8. §. 2. I. RAra *cum hominibus converſatio*: nam, ut recte advertit Thomas Kempenſis, quandoque accidit, ut perſona ignota ex bona fama luceſcat; cujus taman præſentia oculos intuentium offuſcat.

Stob. ſ. 1. II. *Cauta & moderata locutio*: hinc Epictetus rogatus, quo pacto quis bonam famam aſſequi queat? Reſpondit: Si vis bene audire, diſcito bene loqui; & cum bene loqui didiceris, recte facere conator, & hoc modo bonam famam aſſequeris. In eumdem ſenſum Ageſilaus reſpondit: Si loquatur, quæ ſunt optima, & faciat quæ ſunt honeſtiſſima.

Plutarc. in Lacon. III. *Studium bonæ vitæ*: ita Socrates docuit dum quæſitus, quo pacto quis honeſtam famam aſſequi poſſit? reſpondit: Si talis eſſe ſtudeas, qualis haberi velis.

§. VIII. ASCETICA.

I. TRia ſunt præcipue, quæ Aſceta de hac materia bene obſervare debet. Primum eſt, ut non perſuadeat ſibi, poſſe facile quempiam apud omnes homines bonam famam obtinere; nam, ut ſapienter S. Chryſoſtomus advertit, fieri non poteſt, ut, qui virtutibus deditì ſunt, ab omnibus audiant ſemper bene: & illud præterea, ne virtutis curam agentibus viris multi ubique detractores inſurgant. Bona enim apud omnes fama ſignum certe vel maximum eſt, haud multam ſane virtutis habere rationem. Quomodo enim a cunctis laudetur, ſi quis affectos injuria homines ab improbis eripere ſtudeat? Rurſus vero ſi peccatores caſtigare, juſtos laudare velit, ut par eſt, laudabit hos quidem, vituperabit illos? ita qui virtutis exquiſitus imitator eſſe voluerit, nec ullius præterea, niſi laudem Dei quærere, is ab omnibus laudari, & bene ſemper audire nullo modo poterit; quippe in virtutem multa ubique vitii congelaſcit inſania.

S. Chryſ. ho. de virt. & vit.

II. Alterum eſt, ut ſciat, quando fama ſit defendenda, nimirum in duobus præcipue caſibus. 1. Quando quis a ſuperiore jubetur, rei alicujus geſtæ feriem, prout ſe habet, narrare. Sic S. Dorotheus docuit his verbis: Si audieris dici, te feciſſe aliquid, quod non feceris & interrogatus fueris, verumne ſit, quod feciſſe diceris, rem omnem ordine ſuo cum veritate manifeſta. 2. Si infamatio rectæ adminiſtrationi, innumeris, aut ordini, aut domicilio, vel communitati, aut etiam privato cuipiam noceret. Sic enim S. Bonaventura monuit, dicens: Si veræ criminationes objectæ, & non purgatæ, poſſent alios ſcandalizare, tum humiliter indicandum paucis verbis & modeſtis, quod non ſis tibi conſcius eorum, de quibus accuſaris. *S. Bon. de infor. Novit. p. 1. c. 6.*

III. Tertium eſt, ut ſciat, quomodo famam ſuam defendere debeat, videlicet, ut, cum amor noſtri inordinatus offuſcet rationem, ſuggeratque, damnum ex noſtri infamatione aliis oriturum eſſe, præmiſſa prius oratione, ſe prius in æquilibrio, immo potius ad ſilentium, quam ad defenſionem conſtituat, & tum a Superiore vel confeſſario conſilium petat, & quod hi ſuaſerint, exequatur.

§. IX. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. QUantas vires habeat famæ deſiderium, oſtendit, qui Dianæ Epheſiæ templum incendit, ut nomen ejus in orbe viveret. *Beyrlinc in apoph.*

II. Pauſanias, cum Hermoclem percontatus, quomodo clarus evadere ſubito poſſet? audiviſſet, id obtenturum, ſi virum illuſtrem occideret, continuo Philippum interemit. *Idem ser. 2. in Feſt. SS. Petri & Pauli.*

III. Hieronymus Olgiatus occiſo Galeatio Sfortia Mediolanenſium Duce, rogatus, quomodo tantum ſcelus perpetrare potuiſſet, ſolo deſiderio famæ, reſpondit. Imo cum jam tormenta adhiberentur, paululum ſe recolligens, Age, inquiebat, Hieronyme, ſtabit vetus memoria tui facti: mors acerba, fama perpetua. *Ibid.*

Utilitas.

IV. Plato rogatus, ecquod futurum eſſet ipſius monumentum? primum reſpondit, nomen parandum; ita monumenta futura ſunt multa.

V. Antiſthenes iis, qui ſolam immortalitatem appeterent, viam ad hanc dixit eſſe bonum nomen, quam Bias matrem annorum dixit. *Ibid.*

VI. Seneca dixit, honeſtum rumorem, alterum eſſe patrimonium.

VII. Non imperite cecinit.

Ut fama eſt homini, exinde ſolet pecuniam invenire:
Ego ſi bonam famam mihi ſervaſſem, ſat ero dives.

VIII.

Plutarc. VIII. Demetrius Phalereus Athenienſium Præfectus, cum in exilium fugere compulſus, audiviſſet trecentas illas ſtatuas, quas ei Athenienſes ob præclara facta extruxerant, ex invidia dejectas & in matulas per ignominiam conflatas eſſe, ſubridens dixit: Statuas quidem evertere invidi potuerunt, virtutes autem, & præclara geſta, quibus præmia imagines illæ extiterunt, numquam abolere poterunt.

Neceſſitas.

Anonym. IX. Hanc ſatis indicavit, qui dixit: Omnia ſi perdas famam ſervare memento.

Cicero l. 1. de offi. X. Nec male Cicero dixit: Negligere, quid de ſe quiſque ſentiat, non ſolum arrogantis, ſed etiam omnino diſſoluti eſſe.

§. X. AUCTORES.

I. Nicolaus Lancizius opuſc. 9. c. 7.
II. Mathias Faber conc. 6. in Feſto SS. Petri & Pauli.
III. Laurentius Beyrlinck text. 1. in Feſto SS. Petri & Pauli.
IV. Joſephus Langius in Polyanth. V. eod.
V. Petrus Beſſæus in Dom. 9. poſt Pentec.

TITULUS LVI.

FELICITAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Ariſt. l. 7. polit. I. EST virtutis operatio, & uſus perfectus, & ſecundum Ariſtotelem: Vel eſt id, quod vitam ſufficientem optabilem, ac *S. Ambr. de offic.* nullius indigam præſtat. S. Ambroſius dixit, beatam vitam conſiſtere in altitudine ſapientiæ, ſuavitate conſcientiæ, virtutis ſublimitate.

Diviſio.

Granat. in loc. co. p. 261. II. Ludovicus Granatenſis triplicem diſtinguit felicitatem: *Mundanorum*, qui ſtudent omnibus bonis ſæculi affluere: *Philoſophorum*, qui in contemptu terrenorum bonorum felicitatem ponunt. Unde Seneca dixit, eum, qui deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Jove de felicitate contendere: *Chriſtianorum*, qui in perfecta Dei per amorem fruitione felicitatem ſuam quærunt, juxta illud Davidis: Beatum *Pſ. 143. v. 15.* dixerunt populum, cui hæc ſunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus. Sed priores duæ ſunt minus propriæ felicitates, ut ex definitione patet.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Eccleſ. 31. v. 8. I. BEatus vir, qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia & theſauris: quis eſt hic, & laudabimus eum?

Pſ. 32. v. 12. II. Beata gens, cujus eſt Dominus Deus ejus.

Iſ. 3. v. 12. III. Populi meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.

IV. Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus. *Pſ. 143. v. 15.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. AMant homines res diverſas, & quando quiſque quod amat, habere videtur, felix vocatur. Vere autem felix eſt, non ſi id habet, quod amat; ſed ſi id amet, quod amandum eſt. Multi enim miſeri ſunt magis habendo, quod amant, quam carendo: amando enim res noxias miſeri, habendo ſunt miſeriores. Et propitius Deus, cum male amamus, negat, quod amamus; iratus autem dat amanti, quod male amat. *S. Aug. ſuper Pſ. 26.*

II. Hoc ſcio, Domine Deus meus, quia ubicumque ſine te male mihi eſt præter te, non ſolum extra me, ſed etiam in me ipſo; quia omnis copia, quæ Deus non eſt, egeſtas eſt mihi. *Idem in medit.*

III. Væ animæ audaci, quæ ſperavit, ſi a te receſſiſſet, ſe aliquid melius habituram. Verſa, & reverſa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura ſunt omnia; & tu ſolus requies; & ecce ades. *Id. confeſſ. l. 6.*

IV. Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari poteſt, repleri omnino non poteſt; capacem enim Dei, quidquid Deo minus eſt, non implebit. *S. Bern. ſ. de Dedic.*

V. Nulla re fruitur anima cum libertate, niſi qua fruitur cum ſecuritate; nemo autem ſecurus eſt in his bonis, quæ poteſt invitus amittere. *S. Aug. de lib. arbit.*

VI. Ideo Deo felicitatibus terrenis amaritudines miſcet, ut illa quæratur felicitas, cujus dulcedo non eſt fallax. *Id. ſ. 29. ſup. Mat.*

VII. Beatum eſſe tam magnum eſt bonum, ut hoc & boni velint & mali. Nec mirum eſt quod boni propterea ſunt boni; ſed illud eſt mirum, quod etiam mali propterea ſunt mali, ut ſint boni. *Id. in Pſ. 118.*

VIII. Vides impuros improboſque homines fortunatos agere, juſtos autem infortunatos eſſe multiſque affligari incommodis, nec tibi tamen facti hujus ratio conſtat? dic, ut jumentum factus ſum: veruntamen ego ſemper tecum, quod ſi & cauſam quæris, cogitato Deum diem conſtituiſſe, in quo univerſum orbem judicaturus eſt, ita fiet ut ab animo omnem excutias dubitationem, tum enim pro meritis quiſque ſuis mercedem recipiet ad Lazari & divitis exemplum. *Chryſ. ho. 9. ad Rom.*

IX. S. Paulus agit gratias ob bona aliena: quid tis fiet, qui non ſolum gratias non agunt, ſed etiam tabeſcant incidia? *Id. Hom. 2. ad Theſſ. 2.*

X. Videtur ut plurimum humana natura in adverſis quidem rebus modeſtiam colere, in ſecundis autem petulantem ſe præbere. *Iſid. Peluſiota l. 3. Epiſt. 315.*

XI. Infelix qui omnia novit, & Chriſtum neſcit, qui autem Chriſtum & illa novit non propter illa beatus, ſed propter Chriſtum ſolum. *Aug. ſuper Jo. c. 17.*

XII. Beati immaculati in via, tanquam diceret, ſcio quid velis, quæris beatitudinem: Si ergo vis eſſe beatus, eſto immaculatus. *Id. ſuper Pſ. 118.*

§. IV.

Digitized by Google

§.IV. EXEMPLA.

Pſ. 76. v. 4. I. S David, in quo poneret felicitatem ſuam, ipſe indicavit, dum dixit: Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum. *Pſ. 36. v. 4.* Et iterum: Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui.

Eccleſ. 2. v. 10. II. Salomon, poſtquam nihil negaſſet oculis, nec prohibuiſſet cor ſuum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præparaverat, vidit tamen in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.

Marulus l. 3. c. 3. III. S. Ambroſius, cum apud divitem quemdam hoſpitem divertiſſet, & ille ſe nihil in vita adverſi paſſum eſſe jactaret, e veſtigio cum ſuis receſſit, dixitque ſe diſcedere, ne cum homine perpetuis proſperitatibus uſo ſtatim periret. Vixque receſſerat, & ecce totum hoſpitium cum omnibus incolis videot hiatu terræ abſortum.

Aug. l. 5. de Civit. Dei c. 26. IV. Conſtantinum Magnum non ſupplicantem dæmonibus, ſed ipſum verum Deum colentem, Deus tantis terrenis implevit muneribus, quanta optare nullus auderet.

Sabellic. lib. 7. V. Contigit Theodorico Regi Gothorum non vulgaris felicitas; fuit hic Chriſtiani nominis, ſed Arriana labe infectus. Is Italiæ imperio potitus, vix tam feliciter eſt terram adeptus, quam pacate poſtea annos LX. & amplius poſſedit.

Ibid. VI. Nicolaus Pontifex Maximus, Serzanæ in Hetruſcis ortus, unius anni ſpatio per tres ſupremos dignitatis gradus, magnæ fortunæ, ſed verius providentiæ ſuffragio, ad pontificatus maximi faſtigium evectus eſt.

§.V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Ariſt. ap. Stob. ſ. 101. I. Sicut nihil juvat ægrum lectus, quem pedes aurei fulciunt; ſic neque ſtultum felicitas externa.

Phil. Jud. in l. quod deter. pejor inſidietur. II. Sicut nec ignis, nec terra, nec aliud, quod ex elementis mundum conſtituit, ſed omnia ſimul; ita felicitas quoque nec in corporis, nec in animæ ſolius bonis conſiſtit, ſed in congerie utrorumque.

Senec. in moral. III. Sicut hiſtrio non eſt felicior, quod in ſcenis adornatus Rex aut Deus videatur; ſic nec homo fortunæ muneribus felix cenſeri poteſt, cum omnia non propria, ſed aliena ſint.

S. Aug. de lib. arb. IV. Sicut tota vita corporis anima eſt; ſic beata vita animæ Deus eſt.

V. Sicut materia prima, quia potentia eſt, ſemper appetit, quod habere nata eſt; ita cor hominis, quia omnium bonorum capax eſt, ſemper ad ea, quibus caret, inhiat, ſemperque odio præſentium, & cupiditate futurorum laborat.

Granat. loc. com. ſ. 918. 16. VI. Sicut unus ſol magis, quam omnia cæli luminaria, mundum illuminat; ita unius Dei poſſeſſio magis ſatiat, quam ſi omnes res creatas quis poſſideret.

Ib. ſ. 919. VII. Sicut pueruli, cum a parentibus aliquo mittuntur, ſpectaculis rerum occurrentium occupati, omittunt id facere, propter quod miſſi ſunt; ita multi homines rerum humanarum pulchritudine capti, finis, ob quem in hunc mundum miſſi ſunt, obliviſcuntur.

Anonym. VIII. Sicut vas triangulare a globo penitus repleri non poteſt; ita cor humanum triangulare per totum globum mundi ſatiari non poteſt, ſed per ſolam SS. Trinitatem, ad quam capiendam factum eſt, repleri poteſt.

Ib. ſ. 918. IX. Sicut oſſa humana, ſi in loco ſibi a Deo præfixo manent, dolorem non incutiunt; ſecus vero, ſi extra hunc locum violenter moveantur; ita cor hominis in Deo velut centro ſuo quieſcit; extra illum vero irrequietis motibus agitatur.

§.VI. ASCETICA.

Leſſius l. 1. de ſummo bono c. 4. I. Tria de felicitate præcipue bene noſſe debet Aſceta. Primum eſt, ut certo ſibi perſuadeat, felicitatem in ſummi boni poſſeſſione conſiſtere, atque adeo in nulla re creata felicitatem objectivam hominis conſtitui poſſe, cum omnis talis res finita ſit, ac proin capacitatem appetitus humani explere non queat. Solus ergo Deus felicitas objectiva dici poteſt, ac debet.

II. Alterum eſt, ut pariter ſibi perſuadeat, hujus boni poſſeſſionem non aliter, quam per unionem moralem ſeu amorem, fieri poſſe; per hunc enim amorem conjungit ſe homo cum ſummo bono, atque adeo ipſo, quo modo fieri poteſt ordinaria via, fruitur.

III. Tertium eſt, ut ſciat: hunc amorem duplicem eſſe, affectivum ſcilicet, & effectivum, per quorum priorem gratulatur homo Deo ſuum eſſe, gaudetque ipſum eſſe ſummum bonum, quod ab omnibus jure merito appetatur; per poſteriorem vero omnia, quæ vel intra ſe, vel extra ſe agit, ad hujus ſummi boni ſeu Dei majorem gloriam, & beneplacitum ordinat.

§.VII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Laert. l. 1. c. 1. I. Thales interrogatus, quis eſſet felix? reſpondit: Qui corpore ſanus & animo eruditus ſeu caſtigatus eſt; cupiditates enim animi morbi ſunt.

Stob. ſer. 101. II. Diogenes veram felicitatem dicebat, quæ faceret, ut mens & anima in perpetua tranquillitate hilaritateque collocaretur.

Ibid. III. Socrates quærenti, quid eſſet felicitas? Voluptas, reſpondit, quam nulla pœnitudo ſequitur.

Laert. l. 6. c. 1. IV. Antiſthenes rogatus, quid eſſet mortalibus beatiſſimum? felicem mori, reſpondit.

Stob. ſer. 100. V. Jamblichus felicem eſſe dicebat, qui Deo, quatenus fieri poteſt, ſimilis fuerit, perfectus, ſimplex, purus, & ſeparatus ab humana vita.

Ariſtot. l. 10. VI. Nil beata vita deſiderat, nihil requirit, nullo eget, ſed ſeipſa contenta eſt.

Eth. c. 6. Ib. c. 8. VII. Omnis eſt deorum beata vita, hominum autem, quatenus in ea elucet quoddam actionis ejus exemplar.

Senec. ep. 45. VIII. Scito, eum non bonum eſſe, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit, ſed illum, cui bonum omne in animo

Digitized by Google

eſt, erectum & mirabilia calcantem, qui neminem videt, cum quo ſe commutatum velit, qui hominem ea ſolum parte æſtimat, qua homo eſt, qui natura magiſtra utitur, ad illius leges componitur, ſic vivit, quomodo illa præſcripſit, cui bona ſua nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit.

Cicer. 5. Tuſcul. IX. Niſi ſtabili & fixo, & permanente bono, beatus eſſe nemo poteſt; nihil enim inveteraſcere, nihil extingui, nihil cadere debet eorum, quæ in vita beata conſiſtunt; nam qui timebit, ne quid ex his deperdat, beatus eſſe non poterit.

Plutarch. in grac. apophs. X. Solon dicere ſolebat, neminem ante mortem beatum dici poſſe; ſolam enim hanc oſtendere, qualis unuſquiſque fuerit, dum dixit,

§. VIII. AUCTORES.

I. Leonardus Leſſius de ſummo bono.

II. Ludovicus Granatenſis in locis communibus, f. 655.

III. Joſephus Langius in Polyanthea. V. eodem & V. Beatitudo.

IV. Laurentius Beyrlinch. V. eod.

TITULUS LVII.

FERVOR.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Eccl. 33. v. 23. I. EST ardens & efficax deſiderium vocationi ſuæ perfecte ſatisfaciendi. Huc enim reſpexit Siracides, dum dixit: In omnibus operibus tuis præcellens eſto; ne dederis maculam (per ſocordiam & teporem) in gloria tua.

Diviſio.

Vita P. Balthaſ. Alv. c. 32. II. Duplex eſt fervor, juxta Ludovicum de Ponte: Alter, inquit, eſt juvenum Tyronum qui ollarum inſtar ad magnum ignem appoſitarum vehementer fervent, &, quod intus habent, ſtrepitu quodam exterius effundunt: Alter eſt fervor gravis hominum perfectiorum, ſubſtantialis plane & pacatus, inſtar alicujus ollæ ad moderatum ignem ferventis, meliuſque coquentis, quod continet, qui fervor etiam eſt diuturnior.

Actus.

III. Sunt iidem fere, qui in olla aquis plena & fervente reperiuntur. Primus eſt *caloris intenſio*, quem ſignificatur ardens charitas, ſolum Dei beneplacitum per puriſſimam intentionem quærens.

IV. *Majoris ſpatii occupatio*: per quam intelligitur applicatio prompta animi ad ardua quævis objecta, quæ ad majorem Dei gloriam, proximique ſalutem promovendam magis idonea videntur, de qua Thomas Kemp. dicit: *Thom. Kemp. l. 3. c. 5.* Amor Jeſu nobilis (id eſt, fervens) ad magna operanda impellit, & ad deſideranda ſemper perfectiora excitat. Modum ſæpe neſcit, ſed ſuper omnem modum ferveſcit. Valet ad omnia, & multa implet, & effectui mancipat, ubi non amans deficit, & jacet.

V. *Elevatio aquæ in altum contra naturam*: per quam ſignificatur violentia, quam ſibi ipſi fervens Religioſus infert in difficultatibus, inter operandum occurrentibus; nam, ut idem Author ait, oportet amantem (ferventer) omnia dura & amara propter dilectum libenter amplecti, nec ob contraria accidentia ab eo deflecti.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

I. JUſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem. *Prov. 4. v. 8.*

II. In omnibus operibus tuis præcellens eſto: nec des maculam in gloria tua. *Eccl. 33. v. 23.*

III. Æmulamini chariſmata meliora: Et adhue excellentiorem viam vobis demonſtro. *1. Cor. 12. v. 31.*

IV. Solicitudine non pigri, ſpiritu ferventes, Domino ſervientes. *Rom. 12. v. 11.*

V. Surge (per pœnitentiam) propera (per fervorem) amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. *Cant. 2. v. 10.*

VI. Et animalia ibant, & revertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis (propter promptitudinem & fervorem in mandatis Dei perficiendis). *Ezech. 1. v. 14.*

VII. Et factus eſt (fervor ſeu zelus) in corde meo ſicut ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſibus meis, & defeci ferre non ſuſtinens. *Jer. 20. v. 9.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. AFfectus tuus nomen imponit operi tuo; quomodo a te proficiſcitur, ſic æſtimatur. Vides, quam moralem Judicem te habeas, te conſulit, quomodo opus tuum ſuſcipiat, mentem tuam prius interrogat. *S. Ambr. l. 1. off.*

II. Non omnes uniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam paſſu, ſicuti ii, qui terrenorum curis impliciti, vix aliquando reſpirant, ut Domini recordentur. Quidam modeſto inceſſu, ſicut, hi, qui Domini ſervitio mancipati, Deo quidem ſerviunt, & tamen erga ſeipſos indulgentiores exiſtunt. Alii veloci, id eſt, rapido curſu, ſicut ii, qui ſuper carne ſua intuentes, & ſe, & tranſitoria contemnentes, celeriter proficiſcuntur ad Deum. *S. Bern. in l. ſent.*

Neceſſitas.

III. Magnum quoddam eſt, chariſſimi, generoſus & ingens animus, & propterea promptitudine nobis opus eſt, ardore multo, animo ad mortem expoſito, alioqui non licet, niſi cruci confixum, regnum aſſequi, ne noſmetipſos fallamus. *S. Chryſ. ho. 3. ad pop.*

Utilitas.

IV. Quæ amat ardentius, currit velocius, & citius pervenit, præveniens non dico repulſionem, ſed nec cunctationem patitur: ſine mora aperitur ei tanquam domeſticæ, tanquam chariſſimæ, tanquam ſpecialiter dilectæ, & ſingulariter gratæ. *S. Bern. ſ. 13. in Cant.*

V. Fo-

S. Ign. in ep. ad Luſitanos. V. Fovete ſemper in ſinu veſtri cordis vividum quemdam, ſanctumque fervorem ad quosvis pro virtute exantlandos labores, quia latum aliquod & eximium facinus antecellit ſexcentis vulgaribus, minutiſque. Ad quem enim virtutis gradum piger non poteſt adrepere, exigua temporis intercapedine diligens mirabiliter volat.

Caeſar. h. 3. ad Mon. VI. Ubi viderit Deus devotionem animi, ardentiorem inſinuabit affectum, &, quantum nos addiderimus ad ſtudium, tantum ille apponet ad adjutorium: quantum nos appoſuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam.

S. Diadochus c. 37. VII. Secondum proportionem (& fervorem) progreſſus animæ, donum Dei bonitatem ſuam menti patefacit.

S. Ambr. lib. 1. de Cal. c. 2. VIII. Non eſt ſatis recte facere, niſi etiam maturare adjicias quod facis; uberiores fructus habet celerata devotio.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 1. c. 11. §. 6. I. FErvor & profectus noſter quotidie deberet creſcere; ſed nunc pro magno videtur, ſi quis primi fervoris partem poſſit retinere.

Ib. §. 6. II. O ſi adverteres, quantam tibi pacem, & aliis lætitiam faceres, teipſum bene habendo, puto, quod ſolicitior eſſes ad profectum ſpiritualem.

L. 1. c. 15. III. Magis Deus penſat, ex quanto quis agit, quam opus, quod facit.

L. 1. c. 18. §. 1. IV. O quanto fervor omnium Religioſorum in principio ſuæ inſtitutionis fuit!

L. 1. c. 19. §. 6. V. Circa principalia feſta renovanda ſunt bona exercitia, & Sanctorum ſuffragia ferventius imploranda.

L. 1. c. 25. §. 7. VI. Religioſus fervidos omnia bene portat, & capit, quæ illi jubentur.

Ib. §. 11. VII. Si te dederis ad fervorem, invenies magnam pacem, & ſenties leviorem laborem propter Dei gratiam & virtutis amorem.

§. V. EXEMPLA.

1. Paral. 29. v. 2. I. S. David, quanto fervore cultum Dei promovere ſtuduerit, ipſe teſtatus eſt, dicens: Ego autem totis viribus meis preparavi impenſas Domus Dei mei.

Maff. l. 3. c. 12. II. S. Ignatius Loyola adeo ferventer orabat, ut, quoties orare inciperet, mox toto quaſi vultu igneſceret. Imo ob nimium ſæpe fervorem poſt Miſſam in morbum incideret.

Vita. III. B. Stanislaus Koſtka judicio medicorum ex ſolo amoris fervore mortuus eſt, cum febricula tertiana vix bis aut ter ipſum aggreſſa, naturaliter mortem ei afferre non potuerit.

Vide plura titulo Charitas.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Berlinch. vent. 1. in eſt. Viſit. I. SIcut iter agentes locum inſidiis & periculis famoſum citatis equis prætervolant; ita ferventes, quia viam virtutis arduam, & ab inimicis obſeſſam norunt, magno fervore decurrunt.

II. Sicut in equis militaribus ea facilitas, qua fræno parent, potiſſimum laudatur; ita in fervis Dei præ reliquis Deo placet velocitas & promptitudo mandatis illius obſequendi. *Ibid.*

Neceſſitas.

III. Sicut ſi arcus vel baliſta remiſſa eſt, dioptram uno palmo altius ad ſcopum dirigere oportet; ita cum & mens noſtra remiſſa ſit, neceſſe eſt, ut altius conatus noſtros intendamus, quo vel ſic ſcopum aſſequamur. *Rodr. p. 1. c. 8. tr. 1.*

Utilitas.

IV. Sicut ad accenſam ollam muſcæ non appropinquant; ſi vero tepida fuerit, inſident in eam, & faciunt vermes; ita & monachum ſuccenſum igne divini Spiritus, dæmones fugiunt, tepidum vero illudunt, & inſequuntur. *Vita PP. l. 3. c. 19. n. 2.*

V. Sicut is, qui viſibilem curſum magna contentione peragit, nullum occurrentium videt, etiamſi ſæpius in illum incidat; ſed animo ad curſum intento facile omnia tranſit, feſtinans ad deſtinatum ſcopum; eodem modo qui, ut virtutis curſum corrat, feſtinat, & a terra ad cælum redire concupiſcit, omnia, quæ videntur, deorſum derelinquit, donec veniat in verticem. *S. Chryſ. ho. 20. in Geneſ.*

VI. Sicut ea, quæ a magnete tacta ſunt, non quieſcunt, donec Septemtrionali ſideri opponantur; ſic quorum corda Chriſtus velut magnes ſpiritualis tetigit, non quieſcunt, donec ipſi per amorem & fervorem adhæreant. *Berſl. l. c.*

VII. Sicut ignis, quo plus accipit nutrimenti, eo majorem accipit remunerationem: ea enim acceſſione materiæ augetur, non obtunditur; ita Dei dilectio accenditur divinarum rerum contemplatione, & operationem hinc ſuſcipit majorem & vehementiorem; & quo magis in rebus Domini verſatus quis fuerit, eo magis accendit flammam dilectionis. *Theodor. or. de charitat.*

§. VII. MOTIVA.

I. C*Haritatis Dei erga nos magnitudo*; de qua recte & breviter dixit S. Bernardus: Amat charitas, amat immenſitas, & nos vicem rependimus cum menſura. *S. Bern.*

II. *Ejuſdem Dei erga fideles ſervos liberalitas*; de qua S. P. Ignatius in Conſtitutionibus recte dixit: Et univerſim, quo liberatiores nos erga Deum oſtenderimus, eo ipſum quoque erga nos liberaliorem experiemur. *S. Ignat. in conſt.*

III. *Vitæ brevitas*: quis enim pauper, ſi unico die theſaurus ipſi regius aperiretur, cum facultate, quantum vellet, exportandi, non ſummum in exportandis, & colligendis pecuniis conatum & fervorem adhiberet? Merito ergo Salomon monet: Quodcomque poteſt facere manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. *Eccleſ. 9. v. 10.*

IV. *Jucunditas, quam experiuntur ferventer Deo ſervientes*; nam vincentibus (ſocordiam & teporem) datur manna abſconditum cæleſtium conſolationum, ut omnia etiam difficilia cum magna facilitate & lætitia exequantur.

Digitized by Google

§. VIII. MEDIA.

L. 3. c. 3. §. 3.

I. MEditatio motivorum ad fervorem excitantium: in hac enim meditatione exardeſcet ignis fervoris.

II. *Mortis incertæ cogitatio*; de qua recte pius Author dixit: Si frequentius de morte tua, quam de longitudine vitæ, cogitares, non dubium, quin ferventius te emendares.

S. Ign. in ep. ad Luſit.

III. *Sæcularium terrenas & perituras divitias & honores quærentium fervor*; de quo S. Ignatius Luſitanis Fratribus ſic ſcripſit; Nolite pati, ut hujus ſæculi homines plus laborum & moleſtiarum ſuſcipiant in conquirendis ſtudioſe voluptatibus ac rebus caducis, quam vos in cæleſtibus ac diviois comparandis: pudeat, illos majori opera eniti ad aucupandam gratiam Principis mortalis, quam vos laboretis ad amicitiam cum æterno Rege conjungendam.

L. 3. c. 47. §. 2.

IV. *Præmii cæleſtis magnitudo conſiderata*; uti ſuaſit libellus de imitatione his verbis: Age, quod agis: fideliter labora in vinea mea, ego ero merces tua: Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, ſuſtine viriliter contraria: digna eſt his omnibus & majoribus præliis vita æterna.

§. IX. ASCETICA.

I. TRia ſunt præcipue, quæ Aſceta de hac materia bene obſervare debet. Primum eſt, ut bene cognoſcat, & æſtimet fervoris hujus pretium, nempe quod ſit proprium indicium fidelis & Deum ſincere amantis servi, ut

S. Clim. grad.

recte advertit S. Climacus, dum quærens, quis eſt fidelis & prudens Monachus? reſpondet: Qui fervorem ſuum ſervat inextinguibilem, & in dies uſque ad finem vitæ ſuæ ignem igni adjicere, fervorem fervori, deſiderium deſiderio, & ſtudium ſtudio numquam deſiit.

II. Alterum eſt, ut ſciat, in quibus rebus potiſſimum ſuum fervorem oſtendere debeat, videlicet in actionibus ſuis quotidianis recte obeundis, in victoria ſui, in rebus adverſis generoſe ſupportandis, & minimis rebos eligendis & cupide amplectendis, uti ſapienter

Vit. p. 4. c. 22.

advertit S. Maria Magdalena de Pazzis, ut quæ ſuas Moniales aſſiduo hortabatur, ne curarent res magnas facere in apparentia (uti ſunt diſciplinæ, jejunia, vigiliæ, humi cubationes) quia in his diſcebat occultari ſuperbiam periculoſam animæ, ſed potius facerent res minimas, quæ tamen magnæ fiant & ſublimes per ordinationem earum ad altum finem, recta intentione, quia talibus valde delectatur Deus, & ſunt abſconditæ adverſario.

III. Tertium eſt, ut ſciat hunc fervorem per religioſam prudentem diſcretionem moderari, ne per exceſſum illius corpori effectus, animo affectus, proximo exemplum, Deo honor ſubtrahatur, ut recte alicubi S. Bernardus notavit: Quare illud S. Spiritus monitum ſemper ob oculos habendum: Mel inveniſti? comede, quod ſufficit tibi, ne forte ſatiatus evomas illud, uti contigit illis, qui, ut Thomas Kemp. loquitur, incauti propter devotionis gratiam ſelpſos deſtruxerunt, quia plus agere voluerunt, quam potuerunt, non penſantes ſuæ parvitatis menſuram, ſed magis cordis affectum ſequentes, quam rationis judicium. Et quia majora præſumpſerunt, quam Deo placitum fuit, idcirco gratiam devotionis cito perdiderunt. Facti ſunt inopes, & viles relicti, qui in cælum poſuerunt nidum ſibi, ut humilitati, & depauperati diſcant non in alis ſuis volare, ſed ſub pennis meis ſperare.

§. X. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. S. Ignatius Loyola devotionem & fervorem, qui ſine alteratione corporis concipitur, devotionem Angelicam vocabat, eo quod ejuſmodi perſonæ ſicut Angeli ſine corporis inflammatione Deum laudent, & ament. Deus Pater autem S. Catharinæ Senenſi dixit, hoc eſſe ſextum genus ignitarum lacrymarum. *Lanciz. opuſc. 6. c. 7. n. 92.*

II. S. Ambroſius recte proprietatem fervoris explicavit, dum dixit: Neſcit tarda molimina Spiritus Sancti gratia.

III. Non male fervori etiam applicari poteſt illud Horatii:

Virtus recludens immeritis mori,
Cælum, negata tentat iter via,
Cœtuſque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente penna. *Horat. l. 3. Od. 2.*

IV. De Fabio cunctatore olim dicebatur, quod cunctando reſtituit rem; de cunctatoribus autem & in ſervitio Dei minus ferventibus rectius dicitur: quod cunctando deſtituant rem, id eſt, profectum in meritis & virtutibus. *Beyrl. in feſto Viſit. text. 2.*

V. Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Pauperiem fugiens. *Horat. in epiſt.*

quidni potiori jure ſimilem alacritatem oſtendat ſervus Dei in cæleſtibus divitiis comparandis?

§. XI. AUCTORES.

I. NIcolaus Lancizius opuſc. 6. cap. 7. & opuſc. 5. c. 9. n. 152.

II. Ludovicus Granatenſ. in locis com. f. 348.

III. Laurentius Beyrlioch. in feſto Viſitationis B. Virginis text. 1.

IV. Thomas Staplotonus in Dom. Palm. t. 4. & Dom. Paſch. t. 3.

V. Alphonſus Rodriquez de perf. p. 1. tr. 1. cap. 2. 3. & 4. Item c. 12. & 13.

VI. Joſephus Langius in Polyant. V. eod.

VII. Thomas Kempenſis de Imitat. Chriſti l. 1. cap. 25. & 19.

VIII. S. Ignatius Loyola in Epiſt. ad Luſit. de perfect. Relig.

IX. Claudius Acquaviva de renovatione Spiritus.

X. Philippus D'Outreman de Pædag. Chriſtiano part. 2. cap. 24. §. 8.

Digitized by Google

TITULUS LVIII.

F I D E S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Hebr. 11. v. 11. I. EST donum Dei, ac lumen, quo illuſtratus homo firmiter aſſentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Eccleſiam credenda propoſuit, ſive ſcripta illa ſint, ſive non ſint. Juxta D. Paulum eſt ſperandarum ſubſtantia rerum argumentum non apparentium. Super quæ verba ſic loquitur S. Bernardus: Audis ſubſtantiam? non licet tibi in fide putare, vel diſputare pro libitu, non hac illacve vagari per inania opinionum, per devia errorum. Subſtantiæ nomine aliquid certum tibi fixumque præfigitur. Non eſt enim fides æſtimatio, ſed certitudo.

S. Bern. ep. 119. ad In.

Diviſio.

Cant. 8. v. 6. II. Dividitur communiter in *vivam* & *mortuam;* nam ſicut vita animalis, ita fidei vita ex motu & operatione cognoſcitur. Et hæc videlicet fides viva eſt, quam Sponſa in Canticis voluit poni ſuper cor Fidelium, ut credant, quæ a veritate prima revelantur, & ſicut ſignaculum ſuper brachium, ut id, quod credunt, opere confirment, ſeu, ut loquitur Apoſtolus, corde credant ad juſtitiam, ore autem confeſſionem faciant ad ſalutem. Unde in Apocalypſi fideles appellantur *Signati*, eo quod ſignum veræ fidei habeant, dum crucem Chriſti confitentur, atque adeo in fronte illud habere merentur. Hanc diviſionem S. Aug. ex ipſo nomine fidei deducit, dum ait: Fides appellata eſt ab eo, quod fit: duæ ſyllabæ ſonant, cum dicitur fides: prima ſyllaba eſt a facto, ſecunda a Deo. Interroga te ergo, utrum credas. Dicis, credo; fac, quod dicis, & fides eſt. Nam, ut S. Gregorius teſtatur, vera fides eſt, quæ huic, quod verbis dicit, moribus non contradicit.

Rom. 10. v. 10. Apoc. 7. v. 4. S. Aug. ſ. 22.

Actus.

III. Corde credere.
IV. Ore confiteri.
V. Opere confirmare.
VI. Sanguinem proprium fundere pro fide.
VII. Pro viribus ſpargere fidem, ac dilatare.
VIII. Contra Hæreticos, alioſque hoſtes fortiter eam propugnare.

Effectus.

IX. Quatuor ab Aſcetis numerantur, meditatio, contemplatio, contemptus ſæculi, puritas cordis; nam qui credit, intelligentiam creditorum cupit, & hoc deſiderium ad inquiſitionem movet, in qua eſt *meditatio*: inquiſitio pia veritatem invenit, in eaque cum exultatione quieſcit, & hæc eſt *contemplatio*: veritas inventa docet, quam vilis ſit mundus, ex quo generatur *contemptus ſæculi*: hic autem ad inhæſionem, qua quis Deo inhærere ſtudet, excitat, & in hac *puritas cordis* conſiſtit.

X. Alios effectus enumerat Joannes Buſæus in viridario ſuo, videlicet 1. *Juſtificationem*, juxta illud Apoſtoli: Arbitramur hominem juſtificari per fidem; nam, ut S. Clemens Alex. recte advertit, præcedit fides, timor ædificat, & dilectio perficit. 2. *Virtutem & bonorum operum exercitium*: Uti recte S. Aug. indicavit his verbis: Magnum opus, ſed ex fide: laudo ſuperædificationem operis, ſed video fundamentum fidei: laudo fructum boni operis, ſed in fide agnoſco radicem. 3. *Rectam intelligentiam*; uti S. Cyrillus Jeroſolymitanus indicavit, dum dixit: Oculus omnem illuminans conſcientiam eſt fides, & intelligentiam tribuens. Dicit enim Propheta: Niſi credideritis, non intelligetis. 4. *Conſtantiam in adverſis*, juxta illud Apoſtoli: Certus ſum, quia neque mors neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Unde autem certus erat, niſi ex fidei firmitate? inquit S. Hieronymus. 5. *Immunitatem a curioſitatis vitio*. Nam ut recte Tertullianus ait, nobis curioſitate non eſt opus poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium. Cum credimus, nihil deſideramus ultra credere: hoc enim prius credimus, non eſſe, quod ultra credere debeamus.

Buſæus v. fid. c. 2. Rom. 3. v. 28. S. Clem. l. 2. Strom. S. Aug. præf. in Pſ. 31. S. Cyrill. Catech. 5. Iſa. 7. v. 9. Rom. 8. v. 38. S. Hier. in c. 3. ep. ad Gal. Tertull. de præſc.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. EST autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. Hebr. 11. v. 1.

II. Gratias agimus Deo ſine intermiſſione, quoniam cum accepiſſetis a nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed, ſicut vere eſt, verbum Dei. 1. Theſſ. 2. v. 13.

III. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma. Eph. 4. v. 5.

IV. Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Rom. 10. v. 10.

V. Qui credit Deo, attendit mandatis ejus: & qui confidit illi, non minorabitur. Eccl. 32. v. 28.

VI. Sed dicet, quis: tu fidem habes, & ego opera habeo: oſtende mihi fidem tuam ſine operibus, & oſtendam tibi ex operibus fidem meam. Jac. 2. v. 18.

VII. Quid prodeſt, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides ſalvare eum? Jac. 2. v. 14.

Æquitas.

VIII. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. Pſ. 92. v. 5.

IX. Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis: ſerpentes tollent; & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt. Marc. 16. v. 17.

X. Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis: quia Pater in me eſt, & ego in Patre. Jo. 10. v. 38.

Neceſſitas.

Gal. 5. v. 6. XI. In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur.

Hebr. 11. v. 6. XII. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator ſit.

Jo. 3. v. 18. XIII. Qui non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui autem incredulus eſt, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

Abac. 2. v. 4. XIV. Qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo; juſtus autem meus ex fide vivit.

Utilitas.

Phil. 3. v. 7. XV. Exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei; propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.

Rom. 4. v. 3. XVI. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

Marc. 16. v. 16. XVII. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.

Jo. 3. v. 16. XVIII. Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

Jo. 6. v. 47. XIX. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Marc. 9. v. 22. XX. Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

Dignitas.

Baruch. 4. v. 4. XXI. Beati ſumus Iſrael, quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis.

Pſ. 147. v. 20. XXII. Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis.

1. Coloſſ. v. 12. XXIII. Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum, in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Eph. 2. v. 19. XXIV. Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei.

Conſtantia.

Gal. 5. v. 1. XXV. State, & nolite iterum jugo ſervitutis contineri.

Gal. 3. v. 1. XXVI. O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus Chriſtus proſcriptus eſt, in vobis crucifixus?

Gal. 5. v. 7. XXVII. Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire.

Pr. 13. v. 9. XXVIII. Optimum eſt gratia ſtabilire cor, non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

Pr. 25. v. 27. XXIX. Sicut qui multum mel comedit non eſt ei bonum; ſic qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria.

1. Ti. 1. v. 9. XXX. Habens fidem & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt.

XXXI. Fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time; ſi enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. *Rom. 11. v. 20.*

XXXII. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui. *Prov. 22. v. 28.*

XXXIII. State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea: & invenietis requiem animabus veſtris. *Jer. 6. v. 16.*

XXIV. Jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumveniamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris. *Hebr. 13. v. 9.*

XXXV. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCT.

Qualitas.

I. TUnc veraciter fideles ſumus, quando quod verbis promittimus, operibus complemus. *S. Greg. hom. 26.*

II. Fides aliquando recipit, quod ratio non præſumit; qualis ſit cujuſque fides, tribulatio probat. *S. Bern. de 12 gr. humil.*

III. Dicamus fidem vitem, virtutes palmites, botrum opus, devotionem vinum. *Idem ſuper Cant.*

IV. Divina operatio, ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. *S. Aug. in ho. 26. ſuper Ev.*

V. Cito fides inexercitata langueſcit, & crebris otioſa tentatur incommodis. Remiſſas excubias callidus inſidiator irrumpit: aſſuetum autem bello virum heſterna fraus inſtruit, & glorioſæ provenit palma victoriæ. *S. Ambr. ſuper Pſ. Beati immaculati.*

VI. Putaſne Filium Dei reputet Jeſum, quiſquis ille homo eſt, qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſiliis acquieſcit; nonne is, ſi fateatur ſe noſſe Deum, factis eum negat? Porro fides ſine operibus mortua eſt. *S. Bern. ſup. Cant.*

VII. Cum dilectione fides Chriſtiani, ſine dilectione fides dæmonis. *S. Aug. 10. de Civit.*

VIII. Quid eſt fides, niſi credere, quod non vides? ideo bene creditur (SS. Trinitas) quia cito non capitur: nam ſi cito caperetur, non eſſet opus, ut crederetur, quia videretur. *S. Aug. ſup. Jo.*

IX. Non pertinet ad Chriſti præmia, qui relinquit Eccleſiam Chriſti: alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Habere jam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. *S. Cypr. in tr. de un. Eccleſ.*

X. Fides eſt ſicut columna illa, quæ præcedebat populum Iſrael in exitu de Ægypto; nam & illa ex parte Iſrael erat lucida, & ex parte Ægyptiorum tenebroſa: Sic fides credentibus lucet, & infidelibus eſt obſcura, quia ipſi ſunt rebelles lumini. *S. Bonav. diæt Sal. tit. 5. c. 3.*

XI. Fides Dei non eſt otioſa, neque ſolitaria, individua comes ei jungitur bonæ operationis inſtantia: nam cum per fidem quis cognita incipit amare, conſequenter exercet operando, quod amat. *S. Hier. ad Paulam.*

XII. Proprie nomen fidei inde eſt dictum, ſi omnino fiat, id quod dictum eſt, aut promiſſum; Et inde fides vocata eſt ab eo, quod fit illud, *S. Iſid. l. 8. Orig. c. 2. Cicero l. 1. Offic.*

quod

quod inter utroſque placitum eſt, quaſi inter Deum & hominem, ſed & Cicero ait: Fides, dictorum, conventorumque conſtantia, ſic dicta, quod fiat.

Hieron. adverſ. Lucifer. XIII. Fides eſt ſimplicitas mentis, & devotio animæ ad Dominum.

Aug. conf. c. 2. XIV. Fidelis totum mundum habet, cum Deum habeat.

Ambr. in Pſ. 118. XV. Fides inexercitata cito langueſcit.

Ambr. de fide & op. XVI. Fides niſi præcedat, bona vita ſequi non poteſt.

Greg. in Evang. 26. XVII. Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Æquitas.

S. Aug. ſ. de Trin. XVIII. Deus credi ſe voluit, non examinari; periculoſa eſt diſputatio de Trinitate: lutum & vas figuli de Creatore diſputat, quod nec Angeli in cælo ſcire poſſunt, quid enim agunt? *quis eſt iſte Rex gloriæ?* Et apud Iſaiam: *Quis eſt iſte, qui aſcendit de Edon?* Vis ſcire naturam Dei: hoc ſcito, quod neſcias: plus cæteris ſcies: gentilis homo videt lapidem, & Deum putat: Philoſophi vident cælum, & Deum putant. In eo quod ſe ſcire dicunt, neſciunt. In die Judicii non damnor, quia dico: neſcivi naturam Creatoris mei.

Bell. ſpe. mor. l. 2. diſt. 14. p. 2. XIX. Quiſque credit vicinis ſuis & matri, licet neſciat, quando fuit genitus ab illo patre, & natus ab illa matre: tamen requiſitus ſtatim incunctanter reſpondet, illum eſſe ſuum patrem, & illam ſuam matrem, licet neſciat niſi ex auditu ſuorum, nec alienis crederet de contrario. Sic per peccatum Adæ in hoc carcere nati & nutriti, debemus credere matri Eccleſiæ & vicinis, ſanctis filiis ejus de his, quæ pertinent ad fidem, licet ea non viderimus.

S. Cypr. XX. Credite illi, qui omnino non fallit. Credite illi, qui hæc futura omnia prædixit. Credite illi, qui credentibus præmia æternæ vitæ dabit. Credite illi, qui incredulis æterna ſupplicia gehennæ ardoribus irrogabit. Quæ tunc erit fidei gloria; quæ pœna perfidiæ, cum judicii dies venerit?

Idem ho. 10. de Paſch. XXI. Quæ evidenter, quæ diu ſunt expectata, ſuſcepimus, fiducialiter neceſſe eſt, quæ ſunt expectanda, credamus. Si fortis fuit fides, quæ experimenta præceſſit, fortior debet eſſe, quæ jam manifeſta ſubſequitur.

S. Chryſ. ſup. Mat. 25. XXII. Ecce quid a te requirat immenſa illa pietas, quod facile poſſit implere nuda paupertas, deſpecta mediocritas, indocta ſimplicitas; non per multas diſtraharis ambages, ne duris difficultatibus occupandus involvaris. Quod a te & pro te repoſcitur, intra te eſt, id eſt, oris famulatus & cordis affectus, ſecundum illud: corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. In anima ergo tua poſuit omnia animæ tuæ præſidia Deus tuus: ut, unde peccatum egreditur, inde & peccati medicina peteretur.

S. Aug. l. de util. cred. c. 4. XXIII. Tenet me in Eccleſia conſenſus populorum atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata.

Idem c. 8. XXIV. Quiſquis adhuc prodigia quærit, ut credat, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit.

XXV. Domine, ſi error eſt, a te decepti ſumus: nam iſta in nobis tantis ſignis prodigiis confirmata ſunt, & talibus, quæ non niſi per te fieri poſſunt. Rich. Vic. ſent. 1. de Trin. c. 2.

XXVI. Quid non invenit fides? attingit inacceſſa, comprehendit immania, apprehendit noviſſima: ipſam denique æternitatem ſuo illo veriſſimo ſinu quodammodo circumdedit. S. Ber. ſu. Cant.

XXVII. Ille apud Deum plus habet loci, qui plus attulit non argenti, ſed fidei. S. Aug. in l. de civit.

XXVIII. Noli intelligere, ut credas, ſed crede, ut intelligas, intellectus merces fidei eſt. Idem ſup. Jo. Caſſi.

XXIX. Totum in ſe habet homo, qui ſe habet, ipſe autem ſe habet, qui Deum habet: Deum vero habet, qui eum credit, & confitetur Authorem. ſup. illud Pſ. quia factus ſum uter.

XXX. Credenti præmium dabitur, ſi quod creditur, & geratur. S. Cypr.

Neceſſitas.

XXXI. Qui non credit, & tamen quædam fortaſſe bona opera facit, ſimilis eſt illi, qui aquam haurit, & in dolium pertuſum infundit. S. Clim. in ſcala parad.

XXXII. In petra Moyſes ponitur, ut Dei ſpeciem contempletur, quia niſi quis fidei ſoliditatem tenuerit, divinam præſentiam non agnoſcet. Avelle radium ſolis a corpore, diviſionem lucis unitas non capit: frange ramum ab arbore, fractus germinare non poteſt: a fonte præcide rivum, præciſus areſcet. S. Aug. ſ. de ſymb.

XXXIII. Fide carens juſtus eſſe non poteſt. Greg. ſuper Pſ. 7.

XXXIV. Deus non glorificatur abſque fide in Chriſtum. Baſil. in Apolog.

Utilitas.

XXXV. Fides prava deſideria frænat, effrænes appetitus cohibet, feroces cordis motus ſedat, vitia pellit, virtutes inſerit, mollia calcat, aſpera tolerat, in proſperis non erigitur, in adverſis non dejicitur, nihil eſt tam arduum & tam durum, quod non aggrediatur propter Deum, qui viva fide credit in Deum. S. Thom. Vil. in oc. Paſch.

XXXVI. O gratioſa & amabilis fidei virtus! quis igitur te non amabit, quæ fundamentum es omnis gratiæ & virtutis? purgas peccata, vivificas animas, illuminas cœcos, diſtinguis electos, connectis membra capiti noſtri Chriſto, animas fideles Deo facis ſponſas, protegis, & defendis, probas juſtas, miracula operaris, in omnibus triumphas, atque æterna felicitate perſeverantes in te, coronas. S. Ber. ſ. 2. ſ. 4. a. ſ. c. 1.

XXXVII. Hanc nobis fidem velut lampadem Chriſtus adveniens errantibus exhibuit, viam monſtraturus; per quam poſſit Deus ignotus requiri, quæſitus credi, creditus inveniri. Quemadmodum Eccleſia navi, ita fides anchoræ aſſimilatur, dicente Hugone Victorino: Quicumque ab initio mare præſentis ſæculi ſalubriter transfretarunt, quicumque ad portum ſalutis pervenerunt, omnes in navi fidei navigaverunt, & tranſierunt. Anchora navim aſſecurat: ita quoque, teſte D. Chryſoſtomo, fides in Deum, quaſi ſecura quædam anchora; quam eamdem doctrinam in Pſalm. 115. Commentario, ubi de fide tractans, idem repetit S. Doctor in hæc verba: Ejuſmodi res eſt fides quædam ſacra anchora, quæ undi- Euſeb. Emiſſ. ho. 2. de ſymb.

X 4

dique ſuſtentat mentem, quæ ei adhæret: Et in Th. 5. ſermone quodam eamdem idem Doctor proſequitur alluſionem, verbis ſequentibus: Quemadmodum navim ventorum impetu jactatam & fluctuum aſſultu demiſſa anchora omnino ſtabilit, & vel in medio pelago radicat; ita etiam mentem noſtram extraneis cogitationibus jactatam adventu ſuo fides ex imminenti naufragio liberat, tanquam in tranquillum portum, in conſcientiæ certitudinem, deducens. In quorum confirmationem prædictus Sanctus illum Apoſtoli ad Hæbreos textum adducit, dicentis: Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.

Eſtius in c. 6. Eph. XXXVIII. Nihil efficacius ad ſuperandas diaboli, carnis, & mundi tentationes, quam ſi quis fidem ſuam diligenter exerceat, ac frequenter ante mentis oculos ponat bona nobis in futuro promiſſa.

Chryſ. ſuper Gen. 4. ho. 8. XXXIX. Fides in Deo eſt ſicura anchora.

XL. Fideli homini totus mundus plenus divitiarum eſt.

Dignitas.

Bern. ſuper Cant. 12. XLI. Fides Religionis Catholicæ eſt lumen animæ, oſtium vitæ, fundamentum ſalutis æternæ.

S. Bern. ſ. 2. in Quin. XLII. Fides prima & initialis eſt inter omnes virtutes, & quaſi capitalis honorificentia ſummi Dei. Ipſa nempe caput humanæ mentis, id eſt intellectum, ad adorandam & venerandam altiſſimam Dei Majeſtatem primum incurvat, atque inclinat, quemadmodum Apoſtolus ait: Per idem in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium fidei.

Tert. l. de præſ. XLIII. Fides virgo eſt integerrima, taliſque nobis a Chriſto tradita, quam, ut ſtuprare conantur hæretici, ſic Catholicis eam omnino incorruptam caſte tueri, neceſſe eſt.

S. Hier. apud Stapl. Dom. 2. poſt Epip. them. 2. XLIV. Confer doctrinam fidei dogmatibus Philoſophorum, & libris eorum, & ſplendori eloquentiæ, & compoſitioni ſermonum; & videbis, quanto minor ſit cæteris ſeminibus ſementis Evangelii. Sed illa cum creverint, nihil mordax, nihil vividum, nihil vitale demonſtrant, ſed totum flavidum marcidumque & mollitum ebullit in olera & in herbas, quæ cito areſcunt & corruunt, hæc autem prædicatio, cum in anima credentis ſata fuerit, creſcit in arborem.

S. Leo ſ. 2. de Aſcen. Dom. XLV. Magnarum hic vigor eſt mentium, & valde fidelium hoc lumen eſt animorum, incunctanter credere, quæ corporeo non videntur intuitu.

Firmitas.

Theoph. l. 1. c. 13. XLVI. Cum ab ortu ſolis uſque ad occaſum lex divina ſuſcepta ſit, & omnis ſexus, omnis ætas, & gens, regio unitis ac paribus animis Deo ſerviant, eadem ſit ubique patientia, idem contemptus mortis, intelligere debuerant aliquid in ea eſſe rationis, quod non ſine cauſa uſque ad mortem defendebatur: aliquid fundamenti ad ſoliditatem, quod eam religionem non tantum injuriis ac vexationibus non ſolvat, ſed augeat ſemper, ac faciat firmiorem.

S. Leo ſ. 1. in natali Apoſt. XLVII. Nullo crudelitatis genere deſtrui poteſt ſacramento crucis fundata religio, non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper Dominicus ager ſegete ditiori veſtitur, dum grana, quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur.

XLVIII. Talis eſt natura fidei quanto magis vetatur, tanto magis accenditur. Virtus fidei in periculis ſecura eſt, in ſecuritate periclitatur. Quid enim aliud ſic laxat vigorem fidei, ſicut longa tranquillitas? *S. Chryſ. ſuper 10. Matth.*

XLIX. Nullæ ſunt majores divitiæ, nulli theſauri, nulli honores, nulla mundi hujus major ſubſtantia, quam eſt fides Catholica. *S. Aug. ſ. 1. de verb. Apoſt. c. 4.*

L. Tertia firmitas fidei ex teſtificantium concordia plena, quæ eſt in tribus, in eloquio Scripturarum, in decretis Conciliorum, in documentis Sanctorum. De medio petrarum dabunt voces, hoc eſt, de medio duorum Cherubim, de quibus loquebatur Dominus, ſive de quorum medio, ſcilicet duorum Teſtamentorum. *S. Bonav. ſ. 9. in Hexam.*

LI. Nonne ſi fluctuat fides, inanis eſt ſpes noſtra? ſtulti ergo Martyres noſtri, ſuſtinentes tam acerba propter incerta, nec dubitantes ſed dubio remunerationis præmio, durum per exitum diuturnum inire exilium, ſed abſit, ut putemus in fide vel ſpe noſtra aliquid, ut is putat, dubia æſtimatione pendulum, & non magis totum, quod in ea eſt, certa, ac ſolida veritate ſubnixum, oraculis, & miraculis, divinitus perſuaſum, ſtabilitum, & conſecratum partu Virginis, ſanguine Redemptoris, gloria reſurgentis. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis. *S. Ber. Ep. 190. ad Innocent. Pap. lib. P. Ave to. 2. tract. de Error. Abaiardi c. 4 ſ. 124.*

LII. Fides, juxta Apoſtolum, eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, non inanium phantaſia conjecturarum. Andis ſubſtantiam? non licet tibi in fide putare, vel diſputare pro libitu, non hac illacque vagari per inania opinionum, per devia errorum: ſubſtantiæ nomine, aliquid tibi certum fixumque præfigitur, non eſt enim fides æſtimatio, ſed certitudo. *S. Ber. ep. 190. ad Inn. paulo ſupra cit. lit. c. &c.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. BEata ſimplicitas, quæ difficiles quæſtionum relinquit vias, & plana ac firma pergit ſemita mandatorum Dei. *L. 4. c. 18.*

II. Fides a te exigitur, & ſincera vita, non altitudo intellectus, neque profunditas myſteriorum Dei. Si non intelligis nec capis, quæ infra te ſunt, quomodo comprehendes, quæ ſupra te ſunt? *Ibid. ſ. 1.*

III. Subdere Deo, & humilia ſenſum tuum fidei, & dabitur tibi ſcientiæ lumen, prout tibi fuerit utile ac neceſſarium. *Ibid.*

IV. Noli curare, noli diſputare cum cogitationibus tuis, nec ad immiſſas a diabolo dubitationes reſponde, ſed crede verbo Dei, crede Sanctis ejus, & Prophetis, & fugiet a te nequam inimicus. *Ibid. ſ. 1.*

V. Quidquid intelligere non vales, Deo omnipotenti ſecure committe. Non fallit te Deus; fallitur, qui ſibi ipſi nimium credit. Plus valet Deus operari, quam homo intelligere poteſt. *Ibid.*

VI. Graditur Deus cum ſimplicibus, revelat ſe humilibus, dat intellectum parvulis, *Ibid.*

ape-

aperit ſenſum puris mentibus, & abſcondit gratiam curioſis & ſuperbis.

Ibid. §. 1. VII. Omnis ratio, & naturalis inveſtigatio fidem ſequi debet, non præcedere, nec infringere. Si talia eſſent opera Dei, ut facile ab humana ratione capi poſſent, non eſſent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.

L. 3. c. 58. VIII. Fili, caveas diſputare de altis materiis: & de occultis Dei judiciis. Iſta omnem humanam facultatem excedunt, nec ad inveſtigandum judicium divinum ulla ratio prævalet, vel diſputatio.

L. 1. c. 5. IX. Curioſitas noſtra ſæpe nos impedit in lectione ſcripturarum, cum volumus intelligere & diſcutere, ubi ſimpliciter eſſet tranſeundum.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Dignitas.

L. 4. hiſt. Eccl. c. 1. I. QUidam Martyr, teſte Euſebio, a Tyranno rogatus, quod ipſi nomen eſſet? qua domo natus eſſet? liberne, an ſervus? ad ſingulas quæſtiones nihil aliud reſpondit, quam: Chriſtianus ſum, ratus hoc uno titulo omnes honoris titulos ſatis comprehendi.

Ibid. II. Blandina virgo, dum clamat, Chriſtiana ſum, immanes cruciatus non ſuperavit modo, ſed riſit etiam, & tanquam inter delicias exultavit.

5. Feb. Surius. III. Cum Quintillianus Siciliæ Prætor S. Agathæ diceret: Nonne pudet te, nobili genere natam, humilem & ſervilem Chriſtianorum vitam agere? Reſpondit illa: Multo præſtantior eſt Chriſtiana humilitas & ſervitus, Regum opibus & ſuperbia.

Vita & Ped. Chriſtian. p. 1. c. 1. §. 1. n. 6. IV. Ludovicus Rex Galliæ nullibi jucundius, quam Paſſiaci, agebat, quod ea in urbe baptiſmo ablutus in Chriſtianorum Album tranſcriptus eſſet. Atque id crebris ſermonibus uſurpare ſolebat, nulla parte regni ſui, quam illa ipſa in urbe, tantum ſe honoris & gloriæ umquam percepiſſe.

Brunner. Annal. Boicorum p. 2. l. 6. n. 6. V. Ingo Dux Carantanorum (qui ad fontes Savi & Dravi habitant, hodie Carinthi dicti) multos ex ſuis Satrapis hac ratione fecit Chriſtianos: Anno ſalutis ſeptingenteſimo nonageſimo primo convivium laute inſtruxit, & vilem plebeculam ſimul cum Satrapis ſuis invitavit, ſed præ foribus recumbere juſſit, pane tantum cibario & caruncula rancida pavit, vinumque fictilibus propinavit auſterum, contra pauperculos ſuæ menſæ adhibitos, vino nobili aureis argenteiſque poculis propinato, lauta inſuper cœna refecit: quod cum nobiles indigne ferrent, ac in ſui contumeliam fieri ſtomacharentur, ita reſpondit: Pauperculos ideo honore hoc affeci, quia ſacro lavacro abluti ſunt, vos vero reliqui foris; quia ſordibus ſqualentes, hircumque impietatis olentes, mihi nauſeam facitis. Hac ergo ratione caſtigati nobiles intra breve tempus, ſub Amone Juvavienſi Epiſcopo, Chriſti fidem avide ſuſceperunt.

Utilitas.

Bell. ſpec. mor. l. 1. c. 12. VI. Tempore ſancti Sylveſtri, quando Conſtantinus Magnus recenter ad fidem acceſſerat, perque eum aliorum populorum converſio ſperari poterat, magnus ille Sacerdos, ut Bellovacenſis refert, ſequens patravit miraculum: Cum enim Helena ſacris Chriſtianæ fidei myſteriis nondum initiata eſſet, ad illa tamen plurimum propenderet, Judæi vero e contra eandem, ne Eccleſiæ crederet; pervertere niterentur, multi ex paganis ſapientiſſimi, ex altera vero parte cum ſancto Sylveſtro multi Epiſcopi ſimul congregati fuerunt, cumque duo pagani controverſiæ Judices conſtituti fuiſſent, Sanctus Pontifex autem eoſdem multis confutaſſet argumentis, Judæus quidam eidem oppoſuit, Chriſtianos adorare Crucifixum, ſe vero certum quoddam nomen Dei noſſe, cujus virtutem ne ipſa quidem ſaxa ſuſtinere valeant, ac proinde ferociſſimum quendam taurum coram ſe produci fecit, ut oſtenderet, quod nec hic virtutem hujus nominis ſuſtinere valeret: cui cum in aures neſcio quod nomen inſuſurraſſet, taurus ſtatim mortuus concidit: cunctis vero factum hoc admirantibus, Silveſter, nil magnum eſſe ait, taurum occidere, cum hoc & araneæ poſſint, imo & modicum venenum animal interimere queat: neque inſuſurratum hoc nomen Dei nomen eſſe dixit, ſed dæmonis, cum Deo proprium ſit vivificare, dæmonis vero occidere. Potius igitur Dei virtutem exinde colligendam eſſe ait, ſi inſuſurrato eodem nomine occiſum hunc taurum vitæ reſtituat. Tunc igitur deputati Judices Judæum adigerunt, ut taurum reſuſcitaret: quibus ille, ſe id minime facere poſſe, ingenue faſſus eſt. Sylveſter igitur invocato Crucifixi nomine, Chriſtianis ſeorſim orantibus, tauro in Crucifixi nomine præcepit, ut ſurgeret, qui ſtatim redivivus ſurrexit. Quo viſo Judæi præſentes una cum Helena ad fidem converſi ſunt, & baptizati una die pluſquam tria millia hominum.

Idem Hiſt. Franc. VII. Cum Wandali univerſam Franciam & Hiſpaniam cum non modico utriuſque regni diſpendio pervagarentur, multoſque Epiſcopos Catholicos ingentia prodigia patrantes ſecum in ſervitutem abducerent, Epiſcopus quiddam Arrianus, Cirola nomine, (Catholicorum Epiſcoporum rationibus & argumentis, ſpecialiter vero miraculorum fama, quam ſibi per cæci cujuſdam illuminationem compararant, convictus, & confuſus) ut ſe quoque miraculorum dono pollere oſtenderet, ad fraudes & technas confugit, ut hac ratione hæreſeos ſuæ aſſeclas in ſecta confirmaret. Cuidam enim ſuæ ſectæ quinquaginta aureos eo pacto donavit, ut cæcum ſe, & ab eo illuminatum eſſe, fingeret: cum autem tranſiret Cirola cum exercitu Wandalorum & Epiſcopis captivis Catholicis, exclamavit dictus homo: Audi me, beatiſſime Cirola, reſpice cæcitatem meam, & experiar virtutem tuam, qui reddis cæcis viſum, ſurdis auditum, leproſos mundas, mortuos ſuſcitas: Tunc Cirola eum trahens ad partem, ait, tangens ejus oculos: Secundum fidem noſtram, qua recte credimus in Deum, aperiantur oculi tui, & videant: quo dicto inceperunt oculi miſeri hominis inflari, & tantus dolor eum arripuit, ut

vix

vix poſſet digitis oculos comprimere, quin creparentur, & præ dolore ejulans omnibus dolum detexit, & clamabat projiciens aureos: Ecce aurum tuum, redde mihi viſum meum. Tunc bono uſus conſilio, clamans & ejulans, projecit ſe ad pedes Epiſcoporum Catholicorum, abnegans Arrianas perfidias & profitens fidem Catholicam. Tunc beato Eugenio Epiſcopo crucem ejus oculis imprimente, ſanitatem & viſum recepit. Videns Hunnericus Rex Wandalorum, ſectam ſuam confundi, & fidem exaltari, ſanctos diverſis ſuppliciis laceravit, quo facto ſol obſcuratus eſt, & dictus Hunnericus a diabolis arreptus, propriis dentibus ſe laceravit.

Ped. Chr. p. 2. c. 22. §. 1. VIII. Hæretico cuidam Eunomiano multa adverſus fidem Catholicam argute, & ex arte dialectica diſputanti, reſpondit quondam S. Macarius, Non eſt, inquiens, in ſermone regnum Dei, ſed in virtute. Eamus ad ſepulchra, & nomen Domini ſuper mortuum, qui primus occurret, invocemus, ſicut ſcriptum eſt, oſtendamus ex operibus fidem noſtram. Quo audito hæreticus aſſenſum ſimulans, in craſtinum rem differri petiit, ſed a S. Macario expectatus, cauſæ diffidens non comparuit. Pergit nihilominus vir ſanctus cum plebe, quam iſta prava ſua doctrina infecerat, ad condicta ſepulchra, ibique vetuſtiſſimum cadaver allocutus. O homo! ait, ſi veniſſet huc mecum hæreticus ille filius perditionis, & aſtante illo nomen Chriſti Dei mei ſuper te invocaſſem, ſurrecturuſne eras, coram his, quos iſte per fraudem pene ſubverterat? Ad hæc ſurgens mortuus cum interroganti annuiſſet, & ſe ſub antiquiſſimis Regibus, ante Chriſtum, vixiſſet, juſſus eſt a Macario in pace ad ordinem ſuum redire in fine temporum exſuſcitandus.

Gerſon. ut infra. IX. Philippo Francorum Regi perniciem ſtruxerat Magus quidam cereæ imaginis incantatione, ita nimirum, ut in imagine igne abſumpta, Rex quoque ſecreto morbo abſumptus moreretur. Hanc perniciem a ſe non aliter, quam fide, depulit: cum enim allatam ad ſe imaginem in ignem abjeciſſet. Videbimus, inquit, ſi potentior erit dæmon ad me perdendum, quam Deus meus ad me conſervandum. Ita Gerſon. tract. de erroribus circa artem magicam p. 1.

Niceph. l. 11. c. 4. X. Zacomus tribunus carebat liberis, ætate jam ſeneſcens. Et cum Monachum quemdam magna gloria virum adiſſet, cum alia pleraque ei per colloquium expoſuit, tum ærumnam quoque eam & caſum deploravit: ſupra modum enim apud Saracenos magni penditur liberorum procreatio, nec apud eos modo, ſed etiam, ut arbitror, apud Barbaros omnes. Ille bono animo eum eſſe, precatione facta, & reverti domum juſſit, fore pollicitus, ut brevi pater fieret, ſi modo in Chriſtum ſibi credendum eſſe ſtatueret. Poſtquam autem dictum id eventus comprobavit, & filius progenitus promiſſionem illam veram eſſe confirmavit, & ipſe Zacomus Religione noſtra eſt initiatus, & tribum eam omnem, cui præfuit, ad eamdem gratiam adduxit. Ab eo tempore tribum iſtam admodum floruiſſe, magnaque & numero & amplitudine incrementa cœpiſſe, atque Saracenis & Perſis formidabilem fuiſſe, dicunt.

XI. Conſtantinus, qui primus publice ex Imperatoribus Eccleſiam defendit, eo fere modo Maxentium vicit, quo Moyſes Pharaonem. *Euſebius Cæſ. l. 9. c. 9.* Auguſtinus ait: Conſtantinum Imperatorem non ſupplicantem dæmonibus, ſed ipſum verum Deum colentem, tantis terrenis implevit muneribus, quanta optare nullus auderet: univerſum orbem Romanum unus Auguſtus tenuit, & defendit, in adminiſtrandis & gerendis bellis victorioſiſſimus fuit: in Tyrannis opprimendis per omnia proſperatus eſt: grandævus ægritudine & ſenectute defunctus eſt. Filios imperantes reliquit. *S. Aug. l. 5. de Civ. Dei c. 25.*

XII. Theodoſius ſenior, quia vere pius & Catholicus erat, adeo omnia proſpere ei ceſſerunt, ut in præliis hoſtium tela in authores, Deo dirigente, retorquerentur. *Auguſtin. ibid. c. 26.*

XIII. Honorius ob ſimilem cauſam plura quam centum millia Gothorum uno prælio vicit, ne uno quidem ex Romanis vulnerato aut extincto. *Ibid. c. 23.*

XIV. Juſtinianus ſenior, quamdiu Catholicus fuit, feliciter imperavit, multaſque Provincias Romano imperio reſtituit: at ubi hæreticus factus, edictum de ſua hæreſi recipienda proponere voluit, repentina morte ſublatus eſt. *Evag. l. 4. c. 16.*

XV. Dani, quia prædicationi Evangelii reſiſtebant, tanta cæde mactati ſunt, ut vulgus omne caderet, de ſtirpe autem regia nemo remaneret præter puerum, Hericum nomine, qui & ipſe quidem ab initio reſiſtebat, ſed poſtea ab Anſgario Confeſſore converſus, etiam ſuos publico edicto ad Catholicam fidem recipiendam compulit. *Baronius ann. 858. §. 1.*

XVI. Cum Valens Imperator Catholico Duci contra Gothos miſſo, & victo, ſuam ignaviam objeciſſet, Dux libere reſpondit: Non ego, o Imperator, victus ſum, ſed tu ipſe victoriam perdidiſti, qui contra Deum aciem inſtruere non deſinis, & ita ejus auxilium barbaris concilias. *Theodor. l. 4. c. 31.*

XVII. Theodoricus Rex famulum, qui in ipſius gratiam fidem Catholicam deſeruerat, enſe transfodit, dicens, fieri non poſſe, ut homini fidem ſervaret, qui Deo fuiſſet infidelis. *Euſeb. l. 9. c. 30.*

XVIII. Cum Chriſtiani Moluccenſes a fide Catholica ſuſcepta ſe iterum a Rege ſuo abſtrahi permiſiſſent, tanta eorum agros alioqui fertiliſſimos ſterilitas invaſit, ut toto defectionis tempore, licet ſæpius repetita ſatione, nullum fructum proferrent; ſicque multi fame perirent, reliqui peſte aut bello a pauciſſimis victi interirent. *Daurolt. c. 1. tit. 18. n. 30. ex. ep. Molu Jan. 1563.*

Neceſſitas.

XIX. Cuſtos carceris, in quo detinebantur S. Paulus & Silas, videns terræmotum fieri, & carcerem aperiri, tremefactus procidit ad pedes eorum dicens: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam? at illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum Chriſtum, & ſalvus eris. *Act. 16.*

Ve-

Veritas.

Petrus de Natalib. l. 9. c. 19.

XX. Cum Rex quidam Babyloniæ Chriſtianis imperaret, ut fidem, quam prædicabant, aut montis, quem deſignabat, translatione probarent, aut eamdem, ni tamquam impoſtores capite damnari vellent, repudiarent; perplexis ad hoc imperium Chriſtianis, adfuit de cælo Angelus, qui pro ſuis orantem Epiſcopum monuit, ut monoculus quemdam Anianum olim S. Marci diſcipulum deligerent, qui indicto prius jejunio triduano monti mandavit, ut inde ſe moveret; quod tanta celeritate fecit, quanta navis in mari, quæ vento impellitur; quo prodigio motus Rex cum omni populo Chriſtianis accenſus eſt, & templum præcipuum Dei Matris honori ædificavit.

D. Anton. 3 p. som. 9. 19. c. 3. §. 4.

XXI. S. Dominico cum Albigenſibus hæreticis diſputante, ita inter eos convenit, ut ejus partis fides, quæ compendio in charta deſcripta, & in ignem miſſa illæſa ſervaretur, haberetur legitima; igitur hæreticorum liber illico ab igne conſumptus eſt: S. Dominici vero charta non tantum illæſa manſit, ſed etiam tertio igni injecta, tertio inde reſiliit.

D. Anton. p. 2. t. 12. c. 3. §. 4.

XXII. Cum in Concilio Nicæno duo Epiſcopi ante finem illius mortui eſſent, reliquique Patres ad eorum ſepulchra accedentes dicerent: Dilecti fratres, quia ſocii noſtri fuiſtis in condendis decretis, etiam in confirmandis ſocii eſtote: ita perdurantes in oratione, & decreta in ſepulchro relinquentes, mane a duobus Epiſcopis ſubſcripta repererunt.

Ibid.

XXIII. Cum Concilium Chalcedonenſe hæreticum Dioſcorum & errores illius damnaret, & illi, qui ei adhærebant, acquieſcere nollent, Patres reliqui Concilii decreta ac errores Dioſcori ſuper ſepulchrum S. Euphemiæ poſuerunt; quo facto, ſequenti mane, Patrum quidem decreta in manibus S. Euphemiæ, Dioſcori vero errores ad pedes jacentes ſunt reperti.

Ibid. p. 2. tt. 8. c. 8.

XXIV. S. Helenus cum hæretico diſputans pactum fecerat, ut fidei probandæ gratiæ uterque ignem accenſum ingrederetur; quod ipſe quidem illæſus perſtitit, ſed hæreticus intrare recuſans cum violenter in eum conjectus eſſet, opem S. Heleni implorans ab eo non ſine grandi confuſione ereptus eſt.

Pet. Nat. in Catal. Sanctor. l. 9. c. 89.

XXV. Ad Judæorum ſuggeſtionem odio proſequentium Anianum Divi Marci Evangeliſtæ Alexandriæ ſucceſſorem, ac diſcipulum, Rex Babyloniæ mandavit, ut quia in Evangelio Chriſtianorum continetur, quod habentes fidem ſicut granum ſinapis, montes transferre poſſunt, quatenus Chriſtiani montem magnum de loco ſuo transferrent alioquin, aut fidem abnegarent tanquam falſam, aut capitalem ſententiam omnes ſubirent: Epiſcopo igitur cum omnibus Chriſtianis ex hoc admodum afflicto, & Deum pro fide ſua ſuppliciter exoranti per Angelum revelatur, neminem adhuc ex fide ſua idoneum niſi monoculum Anianum; Vocatus igitur ab Epiſcopo, omnique populo indicto jejunio triduano, ipſe confiſus in Domino monti mandavit; mons continuo moveri cæpit de ſuo loco recedens, tantaque celeritate verſus Babylonem veniens, quanta navis per æquora vento pellitur, eouſque divinitus delatus, donec ad preces Regis monti mandavit, ut figeretur, ne in civitatem irrueret, & eamdem opprimeret, ſicque ibidem fixus uſque hodie manet, propter quod miraculum Rex cum omni populo, Eccleſiam principalem in Babylonia in honorem Dei genitricis ædificavit.

Matt. Rader. in viridario Sanctor. ad annot. Minoci, Graecor.

XXVI. Beatus Leontius Antiochiæ in Syria Pontifex, vir & fide & religione in Chriſtum laudatiſſimus acerrimuſque veritatis propugnator, Xenodochia ſtudioſiſſime curabat, quibus viros pios, qui peregrinorum curam gererent, præfecit. Fuere inter hos, tres præ cæteris ardentes pietatis cultores, qui negotiorum cauſa in vicum ad decimum ſeptimum milliarium Antiochia diſtantem (Thracunta nominant:) una profecti, comitem in itinere Judæum habuere. Viæ dux inter pios tres erat Eugenius religioſiſſimus. Ergo dum una iter faciunt Eugenius ſermonem orſus aggreditur Judæum, & de fide in Deum, Dei unicum Filium diſputat, Judæo vero argumenta omnia per ludibrium eludente, ſerpentem in ipſa via, mortuum offendunt, & mox Judæus ad comites, ſi inquit hunc anguem devoraveritis, nihilque inde detrimenti ceperitis, Chriſtianum me profitebor. Extemplo igitur arreptum Eugenius colubrum in tres divellit partes, unamque ipſe, duas reliqui, ſpectante Judæo, abſumunt, ſalvique perſiſtunt. In quibus Evangelicum illud & ſalutare oraculum expletum eſt: Et in manibus ſuis tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non illis nocebit. Judæus cum illis ad Xenodochium reverſus in eo manſit Chriſtique fidem ſuſcepit.

Saxo. lib. 10. Hiſt. Dan. Vuitsich. Hiſt. Dan. lib. 3.

XXVII. Anno Chriſti Domini nongenteſimo quadrageſimo nono contigit contentionem fieri ſuper cultum Deorum in quodam convivio, Rege præſente, Danis affirmantibus, Chriſtum quidem Deum eſſe, ſed alios majores eo fore Deos, quippe qui potiora mortalibus ſigna & prodigia per ſe oſtenderent. Contra hæc Clericus quidam, nunc vero religioſam vitam ducens, Epiſcopus, nomine Poppa, unum verum Deum Patrem cum Filio unigenito, Domino noſtro Jeſu Chriſto, & Spiritu Sancto, ſimulacra vero dæmonia eſſe teſtatus eſt. Garaldus autem Rex, qui velox traditur fuiſſe ad audiendum, tardus ad loquendum interrogat, ſi hanc fidem per ſemetipſum declarare velit. Ille incunctanter velle reſpondit. Rex cuſtodiri Clericum in craſtinum jubet. Mane autem facto, ingentis ponderis ferrum igne ſuccendi jubet, Clericumque ob fidem Catholicam candens ferrum portare juſſit Confeſſor Chriſti indubitanter ferrum rapit, tamdiuque deportat, quo ipſe Rex decernit. Manum in columem cunctis oſtendit, fidem Catholicam omnibus probabilem reddit. Ad hæc Rex converſus Chriſtum Deum ſolum colendum decernit, idola reſpuenda ſubjectis gentibus imperat, Dei Sacerdotibus & miniſtris honorem debitum deinde præſtitit.

Niceph. Caliſt. l. 15. c. 23.

XXVIII. Anno Domini quadringenteſimo ſeptuageſimo primo evenit, ut duo Philoſophi, quorum alter Arrii rabie infectus dicendi ac diſputandi arte inſtructiſſimus, alter virtute

re-

religione & recta fide orthodoxa ornatiſſimus erat, de doctrina contenderet. Porro orthodoxo & recte ſentienti viſum eſt, verborum contentione relicta, ad rem ipſam deſcendere ac veritatem explorare; videlicet, ut rogo ingenti accenſo ſeſe in ignem conjicerent. Quod ubi Arrianus detrectavit. Orthodoxus igni ſe contulit, atque inde cum impio ſermonem conferens, diſputavit, ſalvuſque etiam veſtibus intactis permanſit.

Firmitas.

Niceph. l. 11. hiſt. Eccl. c. 6. XXIX. In civitate Negra puer quidam, cum mater pro Chriſto ad rogum fuiſſet damnata, Tyranni, qui eum retinere volebat, femur momordit, ſicque liberatus ad matrem cucurrit, & cum ea crematus eſt.

Baron. an. 318. XXX. D. Antoninus moriens inter alia hoc dixit: Cuſtodienda eſt pia fides in Chriſtum, & Patrum religioſa traditio; quam ex Scripturarum lectione, & crebo meæ parvitatis didiciſtis admonitu. Schiſmaticorum quoque & hæreticorum venena vitate, meumque circa eos odium conſectamini, quia Chriſti ſunt inimici. Scitis ipſi, quod nullus mihi ne pacificus quidem ſermo cum eis aliquando fuerit, propter eorum pravam voluntatem, & pertinax contra Chriſtum bellum.

Euſ. l. 5. c. 1. XXXI. S. Diaconus de genere, patria, fide, nomine quæſitus in mediis tormentis nihil aliud reſpondit, quam Chriſtianus ſum, hoc mihi nomen, genus, patria, doctrina, aliud nihil ſum.

Baron. an. 304. XXXII. S. Gordius Martyr ſuadentibus quibuſdam, ut lingua tantum negaret fidem, reſpondit: Negem ergo Deum meum, in cujus cultu ſum educatus? nonne Cælum, Sol, & Luna lumen mihi clauderent ſuum? Credo profecto humum, quam pedibus tero, mihi ruituram. Linguam, quam Dei beneficio retineo, adduci non poteſt, ut Auctorem ſuum neget.

Theodor. l. 5. c. 38. XXXIII. Beniamin Diaconus ab Iſdegerde Perſarum Rege ad Chriſtum negandum pellectus, dixit: Quo tu ſupplicio dignum arbitrareris eum, qui a caſtris tuis fugitivus hoſtibus tuis ſe jungeret? cumque ille reſponderet: morte crudeliſſima. Subjecit Diaconus: quam ergo crudeli morte dignus erit, qui Deum ſuum, ac univerſorum Dominum audeat negare, tantum ut ne vili creaturæ diſpliceat?

Euſeb. l. 4. c. 15. XXXIV. S. Polycarpus Herodi Proconſuli rogum minitanti ni Chriſto malediceret, reſpondit: Octoginta & ſex annis ſervivi Chriſto, & nihil me læſit umquam, quomodo ei maledicam?

Tellev. 2. 1. l. 1. diſt. 14. XXXV. Bellovacenſis de illuſtri quopiam viro, qui Marchio de Monteſerato vocabatur, refert, quod, cum per multos annos cum ingenti ſumptuum impendio omnes ſibi comparaſſet ſectarum fidei Catholicæ contrariarum libros, eoſque diligenter legiſſet, & examinaſſet, exiſtimatum ab omnibus fuerit, fore, ut appropinquante mortis hora tamquam alienus a fide & Eccleſia Catholica moriturus eſſet, maxime, quia dominia ipſius proxime ad Albigenſes limites conterminarentur. Hic autem in agone de fide interrogatus, hoc edidit reſponſum: Verum eſt, curioſus fui per quadraginta annos cum multis ſumptibus libros ſectarum omnium colligere & legere, & ſtudere in eis, & quia videbam, quod, quanto plus ibi aſpicerem, tanto magis in fide Catholica roborabar, & plus hæreſes abominabar, videns fallaciam traditionis eorum, in ſignum hujus vilipenſionis, quam habebam ad alias ſectas; feci fieri ſcrinium ligneum, quod feci poni ſub pedibus meis, quando ſedebam in ſede cameræ privatæ, quaſi non poſſem ipſas ſectas magis vilipendere, niſi pedibus meis ſubeſſent, quando ſedeo vile naturæ officium expleturus. Evangelia autem Domini mei multo honore ſervavi. Ratio igitur, cur vir hic illuſtris tot ſibi hæreticorum libros procuraverat & evolverat, non fuit, quia in fide Catholica vacillabat, ſed quia Albigenſes dominio ſuo vicinos habens, ſcire volebat eorum, & aliarum ſectarum errores & deceptiones, ut in quavis obvia occaſione hæreticam ſacrilegorum illorum pertinaciam confutare & convincere poſſet: imo omnes illos libros impios & hæreticos coram ſe abduci, & in ſua præſentia comburi juſſit.

S. Aug. L. contra Epi Manich. XXXVI. S. Auguſtinus, qui uſque ad trigeſimum tertium ætatis ſuæ annum Manichæorum ſectam pertinaciter ſecutus fuerat, cognita per divinam gratiam veritate Catholica, calamo ſuo eamdem ad mortem uſque defendit; hancque notabilem proteſtationem, qua cauſas, quæ illum in Eccleſia continebant, declarat, ſequentibus verbis edidit: Tenet conſenſio populorum atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata: Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas poſt reſurrectionem Dominus commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſio ſacerdotum: tenet poſtremum ipſum Catholicæ nomen, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta ſola Eccleſia obtinuit, ut, cum omnes Hæretici ſe Catholicos dici velint; quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniat, nullus Hæreticorum vel baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere.

Lipellous 27. April. XXXVII. S. Petrus Martyr Prædicatorum decus, Italiæ ſpeculum, fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Ciſalpina, quam Longobardiam vocant, civitate Veronenſi a parentibus hæreſi depravatis traxit originem: nihilominus ita mundum ſe ab eorum erroribus ſervavit, ut neque blandis parentum dolis, neque multa verborum frequentia, ad hæreticorum ſive colloquia, ſive conſortia, vel induci potuerit, vel compelli. Quod enim a natura videmus homini, cæteriſque animantibus attributum, ut homo ſerpentis, agnus lupi conſpectum horreat, & inditam hoſti ſævitiam ſentiat, hoc puerum bonæ indolis unctio cæleſtis edocuit, ut venenatorum ſerpentum conſortia fugeret: & lupos rapaces, pellibus ovinis tectos, inimicos intelligeret, eorumque commercia vitaret. Nam parvus puer annos natus plus minus ſeptem, cum die quodam a ſcholis rediret, quibus erat traditus litteris imbuendus, & in patruum hæreticum, & magnum

gnum diaboli laqueum incidiſſet, & lectionis ſuæ penſum ei redere cogeretur, Chriſtianæ fidei ſymbolum illico recitavit, dicens: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cæli & terræ*, & reliqua. At patruus, qui ſtrenuus perfidiæ Manichæorum patronus erat, cum ab ejus fidei profeſſione puerum, tamquam rudem quemdam tyrunculum avertere niteretur, ac depromptis, ex ſacris litteris, ad errorem confirmandum, argumentis, perſuadere vellet, non Deum, ſed diabolum potius eſſe viſibilem conditorem, puer nullo modo cedere voluit, conſtanter ac præciſe Deum univerſorum eſſe conditorem aſſerens. Quod ille ſatanæ venator ac miniſter, cum accurate mente perpenderet, omnibus modis patri pueri perſuadere conatus eſt, ut Petrum a ſcholis removeret, veritus, præſagio minime dubio, id quod res erat, ne puer adultus, ſua eruditione ac pietate ingentem perfidiæ Manichæorum ſtragem inſerret. Sed pater, divino plane nutu, ab ea mente abhorrens, patrui monita rejecit, ſperans filium, poſtquam prima rudimenta devoraſſet, per hæreſiarcham aliquem ad ſuam ſectam nullo negotio pertrahendum. Is martyrium ſubiit anno Domini 1252. ſequenti vero anno relatus eſt in numerum Sanctorum ab Innocentio Papa quarto. Symbolum Apoſtolorum, quod puer in ſcholis invito patruo hæretico a Catholicis didicerat, tanti ſemper fecit, ut, cum illud adverſus hæreticos in vita ſæpe uſurpaſſet, idem etiam inter trucidantium eum hæreticorum gladios recitarit, immo cum jam loqui non poſſet, ſanguine ſuo in terra ſcripſerit hoc verbum: *Credo*.

Socrat. l. 4. hiſt. Ec. c. 18. XXXVIII. In Edeſſa Meſopotamiæ civitate martyrium aſt Sancti Thomæ Apoſtoli ſplendidum & illuſtre: in quo frequentes conveniunt propter loci ſanctitatam. Cum hoc Valens Imperator cernere vellet, cognoviſſetque univerſam conveniantium multitudinem hæreſim ſuam deteſtari, fertur Præfectum manu percuſſiſſe, quod non curaſſet, eos inde expelli. Præfectus autam, cum contumelia hac accepta paratus aſſet vel invitus Imperatoris iræ morem gerera, occulte (non enim tot virorum cædem perpetrare volebat) ſignificat, ne quiſquam in martyrio deprehenderetur. Verum nemo acquieſcebat illius nec conſilio, nec minis. Omnes anim ſequenti die ad oratorium confluunt. Cum autem Præfectus multorum militum manu ſtipatus, ut Imperatoris iram axequeretur, ad martyrium illud properaret, mulier quædam paupercula filiolum ſuum manu trahens ad martyrium currabat, & ordinem ſatellitum Præfecti interrumpebat. Indignatus autem Præfectus, mulierculam ad ſe duci jubet, illamque alloquitur, dicens: Quo tam incondite curris infelix mulier? Cui illa: Quo alii, inquit, currunt; Ille viciſſim: Non audiſti, inquit, Præfectum cunctos intaremturum, quos ibi repererit? Mulier, audivi, ait, & ob eam cauſam feſtino, ut & ipſa ibi inveniar. Audito hoc, Præfectus admiratur convenientium dementiam, Imperatoremque accedit, ac inſtruit, cunctos eſſe pro fide ſua mori paratos: nec conſonum eſſe rationi, ut tantus hominum numerus brevi tempore occidatur. Atque ita Impetatori, ut iram poneret, perſuaſit.

XXXIX. Ante annos complures navim quamdam Turcæ deprædati ſuot, in qua permultos Luſitanos in captivitatem abduxerunt, cum triginta adoleſcentibus Indis: quorum qui minimus erat, novem annos habebat: maximus natu decimum ſextum nondum exceſſerat: quos importune, ut Turcicam legem ſuſciperent, nunc blanditiis, nunc minis, flagelliſque adhibitis ſolicitarunt. Neque tamen cum exquiſitis ſuppliciis, crudelitateque ſumma, licet in eorum vibices lardum accenſum guttatim inſtillaſſent (quod uſitatum eſt apud eos genus tormenti) quemquam a fide Jeſu Chriſti potuerunt dimovere. Quare indignati tyranni, vi eorum unum circumciderunt, cui cum pueruli acclamarent, eum tandem Machometanum eſſe, quod cicumciſus eſſet: illis iſte reſpondit: cum vi circumciſus ſit, non voluntate, Chriſtianum ſe vere adhuc eſſe. *Dawe's. Flor. Exemp. c. 4. tit. 21. ex. 14.*

XL. Philippus II. Hiſpaniarum Rex Religionis Catholicæ ſuo tempore ſtudioſiſſimus, molta ætate conſectus, anno Domini 1600. cum eſſet e terris in cælum abiturus, poſt ſuſceptum Unctionis extremæ Sacramentum filio ſuo Philippo aſtanti has præceptiones dedit: Deus tibi magnam gratiam ſecerit, ſi te ad eum gloriæ apicem, in quo me vidi, evexerit: & te, ſicut me proſperarit. Te ex animo obteſtor, ut, cum id aſſecutus ſueris, hujus lecti, in quo me vides, & ubi omnis hujus mundi gloria ſiſtit, memineris. Tibi commendo ſedi Apoſtolicæ obedientiam: fidei Catholicæ protectionem, & Religionis Chriſtianæ zelom, Reipublicæ pacem, & in ſubditos juſtitiam. Si Deus hæc conſilia mea firmaverit, ſuum Regem non amiſerit hoc regnum, ſed ſolum cum fructu commutaverit. *Ex vita ejus.*

XLI. Theodoſius Imperator, qui multis laboribus & periculis non mediocrem effecit tranquillitatis ſtatum, tam in Eccleſia ab hæreticorum turbulentis actionibus, quam ab hoſtium inſidioſis ac perfidis incurſionibus, cupiens eam felicitatem ad poſteritatem tranſmitti, filios ſuos Arcadium, & Honorium accerſitos, jam moriturus, ardentiore affectu, & oratione magis ſeria cohortatur, per ſalutem ipſorum & Reipublicæ obteſtans, ut ſua veſtigia inſequentes hoc ſibi unice curæ eſſe vellent, quo fidei & pietatis doctrina pura & incorrupta conſervaretur, & ad poſteros propagaretur: in eo conando nullis laboribus ac ſumptibus parcerent; nam in hoc uno & ſolo omnis felicitatis ſummam vere eſſe poſitam: Hacque ratione unica, nec ulla alia, recte firmari pacem, confici bella, erigi trophæa, & parari victorias. *Niceph. l. 12. c. 1.*

XLII. Præclarum de fidei excellentia teſtimonium fuit S. Sophiæ, matris SS. virginum & martyrum Fidei, Spei, Charitatis, tempore Adriani Imperatoris: quando ab urbis Præfecto rogatæ, quæ & unde aſſet, quibus parentibus, & qua conditione? libere reſpondit ſe quidem iis ortam parentibus, qui prima *Surius 1. Auguſt.*

gal-

geſſiſſent Reipubl. munia, ſed tanti a ſe iſtud non fieri, quanti quod Chriſtiana eſſet, atque, ſe hujus fidei profitendæ cauſa Romam fuiſſe profectam.

Diarolt. c. 1 tit. 21. ex. 10. XLIII. Cum juſſu Hunerici Vandalorum, & Alanorum Regis, Liberatus vir venerabilis & medicus, in exilium mitti juberetur cum uxore & liberis, cogitavit impietas Arriana a parentibus filios parvulos ſeparare, quo poſſet per pietatis affectum etiam virtutem genitorum proſternere. Disjunguntur igitur tenera pignora filiorum a patre: qui, cum vellet lacrymas emittere, authoritate uxoris increpatur, & in ipſo meatu exitus ſui illico lacrymæ ſiccaverunt. Ait enim ei conjux: En propter filios liberate, perditurus es animam tuam? computa eos non fuiſſe natos: nam & ipſos omnino vindicaturus eſt Chriſtus: nonne vides eos clamantes, & dicentes: Chriſtiani ſumus: ſed hæc mulier quid in conſpectu Judicum egerit, tacendum non eſt. Nam cum ipſa & maritus ſeorſim, carceris tamen cuſtodia tenerentur, ita ut ſe penitus non viderent, mandatur mulieri, diciturque illi: Solve jam duritiam tuam; ecce jam vir tuus paruit imperio Regis, & noſter factus eſt Chriſtianus. Aitque illa: Videam illum, & faciam ego, quod voluerit Chriſtus. Educta igitur de carcere invenit virum ſuum ſtantem cum ingenti multitudine pro tribunali connexum: & verum æſtimans, quod fecerant inimici, injecta manu apprehendens oram veſtimentorum ejus gutturi proximam, videntibus omnibus ſuffocabat eum, dicens: Perdite, & reprobe, gratiæ Dei, & miſericordiæ ejus indigne, quare voluiſti ad modicum gloriari, & in æternum perire? quid tibi proderit aurum, quid liberabit te de camino gehennæ? dixit & alia multa. Cui maritus reſpondit: Quid pateris mulier? Quid tibi videtur? aut quid forte de me audire potuiſti? Ego in nomine Chriſti Catholicus permaneo, nec amittere aliquando potero, quod teneo. Tunc hæretici mendacii ſui conſcii & detecti, fallaciam ſuam colorare minime potuerunt.

Idem ib. XLIV. Ibidem in civitate Culuſitana quædam matrona, auctrix nominis ſui Victoria, dum in conſpectu vulgi continuato ſuſpendio cremaretur, a marito jam perdito, filiis præſentibus, ita rogabatur: Quid pateris conjux? Si me deſpicis, vel horum, quos genuiſti, miſerere impia parvulorum. Quare oblivifceris uteri tui, & pro nihilo ducis, quos cum gemitu peperiſti? ubi ſunt fœdera conjugalis amoris? ubi ſocietatis vincula, quæ inter nos dudum honeſtatis jure tabulæ conſcriptæ fecerunt? Reſpice, quæſo, filios ac maritum, & regiæ juſſionis implere feſtina præceptum, ut & imminentia adhuc tormenta lucreris, ſimul & mihi doneris & liberis noſtris. Sed illa nec filiorum fletus, nec ſerpentis audiens blandimenta, affectum multo altius elevans a terra, mundum cum ſuis deſideriis contemnebat. Quam cum jam continuatione ſuſpendii vulſis humeris, etiam qui cruciabant, conſpicerent mortuam, depoſuerunt omni parte exanimen. Quæ poſtea retulit, quamdam ſibi virginem aſtitiſſe, atque tetigiſſe membra ſingula, & illico fuiſſe ſanatam.

XLV. Saturus, domus Hunerici procurator, *Idem l. 2.* accuſatore quodam Diacono Marinado vocatur, utque Arrianus fiat poſtulatur: cum autem confeſſionem veritatis pluris faceret, quam omnia ſua commoda aut damna; uxor adductis communibus liberis ad genua mariti advolvitur, perque omnia ſacra rogat, obſecrat, & obteſtatur, miſereatur ſui, & pendentis a lacte matris filiolæ & reliquorum conjugii pignorum: neu committat, ut, quos generis nobilitas reddiderit claros, ſervili conditioni ſubjiciantur; non patiatur, ut ſe vivo, indigno & turpi matrimonio Camelarii ſervi copuletur: Deum haud dubie reſpecturum, quod invitus & valde gravatim faciat ipſe, quod plerique feciſſent voluntarii. Sed ipſe ex Job ei reſpondet: *Tamquam una ex inſipientibus mulieribus loqueris*. Formidarem, mulier, ſi tantum hujus vitæ dulcedo eſſet futura amara, in amiſſione earum rerum. Imo ſi tu vere diligeres maritum, numquam tu eum tuis inſidioſis blanditiis in ſecundæ mortis exitium præcipitare conareris. Age, diſtrahant liberos, auferant uxorem, diripiant facultates: ego de Domini promiſſione plane ſecurus, hæc verba in mente fixa tenebo: *Si quis dimiſerit uxorem, filios, agros, aut domum, meus non poterit eſſe diſcipulus*. Uxor diſcedit, Saturus ſpoliatus omnibus, & plurimis ſuppliciis debilitatus, mendicus demum relinquitur.

Fides ſimulata.

XLVI. Cum Maxentius Tyrannus Gentilium *Euſebius l. 8. c. 16.* nefarios ritus, & cæremonias coleret, metueretque, ne ſibi ad imperium tendenti ab innumera Chriſtianorum multitudine aditus præcluderetur, ſimulandi artem ſecutus, principio benignum, ac faventem ſe illis exhibuit: deinde vero cum vires ſuas auctas, confirmataſque cerneret, miram adverſus eoſdem crudelitatem exercuit. Poſtquam vero ſic Romæ tyrannidem exercuiſſet, tandem fugiens a Conſtantino Imperatore bello victus, ſuo ipſius, quod dicitur, laqueo eſt captus: ponte enim divina virtute rupto, navibuſque, quibus flumen conſtratum fuerat, ſolutis, tranſitus ipſe peſſum iit, & ſcaphæ ſubito cum hominibus omnibus in undis ſubſedere, ipſeque miſer primus cum propugnatoribus ſuis in flumine merſus ſuffocatus eſt, ſicut olim cum univerſo exercitu Pharao; ut fluvius ille, ad eum, qui Milvius dicitur, pontem, equis & aſcenſoribus refertus viſus ſit. Tum vero ea, quæ olim cantata fuerant, ad oculum repræſentata videre licuit. Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: electi aſcenſores ſatelliteſque ſubmerſi in mari rubro deſcenderunt in profundum, quaſi plumbum cum aquis vehementibus.

XLVII. Eubolius Sophiſta Julianum Apoſtatam diſcipulum habuit, a quo plurimi fie- *Socrates l. 3. hi. Eccl. §. 11.* bat, & quo benigno ac favente utebatur. Is, utpote vafer ſimulationis artifex, Chriſtianum, Arrianumque finxit ſub Imperatore Conſtantino, ut religionis ſimilitudine Cæſari gratioſus ac charus eſſet; poſt cujus obitum ad Gen-

Gentium ſimulacra rediit, ut Juliani, quem Chriſtianæ fidei deſertorem noverat, benevolentiam ac favorem hac arte captaret. Juliano miſerabili morte extincto, vix dum Jovinianus Catholicus ac religioſus princeps, imperii infulam acceptarat, cum Camaleon noſter Imperatoris recens creati Religionem ceu novum colorem expreſſit, ſeque (ut ex Socratis hiſtoria liquet) pro foribus Eccleſiæ ad Chriſtianorum pedes abjecit, meliorum ſpe veniam ab illis impetrare contendens, vociferatus eſt: me quaſi ſalem infatuatum pedibus conculcate.

Fidei deſertæ pnæ.

XLVIII. Heraclius, ut ex Joanne Zonara, *Jo. Zonar. 3. Anna. Et. Cant.* aliiſque hiſtoricis cognoſci poteſt, dum Catholicus eſſet, præclariſſimam victoriam de Perſis reportavit, & Crucem Domini recepit, quando res Romanæ deſperatæ omnino eſſe videbantur: at cum in hæreſim incidit Monothelitarum, omnia illi infeliciter ſucceſſerunt, & ipſe novo atque inaudito morbi genere extinctus eſt.

XLIX. D. Cyprianus lapſorum miſerabilem *S. Cyp. l. de lapſ.* ſtragem ac triſtia deplorat funera: qua etiam narratione de admirandis prodigiis, quæ in nonnullos, qui prævaricati a pietate fuerant, perſecutionis illius tempore contigerunt, memorandam in hæc verba attexit hiſtoriam: Si incredulis quibuſdam minor fides eſt futurorum, vel præſentibus terreantur. Ecce eorum, qui negaverunt, quæ ſupplicia conſpicimus? quos eorum triſtes exitus flemus? Nec hi eſſe ſine pœna poſſunt, quamvis necdum dies venerit pœnæ, plectuntur interim quidam, quo cæteri corrigantur: exempla ſunt omnium, tormenta paucorum. Unus ex his, qui ſponte Capitolium negaturus aſcendit, poſtquam Chriſtum negavit, obmutuit. Pœna inde cœpit, unde cœpit, & crimen: ut nec rogare jam poſſet, qui verba ad precandam miſericordiam non haberet.

L. Regnerus Rex Daniæ abrogata Chriſtia- *Dmisn. an. 896.* norum religione, idololatriæ in regno denuo inſtituendæ author fuit: quam ejus impietatem divina inſequuta eſt vindicta. Nam Helles, quem regno ille ejecerat, adjunctis ſibi Gallorum auxiliis, eum prælio victum & captum carceri tetro, ſerpentibuſque infeſto incluſit, qui ſanie eum perfuſum, venenatiſque morſibus confectum, horrenda morte affecerunt.

LI. Adjiciam rem aliam ſub Zephyrino ge- *Euſ. Caſ. l. 5. c. 28.* ſtam ad hunc modum, quæ ſi in Sodomis eveniſſet, vel illos ad pœnitentiam moviſſet. Erat quidam Natalius, non adeo diu antea, ſed noſtris temporibus confeſſor factus. Hic aliquando ſeductus fuit ab Aſclepiodoto, & alio quodam Theodoto menſario, qui ambo diſcipuli fuerant Theodoti Coriarii, qui, quoniam ſententiæ falſæ, immo potius dementiæ auctor erat, a Victore tunc Romano Epiſcopo a Communione ſeparatus fuit. Perſuaſus autem fuerat ab illis Natalius, ut accepto ſalario, hæreſis hujus vocaretur Epiſcopus, ita ut denarios centum quinquaginta menſtruo tempore acciperet: Illis itaque conjunctus, per viſiones commonefiebat a Domino. Miſericor enim Deus, ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus nolebat paſſionum ſuarum Martyrem extra Eccleſiam conſtitutum perire. Quoniam vero negligentius viſionibus attendebat, inefcatus videlicet primatus apud eos honore, & turpi quæſtu, quo plurimi pereunt, tandem ab Angelis flagellatus eſt, ac tota nocte haud modice verberatus, ita ut, cum mane ſurrexiſſet, indutus ſacco, ac cinere inſperſo, multo ſtudio ac lacrymis ante Zephyrinum Epiſcopum procideret, & pedibus advolveretur non Clericorum modo, ſed & plebis, & ipſam Eccleſiam ad commiſerandum proclivem, lacrymis defluentibus per miſericordiam Chriſti obteſtaretur, ac multis precibus uſus, oſtenſis etiam plagarum, quas paſſus fuerat, cicatribus, vix tandem ad Communionem reciperetur. *Idem de vit. Conſ. l. 1. c. 11.*

LII. Conſtantius Chlorus Magni Conſtantini pater, ſingulari prudentia & fortitudine Princeps, cum Chriſtianorum quorumdam in Palatio ſuo ætatem degentium fidem conſtantiamque explorare cuperet, conditionem propoſuit, ut, qui vellent in palatio manere, & inter amicos haberi, deos ſecum colerent, ſimulacriſque immolarent: qui vero recuſarent, abſconderent, gratiaſque agerent, quod id facere ſibi impune liceret. Ex illis nonnulli Principis gratiam venantes, ſacrificium diis obtulerunt; alii ſaniori Religione tantam ſuperſtitionem averſati, cultum pernegarunt: quos in amicorum & conſiliariorum numero habere voluit, ſpretis & expulſis ignavis & infidis immolatoribus; quod diceret, fidos & veros amicos fore, qui Religionem Principi prætuliſſent: Contra vero numquam fidem inviolatam Principi ſervaturos, qui tam prompte & ſacrilege Deum ſuum ejurando prodidiſſent.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatio in ſeceſſu Manreſano, myſte- *Hiſt. Soc. p. 1. lib. 1. n. 37.* ria fidei, tamquam ſubducto velo oculis quodammodo intueretur, revelata ſunt. Imo tam clare, ut diceret, ſi ſacra Scriptura intercideret, ſe tamen & recte ea intelligere, & aliis tradere, & pro eorum defenſione mortem oppetere velle. Valde autem cavebat, *Ribad. l. 3. c. 10.* ne noſtris quid irreperet, quod candorem fidei quoquo modo inquinaret, & peregrinis opinionibus inficere; unde metuens noſtris a neceſſaria linguæ Hebraicæ cogitatione ſtatuit, ut vulgatam editionem mordicus tuerentur, quod & in Concilio Tridentino poſtea decretum fuit.

II. S. Franciſcus Xaverius Catechumenos *Hiſt. Soc. p. 1. n. 14.* hanc formulam conteſtandæ fidei docuit: Deus, vere confiteor, ut bonum Chriſtianum decet, SS. Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum tres Perſonas & unum Deum. Credo firmiter nihil hæſitans, quidquid tenet, & credit Romana Mater Eccleſia, atque ita promitto, me victurum moriturumque in fide ſancta Catholica Domini mei Jeſu Chriſti, Dei & hominis pro nobis mortui, & nunc pro eo tempore, quo moriturus ſum, ſi tum loqui non potero, confiteor Dominum meum Jeſum Chriſtum ex toto corde meo.

III. P.

Digitized by Google

III. P. Petrus Faber ita averſabatur hæreticos, ut nollet eos, etiamſi recta docerent, audiri, aut ad eorum voluntatem aliquid in Eccleſia ad meliorem formam revocari. Sicut enim ajebat, dæmones vera interdum, ſed non ex veritatis Spiritu confitentur; ita hæreticos multa interdum bona præcipere, ea tamen, quoniam non bono præcipiuntur Spiritu, minime grata eſſe Deo. Porro de eorum converſione procuranda, pulchram Lainio petenti Epiſtolam ſcripſit, in qua ſummatim hæc præcepta ſuggerebat: 1. Ut ii, qui prodeſſe velint ejuſmodi hæreticis, magna adverſus eos charitate præſtent, eoſque vere diligant, pulſis ex animo cogitationibus illis, quæ quoquo modo illorum apud nos exiſtimationem imminuant. 2. Ut eorum animos ſibi adjungant, voluntateſque captent, ſic ut ii viciſſim ipſum ament, & de eo optime ſentiant, id autem facile conſecuturos, ſi eos comiter alloquantur, & in familiari ſermone de iis tantum loquantur, de quibus inter utroſque convenit, omni altercatione ſublata: ubi pars videlicet altera alteram videatur abjicere vel deprimere. 3. Ut, quoniam prius in eis recte agendi pietas, quam recta fides extinguitur, fiat gradus ab iis, quæ pertinent ad recte ſentiendum ſecundum affectum, ad ea, quæ faciunt ad recte credendum, ideoque omni inſinuatione utantur, eos avocent a vitiis, priuſquam verbum ullum de pravis eorum opinionibus taciant. 4. Ut, quoniam in cæteris Lutheranorum erroribus is eſt fere communis, ut humanas actiones & facta ſuis meritis ſpolient, contemptiſque recte factis, omnia in fide reponant, ii perpetuo ſermones inferantur, quibus ad recte factorum amorem ac ſtudium excitentur. 5. Ut, quoniam in eo potiſſimum ſe fundant, quod Eccleſiæ præcepta & leges ſupra vires, minimeque ferenda videantur, plena ſpiritu cohortatione excitentur, ut in ſpem redeant, & confidere incipiant, fore ut & ipſi queant non modo quidquid imperatur, verum etiam longe majora, Deo adjuvante, præſtare. 6. Ut potius colloquiis de inſtituenda recte vita, de virtutum pulchritudine, de orationis ſtudio, de ſupremo vitæ die, de æternitate gehennæ, & ſimilibus rebus, quam auctoritatum vi, & rationum copia, eos a ſuis erroribus abducere conentur. *Vita l. 2. c. 19.*

Hiſt. Soc. l. 8 n. 34. IV. P. Joannes Nunnius Barretus Tituanis Jeſum prædicans, iiſque Deum eſſe negantibus, inuſitato ardore ſucceſſus, palam vociferari cœpit, pro ea ſe veritate paratum mille mortes oppetere.

Ibid. p. 3. l. 13. n. 34. V. P. Joannes Baptiſta Elianus Hæbreus a noſtris converſus, in ipſo baptiſmo cæleſtibus redundans lætitiis, & divina perfuſus luce ſentiebat quodammodo omnes vitæ ſuæ maculas elui. Ubi deinde S. Bibliam in manus ſumebat, quos locos nuper reputabat ambiguos, ita manifeſte ſanctam fidem conteſtari judicabat, ut nullo modo intelligi ſecus poſſent; acerrimis incitabatur ſtimulis, ut ſubito ad Hæbreos redarguendos proſiliret. Multa dein in Societate pro fide fecit, & paſſus eſt.

Menologium Soc. 21. Mar. VI. P. Joannes Ogilbeus ab hoſtibus fidei oppreſſus, tantam animi lætitiam, celeritatem ingenii, & efficaciam, tam in verbis, quam exemplis oſtendit, ut palam conſtiterit, Dei virtutem in ipſo habitare, & antiquorum Chriſtianorum conſtantiam ac alacritatem etiamnum noſtro ſæculo reperiri.

VII. P. Joannes Baptiſta Baeza moriturus hoc unum dolebat, quod pro Chriſto, & fide Catholica non moreretur, ideoque Chriſtianos rogabat, ut ipſum Tyranno offerrent. *Ibidem 7. Maji.*

VIII. P. Petrus Writti, cum in ipſo ſupplicii loco vitæ condonatio offerretur, ſi fidem mutaret, reſpondit, ſe mille prius mortes oppetiturum, quam fidem negaturum. *Ibid. 26. Maji.*

IX. Dominicus Colinus Hibernus prius ſtrenuus militiæ Dux, poſtea Coadjutor in Societate factus, cum poſt Novitiatum in patriam remitteretur, a piratis hæreticis captus, & ad defectionem a fide ampliſſimis præmiis illectus, maluit vitam laqueo finire, quam impio poſtulato aſſentiri. *Ibid. 11. Octob.*

§. VII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Sicut in radice arboris nulla prorſus apparet pulchritudo, & tamen quidquid eſt in arbore pulchritudinis & virtutis, ex illa procedit; ſic quidquid meriti, quidquid beatitudinis anima ſuſceptura eſt, ex fidei fundamento procedit. *S. Auguſt. ſuper Jo.*

II. Sicut equus, ſi diu torpeat in ſtabulo, ipſa deambulandi inſuetudine inutilis efficitur; ſic fides, quæ ad bene operandum data eſt, ſi otioſa diu maneat, frequenter interire ſolet, dum homo vitiis aſſuetus, facile in hæreſim labitur. Unde Dominus ait: Qui habet, dabitur ei, & abundabit: ab eo autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur. *Greg. in Alvo fol. 189.*

III. Sicut ſemper diſcere, ſignum eſt, numquam poſſe perficere; ita teſtimonium ſemper quærere, ſignum eſt, aliquem numquam velle credere. *S. Chryſ. ſuper c. 13. Matth.*

IV. Sicut matrimonium dici nequit, quando mulier viros multos habet; ſic & Religio multorum deorum (aut doctrinarum) impudica eſt, & incerta, quia fide caret. *Lactan. l. 4. de ver. ſap.*

V. Sicut ſi manus alicujus eſſet arida, verum quidem eſſet membrum, ſed ſine ſanguine, ideoque mortuum; ſic & fides cum ſit vera, tamen ſine operibus mortua eſt. *S. Auguſt. contra Donatiſt. L. 19. mo. c. 24.*

VI. Sicut unicuique homini volenti pervenire ad deſtinatum locum duo ſunt neceſſaria, oculus & pes; ſic volenti introire in regnum cælorum, oculus fidei, & pes operis. Unde S. Gregorius ait: Populus Gentilis quaſi oculos non habuit; quia non recepta lege non vidit, quo ire debuiſſet; at contra Judaicus hebens oculos, claudus fuit, quia legem quidem tenuit, ſed in ea greſſum operis recti non tetendit.

VII. Sicut navis ſibi relicta, velis contractis ventorum non recipit impulſum, ſed in mediis fluctibus pendet exitio proxima; ſic & fides operum velis remigioque deſtituta, portum æternæ ſalutis numquam continget. *Bernhard. in feſto S. Puriſ. ſerm. 2.*

VIII. Sicut terra inculta nihil niſi ſpinas & tribulos profert: aer detentus corrumpitur: do- *Stapl. in Do. ſept. ſeptu. 2.*

domus non habitatæ corruunt: vitæ non tritæ ſilveſcunt: inſtrumenta Muſica, ſi non pulſantur, deſtruuntur: ferrum ſine exercitio rubiginem contrahit: aqua ſtagnans non niſi bufones & ſerpentes alit: equus generoſus in ſtabulo marceſſit: homines nihil agendo, male agere diſcunt; ita fides, ſi non operetur, inutilis fiet, & tandem omnino deſtruetur.

Jac. 2. v. ult. IX. Sicut Corpus ſine Spiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

Pet. Bleſenſ. c. 2. de char. X. Sicut vitam Corporis ex motu dignoſcimus, ita ex operibus bonis vitam fidei comprobamus.

Card Bona in principiis Chr. fid. p. 1. §. 19. XI. Sicut Beati omnia vident in verbo; ſic nos debemus in fide omnia intueri, ita ut vita noſtra nihil aliud ſit, quam viva imago fidei, ejuſque veritatis expreſſio.

Neceſſitas.

S. Bon. ſ. 3. in Do. 23. poſt Pent. XII. Sicut fundamentum ratione ſuæ fortitudinis ſuſtentat fabricam materialem, ſic in fidei ſubſtantia & ſoliditate collocatur & ſuſtentatur ædificium ſpirituale.

S. Bern. ſ. 24. in Cant. XIII. Sicut ſi radix arboris alicujus emarcuit, frondes quoque, flores, & fructus perditi erunt, patienturque pariter medulla, truncus, & rami: Eodem quoque modo, ſi anima aliqua a virtute charitatis defecerit, fides pariter infructuoſa & ſterilis erit, nec ullos ex ſe bonos fructus producet. Unde S. Bernardus in Serm. quodam ſuper Cantica ait: Vides, quod non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione? ſed nec opera, quamvis recta, rectum cor efficere ſufficiunt ſine fide; quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? *ſine fide autem impoſſibile eſt placere Deo.* Qui non placet Deo, non poteſt illi placere Deus.

S. Chryſ. XIV. Sicut ſe habet eſca ad corpus, ita recta vita ad fidem: & ſicut carnis noſtræ natura ſine alimento durare non poteſt, ita neque fides ſine bonis operibus: *Fides enim ſine operibus mortua fides eſt.*

Stapl. in Do. 6. poſt Epiph. XV. Sicut hortulani omnem operam ſuam in excolenda arborum radice ponunt, eo quod beneficium illius in omnes arboris ramos redundet; ita ſeduli cultores virtutum ſtudium omne in fide excolenda, fovenda, & augenda ponunt, eo quod ab hac tanquam radice, ipſarum conſervatio pendeat.

Ori. in c. 2. Job. XVI. Sicut Sol niſi luxerit ſuper faciem terræ, nullus fructus creſcit, aut matureſcit; ita niſi per fidem veritas fulſerit in animabus hominum, hi nulla opera bona producent.

S. Chryſ. hom. 21. in Ep. ad Hebræos. XVII. Sicut in mari, niſi anchora figatur, navis ventorum ludibrio expoſita hinc inde jactatur; ita niſi intellectus noſter per fidem firmetur, ab opinionum variarum fluctibus ſemper circumferetur inſtabilis.

Utilitas.

Id. ho. 50. in Matth. XVIII. Sicut inter duos lapides molares teritur triticum, & fit ſimilago munda; ſic fideles inter argumenta & fidei dogmata falſa poſiti, conteruntur & carnalibus deſideriis exuti, ſpirituales efficiuntur.

XIX. Sicut ii, qui in turri conſiſtunt, duo bona conſequuntur, ſcilicet ut & ipſi irruptionem non facile patiantur, & hoſtes ſuos audacius expugnent; ita qui in fidei turri ſunt poſiti, non alios timent, ſed timentur potius. *Id. ho. 40.*

XX. Sicut quædam medicamenta omnibus morbis proſunt; ita Fides Catholica contra omnes morbos animi medelam affert. *S. Hilar. l. 2. de Tr.*

XXI. Sicut granum Sinapis, etſi parvum & inſipidum, ubi teri cœpit, ſtatim virtutem ſuam exerit; ita Fides, etſi modica, mox tamen, ubi exerceri cœperit, virtutem ſuam oſtendit, & hominem totum interno charitatis divinæ calore replet. *S. Ambr.*

XXII. Sicut equi ferocitate exultantes, niſi duritia frenorum cohibeantur, equitem in periculum conjiciunt; ita effrænatæ libidines, niſi fides metu divinæ juſtitiæ eas coerceat, animam manifeſti exitii periculo exponunt. *Gran. in ſil. ſ. 287.*

XXIII. Sicut qui amiſit oculum dextrum, inutilis eſt ad bellum, quia ſcutum operit ſiniſtrum, & ſic nullum habet oculum, quo poſſit ferire aut cavere adverſarium; ſic qui non habet fidem, inutilis eſt ad pugnam ſpiritualem. Unde Naas (qui idem ſignificat, ac ſerpens) dixit: In hoc faciam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium oculos dextros. *S. Bonav. in dis. tit. virt. c. 2.*

XXIV. Sicut lux primo creata primum opus fuit in majori mundo; ita fides prima virtus eſt in minori mundo, id eſt, Corde humano. Fructus autem lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate.

XXV. Sicuti per tres filios Noe hominum genus multiplicavit univerſi Conditor: ita quoque & in fide per undecim piſcatores illiteratos & idiotas, qui neque os aperire audebant, omnem ſibi orbem conciliavit. *S. Bonav. tit. 1. c. 3. dicta ſal.*

XXVI. Sicut plantæ rigatæ magis creſcunt; ita & fides noſtra oppugnata magis floret; neque horti aquis irrigati ita germinant, & fœcundi ſunt, ut Eccleſiæ, ſi Martyrum ſanguine irrigentur. Nulli, ut exiſtimo, ignotum eſt illud Tertulliani effatum dicentis: Plures efficimur, quoties metimur a vobis, ſemen eſt ſanguis Chriſtianorum. *S. Chryſ. ho. 40. de SS. Inv. & Max.* *Tertull. in ap. c. ult.*

Firmitas.

XXVII. Sicut canes prædam videntes, celerrime eam inſequuntur, & nec ſpinis, nec lapidibus impediri ſe ſinunt ab inſecutione; ita illi, qui per Fidem cæleſtia bona cognoverunt, toto animi conatu, contemptis omnibus difficultatibus, iiſdem conſequendis inhiant. *Bromiarhus v. Fides c. 4.*

XXVIII. Sicut lapis ab initio quidem difficulter politur aut ſculpitur, ubi tamen ex eo ſtatua exſculpta eſt, ſtabilis manet; ita gentes a principio quidem cum difficultate credunt, ubi tamen ſemel vere in Fide informati ſunt, conſtantiſſimi manent. *S. Chryſ. ſuper c. 3. Matth.*

XXIX. Sicut ſerpens, cum urgetur periculo, caput abſcondit, ſeque in orbem colligens, objecta reliqua corporis parte, illud ſolum tuetur, eo quod dicatur cætera membra ſalvo capitis vigore reparare; ſic verus Chriſtianus ante omnia Fidem cuſtodit, hac enim ſal- *S. Ambr. Orig. c. 4.*

ſalva, facile reliquas virtutes cuſtodiet, aut reparabit.

Beyrlinc. in feſto S. Th. them. 71. XXX. Sicut is, qui ad citharam vel organa canit, varie vocem ad inſtrumenti ſonum flectit, ut hæc duo ſibi mutuo conſona modulatione reſpondeant; ita fides viva hæc duo potiſſimum efficit, ut duæ primariæ potentiæ, intellectus & voluntas, ſibi mutuo bene reſpondeant, ut per ea, quæ per fidem concepit intellectus, voluntas moveatur & afficiatur.

Jud. c. 16. XXXI. Sicut Sampſon, quamdiu capillos retinuit, omnibus robore prævalebat, tonſus vero ſuccubuit; ita quamdiu quis fidem vivam retinet, facile hoſtes ſuperabit; ſecus, ſi eam amiſerit.

§. VIII. MOTIVA.

HÆC omnia pulchre deduci poſſunt ex fidei cum ſole facta comparatione, uti plerumque SS. Patres eam comparare ſunt ſoliti; & merito: nam ſicut Deus in mundo magno produxit duo luminaria ſolem, ut præeſſet diei: lunam, ut præeſſet nocti; ita in minori quoque mundo, id eſt, homine, duo ſpiritualia lumina creavit, fidem, quæ diei, id eſt, ſtatui gratiæ præeſſet, & ſcientiam naturalem, quæ nocti & tenebris ignorantiæ congenitis ſerviret. Unde ſicut mundus corporeus, quidquid habet bonitatis & decoris, merito ſoli materiali adſcribit; ita homo quoque, quidquid gratiæ & gloriæ habet, jure optimo fidei virtuti in acceptis refert; ut ex ſequentibus magis patebit.

I. Itaque, ſicut omnia, quæ in mundo ſunt, habent lucem ſuam a ſole, ita omnes veritates ſupernaturales ab homine cognitæ a fidei virtute ortum habent, uti clare indicavit S. *S. Aug. in Joann.* Auguſtinus dicens: Noli intelligere, ut credas: ſed crede, ut intelligas, intellectus merces fidei eſt.

II. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, vitam ſuam quoad conſervationem a ſole accipiunt; ita homo quoque tam initium, quam progreſſum vitæ ſuæ ſpiritualis fidei virtuti *Gal. 2. v. 20.* adſcribit; hinc S. Paulus dixit: In fide vivo Filii Dei. Et Chriſtus ipſe: Sic Deus dilexit *Jo. 3. v. 16.* mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, *Tob. 2. v. 18.* ſed habeat vitam æternam. Et S. Tobias: Vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant ab eo.

III. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, habent decorem & pulchritudinem a luce per ſolem hauſta; ita a fidei virtute omnia, quæ agit homo, decorem & gratiam apud Deum habent, uti teſtatur Granatenſis, dum ait: *In Alv. f. 157.* Pulchritudo & veluti harmonia vitæ Chriſtianæ in eo ſita eſt, ut mores & vita cum fide conſentiant.

IV. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, motum ſuum quodammodo a ſole accipiunt, dum ad illius exortum movere ſeſe incipiunt; ita idipſum potiori jure de fidei virtute dicitur. Hinc *Rom. 13. v. 11.* illa Apoſtoli exhortatio: Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere; nunc enim proprior eſt ſalus noſtra, quam cum credidimus. Nox (incredulitatis) præceſſit, dies autem (fidei & illuſtrationis divinæ) appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honeſte ambulemus.

V. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, calorem ſuum accipiunt a ſole; ita homo charitatis & fervoris calorem a fidei virtute accipit; uti teſtati ſunt diſcipuli in Emmaus euntes, & dicentes: Nonne cor noſtrum ardens *Luc. 24. v. 32.* erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas? ſeu myſteria fidei.

VI. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, incolumitatem ſuam & defenſionem a nocturnis periculis & inſidiis ſoli merito adſcribunt, eo quod illo adveniente lemures & fures ac latrones nocturni aufugiant; ita fidei virtuti potiori jure homo incolumitatem ſuam, & liberationem a peccatis, & ſpiritibus tenebrarum tribuit, uti S. Tereſia teſtata eſt dicens: Omnia mundi damna & peccata inde oriri, quod homines veritates S. Scripturæ non ſatis penetrent. Hinc tanta plerumque mutatio in exercitiis ſpiritualibus, in quibus potiſſimus labor eſt, dictas veritates recte ac firmiter apprehendere, alteque menti imprimere, ſequi ſolet.

VII. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, *Ecc. 11. v. 7.* ſuam delectationem ſoli debent (nam delectabile eſt oculis videre ſolem, & dulce lumen, teſte Salomone) ita vera lætitia cordis ex fidei virtute oritur; unde hac deſtitutus merito dicit, cum Tobia. Quale gaudium mihi *Tob. 5. v. 12.* erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video? Id ipſum confirmat S. Jacobus, dum *Jac. 1. v. 2.* ait: Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cum in varias tentationes incideritis, ſcientes, quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet.

VIII. Sicut omnia, quæ in mundo ſunt, lucrum & opulentiam ſuam ſoli jure adſcribunt, quia quamdiu is lucet, potiſſimum operari & lucrari ſolent homines; ita vel maxime divitias ſuas ſpirituales virtutum & meritorum fidei virtuti debet homo; nam, teſte Scriptu- *1. Reg. 26. v. 23.* ra, Dominus retribuet unicuique ſecundum juſtitiam & fidem. Hinc S. Auguſtinus ait: Ille apud Deum plus habet loci, qui plus attulit, non argenti, ſed fidei.

§. IX. MOTIVA CREDIBILITATIS.

I. MOtivum primum merito cenſeri po- *S. Albert. in Matt.* teſt, *perſeverantia fidei inter tot tamque graves perſecutiones*; quod S. Albertus Magnus his verbis proponit: Non prævalebunt, ut evertant; venerunt flumina, flaverunt venti, deſcendit pluvia in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſupra firmam petram. Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, *S. Leo in ſ. de Apoſtol. 1.* ſed augetur, & ſemper Dominicus ager ſegete ditiore veſtitur, dum grana, quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur; unde duo illa præclara divini ſeminis germina, in quantam ſobolem germinarint, beatorum millia Martyrum proteſtantur.

II. Secundum, *dilatatio miraculoſa fidei*, ut *S. Chryſ. ho. 36. in Matth.* S. Chryſoſtomus dixit: Maximum argumentum omnipotentiæ Chriſti eſt; viginti enim annis, aut ad ſummum triginta, ad omnes oras

oras orbis Evangelium tranſcurrit. Unde merito Didacus Stella: *Did. Stella in c. 16. Luc.* Solius, inquit, dextræ Excelſi hoc opus eſſe videtur, ut homines pauperes, humiles, abjecti, univerſum mundum ſuo ſubderent imperio, gentes debellarent, Idola rejicerent, Sacramenta ſublimarent, & Chriſti crucem in altum extollerent. Hoc autem non quemadmodum hæretici noſtri temporis, carni ejuſque cupidini indulgendo, jejunia tollentes, ſequi miſcentes omni vitiorum & malorum generi: ſiquidem Evangelium e contra non niſi crucem, mortificationem, & ærumnas ſuis ſequacibus annunciat, omnibuſque carni & ſenſualitati abblandientibus nuncium remittit; ac proinde S. Bernardinus authoritatem adducit Sanct. Auguſtini contra Epiſtolam Fundamenti dicentis: Quis tantam multitudinem ad peccata pronam ad legem contrariam carni, & ſanguini ſervandam induceret, niſi Deus? Idem quoque S. Doctor alibi contra Fauſtum hæreticum ita ſcribit: Sed tot tantoſque Gentilium populos, pene jam totos a nefaria ſuperſtitione ſimulacrorum, ad unius Dei cultum Chriſtiano Imperio ſubjugavit, edomito orbe terrarum, non violentia bellici certaminis, ſed invictæ potentia veritatis.

Petr. Ribad. apud Manſi di. 10. n. 3. & 4. III. Tertium, *Martyrum invicta patientia*; quam Petrus Ribadineira ſic deſcribit: Sepius quidem Martyres affigebantur in cruce, non tamen ſemper uno eodemque modo; aliquando enim illos capite ſurſum erecto, ad imitationem Chriſti, crucifigebant, frequenter alios exemplo S. Petri, capite deorſum verſo in cruce mori ſinebant: Item illos nonnumquam ad humilem quendam ſuſpendebant truncum, ut eiſdem tanto viciniores carnifices eos unguibus dilaniare, vel uſtulare facibus ardentibus, vel forcipibus ignitis dilacerare commodius poſſent: illos quoque nonnumquam ex uno dumtaxat pede, ſæpe etiam ex ambobus ſuſpendebant; ſubtus illis ex fœtente materia ſuccenſo igne, ut illius fumo & ardore ſuffocati lenta quadam morte contabeſcerent: Multoties illos ex unico tantum brachio ſuſpendebant, vel ex digito groſſiori, & ad laxandas membrorum compages graviſſima pedibus pondera alligabant; ſæpius etiam ad inſtar uvarum ſub torculari ad mortem uſque confringebantur eorum oſſa: vel manibus, pedibuſque extenſis agebantur in rotam, eoſque ad rotas acutiſſimis clavis inſtructas alligatos, deorſum agebant in præcipitia, vel circumagebant, ut clavi tanto profundius eorum penetrare carnes poſſent. Ad hæc ordinarium Martyrum tormentum equuleus erat, tale nimirum inſtrumentum, quod ex ligno inſtar equi formatum, in capite rotulas habebat, quibus inſerti funes Martyrum corporibus alligati, eoſdem per brachia retrorſum vinctos ſurſum trahebant, ut ſingula humerorum oſſa e ſuis dimota juncturis doloroſiſſime laxarentur. Cataſta, tabulatum quoddam in edito loco poſitum erat, unde Martyr conſpicue ab omnibus videri poterat, in quo ſine ulla compaſſione flagellabatur vel nervis boum, vel nodoſis fuſtibus, aut virgis ſpinoſis, quæ ſcorpiones dicebantur; ſæpius etiam illorum corpora virgis quatiebant ferreis vel plumbatis, quibuſcum eorum corpora tanta cum trunculentia dilaniabantur, ut ſæpe lictores potius percutiendo fatigarentur, quam verbera excipiendo Martyres. Unde Lactantius Firmianus, Gentiles invincibilem militum Chriſti in cataſtis, & equuleis videntes conſtantiam, ſtupefactos & attonitos ſtetiſſe dicit: Inter fatigatos carnifices invictam tenere patientiam, exiſtimant id, quod res eſt, nec conſenſum tam multorum, nec perſeverantiam morientium vanam eſſe, nec ipſam patientiam ſine Deo cruciatus tantos poſſe ſuperare. Quibus accedit, quod ungulis & forcipibus hinc inde aculeatis ex chalybe dentibus armatis, carnes ſanctorum Martyrum dilacerarint & fruſtatim decerpſerint: pectibus quoque utebantur ferreis ad dilanianda eorum membra, corpuſque hoc modo cruentatum, & faucium cultris decoriabant, laminas item ignitas lateribus adhibebant: calci nonnumquam vivæ, aut ferventi oleo, vel plumbo liquefacto immergebant. Quique hiſce tormentis nonnumquam evaſerant ſuperiores, bobus includebantur æneis, ex ſuppoſito & continuato igne candentibus; vel lebetibus pice, plumbo, vel alio metallo liquefacto plenis, verubus arcte alligata corpora lento igne aſſabant; vel in caldariis frigebant, galeas ignitas claviculis acutiſſimis intus plenas, eorum imponebant vertici, calceiſque ferreis, puncturis undique plenis, torquebant pedes; candentibus igne fornacibus, vel ferarum latibulis includebant; præſcindebant linguas, dentes evellebant, eruebant oculos, ſudes acutas ſub digitorum unguiculis infigebant; excoriabant vivos, & minutiſſimas partes ſenſim conſcindebant: Eorumdem viventium viſcera paulatim a muribus & gliribus, corrodi curabant; melle delibutos ardentiſſimis exponebant ſolis radiis, ut a muſcis & apibus lente & crudeliter conficerentur, fœtentibus cadaveribus arctiſſime viventium alligabant corpora, eaque ſic etiamnum viventia ſepelliebant: uno verbo: *Circumdederunt eos mala, quorum non eſt numerus.* Nunc vero invictam eorum auſcultate conſtantiam, qua innumerabilium, & crudeliſſimorum tormentorum iſtorum carnificina ſe ſuperiores eſſe probabant: Latera effodiebant, inquit D. Chryſoſtomus, carnem deradebant, viſcera ipſa & anteriora pervadebant; attamen cum cuncta perveſtigarent, theſaurum fidei deprædari minime valuerunt.

IV. Quartum, *miraculorum confirmantium magnitudo & multitudo*, de quibus egregie Richardus dixit: *Richard. a S. Vict. lib. 1. de Tr. c. 2.* Domine, ſi eſt error, a te decepti ſumus; nam tot & tantis ſignis confirmata ſunt, quæ non niſi per te poſſunt fieri. Quod ſi illa miracula non credunt, inquit S. Auguſtinus, *S. Aug. l. 22. de civ. c. 5.* unum grande miraculum ſufficit, quia jam orbis terrarum ſine miraculis credidit; an enim inane vel leve videtur, & nullum vel parvum miraculum divinum eſſe putetis, quod in nomine Chriſti unius Crucifixi univerſum genus credit humanum.

V. Quintum, *S. Scripturæ authoritas:* Quid enim hic, inquit S. Hieronymus, *S. Hier. proœm. in Pſal.* non invenitur, quod faciat ad utilitatem, aut ad ædifica-

ficationem humani generis, conditionis, ſexus, ætatis? Habet enim hic infans, quod lactet, puer, quod laudet, adoleſcens, quod corrigat, juvenis, quod ſequatur, ſenio, quod precetur. Hic diſcet fœmina pudicitiam, pupilli invenient pietatem, viduæ Judicem, pauperes protectorem, advenæ cuſtodem. Hic invenient Reges, quod audiant, Judices, quod timeant. Hæc triſtem conſolatur, lætum temperat, iratum mitigat, pauperum recreat, divitem, ut ſe agnoſcat, increpat, nec peccatorem deſpicit, ſed remedium ei per pœnitentiam ingerit. Demum vero, poſtquam in adeo inæſtimabilis theſauri laudem varia congeſſiſſet encomia, tandem ad propoſitum noſtrum ſubjungit: Poſt hæc Deus oſtenditur, fides aſſeritur, perfidia repudiatur, juſtitia ingreditur, prohibetur iniquitas, miſericordia laudatur, crudelitas abdicatur, veritas requiritur, mendacium damnatur, dolus accuſatur, prædicatur pœnitentia, pax ſequenda promittitur, ſpes certa nutritur, &, quod his omnibus eſt excellentius, Chriſti Sacramenta laudantur. Vere Sacra Scriptura theſaurus quidam, immo ærarium eſt, in quo infallibilis illa Altiſſimi providentia omnes recluſit divinæ ſapientiæ & ſcientiæ theſauros: *In quo ſunt omnes theſauri, ſapientiæ, & ſcientia Dei:* In cujus vero manu depoſitum & concreditum eſt hoc ærarium, præterquam in manu & ſinu Catholicæ, & Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ, ſuper Cathedra D. Petri & ſucceſſorum ſuorum ſtabilitæ & fundatæ.

Theſaur. 6. ſ. per. mox ſ. diſſ. 14. p. 3 n. VI. Sextum teſtimonium & motivum perhibent *multi prius perverſi, & fidei perſecutores*, qui converſi, ſacti ſunt fidei defenſores, ut dicit Sanctus Auguſtinus in libro de Symbolo: & qui alios ad martyrium trahebant, poſtea voluntarii martyrium ſuſcipiebant, ſanguinem Chriſti ſundere prius ſitierunt, poſtea credentes illum biberunt, & ſuum pro Chriſto ſuderunt: quam eamdem obſervationem diu ante Rupertus Abbas inſtituit, inquiens: Ipſi terreni principes jugum Chriſti ſuſceperunt, & ejus, quam prius impugnabant, Evangelicæ fidei vel Chriſtianæ Religionis defenſores eſſe cœperunt. Ad quod ſtabiliendum illa ſubſervire poterit de Sampſone hiſtoria, qui in Rhamnata ſe conferens, cum Dalila gentili Philiſtæa ſponſalia contracturus, in ore a ſe prius dilacerati leonis favum mellis invenit: Omnia enim in figura contigiſſe, nemo dubitet. Erat namque ille Nazarenæ Religionis cultor, Chriſti, qui ſibi gentilitatem deſponſavit, typus; quem vero mellis favum in leonis faucibus ab eo repertum ſuiſſe exiſtimatis? Defenſio erat, qua perſecutores comprehendit, qui primitus leonum inſtar rugiebant, furebantque contra fidem Catholicam: id quod Sanctus Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum ſcribens, aperte atteſtatur his verbis: Quid ſibi vult in ore leonis occiſi favus extractus, niſi quia videmus leges ipſas regni terreni, quæ ante adverſus Chriſtum fremuerant, nunc dulcedini prædicationis Evangelicæ munimenta præbere? Unde merito S. Chryſoſtomus hortatur S. Chryſ. ap. Manſi

Chriſtianos: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Cum enim viderit infidelis, compoſitum, modeſtum, ornatum eſſe, miratur, & dicet: Vere magnus Chriſtianorum Deus, quales conſtituit homines, quales e qualibus fecit. Angelos ex hominibus ipſos reddit. Si quis contumeliam fecerit, non convitiantur: ſi quis percuſſerit, non ægre ferunt: ſi quis injuriam intulerit, pro his, qui ſe læſerint, orant: inimicum non habent, iram ſervare non norunt, mentiri non didicerunt, pejerare non ſuſtinent, quinimo nec jurare. diſt. 17. n. 10.

VII. Septimum, *vis dæmonum per fidem fracta*; nam, ut Bellovacenſis recte dixit, ipſi dæmones teſtimonium perhibent pro fide noſtra, qui per ejus articulos adjurati, de ſuis habitaculis expelluntur, ſecundum quod Dominus prædixerat multipliciter in fine: *In nomine meo dæmonia ejicient*, quare & Tertullianus, qui idololatra prius, quam Chriſtianus extitit, ex tribus potiſſimum motivis ſe ad fidem noſtram amplexandam inductum fuiſſe profitetur, ſcilicet ex Chriſtianorum innocentia, ex Scripturarum excellentia, ex deorum ſeu dæmonum impotentia. Bellov. loc. cit.

VIII. Octavum eſt, *vita perverſa infidelium, & vita exemplaris Catholicorum;* Diſcurratis, obſecro, inquit Manſi, per omnes tam Gentilium, quam Hæreticorum, & Mahometanorum ſectas, & invenietis, quod a tempore hactenus durarunt, vix ullum protulerint virum exemplarem, vitaque honeſta & perfectione conſpicuum, quales Eccleſia in omni ætate, in omni climate, in omni ſtatu, conditione & profeſſione plurimos habuit; porro, teſte Ariſtotele aliiſque ſapientibus, virtus bonum illud eſt, in quo beatitudo conſiſtit, hocque bonum a nobis in hac vita comparari poteſt: quis autem hiſtorias plenas eſſe neſcit facinorum inſignium & heroicorum innumerorum fidelium, qui in gradu ſublimi virtutum egregie profecerunt? idque non alio auxilio, quam divino, quod ſolum adeo eminentem ſanctitatem producere potuit, cum irrefragabilis ſit veritas, quod *omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.* Manſi diſc. 22. n. 6.

IX. Nonum ſunt *pœnæ perſecutoribus fidei illatæ*, quas fuſe recenſet Manſi in hæc verba: Herodes, qui primus Chriſti perſecutor fuit, ſevere vapulavit; nam oculi ejus ex capite proſilierunt, & occiſis prius tribus filiis ſuis, ſemetipſum tandem deſperatus cultro transfixit. Alter vero Herodes, qui S. Jacobum majorem in Chriſtianæ fidei odium occidi, & ob eamdem cauſam S. Petrum in carceres conjici juſſit, ab Angelo percuſſus, & vivus a vermibus devoratus ex hac vita infeliciſſime migravit. Nero, qui ſanctis Petro & Paulo necem intulit, ſe a pernicioſis conjuratorum conſiliis eximere non poſſe videns, ſibimetipſi manus intulit violentas. Domitianus, qui S. Joannem in lebete ferventis olei adurere decreverat, a ſuis familiaribus occiſus eſt. Valerianus implacabilis Eccleſiæ hoſtis a Perſis in bello victus Perſarum Regi Id. diſc. 18. n. 2.

equo

equo inſidere volenti, tamquam viliſſimum mancipium, ſcabelli loco ſervire debuit, poſtquam ambo ejus oculi illi eruti fuiſſent. Aurelianus & Decius a ſuis fuere contrucidati. Diocletianus, qui ſe tamquam Deum adorari voluit, ad tantam redactus eſt miſeriam, ut regni Romani diadema deſerere, & ruſticanam vitam agere coactus fuerit. Ad ſimilem quoque conditionem dejectus fuit Maximianus, ſiquidem Maxentius filius ejus, ut thronum patris ſibi vendicare, & conſcendere poſſet, Roma illum turpiter ejecit, cumque ad Conſtantinum generum ſuum confugiſſet, ab eoque benigne acceptus fuiſſet, tandem perfidiæ in Conſtantinum reus factus infami & ignominioſa morte ab illo occiſus fuit. Maxentius pariter filius ejus a Conſtantino victus, & de eodem ponte, quo æmulum deturbare decreverat, ipſe miſere in Tiberim præcipitatus interiit, adimpletumque fuit regium illud Davidis vaticinium: *Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit.* Maximinus quoque in bello profligatus, ut periculum evaderet, inter aquarios ſe immiſcuit, ubi poſtquam inteſtina ejus emarcuiſſent, a vermibus conſumptus interiit, cui hæc patienti in faciem improperatum fuit, miſeriam hanc apertam eſſe divinæ Juſtitiæ in ipſum ſævientis vindictam, eo quod Dei perſecutus fuiſſet Eccleſiam. Licinius, qui in Oriente regnabat, in prælio cæſus miſere occubuit. Julianus Apoſtata paucis diebus imperium ſuum finivit, & a ſagitta graviter ſauciatus ſanguinem e vulnere hauſtum in aera projecit, dicens: Viciſti, Galilæe. Valens Arrianus a Gothis ſtratus, in tugurium quoddam ſe recepit, in quo ab igne conſumptus fuit. Unde S. Thomas de Villanova in concione quadam in hæc verba prorupit: Totus orbis a principio tibi contradixit, ſed tu potentiſſime de omnibus triumphaſti: hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.

X. Decimum eſt *Dei authoritas & veracitas*; nam, ut Sanctus Bernardus recte dixit:
S. Bern. ſer. 1. in quinquag. Chriſtianæ fidei ſolus Deus veritatis, immo Deus veritas teſtis eſt, quapropter S. Thomas de Villanova fidem teſtimonio divino debitam accurate ponderans, ita unumquemque interrogat Chriſtianorum: Quid multum facis, o homo, ſi Deo credis, quamvis ardua & difficilia dicenti? Nonne attendis, quis eſt, qui dicit? erubeſcamus merito, ſiquidem quotidie perſonis authoritate pollentibus in rebus etiam veriſimilibus fidem præbemus, verbi gratia, dum ſecreta ab iis audimus naturalia, aut opere, arte, induſtria, ſtudioque nobis incognito perpetrata? o homo, Regi aut Imperatori ſine teſtimonio credis, & non credis Deo? Deo, inquam, totius Scripturæ Sacræ authori: ſiquidem dum Pentateuchum, Sancti Pauli & Sancti Petri Epiſtolas, Sancti Matthæi Evangelium Sancti Joannis Apocalypſin legimus, non ſcriptoribus, ſed horum librorum dictatori, Sancto ſcilicet Spiritui credimus, fidemque præſtamus; ita ut merito omnibus librorum Canonicorum authoribus dici poſſit: *Non eſtis vos, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Ideoque & dictus S. Præſul ſubtiliter obſervat, Prophetas in vaticiniorum exordio hanc plerumque præmittere proteſtationem: *Hæc dicit Dominus: Audite verbum Domini &c.* quaſi dicerent: Non nobis fidem adhiberi poſtulamus, non noſtra ſunt verba, quæ loquimur, ſed Dei. Ad quod comprobandum S. Pauli adducit exemplum, qui de Euchariſtiæ inſtitutione, cui ipſe præſens non interfuerat, tractaturus præmittit: Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis.

§. X. MEDIA.

I. ORatio *frequens & ſeria*, dicendo frequenter cum Apoſtolis: Domine, ad- *Luc. 17. v. 5.*
auge nobis fidem. Cum enim omne datum optimum & donum perfectum (quale vel maxime eſt fides) deſurſum ſit deſcendens a Patre luminum, *Jac. 1. v. 17.* merito ab illo peti debet hoc donum, dicique cum S. Propheta: Illumina *Pſ. 12. v. 4.* oculos meos, ne umquam obdormiam in morte. Hinc hortatur idem Propheta: Accedite *Pſ. 33. v. 6.* ad eum, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur.

II. *Electio unius aut plurium patronorum*, quorum fides magis in hac vita illuſtris & perſpecta fuit, quales juxta conſilium P. Gaſ- *In Matre dolor. l. 2. c. 1.* pari Tauſch eſſe poſſunt, Sanctus Thomas Apoſtolus, ex incredulo fidei magiſter effectus: Sanctus Barnabas plenus fide & Spiritus Sancto: Sancta Thecla, de qua canit Eccleſia: Ut ejus tantæ fidei proficiamus exemplo: Sanctus Gregorius Thaumaturgus: & præcipue Sanctus Petrus Apoſtolus, ut, ſicut Chriſtus pro ipſo, ita ipſe pro nobis roget Patrem æternum, & Chriſtum, ne deficiat fides noſtra: & Sanctus Joannes Baptiſta, utpote qui miſſus eſt a Deo, ut teſtimonium perhiberet de Chriſto, diceretque: Ecce A- *Matt. 1. v. 9.*
gnus Dei, qui tollit peccata mundi.

III. *Vita bona & virtuoſa*, præcipuo autem frequentiori miſericordiæ exercitio inſignis. Sic Sancti tres Magi poſt dona Chriſto allata, & fugam Herodis, illuminati ſunt. Sic Cornelius Centurio audivit: O- *Act. 10. v. 2.*
rationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei. Et nunc accerſi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus, hic dicet tibi, quid te oporteat facere. Pulchrum etiam hujus rei exemplum narrat Baronius de puella Alexan- *Baron. ann. 317. & Sophr. in Prato ſp. c. 207.* drina, quæ, quia hominem debitis gravatum, ideoque laqueo vitam abrumpere volentem patrimonio ſuo oblato liberavit, & ipſa a vitæ periculo liberata, & ad fidem mirabiliter perducta, ſtatim poſt baptiſmum mortua eſt.

IV. *Crebrum exercitium in actibus fidei tam internis, quam externis*; hinc Sancti Patres monent, ut aſſiduo Symbolum Apoſtolorum recitetur: in ſuperioribus Deus agnoſcatur, juxta illud Chriſti: Qui vos audit, me au- *Luc. 10. v. 16.*
dit: & in pauperibus Chriſtus paſcatur, & recipiatur juxta illud: Quamdiu feciſtis uni *Matt. 25. v. 40.*
ex minimis, mihi feciſtis.

Eccl. 19. v. 2.

V. *Superbiæ & libidinis deteſtatio*; hæc enim duo vitia ſunt Scylla, & Charybdis, in quæ plerique hæretici & apoſtatæ impacti naufragium fecerunt; ut merito dixerit Eccleſiaſticus: Vinum (aut potius ſuperbi ſpiritus, ex vini immodica ſumptione orti) & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. Adſtipulatur Caſſiodorus, dum ait: Tantum creſcit calor fidei, quantum ſubtractum fuerit de flamma corporali.

Super Pſ 118. Prov. 25. v. 25. Pſ. 118. v. 110. Bellarm. l. 2. de arte mor. c. 2.

VI. *Fuga curioſitatis & præſumptionis in rebus fidei ſcrutandis*; nam ſcrutator majeſtatis opprimetur a gloria: e contrario vero ſicut Deus abſcondit hæc myſteria a ſapientibus ſuæ prudentiæ inixis; ita revelat ea parvulis, & intellectum ſuum in obſequium fidei captivantibus, juxta illud Davidis: Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis. Hinc recte non nemo cecinit, in tali caſu, una ſalus fugere eſt, fideique opponere ſcutum, uti ex ſequenti hiſtoria patet, quam Bellarminus refert, ſcilicet duos fuiſſe Theologos, inter ſuos facile principes: horum unus qui prior e vivis exceſſerat, alteri ſuperſtiti apparuit, quod imprudens nimis & temerarius cum dæmone de fidei dogmatibus diſputaſſet, a quo variis captioſarum quæſtionum telis appetitus, victus randem, proſtratuſque eſſet, & ut fidei exſors, ignibus æternis addictus. Alter alieno malo cautior, diverſam agendi cum dæmone viam iniit: percontanti enim, quid de SS. Triadis, quid de Incarnati Verbi myſterio crederet, quo modo in tribus perſonis eadem numero poſſet eſſe eſſentia, quonam modo in unum jungi poſſent ea, inter quæ nulla affinitas? reſpondit compendiario; ſe *credere, quod credit Eccleſia*. Quærenti, *quid illud eſſet, quod crederet Eccleſia? quod ego*, inquit. *Quid tu porro? quod Eccleſia. Quid Eccleſia? quod ego*. Imparatus ab hoc diſputandi genere tentator, victus ad orcum rediit, victor & triumphator abiit ad cælum.

L. 2. ep. 2. *Vita.*

VII. *Fuga hæreticorum*, non tantum quoad perſonam propriam, ſed etiam libros, conciones, colloquia &c. ita ſuaſit S. Cyprianus, dum ait: Nulla cum talibus colloquia miſceantur. Simus ab eis tam ſeparati, quam illi ſunt ab Eccleſia profugi. Hoc idem S. Antonius ſuis præcepit in agone dicens: Zelum meum contra hæreticos, & omnes veritatis hoſtes tenete; ſcitis, quia nunquam illis molliter & pacifice ſum locutus. Rationem aſſignat Florimundus Remondus: Quemadmodum, inquiens, nautæ littus legentes, etiamſi nihil minus cogitent, quam in altum enavigare, niſi tamen navem in portu anchora firment, maris tempeſtate, & vi fluctuum ſæpe abripiuntur; ſic curioſi, qui hæreticorum libros legendos ſuſcipiunt, aut conciones vel colloquia audiunt, niſi firmiſſimam fidei anchoram in Romanæ portu Eccleſiæ jecerint, levitatis ſuæ ventis in errorum, vel etiam impietatis & Atheiſmi abyſſum, cum ſempiterno animæ exitio propelluntur.

L. 4. de or. her. c. 2.

§. XI. ASCETICA.

De hac nobiliſſima virtute ſequentia bene capere, aliiſque inculcare debet Aſceta.

I. Bene apprehendat, quid, & quanti facienda ſit fides, nempe quod ſit lumen præcipuum & ſupernaturale Spiritus ſancti, in Chriſtiani hominis intellectum infuſum, quo fit propenſus ad credendum, quidquid Eccleſia credi jubet, etiamſi rationes, quibus veritas credendorum innititur, minime perſpiciat. Hoc porro lumen tanti eſſe faciendum in anima, quanti æſtimatur lumen oculorum in corpore, ita ut merito dixerit S. Chryſoſtomus: Fides Religionis Catholicæ lumen eſt animæ, oſtium vitæ, fundamentum ſalutis æternæ.

Super Symb. ſ.

II. Bene intelligat præcipua duo officia fidei ſupernaturalis, quorum prius eſt, hominem perfecte ſubjicere Deo, ut ipſius inſtructionem & inſpirationem prompto & benevolo animo ſuſcipiat, juxta illud Patris cæleſtis mandatum: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Poſterius eſt, ut mores & vitam noſtram ordinet, ne per affectiones inordinatas, aut dæmonis tentationes abrepti, a Dei lege deviemus. Unde recte Caniſius infert, Chriſtianum noſſe debere, tum quæ ad Sapientiam (uti ſunt tres virtutes Theologicæ, Fides, Spes, Charitas) tum quæ ad Juſtitiam Chriſtianam (uti ſunt, declinare a malo, & facere bonum) pertinent.

Aug. Ench. c. 2. & 3. *Matth. 17. v. 5.*

III. Bene addiſcat, & inculcet, ad quæ objecta extendere ſe debeat fides divina, videlicet ad ſequentia. 1. Ad ea, quæ Symbolo Apoſtolico continentur, & clarius in Nicæno, & Athanaſiano explicantur. 2. Quæcunque ſcriptura ſeu divina, ſeu canonica complectitur. 3. Quæ ex prædictis duobus fontibus neceſſario deducuntur. 4. Quæ Spiritus ſanctus per Eccleſiam, ſive ſcripta, ſive viva voce credenda proponit.

Caniſius c. 1. §. 25.

IV. Bene cognoſcat obligationem ad credendum, nimirum quod *neceſſitate quidem medii* teneatur quivis Chriſtianus explicite credere, quod Deus exiſtat, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit; immo juxta quorumdam ſententiam etiam myſterium Trinitatis, Incarnationis, & paſſionis Chriſti, animæque immortalitatem. *Neceſſitate præcepti* vero, Symbolum Apoſtolorum, præcepta Dei & Eccleſiæ, orationem Dominicam, & Sacramenta, ac miſericordiæ opera, ſaltem ea, ad quæ ſuſcipienda vel exercenda obligatur.

Hebr. 11. v. 6. Pædag. Chr. p. 2. c. 23. §. 3.

V. Bene apprehendat motiva credibilitatis, qualia a Sancto Auguſtino & aliis enumerantur ſequentia. Conſenſus populorum: miraculorum frequentia: ſucceſſio Pontificum continua: Catholicæ nomen juſtiſſimo titulo poſſeſſum: Martyrum conſtantia: Prophetiæ donum: ſanctimonia & ſapientia Doctorum, & aliorum Catholicorum: conformitas cum Scriptura ſacra, & in articulis fidei: De quibus omnibus recte Ricardus ſic diſcurrit: *Utinam attenderent Judæi, utinam attenderent Pagani, cum quanta conſcientiæ ſecuritate pro hac parte ad divinum judicium poterimus accedere.*

In epiſt. contra Manich. c. 4. *Lib. 1. de Trinit.*

re. Nonne cum omni fiducia Deo dicere poterimus: Domine, ſi error eſt, a te ipſo decepti ſumus? Nam iſta tantis ſignis & prodigiis confirmata ſunt, & talibus, quæ non niſi a te fieri non poſſunt, certe a ſummæ ſanctitatis viris ſunt nobis tradita, cum ſumma atteſtatione probata, teipſo cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.

VI. Bene ponderet, memoriæque imprimat aliqua principia, quæ in hac materia ad evitandum omne periculum obſervanda ſunt, qualia a Roſignolio ſequentia cenſentur. Primum *Eccl. 3. v. 22.* eſt Salomonis: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus* *S. Greg. hom. 26. in Evang.* *operibus ejus ne fueris curioſus.* Secundum: *Fides non habet meritum; cui humana ratio* *S Baſil in Pſ. 110.* *præbet experimentum.* Tertium: *In quocumque humanarum artium exercitio impoſſibile eſt, primarum propoſitionum inquirere demonſtrationem.* *S Aug. l. 21. de Civit. Dei c. 7.* Quartum: *In rebus moris, ſumma credendi ratio eſt omnipotentia Creatoris.* Aut ut alibi proponit: *Demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe.*

VII. Bene indaget & intelligat officium boni Chriſtiani, quod nimirum in genere quidem tria ſint, quæ ab eo requiruntur, *in corde charitas, in ore veritas, in corpore caſtitas.* In ſpecie vero ſequentia ſuadeantur a *Pæd. p. 1. l. 1. §. 1.* Pedagogo Chriſtiano. 1. Fuge omne peccatum, præſertim autem mortale. 2. Sint in promptu remedia efficacia contra peccatum, v. g. memoria Dei præſentis, Chriſti patientis, mortis, judicii, inferni, & cæleſtis gloriæ. 3. Jugi virtutum, & bonorum operum exercitio vocationem tuam certam facito. Hinc nihil age, quin bonam intentionem præmittas, aut ſignum crucis facias. In Dei laudes & gratiarum actiones mane, veſperi, & alias ferventer inſiſte. Dei Matris, & Angeli Tutelaris, & aliorum Patronorum opem frequenter implora. Crebro te aqua luſtrali aſperge. E collo ceream agni Dei effigiem ſuſpende. Quotidie, ſi potes, SS. Miſſæ ſacrificium audi reverenter. Examen conſcientiæ ante ſomnum accurate facito. Statutos ab Eccleſia feſtos dies diligenter obſervato. Sacramenta Pœnitentiæ & Euchariſtiæ frequenter & pie obito. Fidei, ſpei, charitatis, aliarumque virtutum actus crebro elicito, ac in primis humilitati inſiſtito. Indulgentias lucrari ſtudeto, pro animabus purgantibus crebro orato. Imperata Eccleſiæ jejunia ſtudioſe obſervato. In orationem frequenter incumbito. Hilari vultu pauperibus eleemoſynam præbeto.

S. Jac. 2. VIII. Bene ſibi perſuadeat Aſceta, *parum prodeſſe fidem, ſi opera non conjungantur*: uti recte S. Jacobus indicavit dicens: *Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides ſalvare eum?* *S. Aug. tr. 29. in Jo.* Quod confirmat S. Auguſtinus, ingenioſam quamdam inſtituens obſervationem, dum eam, quæ inter credere Deo, & credere in Deum, verſatur, conſiderat differentiam: dicit enim: Non continuo qui credit ei, credit in Deum: Nam & dæmones credebant ei, & non credebant in eum: de Apoſtolis ipſius poſſumus dicere: credimus Paulo, ſed non in Paulum. Quid eſt credere in eum? credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire. Iſta ergo eſt fides, quam a nobis exigit Deus & non invenit quod exigat, niſi donaverit, quod inveniat: ſiquidem in ejus dumtaxat gratiæ, auxiliorumque virtute, & non alio modo, nos in divino ejus ſervitio operari poſſumus, & mereri, dicente Apoſtolo: *Non quod ſimus ſufficientes cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Et vero ex ipſo etiam fidei nomine colligitur hæc veritas; nam ut idem Sanctus acute advertit, fides appellata eſt ab eo, quod fit, duæ Syllabæ ſonant, cum dicitur fides: prima ſyllaba eſt a facto, ſecunda a dicto, interrogato igitur te, utrum credas: dicis, credo: fac, quod dicis, & fides eſt. Et ideo S. Petrus monet, ne verecundemur, nec erubeſcamus in occurrentibus neceſſitatibus nos profiteri veros Chriſti crucifixi ſequaces: ſi autem, inquit, ut Chriſtianus, non erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine.

IX. Deinceps firmiter credat, *cum fides*, juxta S. Bonaventuram, *ſit altiſſimum donum, & omnium bonorum a Deo principium*: *omne autem donum bonum & perfectum*, juxta S. Jacobum, *deſurſum ſit, illud oratione potiſſimum, & vitæ immaculatæ ſtudio obtinendum eſſe*, uti ſapienter S. Chryſoſtomus, advertit *S. Chryſ. ſer. 23. de verb. Ap.* dicens: Fides opus habet auxilio Spiritus, ac perſeverantiæ, ut inconcuſſa permaneat, auxilium autem hoc vitæ puritate, moribus privatis retineri apud nos ſolet. Quare ſi cupimus fidem radicatam habere, vivendi ratione pura nobis opus eſt, quæ ſpiritum retineat, a quo totam fidei vim dependere conſtat. impoſſibile enim eſt, impoſſibile profecto, ſi vitam impuram habeas, in fide non vacillare.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

De ſubſtantia ſeu natura fidei.

I. Ex occaſione thematis: *Prudentes virgines aptate veſtras lampades.* Poteſt quivis Chriſtianus prudentibus hiſce virginibus comparari, & in prima parte concionis oſtendi, quod fides ſit lux illa, quam in ſua lampade habere debet, utpote ſine qua impoſſibile eſt Deo placere, & ad cæleſtes nuptias introire. In ſecunda parte oſtendatur, fidem non ſufficere, niſi oleum bonorum operum, præcipue miſericordiæ, accedat. Poſſunt propterea Hæretici virginibus fatuis comparari, & Catholici ad conſtantiam incitari. Vide Fabrum p. 1. in feſto S. Thomæ conc. 1. n. 3.

II. Poteſt ficta Politicorum fides proponi & reprehendi, & oſtendi, quomodo vox quidem ſit vox Jacob, (id eſt, Chriſtiana) manus autem Eſau, id eſt, Hæreticis ſimilis. Afferantur proinde illorum falſa & politica principia (quæ videri poſſunt in manuali Becani in fine) & ſolide refutentur.

III. Poteſt fides comparari horologio. 1. Quia ex ejus bona conſtitutione, colligitur ſta-

ſtatus bonus totius communitatis, uti olim Carolus Quintus ſtatum civitatis colligere ſolebat. 2. Quia ſicut in horologio omnes partes & rotæ concurrere debent; ita in fide omnes articuli ab Eccleſia propoſiti credi debent. 3. Quia ſicut per horologium indicantur horæ, & diriguntur actiones humanæ juxta curſum ſolis; ita per fidem Chriſtiani excitantur ad opera, juxta curſum ſolis juſtitiæ, id eſt, Chriſti voluntatem, perficienda. Excitentur proinde Auditores ad magnam hujus horologii curam gerendam. Videatur Faber in feſto S. Thomæ conc. 7. n. 3.

IV. Poteſt oſtendi præſtantia fidei, ex comparatione cum ſcientia, & 1. quidem probari quod fides longe ſit præſtantior, quam ſcientia, quia ſcilicet magis honorat Deum, eſt certior, utilior, ſecurior, nobilior. 2. Deduci inde poteſt, cum eos, qui infuſam a Deo ſcientiam acceperunt, tam felices, atque ad gratias Deo referendas obligatos judicemus, quantas gratias Deo pro infuſa fide, utpote longe nobiliori debeamus, cumque gratiæ nullæ ſint Deo acceptiores, quam ſi donis ab eo datis bene ad illius honorem & gloriam utamur, quantopere ſtudere debeamus, ut fidei actus frequenter exerceamus, & per hoc debitum ſupremæ veritati obſequium exhibeamus. Videatur Faber in Auctorio them. 4. pro feſto S. Thomæ.

Cant. 4. V. Ex occaſione thematis: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te*: oſtendi poteſt Eccleſiæ noſtræ pulchritudo, per enumerationem partium, a S. Thoma & aliis ad pulchritudinem requiſitarum. Et 1. quidem quomodo in ea reperitur: *integritas omnium membrorum*, id eſt, articulorum & doctrinarum a Deo & Chriſto manifeſtatarum. 2. *Amœnitas cælorum*, id eſt, bonorum operum & exemplorum, quæ ad fidem certificandam neceſſaria eſſe docet. 3. *Proportio partium*, id eſt, convenientia omnium doctrinarum, quas credi jubet, cum ultimo fine, ſcilicet cognitione & amore perfecto Dei. Excitandi Auditores, ad gratulationem ob talem matrem, quæ ob dictam pulchritudinem æterno & ſupremo Regi deſponſata, hæreditatem regni cæleſtis procurare & poſſit, & velit. Videatur Faber in feſto Purificationis conc. 6.

VI. Comparari poteſt fides noſtra teſtamento a Chriſto relicto, in quo nos hæredes regni cæleſtis facit. Pro ſigillis ſeptem afferri poſſunt argumenta credibilitatis, maxime vero ſeptem prædicata & prærogativæ ſpeciales noſtræ fidei, videlicet, quod ſit una, ſancta, Catholica, Apoſtolica, miraculoſa, antiquiſſima, invictiſſima. Pro ſubſcriptione poteſt Martyrum innumerorum, & ipſius Chriſti pretioſiſſimus ſanguis copioſe profuſus applicari. Excitandi AA. ad gratias pro tali beneficio agendas & teſtamentum hoc illibatum ſervandum. Videatur Faber Domin. 6. poſt Paſcha conc. 6. & in feſto SS. Philippi & Jacobi conc. 5.

Matth. 2. v. 10. VII. Ex occaſione thematis: *Videntes ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valde*: poteſt comparari fides cum ſtella, quæ Magos duxit ad præſepium, & 1. quidem dici, quod, ſicut iſta ſtella fuit *unica*, ita etiam *unica* ſit fides juxta teſtimonium S. Pauli: *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma.* Eph. 4. v. 5. 2. Quod, ſicut iſta ſtella fuit valde *clara & fulgens*, ducens ad præſepe, ad Jeſum, Mariam, & ſanctum Joſephum, & excitans Magos ad eos adorandos & collendos; ita & fides noſtra ſit ob lumen cæleſte, & ſanctitatem ſuam, clariſſima & fulgentiſſima, impellens omnes ad ſummam ſanctitatem procurandam, debitumque Deo & Sanctis cultum exhibendum. 3. Quod, ſicut ſtella illa tam quoad ſubſtantiam, quam quoad circumſtantiam apparitionis & directionis, erat plane *miraculoſa*; ita & fides noſtra ſit innumeris miraculis comprobata. 4. Quod ſicut ſtella illa erat *de cælo miſſa*; ita & fides noſtra & prædicatores illius, vere de cælo ſaltem mediate per legitimam electionem & ſucceſſionem ſint miſſi. Unde AA. excitandi ad gratias Deo agendas pro tanto favore ac beneficio, & ut ſtellam hanc intrepide ſequantur, fugiant vero Herodem & aſſeclas illius, id eſt, hæreticos, ne ſtella hæc ipſis cum magna eorum triſtitia ſubtrahatur. Serviet ad hanc materiam conc. 8. Fabri in Fer. 2. Pent. Item conc. 7. Dom. 20. poſt Pent.

VIII. Poteſt excellentia & efficacia fidei noſtræ oſtendi ex occaſione thematis: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non credetis*: & comparari fides cum magnete, demonſtrando, quomodo ferrum, id eſt, gentiles obſtinatos, & potentiſſimos quoſque principes ad ſe attraxerit, indeque auditores excitari, ut & ipſi trahi ſe facile permittant ab ea, maxime cum non niſi ad ſummam gratiam acquirendam in terris, & ad maximam gratiam comparandam in cælis, trahat. Quem in finem copioſiſſimam materiam ſuggerit Faber in conc. 6. pro Dom. 20. Pent.

De utilitate Fidei.

IX. Poteſt utilitas fidei demonſtrari ex comparatione fidei cum grano ſinapis, & 1. quidem oſtendi, quod, ſicut granum ſinapis minimum eſt ex ſeminibus, ita & fides Chriſtiana minima appareat ex doctrinis, utpote rationi abſurda, contraria cupiditatibus, ideoque a plurimis neglecta & contempta. 2. Quod, ſicut ſinapis granum excreſcit in arborem magnam, in qua volucres cæli habitant, ita & fides miris modis per orbem ſit propagata, ita ut ſapientiſſimi viri, & ſummi principes, immo toti populi, ad eam confugerint. 3. Quod ſicut granum ſinapis caliginem oculorum detergit, ſic fides tenebras intellectus depellat. 4. Quod, ſicut granum ſinapis vim ignitam habet, & corpus calore accendit, ſi quidem comminutum aut contritum fuerit, ita & fides mentem hominum amore divino accendat, ſi ejus myſteria bene perpendantur. 5. Quod, ſicut granum ſinapis ſtomachum & pulmones contra vitioſos humores, caput vero contra malignas qualitates, defendit, & purgat, ita fides intellectum & cor hominis a peccatis & erroribus præſervet, aut liberet. Uti fuſius oſtendit Faber Dom. 6. poſt Epiph. conc. 6. & Staplet. them. 2. in eadem Dom. Ubi pulchre hæc omnia ex textu S. Auguſtini probat.

X. Poteſt comparari fides turri Davidicæ, Cant. 4. v. 4.
ex

ex qua mille clypeì pendent, & omnis armatura fortium; & oſtendi, quomodo fides defendat contra omnis generis tentationes, & diaboli inſidias. Et 1. quidem contra tentationes circa articulos fidei, quod oſtendi potaſt exemplo illius hominis, qui a diabolo circa fidem tentatus in agone nihil aliud reſpondit, quam credere ſe, quod ſancta credit Eccleſia, & haoc credere, quod ipſe credit. 2. Cootra teotationes carnis, demonſtrando, quanta tormenta parata ſint iis, qui ejuſmodi vitiI ſe commaculant. Sic Confeſſarius fœminam delicatam convertit, jubens ſepius meminiſſe (*Iſaiæ 14. v. 11.*) ſententiæ illius: Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. 3. Contra tentationem concupiſceotiæ oculorum, ſeu divitiarum, revocaodo in memoriam illam Chriſti adhortationem: Nolite theſaurizare theſau(*Matth. 6 v. 19.*)ros in terra &c. Item: Facilius eſt camelum intrare per foramen acus, quam divitem introire in Regnum cælorum. 4. Contra tentationem ſuperbiæ, partim exemplum Chriſti humiliantis ſe uſque ad mortem crucis, ideoque nomen ſuper omne nomen accipientis, Apoſtolorum nimis honorificatorum, & aliorum ſanctorum: partim ſententiam ab eodem Chriſto (*Matth. 19. v. 24.*) prolatam: Qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat, humiliabitur: nobis pro ſcuto offerendo. Excitandi proinde auditores, ut in tentationibus ad hanc turrim confugiant.

XI. Ex occaſione ſententiæ a S. Paulo pro(*Eph. 6 v. 17.*)latæ: *Galeam ſalutis aſſumite, & gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei*: oſtendi poteſt, quomodo militia ſit vita hominis ſuper terram, atque adeo is ſemper gladium in manibus habere debeat. Optimum autem eſſe verbum Dei, in ſymbolo Apoſtolorum contentum, uti S. Petrus Martyr uſurpavit. 1. Itaque ſi quis tentatur puſillanimitate ob inopiam, dicat: Credo in Deum Patrem Omnipotentem (*Luc. 11. v. 13.*) &c. & occinat ſibi illud Chriſti: Si vos, cum ſitis mali, noſtis bona dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum (& panem quotidianum) petentibus ſe. Noone dedit maona, coturnices, aquam (*Ezech. 33. v. 11.*) ex ſilice Iſraelitis? 2. Si quis tentatur deſperatione, dicat: Credo in Jeſum Chriſtum &c. Quis Dominus ſervum ſuum magno pretio emptum perire tam facile ſinit? an non dixit ille Deus: Nolo mortem impii, ſed magis ut convertatur a via ſua, & vivat? an noo ipſe ut (*Matth. 11. v. 28.*) homo dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos? dicat ergo eum S. Bernardo: Quid eſt Jeſus, niſi Salvator? ergo, o Jeſu, propter nomen ſanctum tuum eſto mihi Jeſus, & ſalva me. 3. Si quis tentatur aliqua neceſſitate auxilii, vel doni impetrandi, dicat: Credo in eum, qui natus eſt ex Maria Virgine. Meminerit (*S. de Aquæ ductu.*) ergo, quod S. Bernardus dixit: Modicum illud, quod offerre deſideras, gratioſiſſimis Mariæ manibus offerre memento, ſi non vis ſuſtinere repulſam: illa enim audit a Filio: Pete mater mea, neque enim fas eſt, ut avertam faciem tuam. 4. Si quis impatientia tentatur, dicat: Credo quod Chriſtus pro me paſſus ſit ſub Pontio Pilato &c. Si ergo caput talia tulit, cur non & membrum? ſi Dominus, cur non & ſarvus? ſi Magiſter, cur non & diſcipulus? Nolo vivere ſine vulnere, quando video Chriſtum vulneratum. Nec leve hinc ſolatium capiet, nam, teſte S. Gregorio, nihil adeo grave eſt, quod oon æquanimiter toleretur, ſi Chriſti Paſſio ad memoriam revocetur. 5. Si quis tentatur ob contemptum, dicat: Credo, quia aſceodit in cælos; cum prius ſe humiliaverit uſque ad mortem crucis. Qui ſe humiliat, exaltabitur. Itaque & ego elegi abjectus eſſe in domo Dei mei. Ludam & vilior fiam plus, quam factus ſum &c. 6. Si quis ad peccatum allicitur, dicat: Credo, quia venturus eſt judicare vivos & mortuos. Fugiunt fures, qui præſens eſt Judex, hinc ſapiens: In omnibus operibus tuis memorare noviſſima, & in æternum non peccabis. 7. Si quis deſolatus eſt, dicat: Credo in Spiritum ſanctum: meminerit, quia Paracletus, id eſt, Conſolator dicitur, dicat proinde: Conſolator optime, dulcis hoſpes animæ, dulce refrigerium. 8. Si quis tentatur per diffidentiam ſalutis obtinendæ, dicat: Credo in ſanctam Eccleſiam Catholicam: memineritque hanc eſſe Arcam Noeticam, per quam ab interitu liberantur, quotquot in ea uſque ad mortem per fidem formatam perſeveraverint. 9. Si quis tentatur ob gravitatem laborum, dicat: Credo in carnis reſurrectionem: quod enim eſt corruptibile carnis noſtræ, induet olim immortalitatem, nunc fatigatur, ſordidatur, gravatur, ſed paulo poſt ſumma agilitate, claritate, quiete donabitur. 10. Si quis tentatur alia adverſitate quacumque, dicat: Credo in vitam æternam: non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Momentaneum, quod cruciat; æternum, quod delectat. Verbo: verificabitur illud D. Petri: Credentes exultabitis (*1. c. 1. v. 8.*) lætitia inenarrabili & glorificata reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

XII. Oſtendi poteſt, quomodo juxta dicta (*Joan. 10. v. 29.*) Chriſti: *Beati, qui non viderunt, & crediderunt*: illi, qui veram fidem corde, ore, & opere profitentur, ſint vere beati. 1. In acceptatione fidei: quia eſt liberatio a cæcitate ſpirituali, cujus damna oſtendenda, quod ſcilicet præcipitet in ſcrobem peccati & inferni, privet gaudio temporali & æterno &c. Item oſtendatur magnitudo hujus beneficii ex paucitate, qui eam arripiunt. 2. in uſu & exercitio fidei, quia ſcilicet fides eſt ſcutum contra tentationes, myrothecum contra deliquia animi, & perſpicilium ſeu tubus opticus ad cæleſtia gaudia conſideranda. 3. In præmiatione, quæ maxima eſt propter difficultatem, diuturnitatem, humilitatem.

De modo exercendi, & conſervandi Fidem.

XIII. Oſtendi poteſt, quomodo ſit credendum, dicique pro exordio Deum juxta aliquot SS. Patres magis diligere adverbia, quam verba; magis enim curare, an bene aliquid fiat, quam an bonum fiat; idque vel maxime in fide locum habere. Itaque 1. credendum *Simpliciter*, captivando intellectum in obſequium fidei. 2. *Prudenter*, diſcernendo credenda

a non

Digitized by Google

a non credendis. 3. *Firmiter*, id eſt, ſine trepidatione aut hæſitatione, immo animo etiam ad mortem pro fide ſubeundam parato. 4. *Tempeſtive*, non cito nimis, nec nimis tarde. 5. *Explicite*, ſaltem ubi Eccleſia & Deus præcipit. 6. *Vere* & *complete*, confirmando opere, quod ore aſſeritur. Excitetur auditor ad has conditiones implendas, ut ſicut ipſe per eas ſe exhibuit liberalem erga Deum, ita ipſum quoque viciſſim liberalem experiatur. Videatur Faber Dom. 1. poſt Paſcha conc. 4.

XIV. Oſtendi poteſt, quibus mediis fides noſtra ſit propagata, & exinde deduci, quomodo quivis Chriſtianus etiam in ſe fidem augere poſſit, & debeat, nimirum. 1. Agri bonitate & pinguedine. 2. Seminis efficacia. 3. Imbrium irrigatione, id eſt miraculorum auxilio, & gratiæ divinæ, 4. Solis calore, id eſt, Dei cooperatione. 5. Contrariis ventis & tempeſtatibus, qui quaſi per antiperiſtaſim, calorem internum amoris & fervoris pellebant. Vide Fab. conc. 4. in Dom. 6. poſt Epiphaniam.

XV. Poſſunt proponi & refutari excuſationes, propter quas aliqui horrent ſuſcipere, aut ſaltem publice profiteri noſtram fidem. Quarum 1. eſt jactura honoris per villam indicata. 2. Diſpendium bonorum temporalium per juga boum indicatum. 3. Odium propinquorum, quod incurrerent, per uxorem ſignificatum: quæ proinde omnia ſolide refutare oportet, uti facit Faber conc. 5. in Dom. 2. poſt Pent. n. 2.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

S. Cyrill. ap. in S. Synod. I. QUi ex ſtultitia contempſerunt rectam habere fidem, quamvis honeſta vita ſe ornent, comparantur quodammodo viris ingenua quidem faciei forma, oculis vero errantibus ac diſtortis. Quibus proinde competit, quod per Jeremiæ vocem ad Jeruſalem Judæorum matrem dictum eſt: *Ecce non ſunt oculi tui recti, neque cor tuum bonum*.

Manſi diſc. 4. n. 8. II. Miles quidam belli aleam tentaturus, primo Minervæ oraculum, ut de exitu futuro certificaretur, conſulendum duxit, reſponſumque tulit: Hilari animo eas, victoriam conſequeris: Hacque animatus promiſſione, in campum proceſſit, armatus corpore toto a capite uſque ad pedes, ſcutum ſiniſtra, enſemque portans dextra: in adverſam igitur partem huic occurrens inimicus, unum illi, alterumve impegit ictum, neque ſe vel in minimo tutari conatus eſt, qui læſus fuerat; quin potius vitæ ſuæ periculo ingemiſcens, elevatis in cælum oculis, ait: Ubi eſt deorum fides? nonne mihi victoriam Minerva promiſit? moxque vocem inaudit, ſibi replicantem: Tu quoque cum Minerva manum adhibe, Dei enim facientes adjuvant. Ita pariter indubitatum hoc Chriſtiano quidem favet oraculum: qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: Veruntamen quamdiu in campo præſentis vitæ militamus, nequaquam otioſas manus noſtras e cingulo ſuſpenſas habere debemus, quia Deus facientes adjuvat.

III. Matth. cap. 21. Chriſtus arbori ficus, in qua præter frondes aliud non repererat, maledixiſſe, eaque ſubito areſacta fuiſſe legitur: videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam, & nihil invenit in ea, niſi folia tantum, & ait illi: *Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum & areſacta eſt continuo ficulnea*. Circa quam hiſtoriam merito quærendum venit, cur Chriſtus hanc arborem tanto cum rigore, tantaque cum Apoſtolorum admiratione punierit? Apud Sanctum Marcum inſuper legitur, quod, cum iidem Apoſtoli una cum Magiſtro ſuo mane tranſirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus, & recordatus Petrus dixit ei. *Rabbi, ecce ficus, cui maledixiſti, aruit*. At vero quidnam incarnata Sapientia ad hæc verba reſpondit? Sacer Textus inquit: *Reſpondens Jeſus ait illi: Habete fidem Dei*. Quaſi dicere vellet: Hi qui fidem Dei, id eſt, vivam & veram non habent, merito præparare ſe debent, ut velut ligna arida in igne infernali perpetuo ardeant. Cui celebris illa Venerab. Bedæ Gloſſa optime conſonat, dicentis: Areſecit Dominus arborem maledictam, ut homines hæc videntes ſive audientes, multo magis intelligerent ſeſe divino condemnandos eſſe judicio, ſi abſque operum fructu, de plauſu tantum ſibi religioſi ſermonis, veluti de ſono & tegumento blandirentur viridantium foliorum. *Ib. diſc. 6. n. 12.*

IV. Poſtquam Deus S. Petrum miracula operandi dono condecoraſſet, quodnam primum fuiſſe exiſtimatis opus, in quo eximiam hanc exercuit poteſtatem? Num forte in eo, quod amiſſam muto reſtituerit vocem & loquelam? aut quod cæcum viſu donarit? vel mortuum revocarit ad vitam? Minime gentium; ſed primum, quod operatus fuit, miraculum fuit ſanatio claudi, idque non ſine ingenti myſterio, ſiquidem omnia in figura contingebant. Per hoc namque inſinuare nobis voluit, quod, dum Jeſu Chriſti nomen & conſequenter fidem noſtram profitemur, curandum quoque nobis, ut greſſus probe & expedite dirigantur, id eſt, ut fidei, quam profeſſi ſumus, operibus correſpondeamus: Apprehenſa manu ejus, dixit: Surge, & ambula: It namque, qui antea claudicaverat, id eſt, qui veri Dei notitiam non habuerat (de quibus dicitur: *Uſque quo claudicatis in duas partes*) poſtquam a Deo ejuſque miniſtris erectus eſt, id eſt, poſtquam ad Orthodoxæ pervenit fidei notitiam, eamdem quoque operibus comprobare debet, ambobus videlicet pedibus recte ambulando, id eſt, credendo, & bene operando. Audiamus hac de re loquentem S. Ambroſium, qui ait: Si Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, recte prius pedes ſanat: ut, ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Recte, inquam, primo in Chriſtianos pedes curat, ut jam non imbecillis poſſit ſupra petram Eccleſiæ, ſed robuſtus & fortis, incedere. *Ib. diſc. 7. n. 3.*

V. S. Ambroſius de clavibus Petri neſcio quid pulchri ad propoſitum noſtrum ſcribit; dicit enim: Clavem Petri fidem eſſe dixerim, per quam cælos aperuit? iſta autem ipſa clavis, quam fidem dicimus, videamus quemad- *S. Ambr. S. de jej. Eliæ.*

mo-

modum conſtet, & ſolide ſit: arbitror illam duodecim artificum operatione conflatam: duodecim enim Apoſtolorum ſymbolo fides ſancta concepta eſt, qui velut periti artifices in unum convenientes, clavem ſuo conſilio conflaverunt. Revera enim fidei ſymbolum ex ſemetipſo eſt veluti clavis quædam, qua cælum aperitur: quis autem eſt, qui clavem ad aperiendum id, quod clauſum eſt, ineptam eſſe neſciat, niſi manibus tractetur, & feræ clauſæ applicetur: Eodem modo ad aperiendam æternæ ſalutis viam nihil prodeſt fides, niſi bonis operibus aſſocietur.

Manſi diſc. 7. n. 11. VI. Obſervandum eſt, quod divinus amator ſponſæ ſuæ effigiem delineare volens, ita eam deſcribat: *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.* Septuaginta legunt: *Quæ omnes geminantes, & infœcunda non eſt in eis.* Notandum vero eſt, quod ſponſus dicat: *quæ aſcendunt de lavacro*, quibus verbis ad Baptiſmum manifeſte alludit, ſive ad illos, qui recenter facti ſunt Chriſtiani; nam, ut Sanctus Bernardus ait, lavacrum Baptiſmus eſt, de quo aſcendit, qui ad celſitudinem vitæ perfectioris intendit: deſcendit autem, qui ſe vitæ mancipat inhoneſtæ: omnes gemellis fœtibus, quia & bene pariunt, & exemplo: & ſterilis non eſt in eis, quia nullus eſt infœcundus.

Id. diſc. 8. nu. 12. VII. Fortis illa mulier, cujus apud Sapientem ſit mentio, Eccleſiam, quæ unice dilecta Chriſti ſponſa eſt, præfigurabat: de hac autem a Sapiente dicitur, *Omnes domeſtici ejus veſtiti ſunt duplicibus*: Quem textum Rabanus in favorem noſtrum his verbis declarat: Induti ſunt veſte duplici, una operis, alia mentis, fidei habentes factorumque velamina, & Sacramentis videlicet ſui Redemptoris imbuti, & informati exemplis.

Id. diſc. 9. nu. 4. VIII. Evangelii ſequaces aliquandiu a Judæis Nazareni fuere appellati, quod nomen a Chriſto in Nazaret concepto ſuam trahebat originem, de quo ſcribitur: *Nazaræus vocabitur*, quod idem eſt ac floridus; ad denotandum, quod, ſicut flores ſuam ſpirant boni odoris fragrantiam; ita quoque ſequaces Chriſti exemplares eſſe, bonique nominis odorem & fragantiam edere debent, ut veri Chriſtiani eſſe agnoſcantur: Unde Apoſtolus dicebat: *Odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco, quia Chriſti bonus odor ſumus in eis, qui ſalvi ſunt.* Eccleſia quoque domus Jacob appellatur. Unde Archangelus de Chriſto ait: *Regnabit in domo Jacob*, ac proinde hæreditario titulo illam poſſidet exemplaritatem, de qua Iſaac ſeniculus ait: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Deus.*

S. Anſ. in c. 12. Rom. IX. Apoſtolus ad Romanos ita ſcribit: *Dico per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus, qui ſunt inter vos; non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Quæ verba S. Anſelmus ad intentum noſtrum ſequenti illuſtrat diſcurſu, dicens: *Dico vobis*, id eſt præcipio, ne inſcrutabilia ejus arcana diſcutere præſumatis: Dico enim per gratiam, quæ data eſt mihi, id eſt, per Apoſtolatum gratis mihi datum, omnibus, qui ſunt inter vos, non plus ſapere, id eſt, non plus inveſtigare de myſteriis, quam oportet ſapere. Non tamen propterea omnis inhibita eſt hujuſmodi inquiſitio, ſed limitata dumtaxat, & in finem convenientem, licitumque indulta: id quod idem S. Anſelmus his verbis docet: Non plus ſapere, id eſt, non plus inquirere de occultis Dei, quam oportet, id eſt, quam ad fidem & religioſos mores pertinet, ſed ſapere ad ſobrietatem, ut mens eorum non inebrietur, ut ſenſum perdat nimietate ſapientiæ, dum in his, quæ ſupra vires humanæ rationis ſunt ſe immerſerit, ſed moderatio intelligentiæ poculo ſobria ſit.

X. Eamdem Doctrinam Salomon confirmans, mellis nimium ſumpti adducit ſimilitudinem, inquiens: Sicut, qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt Majeſtatis &c. quæ verba a S. Gregorio ita ad noſtrum invenio explicata intentum: Dulcedo mellis ſi plus quam neceſſe eſt ſumitur, unde delectatur os, inde vita comedentis necatur; dulcis etiam eſt inquiſitio Majeſtatis Dei, ſed qui plus illam ſcrutari appetit, quam humana cognitio permittit, hunc ipſa ejus gloria opprimit, quia, velut immoderate mel ſumptum, ita perſcrutantis ſenſum, dum non capitur, rumpit. Debitam itaque hoc in exercitio, & contemplatione a nobis obſervandam menſuram a S. Baſilio diſcamus dicente: Quæ concernunt, diligenter diſcat, & ſapiat, nihil amplius per curioſitatem inveſtigans, quaſi diceret: In tantum ſecreta fidei noſtræ myſteria inveſtigare licitum eſſe, in quantum ex iis fructum in ordine ad bonos mores haurire poſſumus, non ut noſtrum ſatiemus intellectum. Atque hanc ob cauſam homines minus ſcientifici & ſtudioſi, ſed præ reliquis devoti & ſpirituales, ad divinorum myſteriorum intelligentiam vel maxime ſunt diſpoſiti, ſiquidem cognovit bos poſſeſſorem ſuum; ſimplices magis, quam ingenia alta & perſpicacia, ſuum valent & ſolent ſubmittere judicium. *S. Greg. l. 24 mor. c. 19.*

XI. Jehu ad Regnum Iſrael aſſumptus, impiamque Achabi ſtirpem extirpare volens, Jonadab belli ducem ingenti comitatu ſtipatum, raraque experientia præditum virum, obvium habuit: quia vero, quam is factionem ſuſtineret, ignorabat, interrogavit eum, & dixit: *Numquid eſt cor tuum rectum, ſicut cor meum cum corde tuo?* qui cum affirmaret, ſeque partium Jehu ſectatorem eſſe dixiſſet, ſubjunxit Rex, dicens: *Si ita eſt*, inquit, *da manum tuam, qui dedit ei manum ſuam, at ille levavit eum ad ſe in currum*: Noſter quoque Salvator, qui inimicum infernalem debellaturus venerat, quoniam ipſo præſente princeps mundi hujus ejicietur foras a nobis pariter, an ſequaces ejus eſſe, legemque ipſius profiteri velimus, intelligere deſiderat; Cui ſi nos affirmative reſponderimus, noſtram illico poſtulat manum, id eſt, dignis nos operibus fidei correſpondere jubet: *Da manum tuam*: tuncque certo ſperare poterimus, nos in currum ejus, ut cælum conſcendamus, elevandos. *Manſi diſc. 4. n. 9.*

Ne-

Digitized by Google

Neceſſitas.

Ib. n. 3. XII. Naas Ammonita bellum indixit iis, qui Jabes Galaad inhabitabant, qui ſe in anguſtiis conſtitutos videntes, pacis tractu diſſenſionem terminandam cenſuerunt, dicentes: *Habete nos fœderatos, & ſerviemus tibi*: quibus ſuperbus ille, *in hoc feriam vobiſcum fœdus*, reſpondit, *ut eruam omnium veſtrum oculos dextros*. Circa quam hiſtoriam vos ego interrogo, an non, amiſſo oculo ſolo dextro, priſtinas vires, eundem virorum numerum, priores proviſiones ſibi reſervaſſent & munitiones? Ita equidem: aſt oculi deſtri carentia eos ad conflictum conſtituebat inidoneos; eo namque deſtituti, in obſcuro, & velut cæci in tenebris, præliari debuiſſent; ſi quidem oculum ſiniſtrum ſcutum cooperiebat. Quæ omnia in figura contingebant illis: ideoque S. Bonaventura fidem oculo dextro aſſimilans, dictam hiſtoriam moraliter ita ad propoſitum noſtrum adducit, dicens: Scutum operit ſiniſtrum oculum, & ſic, qui non habet fidem, inutilis eſt ad pugnam ſpiritualem. Naas interpretatur ſerpens, ſignatque ſerpentem antiquum, id eſt, diabolum, qui nititur eruere oculum dextrum, id eſt, fidem, ut ad bellum ſpirituale hominem reddat inutilem.

Æquitas.

XIII. Ariſtoteles lib. 1. Rhetoricæ aliquem verum dicere, tribus potiſſimum rationibus credi poſſe, dicit: nimirum ſi talis ſapiens virtuoſus, & amicus fuerit: ſi enim ſapiens fuerit, de illo confidenter ſupponimus, quod non erret per ignorantiam: ſi vero fuerit virtuoſus, illum mendacium penitus abominari æſtimamus: ſi denique amicus fuerit, de illo audacter confidimus, quod nos ſolita confidentia non ſit defraudaturus. Jam vero legatis obſecro omnes illos, qui de fidei noſtræ dogmatibus hactenus libros conſcripſerunt, certique eſtote, quod in illis ſummam vitæ ſanctitatem, ſapientiam admirabilem, ſincerunque veræ amicitiæ amorem deprehendetis: quos proinde nos decepiſſe, ne ſuſpicari quidem poſſumus. Quis enim de S. Gregorio, D. Chryſoſtomo, Sancto Gregorio Nazianzeno, S. Thoma de Aquino, Doctore Angelico, id ſuſpicari audebit? Et ſic de aliis diſcurrere licebit, quorum multi præter aſſidua litterarum ſtudia, inſuper dono prophetiæ, revelationibuſque & apparitionibus cæleſtibus, a Deo fuere illuſtrati.

Ib. diſc. 16. n. 6.

Utilitas.

XIV. Chriſtus Petro divinitatem ejus profitenti: *Beatus es*, inquit, *Simon Bar-Jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cælis eſt*. Ita enim beatus quicumque Chriſtianus, ſi modo fidelis, ſi Simon, id eſt, obediens, atque in captivitatem redigens intellectum in obſequium Chriſti, ſi Bar-Jona filius columbæ, Eccleſiæ; beatus ergo quicumque eſt, ejuſmodi, ſicut *beati* omnes, *qui non viderunt, & crediderunt*.

Pedag. Chriſt. p. 2. c. 23.

Firmitas.

XV. Aptiſſime propoſito noſtro inſervit obſervatio quædam, quam in annalibus Eccleſiaſticis facit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, quod ſcilicet incarnata Sapientia Petro dixerit: *Tu vocaberis Cephas*, ubi in lingua quidem Syriaca eſt Cephas, ſed in latino legitur Petrus: Et licet neutra ex hiſce dictionibus, qualis ſit petra, ſufficienter exprimat, non tamen quamlibet petram illum eſſe dixit, ſed quæ ſit omnium duriſſima, nempe cautem: Nimirum hic Apoſtolorum Princeps inſtar cautis, omnibus ſe exurgentibus procellis opponere debebat, quæ in progreſſu ſæculorum Eccleſiæ naviculam adorituræ erant, ac proinde pro corpore emblematis aſſumptus fuit ſcopulus ſeu cautes marina, quæ procelloſas maris undas robore ſuo frangit, cum tamen ipſa minime fracta ſtabiliter perſeveret, cum hac emblemati ſubjuncta ſententia: *Frangit, non frangitur*. Unde D. Chriſoſtomus ait: Supra petram ſtatutus eſt fidelis, propterea & undarum ictibus inexpugnabilis eſt. Idipſum diebus noſtris ſæpius accidiſſe novimus, & ad finem uſque mundi infallibiliter eveniet. Ad hunc ſcopulum, ad hanc fidei Catholicæ Romanæ petram, omnes perſecutionum a Paganis, Machometanis, Hæreticis, Schiſmaticis, aliiſque ejuſdem farinæ fæcibus motarum, undæ allidentes, confractæ ſemper fuerunt, & diſſipatæ: nam ut in lib. 2. Eſdræ dicitur: *Super omnia vincit veritas*: Et S. Joannes ait; *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra*.

Menſ. diſc. 10. num. 2.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. SErvus Abrahæ inaures ad ornandam Rebeccæ, ſponſæ domini ſui, faciem ſuſpendit, & armillas poſuit in manibus ejus: ut per hoc ſignificaretur, non ſolam fidem, quæ per inaures ſignificatur, ſufficere ad animæ pulchritudinem, ſed etiam armillas, id eſt, opera, velut manuum ornamenta, neceſſaria eſſe. Gen. 24. v. 47.

II. Plinius ſenior dum incendium montis Veſuvii in Campania indagare voluit, erumpente interim flamma, & igneum quaſi fluvium evomente, ab eodem oppreſſus & ſuffocatus eſt. Sic ſcrutator Majeſtatis opprimetur a gloria. Plinius junior in epiſt. ad Cornel. Tacit.

Neceſſitas.

III. Meliora ſunt ubera tua vino, dicit ſponſus ad ſponſam, quia fides quæ per lac uberum ſignificatur, eo quod (ſicut lac oculis clauſis ſugitur, aut certo non videtur; ita & ipſa ſine ulteriori examine aſſentiatur articulis fidei) præſtantior, gratiorque eſt Deo: quam ſcientia per vinum, quod videtur, dum bibitur, ſignificata. Cant. 1. v. 1.

IV. Pharao clamanti populo dixit: Ite ad Joſeph, & quidquid dixerit vobis, facite. Non ergo ſatis eſt ad verum Joſeph Chriſtum per fidem ire, niſi etiam id, quod ille præceperit, Gen. 41. v. 55.

Heb. 5. v. 9. rit, executioni mandetur; neque enim ſolum credentibus, ſed etiam obedientibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ factus eſt, teſte Apoſtolo.

Deut. 15. v. 9. V. Olim præcepit Deus, primogenitum ovis cum vellere offerri intonſo, ut ſignificaret, non ſufficere fidem, quæ inter virtutes eſt primogenita, ſed etiam opera fidei inhærentia eſſe jungenda.

Profeſſio Fidei.

VI. Germani eos, qui a caſtris diſcedebant, ſuſpendio olim damnabant. Xerxes in crucem adigebat. Athenienſes abſciſſo pollice, faciem candenti ferro diſpungebant. A Scipione Africano beſtiæ: a Ludovico Imperatore oculorum effoſſio: ab Henrico VII. Imperat. membrorum per equos diſtractio decernebatur; quid Chriſtus faciet a ſua fide, velut vexillo diſcedentibus?

VII. Pythagoræis ſatis erat Magiſtri ſui authoritas, ita ut pro fortiſſimo aſſenſus ſui motivo non horrerent illa ſola verba: *Ipſe dixit*: allegare. Cur authoritas ſupremæ & infallibilis veritatis tantum roboris apud Chriſtianos non habeat.

In quodam ep. VIII. Martyrum, qui ſanguinis effuſione fidem profeſſi ſunt, tanta eſt multitudo, ut S. Hieronymus dicit, non eſſe diem per annum (exceptis Calendis Januarii, in quibus Gentiles religione aliqua ducti, ſanguinem non effundebant) in quo non poſſet numerus quinque millium (alii plura numerant) & ultra adſcribi Martyrum. *In Chriſto patiente f. 230. Bozius de ſignis Ec. l. 7. ſign. 30. c. 3. n. 3. & 4.* Scribanius non horruit dicere in novo teſtamento plures fuiſſe occiſos Martyres, quam pecora in antiquo. Una Roma ſpectavit plura, quam trecenta millia Martyrum, quorum centum octoginta millium ſacras exuvias ſervat Calliſti Cœmeterium. Ex ſummis Pontificibus viginti ſeptem continuata ſerie numerantur, qui pro fide mortem oppetierunt. Sub Sapote Rege uno tempore ſedecim millia. Sub Diocletiano viginti millia in templo, tanquam ara una occiſa ſunt. *Pædag. Chriſt. p. 2. c. 21. §. 4.* Ægyptus ſub Maximiniano centum quadraginta octo millia dedit. Sed & noſtro hoc ſæculo in Japonia ab anno 1612. uſque ad 1637. plures octogentis occiſi ſunt.

Lib. de præſcrip. Hær. IX. Tertulianus de Hæreticorum miraculis ſic ſcribit: Agnoſco maximam virtutem Hæreticorum, quia Apoſtolos perverſum in modum æmulantur: illi enim de mortuis vivos ſuſcitabant, iſti de vivis mortuos faciunt. Sic Baronius ſcribit, Epiſcopum quemdam Arrianum 40. aureos cuidam dediſſe, ut ſe cæcum fingeret, opemque ab eo expoſceret; ſed dum hoc facit, revera excæcatum eſſe. *Annal. to. 7. an. 583. De gloria conf. c. 12. & 13.* Simile quid S. Gregorius Turonenſis de Cirola Epiſcopo Arriano narrat, qui tamen ob id Catholicus factus, cum ad Catholicorum opem confugiſſet, audiviſſetque: Si credis, omnia ſunt poſſibilia credenti, facta ſuper oculos cæci cruce, dicenſque: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti veri Dei, quem trinum in uno æqualitate confitentur Catholici, aperi oculos: curavit eundem, viſumque reſtituit.

Caſp. Tauſ. in Matre doloroſ. l. 2. c. 3. X. M. Joannes Aviſa dicebat, pleroſque homines altero duorum carcerum dignos eſſe, ſcilicet inquiſitionis, ſi non crederent; aut ſtultorum, ſi crederent, & non juxta ea, quæ credunt, vivant.

Utilitas.

Cap. 24. v. 22. XI. Eccleſiaſticus Sapientiam cæleſtem ſic loquentem introducit: Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. *Dom. 6. poſt Epiph. them. 2.* Quæ verba non male a Stapletono Fidei virtuti accommodantur. Ut enim therebinthus, quæ in Syria & Palæſtina creſcit, excelſa admodum arbor eſt, pyramidis in modum faſtigio deſinens, frondoſa valde & perpetuo viridis, ita ut pari latitudine & ambitu frondes excreſcant, nec quicquam inæquale cernatur; ita Fides ſolum, quæ ſurſum ſunt, ſapit & querit, & frondes, id eſt, opera gratiæ divinæ multum meritoria, multumque etiam hominibus accepta producit, ſub quibus animæ ſanctæ ſuaviter requieſcunt.

Apud Penneq. l. 1. c. 2. Iſagog. XII. S. Auguſtinus dicit, fidem eſſe *radicem* omnis bonæ actionis: *Oculum*, quo ſanctæ actionis in Deum dirigantur: *Gubernaculum*, quo voluntatis noſtræ navicula ad portum charitatis appellit.

§. XV. AUTHORES.

I. Pædagogus Chriſtianus Philippi d' Outreman p. 2. c. 23.

II. Petrus Caniſius in opere Catechetico majori c. 1.

III. Ludovicus Granatenſis in ſuo Catechiſmo in Symbolum fidei lib. 2. toto.

IV. P. Bernardinus Roſignolius de diſciplina Chriſtianæ perfect. l. 3. c. 4.

V. Ludovicus de Ponte tom. 1. de perfect. tract. 1. c. 7. 8. 9.

VI. Gaſparus Tauſch in Matre doloroſa l. 2. c. 1.

VII. Joannes Buſæus in viridario. V. Fides.

VIII. Nicolaus Cauſinus in Aula ſancta lib. 3. c. 4.

IX. Jeremias Drexelius in Roſis ſelectis p. 1. c. 4.

X. Petrus Sanchez in regno Dei. p. 4. c. 3.

XI. Petrus Pennequin in Iſagog. l. 1. c. 1. & 2.

XII. Joſeph. Manſi Bib. mor. tr. 29.

TITULUS LIX.

FORMA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Cic. 4. Tuſc. EST recta membrorum proportio, decenti colore ſuperfuſa. Velut Cicero vult, eſt apta figura membrorum coloris quadam ſuavitate. Unde tria juxta aliquos requiruntur ad Formam. 1. Integritas membrorum. 2. Eorundem inter ſe conveniens proportio. 3. Colorum, rubicundi præcipue & albi, grata & amœna permixtio.

Digitized by Google

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pr. 31. v. 30. I. FAllax gratia, & vana eſt pulchritudo: Mulier timens Deum ipſa laudabitur.

Eccl. 11. v. 2. II. Non laudes virum in ſpecie ſua: neque ſpernas hominem in viſu ſuo.

Sap. 13. v. 3. III. Quorum ſi ſpecie delectati, deos putaverunt, ſciant, quanto his dominator eorum ſpecioſior eſt, ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit.

Utilitas.

Pſ. 44. v. 5. IV. Specie tua & pulchritudine tua intende, proſpere procede, & regna.

Damnum.

Pr. 6. v. 25. V. Non concupiſcat pulchritudinem ejus (mulieris) cor tuum, ne capiaris nutibus illius.

Ec. 9. v. 8. VI. Ne circumſpicias ſpeciem alienam: propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.

Ibid. 11. VII. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt.

Dan. 13. v. 55. VIII. Species decepit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Aug. l. 15. de civit. Dei. I. PUlchritudo corporis, bonum Dei donum eſt: ſed propterea id etiam largitur malis, ne malum bonum videatur bonis.

S. Amb. l. 1. de Virg. II. Cur tu vultus pulchritudinem magis in conjuge, quam morum requiras? placeat uxor honeſtate magis, quam pulchritudine; illa eligatur, quæ Saram referat.

Ibid. III. Non poſſumus reprehendere divini Artificis opus, ſed quem delectat corporis pulchritudo, multo magis delectet illa venuſtas, quæ ad imaginem Dei intus eſt.

Auguſt. IV. Pulchritudo corporis & ſenectus in uno habitare non poſſunt.

Id. l. 2. de nupt. c. 3. V. Pulchritudo bonum Dei donum, noſtro abuſu fit malum.

Bern. ſuper Cant. Serm. 21. VI. Decor animæ duplex, innocentia & humilitas.

Id. ibid. Serm. 26. VII. Ornatum corporis Sancti contemnunt, ſolum animæ decorem quærentes.

Damnum.

S. Chryſ. ſ. contra concubin. VIII. Audivi multos dicentes, quod multi etiam apud lapides & ſtatuas (formoſas) aliquid paſſi ſint: Quod ſi tantum valuit dura effigies, quantam operabitur inſaniam in effigie pulchra tenerum corpus?

S. Hieron. in cap. 8. IX. Semel ſpecies formæ cordi per oculos colligata, vix magni luctaminis manu ſolvitur.

Thren. X. Pulchritudo etiam robuſtos homines plerumque ſubigit.

S. Iſid. Pel. l. 2. ep. 236. XI. Aſpectus formoſorum adeo eſt potens, ut ferrum, virtutemque molliat.

S. Proſp. l. 2. de promiſſ. c. 13. XII. Plerumque in adoleſcentium corporibus neſcio, quo modo ætati illi naturalis coloris decor quidam effloreſcit, in quem qui inſpexerint, ii libidinum plerumque ſtimulis ſolent permoveri.

S. Baſil. ep. Laozic. opuſc. 2. c. 2. XIII. Si vir vel mulier ſe ornaverit, & vultus hominum ad ſe procuraverit, & ſi nullum inde ſequatur damnum, judicium tamen patietur æternum, quia venenum attulit, ſi fuiſſet qui biberet.

Hier. in Epiſt. Ambr. in Hep. XIV. Delet picturam Dei mulier, quæ vultum ſuum materiali candore obliniat, quæ exquiſito candore perfundit.

§. IV. EXEMPLA.

Engelg. in Feſto Ep. I. CHriſtus tanta pulchritudine præditus fuiſſe dicitur, ut, qui eum in terris commorantem vel unico momento intuebatur, amore ejus totus incenſus, omnibus ſpretis traheretur.

S. Dion. Vita. II. B. Virginis tanta erat in vultu majeſtas & decor, ut S. Dionyſius Areopagita confeſſus ſit, ſe eam pro Dea habiturum fuiſſe, niſi per Catholicam fidem, unicum dumtaxat Deum eſſe, didiciſſet.

Gen. 24. v. 67. III. Rebecca tam excellenti erat ſpecie prædita, ut Iſaac ſponſus illius, dolorem, quem ex morte matris maximum ſane acceperat, per illius deſponſationem temperaret.

2. Reg. 14. v. 25. IV. De Abſalone teſtatur ſacra pagina: Porro ſicut Abſalon vir non erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis: a veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quando tondebat capillum, ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis pondere publico.

Judith. 10. v. 4. V. Judith tantum a Deo ſplendorem obtinuit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

Eſther. 2. v. 15. VI. Eſther erat formoſa valde, & incredibili pulchritudine omnium oculis gratioſa & amabilis videbatur. Et adamavit eam Aſſuerus plus, quam omnes mulieres.

Engelg. in Feſto S. Doret. §. 2. VII. Joanna Luſitaniæ Princeps, filia Alphonſi Regis tam formoſa erat, ut miraculum pulchritudinis paſſim vocaretur, multique Principes ſuos pictores mitterent, qui eam depingerent, qui tamen ipſi licet artis ſuæ peritiſſimi, fatebantur, nulla artis induſtria Joannæ venuſtatem poſſe adæquari. Feruntque Ludovicum XI. Galliæ Regem, ubi effigiem ejus vidit, in genua provolutum, Deo grates egiſſe, quod tam formoſam in terris divinæ pulchritudinis imaginem licuiſſet intueri.

Formæ defœdatio & contemptus.

Id. in feſto S. Joſeph. §. 1. VIII. Lucia virgo S. Dominici alumna, cum a viro nobili ob oculos ſe tantopere amari audiviſſet, ambos eruit, & amaſio mittens, effecit, ut oculos ſuos vanitati clauſerit, & veritati aperuerit.

Ibid. IX. S. Brigita inter Scotiæ puellas pulcherrima, cum a mille procis ad nuptias expeti ſe adverteret, Deum rogavit, ut aliquo corpo-

poris vitio formam fœdaret, effecitque; ut mox unum oculum perdiderit fœdo ulcere percuſſum.

Ibidem. X. Angela de Trinitate Carmelitana, cum ob formam a variis expeteretur, faciem aqua imbutam ſoli expoſuit, ut a ſole nigredinem contraheret.

Ibidem. XI. Franciſca Guldel Sanctimonialis, cum e ſupellectili ſacra Phrygioni concinandum quidpiam tradens advertiſſet, eum ad niveas manus ſuas intentum obſtupeſcere, non deſtitit prius manus piceo liquore perfundere, quam pici reddidiſſet ſimillimas.

Ibidem. XII. S. Liberata ſeu Wilgefortis Regis Luſitaniæ filia, cum matre mortua, patrem ſenſit in ſuam formam ardere, barbam a Deo precibus impetravit, diriſque ideo tormentis excarnificata & in crucem affixa eſt.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Qualitas.

Herodot. apud Beyrlinck.V. Forma. I. ETſi Xerxes in ſuo exercitu habuerit quinquagies bis centum octaginta tria millia hominum, ex omnibus tamen ille & ſtaturæ proceritate, & formæ venuſtate præſtantiſſimus fuit.

Ibidem. II. Auguſtus Cæſar per omnes ætatis gradus tam amabili vultus venuſtate præditus erat, ut quidam e primoribus Galliæ, qui eum in tranſitu Alpium per ſimulationem colloqui præcipitare volebat, ſolo ejus aſpectu a facinore ſe abſterritum fateretur.

Ibidem. III. Maximinus junior tam amæna fuit facie, ut caput ejus etiam poſt mortem pulcherrimum videretur.

Ibidem. IV. Siſigambis uxor Darii, nulli ætatis ſuæ fœminæ pulchritudine ceſſit, teſte Curtio, quam tamen Alexander victo Dario non ſolum non violavit, ſed & ne quis alius illi illuderet, ſummam curam adhibuit.

Ibidem. V. Soavilda Regina Daniæ tantæ fuit pulchritudinis, ut cum vincta loris expoſita eſſet equinis calcibus conculcanda, ipſamet jumenta horrorem conceperint, atque ab ea calcanda abſtinuerint.

Laert. VI. Pythagoras Philoſophus tam formoſus fuit, ut illum diſcipuli opinarentur Apollinem eſſe, qui ex Hyperboreis veniſſet; Cum nudatus aliquando eſſet, femur ejus aureum apparuiſſe fama eſt.

Herod. l. 6. VII. Uxor Ageti Lacedæmonii, Alcidis filia, quam poſtea duxit Rex Ariſton, ſpecioſiſſima fuit, ex turpiſſima talis facta.

Plutarc. VIII. P. Scipio Africanus major formæ dignitate Barbaris in Hiſpania admirationi fuit.

Virgil. l. 7. Æneid. IX. Turnus a forma multu comendatur a Virgilio dicente.

Perit ante alios pulcherrimus omnes
Turnus avis atavisque potens.

Gell. l. 2. cap. 8. X Phædrus Ælienſis Socrati Platonique familiaris & dialecticus, cujus liber inſcribitur περι τȣ καλȣ, puer forma præſtanti a Lenone Domino ad merendum coactus, & ab Alcibiade redemptus Philoſophiæ traditus eſt.

Ælian. de var. Hiſt. lib. 2. XI. Galeta formoſiſſimus adoleſcens ob pulchritudinem, & animo inſitas quaſdam virtutes a Ptolomæo Rege Ægyptiorum amatus eſt.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut formoſa pictura eſt, cujus nulla pars errat; ſic & formoſus homo eſt, in quo nulla macula, vel defectus reperitur. *Senec. in Prov.*

II. Sicut ſimum nemo conſcius amat, etſi candidiſſima nive coopertus ſit; ita nec corpus formoſum magni faciendum, cum nihil aliud ſit, quam ſimi ſpectaculum candida cute coopertum. *Anonym.*

Damnum.

III. Sicut ignis, ubi fœnum corripuit, nihil moratur, ſed ſimul, ut attigit materiam, accendit flammam; ſic ignis concupiſcentiæ ſimul atque per oculorum intuitum elegantem attigerit formam, protinus exurit animum. *S. Chryſ. hom. 3. de ver. Iſ.*

IV. Sicut Tyranni inſidias & potentiam omnes oderunt, & ſtudioſe declinant; ita & pulchritudinem, quam Socrates modici temporis tyrannidem appellabat, merito odiſſe & declinare oportet. *Anonym.*

§. VII. ASCETICA.

I. TRia ſunt præcipue, quæ Aſceta de hac materia noſſe oportet. Primum eſt, ut non magnifaciat corporalem pulchritudinem, juxta monitum illud Virgilii.

O formoſe puer, nimium ne crede colori. *Virgil. in Buco.*
Alba ligura cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Sed & illud Ovidii obſervet.

Sint procul a nobis juvenes, ut fœmina compti *Ovid. in ep. Phed.*
Fine coli modico forma virilis amat.

Qualis autem ſit ille finis, pulchre alibi oſtendit his verſibus:

Forma viros neglecta decet: Minoida Theſeus *Id. l. 1. de arte amandi.*
Abſtulit a nulla tempora comptus acu.
Hyppolitum Phœdra, nec erat bene comptus, amavit.
Cura Deæ ſilvis aptus Adonis erat.
Munditiæ placeant, fuſcentur corpora campo,
Sit bene conveniens, & ſine labe toga.
Linguaque nec rigeat, careant rubigine dentes,
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male deformet rigidos tonſura capillos,
Sit coma, ſit docta barba reſecta manu.
Et nihil emineant & ſint ſine ſordibus ungues,
Inque cava nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec male odorati ſit triſtis anhelitus oris,
Nec lædat nares, virque, paterque gregis.
Cætera laſcivæ faciant, concede, puellæ,
Et ſi quis male vir quærat habere virum.

II. Alterum eſt, ut animæ pulchritudinem præcipue curet, utpote quæ ſuavior longe, certiorque ſit, quam corporis, & quam nec dies longa deterrere, nec moribus extinguere, nec mors ipſa auferre queat. Hinc Diogenes formo-

moſum adoleſcentem formæ gratia amari conſpicatus, dixit: Quin operam das, adoleſcens, ut corporis amatores ad animam transferas. Sed & Socrates diſcipulis ſuis ſuaſit, ut ſpeculum inſpicerent, &, ſi quidem pulchri ſibi viderentur, caverent, ne dignitatem corporis malis moribus defœdarent: ſin autem ſe deformes aſpicerent, turpitudinem ſuam virtutis laude tegere ſtuderent.

Apuleius lib. 1. de Magia.

III. Tertium eſt, ut a formoſarum facierum aſpectu præcipue abſtinendum credat, uti jam olim Chriſtus S. Birgittæ indicavit, dum dixit, datum eſſe homini viſum, tamquam bonum ſpeculatorem, qui diſcernat inter hoſtes venientes, & amicos. Tunc autem veniunt hoſtes, quando oculi deſiderant videre pulchras facies. Sed & B. Virgo eamdem docuit, inter res deteſtandas eſſe, ſi quis concupiſcat videre pulchras facies. Certe S. Thomas Aquinas oculos ab aſpectu formoſorum vultuum tam ſollicite avertebat, quam alii a ſcorpionibus & viperis fugere ſolent. Et S. Macarius volebat Monachos de cella fugere, ſi in ea pueros formoſos viderent.

S. Birgit. l. 6. revel. c. 66. *Ib. l. 2. c. 21.* *Cur. 7. Mart. Lanciz. opuſc. 2. c. 2. 283.*

§. VIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Recte de forma cecinit Ovidius:

Forma bonum fragile eſt, quantunque accedit ad annos.
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo!

Ovid. l. 2. de art. amandi.

II. Et ſimiliter Seneca:

Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis;
Ut velox celeri pede laberis.
Ut fulgor teneris qui radiat genis,
Momento rapitur, nullaque non dies
Formoſi ſpolium corporis abſtulit.
Res eſt forma fugax.

Senec. in Hippol.

III. Cunctis ex qualitatibus, quæ mortali corpore fugiunt nulla velocior, quam forma, quæ mox, ut amænum floſculum oſtenderit, ipſos inter oculos mirantium atque laudantium evaneſcit, brevis hunc pruina percuſſerit, levis hunc aura decuſſerit, ſubito vel inimicæ manus ungue decerpitur, vel prætereuntis morbi calce deprimitur.

Petrarch. dial. c. 11.

IV. Domitianus amico ſcribens: Scias, inquit, nec gratius quidquam decore, nec brevius; quamvis, etiamſi durabile, perpetuumque naturæ donum eſſet, non intelligo, quod tantopere expetendum habeat iſte non ſolidus, nec in ipſo homine, niſi ſuperficie tenus fulgens decor, multaque fœda contegens, & horrenda, læviſſimæque cutis obtentu ſenſibus blandiens & illudens.

Ibidem.

V. Plato formam naturæ privilegium vocavit, eo quod paucis obtingat.

Langius in Polyan.

VI. Carneades interrogatus, quid forma hominis eſſet? regnum ſine ſatellitio, reſpondit, quia formoſi impetrant, quid volunt, nulla vi adhibita.

V. eodem. Ibid.

VII. Iſocrates eos, qui pulchrum habent corpus, animam autem fœdam, dicebat, optimam habere navim, gubernatorem autem malum.

Ibid.

VIII. Quid excolis formam, inquit Seneca, cum omnia feceris, a multis animalibus decore vinceris.

Senec. ep. 125.

IX. Diogenes, cum vidiſſet quemdam decora facie, & moribus inhoneſtum, ait: O quam bona domus, & malus hoſpes!

Laert. de vit. Phil.

X. Ariſtoteles quæſitus, cur, quæ pulchra ſunt, amarentur? cæci hanc interrogationem, dixit, eſſe.

Stob. ſ. 63.

XI. Cicero dixit cum forma idem fieri, quod cum floribus, qui tamdiu grati, quam diu recentes ſunt.

Engelgr. Domin. 2. Epiph. §. 2.

XII. Hinc non male Juvenalis:

Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & cutis arida laxet,
Fiat obſcuri dentes, oculique minores,
Collige ſarniculas, dicet Libertus, & exi;
Jam gravis es nobis.

Juven. Satyr. 6.

XIII. Si, ut ait Ariſtoteles, homines lynceis oculis uterentur, & obſtantia viſu penetrarent, nonne introſpectis viſceribus illud Alcibiadis pulcherrimum corpus turpiſſimum videbitur, igitur te pulchrum videri, non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas.

Boet. l. 3. proſ. 8. de conſol.

XIV. S. Bernardinus ſcribit, puellam deformem, nanam, gibboſam fuiſſe, quæ cothurnis, aliiſque ornamentis ita perſonam immutarat, ut in conjugem a viro nobili ſit adlecta. Verum dum ſub veſperam ſe exuit, maritus eam breviorem intuitus, & ingeniculare ratus, cum aſſurgere juſſiſſet, nanam, gibboſam, luſcam, edentulam reperit.

S. Bernardinus ſ. 36.

Utilitas.

XV. Zeno dicebat, vocem eſſe formæ florem; nam loquentis orationem commendat forma, & rurſus oratio compoſita gratiam addit formæ.

Laert. l. 7. cap. 1.

XVI. Ariſtoteles dicebat, pulchritudinem quavis epiſtola ad commendationem eſſe efficaciorem. Hinc & Regina quæpiam adoleſcenti formoſo litteras commendatitias petenti dixit: Vade, & faciem tuam oſtende, & litteris commendatitiis non indigebis.

Idem l. 5. cap. 1.

Damnum.

XVII. Non male cecinit Ovidius.

Faſtus ineſt pulchris, ſequiturque ſuperbia formam.

Ovid. 1. Faſt.

XVIII. Habes (per formam) velum oculis, laqueum pedibus, alis viſcum, haud facile ſeu vera diſcernere, ſeu virtutem ſequi poteris, ſeu in altum evolare animo; multos ad honeſta pergentes forma detinuit, detorſitque contrariam in partem. Habes hoſtem tuum domi (quodque pejus eſt) delectabilem ac blandum. Habes raptorem quietis & temporis, perpetuumque tortorem. Habes materiam laboris, uberrimam diſcriminum cauſam, fomenta libidinum, nec minorem quærendi odii, quam amoris aditum.

Petrarch. Dial. 2.

XIX. Theophraſtus dicebat, pulchritudinem nihil aliud eſſe, quam tacitam deceptionem, aut ſilentem fraudem, quod abſque verbis perſuadeat.

Laert.

XX.

Juven. Sat. 10. XX. Quantum periculum ſubſit formæ, non male explicavit Juvenalis, dum dixit.

Filius autem
Corporis egregii, miſeros, trepidoſque parentes
Semper habet, rara eſt adeo concordia formæ,
Atque pudicitiæ.

§. IX. AXIOMATA.

Virgilius Lang. in Polyanth. I. Gratior eſt pulchro veniens in corpore virtus.

II. Pulchrorum etiam Autumnus pulcher eſt.

III. Simia eſt ſimia, etſi aurea portet inſignia.

§. X. AUCTORES.

I. Nicolaus Lancizius opuſc. 2. c. 2. n. 279.

II. Henricus Engelgrave Dom. 2. poſt Epiphan. §. 3.

III. Laurentius Beyrlinch. V. eodem in theatro vitæ humanæ.

IV. Joſephus Langius in Polyant. V. eod.

V. Franciſcus Petrarcha Dialog. 2. de remediis fortunæ.

TITULUS LX.

FORTITUDO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. Fortitudo eſt virtus animi, qua labores, mortiſque pericula & aliæ occurrentes difficultates conſtanter ſuſcipiuntur, & perferuntur. Vel, ut breviter S. Auguſtinus definit, eſt conſiderata periculorum ſuſceptio, & laborum perpeſſio. Ariſtoteles dixit, eſſe mediocritatem circa metum & audaciam; nam qui vere fortis eſt, nec temere audet, nec inconſulto timet, teſte S. Auguſtino, hinc alibi viam regiam vocat, a qua declinat ad dexteram, qui temerarius eſt & pertinax: ad ſiniſtram, qui formidoloſus eſt ac timidus. Hinc etiam fortitudo plerumque viris magis, quam mulieribus convenire cenſetur, quia, ut bene Caſſiodorus advertit, vir vocatur a viribus, qui neſcit in adverſis, tolerando deficere, aut in proſperis aliqua elatione ſe jactare, ſed animo ſtabili defixus, & cæleſtium rerum contemplatione firmatus, manet ſemper impavidus.

Lib. 83. 99. 3. Eth. c. 6. in ep. ad Hier. in Orig. ſup. Iſ. Super Pſalm. 1.

Diviſio.

II. Fortitudo Juſtorum velut in partes potentiales (quidquid neget Theophilus Raynaudus, contendens, fortitudinem eſſe atomam ſpeciem, non indiviſibilem in alias ſpecies) juxta S. Thomam & alios communiter ſubdividitur in *Magnanimitatem*, quam magna opera & eximio honore digniſſima propter finem virtutis aggredimur, ipſum vero honorem nobis denegatum non ambimus, & oblatum contemnimus: *Securitatem*, qua pacate & tranquille magna opera virtutis aggredimur, & timorem anxietatemque errandi, præpoſtere agendi, & finem non aſſequendi contemnimus: *Magnificentiam*, qua ob Dei honorem in magnis & utiliſſimis operibus magnos ſumptus facimus, & ingentem vim pecuniæ profundimus: *Patientiam*, qua mala hujus ſæculi æquo animo ſuſtinemus, de qua plura infra ſuo loco dicentur: *Longanimitatem*, qua per longum tempus moleſtias corporis & animi ariditates ſuſtinemus, & malorum remedium, ac felicitatis adventum, diu dilata æquo animo ac firma in Deum fiducia a Deo ſperamus: *Perſeverantiam*, qua moleſtiam ex rei laborioſæ diuturnitate provenientem ſuperamus, de qua itidem plura ſuo loco: *Conſtantiam*, qua impedimenta virtutis vel ex ipſa humani cordis mobilitate, vel ex cauſis extrinſecis provenientia vincimus.

Actus.

III. Actus præcipui hujus virtutis juxta Jacobum Alvarez ſunt ſequentes. 1. Pericula mortis & ipſam mortem intrepide ſuſtinere; maxime in cauſa fidei, quo in caſu hic actus martyrium vocatur. 2. Quælibet alia pericula propter defenſionem virtutis fortiter tolerare. 3. Mentem in adverſis & proſperis ita roborare, ut neque in illis vincatur, neque in his extollatur, & a virtutis ſemita abducatur. 4. Tentationes dæmonis intrepide ſuſtinere, & fortiter rejicere. 5. Ardua quæque cum magna in Deum fiducia aggredi. 6. Mentis tranquillitatem in adverſis caſibus retinere. 7. Pericula vires noſtras excedentia, ſine anxietate vitare. 8. Seipſum generoſe vincere.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. Fortitudo mea, & laus mea Dominus. *Exod. 15. v. 2.*

II. Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia Deus ſuſceptor meus es. *Pſ. 58. v. 10.*

III. Expectata Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. *Pſ. 26. v. 14.*

IV. Fili mi, confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Jeſu. *2. Timot. 2. v. 1.*

V. Domus juſti plurima fortitudo, & in fructibus impii conturbatio. *Prov. 15. v. 6.*

Utilitas.

VI. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet. *Luc. 11. v. 21.*

VII. Vos ergo confortamini, & non diſſolvantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro. *2. Par. 15. v. 7.*

VIII. Omnia poſſum in eo, qui me confortat. *Philip. 4. v. 13.*

IX. Fugit impius nemine perſequente: juſtus autem quaſi leo confidens abſque terrore erit. *Prov. 28. v. 1.*

Media.

Pſ. 24. v. 16. X. Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.

Pſ. 30. v. 11. XI. Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum omnes, qui ſperatis in Domino.

Prov. 14. v. 26. XII. In timore Domini, fiducia ſortitudinis.

Iſ. 40. v. 31. XIII. Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem: aſſument pennas ut aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.

Iſ. 30. v. 15. XIV. In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra.

1. Cor. 16. v. 13. XV. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, confortamini: omnia veſtra io charitate fiant.

Rom. 8. v. 31. XVI. Si Deus pro nobis, quis contra nos?

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Aug. de Vid. I. HÆC eſt vera fortitudo, quæ naturæ uſum, ſexus infirmitatem, mentis devotionem tranſgreditur.

S. Ambr. lib. 1. de Offic. II. Non mediocris animi eſt fortitudo, quæ ſola defendit ornamenta virtutum omoium, & juſtitiam cuſtodit: quæ inexpiabili prælio adverſus omnia vitia decertat, invicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior adverſus voluptates, ut avaritiam fugiat, tamquam labem quamdam, quæ virtutem effœminat.

S. Ambr. in ep. ad Simpl. III. Stultus ut luna mutatur: ſapiens enim non metu frangitur, oon poteſtate mutatur, non attollitur proſperis, non triſtibus mergitur. Ubi enim ſapientia, ubi virtus eſt, ibi conſtantia, ibi fortitudo.

S. Hier. ſuper Joel IV. Juſti & fortis viri eſt, nec adverſis frangi, neq proſperis ſublevari, ſed in utroque eſſe moderatum.

S. Greg. l. 5. mor. V. Tanto unuſquiſque ad fortitudinem profeciſſe verius demonſtratur, quanto aliena mala robuſtius tolerat; nam minus in ſe convaluit, quem iniquitas aliena ſternit.

S. Bern. in lib. de conſid. VI. Bonus circuitus eſt, ſi juſtitia quærit, prudeotia invenit, forritudo vindicet, temperantia poſſidet, nt ſit juſtitia in affectn, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in uſu.

Idem in Epiſt. VII. Non eſt vir fortis, cui non creſcit animus in ipſa rerum difficultate.

Auguſt. in Origin. ſuper Ev. VIII. Fortitudo corporis eſt imbecillitas animi, & rurſus imbecillitas corporis eſt fortitudo animi.

Idem in Orig. ſup. Iſaiam. IX. Fortitudo atque conſtantia, via regia eſt, à qua declioat ad dexteram qui temerarius eſt, & pertinax, ad ſiniſtram, qui formidoloſus eſt & pavidus.

Lactant. l. 6. X. Fortitudo, ſi oulla neceſſitate cogente aut non pro cauſa honeſta certum periculum ſubierit, in temeritatem convertitur.

Ambr. 1. Offic XI. Fortitudo ſine juſtitia, iniquitatis materia eſt.

Ibid. XII. Fortitudo, quæ per bella tuetur a Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel a latronibus ſocios, plena juſtitia eſt.

XIII. Viri fortes, ſemper in pace modeſti ſunt, & juſtitiam nimis diligunt, qui frequenter pericula tractaverunt. *Caſſ. l. 2. Epiſt.*

XIV. Fortitudinis eſt in audendis confidere. *Nazianz.*

Neceſſitas.

XV. Quis Sanctorum ſioe certamine coronatus eſt? Solus in deliciis Salomon fuit, & ideo forſitan corruit. *S. Hier. in Epiſt. ad Euſtoch.*

Utilitas.

XVI. Qui me deſiderat, ſe deſpiciat: & qui vult facere voluntatem meam, diſcat frangere ſuam: quod ut pugnantem fatigat, vincentem coronat. *S. Bern in c. 2. Gal.*

XVII. Fortes facti ſunt Sancti: carnem domant, virtutibus coruſcant, ſpiritum roborant, terrena deſpiciuot, cæleſtia appetunt, occidi poſſunt, flecti autem nequeunt, nec ſuſtinere falſa per infirmitatem metuunt, nec leſi umquam a veritate conticeſcunt. *S. Greg. in quadam hom.*

Dignitas.

XVIII. Voluptatem viciſſe, voluptas eſt maxima: nec ulla major eſt victoria, quam quæ a cupiditatibus refertur. Qui enim hoſtem vicit, fortior fuit, ſed altero: qui vero cupiditatem repreſſit, fortior fuit ſe ipſo. Magna ſane victoria, & oullo non ſanguine ac ſudoribus emenda. *S. Cypr. l. de bon. pudic.*

XIX. Ille magnus, ille ſublimis, ille potens, atque dignus fortitudinis appellatione cenſendus eſt, qni nihil ſibi vitii rebellare, aut dominari permiſerit. *S. Prosp. lib. 3. de vita contemplat. c. 10.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

I. FIli, non es adhuc fortis, & prudens amator. Quare Domine? quia propter modicam contrarietatem deficis a cœptis, & nimis avide conſolationem quæris. Fortis amator ſtat in tentationibus, nec callidis credit perſuaſionibus inimici. Sicut ei in proſperis placeo; ita nec in adverſis diſpliceo. *L. 3. c. 6.*

Neceſſitas.

II. Fili, numquam ſecurus es in hac vita, ſed quoad vixeris, arma ſemper ſpiritualia tibi ſunt neceſſaria. Inter hoſtes verſaris, & a dextris, & a ſiniſtris impugnaris. Si ergo non uteris undique ſcuto patientiæ, noo eris diu ſine vulnere. Oportet te ergo viriliter omnia pertranſire, & potenti manu uti adverſus objecta; nam vincenti datur manna, & torpenti relinquitur multa miſeria. *L. 3. c. 35.*

Uti-

Utilitas.

Ibid. §. 3. III. Expecta Dominum, viriliter age, & confortare, noli diſcedere, noli diffidere, ſed corpus & animam expone conſtanter pro gloria Dei. Ego reddam pleniſſime: ego tecum ero in omni tribulatione.

L. 3. c. 40. §. 4. & 6. IV. Confortare, & eſto robuſtus, tam in agendo, quam patiendo naturæ contraria: Sed penſa horum fructum laborum celerem finem, atque præmium nimis magnum: & non habebis inde gravamen, ſed fortiſſimum patientiæ tuæ ſolamen.

L. 3. c. 47. V. Fili, non te frangant labores, quos aſſumpſiſti propter me, nec tribulationes te dejiciant uſquequaque. Sed mea promiſſio in omni eventu te roboret, & conſoletur. Expecta pauliſper, & videbis celerem finem malorum.

Dignitas.

Ibid. VI. Qui ſemetipſum ſubjectum tenet, ut ſenſualitas rationi, & ratio in cunctis obediat mihi, hic vere victor eſt ſui, & dominus mundi.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA.

Exod. 5. I. MOyſes audacter & conſtanter ſtetit coram Pharaone arguens eum, quia non dimittebat populum Domini.

1. Reg. 17. 1. Reg. 26. II. David fortiſſime Philiſtæum vicit. Item unico cum milite tentorium Saulis introivit, tulitque haſtam & ſcutum illius.

Judith. c. 10. 12. 13. III. Judith fortitudine plus quam virili Holoferni caput abſcidit, populumque ſuum liberavit.

2. Mach. 6. IV. Eleazarus dixit tortoribus ſuis: Fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo: adoleſcentibus autem forte exemplum relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro ſanctiſſimis legibus honeſta morte perſungar.

2. Mach. 7. V. Simile fortitudinis exemplum mater Machabæorum cum ſeptem filiis edidit.

Act. 6. v. 8. VI. S. Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

In ſerm. VII. S. Chryſoſtomus dicebat: Quidquid terroris habet mundus, contemno: quidquid delectabile habet, rideo: divitias non cupio, paupertatem non horreo, mortem non timeo. Hinc tanta in eo conſtantia adverſus Eudoxiæ perſecutiones.

D. Anton. 1. p. tit. 8. c. 6. VIII. S. Blandina virgo tam debilis erat corpore, ut vix pedibus conſiſtere poſſet; quoties tamen dicebat: Ego Chriſtiana ſum; adeo confortabatur, ut a mane uſque ad veſperam fortiter dimicaret, ipſique tyranni & carnifices (quorum non pauci ſe convertebant) victos ſe fateri cogerentur, dum poſt tormenta ſemper robuſtiorem fieri adverterunt.

Drex. in vaſt p. 1. c. 13. §. 1. IX. Daniel Martyr Africanus ad Tyrannum productus dicebat: Ure, tunde, lania, idola tua non adorabimus: quo magis nos affligis, hoc digniores vita æterna efficis. Tua ſævitia noſtra eſt gloria. Ejecti e terra, in cælum admittimur.

X. Marcus & Marcellianus fratres a Duce Fabiano grandibus clavis ad ſtipitem affixi, & a Judice, ut reſipiſcerent, admoniti, conſtanter reſponderunt: Hoc qualecumque ſupplicium nobis eſt lautiſſimum convivium: jucundius numquam epulati ſumus. In gratiam Jeſu Chriſti etiam graviora pati minime horremus. Nunc in amore Jeſu Chriſti fixi eſſe cupimus. Utinam ad ſupremum uſque halitum hæc perferamus! diem unum noctemque in his tormentis perdurarunt, & veluti non in cruce, ſed in horto eſſent, hilare cantarunt. Demum jaculis confixi ad cælum evolarunt. *Ib. §. 2.*

XI. De S. Vincentio M. ſic loquitur S. Auguſtinus. Tormenta defecerant, & adhuc membra durabant. Judex ferox, tortor cruentus, Martyr invictus. Tanta graſſabatur crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce: tanta pœnarum aſperitas ſæviebat in membris, & tanta ſecuritas ſonabat in verbis, ut miro modo putaremus, Vincentio patiente, alium non loquentem torqueri. Et vere, fratres ita erat; prorſus ita erat. Caro ergo patiebatur, & ſpiritus loquebatur: & loquente ſpiritu non ſolum convincebatur impietas, ſed etiam confortabatur infirmitas. Nam rabidi hoſtis, atque in Chriſtum ſævientis inſaniam interritus adiit, modeſtus ſuſtinuit, ſecurus irriſit, ſciens paratus eſſe, ut reſiſteret, neſciens elatus eſſe, quo vinceret. *Ser. 12. de ſanct.*

XII. Carolus V. ſtans in acie intra vallum, cum moneretur, ut ſe e crebra hoſtium jaculatione eriperet, reſpondit; Canes, qui latrant, non ſunt extimeſcendi. Neque eſt, quod timeatis, cum præſidio Dei ſatis vallati ſimus. *Faber Fer. 3. Pent. conc. 4. n. 9.*

XIII. Ludovicus Bavarus ab Alberto Marchione Brandeburgico captus, & multa cum minis poſtulatus, heroice reſpondit: Quæ poteris ex me libero impetrare, eodem modo ex capto petito. Si amplius quid voles, corpus meum in tua poteſtate eſt, animum vero mihi, non tibi obnoxium invenies. *Ibidem.*

XIV. Valens Imperator cum in Thraciam veniſſet, Conſtantinopoli diutiſſime moratus belli gerendi rationes inibat. Interea Trajanum Ducem cum exercitu adverſus Barbaros mittit; Qui cum victus reverſus eſſet, convicia illi Imperator facere & exprobare mollitiem, ac timiditatem cœpit. Tum ille libere, ut virum fortem decebat. Non ego ſum victus inquit, ſed tu victoriam corrumpis, Imperator, qui adverſus Deum aciem inſtruis & fortunam belli concilias Barbaris. Quia enim tu bello perſequeris eum, tranſit ad Barbaros, quem & victoria ſequitur, conſequunturque eam Deo duci parentes. An te fugit, quos ab Eccleſiis exegeris, & quibus illas commiſeris? Hæc ita ſe habere affirmabant & alii Duces, Arianthæus, & Victor, petebantque ab Imperatore, ne ſuccenſeret reprehenſionibus conjunctis cum veritate. *Theodor. Hiſt. Eccl. l. 4. c. 3.*

XV. Iſdigerdes Perſarum Rex variis tor- *Theodor. l. [illegible]*

Digitized by Google

mentis fruſtra tentavit pugilum Martyrum fortitudinem. Inter alios fuit illuſtris admodum Perſa nomine Hormiſda, gente Achæmenides, cujus præter præcipuas geſſerat præturas. Hunc cum Rex cognoviſſet eſſe Chriſtianum, accerſitum abnegare jubet ſervatorem Deum, At ille, neque juſtum eſſe, neque utile Imperium Regis dicere. Nam ſi quis didicerit omnium rerum Dominum Deum contemnere & illum abnegare, facile ipſum etiam Regem deſpecturum eſſe, qui certe homo ſit mortalis conditionis. Quod ſi pœna dignus habetur o Rex, adverſarius aliquis regni tui, quanto eſt majore dignus, qui omnium rerum factorem abnegarit? At Rex, quem æquum fuerat admiratione perſequi ſapientiſſima dicta, ſpoliavit illum & opibus & honore, & ducere nudum camelos, qui in exercitu eſſent, renone ſolummodo incinctum imperat. Poſt multos vero dies deſpiciens de teſtudine vidit optimum illum virum uſtulatum ſolis æſtu & pulvere reſperſum, tum recordans paterni ſplendoris accerſi ad ſe indutum linea tunica mandat, ratuſque cum priore malo, tum illa ſua benignitate mollitum eſſe animum ipſius. Nunc ſaltem inquit contentionem pone & abnega Fabri filium: Sed Hormiſda divino repletus fervore tunicam dirupit, & abjecit cum his verbis: Si ideo me ſperaſti pietatem deſerturum, habe tibi donum tuum una cum impietate. Hac illius viſa fortitudine Rex ejicit regia nudum.

apud Sur. in vi. ea Ruffinæ & Secundæ, t. 4. Jul. 10.
XVI. Cum Archeſilaus comes Tyrannus, Ruffinam & Secundam ſorores virgines a virginitatis palma, quam Deo conſecrarant & ab amore & cultu Chriſti filii Dei ſeparare contenderet, tum Donatus ejus præfectus Secundam jubet acciri, ut Ruffinam ſoror ejus, ipſa præſente, flagellis cæderetur. Sperabant enim ſacrilegi illi, Secundam terrore proſtratam ipſorum perſuaſionibus aſſenſuram. Ut vidit autem Secunda Ruffinam flagellari, clamavit ad Judicem: Quid agis ſceleſtiſſime, hoſtis regni cælorum? cur ſororem meam gloria afficis, me vero ejus gloriæ non pateris eſſe participem? Præfectus ait: Ut video, ſororem in tua inſania ſuperas. Secunda reſpondit: Nec ſoror mea inſana eſt, nec ego inſanio, ſed ambæ Chriſtianæ ſumus, & juſtum eſt ut ſimul cædamur, quæ pariter Chriſtum Dominum confitemur. Gloria enim nominis Chriſtiani verberum ictibus augeſcit, & tot conciliat coronas ſempiternas, quot temporariis flagellorum ictibus pulſatur. Præfectus dixit: Hortare potius ſororem tuam, ut vos ab hac injuria vindicetis, & ſponſis veſtris cum gloria nobilitatis veſtræ reſtituamini. Secunda reſpondit: Vanis terroribus niteris & frivolis promiſſionibus uteris. Nobis gloria adeo comperta eſt, ut magis optemus occidi, quam nos vinci patiamur. Præfectus ait: Si invitis vobis erepta fuerit virginitas, quid facturæ eſtis cum Chriſto? Secunda reſpondit: Virginitas in corde puro exhibetur Chriſto Filio Dei. Non poteſt virgo perdere ſuam integritatem, ſi nolit a juſtitia deflectere. Vis autem illata perpeſſionem adfert, perpeſſio palmas præparat. Tu in conſenſum noſtrum arma cœpiſti, ut cogeres nos velle quod nolumus, & iis rebus delectari, quas execramur. Admove ignes, gladios, flagella, ſaxa, fuſtes & virgas: Quot tu pœnas inferes, tot ego martyrii noſtri glorias numerabo: Quoties tu in nos violentia uteris, toties ego martyrii computabo palmas. Noſtra enim gloria eſt pœna, quam Chriſti amore perpetimur: nec poterit corruptio dici, quæ pro mentis tuenda integritate non timet ſui corporis facere jacturam. De conſenſu enim apud Deum judicabitur, ſi quis voluntate dilexerit.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius tam excelſo ac forti erat animo, ut morbo ſæpe oppreſſus, ſi quis modus exiſteret, ad quem virtute illius eſſet ac prudentia opus, ſtatim quodammodo convaleſceret, & animo corpus regente, ſanus fortiſque videretur. Cum ſatellites ad domum expoliandam miſſi eſſent, nuntio tali nihil motus dixit: Si lectos auferant, terra nobis cubile erit; pauperes enim ſumus, & vitam pauperibus dignam agemus. De nulla re ſæpius, quam de ſui victoria loquebatur: duo hæc verba: *Vince teipſum;* illi perpetuo natabant in labiis, hæc inter ſodales illi colloquendi materiam, coram auditoribus dicendi copiam, in domeſticis exhortationibus ampliſſimum diſputandi argumentum ſuppeditabant. Profectum ſuorum ſpiritualem non ex facilitate naturæ, aut vultu, ſed ex contentione & ſui victoria metiebatur. Hinc illis aſſiduo enitendum dicebat, ut ſe ipſos vincerent, timoreſque ab ſe ſe omnes abjicerent, qui Dei fiduciam minuerent, impedirentque, quo minus ſpem omnem in uno Deo reponerent, ac locarent; cujus aſſequendæ ſpei gratia, vias omnes indagandas, ipſum tamen fiduciæ fundamentum, ſiquidem Dei munus eſt, collocandum utique in eo eſſe, cujus ad arbitrium ea plerumque fiducia iis, qui ſe vicerint, impertitur.

Vit. l. 3. c. 9. — *Bartol. l. 4. 118. §. 16.* — *Ribad. l. 3. 6. 10.* — *Hiſt. Soc. n. 178.*

II. S. Franciſcus Xaverius nixus Deo, nihil arduum, nihil nimis amplum ducens, immenſa quadam magnitudine animi, maxima quæque moliebatur. Ubicumque vero divinus honor ageretur, nulli cedebat difficultati periculove. Hinc in Japoniam ſecurus periculorum, quæ amici denunciabant, ibat, dicebat, ſe nihil metuere præter Deum, eo quod res cæteræ, quantumvis noxiæ, non niſi, quatenus ille ſinit, nocere hominibus queant. Nuſquam tamen magis fortitudinem ſuam oſtendit, quam in Sinenſi expeditione, de qua ipſe ſcripſit: Omnino deliberatum eſt mihi, in Sinas, Deo favente, invitis ejus hoſtibus, penetrare. Nam ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Magnum omnino adimus periculum, ſi nihil aliud, perpetuæ ſervitutis. Verumtamen hæc me cogitatio conſolatur, ſatius eſſe Dei cauſa ſervitutem ſubire, quam Crucis fuga perfrui libertate. Cum ſociis in India præeſſet, nihil magis & frequentius inculcare ſolebat, quam victoriam ſui; rationem vero tam

Vit. l. 6. c. 9. — *Lyraus l. 3. Apiph. l. 3.*

tam frequentis repetitionis rogatus reſpondit: Ita edoctus ſum ab optimo P. Ignatio. Hinc P. Gaſpari Barzæo in hunc modum præcepit: Quos ad Societatem aggregaveris, in impotentibus animi motibus, cupiditatibuſque edomandis magis exerceas, cenſeo, quam in corporis afflictationibus, noviſque ejus generis inventis.

Vit. c. 12. III. P. Leonardus Leſſius rerum magnarum aviditatem in ſe uſque adeo deleverat, ut diceret, univerſum e corde ſuo ablatum eſſe mundi deſiderium. Scientiarum vero, quo Juvenis exarſit, ſic extinxit deſiderium; ut faſtidioſe omnem eam ſcientiam nauſearet, quæ neque de Deo, neque de Chriſto eſſet, & eo quidem Cruci affixo. Negabat amplius ſibi ineſſe rerum curioſarum appetentiam, quarum videndarum ne quidem, cum Romæ aut alibi in ipſarum loco eſſet, laborem ſubjerit. Gloriæ appetitum prorſus ex animo ejecerat; portentum putabat, ſi quem audiebat propriis laudibus delectari. Mentis illam animoſitatem, quam commota bilis in iram ſæpe excitabat, ita compreſſit, ut columbina eum modeſtia ſine felle diceres. Affectiones malas tribus potiſſimum de cauſis in nobis relictas dicebat eſſe; 1. ut propriæ miſeriæ, inopiæque conſcii, depoſito faſtu ipſi nos abjiciamus; 2. ut eſſet inſignium victoriarum locuples materia; 3. ut auxiliares e cælo opes & copias gerendo bello depoſcamus, adeoque utili quadam neceſſitate Deo frequenter ſupplices, magno bono noſtro, accedere compellamur.

Vit. l. 3. ſ. 309. IV. P. Joſephus Anchieta uſque adeo cupiditates omnes compreſſerat, ut, ubicumque eſſet aut ageret, ſemper ei idem vultus, eadem animi æquitas, eadem lenitas orationis eſſet, quæ ſigna eſſe ſolent animi bene conſtituti, & in ſeipſum dominatum tenentis.

Vita fol. 259. V. Joannis Berchmanni axiomata erat: Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris. Adverſus tria autem præcipue vitia religioſo dimicandum dicebat, nimirum contra acediam, ſuperbiam, gulam: acediam fervore, ſuperbiam humilitate, gulam temperantia, ſuperari.

Annal. Rom. 1597. VI. Joannes Paulus Navarola ex jugi divinæ præſentiæ memoria eo devenerat, ut nemo in eo umquam animi commoti ſignum adverteret.

Hiſt. Soc. p. 2. num. 283. VII. P. Franciſcus Villanova ita curioſitatem domuerat, ut diceret, ſi nuntiaretur ſibi, Angelum e cælo lapſum, in via ante ædes collegii concionari, ſe minime ad audiendum acceſſurum, niſi ſtudio duci ſe pio ſentiret.

Hiſt. Soc. l. 8. n. 64. VIII. P. Andreas Oviedo tantæ erat magnanimitatis in rebus adverſis, ut fateretur, ſe magis in illis vanam gloriam, quam puſillanimitatem timere.

Vita. IX. P. Gonſalvus Silveira tam imperterriti & excelſi erat animi, ut P. Antonius Quadrius diceret, ſi jam Antichriſti tempora eſſent, neminem ſe ſcire aptiorem, qui illi opponeretur, quam Gonſalvum.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. Apud Spartanos olim tres erant chori juxta triplex ætatum diſcrimen; quibus in feſtis ſimul conſtitutis ſenum chorus incipiebat canere: *Langius in Pol. v. eod.*

Nos quondam eramus incyti bello viri.

Tum Juvenum chorus ſubjiciebat:

Nos ii ſumus, fac, ſi velis periculum.

Tandem Puerorum chorus pariter canebat:

Nos fortitudine plurimum præſtabimus.

Hinc & Orationes Spartanorum verſabantur tantum vel in laudibus eorum, qui fortiter ſe geſſerant; vel vituperatione eorum, qui metum oſtenderant; vel in pollicitatione, per gloriæ ſtudium, animos ad virtutem accendente.

II. Lucius Sicinius Dentatus centum & viginti præliis in hoſtem pugnavit, cicatricem adverſam nullam, quinque & quadraginta adverſas accepit, coronis aureis octo, obſidionali una, muralibus tribus, civicis quatuordecim, torquibus tribus & octoginta, armillis plus centum ſexaginta, haſtis duodeviginti donatus eſt, uti & phaleris vicies quinquies; Triumphos vero novem cum Imperatoribus ſuis eſt meritus; hinc ob tot generoſa facta, Achillis Romani encomium accepit. *Gellius l. 2. noct. Attic. c. 11.*

III. Cynegirus Athenienſis cum in Marathonia palanges Perſas, Medoſque ad navem compulliſſet, navim hoſtibus onuſtam dextra manu tenuit, hæc hoſtili ferro amputata, lævam navigio injecit, idque remoratus eſt. Quam eum pariter amiſiſſet, ore navim corripuit. *Drexel. in vaſis p. 1. c. 13. §. 7.*

IV. Anaxarchus Abderites Philoſophus in mortario a Nicrocreonte contundi juſſus, dixit: Tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum non tundis. Cumque Tyrannus etiam linguæ abſciſſionem minaretur, ni taceret, ipſe ſibi eam dentibus abſcidit, & in Tyrannum evomuit. *Ib. §. 1.*

V. Achilinus Beliſarii miles, ſolus ad Portam Pintianam Gothorum repreſſit impetum. *Procopius ap. Torr. l. 1. c. 18. f. 264.*

VI. Porſena Rex Etruſcorum, dum Tarquinios in urbem reſtituere tentans, Janiculum cœpiſſet; Horatius Cocles pro ponte ſupplicio ſtetit, ſuſtinuitque hoſtilem impetum, donec pons a tergo frangeretur, quocum in Tyberim decidit. *Ibid.*

VIII. Mutius Scævola nobilis Romanus, accepta poteſtate a Senatu, ſolus in caſtra Porſenæ Regis Romanos obſidentis intravit, eo animo, ut Regem occideret; ſed cum eum non cognoſcens, ſatellitem purpura indutum occidiſſet, ideoque comprehenſus & conjuratos indicare juſſus eſſet, ut oſtenderet, ſe nullo ſupplicio vinci poſſe, penamque de dextra ſua, quod in cæde aberraſſet, exigeret, ipſam igni impoſitam in conſpectu Regis aduſſit; quam fortitudinem Rex admiratus, liberum dimiſit. *T. Livius lib. 2.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Longius in Pol. I. SIcut magnus ignis multis lignis potius creſcit, quam diminuitur; ita viri fortis animus per adverſitates magis roboratur, quam dejicitur.

Seneca. II. Sicut peritus & magnanimus Gubernator navis etiam ſciſſo velo non deſperat, & poſt naufragium reliquias navis aptat ad curſum; ita in corpore parum felici ac deficiente, tamen fortis animus ſibi ſimilis eſt.

III. Sicut timidus canis vehementius latrat, quam mordet: & altiſſima flumina minimo ſono labi videmus; ita fortitudo non tam in verbis, quam factis conſiſtit.

Curtius l. 9. IV. Sicut palmæ ramus impoſito onere non deprimitur, ſed renititur, & ultro adverſus ſarcinæ pondus erigit ſeſe; ita viri fortis animus, quo plus negotiis & difficultatibus premitur, quoque magis ſævit fortuna, tanto eſt erectior.

Plinius l. 16. c. 43. Eraſmus in ſimilibus. V. Sicut in arboribus robuſtiores ſunt partes Aquiloni oppoſitæ, quam quæ ad Auſtrum & Zephyrum ſpectant; ita fortiores & firmiores ſumus in his, in quibus nos duris caſibus exercuit fortuna.

Utilitas.

VI. Sicut Civitas firmo vallo & muro triplici circumdata ridet potius, quam timet hoſtium inſultus; ita vir fortis triplex æs circa pectus habens, id eſt, in Dei quoad perſonas trini potentia & protectione confiſus, neminem timet, ſed audacter dicit cum S. Paulo: *Rom. 8. v. 31.* Si Deus pro nobis, quis contra nos? *Pſ. 26. v. 3.* Si conſiſtant adverſum me caſtra non timebit cor meum, quoniam tu mecum es.

§. IX. MOTIVA.

I. DEI *beneplacitum*: ſi enim pater filium, & dux militem illum, qui generoſa audet facinora, ſingulari amore proſequitur, mireque ſibi in eo complacet, & gloriatur: an non potius Deus de homine fortiter agente & patiente dicat, quod olim de Chriſto dixerat: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui?

II. *Exemplum Chriſti*: quis enim ex militibus horreat ſequi, ſi ipſum ducem præuntem, & graviſſimis periculis ſe objicientem videat? an non quiſque ſibi illa pii Aſcetæ verba applicet, & uſurpet: Eja, fratres, pergamus ſimul: *Lib. 3. de imit. c. 56.* Jeſus erit nobiſcum; Erit Adjutor noſter, qui eſt dux noſter, & præceſſor. En Rex noſter ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter; nemo metuat terrores: ſimus parati mori fortiter in bello, nec inferamus crimen gloriæ noſtræ, ut fugiamus a cruce.

L. 3 c. 47. III. *Præmii magnitudo*: ſi enim militi exiguæ ſpes prædæ animos tantos addit; quid merces regni cælorum in animo generoſi Chriſtiani non efficiat? an non iterum ſibi illa Thomæ Kemp. verba dicta putabit. Age, quod agis: Geme, tace, ora, ſuſtine viriliter contraria: digna eſt his omnibus, & majoribus præmiis vita æterna.

IV. *Gloriæ, & famæ, gloriæ cupido*: ad quæ enim audenda etiam falſæ gloriæ cupido ſibi ſubjectos non adegit; & tantum gloria apud Deum, Cœliteſque & omnes homines juſtos in pectore Chriſtiani non efficiat? an neſcit, quod Deus in Apocalypſi promiſit, Vincenti dabo manna abſconditum, & nomen novum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit? *Cap. 2. v. 17.* an non ergo diviniore ſpiritu impulſus dicet cum Joſepho & Azaria: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adverſus gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, id eſt, cupiditates & affectiones noſtras? *Mach. c. 5. v. 57.*

V. *Exempla Sanctorum*: potuerunt enim iſti & iſtæ, & Chriſtianus non poſſit? an non dicet cum Franciſco Perez Godojo Soc. Jeſu Religioſo: Non degeneremus ab excelſis cogitationibus, & factis filiorum Dei!

VI. *Pacis internæ jucunditas*: ſi enim pro pace politica, tanta agunt & patiuntur milites, aliique; quid pro pace, quæ exuperat omnem ſenſum, obtinenda difficile videri poterit Chriſtiano militi?

VII. *Zelum animarum*: ſi enim Abraham, ubi fratrem ſuum Lot cum familia ab hoſtibus abductum audivit, mox numeravit vernaculos ſuos, hoſtemque perſecutus, fratrem liberavit, quid Chriſtianus pro Fratribus & ſororibus a dæmone captis, & in æternam ſervitutem abducendis, non audebit? *Gen. 14. v. 14.*

VIII. *Diaboli confuſio & debellatio*: ad quem finem fortitudo aptiſſimum ſane eſt inſtrumentum; nam de hoc hoſte vere dicitur: Eſt Leo, ſi cedas, ſi ſtas, ut muſca recedit. Hinc Seneca: *Epiſt. 114.* Fortitudo eſt humanæ infirmitatis munimentum inexpugnabile, quod, qui circumdedit ſibi, ſecurus in hac vitæ obſidione perdurat.

§. X. MEDIA.

I. ARdens *deſiderium*: nam, ut bene advertit S. Laur. Juſtin., magna vincendi pars eſt, vincendi deſiderium, hoc namque vires auget, cor attollit, debilitat adverſarium, laborem temperat, exhilarat mentem, diſponit ad gratiam, & Deo amabilem reddit. *De caſto connub. c. 1.*

II. *Fervens oratio*: nam, uti S. Proſper recte dixit, hæc animi fortitudo ab illo eſt nobis, cui cum Propheta cantamus: Fortitudo & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. *Lib. 2. de vita contempl. c. 20.*

III. *Vita bona*: nec enim aliter vincemus, inquit S. Chryſoſtomus, quam ſi per vitam optimam ſupernum nobis auxilium conciliemus. *Hom. 6. in Gen.*

IV. *Grandis æſtimatio de honeſtate fortitudini propria*: nam, teſte Cicerone, ad ferendum dolorem placide & ſedate, plurimum proficit, toto pectore, ut dicitur, cogitare, quam id honeſtum ſit: Sumus enim natura ſtudioſiſſimi appetentiſſimique honeſtatis: cujus quaſi lumen aliquod aſpexerimus, nihil eſt, quod, ut eo potiamur, non parati ſimus & ferre & perpeti. *L. 2. Tuſcul. 49.*

V. *Præparatio animi ad quaſvis adverſitates*: nam, ut prævisa tela minus feriunt, ita præviſæ quoque adverſitates minus affligunt; *Epiſt. 89.*

id

id quod Seneca quoque ſapienter docuit his verbis: Fortitudo contemptrix timendorum eſt. Cogitanda ergo ſunt omnia, & animus ad ea, quæ poſſunt evenire, formandus: exilia, tormenta, morbos, bella, naufragia, meditare.

Enchir. cap. 10. VI. *Correctio opinionis, qua adverſitates ut mala apprehenduntur?* nam, ut bene Epictetus advertit, homines non perturbantur rebus, ſed iis, quas de rebus habent, opinionibus.

Cant. 8. v. 6. VII. *Amor Dei:* nam fortis eſt ut mors dilectio; & tam parum ſuperabilis, quam mors, cui omnes ſuccumbunt. Id quod fuſius pius
L. 3. c. 5. Aſceta his verbis confirmat: Magna res eſt amor, magnum omnino bonum, quod ſolum leve facit omne oneroſum, & fert æqualiter omne inæquale. Nam onus ſine onere portat, & omne amarum dulce ac ſapidum facit. Amor Jeſu nobilis, ad magna operanda impellit, & ad deſideranda ſemper perfectiora excitat. Amor onus non ſentit, labores non reputat: plus affectat, quam valet: de impoſſibilitate non cauſatur, quia cuncta ſibi poſſe & licere arbitratur. Valet igitur ad omnia, & multa implet, & effectui mancipat, ubi non amans deficit, & jacet.

§. XI. ASCETICA.

TRia ſunt, quæ circa hanc virtutem ſcire præcipue & docere debet Aſceta.

Primum eſt, ut bene intelligat naturam fortitudinis, quam quidem S. Thomas breviter ſic indicavit: *Fortitudo principaliter eſt circa timorem difficilium rerum, quæ retrahere poſſunt voluntatem a ſequela rationis. Oportet autem hujuſmodi rerum difficilium impulſum non ſolum firmiter tolerare, ſed etiam modera-*
In reſt. ſel. p. 1. c. 12. *te aggredi.* Unde fortitudinis duo ſunt præcipua officia, quæ P. Hieremias Drexelius duo brachia vocat, quorum alterum oſſeum eſt, & *aggreſſio* vocatur: alterum ferreum, & *tolerantia* appellatur. Et hoc eſt, cæteris paribus, longe præſtantius priore; id quod S. Thomas probat triplici argumento. 1. Quia tole-
2. 2. q. 123. a. 6. ramus valentiorem nobis: invadimus, quem ſaltem putamus fore debiliorem. 2. Quia ferendo incumbentia mala jam ſentimus, invadendo adhuc futura prævidemus. 3. Quia in puncto temporis invadimus, non niſi aliquo temporis intervallo ſuſtinemus.

Secundum eſt, ut bene intelligat gradus, per quos ad fortitudinis perfectionem pervenitur. Quorum primus eſt occurrentes adverſitates forti & infracto animo ſuſcipere, maxime
L. 3. Eth. c. 8. ſi ex improviſo accidant: nam, ut ait Ariſtoteles, in repentinis periculis maxime apparet fortitudinis habitus, eo quod omnia ſubita majora videantur, utpote ad quæ prævidenda & conſideranda ſpatium non datur. Alter eſt, occaſiones agendi & patiendi fortia, vehementer deſiderare, & ſtudioſe quærere; uti Sanctus Franciſcus & S. Antonius martyrium quæſiverunt, & S. Andreas Apoſtolus conſpecta cruce exclamavit: *O bona Crux, jam diu deſiderata, & concupiſcenti animo præparata: exultans & gaudens venio ad te:* Tale quippe deſiderium arguit radicatum valde habitum, aut certe æſtimationem talis virtutis. Tertius tandem gradus eſt, cum magna alacritate & gaudio, ſive quæſitas, ſive ultro occurrentes ejuſmodi occaſiones excipere, & amplecti. Quomodo Chriſtus de ſe dixit: *Baptiſ-* *Luc. 12. v. 50.*
mo habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur. Hinc & Apoſtoli, con- *Actor. 5.*
ſpecto hoc Magiſtri ſui exemplo, ibant gau- *v. 41.*
dentes, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.

Tertium caput eſt, ut ſolida ſciat media, quibus difficultatem in exercitio hujus virtutis minuere queat, quorum quidem tria ſunt præcipua. 1. Ut brevem ſibi certaminis hujus terminum circumſcribat, ne, ſi diuturnum nimis fore ſibi perſuadeat, ipſa hac diuturnitate conſtantia frangatur, animuſque a tali exercitio velut impoſſibili abſterreatur. Itaque in ejuſmodi occaſione certandi conſtitutus, illud, quod Deus olim Philadelphiæ Epiſcopo dici juſſit, ſibi quoque dictum putet: Ecce venio cito, tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. 2. Ut filios ſæculi & tenebrarum menti objiciat, conſideretque, quanta plurimi ex neceſſitate, ut pauperes, & infirmi, ac captivi: alii ſpe viliſſimi & incerti lucri, ut mercatores, milites, opifices: alii vaniſſimæ gloriæ & favoris deſiderio, ut aulici: alii denique carnalis & impuri amoris œſtro concitati, ut amaſii & proci, agant & patiantur. Itaque has turmas ſibi oſtendi a Deo putet, ſimulque illa olim S. Auguſtino dicta verba repeti: Potuerunt iſti & iſtæ, & tu non poteris? an neceſſitas, & ſpes vana plus poterit, quam gratia, ſpes, & charitas divina? 3. Ut Jeſum, exemplo S. Stephani & S. Antonii, vel ipſum Deum & totam curiam cæleſtem, ſe in pugna intuentem, & tum promiſſione præmii infiniti, tum ſuo exemplo animantem, ſibi imaginetur. Si enim in hac vita conſpectus ducis, vel aſtantium, tantos animos addit certantibus vel duellantibus, quod non efficiet tantorum ſpectatorum præſentia animo concepta?

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

De natura Fortitudinis.

I. EX occaſione thematis: *Juſtus ut palma* *Pſ. 91. v. 13.*
florebit: comparari poteſt homo juſtus cum palma, applicando illi qualitates & proprietates palmæ. Quod ſcilicet. 1. Sicut palma inferne anguſtum & ſcabrum ſtipitem habet, ſuperne vero ſuam pulchritudinem explicat; ita juſtus, licet interdum apud homines ſit vilis conditionis, & æſtimationis, apud Deum tamen & Sanctos in magno ſit pretio. 2. Sicut palma folia habet figuram gladii referentia; ita omnia juſti propoſita, ad bellum & vim ſibi inferendam ſint directa; quia ſcit, militiam eſſe vitam hominis ſuper terram, & regnum cælorum vim pati. 3. Sicut palma nunquam, etiam in hyeme amittit folia & pulchritudinem; ita juſtus etiam inter adverſa ſemper propoſitum & juſtitiam ſuam retineat. 4. Sicut palma nullo onere depri-

Digitized by Google

tur, ſed potius per modum fornicis ſurſum ſe erigit; ita juſtus nullis cedat difficultatibus, ſed, quo magis premitur, tanto vehementius ſe opponat preſſioni. 5. Sicut palma odit fimum & terræ pinguedinem, amat vero terram ſalebroſam & ſabuloſam; ita juſtus odio habeat delicias & voluptates carnis, amet autem aſperitatem pœnitentiæ & mortificationis. 6. Sicut fructus & folia palmæ ſunt æqualis ponderis; ita propoſita & verba juſti cum operibus conſentiant. Excitentur ergo Auditores, ut, quandoquidem palma ſic appellatur propter ſimilitudinem manus, & propterea ejus fructus Dactyli vocantur, ipſi eandem in manus ſumant, & ex ejus aſpectu prædictas proprietates ſibi in memoriam revocent, ac dicto modo exprimere conentur. Videatur Faber in Dom. Palm. conc. 5.

II. Poſſunt Auditores ad duellum cum hoſte graviſſimo & infenſiſſimo ſuſcipiendum excitari, & 1. Quidem oſtendi, quis ſit hoſtis ille, nempe diabolus: quam fortis, utpote qui a tot præſtantiſſimis Athletis victoriam reportarit: quam infenſus nobis, utpote qui & hactenus tot malorum author extiterit, & deinceps etiam ſemper exitium corporis & animæ ſit paraturus. 2. Oſtendi poterit, quo gladio utendum ſit, nempe verbo Dei, quo ipſe Chriſtus uſus eſt, quando tertia vice cum diabolo congreſſus eſt *(1. Reg. 21. v. 10.)*. Unde vero de hoc dici poteſt, quod olim David de gladio Goliathi dixerat *(Hebr. 4.)*, quod non ſit ſimilis ei. Probatur hoc S. Pauli teſtimonio dicentis: Vivus enim ſermo Dei, & efficax omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, id quod variis exemplis probari poteſt. 3. Oſtendi poterit, quomodo reipſa pugnare hoc gladio, & partim ferire hoſtem, partim declinare debeamus. Nimirum Chriſti exemplo in omnibus tentationibus opponendo verbum Dei v. g. quando inani ſolicitudine de rebus neceſſariis oppugnamur, dicendo: Quærite primum regnum Dei &c. *(Matth. 6. v. 33.)* Si ad ſpem in hominibus ponendam incitamur. Mihi adhærere Deo bonum eſt &c. *(Pſ. 72. v. 28.)* Si ad puſillanimitatem: Omnia poſſum in eo, qui me confortat. *(Philip. 4. v. 13.)* Si ad ſuperbiam, vel triſtitiam, ex contemptu: Elegi abjectus eſſe &c. *(Pſ. 83. v. 11.)* Si ad timorem diſplicendi hominibus: Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem &c. *(Galat. 1. v. 10.)* & ſic de reliquis. 4. Oſtendi poterit, quomodo pro Secundantibus ſeu teſtibus elegi poſſint SS. Angeli Cuſtodes & Patroni noſtri, quamque illi parati ſint hoc officium præſtare. Excitentur proinde Auditores, ut cum hoc duellum non tantum licitum ſit, ſed plane neceſſarium, & inevitabile, non tantum æquiſſimum, ſed etiam honeſtiſſimum ob tot tantoſque ſpectatores: & præterea in noſtra poteſtate ſit vincere, magno animo illud aggrediantur, ſicque pugnent ut dicere olim cum S. Paulo poſſint: Bonum certamen certavi &c. *(2. Tim. 4. v. 7.)*

III. Poterit ex occaſione ſententiæ a S. Job prolatæ *(Job. 7. v. 1.)*: *Militia eſt vi‹ta› hominis ſuper terram:* oſtendi, quam periculoſa & difficilis ſit iſta militia, ob tria capita. 1. Propter hoſtium potentiam tot excitatam conflictibus. 2. Propter noſtram infirmitatem. 3. Propter diuturnitatem temporis; nec enim niſi cum morte finietur. Excitentur proinde Auditores, ut, quoniam hic de felicitate agitur, ſequantur conſilium S. Pauli: Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es: & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus. *(1. Tim. 6. v. 12.)* Aut, quod Epheſiis ſuaſit: De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus. *(Epheſ. 6. v. 10.)* Induite vos armaturam &c. Videatur Faber conc. 3. & 10. in Dom. 1. Quadrag. Item conc. 1. in Dom. 3. Quadrag. ubi arma diaboli explicat.

IV. Poteſt dicere Concionator, ſe eſſe conſtitutum a Chriſto ad milites conſcribendos, atque adeo propoſiturum rationes, cur ſub Chriſti vexillo libenter militare debeant, nimirum. 1. Propter Ducis authoritatem, peritiam, felicitatem, quæ Cicero in oratione pro Lege Manilia in Pompejo tantopere commendavit, quæ oratio hic videri poteſt. 2. Propter victoriæ certitudinem, cum nemo vinci poſſit, niſi ultro velit. 3. Propter pacis & prædæ obtinendæ amplitudinem, & jucunditatem. 4. Propter commilitonum ſocietatem ac copiam, omnium ſcilicet Sanctorum in cælis, & juſtorum in terris. 5. Propter articulorum obſervandorum paucitatem & facilitatem; nam jugum ipſius ſuave eſt, & onus leve. Excitentur proinde Auditores, ut ſe reſolvant, juramentum iterum per recitationem Symboli præſtent, & authoramentum liberale copioſæ gratiæ acceptent.

V. Poteſt iterum dicere Concionator, ſe morem Ducum ſecuturum, & quoniam Auditoribus pugna ſpiritualis ſuſcipienda eſt, illis prius animos per brevem adhortationem additurum, ideoque motiva, cur fortiter pugnare debeant, allaturum; quæ quidem ſumi poſſunt ex Fabri conc. 2. in Dom. 1. Quadr. ubi hæc ſeptem enumerat, & probat. 1. Dei præſentia & inſpectio. 2. Ejuſdem adjutorium. 3. Juramentum in baptiſmo præſtitutum. 4. Dæmonis faſtus & odium. 5. Diaboli imbecillitas. 6. Corona propoſita. 7. Exemplum Chriſti; quorum fere quodlibet pro integra concione ſufficeret.

VI. Oſtendi poteſt, quomodo mundus contra nos triplicem exercitum educat, juxta illud S. Joannis: Omne, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. *(1. Jo. 2. v. 16.)* Explicetur proinde fuſius, quam exercitatus, potens, & ferus hic ſit exercitus. 2. Oſtendatur, quomodo triplicem ei exercitum opponere debeamus, ſcilicet *continentiæ*, *paupertatis ſpiritualis*; deponendo inordinatum affectum erga divitias, & *humilitatis*. Quem in finem ſervire poteſt ſententia S. Pauli: Reliquum eſt, ut &, qui habent uxores, tanquam non habentes ſint &c. *(1. Cor. 7. v. 29.)*

VII. Idem ſcopus aliter obtineri poteſt oſtendendo. 1. Quomodo contra nos ſemper in armis ſtet triplex exercitus, nempe Mundus, Caro, & Diabolus, quos ſi conſideremus merito exclamare poterimus cum puero Eliſæi: Heu Domine, quid faciemus? Verum dici nobis a Chriſto id, quod Eliſæus puero reſpondit: Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt, *(4. Reg. 6. v. 16.)* quam

quam cum illis. Oſtendatur itaque. 2. Quomodo triplicem exercitum viciſſim conducere debeamus, nempe *SS. Patronos Cœlites*, qui præſtant numero, robore & peritia: *B. Virginem*, quæ eſt terribilis ut caſtrorum acies ordinata: *Deum*, de quo S. Paulus dixit: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si conſiſtant adverſum me caſtra &c. Excitentur proinde Auditores ad officium debiti cultus & obſequii diligenter quotidie perſolvendum, fiduciamque ſingularem in ipſo ponendam.

Serm. 12. de Sanct. VIII. Poteſt etiam ex occaſione ſententiæ a S. Auguſtino prolatæ: Duplicem aciem producit mundus contra militem Chriſti. Blanditur, ut decipiat: terret, ut frangat, oſtendi, quam potens ſit hic exercitus, cum vere quiſquis in militia Chriſtiana vincitur, ab uno *Jac. 4. v. 1.* horum ſe victum fateri cogatur. Unde S. Jacobus ait: Unde bella & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiſcentiis, quæ militant in membris veſtris? Doceatur ſubinde, quomodo huic gemino exercitui duplex alius exercitus opponi debeat, quorum primus vocatur *Abſtine*, & pro teſſera habet has voces: *Quis ut Deus*, Deus meus, & omnia. Alter *Suſtine* appellatur, & pro teſſera habet has voces: *Quis ut Chriſtus?* ſic contemptus, gravatus, cruciatus, derelictus, deſolatus? Nos quidem juſte hæc patimur: ipſe autem quid fecit? Excitentur proinde Auditores ad hunc geminum exercitum conſcribendum, & gemina teſſera paulo fuſius explicetur.

Prov. 16. v. 32. IX. Ex occaſione thematis: *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium*: oſtendi poteſt, quod victoria ſui ſit omnium victoriarum præſtantiſſima. 1. Quia *rariſſima*; multi enim alios vicerunt, pauci ſeipſos; ſi ergo quo rarius eſt aliquid, tanto carius venditur, & æſtimatur; quanti victoria hæc æſtimanda eſt, ut quæ adeo rara eſt, ut ex mille hominibus vix unum reperire ſit, qui eam obtineat. 2. Quia *difficillima*: nam qui externos aggreditur hoſtes, ab ipſo eorum odio juvatur & incitatur ad fortiter pugnandum; qui autem ſeipſum vincit, nullum ejuſmodi auxilium, ſed potius grande ab amore proprio impedimentum, objectum habet. 3. Quia *longiſſima*: utpote toto vitæ tempore durans; ſi ergo magni fit, nec immerito, qui hoſtis impetum per aliquot menſes in civitate aliqua defendenda ſuſtinuit; ſi ſatis prædicari non poteſt, qui quotidie fere hoſtem aggreditur, & victor regreditur; quanti coram Deo æſtimabitur, qui jam multis annis hoſtem potentiſſimum ſeipſum ſuſtinuit, & quotidie non unam de ſe victoriam reportavit?

X. Poſſunt explicari proprietates, vel potius officia militis Chriſtiani; quorum primum eſt *juramentum præſtare*: quod fit per firmum propoſitum certandi ſub vexillo Chriſti. 2. *Articulos militares ſervare*: puta præcepta Dei, & Eccleſiæ, & Superiorum. 3. *Eſſe contentum* *1. Tim. 6. v. 8.* *ſtipendio ſuo*, illudque S. Pauli implere: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*. 4. *Paratum eſſe ad omnem nutum Ducis*: cum obedientia militum ſit potiſſimum fere inſtrumentum ad victoriam obtinendam. 5. Si occaſio exigat, fortiter *aggredi* hoſtem, & eidem ſtrenue *reſiſtere*. 6. *Stationem ſuam immoto pede tenere*: neque enim in milite Chriſtiano initia quæruntur, ſed finis.

De præmio Fortitudinis.

XI. Poteſt ex occaſione quæſtionis illius, qua David quærebat: *Quid dabitur viro, qui percuſſerit Philiſthæum?* aut potius vicerit ſeipſum? probari, quod eadem præmia ſint illi promiſſa a Deo, quæ Saul vicenti Goliathum promiſit. *1. Reg. 17. v. 26.* Nimirum 1. *ditabit eum Rex divitiis magnis*; nam nihil æque auget meritum, atque tales actus a victoria ſui provenientes. Hinc ſponſus laudans ſponſam, quod eſſet pulchra ut Luna, electa ut Sol, & perfecta, mox cauſam addit hujus perfectionis acquiſitæ: Terribilis ut caſtrorum acies ordinata. Hinc vere de tali anima dici poteſt illud Proverbium: Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu ſupergreſſa es univerſas. *Pr. 31. v. 29.* 2. *Filiam ſuam dabit ei uxorem*: id eſt, ad ſummos honores evehet, ut ſcilicet ſit Gener Regis: quia qui ſeipſum ſubjectum tenet, ut ſenſualitas rationi, & ratio obediat Chriſto, hic vere victor eſt ſui, & *dominus mundi*: huic occinetur illud Judith olim cantatum: Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri. *Judith. 15. v. 10.* 3. *Faciet domum Patris ejus abſque tributo*; nempe humanæ miſeriæ & triſtitiæ: quia vincenti dabitur manna abſconditum, id eſt, vera lætitia cordis. Certe poſtquam Judith Holofernem vicit, erat populus jucundus ſecundum faciem Sanctorum, & per tres menſes gaudium hujus victoriæ celebratum eſt cum Judith. *Judith. 16. v. 24.* Excitandi proinde Auditores, ut cum Davide in nomine Domini aggrediantur hunc hoſtem, & feliciter ſternant; ſic enim audient occini: Percuſſit Saul mille, & David decem millia. Vide Drex. in Davidem c. 19. §. 1. pulchra ad hunc finem monita ſuggerentem.

XII. Ex occaſione ſententiæ a S. Joanne citatæ: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei*: *Apoc. 3. v. 12.* oſtendi poteſt, quanti Deus faciat illos, qui ſeipſos vincere ſtudent. Quod ſcilicet illos faciat columnas Eccleſiæ triumphantis & militantis; id quod exemplis SS. Apoſtolorum, Fundatorum Ordinum Religioſorum, & aliorum ſanctitate illuſtrium, confirmari poteſt. Oſtendatur item, quod tales faciat per modum columnæ rotundos, id eſt, profectos, altos, per donum contemplationis, profundos, per virtutem humilitatis, latos, per charitatem proximi.

XIII. Oſtendatur, quomodo Regnum cælorum vim patiatur, & violenti rapiant illud, *Matth. 11. v. 12.* atque adeo expugnare illud oporteat. 1. *Cuniculos agendo*, per profundam humilitatem. 2. *Scalas applicando*, per obſervationem præceptorum Decalogi & Eccleſiæ. 3. *Globis* orationum variarum, præcipue Roſarii. 4. *Ignem injiciendo*, implendo mandatum Dei: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, & proximum tuum ſicut teipſum. 5. *Applicando portis* mortarium (*den Morſel*) *Violentiæ ſibi ipſi illatæ*; id quod oſtendi poteſt, afferendo varias occaſiones, in

qui-

Digitized by Google

quibus quiſque ſeipſum vincere poteſt. Excitentur tandem Auditores ad civitatem hanc cæleſtem totis viribus expugnandam, &, ſi tempus patiatur, demonſtretur breviter præſtantia & opulentia dictæ civitatis.

XIV. Oſtendi poterit, quam verum ſit, quod Seneca aliique multi ſapientes dixerunt, quod ſcilicet imperare ſibi maximum ſit imperium, cum in finem aſſumatur pro medio termino aliud quodpiam celebre effatum, quod dixit: Rex eſt, qui metuit nihil: Rex eſt, quique cupit nihil. Hoc regnum ſibi quiſque dat. Oſtendatur ergo ab initio, quam nullus ex terrenis Regibus hæc duo capita, inter medias etiam opes & delicias, poſſideat, ita ut Salomon ipſe, quo nullus felicior unquam extitit, fateri coactus ſit, ſe in omnibus, quæ poſſederat, nihil niſi vanitatem & afflictionem reperiſſe. Deinde pariter oſtendatur, quam perfecte hæc duo capita poſſideat, qui ſeipſum vincere, & tam abſtinere, quam ſuſtinere, didicit; dicaturque, hunc ſolum eſſe, qui vere dignus ſit, mulæ Regiæ (ideſt, corpori ſuo) inſidere, & tanquam Rex proclamari.

De Mediis.

Pſ. 5. v. 13. XV. Ex occaſione thematis: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*: dici poteſt, voluntatem divinam eſſe ſcutum ſimile ſcuto Myrtili militis, cujus præſidio in terra periculum prælii, in mari vero, dum illo inverſo qua nave uſus eſt, periculum naufragii evaſit. Unde diſtichon iſtud:

Effugi geminum clypeo diſcrimen in uno.
Dum premererque ſalo, dum premererque ſolo.

Oſtendatur ergo, quomodo voluntas divina ſit optimum ſcutum in proſperis rebus: deinde quam non minores vires etiam in adverſis habeat, de quo paſſim videri poſſunt Aſcetæ.

XVI. Oſtendi poterit, quomodo triplici ære ſeu lorica pectus contra omnes hoſtium inſultus munire poſſint, illa ſcilicet, qua Deus S. Catharinam Senenſem armavit, dum eidem petenti modum cognoſcendi, quo ſemper quiete vivere poſſet, ſuaſit, ut ſequentia tria bene obſervaret. 1. Certo ſibi perſuaderet, Deum eſſe *ſumme potentem*, atque adeo nihil ſine ejus voluntate ac permiſſione eidem evenire poſſe, juxta illud Amos: *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus*? Certe, vel ipſo Chriſto teſte, capillus de capite non peribit. 2. Pariter ſibi perſuaderet, ipſum *ſumme ſapientem* eſſe, qui ſciat & poſſit omne malum in bonum convertere, uti exemplo Chriſti, Joſephi Ægyptiaci, Davidis, & aliorum infinitorum, abunde patet. 3. Perſuaderet etiam ſibi, ipſum *ſumme bonum* eſſe, qui plus illam diligat, quam ipſa ſe diligere queat, atque adeo non paſſurus ſit, ut malum a ſe permiſſum in damnum cedat, niſi ipſa ſponte ſua illud eo detorquere velit. Videatur hunc in finem cap. 25. l. 3. in libello de imit.

Amos 3. v. 6. Luc. 21. v. 18.

XVII. Oſtendi poteſt, in quo militis Chriſtiani armatura conſiſtat, dicique, eam fuiſſe jam pridem a S. Paulo aſſignatam, dum Epheſiis ſic allocutus eſt. *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli*. State ergo 1. *ſuccincti lumbos* in veritate. 2. & induti *loricam* juſtitiæ. 3. & *calceati* pedes in præparationem Evangelii pacis. 4. in omnibus ſumentes *ſcutum* fidei. 5. & *galeam* ſalutis, (id eſt, ſpei ac fiduciæ in divino auxilio) & *gladium* Spiritus, quod eſt verbum Dei. Excitentur proinde Auditores ad dictam armaturam aſſumendam, eaque paulo fuſius per partes explicetur.

XVIII. Poteſt explicari, quis commeatus militi Chriſtiano ſit neceſſarius, nimirum ille cibus, quo Chriſtus uſus eſt, dum dixit: Cibus meus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus. Oſtendatur ergo 1. quam *bonus* ſit commeatus iſte, utpote quem ſancti in cælis omnibus aliis deliciis præferunt. 2. Quam *paratus*, cum voluntas Dei ſemper adimpleri poſſit. 3. Quam *ſolidus*, cum nihil æque confortet ad omnia onera, & adverſitates fortiter perferendas, quam voluntas Dei. Excitentur proinde Auditores, ut hunc commeatum in pectoris ſui ſacculo recondant, & ſuo tempore ſe per eundem reficere non omittant. Jo. 4. 34.

XIX. Poteſt Myrothecion offerri Auditoribus, quo ſe in caſu debilitatis aut puſillanimitatis roborent, in quo loco capſulæ muſeo plenæ ſint exemplum Chriſti. In prima capſula primum motivum, ſcilicet *Dei præſentia*, qua S. Antonius ad pugnam animatus eſt. In 2. *Dei adjutorium*; quo S. David & S. Paulus uſi ſunt: *Si Deus pro nobis, quis contra nos*? In 3. *Juramenti* in Baptiſmo præſtiti recordatio: quo S. Chryſoſtomus ſuos Chriſtianos innuxit, dicens: Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio concerta. Conſidera pactum, conditionem attende, militiam noſce. Pactum, quod ſpopondiſti: conditionem, qua acceſſiſti: militiam, cui nomen dediſti. In 4. *Ponderatio imbecillitatis hoſtilis*: quo iterum S. Antonius uſus eſt, hinc dixit ad ſuos: Dæmon ſicut paſſer irretitus tenetur & conſtringitur a Chriſto. Chriſtiani ergo Chriſto nixi, dæmonem non timeant, ſed rideant. In 5. *Præmii ſpes & magnitudo*: quo S. Paulus uſus eſt: *Bonum certamen certavi* &c. de reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ. Imo ipſe Chriſtus, dum propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem. Vide Fabr. in conc. 1. pro Dom. 1. Quadrag. 2. Tim. 4. v. 7. Heb. 12. v. 2.

§. XIII. MISCELLANEA.

De natura Fortitudinis.

I. Cleomenes, cum Sophiſtam quondam de natura fortitudinis diſſerentem audiret, & quia non adeo attentus erat, ab aliquo reprehenderetur, reſpondit: ineptum eſſe quemdam de fortitudine magnificis uti verbis, qui ipſe nihil fortiter umquam geſſerit. Plutarc. in Lacon.

II. Cum Antonius cum Cæſare claſſe confligere pararet, quidam Tribunus militum illi prætereunti corpus multis cicatricibus inſignitum oſtendens dixit: O Imperator, cur his vulneribus, aut huic gladio parum fidis, inque lignis fragilibus ſpem reponis? ſine Phœnices & Ægy- Plut. in vita Ant.

Ægyptii claſſe pugnent, nobis Romanis terram da, in qua conſuevimus, vel hoſtem vincere, vel mortem oppetere.

Flor. p. 3. III. Cum Epaminondas contra Lacædemones pugnare cogitaret, & milites; quia caſu ſella, cui Dux inſederat, fracta erat, malum omnem caperent, dixit: Bonum potius hoc omen eſſe, quo Dii innuerent, non ſedendum, ſed ſtandum eſſe forti & generoſo Duci & militi.

Ibidem. IV. Alexander Magnus, audiens, deſtram cum ingenti numero militum appropinquare, reſpondit, coquum & lanionem ſibi ab ovibus non timere, cum unus lupus poſſit totam gregem fugare.

Sen. ep. 22. ad V. Turpe eſt cedere onere, luctari cum officio, quod ſemel recepiſti. Non eſt vir fortis & ſtrenuus, qui laborem fugit.

VI. Primum argumentum compoſitæ mentis puto, poſſe conſiſtere, & ſecum morari. *Lucil. id. ep. 2.*

Idem. VII. Non quia difficilia ſunt, multa non audemus: ſed quia difficilia videntur, non audemus.

VIII. Qui ſe volet eſſe potentem,
Boetius de conſol. Phil. l. 3. metro 5. Animos domet ille feroces;
Nec victa libidine colla
Fœdis ſubmittat habenis.
Etenim licet Indica longe
Tellus tua jura tremiſcat,
Et ſerviat ultima Thule;
Tamen atras pellere curas,
Miſeraſque fugare querelas,
Non poſſe, potentia non eſt.

IX. Recte olim veteres fortitudinem per rupem in mari conſiſtentem depinxerunt, adjuncto Epiphonemate: Eadem ſemper, aut, nec flumine nec flamine lædor.

De utilitate.

Drex. in Reſ. p. 1. c. 13. §. 8. X. Nullum malum eſt, quod ferre fortis non queat: Hinc Democritus, quidnam fortitudo efficeret, interrogatus, optime reſpondit: Diſpendia minuit.

XI. Dextera eſt Deus, telumque miſſile imperterritis. *Ibid.*

Ibid. XII. Honeſta mors forti viro vita altera eſt.

Vita PP. XIII. Quidam ex priſcis Patribus ad æſtum ſolis declinandum ſecedens, cum in vicinam ſpecum ſeceſſiſſet, ibique leonem reperiſſet, rugienti dixit: Quid rugis, mi paterfamilias, ſat ambobus hic ſpatii eſt. Quod ſi tibi diſpliceam, exi, & abi, quo vis, ego te melior ſum; Imago Dei ſum; tu bellua es.

Sen. ep. 39. XIV. Habet hoc in ſe generoſus animus, quod concitatur ad honeſta. Neminem excelſi ingenii virum humilia delectant & ſordida. Magnarum rerum ſpecies ad ſe vocat, & extollit. Quemadmodum flamma ſurgit in rectum, jacere ac deprimi non poteſt, non magis, quam quieſcere; ita noſter animus in motu eſt, eo mobilior & actuoſior, quo vehementior fuerit. Sed felix, qui ad meliora hunc impetum dedit. Ponet ſe extra jus ditionemque fortunæ: ſecunda temperabit, adverſa comminuet, aliis admiranda deſpiciet. Magni animi eſt magna contemnere, ac mediocria malle, quam nimia.

XV. Quando Moyſes marinos fluctus virga percuſſit, Deus interea hoſtes reliquos ſubmerſit, & Iſraelitas ſervavit; ſic, ſi homo facit quod in ſe eſt, & fluctus inquietos ſuarum paſſionum coercet, Deus non omitteret ipſum contra reliquos hoſtes defendere.

De dignitate.

XVI. Tunc Dei ſervus maxime vincit, cum victus eſt; atque adeo ut recte vincat, ante vinci oportet. *L. 1. de Civ. Dei c. 24.*

XVII. Nobile vincendi ſtudium, patientia vincit, *Gran. in ſylva fol. 499.*

Qui pariter: ſi vis vincere, diſce pati.

XVIII. S. Joannes ait, byſſinum eſſe juſtificationes Sanctorum: quia, ſicut byſſus fragilis quidem & vilis herba eſt; arte tamen & multo labore contuſa atque concocta in pretioſam byſſum evadit; ita quantumcumque vilis & carnalis ſit homo, per frequentem tamen ſui contuſionem & victoriam ſpiritualis & coram Deo pretioſus evadet.

XIX. Quam ſint diabolo viri fortes inviſi, quam vero cari molles & voluptarii, Pharao qui ejus typus eſt, indicavit, dum maſculos filiorum Iſrael interfici, fœminas autem reſervari juſſit; ſic enim, quemadmodum Origenes ait, etiam diabolus virilem hominis partem, id eſt rationem, cupit extinguere, carnem vero & opera illius vivere. *Ib. f. 500.*

XX. Effigies hominis generoſi eſt equus a Job deſcriptus; Terram ungula fodit, exultat audacter, in occurſum pergit armatis, contemnit pavorem, nec cedit gladio, ſuper ipſum ſonabit pharetra, vibrabit haſta & clypeus. Fervens & fremens ſorbet terram, nec reputat tubæ ſonare clangorem. Ubi audierit buccinam, dicit, vah! procul odoratur bellum, exhortationem Ducum, & ululatum exercitus. Et, ut Poëta canit. *Job c. 39. v. 24.*

Si qua ſonum procul arma dederunt.
Stare loco neſcit, micat auribus, & tremit artus,
Collectumque premens volvit ſub naribus ignem.
Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces
Audet, & ignoto ſeſe committere Ponto.
Nec vanos horret ſtrepitus.

XXI. Cum Samuel, Saulem in Regem inungere volens, convivio eum excepit, circa finem menſæ armum, quem de induſtria pro ipſo ſervari præceperat, appoſuit, ut eo facto ſignificaret, Regem præcipue in fortitudine eminere debere, & cordis magnitudine; unde Joſephus armum partem ſive portionem regalem vocat. *L. 6. antiquit. c. 4.*

§. XIV. AXIOMATA.

I. TAntum proficies, quantum tibi vim intuleris. *Thom. Kemp. l. 1. de Imit. c. 25.*

II. Imperare ſibi maximum imperium, *Sen. in ep.*

III. Rex eſt, qui metuit nihil: Rex eſt, quique cupit nihil: hoc Regnum ſibi quiſque dat.

Digitized by Google

§. XV. AUTHORES.

I. Ludovicus de Ponte tom. 3. tr. 4. c. 12.
II. Jeremias Drexelius in Roſis p. 1. c. 13.
III. Bernardus Roſignolius l. 4. c. 29.
IV. Nicolaus Lancizius opuſc. 4. c. 29.
V. Petrus Sanchez in Regno Dei p. 6. c. 9.
VI. Joannes Bulæus in Viridiario V. eod.
VII. Jacobus Alvarez tom. 2. l. 3. p. 2. §. 1.

TITULUS LXI.

GAUDIUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Thom. 4. ſent. diſt. 49. q. 3. a. 2. I. EST affectio animi, alicujus præſentis boni opinione concepta. Vel, ut S. Thomas vult, eſt paſſio concupiſcibilis, proveniens ex perfectionis appetitæ conjunctione, ſecundum interiorem apprehenſionem ſenſus vel intellectus. Volunt autem aliqui, gaudium per hoc a lætitia diſtingui, quod lætitia ſit hilaritas extrinſecus apparens; gaudium vero ſit hilaritas intra animum concluſa.

Diviſio.

II. Dividitur 1. in *bonum* & *malum*; quorum illud de honeſto & licito; hoc de inhoneſto & illicito objecto, concipitur.

III. Dividitur 2. in gaudium ſpirituale & ſenſibile; ex quibus prius de rebus ſpiritualibus & cæleſtibus oritur; poſterius vero ex objectis ſenſu perceptibilibus hauritur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pſ. 31. v. 11. I. LÆtamini in Domino, & exultate juſti: & gloriamini omnes recti corde.

Phil. 4. v. 4. II. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete.

Pr. 15. v. 15. III. Secura mens quaſi convivium.

Iſa. 61. v. 10. IV. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. Quia induit me veſtimento ſalutis, & indumento Juſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis.

Matth. 5. v. 12. V. Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.

Eccleſ. 3. v. 12. VI. Cognovi, quod non eſſet melius, niſi lætari, & facere bene in vita ſua.

Ib. c. 9. v. 7. VII. Vade ergo, & comedete in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia placent Deo opera tua.

Eccl. 30. v. 16. VIII. Non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.

Pſ. 99. v. 2. IX. Servite Domino in lætitia: introite in conſpectu ejus cum exultatione.

Utilitas.

X. Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur Spiritus. *Pr. 15. 13.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. ESt gaudium, quod non datur impiis, ſed eis, qui te gratis colunt. *S. Aug. l. 9. Confeſſ.*

II. Illud eſt verum ac ſummum gaudium, quod non de creatura, ſed de Creatore, concipitur; quod, cum acceperis, nemo tollet a te, cui aliunde comparata omnis jucunditas mœror eſt, omnis ſuavitas dolor eſt, omne dulce amarum eſt, omne pulchrum fœdum eſt, omne poſtremo, quod delectare poteſt, moleſtum eſt. *S. Ber. in ſerm.*

III. Dediſti lætitiam in corde meo. Non ſimpliciter dixit? Dediſti gaudium: ſed in corde meo, id eſt, non in externis rebus lætitia iſta exiſtit, qualis eſt iſtarum rerum ſæcularium ac fluxarum; nam hæc lætitia non cordis, ſed ſolorum oculorum eſt. *Idem in cit. verſ. Pſ. 4.*

IV. Bonum tuum quære, o anima; eſt enim bonum aliud alteri, & omnes creaturæ habent bonum quoddam ſuum. Quære tuum bonum, hoc eſt, ſummum bonum. Quid ergo deeſt, cui ſummum bonum, bonum eſt? ſunt & inferiora bona, quæ aliis & aliis bona ſunt; pecori quid bonum eſt, niſi implere ventrem, carere indigentia, dormire, geſtire, vivere, ſanum eſſe, generare? tale tu bonum quæris, cohæres Chriſti? quid gaudes, quia ſocius es pecoris? erige ſpem tuam ad Deum, bonum bonorum omnium. *S. Aug. in Pſ. 102.*

V. Nullum majus ſignum inhabitantis Spiritus eſt, quam lætitia ſpiritualis. *S. Bern. apud Fab. conc. 2. in Fer. 3. Pent.*

VI. Nihil ita proprie quemdam in terris repræſentat cæleſtis habitationis ſtatum, ſicut alacritas benedicentium Deum.

VII. Cujuſmodi eſt gaudium, quod eſt in Domino? & quid eſt, quod facientes gaudere debemus? in his, quæ ſecundum mandatum Domini fiunt, gaudere, eſt in Domino gaudere. *Idem ſ. 11. in Cant.*

VIII. Scimus, fratres, quod omnis homo gaudere deſiderat: ſed non omnes ibi quærunt gaudium, ubi oportet inquiri. *S. Baſil. in interrog. 193. in reg. brev.*

IX. Qui vult gaudere de ſe, triſtis eſt: qui autem de Deo gaudere vult, ſemper gaudebit, quia Deus ſempiternus eſt. *S. Aug. ſ. 30. de SS. Idem.*

X. Verum gaudium non poſſidetur, niſi pax & juſtitia teneatur: prima enim eſt quaſi radix juſtitia, ſecunda pax, tertia gaudium; ex juſtitia naſcitur pax, de pace gaudium generatur. *Cæſar. in Admonit.*

XI. Gaudendum eſt de iis quæ expectamus, & gaudendum eſt de iis quæ ſuſtinemus. *Bern. de verb. Apoſt ſ. 2.*

XII. Præſentis temporis ita agenda lætitia eſt, ut nunquam amaritudo ſequentis judicii recedat a memoria. *Greg. ho. 32.*

XIII. Lætitia noſtra ſit timore permixta. *Aug. ſup. Pſ. 85.*

XIV. Gaudere proſperitate aliorum generoſius eſt, quam deflere calamitatem.

XV. Gaudere in calamitatibus aliorum impudentium eſt. *Chryſ. ſ. 22. ſuper Ep. Rom.*

Uti-

Utilitas.

Idem ad pop. Antioch. ho. 11. Hug. Car. in c. 15. Prov. XVI. Secura mens quaſi juge convivium: juge, id eſt, continuum & feſtivum convivium: quia mens, quæ ſine cura eſt, ſemper eſt in gaudio, & æterni convivii jam præſentit odorem.

Neceſſitas.

S. Greg. l. 18. mor. c. 8. XVII. Eſſe ſine delectatione anima numquam poteſt; nam aut infimis delectatur, aut ſummis.

Gaudium malum.

S. Aug. in Pſ. 36. XVIII. Proſpera hujus mundi aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam: certum dolorem, incertam voluptatem: durum laborem, timidam quietem: rem plenam miſeriæ, ſpem beatitudinis inanem.

S. Hier. ep. 1. ad Heliod. XIX. Licet in modum ſtagni fuſum æquor arrideat, intus incluſum eſt periculum, intus eſt hoſtis; tranquillitas iſta tempeſtas eſt.

S. Greg. in moral. XX. Jure reſtat, ut, quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipſo poſtmodum cogamur ſentire tormenta.

Idem. XXI. Dignum eſt, ut in ſe ſemper homo mœrore inveniat, qui derelicto Creatore, gaudium in ſe quærebat.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 1. c. 25. §. 11. I. GAudebis ſemper veſpere, ſi diem infumas fructuoſe.

L. 2. c. 4. §. 2. II. Si eſt gaudium in mundo, hoc utique poſſidet puri cordis homo.

L. 2. c. 6. §. 1. III. Habe bonam conſcientiam, & habebis ſemper lætitiam.

Ibid. IV. Noli lætari, niſi cum beneſeceris.

Ibid. §. 2. V. Juſtorum lætitia de Deo, & in Deo eſt, & gaudium eorum de veritate.

L. 2. c. 10. §. 1. VI. Excedunt ſpirituales conſolationes omnes mundi delicias & carnis voluptates; nam omnes deliciæ mundanæ, aut vanæ ſunt, aut turpes; ſpirituales vero deliciæ ſolæ jucundæ, & honeſtæ, ex virtutibus progenitæ, & a Deo puris mentibus infuſæ.

L. 2. c. 10. §. 1. VII. Invenient ſuaviſſimam Spiritus ſancti conſolationem, qui pro amore tuo omnem carnalem abjecerint conſolationem.

L. 1. c. 16. §. 2. VIII. Vanum eſt, & breve, omne humanum ſolatium: beatum & verum ſolatium, quod intus a veritate percipitur.

L. 3. c. 30. §. 6. IX. Si recte ſapis, & in veritate aſpicis, numquam debes propter adverſa tam dejecte contriſtari, ſed magis gaudere & gratias agere; imo hoc unum reputare gaudium, quod affligens te doloribus non parcam tibi.

Lib. 3. c. 32. §. 2. X. Utinam ſic tecum eſſet, & ad hoc perveniſſes, ut tui ipſius amator non eſſes, ſed ad nutum meum pure ſtatres, & ejus, quem tibi præpoſui, Patris; nunc mihi valde placeres, & tota vita tua in gaudio & pace tranſiret.

Lib. 3. c. 34. §. 1. XI. Ecce Deus meus & omnia, quid volo amplius, & quid felicius deſiderare poſſum? Te ſiquidem præſente jucunda ſunt omnia, te autem abſente faſtidiunt cuncta. Tu facis cor tranquillum, & pacem magnam, lætitiamque feſtivam.

XII. O quando veniet hæc beata & deſiderabilis hora, ut tua me ſaties præſentia, & ſis mihi omnia in omnibus. *Ibid. §. 1.*

§. V. EXEMPLA.

I. S. Paulus de ſeipſo faſſus eſt: Repletus ſum gaudio, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. *2. Cor. 7. v. 4.*

II. S. Romualdus, licet exuberanti cordis gaudio vim lacrymarum fundens, vultu tamen adeo læto ſemper erat, ut intuentes exhilararet. *Engelgr. fer. 3. Bacchan. §. 1.*

III. S. Hieronymus in ſolitudine tantis gaudiis fluebat, ut ipſe ſcriberet Euſtochio: Ipſe mihi teſtis eſt Dominus, poſt multas lacrymas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnumquam mihi videbar intereſſe agminibus Angelorum. *S. Hier. ep. 9. ad Euſtoch.*

IV. S. Scholaſtica tantis affluebat gaudiis, ut diceret, ſi dulcedo, quam Deus abſcondit ſervis, cognita eſſet, mundus non caperet eos, qui Deo ſervire vellent. *Engelgr. l. c.*

V. B. Maria Magdalena de Urſinis Novitiis præfecta, ſi ſuas ſubditas ridere cerneret, dicere ſolebat: Ridete, filiæ meæ, ridete quia juſta gaudendi cauſa eſt, quod mundi fluctibus ereptæ in hoc portu ſecuriſſimo vivatis. *Ibid.*

VI. S. Antonius ſemper erat lætus, ita ut reliquis Monachis ex vultus hilaritate cognoſceretur. *S. Athan. in vita.*

VII. Apollonius ad ſuos verba faciens dicebat: Triſtentur Gentiles, Judæi, & alii infideles; Juſti vero, qui ſpe viva cæleſtia bona expectant, lætentur, & exultent. *Lyranus in apoph.*

VIII. Abbas Apollo, qui quingentos habebat diſcipulos, ſic eos inſtituebat, ut ſemper eſſent alacres & læti, ita ut nullam ſimilem lætitiam in terris videre eſſet. *S. Iren. 4. Ibidem.*

IX. S. Pacomius in corpore ſuppliciis & inediis exhauſto miram præſeferebat hilaritatem.

X. S. Bernardus tanta ſemper lætitia affluebat, ut ea non modicum ei ſcrupulum injiceret; nam jucundius ſibi vivere videbatur in eremo, quam in ſæculo vixiſſet. *Ibidem.*

XI. S. Franciſcus Seraphicus ſuæ familiæ religioſis aſſiduo hanc lætitiam commendabat, utpote per quam ipſe ſe multum adverſus ſpiritum acediæ juvari adverterat. Hinc ſi unum ſubtriſtem conſpexit, vehementer eum objurgavit, dicens: Oportet eos, qui Mundo, Carni, Dæmoni, non vero Deo, ſerviunt, eſſe triſtes, non autem Fratrem Minorem. *Ibidem.*

XII. Godefridus Peronenſis S. Bernardi diſcipulus, cum ad initium ſuæ converſionis tanto mœrore obrueretur, ut diceret, ſe per totam amplius vitam lætum non futurum. S. Bernardo pro ipſo orante, uſque adeo erectus eſt, ut diceret, ſe ad mortem uſque hilarem vitam traducturum. *Ibid. 2.*

XIII. De S. Martino ſcribit Severus Sulpitius, eum nunquam mœſtum viſum fuiſſe, *Sulpit. in vita.*

ſed

ſed ſemper pacatum, quietum, & compoſitum.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Lyraeus apoph. 5. 150. I. S. Ignatius & ipſe ſemper lætus erat, & ſuos ad ſimilem lætitiam excitabat, dicere ſolitus, non minus miraculum cenſendum eſſe, mœſtum deprehendere virum religioſum, qui aliud nil quærat, niſi Deum, quam mirandum, deprendere lætum aliquem, qui omnia alia quærit, præter Deum.

Ibid. II. Cum Franciſcus Coſterus adhuc tyro ad riſum mire proclivis eſſet, S. Ignatius eidem dixit: Franciſce, audio te ſemper ridere. Cumque ille dejectis oculis acrem reprehenſionem expectaret, ſubjecit S. Pater: Et ego dico tibi, fili mi, ut rideas, & gaudeas in Domino, quia Religioſus nullas habet cauſas mœſtitiæ, multas vero lætitiæ.

III. Bellarminus Cardinalis de ſeipſo fatebatur. Com eſſem Religioſus, neſciebam, quid in vita eſſet triſtitia: factus Cardinalis neſcio, quid ſit lætitia.

Vita l. 2. c. 10. IV. P. Petrus Faber tutius exiſtimabat ad lætitiam nimiam quam triſtitiam deflectere, quod in hac ſexcenti lateant errores, & multum amaroris; in illa tutoria ſunt omnia.

Vita c. 21. V. P. Baltaſſar Alvarez contemplabatur ſubditorum vultus, & ſi quem triſtem, aut capite demiſſo incedere advertebat, corripiebat dicens, in domo Dei neminem triſtem eſſe debere, ideoque exceſſum in lætitia potius, quam triſtitia, tolerandum.

Hiſt. Soc. p. 2. l. 7. VI. P. Antonius Madridius vix primo laceram tunicam induit, cum illico tanto gaudio imburus eſt, ut affirmaret, in tota vita nihil ſibi jucundius accidiſſe.

Vita p. 24. & 91. VII. Joannes Berkaman eam ſemper oris hilaritatem, alacritatemque præſeferebat, ut eum aliqui S. Hilarium, alii S. Lætum facete appellarent. Dicebat, neſcire ſe, quid ſit melancholia, aut melancbolicum eſſe. In ſacro quotidie orabat pro lætitia Spiritus impetranda.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Hug. Card. in c. 12. Prov. I. SIcut accidens eſt, quod adeſt & abeſt præter ſubjecti corruptionem; ita præſens tribulatio & ærumna adeſt & abeſt præter juſti contriſtationem & conturbationem.

S. Bern. epiſt. II. Sicut ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt; ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe non compatiuntur.

S. Chryſ. ho. 16. in ep. ad heb. III. Sicut cælum altius eſt nubibus ac pluviis; cum nubibus obducitur, pati putatur, ſed non patitur; & ſic nos, etiamſi putamur pati, nihil patimor, id eſt, quaſi nubibus obduci putamur; ſed non triſtamur.

S. Amb. l. 3. de offic. c. 1. IV. Sicut non propterea malas ſegetes negamus, quia intermixtam ſterilem avenam habent; ſic nec beatæ meſſem conſcientiæ negare convenit, licet acerbos dolor interpellet, cum ſolii amaritudo frumenti ſuavitate obducatur.

V. Sicut fonti non deeſt humor ſemper ex eo ſcatens; ſic probo viro ſemper adeſt gaudium: etiamſi res externæ mutentur. *Plutarch. in moral.*

Utilitas.

VI. Sicut primus orbis cæleſtis ſecundum movet, & ſecundus tertium, atque alios; ita hoc in loco vis intelligendi movet voluntatem, voluntas appetitum, appetitus vero carnem propter magnam inter ſe virium harum conjunctionem. *Ludovic. Granat. loc. com. 404.*

VII. Sicut mel non modo in ſe dulce eſt, ſed rebus etiam inſipidis dulcedinem ſuam impertit; ſic internum (conſcientiæ præſertim) gaudium non modo ſibi ſuave & dulce eſt, ſed etiam amara quæque poſſeſſori dulcorat. *Rodrig. p. 2. tr. 6. c. 6.*

Gaudium malum.

VIII. Sicut damnatis ad mortem nec cibus, nec potus, nec ſomnus, aut aliud quidpiam delectabile ſincerum gaudium creare poteſt, quia mortis imminentis terror ob oculos ſemper verſatur; ita multo minus ſincerum gaudium illorum ineſſe poteſt mentibus, qui ſententiam mortis internæ ob peccata gravia commiſſa, in animo circumferunt. *Engelgr. ſer. 2. Bacchan.*

IX. Sicut ſtultus foret, qui immenſum emetiretur Oceanum, ut inveniret, quod domi habet; ita inſipiens eſt, qui gaudium extra ſe quærit, quod intra ſe habere poteſt. *Ibid.*

X. Sicut fidicines in luctuoſa domo canere incipientes increpantur, & faceſſere jubentur; ita qui in hoc mundo inepte vult gaudere, merito a ſapientibus & virtuoſis hominibus carpitur, & contemnitur. *Fab. conc. 7. in Dom. 3. poſt Paſcha.*

XI. Sicut piſci, dum extra aquam; & brachio, dum extra locum ſuum laxatum eſt, bene eſſe non poteſt; ita nec ſpiritui noſtro, dum extra patriam eſt. *Ib. n. 4.*

XII. Sicut, ſi quis menſæ regiæ cum Damocle aſſidens, nudum gladium e ſeta equina pendentem, capitique imminentem videret, omnis ei epularum dulcedo in ſel verteretur; ita multo magis impiis gladius divinæ juſtitiæ capiti eorum imminens omne gaudium in mœrorem convertet. *Ib. n. 5.*

§. VIII. MOTIVA.

I. *QUia gaudium nonparum ad gloriam Dei promovendam conducit*: ſicut ad gloriam & majeſtatem Principis pertinet, ut famulos habeat cum magna alacritate eidem ſervientes. *Lyraeus apopht. 6. l. 1.*

II. *Quia etiam ad proximum lucrandum non parum juvat*: ſicut venatores, ut facilius admittantur a feris, viridium veſtium amœnum feriſque gratum colorem aſſumunt. *Anonym.*

III. *Quia operationes noſtras perficit, Deoque gratiores facit*: hilarem enim datorem diligit Deus. *Rodrig. p. 2. tr. 6. c. 2.*

IV. *Quia ad perſeverantiam plurimum conducit*: ut enim nullum violentum perpetuum eſt; ita iis, quæ cum gaudio ſuſcipiuntur, libenter etiam inſiſtitur. *Ibid.*

§. IX.

Digitized by Google

§. IX. MEDIA.

Eccl. 1. v. 13. I. **V***Ita bona*: ſic enim jam olim S. Bernardus ſuaſit, dicens: Vis numquam eſſe triſtis? bene vive; nam timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam & gaudium, & longitudinem dierum.

II. *Humilitas*: ſic enim Chriſtus promiſit, *Matt. 11. v. 29.* dicens: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Idem etiam Franciſco Coſtero S. Ignatius ſuaſit, dum indubitate hilarem futurum dixit, ſi humilis & obediens fuerit.

III. *Terrenorum contemptus:* hinc S. Paulus *1. Th ſſ. 5. v. 16.* ad gaudium excitans, *in Domino* gaudere juſſit. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete.

Exod. l. 1. ep. 18. IV. *Lacrymæ*: quia, qui lugent, conſolabuntur, juxta Chriſti promiſſum, Hinc & Ennodius dixit: Apud Deum hilaritas lacrymis obtinetur, & mœror tranſit in lætitiam.

§. X. ASCETICA.

I. **Q**Uatuor ſunt, quæ Aſceta præcipue de hac materia advertere debet, aliiſque inculcare. Primum eſt, ut bene apprehendat fundamentum, ſuper quod gaudium noſtrum, ut ita dicam, inædificari & inniti debet, quod quidem fundamentum Cæſarius breviter his *Cæſarius admon. 2.* verbis indicavit: Verum gaudium non poſſidetur, niſi pax & juſtitia teneatur, prima enim eſt & quaſi radix juſtitia, ſecunda pax, tertia gaudium: de juſtitia naſcitur pax, de pace gaudium generatur.

S. Hieron. epiſt ad Julian. 14. II. Alterum eſt, ut bene conſideret, firmiſſimeque credat, quod S. Hieronymus pronunciavit ſequentibus verbis: Difficile, imo impoſſibile eſt, ut præſentibus quis & futuris fruatur bonis: ut & hic ventrem, & ibi mentem repleat: ut de deliciis tranſeat ad delicias, & in utroque ſæculo primus ſit. In quem *S. Bern. ſ. 4. de Aſc. Dom.* ſenſum etiam S. Bernardus, errat, ait, omnino, ſi quis cæleſtem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balſamum huic veneno, chariſmata illa Spiritus Sancti miſceri poſſe hujuſmodi illecebris, arbitretur. Quomodo enim ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt; ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe non compatiuntur.

S. Gregor. ho. 30. in Evang. III. Tertium eſt, ut, quo facilius electionem inter ſpirituales & carnales ſeu ſenſibiles delicias facere poſſit, diſcrimen earum bene apprehendere ſtudeat, quod quidem more ſuo egregie S. Gregorius ſequentibus verbis deſcribit: Hoc diſtat inter delicias cordis & corporis, quod corporales deliciæ, cum non habentur, grave in ſe deſiderium accendunt; cum vero avide eduntur, comedentem protinus in ſui faſtidium per ſui ſatietatem vertunt. At contra ſpirituales deliciæ, cum non habentur, in faſtidio ſunt; cum vero habentur, in deſiderio, tantoque a comedente amplius eſuriuntur, quanto & ab eſuriente amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia diſplicet; in iſtis appetitus vilis eſt, & experientia magis placet, in illis appetitus ſaturitatem, ſaturitas faſtidium generat; in iſtis autem appetitus ſaturitatem, ſaturitas apetitum parit; augent enim ſpirituales deliciæ deſiderium in mente, dum ſatiant, quia quanto magis eorum ſapor percipitur, eo amplius cognoſcitur, quod avidius ametur, & idcirco non habitæ amari non poſſunt, quia earum ſapor ignoratur. Ita ille. Quibus addi poteſt, quod ad verum gaudium requiratur, ut ſemper haberi queat, hominemque plene ſatiet, & invito ſeu contra voluntatem auferri non poſſit; hæ autem conditiones, ut conſideranti facile patebit, in ſolis ſpiritualibus deliciis, utpote ex Deo immenſo, ſumme bono, & omnipotente reperiantur.

IV. Quartum eſt, ut generoſo animo ſe reſolvat ad delicias ſpirituales, ſpretis terrenis, *S. Aug. l. 9. conf. cap. 1.* guſtandas; nam guſtato ſpiritu deſipit omnis caro. Id, quod S. Auguſtinus expertum ſe fatetur, exclamans: O quam ſuave mihi ſubito factum eſt carere ſuavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me vera, tu & ſumma ſuavitas, ejiciebas eas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini; omni luce clarior, ſed homini ſecreto interiori: omni honore ſublimior, ſed non ſublimius in ſe. Unde recte hortatur S. Gregorius Nazianz. Adſit modo voluntas, *S. Greg. Naz. or. ad cives ſuos.* animique propoſitum, propinqua eſt conſolatio in ore tuo & corde tuo: Memor fui Dei, & delectatus ſum. Quid memoria paratius? memor ergo eſto tu quoque Dei, & delectaberis. O facilem & parabilem medicinam! O celerem curandi rationem! O egregiam beneficii magnitudinem, non modo animi dejectionem mœſtitiamque ſedat Dei recordatio, ſed & delectationem affert. Imo & adverſa omnia dulcia facit, teſte S. Chryſoſtomo; ſicut enim in mare decidens immenſum brevis ſcintilla faci- *S. Chryſ. hom. 18. ad pop.* le deletur; ſic quantacumque Deum timenti allidantur, velut in vaſtum lætitiæ pelagus incidentia extinguuntur atque perduntur.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. **R**Ecte modum comparandi verum gaudium *Jac. Bill. anth. ſac.* aſſignavit.

Jacobus Billius ſequentibus diſtycis:

Nil ſibi conſciſcat, qui *læta* vivere mente,
Atque metu vacuus geſtit habere dies.
Quis probus eſt, nullo qui pallet crimine, cuique
Intima commiſſum non ferit oſſa ſcelus.
Ille nec horrendi pavidus tremet ora Tyranni,
Mille nec armatas in ſua fata manus.
Quin etiam terræ ſi fractus concidat orbis,
Obruet impavidum vaſta ruina caput.

II. Sapienter Seneca ſuo Lucilio ſuadens: *Seneca epiſt. 23.* Hoc ante omnia fac, mi Lucili, inquit, diſce gaudere. Ad ſumma pervenit, qui ſcit, quo gaudeat. Nolo tibi umquam deeſſe lætitiam, volo illam tibi domi naſci: naſcitur, ſi modo intra teipſum ſit. Cæteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt, le-

Digitized by Google

leves ſunt, niſi forte tu judicas illum gaudere, qui ridet.

III. Dulciores ſunt lacrymæ pœnitentium, quam gaudia theatrorum, ait recte S. Auguſtinus. *S. Aug. in Pſ. 127.*

IV. Navibus atque quadrigis petimus bene vivere, inquis, cum tamen, teſte Horatio, quod petis hic ſit. *Horat. l. 1. epiſt.*

Intus habes, animus ſi te non deficit æquus.

V. S. Laurentius Juſtinianus ait, conſulto a Deo factum eſſe, ut Religionis jucunditatem abſconderet; quoniam ſi hanc homines cognoſcerent, futurum eſſet, ut mundus plane totus exhauriretur. *S. Laur. Juſtin. apud Plat. l. 1. c. 1.*

Gaudium malum.

VI. Hoc breviter expreſſit Horatius, dum cecinit ad Damoclem alludens: *Horat. l. 3. od. 1.*

Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem,
Non avium cytharæque cantus
Somnum reducent.

VII. Voluptas & dolor apud Jovem conviviis ſe laceſſebant, quos cum ipſe conciliare nequiret, utroſque tandem catena adamantina adeo colligavit, ut alter ab altero diſcedere nequiret. *Plato in Phedro.*

§. XII. AUTHORES.

I. Henricus Engelgrave in cælo emphyreo fer. 3. Bachan.

II. Mathias Faber conc. 4. & 6. in Domin. 3. poſt Paſcha.

III. Nicolaus Lyræus in apopht. S. Ignatii apopht. 6.

IV. Ludovicus Granatenſis loc. commun. f. 489.

V. Alphonſus Rodriquez p. 2. tr. 6. c. 2. & 3.

VI. Joſephus Langius in Polyant. V. eodem.

VII. Laurentius Beyrlinck in Theatro vitæ humanæ V. eodem.

TITULUS LXII.

GRATIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST qualitas quædam ſupernaturalis, qua anima ad conſequendam beatitudinem ſupernaturalem promovetur; uti recte S. Thomas eamdem generice ſumptam definivit. *S. Thom. 1. 2. q. 110. ar. 2.*

Diviſio.

II. Dividitur 1. in *habitualem*, & *actualem*. Prior eſt habitus ſupernaturalis reddens verum amicum, & filium adoptivum Dei, realiterque juſtificans. Poſterior eſt pia illuminatio, ſeu alia quæcumque actio, qua Deus hominem ad propriam ſalutem conſequendam admonet, & quantum eſt de ſe, promovet. Et hæc iterum ſubdividitur in gratiam *prævenientem*, qua Deus hominem impellit ad operandum & *ſubſequentem*, qua juvat, & cooperatur in actionibus hominis perficiendis.

III. Dividitur 2. in gratiam *gratum facientem*, & gratiam *gratis datam*, quæ primario in utilitatem aliorum ordinatur, cujus novem ſpecies a S. Thoma referuntur; aliæ enim ad perfectionem cognitionis ſpectant, ut fides, ſapientia, ſermo ſcientiæ: aliæ ad doctrinæ confirmationem, ut gratia ſanitatis, operatio virtutum, prophetia, diſcretio ſpirituum: aliæ ad pronunciandi facultatem, ut genera linguarum, & ſermonum interpretatio.

IV. Dividitur 3. in gratiam *ſufficientem*, cum qua quis poteſt operari, ſed numquam operabitur: & *efficacem*, cum qua operatio infallibiliter connectitur.

Effectus Gratiæ.

V. Primus eſt *peccati remiſſio*: juxta illud Salvatoris: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. *Lucæ 7. v. 47.*

VI. Secundus eſt, *facere filium adoptivum & amicum Dei*: uti S. Joannes teſtatus eſt, dicens: Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & ſimus. *1. Joan. 3. v. 1.*

VII. Tertius eſt, *tribuere jus ad vitam æternam*: juxta teſtimonium S. Pauli dicentis: Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit Spiritui noſtro, quod ſumus Filii Dei. Si autem Filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredis autem Chriſti. *Rom. 8. v. 17.*

VIII. Quartus eſt, *opera noſtra reddere meritoria vitæ æternæ*; uti iterum teſtatus eſt S. Paulus, dicens: Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Sed & Chriſtus idem confirmans; Quicumque; inquit, potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, non perdet mercedem ſuam. *2. Cor. 4. v. 17. Matth. 10. v. 42.*

IX. Quintus effectus eſt, *pulchritudinem conferre animæ*: nam, ut S. Gregorius ait; electorum animæ omne humanum genus, quod in terra ſecundum hominem converſatur, ſuæ pulchritudinis decore tranſcendunt. *S. Greg. l. 11. mor. c. 32.*

X. Sextus eſt, *vitam animæ conferre*: juxta illud Chriſti: Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Hinc & de filio prodigo dicitur: Mortuus erat, & revixit. *Joan. 10. v. 10. Luc. 15. v. 32.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Gratia habitualis.

I. QUi bonus eſt, hauriet gratiam a Domino. *Prov. 12. v. 2.*

II. Ubi autem abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia, ut ſicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. *Rom. 5. v. 20.*

III. Stipendia peccati mors: gratia autem Dei *Rom. 6. v. 23.*

Dei vita æterna in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Eph. 4. v. 7. IV. Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.

1. Petr. 5. V. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Apoc. 21. v. 6. VI. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis.

Gratia actualis.

Jo. 3. v. 27. VII. Non poteſt homo accipere a ſe quidquam, niſi fuerit ei datum de cælo.

2. Cor. 12. v. 9. VIII. Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur.

1. Cor. 15. v. 10. IX. Gratia autem Dei ſum id, quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit; ſed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.

Eph. 2. v. 8. X. Gratia enim ſalvati eſtis per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt, non ex operibus, ut ne quis glorietur.

2. Cor. 6. v. 1. XI. Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

1. Tim. 4. v. 14. XII. Noli negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyteri.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Gratia habitualis.

Qualitas.

S. Aug. in Enchir. I. Sola gratia diſcernit redemptos a perditis, quos in unum coacervat maſſa perditionis, ab origine ducta creationis.

Idem de natur. & grat. II. Chriſti gratia, ſine qua nec infantes, nec ætate grandes, ſalvi fieri poſſunt, non meritis redditur, ſed gratis datur, propter quod gratia nominatur.

Bern. ſuper Cant. Serm. 33. III. Gratia Dei cibus animæ eſt.

Greg. ſuper 1. Reg. IV. Gratiæ divinæ adſcribitur omne, quod proſpere a nobis geritur.

Aug. l. de Pat. c. 20. V. Gratia non ſolum adjuvat juſtum, ſed etiam juſtificat impium.

Id. lib. de Cont. c. 4. VI. Gratia facit, ut peccatum nobis non dominetur.

S. Bern. ſ. 3. in Cant. VII. Quantum quis creſcit in gratia, tantum in fiduciam dilatatur.

S. Cypr. l. 2. ep. 2. VIII. Poſtquam undæ genitalis auxilio, ſuperioris ævi labe deterſa, in expiatum pectus ac purum, deſuper ſe lumen infundit: poſtquam cælitus hauſto Spiritu in novum me hominem nativitas ſecunda reparavit, mirum in modum protinus confirmare ſe dubia, patere clauſa, lucere tenebroſa, dari, quod prius difficile videbatur, geri poſſe, quod impoſſibile putabatur ut eſſet.

Chryſ. ſuper Geneſ. ho. 4. IX. Gratia Dei invictus efficit.

X. Gratia Dei ſalvat & laborum retributiones dat.

Idem ſuper Gen. 7. Hom. 24. *Aug. lib. de libero arbitrio.* XI. Gratia quæ per Chriſtum datur, non ſolum peccatorum remiſſionem facit, ſed etiam ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur, ſpiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita a Deo conceditur, ut homini petenti & alia concedantur; nam fides non eſt liberi arbitrii tantum, ſed donum Dei.

Dignitas.

XII. Majus eſt opus juſtificatio impii, quæ terminatur ad bonum æternum divinæ participationis, quam creatio cæli & terræ, quæ terminatur ad bonum naturæ mutabilis. *S. Th. 1. 2. q. 113. a. 9.*

XIII. Bonum gratiæ unius majus eſt, quam bonum naturæ totius univerſi. *Ibid.*

XIV. Dei gratia non ſolum omnia ſidera & omnes cælos, verum etiam omnes Angelos ſupergreditur. *S. Aug. lib. 2. ad Bonif. c. 6.*

XV. Donum gratiæ juſtificantis impium, eſt majus, quam donum gloriæ beatificantis juſtum: quia plus excedit donum gratiæ indignitatem impii, qui dignus erat pœna, quam donum gloriæ dignitatem juſti, qui ex hoc ipſo, quod juſtificatus, eſt dignus gloria. *S. Thom. l. ſupra.*

XVI. Quidquid aliud petitur, nihil petitur: non quia nulla omnino res eſt, ſed quia tantæ rei comparatione, quidquid aliud concupiſcitur, nihil eſt. *S. Aug. in Jo. tr. 102.*

Gratiæ actualis neceſſitas.

XVII. Pauper & creditor obviaverunt ſibi, utriuſque illuminator eſt Dominus. Pauper eſt humilis auditor: Creditor, Prædicator, qui ſibi obviant, cum in unam pietatis gratiam conveniunt. Utriuſque illuminator eſt Dominus, quia nec iſte prædicat, nec ille credit ſine Dei munere. Unde dicit: Sine me nihil poteſtis facere. *Beda in gloſſ. prov. 9.*

XVIII. Nihil boni operis agere poteſt (homo) abſque eo, qui ita conceſſit liberum arbitrium, ut ſuam per ſingula opera gratiam non negaret. *S. Hieron. ap. Lancic. opuſ. 4. n. 99.*

XIX. Quotidiana præſtat ille præſidia, quibus niſi freti confiſique nitamur, nequaquam humanos vincere poterimus errores. *Innoc. ep. ad Conc.*

XX. Ubique Domini virtus ſtudiis cooperatur humanis, ut nemo poſſit ædificare ſine Domino; nemo cuſtodire ſine Domino; nemo quidquam incipere ſine Domino. *S. Ambr. l. 2. in c. 12. Luc.*

XXI. Conatus noſtri & caſſi ſunt, ſi non adjuventur, & nulli, ſi non excitentur. *S. Bern. l. de grat. & lib. arbitr.*

Utilitas.

XXII. Juſte inſtat præcepto, qui præcurrit auxilio. *S. Leo ſ. 16. de paſſ.*

XXIII. Vaſa namque, quæ creatrix gratia creavit, ut ſint, adjutrix gratia replet, ne vacua ſint. *S. Thom. opuſc. 61. c. 71.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Si ſcires totam Bibliam exterius, & omnium Philoſophorum dicta, quid totum prodeſſet, ſine charitate & Dei gratia? *L. 1. c. 1. 3.*

II. Si dederis te ad fervorem, invenies magnam pacem, & ſenties leviorem laborem, propter Dei gratiam, & virtutis amorem. *L. 1. c. 25. §. 11.*

L. 3. c. 10. § 1. III. Habebuot gratiam magnam, qui ſponte ſe ſubjecerint tuæ ſanctiſſimæ ſervituti.

L. 3. c. 11. §. 1. . IV. Fili, pretioſa eſt gratia mea, non patitur ſe miſceri extraneis rebus, nec conſolationibus terrenis. Abjicere ergo oportet omnia impedimenta gratiæ, ſi optas ejus infuſionem ſuſcipere.

L. 3. c. 54. §. 1. V. Fili, diligenter adverte motus naturæ & gratiæ, quia valde contrarie & ſubtiliter moveotur, & vix, niſi a ſpirituali & intime illuminato homine dignoſcuntur.

Ibid. §. 8. VI. Hæc gratia, ſupernaturale lumen, & quodam Dei ſpeciale donum eſt, & proprie Electorum ſignaculum, & pignus ſalutis æternæ, quæ hominem de terrenis ad cæleſtia amanda ſuſtolit, & de carnali ſpiritualem efficit.

L. 3. c. 55. §. 2. VII. Opus eſt gratia tua, & magna gratia, ut vincatur natura, ad malum ſemper proona ab adoleſcentia ſua.

Ibid. §. 4. VIII. O quam maxime mihi neceſſaria eſt gratia tua, ad iochoandum bonum, ad proficiendum, & ad perficiendum; nam ſine ea nihil poſſum facere; omnia autem poſſum in te, conſortante te me gratia tua.

Ibid. IX. O vere cæleſtis gratia, ſine qua nulla ſunt propria merita, nulla quoque naturæ dona reputanda. Nihil artes, nihil divitiæ, nihil pulchritudo, vel fortitudo: nihil vel ingenium vel eloquentia valent apud te, Domine, ſine gratia; nam dona naturæ bonis & malis communia ſunt, Electorum autem proprium donum eſt gratia ſive dilectio, quam inſignoiri digni habentur vita æterna.

Ibid. X. Tantum eminet hæc gratia, ut nec donum Prophetiæ, nec ſignorum operatio, nec quantalibet alia ſpeculatio æſtimetur ſine ea: ſed nec fides, neque ſpes, neque aliæ virtutes ſibi acceptæ ſunt ſine charitate & gratia.

Ibid. XI. O beatiſſima gratia, quæ pauperem ſpiritu, virtutibus divitem facis, & divitem multis bonis humilem corde reddis.

Ibid. XII. Obſecro, Domine, ut inveniam gratiam in oculis tuis; ſufficit enim mihi gratia tua, cæteris non obtentis, quæ deſiderat natura.

Ibid. XIII. Ipſa fortitudo mea, ipſa conſilium confert & auxilium. Cunctis hoſtibus potentior eſt, & ſapientior univerſis ſapientibus.

Ibid. §. 6. XIV. Magiſtra eſt veritatis, doctrix diſciplinæ, lumen cordis, ſolamen preſſuræ, fugatrix triſtitiæ, ablatrix timoris, nutrix devotionis, productrix lacrymarum. Quid ſum ſine ea, niſi aridum lignum, & ſtirpis inutilis ad ejiciendum.

§. V. EXEMPLA.

Vita PP. l. 1. c. 3. I. S. Abbas Pacomius ea nocte, quæ illi a ſuſcepto Baptiſmo prima fuit, mellitum rorem ſibi de cælo deſcendere, & in dexteram manum decidere, atque hanc vocem audire viſus eſt. Aperi meotis tuæ oculos, Pacomi, & agnoſce in rore iſto acceptæ a Deo gratiæ argumentum & pignus.

Vita l. 2. n. 4. II. S. Maria Oegniacenſis, cum infans quidam exorciſmis ad Baptiſmum pararetur, vidit dæmonem ab eodem fugientem; ac deinde, cum primum ſacris Unctis tinctus eſſet, Spiritum ſanctum viſibili ſpecies in ejus aoimam cum innumera beatarum mentium corona ingredientem.

III. Chriſtus, cum aliquando Sanctæ Catharinæ Senenſi animam Palmarinæ (pro qua lucranda plurimum ipſa laboraverat) jam beatæ oſtendiſſet, hæc verba adjecit: Quis non omnem merito laborem perferat, ut poſſit lucrari tantæ pulchritudinis creaturam? *Plateus lib. 1. de ſtat. Rel. c. 22.*

IV. S. Catharina Senenſis conſpecta quondam anima a peccatis pura, & gratia divina exornata, tantam ei pulchritudinem ineſſe dicebat, ut nullus, qui eam videret, non libentiſſime pro ea in tali ſtatu conſervanda vitam daret. Hinc ipſa eorum, qui lucrandis animabus ſe impendebant, tranſeuntium veſtigia deoſculari ſolebat. *Surius in vita 30. April.*

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut eſſentia proprietatum; ita gratia habituum ſupernaturalium, id eſt, virtutum infuſarum radix eſt. *Auctor.*

II. Sicut hortus regius, pulchris arboribus, & fructibus optimis plenus, tum ſapore & odore ſuo, tum jucuoditate & pulchritudine ſua mirificam cunctis ſenſibus delectationem & recreationem affert; ita gratia tum ſua excellentia ac pulchritudine, tum præſtantiſſimis, quas generat, virtutum arboribus, & fructibus, ſummam Deo & ſanctis aſpicientibus complacentiam & delectationem parit. *Lampert. de præſt. grat. c. 14.*

Neceſſitas.

III. Sicut oculus corporis, etiam pleniſſime ſanus, niſi candore lucis adjutus, non poteſt cernere; ſic homo etiam perfectiſſime juſtificatus, niſi luce divinæ gratiæ juvetur, non poteſt recte vivere. *S. Aug. l. de nat. & grat. c. 18.*

IV. Sicut parvulus, cui amplum a parentibus patrimonium relictum eſt, Tutore eget, non propter indigentiam opum, ſed propter bonum uſum earumdem; ſic homo juſtus eget aſſiſtentia Spiritus ſancti non propter indigentiam gratiæ, ſed ut ea bene uti queat. *Luc. gr. loc. com. fol. 742.*

V. Sicut Apodes aves, ubi ſemel terram attigerint, quia quaſi ſine pedibus ſunt (unde & Apodes vocantur) non poſſunt ſe amplius elevare, niſi vento flante, eaſque elevante; ita poſtquam homo in peccatum cecidit, ſeipſum erigere non poteſt, niſi Spiritus ſancti flamine, gratiaque adjutus. *March. Hor Paſt. tr. 5. lect. 2.*

Utilitas.

VI. Sicut turpitudo nuditatis veſtimento tegitur; ita naturalia mala carnis noſtræ præceptis & gratia divina teguntur. *S. Chryſ. in Matt. c. 27.*

VII. Sicut Sol tenebras fugat; ita gratia peccatum ex anima pellit. Hinc S. David dicit: Quantum diſtat Ortus ab Occidente, longe fecit a nobis iniquitates noſtras. *Pſ. 102. v. 12.*

VIII. Sicut agricolæ ſurculos, quos tranſplantare volunt colligatos in aqua aut rore con- *Lamper. de præſt. gra. c. 12.*

Digitized by Google

conſervant; ſic Deus cuſtodit animas Juſtorum, quos in cælo vult arbori vitæ æternæ inſerere.

S. Chryſ. hom. 1. in ep. ad Eph.

IX. Sicut ſi quis ſeniculum quemdam fœda ſcabie opertum, peſte quoque ac morbo incurabili laborantem, in ſumma inopia curandum aſſumens, extemplo ſanum, & in flore ætatis conſtituat; ita ut ore ſplendorem, oculis jubar quoddam ejaculetur, & omnes anteeat formæ præſtantia, purpurea inſuper chlamide, diademate, & omni regio cultu exornet; ſic animam Dei gratia e peccatis eductam, elegantem, & mire amabilem efficit.

Lud. de Ponte in Cant.

X. Sicut per trochleam ingentia pondera, ſaxa, trunci, magna vaſa &c. ſubito in aerea attolluntur, & velut in ſublimiorem naturam mutantur; ita homines gravi corde, & peccatorum pondere preſſi, per gratiam eriguntur, & in alios quodammodo homines mutantur.

Engelgr. Domin. 2. Paſch. §. 2.

XI. Sicut omnis natio, quæ ſub cælo eſt, illuſtratur a ſole; ita Deus uſquequaque gratiæ ſuæ radios diffundit, & per eam corda illuminat.

Faber conc. 3. in Dom. Pen.

XII. Sicut pater amat filium, quia ejus caro & ſanguis eſt, ejuſque nomen, formam, & mores repræſentat; ita Deus amat hominem juſtum, uti filium, quia ejus gratiam in ſe habet, ejuſque moribus ſe accommodat.

Dignitas.

Lamſterr de grat. c. 17.

XIII. Sicut ſi quem Rex aliquis ita diligere poſſet, ut non regia ſolum ornamenta offerret, ſed mores etiam & ſenſa regii pectoris transfunderet; inſuper ſuo illum ſpiritu afflans, daret non alia, quam ſuamet Regis anima vivere, talis merito feliciſſimus, omnique honore digniſſimus affirmaretur; ita cum per gratiam in Deo vivamus, moveamur, & ſimus, & merito ſumma nobis dignitas acceſſiſſe credenda eſt.

S. Hyeron. ap. Lamparr. c. 29. de grat.

XIV. Sicut primus homo conditus eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei; ita in ſecunda regeneratione, quicumque Spiritum S. fuerit conſecutus, obſignatur ab eo, & figuram Conditoris accipit.

Id. c. 30.

XV. Sicut ſemen eſt aliquid fructus, quod in ſua virtute totum fructum & arborem continet; ita gratia aliquid Dei eſt, ac ſuo modo continet omnia, quæ in Deo ſunt.

§. VII. MOTIVA.

Ad gratiam æſtimandam, & conſervandam.

S. Chryſ. in Matth. 21. h. 36. Idem in c. 19. Matt.

I. NEceſſitas: nam ſicut navis fracto gubernaculo illuc ducitur, ubi tempeſtas voluerit; ſic & homo, divinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, agit quod non vult, ſed quo diabolus ipſum rapit. Et iterum ſicut terra non germinat, niſi pluvias ſuſceperit, nec pluvia fructificat ſine terra; ita nec gratia ſine voluntate aliquid operatur, nec voluntas ſine gratia aliquid poteſt, ut recte S. Chryſoſtomus diſcurrit.

Anonym.

II. *Utilitas*: ſi enim divitiæ temporales tantopere amantur ob utilitatem, quam habent, ad vitam temporalem commode & jucunde tranſigendam; quanto magis gratia amanda & augenda eſt, per quam velut ſpiritualem pecuniam, & gloriatur & vita æterna omni felicitate abundans comparatur.

III. *Dignitas*: nam major eſt dignitas per gratiam obtenta, quam ipſa dignitas Matris Dei; nihil enim, teſte S. Auguſtino, materna propinquitas Mariæ profuiſſet, niſi felicius Chriſtum corde, quam carne geſtaſſet. *S. Aug. lib. 1. de Virg.*

IV. *Jucunditas*: ſi enim tam jucundus accidit labor agricolis, ſemen materiale in terram jacientibus; quantam lætitiam affert ſemen gratiæ, quod in gloriam, & quidem tantam creſcet, in animam hominis conjectum? *Anonym.*

§. VIII. MEDIA.

Ad eumdem finem.

I. HUmilitas: nam ut, Deus ſuperbis reſiſtit, ita humilibus dat gratiam. *2. Petr. 5. v. 5.*

II. *Timor ſanctus*: ita S. Bernardus ſuaſit, dicens: In veritate didici, nihil æque efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inveniaris, non altum ſapere, ſed timere; ſicut ſcriptum eſt: Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus. Time ergo, cum arriſerit gratia; time cum abierit; time cum denuo revertetur, & hoc eſt ſemper pavidum eſſe. *S. Bern. ſ. 77.*

III. *Mundities cordis*; nam gratia, teſte S. Bernardo, balſamum puriſſimum eſt, & ideo purum, ſolidum, & profundum vas requirit. *Id. ſ. 54. in Cant.*

IV. *Pœnitentia*: nam, ut S. Gertrudis divinitus edocta eſt, omnes cogitationes, quibus homo cum mœrore ſuum retractat defectum, poſt digne peractam pœnitentiam nihil aliud ſunt, quam quædam diſpoſitio & præparatio ad gratiam recipiendam. Immo ut S. Methildis vidit, & quoties anima in paupertate Spiritus ad Deum ſuſpirat, vel ingemiſcit, deſiderans ejus gratiam, ſtatim omnes Sancti gratiam illi animæ impetrant, ac veniam obtinent. *Bloſius, c. 4. monil. ſpirit.* *Ibid.*

V. *Cooperatio*: ſicut enim ignis indiget lignis; ita & gratia alacritate noſtra, & cooperatione opus habet, ut fervere perpetuo poſſit. *S. Chryſ. in 2. ad Tim. ho. 10.*

VI. *Gratitudo*: ſic enim pius Aſceta ſuaſit, dicens: Qui gratiam retinere deſiderat, ſit gratus pro gratia data, patiens pro ſublata: oret, ut redeat; cautus ſit & humilis, ne amittat. *L. 2. c. 10. §. 3.*

VII. *Generoſa ſui victoria*: nam tantum proficies (in gratia & gloria) quantum tibi vim intuleris. *L. 1. c. 25. §. ult.*

§. IX. ASCETICA.

I. QUatuor ſunt, quæ Aſceta de gratia ſpecialiter noſſe & obſervare debet. Primum eſt, ut Deo circa diſtributionem gratiæ plene acquieſcat, recolens illud S. Auguſtini: Dei gratia cur ad iſtum veniat, ad illum non veniat, occulta cauſa eſſe poteſt, injuſta eſſe non poteſt. *S. Aug. l. de bapt. parvul.*

S. Th. 1. 2. q. 113. a 9. ad 2.

II. Alterum eſt, ut eamdem gratiam digne æſtimare diſcat, quod facile aſſequetur, ſi firmiter ſibi doctrinam S. Thomæ perſuadeat, aſſerentis, bonum gratiæ unius majus eſſe bono totius naturæ univerſi. Quod quia difficulter aliqui capiunt, ideo monet Nierembergius, ut quemadmodum oculum videntem parvas ſtellas ratio corrigit, & docet ſingulas majores eſſe toto terræ globo; ſic opinionem, qua gratiam ut rem exiguam apprehendimus, corrigamus, & minimam ejus partem, toto univerſi imperio majorem eſſe credamus.

Nieremb. de ador. l. 1. c. 8.

S. Thom. opuſc. 61. c. 27.

III. Tertium eſt, ut ſe legitime diſponere ſciat ad gratiam: qua de re ſic loquitur S. Thomas: Bonum eſt diffuſivum ſui: ſed ſicut ſol lucet ſemper, non ſemper illuminat: ignis calet ſemper, ſed non ſemper calefacit, niſi diſpoſitum; ſic Deus effluit, ſed non influit, niſi recipienti & diſpoſito (quæ diſpoſitio eſt converſio animæ ad Deum per potentias). Verum Deus ſine menſura effluit, ſed cum menſura recipit. Hinc & S. Aug. dixit: Deſiderando, o homo, capax efficeris, ut implearis.

S. Aug. tr. 1. in ep. 1.

Gerſ. tr. de parv. adducend. ad Chriſtum.

IV. Quartum eſt, ut cooperari gratiæ ſedulo ſtudeat; nam, ut advertit Gerſon, plerumque fit juſto Dei judicio, ut, qui gratiam vel neglexerit, vel repulerit, abutens donis Dei, & talentis ſummi Patrisfamilias in primo ætatis vigore, dum fas erat; poſtmodum ad eam veniendi nequaquam recurſus illi ſit.

§. X. MISCELLANEA.

Qualitas.

Job. 28. v. 13. & ſeq.

I. DE gratia recte dicitur illud Jobi: Neſcit homo pretium ejus: non adæquabitur ei aurum vel vitrum. Excelſa & eminentia non memorabuntur in comparatione ejus.

Pſ. 148. v. 5.

II. Omnia reliqua vix uno alterove verbo ſteterunt, (dixit enim, & facta ſunt) Deo ſola gratia ſtetit ingenti labore, graviſſimis doloribus & contemptibus, ſanguineo ſudore, diris plagis & vulneribus, morte ignominioſiſſima Sancti Sanctorum.

Utilitas.

Engelgr. Domin. 4. Quadrag. §. 2.

III. Cum Eliſabetha Angliæ Regina Cancellarii ſui ædes ſubintrans, ejus anguſtias ſatis mirari non poſſet, Cancellarius ſic eam ſalutavit: Ædes hæ, o Regina, non ſunt nimis anguſtæ, ſed tua Majeſtas me fecit nimis magnum pro his ædibus. Cui Regina: Si te magnum fecerim, amplificabo ædes, ut illæ tali viro, quem extuli, congruæ ſint. Quidni multo magis Deus, qui nos per gratiam amicos ſuos fecit, domum animæ ſuis muneribus amplificabit.

Lamperr. conſ. 15. de grat.

IV. Varro putavit utile eſſe civitatibus, ut ſe viri fortes credant ex Diis genitos, ut eo modo animus velut divinæ ſtirpis fiduciam gerens, res magnas aggrediatur, & fortiter perficiat.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Rom. 8. v. 16.

I. EX occaſione thematis: *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus Filii Dei:* poſſunt explicari dignitas & fructus gratiæ, per Filii ſimilitudinem. Et 1. oſtendi, cujus Filium gratia efficiat, nimirum Dei Regis Regum, & Domini Dominantium. 2. Quo fructu & effectu faciat Filium; ut ſcilicet ſit hæres Dei, & cohæres Chriſti. Ubi hæreditatis hujus præſtantia & magnitudo explicari poteſt, quod ſcilicet nec oculus viderit, nec auris audiverit, nec in cor hominis aſcenderit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. 3. Quantopere deceat, ut vitam tanto titulo dignam vivamus; & illis cujuspiam Religioſi verbis non mutuo adhortemur: Non degeneremus ab excelſis cogitationibus Filiorum Dei.

1. Cor. 2. v. 9.

Sap. 7. v. 14.

II. Ex occaſione thematis: *Infinitus eſt theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei:* poteſt explicari gratiæ præſtantia per amicitiæ comparationem. Et 1. oſtendi cujus faciat amicum: quam ſublimis, quam potens, quam amabilis, quam fidelis ſit, ut vere exclamare poſſimus cum S. Gregor. O mira divinæ bonitatis dignatio: ſervi digni non ſumus nominari, & amici vocamur. 2. Quo fructu amicum efficiat, ut ſcilicet omnia communia faciat, & illud homo juſtus audire mereatur: Omnia mea tua ſunt, & tua mea. Sicque impleatur illud Siracidis: Qui invenit amicum fidelem, invenit theſaurum; amico enim fideli nulla eſt comparatio, & non eſt comparatio auri & argenti cum bonitate illius. 3. Quam æquum ſit, ut aglutinetur anima noſtra per amorem tali amico, & diligamus eum ſicut animam noſtram, maxime cum ipſe non tantum vili tunica ſe expoliaverit, ſed exinaniverit ſemetipſum, formam ſervi pro nobis accipiens.

S. Greg. in c. 15. ibid.

Eccl. 6. v. 14.

1. Joan. 1. v. 3.

III. Ex occaſione thematis: *Ut ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Jeſu Chriſto:* poteſt ejuſdem gratiæ dignitas & fructus per ſocietatem comparationem explicari, & 1. oſtendi, quinam veri ſint ſocii; quem in finem ſerviet deſcriptio a Dionyſio Carthuſiano in hæc verba data: Socii appellantur, qui libenter ſunt ſimul, & familiariter colloquuntur, ſeparationis quoque impatientes, atque ad ſpecialem unionem aſpirant: qui & ſecreta ſua ſibi invicem pandunt: fidelitatem ſimul conſervant: de mutua jucundantur præſentia: in actibus ſuis communicant, quoniam eadem libenter efficiunt. Imo ſibi invicem cooperantur, & mutuo opem impendunt, & unus proſperitatem cupit alterius. 2. Oſtendatur, quam perfecte hæc omnia Deus erga juſtos impleat. 3. Pariter demonſtretur quomodo nos viciſſim hæc obſervare debeamus, & quantum ex tali ſocietate fructum & ſolatium ſimus reportaturi, ut merito citatus Auctor exclamet: O quanta eſt illa rationalis creaturæ nobilitas, habere cum Divina Natura conſortium, atque cum proprio Creatore ſocietatem ſortiri! imo & illud Eſau ſuo modo audire: Gradiamur ſimul, eroque ſocius itineris tui.

Dionyſ. Carthuſ. in cit. loc. Joann.

Gen. 33. v. 12.

IV.

Digitized by Google

Sap. 7. v. 11. IV. Ex occaſione thematis: *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius:* poſſunt
Ib. v. 9. innumeri fructus gratiæ explicari. Et 1. quomodo bonum *utile* obveniat; quoniam omne aurum in comparatione ipſius arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius; cum per illam ſolam velut condignum pretium, felicitas & bona æterna comparari ac emi queant. 2. Quomodo bonum *honeſtum* obveniat: cum faciat Filium & amicum Dei, imo quodammodo unum cum Deo, adferatque ſecum virtutes, quæ ſunt Mater gloriæ, teſte S. Bernardo. Ut adeo vere exclamaverit S. David: Nimis honorificati ſunt amici tui Deus. 3. Quomodo etiam bonum *delectabile* obveniat: Vere enim dicere juſtus poteſt cum Salomone: Et lætatus ſum in omnibus, quoniam antecedebat me iſta ſapientia (& gratia) & ignorabam, quoniam horum omnium Mater eſt. Quæ enim major jucunditas & delectatio obtingere homini poteſt, quam ſi fini ſuo, ſummo bono conjungi, & in eo velut centro quieſcere poſſit?
Pſ. 138. v. 17.

Prov. 4. v. 23. V. Ex occaſione thematis: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quoniam ex ipſa vita procedit:* poteſt gratia vitæ comparari, & 1. narrari fabula de Prometheo, ſtatuam luteam fingente, & de cælo particulam divinæ auræ, qua ſtatuam animavit, afferente. Oſtendatur ſubinde, id rectius de homine dici, qui velut ſtatua immobilis foret, niſi per gratiam velut vitam animaretur. 2. Oſtendatur, quam vere gratia faciat vivere, id eſt, ab intrinſeco moveri, item nutriri ſeu creſcere in virtutibus ac meritis: ſentire, id eſt, cæleſtia videre; audire inſpirationes Dei, odorari exempla Chriſti & Sanctorum; guſtare quam ſuavis ſit Dominus; & tangere mandata Dei &c. deinque etiam ratiocinari, id eſt, meditari vitam & doctrinam Chriſti, & appetere finem ſuum ultimum, ad quem Chriſtus viam ſuis virtutibus oſtendit. 3. Oſtendatur, quam æquum proinde ſit, ut vitam iſtam, quam nemo invitis nobis auferre poteſt, omni cuſtodia, id eſt, conatu conſervemus, ſumentes cibum animæ, & declinantes pericula latronum vitam iſtam eripere fatagentium.

§. XII. AUTHORES.

I. Henricus Lamparter de præſtantia gratiæ Dei.

II. Ludovicus Granatenſis in locis communibus fol. 738.

III. Jacobus Marchantius in Horto Paſtorum tr. 5.

IV. Matthias Faber in Feſto Pentecoſt. con. 3. & 4.

V. Henricus Engelgrave in p. 2. Lucis Ev. conc. 18.

VI. Philippus D' Outreman, in Pædagogo Chriſtiano p. 2. c. 1.

VII. Thomas Kempenſis l. 3. de Imitatione Chriſti c. 54. & 55.

VIII. Joſephus Langius in Polyanthæa V. eodem.

TITULUS LXIII.

GRATITUDO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST virtus, qua beneficia ab alio accepta cognoſcimus, laudamus & pro viribus recompenſare conamur.

Diviſio.

II. Dividitur ab aliquibus gratitudo in eam, *Parad. animæ c. 11.*
quæ *erga Deum* oſtenditur, & definitur a B. Alberto Magno extollentia donorum Dei in anima, cum annihilatione ſui, & debita cordis reverentia. Et in eam, quæ *erga homines* *Lib. 2. de invent.*
præſtatur; & hæc definitur a Cicerone virtus, in qua amicitiarum & officiorum alterius memoria, & alterius remunerandi voluntas continetur.

Actus.

III. Actus potiores gratitudinis ſunt 1. Beneficium non negare, ſed in recenti memoria retinere, & magnifacere. 2. Beneficium & benefactorem, ubi occaſio datur, laudare & publicare. 3. Benefactorem venerari & amare. 4. Beneficium pro viribus mutua beneficentia recompenſare. 5. Beneficium etiam intuitu benefactoris honorandi & extollendi ac recreandi bene impendere. *De gratitud. virtutum c. 10. T. 7.*

IV. Hos breviter indicavit gradus S. Bonaventura, dum dixit: Gratitudinis altus gradus eſt, digne ponderare naturalia dona corporis; altior, digne ponderare naturalia dona animæ; altiſſimus, digne ponderare gratuita dona animæ, ſcilicet dona Spiritus Sancti & virtutes. *Dict. 7. v. 10.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas & Æquitas.

I. CUM comederis & ſaturatus fueris, benedicas Domino Deo tuo, pro terra optima, quam dedit tibi. *Coloſſ. 3. v. 17.*

II. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum. *Coloſſ. 3. v. 15.*

III. Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore, & grati eſtote. *1. Tim. 2. v. 1.*

IV. Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. *Pſ. 115. v. 3.*

V. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? vota mea Domino reddam coram omni populo ejus. *Philip. 4. v. 6.*

VI. Nihil ſolliciti ſitis, ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. *Pſ. 102. v. 1. & 2.*

VII. Benedic anima mea Domino, & no- *1. Theſſ. 5. v. 17.*

li oblivisci omnes retributiones ejus. Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus.

Eccl. 19. v. 19. VIII. In omnibus ejus gratias agite. Hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu in omnibus vobis.

IX. Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris, dedit enim pro te animam ſuam.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Aug. ſuper Pſ. I. QUid èſt tota die laudare? in proſperis, quia conſolaris: in adverſis, quia corriperis. Antequam eſſem, quia feciſti me; cum eſſem, quia ſalutem dediſti, cum peccaſſem, quia ignoviſti, cum converſus eſſem, quia adjuviſti; cum perſeveraſſem, quia coronaſti.

Idem. II. Danti rependi quidquam gratius ab accipiente non poteſt, quam ſi gratum habuerit, quod accepit: nam ſpiritui gratiæ contumeliam facit, qui beneficium dantis grata mente non ſuſcipit.

Caſſ. ſup. Pſal. III. Omnis profectus ad divinitatis munera eſt referendus, quia nihil conſtat fore bonum, niſi quod ab ipſo cognoſcitur eſſe collatum.

Chaſt. in c. 24. Ex IV. Gratitudinem ex nobis quærit Deus noſter, ut quamprimum cœperis beneficium obtinere, incipias ei gratias agere & ſimiliter in fine, cum beneficium fuerit conſummatum. Putant homines, ſe ſatis Deo gratos eſſe, ſi poſt acceptum beneficium gratias egerint, ſed non ſic docentur a Deo ſuo hic, imo gratitudinem oſtendere, cum primum cœperint ſpicæ ad maturitatem pertingere, & cum omnes fructus domi incluſerint.

Bernard. ſup. Cant. V. Diſce in ferendo gratias, non eſſe tardus, non ſegnis, diſce ad ſingula dona gratias agere.

Idem ſup. Cant. ſ. 5. VI. Non omnis gratiarum actio accepta eſt Deo, niſi quæ de cordis pudica & vera ſimplicitate procedit. Pudicam ſane dixero propter eos, qui de malis actibus ſuis gloriantur, Deo gratias dicere ſolent, quaſi Deus morte ipſorum lætetur, cum maleſecerint, & exultent in rebus peſſimis.

Chryſ. ſup. Matth. h. 25. VII. Optima beneficiorum cuſtos eſt ipſa memoria & perpetua confeſſio gratiarum.

Ambroſ. ſuper Luc. ſerm. 5. VIII. Nihil eſt quod dignum referre poſſumus pro ſuſcepta carne in Maria. Quid pro verberibus, quid pro cruce obita, & ſepultura reddemus? Licet crucem pro cruce, funus pro funere, nunquid reddimus, quod ex ipſo & per ipſum & in ipſo habeamus omnia? Reddamus igitur amorem pro debito, & charitatem pro munere, gratiam pro ſanguine, pro pretio pecuniam.

Neceſſitas.

Simon ap. Bian. tr. 3. diſc. 1. n. 2. IX. Tribus rebus mundus conſiſtit: ſuper lege, cultu ſacro, & ſuper retributione beneficiorum.

S. Laur. Juſt. l. de X. Nullum officium referenda gratia magis neceſſarium, quia majora meretur ſuſcipere, qui collata bona de corde non probatur delere. Diſce ergo, o homo, in gratias referendo non eſſe tardus; diſce ad ſingula gratias agere; diligenter conſidera, quæ tibi præſtantur a Domino, ut nulla ipſius dona debita gratiarum actione fruſtrentur. Nam jugiter ſibi ſubvenire facit, cui impenſum beneficium ante oculos ſemper aſſiſtit. *ligo. vit. c. 5.*

Æquitas.

XI. Quælibet creatura trina voce quemlibet alloquitur, videlicet: accipe, redde, fuge. Accipe beneficium ex me ad uſum tuum; Accipe, inquit cælum, a me illuminationem, & motum; Accipe, inquit ignis, a me calorem; Accipe ab aere reſpirationem; Accipe ait, terra, a me animalia, victualia, metalla, ſuſtentationem. Secunda vox eſt: redde, ſcilicet obſequium tuo benefactori, & meo creatori; qui ideo me creavit, ut tibi ſervirem, ego autem grata ſemper tibi obſequor, dum tibi ſervio; tu ergo multo magis illi obſequium præſtes, in honorem ſuum me utendo, & ſibi de meo obſequio tibi impenſo gratias agendo, ne ingrata inveniaris. Tertia vox eſt: fuge, ſcilicet ſupplicium tibi paratum propter ingratitudinem, nam ſi ingrata eris non me bene utendo, & gratias agendo; omnes erimus contra te ad judicandum tuam ingratitudinem. *S. Ant. p. 2. ſumm. Theol. tit. 3. c. 9. §. 6.*

XII. Propterea & reverenda ac ſalutaria illa myſteria, quæ in omni certe Eccleſiæ congregatione celebramus, Euchariſtia (id eſt, gratiarum actio) nuncupantur, ſunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipſum divinæ erga nos charitatis oſtendunt, noſque faciunt debitas Deo gratias ſemper exſolvere. *S. Chryſ. ho. 26. in Matth.*

XIII. Omnia peccata ſic habenda ſunt tanquam dimittantur, a quibus Deus cuſtodit, ne committantur. Noli modicum diligere, quaſi a quo tibi multum tributum eſt. Si enim diligit, cui donatum eſt, ne redderet; quanto magis debet diligere, cui donatum eſt, ut haberet? *S. Aug. a SS. Virg. 4*

XIV. Si copia aquarum ſecretis ſubterraneiſque recurſibus inceſſanter æquora repetunt, ut inde rurſus ad viſus, uſuſque noſtros jugi & infatigabili fluant obſequio, cur non etiam ſpirituales rivi, ut arva mentium rigare non deſinant, proprio fonti ſine fraude & intermiſſione reddantur? ad locum, unde exeunt, revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. *S. Bern. in Cant ſ. 13.*

XV. Quis non erubeſcat, gratiam bene de ſe merenti non referre, cum videat etiam beſtias refugere nomen ingrati? *S. Amb. l. 6. hex. c. 4.*

XVI. Dic mihi, num ſi aliquid de tuo cuicumque largiris, expectas, ut tibi gratias agat, ut benedicat domum, de qua ei humanitas ſit tributa? Qui ſi forte gratias non agit, quemadmodum a te denotatur ingratus; ita ergo & a nobis expectat, qui nos paſcit Deus, ut pro præſtitis ab eo eſcis illi gratias referamus, & ſaturi donis ipſius, laudes ei dicamus. *S. Ambr. ſ. 42.*

Uti-

Utilitas.

S. Chr. in c. verba. XVII. Quia pro nato filio grata fuit (Eva, dum dixit: Poſſedi hominem per Deum) & prius beneficium agnovit, aſſecuta eſt & aliud. Talis enim eſt dominus noſter, quando in primis gratitudinem declaramus, & benefactorem agnoſcimus, largius ſua dona nobis erogat.

S. Chryſ. hom. 25. ſup. Mat. XVIII. Optima beneficiorum cuſtos eſt ipſa memoria beneficiorum, & perpetua confeſſio gratiarum.

S. Chr. in tract. de ſymb. XIX. Admoneo vos, ut Dominum ſemper benedicatis. Si venerint mala, benedicite, & diſſolventur mala. Si proſpera venerint, benedicite, & perſeverabunt bona & proſpera.

Caſſiod. ſup. Pſal. quoniam miſeric. XX. Meliora meretur ſuſcipere, qui collata bona de corde non probatur amittere.

Caſſiod. ep. 4. XXI. Invitat ad magna, qui gratanter ſuſcipit modica, & ſpem de futuris recepit, qui tranſacta beneficia recognoſcit; nec deſperatione frangitur, qui magnorum munerum conſolatione roboratur.

S. Chryſ. ho. 72. ad pop. Ant. XXII. Gratitudo eſt maxima utilitas hominis, qua cognoſcimus benefactorem, a quo propter hoc ipſum cumulatius bona recipiamus.

S. Chryſ. hom. 8. in ep. ad Col. XXIII. Deus exigit a nobis gratitudinem, non quod noſtra celebratione opus habeat, ſed ut, quidquid eſt lucri, iterum ad nos redeat, & dignos nos faciamus majoribus ſubſidiis.

S. Chr. in Pſal. 49. XXIV. Nihil æque facit in virtute creſcere, atque cum Deo aſſidue verſari, & colloqui, quam ei perpetuo gratias agere & pſallere.

S. Chryſ. ho. 53. in Gen. XXV. Nihil tam gratum Deo, ut anima grata, & gratias agens; nam cum innumeris beneficiis quotidie omnes nos proſequatur, nihil aliud a nobis exigit, quam habere gratiam.

S. Th lect. 5. in c. 1. ad Rom. XXVI. Ad principium, unde proveniunt beneficia, revertuntur per gratiarum actiones, ut iterum fluant per beneficiorum exhibitionem.

Lippom. ap. Manſi diſc. 6. n. 5. XXVII. Teſtari gratitudinem eſt opus acceptiſſimum Deo, & invitat Deum ad majorem liberalitatem; quare qui ex fide obtulerant primogenita, conſecuti ſunt parvo ſumptu magna Dei beneficia.

S. Bern. ſer. 4. ſup. Pſal. qui habitat. XXVIII. Confitenti humiliter, & devote gratias referenti, non immerito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure conſtituetur ſuper multa; ſicut e contrario accipiendi indignus eſt, qui fuerit de acceptis ingratus.

S. Chryſ. ho. 72. ad pop. XXIX. Menſa ab oratione ſumens initium, & in orationem definens, nunquam deficiet, ſed inde largius omnia nobis adfert bona.

Hugo Vict. ap. Manſi tr. 30. diſ. 7. n. 11. XXX. Origo fontium & fluminum mare, virtutum & ſcientiarum Dominus Jeſus. Ex iſto fonte manant, ut ad locum unde exeunt, flumina gratiarum revertantur, ut iterum fluant. Remittatur itaque ad ſuum principium cæleſte profluvium, ſpirituales rivi proprio fonti ſine fraude & ſine intermiſſione reddantur, ut arva mentium rigare non deſinat. Qualiter inquit? Audi Apoſtolorum: In omnibus gratias agentes, ut, quidquid ſapientiæ, quidquid virtutis habes & gratiæ, totum Dei virtuti, & Dei adſcribas Sapientiæ.

Dignitas.

XXXI. Nullum gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blaſphemia pejus nihil. *S. Chryſ. ib. diſc. 1. n. 5.*

Facilitas.

XXXII. Gratias Deo agamus, qui tanta apud nos beneficia collocavit. Neque enim grave aliquid & oneroſum a nobis requirit, ſed ſolum, ut teſtemur & fateamur beneficia ſua, & pro his gratias referamus: non quod ipſe his egeat, qui ſufficientiſſimus eſt, nullaque re indiget: ſed ut nos diſcamus Authorem bonorum nobis conciliare; nam ſic ipſum ad majorem noſtri ſolicitudinem provocabimus. *Idem ho. 10. in Gen.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

I. Omnia, quæ in anima habemus, & corpore, & quæcumque exterius vel interius naturaliter vel ſupernaturaliter poſſidemus, tua ſunt beneficia, & te beneficum, pium ac bonum commendant, a quo bona cuncta accepimus. Omnia ex te, & ideo in omnibus es laudandus. *L. 3. c. 22.*

II. Da Deo, quod Dei eſt, & tibi adſcribe, quod tuum eſt: hoc eſt, Deo gratias pro gratia tribue, tibi autem ſoli culpam, & dignam pœnam pro culpa deberi ſentias. *Lib. 2. c. 10. §. 1.*

III. Ego totum dedi, ego totum habere volo, & cum magna diſtrictione gratiarum actiones requiro. *Lib. 3. c. 9. §. 2.*

IV. Si dignitas datoris inſpicitur, nullum datum parvum, aut nimis vile videbitur. Non enim parvum eſt, quod a ſummo Deo donatur. Etiamſi pœnas & verbera det, gratum eſſe debet, quia ſemper pro ſalute noſtra facit, quidquid nobis advenire permittit. *Lib. 2. c. 10. §. 5.*

V. Sic ſingula conſidera, ſicut ex ſummo bono manantia, & ideo ad me tanquam ad ſuam originem cuncta ſunt reducenda. *L. 3. c. 9.*

VI. Nihil ergo tibi de bono adſcribere debes, nec alicui homini virtutem attribuas, ſed totum da Deo, ſine quo nihil habet homo. *L. 3. c. 9.*

Utilitas.

VII. Eſto gratus pro minimo, & eris dignus majora accipere. *Lib. 2. c. 10. §. 5.*

VIII. Qui gratiam Dei deſiderat, ſit gratus pro gratia data, & patiens pro ablata. Oret, ut redeat: cautus ſit & humilis, ne amittat. *Ibid.*

IX. Ille major & melior eſt, qui ſibi minus adſcribit, & in regratiando humilior eſt, atque devotior. *Lib. 1. c. 23. §. 2.*

X. Ideo non poſſunt in nobis dona gratiæ fluere, quia ingrati ſumus Authori, ne totum refundimus fontali origini. Semper enim debetur gratia digne gratias referenti, *Lib. 2. c. 10. §. 2.*

ti, & auferetur ab elato, quod dari ſolet humili.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

Marc. 8. v. 6. Jo. 6. v. 11. & c. 11. v. 41. I. CHriſtus, quando volebat opus grande facere, prius cælum ſuſpexit, & gratias egit, ſicut patet in multiplicatione panum, ſuſcitatione Lazari, & Euchariſtiæ inſtitutione.

D. Bon. de vita Chriſti c. 11. II. B. Virgo, ne umquam Deum benedicere ceſſaret, D. Bonaventura loquitur, ſemper in ore habuit verba: *Deo gratias*. Neque aliud fere reſpondere ſolita eſt.

Apoc. 7. v. 11. III. Omnes Angeli ſtabant olim, ut vidit S. Joannes, in circuitu throni, & ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt Deum dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.

In cap. 9. Marc. IV. SS. Apoſtoli cum gaudio reverſi ſunt dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo, quibus verbis beneficium ſibi collatum extollunt, ac proinde gratias agunt, teſte Sanct. Hieronymo & Theophylacto.

S. Aug. in Pſ. 132. V. Primi Chriſtiani, immo & Religioſi, teſte S. Auguſtino, in communi congreſſu ſe per voces: *Deo gratias*: ſalutabant; hinc a circumcellionibus per ſcomma Deo gratias ſunt vocati.

Daniel. 3. VI. Pulcherrimum exemplum gratitudinis reliquerunt tres pueri Babylonis in fornace exiſtentes, dum omnes creaturas ad Dei laudem invitarunt.

Machab. 2. v. 21. VII. Judas Machabæus & populus Jeroſolymitanus ſcripſerunt Ariſtobulo: De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipſi.

Tob. 4. v. 3. VIII. Tobias ſenior inter doctrinas, filio datas, primo loco hanc ponebat: Honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: memor enim eſſe debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo. Junior vero dicebat patri: Quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus? Peto te, pater mi, ut roges eum, ſi forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata ſunt, aſſumere. *c. 12. v. 2. 4.*

Gen. 41. v. 51. IX. Joſeph Patriarcha in grati animi ſignum vocavit filium ſuum primogenitum Manaſſes, dicens: Oblivíſci me fecit Deus omnium laborum meorum, & domus patris mei. Nomen quoque ſecundi appellavit Ephraim, dicens: Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

Exod. 2. v. 22. X. Moyſes quoque ob eandem cauſam vocavit unum filium Gerſam, hoc eſt, peregrinum illic, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum Eliezer, hoc eſt, Dei adjutorium, dicens: Deus patris mei adjutor meus, eripuit me de manu Pharaonis.

Beirl. in feſto S. Matthiæ them. XI. Hæmorrhoiſſa, tactu fimbriæ ſanata, præ foribus domus ſuæ ſtatuam æneam hujus miraculi indicem collocavit, cujus gratitudine Chriſtus probavit alio miraculo, dum ad pedes imaginis herbam ignotam produxit, quæ ubi veſtimenti Chriſti per ſtatuam repræſentati fimbriam contigiſſet, omni morborum generi medebatur.

XII. S. Franciſcus ſuos inſtruens dicebat: Quando Dei ſervus orans viſitatur divinitus, dicere debet: Iſtam conſolatiooem mihi peccatori & indigno de cælo miſiſti, Domine, & ego illam tuæ committo cuſtodiæ, quia theſauri tui me ſentio eſſe latronem. *S. Bon. in vita c. 10.*

XIII. S. Thelica fortiſſimus Martyr, dum ungulis laceratur, nihil aliud inter tormenta ingeminavit, oiſi *Deo gratias*. Idem S. Cyprianus dixit, poſt fatalem ſenteotiam recitatam, ſimulque ſpiculatori a ſuis Diaconis viginti quinque aureos numerari juſſit. *Bar. ann. 261. n. 10. & anno 303. n. 19.*

XIV. Clara viginti annis morbo iotabeſcens, aſſidue Deo gratias retulit. *Drex. in Prodromo c. 2. §. 47.*

XV. Boleslaus Rex piiſſimus Poloniæ, ut gratum ſe Deo exhiberet pro beneficiis acceptis, non modo villas, oppida, & prædia pro Eccleſiæ ornamentis & cultu Dei aſſignavit; ſed etiam decimas eidem accuratiſſime ſuo tempore offerri curavit. *Catech. hiſt. c. 7. l. 11. ex. 2.*

XVI. Alphonſus Aragonum Rex de tribus inceſſanter Deo gratias agebat, ſcilicet quod hominem, quod Chriſtianum, quod Regem fecerit. *Æneas Sylv. de dictis Alph.*

XVII. Beata Henrici IV. Imp. uxor, cum a ruſtica fœmina tenuiſſimum filum in gratitudinis ſignum accepiſſet, tantum ei agrorum aſſignari voluit, quantum filim donatum per longitudinem dimenſum menſurabar. *Berrling. in feſto S. Matthiæ them. 3.*

XVIII. Balduinus Jeroſolymorum Rex, cum Admiratum Turcarum in Arabia prælio ſuperaſſet, captam illius conjugem cum aliis multis (quam vicino partu graviter habentem vir io itinere reliquerat) in optimo lecto tentoriis circumcluſit, ſervis quoque atque alia omni re neceſſaria adjutam, inſuper pro ſtragula veſte, cujus eo in loco copia nulla erat, chlamyde ſua cooperuit, atque Admirato eam illæſo pudore reſtituit. Contigit poſtea Balduino, ut a Turcis acie victus in urbem Rhamam immunitam ſe reciperet. Ad eum ergo idem Admiratus nocte profectus, plus accepti beneficii, quam ob Religionis diverſitatem odii, aut etiam prædæ, quam ſperare poſſet, memor, periculi imminentis magnitudinem aperuit, poſtridie mane Turcas impetum facere in urbem conſtituiſſe. Si ſe ſequeretur, incolumem ſe ſervaturum eum promiſſit, & promiſſis re ipſa ſatisfecit. *Dauroly. c. 7. tit. 7. exempl. 6.*

XIX. Videamus gratitudinis palmare monumentum e Pio V. Pontifice vere Maximo in homine ruſtico relictum, a quo cum Bergamo noctu Mediolanum profugeret, (quod inquirendo in ſuſpectæ fidei Epiſcopum, in ſuum exitium aliquando plures irritaſſet) in domum receptus, atque pro ruſtica tenuitate laute habitus fuerat. Hunc enim in frequentiſſima inſpectantium, ac fauſta precantium turba, quum a Laterano, qua die Pontificatus poſſeſſionem adiit, ſublimis referretur, agnovit, atque ad ſe deinde juſſit vocari, cognitoque duas illi filias eſſe, ut honeſtius nec pro fortu- *Jo. Rhor. lib. 4. c. 8. n. 1.*

tu-

Digitized by Google

tuna elocaret, bina aureorum millia, ut vero ipſe ſibi proſpiceret, quingentos dedit; nulla ineptæ magnificentiæ oſtentatione opes publicas prodigens, ſed tenuiſſimis villici commodis abunde proſpiciens, quem non equidem donatum auro, ſed agnitum fuiſſe, ſatis mirari non poſſum; nam in ea nocturna fuga vix ſemel viderat, verum ut obliviosiſſimi mortalium ſint ingrati, ita grati homines memoria maxime valent.

Ib. n. 3. XX. De S. Thereſia ſic ſcribit Joannes Rho: Erat cuidam virginum familiæ a Confeſſionibus Sacerdos bonus ille quidem, verum moribus præfractus, ingenioque auſterus, adeo ut virginibus eſſet peracerbus & gravis. Rem, quod ita domeſticæ quietis intererat, ad Thereſiam detulit familiæ Præſes; alium ſibi adhibendum videri, ac moroſiſſimi hominis conſuetudinem vitandam. Sed vetuit Thereſia, gravi oratione admonens, vorandas eſſe quaslibet acerbitates, atque diſſimulandam durioris ingenii conditionem; quod is olim virgines de fraude admonuiſſet, quam in ædium venditione improbi homines adornabant; Nolle itaque ſe benemerentem de familia univerſa hominem ea miſſione contriſtari. Eidem Thereſiæ cum in via æſtuanti obvius viator frigidam dediſſet, ingentem ſane retulit mercedem; Nam per aliquot annos pro ejus ſalute ſupplicaturam ſe Deo recepit, præſtititque cum fide, hoc uno Thereſiæ facto vel in hac vita Chriſti Domini oraculum laudatum eſt, quo frigidæ calici mercedem minime defuturam pronunciavit.

Ib. n. 6. XXI. Subtilis admodum Eleonoræ ex Auſtriacum gente, Mantuanorum Ducis, in hac gratiarum Philoſophia ratio fuit. Ibi beneficium ſe accipere agnoſcebat, ubi mortalium plurimi debitam agnoſcunt ſervitutem; Quis enim pauperes, artifices, oratores, piſcatores, cæteroſque hujuſmodi, ſuos inter numerat beneficos? faciebat hoc tamen Eleonora, eorum ſudoribus ſibi lautias parari dictitans, & otium, quo Principes perfruerentur, illorum laboribus defendi. Quamobrem pro illorum manibus pias preces fundere ſolicite inſtiterat, ne plane viveret ingrata. O animum vere magnum! eſt in illis obſequiis addicta libertas, quæ, ut nullo unquam bene emitur argento; ita grati animi libera eſt ſignificatione redimenda.

Ib. n. 9. XXII. De Stanislao Hoſio, & Seraphino Oliverio, Cardinalibus, ſic ſcribit idem Author; Non decet bene merentium vita gratum animum circumſcribere: geſtit enim, atque extra brevis ævi emicat anguſtias, quod in Hoſio obſervatum non ſine admiratione fuit. Ut enim in colendis ſuperſtitibus, à quibus beneficia ſe recepiſſe noverat, nemini fuerit ſecundus; ita illorum filiis, cognatis, affinibus, amicis demum juvandis, fovendiſque, cum paucis numerandus eſt; Reputabat vir ſapientiſſimus, ſe illis plurimum debere, in quos, quæ ſibi delata fuerant, conferri potuiſſent beneficia. Seraphinus non minori virtute Jacobi Razalii, a quo beneficium ſe adoleſcentem accepiſſe, nunquam fuerat oblitus, nepotes aliquot & vivens omni coluit officio, & quaſi ſatis ſibi eo non feciſſet, ut etiam poſt fata viveret gratus, bonorum omnium ſcripſit hæredes.

XXIII. Ibidem de Alphonſo Valentino Ord. Præd. ſic ſcribit: Gratus animus ſemper habet, quas referat gratias, & ſi præſidia alia deſint, vota in promptu habet & preces. Et ſane utiliora hæc ſæpe benefactoribus eſſe, Alphonſi exemplo ſcimus, qui præter ædes honeſti Sacerdotis, a quo in illis ipſis hoſpitio fuerat exceptus, tranſibat nunquam (faciebat autem ſæpiſſime) quin illius manibus ſacro carmine, quod Reſponſorium vocant Rituales libri, pacem precaretur. Ab hac ille ratione non ante deſtitit, quam homini bene eſſe divinitus admonitus; ſua ope non amplius intellexit indigere. *Ib n. 9.*

XXIV. Porro quantum vel unicum, Deo gratias, caſualiter prolatum apud Deum valeat ad evadendum etiam, quod uſpiam incurrere poſſemus, maximum periculum, id eſt, damnationem æternam, ex ſequenti hiſtoria colligere licet. In quodam Prioratu Belgj tres morabantur Monachi concubinarii & crapulones, qui certatim carnis voluptatibus vacabant. Veſpertino tempore, poſtquam ſe cibo & potu ingurgitaſſent, unus illorum dicebat. Deo gratias, cui alter reſpondit, ego non Deo, ſed diabolo gratias ago, quibus dictis ſinguli cum ſuis concubinis ad lectum conceſſerunt: Accidit autem, ut, dum vix lectum ingreſſi eſſent, dæmon illis in habitu venatoris apparens dixerit: Ubi nam eſt ille, qui mihi gratias egit? Ecce præſto ſum. Habebat vero ſpiritus ille duos alios dæmones habitu coquorum indutos, quibus, ut impium illum e lecto extraherent, & ad ignem torrerent, præcepit, ſicuti & factum eſt: Alii vero terrefacti audierunt dæmones eiſdem dicentes: Digni vos etiam pari ſupplicio, nec deeſt voluntas mihi: Vetor vi majori, invitus abeo, reſipiſcite, aut manent terribiliora. Porro quænam cauſa fuerit, cur dæmon coercitus ſit, ne de illis pariter ſumeret ſupplicium, tametſi Author non referat, vel declaret, veruntamen ex narrata hiſtoria ſatis deducitur, reliquos duos ex eo ſolum capite liberatos fuiſſe, quia ſcilicet dixerant, Deo gratias. *Manſi tr. 10. diſc. 25. n. 7.*

XXV. Quidam fuit filius ditiſſimorum parentum, cui pater ſuus deſponſavit filiam cujuſdam nobiliſſimi, & præ omnibus locupletiſſimi Regis nimis pulcherrimam. Movit ergo ſermonem cum puero de nuptiis, & quomodo facere meditabatur, annunciavit, quod ille quaſi rem malam ac nefariam reſpuens, relicto patre in fugam elapſus eſt. Ambulans autem declinavit in domum cujuſdam ſenis pauperis, propter æſtum diei ſemetipſum repauſaturus. Tunc filia ſenis virgo, quæ erat ei unigenita, ſedens ante januam operabatur manibus, ore autem ſuo Deum laudabat, aſſidue gratias agens ei de imo cordis: Hujus autem laudes juvenis auſcultans, ait: Quod eſt iſtud, o mulier, ſtudium tuum, cujus autem rei gratia, cum ita ſis pauper & tenuis, quaſi pro quibuſdam magnis donis gratias referendo ſic laudas Dominum? Quæ reſpondens ait: *Vincent. Belvac. l. 25. c. 15. & ex eod. Spec. Exempl. tit. Gratias agere Ex 1.*

ait : Quia ſicut exigua medicina de magnis laboribus ſæpius liberat hominem , ita & in parvis Dei donis gratiarum actio magnorum auctrix bonorum efficitur. Ego quidem filia ſum ſenis pauperis, gratias tamen refero Deo pro modicis iſtis donis , & benedico Dominum, certa, quoniam qui hæc contulit , & majora valet dare. Et iſta quidem de his , quæ extrinſecus ſunt, & noſtra non ſunt , ex quibus nec multa poſſidentibus lucrum aliquod pervenit, ne dicam, quia & ſæpius damnum ſuſtinent, neque minora accipientibus accidit detrimentum, eandem utriſque viam pergentibus , & ad eundem pervenientibus finem. Eorum vero, quæ magis ſunt neceſſaria , & perfectiſſima, multa & maxima accepi Dei dona quæ innumerabilia & inæſtimabilia ſunt . Nam ſecundum imaginem Dei facta ſum , & ipſius notitiam habere merui, & ratione præ omnibus animalibus ſum prædita , & ab ipſo Deo invitata ſum ad vitam per viſcera miſericordiæ ejus, cujus & myſteriorum particeps eſſe merui, cui & paradiſi janua parata eſt , facile , ſi voluero, introitum mihi præbitura. Pro tantis igitur talibus donis , quæ indifferenter divites percipiunt, & pauperes, ut dignum eſt, gratias agere penitus eſt impoſſibile. Si autem & modicam laudationem largitori bonorum non obtulero, qualem excuſationem habebo? Juvenis itaque eximium illius ſtupens intellectum, ejus patrem accerſivit , cui dixit: Da mihi uxorem filiam tuam, adamavi enim illam propter intellectum, & pietatem. Tunc ſenex ait: Non licet tibi accipere pauperis filiam, cum parentum divitum ſis filius. Rurſus autem juvenis ait: Etiam hanc accipiam , ſi tamen mihi non negaveris eam. Nobilium quippe & divitum mihi filia fuit deſponſata, ſed hanc reſpuens fugam arripui, filiam quoque tuam propter pietatem, quam habet in Deum, & præclarum illius intellectum adamans, copulari mihi præ omnibus cogitavi . Senex autem dixit ad eum : Non poſſum tibi filiam meam dare, ut ducas in domum patris tui, & ab ulnis meis ſepares eam, unica enim mihi eſt ; ſed ego, inquit juvenis, apud vos manebo, & veſtram ſuſcipiam converſationem. Deinde & ſplendidum deponens veſtimentum ſenis habitum poſtulans induit. Tunc ille ſenex in multis tentans eum, & varie ipſius examinans cogitationes , poſtquam cognovit juramenti illius ſtabilitatem , & quia non amore inſipientiæ detentus petiit ejus filiam, ſed pietatis amore elegit pauperrime vivere , hanc præponens ſuæ gloriæ & nobilitati , tenens eum manu introduxit in ſuum cubiculum, & oſtendit ei divitias multas ibi repoſitas, & immenſum pondus pecuniarum, quantum non viderat aliquando juvenis ille, & ait ad eum: Fili, hæc omnia tibi do, eo quod elegiſti meæ fieri hæres ſubſtantiæ, quam tenens hæreditatem, ille omnes ſupergreſſus eſt glorioſos terræ & divites.

Jo. Rh. l. c. n. 7. XXVI. Præclarum adhuc gratitudinis exemplum de Temazaca nobili Japone his verbis narrat Joannes Rho : Vereor, ne nimia divinorum munerum abundantia, quæ gratias maxima jure ſuo repoſcit , vitio noſtro nos reddat ingratos. Quotus enim quiſque noſtrum, quod depulſis errorum tenebris, tanta ubertate noſtris ſe regionibus veritatis lumen infuderit, gratias Deo habet? At Temazaca recentis fidei homo , ſed indolis ac generis clarus , cum a prætereuntibus ſalutare Jeſu nomen invocari audiſſet, equo deſiliens, Deo quam potuit enixiſſime gratias retulit, quod, quibus in terris paulo ante prophana Idolorum nomina aerem quadam infidelitatis contagione afflabant, jam nunc filii ſui ſanctiſſima floreret invocatio.

XXVII. Joannes Zeniſcus Græcorum Imperator ope divæ Virginis , Martyrum Georgii & Theodori, ingenti gloria Bulgaros , Scythas , Turcas & alios Barbaros adverſus Romanos ſimul fœdere junctos, numero trecentorum triginta millium militum, iteratis ſummo labore, atque periculis ſæpe præliis ſuperavit , atque ſumma religione qua vicerat triumphum paravit. Primum Bulgarorum civitatem, ubi regia erat Paraſtlabam nominatam expugnavit, mutato poſtea nomine ab Imperatore Janopolim nuncupatam, cepitque Regem Bulgarorum Boriſem cum uxore & liberis, & Bulgarorum regnum extinctum ſuperatis ingenti prælio poſtea Barbaris die Sancti Georgii martyris , cui tanta victoria accepta lata fuit, converſo poſt hæc bello adverſus reliquos qui ſe Droſtoli munierant ancipiti prælio & certamine diu multumque pugnatum , donec divinum auxilium certis ſignis Romanis adfuit, quibus adjuti vicere penitus Barbaros. Quænam autem fuerint divina ſubſidia, ea refert Curapalates: Fertur inquit, divinam opem tuos Romanos eſſe conſecutos . Turbo enim quidam a Noto vento in ora Scytharum conſtitit, haud permittens eos captis uti in bello conſiliis. Et quidam vir conſpectus eſt ab omni Romanorum exercitu equo albo vectus in anteſignanis pugnare, hoſtiumque commovere ac perturbare phalanges, nulli prius aut poſtea cognitus, quem ajebant unum eſſe ex glorioſis martyribus, Theodorum videlicet, quibus tutoribus ac propugnatoribus contra hoſtes utebatur ſemper Imperator. Etenim forte accidit , ut hoc prælium ea die committeretur , qua celebrare memoriam militis conſuevimus. Cum & mulier quædam nobis Byzantii , ſupremæ poteſtatis, per viſum illud ita eſſe confirmabat una ante congreſſum die, in ſomnis ſibi viſum Dei genitricem præſto eſſe, & cuidam militi dicentem audire: Domine Theodore, meus & tuus Joannes in periculo verſatur, ad ejus auxilium propera. Orto ſole eadem mulier vicinis rem patefecit. Et quæ viſa ſunt, hæc fuerunt. Funduntur rurſus Scythæ, qui clauſas urbis portas comperientes a Scleto Duce per planitiem diſſipatis, mutuoque conculcati interfecti ſunt, & a Romanis cæſi numero infiniti, vulnerati autem fere omnes. Martyri autem debitum reddens honorem Imperator, & auxilii præmia rependens, templum illud, uti ſanctum ejus corpus conditum eſt, a fundamentis everſum, majus, pulcherimumque ædificavit, attributis ei magnificis poſſeſſionibus, quod etiam pro Euchanem Theodoropolin appellavit. *Baron. to. 10. Ann. 971.*

§. VI.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Hiſt. Soc. I. S. Ignatius P. Petro Coderio (cujus ope fere ſuſtentabantur Patres) grati animi cauſa honores Fundatorum omnes decrevit, annuam videlicet candelam, miſſatumque certum numerum, utque conſeſſu ac loci dignitate Profeſſis omnibus anteiret; mortuo vero conſueta ſuffragia fierent, & etiam ſepulchro cum honorifica inſcriptione lapis imponeretur. Idem quoad vixit, Barnabitas Mediolanenſes amore, conſiliis, officis proſequebatur, eo quod P. Emmanuelem Mionam ægrum in ſuo monaſterio ſumma charitate curaſſent. Licet autem in referendis gratiis plura præſtaret, quam acciperet, tamen in rependenda gratia numquam ſibi ſatisfeciſſe videbatur.

II. P. Petrus Faber Deo gratias agebat pro communibus etiam beneficiis, ac ſi ſibi uni collata eſſent, maxime ob amoram, quo Deus beneficia communia elargiens, unumquemque in particulari ac nominatim reſpicit. In quovis Dei beneficio tria ponderabat, quis, quid, quo ſtudio largiretur: inde cenſebat fieri non poſſe; quin omnia magnifierent. Ajebat, præcipue Deo eſſe agendas gratias ob benaficia nobis nec petentibus, nec ſentientibus collata, v. gr. natum eſſe Chriſtianum. Ex perpetua beneficiorum Dei recordatione replebatur os ejus perpetua laude Dei, & animus ſe totum viciſſim Deo offerendi. Gratias agebat Deo pro publicis calamitatibus, v. gr. peſte, bello &c. cum ea Deus diſciplinæ gratia immittat: dolens, homines hoc beneficium non agnoſcere. Ferventer orabat pro iis, qui feciſſent bene, ut qui Baptiſmum, Chriſma, S. Ordines, S. Euchariſtiam illi contuliſſent, ut & pro Confeſſariis & Magiſtris ſuis. Gratias etiam agebat Deo nomine ſociorum ſuorum ac fratrum, tamquam membrum pro membro, in quos ſimilia beneficia collata eſſent. Imo gratias Deo agebat pro beneficiis in ipſos etiam Angelos & Sanctos collatis. Quidquid tandem cuipiam bene eveniret, illius loco agebat Deo gratias, ut cum fœcundos agros tranſiret, petens ſimul veniam pro illis, qui gratias non agebant. Quia vero omnia divinæ gratiæ tribuebat, nihil ſuæ induſtriæ, ſed perpetuo laudabat Deum, hinc tantis gratiis e cælo animus ejus replebatur, & quidquid incœpit, feliciter ei evenit in ſalutem proximi.

Syllabus Peruan. Provin. III. P. Jacobus Martinez ſingulis diebus modo quinque, modo ſeptem millia actuum amoris in Deum, & gratiarum actionis, eliciebat.

Annua 1604. IV. P. Michael de Rayno beneficia divina in ſe collata ſcheda deſcripta de collo geſtabat.

Vita. pag. 124. V. Joannes Berckman pro ſuis Profeſſoribus bis per diem orabat. Profeſſori Philoſophiæ ſchedam ineunte fere menſe offerebat in cubiculo, orationibus & pœnitentiis refertam pro ipſo perſolvendis.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. PLato Deo aſſidue gratias agebat, quod homo, quod mas, quod Græcus, quod Athenienſis, quod tempore Socratis, a quo inſtitui poſſet, natus eſſet. *Faber in Dom. 11. poſt Pent. conc. 2.*

II. Romani, quia anſeres Capitolium ſua vigilantia ſervarant, publico decreto decreverunt, ut ſemper aliquot eorum in Junonis templo alerentur; & ut quotannis anſer unus in ſplendida lectica & veſte ſtragula ſedens per urbem circumferretur cum ſolemni pompa. *Plin. l. 10. c. 12.*

III. M. Antonius tantum honorem Magiſtris ſuis exhibuit, ut eos præ cæteris ad oſcula admitteret, & eorum imagines aureas in Larario haberet, ſepulchra vero illorum hoſtiis & floribus ornaret. *Fab. l. c. con. 3.*

IV. Antalcidas rogatus, quid agendum ſit ad hominum favorem acquirendum; reſpondit: Si gratus fueris: ſi grata loquatis: ſi grata ipſi præſtiteris. *Idem co. 3. n. 1.*

V. Alexander Magnus Bucephalo equo ſuo ſeni ſtabilem annonam decrevit, ob obſequium in juventutis flore præſtitum. *Idem n. 9.*

VI. Cum veteranus quidam miles in jus citaretur, adiit in publico Cæſarem Auguſtum, rogans, ut ſibi adeſſe vellet. Cum vero Cæſar ex ſuo comitatu aliquem daret, qui cauſam illius ageret, reſpondit miles: At non ego, Cæſar, periclitante te in Actio bello vicarium quæſivi, ſed pro te ipſe pugnavi: ſimulque cicatrices detexit; quo audito erubit Cæſar, atque in advocationem ipſe deſcendit, veritus, ne alioqui non modo ſuperbus, ſed etiam ingratus videretur. *Langius tit. Gratitudo.*

VII. De gratitudine mortui erga ſuum benefactorem ſic ſcribit Alciatus.

Cum curvos piſcator aquis educeret hamos,
Naufragio fractum ſuſtulit ære caput.
Maxima mox hominis flens infortunia, parvo
Quæ ſuper hinc fuerant condidit oſſa ſolo.
Pondera ſed fodiens ingentia reperit auri.
Juſto homini numquam gratia facta perit.

VIII. Rex Sinarum cum exactis Tartaris Regnum ſtabili pace componeret, ut fortiſſimorum Ducum, quorum præclara opera Tartaros vicerat, perenni proſequeretur beneficio, & poſt commune factum gratus viveret in omnium recordatione poſterorum, aliquid excogitavit atque invenit, quod redivivæ ſemper gratiæ perpetuum duraret argumentum. Ferreas confieri laminas pro numero Ducum juſſit, ſingulorumque pugnis atque victoriis cælari, unicuique deinde ſuam tradidit, communi omnibus lege, ut poſt ipſorum exceſſum apud familiarum Principes ſervatæ laminæ certis ab unoquoque vicibus in judicium proferri poſſent, toties reos capitis periculo judicioque erepturæ, dummodo, ne fraus ſæpius judicibus fieret, quoties ſalutares fuiſſent, certis notis inſculperentur. Itaque poſt aliquot jam ſæcula vivunt non minus Ducum præclata geſta, quam Sapientiſſimi Regis grati animi præclara *Jo. Pho. t. 4. c. 8. n. 1.*

Digitized by Google

clara monumenta; ambiguo apud omnem poſteritatem judicio, quænam glorioſior memoria ſit, Regis ne, ac Ducum? ſed vera æſtimantibus tertium illud cuivis auro anteferatur, in quo grat ſſimi Regis beneficio illuſtria vivunt ac flurent geſta majorum.

Ib. n. 13. IX. Supremum inter armorum furorem effranisque crudelitatis ſævam licentiam, ut retorrido in agro viridis aliquando ceſpes, ita magnum virtutis exemplum emicoit. In expugnatione arcis Cronzoniæ, quam de Hiſpano in minori Britannia Gallus vir cœperat, Aumootius exercitus Mareſcallus, trucidari præſidiarios, ac nemini parci mandaverat; fiebant itaque cædes, & victis non inulte morientibus, omnia lata ſanguine redundabant. Dum maxime ira cædibus incaleſceret, nec tam pugna, ſed ſtrages eſſet, Anglus gregarius Hiſpanum, qui ſe in latebras penetraverat, indeptus, jugulaturus protrahebat, quam ſubito agnitum bono animo eſſe juſſit, non periturum. Aderant jam manipulares, Hiſpanumque ad cædem depoſcebant; abſterrere Anglus, & ſi vi deditio fieret, ferro ſe repulſurum. Exorta inde rixa, & clamore invicem ſublato, ad Aumontium res tota defertur, qui accitum Anglum ſuo cum Hiſpano interrogat: Quid ita juſſa Ducis intempeſtiva illa humanitate contempſerit, faceſſat illico imperata, ni pareat! Enim vero Anglus moriturum ſe cum Hiſpano, ſi vitam illi conſervare non poſſet, ſe profiteri; agnoviſſe ſe hominem a quo in Belgio pari humanitate olim fuiſſet conſervatus; nolle ſe ingratum vivere, ſi illi moriendum ſit, commori certum ſibi eſſe, quandu ſimul vivere non poſſet. Aumontius ſupra gregarii fortuoam & virtutem admiratus, utrumque liberum abire permiſit, & mutuo frui beneficio factum laudans, ut raris grati animi exemplis olim inſerendum.

Rapt. Fulgoſ. l. 5. X. Xantippus Athenienſis erga canem ſoum gratus extitit; quia maria pernatans, uſque in Salaminam eum ſequutus fuerat, quo tempore adveniente in Græciam Xerxe, major Græciæ pars in eam ſe inſulam recepit. Nam ne taoto amore ingratus foret, mortuo cane in Salaminæ arce ſepulchrum ei condidit, quod diu Cynotaphium appellaruot.

idem ib. XI. Platæenſes in agro ſuo, quod in eo commiſſum a Græcis adverſus Perſas prælium fuerat, quotannis in Græcorum memoriam, qui illic pro communi libertate occubuerant, ſolemni pompa ſacra peragebant.

Ibid. XII. Minucius Magiſter equitum coi ſecundo bello Punico æquatum eſt cum Dictatore imperium, temere in Pœnorum inſidias præcipitatus, circumventuſque ab hoſte cum dimidio copiarum erat, haud dubie locum ipſum Romanorum clade ante Cannas nobilitaturus: cæterum Fabii Maximi Dictatoris, a quo diſſentiebat in adminiſtrando bello, celeri occurſu imminenti periculo ſubtractus, haud inepte ad infamiam diluendam gratitudinem temeritati prætexuit, ultroque Dictatori imperium reſtituit, patremque appellavit: fuit præterea ſuis auctor, ut patronum militari clamore ſalutatum aurea corona donarent.

Ibidem. XIII. Magnum grati populi Romani ſpecimen in Q. Fabio Maximo enituit. Nam cum quinque conſulatibus ſalubriter Reipublica adminiſtratis deceſſiſſet, certatim æs contulit, quo major ac ſpecioſior ejus funeris pompa duceretur.

XIV. Non minus etiam ſe gratos præſtiterunt Romani adverſus Latioos, quos, cum paulo ante hoſtes eſſent, in amicitiam ac ſocietatem receperunt. Nam cum Volſcorum legatos ad ſe miſſos, ut a Romanorum ſocietate averterentur, Latini cepiſſent, ac catenis vinctos Romam miſiſſent, opem in eo bello etſi minime requiſiti fueraot, offerentes, Romani ſex homioum millia Latini nomiois, quos captivos habebant, carcere liberarunt, omneſque novis amictos veſtibus, domum, ope, quæ offerebatur, ad graviores caſus reſervata, remiſeruot. *Ibidem.*

§. VIII. EXEMPLA BRUTORUM.

I. S. Macarius ſpeluncam habuit cellulæ ſuæ vicinam, & quadam die catulos ſuos cæcos ad eum belluam præducit, & ante pedes ejus ponit. At ille cum intellexiſſet, pro cæcitate catulorum beſtiam ſupplicare, rogavit Dominum, ut eis redderet viſum. Quo recepto, matrem ſequentes redeuot ad ſpeluncam. Et paulo poſt ipſa cum catulis ſuis regrediens, pelles ovium plurimas, velut munus pro ſuſcepta gratia, ad ſeaem deſert, morſu oris enecatas, iiſque ante fores ejus depoſitis, abſcedit. *Ruffinus l. 2. hiſt. Eccl. c. 4.*

II. S. Thomas de Villanova plura ejuſmodi exempla offert ſic loquens: Mira res, & cui ſimilis a ſæculo non eſt audita. Agnoſcunt ſupernaturali inſtinctu Creatorem irrationales beſtiæ, genua flectunt bruta, & inſuetis naturæ motibus reverentiam exhibent conditori; rudit alioquin neſcit, mugitu bos divinam perſonat laudem. Proſternitur brutum factori ſuo, quid facturus eſt rationalis homo? Deus pro homine homo factus eſt; brutum proſternitur, jumentum adorat, & non beneficia ſua recognoſcens ſtabit homo? Sed & S. Bonaventura ſuper verba: Et canis ſecutus eſt eum diſcurrens: Si ſic, inquit, canis dominum ſuum amat pro pane modico, & ſic equus pro modico hordeo; ſi ſic aſinus pro pabulo & fœno; quantum ille a nobis amandus exiſtit, qui carnem ſuam dedit nobis in cibum, ſangoinem in potum, vitam in maritum, & ſe totum in præmium? Nam leo, dum a ſerpente cinctus, & ab eo fortiter aſtrictus eſſet, dum fuiſſet a quodam milite liberatus, ſic illi toto corde adhæſit, ut ab eo niſi morte ſeparari nequierit. Cur ergo non facit homo rationalis, quod animal brutum facit? & Deo ſuo negabit, quod homini mortali leo impendit? Certe nullum, teſte Seoeca, tam immaoſuetum animal eſt, quod non cura mitiget, & in amorem ſui vertat, leonum ora a magiſtris impune tractantur, elephantorum feritatem uſque in ſervile obſequium demeretur cibus. *S. Thom. de Villanov. in Nativit. concl. 2.*

III. Steſichorus apud Pierium Valerianum refert, qood dum ruſtici in agro quodam ſimul laboribus inſiſterent, unus illorum, qui pro haurienda ex vicino fonte aqua abierat, *Pier. ſ. 12. cap. 2.*

aquam

aquilam quamdam ab ingenti ſerpente quodam circumplexam conſpexerit, mortem ei comminante; ac proinde correpta falce, eumdem in minutas partes conſciodens, aquilam liberavit, hauſtamque aquam laboribus confortibus attulit, qui cum ex ea bibiſſent, in eodem momento, quo & ipſe os hydriæ ad extinguendam ſitim applicare voluit, aquila pernice volatu ad eum properans, hydriam de manibus dejecit, omnemque aquam ex uoiverſa hydria effudit; moxque ruſticus hoc ſe refrigerio privatum conſpiciens, aquilæ, tamquam ingratæ, vehementer indigoatus fuit: At vero, poſtquam e ſociis aliquis poſt hauſtam ore aquam in terram mortuus corrueret, alios vere atrocibus doloribus cruciari conſpexiſſet, aquam illam veneni toxico infectam fuiſſe arguens, aquilæ erga ſe gratitudinem agnovit. Eheu quot hiſce temporibus ſunt homines, qui mundi torrentem ſequentes, dum bibunt quaſi aquam ioiquitatem, io ipſa appetituum ſuorum obſecundatione mortiferum animæ & corporis contrahunt veneoum; quando igitur noſtris ſe Deus opponit conſiliis, ne ad honores prætenſos pertingamus, ne deſideratis carnis voluptatibus perfrui poſſimus, vel concupitas hæreditates, vel divitias aſſequi valeamus, ſuum nobis præſtat beneficium, utpote Medicus pro æterna ſalute noſtra omnino ſolicitus.

Dux peccatorum s. 2. p. 1. c. 3. IV. Androdum Dacum Leo, cui ſpinam e pede extraxerat, non ſolum in aotro aliquamdiu nutrivit, ſed etiam ad feras damnatum, ab aliis feris defendit. Alius Leo equitem, qui eum a Dracone, cui jam prope occubuerat, defenderat, ſemper etiam in mare ſecutus eſt, donec fatigatus, & aquis ſuffocatus eſt.

Ibid. V. Scytharum Regulus cum ab hoſte occiſus ſpoliaretur, equus ipſius morſu, calcibuſque cum interemit. Alius domino interfecto vitam inedia finivit. Alius lacrymas præ deſiderio fudit.

Ibid. VI. Canis quidam Romæ domino ſuo occiſo, & ad gradus gemonios objecto, non modo mœſtos edidit ululatus, ſed etiam cibum ſibi objectum ad os defuncti attulit; & poſtea in Tiberim projectum corpus aliquamdiu, ne mergeretur, ſuſtentare conatus eſt. Alius vero occiſorem domini ſui ex turba dentibus apprehendens prodidit.

Ælianus. VII. Delphinus ab avicula quadam in Urbis Iheroſolenæ portu educatus, adultior factus, ſemper de præda ſua partem nutritiis ſuis communicavit.

Ludovic. Gran l. 1. Catbec. c. 27. VIII. Accipiter brumæ tempore paſſerem comprehenſum unguibus, ut ejus calore foveatur, per noctem ſibi applicat, & ob hoc beneficium mane prorſus innoxium dimittit.

Stapl. dom. 13. poſt Pent. thom. 1. IX. Pelicanus femella ſuper pullos ſuos a ſerpente percuſſos ſanguinem ex proprio pectore vulnerato emittit, itaque debilitatur, ut a pullis ali aliquamdiu debeat. Reſumptis autem viribus, illos, qui diligentius illam aluerunt, tenerrime diligit, & fovet, reliquos velot degeneres, & ingratos nido deturbat.

Ibid. & Ælian. l. 12. X. In civitate Patiæ cum puer quemdam Draconem parvum a ſe emptum educaſſet, cumque eo velut intelligente locutus eſſet, ac luſiſſet, denique is grandior factus a civibus in ſilvam dimiſſus eſt, ubi tamen dictum adoleſcentem, quod in latrones incidiſſet, clamantem, ita defendit, ut aliquos latronum in fugam egerit, aliquos omnino occiderit.

Berchor. in ſerm. ſ. Matth. c. 1. XI. Ciconia quædam, cui Heraclidis vidua crus obligarat, ſtatuto anni die reverſa ad ædes illius, magni pretii gemmam e gutture projecit; ac crus tractandum objecit.

Ibid. XII. Porum Regem in terram delapſum Elephas telis circumſtantium eripuit, & in dorſum repoſuit, donec tandem exanimis cum domino ſuo concidit.

§. IX. SIMILITUDINES.

Qualitas & Æquitas.

Breviar. lit. G. c. 4. I. SIcut terra & flores, quo plures a ſole calores & radios accipiunt, tanto plures reflexiones, vapores & odores verſus ſolem emittunt; ita gratus homo, quo plura accipit beneficia, tanto majori in Deum aut alium benefactorem amore ſuccenditur.

Ibid. II. Sicut magnum ſcelus eſſet, ſi quis ampliſſimis a Rege quopiam donis exornatus, his ipſis abuteretur ad exercitum, quo Regem debellaret, conſcribendum; ita non minus grave ſcelus cenſeri debet, ſi quis donis a Deo conceſſis ad illius offenſam utatur.

Ibid. III. Sicut mulier, quæ monilia & torques a Marito acceptos adultero donaret, merito graviſſimi ſceleris & ſupplicii rea judicaretur; ita anima non minoris culpæ damnari debet ſi creaturis ad amorem Dei acceodendum conceſſis abutatur, & ad aliarum rerum illicitum amorem dirigat.

Ibid. IV. Sicut is, qui in domum, vineam, aut hortum pro ſuo uſu ab aliquo domino ædificatam, introduceret alium, illiuſque poſſeſſionem offerret, gravem domino injuriam intuliſſe cenſeretur; ita, cum Deus hominem, & omnes illius potentias non niſi ad ſuam gloriam condiderit, non poterunt hæc abſque gravi iojuria illius ad alios particulares fines adhiberi.

Manſi tr. 3. diſc. 4. n. 7. V. Sicut, dum pila luditur, jacit unus, alter vero refert illam, tamdiuque ludus producitur, quamdiu inter utriuſque manus jacta & reciprocata pila non excidit: atque ita qui pilam non rejicit, perdit: eodem modo omnis ingratus ſuum non recompenſans beneficium, ſpe deſtituitur novorum recipiendorum; Secus vero, qui gratus futurus eſt, verba ſunt Senecæ, ſtatum dum accipit, de reddendo cogitat.

Ibid. diſc. 18. n. 7. VI. Sicut Chirurgus, dum tibi contra voluntatem, & totaliter invito, cucurbitulam igneam capiti applicat, vel membrum præſcindit aut ſecat, tametſi inde dolorem aut diſplicentiam concipias, immenſum tamen tibi confert beneficium pro quo poſtea recuperata ſanitate ſummas illi gratias agis. Ita quoque Deus animarum noſtrarum Medicus, qui dixit: Non eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus, adverſitates velut afflictivas & dolentiſſimas medicinas in æternam noſtram

or-

Digitized by Google

ordinat ſalutem, atque adeo merito ſummæ ei gratiæ debentur.

Utilitas.

Berrline. in feſto S. Matthiæ th. 3. VII. Sicut lupini & fabæ non exugunt agrum, ſed ſtercorant; ita homo gratus meliorem reddit fortunam ejus, a quo beneficium accepit, quæ tamen mox iterum in ipſum redundat, dum gratitudini iſti nova beneficia rependuntur.

Eccl. 1. v. 7. VIII. Sicut omnia flumina ad locum, unde exeunt, revertuntur, ut iterum fluant; ita quiſquis diligenter ad Deum per gratitudinem refert beneficia, meretur nova accipere.

S. Dam. in vita Barlaam. IX. Sicut exiguum pharmacum e magnis plerumque morbis hominem eripuit; ita gratiæ etiam ob minima beneficia perſolutæ bona ingentia conciliant. Unde S. Bernardus ait: felix, qui ad ſingula dona gratiæ redit ad eum, in quo eſt plenitudo omnium gratiarum, cui dum nos pro acceptis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ, ut majora accipere mereamur.

X. Sicut Ægyptii olim, ſi fideliter quintam partem de fructibus Pharaonis obtulerunt, reliquas quatuor partes ſibi lucrati ſunt; ita qui Deo de operibus, velut optimis animæ fructibus, quintam partem, ſcilicet laudis, gloriæ & gratiarum actionis, fideliter perſolvit, omnem reliquum eorumdem operum fructum ſibi retinere poteſt.

§. X. MOTIVA.

Manſi tr. 30. diſc. 2. n. 6. I. Exemplum, *& voluntas Dei.* Qui ut quovis tempore, quovis die & anno recepta beneficia grata mente in memoriam revocentur, in principio cujuslibet menſis, hoc ſibi menſium pendi voluit tributum. Solemnitas Paſchalis quovis anno celebrari debebat in memoriam magni illius beneficii, quo compedibus ſervitutis Pharaonicæ liberati in terram promiſſionis tot miraculoſis modis perducti fuerint. Feſtum Tabernaculorum eidem populo in memoriam revocabat quadraginta annos, quibus in deſerto commoratus, & cæleſti alimonia, quæ quotidie de cælo deſſuebat, omneſque in ſe continebat ſaporum ſuavitates paſtus fuerit. Feſtum Pentecoſtes habebatur in memoriam tabularum legis a Deo traditarum. In Levitico ritus leguntur quorumdam Sacrificiorum, quæ Deus in gratiarum actionem præſcripſerat. In Deuteronomio ob eundem finem inſtituta fuit primitiarum oblatio, & ſimilia ſexcenta alia exempla adduci poſſent; ex quibus omnibus Dei colligitur ſolicitudo, quæ populo ſibi electo gratitudinis virtutem inculcare contendebat.

Ib. n. 9. II. *Exemplum Sanctorum*; Cum enim opus iſtud, ſcilicet gratiarum actio ſit exercitium ſupernæ patriæ, ſecundum illud Iſa. 51. *Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis*: Quanto quis copioſius & perfectius ſe exercet in gratiarum actione, tanto magis appropinquat ſtatui beatorum: quod ut penetremus ſolidius, oculos noſtros ad viſionem ſublevemus illam S. Joannis, quando in ſuperna Jeruſalem Spiritus conſpexit Angelicos, circum Majeſtatem ſupremam Dei actibus obſequioſis intentos, haſque inaudiit voces: *Benedictio, & claritas, ſapientia, & gratiarum actio, bonor & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum Amen.*

III. *Exemplum Eccleſiæ militantis*, in qua Horæ Canonicæ a tot tam Regularis, quam Sæcularis Cleri miniſtris quotidie recitantur, in quibus continue Deo laudes, benedictiones, gratiarumque actiones offeruntur & redduntur, & uniuſcujuſque Pſalmi terminus hoc clauditur verſiculo: *Gloria Patri &c.* item verbum, *Deo gratias*, frequenter tam in divini officii, quam Miſſæ progreſſu replicare ſolemus. *Ibid.*

IV. *Exemplum Barbarorum*, quo ſe excitavit Sanctus Saba multorum Monaſteriorum celeberrimus Pater. Quibuſdam Agarenis per cellam ejus tranſeuntibus, & eſurientibus appoſuerat radices tantum quaſdam melagriorum, & arundinum cortices: neque enim alio cibo ipſe utebatur. Redierunt illi poſtea, afferentes ei caſeos, & dactylos. Quo viſo, hei mihi, inquit, Barbari iſti parvi noſtri beneficii memores, referre gratiam munifice ſtuduerunt: Nos autem, qui quotidie fruimur bonis Creatoris, nullam ei viciſſim ſtudemus referre gratiam per mandatorum obſervationem. Quæ de cætero excuſatio, quæ venia dabitur! *Daurolt. c. 7. tit. 32. n. 1.*

V. *Exemplum brutorum*. Si enim bos cognovit poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui; Si ob cibum modicum tam fideliter canis domino adhæret; quis non erubeſcat, gratiam bene de ſe merentibus non referre: quando videt ipſas etiam beſtias refugere nomen ingrati? *S. Ambr. l. 6. hexam. c. 3.*

VI. *Multitudo beneficiorum*, quam fuſius explicans Sanctus Gregorius Nazianzenus: Unde tibi hæc omnia, inquit, & a quo? Aut parva hæc oculiſque ſubjecta dicam, cujus munere ac beneficio cæli pulchritudinem cernis, ſolis curſum, lunæ orbem, ſiderum multitudinem, eamque, quæ in his omnibus veluti in lyra elucet, concinnitatem, atque ordinem, ſemper eodem modo ſe habentem, partium anni viciſſitudines, temporum mutationes, annorum converſiones, diei noctiſque æquas portiones, terræ productiones, aeris fuſionem, maris fluxi ſimul ac ſtabilis immenſam latitudinem, fluminum profunditatem, ventorum profluvia? Quod ipſum etiam confirmans S. Bernardus: Quanta, inquit, largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem; quanta ad conſolationem, quanta ex hoc jam ad correctionem, quanta etiam ad delectationem? Neque enim, ut bene Seneca pronunciavit, neceſſitatibus noſtris tantum proviſum eſt, uſque in delicias amantur. Si ergo pauci interdum nummi aut floreni donati tantopere excitant alios ad amorem benefactoris, gratumque ei animum demonſtrandum, quid tanta & tam multa beneficia non efficient. *Nazianz. orat. 16.* *S. Bern. ſ. 1. ſup. qui habit.* *Lib. 4. de Benef. c. 1.*

VII. *Magnitudo beneficiorum*: quid enim majus Deo, & Dei Filio? atqui utrumque dat ſe quidem in gloria; Filium vero pro redemptione, & in SS. Euchariſtia; ad quæ duo be-

ne-

neficia, quia omnia fere alia ordinantur, merito ab illis quoque; infinitam quamdam magnitudinem participant. Quæ ipſa obligatio, ut melius cognoſcatur, proderit intelligere, quod Sanctus Auguſtinus dixit: Reſpice univerſum mundum iſtum, & conſidera, ſi in eo aliquid ſit, quod tibi non ſerviat. Omnis creatura ad hunc finem curſum ſuum dirigit, ut obſequiis tuis famuletur, & utilitati deſerviat, ſuiſque oblectamentis pariter & neceſſitatibus, ſecundum affluentiam, & deficientiam occurrat. Hoc cælum, hæc terra, hic aer, hæc maria, cum eis quæ in ipſis ſunt univerſis, explere non ceſſat. Hic circuitus temporum annuis innovationibus, redivivis partubus antiqua innovans, dilapſa informans, conſumpta inſtaurans, paſtu perpetuo ſubminiſtrat. Quis ergo, putas, hæc inſtituit? quis illud naturæ præcipit, ut uno ſenſu tibi ſerviat? beneficium accipis, & authorem ejus non cognoſcis? donum in manifeſto eſt, largitor occultus, & ipſa ratio tua te dubitare non ſinit, hoc tuum non debitum eſſe, ſed beneficium alienum. *S. Aug.*

VIII. *Utilitas illius, cui beneficium confertur*: Quid enim eſt homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam viſitas eum: tot ſcilicet beneficiis præveniendo? *Pſ. 8. v. 5.*

IX. *Utilitas donorum Dei*: dat enim ſingula ad ipſum cognoſcendum, amandum, fruendum, & ad nos beneficandum. *B. Albertus l. c.*

X. *Utilitas gratitudinis*: nam quanto major eſt in anima erga Deum grati animi affectio, tanto redditur idonea magis, & capax ad uberiorem Dei gratiam recipiendam, & tanto amplius liberaliſſimus Deus quaſi cogitur ad largiendum. *Idem.*

XI. *Dignitas benefactoris Dei*: de qua ſic loquitur Thom. Kemp. Si dignitas datoris inſpicitur, nullum datum parvum, aut nimis vile videbitur; non enim parvum eſt, quod a ſummo Deo datur. Et iterum alibi: Minor ego ſum omnibus bonis mihi præſtitis; & cum tuam nobilitatem attendo, deficit præ magnitudine ſpiritus meus. *L. 2. c. 10. §. 5. L. 2. c. 22. §. 1.*

XII. *Conſtantia & longanimitas benefactoris*: ut qui toties a nobis offenſus & irritatus benefacere non ceſſat: unde merito Sanctus Chriſoſtomus querens dicit: Cum cæli ipſi Dei gloriam prædicent; ipſe vero, ob cujus gratiam ſunt illi effecti, ita te gerıs, ut tui fictor & creator Deus propter te male plerumque audiat. *Serm. de grat. reddendis.*

§. XI. MOTIVA OB SPECIALIA BENEFICIA.

I. OB *beneficium Creationis*: de quo ſic diſcurrit S. Gregor. Nazianz. Hoc igitur cum artifex verbum oſtendere voluiſſet, animal unum ex utroque, hoc eſt, ex inviſibili ac viſibili natura hominem fabricatur, atque a materia quidem ante producta ſumpto corpore, a ſe autem inſito ſpiraculo (quod quidem intellectualem animam denique imaginem ſcriptura vocat) velut alterum quemdam mundum, in parvo magnum, in terra collocat. Angelum alium mixtum adoratorem, viſibilis naturæ ſpectatorem, intellectualis miſtam, eorum, quæ in terra ſunt, Regem; Superis autem ſubditum, terrenum & cæleſtem, caducum & immortalem, viſibilem & intelligibilem, medium inter magnitudinem & humilitatem, eumdem ſpiritum & carnem: ſpiritum per gratiam, carnem ob elationem. *S. Greg. Naz. Or. 2.*

Quod etiam Rupertus Abbas confirmans: Magnum plane conſilium, inquit, in illo ſapientiæ conſilio, in illo talium perſonarum, Patris & Filii & Spiritus Sancti non tam Senatu, quam ſoliloquio venerando de nobis habitum eſt; ut unaquæque perſona ſuam operis partem ſuſciperet, ut ſcilicet tunc quidem Pater concederet, poſtea in plenitudine temporis Filius perditum redimeret, Spiritus Sanctus remiſſionem peccatorum perficeret. Quanta vero in ſpecie per hoc beneficium bona obtigerint, explicat in primis D. Bonaventura dicens: De dono naturæ eſt, quod creavit te in tempore, & quod ab æterno te diſpoſuit creandum, non creavit te pecus, ſed hominem. Dedit animam immortalem, cui dedit rationem, ingenium, induſtriam, qua omnia materialia poteſt intelligere. Dedit mentem vel intellectum, qua immateriales Spiritus, Deum & Angelum, intelligeret. Propter te omnia in terra creavit, omnia elementa ad tuam vitam, omnia animantia ad tuum nutrimentum. *Rupert. l. 2. de Tri. c. 1. S. Bonav. tom. 7. in faſcicul. c. 6.*

Deinde etiam S. Antonius, dum ait: In anima poſuit imaginem Trinitatis, & diſtinctius, quam in Angelis, in quantum ſicut Deus eſt totus in toto orbe, & totus in qualibet parte; ita in orbe ſuo, id eſt, corpore, anima tota eſt in toto, & tota in qualibet parte corporis. Participationem cum omnibus creatis; ſcilicet commune cum elementis, vegetare cum plantis, ſentire cum brutis, intelligere cum Angelis. Repræſentationem univerſitatis. Ibi enim ſunt quatuor humores cum corpore, conformes quatuor elementis: Quinque ſenſus exteriores, viſus, auditus, guſtus, odoratus & tactus; & quatuor interiores, ſcilicet ſenſus communis, æſtimativa, phantaſia, & memoria: quaſi novem cæli: Nam decimum empyreum, in quo Deus reſidet per gloriæ manifeſtationem, eſt pars intellectiva ſcilicet intellectus, & voluntas. *S. Anton. p. 4. ſum. tit. 19. c. 11. §. 11.*

Beneficia vero corpori collata his verbis exprimit S. Laurentius Juſtin. Te Deus de humano & viliſſimo ſemine matris tuæ formavit in utero, corporis organum diſtinxit per partes, diviſit artus, ſenſus diſpoſuit, ſinguliſque propria indixit miniſteria, ut non eſſet ſchiſma inter eos, ſed compago indiſſolubilis, amoris vinculum, unitatis exemplum, dilectionis forma, decus ſapientiæ, & corporis Eccleſiæ ſimilitudo vel optima. Denique aliam adhuc beneficii circumſtantiam notat idem Sanctus, dum ait: Quamvis delinquas graviter, quamquam in multis offendas frequenter, tametſi te voluntarie ab illo avertas, numquid ſuarum ſtillicidia gratiarum cohibet, ne pluant ſuper te? Numquid ſolis, lunæ, ſtellarumque ſplendorem abſcondit, ut non ſuper te luceant? Porro terra germinat fructum ſuum, arbores diverſarum ſpecierum poma producunt, & (proh do- *S. Laur. Juſt. ſ. de Chriſti Corpore. Idem de Obed. c. 5.*

dolor) intelligere diſſimulas , a quo iſta percipias ? Tibi cuncta famulantur elementa , nubes de cælo imbrem opportunum ſpargunt ; dies diei , & nox nocti ſuccedit , ut tibi & cunctis viventibus præſtent gaudium , tribuant alimentum , levent faſtidium , & ſine ſenſu , & abſque guſtu torpeſcis & jaces ? Ut merito citatus Sanctus Antonius dixerit : *S. Anton. l. c. §. 1.* Invitant te omnes creaturæ ad gratias agendas Deo , quia omnes , exceptis Angelis , ſunt inferiores nobis , & cum Deus potuerit nos facere viliſſimas creaturas , nobiliſſimas fecit .

II. *Ob beneficium conſervationis* , quod ſic declarat S. Auguſtinus : *S. Aug. ſolil. c. 18.* Omnibus horis & momentis fruor bonis miſericordiæ tuæ ; quoniam ſemper perirem , niſi quia ſemper regis me ; ſemper morerer , niſi quia ſemper me vivificas , & omni momento me tibi obligas , dum omni momento mihi tua beneficia præſtas . Idemque confirmans S. Antonius : *S. Anton. l. c. §. 1.* confidera , inquit , quod tot ſunt Dei beneficia erga te , quot vitæ momenta : per continuum enim Dei influxum homo conſiſtit , & vivit . Unde merito concludit S. Ambroſius : *S. Ambr. de obitu Theodoſ.* Vide ergo , quanta quotidie Deus moliatur , quanta diſtribuat , quantis terram fructibus impleat , quam opportunis , & in omnes oras furentibus ventis maria promoveat ; quantis imbribus ſolum molliat ?

III. *Ob beneficium Redemptionis ;* de quo præclare ſic loquitur S. Bernardus : *S. Bern. de dilig. Deo.* Si totum debeo pro me facto , quid addam jam pro me refecto , & refecto hoc modo ? nec enim tam facile refectus , quam factus : nam qui me ſemel , & tantum dicendo fecit , in reficiendo profecto & dixit multa , & geſſit mira , & pertulit dura ; nec tantum dura , ſed & indigna . In primo opere me mihi dedit . In ſecundo ſe , & ubi ſe dedit , me mihi reddidit . Datus ergo & redditus , me pro me debeo , & bis debeo ; quid Deo retribuam pro ſe ? Nam etiamſi millies me rependere poſſem , qui ſum ego ad Deum ? Id ipſum alibi præclare confirmat dicens : Super omnia te mihi amabilem reddis , o bone Jeſu : calix , quem bibiſti , opus noſtræ redemptionis ; hoc enim omnino amorem noſtrum ſibi vendicat , hoc inquam , devotionem noſtram blandius allicit , juſtius exigit , arctius ſtringit , & vehementius afficit . Unde merito l. c. concludit : Etſi cætera taceam , hoc ſolo non immerito ſibi vendicat vitam noſtram , qui pro ea poſuit ſuam . Nemo igitur ſibi vivat , ſed ei , qui pro ſe mortuus eſt ; cui enim juſtius vivam , quam ei , qui ſi non moreretur , ego non viverem .

IV. *Ob beneficium vocationis ad fidem* ; quod ſequentibus verbis proponit S. Auguſtinus : *S. Aug. S. Ant. l. ſup. cit.* Magnum , inquit , æſtimo beneficium , quod eo tempore , & inter tales me naſci voluit Deus , per quos ad fidem ſuam & Sacramenta pervenirem . Video innumerabilibus hominibus hoc negatum , quod mihi gratulor eſſe conceſſum , cum quibus tamen nobis eſt una conditio . Unde merito infert Sanct. Antonius : Invitat ad gratiarum actionem qualitas temporis ; dicitur enim tempus novi teſtamenti tempus gratiæ , quia ſuperabundavit multiplex gratia humano generi collata poſt Chriſti adventum , & ideo multiplicatis beneficiis multiplicandæ ſunt gratiarum actiones .

V. *Ob beneficium juſtificationis ;* de qua ſic S. Auguſtinus loquitur : *S. Aug. in Medit. c. 12.* Bona ſunt hæc tua Domine , mihi a te miſericorditer indulta , quod me in periculis ſæpe conſtitutum clementer eripuiſti , nec umquam in peccatis meis dereliquiſti : oblitum tui de te admonuiſti , averſum a te revocaſti , venientem ad te benigne ſuſcepiſti , pœnitenti indulſiſti . Non enim ea ſola , quæ commiſi , peccata , ſed etiam quæ te protegente non commiſi , totum a te dimiſſum deputandum eſt . Nam ſicut in multa peccata cecidi , ſic & in multo plura , niſi me conſervaſſes , cecidiſſem . Sed & S. Bernardus : *S. Bern. ſ. 2. de frag. 7. miſer.* Et miſeratio fuit , inquit , quod viſitavit cor meum , immutavit , ut amara fierent , quæ mihi male dulcia prius erant , qui lætabar , cum male facerem . Huc etiam pertinet præſervatio a peccatis , quæ , teſte S. Bernardo , tribus modis contingit , occaſionis ſubtractione , reſiſtendi data virtute , affectionis ſanitate ; multum enim in peccata cecidiſſem , ſi data eſſet occaſio , ſed Dei miſeratione non me talis opportunitas apprehendit . In multa quoque paulominus cecidiſſem , graviter impulſus violentia tentationis , ſed virtutem dedit Dominus Rex virtutum , ut ſub me eſſet appetitus meus , & ei , quam ſentiebam , concupiſcentiæ minime conſentirem . Sed a quibuſdam tam longe me fecit miſeratio tua , ut penitus abominarer ea , & ne ulla quidem eorum me tentatio moleſtaret .

§. XII. MEDIA.

I. Frequenter ponderare beneficia , tam generalia , quam particularia , cum circumſtantiis priori §. explicatis ; nam , ut bene Caſſiodorus ait , *In quad. ep. in illud Luc. 12. v. 48. omni autem , cui multum datum eſt.* qui , quanta ſibi gratia collata ſit , neſcit : quantas largitori gratias debeat , non intelligit .

II. *Obligationem ſuam ad gratias agendas bene perpendere ;* Ita S. Auguſtinus monuit his verbis : Oportet ergo , Domine , tanto magis tibi gratioſum & devotum , atque ad ſerviendum promptiorem exiſtere , quanto me de tantis beneficiis obligatiorem conſpicio in reddenda ratione , ne dilata vindicta tanto acrius adveniendo , mala mea puniat , quanto diutius toleravit , quod puniri potuit .

III. *Exempla creaturarum irrationalium frequenter ſibi ob oculos ponere , & videre* , quanto impetu ad gratias Benefactori ſuo referendas impelluntur , ut vel inde diſcamus , quanto intenſiori affectu & vehementiori ſtudio homo ratione præditus pro incomparabiliter pluribus & majoribus beneficiis gratias agere debeat .

IV. *Certa ſibi pro gratitudinis officio præſtando tempora determinare* , ut vel ſic facilius impellamur ad officium noſtrum hoc in genere accuratius præſtandum .

V. *Beneficia rariora & notabiliora calamo in libello annotare* ; ſic enim faciunt fideles ſervi , qui non expenſum dumtaxat , ſed acceptum etiam accurate in chartas referunt ; quod hic tanto accuratius faciendum eſt , quanto magis

gis hæc annotatio conducit ad *memoriam* beneficiorum, quæ, juxta S. Chryſoſtomum, eſt optima cuſtos beneficiorum; &, ut alibi loquitur, ſufficiens eſt, quæ ad virtutem labore nos adhortetur, & præparet, ut præſentia omnia deſpiciamus, & ut ei, qui tanta in nos beneficia contulit, adhæreamus, amorem in illum ſingulis diebus augeri declarantes.

In Matt. homil. 20. Hom. 27. in Gen.

§. XIII. ASCETICA.

Lib. 2. off.

I. IN primis noſſe debet Aſceta, *pro quibus beneficiis* agendæ ſint gratiæ; nam, ut bene Cicero notavit, acceptorum beneficiorum delectus habendi, & in primis quo quiſque ſtudio vel benevolentia fecerit, ponderandum eſt; multi enim multa faciunt temeritate quadam ſine judicio, vel modo in omnes, vel repentino quodam impetu animi, quaſi vento incitati: quæ beneficia æque magna habenda non ſunt, ac ea, quæ cum judicio, conſiderate conſtanterque delata ſunt. Agendæ autem ſunt gratiæ Deo pro triplicis bonis. 1. Pro *generalibus*, qualia ſunt creatio, conſervatio, redemptio. 2. Pro *ſpecialibus*, qualia ſunt vocatio ad fidem, ad religionem, ad gratiam, & gloriam. 3. *Pro ſingularibus*, quæ cuivis peculiariter ex accidenti conferuntur.

II. Noſſe debet, *etiam pro minimis beneficiis ſummas Deo gratias eſſe agendas*, qua de re loquens S. Bernardus, diſce, inquit, in referendo gratiam non eſſe tardus, aut ſegnis; diſce, ad ſingula dona gratias agere; diligenter conſidera, quæ tibi apponuntur, ut nulla videlicet Dei dona, nulla gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, non mediocra, non puſilla; denique nitamur colligere fragmenta, ne pereant, id eſt, nec minima oblivisci beneficia. Ad aſſiduitatem quoque S. Baſilius hortatus eſt dicens: *ſive comeditis, ſive bibitis, ſive quid facitis, omnia in Dei gloriam facite.* Accumbens menſæ ora; eſitans panem, largitori gratiam rependito; ſuffulcient, firmanſque infirmas corporis vires vino, ejus fac memineris, qui hoc te dono impertivit ad inferendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre ſolamen. Et in Epiſtola ad Theſſalonicenſes, inquit: *Sine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite*; quem textum Theophylactus ita exponit: Quia aſſuevit cum Deo verſari, eique gratias agere in omnibus rebus. Quomodo autem ſemper gratias ages? ſi agnoveris hanc eſſe voluntatem Dei, ut ſis gratus erga ipſum, ut qui ſemper tibi benefaciat. S. Ambroſius ut nos ad hanc continuam & numquam intermiſſam gratiarum actionem extimulet, ſequenti nos evidenti ratione convincit; neque enim nos unquam reſpirare poſſumus, quin ad quamlibet reſpirationem beneficiis Dei fruamur, & hanc beneficentiam aſſiduam & quotidianam inceſſanter continuat & conſervat; Unde ait: Quando non habes, quod Deo debeas; aut quando ſine Dei munere es? quid enim habes, aut es, quod non accepiſti? ergo quia ſemper accipis, & quod habes, a Domino eſt, debitorem te ſemper eſſe cognoſce. Quod ipſum etiam confirmans S. Gregorius Nyſſenus: Si quod præſens eſt, inquit, conſideraveris, per ipſum vivis, ſi futurum, ille tibi earum rerum, quæ ſunt in expectatione, ſpes eſt; ſi præteritum, non eſſes, niſi prius ab illo factus eſſes; id ipſum quod natus es, beneficio afficeris, dum per illum & vivis, & moveris, ut inquit Apoſtolus, rerum futurarum ſpes ex eodem beneficio pendet, tu vero ſolius præſentis compos es. Itaque ſi vel per omne vitæ tempus gratias agere Deo non intermiſeris, vix præſentis gratiam explebis, cum interim nullam rationem excogitare poſſis, qua futuri vel præteriti temporis debita compenſentur. Fructum autem hujus perpetuæ gratitudinis indicavit S. Chyſoſtomus, dum dixit: Perpetuo Deo gratias agere debemus. Hæc ſunt graviſſima, quæ in diabolum torquentur, tela, hic eſt ictus in dæmonem certiſſimus, tunc ſunt coronæ ſplendidiſſimæ.

S. Bern. ſ. 11. in Cant.

S. Baſyl. ho. 5. in Martyr. Julit.

S. Greg. Nyſſ. orat. 1. in Or. Dom.

S. Chryſ. in Pſ. 5.

III. Noſſe debet, *ad hoc, ut tributum laudum, & gratiarum actio Deo grata ſit, ſpecialiter requiri, ut linguæ & voci cor purum & mundum conjugatur.* Unde D. Chryſoſtomus ſuper illa verba Pſalmi: Laus ejus in Eccleſia ſanctorum; ita ſcribit: Vides, quomodo ante verba requirit gratiarum actionem, quæ fit per vitam & bona opera? Non ſufficit enim verbis ſolum gratias agere, niſi etiam factorum virtus concurrat; nam laus ejus in Eccleſia Sanctorum. Et in Pſalmum 49. ait: Ita vivas, ut Dominus Deus tuus glorificetur, juxta illa Chriſti verba: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum.* Sit vita tua ejuſmodi, ut tuus laudetur & celebretur Dominus, & perfectum obtuliſti ſacrificium. Idem quoque in Pſalm. 112. ita ſcribit: Oportet vitam prius recte inſtituentem hymnos Dei canere, non eſt enim pulchra laus in ore peccatoris; ſecundo non verbis ſolum, ſed etiam factis laudare oportet, & hanc laudem Deus maxime requirit. Idem quoque S. Doctor in Pſalmiſtam Pſalmum illum ab his verbis ordiri obſervat: *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelſis: laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus*; cujus hanc aſſignat rationem: Ideo dum præcipit laudes offerre, incipit a ſuperioribus poteſtatibus, ſic dicens: *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelſis*, oportet enim ita Angelum fieri, & ita laudare. Ne ergo hanc laudem, rem eſſe levem exiſtimemus, ſed ante os noſtrum, vita noſtra ipſum ſonet, atque ante linguam converſatio clamet, ita enim vel tacenter Deum laudare poſſumus.

Manſi tr. 10. diſ. 6. n. 10.

IV. Noſſe debet *utilem & ſolidum modum Dei beneficia meditandi*, quem quidem indicat S. Bonaventura, dum ait: Scias quod triplici conſideratione potes tuas meditationes variare, & dilatare, ut tunc tua quidem meditatio verſetur circa ipſum benefactorem, nunc circa ipſa beneficia, quæ tibi multipliciter elargitur.

S. Bonav. in faſcic. c. 6.

V. Noſſe debet *gradus gratitudinis*, quos quidem diſtincte & appoſite aſſignavit S. Thomas, dum dixit, primum eſſe, *ut homo recognoſcat acceptum beneficium*; de quo gradu be-

2. 2. qu. 106. ar. 2. Lib. 2. de Benef. c. 3.

bene Seneca ſic loquitur: *vis reddere beneficium? benigne accipe: retuliſti gratiam*. Secundum, *ut laudet, & gratias agat:* nam cui gratia referri non poteſt, quanta debetur, habenda tamen eſt, quantam maximam animi noſtri capere poſſunt, ut Cicero monet, id quod ſaltem laudando præſtatur. Tertium, *ut retribuat pro loco, & tempore*, ſecundum ſuam facultatem, id quod fit per reverentiam, honorem, obſequium, conſilium, opem & ſubſidia, ſi indigeat.

Philip. 2. Ser. 12. in Cant. VI. Noſſe debet, *circumſtantias, quæ in gratitudinis exercitio ſpecialiter obſervandæ ſunt, illudque Deo non parum gratum efficiunt*, quæ quidem ad tres præcipue revocantur. 1. eſt *ſinceritas*; de qua quidem ſic loquitur S. *L. 2. c. 15. teſte Tho. Kemp. l. 1. de Beneſ. c. 6.* Bernardus: *Non omnis gratiarum actio accepta eſt Deo, niſi quæ de cordis pudica & mera ſimplicitate procedit. Pudica ſane dixerim propter eos, qui & de malis actibus ſui gloriantes, Deo gratias agere ſolent, quaſi Deus more ipſorum lætetur, cum male fecerint & exultent in rebus peſſimis. Mera vero ſimplicitate adjunxi, propter hypocritas, qui Deum quidem de bonis ſuis, ſed verbo tenus glorificantes corde retinent, quod ore præbuerant*. 2. eſt *liberalitas*, quæ in affectus intentione potiſſimum conſiſtit, magis ſi quidem Deus penſat, ex quanto quis agit, quam quantum facit. Id quod etiam Seneca advertit, dum dixit: *Nec in victimis, licet optimæ ſint, auroque præfulgeant, Deorum eſt honos, ſed in pia ac recta voluntate venerantium. Itaque boni etiam ferro, ac fictili religioſi ſunt: mali non effugiunt impietatem, quamvis aras ſanguine multo cruentarint*. 3. eſt *celeritas*: nam ut olim non male Auſonius cecinit:

Gratia, quæ tarda eſt, ingrata eſt: gratia namque
Cum fieri properat, gratia grata magis.

In Epigr. Hinc in veteri lege holocauſtum, quod offerebatur pro gratiarum actione, & caro victimæ non erat in craſtinum ſervanda. Certe Noe mox, ut ex arca egreſſus eſt, extruxit altare, Deoque ſacrificium obtulit.

§. IV. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

De Qualitate.

Jac. 1. v. 16. I. EX occaſione illius thematis; *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*: comparari poſſunt beneficia Dei cum radiis ſolis. Et 1. quidem dici, quod ſicut radii a ſole paulatim per emiſphærium ſparguntur, ſicque lux ab imperfecta claritate in perfectam creſcit; ita Deus quoque prius imperfectiora naturæ dona largiatur, & tum demum, ſi bene quis illis utatur perfectiora gratiæ & gloriæ dona offerat. 2. Quod ſicut radii ſolis humores de terra elevant, iterumque diſſolvunt, ut terram irrigent; ita etiam beneficia Dei nos a terrenis affectionibus elevant per dilectionem Dei, iterumque per charitatem proximi deſcendere faciant. 3. Quod ſicut radii ſolis varios in corporibus effectus producunt, & ſi quidem ſolidum corpus inveniant & politum, & recta linea in id deſcendant, copioſe reflectuntur, ſecus vero ſi vel oblique dumtaxat incidant, vel tralucidum corpus reperiant; ita beneficia Dei in aliquibus vehementem calorem divinæ dilectionis producant, in aliis, qui velut aerea facile tranſire ſinunt, parum operentur, in aliis denique omnino fœtidas exhalationes ingrati animi, aliorumque vitiorum cauſent. Excitentur proinde Auditores, ut ita diſponant corda ſua pro radiis his excipiendis, ut meliores potius, quam deteriores effectus experire mereantur. Vide Bromiardum v. Gratitudo c. 4. n. 4.

II. Ex occaſione thematis: *Omnia flumina intrant in mare; & mare non redundat*: pulchre oſtendi poteſt 1. quod, ſicut omnia flumina exeunt a mari; ita omnia beneficia a Deo velut immenſo mari omnium perfectionum oriantur. 2. Quod ſicut flumina naturali ſuo impetu ad mare currunt, eique aquas ab ipſo acceptas quodammodo reſtituunt, nec tamen mare propterea redundat; ita homines quoque accepta a Deo beneficia eidem per gratam memoriam aliaque grati animi officia refundere debeant; nec tamen propterea Deus aliquam ab illis intrinſecam perfectionem novam accipiat. 3. Quod ſicut flumina intrant in mare, ut iterum auctiora fluant; ita quoque homines Deo dona ſua grato animo adſcribentes novis beneficiis ab eo ex merito cumulentur. Oſtendatur proinde, quomodo ſe inſtar fluminum in mare Deitatis exonerare debeant, ſcilicet curſu vehemente, celeri, indeſinente, proprietatibus hiſce ad gratiarum actionem accommodatis. *Eccl. 1. v. 7.*

III. Super illa verba: *Rede rationem villicationis tuæ*: dici poteſt fidelium ſervorum morem eſſe, ut diligenter in certo libro *acceptum & expenſum* annotent, ut tanto facilius rationem ſuo tempore reddere poſſint, atque adeo huic cuivis Chriſtiano tanto impenſius faciendum, quanto ſeverior ab illo quondam ratio exigetur. Oſtendatur ergo. 1. quid in *accepto* ſcribere debeat, ſcilicet beneficia generalia, ſpecialia, ſingularia, de quibus ſupra §. XII. num. 1. dictum. 2. Oſtendatur, quid in *expenſo* ſcribi debeat, ſcilicet hæc omnia juxta Domini ſui voluntatem, & pro utilitate illius, id eſt majore gloria & honore ſint expenſa, quæ omnia per partes ſuſius explicari & deduci poſſunt, ſimulque inferri, quam pauci veri & fideles ſervi reperiantur, cum omnes fere, quæ ſua ſunt, quærant, & non quæ Dei, & quæ Chriſti. Poteſt etiam dici in libri exteriore pagina & anteriore ſcripta eſſe hæc verba: *Accipe beneficium: redde ſervitium*, In poſteriore vero ſcriptum eſſe: *Expecta premium: time ſupplicium*. *Luc. 16. v. 2.*

IV. Poſſunt gradus gratitudinis fuſius explicari, & eorum æquitas oſtendi. Et 1. quidem cur maximi æſtimari debeant beneficia Dei, ſcilicet propter altitudinem *dantis* profunditatem, id eſt, utilitatem *accipientis*: latitudinem ſeu multitudinem & magnitudinem *datis*: & longitudinem *durationis*, cum ab æterno fuerit in nos beneficus per affectum, & in æternum liberalis ſit futurus, & fuerit per effectum. 2. Cur laudari & prædicari debeant,

beant, ſcilicet ad majus Dei beneplacitum cauſandum: ad affectum noſtrum demonſtrandum, ad proximum in Dei amorem inflammandum & rapiendum. 3. Cur rependere debeamus, ſcilicet propter meritum Dei, & noſtrum, cum hoc ſit aptiſſimum inſtrumentum ad liberalitatem Dei excitandam & conſervandam. Doceantur proinde Auditores, quomodo hos gradus aſſequi & exercere valeant, quem in finem ſervire poteſt tota prima concio Fabri in Dominic. 13. poſt Pentecoſt.

Matt. 18. v. 28. V. Poteſt ex occaſione thematis: *redde quod debes:* dici, pleroſque homines videri ſimiles alicui civi obærato, qui, quocumque fere ſe convertat, aut erret, creditorem quempiam habet obvium, atque adeo merito ſolicitos eſſe debere, ut bene hos creditores cognoſcant, eiſque mature ſatisfaciant. Oſtendatur proinde, quinam illi ſint (nempe Deus Chriſtus, B. Virgo, S. Angelus Cuſtos, Superiores, Parentes, Præceptores, Amici, Inimici) & quid cuique pro collatis beneficiis rependendum ſit: pro quo ſcopo iterum ſervire poteſt tota concio ſecunda Fabri in eamdem Dom. 13. poſt Pentecoſt.

De Motivis.

VI. Poteſt oſtendi æquitas, utilitas, dignitas (ſeu honeſtas) & facilitas gratitudinis, prout fuſe id facit Faber conc. 3. in Dom. 13. poſt Pentec.

Luc. 6. v. 38. VII. Ex occaſione thematis: *Qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis:* oſtendi poteſt 1. qua menſura Deus nobis ſua beneficia conferat, ſcilicet *infinita charitate, liberalitate*, ut probari poteſt per enarrationem & inductionem beneficiorum: præcipue creationis, redemptionis, juſtificationis, inſtitutionis ſanctiſſimi Sacramenti, vocationis ad fidem, prædeſtinationis: & illud Sancti Bernardi ad ſingula repeti, vel certe poſt omnia cum affectu inculcari: Amat charitas, amat immenſitas, & nos vicem rependimus cum menſura? 2. ergo oſtendatur, quomodo eadem menſura remetiri gratitudinem debeamus, ſi ſcilicet nos ipſos & omnia quæ habemus, Dei ſervitio & amori conſecremus, quodlibet dictorum beneficiorum eo fine uſurpemus, quem Deus in illius collatione quæſivit.

VIII. Ex occaſione hiſtoriæ Joſephi Ægyptii Proregis oſtendi pulchre poteſt fructus & utilitas gratitudinis. Et 1. quidem inſtitui poteſt comparatio inter Chriſtum & Joſephum, tum propter nomen (quod idem ſignificat, ac augmentum) tum propter officium Salvatoris; tum propter invidiam & venditionem fratrum. 2. oſtendi poteſt, quam liberaliter nobis tempore neceſſitatis ſuccurrerit, præcipue frumentum electorum, ſcilicet Corpus & Sanguinem ſuum offerendo. 3. Quam fideliter pretium, id eſt, debitum honorem, amorem, & gratitudinem ei perſolvere debeamus. 4. Quomodo pretium, id eſt, fructum gratitudinis noſtræ in ſaccis, id eſt, cordibus noſtris reperiamus. Excitentur proinde Auditores ad officium gratitudinis liberaliter præſtandum, ut viciſſim Deum erga ſe liberalem experiri mereantur.

IX. Pari modo oſtendi poteſt utilitas gratitudinis ex alio facto ejuſdem Joſephi, dum Gen. 41. v. 34. Ægyptiis Pharaonis ſubditis ſemen dedit ea conditione, ut quintam partem Regi darent, reliquas in ſementem, & in cibum familiæ ac liberis ſervarent. Oſtendatur ergo 1. quænam ſit illa quinta pars, nempe gratitudo Deo debita, & quomodo Deo perſolvi debeat. 2. Pariter oſtendatur, quænam ſint quatuor reliquæ partes, quæ de ſemine & meſſe operum noſtrorum nobis relinquuntur, ſcilicet fructus meriti, ſatisfactionis, impetrationis, & gaudii ſpiritualis ex benefactis oriri ſoliti. Excitentur proinde Auditores ad conditionem hanc, utpote æquiſſimam, hilari animo acceptandam, & quanta ex quatuor his fructibus lucra ſpiritualia reportare poſſint, demonſtretur.

§. XV. ALII CONCEPTUS.

Æquitas.

I. VIX hominem creaverat Deus, quando Menſl. tr. 10. diſc. 1. n. 8. eum in paradiſo collocavit: ſed quo putatis fine? ut operaretur, & cuſtodiret illum. Sed quæ illi cultura neceſſaria erat? Labor & defatigatio naturæ corruptæ eſt pœnalitas, ita quidem eſt, nihilominus a Ruperto Abbate, verba illa ad propoſitum noſtrum explicante, reſponſum accipiemus: Hoc eſt, inquit, intelligere debemus, ut Creatori ſuo in laude & gratiarum actione fidelem animum gereret. Eundemque ob finem illi amœniſſimum plantavit deliciarum paradiſum, ſcilicet, ut ad majorem eum adſtringeret gratitudinem. Imperavit in terra paradiſum fieri, inquit Sanctus Chryſoſtomus, ut productus homo in eo verſaretur. Extra paradiſum formavit illum, ſed mox introduxit, ut re ipſa ſenſu beneficiorum frueretur, & ut ex aſpectu & converſatione multam perciperet voluptatem, provocareturque ad gratitudinem, intelligens, quantis ſit affectus beneficiis, cum nullum adhuc boni ſpecimen præbuiſſet.

II. Aſt quam ob cauſam Deum in corporis Ib. n. 9. noſtri fabrica lutum, ex quo membra noſtra coagulavit, tractare voluiſſe putatis? Memento, quod ſicut lutum feceris me. Numquid alia mundior, pretioſior, pulchriorque materia illi deficiebat artifici, qui unico verbo ampliſſimas extenderat cæli ſpæras? Verbo Domini cæli firmati ſunt. Quin potius materia nobilis corpori competere videbatur, utpote quod animæ ad imaginem & ſimilitudinem ipſiuſmet Creatoris formatæ, habitaculum eſſe debeat. Nihilominus dicendum eſt: Omnia in ſapientia feciſti. Ut igitur ad noſtrum deveniamus intentum, terra quæ gratitudinis eſt ſymbolum, ideo a Deo adhibita fuit ad formationem hominis, ut hic ei gratus exiſteret; ipſa namque experientia teſte, quo magis terram induſtriæ agricultoris manus coluerint, ſubegerintque, tanto uberiorem

rem profert ſementem; quodque ſuper eam projicitur ſemen, non perditur, ſed colligitur centuplicatum. Quapropter S. Ambroſius ita diſcurſum ſuum ad quemdam dirigit ingratum dicens: Herba generi reſpondet ſuo, tu non reſpondes tuo generi? Tritici granum ſparſum terræ, generis ſui gratiam reddit, tu degeneras? Qui idem ſanctus in alio quodam loco ſcripſit: Imitanda nobis eſt natura terrarum, quæ ſuſceptum ſemen multiplicatiori ſolet numero reddere, quam acceperit.

S. Aug. l. de ſpiritu & anim. III. S. Auguſtinus animam humanam a ſupremo datore hoc fine ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creatam eſſe dicit, ut factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat. Unde ubi vulgata noſtra legit: *Factus eſt homo in animam viventem*: in Hebræo legitur: *in animam loquentem*; Optaret namque Creator, ut anima ſubito poſt tam ſublime Eſſe receptum linguam ſuam in gratias refcrendas adhiberet; At vero, quia anima hoc multis titulis debitum ſolvere neglexit; Deus illam in hoc miſeriarum barathrum cadere permiſit, in quod ſimul univerſam humanam progeniem egit præcipitem. Unde S. Antonius ait: Primi parentes, quia repleti omnibus bonis naturalibus, & ſpiritualibus omnium virtutum, & temporalibus ingrati fuerunt Deo, adhærentes adverſario ejus, mandatum tranſgredientes, omnibus virtutibus expoliati ſunt.

Manſi ib. n. 2. IV. Primam, quam Spiritus Sanctus per Moyſis calamum in Scriptura Sacra de ſuprema Altiſſimi majeſtate notitiam fecit, ſequens fuiſſe perhibetur: In principio creavit Deus cælum & terram; pro quorum verborum intelligentia, differentiam, quæ inter hæc duo nomina (Dominus & Deus) verſatur, a Philone Hebræo diſcamus oportet, inquiente: Dominus & Deus indicant potentias; Dominus eam, qua imperat, Deus eam, qua eſt beneficus. Quam ob rem & ſacer Moyſes in toto mundi opificio nomen Dei aſſumit; Ubi & idem Auctor, quantum Dei nomen beneficentiæ ſit expreſſivum, latius docet: Id quod etiam ipſi gentiles agnoverunt, qui Jovi, omnis profanæ Deitatis origini, hoc attribuerunt nomen: Jupiter a juvando. Jam hæ voces, Deus æternus, idem valent, ac ſi dicat: Non, qui aliquando largitur, aliquando non, ſed ſemper & continuo, qui ſine intermiſſione bene facit qui nullam occaſionem benefaciendi ſinit præterfluere.

Ludovic. Bl[illegible] V. Deus B. Mechtildi quondam dixit: Bonum eſt homini, ut ſæpe recogitet, quam bene de ipſo cogitaverim, quamque amanter illum reſpexerim, etiam cum in peccatis jaceret, & quam benigne mala ejus in bonum converterim. Quod beneficium S. Auguſtinus ponderans exclamat: Quoties me jam abſorbuerat ille Draco? & tu Domine ab ore ejus extraxiſti me. Quoties enim peccavi, & ipſe paratus fuit deglutire me? Sed tu Domine Deus meus defendiſti me. Deſcendi uſque ad portam inferni, &, ne illuc intrarem, tu me tenuiſti. Sciebas tu quidem Domine, quia, ſi tunc mors me occupaſſet, infernus animam meam ſuſcepiſſet, & perpetuo damnatus fuiſſem, ſed tua miſericordia & tua gratia prævenit me, eripiens me de morte corporis, & de morte animæ. Et iterum: Et Ego irritavi, ego malum coram te feci, furorem tuum provocavi, iram promerui, peccavi, & paſſus es, deliqui, & adhuc ſuſtines. Si pœniteo, parcis; ſi revertor, me ſuſcipis; ſi differo, præſtolaris; revocas errantem, vincis repugnantem, amplecteris redeuntem, doces ignorantem, mulces mœrentem, a ruina ſuſcitas, poſt lapſum reparas, petenti largiris, quærenti inveniris, pulſanti aperis. Id ipſum vero confirmans S. Antonin. inquit: Tanto miſericordia eſt gratior, quanto pœna eſt proximior, ad quam paratur; ſi enim ſuſpendendus jam laqueum haberet in collo, majus beneficium putaret, ſi tunc liberaretur. Unde debet cogitare, ſi quando fuit in periculo mortis, dum in ſtatu erat damnationis: & quo iviſſet, ſi in illo ſtatu deceſſiſſet, & quid promeruit apud Deum, ut Deus illi pepercerit: funibus peccatorum ſuorum conſtringitur impius, quibus ſcilicet ſuſpendatur in inferno. Unde Ezechias: Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret, projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea. Merito ergo idem S. Auguſtinus pergit: Cui gratias referre debeo, quod non ſecundum iniquitates meas retribuiſti mihi, quod me terra non abſorbuit, non me cælum fulminavit, non me fulgur combuſſit, non flumina ſubmerſerunt, nec alia pœna, vel morte, prout dignus eram, me afflixiſti? cum enim peccando a te recederem, non ſolum Dominum ipſum exacerbarem, ſed totam ejus familiam juſtiſſime irritarem.

S. Aug. in ſolil. c. 18.

S. Antonin. p. 4. t. 5. c. 12.

S. Aug. in med. c. 12.

S. Chryſ. ho. 10. in Gen. VI. Oro, ne deſides ſimus, inquit S. Chryſoſtomus, ſed unuſquiſque pro virili ſupputet apud ſe ſingulis horis non ſolum communia beneficia, ſed & privata in ſe collata; non ea tantum, quæ omnes fatentur, & quæ omnibus manifeſta, ſed & propria & pleroſque latentia; ſic enim ad continuam gratiarum actionem Domino referendam incitabitur. Hoc maximum ſacrificium, hæc perfecta oblatio eſt.

S. Aug. l. cit. VII. Magnum eſt etiam & hoc nomine, quod multa mihi, antequam petere poſſem, vel vellem, aut noſſem, dona contuliſti. Non ſolum ante, ſed & poſtquam ſenui, & potui te petere, te quærere, te deſiderare, tibi inhærere, gratuita bonitate tua, non petenti, non quærenti, non deſideranti, immo etiam parvi pendenti, vel etiam contemnenti, largitus es.

S. Bern. in Pſ. qui habitat. ſ. 1. VIII. Si quis oculorum lumen, ſi quis uſum aurium, ſi quis narium, ſi quis manuum, ſi quis pedem tibi præpeditum aliquo modo reparaſſe videretur; ſi quis ſopitam quavis occaſione excitaſſet in te rationem, quis non alius tibi vehementiſſime ſuccenſeret, ſi quando forte beneficii hujus immemorem, aut benefactori deprehendiſſet ingratum? Enimvero Dominus Deus tuus ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia, nec modo fecit, ſed & compegit etiam, & formavit, ac ſuo quoque illuſtravit officio. Quomodo non is omni jure ſibi gratias exigit ampliores?

IX.

Digitized by Google

S. Aug. med. c. 21. IX. Magnum fuit & hoc, inquit, quod eorumdem ſenſuum meorum oblectamenta, ſingula ſenſibus ſingulis convenientia creavit Deus; multa pulchre lucentia, canore mulcentia, ſuave olentia, dulce ſapientia, tactu placentia; etenim providentia Creatoris tam diverſas qualitates rebus indidit, ut omnes ſenſus hominis ſua oblectamenta inveniant. Aliud enim percipit viſus, aliud auditus, aliud olfactus, aliud tactus. Viſum paſcit pulchritudo colorum, ſuavitas cantilenæ demulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo ſaporis guſtum. Tot oblectamenta oculorum in diverſitate colorum percipimus, tot oblectamenta aurium in diverſitate ſonorum audimus, quibus homines ad invicem ſuas voluntates communicant, præterita narrant, præſentia indicant, futura annunciant, occulta revelant, adeo ut, ſi careat his vita humana, beſtiis comparabilis videatur.

S. Bern. ſer. 1. in Cant. X. Quoties tentatio ſuperatur, aut vitium ſubjugatur, imminens periculum declinatur, aut laqueus inſidiantis deprehenditur, aut annoſa & inveterata quæcumque animæ paſſio perfecte ſanatur, aut multum diuque cupita, & ſæpius petita virtus, tandem aliquando Dei munere obtinetur, quid, niſi toties (juxta Prophetam) perſonat gratiarum actio, & vox laudis, & ad ſingula quæque beneficia, benedicitur Deus in donis ſuis; alioqui ingratus reputabitur, cum diſcuſſio venerit, qui non poterit dicere Deo: Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.

S. Aug. c. 10. XI. Sic certe mihi videtur, cum ejus miſerationes circa me attendo, quod, ſi fas eſt dicere, nihil aliud agit Deus, niſi ut meæ ſaluti provideat, & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit; ſemper præſentem mihi ſe adhibet Deus, ſemper paratum offert, quocumque me verto, me non deſerit, ubicumque fuero, non cedit; quidquid egero, pariter aſſiſtit, & tandem cunctis actionibus meis perpetuus inſpector, & quantum ad bonitatem ſuam pertinet, quaſi individuus cooperator adeſt.

S. Bon. 7. in faſc. c. 6. XII. Conſidera, quam ſolicita ſit tanta Majeſtas circa te in tribuendo beneficia. Modo, quo tibi magis expedit ab æterno diſpoſuit ea tibi dare, ab æterno, & ſemper actualiſſime cogitavit, & talia tibi beneficia præordinavit: Ita ſolicitus erga te, ſicut circa integrum orbem vel univerſitatem creaturarum, ita enim hic magnus Rex, tibi & circa te intendit, ac ſi vacaret ſingulis.

Idem. XIII. Et hoc affectum tuum non modicum ad gratitudinem & amorem accenderet, ſi ſingula beneficia divina toti humano generi collata, ita tibi attraheres, & ita te ex eis ad gratitudinem intelligeres obnoxium, ac ſi tibi ſoli fuiſſent collata, v. gr. ac ſi pro te ſolo crucifixus, factus homo &c. propter te ſolum creaſſet cælum & terram.

Qualitas.

D. Chryſ. in Pſ. 9. XIV. Hoc eſt maxime grati animi, hoc ſapientiæ ſtudioſi, in rebus etiam aſperis & adverſis gratias agere non ſolum pro beneficiis, ſed etiam pro ſuppliciis; hoc enim majorem mercedem conciliat: Nam in bonis quidem gratias agens reddidiſti debitum; in malis autem, Deum conſtituiſti debitorem.

Vict. Antioch. in Marcum. XV. Hymno dicto exierunt in montem Oliveti, de quo Sacrificio Victor Antioch. ait: Ante paſſionem laudes grateſque Deo depromit, per hoc oſtendens, ſe ultro libenterque pati; tum nos quoque exemplo admonens, ut adverſa, ſi quæ nonnumquam ſe ſe offerant, grato patientique animo perferamus.

Procop. in c. 9. Iſ. XVI. Tam peritus & noſtræ ſalutis Artifex Deus, ut vel plagas incutiens medeatur, utrinque ad pietatem nos provocans.

Utilitas.

Manſi tr. 30. diſ. 2. n. 2. XVII. Abel per totum vitæ ſuæ decurſum nullam aliam actionem, qua divinam gratiam & benevolentiam ſibi compararet, exercuiſſe legitur, præterquam ſolum actum gratitudinis ſuæ erga Deum, quia obtulit de primogenitis gregis ſui & de adipibus eorum, & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. Unde D. Chryſoſtomus in ejus laudem dicit: Sciebat & clare ſciebat, quod congruum eſſet ex ſuis poſſeſſionibus aliquid Deo offerre, non quod adeo Dominus indigeat, ſed ut ſuam gratitudinem declaret, qui tali beneficio fruitur.

XVIII. Noe prius, quam arcam ingrederetur, a Deo juſſus eſt omnia animalia bina & bina, id eſt, maſculum & fœminam introducere; quando vero de animalibus mundis agebatur, inquit Sacer Textus, Deum dixiſſe: *Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena & ſeptena, maſculum & fœminam, de animantibus vero immundis duo & duo*. Quare verba magnam in ſe continent obſcuritatem; ſi enim Deus ſena & ſena ex animalibus mundis in arcam introduci imperaſſet, facilis fuiſſet hujus dati præcepti intelligentia: juſtum enim erat, ut hæc animalia in majori numero eſſent, ut facilius multiplicarentur: Hoc enim fine majorem eſſe volebat numerum animalium mundorum, quam immundorum: At vero ſeptimum, quod conſorte carebat, cui fini ſervire poterat? Dubium hoc ſolvit D. Hieronymus dum ait: Ingrediuntur ſeptena, quæ munda ſunt: ut haberet Noe poſt diluvium, quod de impari numero ſtatim Deo poſſet offerre. Idem Noe vix arcam egreſſus fuerat, cum ecce confeſtim ſumma cum induſtria hinc inde lapides conquirebat, quo autem fine id ipſum feciſſe exiſtimas? num forte ad domos fabricandas lapides hoſce congregare contendit? minime. Sed mox ut Moyſes dixit: *Egreſſa ſunt de arca*, immediate ſubjungit: *Ædificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus, obtulit holocauſta ſuper altare, odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis*. Sed quis eſt hic odor ſuavitatis inter innumerabilium cadaverum totius

tius generis humani extincti totque mortuorum animalium fœtores? Numquid terra tot aquis flagnantibus inundata peſtiferos exhalabat vapores? Numquid aer ob luxuriam & carnalitatem non ſufficienter expiatus, totaliter adhuc infectus erat? Unde igitur naſcitur hic odor ſuavitatis? Verum quidem hoc eſt, attamen hæc a Noe Deo reddita gratiarum actio adeo naribus Dei accepta fuit, ut Moyſes dicat: *Odoratuſque eſt Dominus &c.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: Diſcamus, quam gratæ animæ fuerit Noe, & unde ſibi multo uberiorem Dei erga ſe benevolentiam elicuerit. Ponderanſque verba illa: *Odoratuſque Dominus &c.* inquit: Vide quomodo animus offerentis, fumum & nidorem, & omnem, quæ inde naſcitur, in ſuavitatem, multa fragantia implevit. Etenim gratus Noe animus per cæleſtem ſuam fragrantiam omnem penitus fœtorem e cadaveribus obortum diſſipavit.

§. XVI. MISCELLANEA.

Æquitas.

Senec. l. 7. de benef. I. NUmquam tibi referre gratiam potero, tamen illud certe non deſinam, ubique confiteri, me referre non poſſe. Nam qui grate beneficium accipit, primam ejus penſionem ſolvit.

Neceſſitas.

Senec. l. 2. de benef. II. Nihil tam neceſſarium, aut cum majori cura diſcendum, beneficium dare, aut gratias agere.

Idem in epiſt. III. Nullum officium magis, quam referenda gratia neceſſarium; nam ſi Heſiodus jubet reddere majore menſura, quam acceperis utenda, quid debemus facere provocati beneficio?

Qualitas.

Ariſt. l. 1. IV. Quod citius conſeneſcit, gratia eſt.

Stapler. th. 9. in Domin. 1. poſt Epip. V. Præcepit Dominus per Ezechielem, ut, qui templum ingrediebatur, per aliam portam egrederetur, ne propitiatorio terga verteret, cum a templo exiret; ut hinc docerentur homines, accepto a Deo beneficio, non eſſe illi per oblivionem terga vertenda.

Bromiardus v. Gratitudo c. 4. n. 9. VI. Veteres gratitudinem ſic pingebant. In capite ſcriptas habebat voces: æſtas & hyems: prope & procul: in fimbria vero vita & mors, ut indicarent, quod vera gratitudo nec in proſperitate, nec in adverſitate, nec præſentem, nec abſentem deſerat benefactorem.

Honeſtas.

Senec. ep. 81. VII. Credamus itaque nihil eſſe grato animo honeſtius: omnes hoc urbes, omnes etiam ex barbaris regionibus gentes conclamabunt, in omni judiciorum diverſitate, referendam benemerentibus gratiam, omnes uno ore affirmabunt: In his diſcors turba conſentit.

Orat. pro Cn. Plancio. VIII. Hæc eſt una virtus non ſolum maxima, ſed etiam mater virtutum reliquarum. Quid eſt pietas, niſi voluntas grata in parentes? Qui ſunt boni cives, qui bello, qui domi, qui de patria bene merentes? niſi quia patriæ beneficia meminerunt? Quæ jucunditas vitæ ſublatis amicitiis? Quæ vero amicitiæ inter ingratos eſſe poſſunt? Qui Sancti, qui religionem colentes, niſi qui meritam Diis gratiam juſtis honoribus memori mente perſolvunt? Eſt igitur gratitudo laudatiſſima virtutum omnium, res Deo atque hominibus grata atque jucunda, gratique nominis.

Utilitas.

Stapler. th. 1. in Dom. 12. poſt Pent. IX. Cum Exploratores terræ Chanaam in civitate Jericho a Raab meretrice abſconſi dimitterentur, illaque hujus beneficii viciſſitudinem ab illis repoſceret, dixerunt illi: Innoxii erimus a juramento hoc, quo adjuraſti nos, ſi ingredientibus nobis terram, ſignum non fuerit funiculus iſte coccineus, & non ligaveris eum in feneſtra, per quam dimiſiſti nos. Ubi notandum, quod in eadem feneſtra, per quam dimiſſi fuerant, juſſerint funiculum appendi, ut beneficii memores eſſent.

Ibid. X. Deus juſſit virgam Aaronis & duas tabulas Moyſis in Arca reponi, ut per illorum aſpectum, acceptorum beneficiorum memoria refricaretur.

S. Chryſ. in Gen. XI. Eva, quia pro nato filio grata fuit, & prius beneficium agnovit, aſſecuta eſt & aliud. Talis enim eſt Dominus noſter, quando in primis gratitudinem declaramus, & benefactorem agnoſcimus, largius ſua dona nobis erogat.

Drex. in Prodrom. c. 2. §. 4. XII. M. Joannes Avila dicere ſolebat, plus valere in doloribus & ærumnis unum *Deo gratias*, quam ſex millia in proſperitate.

Æſopus. XIII. Æſopus narrat, mures quondam in Leonem dormientem inſiliiſſe, qui, cum evigilans unum apprehendiſſet, rogavit ille, ut parceret; fieri enim poſſe, ut ſua ipſi opera & auxilium opportunum foret. Quod cum feciſſet Leo, contigit, ut in laqueos incideret, & rugitu ſuo opem peteret; quo clamore excitus dimiſſus prius muſculus accurrit, & corroſo laqueo Leonem liberavit. Merito ergo omnibus benefacere ſtudeamus, quia ignoramus, an non & nos alterius opem neceſſariam habituri, adeoque grati animi viciſſitudinem ſimus deſideraturi.

§. XVII. AXIOMATA.

I. Gratia gratiam parit.

II. Invitat ad magna, qui gratanter ſuſcipit modica. *Floríleg.*

III. Optima beneficiorum cuſtos memoria, & confeſſio. *Caſſiod.*

IV. Qui grate beneficium accipit, primam ejus penſionem ſolvit. *S. Chryſ. h. 45. ſup. Matth.*

V. Gratum hominem ſemper beneficium delectat, ingratum ſemel. *Sen. l. 1. de benef.*

VI. Nemo referre gratiam ſcit, niſi ſapiens. *Idem l. 2. de benef.*

VII. Pœnitet accepti beneficii, quem nondum redditi non piget. *Id. ep. 2. l. 10.*

VIII. Animus, non res, facit gratum, aut ingratum. *Idem l. 6. de benef.*

IX. Si deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas. *Idem l. 3. controv.*

Hæc

Ovidius. Hac ego contentos auguror eſſe Deos.

X. Non eſt dignus dandis, qui non eſt gratus datis.

§. XVIII. AUCTORES.

I. Jacobus Alvarez de adept. virtutum l. 3. p. 2. §. 7.

II. Ludovicus Granatenſis in Duce Peccatorum l. 1. c. 2. & ſeq.

III. Bernardinus Roſignolius l. 4. c. 25. de diſciplina.

IV. Lucas Pinellus l. 3. de perfect. c. 4.

V. Petrus Sanchez in regno Dei p. 6. c. 5.

VI. Viridarium Buſæi. v. Gratitudo.

VII. Thomas de Kempis l. 2. de Imit.

VIII. Joſepbus Manſi tr. 30. drſt. Bibl. mor.

TITULUS LXIV.

G U L A.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST inordinatus appetitus alimenti; id eſt, ſi aliter cibus aut potus uſurpetur, quam ipſa naturæ ſuſtentatio requirit.

Diviſio.

II. Dividitur in eam, quæ in cibo, & eam, quæ in potu ſumendo excedit; & hæc quidem, ſi uſque ad rationis privationem pertingat, ebrietatis nomen ſortita eſt; ſecus vero, ad gulam plerumque revocatur.

Actus.

1. Reg. 14. v. 44. III. Primus eſt, *ante tempus* comedere aut bibere; ut Jonathas Saulis filius, ignarus præcepti e patre editi, mel ante tempus guſtavit, ideoque audivit a patre: Morte morieris Jonatha.

Exod. 16. v. 3. IV. *Nimis lautos & delicatos cibos aut potum appetere*: quo modo populus Iſraeliticus manna faſtidiens, & ad ollas Ægyptiacas aſpirans peccavit.

Ezech. 16. v. 49. V. *Nimium comedere, aut bibere*: quemadmodum Sodomitæ, de quibus Ezechiel dixit: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, abundantia.

Gen. 25. v. 34. VI. *Nimis ardenter alimentum appetere*: ut Eſau pro pulmento primogenita vendens, parvi qua pendens, quod ea vendidiſſet.

VII. *Studioſe nimis præparatum alimentum expetere*: ut filii Heli, qui non contenti parte Sacerdoti offerri ſolita, etiam adipem Deo offerri ſolitum rapiebant.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Fuga.

Rom. 13. v. 13. I. NON in comeſſationibus & ebrietatibus &c. ſed induimini Dominum Jeſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

II. Noli avidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam. *Eccl. 37. v. 32.*

III. Operamini, non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. *Jo. 6. v. 27.*

Damnum.

IV. Anima ſaturata calcabit favum (orationis & Euchariſtiæ) & anima eſuriens pro dulci amarum ſumet. *Prov. 27. v. 7.*

V. Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. *Luc. 6. v. 25.*

VI. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis. *Num. 11. v. 33.*

VII. Panis ejus in utero vertetur in fel aſpidum intrinſecus. *Job. 20. v. 14.*

VIII. Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. *Prov. 21. v. 17.*

IX. Væ tibi terra, cujus Rex puer eſt, & cujus Principes mane comedunt. *Eccl. 10. v. 16.*

X. In multis eſcis erit infirmitas, aviditas appropinquabit uſque ad choleram. *Eccl. 37. v. 33.*

XI. Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus: quorum deus venter eſt. *Phil. 3. v. 19.*

XII. Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: elevaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. *Oſea 13. v. 6.*

XIII. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſidera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum. *Judæ 12.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. MAlæ dominæ ſervitur gulæ, quæ ſemper expetit, numquam expletur. Quid enim inſatiabilibus ventre? hodio ſuſcipit, cras exigit, cum impletus fuerit, diſputatur de continentia; cum digeſſerit, vale virtutibus dicitur. *S. Ambr. ſ. de jej.*

II. Non cibus, ſed appetitus in vitio eſt; unde & lautiores cibos plerumque ſine culpa ſumimus, & abjectiores non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. *S. Greg. l. 30. Mor.*

III. Pene ſemper epulas comitatur voluptas; nam dum corpus in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. *Id. lib. 1 mor.*

IV. Gula eſt ſolius corporis cauſa illecebroſus & aridus ciborum appetitus. *Hugo in ſuo clauſtro.*

V. Gula eſt vorax edacitas nauſeanti ſtomacho applaudens, naturalibus finibus non contenta. *Ibid.*

VI. Solent Diis templa conſtrui, altaria erigi, miniſtri ad faciendum ordinari, immolari pecudes, thura concremari: Deo ſiquidem ventri templum eſt coquina, altare menſa, miniſtri coqui, immolatæ pecudes, coctæ carnes, fumus incenſorum, odor ſaporum. *Ibid.*

Fuga .

S. Hier. in ep. ad Faculam. VII. Sit vilis & veſpertinus cibus , olera & legumina , interdumque piſciculos pro ſummis deliciis ducas . Qui Chriſtum deſiderat , & illo pane veſcitur , non quærit magnopere quam pretioſis de cibis ſtercus efficiat .

S. Iſid. l. 1. c. 41. VIII. Nemo poteſt virtutum perfectionem attingere , niſi prius ventris edomuerit ingluviem .

S.Greg. l. 30. mor. IX. Nullus palmam ſpiritualis certaminis apprehendit , qui non in ſemetipſo prius per afflictam Veneris concupiſcentiam carnis incentiva devicerit .

S. Chryſ. ho. 13. ad Philipp. X. Ventrem accepiſti , ut nutrias , non diſtendas ; ut illi domineris , non ut dominum habeas : ut tibi inſerviat ad cæteras partes alendas , non ut illi inſervias ; non ut fines tranſilias . Non tot malorum cauſa eſt mare fines ſupergreſſum , quot venter corpori .

Damnum .

S.Baſil. ſ. de abdic. rerum . XI. Si gulam in hoc vitio continueris , Paradiſum habitabis , ſin minus , hoc tibi perſuade , pabulum te mortis futurum .

S. Greg. ap. Manſi tr.31.diſ. 3. n. 102 XII. Primogenitorum gloriam Eſau amiſit , inquit S. Gregorius , quia magno æſtu deſiderii vilem cibum , ſcilicet lenticulam , concupivit ; quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit , quo in illam appetitu anhelaret indicavit , neque enim cibus , ſed appetitus , in vitio eſt .

S. Jo. Cl. grad. 1. n. 79. XIII. Si hanc vitiorum reginam deviceris , ubique locorum tranquilla animi pace perfrueris : ab eadem victus , ad mortem uſque ſemper de ſalute periclitabere .

S. Greg. p. 3. cura paſt. admon. 20. XIV. Edacitas uſque ad luxuriam pertrahit , quia dum ſatietate venter extenditur , aculei libidinis excitantur ; Unde & hoſti callido , qui primi hominis ſenſum in concupiſcentiam pomi aperuit , ſed in peccati laqueo ſtrinxit , divina voce dicitur : Pectore & ventre repes , ac ſi aperte diceretur : cogitatione & ingluvie ſuper humana corda dominaberis .

S. Nilus de S. vit. affect. XV. Qui ventrem implens pudicitiæ cultum profitetur , huic ſimilis eſt , qui ſe ignis impetum ſtuppa compreſſurum , aut flammam oleo extincturum pollicetur .

S. Ant. p. 2. t. 6. c. 1. XVI. Septem dona Spiritus Sancti ex gula ruunt , quod figuratum fuit Job 1. Quando ſeptem filiis convivantibus in domo primogeniti , domus percuſſa a vento ruens oppreſſit omnes : figurant enim ſecundum Gregorium ſeptem dona Spiritus ſancti filii Job .

Bellovac. l. 1. ſpec. s. diſt. 1. XVII. Gula reddit hominem Deo abominabilem & exoſum , quia creaturam viliſſimam deificat , præferens eam Deo . Odit Deum , quia templum ſuum convertit in famem diaboli , & in latrinam , ſeu vas ſtercorum , & ſentinam omnium vitiorum , & habitaculum dæmonum ; imaginem Dei denigrat , & deturpat , Dei quoque Majeſtatem blaſphemat .

S. Ambr. apud S. Ant. l. c. XVIII. Quantum ſit deteſtabile vitium gulæ , oſtendit Ambroſius ; ſexto die beſtiæ creatæ ſunt , & cum beſtiis orta eſt poteſtas edendi , & uſus eſcarum ; ubi cibus cœpit , ibi finis factus eſt mundi , ibi cœpit ſua incrementa neſcire , ubi cœperunt divina erga eum opera feriari , quo judicio declaratum eſt , quod per cibos mundus haberet imminui , per quos deſiit augeri .

Manſi diſc.19.n.9. XIX. Ad quid ars coquorum nobis prodeſt , immo vero ad quid non obeſt , cum tam corpori , quam animo non mediocriter officiat ? Matrem enim omnium ægrotationum , deliciarum uſum , magna pompa conſtipatum in medium adducit .

S. Amb. l. de Elia c. 14. XX. Rogas ad jucunditatem ? cogis ad mortem ; invitas ad prandium ? efferre vis ad ſepulchrum , cibos promittis ? tormenta irrogas ; vina prætendis , veneno ſuffundis .

Pet. Bleſ. in c.1.Job. XXI. Legitur , quod Nabuzardan Princeps militiæ , ſeu , juxta ſeptuaginta Interpretes , Princeps coquorum , deſtruxit muros Jeruſalem ; quia plerumque venit , ut vitium gulæ merita eorum deſtruat , qui viam Religionis elegerunt . Illud præ cæteris mihi doloris materiam importat , quod hodie viri religioſi , & S. Ordinis Profeſſores , de ferculorum numeroſitate contendunt .

S.Eph.tr. de tim. Dei . XXII. Qui corporis ſui carnes delicate nutrit , concupiſcentias malas paſcit .

S.Hier. in Jerem. XXIII. Semper ſaturitati juncta eſt laſcivia . Vicina ſunt igitur venter & genitalia , pro membrorum ordine ordo vitiorum .

S. Greg. l.30. mor. XXIV. Dominante gulæ vitio , omne , quod homines fortiter egerunt , perdunt ; & , dum venter non reſtringitur , ſimul omnes virtutes obruuntur .

Innocent. de vil. condit. hum. XXV. Gula Paradiſum clauſit , primogenita vendidit , ſuſpendit piſtorem , decollavit Baptiſtam , Nabuzardan Princeps coquorum templum incendit , & Jeruſalem totam evertit , Baltaſſar inter epulas manum ſcribentis vidit , & eadem nocte interfectus eſt a Chaldæis .

S. Baſil. ſ. de abdic. rer. XXVI. Cave , ne te adverſarius ſimili atque primum parentem peccato circumveniat , & quamprimum de paradiſo deliciarum expellat . Nam qui callida eſcæ objectione ita malitioſe illum vita ſpoliavit , & item Jeſu eodem modo ſupplantaturum ſeparaverat , nihil eſt , quod is vereatur ; etenim præſentiſſimum hoc eſſe venenum intelligit .

S. Amb. ſ. de Cain. & Abel. XXVII. Plurimos Gula ſua occidit , nullum frugalitas . Innumeris vina nocuerunt , nulli parſimonia . Plerique inter epulas fudere animas , & menſas proprio repleverunt ſanguine .

S. Iſidor. de ſumm. bon. l. 2. c. 42. XXVIII. Sicut omnes carnales cupiditates per abſtinentiam reſecatur , ita omnes animæ virtutes edacitatis vitio deſtruuntur .

S. Greg. l.31. mor. c. 31. XXIX. De ventris ingluvie inepta lætitia , ſcurrilitas , immunditia , multiloquium , hebetudo ſenſus circa intelligentiam propagantur .

S. Chryſ. ho. 21. in c. 3. 10. XXX. Quod neceſſitatem in edendo excedit , id non alimentum , ſed peſtis eſt , ſatietas morborum omnium origo .

Iſidor. l. 2 de ſumm. bon. XXXI. Gulæ ſaturitas nimia aciem mentis obtundit , ingeniumque evertere facit .

Greg. l. 30. Mor. XXXII. Dominante Gulæ vitio , omne quod homines fortiter egerunt perdunt , & , dum venter non reſtringitur , ſimul omnes virtutes obruuntur .

XXXIII.

Idem in Paſt. XXXIII. Coquorum Princeps muros Jeruſalem dejicit, quia dum venter ingluvie tenditur, virtutes animæ luxuria deſtruuntur.

Ibid. XXXIV. Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas, & Fuga.

S. Doroth. in vita. I. S. Dorotheus, cum Doſitheum viri primarii filium inſtituendum ſuſcepiſſet, initium ab expugnatione gulæ fecit.

Vitæ PP. ap. March. ſub. Sac. tr. 2. lect. 2. II. Senex quidam, cum Philoſophis diſputans dicebat: Multis debitoribus parens meus me fecit obnoxium, cæteriſque ſolvens, & ab eorum moleſtiis liberatus, ſoli uni quotidie ſolvendo ſatisfacere non poſſum; quærentibus autem illis ſolutionem reſpondit: Multis fui conſtrictus vitiis, quibus tanquam moleſtiſſimis creditoribus omnem abjiciens ſubſtantiam ſatisfeci, atque ab eis ſolutus fui, gaſtrimargiæ vero ſtimulis carere nequeo; & licet eam ex parte redegerim, vix vim impulſionis evado.

Ibid. III. Serapion Sidonita Athenis triduani jejunii fame preſſus juxta locum Concilii clamavit: Viri Athenienſes, mihi ſuccurrite, nam trium fœnatorum manum incurri, & duorum debitum ſolvi, tertio ſatisfacere non poſſum. Quærentibus, quid hoc eſſet? reſpondit: Tres fœneratores ſunt cupiditas pecuniæ, carnalitas luxuriæ, aviditas Gulæ. Quorum primis duobus ſatisfeci, ſed tertius adhuc urget ob famem, quam patior.

Cornel. a Lap. in c. 11. Num. IV. B. Jacoponus, ut gulam domaret, abſynthio quaſi ſale utebatur, donec eo pervenit, ut ſaporem cibi in unum Deo referret. Quondam ab appetitu bubulæ carnis vexatus, eam quidem emit, ſed tandiu in cubiculo ſervavit, donec computreſceret, & tum demum peſſime olentem naſo applicabat.

Caſſian. in coll. c. 11. V. Serapion cum diu a gula ſuperatus, &, quæ occulte comederet, furatus, tandem tentationem & fragilitatem ſuam ſeniori detexiſſet, panemque furto ſublatum de ſinu extraxiſſet, flamma ſulphurea graviſſime fœtens de eodem ſinu exivit, ut intelligeret, nunc tandem tentationem illam penitus fuiſſe expugnatam.

S. Anton. p. 2. ſum. tit. 6. c. 1. §. 2. VI. Abbas quidam Laureacenſis, Maubrunus nomine, priuſquam menſæ accumberet, familiaria ſibi hebebat quædam perfectionis exercitia, quibus ſe armabat, ne vinceretur a gula; nimirum excitabat in ſe quoſdam doloris, verecundiæ, timoris, & gratitudinis affectus; doloris quidem, quia revocabat in memoriam jacturam immortalitatis, quam primi parentes noſtri ob guſtatum pomum vetitum paſſi, in hanc neceſſitatem ſeu potius vilitatem lapſi fuerant, ut ad manducandum adſtringerentur, quo eodem motivo S. Iſidorus ducebatur, quando ad refectionem accedebat: Erubeſco irrationabilem cibum ſumens, qui rationabilis a Deo factus in Paradiſo deberem cibo ſaturari divino. Deinde verecundiæ excitabat actus, eo quod ab exactore adeo vili & abjecto, a corpore ſcilicet humano ſtercoris ſacco, importuno, inſatiabili, indiſcreto, incivili, qui nullis acquieſcit rationibus, aut precibus, vexabatur. Timorem quoque exercebat, eo quod aſtutus ſerpens continuos in ſumendo cibo nobis laqueos obtendat, ut in culpam aliquam præcipitet. Ad gratitudinis pariter actus convertebatur, dum providam Dei manum eum paſcentem conſideraret, Patri, quem in cælis invocamus, gratias agens. Cum itaque protoparentes noſtri in ſtatu innocentiæ, juſtitia induti originali, in hoc corruerint gulæ vitium, quanto magis nobis, cum ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adjungit ſe tanquam pediſſequa periculoſa jucunditas; & plerumque præire conatur, ut ejus cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo; nec idem modus utriuſque eſt, nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt.

VII. S. Romualdus, ſi quando eum ex aliquo eſculentiori cibo gulæ vitium titillaret, mox accurate illum præparari præcipiens, ori, & naribus accommodans, & ſolum captans odorem dicebat: O gula, gula, quam dulcis, quam ſuavis, modo mihi ſaperet iſte cibus, ſed væ tibi, ex eo nunquam guſtabis, & ſic intactum ad cellarium remittebat. *S. Petr. Damianus c. 32.*

VIII. Gulæ modum imponit cibi parcitas uti ex ſequenti exemplo patet. Abbas quidam qui ſuavis edulii concupiſcentia ductus, Lamprædam ſibi acquiri præcepit. Cumque Miniſtri dicerent, hoc genus eo loco difficile poſſe reperiri, extitit qui diceret, unam tantum in nundinis ſe vidiſſe propoſitam, nullo minus quam viginti nummorum Papienſium ſolidis coemendam. Juſſit Abbas dari pecuniam: Cocorum autem diligentia laute decoctus piſcis Abbati apponitur; ſed antequam tangeretur, ecce pauper ad januam, hoc potiſſimum ſibi dari, quod Abbati appoſitum erat, anxie poſtulabat. Mox, ut erat, integrum piſcem non hæſitans vir Domini mittit ad pauperem; Illico pauper qui videbatur, cum ipſa paroſide plena piſce in ſublime ſe extulit, & librata manu velut xenium portans cælum, cunctis videntibus, penetravit. Unde liquido comprobatur, quia quod indigentibus datur, Deo tranſmittitur, & quod in ſinum pauperis occultamus in cælo reponamus. *Pet. Dam. in Epiſt. ad Hildebrandum Pap. ſeu Greg. VII.*

IX. S. Carolus Cardinalis ita de gula victoriam obtinuerat, ut extra conſueta bibendi tempora ne guttam quidem aquæ, vel in æſtivis caloribus & laboribus guſtare ſoleret. Reprehendit aliquando ſacerdotem familiarem, quem viderat, extra horam conſuetam bibentem, nec admiſit excuſationem quod os tantum perlueret, ob eandem rationem, quod facillime ſenſus, niſi cohibeatur, fiat licentior. *Caſſian. lib. 2. de vit. ejus.*

X. S. Serapion adhuc juvenis, ad ſermonem ſui patris alienum compunctus eſt de vitio gaſtrimargiæ ſeu gulæ; pene convictus, furtum paniculi, quem commedit clanculo, coram fratribus fatebatur, & a tentatore dæmone protinus liberatus eſt tam plene, ut deinceps nunquam de gula tentatus, ſit. *Joh. Nider l. 2. Formicarii c. 11.*

Damnum.

Rilland. t. 3. Feb. 4. f. 261.

XI. S. Rembertus cum eſſet in obſequio deceſſoris ſui domini Anſcharii, apparuit ei Presbyter Arnulphus, jam diu defunctus, & percunctanti de ejus cauſa in hac ſæculi vita, dolenter reſpondit. Cum in hac carne eſſem, negligenter de animæ meæ agebam ſalute, interdicta in eſca & potu frequenter uſurpans, indignus ſui hactenus ad præſentiam Dei venire, qui, ut patet, non aliam ob cauſam, quamvis in gratia deceſſiſſet, ſe a præſentia Dei ad tempus remotum fuiſſe atteſtatur, niſi quia gulæ frequenter vacarat, ideoque mox ſubjunxit ſupplicans: Si tua fraternitas pane, ſale & aqua contenta, a cæteris victualibus abſtinentiam 40. diebus pro me facere vellet, credo per Dei miſericordiam, ab hujus repulſionis meæ ſententia ſine pœna liberari.

Thomas Cantipr. l. 2. apum c. 10. §. 1.

XII. Thomas Cantipratanus loquens de Prælatis, qui lautius vivunt, quam par ſit, hoc affert exemplum, quod ſuo tempore in Francia contigit. Erant, inquit, duo ſenes Monachi, ab ipſis puerilibus annis pares in ſcelere, diſſoluti valde in Monaſtica obſervantia enutriti. Hi ſibi plures ex juvenibus, in immunditia aſſidui, quotidie copulabant, ſeorſum vacabant epulis, riſibus & cantibus exultabant, innocentibuſque ac ſimplicibus detrahebant. Cum de eorum inſolentiis Conventus quotidie non mediocriter turbaretur, nec eſſet, qui corrigeret delinquentes, vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus eſt. Vix enim ſinit turbationem piorum clauſtralium inultam. Accidit igitur quodam veſpere, ut ſecundum conſuetudinem ſuam eſculento ore ad voraginem inhiarent. Vix ori cibis appoſitis quartum aut quintum manus obtulerat, cum ecce unus prædictorum ſenum ſubita ingluvie ſtrangulatus everſis ſtatim oculis expiravit. Territi igitur omnes, qui conſederant, ſurrexerunt: nec diu poſt ſuperſtes vetulus, ſocii animadverſione non fractus; licet ad momentum horruiſſet, ſicut porcos occiſo a carnifice, porco, reſumpta audacia reſedit ad menſam. Et cum enormi crapula ſic eſt repletus, ut amens penitus portaretur ad lectum, & quaſi brutum animal expiraverit. Horrore ergo omnes exemplorum talium perturbati, vitam ſuam & mores in melius mutaverunt, communemque vitam, & cibam ſtrictiſſime ſervaverunt.

Gen. 3.

XIII. Vidit Eva, quod lignum eſſet bonum ad veſcendum, & tulit de fructu ejus, deditque viro ſuo, & comedentes ambo, totum humanum genus ſecum in perniciem traxerunt.

Luc. 17.

XIV. In diebus Noe edebant uſque in diem, qua intravit Noe in arcam, & venit diluvium, & tulit omnes.

Spec. Ex. d. 1. ex. 40.

XV. Guloſa fœmina lactucam decerpens, cui dæmon inſederat, nec ſignum crucis faciens, ab eodem obſeſſa eſt.

Ib. ex. 68.

XVI. Guloſus Monachus occulte comedens & publica abſtinentia ſanctitatis famam quærens, Draconi devorandus traditur.

S. Petrus Dam. ep. 3. ad Fr.

XVII. Guloſus Frater, quia frixuras in vaſculo deferebat ad triclinium, & de iis ibi comederat, in turpiſſimum pollutionis vitium mox incidit, ut dici de eo jure potuerit: poſt buccellam introivit in eum Satanas.

Spec. Ex. V. Gula ex. 9.

XVIII. Alius quidam Frater, cum in Patriam domum veniens piſcibus oblatis non contentus; ſed gallinam occidens, & aſſari jubens, ubi primum bolum accepit, ab eo ſuffocatus eſt.

Ib. ex. 16.

XIX. Quidam Miles poſt mortem puero ſuo apparens, cum hic præ timore aperire eidem januam nollet, buſones ac ſerpentes januæ appendi, filioque ſuo nuntiari juſſit, hunc eſſe ſuum & otioſorum in inferno cibum & delicias.

Michael Glycaſ. 4. p. Ann. Byzant.

XX. Phocas Imperator, cum eo die, quo ludi equeſtres peragebantur, in edendo & bibendo modum exceſſiſſet, a plebe per ignominiam verbis hujuſmodi notatus eſt: Rurſus e Canco (Poculi genus eſt a ſono quem edit effluente vino ſimul & aere) bibiſti, rurſus mentem amiſiſti? ob id convicium multos morte mulctavit. Itaque cum viderent proceres ac Magiſtratus Reipublicæ magnam hominum multitudinem multi affici malis, bona per publicationem adimi, capita præcidi, ad Africæ prætorem Heraclium litteras mittunt, qui precibus eorum motus, continuo claſſem parat & contra Phocam proficiſcitur, adſerens ſecum illam imaginem Chriſti, quæ manibus facta non erat. Hoc modo Phoca ſuperato, Photinus quidam unus ex Magnatum numero, cujus uxoris pudicitiæ Phocas antea ſtruxerat inſidias, ſubito in Palatium irrupit, & Phocam Imperatorem pulla veſte indutum mox ad Heraclium deducit. Qui cum Phocam verbis hiſce compellaret. Ita ne miſer, Rempublicam adminiſtraſti? Reſpondit Phocas: Tibi vero per me licet, ut rectius eam geras. Hinc ei dextra manus & pedes amputati, cutis dorſo detracta, execta verenda, & haſtæ adfixa, caput denique gladio reciſum, relictus corporis truncus in foro, quod boarium nuncupant, per contumeliam hinc inde tractus, tandem igni traditur.

Fructus domitæ Gulæ.

Nadaſi ann. Mar. n. 161.

XXI. Adoleſcenti cuipiam Mexicano quia fœmina impura ſcelus perſuadere non poterat, ſaccaro temperatum venenum officii obtentu miſit. In dulcem illam eſcam jamjam involaturus juvenis meminit ſe ea die mortificationi ſtudere in Deiparæ honorem, adeoque jejunare conſueviſſe. Poſtero die dum illam promi jubet, compertus eſt illius impudicæ machinationis dolus, bellariis iis, ſeu ſaccaro vermibus fœdum in modum ſcaturiente, deprehenſumque, quod ſi heri miſſum dulce venenum (uti vehementer in id ſumendum rapiebatur) ſumpſiſſet, veneno fuiſſe extinguendum. Quare Confeſſarium adiit, peccata expiavit, ſacro ſancto epulo accubuit, & Deo, ejuſque Matri ſuæ ſoſpitatrici pro vita ſervata gratias egit.

Cæſarius l. 4. c. 77.

XXII. Miles quidem multa ſcelera commiſerat, tandem ductus pœnitentia, venit ad Sacerdotem de commiſſis facta Confeſſione pœ-

Digitized by Google

nitentiam ſuſcepit, ſed ſuſceptam ſervare non potuit. Cumque hoc ſæpius aſtitaſſet, die quadam dixit illi Sacerdos: *Nihil ſic proficimus, dic ergo mihi: Eſtne aliquid, quod pro peccatis tuis poſſis cuſtodire?* Reſpondit ille: *Eſt pomus in poſſeſſione mea talis, cujus fructus peſſimus, & amarus eſt adeo, ut nunquam ullum comedere poſſim. Si videtur vobis bonum, pœnitentia mea ſit, ut quoad uſque vivam de ejuſdem pomis non guſtem.* Sciens Sacerdos maxime poſt prohibitionem excitante carne, atque Diabolo conſurgere tentationem, reſpondit: *Pro omnibus peccatis tuis tibi injungo, & nunquam de fructu ejuſdem arboris ſcienter comedas.* Abiit miles pœnitentiam injunctam pro nihilo reputans. Sic ſita erat ipſa arbor, ut quoties ædibus ſuis egrederetur, vel eas ingrederetur, eam reſpicere poſſet. Reſpiciendo ſemper prohibitionis recordabatur, & recordando mox graviſſime tentabatur. Die quadam ante arborem dictam tranſiens, & poma in ea conſiderans ab eo, qui primum hominem per lignum prohibitum tentavit, & proſtravit, tam valde tentatus eſt; ut arborem adjerit, & ad pomum decerpendum nunc manum extendendo, nunc extenſam retrahendo totum pene diem contrariis niſibus exegerit. Tandem adjuvante gratia divina triumphans in tantum concupiſcentiæ reſtitit, ut corde coanguſtato ſub arbore jacens ſpiritum exhalarit.

[*Barrg. p. 3. c. 2. de ver. praxi 3.*] XXIII. Beatus Henricus Suſo ſtatuit numquam bibere, etſi ſiti interdiu ſæpe cruciaretur, maxime circa noctem; hinc ei, velut febrientibus ſolet, oris labra ſcindebantur, ac intumeſcebant, ut etiam linguæ cutem detereret nimia ſiccitas oris; adibat nonnunquam limpidiſſimum monaſterii fontem; Unde in ſubjectum labrum æneum frigida promicabat, unde ſitis auctior ei plus tormenti afferebat, quanto præſentius ei negavit remedium: ſemel tamen præ nimia ſitis vehementia queſtus eſt amanter Deo: *O infinita bonitas! quam amor tuus potens, & ſuaviter crudelis eſt; quandoquidem mihi totus Lacus Acronianus, totus Rhenus, totum hoc fontis ſalientis illicium prohibitum eſt ab illo.* Alias etiam Chriſto amanter queſtus eſt ſitis vehementiam, quam ejus amore toleraret, ſed ſucceſſu ſane felici: quippe cum jam diu nullo potu uſus ſemel in menſa viribus præ ſiti deficeret, impetrare de menſa communi diſcedendi venia, in ſacellum ſe contulit, ubi onectus prope ſitis immanitate, ubertim lacrymans Chriſtus eſt allocutus. *O Jeſu amantiſſime, hauſtum aquæ mihi negabis, qui tui amore ſiti excrucior, quem tamen miſerrimo cuique nemo negat? patieris diutius me ita torqueri;* Dumque ita tormentum ſuum explicat, videbatur ſe quadam voce animari, certumque reddi, proxime ſe conſolatione divina recreandum: Nocte ſequenti B. Virgo cum Jeſu parvulo ei apparet, quaſi decem annorum cum patera aquæ plena: inde jubet eum bibere. Unde cum liberaliter bibiſſet, recreatus mire omnem ſitim extinxit.

[*Ibid.*] XXIV. S. Lambertus Epiſcopus Valencenenſis Cenomanenſis quodam die ſancto poſt multos labores, meditationes ac preces fatigatus, & ſiti cruciatus, noluit tamen ante juſtum collationis nocturnæ tempus quidquam guſtare; tempore vero collationis, ad fallendos accumbentes, ut ſolebat, in argentea patera juſſit ſibi a ſervo, qui jam erat ad hoc inſtitutus puram aquam afferri, ſuper quam efformata cruce cum biberet, vinum reperit: jubet ſervum, ſi deliquiſſet, errorem emendare. Format crucem ſecundo, & denuo vinum guſtat. Tertio demum ipſe in rem venturus, aliis ſpectantibus aquam infundit, & facta cruce, iterum vinum bibit, & quod adſtantes omnes guſtarunt.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Fuga.

I. S. Ignatius nulli unquam ferculo arriſit: nullum edulii vel condimenti genus cuiquam indixit, nihil inter edendum queſtus, licet & cibus & potus ſæpe male paratus eſſet. [*Miſ. in vita l. 1. c. 13.*]

II. P. Thomas Sanchez, ubi ſenſit in aliquem cibum vehementius ſe inclinari, mox eum depoſuit. Nullum acetum, ſalem, oleum aut aliud ejuſmodi condimentum adhibebat, ut gulam expugnaret. [*Annua Soc. 1610. Col. Gr.*]

III. P. Sebaſtianus Barradius viliſſima tantum & palato ingratiſſima ſumebat. Sæpe ad gulam mortificandam cibos calidiſſimos, ſæpe frigidiſſimos accipiebat, ut omnis ſapor abderetur. [*Vita ipſius præf.*]

IV. P. Baltaſſar Alvarez, ſi melius quid ei apponebatur, mox alteri dabat. Cum aliquando unicum ovum haberet in hoſpitio, etiam illud ſtudio in terram cadere permiſit, ut ſe in illo exiguo cibo vinceret. [*Vita c. 4. §. 2.*]

V. Joannes Berchman dicere ſolebat, tribus cum vitiis maxime pugnandum eſſe Religioſo, nempe cum Acedia, Superbia, Gula; Acediam fervore, Superbiam ſubmiſſione, Gulam temperantia ſuperari. Hinc ipſe ut gulam vinceret, nihil numquam præter vulgarem cibum & potum admiſit; non prius menſæ recordabatur, quam ſignum audiret: paulatim ſibi aliquid detrahebat. [*Vita.*]

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

I. Zeno Imperat. Orientis cum ob intemperantiam gulæ Ariadnæ uxori & aliis valde moleſtus fuiſſet, illius imperio ſemel inebriatus in monumentum Imperatorum conjectus eſt, lapide maximo pro operculo impoſito, factuſque ſobrius inter lamentationes & ejulatus, miſera & horrenda morte eſt extinctus. [*Zonaras tom. 3. Annal.*]

II. Sauromatæ triduo ſe ad ſaturitatem ingurgitant, uxoribus ceu dominis per omnia parent. [*Stobæus ſ. 42.*]

III. Aureliano Imperatori in deliciis fuit Phago quidam, qui uno die ad menſam Imperatoris aprum integrum, centum panes, vervecem & porcellum comedit. [*Lancius in Polyan.*]

IV. Diogenes divitem quemdam, qui ſua obligutiverat, olivis veſcentem in diverſorio vi- [*Laert. l. 6.*]

videns: ſi ſic prandiſſes, inquit, non ita cœnares.

Sueton. V. Vitellius ab amicis ſibi ſic parari convivia juſſerat, ut nullum infra decies mille aureorum conſtaret; & tamen adhuc profuſiora erant, quæ proprio ſumptu apparabat, ita ut in una cœna duo piſcium millia, avium vero ſeptem millia apponebantur.

Platina in Pont. VI. Alpinus Imper. tantæ voracitatis erat, ut in una cœna decem pepones Oſtienſes, centum poma Perſica, quingentas ficus paſſarias, & quadraginta oſtreas comederet.

Fab. in D. m. 6. poſt Pent. VII. Wenceslaus Rex Bohemiæ, cum prandium non prout juſſerat, præparatum inveniſſet, juſſit coquum caponis inſtar veru affixum ad ignem torreri.

Ib. ex. 16. VIII. Henricus Rex Angliæ VII. Apitium quemdam, hominem obſcurum ad magnam dignitatem evexit, eo quod caponem, quem cibum ille pro deliciis habebat, optime ſua cura præparatum illi appoſuiſſet.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Caſſian. coll. 5. c. 20. I. SIcut aquila, licet excelſiſſime volans, tamen ad ima vallium ſubmitti, ac morticinis cadaveribus implicari ventris neceſſitate compellitur; ita Sancti quoque viri nonnumquam propter victus neceſſitatem gaſtrimargiæ vitio impetuntur.

Manſi diſc. 26. n. 5. II. Sicut febris ex nimio ardore, & inflammatione procedit; ita quoque vitium gulæ non in manducando conſiſtit, ſed in appetitu immoderato cibi, quantumvis ille vilis & exiguæ ſit ſubſtantiæ.

Damnum.

S. Bonav. tom. 6. in Diat. tit. 1. c. 8. III. Sicut coturnices in vindemiis, quando ſunt bene pingues de facili capiuntur ab accipitre; ſic homines dediti gulæ, facile vincuntur ad tentationem.

Bellov. in ſpec. l. 3. p. 8 diſt. 2. IV. Sicut porci impinguantur in paſcuis glandium, quas avide ſumunt, nec eum, qui excutit, & dat eis, reſpiciunt, & dum attendunt glandibus comedendis, lanio percutit eos ſecuri, & ſubito occidit incautos. Talis quoque ſaginatus porcus ille dives erat, qui dicebat: Anima mea, habes multa bona repoſita in annos plurimos, comede, bibe, epulare. At vero dæmones, tanquam laniones, eundem jam incraſſatum & impinguatum, ex improviſo mactarunt: Stulte, hac nocte repetent a te animam tuam, id eſt, dæmones, inquit Lyranus.

S. Bon. l. c. V. Sicut Eſau pro cibo lenticulæ vendidit primogenita ſua; ſic guloſi pro gula vendunt præmia æterna, nam dicitur Thren. 1. dederunt quæque pretioſa pro cibo.

S. Ber. ſ. 24. de mod. viv. VI. Sicut per abſtinentiam omnes virtutes ſpirituales radicantur, atque ædificantur in anima; ita & per ſuavitatem ciborum omnia vitia nutriuntur, & confortantur in corpore.

S. Nilus S. vit. aff. VII. Sicut nubes ſolis radios obſcurat; ſic craſſus vapor e cibis emergens, mentis obſcuritatem affert.

Philol. de hon. Sac. VIII. Sicut præſepe omnium jumentorum, equorum, aliorumque ſimilium animalium in ſe recludit pabulum; ita & corpus ingluviei deditum, quoſcumque ſuſcipit, & refundit cibos, ad brutales explendos appetitus. Porro venter nihil aliud eſt, inquit ille, quam præſepe brutæ concupiſcentiæ, qui potationibus rigatur & ingluvie.

S. Antoninus l. c. IX. Sicut beſtiæ comedunt, cum trahit appetitus eas ad cibum ſine diſcretione, vel aliqua conſideratione; ita & guloſus non reſpicit nec ad diem, nec ad modum, nec ad neceſſitatem ſed ad appetitum.

S. Chryſ. to. 1. hom. 34. adv. Judæos. X. Sicut animalia bruta uberiori pabulo diſtenſa magis refractaria, atque indomita fiunt, & neque jugum, nec frænum, nec aurigæ manum ferunt; ita populus Judaicus ex ebrietate, & nimia corporis obeſitate ad extremam præcipitatus malitiam laſciviæ, neque Chriſti jugum acceptavit, neque doctrinæ aratrum duxit.

Senec. ep. 83. XI. Sicut muſto dolia ipſa rumpuntur, & omne, quod in ipſis jacet, in ſummam partem vis caloris ejectat; ſic vino exæſtuante, quidquid in imo jacet, abditum effertur, & prodit in medium.

S. Bonav. in Diat. 1. a. tit. 6. XII. Sicut piſcis per guttur capitur cum hamo, & avis per collum cum laqueo tenetur; ſic guloſus per guttur & collum capitur gulæ vitio.

Idem l. c. XIII. Sicut ſquinantia eſt morbus gutturis, & cito ſuffocat hominem; ſic gula gutturis vitium faciliter ſtrangulat hominem per peccatum.

XIV. Sicut roſæ uno die florent, & eodem die pariter languent: at ſpinæ, quæ manum perfodiunt, toto anno in ſepibus permanent; ita quoque vini ſapor, & epularum ſuavitas, una tantum hora, vel duabus ad ſummum placet, at vero damna, quæ corpori adſciſcunt, integris nos annis ſuſpirare faciunt. *Amaritudo animæ*, inquit Eccleſiaſticus, *vinum multum potatum, ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.* *Eccl. 31. 39.*

March. sub. Sacerd. tr. 5. lect. 9. XV. Sicut terra, quando nimia aquæ abundantia oppreſſa fuerit, innatum ſuum calorem perdit, ac vires, nec eſt ad generationem idonea; ſic corporis vis molleſcit, diſſolvitur, diſſluit potu continuo ingurgitata, inutiliſque homo redditur, & morbi variis obnoxius.

S. Hier. in reg. Monach. XVI. Sicut fumus fugat apes; ſic indigeſta ructatio avertit Spiritus Sancti chariſmata.

S. Clim. de diſcr. gr. 26. XVII. Sicut ſtercoris copia multitudinem gignit vermium, ita multitudo ciborum, lapſum, & malarum cogitationum atque ſomniorum operatur multitudinem.

S. Chryſ. hom. contra luxum & crap. XVIII. Sicut navis oneraria, quæ ſupra ſuam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine gravata ſubmergitur; ita anima & corporis noſtri menſura ſi plures acceperit cibos, quam ferat natura, impletur, & injectorum gravitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur.

§. VIII.

§. VIII. MOTIVA.

Ex Qualitate.

I. QUia vitium hoc *communiſſimum*, atque adeo *periculoſiſſimum*, eſt; cum enim cibo quotidie refici opus habeamus, declinare illius occaſiones, ſicut in aliis vitiis, non poſſumus, unde S. Auguſtinus ait: In his tentationibus poſitus certo quotidie adverſus concupiſcentiam manducandi, & bibendi: non enim eſt, quod ſemel præcidere, & ulterius non attingere decernam, ſicut de concubitu potui.

S. Aug. l. 10. conf. c. 31.

II. Quia *turpiſſimum* eſt: quid enim fœdius, inquit Caniſius, quam hominem a belluis naturali quadam frugalitate contentis ſuperari, dum ventris, crapulæ & vinolentiæ quaſi mancipium agit, dum bona diſſipat, valetudinem lædit, morbos acceſſit, ac vitam denique ipſam abrumpit ſibi? Hoc ſane motivo ſtudioſus quidam, teſte Marchantio, ſtultitiam ſuam agnovit, cum enim Pariſiis domum proficiſcens, in hoſpitio ab hoſpite ad varios hauſtus in ſanitatem hoſpitæ, filiæ, ancillarum provocatus eſſet, ideoque ſequenti die capitis graviſſimos dolores ſenſiſſet, accidit, ut in itinere ad fluvium perveniret, ibique jumentum ſuum ad bibendum invitaret; quod cum illud modice feciſſet, & poſtea ſtudioſo fruſtra per amorem hoſpitæ, filiarum, ancillarum hortante, ut amplius biberet, præſtare nollet, quin enim recalcitrando abnueret, motus ille hoc jumenti exemplo dixit: Vere tu longe me prudentius es; ſi enim ego me heri, perinde ac tu modo, continuiſſem, hodie tam gravi capitis dolore, fauciumque ariditate non laborarem.

Caniſ. § 4. S. 7. de ſix.capit.

Marchan. in tuba Sac.lect.4.

III. Quia *nocentiſſimum* eſt: 1. *Corpori*, uti bene Seneca explicavit, dum dixit: Inde pallor vultus & nervorum tremor, & miſerabilior, & execrabilior, quam ex fame, macies. Quid capitis vertiginem dicam? quid oculorum auriumque tormenta? Multos morbos multa fercula fecerunt. Neceſſe eſt enim, ut inter ſe tam diverſa diſcrepent, & hauſta male digerantur, ex diſcordi vero cibo naſcitur morbus. 2. *Animæ*; nam, ut ſupra dictum, ex uno gulæ vitio innumera vitiorum agmina ad conflictum animæ producuntur.

Seneca in epiſt.

IV. Quia *indigniſſimum* eſt homine rationis capace: id quod S. Chryſoſtomus ſapienter advertit, dum ejuſmodi homines porcis comparavit, qui natura ſua immundi, atque ad terram & cœnoſas voragines ore demerſi, nihil aliud, quam ad faniatem ventris pabula ſemper requirunt, nullamque ex ſe, dum vivunt, utilitatem præſtant.

V. Quia *idololatricum* eſt: ſicut enim diis ſolent templa conſtrui, altaria erigi, miniſtri ad ſerviendum ordinari, immolari pecudes, thura concremari; ita ab iis, quorum deus venter eſt, coquina pro templo ſervit, altare pro menſa, coqui pro miniſtris, coctæ carnes pro immolatis pecudibus, ordo ſaporum pro incenſo, ſpiritus & flatus temulentiæ pro Spiritu Sancto. Hinc etiam Philiſthæi Dagonem, id eſt, deum ventris colentes in occultis partibus puniti ſunt, ita ut inteſtina profluerent, ac prominerent.

VI. Quia *inquietum & turbulentum* vitium eſt: hinc Apoſtolus monet: Nolite curam carni facere in deſideriis. Certe per gulæ victoriam, animæ pacem obtineri recte S. Baſilius pronunciavit dicens: Ventris moderatio, animi perturbationum compreſſio eſt; perturbationum autem compreſſio, animi pax eſt atque tranquillitas; animi autem tranquillitas nihil aliud, quam fœcundiſſimus virtutum fons eſt.

Rom. 13. v. 14.

S. Baſil. in conſt. Mon. c. 1.

VII. Quia *ſcandaloſum* eſt vitium, maxime in perſonis Eccleſiaſticis & Religioſis, nam interioris hominis caſtitas, teſte Caſſiano, hujus virtutis conſummatione diſcernitur; nunquam enim robuſtioribus æmulis colluctari poſſe confidas eum, quem in leviori conflictu conſpexeris ab inferioribus, parvisque ſuperari.

Caſſianus c. 13. de op. Mon.

Ex Damno.

VIII. *Quia diaboli potiſſimum inſtrumentum eſt ad homines impugnandos:* Hinc S. Job dæmonem nobis ſub titulo Behemoth deſcribit, ſimulque, in quo omnem ſuam poſitam habeat fortitudinem, his verbis inſinuat: *Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus.* Ubi per lumbos concupiſcentia carnalis intelligitur, per quam dæmon multas vincit, ſibique ſubjicit animas; per umbilicum vero, velut in fortiſſima quadam ad omnem animam perdendam machina dæmon omnem ſuam repoſitam habet fortitudinem. Bellovacenſis vitium gulæ, ait, eſt fræuum & capiſtrum diaboli, & ponit ad os, & collum guloſi, ut circumducat eum, quocumque vult. Hinc merito dixit S. Bernardus: Nemo poteſt a ſemetipſo tentationes dæmonum repellere, niſi refrænaverit in ſe appetitum gulæ.

Job. c. 40. v. 11.

S. Bern. ſ. 24. de mod. viv.

IX. *Quia gula ineptum facit ad dona ſpiritualia capienda*: quis enim unquam, ait S. Baſilius, in ſplendidis epulis, perpetuiſque deliciis particeps factus eſt uoius doni ſpiritualis? nec mirum, quia ubi curioſa diverſitas ciborum paſcit ventrem, cæleſtis panis jejunam deſerit mentem, ut recte S. Bernardus advertit.

S. Baſil. hom. 1. de jejunio.

S. Bern. in ep. ad Fal.

X. *Quia incurabilis eſt hic morbus*, teſte S. Baſilio dicente: Multos ſæpe adverti, qui, cum, alterius cujuſvis generis vitiis laborent, ad ſanitatem tamen redierint poſtea; qui autem hoc morbo tenerentur, neminem ex omnibus vidi unquam, qui convaluerit. Quod etiam S. Bernardus confirmaos; Qui guloſus, inquit, effectus eſt, vix aliter, quam morte mores mutabit.

S. Baſil. de Abdic. rerum.

S. Bern. in ep.

XI. *Quia mortem accelerat*, teſte Pſalmiſta: *Adhuc eſca erant in ore ipſorum, & ira Dei deſcendit ſuper eos.* Hinc ipſe Salvator tam ſolicite monuit: *Attendite vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate; & ſuperveniat in vos repentina dies illa, tanquam laqueus enim ſuperveniet.*

Pſ. 77.

XII. *Quia ad gubernandum inutilem facit*; uti

Eccl. c. 10. v. 16. uti Eccleſiaſtes indicat dicens: *Væ tibi terra, cujus principes mane comedunt; beata terra cujus Principes veſcuntur in tempore ſuo.* Hinc Julius Cæſar, qui primus Romanum obtinuit, & ſundavit Imperium, cura, vigilantia & ſobrietate negotia publica tractabat, de quo proinde Cato dicit: Unum ex omnibus Cæſarem ad evertendam Rempublicam ſobrium acceſſiſſe; Ipſe enim ſuper Reipublicæ ruinas erexit Imperium. *Suet. c. 71. in vit. Cæſ.* Auguſtus quoque ſucceſſor ipſius, qui in Monarchia ſua univerſali gaviſus eſt pace & tranquillitate, totum diem a mane uſque ad veſperam ſine cibo tranſigebat, ut gratam omnibus daret audientiam.

XIII. *Quia ſanitatem tollit*; uti Siracides *Eccl. 37. v. 32.* indicavit, dicens: *Noli avidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam: in multis enim eſcis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit uſque ad choleram.*

S. Ambr. c. 8. de El. & jejun. Jo. Clim. grad. 14. n. 17. XIV. *Quia inſatiabilis eſt*, uti recte S. Ambroſius advertit, dicens: Male ſervitur gulæ quæ ſemper expetit, numquam expletur. Quid enim inſatiabilius ventre? hodie ſuſcipit, & cras exigit. Nec hoc ignorandum, malum gulæ ſpiritum ſubinde ſtomacho inſidere, ut ſatiari homo non poſſit, etiamſi totam Ægyptum devoret, & totum Nilum exhauriat: *S. Bonav. in Diæt. tit. 2. c. 8.* Hinc S. Bonaventura, comparatur, ait, guloſus ſacco pertuſo, vel perforato in fundo, qui, quantumcunque ex una parte accipit, tantum ex altera parte perdit, talis ſaccus eſt guloſus homo, qui ex una parte habet coquinam ad implendum ventrem, & ex altera parte latrinam ad evacuandum; ac proinde idem Sanctus, eorum deplorans miſeriam, textum illum Aggæi cap. 1. adducit: *Qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.*

Idem in ſpec. animæ c. 3. XV. *Quia laborioſum eſt vitium*; uti idem S. Bonaventura teſtatur, dicens: Ex gula procedit inordinata delectatio, & hos fructus ſecum habet, ſolicitudinem in quærendo, ſtudioſitatem in præparando, multiplicitatem in diverſificando, voracitatem in ſumendo.

Prov. 21. v. 17. XVI. *Quia egeſtatem adducit*, teſte Salomone: *Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* *Cajetan. in pr. 21.* Hinc Cajetanus recte infert: Si non moveris amore virtutis, ſaltem moveat te amor boni utilis, moveat te evitatio paupertatis. Incurrunt enim hujuſmodi homines paupertatem, tum propter majores ſumptus, tum propter otium annexum; oportet enim edaces, & bibaces multum dormire, & propterea dicit Salomon Prov. 23. *Et veſtietur pannis dormitatio.*

Petr. Bleſſenſ. in ep. 85. XVII. *Quia gravem amaritudinem conciliat*; nam ut Petrus Bleſſenſis ait, convertetur dulcedo in amaritudinem, in aſperitatem ſuavitas, delectatio in dolorem, eritque inſtar inferni aut pœnæ infernalis initium, dolorum continuatio, & deſiderium moriendi.

S. Aug. in Pſ. 141. XVIII. *Quia grandem quoque miſeriam adducit*, S. Auguſtino teſte: Non hoc eis opto, ut terrena neceſſaria deſint eis, quibus indigent, dum mortaliter vivunt, ſed ut hoc plangant, quod amiſſa ſocietate cæleſti, terrenis non ad fruendum ſtabilibus bonis, ſed ad ſuſtentandum neceſſariis indigere meruerunt, agnoſcant, & lugeant iſtam miſeriam.

§. IX. MEDIA.

I. ORatio: uti S. Auguſtinus ſuo exemplo docuit, dum dixit: His tentationibus (Gulæ) quotidie conor reſiſtere, & invoco dexteram tuam ad ſalutem meam, & ad te refero æſtus meos, quia conſilium mihi de hac re nondum ſtat. *S. Aug. l. 10. conf. c. 31.* Multa nobis orantibus tribui. Audivi rogantem, ut accipiat: Aufer a me, inquit, concupiſcentias ventris. *Macrob. l. 3. c. 11.* Unde apparet, Sancte Deus meus, te dare, cum fit, quod imperas fieri. Hinc Heſiodi monitum eſt: Ne comede ex illa, quæ non benedicta patella eſt.

II. *Spiritualium rerum ſtudium*; nam guſtato ſpiritu deſipit omnis caro; *S. Greg.* hinc S. Gregorius ait: Gula per abſtinentiam frangitur; ſed abſtinentiam ciborum corporalium habere non poteſt, qui mentem ſpiritualibus cibis non replet; potenter enim corpus extenuat, qui amore cæleſtium cor inflammat, quia, dum ſpiritualia diligit, deſideria carnis valenter premit.

III. *Exemplo Chriſti mentem ad cæleſtia transferre*, cum gulæ tentatione impetimur, & dicere: Non in ſolo pane vivit homo &c. vel: Cibus meus eſt facere voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt. Vel: Tua Jeſu dilectio, grata mentis refectio, replens ſine faſtidio, dans famem deſiderio. *S. Bern. in jubilo.* Hoc medium tam neceſſarium viſum eſt Caſſiano, ut dicere auſus ſit: *Caſſ. l. 5. inſt. c. 14.* Nequaquam poterimus eſcarum præſentium ſpernere voluptates, niſi mens contemplationi divinæ defixa, amore virtutum potius & pulchritudine cæleſtium delectetur.

IV. *Sæpe perpendere, quam beſtialis, & noxia corpori & animæ, atque adeo etiam indigna homine ſit voluptas immoderata, quæ ex guſtu percipitur*, ac proin dicere cum Seneca: Ad majora ſum genitus, quam ut mancipium ſim mei corporis. Certe Petrarcha judicavit, *Petrarch. Dial. 4. a.* hoc vitium nullo melius modo, quam generoſa quadam indignatione, & rei ipſius exiſtimatione confundi, vel ſenſim: ut Ciceroni placuit; vel repente, ut Ariſtoteli viſum eſt. Multum confert cogitatio exitus, quod cum omnibus vitiis ſit commune, tamen hoc proprium eſt luxuriæ.

V. *Extra tempus nihil comedere, aut bibere*; ita Caſſianus ſuaſit his verbis: Monachus *Caſſ. l. 5. inſt c. 20.* hanc in primis cautionem ſibi indicat, at non potus quidquam, non eſus ulla oblectatione devictus, anteſtationem legitimam, communemque refectionis horam, extra menſem percipere ſibimet prorſus indulgeat. Certe S. Philippus Nerius dicere ſolebat, neminem fore virum ſpiritualem, qui extra tempus aliquid comederit.

VI. *Ante menſam deſinire, quid & quantum ſumendum ſit*, & hunc terminum nulla aviditate, vel inſtigatione inimici excedere. *Laurentz. opuſc. 2. in 43. S. Ignat. in Reg. de vict. ceno.*

VII. *Infernalis cibi meminiſſe*; ita S. Climacus ſuaſit dicens: *S. Clim. grad. 7.* Menſæ delibatio lamentandæ ſortis vermium illorum te admoneat, minuſque delicias requires. Sed & in ipſo aquæ potu flammæ illius ſitim ne obliviſcaris, atque ita vim omnino naturæ facies.

VIII.

Thren. 3.

VIII. *Paſſionis Chriſti memoria*, ut ipſe Chriſtus per Jeremiam monuit, dicens: *Recordare paupertatis meæ, abſynthii & fellis*. Quod ipſum etiam Idiota ſuaſit, dicens: Quoties reſiſtendo alicui tentationi, alicui ex ſenſibus tuis vim facis, cogita cuinam parti crucis Chriſti conformis reddaris, ut quando gulæ reſiſtens, guſtum affligis, recordare illum felle potatum & aceto.

Idiota in 4. Regula Chriſt. vitæ.

S. Anton. p. 2. ſum. tit. 6. c. 2. §. 10.

IX. *Lectio ſeu auditio S. Scripturæ*; ſpiritualis enim cibus inducit oblivionem & contemptum cibi corporalis.

Ibid.

X. *Elongatio ab his, quæ dant occaſionem excedendi in cibo & potu*, ut ſunt delectabilitas, varietas, nimietas ciborum propter quod dicitur: *Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum convivii*, Eccleſiaſtici 7. quia in convivio ſunt occaſiones gulæ.

S. Bonav. de prof. relig. l. 2. c. 37.

XI. *Cogitare, quam vana & brevis ſit, & quando tranſacta fuerit, & eſſe quaſi nunquam fuerit*. Pecunia accumulata in agris coemptis, & in cenſibus comparatis, vel in ſcrinio ſaltem remanet, dignitate, quam confectati fuimus, fruimur per imperium, ſuperioritatem, authoritatem, & famulitium, comitatum; injuria vindicata nos ab hujus vel illius inimici timore liberat, & ſic conſequenter per alias ſimiles paſſiones, male licet a nobis uſurpatas, diſcurrere licet: at vero gula in fœtida quadam cloaca terminatur, ejuſque guſtus & gaudium in breviſſimo tempore tranſit, quoad uſque videlicet cibus intra trium vel plurium digitorum anguſtiam deglutiatur. Optime id ipſum conſideraverit B. Petrus Damianus, cum inquit: Suavem vero cibum cur debeamus expetere qui quantislibet apparetur impendiis, & antequam in os intret, nobis non ſapit, & poſtquam flumine glutiente trajicitur, venter, cui illapſus eſt, non diſcernit. Totius autem noſtræ voluptatis iter, cui tanta ambitione ſervimus, breviſſima palmi ſumma concluditur.

S. Petr. Damian. l. 4. ep. 26.

XII. *Conſiderare, quam pauca exigat naturæ*; nam, ut ſapienter Seneca advertit, corporis exigua deſideria ſunt, frigus ſubmovere vult indumentis, alimentis famem, ac ſitim extinguere, quidquid extra concupiſcitur, vitiis, non uſibus laboratur.

Senec. in Conſ. ad Helviam n. 123.

XIII. *Conſiderare incommoda ex gulæ provenientia*, uti Iſidorus Peluſiota ſuaſit, dicens: Conſiderationis ope, atque auxilio, ipſius ventris tyrannidem amputemus.

S. Iſid. Pelui. l. 2. epiſt. 40.

§. X. ASCETICA.

S. Greg. hom. 10. mor.

I. IN *primis noſſe debet Aſceta neceſſitatem expugnandæ gulæ*, neque enim ad conflictum ſpiritualis agonis aſſurgitur, teſte S. Gregorio, ſi non prius inter noſmetipſos hoſtis poſitus, gulæ videlicet appetitus, edomatur.

S. Greg. l. 30. mor. c. 28.

II. *Noſſe debet modum dignoſcendi, quando appetitus gulæ inordinatus eſt*; nam, teſte S. Gregorio, ſic voluptas ſub neceſſitate ſe palliat, ut vix eam perfectus quiſque diſcernat. Sæpe autem in edendi via furtive adjuncta voluptas ſubſequitur, nonnunquam vero impudenter libera etiam præire conatur. Facile vero eſt deprehendere, cum voluptas ejus neceſſitatem prævenit, ſed valde difficile eſt diſcernere, cum in ipſo eſu neceſſario ſe occulta ſubjungit. Nam quia præeuntem naturæ appetitum ſequitur, quaſi a tergo veniens tardius videtur. Ut ergo hanc fraudem cognoſcere & fugere queat Dei in primis gratia imploranda, ſubinde bona intentio præmittenda, & ſub ipſa ſumptione cibi aut potus quandoque iteranda: ac tandem fræni gutturis, ut S. Auguſtinus monet, temperata relaxatione & conſtrictione temperandi ſunt, ne appetitus prævalere valeat.

S. Greg. l. 30. mor. c. 14.

III. *Noſſe debet ſolidum modum vincendi hoc vitium*, qui in ſequentibus tribus doctrinis conſiſtit. 1. Ut artem continentiæ ſic teneat, quatenus non carnem, ſed vitia carnis occidat. Adjutorem quippe habemus internæ intentionis hunc hominem, quem exterius geſtamus, & ipſi inſunt motus laſciviæ, & ipſi effectus ſuppetunt operationis bonæ. Sæpe vero dum in illo hoſtem inſequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus, & ſæpe, dum quaſi concivi parcimus, ad prælium hoſtem nutrimus. Hinc S. Hieronymus dixit: Parcus cibus, & venter ſemper eſuriens triduanis jejuniis præfertur, & multo melius eſt quotidie parum, quam raro ſumere. Sed & ipſe Chriſtus S. Gertrudi dixit: Mihi quidem ad hoc oblatum erat vinum myrrhatum cum felle mixtum, quo citius morerer, ſed deſiderium multa patiendi pro homine retraxit me, ne biberem. Tu vero diverſo in eodem amore ſume omnia neceſſaria & commoda, ut per ea diutius in ſervitio meo viva conſerveris. 2. Ut norit generalem hunc continentiæ modum eſſe, ut ſecundum capacitatem virium, vel corporis, vel ætatis tantum ſibimet cibi unuſquiſque concedat, quantum deſiderium ſaturitatis expoſcit. Ut autem hæc menſura cognoſcatur, ſuadet S. Dorotheus, ut quiſque experientia magiſtra diſcat, & obſervet, quanta cibi copia ſoleat ſtomachum gravare, ac deinde paulatim de copia illa detrahat, donec nullam amplius in digeſtione difficultatem ſentiat. Contra notet quoque, quanta cibi tenuitas & parſimonia imbecilliorem reddat, ut officio, quod ſuſtinet, ægre ſatisfacere poſſit, quo animadverſo paulatim eo uſque commeatum augeat, donec integras vires ſentiat ad munus ſuum commode obeundum. Pater Nicolaus Lancizius ſcribit, a ſuo Magiſtro Novitiorum hanc regulam temperantiæ & ſobrietatis præſcriptam fuiſſe, ut tantum quis comedat vel bibat, ut abſoluto prandio vel cœna ad orationem ſe diſpoſitum ſentiat. Hinc & Tertullianus de moribus veterum Chriſtianorum ſcribens ait: Bibitur, quantum pudicis eſt utile: ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem ſibi Deum adorandum eſſe. Et hoc eſt, quod etiam Angelus S. Pacomio in dictatis regulis præcepit: Concede unicuique, ut comedat & bibat pro viribus, neque jejunare prohibe, neque, comedere: & merito; nam, teſte Clemente Alexandrino, periculoſa ſunt extrema, media autem bona ſunt; medium autem eſt, quidquid non eget neceſſariis rebus. 3. Ut frequentes de gula victorias

S. Hier. ep. 10. ad Fur.

L. 4. Inſin. c. 21.

Caſſ. coll. 2. c. 22.

S. Doroth. ſ. 9.

Opuſc. 2. n. 60.

Tertull. in apol. c. 39.

Pallad. in Lauſ. hiſt. c. 38. apud Lancitz. l. c. n. 31.

Digitized by Google

trias reportare quis ſtudeat. Hinc Apollonius laudatus ab Epicteto ſuaſit: Si voles te tibi ipſi exercere, ſitibundus magno æſtu, accipe volas plenas aqua frigida eamque rurſum exple, at id te facere nemini dixeris. Quod idem etiam in cibo faſtitandum. *Ibid.*

S. Climac. gr. 14. n. 12. IV. Noſſe debet, *cur Religioſis & devotis perſonis præcipue vitanda ſit gula*; nimirum quia, teſte S. Climaco, ut apud eos, qui in ſæculo ſunt, avaritia eſt radix omnium malorum, ita in Religione gula: quod confirmans *S. Bernar. ſer. 24. de mod. viv.* S. Bernardus: Non poteſt, inquit, quiſquam perfectionem virtutum accipere, niſi prius intra ſe domuerit ventris gulam, neque poteſt a ſemetipſo tentationes dæmonum expellere, niſi refrænaverit in ſe appetitum gulæ.

S. Antoninus. V. Noſſe debet, *quando grave peccatum eſſe poſſit*: id quod S. Antoninus ſequentibus verbis oſtendit: Ciborum ſumptio ſecundum ſe non poteſt eſſe peccatum, niſi quatenus repugnat rectitudini voluntatis: quod autem repugnet, contingit dupliciter; uno modo propter repugnantiam ad proprium finem ciborum, ſicut cum aliquis propter delectationem, quæ eſt in cibis, utitur cibis graviter nocentibus, & contrariantibus ſaluti corporis; vel ſecundum ſpeciem, ut infirmis fructus, herbæ, & hujuſmodi graviter nocent; vel ſecundum quantitatem, ut cum nimis comedit de aliquo, ita quod graviter gravat ſtomachum, vel caput, vel hujuſmodi.

S. Ambr. apud Manſi diſc. 24. n. 8. VI. Noſſe debet, *non tam materiam, vel qualitatem: quam appetitum in gula conſiderari*; ut recte S. Ambroſius indicavit, dicens: Cujus mortiferum virus tum utcumque vacatur, cum non qualitas, ſed libido in eſcis prætcavetur; Prima enim mulier non exquiſitarum dapum, ſed ſola pomi delectatione mortem mundo induxit, & antiquus hoſtis Regem noſtrum non de carne, ſed de pane, tentavit. *S. Bernar. in ſer. 6.* Et id ipſum confirmans S. Bernardus: Repleri ventrem faba, inquit, mentem ſuperbia, cibis damnamus ſaginatos; quaſi non melius ſit, exiguo ſanguine ad uſum veſci quam ventoſo legumine uſque ad ructum exſaturari? præcipue cum Eſau non de carne, ſed de lente ſit reprehenſus; & de ligno Adam, non de carne damnatus; & Jonathas de guſtu mellis, non carnis morti adjudicatus.

S. Antonin. apud Manſi l. c. VII. Noſſe debet, *quæ menſura in cibis ſervanda ſit, ne quis in gulæ vitium incidat*; illa nempe, quam S. Antoninus indicavit, dicens: Tantum poteſt, & debet quia comedere, & bibere, quantum credit ſe indigere ad ſuſtentationem & executionem eorum, quæ ſibi incumbunt agenda, ita ut non uſque ad nauſeam ſumat, ſed cum aliquali adhuc appetitu finem faciat.

S. Gregor. Ibid. n. 11. VIII. Noſſe debet, *quot modis gulæ vitium committatur*; quinque videlicet a S. Gregorio indicatis, dum dixit: Sciendum, quia quinque nos modis gulæ vitium tentat; aliquando indigentiæ tempora prævenit; aliquando tempus non prævenit, ſed cibos lautiores quærit; aliquando quælibet ſumenda ſint, præparari accuratius expetit; aliquando autem & qualitati ciborum & tempori congruit, ſed & ipſa quantitate ſumendi menſuram moderatæ refectionis excedit.

IX. Noſſe debet *hoc vitium eſſe difficulter curabile*; uti S. Bernardus indicavit, dicens: *S. Bern. ſer. 35. in ter. dom.* Gula ſemper eſt in pugna & in culpa, ſive bibas, adeſt illa tecum pugnatura; ſi bene non pugnas, certe vinceris ab illa, quæ cum multis pugnat, & a paucis expugnatur. Quod etiam S. Jo. Climacus confirmans de gula, inquit, dicturi, ſi umquam alias, nunc maxime *S. Jo. Climacus grad. 14.* contra nos ipſos philoſophari ſtatuimus; Miraculi enim loco duco, ſi quis ante mortem & ſepulchrum ab hac domina ſe in libertatem vindicavit. Vidi Sacerdotes ſenes a dæmonibus deluſos, qui juniores ſibi non ſubjectos in compotationibus per ſpeciem fauſtæ deprecationis ſeu benedictionis, per pocula & alia ſolvunt, ſeu corrumpunt.

X. Noſſe debet, *cur viri ſpirituales convivia omni modo declinare debeant*, ob rationem videlicet a S. Gregorio indicatam, dum dixit: Solerter intuendum eſt, quia celebrari convivia ſine culpa vix poſſunt, pene ſemper epulas comitatur voluptas; nam cum corpus in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. *S. Greg. Cant.*

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. Ex occaſione thematis: *Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis*: poſſunt *Luc. 6. v. 25.* effectus gulæ per ſimilitudinem famis explicari. Et dici 1. quod gula accerſat famem *corporalem*, quia juxta Salomonem vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur. 2. Famen *moralem*, ſcilicet avaritiam & cupidinem *Prov. 23. v. 21.* divitiarum, quibus parare poſſint delicias a gula ſua expetitas. 3. Famen *ſpiritualem* cæleſtium conſolationum: quia, ut ſupra, ex S. *Prov. 27. v. 7.* Bernardo dictum, ubi curioſa diverſitas ciborum paſcit ventrem, cæleſtis panis jejunam deſerit mentem. 4. Famem *panis Euchariſtici allegoricam*: quia anima ſaturata calcabit favum, juxta Salomonem. 5. Famem *æternam* Beatitudinis, de qua Chriſtus potiſſimum in citato themate locutus eſt.

II. Ex occaſione thematis: *Adhuc eſcæ erant in ore ipſorum: & ira Dei aſcendit ſuper eos*: poteſt explicari multiplex ira, quam *Pſ. 77. v. 30.* Dominus erga guloſos oſtendit tum in veteri teſtamento erga Iſraelitas ab igne devoratos (unde locutus ſepulchra concupiſcentiæ vocatus eſt) Philiſtæos, & filios Job ruinæ domus *Jud. 16.* oppreſſos; Baltaſſarem Regem Babyloniorum *Job. 1.* (qui in pariete manum vidit hæc verba ſcribentem: Mane, Thecel, Phares) quæ omnia *Dan. 5.* poſſunt pulchre & ingenioſe in ſenſu morali explicari. Videatur Faber. conc. 1. in Dom. 6. poſt Pent.

III. Ex occaſione thematis: *Noli avidus eſſe in omni epulatione*: poteſt explicari varius *Eccl. 37. v. 32.* exceſſus per gulam committi ſolitus, eumque *S. Greg. l. 30. mor. c. 26.* in finem illud San. Gregorii afferri teſtimonium: Quinque nos modis gulæ vitium tentat. 1. Aliquando namque indigentiæ tempora prævenit. 2. Aliquando cibos lautiores quærit. 3. Aliquando præparari accuratius præcipit. 4. Aliquando in ipſa quantitate ſumen-

mendi menſuram moderatæ refectionis excedit. 5. Nonnumquam ipſo æſtu deſiderii immenſi deterius peccat. Quæ omnia fuſius explicata, paſſim apud Authores, præcipue Fabrum conc. 2. in Dom. 6. poſt Pent. videri poſſunt.

Prov. 21. v. 17. IV. Ex occaſione thematis: *Qui diligit epulas, in egeſtate erit:* poteſt explicari varia egeſtas, quam incurrunt guloſi, nimirum. 1. Egeſtas *opum:* quam indicavit Diogenes homini opulento ad pauperiem redacto, & olivis veſcenti, dum eidem dixit: Si ſic prandiſſes, non ita cœnares. Gen. 6. v. 3. 2. Egeſtas *ſpiritus*: quia non permanebit in homine Spiritus Dei, quoniam caro eſt. Prov. l. c. 3. Egeſtas *virtutum & meritorum*: quia qui amat vinum & pinguia, non ditabitur, id eſt, proficiet in virtutibus & meritis. 4. Egeſtas *famæ bonæ*: quia teſte Sanct. Chryſoſt., nihil ignominioſius eſt hoc vitio; & præterea de ventris ingluvie, inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus juxta S. Greg. propagantur, quæ omnia famam non leviter obſcurant. 5. Egeſtas *conſolationum cæleſtium*: nam quod has non habemus, aut rarius ſentimus, nos in culpa ſumus, inquit Thomas Kemp. Thom. Kemp. l. 2. c. 12. quia compunctionem cordis non quærimus, nec vanas & externas conſolationes omnino abjicimus. 6. Egeſtatem *gloriæ æternæ*: quam cum Epulone amittunt, qui in hac vita degentes ducunt in bonis dies ſuos.

4. Reg. c. 25. v. 8. V. Ex occaſione thematis: *Venit Nabuzardan Princeps Regis in Jeruſalem, & ſuccendit domum Domini*: poteſt dici, quod ſeptuaginta interpretes iſtum Nabuzardan Principem coquorum dicant; unde S. Gregorius & alii per S. Greg. l. 30. mor. c. 26. eum gulam intelligunt, ajuntque: Muros Jeruſalem coquorum Princeps deſtruit, quia virtutes animæ, dum non reſtringitur venter, perdit: Oſtendatur ergo 1. Quomodo hic Princeps ſeu gula 1. ſuccendat *igne libidinis* corpus; ſemper enim ſaturitati juncta eſt laſcivia, teſte S. Hieronymo. 2. *Igne concupiſcentiæ*: nam ut S. Ephrem ait, qui corporis ſui carnes delicate nutrit, concupiſcentias malas paſcit. Prov. 23. v. 29. 3. *Igne furoris:* nam cui rixæ, cui foveæ, cui ſine cauſa vulnera? inquit Salomon; nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? 4. *Igne infernali*: uti dives Epulo expertus eſt.

Eccl. 37. v. 33. VI. Ex occaſione thematis: *In multis eſcis erit infirmitas*: oſtendatur, qualium morborum cauſa ſit vitium gulæ. 1. In *corpore*: nempe Podagræ, Chiragræ, Cholicæ, Calculi, Hydropis, Febris, &c. 2. *In anima*, nempe *Superbia*, dum alios paſſim præ ſe contemnunt: *Avaritiæ*, dum plures ſemper appetunt divitias, ut pluribus deliciis frui queant: *Iræ*, dum per vinum & epulas accenduntur, & quoſvis adoriuntur: *Invidiæ*, dum aliis, qui ejuſmodi deliciis fruuntur, quibus ipſi carere coguntur, invident talem ſortem, *Luxuriæ:* Quia vicina ſunt venter & genitalia, & pro membrorum ordine ordo vitiorum, teſte S. Hieronymo: *Acediæ*: Quia plenus venter uti non ſtudet libenter, ita nec libenter orat. Ut adeo recte dixerit S. Gregorius: Ex uno gulæ vitio innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum produci.

VII. Ex occaſione thematis: *Noli eſſe in conviviis potatorum*: oſtendi poteſt, quod guloſis idem eveniat, quod Regi Balthaſſari contigit, qui vidit in pariete manum ſcribentem: Mane, Thecel, Phares. Prov. 23. v. 20. Oſtendatur ergo 1. Quam vere dicatur de guloſis *Mane*, id eſt, Dan. 5. v. 25. numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud: vere enim talibus vita plerumque abbreviatur per multos annos. 2. *Thecel*, id eſt, appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens; quia vere tales habent minus pecuniæ, minus gratiæ, minus virtutis, minus bonorum operum, &c. 3. *Phares*, id eſt, diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis: Quia ejuſmodi guloſi relinquere debent poſſeſſiones ſuas aliis, qui in bona eorum ſuccedunt, & forte nunquam aut raro de iis recogitant.

VIII. Ex occaſione thematis: Prov. 23. oſtendi poteſt, quomodo convivia Chriſtianorum Prov. 23. conſtituta eſſe debeant. Nempe 1. Quod a Dei laude inchoanda. 2. Culter in gutture ſtatuendus ad moderationem ſervandam. 3. Cum Exod. 18. timore coram Deo comedendum, ut Moyſes & Aaron, Tobias & amici fecerunt. Tob. 2. 4. Moderate gaudendum. 5. Sinceritas & concordia ſervanda. 6. Honeſte & amice colloquendum. 7. Ambitio de primatu loci tollenda. 8. Gratiæ agendæ. Quæ omnia fuſius apud Fabrum conc. 6. in Dom. 16. Pentec. explicata videri poſſunt.

IX. Ex occaſione thematis: *Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: elevaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei:* Oſee 13. v. 6. poſſunt omnia ad hoc vitium pertinentia per ſequentem deſcriptionem explicari. 1. Fingatur arx rotunda in medio fertilis campi extructa, & ex una parte hortis & agris, ex altera vineis cincta: ut oſtendatur, gulam & cibos & potum inordinate appetere, & hoc vitio omnes homines undique oppugnari, etiam perfectos. 2. Fingantur templa bina Dagoni & Baccho ædificata; hi enim guloſorum ſunt Dii. 3. Fingantur, quatuor propugnacula, quorum unum Iſraelitæ carnes appetentes, alterum filii Job, tertium Philiſtæi ruina domus oppreſſi, quartum dives Epulo cum ſuis filiis & amicis defendat. 4. Fingatur in circuitu foſſam profundam habere non aqua, ſed vino impletam, in qua ſubmergantur multi, qui ab inquilinis & Duce hujus arcis ſuperantur. 5. Fingatur oppugnari a Chriſto per quadraginta dies jejunante, & aliis ipſum in abſtinentia ſequentibus, quorum teſſera militaris ſit: *Ne quid nimis: arma* & gladius verbum Dei, maxime illud: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod exit de ore Dei; nam guſtato ſpiritu deſipit omnis caro. Modus expugnandi congreſſus cum hoſte concurrente (neque enim occaſionem hujus vitii, atque adeo prælium cum illo declinare poſſumus) præmium manna abſconditum (juxta illud Apoc. Apoc. 2. v. 17. Vincenti dabo manna abſconditum) & ſatietas æterna: juxta illud Pſalmiſtæ: Satiabor, Pſ. 16. v. 15. cum apparuerit gloria tua. Et: Inebriabuntur Pſ. 35. v. 9. ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

§. XII.

§. XII. ALII CONCEPTUS.

Manſi diſ. 1. n. 4. I. SCriptura dixit: *Cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiſo ad auram poſt meridiem*; Igitur ſerpens in meridie paulo ante Dei adventum primos parentes noſtrum in peccatum cadere fecit, hoc enim tempore quo ut plurimum lautiora inſtruuntur convivia, menſæque copioſiores & ſuperfluæ apparantur: & ideo gloſſa dæmonium meridianum ita exponit, id eſt, a ſpiritibus de gaſtrimargia tentantibus.

Plutarch. de eſu carnium. II. Plutarchus tradit apud Ægyptios viguiſſe morem, ut ſi cadaver tumuletur, ventrem, priuſquam illud ſepulturæ traderent, exſcinderent, eumque profane projicerent; cujus facti hanc aſſignat rationem, inquiens: Ægyptii ventrem defunctorum exemptum & exciſum, quaſi caput ſcelerum omnium ab homine admiſſorum, ejiciunt, ingluviem & carnificinam execrantes.

Joel. 1. 5. III. Inter alia contra ebrios prolata verba Joel Propheta etiam hæc pronunciavit: *Expergiſcimini ebrii, flete & ululate*: ubi Ly *flete* quilibet facile intellexerit; ſecus vero Ly *ululate*, ſiquidem hoc beſtiarum, & non hominum eſt proprium; & nihilominus accommodatiſſime dictum nemo dubitet; ſiquidem per voracitatem homines animalia, feræ & lupi efficiuntur: Unde & communiter vorax lupus appellari ſolet.

S. Greg. Job. c. 39. v. 7. IV. S. Gregorius illa Jobi explanans verba: *Clamorem exactoris non audit*; quis hic exactor ſit, interrogat, reſpondetque, eum noſtrum eſſe ventrem, qui quotidie neceſſarii a nobis exigit cibi tributum. Nonnulli per exactorem intelligi ventrem volunt, ipſe namque a nobis quoddam exigit debitum: Moxque ad intentum noſtrum ſanctus hic ſubjungit, dicens: Abſtinentes igitur viri, dum violenta gulæ deſideria reprimunt, quaſi clamantis exactoris verba contemnunt. Sed cum continenti viro contra innumera vitia multa virtutum certamina ſuppetant, cur ſub exactoris clamore contempto de ſolo hic ventre dicitur, quod ejus impetum impulſumque reſtringat, niſi quod nullus palmam ſpiritualis certaminis apprehendit, qui non in ſemetipſo prius per afflictam ventris concupiſcentiam carnis incentiva devicerit? Neque enim ad conflictum ſpiritualis agonis aſſurgitur, ſi non prius intra noſmetipſos hoſtis poſitus, gulæ videlicet appetitus, edomatur. Incaſſum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, ſi intra ipſa urbis mœnia civis inſidians habetur.

S. Chryſ. ſer. 1. V. Ingenioſam D. Chryſologus circa Luciferum aſtutiſſimum ſerpentem inſtituit ponderationem; hic enim ſpiritus malignus exploraturus, utrum Chriſtus Dei Filius eſſet; eum aggredi atque tentare præſumpſit. Circa quod factum taliter diſcurrit prænominatus Doctor. Quid eſt, quod jejunante Chriſto Deitatis ſigna tota in ſola panis promiſſione perquirit, & quem Dei Filium continua ſignificatione jejunii præſentit, eſſe Dei Filium de proviſione panis, de cura ventris deſiderat approbare? *Si filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant*. Quare non dixit: Si Filius Dei es, dic, ut homines aut Angeli, aut aliquid aliud fiant; ſed: dic, ut lapides iſti panes fiant? quia ſcilicet mediante gula, etiam per ſolum panem Chriſtum a ſe, quantumvis ipſiuſmet Dei Filius eſſet, ſeducendum ſperabat. Panem malus ingerit, ut virtutem mutet, inquit Author operis imperfecti. Cum enim eum, propter continuum quadraginta dierum jejunium, Filium Dei ſuſpicaretur, animo deſpondit; inquit hic author: Aſt vero, ubi ſe famelicum exhibuit, quando poſtea eſuriit, tunc tandem a ſe pervertendum fore ſperavit, probe ſciens, homines, etiam perfectiſſimos, gulæ implicari laqueis: tunc omnia ejus propoſita facile ſe annihilaturum confidit. Diabolus videns per quadraginta dies jejunantem, inquit dictus Author, deſperaverat; poſtquam ſenſit eſurientem, iterum cœpit ſperare, & ſic acceſſit ad eum eſurientem. Author. imperf. Hom. 5.

VI. Bellovacenſis Brachmanes ad Alexandrum Magnum ita ſcripſiſſe refert: Menſas noſtras deliciis non implemus, & ideo nobis nec nocent, nec infirmitatem generant; apud nos enim illicita eſt ventris extenſio, proinde ſumus ſine aliqua ægritudine, & diu vivimus, & quandiu vivimus, ſani ſumus, medicinas nullas facimus, quia naturam noſtram nullis ſuperfluitatibus gravamus. Bellovac. ſpec. mor. l. 1. p. 6. diſt. 2.

VII. S. Chryſoſtomus abuſum in gula committi, ſequentibus verbis pathetice deſcribit: Illud multo intolerabilius eſt, quod morbus tot malis redundans, totque ſecum invehens calamitates, ne crimen quidem cenſetur, ſed in divitum menſis hujus turpitudinis gratia pugna oritur atque certamen, atque inter ſe majori ſtudio contendunt, qui ſe ipſum magis infamet, quis majorem ſubſannandi occaſionem præbeat, quis nervos amplius infringat, quis vires amplius debilitet, quis communem Dominum gravius irritet, ac videre eſt ſtudium certamenque diabolicum. S. Chryſ. ſer. 14. de jejun.

VIII. Evolvatis univerſum S. Matthæi textum, & invenietis, quod in variis occaſionibus Chriſtus de inferno loquens, non ſemel, ſed octies illius tormenta ad hæc duo, ſcilicet ad fletum & ſtridorem dentium reſtrinxerit. Scitiſne hujus rei cauſam? Nimirum duo peccata inter reliqua in mundo triumphant, quibus dictus accenditur focus, ſcilicet illa, quæ ſuam originem ab oculis minus bene cuſtoditis trahunt; ideoque fletus & inconſolabilis planctus illis correſpondebit. Aliud genus ad gulam ſpectat, quæ ad dentes relationem habet; ideoque ibi erit ſtridor dentium, quia per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Ecce conceptum hunc vobis claris Hugonis Cardinalis expreſſum verbis, dicentis: Flebunt oculi, quia in vanis fuerunt vagi; ſtridebunt dentes, quia edaces fuerunt. Per hæc duo notantur duo genera culparum, pro quibus puniuntur; ſcilicet concupiſcentia oculorum, id eſt, avaritia, quæ per fletum; & guloſitas, quæ per ſtridorem dentium, deſignatur. Merito itaque D. Antonius vitium hoc gulæ ſequentibus deteſtatur verbis: Quam ſpem habere poſſunt de Deo & beatitudine, quorum Deus ven- Manſi diſc. 20. n. 4.

venter eſt, ut dicit Apoſtolus, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Fab. conc. 2. in Dom. 6. post Pent. I. Recte quidam dixit: Venter quidem poſcit, & appellat, ſed tamen moleſtus creditor non eſt, ſi illi das, quod debes, non quod potes.

Ibid. conc. 1. n. 2. Cicero 5. Tuſcul. II. S. Bernardus de gulæ deditis dixit, eos aliud non facere, quam ingerere, digerere, & egere.

III. Dionyſius Tyrannus, cum in Phiditiis Lacedæmoniorum (publicis & frugalibus conviviis) cœnaſſet, negavit ſe juſculo nigro, quod cœnæ caput erat, delectari; tum is, qui cœnam coxerat; Minime, inquit, hoc mirum eſt, nam condimenta defuerunt, nimirum labor in venatu, ſudor, curſus, fames, ſitis &c. his enim condimentis Lacedæmoniorum epulæ condiuntur.

Damnum.

Senec. 20. Rhet. IV. Quidquid avium volitat, quidquid piſcium natat, quidquid ferarum diſcurrit, noſtris ſepelitur ventribus; quære nunc, cur ſubito moriamur? quia mortibus vivimus.

Vita PP. l. 2. c. 2. V. Abbas Moyſes dixit: Per has quatuor res paſſio gignitur, per abundantiam eſcæ & potus, per ſatietatem ſomni, per otium, & per ornatum veſtium.

Senec. ep. 81. V. Tam inſalubre, quam turpe eſt, plus cibi ingerere, quam capiat, & ſtomachi ſui non noſſe menſuram.

VII. Recte cecinit nonnemo:

Vaſſur. Sint ignota licet magni patrimonia Cræſi,
Immenſa abſumunt alta barathra gulæ.

§. XIV. AXIOMATA.

Schola Salern. I. Ex magna cœna ſtomaco fit maxima pœna.
Ut ſis nocte levis, ſit tibi cœna brevis.
II. Pone gulæ metas, ut ſit tibi longior ætas,
Eſſe cupis ſanus? ſit tibi parca manus.

Tympius in quæſt. Sympoſ. III. Plenus venter non ſtudet libenter.

IV. Qui multum vult comedere, comedat parum.

Vicibus Floriles. p. 1. V. Multa tibi multos coacervant fercula morbos;
Ferre ſolent paucas fercula pauca cruces. *Ibid.*

Ibid. VI. Natura paucis contenta eſt.

Prov. 27. v. 7. VII. Anima ſaturata calcabit favum: & anima eſuriens amarum pro dulci ſumet.

Eccl. 10. v. 16. VIII. Væ tibi terra, cujus Principes mane comedunt. Qui mane comedit, veſperi dolet.

§. XV. AUTHORES.

I. Joannes Buſæus in Panario V. eodem.

II. Jacobus Alvaretus tom. 2. l. 1. p. c. 3. & 4.

III. Jacobus Caniſius tom. 4. de vit. cap. §. 7.

IV. Bernardinus Roſignolius lib. 2. de diſc. Relig. cap. 10. & 11.

V. Ludovicus Granatenſis in Duce peccatorum l. 2. c. 8.

VI. Hieremias Drexelius in Niceta l. 1. c. 4. item paſſim in Aloe.

VII. Jacobus Marchantius in Horto Paſt. Tubæ Sacer. tr. 5.

VIII. Joannes Caſſianus l. 5. de Inſtituti renunciat.

IX. Philippus D'Outreman in Pædagogo Chriſtiano p. 1. c. 7. §. 6.

X. Nicolaus Lancizius. Opuſc. 2. c. 2.

XI. Mathias Faber conc. 1. & 2. in Dom. 6. poſt Pent.

XII. Thomas Stapletonus text. 3. in Dom. Sexag.

XIII. Joſephus Manſi in Bibl. morali tr. 31.

FINIS TOMI SECUNDI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google